This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

LSoc1220.12.3

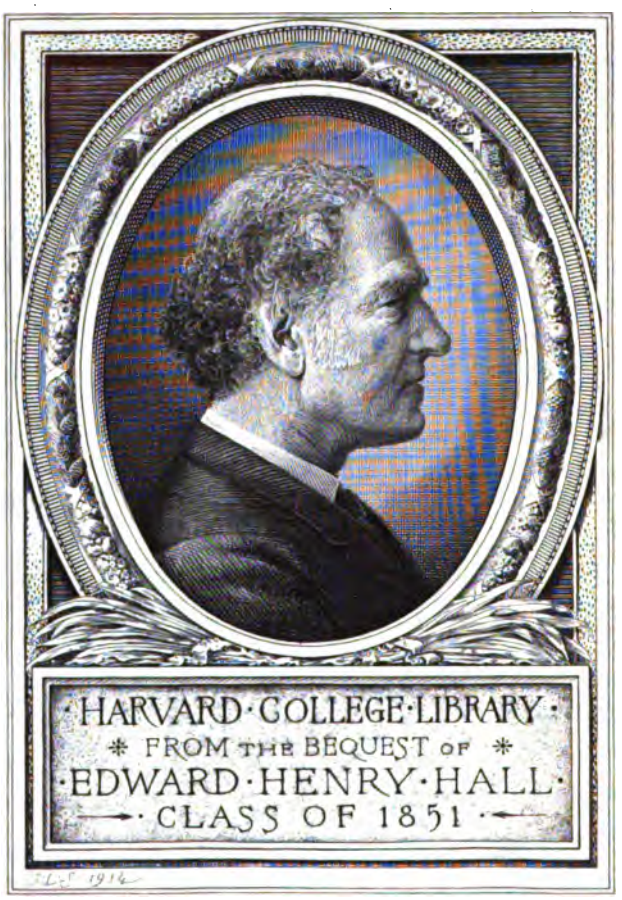

ROZPRAVY
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK VI. TŘÍDA III. ČÍSLO 1.

O SKLADBĚ VERŠU

V ILIADĚ A ODYSSEI.

NAPSAL

JOSEF ZAHRADNÍK,

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

ROZPRAVY
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK VI. TŘÍDA III. ČÍSLO 1.

O SKLADBĚ VERŠU

V ILIADĚ A ODYSSEI.

NAPSAL

JOSEF ZAHRADNÍK,
ŘEDITEL C. K. GYMNASIA V PÍSKU.

Dr. Jedlička 27/4 97.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1897.

LSoc 1220.12.3

HARVARD COLLEGE
APR 14 1939
LIBRARY
E. H. Hall fund

PŘEDLOŽENO DNE 20. ŘÍJNA 1896.

Tiskl Alois Wiesner v Praze

ÚVOD.

Od roku 1795, ve kterémž vydal Bedř. A. Wolf svá »Prolegomena ad Homerum«, dokazuje v nich s učeností nevšední a hlubokým důmyslem, že obě velkolepé básně epické Ilias a Odyssea nejsou výtvorem jednoho básníka — Homera, mnozí mužové jali se zkoumati oba eposy s velikou pílí a vytrvalostí, by se dobádali pravdy o původu básní těchto, jež více než půl třetího tisíce let považovány byly za dílo slepce bohy nadšeného — Homera. Spis Wolfův dal podnět k čilému a pilnému zkoumání obou básní; zejména němečtí filologové zabrali se do studia toho s vytrvalostí podivu hodnou. Brzy se utvořily dva tábory zkoumatelů; jedni přidržujíce se Wolfa pátrali po nových důkazech na dotvrzení výroků jeho, zejména K. Lachmann, druzí hájili s horlivostí nemalou jednoty básní Homerových a jednoho tvůrce jejich — Homera. V čele těchto (t. zv. unitariů) stál G. W. Nitzsch. Spor tento vědecký není ukončen, ježto posud noví a noví zápasníci s obou stran se dostavují na bojiště. Důkazy na vyvrácení víry v Homera jakožto jediného tvůrce obou epických básní čerpány byly od Wolfa a jeho stoupenců nejvíce z obsahu básní a vnitřní souvislosti, či lépe řečeno nesouvislosti jednotlivých částí.

Také formy obou básní všímali si někteří, zvlášť po stránce tvaroslovné a syntaktické i lexikální, ukazujíce, že v nich četné tvary, výrazy a vazby jsou staré, jiné pak původu pozdějšího. Rovněž i některé básnické stránky podrobněji vylíčeny, jako přirovnání, zdobná epitheta a j.

Méně hleděno posud k celkové formě básní, celkovému rázu mluvy, ba nevěnováno formě těchto básní tolik pozornosti a píle, kolik jí zasluhuje. Úkolem tohoto pojednání jest ukázati na některé důležité zjevy verše epického v obou básních Homerových, pokud se týkají rozčlenění verše, mluvy a pořádku slov ve verších.

Ačkoliv pak není účelem přímým této práce hájiti výroků Wolfových a jeho stoupenců, přece snad i odtud možno dobrati se nejednoho důvodu na obhájení soudu, že Ilias a Odyssea nejsou výtvorem jednoho básníka, nýbrž souborem zpěvův epických ponenáhlu tvořených, rozšiřovaných, zdo-

konalovaných a v jeden celek organický ponenáhlu sloučených ve školách anebo spolcích pěveckých.

Není forma básní těchto méně důležita než obsah. Má pak epická mluva obou velebásní mnoho stránek, z nichž patrno, že básnictví epické, jehož výkvětem jsou Ilias a Odyssea, dlouho se pěstovalo ve školách pěveckých.*) Jen ponenáhlu vypěstovaly a ustálily se typický sice ráz, ale přece bohatá rozmanitost mluvy epické, lahodný rhythmus verše, umělý pořádek slov, jenž hoví i důrazu i zaokrouhlenosti mluvy, kterýžto nenáhlý vývoj vystopovati bylo by prací sice zajímavou, ale nesnadnou.

Toto pojednání vytklo si na různé stránky ustálené mluvy epické, jak se nám právě v obou velebásních jeví, ukázati, je sebrati a srovnati, kteroužto práci považoval spisovatel i z té příčiny za důležitou, protože veškeren ráz této mluvy a formy epické, v Iliadě a Odyssei vypěstovaný, přijat byl i od ostatních řeckých básníkův epických; ba mnohé stránky imitovali i básníci jiných národů, jako na př. Vergil, Goethe a j.

Forma velebásní Iliady a Odysseje, t. j. i verš i mluva vydávají svědectví, že oba eposy jsou plody umělého básnictví, ba svrchovaně umělého; neboť veškeré krásy, jimiž honosí se básnictví moderní, vyskytují se již tam.

Uvádějí se v tomto pojednání mnohé příklady do slova. Mimo to naznačeno všude čísly ještě drahně veršů souhlasných, aby jednotlivé rysy v obraze epické mluvy staly se tím patrnějšími a jasnějšími. A ačkoliv se některé stránky mluvy epické níže uvedené budou snad zdáti méně důležity, přece nevidělo se spisovateli tohoto pojednání vynechati je, aby obraz mluvy epické, jak se nám jeví v Iliadě a Odyssei, byl pokud možná úplný.

*) Paul Cauer. Berliner philologische Wochenschrift 1891. Nro. 52, pag. 1639: »Auch die ältesten Teile (básní Homerových) zeigen schon in formelhaften Wendungen und schmückenden Beiwörtern einen konventionellen Stil, der nur durch vorhergehende lange Kunstübung entstanden sein kann.«

O významu caesur
v hexametrech Iliady a Odysseje.

Chtíce prozkoumati povahu verše a mluvy v herojských básních Iliadě a Odyssei, musíme především hleděti k složení a rozčlenění hexametru, jakož i k základu tohoto rozčlenění.

Ačkoliv možno pokládati hexametr za periodu rhythmickou, složenou ze dvou tripodií daktylických,*) přece není mezi stopou třetí a čtvrtou ani rhythmického ani logického rozhraní; ba zjevno jest, že toho s bedlivostí šetřili tvůrcové zpěvů herojských, aby mezi stopou třetí a čtvrtou nebylo vůbec hranice. Zvoliliť sobě v hexametru jiná místa za hranici členů verše a, jak ukážeme v dalším pojednání, členů logických zároveň. Místa tato jsou: *a)* po prvé slabice stopy třetí (*τομὴ πενθημιμερής*), nebo ještě častěji po druhé slabice téže stopy (*τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*), *b)* po prvé slabice stopy čtvrté (*τομὴ ἑφθημιμερής*), *c)* po prvé slabice stopy druhé (*τομὴ τριθημιμερής*) [často již i mezi stopou prvou a druhou], *d)* mezi stopou čtvrtou a pátou (*διαίρεσις βουκολική*).

Kdo poněkud bedlivěji stopuje místa v hexametru svrchu dotčená, sezná, že jsou z pravidla rozhraním vět, aneb aspoň důležitějších částí věty. Znamenají tedy místa v hexametru svrchu naznačená přestávky či pausy. Není pak ovšem mezi caesurami ve stopě druhé, třetí a čtvrté shora vytčenými a diairesí bukolskou podstatného rozdílu. Vládne tu zajisté týž zákon, který platí v poesii jiných národů i prostonárodní i umělé, že my-

*) Theod. Bergk praví: »Der Hexameter ist nichts anderes, als die Verbindung zweier Spruchwerse (paroemiaci) zu vollständiger Einheit.« (Kleine philologische Schriften II. Bd., pag. 404.)

Herm. Usener praví rovněž, že prvotní hexametr vznikl ze zdvojení paroimiaka »Altgriechischer Versbau« pag. 100.

A. v. Willamowitz-Moellendorff praví ve svých »Homerische Untersuchungen« Berlin 1884., pag. 409.: Der Hexameter ist das schliessliche Resultat eines langen Processes, durch welchen ein aeolisches Liedermass vermittelst vieler Compromisse und Neuerungen dem episch recitativen Tone angepasst ward, den der Stoff forderte.

šlenka ne pouze jen na konci veršů, nýbrž i na konci členů veršových dochází z pravidla svého ukončení.

Setkáváme se zajisté v novějších vydáních velebásní obou s interpunkcí nejen na konci verše, nýbrž i na konci členů veršových. Toho sobě všimli někteří učenci, kteří hexametr v básních Homerových pilněji zkoumali. Na doklad položeny budtež tuto výroky jich v té příčině učiněné:

G. Hermann vykládaje caesuru ve spise »Elementa doctrinae metricae« lib. I. c. VIII. 3. praví: Quoniam autem in pronunciando non modo singula vocabula, sed etiam integrae verborum complexiones distinguuntur, harum quoque finis caesurae faciendae inservit. Quumque potior sit totius orationis, quam unius alicuius vocabuli finis, iis in versibus, in quibus utrovis modo incidi potest, non ex vocabuli, sed ex orationis fine aestimatur caesura. Rozeznávaje dále (lib. I c. VIII., 6) caesuru nutnou a nenutnou (necessaria aut non necessaria) praví o caesuře nutné: Necessaria est ea, quae maiorem pausam requirit. — O interpunkci v caesurách hlavních jedná C. A. J. Hoffmann ve spise »Quaestiones Homericae«, volum. I. § 26—35. W. Hartel ve spise »Homerische Studien« (Berlin 1873) takto se vyslovuje o logické a rhythmické shodě veršů a členů veršových na str. 93—94: »Es ist gewiss nicht ohne Bedeutung, dass sich die Interpunktion so gerne mit den beiden Haupt- und den wichtigsten Nebencaesuren zusammenfindet. Der Dichter ist bestrebt, die mit dem Satzabschluss notwendige, vom Sinne geforderte Pause mit dem rhythmischen Gange nicht in fühlbare Collision zu bringen, Sinn und Rhythmus vielmehr auszugleichen und durch einander zu kräftigen. So schliesst aufs natürlichste und bequemste die Mehrzahl der Sätze mit dem Vers, entsprechend dem einfachen Satzbau, der nicht ein umfangreiches und künstliches Gefüge benötigt, das Einfache einfach zu sagen. Geht das nicht an und greift die Periode über den Umfang eines Verses hinaus, dann strebt sie mit ihrem Ende bei den natürlichen Ruhepunkten des Verses, den Caesuren anzulangen.« La Roche v úvodě k Iliadě (Homers Ilias, Berlin 1870) § 21 pokládá též hlavní caesury a bukolskou diairesi za pausy, kterýmiž členy hexametru naznačovány jsou. Bernh. Giseke praví ve spise »Homerische Forschungen« (Leipzig, Teubner 1864) § 183 o interpunkci, že naznačuje přednášejícímu přirozenou přestávku a že se vyskytuje nejčastěji v hlavní caesuře.

Také H. Düntzer v úvodě k Odyssei shledává to býti významným, že tam, kde je bukolská diairese, bývá tak často interpunkce. Že si Řekové v hexametru za hranici logickou nevyvolili pouze jedné caesury, nýbrž několik caesur a na různých místech verše, k tomu, jak se zdá, měly je dvě příčiny: 1. poskytovaly jim caesury svrchu uvedené velikou volnosť ve skládání hexametrů, ježto nebyli nuceni přiváděti větu vždy k téže hranici; 2. vyhýbali se takto jednotvárnosti v rhythmickém chodu veršů, což uznává i R. Westphal ve spise »Griechische Metrik« § 13 str. 135 a § 30 str. 334 a Gleditsch »Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft« II, 2. vyd., p. 715. Byla zajisté tato rozmanitosť v rozčlenění hexametru nutna, ježto hexametry

byly určeny pro recitaci, a z té příčiny nelze souhlasiti s A. Engelbrechtem, který v pojednání, umístěném ve sborníku Serta Harteliana »Die Caesuren des homer. Hexameters« uznává v hexametru jen jednu caesuru a to ve stopě třetí (*τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον* a *τομὴ πενθημιμερής*) nepřipouštěje jiného rozčlenění hexametru než toho, které působí caesura ve stopě třetí. Caesuře *ἑφθημιμερής* vykazuje jen platnosť caesury náhradní v řídkých případech. Aby vyšetřil všude caesuru v stopě třetí, jest mu sáhati k umělým výkladům a násilnému oddělování slov smyslem k sobě příslušných; viz str. 303—308 svrchu dotčeného sborníku.

Dr. Josef Král ve svém spisu Řecká a římská rhythmika a metrika praví v § 34, na str. 138: Básníci ve verších pouze recitovaných volili rádi takovéto oddechy (pausy), ježto se jimi přednášejícímu ulehčilo, a ježto jich pomocí dosáhli veliké rozmanitosti ve verších, které, často za sebou jsouce opakovány, při stálých diaeresích byly by unavovaly. Z toho vyvozuje Král právem, že přerývka (*τομή*) možná jest jen v řadách (verších) recitovaných. Rozčlenění hexametru svrchu naznačené, kteréž nepochybně ponenáhlu s rozkvětem epiky se vytvořilo a ustálilo, rozhodně působilo v rozvoj epické mluvy. Že nejen celým větám, nýbrž i částem vět vykázána byla ponenáhlu určitá místa v hexametru, že četné vazby grammatické a doplňky vět kladeny bývaly na určitých místech, to z nemalé části způsobilo rozčlenění tohoto verše.*) Ano skladatelé hrdinských zpěvů Iliady a Odysseje osvojili si prodlením doby, ve které epické básnictví se pěstovalo, takovou zručnosť ve skládání veršů, že měli ihned po hotově slova toho rozměru, jehož vyžadovala ta neb ona část hexametru; tak ku př. volili s oblibou pro začátek hexametru až do caesury *τριθημιμερής* slova rozměru choriambického, před caesuru *τομὴ πενθημιμερής* kladli rádi slova rozměru iambického neb anapaestického, rovněž i před caesuru *ἑφθημιμερής*. Zvláště pilně všímali si místa od caesury ve stopě třetí do diairese bukolské, kamž kladli slova rozměru: ⏑ ⏓ ⏒ nebo ⏒ ⏓ ⏒. Pro stopu pátou a šestou ponechávali si slov čtyř- nebo pětislabičných rozměru: ⏓ ⏒ ⏓ ⏑.

Bude ovšem možno níže uvésti ještě mnohé jiné doklady jakési básnické techniky, kteráž všem zpěvům Iliady a Odysseje dodává rázu jednotného; avšak z toho nelze nikterak odvozovati, že by obě velebásně měly za původce jednoho a téhož básníka, tak jako nelze tvrditi, že ku př. junácké zpěvy jihoslovanské pro stejný ráz co do formy jsou plodem jednoho tvůrce. Četné a rozmanité výhody této techniky, vyskytující se stejnou měrou v obou eposech, jen ponenáhlu vznikajíce se rozmnožovaly a dlouhým cvikem ustálily ve školách pěveckých.

*) Podobně se vyslovuje K. Ed. Schmidt ve článku »Nachträge zum Parallel-Homer« uveřejněném ve spisu Festschrift zum fünfzigjährigen Doctorjubiläum Ludwig Friedländers, pag. 399: Dass viele Formeln an eine bestimmte Versstelle gebunden erscheinen und ausschliesslich oder doch fast ausschliesslich an dieser Stelle zu finden sind, lehrt eine auch nur oberflächliche Beobachtung.

Individualná tvořivost básnická v těchto školách pěveckých podřizovala se těmto pravidlům o technice veršové ustáleným, kteráž byla postupem času na se vzala ráz typický pro tu neb onu část verše, vytvořivši takřka schemata, kterými pak bylo spravovati se těm, kdož se oddávali na skládání veršův. Dle toho, co shora pověděno, budou nám tedy při pozorování rozčlenění hexametru jakož i způsobu, kterak jednotlivé členy vyplňovány byly větami nebo jen částmi vět, vůdcem caesury svrchu dotčené, a na předním místě všimneme si caesury ve stopě třetí (*τομὴ πενθημιμερής* a *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*).

I. Caesura ve stopě třetí.

(*τομὴ πενθημιμερής* nebo *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*).

Poněvadž caesura ve stopě třetí, dělíc hexametr téměř ve dvě stejné polovice, nejvíce hoví souměrnosti členů veršových a poněvadž ze všech caesur nejčastěji vyskytá se v hexametru, dlužno považovati ji ze všech caesur za nejdůležitější. Ona jest hranicí nejen jednotlivých vět, nýbrž i podstatných částí nebo členů vět, jak níže zevrubně bude vyloženo.

1. Caesura ve stopě třetí jest hranicí vět.

a) Vyskytuje se na rozhraní mezi větami sourodými, ovšem tedy často před větou hlavní, kteráž se ku větě předcházející řadí

α) beze spojky. Vizme některé příklady:*)

B 330 *κεῖνος τὼς ἀγόρευε· | τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται*
Γ 164 *οὔ τί μοι αἰτίη ἐσσί· | θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν*
Δ 182 *ὣς ποτέ τις ἐρέει· | τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών*
Δ 204 *ὄρσ', Ἀσκληπιάδη. | καλέει κρείων Ἀγαμέμνων*

Jiné příklady: *A* 29, *B* 221, 296, *Δ* 168, *E* 191, 254, 256, 341, 516, 685, *H* 282, 352, 362, 393, *Θ* 150, 166, 257, *K* 41, *N* 115, 773, *Ξ* 48, *P* 404, *Σ* 99, 392, *T* 90, *Φ* 533, *X* 285, 303, 335, 393, *δ* 655, *θ* 166, 233, *κ* 320, *μ* 120, *ξ* 407, *π* 466, *ϱ* 285, *σ* 122, 271, *υ* 18, 119, 199, *φ* 369, *χ* 28, 30.

Sem vřaditi jest také věty tázací, jež nalézáme ve druhém hemistichii po caesuře ve stopě třetí, na př.:

I 77 *καίουσιν πυρὰ πολλά· | τίς ἂν τάδε γηθήσειεν;*
K 159 *ἔγρεο, Τυδέος υἱέ. | τί πάννυχον ὕπνον ἀωτεῖς;*
Λ 838 *πῶς τ' ἄρ' ἔοι τάδε ἔργα; | τί ῥέξομεν, Εὐρύπυλ' ἦρως;*
N 275 *οἷδ' ἀρετὴν οἷός ἐσσι· | τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι;*

*) Verše a části veršů do slova uváděné vypsány byly původně z Faesi-ova vydání Iliady a Odysseje; pak byly zrevidovány, a to citáty z Iliady dle Rzachova vydání, citáty z Odysseje dle vydání La Rocheova z r. 1892.

Viz dále: *A* 414, *Z* 145, *O* 244, 245, *Φ* 106, 360, *X* 431, *Ψ* 409, *Ω* 197, *α* 62, 170, 172, *β* 28, *γ* 71, *δ* 649, *ε* 299, 465, *η* 238, *ϑ* 208, *ι* 14, 252, *κ* 64, 325, 431, *μ* 450, *ν* 233, *ξ* 187, 189, 364, *π* 58, 187, 461, *ϱ* 576, *φ* 110, (333), *ω* (257), 407, 474.

β) Hlavní věta ve druhém poloverší umístěná připojuje se ku předcházející větě spojkami, a to často spojkou *καί*; na př.:

A 15 *χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, | καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιούς*
A 95 *οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα | καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα*
A 224 *Ἀτρεΐδην προσέειπε, | καὶ οὔ πω λῆγε χόλοιο*
A 233 *ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, | καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι*
A 267 *κάρτιστοι μὲν ἔσαν | καὶ καρτίστοισι μάχοντο*
A 268 *Φηρσὶν ὀρεσκῴοισι, | καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν*

Jiné příklady: *A* 261, 314, 427, 459, 513, *B* 59, 81, 200, *Γ* 41, 207, 352, 360, *Δ* 11, 380, 496, *E* 118, 309, 342, 365, 382, 497, 529, *Z* 206, 207, 431, *H* 151, 364, 371, *Θ* 191, *Λ* 258, 273, 348, 359, 360, 379, 392, 399, 429, *M* 274, *Σ* 299, *X* 375, *α* 121, 206, 271, 277, 305, 308, *β* 91, 196, 222, 289, 323, *γ* 37, 62, 101, 462, *δ* 82, 253, 444, 501, 569, 765, *ε* 74, 245, 247, 262 a j.

Zřídka přiřaďuje zde větu k větě spojka *τέ* nebo *τέ - τέ* na př.: *A* 38, 57, 192, 480, *B* 85, 423, *Γ* 34, 35, *Δ* 161, 279, 416, *E* 170, *N* 230.

Též spojky *τὲ — καί* slučují věty dvě; *καί* nastupuje po caesuře ve stopě třetí; na př. *A* 367, 465, *B* 191, 410, 428, *Γ* 373, *Δ* 55, *M* 162, *α* 41, *γ* 35. —

Také spojky slučovací *ἠδέ, ἰδέ, οὐδέ, μηδέ* přiřaďují věty po caesuře stopy třetí, ku př.:

A 210 *ἀλλ' ἄγε, λῆγ' ἔριδος, | μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί*
Γ 434 *παύεσθαι κέλομαι, | μηδὲ ξανθῷ Μενελάῳ*
K 47 *οὐ γάρ πω ἰδόμην | οὐδὲ κλύον αὐδήσαντος*
Λ 15 *Ἀτρεΐδης δ' ἐβόησεν | ἰδὲ ζώννυσθαι ἄνωγεν*
N 28 *πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, | οὐδ' ἠγνοίησε ἄνακτα*

Jiné příklady: *B* 504, 634, 635, 832, *Δ* 382, *E* 3, 830, *Z* 58, *K* 492, *Ξ* 228, *O* 159, 666, *Π* 736, *T* 22, *Ψ* 527, 735, *β* 231, *ε* 127, *ϑ* 164, *ι* 115, 143, *κ* 177, *λ* 143, *ν* 277, *ξ* 98, *π* 459 a j.

Spojka rozlučovací *ἤ* několikráte se tu vyskytuje, spojujíc věty souřadné, a to i hlavní i vedlejší.

Z 164 *τεθναίης, ὦ Πριῶτ', | ἦ κάκτανε Βελλεροφόντην*
K 505 *ὑμοῦ ἐξερύοι | ἢ ἐκφέροι ὑψόσ' ἀείρας*
Γ 378 *μή πώς σ' ἠὲ βάλῃ | ἠὲ σχεδὸν ἄορι τύψῃ*
Ψ 382 *καί νύ κεν ἢ παρέλασσ' | ἢ ἀμφήριστον ἔθηκεν*

Viz dále: *α* 162, 175, *δ* 324, *ι* 273, 339, *ν* 237, *ο* 306, *τ* 599.

Nejčetnější jsou věty přiřaďované spojkou *δέ*, kterážto, ač není příklonna, přece z pravidla staví se za jiné slovo a zaujímá druhé místo ve větě; a slovo, jež položeno jest před spojkou, důrazněji se vytýká; na př.:

A 5 *οἰωνοῖσί τε δαῖτα· — | Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή —*
A 25 *ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, | κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν*
A 134 *ἦσθαι δεινόμενον, | κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι*
A 200 *Παλλάδ' Ἀθηναίην· | δεινὰ δέ οἱ ὅσσε φάανθεν*
A 390 *ἐς Χρύσην πέμπουσιν, | ἄγουσι δὲ δῶρα ἄνακτι*

Jiné příklady: *A* 354, 424, 433, 443, 454, 495, 533, 565, 592, *B* 2, 15, 26, 41, 42, 57, 71, 86, 99, 122, 150, 153, 193, 197, 219, 347, 378, 417, 587, 589, *Γ* 62, 66, 104, 115, 126, 247, 301, 318, 342, 388, 406, 412 a j.

Bedlivého povšimnutí zasluhují zvláště věty spojkou *δέ* přiřaděné, v nichž první místo drží *ὅ, ἥ, τό* ve svém původním významu pronominálném. Vět uvozovaných slůvky *ὁ δέ, ἡ δέ, τὸ δέ* jest počet veliký, a ačkoliv se *ὅ, ἥ, τό* vyskytuje ve všech pádech, přece nejčastěji v nom. sing. rodu mužského (viz Dr. J. Kvíčaly Badání v oboru skladby pag. 112 až 113.).

Bylo by snadno uvésti počet dokladů nekonečný; než přestaneme pouze na těchto:

A 43 *ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, | τοῦ δὲ κλύε Φοῖβος Ἀπόλλων*
A 47 *αὐτοῦ κινηθέντος· | ὁ δ' ἤιε νυκτὶ ἐοικώς*
A 204 *ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, | τὸ δὲ καὶ τελέεσθαι οἴω*
A 221 *μύθῳ Ἀθηναίης. | ἡ δ' Οὔλυμπόνδε βεβήκει*
A 228 *τέτληκας θυμῷ· | τὸ δέ τοι κὴρ εἴδεται εἶναι*
A 239 *πρὸς Διὸς εἰρύαται· | ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος*
A 338 *καί σφωιν δὸς ἄγειν. | τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων*
A 383 *θνῇσκον ἐπασσύτεροι, | τὰ δ' ἐπῴχετο κῆλα θεοῖο*
A 474 *μέλποντες ἑκάεργον· | ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων*
A 563 *μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεαι· | τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται*

Jiné příklady: *B* 52, 151, 257, 396, *Γ* 78, 125, 260, 349, 380, *Δ* 3, 108, 498, 522, 524, 535, *E* 13, 17, 106, 121, 153, 302, 304, 366, 390, 581, 617, 626, 655, 859 a j.

Zhusta stojí v čele vět uvozovaných spojkou *δέ* také zájmeno druhé osoby *σύ*, nejčastěji v nominativu; na př.:

A 76 *τοιγὰρ ἐγὼ ἐρέω· | σὺ δὲ σύνθεο καί μοι ὄμοσσον*
A 83 *ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. | σὺ δὲ φράσαι, εἴ με σαώσεις*
A 180 *Μυρμιδόνεσσι ἄνασσε. | σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω*
A 214 *ὕβριος εἵνεκα τῆσδε. | σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν*
A 243 *θνῄσκοντες πίπτωσι· | σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις*
A 297 *ἄλλο δέ τοι ἐρέω, | σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν*

Jiné příklady: *B* 201, 256, *Γ* 417, *Δ* 316, 355, *E* 261, *Z* 46, 256, 329, 334, 430, 462, *Θ* 204, 477, *I* 102, 109, 255, 259, 301, 617, 636, 639, *K* 167, *Λ* 131, 790, *M* 246, *N* 273, *Ξ* 192, 253, *O* 20, 180, 374, *Π* 29, 540, 850, 851, *P* 202, *T* 174, *β* 251, *γ* 247, *δ* 408, 551, 599, 828, *ε* 218, *η* 50, 301, *ϑ* 197, *ι* 350, *λ* 374, 454, *ν* 61, 307, *ο* 128, 540, *π* 277, *ρ* 379, *τ* 598, *χ* 166, *ω* 39, 248.

Jinde opět druží se spojka *δέ* ku předložkám, užívaným v původním významu adverbiálném. Nezřídka bývá mezi předložkou a slovesem toliko spojka *δέ*. Jsou pak tu po caesuře *τομὴ πενθημιμερής* nejčastěji předložky dvojslabičné, jako *ἀνά, ἀπό, διά, ἐπί, κατά, μετά, παρά, περί, ὑπό*; ku př.:

Λ 436 *ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, | κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν*
B 19 *εὕδοντ' ἐν κλισίῃ, | περὶ δ' ἀμβρόσιος κέχυθ' ὕπνος*
B 95 *τετρήχει δ' ἀγορή, | ὑπὸ δὲ στεναχίζετο γαῖα*
Γ 461 *ὣς ἔφατ' Ἀτρεΐδης, | ἐπὶ δ' ἤνεον ἄλλοι Ἀχαιοί*
Δ 63 *σοὶ μὲν ἐγώ, σὺ δ' ἐμοί· | ἐπὶ δ' ἕψονται ϑεοὶ ἄλλοι*
E 81 *φασγάνῳ ἀΐξας, | ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν*

Viz dále: *Λ* 199, 611, *B* 100, 154, 278, 279, 446, 477, *Γ* 311, *Δ* 157, 497, *E* 505, *Z* 416, 419, *H* 223, *I* 131, 187, 273, *Λ* 37, 53, 233, 639, 640, 691, 778, 811, *N* 35, *Ξ* 466, *Π* 324, 325, *Σ* 66, 310, 347, 390, 402, *Ψ* 133, 689, *Ω* 420, 776, *β* 3, *δ* 41, 308, *μ* 294, *ν* 56, 438, *φ* 56, 100, 119.

Zřídka vyskytují se tu předložky jednoslabičné, ku př. *B* 451, *Δ* 447, *E* 307, *I* 350.

Spojka *δέ* bývá na některých místech sdružena se slůvky *τέ, ἄρα*, na př.:

B 268 *σκήπτρου ὕπο χρυσέου. | ὃ δ' ἄρ' ἕζετο τάρβησέν τε*
B 456 *οἴρεος ἐν κορυφῇς, | ἔκαϑεν δέ τε φαίνεται αὐγή*
Γ 11 *ποιμέσιν οὔ τι φίλην, | κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνω*
E 836 *χειρὶ πάλιν ἐρύσασ' · | ὃ δ' ἄρ' ἐμμαπέως ἀπόρουσεν*

Jiné příklady: *Γ* 381, *Δ* 278, 460, *Z* 154, *H* 64, 188, *Θ* 319, *K* 354, 362, 374, *Λ* 394, *M* 149, 192, 383, 385, 462, *N* 192, *T* 367, *Υ* 239, 255, *Φ* 189, 246, 264, *X* 94, 166, *Ψ* 115, 642, *δ* 379, *ζ* 185, *κ* 306, *μ* 99, 411, 413, *ν* 109, *ο* 98, 216.

Kromě spojky *δέ* uvozují věty po caesuře ve stopě třetí také odporovací spojky *ἀτάρ* a *ἀλλά*, ku př.:

Λ 166 *χεῖρες ἐμαὶ διέπουσ' · | ἀτὰρ ἦν ποτε δασμὸς ἵκηται*
Γ 268 *ἂν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις. | ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοί*
Z 17 *πρόσϑεν ὑπαντιάσας, | ἀλλ' ἄμφω ϑυμὸν ἀπηύρα*
Θ 536 *μείνῃ ἐπερχόμενον. | ἀλλ' ἐν πρώτοισιν, οἷω*

Jiné příklady: *Λ* 491, 535, *Δ* 448, *E* 29, 287, 483, 485, 833, *Θ* 62, *I* 56, 58, 217, 413, *K* 276, 488, *Λ* 30, 153, 614, 732, *M* 402, *N* 110, 121,

268, Ξ 387, *O* 477, Σ 332, Υ 14, 422, Ψ 511, 546, η 210, ι 191, κ 192, 228, 268, μ 118, ν 112, π 144, ϱ 227, 307, τ 273, υ 179, 246, χ 73, ψ 40.

Příčinná spojka *γάϱ* uvozuje dosti často věty po této caesuře. Drží jako spojka *δέ* druhé místo ve větě a sdružena bývá s týmiž slovy, kteráž nalézáme před spojkou *δέ*, na př. *ὅ, ἥ, τό, σύ, ἀπό, πεϱί, παϱά* a j. Kromě těch bývá před ní často též příslovce *μάλα*. Příklady:

A 9 *Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός.* | *ὁ γὰϱ βασιλῆι χολωθείς*
B 118 *ἠδ' ἔτι καὶ λύσει·* | *τοῦ γὰϱ κϱάτος ἐστὶ μέγιστον*
Γ 294 *θυμοῦ δευομένους·* | *ἀπὸ γὰϱ μένος εἵλετο χαλκός*
Γ 440 *κεῖνον δ' αὖτις ἐγώ·* | *παϱὰ γὰϱ θεοί εἰσι καὶ ἡμῖν*
Δ 49 *λοιβῆς τε κνίσης τε·* | *τὸ γὰϱ λάχομεν γέϱας ἡμετῆς*
E 875 *σοὶ πάντες μαχόμεσθα·* | *σὺ γὰϱ τέκες ἄφϱονα κούϱην*
Θ 29 *μῦθον ἀγασσάμενοι·* | *μάλα γὰϱ κϱατεϱῶς ἀγόϱευσεν*

Jiné příklady: *A* 236, 581, *B* 555, *Δ* 323, 361, *E* 51, 587, *H* 34, 144, *I* 227, 419, 431, 694, 706, *Λ* 520, 557, 700, *M* 52, 125, 152, 344, *N* 122, 214, 247, 511, Ξ 31, 424, 460, *O* 400, 488, 599, Σ 322, Ψ 63, γ 20, 261, 266, 328, κ 171, λ 621, μ 167, ν 30, 313, ξ 17, 270, 275, 317, 334, 421, 433, ο 17, π 425, 470 a j.

Poznámka. Caesura ve stopě třetí vyskýtá se též před větou souřadnou, kteráž se ku předcházející větě vedlejší přiřaďuje spojkou slučovací *καί*:

A 458 *αὐτὰϱ ἐπεί ϱ' εὔξαντο* | *καὶ οὐλοχύτας πϱοβάλοντο*
B 132 *οἵ με μέγα πλάζουσι* | *καὶ οὐκ εἰῶσ' ἐθέλοντα*
B 282 *(ὡς) μῦθον ἀκούσειαν* | *καὶ ἐπιφϱασσαίατο βουλήν*
B 364 *εἰ δέ κεν ὣς ἔϱξῃς* | *καί τοι πείθωνται Ἀχαιοί,*
Γ 235 *οὓς κεν ἐὺ γνοίην* | *καί τ' οὔνομα μυθησαίμην*
Ξ 328 *ὡς σέο νῦν ἔϱαμαι* | *καί με γλυκὺς ἵμεϱος αἱϱεῖ*

Srovn. *A* 79, *Δ* 133, 335, 353, *E* 175, 212, 236, Z 272, Θ 371, *Λ* 84, Ξ 337, Σ 442, 488, Ψ 548, α 89, 117, 201, β 330, γ 16, 285, δ 205, 833, ε 95 a j.

b) Caesura ve stopě třetí stojí zhusta také před větou podřadnou.

Z vět podřadných dlužno vytknouti především věty vztažné; vyskytujíť se po caesuře ve stopě třetí zhusta. Nejčetnější jsou věty, jež uvozovány jsou prostým zájmenem vztažným (*ὅς, ἥ, ὅ, ἅ, ἥ, τό*); méně četny jsou věty, v jichž čele jsou vztažná zájmena *ὅστε, ὅσπεϱ, ὅστις* nebo náměstková adjektiva *οἷος* a *ὅσος*; na př.:

A 36 *Ἀπόλλωνι ἄνακτι,* | *τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ*
A 37 *κλῦθί μευ, ἀγϱυϱότοξ',* | *ὃς Χϱύσην ἀμφιβέβηκας*
A 72 *ἦν διὰ μαντοσύνην,* | *τήν οἱ πόϱε Φοῖβος Ἀπόλλων*
A 94 *ἀλλ' ἕνεκ' ἀϱητῆϱος,* | *ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων*
A 230 *δῶϱ' ἀποαιϱεῖσθαι,* | *ὅστις σέθεν ἀντίον εἴπῃ*

A 279 *σκηπτοῦχος βασιλεύς, | ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν*
A 289 *πᾶσι δὲ σημαίνειν, | ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι οἴω*
B 143 *πᾶσι μετὰ πληθύν, | ὅσοι οὐ βουλῆς ἐπάκουσαν*
B 492 *θυγατέρες, μνησαίαθ', | ὅσοι ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον*
Δ 264 *ἀλλ' ὄρσευ πόλεμόνδ', | οἷος πάρος εὔχεαι εἶναι*

Jiné příklady: *A* 388, 392, 451, 505, *B* 36, 38, 138, 192, 325, 436, 762, *Γ* 12, 87, 190, 238, 279, 338, 351, 354, 429, *Δ* 187, 432, 520, *E* 525, 783, 877, *H* 112, *I* 5, 117, 385, 396, *K* 195, 414, *Λ* 554, *Ξ* 28, 36, *O* 167, 183, *Π* 752, *P* 203, *Ψ* 712, *Ω* 721, *ε* 4, *ϑ* 162, *ι* 268, *κ* 493, *ξ* 223, *σ* 273, 373, *τ* 161 a j.

Nesmíme též mlčením pominouti vět vztažných, uvozovaných relativnými adverbii *ὅθι, ὅθεν, ὅπη, ἵνα* (kde, kam), jež se nám naskytují po caesuře stopy třetí velmi často, na př.:

B 307 *καλῇ ὑπὸ πλατανίστῳ, | ὅθεν ῥέεν ἀγλαὸν ὕδωρ*
B 722 *Λήμνῳ ἐν ἠγαθέῃ, | ὅθι μιν λίπον υἷες Ἀχαιῶν*
Δ 132 *αὐτὴ δ' αὖτ' ἴθυνεν, | ὅθι ξωστῆρος ὀχῆες*
E 360 *ὄφρ' ἐς Ὄλυμπον ἵκωμαι, | ἵν' ἀθανάτων ἕδος ἐστίν*
Λ 807 *ἵξε θέων Πάτροκλος, | ἵνα σφ' ἀγορή τε θέμις τε*
Υ 25 *ἀμφοτέροισι δ' ἀρήγεθ', | ὅπη νόος ἐστὶ ἑκάστου*
X 321 *εἰσορόων χρόα καλόν, | ὅπη εἴξειε μάλιστα*

Jiné příklady: *Γ* 145, *Δ* 210, 516, *E* 446, 780, 857, *Z* 516, *H* 143, *K* 326, 504, 520, 526, 568, *Λ* 358, 723, *M* 66, *N* 229, *Ξ* 507, *P* 54, *Υ* 478, *α* 50, *γ* 100, 106, 220, 319, 321, 326, *δ* 272, 330, 358, 426, 517, 564, 627, *ε* 238, 280, 345, 359, 381, *ζ* 35, 210, 322, *η* 131, *ϑ* 277, 512, *ι* 301, *κ* 417, *λ* 190, 366, 610, *μ* 3, 336, *ν* 160, 275, *ξ* 73, 397, 532, *ο* 101, 175, 404, *π* 471, *ρ* 169, 206, 523, *σ* 314, *τ* 58, 188, 411, *υ* 383, *φ* 142, *χ* 109, 460, *ω* 27, 150, 304, 431.

Spojka *ὡς* vyskytuje se v čele věty srovnávací, ku př.: *Γ* 415, *I* 103, *M* 215, *N* 735, *P* 747; častěji v přirovnáních věty stažené, na př.: *I* 14, *Λ* 239, *N* 564, *Π* 3, *P* 109, *Σ* 318, *Ψ* 366, *ι* 289, *κ* 295, 322.

Spojka *ὅτι* (někdy pouze *ὅ*) uvozuje věty i vyjadřovací i příčinné, na př.:

A 56 *κήδετο γὰρ Δαναῶν, | ὅτι ῥα θνήσκοντας ὁρᾶτο*
A 120 *λεύσσετε γὰρ τό γε πάντες, | ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλῃ*
A 537 *ἠγνοίησε ἰδυῖα, | ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλάς*

Viz dále: *B* 255, *Δ* 32, *E* 326, *I* 76, *Π* 35, *ε* 340, *ν* 314, *ξ* 54, 90, 366, *τ* 248, *υ* 333, *φ* 254, *χ* 36.

Spojka *ὅτε* v čele věty časové, na př.:

A 80 *κρείσσων γὰρ βασιλεύς, | ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι*
A 610 *ἔνθα πάρος κοιμᾶθ', | ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι*
B 397 *παντοίων ἀνέμων, | ὅτ' ἂν ἔνθ' ἢ ἔνθα γένωνται*
Λ 300 *Ἕκτωρ Πριαμίδης, | ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν*

Jiné příklady: *B* 303, 471, *Γ* 55, *Δ* 131, *E* 91, 210, 500, 803, *Z* 225, 461, *I* 101, *K* 83, 201, 290, 386, *Λ* 543, 672, *M* 279, 286, *Ξ* 397, 401, 522, *Π* 598, 643, *P* 25, *T* 57, 132, 204, *β* 172, *γ* 180, *ε* 189, *η* 72, 323, *ϑ* 80, 220, 242, 299, *ι* 192, 333, *κ* 435, 486, *μ* 114, *ν* 101, 129, 391, *ξ* 374, *π* 72, 197, 351, *ϱ* 461, *σ* 252, 367, *τ* 355, 371, *φ* 116, *χ* 301, *ω* 288.

Řídké jsou tu věty, jež mají v čele *ὁπότε* a *εὖτε (εὖτ' ἄν)*, ku př.: *B* 228, *Γ* 233, *I* 191, kdežto na jiných místech verše setkáváme se s nimi častěji.

Pozoruhodny jsou věty uvozované spojkou *ἐπεί* i časové i příčinné. Počet jejich jest tak hojný, že z toho zřejmo, kterak se stalo zvykem skladatelům hrdinských zpěvů klásti je ve druhém poloverší po caesuře ve stopě třetí, na př.:

A 112 *οὐκ ἔθελον δέξασθαι, | ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτήν*
A 114 *κουριδίης ἀλόχου, | ἐπεὶ οὔ ἑθέν ἐστι χερείων*
A 153 *δεῦρο μαχεσσόμενος, | ἐπεὶ οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν*
A 168 *ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, | ἐπεί κε κάμω πολεμίζων*
A 169 *νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', | ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν*
B 16 *ὣς φάτο, βῆ δ' ἄρ' Ὄνειρος, | ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν*
B 115 *δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, | ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν*
Δ 239 *ἄξομεν ἐν νήεσσιν, | ἐπὴν πτολίεθρον ἕλωμεν*

Viz dále: *A* 156, 231, 274, 281, 299, 381, 576, *B* 475, *Γ* 99, *Δ* 56, 269, 307, *E* 441, 686, *Z* 158, 222, 412, 444, *H* 196, 198, 218, *I* 22, 59, 195, 304, 305, 316, 321, 358, 418, 425, 436, 486, 685, *K* 63, 210, 411, *Λ* 87, 100, 278, 318, 323, 402, 562, 595, 641, 721, 745, 764 a j.

Věty a vazby infinitivné uvozované spojkami *πρίν* a *πάρος*; na př.:

Z 81 *πάντῃ ἐποιχόμενοι, | πρὶν αὖτ' ἐν χερσὶ γυναικῶν (πεσέειν)*
Z 348 *ἔνθα με κῦμ' ἀπόερσε, | πάρος τάδε ἔργα γενέσθαι*
Φ 580 *οὐκ ἔθελεν φεύγειν, | πρίν πειρήσαιτ' Ἀχιλῆος*
Ω 781 *μὴ πρὶν πημανέειν, | πρὶν δ' ὠδεκάτῃ μόλῃ ἠώς*

Viz dále: *I* 403, *M* 221, *N* 172, *Ξ* 286, *O* 316, *Σ* 245, 334, *X* 17, 156, *Ψ* 764, *Ω* 338, *α* 21, *δ* 668, 747, 823, *ε* 207, 301, *ξ* 288, 331, *η* 83, *ϑ* 301, 376, *κ* 175, 537, *λ* 50, *ν* 426, *ο* 30, *π* 218, *ϱ* 597, *ψ* 138.

Věty účelné uvozované spojkou *ἵνα*, *ἵνα μή* nebo pouze záporkou *μή*; na př.:

Δ 302 *εἰ δ' ἄγε μήν, πείρησαι, | ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε*
B 232 *ἠὲ γυναῖκα νέην, | ἵνα μίσγηαι ἐν φιλότητι*
E 202 *ἵππων φειδόμενος, | μή μοι δεινοίατο φορβῆς*
E 250 *θῦνε διὰ προμάχων, | μή πως φίλον ἦτορ ὀλέσσῃς*
T 348 *στάξον ἐνὶ στήθεσσ', | ἵνα μή μιν λιμὸς ἵκηται*

Jiné příklady: *B* 381, *Γ* 130, 252, *Δ* 37, *E* 316, 345, 845, *H* 195, *I* 99, 452, 512, *K* 348, *N* 649, 670, *O* 31, *Π* 576, *T* 39, *α* 157, *γ* 2, 315,

327, ϑ 591, ε 91, 490, 492, ξ 50, 58, 311, η 164, 180, ϑ 542, ι 53, 155, 234, 489, κ 129, 425, λ 316, 561, μ 156, 185, ν 157, 303, 327, ξ 71, 296, ο 251, π 331, 369, ϱ 175, 529, 592, σ 191, 369, τ 199, χ 168.

Spojka ὅφρα ve smyslu časovém a účelném a spojka ὅπως, jež uvozuje větu účelnou nebo snahovou nebo časovou, vyskytují se také místy po caesuře ve stopě třetí, na př.:

A 136 ἄρσαντες κατὰ θυμόν, | ὅπως ἀντάξιον ἔσται
A 444 ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν, | ὄφρ' ἱλασόμεσθα ἄνακτα
Δ 14 ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ', | ὅπως ἔσται τάδε ἔργα
M 208 Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, | ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν
Ξ 87 ἄργαλέους πολέμους, | ὄφρα φθιόμεσθα ἕκαστος
Ψ 47 ἴξετ' ἄχος κραδίην, | ὄφρα ζωοῖσι μετείω

Jiné příklady: *K* 491, *N* 37, *Ξ* 3, *Υ* 116, *Φ* 137, *Ω* 285, 680, *γ* 19, 129, 373, *ϑ* 12, 275, 345, *ι* 420, 554, *λ* 229, *μ* 161, 437, *ν* 51, 319, *ξ* 312, 319, *ο* 47, 149, *χ* 472, *ψ* 117.

Vazba infinitivu s významem účelným po caesuře ve stopě třetí; ku př.:

I 442 τοὔνεκά με προέηκε | διδασκέμεναι τάδε πάντα
II 75 μαίνεται ἐγχείῃ | Δαναῶν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι
P 131 Τρωσὶ φέρειν προτὶ ἄστυ, | μέγα κλέος ἔμμεναι αὐτῷ

Jiné příklady: *A* 341, *B* 214, *Δ* 142, *E* 26, 154, 854, *Z* 463, *M* 260, *O* 255, *II* 144, *P* 151, 193, *T* 197, 391, *β* 59, *γ* 204, 271, *δ* 829, *ε* 343, *ζ* 87, *ϑ* 529, *ϱ* 441, 538, *τ* 64, *χ* 199, *ω* 224.

Věty podmínečné a připouštěcí uvozované spojkami εἰ, εἰ καί, καὶ εἰ, οὐδὲ εἰ, μηδὲ εἰ; na př.:

A 60 ἄψ ἀπονοστήσειν, | εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν
A 90 συμπάντων Δαναῶν, | οὐδ' ἣν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς
E 410 τῷ νῦν Τυδεΐδῃς, | εἰ καὶ μάλα καρτερός ἐστιν
I 318 ἴσῃ μοῖρα μένοντι, | καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι
K 239 ἐς γενεὴν ὁρόων, | μηδ' εἰ βασιλεύτερός ἐστιν
N 464 γαμβρῷ ἀμυνέμεναι, | εἴ πέρ τί σε κῆδος ἱκάνει

Jiné příklady: *Δ* 347, *E* 258, 351, 645, *Θ* 22, *I* 231, 380, *Λ* 391, *N* 316, *O* 51, *Π* 72, 748, *Υ* 371, *β* 62, *γ* 228, *η* 52, 194, *ϑ* 139, 217, *ι* 229, 278, *κ* 66, *λ* 317, *μ* 88, *ν* 6, *ο* 435, *π* 98, 116, *χ* 62, *ω* 42.

c) Posléze uvedeny budtež některé verše, jichž obě polovice souměrně zabrány jsou větami parallelnými nebo korrelativnými nebo souvětím, složeným z věty hlavní a vedlejší; na př.:

A 280 εἰ δὲ σὺ κάρτερός ἐσσι, | θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ
A 281 ἀλλ' ὅδε φέρτερός ἐστιν, | ἐπεὶ πλεόνεσσι ἀνάσσει
A 427 καί μιν γουνάσομαι, | καί μιν πείσεσθαι οἴω
B 444 οἳ μὲν ἐκήρυσσον, | τοὶ δ' ἠγείροντο μάλ' ὦκα

Γ 12 *τόσσον τίς τ' ἐπιλεύσσει, | δσον τ' ἐπὶ λᾶαν ἵησιν*
Γ 415 *τὼς δέ σ' ἀπεχθήρω, | ὡς νῦν ἔκπαγλα φίλησα*
Δ 439 *ὦρσε δὲ τοὺς μὲν Ἄρης, | τοὺς δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη*
Λ 741 *ἦ τόσα φάρμακα ἤδει, | δσα τρέφει εὐρεῖα χθών*
Ω 781 *μὴ πρὶν πημανέειν, | πρὶν δωδεκάτη μόλῃ ἠώς*

Jiné příklady: *A* 92, 95, 178, 433, *B* 52, 348, *Γ* 41, 190, *Δ* 321, *E* 13, 273, 288, 341, 786, *H* 154, 371, *Θ* 16, 559, *I* 210, 392, *Λ* 782, *M* 288, *N* 20, 169, 175, 176, *Ξ* 142, 205, 248, 382, *O* 150, 189, 203, 345, 550, 551, 727, *Π* 38, 55, 82, 86, 102, 129, 139, 190, 211, 237, 249, 254, 280, 283, 293, 325, 344, 363, 383, 410, 424, 444, 450, 475, 501, 509, 527, 544, 600, 632, 670, 722, 805, 822, 842, *P* 114, 185, 317, 423, 463, 468, 515, 518, 559, 574, 619, 646, 647 a j.

2. Caesura ve stopě třetí hranicí částí věty.

a) Caesura ve stopě třetí hranicí apposice.

Apposice vyskytuje se často v prvém i druhém hemistichii způsobeném caesurou ve stopě třetí; nezřídka bývá v obou polovicích zároveň, tak že tím souměrnosti obou hemistichií v nemalé míře se hoví.

α) Apposice v prvé polovici hexametru:

A 113—114 *. . . . . καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα, κουριδίης ἀλόχου*
A 135—136 *ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί, ἄρσαντες κατὰ θυμόν,*
B 85—86 *οἳ δ' ἐπανέστησαν πείθοντό τε ποιμένι λαῶν, σκηπτοῦχοι βασιλῆες.*
Z 490—491 *ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε, ἱστόν τ' ἠλακάτην τε,*

Jiné příklady: *A* 354, *B* 100, 262, 280, *Γ* 55, 78, 126, 238, *E* 10, 51, 153, 202, *H* 138, 415, *Θ* 257, *Λ* 811, *M* 96, 100, 455, *N* 16, 41, 82, 171, 196, 316, 366, 403, 428, 577, *Ξ* 117, 118, 279, 434, *O* 434, 447, 705, *Π* 3, 141, 143, 149, 181, 373, 595, 739; 808, *P* 81, 307, 324, 554, *Σ* 433, *Υ* 322, *Φ* 43, 141, 163, 250, *Ψ* 289, 303, *Ω* 606, *α* 70, 229, *β* 3, 19 a j.

β) Apposice ve druhé polovici hexametru.

A 69 *Κάλχας Θεστορίδης, | οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος*
A 75 *μῆνιν Ἀπόλλωνος, | ἑκατηβελέταο ἄνακτος*
A 366 *ᾠχόμεθ' ἐς Θήβην, | ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος*
B 173 *διογενὲς Λαερτιάδη, | πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ*

Jiné příklady: *A* 102, 248, 355, 538, *B* 23, 312, 586, 598, *Δ* 93, *E* 241, 243, 289, 464, 649, 733, *Z* 76, 420, *H* 366, *Θ* 312, 383, 384, 437, *I* 96, 448, *K* 4, 103, *Λ* 200, 295, 372, 511, 832, *M* 117, 275, *N* 112, 400,

488, Ξ 12, 42, 194, 231, 251, 479, *O* 49, 303, 445, 527, 576, 604, 619, 691, *Π* 21, 176, 178, 197, 512, 593, 819, *P* 59, 247, 323, 477, *Υ* 71, 219, *Φ* 85, 139, 168, *Ψ* 302, *Ω* 562, *β* 5, 38, 266 a j.

γ) Apposice v obou polovicích hexametru zároveň; na příklad:

Γ 121—122 *Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν,*
εἰδομένη γαλόῳ, | Ἀντηνορίδαο δάμαρτι
Γ 344—345 *καί ῥ' ἐγγὺς στήτην διαμετρητῷ ἐνὶ χώρῳ,*
σείοντ' ἐγχείας, | ἀλλήλοισιν κοτέοντε
Δ 463—464 *τὸν δὲ πεσόντα ποδῶν ἕλαβεν κρείων Ἐλεφήνωρ,*
Χαλκωδοντιάδης, | μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων
E 159—160 *ἔνθ' υἷας Πριάμοιο δύω λάβε Δαρδανίδαο,*
εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας, | Ἐχέμμονά τε Χρομίον τε

Jiné příklady: *B* 514, *Γ* 11, *Δ* 87, 107, 435, 458, *E* 11, 577, 609, 742, 785, 843, *Z* 236, 252, 278, 397, 401, 496, *H* 221, *I* 665, 668, *K* 315, 451, *Λ* 203, 547, *M* 39, 57, 86, 209, 379, *N* 171, 664, 766, Ξ 10, 14, 282, 296, 405, *O* 282, 446, 519, 527, *P* 73, 115, 345, 378, *Σ* 327, *T* 46, 462, *Φ* 519, *X* 72, 211, *Ψ* 665, 678, 803, *Ω* 269, 604, *α* 72, *β* 149 a j.

b) Caesura ve stopě třetí rozhraním sourodých částí věty.

Caesura ve stopě třetí rozděluje části vět stažených tou měrou, že v obou hemistichiích podstatné členy věty jsou umístěny souměrně.

a) Dva sourodé členy vět, na př. dva podměty nebo předměty, dva výroky, dvě příslovečná určení a j., tak jsou v hexametru položeny, že jeden prvním hemistichiem se končí, druhý druhým hemistichiem začíná. Příklady:

Λ 293 *ἦ γάρ κεν δειλός τε | καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην*
Λ 320 *ἀλλ' ὅ γε Ταλθύβιόν τε | καὶ Εὐρυβάτην προσέειπεν*
Λ 331 *τὼ μὲν ταρβήσαντε | καὶ αἰδομένω βασιλῆα*
Λ 417 *νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος | καὶ ὀιζυρὸς περὶ πάντων*
B 669 *ἐκ Διός, ὅς τε θεοῖσι | καὶ ἀνθρώποισι ἀνάσσει*
Γ 194 *εὐρύτερος δ' ὤμοισιν | ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι*
Δ 450 *ἔνθα δ' ἅμ' οἰμωγή τε | καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν*
I 379 *οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε | καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίη*
O 53 *ἀλλ' εἰ δή ῥ' ἐτεόν γε | καὶ ἀτρεκέως ἀγορεύεις*

Jiné příklady: *B* 81, 282, 716, *Δ* 55, 303, 325, *E* 213, 515, *H* 155, 308, 371, *I* 170, 658, *K* 53, 122, 217, 444, *Λ* 348, *M* 242, 391, *N* 304, 758, Ξ 210, 280, *O* 121, 233, 329, 492, 634, 711, *Π* 253, 620, 684, *P* 250, 470, 668, *Σ* 150, 394, *T* 332, *Υ* 64, 139, 377, *Φ* 253, 589, *X* 231, 304, 349, 375, 473, 514, *Ψ* 508, *Ω* 435, *α* 25, 56, 208, 439, *β* 323, 374, 378, *γ* 115, *δ* 614, 698, *ε* 156, *ζ* 93, 148, *θ* 218, 370, 526, *ι* 10, 308, 523, *κ* 405, 499, *λ* 431, 503, *μ* 304, *ν* 105, 163, 242, *ξ* 20, *π* 342, 388, 428, *ρ* 600,

σ 179, 182, 262, 383, τ 110, 192, 505, υ 8, 141, φ 114, 216, 218, χ 346, 498, ψ 131, ω 434.

β Povšimnutí zasluhují také věty stažené, jež majíce z pravidla společný podmět souměrně jsou umístěny v obou polovicích a mají pořádek slov buď anaforický nebo chiastický; ku př.:

A 95 *οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα | καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα*
A 192 *ἠὲ χόλον παύσειεν | ἐρητύσειέ τε θυμόν*
Z 174 *ἐννῆμαρ ξείνισσε | καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν*
ω 277 *οἳ δὲ γάμον τεύξουσι | καὶ ἀρτυνέουσιν ἔεδνα*

Jiné příklady: *A* 233, 427, 449, 460, 465, 513, *B* 81, 600, 608, *Γ* 373, 446, *E* 175, 309, 497, 611, *Z* 354, *P* 250, 254, *T* 26, *α* 117, 175, 402, *β* 91, 222, 330, 388, *γ* 35, 37, 101, 285, 466, *δ* 284, 444, *λ* 503, 511 a j.

γ) Významné jsou též verše, v nichž dvě podstatná jména souřadně jsouce spojena spojkami slučovacími nebo rozlučovacími mají u sebe přívlastky a tak jsou souměrně seřaděna, že v každé polovici jest jedno substantivum s přívlastkem. Pořádek slov těchto jest anaforický nebo chiastický.

α') Dvě substantiva s přívlastky anaforicky seřaděná.

A 157 *οὔρεά τε σκιόωντα | θάλασσά τε ἠχήεσσα*
B 508 *Νῖσάν τε ζαθέην | Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατόωσαν*
B 640 *Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον | Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν*
Γ 75 *Ἄργος ἐς ἱππόβοτον | καὶ Ἀχαιίδα καλλιγύναικα*
Γ 127 *Τρώων θ' ἱπποδάμων | καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων*
Γ 175 *παῖδά τε τηλυγέτην | καὶ ὁμηλικίην ἐρατεινήν*
Γ 397 *στήθεά θ' ἱμερόεντα | καὶ ὄμματα μαρμαίροντα*

Jiné příklady: *Γ* 100, *E* 442, 453, *Z* 356, *H* 119, 174, *I* 113, 151, *Λ* 220, *Σ* 415, 484, *Υ* 39, *X* 135, *Ω* 8, 772, *δ* 702, *η* 116, *κ* 510, 534, *λ* 172, 293, 590, 604, *ν* 195, 196, *ξ* 173, *ο* 22, 85, *ρ* 8, *υ* 312.

β') Dvě substantiva s přívlastky chiasticky seřaděná.

A 339 *πρός τε θεῶν μακάρων | πρός τε ὑνητῶν ἀνθρώπων*
B 108 *πολλῇσιν νήσοισι | καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν*
B 697 *ἀγχίαλόν τ' Ἀντρῶνα | ἰδὲ Πτελεὸν λεχεποίην*
Γ 237 *Κάστορά θ' ἱππόδαμον | καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα*
Γ 343 *Τρῶάς θ' ἱπποδάμους | καὶ ἐυκνήμιδας Ἀχαιούς*

Jiné příklady: *B* 1, *Γ* 327, *Δ* 8, 147, *E* 908, *Z* 451, *Θ* 518, *I* 152, 233, 457, *K* 112, *Λ* 564, *M* 283, *N* 5, 108, 590, 637, *Π* 248, *α* 92, *γ* 310, *ι* 521 a j.

δ) Vytknouti tu jest zejména ještě dvojici vazby participiálné a infinitivné, kteráž zabírajíc celý verš souměrně rozložena jest v obou polovicích verše. Jest tu, jako v případech shora uvedených, pořádek slov buď anaforický nebo chiastický.

α′) Dvě participia nebo dva infinitivy v anaforickém pořádku.

A 13 *λυσόμενός τε θύγατρα | φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα*
A 23 *αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα | καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα*
A 27 *ἢ νῦν δηθύνοντ' | ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα*
A 30 *ἰστὸν ἐποιχομένην | καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν*
A 88 *οἵ τις ἐμεῦ ζῶντος | καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο*
A 151 *ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι | ἢ ἀνδράσι ἶφι μάχεσθαι*
Γ 47 *πόντον ἐπιπλώσας, | ἑτάρους ἐρίηρας ἀγείρας*
E 435 *Αἰνείαν κτεῖναι | καὶ ἀπὸ κλυτὰ τεύχεα δῦσαι*
Λ 188 *θύνοντ' ἐν προμάχοισι, | ἐναίροντα στίχας ἀνδρῶν*
P 117 *θαρσύνονθ' ἑτάρους | καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι*
Ψ 337 *κένσαι ὁμοκλήσας | εἶξαί τε οἱ ἡνία χερσίν*

Jiné příklady: *A* 31, *Δ* 316, 445, *E* 118, 239, 771, 833, *Z* 82, 202, 208, 232, *H* 364, *Θ* 168, 237 255, *I* 487, *K* 451, *M* 86, *N* 158, 559, 767, *Ξ* 14, 391, *O* 159, *Π* 752, 758, *P* 683, *Σ* 14, 236, 511, 555, *T* 229, *Υ* 462, *Φ* 129, 259, 519, *X* 120, 399, 497, *Ψ* 430, 467, 533, *α* 202, 291, 385, *β* 159, 311, *γ* 233, 375, 446, *δ* 198, 684, 747, 748, *ε* 207, 220, 393, 414, *ζ* 111, 258, *θ* 466, 515, *ι* 77, 90, 137, 178, 297, *κ* 85, 376, 409, 506, *λ* 143, 637, *μ* 14, 70, 145, *ξ* 251, 380, *ο* 157, 322, 369, 377, 522, 548, *π* 369, *ρ* 224, *τ* 460, *υ* 97, 312, *φ* 90, *χ* 98, 423, 434, *ψ* 212, *ω* 233, 364.

β′) Dvě participia nebo dva infinitivy v chiastickém pořádku.

A 187 *ἶσον ἐμοὶ φάσθαι | καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην*
Γ 345 *σείοντ' ἐγχείας, | ἀλλήλοισιν κοτέοντε*
Δ 302 *σφοὺς ἵππους ἐχέμεν | μηδὲ κλονέεσθαι ὁμίλῳ*
Δ 435 *ἀζηχὲς μεμακυῖαι, | ἀκούουσαι ὅπα ἀρνῶν*
E 486 *λαοῖσιν μενέμεν | καὶ ἀμυνέμεναι ὀάρεσσιν*
Σ 327 *Ἴλιον ἐκπέρσαντα | λαχόντα τε λῆίδος αἶσαν*

Jiné příklady: *B* 353, *E* 341, *Z* 115, *H* 213, *Θ* 206, *I* 120, 626, *M* 198, 308, *N* 629, *Ξ* 296, *O* 180, 602, 702, *P* 131, 465, 496, *Σ* 255, 294, *T* 22, 138, *Φ* 225, *X* 70, 363, *Ψ* 130, 146, 639, *Ω* 307, 645, *α* 39, 140, 310, 375, 439, *β* 140, 174, 227, *γ* 144, *δ* 540, 684, *ζ* 96, *η* 176, 224, 337, *θ* 213, 375, *ι* 49, *κ* 83, *λ* 46, 77, 132, 392, 569, *ο* 3, 210, *π* 439, *ρ* 95, *τ* 587, *φ* 97, *χ* 214.

c) Pozoruhodny jsou též hexametry, v jichž první části stojí substantivum s některou částkou věty, na př. s určitým tvarem slovesným, participiem nebo jiným slovem, ve druhé pak opět substantivum, opatřené přívlastkem, jsouc předcházejícímu substantivu koordinováno. Obě substantiva, jsouce členy věty stažené, spojena jsou spojkami slučovacími nebo rozlučovacími. I tu znamenati jest jakousi souměrnost členů verše, ale též

jakousi gradaci, ježto druhé substantivum, opatřené přívlastkem, důrazněji se vytýká. Veršů tohoto druhu jest drahně ve všech zpěvích Iliady a Odysseje. Vizme příklady:

Δ 258 *ἠμὲν ἐνὶ πτολέμῳ | ἠδ' ἀλλοίῳ ἐπὶ ἔργῳ*
E 333 *οὔτ' ἄρ' Ἀθηναίη | οὔτε πτολίπορθος Ἐνυώ*
E 602 *αἰχμητήν τ' ἔμεναι | καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν*
Z 114 *εἶπω βουλευτῆσι | καὶ ἡμετέρῃς ἀλόχοισιν*
Z 210 *ἔν τ' Ἐφύρῃ ἐγένοντο | καὶ ἐν Λυκίῃ εὐρείῃ*
Z 378 *ἠέ πη ἐς γαλόων | ἢ εἰνατέρων ἐυπέπλων*
Θ 307 *καρπῷ βριθομένη | νοτίῃσί τε εἰαριῇσιν*
Ω 26 *οὐδὲ Ποσειδάων' | οὐδὲ γλαυκώπιδι κούρῃ*

Jiné příklady: *B* 571, 573, 605, *Γ* 391, 401, *Δ* 44, 366, 537, *E* 409, 760, 769, *Z* 156, *H* 139, 297, *Θ* 214, 349, *I* 200, 529, 548, 549, *K* 363, 542, *Λ* 198, *M* 102, 339, *N* 33, 147, 323, 437, 537, 790, *Ξ* 26, 116, 199, *O* 272, 670, *Π* 167, *P* 479, 731, *Σ* 404, 593, *Ψ* 208, *α* 92, 109, 421, *γ* 343, *δ* 801, 845, *ε* 102, *ζ* 81, 104, *η* 80, 247, *θ* 75, 224, *κ* 12, 491, *λ* 419, 459, *ξ* 9, *ο* 4, 29, 295, 507, *π* 265, 474, *ρ* 117, 128, *σ* 304, *τ* 32, 54, 415, *υ* 203, *χ* 238, 425, *ψ* 147, *ω* 16, 97, 323, 527.

d) Sem možno dále vřaditi verše, jež zabrány jsouce částmi vět stažených takto jsou ustrojeny: v první části hexametru jsou dvě substantiva souřadně spojená spojkami slučovacími nebo rozlučovacími. K nim přiřaděno jest ve druhé polovici hexametru třetí substantivum v témž pádě ovšem jako předešlá, jež opatřeno jsouc přívlastkem významným důrazněji se vytýká. Jesti tu jakási gradace slov souřadně položených a sloučených. Některé verše, v tento způsob upravené, se opakují. Příklady:

B 460 *χηνῶν ἢ γεράνων | ἢ κύκνων δουλιχοδείρων*
B 497 *Σχοῖνόν τε Σκῶλόν τε | πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν*
Z 48 *χαλκός τε χρυσός τε | πολύκμητός τε σίδηρος*
Λ 265 *ἔγχεῖ τ' ἄορί τε | μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν*
P 534 *Ἕκτωρ Αἰνείας τε | ἰδὲ Χρομίος θεοειδής*
Ω 769 *δαέρων ἢ γαλόων | ἢ εἰνατέρων ἐυπέπλων*

Jiné příklady: *A* 264, *B* 502, 532, 537, 582, 606, 656, 712, 855, *Δ* 52, 440, *E* 740, *Z* 322, *Θ* 162, 275, *I* 150, 661, *K* 76, 379, *Λ* 286, 303, *M* 311, *N* 150, 686, 791, *Ξ* 29, 380, *O* 692, *Π* 397, 417, 636, 767, 809, *P* 218, 534, *Σ* 45, 48, 589, *T* 87, 214, *Υ* 40, 232, *X* 469, *Ψ* 260, *Ω* 753, *α* 246, *γ* 381, 414, 434, 451, *δ* 88, *ε* 64, 66, 239, 295, *ζ* 38, *η* 115, *θ* 119, *ι* 24, 293, *λ* 38, 189, 259, 286, 415, 589, *μ* 4, *ν* 62, 136, *ξ* 64, 206, 324, *π* 123, 231, *σ* 249, *τ* 318, *φ* 10, *ψ* 180, 278.

Někdy, ač ovšem mnohem řidčeji, jest pořádek slov opačný; totiž v prvé polovici hexametru jest substantivum s přívlastkem, ve druhé polovici dvě substantiva; na př. *B* 520, *Γ* 140, *Δ* 162, 288, 295, *Ξ* 348, *ρ* 295, *φ* 108.

e) Vyskytují se i verše, jež složeny jsou ze čtyř slov souměrně urovnaných tak, že každou polovici hexametru zabírají slova dvě sourodá, souřadně spojkami sloučená. Příklady:

A 115 *οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, | οὔτ' ἄρ φρένας οὔτε τι ἔργα*
E 678 *Ἄλκανδρόν θ' Ἅλιόν τε | Νοήμονά τε Πρύτανίν τε*
ϑ 253 *ναυτιλίῃ καὶ ποσσὶ | καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ*

Jiné příklady: *M* 20, *O* 663, *Π* 564, *P* 216, *Σ* 42, 43, *Φ* 210, *δ* 73, *ϑ* 103, 112, 113, *λ* 612, *μ* 119, *o* 406, *ω* 246.

Sem možno vřaditi také verše: *B* 235, *Γ* 39, *Θ* 281, *K* 298, *Λ* 385, *ν* 242, *ὁ* 788, *ε* 456.

3. Caesura ve stopě třetí hranicí různých vazeb nebo částí věty.

Caesura ve stopě třetí stala se hranicí různých vazeb syntaktických, jež buď v jedné polovici nebo v obou polovicích se vyskytují, nemálo přispívajíce k lahodné souměrnosti obou hemistichií.

a) Vazba participiálná na konci první polovice hexametru.

Neujde pozornosti bedlivého čtenáře básní Homérových, že první hemistichion, velmi často zakončeno jsouc participiem, zavírá větu začatou ve verši předcházejícím nebo v téže polovici verše, někdy pouze člen věty. Příčinu této časté vazby participiálné hledati jest nám v tom, že participium jsouc slovo významné dobře se hodilo na konec členu veršového; jinde tvoří jakési spojení mezi dějem předcházejícím a následujícím, jinde nový děj jaksi uvozuje.

α) Nejprve buďtež uvedeny některé příklady vazby participiálné, jež se často vyskytují, jako:

A 43 *ὣς ἔφατ' εὐχόμενος* též *A* 457, *E* 121, *Θ* 198, *K* 295, *O* 377, *Π* 249, 527, *Υ* 393, *Ψ* 771, *Ω* 314 a j.
A 68 *ἦ τοι ὅ γ' ὣς εἰπών A* 101, *B* 76, *H* 354, 365, *β* 224; srov. *E* 133, *Θ* 425, *Λ* 210, *Σ* 202, *Ω* 188, *α* 319, *ζ* 41, *o* 43, 454.
A 84 *τὸν δ' ἀπαμειβόμενος A* 285, 560, *B* 369, *Δ* 188, *E* 764, 814 a j.
A 148 *τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδών Δ* 349, 411, *E* 251, 888, *K* 446, *M* 230, *Ξ* 82, *X* 260, 344, *ϑ* 165, *σ* 14, *χ* 60 a j.
A 253 *ὅ σφιν ἐὺ φρονέων A* 73, *B* 78, 283, *H* 326, 367, *I* 95, *O* 285, *Σ* 253, *β* 160, *η* 158 a j.
A 201 *καί μιν φωνήσας B* 7, *Δ* 312, 368, *Θ* 101, *K* 163, *N* 750, *Π* 6, *P* 74 a j.
A 517 *τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας Δ* 30, *Θ* 208, *O* 184.
B 84 *ὣς ἄρα φωνήσας Z* 116, 494, *H* 103, 303, *Θ* 157, *I* 199, *M* 250, 370 a j.

B 172 *ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη* (-ος) *B* 790, *Γ* 129, *Δ* 92, 203, *E* 123, *Λ* 199, *N* 462, *Ξ* 356, *O* 243, *Π* 537 a j.

Γ 355 *ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλών E* 280, *H* 244, *Λ* 349, *P* 516, *Υ* 438, *X* 273, 289.

Δ 496 *στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰών E* 611, *Λ* 429, *M* 457, *P* 347.

N 184 *ἀλλ' ὃ μὲν ἆντα ἰδών N* 404, 503, *Π* 610, *P* 305, 526, (*X* 274).

E 309 *ἔστη γνὺξ ἐριπών Θ* 329.

Λ 355 *στῆ δὲ γνὺξ ἐριπών*

H 404 *μῦθον ἀγασσάμενοι Θ* 29, *I* 431, 694, 711.

E 302 *σμερδαλέα ἰάχων Θ* 321, *Π* 785, *T* 41, *Υ* 285, 382, 443, *γ* 81, srov. též *P* 213, *Σ* 160, *κ* 323.

E 439 *δεινὰ δ' ὁμοκλήσας Π* 706, *Υ* 448.

Participia některých sloves prostých i složených na př.: *Θ* 88 *φασγάνῳ αἴσσων, K* 348 *ἔγχει ἐπαΐσσων, K* 369 *δουρὶ δ' ἐπαΐσσων, K* 456 *φασγάνῳ ἀΐξας, N* 546 *οὔτασ' ἐπαΐξας, O* 7 *στῆ δ' ἄρ' ἀναΐξας, O* 694 *ἀντίος ἀΐξας, Π* 398 *κτεῖνε μεταΐσσων, Φ* 564 *καί με μεταΐξας*. Viz dále: *B* 146, *Γ* 369, *E* 81, 235, 323, *H* 106, *Λ* 361, *M* 145, 148, *Ξ* 463, *P* 734, *Φ* 234, *ρ* 236, *τ* 451. — Rovněž často setkáváme se s participiem *μεμαώς*: na př.: *E* 142 *αὐτὰρ ὃ ἐμμεμαώς, H* 24 *τίπτε σὺ δὴ αὖ μεμανῖα, K* 339 *βῆ ῥ' ἀν' ὁδὸν μεμαώς, Λ* 95 *τὸν δ' ἰθὺς μεμαῶτα, Λ* 258 *ἕλκε ποδὸς μεμαώς, N* 137 *ἀντικρὺ μεμαώς, P* 8 *τὸν κτάμεναι μεμαώς, Σ* 156 *ἑλκέμεναι μεμαώς, Φ* 68 *οὐτάμεναι μεμαώς*.

β) Vytknouti tu jest také participia praes., fut. a aor. (tu a onde i prf.) med., kteráž svým plným a zvučným tvarem zvlášť případně zakončují první hemistichion a velmi zhusta se tu vyskytují, na př.:

A 58 *τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς*

A 153 *δεῦρο μαχεσσόμενος, ἐπεὶ οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν*

B 15 *Ἥρη λισσομένη, Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται*

B 71 *ᾤχετ' ἀποπτάμενος, ἐμὲ δὲ γλυκὺς ὕπνος ἀνῆκεν*

B 109 *τῷ δ γ' ἐρεισάμενος ἔπε' Ἀργείοισι μετηύδα*

B 151 *ἵστατ' ἀειρομένη. τοὶ δ' ἀλλήλοισι κέλευον*

Jiné příklady: *A* 159, 535, *B* 22, 154, 195, 270, 316, 457, 597, 599, 689, 776, 790, 795, *Γ* 135, 152, 211, 294, 342, 419, *Δ* 357, 391, 392, *E* 28, 202, 203, 335, 358, 391, 444, 491, 501, 505, 508, 720, 785, 831, 871, *Z* 26, 81, 85, 163, 187, 205, 458, 475, *H* 41, 61, 255, 264, 298, 332, *Θ* 382, 536, *I* 183, 327, 463, 465, 471, 538, 570, 574, 591, 636, 660, *K* 167, 484, 577, 579, *Λ* 37, 547, *M* 138, 152, 212, 276, *N* 16, 48, 90, 283, 353, 403, 700, 740, *Ξ* 205, 395, *O* 298, 406, 543, 623, *Π* 9, 29, 71, 91, 92, 322, 382, 496, 533, 622, 736, 819 a j.

γ) Také participia rozměru iambického a anapaestického nacházíme zde často před caesurou *τομὴ πενθημιμερής* a z participií rozměru iambického zvláště zhusta *ἰών, ἐών, ἔχων*, pak participia aor. silného,

jako *ἑλών*, *ἰδών* a j. Vyskytují se táž participia rozměru iambického i anapaestického také před caesurou *τομὴ ἑφθημιμερής*, což na svém místě bude podrobněji rozebráno. Zde stůjte doklady některých participií rozměru svrchu naznačeného před caesurou *τομὴ πενθημιμερής*:

A 45 *τόξ' ὤμοισιν ἔχων | ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην*
A 171 *ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν | ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν*
A 591 *ᾤῑψε ποδὸς τεταγὼν | ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο*
A 611 *ἔνθα καθεῦδ' ἀναβάς, | παρὰ δὲ χρυσόθρονος Ἥρη*
Γ 28 *ὀφθαλμοῖσι ἰδών· | φάτο γὰρ τίσεσθαι ἀλείτην*
Γ 77 *καί ῥ' ἐς μέσσον ἰὼν | Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας*
Γ 78 *μέσσου δουρὸς ἑλών· | τοὶ δ' ἰθρύνθησαν ἅπαντες*

Jiné příklady: *B* 101, 694, *Γ* 46, *Δ* 168, 231, 279, 496, 504, *E* 302, 309, 328, 540, 670, *Z* 54, 202, 375, 468, *H* 70, 479, *Θ* 72, 280, *I* 16, 412, *K* 239, *Λ* 184, 337, 652, *N* 618, *Ξ* 287, *O* 13, 219, *Π* 3, 255, 657, 679, 729, 734, 752, *P* 213, 271, 334, 526, *Σ* 17, 160, 207 215, 318, 546, *Υ* 458, 462, *Φ* 19, 37, 64, 113, 155, 232, 252, 259, 271, 522, 533, 589, *X* 9, 85, 131, 212, 275, 399, *Ψ* 60, 323, 546, 572, 577, 799, 825, 886, *Ω* 174, 361, 601, 735, *ε* 50, *ι* 284, 313, 361, 433, 527, *κ* 282, *λ* 195, 196, *ν* 189, *υ* 95, 97, 163, *ω* 93.

Poznámka. Před caesurou *πενθημιμερής* vyskytují se ovšem také jiné tvary slovesné a jiná slova, zejména podstatná rozměru iambického a anapaestického, ač rozměr anapaestický rozhodně převládá, na př.: *A* 25, 38, 52, 56, 76, 80, 90, 114, 125, 166, 199, 204, 226, 227, 231, 233, 269, 279, 287, 322, 326, 327, 338, 339, 346, 350, 351, 359, 364, 370, 379, 380, 443, 444, 452, 486, 490, 491, 499, 524, 537, 552, 563, 579, 586, 592, 605, *B* 19, 59, 88, 93, 95, 121, 131, 137, 144, 161, 177, 219, 227, 232, 234, 257, 346, 348, 356, 370, 396, 397, 451, 456, 460, 477, 478, 508, 515, 520, 548, 580, 590, 610, 619, 642, 659, 675, 679, 696, 707, 805, 808, 833, 839, 877, *Γ* 11, 23, 29, 60, 70, 91, 121, 122, 146, 168, 170, 177, 193, 272, 285, 299, 301, 316, 349, 382, 383, 409, 417, 426, 428, 429, 434, 435, 440 a j.

δ) Jak často vazba participiálná končí první polovici hexametru, na doklad stůjtež zde příklady vybrané ze zpěvu *A*, *Γ*, *H*, *M*:

A 43, 45, 47, 58, 67, 68, 73, 84, 101, 130, 134, 136, 148, 153, 159, 171, 181, 185, 198, 201, 207, 215, 253, 285, 312, 331, 357, 364, 401, 407, 428, 457, 461, 473, 513, 517, 531, 535, 537, 542, 560, 587, 591, 606, 611;

Γ 9, 28, 31, 47, 78, 112, 122, 129, 135, 138, 152, 162, 211, 242, 265, 294, 342, 345, 355, 362, 369, 370, 378, 386, 392, 406, 413, 419, 424, 427, 429, 444;

H 6, 9, 18, 21, 24, 41, 55, 56, 61, 64, 70, 78, 90, 95, 103, 106, 121, 127, 129, 137, 150, 185, 187, 213, 230, 243, 244, 255, 264, 265, 269, 272, 283, 303, 306, 309, 326, 332, 356, 367, 404, 417, 423, 425, 426, 429, 432 454, 461, 479;

M 32, 39, 50, 52, 86, 87, 90, 121, 122, 123, 124, 125, 136, 138, 142, 145, 148, 149, 152, 161, 205, 206, 207, 209, 212, 222, 230, 249, 251, 277, 370, 374, 388, 389, 411, 418, 422, 428, 434, 442, 445, 452, 457.

b) Vazba participiálná na konci druhé polovice hexametru.

Participium, jakožto část věty významná, hexametr často a případně zakončuje. — Stůjtež zde jenom některé příklady:

A 6 *ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε*
A 9 *Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός. ὃ γὰρ βασιλῆι χολωθείς*
A 18 *ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες*
A 47 *αὐτοῦ κινηθέντος· ὃ δ' ἤιε νυκτὶ ἐοικώς*
A 51 *αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἐφιείς*

Jiné příklady: *A* 147, 168, 196, 241, 290, 299, 349, 351, 352, 356, 387, 391, 414, 434, 450, 474, 482, 501, 541, 546, 577, 586, 588, 592, 594, 598, 600, 601, *B* 20, 30, 70, 101, 132, 147, 167, 175, 189, 240, 273, 302, 312, 343, 352, 353 a j.

c) Vazba infinitivná v první polovici hexametru.

Vazba infinitivná v první polovici hexametru zakončuje první hemistichion nejčastěji infinitivem a bývá ukončením věty začaté ve verši předcházejícím. Jest zpravidla závislá na slovesech *ἐθέλω, ἔλπομαι, δύναμαι, κελεύω, ἀνώγω* (*ἄνωγα*), *βούλομαι, μέλλω, χρή, οἴω, φημί, τλῆναι* a j. Mnohem řidčeji vyskytuje se tu vazba infinitivná s platností účelnou nebo po spojce *πρίν*. Vizme příklady:

A 59—60 *Ἀτρεΐδη, νῦν ἄμμε πάλιν πλαγχθέντας ὀίω*
ἂψ ἀπονοστήσειν
A 229—230 *ἦ πολὺ λώιόν ἐστι κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν*
δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι
A 580—581 *εἴ περ γάρ κ' ἐθέλῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς*
ἐξ ἑδέων στυφελίξαι
B 114 115 . . . . . *καί με κελεύει*
δυσκλέα Ἄργος ἰκέσθαι
E 509—510 . . . . . *ὅς μιν ἀνώγει*
Τρωσὶν θυμὸν ἐγεῖραι
I 496—497 . . . . . *οὐδέ τί σε χρὴ*
νηλεὲς ἦτορ ἔχειν
Λ 442—443 *ὦ Χρύσῃ, πρό μ' ἔπεμψε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων*
παῖδά τε σοὶ ἀγέμεν
P 31 32 . . . . . *μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,*
πρίν τι κακὸν παθέειν

Jiné příklady: *A* 287, 289, 534—535, *B* 348, 477, *Γ* 250—252, 259 až 260, 353—354, *Δ* 298—299, 301—302, *E* 119—120, 261—262, 284—285,

482—483, 653—654, *Z* 491—492, *I* 40—41, *K* 105—106, 311—312, 355 až 356, 548—549, *M* 307—308, 419—420, 467—468, *N* 317—319, 386 až 387, 552—553, 558—559, 785—786, *Ξ* 196, 220—221, 422, 423—424, *O* 182—183, 298—299, 399—400, 416—418, 532—533, *Π* 107—108, 492 až 493, 799—800, *P* 30—31, 66—67, 68—69, *Σ* 98—99, 132—133, 262 až 263, 427, *T* 14—15, *Υ* 197—198, 362—363, 421—422, *Φ* 92—93, 273 až 274, 277—278, *X* 251—252, *Ψ* 49—50, 465—466, 478—479, *Ω* 85—86, 662—663, 727—728, 780—781, *β* 128, 422—423, *γ* 355, *δ* 162, 483, *ε* 197, 257, 259, 302, *ξ* 61, *η* 310, *θ* 12, *ι* 489, *κ* 484, 495, *λ* 456, *μ* 99, *ν* 6, 124, *ξ* 57, 270, 356, 365, *ο* 127, 288, *π* 151, *ρ* 19, *σ* 146, 160, *τ* 44, 257, 419, *υ* 181, 362, *φ* 241, *ψ* 72, 82, *ω* 342, 471.

d) Vazba infinitivná na konci druhé polovice hexametru.

Jako participium tak též infinitiv vhodně zakončuje hexametr a vyskytuje se často. Vazby infinitivné ve významě účelném a po spojkách *πάρος* a *πρίν* již svrchu byly uvedeny. Některé příklady infinitivu v ostatních jeho významech stůjtež tuto:

A 67 *βούλητ' ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι*
A 74 *ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι*
A 77 *ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν*

Jiné příklady: *A* 91, 107, 117, 126, 129, 134, 151, 171, 216, 226, 228, 258, 288, 291, 341, 353, 386, 398, 408, 521, 549, 564, 571, 589 a j.

e) Člen věty stažené v první polovici hexametru.

Často věta stažená přesahuje z verše předcházejícího jedním členem do verše následujícího a dochází ukončení svého před caesurou ve stopě třetí. Člen tento věty stažené důrazněji se vytýká než předešlé. Přesahování věty stažené do verše následujícího neobmezuje se ovšem pouze na případ právě dotčený; zabíhá-ť věta stažená jedním členem do verše následujícího nejednou k caesuře ve stopě druhé (*τομὴ τριθημιμερής*), tu a onde také k diairesi bukolské nebo k caesuře *τομὴ ἑφθημιμερής*; ale nejčastěji sahá do caesury stopy třetí.

Některé příklady věty stažené, zasahující do caesury ve stopě třetí:

A 62—63 *ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρήομεν ἢ ἱερῆα*
ἢ καὶ ὀνειροπόλον
A 180—181 *Μυρμιδόνεσσι ἄνασσε. σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω*
οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος
A 288—289 *πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,*
πᾶσι δὲ σημαίνειν
A 490—491 *οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν*
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον
B 117—118 *ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα*
ἠδ' ἔτι καὶ λύσει

Γ 169—170 *καλὸν δ' οὕτω ἐγὼν οὔ πω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν*
οὐδ' οὕτω γεραρόν
E 253—254 *οὐ γάρ μοι γενναῖον ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι*
οὐδὲ καταπτώσσειν
E 782—783 *εἰλόμενοι, λείουσι ἐοικότες ὠμοφάγοισιν*
ἢ συσὶ κάπροισιν
M 269—270 *ὦ φίλοι, Ἀργείων ὅς τ' ἔξοχος ὅς τε μεσήεις*
ὅς τε χερειότερος
N 308—309 *ἢ ἐπὶ δεξιόφιν παντὸς στρατοῦ, ἢ ἀνὰ μέσσους,*
ἢ ἐπ' ἀριστερόφιν;

Jiné příklady: *A* 37—38, 526—527, *Γ* 113—114, 214—215, *Δ* 35—36, 303—305, 523—524, *E* 53—54, 182—183, *Z* 57—58, 429—430, 451—452, 456—457, *H* 197—198, 256—257, 473—475, *Θ* 282—283, *I* 24—25, 38 až 39, 226—227, 315—316, *Λ* 7—8, 150—151, 393—394, 630—632, 788 až 789, *M* 86—87, 155—156, 159—160, 213—214, *N* 389—390, *Ξ* 247 až 248, *O* 386—387, 417—418, *Π* 33—34, 98—99, 482—483, 590—591, 707 až 709, *P* 41—42, 227—228, 329—330, *T* 149—150, *Υ* 7—9, *Φ* 176—177, 316—317, *X* 111—112, 123—124, *Ψ* 45—46, 114—115, *β* 199—200, *δ* 175—176, 646—647, 743—744, *θ* 570—571, 575—576, *ι* 175—176, 221 až 222, 425—426, *κ* 190—192, 350—351, *λ* 202—203, *μ* 265—266 *ν* 201 až 202, *ξ* 96—98, 178—179, 193—194, 212—213, 216—217, 222—223, *o* 70—71, 441—442, *π* 9—10, 15—16, 187—188, *ρ* 384—385, 436—437, 510—511, *σ* 237—238, *τ* 83—84, 134—135, 513—514, *φ* 340—341, *χ* 221 až 223, *ψ* 174—175, *ω* 67—68.

f) Caesura ve stopě třetí hranicí slov mnohoslabičných.

Zmíniti se nám jest také o slovech, jež jsou takového rozsahu, že zabírají celé hemistichion. Nalézáme je zvláště v první polovici hexametru. Jsou to zejména některá patronymika, adjektiva a slovesa, jiné části řeči jen pořídku; na př.:

B 540—541 *τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' Ἐλεφήνωρ, ὄζος Ἄρηος,*
Χαλκωδοντιάδης
Δ 447—448 *σύν ῥ' ἔβαλον ῥινούς, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν*
χαλκεοθωρήκων
Z 27—28 *καὶ μὲν τῶν ὑπέλυσε μένος καὶ φαίδιμα γυῖα*
Μηκιστηιάδης
Z 495—496 *ἵππουριν· ἄλοχος δὲ φίλη οἰκόνδε βεβήκει*
ἐντροπαλιζομένη
I 578—579 *ἔνθα μιν ἤνωγον τέμενος περικαλλὲς ἑλέσθαι*
πεντηκοντόγυον
Λ 426—427 *τοὺς μὲν ἔασ', ὃ δ' ἄρ' Ἱππασίδην Χάροπ' οὖτασε δουρί,*
αὐτοκασίγνητον
Π 191—192 *τὸν δ' ὁ γέρων Φύλας ἐὺ ἔτρεφεν ἠδ' ἀτίταλλεν*
ἀμφαγαπαζόμενος

X 415 ἐξονομακλήδην | ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον
Ψ 561—562 χάλκεον, ᾧ πέρι χεῦμα φαεινοῦ κασσιτέροιο
ἀμφιδεδίνηται

Jiné příklady: *B* 706, *Γ* 238, *Δ* 464, *Θ* 62, *Λ* 547, *N* 534, *O* 527, *Π* 718, *P* 109, *Φ* 249, 469, 492, *X* 72, 221, *β* 57, 400, *ε* 277, 279, *ζ* 330, *κ* 137, *μ* 250, *ν* 342, *ρ* 525, 536, *ω* 65.

Ve druhé polovici hexametru vyskytují se pouze dvě slova o toliku slabik, že zasahují od caesury ve stopě třetí až do konce verše:

O 678 κολλητὸν βλήτροισι, | δυωκαιεικοσίπηχυ
Ψ 264 καὶ τρίποδ' οὐατόεντα | δυωκαιεικοσίμετρον

4. Caesura ve stopě třetí rozhraním ještě jiných částí vět, z nichž sourodé nebo na sobě závislé vazby nebo slova vyplňují jednu ze dvou polovic hexametru.

Že skladatelé eposů bohatýrských vytvořili ponenáhlu různé typy verše epického nebo částí jeho, vedeni jsouce smyslem pro lahodnou souměrnosť, výše již připomenuto. Na příkladech, jež níže budou uvedeny, možno jest zvlášť dobře znamenati, kterak se ve skládání epickém ustálila v době, kdy poesie epická kvetla, jakási technika básnická pěstovaná ve školách pěveckých.

a) Sourodé části věty v první nebo druhé polovici hexametru.

Sem vřaděny buďtež především sourodé části věty, jež zpravidla spojkami slučovacími nebo rozlučovacími jsouce spojeny, po dvou se vyskytují v první nebo ve druhé polovici hexametru. Bývají pak to dvě podstatná nebo dvě přídavná jména, dvě slovesa, dvě příslovce nebo příslovečná určení, vyjádřená substantivy, na předložkách závislými. Slova ta jsou často souznačná a slouží k plnějšímu a živějšímu vyjádření předmětů, k podrobnějšímu a malebnějšímu líčení dějův.

Jsou-li slova taková v prvé polovici, bývají zhusta koncem věty, začaté ve verši předcházejícím.

α) Dvě substantiva v prvé nebo druhé polovici hexametru.

Dvě substantiva, souřadně spojená spojkami slučovacími nebo rozlučovacími, vyskytují se ve všech pádech s různou platností syntaktickou u větě, jsouce buď jejím podmětem, doplňkem, přívlastkem nebo přístávkou.

α') Dvě substantiva v prvé polovici verše

A 40—41 ἦ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα
ταύρων ἠδ' αἰγῶν
A 236—237 . . . . . περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψεν
φύλλα τε καὶ φλοιόν

Δ 503—504 *Ζεῦ πάτερ, εἴ ποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα*
ἢ ἔπει ἢ ἔργῳ
Γ 103—104 *οἴσετε δ' ἄρν', ἕτερον λευκόν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν,*
Γῇ τε καὶ Ἠελίῳ
Δ 186—187 *εἰρύσατο ζωστήρ τε παναίολος ἠδ' ὑπένερθεν*
ζῶμά τε καὶ μίτρη
Δ 196—197 *ὅν τις ὀιστεύσας ἔβαλεν, τόξων ἐὺ εἰδώς,*
Τρώων ἢ Λυκίων

Jiné příklady: *B* 262, 478, 810, *Γ* 278, *Δ* 49, 216, 323, *E* 162, *Z* 268, *H* 333, *Θ* 380, *I* 500, *K* 361, *Λ* 503, *N* 122, 632, *Ξ* 207, *O* 108, 683, *Π* 675, 685, 796, *P* 111, 212, 373, 376, 499, *Σ* 335, *T* 210, *Φ* 314, *X* 164, *Ψ* 328, *Ω* 150, 261, 262, 471, *α* 152, 226, 357, *γ* 387, *δ* 16, 88, 142, 314, 533, 644, 654, *ε* 212, 224, 472, *ζ* 37, 161, 269, 290, *η* 118, 147, 210, 320, *ϑ* 82, 135, 440, 525, 543, *ι* 239, 278, *κ* 66, 335, 515, *λ* 337, *μ* 140, 301, 315, 331, *ν* 395, *ξ* 318, *ο* 163, 207, 375, 421, *ϱ* 12, 242, 267, 285, 298, 412, 480, 533, 565, *σ* 225, 407, *τ* 276, 396, 398, 406, 408, *υ* 71, 76, 378, *φ* 282, *χ* 58, 501, *ω* 253, 416, 509, 515.

β') Dvě substantiva ve druhé polovici hexametru.

Poznámka. Nevyplňují-li celého hemistichia, připojeno bývá slovo, jež s nimi úzce souvisí. Příklady:

I 36 *ἵσασ' Ἀργείων | ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες*
I 276 *ἦ θέμις ἐστί, ἄναξ, | ἢ τ' ἀνδρῶν ἢ τε γυναικῶν*
M 244 *τίπτε σὺ δείδοικας | πόλεμον καὶ δηιοτῆτα;*
Π 456 *ἔνθα ἑ ταρχύσουσι | κασίγνητοί τε ἔται τε*
Π 498 *σοὶ γὰρ ἐγὼ καὶ ἔπειτα | κατηφείη καὶ ὄνειδος*
Λ 28 *μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ | σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο*
Λ 497 *ἠερίη δ' ἀνέβη | μέγαν οὐρανὸν Οὔλυμπόν τε*
B 39 *θήσειν γὰρ ἔτ' ἔμελλεν | ἐπ' ἄλγεά τε στοναχάς τε*
B 91 *ὡς τῶν ἔθνεα πολλὰ | νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων*

Jiné příklady: *Λ* 492, *B* 79, 356, *Γ* 297, *Δ* 297, 441, *H* 126, 237, *I* 385, *Λ* 37, 45, 255, 257, 780, 807, *M* 239, 371, *N* 71, *Ξ* 37, 308, *O* 192, *Π* 373, 432, 542, 583, *P* 42, 150, 151, 556, 610, *T* 177, 411, *Υ* 124, *Φ* 325, 350, 351, *Ψ* 132, 259, *Ω* 548, 696, *α* 145, 165, 191, 242, *β* 75, 268, *δ* 264, *η* 36, *ι* 270, *κ* 142, *ξ* 123, 402, *ο* 537, *π* 1, 295, *ϱ* 313, 605, *τ* 310, 429, *φ* 284, *χ* 206, *ω* 503.

β) Dvě adjektiva v prvé nebo ve druhé polovici hexametru.

Neméně často než substantiva vyskytují se v prvé nebo ve druhé polovici verše dvě adjektiva, majíce platnosť přívlastku, přistávky, zřídka přísudku. Řaděna bývají vedle sebe buď beze spojek nebo se spojkami. Příčina toho jest v rozsahu adjektiv. Vystačovala-li na vyplnění hemistichia sama o sobě, nebylo spojek potřebí; pakli ne, přibírány byly spojky na pomoc.

Odnášejíce se adjektiva ta na větším díle k substantivu ve verši předešlém položenému i tehdy po dvou bývala kladena, když substantivum řečené již opatřeno bylo nějakým adjektivem umístěným ve verši předcházejícím.

α′) Dvě adjektiva v prvé polovici hexametru, a to:

αα) Dvě adjektiva beze spojek vedle sebe řaděná.

A 98—99 πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην
ἀπριάτην ἀνάποινον

B 42—43 . . . . . μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα
καλὸν νηγάτεον

B 838—839 . . . . . ὃν Ἀρίσβηθεν φέρον ἵπποι
αἴθωνες μεγάλοι

Δ 116—117 . . . . . ἐκ δ' ἕλετ' ἰὸν
ἀβλῆτα πτερόεντα

H 440—441 ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ἐπ' αὐτῷ τάφρον ὄρυξαν,
εὐρεῖαν μεγάλην

M 454—455 αἵ ῥα πύλας εἴρυντο πύκα στιβαρῶς ἀραρυίας
δικλίδας ὑψηλάς

Jiné příklady: *Γ* 126, *E* 619, 723, *H* 315, 346, *Θ* 44, 178, 488, *I* 124, 187, *K* 24, *Λ* 353, *M* 97, *N* 22, 26, 37, 41, 577, 799, *Ξ* 177, 183, 185, 351, *O* 389, 619, *Π* 222, 488, 664, *P* 544, *Σ* 390, 542, 612, *T* 380, *Υ* 65, *Φ* 243, *X* 154, 314, 441, *Ψ* 27, 808, *Ω* 192, 267, 269, 341, 479, *α* 97, 131, 137, 312, *δ* 656, *ε* 45, 232, 314, *ζ* 70, *η* 97, *ϑ* 275, *ι* 133, 320, *ν* 80, *ξ* 16, *π* 19, *ρ* 206, *σ* 298, 372, 373, *τ* 174, 242, *χ* 10, *ψ* 191, *ω* 3, 279.

ββ) Dvě adjektiva spojkami vedle sebe řaděná.

Δ 141—142 ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μῃονὶς ἠὲ Κάειρα

E 741—742 ἐν δέ τε Γοργείη κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου,
δεινή τε σμερδνή τε

Θ 203—204 οἳ δέ τοι εἰς Ἑλίκην τε καὶ Αἰγὰς δῶρ' ἀνάγουσιν
πολλά τε καὶ χαρίεντα

Jiné příklady: *E* 758, *Z* 489, *I* 76, 599, *M* 57, *N* 664, *Ξ* 108, 349, *O* 358, *P* 632, *Σ* 386, *X* 511, *Ω* 207, 775, *ε* 88, 175, 231, 367, *ζ* 189, *ϑ* 22, 187, *ι* 426, *κ* 94, *λ* 54, *μ* 92, 396, *ν* 142, *ξ* 7, 12, 234, 521, *σ* 229, *τ* 140, 173, *υ* 86, 310, 391, *φ* 169, *χ* 415, *ψ* 66, 250, *ω* 130.

β′) Dvě adjektiva ve druhé polovici hexametru.

Adjektiva ve druhém hemistichii jsou na větším díle takového rozměru, že první vyplňuje ostatek stopy třetí a stopu čtvrtou, druhé pak zabírá stopu pátou a šestou. Ono má rozměr ⏑ – ⏓ nebo ⏓ – ⏓, toto rozměr – ⏓ – ⏓; proto jest mezi oběma adjektivy často diairese.

αα) Dvě adjektiva seřaděná beze spojek.

A 155 *οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ | ἐριβώλακι βωτιανείρῃ*
B 23 *εὕδεις, Ἀτρέος υἱὲ | δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;*
Γ 382 *κἀδ δ' εἶσ' ἐν θαλάμῳ | εὐώδεϊ κηώεντι*
E 639 *εἶναι, ἐμὸν πατέρα | θρασυμέμνονα θυμολέοντα*
I 154 *ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι | πολύρρηνες πολυβοῦται*

Jiné příklady: *B* 170, 467, *Γ* 182, *Δ* 383, *E* 785, *Z* 344, *H* 228, 229, *I* 64, 557, *K* 315, *Λ* 390, 482, *Π* 235, 428, *Σ* 289, *T* 350, *Φ* 8, 130, 449, *X* 418, *β* 340, *δ* 121, 336, *ε* 86, *ξ* 26, 72, *ι* 322, 425, *λ* 267, *ν* 103, *π* 396, *ϱ* 127, *τ* 246, 560, *χ* 111, 202, 227, *ω* 275.

Zmíniti se nám jest tuto zvlášť o sdružených epithetech bohů, jež právě ve druhém hemistichii se vyskytují; na př.:

A 607 *ἦχι ἑκάστῳ δῶμα | περικλυτὸς ἀμφιγυήεις*
B 103 *αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε | διακτόρῳ ἀργεϊφόντῃ*
Δ 101 *εὔχεο δ' Ἀπόλλωνι | λυκηγενέι κλυτοτόξῳ*
N 43 *ἀλλὰ Ποσειδάων | γαιήοχος ἐννοσίγαιος*

Jiné příklady: *A* 610, *Δ* 515, *I* 183, *M* 275, *N* 415, *O* 174, 201, *Π* 183, *P* 259, *Σ* 393, *T* 103, *Υ* 70, 207, *Φ* 511, *X* 132, *Ψ* 584, *α* 38, 84, *γ* 6, 135, *κ* 200, 331, *λ* 277, *ω* 540.

ββ) Dvě adjektiva sloučená spojkami.

A 415 *αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν | ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων*
Δ 534 *οἵ ἑ μέγαν περ ἐόντα | καὶ ἴφθιμον καὶ ἀγανόν*
I 319 *ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ | ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός*

Jiné příklady: *A* 526, *B* 201, *Γ* 106, *E* 169, *Z* 60, 90, *I* 158, *M* 247, 323, *N* 299, *Ξ* 164, *O* 202, *Π* 716, *P* 204, 444, *T* 346, *Ψ* 611, *α* 376, *β* 188, *γ* 348, *ε* 218, 268, 456, *ζ* 120, *η* 266, *ι* 515, *κ* 463, *ν* 332, *ξ* 255, *υ* 140, *χ* 220.

γ) Dvě slovesa v první nebo druhé polovici hexametru.

Dvě sdružená slovesa častěji nalézáme ve druhém než v prvním hemistichii verše herojského. Slovesa ta bývají zhusta souznačna.

α') Dvě slovesa v první polovici hexametru.

E 287 *ἤμβροτες, οὐδ' ἔτυχες· | ἀτὰρ οὐ μὲν σφῶί γ' ὀΐω*
I 576 *ἐξελθεῖν καὶ ἀμῦναι, | ὑποσχόμενοι μέγα δῶρον*
Λ 118—119 *καρπαλίμως δ' ἤιξε διὰ δρυμιὰ πυκνὰ καὶ ὕλην*
σπεύδουσ', ἰδρώουσα
Λ 350 *καὶ βάλεν οὐδ' ἀφάμαρτε, | τιτυσκόμενος κεφαλῆφιν*
Ξ 423—424 . . . . . *ἀλλ' οὔ τις ἐδυνήσατο ποιμένα λαῶν*
οὐτάσαι οὐδὲ βαλεῖν
O 494—495 . . . . . *ὃς δέ κεν ὑμέων*
βλήμενος ἠὲ τυπείς | θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ

O 611—612 *Ζεύς, ὅς μιν πλεόνεσσι μετ' ἀνδράσι μοῦνον ἐόντα τίμα καὶ κύδαινε*

Jiné příklady: *Δ* 375, *H* 316, *I* 453, 537, *M* 46, *N* 160, *Ξ* 7, *O* 375, *Σ* 74, *X* 68, *Ω* 60, 476, *α* 112, *δ* 201, 205, 806, 837, *ε* 197, *η* 99, *ϑ* 134, 358, *κ* 53, 152, 272, 427, *λ* 320, 464, 571, *ξ* 75, *ο* 258, 378, *π* 136, *ϱ* 158, 193, 279, 281, 529, *τ* 342, *υ* 337, *ψ* 40, *ω* 262.

β') Dvě slovesa ve druhé polovici hexametru.

Slovesa sdružená ve druhém hemistichii bývají rozdělena diairesí bukolskou.

A 209 *ἄμφω ὁμῶς ϑυμῷ | φιλέουσά τε κηδομένη τε*
A 253 *ὅ σφιν ἐὺ φρονέων | ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν*
A 514 *νημερτὲς μὲν δή μοι | ὑπόσχεο καὶ κατάνευσον*
A 550 *μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα | δίειρεο μηδὲ μετάλλα*
B 27 *ὅς σευ ἄνευθεν ἐὼν | μέγα κήδεται ἠδ' ἐλεαίρει*
B 121 *ἄπρηκτον πόλεμον | πολεμιζέμεν ἠδὲ μάχεσθαι*
B 374 *χερσὶν ὕφ' ἡμετέρῃσι | ἁλοῦσά τε περθομένη τε*

Jiné příklady: *A* 251, *B* 112, 422, *Γ* 177, *Δ* 267, 291, *E* 448, 756, *Z* 373, *H* 199, 217, *I* 70, 501, 612, *K* 44, 61, 130, 147, 327, 374, 403, *Λ* 83, 659, 665, *M* 172, *N* 74, 764, 816, *Ξ* 202, *O* 148, 255, 374, *Π* 24, 191, *P* 77, 563, *Ψ* 728, *β* 23, 32, 44, 69, *γ* 69, *δ* 179, 208, 670, *η* 305, *ϑ* 533, *ι* 274, *κ* 473, *λ* 328, *ν* 3, 301, *ξ* 107, 279, 444, 491, *ο* 35, 362, *ϱ* 503, *σ* 325, *υ* 340, *ω* 263, 380.

δ) Příslovečné určení v prvé nebo ve druhé polovici verše.

Také příslovce vyskytují se v prvé nebo ve druhé polovici hexametru, ovšem ne tak zhusta jako částky vět svrchu uvedené:

α') Dvě příslovce v první polovici verše.

B 303 *χθιζά τε καὶ πρωίζ,' | ὅτ' ἐς Αὐλίδα νῆες Ἀχαιῶν*
K 52 *δηθά τε καὶ δολιχόν· | τόσα γὰρ κακὰ μήσατ' Ἀχαιούς*

Jiné příklady: *A* 128, *B* 253, *Γ* 363, *K* 265, *N* 296, *P* 190, *T* 317, *Φ* 364, *δ* 92, 685, *ι* 71, *λ* 455, *ν* 268, *ξ* 110, *π* 111, *ϱ* 43, 209, *υ* 13, 63, 161, *ψ* 197.

β') Dvě příslovce ve druhé polovici hexametru.

A 343 *οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι | ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω*
A 416 *ἦσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα | μίννυθά περ, οὔ τι μάλα δήν*
I 105 *οἷον ἐγὼ νοέω, | ἠμὲν πάλαι ἠδ' ἔτι καὶ νῦν*
ι 117 *γαίης Κυκλώπων | οὔτε σχεδὸν οὔτ' ἀποτηλοῦ*

Jiné příklady: *Γ* 109, *I* 527, *K* 113, 357, *N* 573, *Σ* 250, *ξ* 330, 403, *τ* 299, *χ* 473.

ε) Dvě příslovečná určení, vyjádřená substantivy na předložkách závislými, vyskytují se častěji v obou polovicích hexametru než pouhá příslovce.

α') V první polovici hexametru.

Z 347 *εἰς ὅρος ἢ ἐς κῦμα | πολυφλοίσβοιο θαλάσσης*
K 298 *ἆμ φόνον, ἂν νέκυας, | διά τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα*
Π 392 *ἐξ ὀρέων ἐπὶ κάρ, | μινύθει δέ τε ἔργ' ἀνθρώπων*
Σ 353 *ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς, | καθύπερθε δὲ φάρεϊ λευκῷ*

Často se vyskytují případy, že příslovce sdruženo jest s příslovečným určením substantiva závislého na předložce; někdy předložku nahrazují přípony adverbiálné *θεν, δε*.

A 486 *ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, | ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν*
B 93 *ἰλαδὸν εἰς ἀγορήν. | μετὰ δὲ σφίσι Ὄσσα δεδήει*
B 849 *τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, | ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρὺ ῥέοντος*
K 10 *νειόθεν ἐκ κραδίης, | τρομέοντο δέ οἱ φρένες ἐντός*
Ψ 189 *οὐρανόθεν πεδίονδε, | κάλυψε δὲ χῶρον ἅπαντα*

Jiné příklady: *B* 237, 857, 863, 877, *Δ* 428, *E* 291, 322, 397, *H* 334, *Θ* 54, 158, 533, *K* 68, 416, *Λ* 712, *N* 28, 200, *Ξ* 505, *Π* 110, 285, *Σ* 208, 256, 330, *Υ* 137, *Φ* 258, *X* 397, *Ψ* 112, 169, 689, 853, 874, *Ω* 413, 753, *α* 184, 272, 372, *β* 147, 342, *ε* 456, *η* 87, 96, *κ* 96, *λ* 323, *μ* 81, *ν* 56, 257, *ξ* 242, 275, 474, *ο* 236, 308, *ρ* 171, 210, 252, *σ* 190, 266, *υ* 104, *φ* 420, *χ* 4, 298, 376.

β') Ve druhé polovici hexametru.

A 193 *ἦος ὃ ταῦθ' ὥρμαινε | κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν*
Θ 57 *χρειοῖ ἀναγκαίῃ, | πρό τε παίδων καὶ πρὸ γυναικῶν*
M 204 *κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα | κατὰ στῆθος παρὰ δειρήν*
P 290 *δῃσάμενος τελαμῶνι | παρὰ σφυρὸν ἀμφὶ τένοντας*
Υ 148 *ὁππότε μιν σεύαιτο | ἀπ' ἠιόνος πεδίονδε*
Θ 21 *ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' | ἐξ οὐρανόθεν πεδίονδε*

Jiné příklady: *A* 487, *Γ* 264, *E* 107, 219, 267, 586, 614, 671, *H* 363, 380, *K* 349, *Λ* 731, *M* 288, *O* 118, 577, *Π* 349, *P* 407, 606, *Σ* 298, *X* 126, 190, *α* 185, *η* 153, *ι* 462, *κ* 62, 350, 362, *λ* 344, 496, *μ* 76, *ξ* 384, 472, *ο* 80, *ρ* 18, 86, 179, *τ* 394, *ω* 212, 235.

b) Podstatné jméno s přívlastkem v první nebo druhé části hexametru rozděleného caesurou ve stopě třetí.

Substantivum, opatřené přívlastkem, vyskytuje se ve všech pádech s různým významem grammatickým, přívlastek pak vyjádřen jest buď adjektivem, buď substantivem ve stejném pádě nebo v genitivě.

α) Substantivum s přívlastkem v první polovici.

Poznámka. Často se stává, že i tu substantivum s přívlastkem ukončuje větu začatou ve verši předcházejícím a důrazněji se vytýká.

α′) Substantivum s přídavným jménem jako přívlastkem.

A 89—90 *σοὶ κοίλῃς παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει*
συμπάντων Δαναῶν

A 113—114 . . . . . *καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα,*
κουριδίης ἀλόχου

A 278—279 . . . . . *ἐπεὶ οὔ ποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς*
σκηπτοῦχος βασιλεύς

A 353—354 *τιμήν πέρ μοι ὄφελλεν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι*
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης

Viz dále: *A* 38, 538, *B* 86, 145, 161, 210, 389, 396, 397, *Γ* 254, *Δ* 489, 519, 533, *E* 754, 797, *H* 223, 249, *Θ* 192, *Ξ* 87, 97, 172, 228, 434, 445, *O* 85, 114, 215, 293, 388, 477, *Π* 836, *T* 390 a j.

Některé takovéto příklady často se opakují, jako:

ἔγχεϊ χαλκείῳ Γ 380, *E* 852, 856, *Z* 31, *T* 152, *Υ* 96, 446,

αἰχμὴ χαλκείη Δ 461, 503, *E* 282, *Z* 11, 320, *Θ* 495, *M* 185, *Π* 118, *P* 310, *Υ* 474 (480).

ἠχῇ θεσπεσίῃ Θ 159, *M* 252, *O* 355, 590, *Π* 769, *Ψ* 213, *γ* 150, *λ* 633.

β′) Substantivum se substantivem jako přívlastkem.

A 35—36 *πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἠρᾶθ' ὁ γεραιός*
Ἀπόλλωνι ἄνακτι

A 68—69 *ἦ τοι ὅ γ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη*
Κάλχας Θεστορίδης

A 738—739 *πρῶτος ἐγὼν ἕλον ἄνδρα, κόμισσα δὲ μώνυχας ἵππους,*
Μούλιον αἰχμητήν

N 346 *ἀνδράσιν ἠρώεσσιν | ἐτεύχετον ἄλγεα λυγρά*

Viz dále: *B* 256, 838, *Δ* 520, *E* 779, *Z* 76, 154, *H* 257, 366, *Θ* 257, *I* 480, *N* 171, 384, 428, *Ξ* 489, *Π* 808, *P* 135, 583, *Σ* 433, *Υ* 85, *Φ* 189, *X* 352, *α* 189, 349, *β* 19, 38, 99, *δ* 268, *ι* 509, *κ* 2, *ξ* 204, *ο* 414, *π* 29, *ϱ* 443, *σ* 127 a j.

γ′) Substantivum s přívlastkem substantivným v genitivě.

A 74—75 *ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι*
μῆνιν Ἀπόλλωνος

A 220—221 . . . . . *οὐδ' ἀπίθησεν*
μύθῳ Ἀθεναίης

E 98—99 *καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα, τυχὼν κατὰ δεξιὸν ὦμον,*
θώρηκος γύαλον

Rovněž i: *B* 510, 518, *Γ* 87, *E* 10, *H* 374, *I* 59, *Λ* 724, *N* 108, 196, 258, *Ξ* 451, 490, *O* 516, 517, 519, *Π* 449, *P* 439, *Υ* 181, *α* 72, *ξ* 208, 268, 366, *ο* 117, 118, *ϱ* 299, 389, 554, *σ* 159, 188, 234, 311 a j.

β) Substantivum s přívlastkem ve druhé polovici verše.

α') Substantivum s přívlastkem adjektivným.

A 14 *στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶ | ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος*
A 17 *Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι | ἐυκνήμιδες Ἀχαιοί*
A 34 *βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα | πολυφλοίσβοιο θαλάσσης*
A 45 *τόξ' ὤμοισιν ἔχων | ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην*
A 75 *μῆνιν Ἀπόλλωνος, | ἑκατηβελέταο ἄνακτος*

Viz dále: *A* 102, 143, 164, 165, 176, 184, 223, 310, 321, 371, 499, *Γ* 16, 21, 75, 424, *Δ* 10, 13, 45, 47, 66, 80, 100, 150, 176, *H* 172, 180 a j.

Nevystačil-li jeden přívlastek, přibírán byl druhý neb jiné slovo, jež úzce souvisí s přívlastkem, na př. doplněk neb acc. vztahu. (Viz Dr. H. Düntzer, Homer. Abhandlungen. Leipzig. 1872. pag. 513. 515.)

A 121 *τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα | ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς*
A 551 *τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα | βοῶπις πότνια Ἥρη*
B 408 *αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε | βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος*
I 485 *καί σε τοσοῦτον ἔθηκα, | θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ*

Rovněž i: *A* 508, *B* 336, 601, 816, *Γ* 419, *Δ* 259, *E* 9, *Z* 220, *H* 60, 170, 181, 194, 222, 245, *Θ* 97, 222, *I* 539, *Λ* 5, 655, *M* 349, *N* 66, 321, 521, 666, 701, 825, *Ξ* 52, 159, *O* 168, *T* 28, *X* 51, 216, 221, 249, *Ω* 250, 372 a j.

β') Substantivum se substantivem jako přívlastkem.

A 1 *Μῆνιν ἄειδε, θεά, | Πηληιάδεω Ἀχιλῆος*
Δ 96 *ἐκ πάντων δὲ μάλιστα | Ἀλεξάνδρῳ βασιλῆι*
Δ 228 *Εὐρυμέδων, υἱὸς | Πτολεμαίου Πειραΐδαο*
Δ 458 *ἐσθλὸν ἐνὶ προμάχοισι, | Θαλυσιάδην Ἐχέπωλον*
M 128 *υἷας ὑπερθύμους | Λαπιθάων αἰχμητάων*

Podobně: *A* 502, *H* 8, 137, 176, 314, 468, *Θ* 100, *I* 166, 178, 438, 448, 581, *K* 112, 266, *Λ* 286, 772, *Π* 196, *P* 467, *Σ* 118, *Υ* 67, *Φ* 499, *α* 259, *β* 157, *γ* 43, *δ* 31, 518, *ε* 339, *η* 55, 155, *θ* 114, *κ* 106, *λ* 283, *μ* 176, 378, *ν* 383, *ξ* 9, *ο* 95, *π* 395, *ρ* 361, *σ* 299, *χ* 212.

γ') Substantivum se substantivem v genitivě jako přívlastkem.

Jedno nebo druhé substantivum mívá u sebe přídavné jméno.

Δ 114 *μὴ πρὶν ἀναΐξειαν | ἀρήιοι υἷες Ἀχαιῶν*
Δ 115 *πρὶν βλῆσθαι Μενέλαον | ἀρήιον Ἀτρέος υἱόν*
E 25 *ἵππους δ' ἐξελάσας | μεγαθύμου Τυδέος υἱός*
Z 9 *τόν ῥ' ἔβαλε πρῶτος | κόρυθος φάλον ἱπποδασείης*

Tak i: *Γ* 396, *Δ* 195, 293, *E* 120, 843, *Z* 89, 152, 173, 182, *H* 24, 26, *Θ* 485, *Λ* 575, *M* 57, *Ξ* 193, 194, 200, 227, 243, 410, *O* 242, 281,

Π 431, 490, 593, 626, 804, 860, *P* 36, 73, 79, 115, 306, 653, *Σ* 16, *Φ* 23, *β* 433, *η* 167, *ο* 59, *σ* 405 a j.

c) Příslovečné určení v první nebo druhé části hexametru vyjádřené substantivem, závislým na předložce a majícím u sebe přívlastek.

Příslovečné určení věty, vyjádřené substantivem, jež opatřeno jsouc přívlastkem na předložce závisí, často vyplňuje první nebo druhou polovici hexametru. Jesti to zjev epické mluvy, s nímž se setkáváme velmi často ve všech zpěvech Iliady a Odysseje.

α) Příslovečné určení v první polovici verše.

Bývá jím obyčejně zakončena věta ve verši předcházejícím začatá.

α′) Příslovečné určení s předložkou v čele.

A 82—83 *ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ,*
ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι

Γ 48—49 *μαχθεὶς ἀλλοδαποῖσι γυναῖκ' ἐνειδέ' ἀνῆγες*
ἐξ ἀπίης γαίης

O 743—744 *ὅς τις δὲ Τρώων κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ φέροιτο*
σὺν πυρὶ κηλείῳ

Též tak: *A* 252, *Δ* 181, *Λ* 480, *Ξ* 387, *Π* 85, *P* 739, *Σ* 402, 588, *T* 422, *Γ* 116, *X* 172, *Ψ* 506, *α* 15, 73, *β* 20, *γ* 287, *δ* 599, 627, *ι* 30, 114, *ξ* 212, 328, *ρ* 169, 297, *τ* 297, *υ* 261, *ψ* 335, *ω* 152.

β′) Příslovečné určení závislé na předložce, jež vložena jest mezi substantivum a přívlastek.

Toto postavení slov ve příslovečném určení bylo velmi obvyklé, na př.:

A 14—15 *στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος*
χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ

A 71—72 *καὶ νήεσσ' ἴγησατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω*
ἦν διὰ μαντοσύνην

A 213—214 *καί ποτέ τοι τρὶς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα*
ὕβριος εἵνεκα τῆσδε

A 529—530 *ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος*
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο

Viz dále: *B* 57, 88, 268, 307, 312, 395, 461, 471, *Γ* 233, 247, 349, 384, *Δ* 291, 352, *E* 117, 393, 400, *H* 20, *Θ* 83, *K* 35, 304, 386, *Λ* 351, *N* 590, 615, 616, 667, *O* 682, *Π* 825, *Σ* 210, 320, *T* 395, *Υ* 385, 387, 392, 395, *Φ* 79, 445, *α* 104, 269, 299, *β* 18, *γ* 2, 135, 171, *δ* 46, 272, 295, *ε* 14, 115, 127, *ζ* 172, *η* 79, 193, *θ* 80, 211, 232, *ι* 36, 83, 99, 247, 404, 535, *κ* 23, 141, 308, *λ* 70, 115, 169, 182, 325, *μ* 82, 135, 283, 406, *ξ* 533, *ο* 206, 223, 239, *π* 38, 45, *σ* 358, 367, *τ* 483, *υ* 171, 192, 220, 221, 255, *φ* 16, *ψ* 255, 349, *ω* 301.

V Iliadě zhusta se opakuje příslovečné určení:

νησὶν ἔπι γλαφυρῇσι (-ῇς) *E* 327, *Θ* 531, *I* 425, *Λ* 274, 400, *M* 38, *Ξ* 367, *O* 259, *Π* 18, *Σ* 304, *X* 334, 392;

νῆας ἔπι γλαφυρὰς Γ 119, *K* 389, 510, 531, *Λ* 281, 520, *N* 423, *Π* 840, *P* 397, 416, 453, 625, 736, *X* 246, *Ψ* 849;

νῆας ἀνὰ γλαφυρὰς M 471, *O* 488, *Π* 296.

γ') Přívlastek vyjádřen jest genitivem substantiva.

Předložka bývá skoro pokaždé vložena mezi obě substantiva, genitiv přívlastkový často je vpřed položen:

B 455—456 *ἠύτε πῦρ ἀΐδηλον ἐπιφλέγει ἄσπετον ὕλην*
οὔρεος ἐν κορυφῇς
H 104—105 *ἔνθα κέ τοι, Μενέλαε, φάνη βιότοιο τελευτὴ*
Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν
Λ 731—732 *καὶ κατεκοιμήθημεν ἐν ἔντεσι οἷσι ἕκαστος*
ἀμφὶ ῥοὰς ποταμοῖο

Rovněž i: *H* 135, *I* 147, 641, *Λ* 774, 827, *M* 462, *N* 565, *Ξ* 397, *O* 5, 289, *Π* 183, 634, 699, 766, 782, *P* 404, 714, *Σ* 11, 110, *T* 62, 236, 363, 391, *Υ* 5, *Φ* 208, 312, 449, *X* 144, 171, 230, 472, 480, *α* 27, 61, *δ* 243, 402, 490, *ε* 35, 238, 489, *η* 82, *θ* 220, *κ* 150, 432, 491, *λ* 62, *ν* 97, 266, *ξ* 208, *ο* 216, 534, 552, *π* 419, *ρ* 143, 590, *σ* 358, *τ* 279, *υ* 389, *φ* 16, *χ* 36, *ω* 22, 31, 440.

β) Příslovečné určení ve druhé polovici verše

α') vyjádřené substantivem o adjektivě, jimž v čele jest předložka.

A 532 *εἰς ἅλα ἅλτο βαθεῖαν | ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου*
Λ 591 *ῥῖψε ποδὸς τεταγών | ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο*
Γ 20 *ἀντίβιον μαχέσασθαι | ἐν αἰνῇ δηιοτῆτι*
Z 108 *φὰν δέ τιν' ἀθανάτων | ἐξ οὐρανοῦ ἀστερόεντος*
Θ 486 *ἕλκον νύκτα μέλαιναν | ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν*

Viz dále: *A* 520, 601, *B* 89, *Γ* 46, 149, 195, 265, 305, 377, 444, *E* 36, 137, 200, 293, 523, 789, 796, 837, 886, *Z* 134, 503, *Θ* 434, 435, 499, 508, *I* 144, 491, *M* 30, *N* 522, 719, *Ξ* 177, *Π* 447, 451, *P* 743, *Σ* 243, *T* 130, 135, *Ω* 281, *γ* 3, 406, 440, 453, *δ* 40, 403, 571, 587, 751, 768, 809, *ε* 68, 164, 281, 310, *ζ* 4, 52, 80, 138, *θ* 6, 178, 255, 342, 348, 374, 378, 422, 518, 520, 568, *ι* 527, *κ* 78, 149, 314, 479, 511, *λ* 17, 52, 119, 155, 256, 278, 334, 394, 460, 509, 516, 539, 551, 566, 592, *μ* 233 a j.

β') Předložka mezi substantivum a adjektivum vložena.

A 448 *ἑξείης ἔστησαν | ἐύδμητον περὶ βωμόν*
Γ 239 *ἦ οὐχ ἑσπέσθην | Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς*

Δ 175 *κειμένου ἐν Τροίῃ | ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ*
Ε 198 *ἐρχομένῳ ἐπέτελλε | δόμοις ἔνι ποιητοῖσιν*

Též tak: *Γ* 344, *Δ* 202, 225, 388, 423, *Ε* 210, 479, 550, *Z* 73, 124, *Η* 301, 419, *Θ* 490, 555, *Λ* 553, *Μ* 154, *Ν* 270, *Ξ* 304, 700, *Ρ* 294, 512, *Τ* 99, *Ψ* 86, *Ω* 271, 275, 280, *β* 366, *δ* 86, 354, 782, *ε* 434, *ξ* 75, 204, *ι* 394, *λ* 437, 495 a j.

γ) Příslovečné určení vyjádřené substantivem o předložce; substantivum má u sebe přívlastek substantivný v genitivě.

Α 437 *ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον | ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης*
Γ 5 *κλαγγῇ ταί γε πέτονται | ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων*
Δ 276 *ἐρχόμενον κατὰ πόντον | ὑπὸ Ζεφύροιο ἰωῆς*
Ι 468 *εὐόμενοι τανύοντο | διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο*

Rovněž i: *Α* 46, *Γ* 128, 187, *Δ* 91, 475, *Ε* 189, 640, *Θ* 363, 501, *Ι* 8, *Ο* 71, *Π* 151, *Ρ* 461, *Τ* 1, 133, *Ω* 28, *α* 103, *β* 90, *γ* 292, 488, *δ* 430, 449, *ε* 46, *ξ* 97, *θ* 268, *λ* 21, 619 a j.

δ) Substantivum mívá též v této příslovečné platnosti dva přívlastky u sebe, z nichž jsou buď oba adjektiva nebo jeden jest adjektivum, druhý genitiv substantiva:

Α 300 *τῶν δ' ἄλλων ἅ μοί ἐστι | θοῇ παρὰ νηὶ μελαίνῃ*
Α 484 *αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο | κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν*
Β 549 *κὰδ δ' ἐν Ἀθήνῃς εἷσεν, | ἑῷ ἐνὶ πίονι νηῷ*
Θ 511 *φευγέμεν ὁρμήσωνται | ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης*

Viz dále: *Α* 12, *Γ* 244, *Η* 460, *Π* 437, 514, *Ψ* 145, *γ* 61, 142, 365, *δ* 731, *ε* 17, 37, 132, 142, 204, *ξ* 315, *λ* 455, *μ* 388 a j.

Genitiv, jenž zastupuje přívlastek, sám tu a onde opatřen jest přívlastkem; na př.:

Δ 121 *οἶκαδε νοστήσας | ἱερῆς εἰς ἄστυ Ζελείης*
Δ 248 *εἰρύατ' εὔπρυμνοι, | πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης*

Též tak: *Ν* 653, *Ρ* 680, 682, *θ* 49, *κ* 445, 554, *λ* 75, 276, 571 a j.

γ) Hexametry, jichž obě polovice souměrně zabrány jsou příslovečným určením svrchu vylíčeným.

Β 461 *Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι | Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα*
Δ 454 *κρουνῶν ἐκ μεγάλων, | κοίλης ἔντοσθε χαράδρης*
γ 38 *κώεσιν ἐν μαλακοῖσιν | ἐπὶ ψαμάθοις ἁλίῃσι*
ε 42 *οἶκον ἐς ὑψόροφον | καὶ ἐὴν ἐς πατρίδα γαῖαν*

Srovnej: *Α* 30, 532, *Β* 454, 787, 849, 877, *Γ* 100, 206, 244, *Δ* 175, 276, 500, *Z* 356, 391, *Η* 135, *Ι* 473, *Λ* 14, *Ν* 667, *Ο* 5, *Π* 18, 288, 376, 642, 757, *Σ* 36, 576, *Τ* 73, *Υ* 385, 392, 397, *α* 186, *β* 18, *γ* 399, *δ* 99, 313, 702, *ε* 20, 42, 115, *η* 77, 345, *ν* 408, *ο* 129, *ω* 82.

d) Neméně pozoruhodny jsou četné verše, jež zabrány jsou čtyřmi slovy různé platnosti syntaktické, tak že dvě v prvním, dvě ve druhém hemistichii jsou položena. Tvoří buď celou větu nebo jenom část věty.

α) Slova čtyři, jež tvoří celou větu:

A 189 *στήθεσσιν λασίοισι | διάνδιχα μερμήριξεν*
A 315 *ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι | τελησσας ἑκατόμβας*
A 322 *ἔρχεσθον κλισίην | Πηληιάδεω Ἀχιλῆος*

Jiné příklady: *A* 608, *B* 306, *Δ* 45, 101, *E* 763, *I* 326, *Λ* 78, 250, 695, *M* 109, *N* 113, *Ξ* 54, 369, *O* 303, 518, *Π* 125, 126, 320, *Σ* 93, 355, 534, 540, 592, *T* 69, 168, 269, *Υ* 12, 70, 125, 258, 442, 465, *Φ* 140, 170, 480, 595, *X* 128, 148, 194, 223 a j.

β) Čtyři slova rozložená souměrně do obou polovic verše tvoří toliko část věty, na př.:

A 499 *ἀκροτάτῃ κορυφῇ | πολυδειράδος Οὐλύμποιο*
M 128 *υἷας ὑπερθύμους | Λαπιθάων αἰχμητάων*
Σ 123 *ἀμφοτέρῃσιν χερσὶ | παρειάων ἁπαλάων*
Ψ 747 *Πατρόκλῳ ἥρωι | Ἰησονίδης Εὔνηος*

Jiné příklady: *B* 51, 264, 277, 335, 403, 442, 443, *Γ* 112, 122, *Δ* 33, 177, *E* 415, 444, 468, 491, 526, *H* 315, 392, 404, *Θ* 232, *Λ* 46, *M* 117, 354, *N* 24, 189, 203, 310, 798, *Ξ* 355, 473, 479, 512, *O* 25, 210, 265, 378, 446, 640, *Π* 132, 134, 174, 269, 313, 797, *P* 69, 138, 199, 214, 259, 320, 337, 467, 485, 748, *Σ* 276, 289, 418, 471, *T* 75, 116, 123, 193, 234, *Υ* 71, 85, 88, 175, 180, 222, 263, 295, 323, 333, *Φ* 28, 278, 433, 477, *X* 54, 132, 413 a j.

II. Caesura mezi stopou čtvrtou a pátou.

(Τομὴ č. *διαίρεσις βουκολική.)*

V hexametru herojském významna jesti také caesura po stopě čtvrté *τομὴ βουκολική* č. *διαίρεσις βουκολική*, proto tak nazvaná, poněvadž jí užívali s oblibou ve svých verších bukolští básníci Theokrit, Bion a Moschos. Gleditsch ji považuje za vedlejší caesuru druhého členu, t. j. druhé polovice hexametru. (Iv. Müller, Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft II. 2. vyd. pag. 715.) Caesura ta jest zhusta rozhraním vět a v recitaci veršů vyžaduje přestávky (pausy), kterouž v novějších vydáních básní Homerových označuje ovšem interpunkce na tomto místě. Zpravidla bývá diairese bukolská sdružena s caesurou ve stopě třetí, nejednou také s caesurou ve stopě druhé *τομὴ τριθημιμερής*.

Caesura bukolská odděluje stopu pátou a šestou od předcházejících stop a činí z nich samostatný člen hexametru.

Že tomu tak, mnohé tomu nasvědčují příčiny.

1. Jest mnoho veršů, v nichž stopy pátá a šestá zabrány jsou kratičkými větami hlavními i vedlejšími.

2. Zhusta zaujímají stopu pátou a šestou začátky vět, kteréž přesahují do verše následujícího.

3. Stopa pátá i šestá zabrány jsou nejednou částmi vět, jež tvoří samostatně členy věty, jako na př. apposice a vokativ.

4. Stopu pátou a šestou zaujímá zhusta podstatný člen vět stažených.

5. Ve stopě páté a šesté umístěny bývají závažné části věty, jako podstatné s přívlastkem v různé platnosti syntaktické, příslovečná určení, přirovnání, tmése.

6. Stopu pátou a šestou zhusta zabírá jediné slovo významné.

7. Nezdá se býti nahodilé, že stopa pátá začíná se zhusta slovem, jež má v násloví samohlásku, zejména některými příslovci a spojkami, jako na př. *ἀλλά, αὐτάρ, οὐδέ, ὄφρα, ἔνθα, αὐτίκα, ἀμφί* a j.

8. Posléze nasvědčuje samostatnějšímu významu obou posledních stop v hexametru i to, že jim zachována skoro vždy táž forma, t. j. že šetřeno bedlivě toho, aby v páté stopě byl daktyl, v šesté spondej nebo neúplný daktyl. Jsou ovšem také odchylky, kde stopa pátá jest spondejská, což se vyskytuje zvlášť v těch verších, v nichž zabírá stopu pátou a šestou slovo jediné.

I tu možno poznati na větách a na částech vět ráz formy dlouho pěstované, ustálené, schematické, a probírajíce podrobněji tuto část hexametru, budeme uváděti doklady, jež se častěji opakují nebo s malými odchylkami sobě jsou podobny. Prohledneme si nejprve věty hlavní a vedlejší, jež se tuto vyskytují, pak začátky vět, potom různé členy vět, jež v obou posledních stopách jsou umístěny.

1. Věty hlavní.

Z vět hlavních nejčetnější jsou ty, jež uvozuje spojka *δέ*.

Vizme některé doklady, jež se častěji vyskytují:

ἦρχε δὲ δαίμων Γ 420,
ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς I 657, *ψ* 370, *ω* 501,
ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ N 136, *O* 306, *P* 107, 262,
ἦρχε δ' Ἀχιλλεύς Ψ 12,
ἦρχε δ' Ἀθήνη β 416, *γ* 12,
ἦρχε δ' ὁδοῖο ε 237,
ἦρχε δ' ἄρα σφιν Π 552, *ω* 9,

λῦσε δὲ γυῖα Δ 469, H 12, Λ 240, 260, Π 312, 400, 465, Φ 406,
λύντο δὲ γυῖα H 16, O 435;
πολλὰ δ' ἔδωκεν Λ 243, Φ 42, η 264,
πολλὰ δ' ἔδωκας Ω 685;
γέντο δ' ἰμάσθλην Θ 43, N 25,
γέντο δὲ δοῦρε N 241,
γέντο πυράγρην Σ 477;
θέλγε δὲ θυμόν O 594, σ 282;
ἵετο δ' αἰεί E 434, N 424;
βῆ δὲ μετ' ἄλλους Δ 292, 364,
βῆ δὲ μετ' αὐτούς K 149,
βῆ δὲ θύραξε Σ 416,
βῆ δ' ἐπὶ φύσας Σ 468;
ἦλθε δ' Ἀθήνη Λ 194, γ 435;
χαῖρε δὲ θυμῷ Ξ 156, Φ 423, X 224, θ 483, ξ 113, ω 545;
οἱ δ' ἅμ' ἕποντο N 690,
τοὶ δ' ἅμ' ἕποντο K 194, M 124, 251, N 833, β 413, θ 46, 104;
οἱ δὲ λίποντο M 14, θ 125,
αἱ δὲ λίποντο υ 67;
οἱ δὲ φέβοντο Θ 342, Λ 178;
οἱ δ' ἀγέροντο B 94;
τοὶ δὲ πέτοντο N 29,
οἱ δὲ πέτονται O 684;
ὦρτο δ' αὐτή M 377, O 312, Γ 374,
ὦρτο δὲ κῦμα Ψ 214,
ὦρτο δὲ κῆρυξ θ 256,
ὦρτο δ' Ὀδυσσεύς ψ 348,
ὦρτο δ' ἐπ' αὐτούς E 590, Λ 343,
ὦρτο δ' ἐπ' αὐτόν Φ 248;
κέκλετο δ' ἄλλους Π 657, δ 37;
αὐτίκα δ' ἔγνω Λ 199, Ξ 154, P 84, λ 153, τ 392;
αὖε δ' ἑταίρους Λ 461, N 477,
αὖε δ' Ἀθήνη Γ 48.

Jiné příklady: Γ 113, γ 11 — E 745, Θ 389 — K 24, 178 — K 85, α 225 — K 332, O 572, 595 — M 389, P 602 — M 25, ξ 457 — N 481, Ω 358, ζ 168, σ 80 Σ 379, θ 274 — Δ 200, X 463 — E 400, Λ 458 — E 514, H 307 — Λ 354, Π 813 — N 655, Φ 119, Ψ 220, ι 290 — P 607, Ψ 847 — η 60, ψ 68 — γ 167, 369, 427, 432, 450, δ 249, 450, 451, 785, ε 367, 451, ξ 253, η 7, 119, θ 426, 437, 472, 499, ι 40, 251, 353, κ 1, 18, 60, 135, μ 204, ν 39, 352 a j.

Věty hlavní připojené spojkou καί vyskytují se řidčeji.

Některé příklady: καί μ' ἀπάτησεν I 344, καί με σάωσε δ 364, καί μ' ἐλέησεν ξ 279, καί μ' ἐλέησον Φ 74, X 82, χ 312, 344, καί μοι ὄμοσσον Λ 76, K 321, καί οἱ ὄμοσσεν K 328, καί προσέειπεν E 756, Ω 361, λ 91, καί μοι ἔειπεν Σ 9, καί με κελεύει B 114, καί σε κελεύει ρ 350.

Jiné věty: δ 534, κ 323, ο 318, 360, π 259, ρ 356, σ 129, χ 233, ω 265.

Spojkou τέ některé věty jsou připojeny ku větě předcházející, ku př.:

φώνησέν τε Λ 333, Γ 181, E 799, H 190, Θ 446, K 532, N 373, Π 616, T 314, Υ 199, X 296, Ψ 442, 666, Ω 193, 353, 459, δ 370, η 298, θ 140, π 43, ρ 445, σ 121, 200, τ 405, 481, 545, φ 227, ω 327; τάρβησέν τε B 268, K 374; εἶπέ τε μῦθόν H 277, Λ 647, Σ 391, ε 338, θ 302, ξ 494, (Ψ 204); ῥίγησέν τε Π 119; γήθησέν τε Π 530; ἔκ τ' ὀνόμαζεν Λ 361, Γ 398, Ξ 218, 232, 297, Φ 356, β 302, η 330, θ 194, ξ 52, ο 530, π 417, ρ 215, σ 78, 163, τ 90, 402, φ 84, ψ 96; ἔκ τ' ἐρέοντο I 671, κ 63, 109, νείκεσέ τ' ἄντην K 158, θ 158; πῖνέ τε οἶνον ξ 109, ο 391.

Mnohem častěji než *καί* a *τέ* uvozuje zde věty hlavní záporná slučovací spojka *οὐδέ*. Jsou mezi nimi věty mnohé, jichž slovesa vyžadují doplňku infinitivem; ten položen jest do verše následujícího.

Z přemnohých příkladů stůjtež zde jen ty, jež bez proměny nebo s malou proměnou často se vyskytují:

οὐδέ με πείσεις *A* 132, *Z* 360, *Λ* 648, *Σ* 126, *Ω* 219, 433, *ξ* 363,
οὐδέ με πείσει *I* 345,
οὐδέ σε πείθω *ξ* 392;
οὐδέ σε λήθω *A* 561, *K* 279, *Ψ* 648,
οὐδέ με λήθεις *Ω* 563,
(*οὔ τί με λήθεις* *τ* 91,)
οὐδέ σε λήσει *Ψ* 326, *λ* 126,
οὐδέ ἑ λήθει *Ψ* 323,
οὐδέ με λήσει *Ψ* 416,
οὐδέ με λήσεις *ν* 393;
οὐδέ τις ἔτλη *A* 534, *H* 151, 480, *P* 733, *Σ* 246, *T* 14, *β* 82, *ξ* 269, *ϱ* 438,
οὐδ' ἄϱ' ἔτ' ἔτλη *Γ* 421, *X* 136, *δ* 716,
οὐδέ ποτ' ἔτλην *X* 251,
οὐδέ μοι ἔτλης *ϱ* 104;
οὐδέ τί σε χϱή *H* 109, *I* 496, 613, *K* 479, *Π* 721, *T* 420, *Υ* 133, *Ψ* 478, *α* 296, *β* 369, *δ* 492, *κ* 380, *ο* 393, *σ* 17, *τ* 500,
οὐδέ τί με χϱή *T* 67, *τ* 118;
οὐδὲ δύνανται *N* 634, *Ω* 403,
οὐδὲ δύναντο *I* 551, *N* 552, 687, *O* 406, 416, *Π* 107, *φ* 184,
οὐδὲ δυνάσθη *Ψ* 465, *ε* 319;
οὐδὲ ἔοικεν *T* 79, *Φ* 436, *γ* 335, *η* 159, *φ* 322,
οὐδὲ ἐοίκει *Ω* 258, *ι* 190;
οὐδέ σέ φημι *K* 370, *Ξ* 220, *δ* 493, *κ* 284,
οὐδέ ἕ φημι *E* 103, *Λ* 589, *Σ* 132, *ο* 213,
οὐδέ τί φημι *K* 548, *N* 785, *O* 97, *ψ* 127,
οὐδ' ἔτι φημί *Ξ* 374,
οὐδέ τι φῇσθα *ξ* 149,
οὐδ' ἔτι φασίν *I* 234, *P* 637,
οὐδέ μέ φησι *E* 119,
οὐδ' ἔτ' ἔφαντο *M* 106, (*δ* 638, *ν* 211),
οὐδέ κε φαίης *Γ* 392, *Δ* 429, *P* 366, *γ* 124;
οὐδ' ἀφάμαρτεν *Ξ* 403, *Π* 322, *Φ* 591, *X* 290;
οὐδέ τι οἶδα *γ* 184, *λ* 463, *π* 475, *ψ* 202,
οὐδέ τι οἶδεν *Λ* 657,
οὐδέ τι ἴδμεν *B* 486, *K* 100, *δ* 109,
οὐδέ τι ᾔδει *N* 674.

Jiné příklady: *K* 311, *P* 66, *Σ* 262 — *Λ* 170, *E* 284, *Υ* 362, *Ω* 727 — *Π* 474, *Ψ* 510 — *Π* 814, *α* 410 — *E* 498, 527, *M* 136, *O* 622 — *Δ* 22, *Θ* 459 — *E* 816, *K* 115, *δ* 350, *ε* 143, *ξ* 467, *ϱ* 141, 154, *τ* 269, *ψ* 265 — *P* 565, *Υ* 99 — *Π* 60, *Ψ* 670 — *γ* 187, *ψ* 273 — *Z* 407, *Φ* 147, *ν* 313 — *B* 779, *O* 672, *Ξ* 132 — *ο* 23, *ψ* 99 — *Φ* 58, 303 — *P* 709, *Ω* 727 — *Π* 110, *μ* 433.

Viz dále: *A* 262, 406, *Γ* 368, *Δ* 54, *E* 138, 665, *K* 129, *N* 835, *Φ* 72, *γ* 182, *δ* 348, *ι* 292, *κ* 26, 318.

Věty příčinné se spojkou *γάϱ* vyskytují se tu též, ač ne tak často, jako na jiných místech hexametru.

Některé příklady: *οὐ γὰϱ οἷός* *N* 262, *Φ* 92, *γ* 27, *δ* 754, *ζ* 173, *λ* 101, *ν* 324, *π* 372, *φ* 91; *τοὺς γὰϱ ἀνώγει* *Δ* 301, *ὡς γάϱ ἀνώγει* *ν* 282;

οὐ γὰρ ἐάσω P 449, *Σ* 296, *οὐ γὰρ ἐάσει κ* 291; *αἰδέομαι γάρ ξ* 221, *σ* 184; *αἴδετο γάρ ῥα Φ* 468, *ζ* 329; *ἤχθετο γάρ ῥα N* 352.

Viz dále: *Λ* 274, 400, *Σ* 266, *Φ* 51, 379, 391, *X* 50, *γ* 334, *δ* 441, *ξ* 329, *ϑ* 182, *μ* 407, *σ* 184, *τ* 80, *υ* 137.

2. Věty vedlejší.

Z vět vedlejších zmíníme se nejprve o větách vztažných, jež ve stopě páté a šesté zhusta se vyskytují. Také některé nepřímé otázky tu nalézáme. Vytkneme především některé věty, jež bez proměny nebo s proměnou se opakují:

ἣ ϑέμις ἐστίν B 73, *Ψ* 581, *Ω* 652, *γ* 45, *λ* 451;
ὅττι κεν εἴπω B 361, *E* 421, *Θ* 408, *Ξ* 190, *α* 158, 389, *β* 25, 161, 229, *τ* 378, 406, *υ* 115, *ω* 454,
ὅττι κεν εἴπῃς Λ 294,
ὅττι κεν εἴπῃ Θ 422, *Ω* 92;
οἵ μοι ἕποντο I 688,
αἵ μοι ἕποντο γ 165,
οἵ οἱ ἕποντο δ 536, *τ* 219,
αἵ οἱ ἕποντο Λ 228,
οἵ τοι ἕπονται o 262;
ὃν σὺ φυλάσσεις II 30, *β* 350;
ὅς κε φύγῃσιν T 72;
ὅς κε ϑάνῃσιν T 228;
ὅς τις ἄριστος H 50, *λ* 179, *π* 76, *σ* 289, *τ* 528, *ω* 215,
ἥ τις ἀρίστη P 62, *α* 280, *β* 294, *ϑ* 424, *κ* 522, *λ* 30, *π* 348,
ὅσσοι ἄριστοι Δ 211, *Λ* 691, *M* 13, *P* 509, *γ* 108, *ζ* 257, *ϑ* 250, *οἵ περ ἄριστοι σ* 371;
ὅσσοι ἔασιν B 125, *II* 98;
οἵ' ἀγορεύεις Σ 95, *δ* 611, *ρ* 479, *σ* 338, 389, *τ* 255;
ἥ τέκε τέκνα B 313,
οὗς τέκεν αὐτός O 198,
ὃν τέκον αὐτή X 87,
ὃν τέκεν αὐτή X 353,
οὓς τέκετο Ῥέα O 187,
ὃν τέκ' Ὀδυσσεύς ξ 174;
ᾗς ἐπέπιϑμεν B 341, *Δ* 159,
ᾧ ἐπέπιϑμεν Ξ 55,
τοῖς ἐπεποίϑει Π 171;
ἔνθεν ἀνέστη Ω 597, *ε* 195, *σ* 157;
οἷον ἔειπες H 455, *Θ* 152, *Ξ* 95, *Π* 49, *P* 173, *X* 178, *ν* 140;
οἷον ἐτύχϑη B 320, *ω* 124.

Jiné příklady. *E* 509, *N* 329, *Ψ* 854 — *E* 472, *N* 257 — *Δ* 603, *N* 697 — *B* 286, *T* 243, *κ* 483 — *K* 125, *N* 780, *ω* 321 — *Σ* 413, *π* 13 — *ε* 289, *σ* 81 — *ξ* 66, *o* 372 — *β* 318, *γ* 82 — *β* 285, *δ* 480 — *δ* 740, *χ* 263 — *o* 336, *ψ* 21 — *Ω* 335, *β* 128, *φ* 280.

Viz dále: *Δ* 139, 543, *B* 184, 229, 318, *Γ* 192, 286, 459, *E* 127, 481, 749, 818, *Θ* 36, *α* 348, *β* 108, 128, 350, *γ* 84, *δ* 29, 61, 98, 125, 756, *ε* 306, *ξ* 28, 37, 48, *η* 322, *ϑ* 237, *ι* 305, 356, 402, *κ* 393, *λ* 135, 174, 523, *ν* 92, 214, 291 a j.

Věty uvozované srovnávací spojkou *ὡς*.

Některé věty toho druhu opakují se dosti často buď bez proměny nebo s malou proměnou, na př.:

ὡς σὺ κελεύεις Θ 35, Φ 223, Ψ 96, Ω 669, *δ* 485, *θ* 347, 402;

ὡς ἐκέλευον κ 345, *μ* 303, *ὡς ἐκέλευες* Z 519, Ω 599, *ὡς ἐκέλευεν* Ψ 539, *ο* 437, *σ* 58, *χ* 255, *ω* 492, *ὡς ἐκέλευον Δ* 380, *ὡς ἐκέλευσεν I* 660, *ζ* 212, *ο* 553, *χ* 190, *ὡς ἀγορεύω* Θ 523, *ξ* 160, 398, *τ* 305, *ψ* 27, *ω* 461, *ὡς ἀγορεύεις I* 41, *P* 180, Ω 373, *δ* 157, *ν* 147, *ξ* 116, *ο* 155, *τ* 217, *ψ* 36, 62, *ω* 122, 512;

ὡς ἐπιτέλλω B 10, *I* 369, *ὡς ἐπέτελλεν Λ* 768, *ὡς ἐπέοικεν υ* 293, *ω* 481, *ὡς ἐπιεικές* Θ 431, *T* 147, Ψ 537, *θ* 389, *ὡς ἔσεταί περ Λ* 211, *τ* 312.

Jiné příklady: *Λ* 768, *δ* 148, *ι* 365, *κ* 516, *λ* 507, *ν* 170, *χ* 196, *ω* 259, 295 a j.

Věty podmínečné, očekávací, nepřímé otázky uvozované spojkou *εἰ*; na př.:

εἴ ποτ' ἔην γε Γ 180, Ω 426, *τ* 315, *ω* 289;

εἴ που ἐφεύροι Δ 88, *E* 168, *N* 760, *ε* 439, *ἦν που ἐφεύρω ε* 417;

εἰ σὺ κελεύεις Θ 466, Φ 372, *κ* 443, *εἴ ποθεν ἔλθοι α* 414, *β* 351, *φ* 195;

εἴ που ὄπωπας γ 93, *δ* 323, *εἴ τις ἴδοιτο Γ* 463, *εἴ τιν' ἴδοιτο* M 333;

εἴ που ἀκούεις ο 403, *εἴ που ἄκουσας ρ* 106.

Jiné doklady: *Λ* 83, *Γ* 453, *E* 183, *K* 176, *Π* 494, 618, Φ 192, Ψ 40, *ι* 349 a j.

Věty očekávací uvozované částicemi *αἴ κε* s oblibou kladeny byly na konci verše. Stůjtež zde především ty, jež častěji se vyskytují buď bez proměny nebo s malými proměnami; na př.:

αἴ κε πίθηαι Λ 207, Φ 293, Ψ 82, *α* 279, *αἴ κε πίθηται Λ* 420, *Λ* 791;

αἴ κ' ἐλεήσῃς Z 309, *αἴ κ' ἐλεήσῃ* Z 94, 275, *I* 172, Ω 301, 357, *ν* 182;

αἴ κ' ἐθέλωμι φ 348, *αἴ κ' ἐθέλησθα Σ* 457, *γ* 92, *δ* 322, 391, *μ* 49, *ν* 233, *αἴ κ' ἐθέλῃσιν* Θ 142, *K* 55, *Σ* 143, 278, *αἴ κ' ἐθέλητε Η* 394, Ξ 110, *αἴ κ' ἐθέλωσι Η* 375; *αἴ κε τύχωμι E* 279, *Η* 243.

Viz dále: Z 260, *Η* 118, 173, *Λ* 404, 405, *N* 829, *Σ* 601, Ψ 543, Ω 592, *β* 186 a j.

Věty uvozované spojkou *ὄφρα* dosti zhusta nalézáme ve stopě páté a šesté. Stůjtež tu především některé, jež se opakují:

ὄφρ' ἐὺ εἰδῶ Λ 515, *α* 174, *δ* 645, *ν* 232, *ξ* 186, *ω* 258, 297, 403,

ὄφρ' ἐὺ εἰδῇς Λ 185, Z 150, *Γ* 213, Φ 487, *η* 317;

ὄφρα ἴδωμαι Z 365, Θ 376, 483, *ὄφρα ἴδηαι E* 221, Θ 105, *ψ* 5, *ὄφρα ἴδηται B* 237, *ὄφρα ἴδωμεν K* 97, *φ* 112, 336;

ὄφρ' ἂν ἵκωμαι K 325, Φ 558

ὄφρ' ἂν ἵκηαι ξ 304, *η* 319,

ὄφρ' ἂν ἵκηται O 23;

ὄφρ' ἀπολοίμην ρ 426,
ὄφρ' ἀπόλοιτο Z 170;
ὄφρα δαήω K 425, Π 423, ι 280,
ὄφρα δαῶμεν B 299;
ὄφρα νέμηαι Υ 185,
ὄφρα νέμοιτο Z 195, Ψ 177;
ὄφρα τι εἴπω ξ 239, σ 43,
ὄφρα τι εἴπῃ χ 397;
ὄφρα τελέσσω A 523,
ὄφρα τελέσσῃ A 82;
ὄφρα πεποίθω ω 329,
ὄφρα πεποίθῃς A 524, ν 344.

Jiné příklady: A 82, 158, 523, Δ 346, E 227, Z 280, 361, Θ 191, Π 10, P 480, 685, X 56, 192, Ω 350, α 261, γ 15, δ 713, ε 255, ζ 239, 255, ϑ 147, 477, ι 248, 320, κ 65, 316, ξ 290, ο 555, ρ 43, 298, σ 101, υ 292, χ 397, ψ 192, 199, ω 334.

Věty účelné neb obavné uvozované zápornou částicí μή, ku př.:

μή τι πάϑῃσιν P 242, δ 820, μή τι πάθωμεν Ν 52, μ 321, μή τι πάθωσιν K 538, μή τι πάϑοιεν K 26;

μή τι νοήσῃ A 522, μή σε παρείπῃ A 555, μή σε λάϑῃσι μ 220.

Sem dlužno vřaditi také vedlejší věty uvozované slůvky εἰς ὅ κεν:

εἰς ὅ κεν ἔλϑῃ Ξ 77, Φ 231, εἰς ὅ κεν ἔλϑῃς K 62; dále též A 32 ὡς κε νέηαι, α 87, ε 31 ὡς κε νέηται.

3. Začátky vět ve stopě páté a šesté.

Ačkoliv stopa pátá a šestá jsou zakončením verše, bývá v nich přečasto umístěn začátek věty. Mnohé takovéto začátky vět to mají do sebe, že jsou takřka nápovědmi (Schlagwörter) vět, jež docházejí ukončení teprve ve verši následujícím.

Na těchto začátcích možno opět pozorovati ustálený, typický ráz mluvy epické v Iliadě a Odyssei.

a) Začátky vět hlavních.

Na předním místě stůjte opět začátky vět uvozované spojkou pokračovací δέ nebo δ' ἄρα. Připomenutí zasluhují zvláště ty začátky, v nichž před spojkou δέ nebo slůvky δ' ἄρα stojí předložky ἀμφί, ἐν, ἐκ buď ve svém původním významu adverbiálném, tvoříce tmési, nebo jako skutečné praeposice.

Některé příklady:

A 481 482 . . . . . ἀμφὶ δὲ κῦμα
στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε νηὸς ἰούσης
B 333 334 . . . . . ἀμφὶ δὲ νῆες
σμερδαλέον κονάβησαν ἀυσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν

Viz dále:

ἀμφὶ δ' ἑταῖροι K 151, O 9, T 212, X 240, γ 32, ι 380, 492, 544,
ἀμφὶ δὲ λαοί X 408, λ 136, ψ 283,
ἀμφὶ δὲ δῶμα κ 398, ρ 541,

ἀμφὶ δὲ χαῖται Z 509, O 266, X 401,
ἀμφὶ δὲ δέρμα ν 341, χ 362,
ἀμφὶ δὲ πέπλοι E 194,
ἀμφὶ δὲ πήληξ O 608, 647,
ἀμφὶ δὲ Σελλοί Π 234,
ἀμφὶ δ' Ἀθήνῃ Σ 203,
ἀμφὶ δὲ καπνός X 149,
ἀμφὶ δὲ κῦμα ε 411,
ἀμφὶ δὲ λειμών ζ 292,
ἀμφὶ δὲ κοῦροι Θ 262,
ἀμφὶ δὲ δεσμοί Θ 296,
ἀμφὶ δὲ νῆσοι ι 22,
ἀμφὶ δὲ πέτρη μ 241,
ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄλλαι ρ 33,
ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι ω 37,
ἀμφὶ δὲ νύκτα E 506,
ἀμφὶ δὲ τάφρον H 449, M 5,
ἀμφὶ δὲ καυλόν Π 338,
ἀμφὶ δὲ χεῖρας δ 454, ψ 207,
ἀμφὶ δὲ φύλλα η 285,
ἀμφὶ δὲ τόξα κ 262,
ἀμφὶ δὲ λαῖφος ν 399,
ἀμφὶ δὲ πᾶσιν Δ 431,
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῇ Γ 362, Ξ 447,
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτόν Λ 473,
ἀμφὶ δ' ἄρα σφιν N 704, P 268,
ἀμφὶ δὲ ποσσί λ 586.

Jiné příklady:

ἐκ δ' ἄρα χειρός Λ 239, N 529, χ 83,
ἐν δ' ἄρα χειρί Θ 493,
ἐκ δ' ἄρα χειρῶν E 582, Π 403, P 298;
ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι Λ 525,
ἐκ δ' ἄρα πάντων Ψ 167;
ἄγχι δ' ἄρ' αὐτοῦ P 10, φ 433,
ἄγχι δ' ἄρ' αὐτῆς β 417;
ἐν δ' ἄρα τοῖσιν N 689, Σ 494, ε 3;
ἐκ δέ οἱ αὐχήν κ 559,
ἐκ δέ μοι αὐχήν λ 64;
ἐν δέ οἱ ἦτορ Λ 188, T 366, Φ 571;
ἐν δέ οἱ ὅσσε T 16, ζ 131, κ 247;
ἐν δέ τε θυμός Π 162, P 744;
ἐν δὲ καὶ ἦα ε 266, ι 212;
ἐν δέ τε οἶνος ν 244,
ἐν δέ τε οἶνον υ 252;
ἄν δ' Ἀγαμέμνων I 13, T 249,
ἐν δ' Ἀγαμέμνων Λ 91, 216.

Viz dále: E 730, H 212, Λ 91, N 78, 594, Ξ 216, Π 523, 617, Σ 29, T 393, X 452, Ψ 567, ε 3, ρ 270, τ 173, 176.

Pozoruhodny jsou dále tyto začátky vět:

τὼ δέ οἱ ὅσσε N 616, Ξ 438, O 607, P 695, T 365, Ψ 396, δ 704, τ 471;
τὸν δὲ κατ' ὅσσε E 82, Π 333, Υ 476;
ἔνθα δὲ παῖδες Z 245,
ἔνθα δὲ γαμβροί Z 249,
ἔνθα δὲ νεῖκος Σ 497,
ἔνθα δ' ἔριθοι Σ 550,
ἔνθα δ' Ἀχιλλεύς γ 109,
ἔνθα δὲ πολλά ι 183,
ἔνθα δὲ πολλαί κ 529, μ 127,
ἔνθα δὲ χηλοί φ 51:
ἄμμι δὲ μάντις Λ 384,
ἄμμι δὲ ἔργον B 137,
ἄμμι δὲ πένθος Δ 207,
ἄμμι δ' Ἀθήνη Λ 714;
οἳ δὲ καὶ αὐτοί E 520, α 33, β 168,
οἱ δὲ δὴ ἄλλοι Λ 524, Π 763, T 345, Υ 23, α 26, ξ 24;
αἳ δὲ μάλ' ὦκα γ 157, 176,
οἳ δὲ μάλ' ὦκα ο 182;
αἳ δ' ἅμα πᾶσαι Z 133, Σ 50,
αἱ δὲ γυναῖκες Σ 495, 559, λ 225,
ταὶ δὲ γυναῖκες ν 161;
ἄλλοτε δ' αὖτε Σ 159, 472, X 171, Ω 10, 511, δ 102, λ 303, π 209;
ἣ δὲ διαπρό E 66, H 260, Υ 276;
οἳ δ' ἀλαλητῷ Π 78, Φ 10,
οἳ δὲ λύκοι ὥς Δ 471, Λ 72, Π 156;

οἳ δὲ ἰὼόντες Θ 76, O 85, Π 354, Ω 320, δ 43, ο 164;
οἳ δὲ σιωπῇ H 427, α 325, 339;
πολλὰ δέ οἱ κῆρ η 82, ψ 85,
πολλὰ δ' Ἀθήνῃ γ 393, 445;
ταῦτα δὲ πάντα I 35, λ 223,
τεύχεα δ' Ἕκτωρ P 472, Σ 82,
τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ Π 117, Ψ 880,
τοῖο δ' Ἀπόλλων Α 380, Ω 18,
ὑψόσε δ' ἄχνη Λ 307, μ 238,
(αἱ) οἱ δέ οἱ ἵπποι Ψ 392, 500.

Ze spojek slučovacích opět nejčastěji uvozuje začátky vět záporná spojka οὐ)έ, na př.:

Α 575—576 . . . . . οὐδέ τι δαιτός
ἐσθλῆς ἔσσεται ἡδος

Jiné doklady:

οὐδέ τις ἀλκή Γ 45, Φ 528, χ 226, 305,
οὐδέ τι μῆχος B 342, I 249, μ 392, ξ 238,
οὐδέ τι χάρμης N 721,
οὐδέ τι τάφρος Ξ 66,
οὐδέ τι γυῖα T 169, μ 279,
οὐδέ τι τέκμωρ δ 373,
οὐδέ τι πατρῶν δ 687,
(οὐ)έ τι πομπήν ε 173),
οὐδέ τι κῦμα η 273,
οὐδέ τι ἴβης θ 136,
οὐδέ τι δαιτός σ 403, φ 290,
(οὐδέ τι κῖκυς λ 393),
οὐδέ τι ἔργον τ 323,
οὐδέ τι ἔργων υ 378,
οὐδέ τι τόξον φ 425;
οὐδέ τις ἄλλος Π 225, Σ 185, 403, Ω 697, ι 520, λ 558, μ 325, φ 291, χ 154, ψ 189,
οὐδέ τις ἄλλη μ 403, ξ 301, ο 407,
οὐδέ τῳ ἄλλῳ κ 32,
οὐδέ τιν' ἄλλον π 361, σ 48,
οὐδέ τιν' ἄλλην φ 70,
οὐδὲ μετ' ἄλλας β 206;
οὐδέ τις ἡμῖν α 166, ν 279,
οὐδέ τις ἡμέας ν 269, ο 82;
οὐδέ τις αὐτῇ ν 246,
οὐδέ τις αὐτῶν κ 259,
οὐδέ τιν' αὐτῶν P 275;
οὐδέ νύ μοι κῆρ δ 539,
οὐδέ νυ σοί περ Θ 201, O 553, α 59,
οὐδέ νυ τοῦ περ Ω 235,
οὐδέ νυ τῶν περ Φ 441,
οὐδέ νυ τόν γε O 349, Ω 540;
οὐδ' ἄρ' ἔτι δήν Z 139, Θ 126, Ψ 690, β 296, 397, ρ 72,
οὐδ' ἂν ἔτι δήν Υ 426,
οὐδέ κεν ἄλλως θ 176, υ 211, ω 107;
οὐδὲ διαπρό M 404, Φ 164;
οὐδέ ποτ' ἴσα β 203,
οὐδέ ποτ' οὖροι δ 360,
οὐδέ ποτ' ὄσσε ε 151,
οὐδέ ποτ' αἴθρη μ 75,
οὐδέ ποθ' ὑμῖν κ 464,
οὐδέ ποτέ σφιν θ 562;
οὐδ' ὅ γε πάμπαν M 406, N 348,
οὐδέ κε πάμπαν ω 41,
οὐδέ τι πάμπαν ω 245;
οὐδέ κέ τίς μιν γ 260, μ 87.

Viz též: ἄλλα τε πάντα M 285, Ψ 483, ν 11.

Odporovací spojky ἀλλά a αὐτάρ vyskytují se na konci hexametru tak často, že jest zřejmo z toho, s jakou oblibou jich užíváno po diairesi bukolské ve spojení s některým jiným slovem, ku př. μάλα, ἔπειτα, ὄπισθεν, ὕπερθεν, nebo některým vlastním jménem jako nápovědí vět, jež přesahovaly do verše následujícího, na př.:

Z 441—442 . . . . . *ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς*
αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους

rovněž i ve verších *K* 38, *T* 23, *X* 454.

I 250—251 . . . . . *ἀλλὰ πολὺ πρίν*
φράζευ, ὅπως Δαναοῖσιν ἀλεξήσεις κακὸν ἦμαρ

též tak ve verších *A* 236, *N* 161, *β* 167.

Jiné nápovědi vět uvozované spojkou *ἀλλά*:

ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν I 111, 259, *Λ* 790,
ἀλλ' ἔτι μᾶλλον I 678, *Φ* 305,
ἀλλὰ μάλ' ἄντην Λ 590, *Σ* 307,
ἀλλὰ μάλ' αἰεί N 557, *η* 118,
ἀλλὰ καὶ ἔμπης B 297, *T* 422,
ἀλλὰ καὶ ἠώς δ 194,
ἀλλὰ καὶ ὥρη λ 330,
ἀλλὰ καὶ αὐτός Λ 650, *μ* 57,
ἀλλὰ καὶ αὕτως E 255,
ἀλλὰ καὶ αὖτις K 463,
ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς Λ 527,
ἀλλὰ ἕκηλος I 376, *O* 194, *λ* 184, *ν* 423, *ξ* 167, *φ* 309,
ἀλλὰ ἕκηλοι Λ 75, *μ* 301, *ξ* 91, *φ* 259,
ἀλλ' ἅμα πάντες Z 59, *Θ* 8,
ἀλλ' ἄρα τοί γε κ 214, *ω* 223,
ἀλλά μ' ἑταῖροι κ 441,
ἀλλά με χεῖμα ξ 487,
ἀλλά με δαίμων π 194, *ω* 306,
ἀλλά σε δαίμων σ 146,
ἀλλά με γαστήρ σ 53,
ἀλλ' Ἀγαμέμνων Λ 335, *Z* 53;
ἀλλ' ἄγε θᾶσσον T 68, *Γ* 257,
ἀλλὰ μίνυνθα Λ 317, *o* 494,
ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ T 416, *δ* 601, *o* 514,
ἀλλά μοι αὐτῷ o 371,
ἀλλὰ τάχιστα Φ 466, *Ω* 554, *δ* 544;
ἀλλά τοι ἤδη II 852, *Ω* 131, *ϑ* 150;
αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ T 319, *δ* 259, *μ* 192, *υ* 89;
αὐτὰρ ἐν αὐτῷ Z 243, *Σ* 481, *ε* 235;
αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ δ 134, *μ* 422.

Zhusta se vyskytuje *αὐτὰρ ἔπειτα*, ku př.:

Γ 273—274 . . . . . *αὐτὰρ ἔπειτα*
κήρυκες Τρώων καὶ Ἀχαιῶν νεῖμαν ἀρίστοις.

Rovněž tak: *Γ* 315, *Δ* 424, 442, *I* 68, *Λ* 304, 622, *N* 491, *Σ* 475, *Ψ* 238, 683, *Ω* 273, 716, 792, 801, *α* 123, *δ* 60, 590, *ϑ* 55, *ι* 203, 225, 313, 371, *ξ* 245, *o* 261, *ψ* 310.

Častěji setkáváme se také s nápověďmi *αὐτὰρ ὄπισθεν, αὐτὰρ ὕπερθεν*, na př.:

P 718—719 . . . . . *αὐτὰρ ὄπισθεν*
νῶι μαχεσσόμεθα Τρωσίν τε καὶ Ἕκτορι δίῳ
B 218—219 . . . . . *αὐτὰρ ὕπερθεν*
φοξὸς ἔην κεφαλήν

Rovněž tak: *E* 724, *H* 101, *M* 398, 446, *N* 682, *P* 746, *Σ* 554, *Ψ* 763, *Ω* 325, 797, *ξ* 393, *τ* 436, *υ* 2, *ω* 230.

Velmi obvyklé bylo spojování spojky adversativné *αὐτάρ* s některými vlastními jmény, zvláště se jménem *Ἀχιλλεύς*, *Ὀδυσσεύς*, *Ἀχαιοί*, *Ἀθήνη*, *Ἀπόλλων* a s podstatným *ἥρως*. Stůjtež tu verše, ve kterých se vyskytují:

αὐτὰρ Ἀχιλλεύς Α 348, *Ι* 628, *Λ* 664, 762, *Π* 124, 220, *Τ* 15, 188, 268, *Υ* 75, 283, 423, 441, *Φ* 520, *Ψ* 128, 257, *Ω* 3;

αὐτὰρ Ὀδυσσεύς Α 430, *Λ* 321, *α* 57, *β* 182, *ε* 370, *η* 81, *ϑ* 83, 264, 367, 521, *ν* 28, 367, *ξ* 30, 171, *π* 119, 177, *σ* 66, 100, 394, *τ* 210, 388, 479, *χ* 292, 493, *ψ* 67, 181, *ω* 220, 392;

αὐτὰρ Ἀχαιοί Α 127, *Λ* 326, 759, *Μ* 78, *Ο* 405, *Ρ* 266, *Σ* 148, 231, 314, *Τ* 351, *Χ* 3, *Ψ* 1;

αὐτὰρ Ἀχαιῶν Μ 254, *αὐτὰρ Ἀχαιοῖς Θ* 487, *Ρ* 396, *αὐτὰρ Ἀχαιούς Δ* 514, *Ι* 1, 242, *Ο* 61, *Π* 553, *Σ* 446, *Τ* 63;

αὐτὰρ Ἀθήνη Ε 844, *ξ* 2, *η* 14, *π* 454, *ϱ* 360, *σ* 69, *ω* 367;

αὐτὰρ Ἀπόλλων Π 728, *Φ* 538;

αὐτὰρ δ γ' ἦρως Ε 308, 327, *Θ* 268, *Κ* 154, *Λ* 483, *Ν* 164, *Ψ* 896.

Sem též patří: *αὐτὰρ οἱ ἄλλοι* Z 402, *Τ* 83, *ϑ* 40; *αὐτὰρ ὀιστός Ε* 399, *Ν* 651.

b) Začátky vět vedlejších ve stopě páté a šesté.

Také začátky vět vedlejších zaujímají nejednou stopu pátou a šestou.

Začátky vět vztažných.

I tu jsou některé začátky, jež buď bez proměny nebo s proměnou často se vyskytují, na př.:

οἳ τὸ πάρος περ Μ 346, 359, *Ν* 101, *Ξ* 131, *Ρ* 720, *Υ* 123, *ϱ* 171, *ω* 508;
αἳ τὸ πάρος περ Ψ 480,
ὃς τὸ πάρος περ Ρ 587,
ἣ τὸ πάρος περ Ψ 782,
ὅς σε πάρος περ Ο 256,
ἧς τὸ πάρος περ Ω 201,
ὡς τὸ πάρος περ Ε 806, *Χ* 250, *β* 305, *κ* 240, *ν* 358, *υ* 167,
ἧχι πάρος περ τ 553,
ἔνθα πάρος περ ε 82,
ὅς σε πάρος γε Ν 465,
οἵ με πάρος γε Χ 302;
ὃς μέγα πάντων Α 78, *Κ* 32;
ὅς ῥα μάλιστα Λ 123,
τῇ ῥα μάλιστα Λ 499,
τόν ῥα μάλιστα Ξ 490,
ὅς τε μάλιστα Ε 5, *ν* 93,
ἥ τε μάλιστα λ 200,
οἵ τε μάλιστα ϑ 582, *μ* 289,
ἥ ἑ μάλιστα ο 356,
ὃν σὺ μάλιστα σ 175,
ἧχι μάλιστα ξ 94;
οἵ τέ μοι αἰεί Ω 651, *δ* 319,
ὅν τε μοι αἰεί κ 330;
ὅν ποτε τέκτων ϱ 340,
ἣν ποτε τέκτων τ 56,
τόν ποτε τέκτων φ 43;
ὃς μέγ' ἄριστος Π 271, *Ρ* 164,
οἵ μέγ' ἄριστοι Z 209, *ψ* 121;
ἦν ἄρα χαλκεύς Μ 295, *Ο* 309;
ἅς τε Κρονίων Ε 522, *Λ* 27,
οὓς τε Κρονίων Η 209,
ἣν τε Κρονίων Ν 242;
ὅν ῥά ποτ' αὐτός ϱ 292, *ω* 206.

Sem dlužno vřaditi též: *οἷά τε πολλά ι* 128, *λ* 536, *οἷά τε πολλούς λ* 364.

Sem patří také začátky vět vztažných uvozované vztažným příslovcem *ἔνθα*, na př.:

ἔνθα τε Μοῦσαι B 594, *ἔνθα τε νῆες Δ* 247, *ἔνθα τε μηρός E* 305 *ἔνθα τε πηγαί X* 147, *ἔνθα τε νεκροί λ* 475, *ἔνθα τε νύμφαι ν* 107, *ἔνθα τε Μίνως τ* 178, *ἔνθα περ ἄλλοι N* 524, *α* 210, *κ* 285, *ἔνθα περ ἄλλαι Z* 379, 384, *ι* 543, *ἔνθα περ ἄλλα α* 128, *ἔνθα μάλιστα Z* 433, *Δ* 528, *N* 568, 683.

Začátky vět příčinných uvozované slovem *οὕνεκα*, na př.: *Γ* 44, *E* 266, *Z* 78, 386, *I* 97, 505, 562, *Λ* 21, 54, *Σ* 247, *T* 45, *Υ* 42, *Φ* 413, *η* 10 a j.

Povšimnutí zasluhují také některé začátky vět časových v přirovnáních uvozované slůvky *ὡς ὅτε*, na př.: *ὡς ὅτε κῦμα B* 394, *ὡς ὅτε μήτηρ Δ* 130, *ὡς ὅτε κάπρῳ Λ* 324, *ὡς ὅτε τις φώς Π* 406, *ὡς ὅτε μυῖαι Π* 641, *ὡς ὅτε ταῦρος Υ* 403.

Některé začátky vět časových uvozované spojkou *ὁππότε*: *ὁππότε κεν δή Ξ* 504, *Σ* 115, *X* 365, *β* 357, *γ* 237, *ὁππότε κέν μιν Δ* 229, *I* 702, *ὁππότε κέν τις ν* 83.

Některé začátky vět časových uvozované slůvky *εἰς ὅ κε*. K nim druží se podstatné jméno nebo některá jiná slova.

εἰς ὅ κε τέκμωρ H 30, *εἰς ὅ κε δαίμων H* 291, 377, 396, *εἰς ὅ κε νεκρούς H* 395, *εἰς ὅ κ' ἀντμή I* 609, *K* 89, *εἰς ὅ κ' Ἀχαιοί O* 70, *εἰς ὅ κε λαοί Φ* 531, *εἰς ὅ κε φᾶρος β* 97, *εἰς ὅ κε ναυτέων ι* 138, *εἰς ὅ κε γῆρας ν* 59, *εἰς ὅ κε σὸν κῆρ χ* 58, *εἰς ὅ κε πάντες Φ* 133, *εἰς ὅ κε πᾶσαν λ* 351, *εἰς ὅ κε πάντας χ* 72, *εἰς ὅ κε πασέων χ* 443, *εἰς ὅ κεν ἡμεῖς ξ* 295.

Začátky vět účelných a časových uvozované spojkou *ὄφρα* nebo zápor-kou *μή* také se po různu vyskytují, ku př.: *Δ* 118, 509, 578, *H* 79, *X* 342, *α* 88, 261, *ι* 248.

Začátky, jež se častěji opakují: *ὄφρα καὶ αὐτός ξ* 45, *υ* 296, *ψ* 171, *ὄφρα καὶ αὐτῷ E* 557, *ὄφρ' ἐγὼ αὐτός ζ* 218, *ὄφρα μιν αὐτόν ν* 190, *ὄφρα καὶ ὑμεῖς ι* 16, *ὄφρα καὶ Ἕκτωρ Θ* 110, *Π* 242, *ὄφρα καὶ οἷδε Z* 230, *ὄφρα τάχιστα Λ* 465, *E* 690, *I* 621, *N* 326, *Σ* 344, *α* 85, *γ* 421, *δ* 473, 737, *ξ* 32, 289, *ο* 293, *ὄφρ' ἔτι μᾶλλον Ξ* 97, *T* 231, *σ* 347, *υ* 285, *ὄφρα σε μᾶλλον I* 257; *μή τις Ἀχαιῶν Ω* 650, *χ* 96, *μή τις ὀπίσσω M* 272, *ξ* 273.

Také některé začátky vět podmínečných zasluhují povšimnutí, jako:

εἰ ἐτεόν γε Θ 423, *M* 217, *γ* 122, *εἰ ἐτεόν περ Ξ* 125, *εἰ δ' ἐτεὸν δή ψ* 107, *εἰ ἐτεόν με E* 104, *N* 153.

εἴ ποτε δ' αὖτε Λ 340, *εἴ ποτε δή τι Λ* 394, *εἴ περ ἂν αὐτόν Γ* 25, *εἴ περ ἂν αὖτε E* 224, *εἰ δέ κεν αὖτε I* 135, *εἰ δέ κεν αὖ τοι Π* 87;

αἴ κέ ποθι Ζεύς Λ 128, *Z* 526, *δ* 34, *μ* 215, *χ* 252; *εἴ κεν Ἀχαιοί Δ* 415, *O* 498, *εἴ κέ μ' Ἀχαιοί Π* 499, *εἴ κεν Ἀχιλλεύς K* 106.

c) Začátky různých vět se stejným nebo příbuzným slovem na konci verše.

Četné jsou začátky vět umístěné ve stopě páté a šesté, jež zakončují verš náměstkou *ἐγώ γε*:

αὐτὰρ ἐγώ γε A 282, *O* 401, *Ω* 244, *α* 215, *η* 275, *ϑ* 310, *ι* 431, *κ* 49, *ο* 491, *ϱ* 389, *τ* 409, *οὐδέ σ' ἐγώ γε A* 173, *τ* 474, *ἀλλά σ' ἐγώ γε Γ* 433, *οὐ γὰϱ ἐγώ γε Δ* 374, *P* 502, *Ψ* 469, *δ* 193, 200, *η* 208, *οὐκέτ' ἐγώ γε Θ* 427, *οὐ σεῦ ἐγώ γε Θ* 482, *ὔμμιν ἐγώ γε N* 95, *οὐδ' ἂν ἐγώ γε N* 117, *ὅσσον ἐγώ γε N* 222, *ἦ γὰϱ ἐγώ γε N* 744, *οὔ μιν ἐγώ γε Σ* 306, *ἦ τ' ἂν ἐγώ γε T* 205, *οὔ σ' ἔτ' ἐγώ γε X* 86, *π* 23, *ϱ* 41, *ὄφϱ' ἂν ἐγώ γε X* 387, *γ* 353.

Viz dále: *γ* 227, *δ* 347, *ε* 140, *ι* 27, *λ* 348, 380, *μ* 379, *ν* 230, 356, *ϱ* 138, 186.

Velmi často vyskytuje se také v závěrku verše *ἔπειτα*. Již svrchu uvedeny byly četné verše, v nichž zabírá pátou a šestou stopu adversativná spojka *αὐτὰϱ* s *ἔπειτα*. Těchto zde pominouce, uvedeme případy jiné, ku př.:

αἶψα δ' ἔπειτα Z 514, *Ψ* 418, *ὦκα δ' ἔπειτα Σ* 527, *Ψ* 375, 758, *ϱ* 329, *αὐτίκ' ἔπειτα κ* 237, *μ* 201;

ἦ μὲν ἔπειτα A 531, *ν* 113, 439, *οἳ μὲν ἔπειτα M* 443, *Φ* 383, *α* 106, 144, *υ* 160, *ψ* 295, *αἳ μὲν ἔπειτα δ* 448, *τοῦ μὲν ἔπειτα H* 121, *τὸν μὲν ἔπειτα Υ* 458, *Ω* 719;

ἔνθα δ' ἔπειτα γ 495, *η* 196, *ψ* 139.

Viz dále: *A* 547, *E* 812, *Λ* 776, *Π* 668, *β* 60, *κ* 333, *μ* 197, *ξ* 233, *π* 391, *φ* 215.

Sem možno dále vřaditi tyto případy:

ἄφϑιτον αἰεί B 46, 186, *Ξ* 238, *ἄφϑιτα αἰεί N* 22, *νωλεμὲς αἰεί I* 317, *P* 148, 385, *T* 232, *π* 191, *χ* 228;

ἐμμενὲς αἰεί K 361, 364, *N* 517, *ι* 386, *φ* 69;
ἀσφαλὲς αἰεί O 683, *ξ* 42, *ἀσκελὲς αἰεὶ α* 68;
ἄφρονα τ' αὖτως Γ 220, *νήπιον αὖτως Z* 400,
ἀκλεὲς αὖτως H 100, *λευκὸν ἔτ' αὖτως Ψ* 268;
δεύτερον αὖτις A 513, *γ* 161, *ι* 354, *τ* 65, *χ* 69.

Obvyklé bylo též spojování slovesa s příslovci utvořenými příponou *ξε*, na př.:

ἆλτο χαμᾶζε Γ 29, *Ω* 469, *ὦσε χαμᾶζε E* 835, *Λ* 320, *Υ* 461, *ἧκε χαμᾶζε Θ* 134, *M* 205, *P* 299, *βαῖνε χαμᾶζε Φ* 529, *ϑῆκε χαμᾶζε φ* 136, *ὦσε ϑύραζε E* 694, *βῆ δὲ ϑύραζε Σ* 416, *πέμπε ϑύραζε ι* 461, *ἆλτο ϑύραζε Ω* 572, *φ* 388, *ἦλϑε ϑύραζε φ* 422, *εἴσϑα ϑύραζε τ* 69, *πίπτει ἔραζε P* 633, *πῖπτε δ' ἔραζε χ* 280, *χεῦεν ἔραζε P* 619, *ο* 527, *χ* 20, 85.

Zmíniti se nám jest tuto ještě o některých sdruženích téhož slova nebo slov příbuzných (*παρονομασία*, adnominatio), jejichž spojením docíleno živého zobrazení nějakého děje; jest to především zdvojené užívání příslovce *ἔνθα — ἔνθα καὶ ἔνθα*, jež se vyskytuje ve verších: *B* 476, 812, *H* 156, *K* 264, *Σ* 543, *Υ* 249, *Φ* 354, *Ψ* 164, 320, *Ω* 5, *ε* 327, 330, *η* 86, 95, *κ* 517, *λ* 25, *ξ* 11, *τ* 524, *υ* 24, 26, *φ* 394.

Slova příbuzná na př.:

ἄλλοθεν ἄλλος *I* 311, *N* 551, *ι* 401, 493, *κ* 119, 442, *λ* 42, *σ* 231, *ω* 415;

ἄλλυδις ἄλλος *Λ* 486, *P* 729, *ἄλλυδις ἄλλῃ* *M* 461, *ε* 71, *ἄλλυδις ἄλλην* *λ* 385, *ἄλλυδις ἄλλον* *ξ* 35, *ἄλλυδις ἄλλῃ* *N* 279, *ε* 369, *ι* 458;

οἰόθεν οἷος *H* 39, 226, *αἰνόθεν αἰνῶς* *H* 97.

Častěji se také vyskytuje *ἤδη*, na př.:

ἀλλά που ἤδη β 164, *ἀλλά οἱ ἤδη γ* 241, *ἀλλά τοι ἤδη θ* 150, *ἠέ τις ἤδη π* 33, *αἴθε μοι ἤδη υ* 61, *τῷ κέ μιν ἤδη υ* 273.

Závěrek verše s podstatným *θυμῷ* na konci:

θέσθ' ἐνὶ θυμῷ O 661, *οὐδέ τι θυμῷ N* 623, *T* 312, *Φ* 574, *δ* 452, *σ* 330, 390, *ἐν δ' ἄρα θυμῷ H* 2, *οὔ νύ τι θυμῷ Θ* 39, *ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ I* 459, *ἦν κ' ἐνὶ θυμῷ β* 192, *ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ μ* 217, *ν* 339, *ο* 7, *ἠδ' ἐνὶ θυμῷ P* 451, *τῷ δ' ἐνὶ θυμῷ α* 320, *ὡς ἐνὶ θυμῷ Γ* 195, *α* 200, *ο* 172.

Viz dále: *εἰ γὰρ Ἀθήνη P* 561, *ἐν γὰρ Ἀθήνη Ψ* 399, *τῇ γὰρ Ἀθήνη ζ* 139, *οὐ γὰρ Ἀθήνη η* 40, *οὐδέ κ' Ἀθήνη P* 398, *Γ* 358, *τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη ε* 491, *θ* 18; *οὐ γὰρ Ἀχιλλεύς Ω* 394, *ἦ γὰρ Ἀχιλλεύς Φ* 532, *Ω* 779, *εἴ κεν Ἀχιλλεύς K* 106, *αἴ κεν Ἀχιλλεύς Γ* 301, *ἤ κεν Ἀχιλλεύς X* 244, *ὥς κεν Ἀχιλλεύς Ω* 75, *ἦν ἄρ' Ἀχιλλεύς X* 319, *ἔνθ' ἄρ' Ἀχιλλεύς Ψ* 125, *οὕνεκ' Ἀχιλλεύς Ξ* 366, *Σ* 247.

Také některá slovesa v různých větách a v různých tvarech vyskytují se zde, na př.:

μή τι νοήσῃ Λ 522, *τὸν δὲ νόησεν Δ* 200, *X* 463, *οὐδὲ νοῆσαι E* 475, *οὐδὲ νόησα K* 550, *ν* 318, *οὐδὲ νόησεν E* 665, *π* 160, *ἠδὲ νοήσω Ψ* 415, *οὔτε νοῆσαι τ* 478; *εὖτ' ἄρ' ἔμελλεν Z* 515, *οὐδ' ἄρ' ἔμελλον X* 356, *οὐκ ἄρ' ἔμελλες λ* 553, *ν* 293, *οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν K* 336, *M* 3, *κ* 26, *ω* 470, *ἦ γὰρ ἔμελλεν Π* 46, *ὅς μιν ἔμελλεν Φ* 47, *ὅς οἱ ἔμελλεν Ω* 85, *τῷ δ' ἄρ' ἔμελλεν δ* 107; *ἠδὲ μάχεσθαι B* 121, *οὐδὲ μάχεσθαι M* 65, *Π* 520, *ἀλλὰ μάχεσθαι N* 253, *οὐδὲ μάχεσθε Δ* 246, *P* 332, *ἵφι μάχεσθαι Λ* 151, *B* 720, *Δ* 287, *E* 606, *M* 367, *Σ* 14, *Φ* 486, *ὄφρα μάχωμαι P* 480; *πόλλ' ἀγόρευον θ* 505, *πόλλ' ἀγόρευεν λ* 83, *πόλλ' ἀγορεύεις σ* 329.

4. Apposice a vokativ v páté a šesté stopě.

Na samostatnější význam stopy páté a šesté poukazují též četné apposice, a to:

a) apposice adjektivná nebo substantivná, *b*) apposice participiálná.

Substantivum, jsouc tu v apposici, mívá u sebe přívlastek buď adjektivný nebo substantivný, a některé takovéto apposice, tvoříce čestný příznak bohatýrů řeckých, často se vyskytují, ku př.: *ἔρκος Ἀχαιῶν, οὖρος*

Ἀχαιῶν, κοίρανος λαῶν, ποιμένι-α λαῶν, ὄρχαμος ἀνδρῶν, ὄζος Ἄρηος, často též *δῖα θεάων, δῖα γυναικῶν*. Některé příklady:

A 473 *καλὸν ἀείδοντες παιήονα,* | *κοῦροι Ἀχαιῶν*
B 46 *εἵλετο δὲ σκῆπτρον πατρώιον,* | *ἄφθιτον αἰεί*
B 254 *τῷ νῦν Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι,* | *ποιμένι λαῶν*
B 311 *ἔνθα δ' ἔσαν στρουθοῖο νεοσσοί,* | *νήπια τέκνα*
Δ 272 *ὣς ἔφατ', Ἀτρεΐδης δὲ παρώχετο,* | *γηθόσυνος κῆρ*
Δ 391 *οἳ δὲ χολωσάμενοι Καδμεῖοι,* | *κέντορες ἵππων*
Z 5 *Αἴας δὲ πρῶτος Τελαμώνιος,* | *ἔρκος Ἀχαιῶν*
Θ 80 *Νέστωρ οἷος ἔμιμνε Γερήνιος,* | *οὖρος Ἀχαιῶν*

Jiné příklady: *A* 263, *B* 186, 512, 540, 663, 704, 745, 772, 837, 842, *Γ* 147, 229, *Δ* 115, 296, *E* 43, 144, 152, 367, 370, 381, 459, 868, *Z* 99, 289, 400, 504, *H* 136, 187, 211, 469, *Θ* 47, *I* 81, 141, 211, 479, *K* 3, 434, *Λ* 92, 124, 187, 197, 222, 347, 370, 428, 506, 578, 644, 785, 840, *M* 110, 188, *N* 22, 411, 759, *Ξ* 22, 238, 283, *O* 100, 151, 239, 370, 646, *Π* 2, 14, 571, *P* 79, 284, 312, *α* 23, 332, *γ* 156, 400, 411, 454, 482, *δ* 305, 398, *ε* 78, 149, 242, *ζ* 224, *η* 97, *κ* 224, *λ* 7, 34, 575 a j.

Sem dlužno též vřaditi apposici *θαῦμα ἰδέσθαι E* 725, *K* 439, *Σ* 83, 377, *ξ* 306, *η* 45, *ϑ* 366, *ν* 108.

Apposice vyjádřená vazbou participiálnou vyskytuje se ve stopě páté a šesté zhusta, na př.:

A 44 *βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων* | *χωόμενος κῆρ*
A 147 *ὄφρ' ἡμῖν ἑκάεργον ἱλάσσεαι* | *ἱερὰ ῥέξας*
A 241 *σύμπαντας· τότε δ' οὔ τι δυνήσεαι* | *ἀχνύμενός περ*
A 269 *καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον* | *ἐκ Πύλου ἐλϑών*
A 405 *ὅς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο* | *κύδεϊ γαίων*
A 450 *τοῖσιν δὲ Χρύσης μεγάλ' εὔχετο* | *χεῖρας ἀνασχών*

Z mnohých apposic participiálných, kterých se tuto dočítáme, vytčeny budtež některé, jež se často vyskytují. Jsou tu především některá participia med. s enklitickým *πέρ*.

ἀχνύμενός περ A 241, 588, *Σ* 112, *T* 8, 65, *X* 424, *Ω* 523, *δ* 104, *ϑ* 478, *κ* 174, *π* 147, *φ* 250;

κηδόμενός περ A 586, *E* 382, *H* 110, *Σ* 273, *X* 416, *Ω* 104, *γ* 240, *η* 215, *σ* 178, *τ* 511;

ἰέμενός περ O 450, *P* 276, 292, *α* 6, *δ* 284, *κ* 246, *ξ* 142, *π* 430, *φ* 129, *χ* 409.

Jiná participia jsou ve verších:

A 554, *N* 142, *Ξ* 260, 379, *P* 663, *Υ* 21, *Φ* 384, *Ψ* 79, *ε* 324.

Participia *ἀχνύμενος* a *χωόμενος* bývají spojena s akk. vztah. *κῆρ*: *χωόμενος κῆρ A* 44, *I* 555, *Ψ* 37, *μ* 376.

ἀχνύμενος κῆρ *H* 428, *T* 57, *Ψ* 165, 284, 443, *Ω* 773, *κ* 67, *μ* 250, 270, *χ* 188, *ω* 420.

Jiná participia v apposici častěji tuto se vyskytující:

μακρὰ βιβάσθων *N* 809, *O* 676, *Π* 534;
μακρὸν ἀύσας *Z* 66, 110, *Θ* 172, *Λ* 285, *N* 413, 445, *Ξ* 453, 478, *O* 346, 424, 485, *Π* 268, *P* 183, *X* 294;
αἰθέρι ναίων *B* 412, *Δ* 166, *ο* 523,
οἰκία ναίων *Z* 15, *H* 221, *N* 664, *Π* 595, *P* 584, *δ* 555, 798, *ω* 104;
ἀλκὶ πεποιθώς *E* 299, *N* 471, *P* 61, 728, *Σ* 158, *ζ* 130;
θηρὶ ἐοικώς *Γ* 449, *Λ* 546,
ἀνδρὶ ἐοικώς *E* 604, *N* 357, *κ* 278;
δάκρυα λείβων *N* 658, *Σ* 32, *ε* 84, *θ* 86, 93, *π* 214;
χεῖρας ἀνασχών *Λ* 450, *Γ* 275, *E* 174, *ν* 355, *ρ* 239, *υ* 97;
ἄλγεα πάσχων *B* 667, 721, *δ* 372, *ε* 13, 362, *λ* 275, *τ* 170,
πήματα πάσχων *ε* 33, *ρ* 444, 524;
θυμὸν ἀχεύων *E* 869, *Σ* 461, *Ψ* 566, *φ* 318;
μήδεα εἰδώς *H* 278, *P* 325, *Ω* 88, *β* 38, *ζ* 12;
εἴ ποθεν ἐλθών *α* 115, *υ* 224,
ἐγγύθεν ἐλθών *E* 72, *Λ* 396, *N* 574, *Ξ* 446, *Ω* 360, *γ* 36, *δ* 630, *ο* 163;
αὐτὸς ἐπελθών *Ω* 418, *β* 246, *π* 197, *ρ* 382, *ψ* 185, *ω* 506,
ἄλλος ἐπελθών *Λ* 334,
οἷος ἐπελθών *K* 40;
ἀμφὶς ἐόντες *I* 464, *Ξ* 274, *O* 225, *Ω* 488,
ἐγγὺς ἐόντα *Θ* 318, *I* 201, *Λ* 346, 464, *P* 484, *ι* 181, *ξ* 484, *ρ* 301, *χ* 163, 355,
ἐγγὺς ἐόντας *κ* 30,
ἐγγὺς ἐόντων *K* 221, *ι* 166;
μοῦνον ἐόντα *Λ* 467, *O* 611, *Υ* 188, *κ* 157, *μ* 297, *π* 105, *χ* 107;
τυτθὸν ἐόντα *Z* 222, *Θ* 283, *Λ* 223, *N* 466, *α* 435, *λ* 67, *ψ* 325;
τοῖον ἐόντα *δ* 250, *ζ* 364, *π* 307;
ἔνδον ἐόντα *N* 363, *O* 438, *π* 26, 202, *τ* 477, *χ* 179, *ψ* 2, 29,
ἔνδον ἐόντος *π* 301, *φ* 178,
ἔνδον ἐόντας *ζ* 51,
ἔνδον ἐόντων *T* 320, *η* 166, *ο* 77, 94, *π* 254;
ἄγχι παραστάς *H* 188, *Π* 114, *P* 338, *Ψ* 304, *ι* 345, *π* 338, *υ* 190;
οὐκ ἐθέλοντα *Φ* 36, *ε* 99, *κ* 573, *χ* 31, *ω* 307,
οὐκ ἐθελούσης *Ω* 289,
οὐκ ἐθελούσῃ *Z* 165, *β* 50;
ἄλγε' ἔχοντα *E* 895, *ε* 336, *λ* 582, 593, *ρ* 142;
νόσφι λιασθείς *Λ* 349, *Λ* 80,
ὑψόσ' ἀερθείς *Ψ* 375, *μ* 432,
χεῖρε βαλόντε *λ* 211, *φ* 223.

Jako apposice dodává také vokativ položený ve stopě páté a šesté tomuto členu hexametru samostatnějšího významu, ku př.:

Γ 82 *ἴσχεσθ', Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε, κοῦροι Ἀχαιῶν,*
Δ 169 *ἀλλά μοι αἰνὸν ἄχος σέθεν ἔσσεται, ὦ Μενέλαε*
Z 264 *μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μῆτερ*

Jiné příklady: *E* 102, *Z* 305, *H* 234, *Θ* 281, *I* 434, *Λ* 838, *N* 249, *Ξ* 102, *Π* 241, *P* 12, 669, *T* 289, 408, *Υ* 354, *Φ* 221, 420, 583, *X* 391, *Ω* 56, 618, *δ* 156, *ψ* 335, *κ* 251, 538, *λ* 202, 488, *μ* 82, *ο* 64, 87, 167, *ρ* 583, *ω* 76.

5. Stopa pátá a šestá vyplněná členem vět stažených.

Jest mnoho veršů v Iliadě a Odyssei, jež zabrány jsou větami stažen ými, majícími dva podměty a jeden společný výrok nebo dva výroky a jeden společný podmět, nebo dva doplňky a společný podmět a výrok atd. Druhý ze dvou podmětů nebo výroků nebo doplňků jest umístěn ve stopě páté a šesté a bývá připojen ku přední části věty stažené spojkami slučovacími *ἠδέ, καί, ἠδὲ καί, οὔτε, οὐδέ (μήτε, μηδέ)* nebo rozlučovací spojkou *ἤ (ἠέ) ἤ — ἤ (ἠέ)*, někdy též odporovací spojkou *ἀλλά*, ač řídčeji. I tu tvoří stopa pátá a šestá samostatný člen hexametru.

Členy vět stažených připojené spojkou *ἠδέ*.

Stůjtež tu některé příklady:

A 96 *τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκε ἑκηβόλος | ἠδ' ἔτι δώσει*
B 815 *ἔνθα τότε Τρῶές τε διέκριθεν | ἠδ' ἐπίκουροι*
Δ 26 *πῶς ἐθέλεις ἅλιον θεῖναι πόνον | ἠδ' ἀτέλεστον*
E 147 *πλῆξ', ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέργαθεν | ἠδ' ἀπὸ νώτου*
E 751 *ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος | ἠδ' ἐπιθεῖναι*
Z 294 *ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν | ἠδὲ μέγιστος*

Jiné příklady: *A* 251, *B* 27, 121, 220, 225, 639, 668, 732, 789, *Γ* 67, 140, 146, *Δ* 190, 322, 345, *E* 774, 809, *Z* 90, 238, 271, 446, *H* 3, *I* 100, 133, *K* 109, 436, *Λ* 788, *M* 61, 135, *N* 831, *Ξ* 348, *O* 409, 443, 663, *P* 451, *Σ* 265, *T* 192, *Ω* 588, *α* 12, 13, *β* 407, *δ* 573, *λ* 227, 329, *o* 466, *τ* 61, 530 a j.

Členy stažené věty připojené spojkami *καί, ἠδὲ καί*.

A 50 *οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο | καὶ κύνας ἀργούς*
A 73 *ὅ σφιν ἐὺ φρονέων ἀγορήσατο | καὶ μετέειπεν*
A 334 *χαίρετε, κήρυκες, Διὸς ἄγγελοι | ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν*
Λ 703 *τῶν ὁ γέρων ἐπέων κεχολωμένος | ἠδὲ καὶ ἔργων*

Jiné příklady: *A* 76, 407, 500, 514, *B* 265, 520, *Δ* 162, 163, *E* 128, 148, 552, 735, 756, 822, *Z* 306, 511, *H* 274, *K* 98, *N* 475, *Ξ* 37, *O* 474, *Π* 349, *P* 635, 713, *T* 186, *Ψ* 609, *ϑ* 368, *ι* 231, *τ* 429. *O* 637, *Υ* 192, *ω* 518 — *α* 256, *μ* 228, *π* 295, *σ* 377, *χ* 101 — *Ξ* 120, *T* 149, 194, *ι* 479, *ψ* 352 — *Δ* 447, *δ* 363 — *E* 356, *Ψ* 545 — *E* 230, 237 a j.

Členy stažené věty připojené spojkami *οὔτε-οὔτε, οὐ-οὐδέ (μήτε-μήτε, μηδέ)*.

A 108 *ἐσθλὸν δ' οὔτε τί πω εἶπας ἔπος | οὔτε τέλεσσας*
A 262 *οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας | οὐδὲ ἴδωμαι*
B 202 *οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος | οὔτ' ἐνὶ βουλῇ*
E 827 *μήτε σύ γ' Ἄρηα τό γε δείδιθι | μήτε τιν' ἄλλον*
K 249 *Τυδεΐδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε | μήτε τι νείκει*
K 422 *οὐ γάρ σφιν παῖδες σχεδὸν ἥαται | οὐδὲ γυναῖκες*

Jiné příklady: *A* 526, *B* 488, *E* 475, 498, 527, 532, 665, 816, 817, 879, *Z* 333, 335, 352, *H* 217, *K* 417, 550, *M* 65, 327, *N* 289, 436, 513, *O* 709, *μ* 154, *ξ* 94, *ϱ* 401, *σ* 416 a j.

Členy vět stažených připojené spojkou rozlučovací *ἤ*. *ἤ — ἤ (ἠέ — ἠέ, ἠὲ καί)*.

B 300 *ἦ ἐτεὸν Κάλχας μαντεύεται | ἠὲ καὶ οὐκί*
Γ 409 *εἰς ὅ κέ σ' ἢ ἄλοχον ποιήσεται | ἢ ὅ γε δούλην*
E 484 *οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ | ἢ κεν ἄγοιεν*
E 860 *ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον | ἢ δεκάχιλοι*
Λ 162 *κείατο, γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι | ἢ ἀλόχοισιν*

Jiné příklady: *A* 138, *B* 238, 349, 453, 800, *Θ* 338, *I* 78, *K* 6, 147, 174, 445, 449, *Λ* 293, 319, 389, 395, *M* 167, 172, 305, 328, *N* 9, 39, 288, 389, 486, 589, *Ξ* 81, *O* 511, *P* 227, 435, *Σ* 308, *T* 33, *X* 253, *Ψ* 315, 366, 485, *α* 268, *δ* 80, 632, *ι* 267, 406, *κ* 433, *λ* 493, *ξ* 183, *ο* 84, 300, *π* 100, *ϱ* 577, *τ* 212 a j.

Členy vět stažených připojené adversativní spojkou *ἀλλά*.

E 801 *Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, | ἀλλὰ μαχητής*
K 316 *ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, | ἀλλὰ ποδώκης*
O 508 *οὐ μὰν ἕς γε χορὸν κέλετ' ἐλθέμεν, | ἀλλὰ μάχεσθαι*
O 700 *οὐκ ἔφασαν φεύξεσθαι ὑπὲκ κακοῦ, | ἀλλ' ὀλέεσθαι*

6. Ve stopě páté a šesté umístěny jsou závažné části věty, jako podstatné s přívlastkem adjektivným v různé platnosti syntaktické, příslovečné určení složené z podstatného s předložkou, tmése, přirovnání.

a) Podstatné jméno s přívlastkem ve stopě páté a šesté.

Skladatelé herojských zpěvů s oblibou kladli na konec hexametru podstatné s nějakým přívlastkem zdobným, což se ve dlouhé době pěstování epické poesie tak ustálilo, že některá podstatná jen v určitých pádech se tu vyskytují, u některých podstatných střídají se pády, ku př. nominat. s akkusativem.

Z velikého počtu takovýchto podstatných opatřených epithetem zdobným několik tuto uvedeno budiž:

Γ 317 *ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη | χάλκεον ἔγχος*

Rovněž tak ve verších *Δ* 481, *E* 620, *N* 184, 296, 408, 595, *Π* 318, *Υ* 163, *Φ* 200, *X* 275, 367, *α* 104, 121, *β* 10, *ο* 282, *π* 40.

Γ 357 *διὰ μὲν ἀσπίδος ἦλθε φαεινῆς | ὄβριμον ἔγχος*

Viz dále v. *Δ* 529, *E* 790, *Λ* 456, *N* 294, 519, 532, *Ξ* 451, 498, *Υ* 259, 267.

Z 32 *Ἀντίλοχος δ' Ἄβληρον ἐνήρατο | δουρὶ φαεινῷ*

Viz dále v. *E* 611, *N* 159, 183, 190, 370, 403, 516, *Ξ* 461, *O* 429, 573, *Π* 284, 399, 409, 466, 477, *P* 574.

Δ 348 *ὑμείων προπάροιθε μαχοίατο | νηλέι χαλκῷ*

Rovněž tak ve verších *Γ* 292, *E* 330, *M* 427, *N* 501, 553, *Π* 345, 561, 761, *P* 376, *T* 266, *δ* 743, *ϑ* 507, *ξ* 418.

Δ 540 *ὅς τις ἔτ' ἄβλητος καὶ ἀνούτατος | ὀξέι χαλκῷ*

Též tak v. *E* 132, 558, 675, 821, *I* 458, *K* 135, *N* 212, 338, 561, *Ξ* 12, *O* 433, 482, *Π* 623, 819, *P* 126, *Σ* 236, *T* 211, 283, 292, *Φ* 37, 568, *X* 67, 72, *Ψ* 412, *Ω* 393, *δ* 700, *λ* 120, 535, *μ* 173, *ν* 271, *ξ* 271, *ϱ* 440, *χ* 368.

Δ 490 *Πριαμίδης καθ' ὅμιλον ἀκόντισεν | ὀξέι δουρί*

Viz dále v. *E* 73, 238, 336, *Λ* 95, 421, *N* 542, *Π* 317, 806, *Υ* 488, *Φ* 91.

Π 380 *ἀντικρὺ δ' ἄρα τάφρον ὑπέρθορον | ὠκέες ἵπποι*
Γ 263 *τὼ δὲ διὰ Σκαιῶν πεδίονδ' ἔχον | ὠκέας ἵππους*

Též tak v. *E* 240, 257, 261, 275, *Θ* 88, 254, 402, 416, *K* 474, 520, 527, *Λ* 127, 760, *M* 62, *O* 259, *Π* 148, 370, 380, 383, 833, *P* 465, *Σ* 244, *Ψ* 294, 373, 516, *Ω* 14, *γ* 478, 496.

I 127 *ὅσσα μοι ἠνείκαντο ἀέθλια | μώνυχες ἵπποι*
K 392 *ὅς μοι Πηλείωνος ἀγαυοῦ | μώνυχας ἵππους*

Rovněž tak *E* 321, 581, 829, *Θ* 157, 374, 432, *K* 498, 537, 564, *Λ* 289, 513, 708, 738, *Π* 375, 712, *P* 699, *T* 424, *Υ* 498, *Φ* 132, 521, *X* 162, *Ψ* 7, 279, 398, 423, 435, 536, 550, *o* 46.

Z 466 *ὣς εἰπὼν οὗ παιδὸς ὀρέξατο | φαίδιμος Ἕκτωρ*

Viz dále v. *Z* 472, 494, *H* 1, 90, *Θ* 489, *M* 462, *N* 823, *Ξ* 388, 402, *O* 65, 231, *Π* 577, 649, 727, 858, *P* 483, *Σ* 155, 175, *Υ* 364, *Φ* 5, *X* 274.

Γ 376 *κεινὴ δὲ τρυφάλεια ἅμ' ἕσπετο | χειρὶ παχείῃ*

Rovněž i v. *E* 309, *Θ* 221, *K* 31, 454, *Λ* 355, *Ξ* 385, *Υ* 261, *Φ* 175, 403, 424, *ζ* 128, *τ* 448, *φ* 6.

M 409 *ὦ Λύκιοι, τί τ' ἄρ' ὧδε μεθίετε | θούριδος ἀλκῆς*

Viz dále: *Δ* 234, 418, *E* 718, *Z* 112, *Θ* 174, *Λ* 287, 313, 566, 710, *N* 116, 197, *O* 250, 322, 527, 734, *Π* 270, 357, *P* 81, *δ* 527.

Kromě příkladů již svrchu uvedených podává se tuto seznam podstatných s přívlastkem ve stopě páté a šesté umístěných v alfabetickém pořádku:

ἀγκύλα τόξα E 209, *φ* 264.
ἀγλαὰ δῶρα Λ 213, *Λ* 124, *Π* 381, *Σ* 84, *T* 18, *Ω* 278, 534, *δ* 589, *η* 132, *ι* 201, *π* 230, *τ* 413.
ἀγλαὰ τέκνα B 871, *λ* 285, *ξ* 223.

ἀγλαὸν ὕδωρ B 307, *Φ* 345, *ι* 140.
ἀγλαὸς υἱός, ἀγλαὸν υἱόν B 736, 826, *E* 79, 95, 241, 843, *H* 167, *Θ* 265, *O* 445, 517, *Π* 185, *γ* 190, *υ* 21, 188, *λ* 568.
ἄγριον ἄνδρα Θ 96, *Φ* 314, *ι* 494.
αἶθοπα οἶνον Δ 269, *E* 341, *Z* 266, *Ξ* 5, *Π* 226, 230, *Ω* 641, *β* 57, *ι* 360, *ν* 8, *ο* 500, *ϱ* 536, *ω* 364.
αἰπὺς ὄλεθρος, αἰπὺν ὄλεθρον Z 57, *K* 371, *Λ* 174, 441, *M* 345, 358, *N* 773, *Ξ* 507, *Π* 859, *P* 155, 244, *Σ* 129, *α* 11, *ε* 305, *ι* 303, *μ* 287, *ϱ* 47, *χ* 28, 43, 67.
αἴσιμον ἦμαρ Φ 100, *X* 212, *π* 280.
ἀκάματον πῦρ E 4, *O* 731, *Π* 122, *Σ* 225, *Φ* 13, 341, *Ψ* 52, *ν* 123, *φ* 181.
ἄλκιμον ἦτορ P 111, *Υ* 169.
ἄλκιμος υἱός, ἄλκιμον υἱόν Z 437, *K* 110, *Λ* 605, *Π* 278, *P* 429 a j.
ἀλλότριος φώς E 214, *π* 102, *σ* 219.
ἄνδρας ἀρίστους E 541, *ω* 108.
γαῖα μέλαινα B 699, *O* 715, *P* 416, *Υ* 494, *τ* 111.
δαΐτ' ἐρατεινήν Θ 61, *ν* 117.
δαῖτα θάλειαν, δαιτὶ θαλείῃ H 475, *γ* 420, *θ* 76.
δαιτὸς ἐίσης Λ 468, *B* 431, *Δ* 48, *O* 95 a j.
δῖοι Ἀχαιοί Λ 455, 504, *Σ* 241, *Υ* 354, *γ* 116, *τ* 200.
δῖος Ἀχιλλεύς Λ 292, *E* 788, *Z* 414, *I* 199, 209, 667, *P* 402, *Σ* 228, 305, 343, *T* 40, 364, 384, *Φ* 39, 359, *X* 102, 172, 205, 364, *Ψ* 136, *Ω* 513, 596.
δῖος Ὀδυσσεύς B 244, *Γ* 205, *E* 669, 679, *I* 192, 223, *K* 460, *Λ* 449, *T* 141, *Ψ* 759, 765, *α* 196, 396, 398, *β* 96, *γ* 121, *ε* 269, *ζ* 117, 127, 217, 224, *η* 21, 230, *θ* 381, 494, *ν* 56, 63, *ξ* 4, *ϱ* 506, *σ* 117, *τ* 1 a j.
δῖος Ὀρέστης α 298, *γ* 306, *λ* 461.
δῖος ὑφορβός ξ 48, 401, 413, *π* 20, 452, *ϱ* 589, *φ* 359, *χ* 162.
δουρί τε μακρῷ E 297, *H* 140, *Σ* 341.
δώματα καλά γ 387, *θ* 41, *κ* 252, *ο* 454, *π* 109, *ω* 361.
δώματα πατρός δ 657, *ξ* 296, *ξ* 319, *ο* 459, *τ* 458.
ἔγχεϊ μακρῷ E 660, *O* 745, *Φ* 402, *χ* 279, 293.
Ἕκτορα δῖον, Ἕκτορι δίῳ E 211, 467, 471, 601, *H* 42, 75, 169, 192, *I* 356, 651, *Λ* 327, *M* 83, *N* 688, *O* 583, 652, *P* 710, *Σ* 103, *Υ* 240, 428, 440, *X* 226, 320, 393, *Ω* 175, 390, 657, 660.
ἕντεα καλά K 34, *P* 162, *Σ* 191.
ἔργον ἀεικές Ξ 13, *γ* 265, *λ* 429, *ο* 236, *ψ* 222.
ἐσθλὸν ἑταῖρον, ἐσθλοὶ ἑταῖροι Δ 113, 491, *E* 469, *Π* 327, *P* 345, *ε* 110, *η* 251, *λ* 7, *ψ* 331.
εὐρύοπα Ζεύς E 265, *Θ* 442, *I* 419, *N* 732, *Ξ* 203, *O* 724, *Π* 241, *P* 545, *Ω* 296, *β* 146, *γ* 288, *δ* 173, *λ* 436, *ξ* 235, *ϱ* 322, *ω* 544.
ἠῶ δῖαν I 240, *Λ* 723, *Σ* 255, *ι* 151, *μ* 7, *π* 368, *τ* 342.

θεσπιδαὲς πῦρ M 177, 441, *O* 597, *Υ* 490, *Φ* 342, 381, *Ψ* 216.
θοῦρον Ἄρηα E 30, 35, 355, 830, 904, *O* 127, 142.
θυμὸς ἀγήνωρ B 276, *I* 398, *M* 300, *Υ* 406, *β* 103, *δ* 658, *ι* 213, *κ* 406, *ξ* 219, *τ* 148.
ἱερὰ καλά Λ 727, *Υ* 195, 209.
Ἴλιος ἱρή, Ἴλιον ἱρήν Δ 46, 164, 416, *E* 648, *Z* 448, *Θ* 551, *Σ* 270, *Φ* 515, *Ω* 27, 383.
ἰσόθεος φώς B 565, *Γ* 310, *Δ* 212, *H* 136, *I* 211, *Λ* 428, 472, 644, *O* 559, *Ψ* 569, 677, *α* 324, *υ* 124.
καλὰ ῥέεθρα Φ 238, 244, 361, 382, *λ* 240.
καμπύλα τόξα E 97, *K* 333, *M* 372, *Φ* 502.
κήδεα λυγρά Σ 430, *λ* 369.
κηρὶ μελαίνῃ, κῆρα μέλαιναν B 859, *Γ* 360, 454, *Λ* 360, *Ξ* 462, *χ* 330, 363.
κυδάλιμον κῆρ K 16, *M* 45, *Σ* 33, *φ* 247.
λαὸς Ἀχαιῶν, λαὸν Ἀχαιῶν Λ 454, *B* 120, 450, *Δ* 184, *E* 758, *Z* 223, *H* 434, *I* 118, *N* 47, 822, *Π* 822, *Ψ* 156.
λευκῷ ὀδόντι, λευκοὶ ὀδόντες K 263, *τ* 393, 465, *φ* 219 a j.
λυγρὸν ὄλεθρον B 873, *Z* 16, *Υ* 289, 296, *Ω* 735, *γ* 194, *δ* 292, *κ* 115, *π* 371, *ω* 96.
μακρὸν Ὄλυμπον B 48, *Θ* 199, *O* 21, *Ω* 468, 694, *κ* 307, *ο* 43, *υ* 73.
μείλινον ἔγχος E 655, *Z* 65, *N* 597, *Υ* 272, *Φ* 172, *X* 293.
μητίετα Ζεύς (Ζεῦ) Λ 175, 508, *B* 197, 324, *Z* 198, *H* 478, *Θ* 170, *I* 377, *K* 104, *Λ* 278, *M* 279, 292, *O* 377, 599, *Π* 249, *ξ* 243.
νέκταρ ἐρυθρόν T 38, *ε* 93.
νηὶ μελαίνῃ, νῆα μέλαιναν Λ 433, *Θ* 222, *Λ* 5, 828, *γ* 360, 423, *δ* 646, 781, *θ* 52, 445, *κ* 95, 169, 502, *μ* 186, 276, *ο* 218, 416, 503, *φ* 307, *ψ* 320.
νῆας ἐΐσας B 671, *E* 62, *Θ* 217, 225, *Λ* 229, *γ* 180, *δ* 358.
νηλεὲς ἦμαρ Λ 484, 588, *N* 514, *O* 375, *P* 514, 615, *Φ* 57, *θ* 525, *ι* 17.
ὄβριμος Ἄρης E 845, *N* 444, 521, *O* 112, *Π* 613.
ὄβριμος Ἕκτωρ Θ 473, *K* 200, *Λ* 347, *Ξ* 44.
ὀξὺν Ἄρηα B 440, *Δ* 352, *Θ* 531, *Λ* 836.
ὅσσε φαεινώ N 3, 7, *Ξ* 236, *Π* 645, *P* 679, *Φ* 415.
Παλλὰς Ἀθήνη Δ 78, 541, *E* 1, 61, 121, 256, 840, *K* 245, 295, *Σ* 311, *X* 270, 276, *Ψ* 771, *α* 125, 252, 327, *β* 405, *γ* 222, 385, *δ* 289, *θ* 7, *ο* 1, *ω* 520.
πατρίδα γαῖαν H 335, *N* 645, *O* 706, *κ* 33, 420, 462, *μ* 345, *ν* 197, 219, *ρ* 539, *σ* 257.
πατρίδος αἴης Δ 172, *O* 740, *δ* 521, *κ* 236, 472.
πικρὸς ὀιστός, πικρὸν ὀιστόν Δ 118, 134, 217, *E* 99, 110, 278, *Θ* 323, *N* 587, 592, *χ* 8.
πιστὸς ἑταῖρος, πιστὸν ἑταῖρον O 331, 437, *P* 500, 557, 589, *Σ* 235, 460, *ο* 539.

πότνια Ἥρη *A* 551, 568, *Δ* 50, 198, 218, *N* 826, *O* 83, 100, 149 a j.
πότνια μήτηρ (μῆτερ) *A* 357, *Z* 264, *Λ* 795, *II* 37, 51, *Σ* 35, 70, *X* 352, *Ψ* 92, *Ω* 126, *λ* 180, 546, *μ* 134, *σ* 5, *φ* 115, 172.
πότνια Κίρκη *θ* 448, *κ* 394, 549, *μ* 36.
πώεα καλά *λ* 402, *μ* 129, *ω* 112.
τεύχεα καλά *Γ* 328, *E* 621, *Λ* 110, 247, *N* 510, *P* 91, 130, *χ* 114, *ψ* 366.
Τυδέος υἱός, Τυδέος υἱόν *E* 163, 184, 232, 406, *Θ* 118, *K* 487, 494, *Ψ* 538 a j.
ὑγρὸν ἔλαιον *Ψ* 281, *ζ* 79, 215, *η* 107.
υἷες Ἀχαιῶν *A* 162, 237, 276, 368, 392, *B* 253, 722, *Z* 255, *I* 670, *K* 165, *M* 56, *N* 146, 220, *Ξ* 421, *O* 675, *X* 369, *Ω* 495, *γ* 104, *δ* 285, *θ* 514.
υἷας Ἀχαιῶν *A* 240, *B* 129, 193, 195, 234, 370, *I* 40, 247, *K* 49, *Λ* 656, *N* 367, *Ξ* 106, *P* 645, *Σ* 76, *T* 156, 206, *β* 115, 198, *ξ* 229.
φάεα καλά *π* 15, *ρ* 39, *τ* 417.
φαίδιμα γυῖα *Θ* 452, *K* 95, *N* 435, *Π* 805, *Ψ* 63, 691.
φαίδιμος Αἴας *E* 617, *H* 187, *Λ* 496, *O* 419, *P* 284, *Ψ* 779.
φαίδιμος υἱός, φαίδιμον υἱόν *Z* 144, *P* 288, *Φ* 97, 152, *β* 386, *γ* 189, *ο* 2, *π* 308, *τ* 368, *ω* 243.
Φοῖβος Ἀπόλλων *A* 64, 72, 182, *E* 344, 454, *I* 564, *Λ* 353, 363, *M* 24, *O* 59, 307, 318, 355, 441, *II* 527, 715, 793, *Υ* 118, 375, 450, *X* 7, 213, *Ψ* 188, *Ω* 32, *γ* 279, *θ* 79.
φύλοπις αἰνή, φύλοπιν αἰνήν *Δ* 65, *E* 379, 496, *Z* 1, *II* 256, *Σ* 171.
χάλκεος Ἄρης *E* 859, 866, *H* 146, *Π* 543.
χαλκὸς ἀτειρής *E* 292, *H* 247, *Ξ* 25.
χεῖρες ἄαπτοι, χεῖρας ἀάπτους *Λ* 169, *N* 49, 77, *II* 244, *Υ* 503, *χ* 70, 248.
ὠκὺς Ἀχιλλεύς *T* 295, *Φ* 211, *X* 188, 229, *Ψ* 218, *Ω* 621.

b) Příslovečné určení složené z podstatného s předložkou položené ve stopě páté a šesté po diairesi bukolské důrazněji se vytýkalo. Pozoru hodno jesti také to, že tu jsou skoro vesměs předložky s náslovím samohláskovým. Některé příklady:

A 298 *χερσὶ μὲν οὔ τοι ἐγώ γε μαχέσσομαι | εἵνεκα κούρης*

Rovněž tak: *A* 336, *B* 377, *I* 637, *T* 58, *θ* 319; *εἵνεκα ποινῆς* *Γ* 290, *Σ* 498; *εἵνεκα σεῖο* *Z* 525, *ζ* 156.

A 418 *ἔπλεο· τῷ σε κακῇ αἴσῃ τέκον | ἐν μεγάροισιν*
B 146 *ὥρορ' ἐπαΐξας πατρὸς Διὸς | ἐκ νεφελάων*
Γ 254 *μακρῇς ἐγχείῃσι μαχέσσοντ' | ἀμφὶ γυναικί*
Δ 140 *αὐτίκα δ' ἔρρεεν αἷμα κελαινεφὲς | ἐξ ὠτειλῆς*
E 476 *ἀλλὰ καταπτώσσουσι κύνες ὣς | ἀμφὶ λέοντα*

Jiné příklady: *A* 336, *Δ* 522, *E* 544, 583, 588, *Z* 371, 377, 421, 501, 525, 528, *Θ* 111, *I* 34, 465, 560, 637, *Λ* 266, 415, 612, 663, 730, *N* 205,

215, 335, 515, 548, 617, Ξ 8, 418, 465, *O* 143, 391, 434, 677, *Π* 74, 289, 741, 862, *P* 239, 700, 735, *Σ* 298, 325, 498, *T* 58, *Υ* 350, *Φ* 144, 469, 541, 573, *X* 402, *Ψ* 451, 608, *α* 147, 185, 270, *β* 191, *δ* 672, *η* 153, *ϑ* 106, *κ* 146, *λ* 521, 544, 554, *ξ* 70, 117, *o* 247, *ϱ* 473, *σ* 198, *τ* 60, 533, 541, 581, *υ* 300, *φ* 79, *ω* 43. — *B* 232, Ξ 237, *Ω* 130, *ϑ* 313.

Zvláště často vyskytuje se vazba *ἐν μεγάροισι*, a to *A* 418, *Z* 371, 421, 528, *I* 465, *N* 667, Ξ 502, *O* 439, *Σ* 325, *Ω* 757, *α* 432, *β* 299, *γ* 401, *δ* 210, 238, 537, *η* 12, 53, *ϑ* 242, *ι* 31, *κ* 452, *o* 354, *ϱ* 79, 521, *σ* 183, 267, 307, *τ* 327, 589, *φ* 30, *χ* 56, 211, 313, 322, *ψ* 355, 363.

Po různu má podstatné s předložkou přívlastek u sebe, ku př.:

A 141 *νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν | εἰς ἅλα δῖαν*
Z 500 *αἳ μὲν ἔτι ζωὸν γόον Ἕκτορα | ᾧ ἐνὶ οἴκῳ*
Π 640 *ἐκ κεφαλῆς εἵλυτο διαμπερὲς | ἐς πόδας ἄκρους*
Π 726 *ὣς εἰπὼν ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς | ἅμ πόνον ἀνδρῶν*

Viz dále: *Z* 88, *H* 345, *N* 286, *O* 310, *Σ* 346, *T* 267, *Ψ* 769. — *N* 485, *π* 99, *ω* 511 — *I* 206, *ξ* 305, *ψ* 89 — *K* 27, *δ* 709 — *B* 152, Ξ 76, *O* 161, 177, 223, *Φ* 219, *γ* 153, *δ* 577, *ε* 261, *ϑ* 34, *λ* 2 — *ϑ* 56, *κ* 276, *τ* 410 — *ξ* 395, *ϱ* 105, *σ* 37 — *ι* 478, *τ* 115, *χ* 169 — *ν* 61, *τ* 598 — *κ* 271, *ν* 228, *o* 260 — *H* 127, *Θ* 284, *δ* 4, *o* 200, *φ* 27, *χ* 117, *ψ* 57, 153, *ω* 365.

Sem možno vřaditi také verše, kde v páté a šesté stopě jsou adverbiálná určení, jako *Ἴλιον εἴσω A* 71, *P* 159, 163, *Σ* 58, *Ω* 145, *τ* 182, 193, *οὐρανὸν εἴσω Θ* 549, *Λ* 44, *Π* 364; *Ἄϊδος εἴσω Γ* 322, *Z* 284, 422, *H* 131, *Λ* 263, Ξ 457, *X* 425, *Ω* 246, *ι* 524, *λ* 150, *ψ* 252; *τηλόθι πάτρης A* 30, *Π* 461, *Σ* 99, *Ω* 86, 541, *β* 365; *Ἰλιόθι πρό Θ* 561, *K* 12, *N* 349, *ϑ* 581, *οὐρανόθι πρό Γ* 3; *ἠῶθι πρό Λ* 50, *ε* 469, *ζ* 36.

c) Sem možno dále vřaditi také některé tmése, jež vyplňují stopu pátou a šestou, na př.:

A 469 *ἀυτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος | ἐξ ἔρον ἔντο*
Λ 447 *τῷ δὲ μεταστρεφθέντι μεταφρένῳ | ἐν δόρυ πῆξεν*
Λ 544 *Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἀΐανθ' ὑψίζυγος | ἐν φόβον ὦρσεν*

Rovněž i ve verších: *E* 40, *H* 323, *Θ* 95, *N* 362, 638, *Π* 83, *Υ* 182, *Φ* 145, *X* 283, *Ω* 227, *α* 89, *ξ* 88, 227, 422, *o* 124.

d) Povšimnutí zasluhuje na tomto místě ještě přirovnání uvozované buď částicí *ἠύτε* nebo částicí *ὡς*, na př.:

A 359 *καρπαλίμως δ' ἀνέδυ πολιῆς ἁλὸς | ἠύτ' ὀμίχλη*
Δ 243 *τίφθ' οὕτως ἕστητε τεθηπότες | ἠύτε νεβροί*
H 219 *Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος | ἠύτε πύργον*

Viz dále: *B* 754, 872, *Δ* 277, *Θ* 131, *O* 618, *Π* 7, *Σ* 110, *T* 374, *Φ* 29, 237, *X* 1, *Ψ* 100, 455, *ξ* 476, *ρ* 463, *φ* 48, *ψ* 191.

Γ 2 *Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν | ὄρνιθες ὥς*
Δ 482 *ἦλθεν. ὃ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν, | αἴγειρος ὥς*
E 136 *δὴ τότε μιν τρὶς τόσσον ἕλεν μένος, | ὥς τε λέοντα*

Viz dále: *B* 764, *N* 292, 470, 531, *Ξ* 185, *Υ* 200, 252, 431, *ζ* 309, *λ* 605, *σ* 296, *τ* 234, *χ* 402, *ψ* 48.

7. Stopu pátou a šestou zaujímá jedno slovo.

Jest hojný počet veršů, v nichž stopu pátou a šestou zabírá jediné slovo. Slova ta mají rozměr ⏑ ⏓ ⏑ ⏓ a již svým rozsahem vymáhají na přednášejícím důraznějšího proslovení a dodávají konci verše samostatnějšího významu. Slova tohoto rozsahu vyskytují se dosti četně; jestiť veršů, kde se s nimi setkáváme

ve	zpěvu	*A*	ze	611	veršů	63,	ve	zpěvu	*α*	ze	444	veršů	37,
»	»	*B*	»	877	»	146,	»	»	*β*	»	434	»	26,
»	»	*Γ*	»	461	»	51,	»	»	*γ*	»	497	»	48,
»	»	*Δ*	»	544	»	62,	»	»	*δ*	»	847	»	90,
»	»	*E*	»	909	»	91,	»	»	*ε*	»	493	»	36,
»	»	*Z*	»	529	»	72,	»	»	*ζ*	»	331	»	40,
»	»	*H*	»	482	»	53,	»	»	*η*	»	347	»	42,
»	»	*Θ*	»	565	»	72,	»	»	*ϑ*	»	586	»	73,
»	»	*I*	»	713	»	69,	»	»	*ι*	»	566	»	44,
»	»	*K*	»	579	»	48,	»	»	*κ*	»	574	»	68,
»	»	*Λ*	»	848	»	96,	»	»	*λ*	»	640	»	82,
»	»	*M*	»	471	»	51,	»	»	*μ*	»	453	»	46,
»	»	*N*	»	837	»	101,	»	»	*ν*	»	440	»	47,
»	»	*Ξ*	»	522	»	56,	»	»	*ξ*	»	533	»	39,
»	»	*O*	»	746	»	80,	»	»	*ο*	»	557	»	49,
»	»	*Π*	»	867	»	110,	»	»	*π*	»	481	»	51,
»	»	*P*	»	761	»	84,	»	»	*ρ*	»	606	»	55,
»	»	*Σ*	»	617	»	73,	»	»	*σ*	»	428	»	35,
»	»	*T*	»	424	»	31,	»		*τ*	»	604	»	68,
»	»	*Υ*	»	503	»	63,	»	»	*υ*	»	394	»	45,
»	»	*Φ*	»	611	»	61,	»	»	*φ*	»	434	»	46,
»	»	*X*	»	515	»	44,	»	»	*χ*	»	501	»	51,
»	»	*Ψ*	»	897	»	87,	»	»	*ψ*	»	372	»	37,
»	»	*Ω*	»	804	»	81,	»	»	*ω*	»	548	»	65.

Z těchto čísel vysvítá, že v Iliadě skoro každý devátý, v Odyssei skoro každý desátý verš končí se slovem rozsahu shora naznačeného.

Nejčetnější slova tohoto rozměru jsou přídavná jména a slovesa, dosti četna jsou i podstatná jména; z ostatních částí řeči jen některé a to po řídku, ku př.:

πεντήκοντα B 719, *ἀλλήλοισι H* 423, *ἀμφοτέρωθεν E* 726.

Některé příklady:

A 14 *στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος*
A 37 *κλῦθί μευ, ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας*
A 46 *ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀιστοὶ ἐπ' ὤμων χωομένοιο*
A 74 *ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι*
A 152 *οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων*
A 157 *οὔρεά τε σκιόωντα θάλασσά τε ἠχήεσσα*
A 184 *πέμψω, ἐγὼ δέ κ' ἄγω Βρισηίδα καλλιπάρῃον*

Výkaz veršů ve všech zpěvích Iliady a Odysseie, v nichž se slova rozměru svrchu naznačeného vyskytují:

A 11, 14, 21, 31, 37, 46, 74, 88, 103, 107, 129, 143, 149, 152, 155, 157, 184, 189, 197, 202, 203, 216, 226, 232, 242, 257, 265, 291, 310, 316, 323, 327, 346, 353, 360, 366, 369, 370, 371, 373, 386, 419, 421, 423, 425, 438, 439, 451, 453, 461, 472, 488, 490, 499, 570, 580, 584, 589, 591, 600, 605, 607, 609, úhrnem 63.

B 1, 9, 12, 23, 29, 45, 47, 49, 60, 66, 77, 88, 89, 92, 103, 113, 127, 128, 141, 148, 157, 163, 165, 167, 181, 182, 187, 190, 192, 205, 215, 242, 262, 267, 287, 288, 314, 316, 319, 329, 337, 348, 383, 424, 426, 436, 437, 448, 457, 460, 467, 470, 478, 481, 483, 491, 496, 508, 513, 514, 516, 518, 519, 521, 523, 525, 526, 539, 554, 559, 572, 574, 579, 581, 585, 587, 596, 598, 602, 604, 616, 620, 621, 632, 634, 637, 640, 643, 645, 646, 648, 649, 650, 651, 655, 657, 659, 674, 678, 680, 683, 686, 687, 689, 692, 695, 698, 705, 706, 719, 729, 730, 733, 742, 743, 746, 753, 757, 758, 770, 771, 781, 807, 808, 813, 818, 819, 821, 825, 830, 835, 839, 840, 841, 843, 846, 848, 852, 853, 858, 864, 867, 868, 870, 874, 877, úhrnem 146.

Γ 9, 20, 39, 49, 75, 89, 107, 108, 127, 131, 166, 169, 182, 184, 185, 186, 187, 189, 193, 195, 197, 198, 199, 222, 231, 235, 240, 251, 258, 265, 266, 283, 293, 299, 305, 329, 334, 340, 341, 342, 358, 361, 369, 382, 387, 397, 399, 418, 426, 441, 442, úhrnem 51.

Δ 1, 4, 9, 36, 40, 41, 44, 59, 62, 67, 72, 74, 75, 79, 100, 135, 136, 143, 177, 194, 199, 201, 202, 221, 225, 227, 228, 230, 236, 252, 256, 271, 282, 285, 320, 339, 342, 366, 370, 385, 388, 394, 402, 403, 406, 417, 423, 432, 448, 459, 468, 472, 488, 489, 499, 500, 511, 512, 515, 518, 520, 537, úhrnem 62.

E 6, 12, 31, 44, 50, 53, 68, 89, 115, 120, 151, 159, 162, 167, 180, 198, 199, 204, 207, 212, 220, 226, 247, 293, 313, 319, 328, 332, 337, 348,

349, 373, 389, 392, 393, 396, 408, 409, 412, 415, 444, 447, 455, 468, 479, 505, 534, 560, 568, 577, 593, 635, 639, 640, 641, 649, 661, 667, 699, 703, 707, 714, 716, 726, 733, 737, 738, 739, 742, 743, 747, 754, 769, 770, 781, 782, 785, 786, 789, 804, 813, 815, 824, 831, 842, 849, 854, 865, 894, 898, 899, úhrnem 91.

9, 14, 20, 22, 23, 30, 36, 42, 71, 92, 101, 108, 118, 124, 127, 128, 152, 155, 162, 164, 182, 184, 186, 190, 196, 197, 199, 204, 213, 216, 220, 232, 233, 236, 254, 259, 268, 273, 285, 286, 288, 292, 298, 299, 302, 303, 343, 344, 349, 355, 358, 376, 380, 382, 385, 395, 396, 398, 405, 416, 418, 420, 425, 428, 436, 442, 453, 454, 461, 469, 473, 493, úhrnem 72.

11, 15, 19, 29, 38, 40, 45, 51, 59, 60, 62, 70, 72, 86, 113, 119, 134, 165, 166, 174, 176, 214, 222, 228, 229, 231, 235, 240, 245, 252, 256, 266, 271, 273, 275, 284, 290, 297, 301, 302, 303, 336, 355, 392, 404, 414, 422, 423, 425, 435, 443, 444, 453, úhrnem 53.

2, 3, 12, 13, 25, 33, 46, 54, 55, 62, 68, 71, 73, 82, 116, 120, 124, 135, 137, 143, 154, 155, 167, 173, 177, 187, 194, 197, 214, 223, 230, 241, 263, 264, 277, 291, 299, 302, 307, 312, 316, 320, 327, 331, 366, 375, 384, 388, 391, 398, 409, 411, 414, 435, 440, 448, 464, 472, 474, 480, 485, 490, 499, 506, 508, 514, 517, 530, 541, 543, 546, 563, úhrnem 72.

4, 20, 28, 32, 37, 49, 51, 64, 77, 80, 98, 99, 113, 137, 145, 150, 152, 153, 155, 168, 178, 181, 183, 184, 200, 226, 229, 246, 279, 287, 292, 294, 295, 297, 339, 351, 362, 371, 388, 390, 405, 410, 412, 446, 447, 448, 449, 457, 468, 478, 493, 509, 538, 539, 548, 557, 569, 579, 596, 618, 633, 645, 650, 656, 665, 682, 683, 698, 711, úhrnem 69.

4, 5, 8, 11, 19, 28, 47, 48, 51, 65, 78, 127, 133, 136, 155, 193, 198, 206, 246, 266, 267, 268, 271, 275, 284, 288, 292, 323, 331, 342, 350, 356, 359, 367, 424, 428, 431, 435, 442, 453, 490, 512, 518, 542, 546, 547, 551, 562, úhrnem 48.

1, 6, 25, 34, 36, 40, 41, 49, 51, 57, 60, 66, 67, 73, 74, 77, 96, 101, 103, 128, 130, 145, 166, 167, 183, 185, 192, 198, 201, 207, 224, 230, 245, 246, 259, 265, 268, 270, 272, 277, 286, 292, 299, 335, 365, 368, 369, 372, 373, 385, 386, 390, 412, 419, 420, 422, 423, 424, 431, 436, 450, 457, 479, 482, 501, 505, 518, 541, 545, 548, 549, 596, 601, 619, 654, 672, 673, 676, 680, 685, 694, 695, 709, 712, 715, 720, 725, 726, 739, 753, 770, 773, 809, 812, 835, 841, úhrnem 96.

18, 30, 38, 41, 43, 47, 73, 77, 82, 86, 88, 97, 98, 102, 115, 116, 117, 128, 131, 132, 158, 161, 168, 181, 183, 187, 194, 195, 209, 240, 244, 252, 257, 275, 309, 312, 314, 316, 317, 318, 325, 352, 354, 356, 387, 388, 421, 428, 448, 450, 465, úhrnem 51.

N 5, 12, 17, 33, 43, 53, 55, 59, 70, 86, 97, 113, 133, 147, 150, 152, 173, 174, 185, 189, 198, 203, 207, 210, 232, 246, 248, 250, 255, 261, 264, 270, 272, 278, 290, 301, 323, 324, 331, 339, 341, 350, 381, 393, 402, 417, 420, 428, 429, 437, 451, 455, 467, 496, 502, 512, 526, 544, 559, 584, 591, 601, 603, 606, 610, 614, 628, 633, 637, 640, 652, 656, 659, 661, 673, 675, 677, 680, 681, 685, 698, 699, 708, 710, 714, 719, 720, 724, 756, 765, 766, 769, 775, 782, 790, 792, 813, 818, 825, 828, 830, úhrnem 101.

Ξ 7, 10, 26, 46, 88, 100, 115, 129, 135, 137, 142, 153, 155, 160, 165, 170, 177, 212, 225, 229, 239, 241, 251, 252, 267, 272, 275, 289, 294, 311, 313, 314, 319, 331, 343, 345, 355, 360, 369, 396, 398, 405, 436, 443, 445, 454, 458, 469, 473, 486, 489, 492, 501, 510, 512, 513, úhrnem 56.

O 27, 30, 46, 56, 87, 96, 102, 104, 120, 131, 144, 153, 173, 174, 175, 184, 191, 196, 201, 216, 218, 221, 222, 229, 242, 272, 275, 278, 295, 297, 305, 330, 332, 338, 351, 363, 371, 379, 381, 392, 410, 415, 422, 425, 446, 456, 458, 479, 486, 488, 491, 512, 513, 516, 518, 531, 535, 536, 542, 549, 556, 584, 592, 609, 615, 644, 658, 669, 682, 689, 691, 692, 697, 703, 704, 712, 713, 739, 742, 744, úhrnem 80.

Π 15, 16, 28, 40, 66, 73, 76, 77, 81, 91, 92, 96, 111, 126, 134, 135, 140, 144, 151, 154, 158, 165, 167, 173, 176, 179, 181, 182, 187, 189, 193, 194, 205, 214, 217, 218, 222, 232, 236, 240, 257, 259, 279, 281, 286, 287, 288, 329, 332, 342, 346, 350, 358, 397, 414, 418, 428, 431, 435, 436, 442, 476, 486, 490, 496, 506, 513, 528, 531, 533, 536, 541, 547, 570, 573, 574, 580, 584, 591, 593, 596, 635, 637, 647, 654, 692, 702, 711, 717, 719, 729, 737, 756, 765, 769, 774, 776, 777, 779, 790, 803, 809, 815, 839, 840, 847, 850, 854, 860, 865, úhrnem 110.

P 2, 19, 24, 52, 69, 70, 83, 88, 109, 112, 145, 172, 176, 184, 191, 195, 206, 208, 214, 218, 240, 257, 258, 259, 271, 280, 294, 327, 333, 341, 350, 352, 387, 388, 414, 415, 418, 420, 425, 427, 428, 432, 438, 440 448, 466, 467, 473, 479, 485, 486, 491, 499, 512, 521, 530, 532, 558, 571, 573, 575, 577, 586, 590, 593, 605, 608, 612, 613, 616, 636, 648, 657, 687, 701, 722, 726, 731, 734, 740, 741, 742, 745, 757, úhrnem 84.

Σ 1, 11, 37, 41, 44, 46, 61, 79, 105, 127, 144, 146, 149, 164, 167, 173, 174, 186, 189, 204, 206, 208, 220, 221, 222, 226, 238, 260, 261, 267, 276, 277, 281, 293, 303, 312, 318, 323, 330, 340, 345, 351, 369, 370, 371, 381, 383, 389, 393, 399, 415, 418, 442, 462, 471, 485, 486, 489, 492, 505, 529, 534, 563, 584, 587, 588, 590, 593, 602, 607, 608, 613, 614, úhrnem 73.

T 17, 28, 73, 75, 103, 114, 119, 124, 128 130, 159, 210, 221, 229, 234, 236, 238, 241, 246, 278, 299, 303, 313, 329, 357, 360, 372, 391, 392, 401, 403, úhrnem 31.

1, 7, 9, 17, 22, 27, 30, 39, 45, 53, 54, 84, 91, 124, 125, 144, 151, 153, 170, 180, 181, 202, 208, 211, 221, 223, 224, 231, 234, 236, 245, 246, 253, 258, 263, 270, 271, 282, 293, 319, 323, 329, 334, 336, 339, 342, 348, 349, 366, 380, 382, 392, 395, 397, 401, 417, 433, 439, 452, 475, 485, 492, 495, úhrnem 63.

8, 12, 34, 56, 60, 70, 75, 81, 87, 89, 130, 141, 151, 156, 157, 178, 185, 186, 188, 194, 195, 203, 205, 206, 225, 252, 258, 275, 277, 280, 300, 327, 349, 355 357, 385, 400, 411, 412, 420, 426, 429, 431, 443, 448, 449, 454, 462, 467, 482, 488, 491, 497, 509, 519, 540, 555, 561, 592, 595, 602, úhrnem 61.

17, 25, 45, 64, 79, 101, 105, 111, 128, 145, 146, 148, 150, 154, 161, 165, 174, 180, 187, 193, 194, 211, 221, 235, 236, 255, 264, 278, 308, 328, 331, 373, 381, 394, 403, 412, 413, 418, 423, 440, 468, 479, 496, 502, úhrnem 44.

28, 33, 35, 41, 51, 60, 64, 87, 91, 94, 97, 113, 124, 142, 154, 170, 174, 184, 187, 190, 192, 202, 219, 233, 249, 278, 280, 286, 297, 300, 312, 318, 338, 353, 368, 385, 394, 448, 464, 490, 495, 509, 522, 526, 528, 546, 553, 561, 575, 584, 605, 613, 638, 641, 643, 645, 652, 656, 663, 667, 679, 680, 681, 684, 699, 702, 705, 707, 718, 753, 764, 780, 793, 804, 807, 813, 817, 826, 827, 831, 837, 851, 858, 860, 872, 885, 888, úhrnem 87.

21, 23, 24, 49, 56, 61, 77, 78, 81, 89, 97, 109, 114, 120, 121, 135, 144, 153, 159, 166, 182, 189, 191, 206, 225, 240, 257, 262, 266, 268, 270, 277, 281, 284, 330, 339, 345, 375, 378, 389, 391, 395, 410, 432, 445, 451, 458, 460, 465, 466, 482, 509, 529, 536, 547, 558, 567, 600, 604, 606, 607, 612, 613, 614, 616, 636, 648, 666, 673, 676, 677, 700, 701, 711, 733, 745, 752, 775, 783, 786, 804, úhrnem 81.

8, 29, 32, 35, 36, 38, 40, 42, 84, 93, 101, 102, 126, 143, 163, 172, 186, 193, 209, 223, 234, 247, 259, 276, 281, 283, 286, 299, 329, 333, 352, 397, 404, 408, 416, 427, 436, úhrnem 37.

30, 42, 73, 93, 121, 155, 159, 172, 180, 181, 195, 214, 215, 217, 255, 264, 274, 301, 321, 325, 326, 340, 359, 361, 373, 409, úhrnem 26.

6, 17, 24, 42, 47, 63, 81, 85, 90, 91, 99, 118, 123, 125, 135, 145, 151, 162, 163, 169, 170, 179, 181, 186, 188, 197, 207, 213, 219, 246, 263, 277, 307, 309, 310, 318, 333, 337, 364, 373, 378, 382, 394, 402, 407, 412, 453, 458, úhrnem 48.

1, 2, 7, 16, 23, 36, 39, 42, 46, 47, 72, 75, 99, 101, 111, 119, 121, 132, 146, 164, 176, 180, 184, 187, 215, 217, 219, 227, 233, 246, 269, 277, 282, 295, 302, 304, 329, 337, 355, 368, 381, 390, 400, 405, 407, 424, 425, 432, 443, 456, 458, 470, 496, 505, 510, 533, 540, 547, 565, 570, 606, 616, 618, 633, 661, 671, 676, 679, 680, 685, 721, 724, 732,

741, 742, 752, 762, 782, 787, 797, 801, 808, 814, 822, 829, 830, 833, 843, 844, 845, úhrnem 90.

ε 1, 27, 36, 43, 49, 52, 56, 63, 65, 75, 86, 87, 94, 119, 137, 145, 148, 150, 216, 239, 247, 250, 256, 270, 275, 278, 334, 348, 352, 358, 402, 422, 423, 438, 441, 493, úhrnem 36.

ζ 8, 14, 17, 26, 31, 38, 66, 72, 81, 82, 89, 102, 105, 114, 124, 125, 143, 146, 153, 157, 160, 161, 178, 184, 188, 193, 196, 203, 213, 226, 229, 241, 261, 264, 275, 299, 300, 302, 324, 326, úhrnem 40.

η 2, 8, 9, 16, 22, 30, 34, 58, 70, 71, 85, 93, 98, 102, 106, 113, 114, 115, 116, 122, 137, 146, 161, 162, 164, 168, 170, 178, 180, 199, 212, 213, 222, 242, 252, 267, 293, 294, 335, 340, 343, 346, úhrnem 42.

ϑ 2, 4, 8, 9, 35, 48, 49, 53, 65, 78, 100, 108, 114, 117, 118, 124, 126, 130, 132, 143, 153, 172, 173, 174, 188, 201, 207, 215, 224, 228, 263, 273, 279, 287, 292, 294, 295, 297, 300, 327, 338, 349, 351, 357, 358, 359, 377, 378, 384, 385, 393, 406, 416, 419, 421, 423, 452, 456, 458, 464, 467, 495, 497, 511, 515, 517, 519, 523, 541, 548, 561, 569, 574, úhrnem 73.

ι 15, 23, 55, 58, 64, 66, 73, 91, 96, 101, 107, 125, 142, 146, 154, 157, 186, 191, 198, 200, 242, 262, 273, 293, 304, 316, 321, 324, 361, 363, 366, 374, 400, 434, 451, 453, 457, 474, 504, 510, 518, 527, 528, 536, úhrnem 44.

κ 6, 19, 27, 31, 36, 41, 50, 88, 89, 91, 99, 105, 106, 107, 114, 121, 123, 136, 137, 141, 149, 156, 160, 162, 167, 179, 181, 195, 199, 200, 202, 207, 227, 249, 260, 261, 263, 277, 296, 302, 314, 331, 335, 366, 390, 396, 403, 413, 414, 423, 438, 458, 491, 492, 494, 495, 498, 501, 509, 510, 512, 525, 534, 540, 555, 564, 565, 568, úhrnem 68.

λ 8, 11, 13, 16, 17, 21, 33, 40, 47, 52, 57, 85, 90, 93, 97, 103, 155, 165, 172, 183, 189, 193, 198, 204, 213, 220, 226, 228, 235, 237, 241, 242, 253, 257, 259, 263, 267, 273, 274, 280, 283, 289, 293, 294, 310, 312, 325, 327, 361, 363, 376, 386, 387, 413, 414, 416, 446, 459, 468, 470, 471, 495, 498, 500, 516, 518, 528, 538, 551, 552, 555, 559, 572, 589, 590, 594, 604, 613, 615, 618, 619, 635, úhrnem 82.

μ 1, 2, 3, 4, 10, 24, 40, 52, 58, 60, 74, 80, 84, 88, 97, 98, 106, 117, 126, 150, 158, 159, 170, 191, 227, 253, 256, 257, 258, 259, 262, 263, 267, 269, 272, 274, 317, 355, 357, 361, 368, 380, 389, 441, 448, 450, úhrnem 46.

ν 20, 24, 29, 33, 35, 41, 49, 57, 64, 94, 103, 110, 116, 118, 124, 152, 158, 177, 183, 191, 196, 204, 229, 233, 235, 237, 241, 252, 259, 277, 282, 292, 306, 312, 327, 338, 343, 347, 363, 366, 371, 377, 383, 404, 406, 411, 412, úhrnem 47.

ξ 12, 15, 29, 44, 95, 125, 144, 162, 172, 182, 189, 199, 206, 214, 237, 246, 258, 266, 268, 280, 293, 295, 349, 351, 373, 375, 381, 400, 411, 416, 419, 456, 459, 469, 474, 500, 511, 525, 532, úhrnem 39.

ο 5, 29, 38, 41, 42, 58, 60, 99, 102, 104, 116, 118, 120, 123, 141, 148, 181, 240, 244, 253, 270, 283, 284, 295, 304, 308, 314, 323, 334, 349, 355, 358, 384, 396, 399, 404, 413, 414, 419, 421, 426, 456, 467, 478, 484, 507, 510, 520, 528, úhrnem 49.

π 4, 39, 58, 62, 63, 66, 73, 93, 124, 130, 131, 134, 196, 220, 223, 228, 234, 237, 238, 247, 253, 256, 261, 270, 278, 300, 303, 305, 313, 320, 329, 337, 339, 344, 365, 381, 396, 397, 409, 415, 423, 435, 439, 449, 453, 458, 459, 467, 470, 474, 476, úhrnem 51.

ρ 8, 15, 28, 31, 32, 34, 36, 38, 65, 66, 85, 100, 101, 113, 117, 128, 162, 178, 194, 204, 213, 217, 232, 233, 234, 275, 288, 299, 321, 324, 332, 344, 372, 390, 410, 427, 435, 437, 442, 464, 465, 485, 491, 492, 498, 499, 528, 530, 542, 553, 562, 575, 585, 588, 599, úhrnem 55.

σ 27, 29, 32, 33, 34, 35, 38, 41, 45, 49, 60, 115, 130, 143, 159, 177, 194, 206, 209, 244, 245, 250, 252, 254, 260, 272, 285, 321, 322, 324, 342, 343, 395, 405, 424, úhrnem 35.

τ 2, 15, 21, 28, 30, 32, 39, 48, 52, 53, 59, 89, 99, 103, 123, 125, 127, 132, 166, 180, 188, 195, 209, 215, 232, 233, 246, 280, 307, 308, 318, 337, 344, 349, 357, 365, 375, 376, 383, 384, 386, 408, 414, 415, 418, 420, 432, 434, 455, 456, 459, 466, 475, 476, 480, 491, 508, 519, 537, 538, 549, 559, 560, 561, 586, 588, 594, 600, úhrnem 68.

υ 4, 23, 25, 27, 28, 38, 41, 48, 65, 72, 78, 86, 113, 119, 134, 135, 138, 149, 165, 166, 170, 174, 177, 184, 188, 203, 207, 212, 234, 262, 278, 289, 306, 307, 311, 312, 314, 327, 347, 360, 370, 371, 380, 388, 394, úhrnem 45.

φ 2, 14, 15, 25, 33, 37, 64, 92, 101, 113, 118, 124, 130, 142, 147, 149, 192, 193, 220, 226, 242, 266, 286, 295, 296, 298, 304, 306, 310, 311, 321, 326, 330, 345, 346, 347, 375, 380, 381, 387, 390, 402, 403, 415, 418, 429, úhrnem 46.

χ 5, 12, 45, 78, 87, 89, 99, 111, 112, 115, 121, 122, 134, 139, 145, 175, 192, 202, 227, 229, 230, 234, 237, 238, 259, 276, 281, 298, 302, 333, 341, 349, 354, 391, 394, 396, 399, 400, 403, 404, 412, 415, 419, 422, 425, 428, 432, 480, 482, 485, 492, úhrnem 51.

ψ 1, 10, 17, 25, 39, 54, 58, 59, 66, 69, 80, 86, 92, 104, 134, 140, 145, 150, 166, 173, 177, 180, 217, 218, 236, 239, 251, 255, 256, 285, 290, 291, 293, 322, 323, 339, 347, úhrnem 37.

ω 1, 6, 7, 16, 18, 20, 23, 24, 35, 40, 56, 69, 71, 75, 81, 82, 87, 99, 102, 103, 105, 120, 128, 153, 155, 164, 191, 194, 198, 210, 216, 217, 221,

222, 225, 238, 240, 242, 244, 252, 257, 271, 275, 294, 300, 316, 319, 323, 331, 362, 404, 405, 457, 466, 468, 469, 488, 523, 527, 529, 531, 535, 538, 540, 547, úhrnem 65.

8. Slova s náslovím samohláskovým po diairesi bukolské.

Jesti to zjev pozoru hodný, že první slovo po diairesi bukolské má zhusta v násloví samohlásku. Zdá se, že slova s náslovím samohláskovým po diairesi bukolské sloužila k důraznějšímu vytýkání stopy páté a zároveň i šesté, ježto obě tak úzce souvisí. Možno říci, že každý třetí, nejvýše čtvrtý verš má na začátku stopy páté slovo s náslovím samohláskovým; ba často celé řady veršů za sebou mají takováto slova, na př.: *A* 114—120, 151—154, 215—218, 237—242, *Δ* 113—117, 166—169, 211—215, 488—491, *E* 16—19, 49—53, 283—285, *Z* 251—255, 258—261 a j.

III. Část hexametru sáhající od caesury ve stopě třetí (τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον) do diairese bukolské.

Pozornosti bedlivého zkoumatele velebásní Iliady a Odysseje neujde zajisté ta část hexametru, jež sáhá od caesury ve stopě třetí do konce stopy čtvrté ve všech verších, ve kterých vyskytuje se diairese bukolská. A veršů těch jest počet nemalý.

Mnoho tomu nasvědčuje příčin, že skladatelé herojských zpěvů místu v hexametru shora naznačenému zvláštní věnovali pozornost a s velkou zručností technickou kladli tam slova, jež vytýkána býti měla s větším důrazem než ostatní slova ve verši.

Slova nebo části vět na tomto místě položené mají rozměr: ⏑ ⏓ ⏑ po caesuře *τομὴ πενθημιμερής* a rozměr ∪ ⏓ ⏑ po caesuře *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον.*

Nalézáme tu velmi často závažnější členy věty, na př. výrok, výrok s podmětem nebo doplňkem, významný přívlastek, kterýž namnoze dosti daleko od svého substantiva bývá odloučen.

Proto také B. Giseke ve svém spisu »Homerische Forschungen« § 36, nevystihnuv důležitého významu tohoto místa v hexametru, nemůže si vysvětliti, proč adjektiva rozměru ∪ ⏓ ∪ ∪, ku př. *κορωνίσι, ἀολλέες, μιαίφονος, δυσηχέος* a j., položena jsouce na tomto místě odtržena jsou od svých substantiv.

Naproti tomu R. Westphal poznal důležitost tohoto místa v hexametru a vyslovuje se o něm ve svém spise »Griechische Metrik« II. Aufl. v II. oddíle § 30. 2 pag. 335 takto: »Um die erste *θέσις* (t. j. *ἄρσις* dle

dřívějšího pojmenování) der zweiten Reihe (t. j. druhé polovice hexametru) noch stärker hervortreten zu lassen, wird sie nicht blos von der vorausgehenden, sondern auch von der nachfolgenden Thesis durch eine Caesur getrennt und erlangt hiedurch eine freie, selbstständige Stellung, in der sich ihre Bedeutung als einer Haupt-θέσις den benachbarten Nebenthesen gegenüber am schärfsten ausspricht.«

Nedá se ovšem popříti, že skladatelé zpěvů herojských často slova k sobě náležející s velkou zručností technickou přestavovali nebo za příčinou souměrnosti tak urovnávali, aby na místo mezi caesurou ve stopě třetí a diairesí bukolskou dostali právě slova nebo části vět rozměru shora naznačeného, ku př.:

A 32 *ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι*
A 65 *εἴ τ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται εἴ θ' ἑκατόμβης*
A 74 *ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι*
A 96 *τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκε ἑκηβόλος ἠδ' ἔτι δώσει*
A 348 *ἦ ὀ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς*
B 465 *ἐς πεδίον προχέοντο Σκαμάνδριον· αὐτὰρ ὑπὸ χθών*
Γ 347 *καὶ βάλεν Ἀτρεΐδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην*
Γ 392 *κάλλεΐ τε στίλβων καὶ εἵμασιν· οὐδέ κε φαίης*
E 73 *βεβλήκει κεφαλῆς κατὰ λνίον ὀξέι δουρί*
E 181 *Τυδεΐδῃ μιν ἐγώ γε δαΐφρονι πάντα ἐίσκω*
E 199 *ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἅρμασιν ἐμβεβαῶτα*
Z 20 *Δρῆσον δ' Εὐρύαλος καὶ Ὀφέλτιον ἐξενάριξεν*

Jiné příklady: *A* 62, 609, *B* 764, *Γ* 389, *Δ* 7, 166, 346, 406, 499, 511, 514, *E* 12, 266, 281, 305, 308, 502, 709, 716, 726, *Z* 1, 5, 30, 39, 318, 350, 352, 400, 515, 528, *H* 38, 126, 156, 260, 299, *Θ* 47, 80, 115, 318, *I* 168, 496, *K* 8, 15, 18, 50 a j.

Slova rozměru $\cup \perp \varpi$ nebo $\varpi \perp \varpi$ vyskytují se na místě svrchu naznačeném v hexametru velmi zhusta. Možná skoro s určitostí říci, že každý čtvrtý hexametr má mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou slovo rozměru právě dotčeného; ba mnohého slova na jiném místě než na tomto se ani nedočteme.

Jen po caesuře stopy čtvrté *τομὴ ἐφθημιμερής* vyskytují se slova téhož rozměru, sáhajíce až do konce stopy páté.

Uvážíme-li pak, že vedle jednotlivých slov rozměru svrchu naznačeného vyskytují se na místě hexametru od caesury stopy třetí do diarese bukolské velmi často určité skupiny slov téhož rozměru $\cup \perp \varpi$, $\varpi \perp \varpi$, ku př. podstatné jméno s přívlastkem, podstatné jméno s předložkou jako příslovečné určení, sloveso s příslovcem, dále slova (substantiva, adjektiva, adverbia i slovesa) s částicemi enklitickými nebo proklitickými neb i s takovými slůvky, jež majíce týž úkol jako enklitiky a proklitiky se slovy k nimž se přikloňují, v jeden téměř celek splývají, jest počet hexametrů

v nichž důraz padá na slova mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou umístěná tak veliký, že průměrem alespoň každý třetí hexametr jest povahy svrchu vylíčené.

Pozoru hodno jesti též, že slova na tomto místě hexametru položená bývají zhusta zakončením věty; proto se také tak často setkáváme s interpunkcí mezi stopou čtvrtou a pátou čili při diairesi bukolské.

Přistupujíce ku podrobnějšímu rozboru této části hexametru ukážeme nejprve, která slova jednotlivá rozměru ⏑ – ⏓ nebo ⏓ – ⏓ vyskytují se tu nejčastěji, pak vytkneme některé skupiny slov, jež na tomto místě nalézáme.

1. Jednotlivá slova zabírající čásť hexametru od caesury stopy třetí do diairese bukolské.

Z jednotlivých slov vyskytují se tu substantiva, častěji adjektiva a slovesa, pak některá adverbia a z číslovek *ἐείκοσι* a *δυώδεκα (δυοκαίδεκα)*.

a) Substantiva.

Substantiva, jak již podotčeno, vyskytují se tu sice dosti zhusta, ale přece ne tak hojně, jako adjektiva a slovesa. Vedle jmen obecných zastoupena jsou stejnou měrou i jména vlastní. Stůjtež tu na doklad některé verše do slova:

A 4 *ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν*
A 24 *ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἅνδανε θυμῷ*
A 44 *βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων χωόμενος κῆρ*
A 71 *καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω*
A 182 *ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηίδα Φοῖβος Ἀπόλλων*
A 291 *τοὔνεκά οἱ προθέουσιν ὀνείδεα μυθήσασθαι*
B 79 *ὦ φίλοι, Ἀργεΐων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες*

Jiné doklady: *A* 2, 184, 353, 399, 473, *B* 267, 272, 286, 311, 349, 715, 736, 745, 871, *Γ* 13, 147, 189, 333, 438, *Δ* 7, 142, 242, 377, 391, 517, *E* 1, 40, 56, 260, 370, 502, 503, 629, 818, 843, *Z* 18, 36, 133, 294, 301, 302, 306, 402, 457, *H* 9, 126, 135, 212, *Θ* 289, *I* 54, 81, 127, 330, 460, 464, 534, *K* 38, 72, 104, 174, *Λ* 95, 634, *M* 22, 228, 389, 394, 406, 424, 463 a j.

Významný jest na tomto místě vokativ, kterýž tu a onde vyjádřen jest jedním slovem, ale na větším díle složen bývá z podstatného s přívlastkem. Na vokativu zejména poznati se dá, že čásť hexametru mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou při recitaci důrazněji se vytýkala.

Vizme některé příklady:

B 235 *ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', Ἀχαιίδες, οὐκέτ' Ἀχαιοί*
Γ 192 *εἴπ' ἄγε μοι καὶ τόνδε, φίλον τέκος, ὅς τις ὅδ' ἐστίν*
K 284 *κέκλυθι νῦν καὶ ἐμεῖο, Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη*

N 623 *ἦν ἐμὲ λωβήσασθε, κακαὶ κύνες, οὐδέ τι θυμῷ*
O 46 *τῇ ἴμεν, ἦ κεν δὴ σύ, κελαινεφές, ἡγεμονεύῃς*
Π 7 *τίπτε δεδάκρυσαι, Πατρόκλεες, ἠύτε κούρη*
Φ 481 *πῶς δὲ σὺ νῦν μέμονας, κύον ἀδεές, ἀντί' ἐμεῖο*
X 56 *ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς*

Jiné příklady: *A* 74, 334, *B* 157, *Γ* 182, *E* 31, 633, 787, *Z* 305, *Θ* 352, *I* 437, 444 *Λ* 385, *N* 95, 249, 824, *Ξ* 190, *O* 14, 231, *Π* 754, *Σ* 52, *Φ* 229, 331, 509, *X* 38, 87, 183, *Ψ* 483, *Ω* 63, 104, 239, 253, 373, 650, 669, *α* 10, *γ* 357, *δ* 611, *ν* 318, 356, *ο* 125, *π* 23, 25, 222, *ϱ* 41, 240, *τ* 91, *ψ* 5, 26, 124, *ω* 511, 514.

Zvláštního připomenutí zasluhuje vokativ přídavného jména *διοτρεφής*, jež se na tomto místě zhusta vyskytuje, ku př.:

H 109, *I* 229, 607, *Λ* 653, 819, *P* 12, 34, 238, 679, 685, *Ψ* 581, 594, *Ω* 553, *δ* 26, 156, *κ* 419, *χ* 136.

b) Adjektiva.

S adjektivy rozměru ⏑ – ⏑, ⏑ – ⏑ setkáváme se na místě svrchu dotčeném velmi často; ba mnohých na jiném místě hexametru bychom se nedohledali. Některá vyskytují se jen v určitých pádech, ježto právě v týchž pádech mají rozměr shora naznačený, ku př. *κορωνίσι, ἀεικέα*. Tvoříce zhusta konec věty zjednávají jí zakončení plné a důrazné; ale i když věty nezakončují, vyžadují přece svou závažností důraznějšího proslovení. Stůjtež zde některé příklady do slova, jež vyňaty jsou z prvního zpěvu Iliady:

A 14 *στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος*
A 86 *οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα διίφιλον, ᾧ τε σύ, Κάλχαν*
A 126 *λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν*
A 129 *δῶσι πόλιν Τροίην ἐυτείχεον ἐξαλαπάξαι*
A 155 *οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ*
A 170 *οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' ὀίω*
A 238 *ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἵ τε θέμιστας*
A 259 *ἀλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο*
A 340 *καὶ πρὸς τοῦ βασιλῆος ἀπηνέος, εἴ ποτε δὴ αὖτε*
A 370 *Χρύσης δ' αὖθ' ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος*
A 420 *εἶμι' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴ κε πίθηται*
A 423 *Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας*
A 432 *οἳ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο*
A 445 *ὃς νῦν Ἀργείοισι πολύστονα κήδε' ἐφῆκεν*
A 456 *ἤδη νῦν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἄμυνον*
A 499 *ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο*
A 526 *τέκμωρ· οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλόν*
A 551 *τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη*
A 567 *ἆσσον ἰόντ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφήω*

A 571 *τοῖσιν δ' Ἥφαιστος κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύειν*
A 603 *οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων*
A 607 *ἧχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις*

Z přehojného počtu adjektiv na tomto místě verše položených jenom některá uvedeme, jichž se častěji dočísti možno:

ἀολλής vyskytuje se nejčastěji v nom. plur. masc. *ἀολλέες*. *E* 498, *M* 78, 443, *N* 39, 136, *O* 306, 312, 494, 718, *Π* 276, *P* 262, *T* 190, *Ψ* 12, 128, 233, 674, *γ* 165, 427, *δ* 448, *κ* 259, *λ* 228, *ξ* 432, *ν* 40, *χ* 446, *ψ* 38.

δαίφρων ve všech pádech čísla jednotného masc.: *B* 23, *Δ* 252, 370, *E* 181, 184, 813, *Z* 162, 196, *Θ* 152, *I* 651, *K* 402, *Λ* 123, 197, 450, 456, 482, 791, 839, *N* 164, 418, *O* 239, *P* 123, 312, 654, *Σ* 18, 30, *Υ* 267, *α* 48, *ζ* 256, *ϑ* 8, 13, 18, 56, *ο* 356, 519, *φ* 16, 223, 379, *χ* 202.

διίφιλος *A* 74, 86, *B* 628, *Z* 318, *Θ* 493, 517, *I* 168, *K* 49, 527, *Λ* 419, 473, 611, *N* 674, *Π* 169, *Σ* 203, *X* 216, *Ω* 472.

ἀρήιος *B* 698, *Δ* 98, 114, 195, 205, *Z* 340, *K* 407, *Λ* 800, *Π* 42, 179, 193, 311, *P* 352, *Σ* 200, *γ* 167, *π* 284, *ψ* 220, 368, *ω* 219.

πελώριος *Γ* 166, 229, *E* 395, 594, 842, 847, *H* 208, 211, *Θ* 424, *K* 439, *Λ* 820, *P* 360, *Σ* 83, *Φ* 527, *γ* 290, *ι* 190, *λ* 594.

ἀμύμων ve všech pádech singularu, nejednou i v pluralu. *A* 423, *B* 770, *Δ* 89, 194, *E* 169, 247, *Z* 22, 155, 374, *I* 128, 181, 270, 698, *K* 19, 170, 323, *Λ* 57, 161, 420, 518, 692, *N* 451, 637, 790, *Ξ* 115, 469, *Π* 119, 140, 152, *P* 10, 186, 379, *T* 245, *X* 113, 278, *Ψ* 137, 263, 522, *Ω* 85. Kromě toho vyskytuje se v Odyssei asi na 30 místech.

κορωνίς v dat. plur. *κορωνίσι*. *A* 170, *B* 297, 392, 771, *H* 229, *I* 609, *Λ* 228, *O* 597, *Σ* 58, 338, *Υ* 1, *X* 508, *Ω* 115, 136, *τ* 182, 194.

νεώτερος, *νεώτατος*, *A* 259, *Δ* 324, *H* 153, *K* 165, 176, *Ξ* 112, *O* 569, *Υ* 409, *Φ* 439, *Ψ* 643, *Ω* 433, *α* 352, *γ* 363, *η* 293, 294, *κ* 395, 552, *σ* 52.

ἐύξοος *B* 390, *Δ* 105, *K* 373, *Λ* 629, *N* 594, 706, *α* 128, *δ* 590, *ε* 237, *ϑ* 215, *τ* 586, *φ* 92, 281, 286, 326, 336, *χ* 71.

δουρικλυτός *B* 645, 650, *E* 45, 72, *K* 109, *Λ* 368, 396, 401, 661, *N* 476, *Π* 619, *Ψ* 681, *ρ* 71.

c) Příslovce.

Z adverbií nalézáme především některá neutra adjektivná ve významu příslovečném, dále adverbia utvořená příponami *δον*, *θεν*, *θι* a pak zvlášť často příslovce *διαμπερές*, ku př.:

A 534 *ἐξ ἑδέων, σφοῦ πατρὸς ἐναντίον· οὐ γὰ τις ἔτλη*
E 112 *πὰρ δὲ στὰς βέλος ὠκὺ διαμπερὲς ἐξέρυσ' ὤμου*
I 671 *δειδέχατ' ἄλλοθεν ἄλλος ἀνασταδὸν ἔκ τ' ἐρέοντο*
K 209 *αὖθι μένειν παρὰ νηυσὶν ἀπόπροθεν, ἠὲ πόλινδε*
M 3 *Ἀργείοι καὶ Τρῶες ὁμιλαδόν. οὐδ' ἄρ' ἔμελλεν*

Stůjtež zde některá, jež se častěji naskytují:

ἐναντίον *Γ* 433, *M* 377, *N* 106, 448, *O* 304, *Υ* 97, 164, 252, 257, *Φ* 574, *ξ* 278, *ρ* 544, *χ* 65, *ψ* 107.

ἐτήτυμον *A* 558, *N* 111, *Σ* 128, *α* 174, *δ* 157, 645, *ω* 258.

αὐτοσχεδόν *H* 273, *N* 496, 526, *O* 386, 708, *P* 530, *χ* 293.

ἀνασταδόν *I* 671, *Ψ* 469, *ἀποσταδόν* *O* 556, *ἀποσταδά* *ζ* 143, *ἐπισταδόν* *μ* 392, *ν* 54, *σ* 425, *παρασταδόν* *O* 22, *κ* 173, *περισταδόν* *N* 551.

ἀπόπροθεν *K* 209, 410, *P* 66, 501, *ζ* 218, *η* 244, *ι* 188, *ρ* 408.

ἀπόπροθι *Ψ* 832, *δ* 757, 811, *ε* 80, *ι* 18, 35.

διαμπερές *E* 112, 284, 658, *H* 171, *K* 89, 325, 331, *M* 398, 429, *N* 547, *O* 70, *Π* 499, 640, *Σ* 563, *T* 272, *Υ* 362, *X* 264, *δ* 209, *ε* 256, 480, *η* 96, *ϑ* 245, *κ* 88, *λ* 558, *ν* 59, *ξ* 11, *ο* 196, *ρ* 194, *τ* 442, *υ* 47, *χ* 190, *ψ* 151.

d) Číslovky.

Z číslovek dočteme se častěji dvou, totiž číslovky *ἐείκοσι* a *δυώδεκα* (*δυοκαίδεκα*), kteréžto majíce rozměr ⏑ – ⏑⏑ (⏑⏑ – ⏑⏑) na místo mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou dobře se hodily. Řečené číslovky nalézáme v těchto verších: *A* 309, *B* 637, *Z* 93, 217, 274, 308, *I* 123, 139, 265, 281, *K* 560, *Λ* 34, *Π* 810, 847, *Σ* 230, 373, 470, *T* 244, *Φ* 27, *α* 280, *δ* 530, 778, *ι* 159, 204, *μ* 78, 89, *π* 250, 251, *τ* 536.

Stavše se takto skladatelům hrdinských zpěvů čísly obvyklými jako některé jiné číslovky, na př. *ἐννέα* a *τρίς*, kladeny bývaly i na jiných místech hexametru, ale v rozměru daktylu, totiž *εἴκοσι* a *δώδεκα*, ku př.: *B* 510 (557), *Z* 248, *I* 123, 328, *Λ* 25, 692, *O* 746, *Σ* 336, *Ψ* 22, 175, 181, *Ω* 229, 230, 603, *β* 353, 355, *δ* 636, 669, *ε* 244, *τ* 574, *φ* 23, *ω* 276.

e) Sloveso.

Že sloveso zaujímá významné místo v hexametru mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou často, ba nejčastěji, není ovšem nic neobyčejného; nebo ježto jest téměř zpravidla nejdůležitější částí věty, přísluší mu také nejvýznamnější místo ve verši.

Z tvarů slovesných vyskytuje se nejčastěji indikativ všech časů, některé tvary konjunktivu, optativu, infinitivu a participia, jež mají rozměr ⏑ – ⏓ nebo ⏓ – ⏓.

α) Indikativ slovesa.

A 54 *τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορήνδε καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς*
A 93 *οὔτ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται οὔθ' ἑκατόμβης*
A 128 *τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτίσομεν, αἴ κέ ποθι Ζεύς*
A 173 *φεῦγε μάλ', εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται· οὐδέ σ' ἐγώ γε*
A 247 *Ἀτρεΐδης δ' ἑτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ*
Δ 135 *διὰ μὲν ἂρ ζωστῆρος ἐλήλατο δαιδαλέοιο*

Z velikého množství dokladů, jež bychom tuto uvésti mohli, budtež vytčena jen některá slovesa, jež buď v témž tvaru nebo s proměnou ve složení, čase neb osobě tuto se vyskytují:

καθέζετο *A* 360, 405, 500, *E* 869, 906, *Θ* 51, *Λ* 81, 183, *O* 100, *Ω* 100, 126, *o* 285, *σ* 395.

ὀίομαι *E* 644, *Λ* 834, *M* 217, *O* 292, *P* 641, 687, *T* 334, *Υ* 195, *α* 173, *β* 198, *γ* 255, *π* 224, *ϱ* 586, *τ* 312, 568, 581, *υ* 224, *φ* 79, *χ* 67, 140.

ἐκέκλετο *Z* 66, 110, *Θ* 184, *Λ* 285, *N* 489, *O* 424, 501, *Π* 268, *Σ* 343, *T* 399, *Ψ* 442, *ξ* 71, *τ* 418, *υ* 147.

προσεφώνεε *Γ* 389, 413, *I* 201, *Λ* 346, 464, 510, *Ξ* 242, *P* 484, *Υ* 428, *Φ* 330, *δ* 69, *ε* 159, *ϑ* 381, *ξ* 401, *o* 539, *π* 56, 221, *σ* 25, 214, *τ* 35, *χ* 69, 355, *ψ* 182, *ω* 23, 35, 120, 243, 505.

προσεφώνεον, μετεφώνεον, μετεφώνεε *H* 384, *Θ* 445, *I* 52, *Σ* 323, *ϑ* 201, *κ* 67, 109, *π* 354, *σ* 35.

παρίστατο *B* 244, *Δ* 212, *E* 570, *Z* 405, *Π* 2, *Σ* 70, *T* 6, 251, *γ* 222, 443, *o* 104, 123.

ἀνίστατο *H* 94, 123, *Ψ* 491, 566, 677, 709, 734, *υ* 124, *φ* 144.

ἐφίστατο *Λ* 644, *διίστατο* *N* 29, *μεθίστατο* *E* 514, *παρίστασαι* *K* 279, *παρίστασο* *K* 291.

μεταπρέπω *Π* 835, *μεταπρέπει* *B* 481, *κ* 525, *λ* 33, *μετέπρεπε* 579, *N* 175, *Π* 194, 596, *ξ* 109, *σ* 2. *μετέπρεπον* *Λ* 720, *Ψ* 645, *ϱ* 213.

ἐπέσσυτο *E* 459, *I* 398, *Φ* 601, *δ* 841, *ξ* 20, *ἀνέσσυτο* *Λ* 458, *ἀπέσσυτο* *Z* 390, *O* 572, *διέσσυτο* *B* 450, *E* 661, *K* 194, *δ* 37, *ἐξέσσυτο* *H* 1, *μετέσσυτο* *Φ* 423, *Ψ* 389, *ἐπέσσυται* *Λ* 173, *Z* 361, *I* 42.

ἐπιβήσεαι *Θ* 165, *ἀποβήσομαι* *P* 480, *ἀπεβήσετο* *Λ* 428, *B* 35, *E* 352, *ἐπεβήσετο* *K* 513, *Λ* 517, *κατεβήσετο* *Z* 288, *N* 17, *Ω* 191, *α* 330, *κ* 107, *προσεβήσετο* *B* 48, *Ξ* 292, *φ* 43.

β) Konjunktiv a optativ.

Z konjunktivů dočteme se nejčastěji prvé osoby plur. med., z optativů prvé osoby plur. media a třetí osoby s koncovkou *-οίατο* praes. i aor., čímž ovšem se netvrdí, že by některé jiné tvary těchto způsobů na tomto místě po různu také se nevyskytovaly, ku př.:

Λ 62 *ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρήομεν ἢ ἱερῆα*
Λ 257 *εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν*
B 127 *Τρώων δ' ἄνδρα ἕκαστοι ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν*
B 236 *οἵκαδέ περ σὺν νηυσὶ νεώμεθα, τόνδε δ' ἐῶμεν*
B 340 *ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο μήδεά τ' ἀνδρῶν*
B 435 *μηκέτι νῦν δήθ' αὖθι λεγώμεθα, μηδ' ἔτι δηρόν*

Jiné příklady: *Λ* 141, 142, *Γ* 283, *Δ* 348, 418, *E* 718, *H* 72, 335, 342, *Θ* 531, *I* 138, *K* 57, 70, 146, 193, *N* 236, 276, 292, 485, *Ξ* 79, 129,

505, *Π* 205, 560, 561, *P* 159, 163, 634, 636, 712, *Σ* 273, 409, *T* 232, *Φ* 429, *X* 243, 254, 392, *Ψ* 7, 413, 485, *Ω* 618, *α* 163, 266, 369, *β* 335, 410, *γ* 170, 240, 334, *δ* 213, 295, *θ* 133, *κ* 44, *μ* 291, 321, 345, *ν* 296, 394, *ξ* 168, *ο* 399, *π* 149, 297, 371, *υ* 117, 271, *ψ* 255 a j.

γ) Imperativ.

Také imperativ vyskytuje se na místě hexametru mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou, ač ne tak zhusta jako jiné tvary slovesa; z tvarů imperativu jesti pak to nejčastěji 2. osoba med. času přítomného a silného aoristu. Některé příklady:

Α 118 *αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἑτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος*
Α 211 *ἀλλ' ἤ τοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον, ὡς ἔσεταί περ*
Α 393 *ἀλλὰ σύ, εἰ δύνασαί γε, περίσχεο παιδὸς ἑῆος*
Α 407 *τῶν νῦν μιν μνήσασα παρέζεο καὶ λαβὲ γούνων*
Α 550 *μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο μηδὲ μετάλλα*
Β 164 *σοῖς ἀγανοῖσι ἐπέσσιν ἐρήτυε φῶτα ἕκαστον*

Jiné doklady: *Α* 514, 522, *Γ* 280, 408, *Δ* 184, 234, *Ε* 221, 429, *Ζ* 86, *Η* 110, *Θ* 105, *Κ* 192, 321, *Λ* 512, *Μ* 441, *Ν* 47, 481, *Χ* 345, *β* 178, *δ* 326, *η* 215, *θ* 393, 426, *κ* 403, 404, *λ* 223, 488, *μ* 220, 276, 298 a j.

δ) Infinitiv.

Infinitiv jest mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou dosti často, avšak skoro výhradně jen infinitiv s příponami *μεν* a *μεναι*.

Infinitiv s příponou *μεν* na jiných místech hexametru zřídka se vyskytuje, infinitivu s příponou *μεναι* dočteme se také častěji na začátku hexametru. Vizme některé příklady:

Α 78 *ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων*
Α 542 *κρυπτάδια φρονέοντα δικαζέμεν· οὐδέ τί πώ μοι*
Ε 823 *Ἀργείους ἐκέλευσα ἀλήμεναι ἐνθάδε πάντας*
Ζ 109 *Τρωσὶν ἀλεξήσοντα κατελθέμεν· ὣς ἐλέλιχθεν*
Ι 458 *τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατακτάμεν ὀξέι χαλκῷ*
Λ 55 *εἶμι, καὶ ὀτρυνέω ἀνστήμεναι, αἴ κ' ἐθέλῃσιν*

Jiné příklady: *Α* 547, *Β* 10, 234, *Γ* 9, 286, *Δ* 286, 351, *Ε* 255, 327, 520, 606, 675, *Ζ* 53, 94, 150, 161, 165, 209, 229, 281, *Η* 408, *Θ* 11, 206, 239, 414, *Ι* 133, 230, 356, 369, 602, *Κ* 125, 147, 403, *Λ* 6, 48, 274, *Μ* 50, 65, 172, *Ν* 9, 109, 286, 338, 367, 379, *Ξ* 85, 125, 265, 369, 502, *Ο* 73, 310, 557, 688, *Π* 62, *P* 273, *Χ* 265, *Ψ* 83, 210, 214, 247, 308, 309, 356, 404, 531, 660, *Ω* 3, 301, 592, *α* 91, 392, *β* 207, *γ* 176, 237, *δ* 29, 171, *ζ* 304, *η* 109, 196, *θ* 223, *κ* 73, 432, *λ* 442, 475 a j.

ε) Participium.

Z participií nejčetnější jsou mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou participia pf. med., s nimiž se na jiných místech hexametru

zřídka setkáváme. Vedle těchto vyskytují se častěji participia pf. act., též některá participia aor., zejména participia aor. slovesa *ἅλλομαι* ve složeninách. Stůjtež zde některé příklady doslovně:

Δ 149 *ὦ μοι, ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον*
Δ 217 *καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον· ὡς γὰρ ἄμεινον*
Δ 246 *χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἕζετο δ' αὐτός*
Δ 421 *ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν*
B 337 *ὦ πόποι, ἦ δὴ παισὶ ἐοικότες ἀγοράασθε*
Δ 246 *ὡς ὑμεῖς ἔστητε τεθηπότες, οὐδὲ μάχεσθε*
E 336 *ἄκρην οὔτασε χεῖρα μετάλμενος ὀξέι δουρί*

Jiné příklady: *Γ* 150, 203, *Δ* 134, 213, 339, 465, 495, *E* 6, 89, 203, 231, 562, 605, 690, 725, *Z* 243, 245, 268, 488, *I* 13, 30, *K* 135, 424, *Λ* 689, *M* 38, 106, 135, 153, 256, *N* 266, 269, 524, 542, 717 a j.

Některá participia často se opakují, ku př.:

καθήμενος Δ 1, 9, *H* 443, *Ξ* 5, *Π* 407, *Σ* 531, *Ψ* 448, *Ω* 403, *β* 255, 369, *γ* 186, *δ* 101, 238, 539, *ε* 82, *η* 203, *κ* 260, 497, *ρ* 478, 530, *ν* 136, 221, *φ* 89, 420.

βεβλημένος Λ 475, 592, 612, 650, 664, 809, 826, *M* 2, *N* 212, 764, *Ξ* 63, *Π* 24, 819, *λ* 535, *τ* 69.

κεχολωμένος Α 217, *I* 566, *Λ* 703, *N* 203, *Π* 546, *P* 710, *Ψ* 567, *Ω* 395, *β* 185, *λ* 544, 565, *χ* 369.

ἐοικότες — ἐοικότα B 337, 800, *Γ* 151, 222, *E* 522, 560, 782, 800, *H* 59, 256, *K* 547, *Λ* 27, *M* 146, *O* 592, *Π* 259, *P* 725, *Φ* 464, *γ* 124, 125, *δ* 141, 239, *ξ* 301, *κ* 120, 390, *ρ* 485.

ἐπάλμενος H 15, 260, *Λ* 421, 489, *M* 404, *N* 529, 531, *ξ* 220, *χ* 305, *ω* 320, *ἐξάλμενος O* 571, *Ψ* 399, *κατεπάλμενος Λ* 94, *μετάλμενος E* 336, *Λ* 538, *M* 305, *N* 362, *Ξ* 443, *Ψ* 345, *ὑπεράλμενος E* 138.

2. Část hexametru od caesury stopy třetí až do diairese bukolské zabírají dvě slova neb i více slov.

Vedle slov jednotlivých vyskytují se, jak již podotčeno, mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou také skupiny slov a určité části věty, ku př. podmět nebo předmět s výrokem, podstatné jméno s přívlastkem, podstatné jméno s předložkou jako příslovečné určení a j.

A ježto se tyto skupiny slov a části věty na místě tom často vyskytují, dlužno i z toho souditi, jak si skladatelé zpěvů hrdinských ponenáhlu osvojili znamenitou zručnost ve skládání hexametrů, že slova taková dovedli snadno připraviti na významné toto místo v hexametru.

Mnohá slova nabývala teprve rozměru ⏑ ⏑́ ⏓, ⏓ ⏑́ ⏓, přidružila-li se k nim nějaká příklonka (*ἐγκλιτικόν*) nebo předklonka (*προκλιτικόν*) nebo slůvka, jež týž úkol zastávala, ku př. *μέν*, *γάρ*, *δέ*, *καί*.

Stůjtež zde slova, která v téže příčině uvedl R. Westphal ve spise »Griechische Metrik« 2. Aufl. § 9. pag. 106. »Dem Dichter gilt das Enklitikon als ein integrirender Bestandtheil des vorangehenden Wortes, auf welches es den Ton geworfen; er kann daher mit *τέ*, *τοί*, *γέ*, *κέ*, *ποί*, *πού*, *μοί* ein *μέτρον* schliessen, aber darf damit kein *μέτρον* beginnen. Ebenso hält er es auch mit anderen postpositiven Wörtern wie *δέ*, *γάρ* u. s. w.« K předklonkám přičísti jest u Homéra také *ὅ* ve významu pronominálném *σύ*, *δέ*, *ἄρα* a zvláště spojku *καί*, o níž C. A. J. Hoffmann ve spise »Quaestiones Homericae« I § 56 praví: »Omnium quodammodo *προκλιτικώτατον* est *καί*, etsi accentu non caret.«

a) Slova spojená s příklonkami nebo se slůvky podobné platnosti.

Α 162 *ᾧ ἔπι πολλὰ μόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν*
Α 236 *οὐδ' ἀναθηλήσει· περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψεν*
Α 280 *εἰ δὲ σὺ κάρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ*
Β 41 *ἔργετο δ' ἐξ ὕπνου, θείη δέ μιν ἀμφέχυτ' ὀμφή*
Β 197 *τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι, φιλεῖ δέ ἑ μητίετα Ζεύς*
Γ 11 *ποιμέσιν οὔ τι φίλην, κλέπτῃ δέ τε νυκτὸς ἀμείνω*
Δ 162 *σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν*
Δ 278 *φαίνετ' ἰὸν κατὰ πόντον, ἄγει δέ τε λαίλαπα πολλήν*
Ε 170 *στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῖο ἔπος τέ μιν ἀντίον ηὔδα*
Ζ 168 *πέμπε δέ μιν Λυκίηνδε, πόρεν δ' ὅ γε σήματα λυγρά*
Ζ 360 *μή με κάθιζ', Ἑλένη, φιλέουσά περ· οὐδέ με πείσεις*

Jiné doklady: *Α* 175, 200, 324, 416, *Β* 26, 456, *Γ* 35, 97, *Δ* 23, 143, 314, 460, *Ε* 306, 391, 496, 664, 670, *Ζ* 55, 151, *Η* 25, 154, *Θ* 103, 310, *Ι* 376, 506, *Κ* 158, 245, 425, *Λ* 88, 213, 417, 561, 813, *Μ* 149, 452, *Ν* 473, 707, 826, *Ξ* 195, 358, *Ο* 682, *Π* 129, 185, 725, 800, *Ρ* 32, 572, *Σ* 37, 426, *Υ* 209, 405, *Φ* 145, 262, 569, *Χ* 30, 270, 303, *Ψ* 97, 693, *Ω* 397, 430, 775, *α* 53, 217, *β* 37, 76, 92, *γ* 80, *δ* 374, 467, 526, 617, 767, *ε* 88, 140, 167, 243, 342, 360, *ζ* 149, 164, 185, 194 a j.

b) Slova s předklonkami nebo se slůvky podobné platnosti.

Α 47 *αὐτοῦ κινηθέντος· ὁ δ' ἤιε νυκτὶ ἐοικώς*
Α 83 *ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράσαι, εἴ με σαώσεις*
Γ 392 *κάλλεΐ τε στίλβων καὶ εἵμασιν· οὐδέ κε φαίης*
Δ 159 *σπονδαί τ' ἄκρητοι καὶ δεξιαί, ᾗς ἐπέπιθμεν*
Ε 153 *ἄμφω τηλυγέτω· ὁ δὲ τείρετο γήραϊ λυγρῷ*
Ζ 408 *παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἔμ' ἄμμορον, ἣ τάχα χήρη*

H 188 *ἦ τοι ὑπέσχεθε χεῖρ', ὃ δ' ἄρ' ἔμβαλεν ἄγχι παραστάς*
M 215 *νῦν αὖτ' ἐξερέω, ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα*
N 38 *νοστήσαντα ἄνακτα. ὃ δ' ἐς στρατὸν ᾤχετ' Ἀχαιῶν*

Jiné příklady: *A* 76, 185, 207, 314, 513, *B* 268, 303, *Γ* 168, 274, *Δ* 226, 521, *E* 17, 239, 300, 840, *Z* 211, 351, *H* 91, 363, *Θ* 371, *I* 87, 220, 375, 505, *K* 106, *Λ* 537, *M* 192, *N* 91, 192, 484, 548, *Ξ* 366, 495, *O* 197, 468, *Π* 632, 850, *P* 56, 739, *Σ* 33, 283, 465, *T* 137, 376, 388, 421, *Υ* 287, *Φ* 13, 18, 411, 488, *X* 131, 222, 335, 431, *Ψ* 9, 149, 160, 548, *Ω* 197, 341, 773, *α* 89, 97, *β* 45, 116, *γ* 359, *δ* 66, 264, 547, 771, *ε* 45, 302, 305, 321, *ζ* 35, 312, *η* 119, 260, 296, *ϑ* 139, 217, 277 a j.

Předklonka *ὡς* přidružuje se ke slovu, jehož užito ku přirovnání; ale zhusta stojí za slovem. Přirovnání na místě hexametru mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou zvlášť důrazně se vytýká. Zajímavé verše, v nichž se přirovnání to nalézá, budtež zde uvedeny:

B 190 *δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι*
Γ 60 *αἰεί τοι κραδίη πέλεκυς ὣς ἐστιν ἀτειρής*
E 476 *ἀλλὰ καταπτώσσουσι κύνες ὣς ἀμφὶ λέοντα*
Λ 237 *ἀργύρῳ ἀντομένη μόλιβος ὣς ἐτράπετ' αἰχμή*
Λ 239 *ἕλκ' ἐπὶ οἷ μεμαὼς ὣς τε λίς, ἐκ δ' ἄρα χειρός*
P 674 *πάντοσε παπταίνων ὣς τ' αἰετός, ὅν ῥά τέ φασιν*

Jiné příklady: *E* 78, 299, *I* 155, 297, *Λ* 58, 383, *M* 176, 293, 312, *N* 218, *O* 196, 579, *Π* 756, *P* 460, 747, *Σ* 57, *T* 17, *X* 308, 394, *Ω* 41, *β* 47, 234, *δ* 32, 160, 413, *ε* 12, *η* 11, *ϑ* 453, 467, *λ* 413, *μ* 237, 396, 433, *ξ* 205, *ο* 152, 181, *ϱ* 397, *σ* 29, *τ* 280, 574, *χ* 384, *ψ* 339, *ω* 538.

c) Spojka se slovesem.

Nejednou druží se na tomto místě spojka ke slovesu jako předklonka nějaká a ze všech spojek nejčastěji to činí spojka *ἐπεί*. Také zájmeno vztažné koná někdy tento úkol.

E 27 *Τρῶες δὲ μεγάθυμοι ἐπεὶ ἴδον υἱε Δάρητος*
Z 444 *οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλός*
I 321 *οὐδέ τί μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ*
Λ 353 *τρίπτυχος αὐλῶπις, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων*
Λ 459 *Τρῶες δὲ μεγάθυμοι ὅπως ἴδον αἷμ' Ὀδυσῆος*
M 279 *ἤματι χειμερίῳ, ὅτε τ' ὦρετο μητίετα Ζεύς*
Ξ 507 *πάπτηνεν δὲ ἕκαστος, ὅπη φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον*

Jiné příklady: *E* 510, 845, *Z* 474, *Θ* 397, *I* 667, *K* 448, 520, *Λ* 595 721, 723, 741, 745, *M* 83, 208, *N* 670, *O* 591, 716, *Π* 55, 190, 283, 507, 762, *P* 60, 114, *Σ* 225, 235, *X* 236, 244, 486, *Ω* 493, *α* 11, 299, 396, *β* 155, *γ* 250, 373, *ι* 347, *κ* 152, 219, 414, *λ* 282, 390, 615, *μ* 125, *ξ* 223, 319, 362, 366, *ο* 253, 359, 487, *π* 24, *τ* 383, *φ* 83, *χ* 22, 43.

d) Příslovce se slovesem.

Značný jest počet veršů v Iliadě a Odyssei, v nichž místo mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou zaujímá příslovce se slovesem. Příslovce, jež nejčastěji napřed položeno jest, kloní se ke slovesu jako předklonka a tvoří s ním takořka jeden celek. Časem je příslovce za slovesem a koná jaksi úkol příklonky.

Následují-li obě slova po caesuře *τομὴ πενθημιμερής*, jest na větším díle jedno z nich trojslabičné, druhé dvojslabičné, následují-li po caesuře *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*, jsou obě dvojslabičná. Budtež tu některé verše uvedeny doslovně:

A 380 *χωόμενος δ' ὁ γέρων πάλιν ᾤχετο. τοῖο δ' Ἀπόλλων*
A 450 *τοῖσιν δὲ Χρύσης μεγάλ' εὔχετο χεῖρας ἀνασχών*
A 454 *τίμησας μὲν ἐμέ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν*
Γ 300 *ὣδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος*
Δ 482 *ἦλθεν. ὃ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν, αἴγειρος ὥς*
E 471 *ἔνθ' αὖ Σαρπηδὼν μάλα νείκεσεν Ἕκτορα δῖον*
Θ 254 *εὔξατο Τυδεΐδαο πάρος σχέμεν ὠκέας ἵππους*
K 100 *δυσμενέες δ' ἄνδρες σχεδὸν ἦαται· οὐδέ τι ἴδμεν*
Λ 127 *εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντε, ὁμοῦ δ' ἔχον ὠκέας ἵππους*
M 281 *κοιμήσας δ' ἀνέμους χέει ἔμπεδον, ὄφρα καλύψῃ*
N 740 *ἀλλ' ἀναχασσάμενος κάλει ἐνθάδε πάντας ἀρίστους*

Jiné příklady: *A* 453, 482, *B* 27, 193, 333, 872, *Γ* 76, 263, 275, *Δ* 54, 125, 214, 227, 247, 425, 476, *E* 70, 458, 506, 527, 583, 588, 838, *Z* 147, *H* 16, 79, 127, 190, 226, 480, *Θ* 139, 157, 399, 432, *I* 40, 588, 657, *K* 124, 285, 308, 422, *Λ* 341, 513, *N* 3, 141, 578, 592, 617, 708, 760, 785, 817, *Ξ* 8, 13, *O* 288, 377, 406, 435, 456, 714, 740, *Π* 87, 191, 207, 294, 520, 566, 657, 741, 803, 807, 822, 844, 852, *P* 331, 332, 434, 438, 595, 601, 699, *Σ* 29, 115, 228, *T* 61, 131, 284, 403, *Υ* 42, 354, *Φ* 10, 51, 288, 344, 415, 468, 470, 504, 581, *X* 192, 259, 412, *Ψ* 63, 216, 220, 257, 323, 334, 509, 516, 520, 738, 763, *Ω* 131, 182, 462, 596, 738, 801.

α 410, 414, *β* 210, 389, 428, *γ* 89, 127, 182, 359, *δ* 34, 36, 114, 312, 723, 810, 826, *ε* 99, *ζ* 32, *η* 143, 259, 280, *ϑ* 33, 109, 527, *ι* 95, 225, 290, 399, 551, *κ* 284, *λ* 152, 628, *μ* 410, *ν* 86, 125, 161, *ξ* 285, 496, *ο* 213, 257, *π* 150, 155, 160, 177, 246, *ρ* 14, 33, 53, 73, 106, 233, 239, 298, 404, 490, 541, *σ* 288, *τ* 63, 354, 510, 533, *υ* 293, *χ* 188, 288, *ψ* 127, 207, 295, *ω* 101, 220, 307.

Sem možno vřaditi také tmése slovesné, při nichž předložka drží původní svůj význam adverbiálný, na př.:

A 68 *ἦ τοι ὃ γ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο. τοῖσι δ' ἀνέστη*
A 199 *ἐβάμβησεν δ' Ἀχιλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ', αὐτίκα δ' ἔγνω*
E 81 *φασγάνῳ ἀΐξας, ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν*

Jiné příklady: *B* 76, 154, *Γ* 461, *E* 99, 505, 566, 809, *Z* 416, *H* 110, 354, *I* 433, *K* 95, *N* 587, 822, 834, *P* 723, *Σ* 31, *T* 149, *Φ* 327, *X* 276, *Ψ* 50, 689, 759, *Ω* 776, *β* 417, *γ* 469, *δ* 429, *κ* 378, *μ* 294, *ν* 56, *π* 213, *ϱ* 466, *σ* 341, *φ* 56, 100, *ω* 422.

Někdy druží se předložka tmése k jinému slovu, zpravidla předmětu nebo podmětu slovesa, ku př :

A 480 *οἳ δ' ἱστὸν στήσαντ', ἀνὰ δ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν*
A 486 *ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν*
Γ 135 *ἀσπίσι κεκλιμένοι, παρὰ δ' ἔγχεα μακρὰ πέπηγεν*

Jiné příklady: *Γ* 261, 294, *Δ* 279, *E* 731, *H* 223, *Θ* 50, *K* 75, *Λ* 640, 755, 830, *N* 546, *Ξ* 466, *Π* 324, 325, 670, *Σ* 347, 483, *T* 363, *Ψ* 133, *Ω* 420, 799, *δ* 41, 308, 783, *ν* 438, *ξ* 270, *ϱ* 262, *φ* 119.

c) Substantivum s předložkou.

Substantivum s předložkou označujíce nějaké příslovečné určení úzce vespolek souvisí. Jsou zajisté některé předložky proklitické, totiž *εἰς (ἐς)*, *ἐκ (ἐξ)* *ἐν* a se slovem, před nímž stojí, akcentem souvisí. Ale i ostatní předložky ve vazbě shora naznačené a na místě hexametru mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou položené zastávají úkol proklitik. Dokladů poskytuje Ilias i Odysseia hojnost; na př.:

A 536 *ὣς ὃ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου· οὐδέ μιν Ἥρη*
A 600 *ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα*
B 3 *ἀλλ' ὅ γε μερμήριζε κατὰ φρένα, ὡς Ἀχιλῆα*
B 301 *εὖ γὰρ δὴ τόδε ἴδμεν ἐνὶ φρεσίν, ἐστὲ δὲ πάντες*
B 458 *αἴγλη παμφανόωσα δι' αἰθέρος οὐρανὸν ἷκεν*
Γ 113 *καί ῥ' ἵππους μὲν ἔρυξαν ἐπὶ στίχας, ἐκ δ' ἔβαν αὐτοί*
E 73 *βεβλήκει κεφαλῆς κατὰ ἰνίον ὀξέι δουρί*
E 220 *ἀντιβίην ἐλθόντε σὺν ἔντεσι πειρηθῆναι*

Jiné příklady: *A* 46, 88, 229, 316, 368, 409, 461, 478, 484, 528, 555, *B* 130, 230, 299, 389, *Γ* 293, 299, 313, 326, 347, *Δ* 163, 236, 245, *E* 111, 163, 204, 249, 262, 281, 305, 343, 408, 495, 590, 620, 640, *Z* 92, 113, 128, 473, *H* 122, 129, 207, 209, 250, 363, 370, 440, 469, 477, *Θ* 14, 25, 43, 55, 131, 295, 364, 366, 402, 492, 530, 538, 544, *I* 80, 234, 244, 302, 313, 353, 423, 468, *K* 46, 73, 173, 208, 232, 293, 298, 311, 341, 375, 445, 507, 541, *Λ* 49, 77, 89, 91, 143, 151, 230, 309, 339, 343, 386, 398, 479, 498, 546, 622, 658, 715, 762, 792, 821, 844, *M* 70, 82, 148, 427, 464, *N* 25, 55, 77, 88, 89, 117, 153, 160, 177, 227, 241, 332, 357, 364, 405, 440, 492, 513, 640, 738, 765, *Ξ* 91, 187, 236, 288, 371, 383, 412, 445, 517, *O* 59, 61, 280, 353, 433, 534, 608, 610, 611, 657, *Π* 61, 157, 226, 242, 279, 312, 331, 368, 378, 406, 465, 557, 789, *P* 236, 264, 371, 396, 550 a j.

α 115, 151, 190, 196, *β* 181, 284, 363, 397, *γ* 32, 73, *δ* 39, 528, 679, 739, *ε* 119, 327, 441, 459, 461, *ζ* 94, 220, *η* 67, 68, 102, 199, 218, 307,

ϑ 222, 236, 375, 531, ι 89, 248, 254, 398, 402, 458, 459, 461, κ 101, 105, 118, 251, λ 21, 74, 82, 216, 351, 424, 449, 461, 474, 479, 498, 549, 596, 619, μ 107, 204, 221, 422, ν 367, 415, ξ 2, 91, 176, 193, 238, 254, 411, 420, 472, ο 88, 109, 224, 272, 293, 317, 455, π 282, 330, 439, 457, ϱ 104, 360 a j.

Často bývají takováto příslovečná určení ve středoverší dvě vedle sebe, tak že jedno končí první polovici verše, druhé druhou polovici začíná, ku př.:

Γ 29 *αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων | σὺν τεύχεσιν ἅλτο χαμᾶζε*
E 67 *ἀντικρὺ κατὰ κύστιν | ὑπ' ὀστέον ἦλυθ' ἀκωκή*
Z 42 *αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο | παρὰ τροχὸν ἐξεκυλίσθη*
Z 43 *πρηνὴς ἐν κονίῃσιν | ἐπὶ στόμα. πὰρ δέ οἱ ἔστη*

Jiné příklady: *A* 409, *Γ* 61, *Δ* 419, *E* 167, 494, *H* 209, *Θ* 213, *K* 82, 141, 151, 336, 385, *Λ* 108, 227, 259, 460, *M* 448, *N* 652, *Ξ* 146, 154, *Π* 156, 749, *Σ* 279, *Φ* 117, *Ψ* 394, *Ω* 401, *γ* 91, 260, *η* 40, *ι* 66, *μ* 381, *ν* 21, *ο* 183, *π* 385, *ϱ* 72, *ω* 37, 230.

Předložka bývá také za slovem, zvláště když toho vyžaduje potřeba metrická, ku př.:

Γ 57 *λάινον ἕσσο χιτῶνα κακῶν ἕνεχ', ὅσσα ἔοργας*
Z 15 *πάντας γὰρ φιλέεσκεν ὁδῷ ἔπι οἰκία ναίων*
M 5 *εὐρύ, τὸ ποιήσαντο νεῶν ὕπερ, ἀμφὶ δὲ τάφρον*

Jiné příklady: *A* 541, *B* 84, 138, *E* 64, 332, *H* 449, *I* 53, 339, 382, *K* 27, *Λ* 409, 550, *M* 318, *N* 198, 466, 483, *Ξ* 285, *O* 33, 95, 111, 142, *Π* 13, 147, 261, 719, *T* 3, *Υ* 188, *α* 49, *γ* 140, *ε* 113, *η* 104, 152, *ϑ* 88, *ι* 505, *ν* 377, *ξ* 129, 416, 525, *ο* 10, 226, 409, 510, 529, *π* 234, 274, *ϱ* 232, 332, 571, *ω* 515.

f) Substantivum s přívlastkem.

Rovněž četny jsou hexametry, ve kterých místo od caesury stopy třetí do diairese bukolské zabírá substantivum s přívlastkem nejčastěji adjektivným, někdy též substantivným. Toto substantivum odbývá za podmět nebo předmět, někdy též za výrok. Předchází-li *τομὴ πενθημιμερής*, jest na větším díle jedno z obou slov trojslabičné, druhé dvojslabičné; předchází-li *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*, bývají obě slova dvojslabičná. Že místo hexametru svrchu dotčené úmyslně pro takovéto části věty hledáno bylo, zjevno jest na příkladech *Δ* 514, *E* 308, *H* 38, 44, 427, *K* 8, 50 a j. Vizme některé jiné příklady:

A 382 *ἦκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακὸν βέλος· οἱ δέ νυ λαοί*
B 324 *ἡμῖν μὲν τόδ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς*
Γ 139 *ὣς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἵμερον ἔμβαλε θυμῷ*
Γ 362 *πλῆξεν ἀνασχόμενος κόρυθος φάλον· ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῇ*
Δ 514 *ὣς φάτ' ἀπὸ πτόλιος δεινὸς θεός· αὐτὰρ Ἀχαιούς*

Z 127 *δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσιν*
Z 139 *καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου πάις· οὐδ' ἄρ' ἔτι δήν*
Z 224 *τῷ νῦν σοὶ μὲν ἐγὼ ξεῖνος φίλος Ἄργεϊ μέσσῳ*

Jiné příklady: *A* 207, 220, 282, 359, 406, 481, 605, *B* 37, 205, 217, 343, 680, 713, 758, *Γ* 157, *Δ* 42, 90, 237, 437, 533, *E* 104, 120, 308, 367, 666, 694, 730, 742, 868, 877, 885, *Z* 182, 187, 191, 220, 254, 261, 326, 352, 357, 380, 407, 420, 446, 468, 504, 525, *H* 38, 44, 91, 245, 255, 258, 355, 375, 427, *Θ* 8, 177, 190, 291, 338, 369, 395, 415, 485, *I* 37, 86, 184, 242, 496, 508, 539, 621, *K* 8, 28, 32, 50, 56, 154, 267, 309, 418, 479, 512, *Λ* 21, 33, 40, 66, 376, 560, 565, 596, 726, 753, 788, *M* 9, 47, 136, 169, 210, 387, *N* 21, 162, 225, 308, 352, 354, 424, 486, 553, 561, 646, 680, 725, *Ξ* 16, 151, 212, 241, 406, *O* 37, 101, 134, 190, 216, 232, 262, 461, 474, 594, 615, 619, 668, *Π* 40, 83, 107, 114, 117, 162, 168, 314, 388, 480, 490, 494, 531, 599, *P* 20, 85, 208, 366, 401, 410, 558, 607, 701, *Σ* 144, 146, 308, 476, 481, 539, 584 a j.

α 94, 166, 216, 249, *β* 97, 115, 360, 426, *γ* 63, 85, 145, *δ* 43, 146, 176, 180, 207, 277, 319, 393, 522, 543, 594, 603, *ε* 53, 104, 137, 185, 230, 319, 411, *ζ* 36, 201, *η* 81, 88, 112, 340, *ϑ* 107, 136, 358, 434, 515, 523, *ι* 34, 43, 74, 104, 212, 305, 313, 372, 391, 457, *κ* 41, 60, 103, 514, *λ* 161, 175, 515, *μ* 77, 84, 192, 228, 355, 371, *ν* 13, 32, 229, *ξ* 88, 398, 458, *ο* 491, 526, *π* 126, 212, 267, 295, *ρ* 186, 299, 426, *σ* 60, 194, *τ* 21, 142, 166, 169, 217, 221, 392, 448 a j.

Vokativ složený z podstatného s přívlastkem, jejž možno vřaditi také sem, vylíčen již napřed v oddíle III. 1. *a)*.

Mlčením nelze tuto pominouti apposice složené z podstatného s přívlastkem, jež se mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou také místy vyskytuje, na př.:

E 39 *ἀρχὸν Ἀλιζώνων, Ὀδίον μέγαν, ἔκβαλε δίφρου*
E 217 *τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας, Τρώων ἀγός, ἀντίον ἦϋδα*
E 325 *δῶκε δὲ Δηιπύλῳ, ἑτάρῳ φίλῳ, ὃν περὶ πάσης*
E 612 *καὶ βάλεν Ἄμφιον, Σελάγου υἱόν, ὃς ῥ' ἐνὶ Παισῷ*
E 831 *τοῦτον μαινόμενον, τυκτὸν κακόν, ἀλλοπρόσαλλον*

Jiné doklady: *A* 185, *B* 94, *M* 446, *Ξ* 238, *Ω* 235, 292, 310, 544, *β* 296, *γ* 122, *ε* 28, 382, 404, *η* 41, 246, *ϑ* 488, *ι* 205, *κ* 136, *μ* 449, *ν* 190, *π* 194, 345, 450, *τ* 201, 522, 603, *φ* 357, *χ* 481.

g) Substantivum se slovesem.

Neméně zajímavy jsou četné případy, kde substantivum sdruženo jsouc se slovesem zabírá místo v hexametru od caesury stopy třetí do diairese bukolské. Substantivum jest na větším díle podmětem nebo doplňkem slovesa, neb i jiné platnosti syntaktické, a z té příčiny úzce s ním souvisí.

Předchází-li caesura *τομὴ πενθημιμερής*, jest jedno z obou slov trojslabičné, druhé dvojslabičné; předchází-li však caesura *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*, jsou obě slova dvojslabičná. Jest ovšem několik, ač nemnoho odchylek od tohoto pravidla. Některé příklady:

A 82 *ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ*
A 290 *εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες*
A 348 *ἦ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς*
A 387 *Ἀτρεΐωνα δ' ἔπειτα χόλος λάβεν, αἶψα δ' ἀναστάς*
A 509 *τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοί*
B 45 *ἀμφὶ δ' ἄρ' ὦμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον*
B 316 *τὴν δ' ἐλελιξάμενος πτέρυγος λάβεν ἀμφιαγυῖαν*
Γ 322 *τὸν ὀὸς ἀποφθίμενον δῦναι δόμον Ἄιδος εἴσω*
Γ 367 *νῦν δέ μοι ἐν χείρεσσι ἄγη ξίφος, ἐκ δέ μοι ἔγχος*
Δ 113 *ἀγκλίνας· πρόσθεν δὲ σάκεα σχέθον ἐσθλοὶ ἑταῖροι*
Δ 406 *ἡμεῖς καὶ Θήβης ἕδος εἴλομεν ἑπταπύλοιο.*
E 82 *αἱματόεσσα δὲ χεὶρ πεδίῳ πέσε· τὸν δὲ κατ' ὄσσε*
E 473 *φής που ἄτερ λαῶν πόλιν ἐξέμεν ἠδ' ἐπικούρων*
E 745 *ἐς δ' ὄχεα φλόγεα ποσὶ βήσετο, λάζετο δ' ἔγχος*
H 394 *καὶ δὲ τόδ' ἠνώγεον εἰπεῖν ἔπος, αἴ κ' ἐθέλητε*
I 1 *ὣς οἱ μὲν Τρῶες φυλακὰς ἔχον· αὐτὰρ Ἀχαιούς*

Jiné příklady: *A* 108, 127, 133, 163, 283, 356, 394, 494, 515, *B* 12, 29, 195, 207, 240, 361, 383, 393, 482, 507, 509, 525, 837, *Γ* 310, 342, 398, 412, 420, *Δ* 179, 185, 221, 275, 345, 350, *E* 136, 230, 472, 513, 667, 729, 745, 799, 816, *Z* 137, 166, 194, 238, 266, 293, 411, 472, 514, *H* 118, 131, 248, 264, 303, 307, 471, *Θ* 67, 124, 137, 277, 306, 389, 487, 541, 549, *I* 111, 249, 250, 334, 344, 459, 469, 471, 553, 613, 637, 678, *K* 25, 31, 149, 152, 221, 288, 406, 417, 436, 532, 546 550, 561, *Λ* 2, 29, 50, 61, 75, 109, 156, 163, 240, 243, 269, 319, 380, 389, 412, 437, 485, 527, *M* 25, 122, 124, 159, 184, 185, 254, 445, 460, *N* 414, 470, 474, 600, 614, 743, 797, 803, 828, 837, *Ξ* 80, 81, 235, 272, 284, 345, 368, 435, 438, 444, 456, *O* 319, 416, 724, *Π* 56, 76, 113, 124, 135, 148, 154, 418, 470, 482, 506, 659, 698, 763, *P* 29, 62, 83, 107, 118, 126, 241, 266, 451, 466, 548, 565, 593, 631, 700, 735, 746, 755, 757, *Σ* 11, 50, 65, 71, 84, 148, 204, 205, 206, 246, 247, 274, 311 a j.

α 3, 4, 40, 176, 428, *β* 26, 73, 134, 217, 370, *γ* 51, 113, 173, 227, 306, 309, 486, *δ* 45, 102, 125, 227, 246, 370, 524, 596, 712, 741, *ε* 5, 77, 297, 330, *ζ* 107, 139, 224, 295, *η* 10, *ϑ* 121, 344, 435, 498, 563, *ι* 15, 40, 45, 91, 182, 431, 495, *κ* 17, 393, 398, 457, 458, *λ* 101, 227, 254, 274, 287, 329, 348, 439, 444, 555, *μ* 1, 414 a j.

h) Alliterace.

Že místo v hexametru od caesury ve stopě třetí do diairese bukolské sáhající jest velevýznamné, patrno i z toho, že se na něm setkáváme tak

často s alliterací. Míníme tu stejnozvuk náslovný samohláskový i souhláskový, rovněž i příklady tak zvané figury etymologické. Slova se stejným náslovím souhláskovým nebo samohláskovým jsou podstatná s přívlastkem, slovesa s podmětem nebo doplňkem, slovesa s příslovcem atd.

Některé příklady:

A 107 *αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι*
A 108 *ἐσθλὸν δ' οὔτε τί πω εἶπας ἔπος οὔτε τέλεσσας*
B 318 *τὸν μὲν ἀίζηλον θῆκεν θεός, ὅς περ ἔφηνεν*
E 82 *αἱματόεσσα δὲ χεὶρ πεδίῳ πέσε· τὸν δὲ κατ' ὄσσε*
Z 147 *φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη*
Z 194 *καὶ μέν οἱ Λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχον ἄλλων*
Z 261 *ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει*

Jiné příklady: *B* 165, *Z* 327, 525, *H* 131, 277, 394, 480, *Θ* 375, 379, *I* 303, 355, 410, 570, 637, 683, *K* 27, 280, 289, 297, 520, *Λ* 2, 111, 118, 201, 554, 731, *M* 322, 446, *N* 20, 131, 162, 205, 227, 424, 623, 785, 831, *Ξ* 97, 122, 178, 375, *O* 76, 85, 232, 262, 280, 321, 474, 493, 594, 623, 691, 739, 740, *Π* 111, 154, 215, 331, 367, 457, 713, 789, *P* 241, 266, 325, 607, 625, 663, 757, 760, *Σ* 127, 146, 171, 381, 465, 614, *T* 2, 28, 293, 379, 404, *Υ* 21, 110, 184, 354, 374, 441, 480, *Φ* 202, 348, 411, 422, 446, 488, 566, *X* 57, 101, 165, 288, 326, 407, 435, 445, *Ψ* 123, 220, 516, 688, 776, 877, *Ω* 49, 74, 89, 104, 120, 138, 612, 660, 686, 748.

α 170, 399, *γ* 261, *δ* 829, *ε* 2, 13, 53, 97, 395, *ζ* 32, 89, *η* 127, *θ* 65, 109, 376, *ι* 252, 495, *κ* 150, 171, 180, 197, 299, 325, 505, *λ* 101, 216, 274, 555, *ξ* 175, 361, 416, 472, *ο* 109, 553, 556, *π* 33, 121, 345, 445, 460, *ρ* 14, 19, 53, 217, 388, 422, 571, 572, *σ* 4, 194, 349, *τ* 78, 98, 169, 221, 448, 553, *υ* 25, 33, 70, 95, *φ* 334, *ψ* 11, 217, 348, *ω* 69, 93, 199, 517.

IV. Caesura ve stopě čtvrté

(τομὴ ἐφθημιμερής).

Kromě caesury ve stopě třetí *(τομὴ πενθημιμερής, τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον)* a caesury po stopě čtvrté *(τομή* č. *διαίρεσις βουκολική)* vyskytuje se v hexametru ještě caesura ve stopě čtvrté *(τομὴ ἑφθημιμερής)* a často s ní sdružená caesura ve stopě druhé *(τομὴ τριθημιμερής)*. Obě jsou hned po thesi stopy. I tyto caesury mají podobný význam v hexametru jako caesury svrchu vylíčené; znamenají, že na místech, kde se vyskytují, nastupuje ve verši kratší nebo delší pausa. Jesti to rozčlenění umělejší a vyskytuje se v Homeru velmi často. (Müller-Gleditsch. Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft II. 2. vyd. p. 716.) Zdá se, že verše s tímto rozčleněním byly tvořeny, když rozvoj epického básnictví a technika básnická

značně byly pokročily; vynikají verše s těmito caesurami nad jiné lahodným rhythmem.

Caesura ve stopě čtvrté nalézá se na větším díle v těch hexametrech, kdež není caesury ve stopě třetí; ale jsou-li i obě tyto caesury v témž verši zároveň, není caesura stopy třetí pokaždé caesurou hlavní, nýbrž jest jí caesura ve stopě čtvrté, což rozhoduje smysl slov, rozčlenění věty a interpunkce. (Müller-Gleditsch. Handbuch der klass. Alterthumswissenschaft II. 2. vyd. p. 716.)

1. Caesura ve stopě čtvrté rozhraním vět.

I caesura stopy čtvrté bývá rozhraním vět, ač ne tak často jako caesura stopy třetí. Věty hlavní vyskytují se po ní častěji než věty vedlejší. Ježto při caesuře ve stopě třetí bylo již podrobněji doklady vyloženo, že jest hranicí vět hlavních i vedlejších všeho druhu, přestaneme při této caesuře na tom, že uvedeme nejprv doklady různých vět hlavních najednou, pak doklady vět vedlejších všeho druhu v jednom odstavci.

a) Věty hlavní po caesuře stopy čtvrté.

A 10 *νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν, | ὀλέκοντο δὲ λαοί*
A 33 *ὣς ἔφατ', ἔδεισεν δ' ὁ γέρων | καὶ ἐπείθετο μύθῳ*
A 48 *ἔζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, | μετὰ δ' ἰὸν ἕηκεν*
A 270 *τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· | καλέσαντο γὰρ αὐτοί*
A 466 *ὤπτησάν τε περιφραδέως | ἐρύσαντό τε πάντα*
B 204 *οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· | εἷς κοίρανος ἔστω*
Γ 250 *ὄρσεο, Λαομεδοντιάδη, | καλέουσιν ἄριστοι*
Δ 443 *οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη | καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει*
Δ 451 *ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων, | ῥέε δ' αἵματι γαῖα*
Z 146 *οἵη περ φύλλων γενεή, | τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν*

Jiné doklady: *A* 218, 273, 441, 467, 585, *B* 135, 210, 251, 382, 399, 427, 463, 703, *Γ* 84, 447, *Δ* 27, 123, 145, 222, *E* 109, 140, 208, 533, 642, *Z* 107, 181, *H* 93, 189, 317, 418, 466, *Θ* 104, 429, *I* 33, 73, 85, 492, 519, 601, *K* 190, 226, 277, 335, 477, 529, 534, *Λ* 106, 606, *M* 353, 386, 440, 466, *N* 15, 135, 193, 337, 371, 386, 543, *Ξ* 67, 145, 291, 353, 413, 441, 477, *O* 15, 60, 308, 339, 380, 520, 539, 541, 566, 717, *Π* 250, 255, 295, 341, 592, 630, 646, 743, 745, *P* 355, 364, 596, 649, 707, 738, 759, *Σ* 168, 254, 564, *T* 119, 187, 242, 280, *Υ* 74, 156, 203, 248, 355, 456, *Φ* 9, 214, 292, 345, 387, 407, 496, *X* 123, 174, *Ψ* 42, 359, 513, 565, 624, 647, 726, 774, 894, *Ω* 424, 470, 503, 555, 689, 720, *α* 248, 264, *β* 14, 40, 89, 106, 152, *γ* 332, 424, 441, *δ* 140, 237, 495, 520, 692, 758, 761, *ε* 205, 291, 385, *ζ* 9, 10, 67, 133, 136, 223, 237, *η* 90, 120, 121, *ϑ* 60, 265, *ι* 177, 219, 221, 233, 265, 269, 379, 463, 499, *κ* 69, 172, 292, 359, 374, 460, 567, *λ* 367, 379, 584, *μ* 124, 232 a j.

b) Věty vedlejší po caesuře stopy čtvrté.

A 119 *Ἀργείων ἀγέραστος ἔω, | ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικεν*
A 363 *ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, | ἵνα εἴδομεν ἄμφω*
B 198 *ὃν δ' αὖ δήμου ἄνδρα ἴδοι | βοόωντα τ' ἐφεύροι*
Γ 71 *ὁππότερος δέ κε νικήσῃ | κρείσσων τε γένηται*
Γ 105 *ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην, | ὅφρ' ὅρκια τάμνῃ*
Z 521 *δαιμόνι', οὐκ ἄν τίς τοι ἀνήρ, | ὃς ἐναίσιμος εἴη*
K 540 *οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, | ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί*

Jiné doklady: *A* 258, *B* 25, 363, *Γ* 214, 277, *E* 85, 404, 603, *Z* 522, *H* 182, 204, 387, *Θ* 18, 182, 189, *I* 177, 267, 320, 393, 515, 664, *K* 368, 478, 503, *Λ* 625, *M* 10, 224, *N* 68, 313, *O* 247, *Π* 19, 227, *Σ* 219, *T* 91, 129, 136, *Υ* 98, 128, 464, *X* 207, *Ψ* 493, *Ω* 67, 119, 147, 329, *α* 108, 282, 444, *β* 114, 217, 307, 336, *γ* 342, 455, *δ* 126, 562, 677, *ζ* 240, *η* 184, 198, *ϑ* 70, *ι* 552, *κ* 383, 469, *λ* 218, *μ* 53, 106, 163, 312 a j.

Některé vazby infinitivné: *A* 19, 20, 288, *B* 298, 413, *Γ* 40, 42, *H* 52, *Ξ* 47, *Π* 282, 861, *P* 359, *T* 195, 298, *δ* 419, 422 a j.

c) Začátky vět po caesuře ve stopě čtvrté.

Vyskytují se verše, ve kterých po caesuře stopy čtvrté položeny jsou začátky vět, jež dovršeny jsou teprve ve verši následujícím, na př.:

A 186—187 *ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, | στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος ἶσον ἐμοὶ φάσθαι*
A 403—404 *ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί, | ἄνδρες δέ τε πάντες Αἰγαίων'*

Jiné doklady: *A* 446, 462, *B* 226, 618, *Γ* 119, 269, 411, *Δ* 507, 529, *E* 37, 77, 188, 207, 701, *H* 191, *I* 71, 108, *K* 94, 188, *Λ* 39, 80, 249, 377, 494, 552, 748, *M* 63, 89, 197, 380, 390, 459, 470, *N* 140, 386, 507, *Ξ* 35, 257, 273, 498, *O* 54, 393, 653, *Π* 315, 550, 661, *P* 309, 314, 661, *Σ* 580, *T* 173, *Υ* 162, 168, 298, 326, *Φ* 65, *X* 117, 464, *Ψ* 241, 298, 463, 579, 591, 876, *Ω* 11, 98, 113, 134, 236, 288, *α* 66, *β* 125, 391, *γ* 459, *δ* 585, *ζ* 155, *η* 283, *ϑ* 202, *ι* 19, *κ* 82, 196, 235, 305, *λ* 412, 550, *μ* 412, 447, 452 a j.

2. Pozoruhodny jsou i tmése po caesuře ve stopě čtvrté.

Část hexametru od caesury *ἑφθημιμερής* až do konce zabírá buď celá věta nebo jen část věty, na př.:

A 475 *ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ | καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν*
B 809 *πᾶσαι δ' ὠίγνυντό πύλαι, | ἐκ δ' ἔσσυτο λαός*
E 161 *ὡς δὲ λέων ἐν βουσὶ θοροὼν | ἐξ αὐχένα ἄξῃ*
E 317 *χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν | ἐκ θυμὸν ἕλοιτο*

Jiné doklady: *Γ* 303, 325, *Δ* 531, *E* 346, *Θ* 90, 270, 403. 417, 441, *K* 390, 452, 506, *Λ* 381, 433, *M* 150, 250, 384, *N* 182, 543, *Ξ* 114, *Π* 469, 861, *Σ* 92, 94, 168, 428, *Υ* 114, *Φ* 112, *X* 68, *Ψ* 341, 467, *γ* 40, 329, *δ* 507, 525, *ε* 426, *ζ* 77, *ι* 395, *κ* 113, 163, *λ* 245, 292, 426, *μ* 350 a j.

3. Apposice bývá po caesuře stopy čtvrté dosti častá.

Na příklad:

Λ 16 *Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα δύω, | κοσμήτορε λαῶν*
Γ 148 *Οὐκαλέγων τε καὶ Ἀντήνωρ, | πεπνυμένω ἄμφω*
Δ 253 *Ἰδομενεὺς μὲν ἐνὶ προμάχοις, | συῒ εἴκελος ἀλκήν*
E 174 *ἀλλ' ἄγε τῷδ' ἕφες ἀνδρὶ βέλος, | Διὶ χεῖρας ἀνασχών*

Jiné doklady: *Λ* 225, 375, 498, 572, 606, *B* 110, 542, 584, 718, *Γ* 320, *Δ* 328, *E* 69, 94, 272, 414, 863, *Z* 219, *H* 13, 17, 125, 194, 200, 202, 242, 276, 305, 312, 382, *Θ* 79, 108, 253, 441, 455, *I* 399, 410, 552, 605, 624, 673, *K* 80, 87, 545, *Λ* 42, 242, *M* 298, 309, 335, 350, *N* 46, 93, 479, *Ξ* 503, *O* 225, 515, 525, 710, *Π* 175, 177, 219, 555, 701, 718, *P* 267, 338, 390, 575, *Σ* 152, 154, 312, 541, *T* 44, 254, *Υ* 32, 381, 396, *X* 48, 61, *Ψ* 72, 316, 472, *α* 130, 234, 383, 395, *β* 293, *δ* 720, *ε* 341, *ϑ* 325, *ι* 428, *λ* 265, 568, *μ* 103, 286 a j.

4. Část hexametru od caesury *ἑφθημιμερής* do konce verše vyplněna jest dvěma sourodými slovy.

Dosti značný jest počet veršů, v nichž od caesury *ἑφθημιμερής* až do konce hexametru položena jsou dvě sourodá slova. Jsou to zpravidla podstatná nebo přídavná jména, jež spojena jsouce slučovacími spojkami *τέ — τέ*, *τέ — καί*, *καί* souřadně jsou k sobě připojena. Mnohá dvojice těchto sourodých a souřadných slov se opakuje.

Některé příklady budtež tu do slova uvedeny:

Λ 177 *αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη | πόλεμοί τε μάχαι τε*
B 653 *Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης | ἠύς τε μέγας τε*
Γ 163 *ὄφρα ἴδῃς πρότερόν τε πόσιν | πηούς τε φίλους τε*
Γ 335 *χάλκεον, αὐτὰρ ἔπειτα σάκος | μέγα τε στιβαρόν τε*
Δ 68 *ὣς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε πατὴρ | ἀνδρῶν τε θεῶν τε*
Δ 298 *πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν | πολέας τε καὶ ἐσθλούς*
E 490 *σοὶ δὲ χρὴ τάδε πάντα μέλειν | νύκτας τε καὶ ἦμαρ*
Z 25 *ποιμαίνων δ' ἐπ' ὄεσσι μίγη | φιλότητι καὶ εὐνῇ*

Ostatní verše toho druhu jsou:

Γ 167, *Δ* 456, *E* 296, 426, 501, 628, 891, *Z* 316, *H* 288, 457, *Θ* 123, *I* 341, 498, 708, *K* 408, 464, *Λ* 10, 221, *M* 284, *N* 11, 709, *Ξ* 467, *O* 32,

119, 234, 396, 510, *Π* 136, 251, 416, 453, *P* 152, 400, 447, 476, 644, *T* 373, *Υ* 360, *Φ* 16, 108, *X* 307, *Ψ* 242, 578, 777, *Ω* 103, 141, 782. — *α* 28, 159, 301, 395, *β* 272, 293, 304, 345, *γ* 31, 199, 300, 317, *δ* 20, 224, 263, 267, 475, 720, *ε* 194, 405, *ζ* 3, 99, 197, 235, 276, 284, *η* 76, *θ* 16, 19, 110, 116, 248, 550, 555, *ι* 61, 226, 508, *κ* 80, 166, 176, 239, *λ* 14, 177, 346, 409, 469, 497, 595, *μ* 211, 320, 445, *ν* 73, 192, 334, *ξ* 43, 267, *ο* 476, 482, 490, *π* 374, 421, *ρ* 35, 315, 436, *σ* 131, 137, 251, *τ* 124, *υ* 241, *φ* 224, *χ* 216, 478, 499, *ω* 17, 63, 427, 452.

5. Část hexametru od caesury stopy čtvrté do konce verše zabrána jest podstatným jménem a jeho přívlastkem.

Α 123 *πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας | μεγάθυμοι Ἀχαιοί*
Α 195 *οὐρανόθεν· πρὸ γὰρ ἦκε θεὰ | λευκώλενος Ἥρη*
Α 311 *εἶσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἕβη | πολύμητις Ὀδυσσεύς*

Jiné doklady: *Α* 135, 419, *Β* 654, *Ε* 280, *Ζ* 172, 175, 227, *Η* 77, 158, 236, 270, 280, 450, *Θ* 5, 20, 48, 425, *Κ* 528, *Λ* 134, 600, *Μ* 33, 88, 99, 230, 364, 370, *Ν* 67, 76, 509, 727, *Ξ* 17, 21, 41, 82, 157, 277, *Ο* 243, 253, 281, 320, 354, 504, 515, 620, 733, *Π* 25, 94, 135, 175, 177, 180, 196, 362, 569, 708, 724, 764, 801, *Ρ* 6, 36, 63, 96, 115, 198, 274, 374, 469, 496, 499, 521, 571, 573, 612, 624, 627 a j.

α 82, 126, 142, 156, 178, 346, 364, *β* 1, *γ* 257, *δ* 3, 14, 58, 103, 229, 335, 365, *η* 155, 324, *θ* 3, 84, 254, *ι* 82, 94, 197, 435, *κ* 40, 81, *λ* 19, 106, 107, 121, 181, *μ* 15, 184 a j.

6. Část hexametru od caesury *ἑφθημιμερής* až do konce verše zabírá příslovečné určení vyjádřené podstatným jménem závislým na předložce a majícím u sebe přívlastek.

Na příklad:

Α 305 *ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἀγορὴν | παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν*
Α 402 *ὤχ' ἑκατόγχειρον καλέσασ' | ἐς μακρὸν Ὄλυμπον*
Γ 371 *ἄγχε δέ μιν πολύκεστος ἰμὰς | ἀπαλὴν ὑπὸ δειρήν*
Ε 46 *νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον | κατὰ δεξιὸν ὦμον*

Jiné doklady: *Δ* 251, *Ε* 867, *Ζ* 221, *Η* 88, 115, 147, 178, 186, 372, 389, 429, 432, *Θ* 221, 410, *Ι* 143, *Κ* 297, 381, 525, *Λ* 135, 173, 196, 364, 507, *Μ* 313, *Ξ* 352, *Ο* 152, 169, *Π* 437, 677, *Ρ* 57, 193, 464, 471, *Σ* 349, 504, *Υ* 173, *Φ* 32, 238, 526 *Ψ* 162, *α* 127, 211, 237, *β* 18, 27, 332, 364, 420, 429, *γ* 270, 273, *δ* 817, *ε* 6, 349, *η* 123, *θ* 445, 461, *ι* 79, 369, *κ* 169, 360, *λ* 63, 78, 86, 128, 276, 548, *μ* 9, 264, 351 a j.

7. Caesura ἑφθημιμερής hranicí sourodých členů věty stažené.

Nejzajímavější verše, v nichž jest caesura ἑφθημιμερής caesurou hlavní, jsou ty, jež zabrány jsou větami staženými. Verše ty vynikají i lahodným rhythmem i souměrným rozčleněním. Mají-li vedle caesury ἑφθημιμερής ještě caesuru τριθημιμερής, jest poměr členů oběma caesurami způsobených, přihlížíme-li k času (mora) na vyslovení jich potřebnému, k sobě jako 6 : 8 : 10 (9).

Padne-li však první caesura již mezi stopu první a druhou, což se stává dosti často, mají se jednotlivé členy hexametru k sobě jako 4 : 10 : 10 (9).

Části věty stažené v těchto verších jsou pak takto položeny: v prvním členu hexametru jest na větším díle část společná, v druhém a třetím členu jsou části různé, ale platností svou ve větě sourodé; jsouť to ku př. dva podměty nebo předměty, dvě stejné vazby infinitivné, dvé příslovečných určení atd.

Jsou-li to podstatná jména, mají buď obě přívlastek, nebo jest opatřeno přívlastkem jen druhé substantivum.

Druhý a třetí člen bývají souměrny, a pořádek slov v obou členech položených jest buď anaforický nebo chiastický.

Uvedeme nejprve několik dokladů doslovných pro verše s caesurou ἑφθημιμερής a τριθημιμερής, za těmi pak číselně všecky ostatní verše toho druhu, pokud jsme se jich v obou eposech dopátrati mohli, potom následovati budou doslovné doklady a číselný výčet veršů s caesurou ἑφθημιμερής a s caesurou mezi první a druhou stopou.

a) Verše s caesurou ἑφθημιμερής a τριθημιμερής.

A 179 *οἶκαδ' ἰὼν | σὺν νηυσί τε σῇς | καὶ σοῖς ἑτάροισιν*
A 183 *τὴν μὲν ἐγὼ | σὺν νηί τ' ἐμῇ | καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν*
A 328 *Μυρμιδόνων | δ' ἐπί τε κλισίας | καὶ νῆας ἱκέσθην*
A 329 *τὸν δ' εὗρον | παρά τε κλισίῃ | καὶ νηὶ μελαίνῃ*
A 464 *αὐτὰρ ἐπεὶ | κατὰ μῆρα κάη | καὶ σπλάγχνα πάσαντο*
B 298 *αἰσχρόν τοι | δηρόν τε μένειν | κενεόν τε νέεσθαι*
B 401 *εὐχόμενος | θάνατόν τε φυγεῖν | καὶ μῶλον Ἄρηος*
B 489 *οὐδ' εἴ μοι | δέκα μὲν γλῶσσαι, | δέκα δὲ στόματ' εἶεν*
B 494 *Βοιωτῶν | μὲν Πηνέλεως | καὶ Λήιτος ἦρχον*
Γ 4 *αἵ τ' ἐπεὶ οὖν | χειμῶνα φύγον | καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον*
Γ 26 *σεύωνται | ταχέες τε κύνες | θαλεροί τ' αἰζηοί*
Γ 40 *αἴθ' ὄφελες | ἄγονός τ' ἔμεναι | ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι*
Γ 68 *ἄλλους μὲν | κάθισον Τρῶας | καὶ πάντας Ἀχαιούς*
Γ 117 *καρπαλίμως | ἄρνας τε φέρειν | Πριάμόν τε καλέσσαι*
Γ 179 *ἀμφότερον, | βασιλεύς τ' ἀγαθὸς | κρατερός τ' αἰχμητής*
Γ 277 *Ἠέλιός θ', | ὃς πάντ' ἐφορᾷς | καὶ πάντ' ἐπακούεις*

Δ 15 *ἦ ῥ' αὖτις | πόλεμόν τε κακὸν | καὶ φύλοπιν αἰνήν*
Δ 145 *ἀμφότερον | κόσμος θ' ἵππῳ | ἐλατῆρί τε κῦδος*
Δ 238 *ἡμεῖς αὖτ' | ἀλόχους τε φίλας | καὶ νήπια τέκνα*
Δ 408 *πειθόμενοι | τεράεσσι θεῶν | καὶ Ζηνὸς ἀρωγῇ*
E 688 *εὐφρανέειν | ἄλοχόν τε φίλην | καὶ νήπιον υἱόν*
Θ 52 *εἰσορόων | Τρώων τε πόλιν | καὶ νῆας Ἀχαιῶν*

Ostatní verše toho druhu: *A* 7, 20, 61, 66, 77, 145, 177, 258, 288, 306, 467, *B* 352, 691, 836, 876, *Γ* 17, 42, 88, 163, 208, 314, *Δ* 17, 82, 95, 122, 123, 505, *E* 156, 385, 470, 704, *Z* 27, 227, 366, 429, 502, *H* 52, 168, 309, 466, *Θ* 5, 27, 220, 343, 498, 505, 545, *I* 145, 212, 320, 393, 406, 443, 477, 492, 652, 654, 681, *K* 74, 175, 226, 244, 429, *Λ* 170, 191, 387, 617, 696, *M* 7, 348, *N* 14, 45, 167, 195, 250, 267, 355, 406, *Ξ* 126, 233, 365, 468, 491, *O* 1, 29, 54, 139, 160, 161, 176, 193, 251, 269, 364, *Π* 47, 84, 103, 250, 282, 299, 454, 535, 588, 816, *P* 28, 37, 39, 144, 175, 223, 287, 317, 419, 450, 478, 754, *Σ* 141, 271, 514, *T* 38, 48, 219, 244, *Υ* 33, 60, 74, 138, 146, 160, 174, 326, 337, 355, *Φ* 66, 196, 214, 440, 521, 525, *X* 24, 42, 74, 99, 155, 227, 310, 340, 341, 346, 359, 488, 507, *Ψ* 31, 148, 163, 279, 395, 444, 590, 607, 673, 719, 790, 851, *Ω* 42, 116, 139, 198, 249, 329, 443, 446, 516, 587, 632, 658, 710, 730, 741.

α 5, 66, 282, 287, *β* 106, 114, 152, 165, 212, 216, 230, 232, *γ* 126, 223, 323, 351, 424, *δ* 49, 79, 95, 149, 252, 263, 273, 280, 422, 495, 520, 659, *ε* 8, 10, 38, 109, 111, 165, 223, 291, 308, 467, *ζ* 10, 67, 77, 177, 195, 271, *η* 26, *θ* 35, 142, 155, 204, 243, 265, 353, 364, 410, 441, 454, 470 559, 560, *ι* 173, 177, 207, 244, 257, 265, 422, 498, 513, *κ* 8, 13, 39, 61, 68, 110, 145, 154, 172, 208, 239, 245, 298, 402, 407, 469, *λ* 55, 87, 108, 109, 110, 157, 192, 197, 244, 250, 321, 326, 332, 379, 502, 547, 562, *μ* 13, 42, 67, 248, 260, 312, 322, 323, 327, 367, 430, *ν* 65, 69, 192, 206, *ξ* 133, 141, 146, 158, 210, 291, 482, *o* 74, 176, 205, 269, 395, 401, 439 511, 547, *π* 74, 143, 306, 356, *ρ* 82, 181, 200, 475, 515, *σ* 133, 278, *τ* 128, 151, 241, *υ* 51, 186, 263, 267, 318, 355, 393, *φ* 21, 24, 177, *χ* 14, 207, 231, 246, 267, 406, *ψ* 9, 154, 327, *ω* 333, 384, 414, 417, 428, 475, 528.

b) Verše s caesurou *ἑφθημιμερής* a s caesurou po první stopě.

A 307 *ἦιε | σύν τε Μενοιτιάδῃ | καὶ οἷς ἑτάροισιν*
B 136 *αἳ δέ που | ἡμέτεραί τ' ἄλοχοι | καὶ νήπια τέκνα*
B 289 *ὥς τε γὰρ | ἢ παῖδες νεαροὶ | χῆραί τε γυναῖκες*
Γ 24 *εὑρὼν | ἢ ἔλαφον κεραὸν | ἢ ἄγριον αἶγα*
Γ 84 *ὣς ἔφαθ', | οἱ δ' ἔσχοντο μάχης | ἄνεῳ τε γένοντο*
Γ 202 *εἰδὼς | παντοίους τε δόλους | καὶ μήδεα πυκνά*
Δ 270 *Τρῶες· | τοῖσιν δ' αὖ θάνατος | καὶ κήδε' ὀπίσσω*
E 556 *τὼ μὲν ἄρ' | ἁρπάζοντε βόας | καὶ ἴφια μῆλα*
Z 95 *ἄστυ τε | καὶ Τρώων ἀλόχους | καὶ νήπια τέκνα*

Z 228 *κτεινέμεν, | ὅν κε θεός γε πόρῃ | καὶ ποσσὶ κιχήω*
H 179 *Ζεῦ πάτερ, | ἢ Αἴαντα λαχεῖν | ἢ Τυδέος υἱόν*

Ostatní verše tohoto způsobu: *A* 28, 273, 475, *B* 135, 198, 376, 487, 618, 760, *Γ* 167, *Δ* 400, *E* 83, 642, 652, *Z* 233, 237, 413, *H* 29, 204, 205, 290, 350, 447, *Θ* 20, 226, 450, *I* 85, 354, 357, 489, 498, *K* 14, 92, *Λ* 9, 414, 452, *M* 10, 166, 361, *N* 56, 124, 318, 626, 715, *Ξ* 291, 430, *O* 271, 273, 323, 472, 497, 509, *Π* 361, 539, 701, *P* 40, 65, 94, 251, 279, 282, 296, 359, 649, *Σ* 473, 516, 528, *T* 171, 285, 291, 310, 410, *Υ* 93, 156, 203, 303, 357, *Φ* 134, 453, 537, *X* 204, 239, *Ψ* 42, 158, 243, 253, 295, 341, 550, *Ω* 200, 230, 337, 376, 424, 489, 689, 718, *α* 248, 407, *β* 16, 107, 274, 287, *γ* 301, 329, 361, 375, *δ* 81, 174, 196, 380, 419, 548, 692, 758, 761, *ε* 470, 473, *ζ* 9, 30, 73, *η* 195, *θ* 69, 317, 341, 363, 491, *ι* 194, 221, 241, *κ* 15, 147, 155, 460, 527, *λ* 61, 94, 117, 389, 550, *μ* 53, 128, 196, 202, 211, 299, 342, *ν* 143, *ξ* 62, 264, 274, 443, 517, *ο* 37, 345, *π* 75, 81, 252, 323, 431, 433, *ρ* 177, 384, 433, 547, *σ* 61, 80, *τ* 116, 300, 307, 359, 558, *υ* 69, 193, 335, *φ* 3, 162, 214, *χ* 141, 456, *ψ* 333, *ω* 64, 67, 110, 290, 333.

8. Část hexametru od caesury *ἑφθημιμερής* až do konce verše zabrána jedním slovem.

Slov, jež zabírají část hexametru od caesury *ἑφθημιμερής* do konce verše, není tak po řídku. Jsou to jména podstatná i přídavná a některé tvary slovesa. Avšak zdá se, že v některých verších tohoto druhu má přednost caesura ve stopě třetí před caesurou *ἑφθημιμερής*. Vizme některé příklady:

Γ 296 *ἔκχεον ἠδ' εὔχοντο θεοῖς | αἰειγενέτῃσιν*
Θ 267 *στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκεϊ | Τελαμωνιάδαο*
N 258 *ἀσπίδα Δηιφόβοιο βαλὼν | ὑπερηνορέοντος*
P 369 *ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ | κατατεθνηῶτι*
Σ 301 *συλλέξας λαοῖσι δότω | καταδημοβορῆσαι*

Jiné doklady: *Z* 415, *H* 53, *Θ* 224, 387, 527, *I* 417, *Λ* 7, 542, 769, *O* 289, 693, *P* 235, *Σ* 193, 336, 382, 540, 573, *T* 126, *Υ* 10, 104, *Φ* 15, 190, 499, *Ψ* 22, 331, *β* 324, 347, 400, 432, *γ* 299, 465, *δ* 499, 684, 766, *ζ* 5, *η* 126, 200, *ι* 482, 539, *κ* 127, *λ* 6, 35, 37, 84, 124, 141, 147, 205, 543, 557, 564, 567, *μ* 95, 100, 102, 265, 348, 354 a j.

9. Po caesuře *ἑφθημιμερής* až do konce stopy páté objevují se také slova rozměru ⏑ – ⏑ ⏑.

Pojednali jsme o nich svrchu podrobněji všímajíce si části hexametru od caesury stopy třetí do diairese bukolské. Ač se slova řečená na tomto

místě tak často nevyskytují, jako mezi caesurou stopy třetí a diairesí bukolskou, přece i zde se s nimi setkáváme nejednou. Nalézají se i ve mnohých verších, v nichž caesura *ἑφθημιμερής* není hlavní caesurou, nýbrž caesura ve stopě třetí. Slova ta jsou jednak podstatná a přídavná jména, jednak tvary slovesné. Zaujímají ostatek stopy čtvrté a stopu pátou. Stůjtež tu některé doklady do slova:

A 275 *μήτε σὺ τόνδ', ἀγαθός περ ἐών, | ἀποαίρεο κούρην*
A 477 *ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη | ῥοδοδάκτυλος ἠώς*
B 24 *οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν | βουληφόρον ἄνδρα*
B 139 *ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, | πειθώμεθα πάντες*
B 260 *μηδ' ἔτι Τηλεμάχοιο πατὴρ | κεκλημένος εἴην*
Γ 83 *στεῦται γάρ τι ἔπος ἐρέειν | κορυθαίολος Ἕκτωρ*
Δ 387 *ἔνθ' οὐδὲ ξεῖνός περ ἐὼν | ἱππηλάτα Τυδεύς*
E 108 *ἔστη, καὶ Σθένελον προσέφη, | Καπανήιον υἱόν*
I 253 *ἤματι τῷ, ὅτε σ' ἐκ Φθίης | Ἀγαμέμνονι πέμπεν*
K 502 *ῥοίζησεν δ' ἄρα πιφαύσκων | Διομήδει δίῳ*
Λ 20 *τόν ποτέ οἱ Κινύρης δῶκεν | ξεινήιον εἶναι*

Jiné doklady: *A* 16, 33, 572, 595, 597, *B* 269, 344, *Δ* 367, 486, *E* 329, 363, 689, *Z* 175, 218, *H* 224, 263, 270, *Θ* 153, 348, 350, 377, 381, *I* 26, 90, 252, 331, 432, 438, 472, 581, 583, 629, 675, 689, 704, *K* 199, 269, 383, 401, 447, 529, *Λ* 43, 86, 132, 248, 439, 555, 556, 558, 597, 600, 642, 702, 719, 735, 742, 808, *M* 33, 99, 241, *N* 4, 56, 63, 67, 228, 509, 727, 811, *Ξ* 30, 33, 157, 261, 277, 307, 482, *O* 67, 130, 155, 281, 311, 504, 515, 746, *Π* 184, 362, 497, 660, 724, 801 a j.

Slova rozměru $\overline{\omega} \perp \cup \cup$, zabírající část hexametru od caesury *ἑφθημιμερής* do konce stopy páté v těch verších, kde není caesurou hlavní *τομὴ ἑφθημιμερής*, nýbrž *τομὴ πενθημιμερής* nebo *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*, jsou na př.:

A 5, 98, 136, 350, 422, 537, 565, 611, *B* 245, 257, *Γ* 65, 355, 396, *E* 15, 145, 428, 616, *H* 333, 407, 410, *Θ* 44, 171, 238, 286, *I* 58, 109, 227, 565, 604, *K* 2, 41, 69, 123, 134, 181, 234, 239, 305, 312, 330, 414, 467, 478, 491, *Λ* 256, 407, 514, 531, 562, 563, 568, 608, 687, 772, *M* 52, 162, 180, 230, 370, *N* 26, 76, 138, 277, 322, 343, 624, 705, 804, 810, 819, *Ξ* 28, 196, 219, 223, 367, *O* 113, 209, 240, 354, 359, 598, 680, *Π* 57, 85, 116, 177, 178, 319, 336, 441, 450, 532, 766, 830 a j.

10. Slova před caesurou *ἑφθημιμερής* rozměru anapaestického neb iambického.

Vyskytují se, jak již svrchu podotčeno, často před caesurou *ἑφθημιμερής* slova rozměru anapaestického neb iambického. Někdy ovšem nabývají slova toho rozměru teprve položením (positione). Nejčetněji zastoupena

jsou tu podstatná jména a slovesa, po nich, ač ovšem mnohem méně, přídavná jména, porůznu jenom příslovce, z číslovek pak častěji *δύω*.

a) Podstatná jména rozměru anapaestického neb iambického před caesurou *ἑφθημιμερής*.

A 48 *ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, | μετὰ δ' ἰὸν ἕηκεν*
A 250 *τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ | μερόπων ἀνθρώπων*
A 258 *οἳ περὶ μὲν βουλὴν Δαναῶν, | περὶ δ' ἐστὲ μάχεσθαι*
A 467 *αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου | τετύκοντό τε δαῖτα*
A 599 *ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως | μακάρεσσι θεοῖσιν*
B 58 *εἶδός τε μέγεθός τε φυήν τ' | ἄγχιστα ἐοίκει*
B 226 *πλεῖαί τοι χαλκοῦ κλισίαι, | πολλαὶ δὲ γυναῖκες*
B 304 *ἠγερέθοντο κακὰ Πριάμῳ | καὶ Τρωσὶ φέρουσαι*
Γ 84 *ὣς ἔφαθ', οἳ δ' ἔσχοντο μάχης | ἄνεῳ τε γένοντο*
Γ 385 *χειρὶ δὲ νεκταρέου ἑανοῦ | ἐτίναξε λαβοῦσα*
Δ 306 *ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων | ἕτερ' ἅρμαθ' ἵκηται*
E 414 *κουρίδιον ποθέουσα πόσιν, | τὸν ἄριστον Ἀχαιῶν*
E 741 *ἐν δέ τε Γοργείῃ κεφαλῇ | δεινοῖο πελώρου*
H 142 *τὸν Λυκόοργος ἔπεφνε δόλῳ, | οὔ τι κράτεΐ γε*
H 182 *ἐκ δ' ἔθορεν κλῆρος κυνέης, | ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοί*
Θ 20 *πάντες τ' ἐξάπτεσθε θεοὶ | πᾶσαί τε θέαιναι*

Jiné příklady: *A* 52, 77, 305, 328, 329, 462, 549, *B* 376, 388, 487, *Γ* 154, 158, 167, 202, 255, 259, 371, 418, *Δ* 27, 34, 308, 373, 376, 400, 408, *E* 37, 83, 174, 501, 556, 603, 642, 673, 676, 679, 684, 701, 846, 890, 909, *Z* 67, 95, 244, 337, 364, 381, 470, *H* 80, 99, 158, 263, 290, 319, 350, 382, 466, *Θ* 27, 31, 48, 49, 69, 90, 147, 170, 253, 308, 410, 455, 557, *I* 24, 33, 71, 108, 125, 140, 185, 252, 340, 354, 399, 410, 438, 498, 556, 561, 577, 581, 583, 635, 652, 654, 664, 673, *K* 13, 74, 92, 220, 257, 335, 383, 435, 447, 458, 478, *Λ* 39, 139, 196, 242, 248, 366, 620, 638, 678, 696, 711, 783, *M* 268, 291, 384, 419, 466, 470 a j.

b) Adjektiva rozměru anapaestického neb iambického před caesurou *ἑφθημιμερής*.

A 10 *νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν, | ὀλέκοντο δὲ λαοί*
A 20 *παῖδα δ' ἐμοὶ λύσαιτε φίλην | τά τ' ἄποινα δέχεσθαι*
A 308 *Ἀτρεΐδης δ' ἄρα νῆα θοὴν | ἅλαδε προέρυσσεν*
B 289 *ὥς τε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ | χῆραί τε γυναῖκες*
Γ 179 *ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς | κρατερός τ' αἰχμητής*
Δ 531 *τῷ ὅ γε γαστέρα τύψε μέσην, | ἐκ δ' αἶνυτο θυμόν*
E 146 *τὸν δ' ἕτερον ξίφεϊ μεγάλῳ | κληῖδα παρ' ὦμον*
E 450 *αὐτῷ τ' Αἰνείᾳ ἵκελον | καὶ τεύχεσι τοῖον*
E 623 *δεῖσε δ' ὅ γ' ἀμφίβασιν κρατερὴν | Τρώων ἀγερώχων*
Θ 226 *εἴρυσαν, ἠνορέῃ πίσυνοι | καὶ κάρτεϊ χειρῶν*
Θ 524 *μῦθος δ', ὃς μὲν νῦν ὑγιής, | εἰρημένος ἔστω*

Jiné doklady: *A* 177, 183, 345, *Γ* 221, *Δ* 238, *E* 632, 688, 891, *Z* 471, 482, 495, *H* 462, *I* 9, *K* 188, 475, *Λ* 9, 47, 572, 735, *N* 193, 306, 321, 549, 644, 665, 812, *Ξ* 126, *Π* 84, 687, *P* 28, 39, 296, 309, 322, 430, *Σ* 113, 216, 514, 541, 611, *Υ* 459 a j.

c) Slovesa rozměru anapaestického a iambického před caesurou *ἑφθημιμερής*.

A 35 *πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν | ἠρᾶθ' ὁ γεραιός*
A 61 *εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ | καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς*
A 273 *καὶ μέν μευ βουλέων ξύνιεν | πείθοντό τε μύθῳ*
A 288 *πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, | πάντεσσι δ' ἀνάσσειν*
A 330 *ἴμενον· οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν | γήθησεν Ἀχιλλεύς*
A 441 *πατρὶ φίλῳ ἐν χερσὶ τίθει, | καί μιν προσέειπεν*
A 464 *αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρα κάη | καὶ σπλάγχνα πάσαντο*
B 210 *αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, | σμαραγεῖ δέ τε πόντος*
B 292 *καὶ γάρ τίς θ' ἕνα μῆνα μένων | ἀπὸ ἧς ἀλόχοιο*
Γ 40 *αἴθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμεναι | ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι*
Γ 117 *καρπαλίμως ἅρνας τε φέρειν | Πριάμόν τε καλέσσαι*
Δ 222 *οἳ δ' αὖτις κατὰ τεύχε' ἔδυν, | μνήσαντο δὲ χάρμης*
E 161 *ὡς δὲ λέων ἐν βουσὶ θοροὼν | ἐξ αὐχένα ἄξῃ*
E 165 *ἵππους δ' οἷς ἑτάροισι δίδου | μετὰ νῆας ἐλαύνειν*
E 616 *νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη | δολιχόσκιον ἔγχος*
Z 120 *ἐς μέσον ἀμφοτέρων συνίτην | μεμαῶτε μάχεσθαι*
Z 228 *κτεινέμεν, ὅν κε θεός γε πόρῃ | καὶ ποσσὶ κιχήω*
Θ 299 *τοῦτον δ' οὐ δύναμαι βαλέειν | κύνα λυσσητῆρα*
K 452 *εἰ δέ κ' ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δαμεὶς | ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃς*
Λ 433 *ἤ κεν ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ τυπεὶς | ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσῃς*

Jiné doklady: *B* 231, 251, 414, 836, *Γ* 118, 129, 208, 269, 276, 277, 282, *Δ* 40, 123, 196, 304, 463, *E* 26, 140, 480, 499, 574, 689, 810, *Z* 50, 218, 233, 342, *H* 52, 78, 147, 280, 351, 413, *Θ* 79, 108, 189, 441, *I* 143, 177, 196, 212, 387, 424, 515, 519, 681, 684, *K* 368, 381, 552, *Λ* 555, 798, *M* 10, 63, 258, 298, 309 a j.

Z určitých tvarů slovesných vyskytují se některé dosti často, tak na př. v Iliadě:

προΐει Γ 118, 346, *E* 15, *H* 249, *M* 342, *N* 662, *Υ* 438, *X* 289.

δίδου Z (192), 219, *H* 305, (*Θ* 129), (*I* 334), *K* 260, (*Λ* 226), *N* 641, *P* (130), 596, 627, *Ψ* 897.

τίθει A 441, 446, (509), 585, *Θ* 441, *I* 90, *K* 529, (*Ξ* 179), (*Σ* 412), *Ψ* 624, (656), 740, 850.

ἔβη, ἔβαν A 311, 391, 606, *B* 302, *H* 429, 432, *I* 712, *K* 525, *Λ* 555, *P* 112, *Ψ* 58, 229.

Povšimnutí zasluhují zvlášť některá participia rozměru iambického, jež často se vyskytují před caesurou *ἑφθημιμερής* jsouce případným zakončením části hexametru sáhající do caesury té.

Nalézáme je na tomto místě hexametru i ve verších, v nichž není hlavní caesurou caesura *ἑφθημιμερής*, nýbrž caesura *πενθημιμερής* nebo caesura *κατὰ τρίτον τροχαῖον*.

Stůjtež tu některá s číselným udáním veršů, v nichž se nalézají. Vyhledána jsou z Iliady a z první polovice Odysseje:

ἰὸν *A* 330, *Γ* 33, 38, 191, 225, *Δ* 467, *E* 599, *H* 178, 189, *K* 190, 476, *O* 44, 320, 520, *Π* 182, *P* 167, 441, *T* 340, *Φ* 272, *Ψ* 143, *ϑ* 328, 427, *λ* 55, 87, 418.

βαλών *E* 145, 208, 317, 346, 397, *H* 270, *Θ* 94, *Λ* 381, *M* 150, 380, *Ξ* 413, *O* 460, 581, *δ* 245, *ε* 128, *ι* 495.

λαβών *Z* 45, *Λ* 106, 175, 842, *Π* 228, *P* 63, 678, *Υ* 464, *Ψ* 275, *ζ* 142, *ι* 487, *κ* 264, *λ* 35, 121, *μ* 254.

κιών *A* 35, *Γ* 447, *Δ* 273, *K* 148, *M* 353, *N* 294, *O* 260, *Π* 263, *β* 260, *γ* 268, *ζ* 236, *ϑ* 254, *λ* 636, *μ* 144, 368.

ἰών *E* 134, *Z* 221, *M* 49, *N* 642, *O* 457, *P* 129, *Σ* 198, *X* 123, *β* 381, *γ* 257, *η* 204, *ϑ* 142, *ι* 279, *κ* 275, 546, 558, *λ* 62, 72, 86, *μ* 335.

ἐών *A* 131, 275, *Γ* 188, *Ξ* 33, *O* 164, *Π* 550, 624, 837, *P* 94, 711, *T* 155, *Υ* 436, *Ψ* 357, *ϑ* 586, *ι* 379, *λ* 78, 489, *μ* 264.

ἔχων *A* 225, *E* 271, *Z* 44, *Θ* 221, *Ξ* 385, *O* 311, 717, *Π* 209, *Υ* 68, *Φ* 87, 139, *Ψ* 481, 780, *ε* 222, *κ* 287.

φέρων *A* 572, *Z* 69, *H* 183, 186, 219, 224, *M* 202, *Ψ* 617, *α* 127, *γ* 300, 441, *κ* 169, *μ* 427.

ἑλών *I* 216, 656, *M* 397, *P* 540, *Σ* 23, *Φ* 71, *Ω* 625, *δ* 506, *η* 252, *ϑ* 84, *κ* 145.

d) Číslovka *δύω* před caesurou *ἑφθημιμερής* vyskytuje se dosti často. V některých verších, v nichž není *τομὴ ἑφθημιμερής* hlavní caesurou, nýbrž caesura stopy třetí, patří smyslem do druhé polovice verše. V Iliadě se vyskytuje na těchto místech: *A* 16, *B* 406, *Γ* 18, *E* 10, 159, 554, *Θ* 332, *K* 228, 297, 305, 360, *Λ* 43, 635, *M* 99, 335, *N* 201, 407, 421, *Π* 759, *Σ* 163, 507, 509, 523, 525, *Ψ* 269, 614.

V. Caesura *τριθημιμερής* nebo caesura mezi stopou první a druhou.

Často sdružena bývá, jak svrchu již podotčeno, s caesurou stopy čtvrté *(τομὴ ἑφθημιμερής)* caesura po thesi stopy druhé *(τομὴ τριθημιμερής)* jsouc rovněž jako ostatní důležité caesury hranicí logickou.

Avšak kdo se s Iliadou a Odysseí poněkud bedlivěji obíral, seznal zajisté, že často caesura tato bývá nahrazována caesurou, jež padá mezi stopu první a druhou.

Obě tyto caesury jsou hranicí vět a podstatných členů vět jako ostatní caesury svrchu vylíčené.

1. Věty po caesuře τριθημιμερής nebo caesuře mezi stopou první a druhou sdružené s caesurou ἑφθημιμερής.

a) Věty hlavní.

Jsou to věty uvozované spojkami slučovacími, zvláště spojkou *οὐδέ*, spojkami odporovacími zejména *αὐτάρ (ἀτάρ)*, *ἀλλά* a nejčastěji spojkou *δέ*, jež má zpravidla zmírněný význam spojky pokračovací, a spojkou příčinnou *γάρ*. Také spojka rozlučovací se tu vyskytuje, avšak zpravidla ve větách složených.

Některé příklady:

A 144 *βήσομεν· | εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ | βουληφόρος ἔστω*
A 145 *ἢ Αἴας | ἢ Ἰδομενεὺς | ἢ δῖος Ὀδυσσεύς*
A 195 *οὐρανόθεν· | πρὸ γὰρ ἦκε θεὰ | λευκώλενος Ἥρη*
A 311 *εἶσεν ἄγων· | ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη | πολύμητις Ὀδυσσεύς*
A 435 *καρπαλίμως, | τὴν δ' εἰς ὄρμον | προέρεσσαν ἐρετμοῖς*
A 447 *παῖδα φίλην· | τοὶ δ' ὧκα θεῷ | ἱερὴν ἑκατόμβην*
A 584 *ὣς ἄρ' ἔφη, | καὶ ἀναΐξας | δέπας ἀμφικύπελλον*
B 166 *ὣς ἔφατ', | οὐδ' ἀπίθησε θεὰ | γλαυκῶπις Ἀθήνη*
Γ 18 *καὶ ξίφος· | αὐτὰρ ὃ δοῦρε δύω | κεκορυθμένα χαλκῷ*
Γ 120 *οἰσέμεναι· | ὃ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησ' | Ἀγαμέμνονι δίῳ*
Γ 335 *χάλκεον, | αὐτὰρ ἔπειτα σάκος | μέγα τε στιβαρόν τε*
Δ 198 *ὣς ἔφατ', | οὐδ' ἄρα οἱ κῆρυξ | ἀπίθησεν ἀκούσας*
E 511 *οἰχομένην· | ἣ γάρ ῥα πέλεν | Δαναοῖσιν ἀρηγών*
H 179 *Ζεῦ πάτερ, | ἦ Αἴαντα λαχεῖν | ἢ Τυδέος υἱόν*
I 545 *καὶ κύνας· | οὐ μὲν γάρ κε δάμη | παύροισι βροτοῖσιν*
I 603 *ἔρχεο· | ἶσον γάρ σε θεῷ | τίσουσιν Ἀχαιοί*
K 94 *ἕμπεδον, | ἀλλ' ἀλαλύκτημαι, | κραδίη δέ μοι ἔξω*

Jiné doklady:

A 208, 296, 347, 404, 521, 546, 559, *B* 4, 216, 834, 875, *Γ* 214, 243, *Δ* 328, 363, 371, 397, *E* 94, 296, 553, *Z* 101, 157, 159, 181, 189, 240, 287, 342, 413, 495, 499, *H* 183, 232, 450, *Θ* 48, 56, 90, 215, 270, 272, 344, 430, *I* 90, 237, 331, 332, 451, 467, 546, 575, 625, 630, 656, *K* 30, 92, 145, 197, 257, 259, 352, 383, 559, 565, *Λ* 35, 42, 63, 71, 111, 117, 148, 182, 332, 344, 418, 552, 584, 637, 843, *M* 6, 35, 37, 165, 262, 337 a j.

b) Věty vedlejší.

Věty vedlejší po caesuře *τριθημιμερής* nebo caesuře mezi stopou první a druhou vyskytují se sice, ale řidčeji než věty hlavní. Nalézají se tu skoro všecky druhy vedlejších vět. Věty relativné druží se tu zpravidla k podstatnému nebo k přívlastku podstatného, kterážto slova zabírají začátek verše. Některé příklady:

B 139 *ἀλλ' ἄγεθ', | ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, | πειθώμεθα πάντες*
B 249 *ἔμμεναι, | ὅσσοι ἅμ' Ἀτρεΐδῃς | ὑπὸ Ἴλιον ἦλθον*
B 332 *αὐτοῦ, | εἰς ὅ κε ἄστυ μέγα | Πριάμοιο ἕλωμεν*
B 338 *νηπιάχοις, | οἷς οὔ τι μέλει | πολεμήια ἔργα*
Γ 291 *αὖθι μένων, | ἦός κε τέλος | πολέμοιο κιχήω*
Δ 486 *ἐξέταμ', | ὄφρα ἴτυν κάμψῃ | περικαλλέι δίφρῳ*
E 340 *ἰχώρ, | οἷός πέρ τε ῥέει | μακάρεσσι θεοῖσιν*
E 385 *τλῆ μὲν Ἄρης, | ὅτε μιν Ὦτος | κρατερός τ' Ἐφιάλτης*
E 411 *φραζέσθω | μή τίς οἱ ἀμείνων | σεῖο μάχηται*
Z 228 *κτεινέμεν, | ὅν κε θεός γε πόρῃ | καὶ ποσσὶ κιχήω*
H 387 *εἰπέμεν, | αἴ κέ περ ὔμμι φίλον | καὶ ἡδὺ γένοιτο*
Θ 175 *γιγνώσκω δ' | ὅτι μοι πρόφρων | κατένευσε Κρονίων*
Θ 282 *βάλλ' οὕτως, | αἴ κέν τι φόως | Δαναοῖσι γένηαι*

Jiné doklady:

B 21, 77, 130, 302, 309, 535, 628, 673, 714, 820, 850, *Γ* 277, 387, *Δ* 27, *E* 63, 88, 374, 524, 545, *Z* 69, 331, 362, *Θ* 17, 491, 532, *I* 253, 320, 481, *K* 7, 189, *Λ* 305, 315, 439, 477, 488, 797, *M* 33, 150, 223, 268, 334, 403, 466, *N* 127, 277, 536, 644, 679, 747, 784, 789 a j.

2. Caesura *τριθημιμερής* nebo caesura po první stopě sdružená s diairesí bukolskou.

Často bývá caesura *τριθημιμερής* nebo caesura po první stopě sdružena také s diairesí bukolskou. Jest zajisté mnoho veršů, jež jinak nelze rozčleniti než caesurou *τριθημιμερής* nebo caesurou po první stopě a diairesí bukolskou, nemá-li býti rozčlenění v příkrém odporu se smyslem slov.

A ježto z vylíčení významu všech ostatních caesur zjevně vysvítá, že jsou hranicí logickou, že vymáhají pausu, nemůžeme také ve verších, v nichž jest caesura *τριθημιμερής* a diairesis bukolská, dávati přednost caesuře *πενθημιμερής* nebo *κατὰ τρίτον τροχαῖον*, vyžaduje-li smysl slov rozdělení hexametru caesurou *τριθημιμερής* a diairesí bukolskou.

Jsou ovšem některé verše, kde jest poněkud pochybno, které caesuře dlužno dáti přednost; ale jesti také značný počet veršů, v nichž bez váhání můžeme bráti caesuru *τριθημιμερής* nebo caesuru po první stopě a diairesi bukolskou za caesury hlavní.

a) Hlavní věty po caesuře *τριθημιμερής* nebo po caesuře mezi první a druhou stopou, jež sdružena jest s diairesí bukolskou.

A 139 *ἄξω ἑλών· | ὃ δέ κεν κεχολώσεται, | ὅν κεν ἴκωμαι*
A 160 *πρὸς Τρώων. | τῶν οὔ τι μετατρέπῃ | οὐδ' ἀλεγίζεις*
A 188 *ὣς φάτο· | Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένετ', | ἐν δέ οἱ ἦτορ*
A 282 *Ἀτρεΐδῃ, | σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος· | αὐτὰρ ἐγώ γε*
A 332 *στήτην, | οὐδέ τί μιν προσεφώνεον | οὐδ' ἐρέοντο*
A 468 *δαίνυντ', | οὐδέ τί θυμὸς ἐδεύετο | δαιτὸς ἐίσης*
A 526 *τέκμωρ· | οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον | οὐδ' ἀπατηλόν*
B 33 *ἐκ Διός. | ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φρεσί, | μηδέ σε λήθῃ*
B 183 *βῆ δὲ θέειν, | ἀπὸ δὲ χλαῖναν βάλε· | τὴν δὲ κόμισσεν*
B 299 *τλῆτε, φίλοι, | καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον, | ὄφρα δαῶμεν*
Γ 25 *πεινάων· | μάλα γάρ τε κατεσθίει, | εἴ περ ἂν αὐτόν*
Γ 45 *εἶδος ἔπ'· | ἀλλ' οὐκ ἔστι βίη φρεσὶν | οὐδέ τις ἀλκή*
Γ 459 *ἔκδοτε, | καὶ τιμὴν ἀποτινέμεν | ἥν τε ἔοικεν*
Δ 331 *ἑστασαν· | οὐ γάρ πώ σφιν ἀκούετο | λαὸς ἀυτῆς*
E 839 *βριθοσύνῃ· | δεινὴν γὰρ ἄγεν θεόν, | ἄνδρα δ' ἄριστον*
H 286 *ἀρχέτω· | αὐτὰρ ἐγὼ μάλα πείσομαι, | ἦ περ ἂν οὗτος*
K 370 *ἠὲ μέν' | ἠέ σε δουρὶ κιχήσομαι, | οὐδέ σέ φημι*

Jiné doklady:

A 241, *B* 217, 394, *Γ* 420, *Δ* 125, 234, 429, *E* 148, 230, 665, 790, *Z* 166, 180, 407, 509, 514, 519, *H* 30, 291, 377, 379, *Θ* 81, 142, 445, 523, *I* 79, 116, 165, 197, 369, 585, 688, 702, *K* 85, 118, 176, 249, 251, 378, 479, *Λ* 16, 240, 363, 380, 395, 481, 512, 545, 598, 611, 848, *M* 255, 329, 340, 438, 460, 461, *N* 78, 142, 161, 181, 191, 257, 465, 481, 557, 655, 755, 780, 803, 829 a j.

b) Vedlejší věty po caesuře *τριθημιμερής* nebo po caesuře mezi první a druhou stopou, jež sdružena jest s diairesí bukolskou.

A 132 *κλέπτε νόῳ, | ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι | οὐδέ με πείσεις*
A 133 *ἢ ἐθέλεις, | ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, | αὐτὰρ ἔμ' αὖτως*
A 244 *χωόμενος, | ὅ τ' ἄριστον Ἀχαιῶν | οὐδὲν ἔτισας*
A 251 *ἐφθίαθ', | οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν | ἠδὲ γένοντο*
A 278 *ἀντιβίην, | ἐπεὶ οὔ ποθ' ὁμοίης | ἔμμορε τιμῆς*
B 82 *νῦν δ' ἴδεν, | ὃς μέγ' ἄριστος Ἀχαιῶν | εὔχεται εἶναι*
B 349 *γνώμεναι, | εἴ τε ψεῦδος ὑπόσχεσις | εἴ τε καὶ οὐκί*
B 365 *γνώσεαι ἔπειθ', | ὅς θ' ἡγεμόνων κακὸς | ὅς τέ νυ λαῶν*
B 468 *μυρίοι, | ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα | γίγνεται ὥρῃ*
B 782 *χωομένῳ, | ὅτε τ' ἀμφὶ Τυφωέι | γαῖαν ἰμάσσῃ*
Δ 249 *ὄφρα ἴδῃτ', | αἴ κ' ὔμμιν ὑπέρσχῃ | χεῖρα Κρονίων*
E 331 *γιγνώσκων, | ὅτ' ἄναλκις ἔην θεός, | οὐδὲ θεάων*

H 335 *οἶκαδ' ἄγῃ, | ὅτ' ἂν αὖτε νεώμεθα | πατρίδα γαῖαν*
Θ 96 *ἀλλὰ μέν', | ὄφρα γέροντος ἀπώσομεν | ἄγριον ἄνδρα*
K 193 *αἰρείτω, | μὴ χάρμα γενώμεθα | δυσμενέεσσιν*

Jiné doklady:

A 412, 515, *B* 21, 34, 72, 112, 130, 309, 440, 626, *Γ* 436, *Δ* 137, 259, 267, 374, 510, *E* 60, 313, 392, 433, 467, 735, 747, *Z* 143, 292, 454, *H* 45, 325, 335, *Θ* 14, 111, 177, 190, 291, 386, *I* 19, 130, 138, 167, 382, 409, 493, 495, 534, 619, *K* 44, 65, 79, 91, 105, 115, 146, 286, 293, 367, *Λ* 33, 58, 223, 224, 243, 389, 467, 589, *M* 26, 79, 172, 236, 238, 327, 328, 438, 464, *N* 21, 220, 236, 327, 329, 335, 340, 381, 389, 440, 449, 471, 561, 594, 600, 634 a j.

3. Caesura *τριθημιμερής* nebo caesura po první stopě sdružená s diairesí bukolskou ve větách stažených.

Dlužno zde uvésti verše, jež zabrány jsouce z pravidla větami stažený mi vynikají souměrností, a v nichž, jak se zdá, přednost jest dáti rozčlenění způsobenému caesurou *τριθημιμερής* (nebo caesurou po první stopě) a diairesí bukolskou před rozčleněním pomocí caesury *πενθημιμερής* (nebo *κατὰ τρίτον τροχαῖον*), na př.:

A 65 *εἴ τ' ἄρ' ὅ γ' | εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται | εἴ θ' ἑκατόμβης*
A 108 *ἐσθλὸν δ' | οὔτε τί πω εἶπας ἔπος | οὔτε τέλεσσας*
A 117 *βούλομ' ἐγὼ | λαὸν σόον ἔμμεναι | ἢ ἀπολέσθαι*
A 262 *οὐ γάρ πω | τοίους ἴδον ἀνέρας | οὐδὲ ἴδωμαι*
B 225 *Ἀτρεΐδη, | τέο δὴ αὖτ' ἐπιμέμφεαι | ἠδὲ χατίζεις*
B 340 *ἐν πυρὶ δὴ | βουλαί τε γενοίατο | μήδεά τ' ἀνδρῶν*
B 488 *πληθὺν δ' | οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι | οὐδ' ὀνομήνω*
Γ 220 *φαίης κεν | ζάκοτόν τέ τιν' ἔμμεναι | ἄφρονά τ' αὔτως*
Γ 409 *εἰς ὅ κέ σ' | ἢ ἄλοχον ποιήσεται | ἢ ὅ γε δούλην*
Δ 26 *πῶς ἐθέλεις | ἅλιον θεῖναι πόνον | ἠδ' ἀτέλεστον*
Δ 54 *τάων | οὔ τοι ἐγὼ πρόσθ' ἴσταμαι | οὐδὲ μεγαίρω*
E 532 *φευγόντων δ' | οὔτ' ἄρ κλέος ὄρνυται | οὔτε τις ἀλκή*

Jiné verše tohoto způsobu: *B* 360, 800, *Γ* 246, *Δ* 322, *E* 527, 595, 774, 860, 879, *Z* 271, 446, *H* 140, 217, *Θ* 7, 11, 246, 379, 407, *I* 78, 100, 158, 527, *K* 6, 50, 98, 129, 324, 459, 550, *Λ* 2, 162, 163, 665, 788, *M* 53, 61, 135, 153, 247, 256, 305, *N* 9, 39, 224, 436, 589, 674, 761, *Ξ* 152, 315, 342, 371, 472, *O* 72, 226, 409, 511, 557, 605, 700, *Π* 26, 186, 352, 520, 557, 688, 731, *P* 221, 241, 329, 367, 398, 451, 507, 626, 755, *Σ* 265, 308, 409, 473, 535, 574, 597, *T* 176, 306, *Υ* 205, 311, *Φ* 61, 62, 99, 102, 119, 226, 288, 316, *X* 200, 201, 265, 300, 345, *Ψ* 315, 345, 378, 459, 485, 503, 549, 603, 621, 632, *Ω* 40, 216, 411, 414, 533, 588, 670, 767.

α 12, 13, 182, 212, 249, 266, *β* 26, 32, 68, 127, 270, 319, 407, *γ* 133, 185, 214, 348, 467, *δ* 50, 80, 87, 163, 202, 225, 230, 240, 350, 451, 566,

573, 596, 603, 605, 640, 712, 723, 818, 819, 821, ε 160, 264, 347, 391, 404, ξ 43, 44, 132, 201, 227, η 31, 60, 84, 117, ϑ 181, 198, 203, 212, ι 34, 45, 87, 112, 199, 215, 267, 479, κ 63, 120, 190, 212, 218, 267, 274, 286, 379, 416, 433, 446, 451, μ 154, 168, 281, ν 209, 409, 434, ξ 387, 388, 392, ο 300, 331, 504, π 27, 168, 245, 362, ϱ 46, 283, 363, 451, 470, 509, 577, σ 15, 20, 79, 215, 220, 265, 382, τ 42, 157, 212, 313, υ 279, 294, 368, φ 11, 28, 157, 159, 191, 249, 312, 425, χ 76, 226, 452, 468, ψ 174, 213, 346, 365, ω 148, 478.

4. Caesura τριϑημιμερής nebo caesura po první stopě hranicí slov, jež tvoří protivu nebo důrazně se vytýkají.

a) Vyskytuje se nemálo veršů v Iliadě a Odyssei, v nichž na počátku stavějí se vedle sebe slova významem k sobě protivu tvořící nebo slova, jež postavením vět teprve takového významu nabývají. Zpravidla tvoří slovo prvé položeno jsouc na počátek hexametru konec věty umístěné ve verši předcházejícím, slovo druhé významu protivného následuje obyčejně hned za prvním a bývá počátkem věty nové.

Nejednou přidruženy bývají spojky ἀλλά, αὐτάϱ, ἀτάϱ a zvláště δέ, jimiž význam adversativný slova druhého bývá zpravidla ještě určitěji vytčen.

Ježto každé z obou slov protivu tvořících náleží jiné větě, jest mezi nimi hranice logická označena buď slabší nebo silnější interpunkcí, kteráž padá ovšem někdy na místo, kde je caesura τριϑημιμερής, často mezi první a druhou stopu, avšak někdy již i do stopy první. Jest zřejmo, že takové sestavení slov významu adversativného nestalo se náhodou, nýbrž že skladatelé zpěvů herojských činili to úmyslně, chtíce slova významem protivná důrazně vytýkati. Stůjtež tu některé příklady doslovně:

A 500—501 . . . . . καὶ λάβε γούνων
σκαιῇ, δεξιτεϱῇ δ' ἄϱ' ὑπ' ἀνϑεϱεῶνος ἑλοῦσα

A 522—523 . . . . . μή τι νοήσῃ
Ἥϱη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται, ὄφϱα τελέσσω

B 33 ἐκ Διός. ἀλλὰ σὺ σῇσιν ἔχε φϱεσί, μηδέ σε λήϑῃ

Γ 18 καὶ ξίφος· αὐτὰϱ ὁ δοῦϱε δύω κεκοϱυϑμένα χαλκῷ

Z 492—493 . . . . . πόλεμος δ' ἄνδϱεσσι μελήσει
πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα

H 29—30 νῦν μὲν παύσωμεν πόλεμον καὶ δηιοτῆτα
σήμεϱον· ὕστεϱον αὖτε μαχέσσοντ', εἰς ὅ κε τέκμωϱ

Λ 175—176 τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κϱατεϱοῖσιν ὀδοῦσιν
πϱῶτον, ἔπειτα δέ ϑ' αἷμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει

M 144 Τϱῶας, ἀτὰϱ Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε

Σ 105—106 τοῖος ἐὼν οἷος οὔ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
ἐν πολέμῳ· ἀγοϱῇ δέ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι

Γ 56—57 *δεινὸν δὲ βρόντησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε*
ὕψοθεν· αὐτὰρ ἔνερθε Ποσειδάων ἐτίναξεν
δ 11—12 *ὅς οἱ τηλύγετος γένετο κρατερὸς Μεγαπένθης*
ἐκ δούλης· Ἑλένῃ δὲ θεοὶ γόνον οὐκέτ' ἔφαινον
κ 10—11 *κνισῆεν δέ τε δῶμα περιστεναχίζεται αὐλῇ*
ἤματα· νύκτας δ' αὖτε παρ' αἰδοίῃς ἀλόχοισιν
ν 99—100 *αἵ τ' ἀνέμων σκεπόωσι δυσαήων μέγα κῦμα*
ἔκτοθεν· ἔντοσθεν δέ τ' ἄνευ δεσμοῖο μένουσι

Jiné příklady: *B* 214, 313, 699, 773, 775, 822, *Γ* 106, *Z* 125, 260, *H* 153, 291, *Θ* 142, *I* 638, *K* 289, *Λ* 93, 174, 397, 406, 420, 426, 481, 634, *N* 829, *O* 457, 462, 546, 638, 725, *Π* 69, 229, 573, 697, 741, *P* 122, 153, 226, 251, 405, 472, 478, *Σ* 115, 578, *T* 159, 246, *Υ* 127, *Φ* 490, *X* 58, 422, 510, *Ψ* 29, 134, 265, 515, 538, 569, 578, 643, 871, *Ω* 11, 456, 461, 469, 573, 697, *α* 181, 359, *β* 166, *γ* 298, 366, *δ* 32, 132, 250, 518, *ε* 107, 108, 196, 266, *ζ* 263, *η* 318, *ι* 27, 316, 335, *κ* 132, 240, *λ* 312, *μ* 49, *ξ* 26, 81, 512, *ο* 225, *τ* 331, 388, *υ* 63, 101, 133, *φ* 231, *χ* 53, 55, *ψ* 320, 332.

Poznámka. V jedné větě spojeny a na počátku verše položeny jsou tyto protivy: *παυρότεροι πλεόνεσσι N* 739, *θνητὰς ἀθανάτῃσι ε* 213, *ἀθάνατοι θνητοῖσι τ* 593, *μοῖράν τ' ἀμμορίην τε υ* 76, *μῆτερ ἐμὴ δύσμητερ ψ* 97.

b) Nejednou stavějí se na počátku verše dvě slovesa proti sobě, z nichž prvé zavírá větu umístěnou ve verši předcházejícím, druhé novou větu začíná.

Ani toto postavení sloves není nahodilé; označovaloť se tím někde, že jeden děj proti druhému má býti vytčen, jinde opět znamenalo to rychlé následování obou dějů za sebou. Obojí význam případně označují dva příklady z Iliady: *Λ* 305, 559.

Λ 305 *ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν*
Λ 558—559 . . . . . *ὡς Ἀχιλῆα*
τιμήσῃς, ὀλέσῃς δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν

Vizme dále:

B 266 *πλῆξεν· ὃ δ' ἰδνώθη, θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ*
E 702 *χάζονθ', ὡς ἐπύθοντο μετὰ Τρώεσσιν Ἄρηα*
Π 252 *δῶκε, σόον δ' ἀνέηνσε μάχης ἐξ ἀπονέεσθαι*
γ 149 *ἔστασαν· οἱ δ' ἀνόρουσαν ἐυκνήμιδες Ἀχαιοί*

Jiné příklady: *Λ* 184, *B* 4, 98, *Γ* 217, *H* 481, *I* 260, 336, *K* 259, 273, *Λ* 45, 235, 651, *M* 395, *N* 42, *Ξ* 436, *O* 21, 57, 216, *Π* 594, *P* 13, *T* 296, *Υ* 121, 424, 489, *Ψ* 453, *Ω* 730, *γ* 158, 422, 454, *δ* 558, *ϑ* 49, *κ* 219, 448, *λ* 226, 324, *ν* 286, *ξ* 267, *ο* 159, *σ* 97, *τ* 159, *υ* 277, *χ* 397, *ω* 543.

c) Pozoruhodny jsou verše začínající větami *ὡς φάτο, ὡς ἔφατ'*, k nimž se druží ihned sloveso (výrok) věty následující. Sloveso to znamená, že účinek řeči nebo slov předcházejících, k nimž se odnáší věta *ὡς φάτο, ὡς ἔφατ'*, jevil se u posluchače hned buď činem nebo dojmem. První polovice těchto veršů často se opakují.

Příklady:

A 33 *ὡς ἔφατ', ἔδεισεν δ' ὁ γέρων καὶ ἐπείθετο μύθῳ*
B 16 *ὡς φάτο, βῆ δ' ἄρ' Ὄνειρος, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν*
Γ 84 *ὡς ἔφαθ', οἱ δ' ἔσχοντο μάχης ἄνεώ τε γένοντο*
Γ 259 *ὡς φάτο, ῥίγησεν δ' ὁ γέρων, ἐκέλευσε δ' ἑταίροις*
Δ 20 *ὡς ἔφαθ', αἱ δ' ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη*
E 426 *ὡς φάτο, μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε*

Jiné příklady: *A* 568, 595, *B* 166, 182, *H* 200, *Θ* 97, 409, *K* 227, 482, *Ξ* 270, *Π* 626, *P* 567, *T* 74, *Φ* 537, *Ψ* 12, 488, *Ω* 200, 718, *β* 35, *ζ* 211, *ν* 184, *ο* 169, *ϱ* 348, *σ* 117, 320, *τ* 89, *ψ* 32, *ω* 496.

5. Caesura *τριθημιμερής* nebo caesura mezi první a druhou stopou po vokativu, imperativu a po slovech zvolání.

a) Caesura *τριθημιμερής* nebo caesura mezi stopou první a druhou po vokativu.

Často se vyskytuje vokativ na začátku hexametru a sáhá do caesury *τριθημιμερής*; ale nejednou vyplňuje jenom stopu první.

V obou případech vyžaduje vokativ přestávky. Jinak jesti to s vokativy, které nevyplňují ani první stopy. Po těch ovšem není pausy, nýbrž vokativy ty splývají při přednesu s následujícími slovy. Některé vokativy se opakují. Několik příkladů:

A 38 -39 . . . . . *Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις,*
Σμινθεῦ
A 59 *Ἀτρεΐδη, | νῦν ἄμμε πάλιν πλαγχθέντας ὀίω*
A 74 *ὦ Ἀχιλεῦ, | κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι*
A 106 *μάντι κακῶν, | οὔ πώ ποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας*
A 225 *οἰνοβαρές, | κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο*
A 503 *Ζεῦ πάτερ, | εἴ ποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα*
A 561 *δαιμονίη, | αἰεὶ μὲν ὀίεαι, οὐδέ σε λήθω*
B 190 *δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι*
Γ 204 *ὦ γύναι, | ἦ μάλα τοῦτο ἔπος νημερτὲς ἔειπες*
Δ 285 *Αἶαντ', | Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων*
E 472 *Ἕκτορ, | πῆ δή τοι μένος οἴχεται, ὃ πρὶν ἔχεσκες*

Jiné příklady: *A* 282, 442, *B* 225, 235, 344, *Γ* 276, 351, 365, 399, *Δ* 31, 193, 234, 257, 266, 313, 318, 350, *E* 171, 230, 421, 529, 601, 648,

684, 757, 762, 872, *Z* 254, 326, 407, 486, 518, 521, *H* 179, 191, 226, 284, 357, 406, *Θ* 102, 139, 161, *I* 32, 40, 53, 69, 115, 252, 254, *K* 204, 249, *Λ* 313, 441, 452, 523, *M* 164, 231, 322, 366, *N* 120, 222, 232, 255, 307, 374, 446, 448, 463, 631, 751, 769, *Ξ* 139, 298, 313, 342, 364, *O* 90, 128, 206, 372, 399, 437, 472, 569, *Π* 31, 33, 200, 204, 269, 538, 556, 617, 620, 627, 628, 693, 721, 830, 833, 837, 859 a j.

b) Caesura *τριθημιμερής* nebo caesura mezi stopou první a druhou po imperativu.

Také imperativ a hortativ na začátku verše položený vyžaduje pausy a zabírá často první stopu nebo sáhá až do caesury *τριθημιμερής*.

V některých verších jest spojen s vokativem. Avšak kde imperativ na začátku položený nevyplňuje ani první stopy, tam není pausy, a imperativy rovněž jako vokativy nevyplňující první stopy splývají při přednesu rhythmicky se slovy následujícími v jeden celek. Některé příklady.

Λ 173 *φεῦγε μάλ', | εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται· οὐδέ σ' ἐγώ γε*
Λ 259 *ἀλλὰ πίθεσθ'· | ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο*
Λ 276 *ἀλλ' ἔα, | ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν*
Λ 335 *ἄσσον ἴτ'· | οὔ τί μοι ὔμμες ἐπαίτιοι, ἀλλ' Ἀγαμέμνων*
Λ 363 *ἐξαύδα, | μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω*
Λ 515 *ἢ ἀπόειπ', | ἐπεὶ οὔ τοι ἔπι δέος, ὄφρ' ἐὺ εἰδῶ*
B 56 *κλῦτε, φίλοι· | θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν Ὄνειρος*
B 299 *τλῆτε, φίλοι, | καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον, ὄφρα δαῶμεν*
B 440 *ἴομεν, | ὄφρα κε θᾶσσον ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα*
Π 514 *κλῦθι, ἄναξ, | ὅς που Λυκίης ἐν πίονι δήμῳ*
X 416 *σχέσθε, φίλοι, | καὶ μ' οἷον ἐάσατε κηδόμενοί περ*
Ψ 770 *κλῦθι, θεά, | ἀγαθή μοι ἐπίρροθος ἐλθὲ ποδοῖιν*

Jiné příklady: *B* 8, *Γ* 304, 456, 459, *Δ* 184, 509, *E* 102, 115, 606, *Z* 143, 258, 331, 526, *H* 36, 67, 193, 350, *Θ* 5, 9, 399, *I* 26, 43, 165, 197, 603, 625, *K* 85, 145, 146, 175, 176, 193, 251, 278, 378, 383, 544, *Λ* 186, 469, 512, 513, 611, *M* 440, *N* 151, 381, 465, 481, 784, *Ξ* 76, 90, 370, 374, 482, *O* 158, 254, 375, 496, 556, *Π* 19, 22, 83, 126, 446, 707, *P* 13, 121, 220, 652, *Ω* 88, *β* 410, *δ* 722, *ε* 445, *ϑ* 133, 424, *λ* 144, 248, *ξ* 495 a j.

c) Caesura *τριθημιμερής* a caesura mezi stopou první a druhou po slovech vyjadřujících zvolání.

Na počátku verše vyskytují se některá slova, jimiž se vyjadřuje podivení, rozhorlení, politování nebo jiná affekce duševní, a dlužno za to míti, že po těchto slovech nastupuje přestávka. Jsou to zejména slova *ὦ πόποι, ὤ μοι ἐγώ, νήπιος, σχέτλιος*, na př.:

Λ 254 *ὦ πόποι, | ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει*
B 38 *νήπιος, | οὐδὲ τὰ ᾔδει ἃ ῥα Ζεὺς μήδετο ἔργα*
B 112 *σχέτλιος, | ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν*

B 272 *ὦ πόποι, | ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργεν*
E 406 *νήπιος, | οὐδὲ τὸ οἶδε κατὰ φρένα Τυδέος υἱός*
I 630 *σχέτλιος, | οὐδὲ μετατρέπεται φιλότητος ἑταίρων*
I 632 *νηλής· | καὶ μέν τίς τε κασιγνήτοιο φονῆος*
Σ 6 *ὤ μοι ἐγώ, | τί τ' ἄρ' αὖτε κάρη κομόωντες Ἀχαιοί*

Jiné příklady: *B* 157, 337, *H* 455, *Θ* 177, 352, *Λ* 404, *M* 113, 127, *Ξ* 49, *O* 104, 185, 286, 467 *Π* 433, 686, 745, *P* 91, 171, 236, 629, *Σ* 13, 311, 324, *Υ* 264, 293, 296, 466, *Φ* 229, 553, *X* 41, 86, 99, 168, 297, 373, *Ψ* 103, 782, *α* 8, 32, 253, *γ* 161, *δ* 169, 333, 663, 729, 818, *ε* 286, 356, *ξ* 119, *ι* 507, *κ* 38, 69, *λ* 436, 450, *ν* 209, *ο* 381, *π* 364, *ϱ* 248, 454, *σ* 26, *τ* 363, *υ* 194, *ψ* 150.

6. Věty nebo části vět před caesurou *τριθημιμερής*.

Na počátku verše vyskytují se často kratičké věty nebo podstatné části vět, na př. sloveso s podmětem nebo doplňkem, jež sáhají do caesury *τριθημιμερής*. Některé se opakují, některé mají jen části společné. I tu jest viděti na některých příkladech ráz ustálenosti, jež se dlouhou dobou pěstování epiky vyvinula.

Uvedeme některé příklady do slova, jiné budou pouze citovány číslem verše, na př.:

βῆ δ' ἰέναι Λ 199, *Θ* 220, *K* 136, 179, 336, *N* 167, *O* 483, *P* 657, *Ω* 95, 347, *κ* 208, *π* 413;
λαοὶ ἕποντ' (ἕπονθ') *B* 578, *N* 492, 710, *Π* 551,
Τρῶες ἕποντ' Λ 474,
κοῦροι ἕποντ' δ 643;
ἄνδρ' ὁρόω E 244, *Ω* 355;
κεῖται ἀνήρ E 467, *Π* 558;
μή τι πάθοι E 567,
μή τι πάθῃς ϱ 596;
ὧδ' ἔστω H 34, *Θ* 523;
εἶσε λόχον Z 189, *δ* 531;
ἀλλ' ἴομεν Z 526, *K* 126, 251, *Λ* 469, *β* 404, *ξ* 31, *κ* 549, *ϱ* 194, *ω* 437,
μὴ ἴομεν M 216, *ω* 462;
ἦλθε κακόν Λ 363, *O* 450, *P* 292, *Υ* 450;
οὐκ ἀλέγω Λ 389, *ϱ* 390;
γαῖα χάνοι Z 282,
πᾶσι χάνοι P 417;
ἧκε κακόν Λ 539, *Π* 730,
ἧκε φόβον O 327;
ῥῆξε σάκος Υ 268, *Φ* 165;
λῆγ' ἔριδος Λ 319, *Φ* 359;
φολκὸς ἦεν B 217,
τόσσος ἦεν I 546,
ὀξὺς ἦεν M 447;
ὄφρα ἴδῃ Γ 163, *Λ* 195, *N* 449, *O* 32, *ο* 432,
ὄφρα ἴδητ' Λ 249,
ὄφρα ἴδηθ' κ 426;
στῆ δὲ παρέξ Λ 486,
νῆχε παρέξ ε 439,
ὥσα παρέξ ι 488;
ἕσκε Μέδων O 334,
ἕσκε φίλος τ 240;
ὅς κε τύχῃ Θ 430,
ὅς κε φύγῃ Σ 271;
γνώσεαι ἔπειθ' B 365,
δείσετ' ἔπειθ' Γ 130;
οὐκ ἀΐεις K 160, *O* 130, 248, *σ* 11;
οἳ δ' ἄρ' ἴσαν B 780, *Γ* 8;
οὐ γὰρ ἔχον N 714, *μ* 350;

οὐκ ἐάᾳς μ 282, τ 374,
οὐκ ἐάᾳ Θ 414;
οὐχ ὁράᾳς H 448, O 555, Φ 108, ε 545;
ὄφρ' εἴπω H 68, Θ 6;
πέμπε δέ μιν Z 168, Π 671, Σ 452, δ 799;
πῶς ἐθέλεις Δ 26, Ω 203;
ὡς ἄρ' ἔφη Α 584, B 265, E 111, 607, Φ 136, 502, β 377, ϑ 482, ϱ 409, ν 120, ψ 181, ω 397 a j.
ὡς ἄρ' ἔφαν Γ 161, 324, H 206, ι 413, ϱ 488, σ 75, 117 a j.
ὡς ἐφάμην δ 471, ι 287, κ 70, λ 145 a j.
ὡς ἴδεν Δ 149, E 572,
ὡς ἴδον E 515, Φ 207;
ὡς δὲ ἴδεν Δ 151, E 846,
τοὺς δὲ ἴδεν E 241, χ 383;
στῆ δ' ὄπιθεν Α 197, Π 791, P 468;
τοὺς μὲν ἔασ' E 148, Λ 148, 426,
τοὺς μὲν ἔα N 2;
τὼ βήτην Ξ 281, ϱ 200;
τῷ σε χρή H 331, I 100, ϱ 417;
τῶν μνῆσαι O 375, X 84;
φράζεο νῦν P 144, X 358;
αὐτὰρ ὃ βῆ Δ 385, E 398, 849, Z 171, K 73, Λ 101, T 40, Υ 407, Φ 299, δ 532, η 139, ϱ 255, σ 153.

Jiné příklady: Α 310, 347, Δ 125, E 417, H 335, I 320, 702, K 51, 571, Λ 397, 848, M 79, 255, O 88, 217, Π 332, P 17, 232, Σ 416, T 112, Φ 184, 338, X 406, Ω 1, 421, β 240, 390, γ 437, 496, δ 582, 616, 653, η 292, ϑ 78, 462, ι 314, κ 33, λ 167, ο 231, 268, ϱ 255, σ 256, 333, τ 129, 286, 475, 549, φ 147, 329, ω 4, 75.

7. Vazba participiálná před caesurou τριθημιμερής.

Část hexametru od začátku do caesury **τριθημιμερής** zabírá nejednou vazba participiálná. Participium, jež jest až na nepatrné odchylky rozměru iambického, jest spojeno *a)* s určitým slovesem, *b)* s příslovcem, *c)* s akkusativem doplňkovým, někdy též s dativem nebo genitivem, *d)* nebo jest to participium **ἐών, ἐόν** s výrokovým adjektivem.

a) Participium s určitým slovesem.

ἄξω ἑλών Α 139, εἶσεν ἄγων Α 311, στῆσε δ' ἄγων B 558, ἤλυθ' ἔχων K 440, στῆ δὲ ταφών Λ 545, Π 806, Ω 360, πρῆσε χανών Π 350, ἧστο ἀλείς Π 403, κεῖτο ταθείς N 655, Φ 119, ἶξε θέων Λ 807, γ 288, ἧστο μένους' δ 439, ἶξε νέων ε 442, ὄρσο κέων η 342, ἦα κιών π 472, θός οἱ ἑλών ϱ 400, οἶσε θέων χ 106, βῆ δὲ φέρων Λ 247, χ 112.

b) Participium s příslovcem.

οἶκαδ' ἰών Α 179, β 179, αὖθι μένων Α 492, Γ 291, η 314, (K 62, 65, X 137), ἄσσον ἰόνθ' Α 567, ἄσσον ἰών ι 300, ἂψ ὀρόων Γ 325, εὖ διαβάς M 458, ἐγγὺς ἐών Ξ 417, β 165, ἐνθάδ' ἐών λ 486, ἂψ ἀνιοῦσ' T 290, μακρὰ βιβάς O 307, ι 450, κεῖσ' ἐλθών ν 423, σ 339, ἔνθ' ἐλθών N 23, ἔνθεν ἑλών ϑ 500, ξ 74, ἑσταότ' ἄγχ' O 434, χ 130, ῥίμφα θέων K 54, ϑ 193, ὡς εἰπών E 460, Z 61, 466, H 1, Θ 41, K 131, Λ 456 a j.

c) Participium s akkusativem, někdy též s dativem nebo genitivem.

στέμματ' ἔχων A 14, *τόξον ἔχων O* 443, *ἕλκος ἔχων T* 52, *σκῆπτρον ἔχων Σ* 557, *γ* 412, *ἔγχος ἔχων ϱ* 62, *υ* 145, *ὀξὺν ἔχων γ* 443, *λαὸν ἄγων K* 79, *ξεῖνον ἄγων ϱ* 72, *αἶγας ἄγων ϱ* 213, *νηυσὶν ἄγων Φ* 41, *χειρὸς ἑλόντ' A* 323, *χειρὸς ἑλών η* 168, *χειρὸς ἑλοῦσ' Δ* 542, *E* 30, *χειρὸς ἔχων Δ* 154, *Λ* 488, *χερσὶν ἔχων Ψ* 583, *λ* 575, *ἄνδρα βαλών Ż* 7, *δουρὶ βαλών Λ* 144, 321, *Γ* 437, *κῆρ ἀχέων E* 399, *Τρωσὶ δαμείς Σ* 461, *πολλὰ παθών Φ* 82, *θυμὸν ἕδων κ* 379, *αὐτὸς ἰών A* 185, *X* 113, *ν* 21, *αὐτὸς ἔχων P* 473, *Ω* 280, *τὸν δὲ ἰδών E* 596, *Θ* 278, *Λ* 599, 645, 814, *O* 12, *Π* 5, *τοὺς δὲ ἰδών Δ* 255, 336, *M* 331, *Π* 431, *παῖδα ἰδών Ω* 585.

d) Participium *ἐών, ἐόν* s výrokovým adjektivem.

ζωὸς ἐών B 699, *P* 153, 478, 672, *X* 436, *λ* 156, *ὑγρὸν ἐόν E* 903, *ἐσθλὸς ἐών Λ* 471, 665, *θ* 582, *ο* 557, *πλεῖον ἐόν Λ* 637, *λυγρὸς ἐών N* 119, *σ* 107, *τοῖος ἐών Σ* 105, *α* 257, *δ* 421, *η* 312, *λ* 499, *ϱ* 133, 136, *υ* 89, *ω* 379, *πεζὸν ἐόντ' λ* 159, *μοῦνος ἐών ν* 40, *ψ* 38, *παιδνὸς ἐών φ* 21, *ω* 338, *χωλὸς ἐών θ* 332.

8. **Před caesurou *τριθημιμερής*, někdy též před caesurou mezi první a druhou stopou končí se poslední člen věty stažené, jejíž ostatní část jest položena ve verši předcházejícím.**

Na zajímavý úkaz přesahování věty stažené posledním členem do verše následujícího poukázáno bylo již při vylíčení významu caesury ve stopě třetí.

Některé příklady pro tento způsob přesahování:

B 204—205 *οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,*
εἷς βασιλεύς

Δ 258—259 *ἠμὲν ἐνὶ πτολέμῳ ἠδ' ἀλλοίῳ ἐπὶ ἔργῳ*
ἠδ' ἐν δαίθ'

H 400—401 *μήτ' ἄρ τις νῦν κτήματ' Ἀλεξάνδροιο δεχέσθω*
μήθ' Ἑλένην

I 408—409 *ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθέμεν οὔτε λεϊστὴ*
οὔθ' ἑλετή

I 701—702 *ἀλλ' ἤ τοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἵῃσιν*
ἤ κε μένῃ

K 6—7 *τεύχων ἠ πολὺν ὄμβρον ἀθέσφατον ἠὲ χάλαζαν*
ἠ νιφετόν

Γ 17—18 *παρδαλέην ὤμοισιν ἔχων καὶ καμπύλα τόξα*
καὶ ξίφος

E 171—172 *Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες ὀιστοὶ*
καὶ κλέος

Jiné doklady: *B* 563–564, 571—572, *Δ* 136–137, *Z* 239—240, (*H* 235–236), *H* 288—289, *Θ* 290—291, *I* 11—12, 440–441, 522—523, 544—545, *K* 256—257, 260—261, *Λ* 375—376, *M* 21—22, 339—340, *N* 543—544, 638—639, *Ξ* 419—420, *O* 98—99, 106—107, 657—658, *Π* 299—300, 812—813, *P* 51–52, 91—92, 362—363, *Σ* 107—108, 419 až 420, 459—460, *T* 81—82, 147—148, *Υ* 59—60, 360—361, *X* 300–301, *Ψ* 66–67, 99—100, 444—445, *Ω* 614—615, 707—708, *α* 303—304, 397 až 398, *γ* 367—368, *δ* 84—85, 111—112, *η* 70—71, *ϑ* 396—397, *κ* 230 až 231, 239—240, 312–313, 539—540, *μ* 116—117, *π* 293—294, 383—384, *ρ* 343—344, *σ* 3—4, *τ* 61—62, 266—267, *υ* 34—35, 266—267, 312–313, *χ* 65—66.

9. Od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής vazby významu příslovečného.

Častěji vyskytuje se na začátku hexametru podstatné jméno s předložkou, kterážto slova obě mají pospolu rozměr choriambu. Jen v nemnohých případech jest choriambus zastoupen molossem. Vazby tyto příslovečné jsou často zakončením věty položené ve verši předcházejícím.

ἐν κλισίῃς B 778,
ἐς κλισίην I 90, *Λ* 623, 843,
ἐν κλισίῃ ρ 516,
ἐκ κλισίης I 622, *T* 191;
ἐν ποταμῷ B 861, 875, *Σ* 521, *Ω* 351,
ἐς ποταμόν Φ 8, *ξ* 59, *η* 281,
ἐκ ποταμοῦ Φ 35;
ἐν πεδίῳ B 473, 812, *Γ* 133, *H* 66, *Σ* 256, *Υ* 217;
ἐκ πεδίου Λ 152, *M* 119, *γ* 431,
ἐς πεδίον B 465, *Γ* 252, *Φ* 300, *Ω* 332, *γ* 485,
πρὸς πεδίον X 198,
ἂμ πεδίον ε 329;
ἐν πολέμῳ Σ 106, *Υ* 131,
ἐς πόλεμον O 533, *Σ* 238,
ἐκ πολέμου Z 480, *Λ* 752, *M* 123;
ἐν μεγάρῳ N 431,
ἐς μέγαρον α 416, *υ* 96,
ἐν μεγάροις γ 213, *δ* 165, *π* 94;
ἐν καθαρῷ Θ 491, *K* 199, *Ψ* 61;
ἐς θάλαμον δ 802, *κ* 340, *χ* 174, *ψ* 295, *ω* 166;
εἰν Ἀρίμοις B 783,
ἐν Λυκίῃ M 312,
ἐν προχοῇς λ 242, *υ* 65,
ἐν Σπύλῳ Ω 615;
ἐξ ἑδέων Λ 534, 581,
ἐξ Ἐνετῶν B 852,
ἐξ ὀχέων Λ 621,
ἐκ βελέων Ξ 130, *Σ* 152,
ἐξ ὀρέων Π 392, *χ* 303,
ἐκ γενετῆς Ω 535, *σ* 6,
ἐξ Ἐφύρης α 259,
ἐξ αὐτῆς Ξ 416, *Σ* 359,
ἐξ ἐμέθεν E 653, *I* 456;
νοσφὶ νεῶν Θ 490, *Ψ* 365,
πὰρ νηῶν Θ 533, *N* 744, *Ξ* 28;
ἐκ κεφαλῆς Π 640, *ξ* 226,
ἐκ πόλιος Θ 505, *ι* 41,
ἐκ θαλάμου Ω 275, *χ* 140,
ἐξ ὕδατος τ 537;
εἰς Ἰθάκην α 18, *λ* 162, *τ* 462,
ἐξ Ἰθάκης δ 175, *ο* 267, *ψ* 176;
εἰς ἀγορήν π 377,
ἀμφὶ γάμῳ N 382,
ἀμφὶ πυρήν Ψ 256,
ἀμφὶ πόσει ρ 555, *τ* 95;

ἐκ χειρῶν E 657, *ε* 316, *ϱ* 99,
ἐν θυμῷ Γ 9, *Ξ* 50, *O* 566, *Ω* 523, *χ* 411,
ἐξ ἀρχῆς α 188, *λ* 438,
πρὸς Τρώων A 160, *Z* 57, 525,
ἐν φυλάκεσσ' K 127,
ἐν Φυλάκῃ O 335,
ἐν κονίῃς Ψ 26,
ἐν κανέῳ γ 442;
ἐς Τροίην Λ 22, *N* 7, 645, *O* 706, *Π* 169,
ἐκ Τροίης Z 529, *N* 233, 367, *Ξ* 505,
ἐν Τροίῃ B 162, *α* 355, *δ* 6;
ἐξ ὕπνου E 413, *K* 138,
ἐς Φθίην T 299,
ἐκ δούλης δ 12,
ἐν δήμῳ δ 691, *σ* 115,
ἐν ποίῃ σ 368.

Někdy sáhá toto příslovečné určení jen do konce stopy první, na př.: *ἐκ Διός B* 33, 70, 669, *Σ* 75, *β* 217, *ἐς λόχον N* 277, *πρὸς πόλιν Φ* 4, *ἐς τάφον Ψ* 680, *ἐς στρατόν Ω* 566.

10. Od začátku hexametru do caesury *τριθημιμερής* podstatné jméno s přívlastkem.

Dosti často vyskytuje se na začátku podstatné jméno s přídavným nebo se zájmenem possessivným, demonstrativným, ba i s číslovkou. Obě slova majíce pospolu rozměr choriambu sáhají až do caesury *τριθημιμερής* a bývají zhusta zakončením věty umístěné ve verši předcházejícím.

παῖδα φίλην A 447,
παῖδα φίλον Π 460, *ω* 103,
παῖδά τ' ἐμήν δ 263, *η* 313,
παιδὸς ἑοῦ A 496, *M* 403,
παιδὸς ἐμοῦ Ω 214;
θυμὸν ἐμόν Γ 98,
υἱὸν ἐμόν A 510,
οἷς ἑτάροις Δ 294, *O* 249;
πατρὶ φίλῳ A 578, *Ξ* 502, *P* 196, *Ω* 594, *ζ* 67,
πατρὸς ἐμοῦ γ 83, *ζ* 256, *ν* 173,
πατρὶ ἐμῷ, πατρί τ' ἐμῷ Ψ 278, *γ* 209, *σ* 140,
πατρί τε σῷ Γ 50, *Ω* 283;
ἥματι τῷ Γ 189, *I* 253, *N* 335, *Ξ* 250, *O* 76, *Σ* 85, *T* 60, 89, *X* 359, 471, *Ψ* 87, *ε* 309, *ψ* 252,
ἥματι τῷδ' Λ 444, *O* 252;
μητρὸς ἑῆς E 371,
θοῦρος Ἄρης E 507,
θάρσεϊ ᾧ H 153,
νῆας ἐμάς I 361, *Π* 63,
μητέρ' ἐμήν I 451, *ξ* 305,
Ζεὺς Κρονίδης Λ 289,
ὀξὺ βέλος Λ 392, 845,
νυκτὶ θοῇ M 463,
νὺξ ἀβρότη Ξ 78,
ἔγχει ἐμῷ Ξ 483, *X* 271,
νῆα θοήν Ψ 317, *η* 109,
νηὶ θοῇ Π 123, *ν* 157, *π* 368,
πᾶν πεδίον Π 79,
ἦν ἀάτην Π 274,
γνωτὸν ἐμόν P 35,
μοῖρ' ὀλοή Φ 83, *β* 100, *ω* 29,
οἶκον ἐμόν α 251, *π* 128,
κτήματ' ἐμά β 313,
δεινὸς ἀνήρ Λ 654,
κεῖνος ἀνήρ δ 145,
σὴν ἄλοχον ε 210,
κτῆσιν ἐμήν η 225,
μῦθον ἐμόν ο 196,
ἧς ἀρετῆς ω 197,
ἧς γαίης α 59, *ι* 28,
κύμαθ' ἁλός μ 68, *χ* 387,
ἄνδρε δύω Ψ 659, *δ* 27, *ι* 90, *π* 244,
υἷε δύω B 831, 843, *Λ* 102.

11. Od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής slova rozměru choriambického.

Se slovy rozměru choriambického setkáváme se na začátku hexametru velmi zhusta; jsou to podstatná jména, adjektiva, slovesa v některých tvarech a adverbia.

Také slova s rozměrem molossu zastupujícího choriambus vyskytují se tu. Slova ta bývají často zakončením věty položené ve verši předcházejícím.

Poznámka. Slova s rozměrem choriambu nalézáme ovšem též na místě hexametru od caesury τριθημιμερής do caesury πενθημιμερής, ale nevyskytují se tam tak často, jako na začátku hexametru.

a) Substantiva s rozměrem choriambu nebo molossu od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής.

Obecná jména nebývají tu tak často, jako jména vlastní.

Z obecných jmen budtež vytčena některá: ἡγεμόνες Δ 538, ἡγεμόνων Δ 429, *E* 38, *M* 334, *Π* 307, *P* 253, χερμαδίῳ Δ 518, *E* 582, Ξ 410, *O* 250, *Π* 578, podstatná jména s koncovkou -σύνη jako βριθοσύνη *E* 839, *M* 460, γηθοσύνη Φ 390, τοξοσύνη *N* 314, δρηστοσύνη *o* 321, πλαγτοσύνης *o* 343, ταρβοσύνη σ 342, κλεπτοσύνη τ 396.

Z četných jmen vlastních stůjtež zde jen některá, na př.:

Ἰδομενεύς Γ 230, Δ 253, *N* 210, 232, 240, 255, 362, 370, Ψ 474.

Μηριόνης *B* 651, Δ 254, *H* 166, *K* 59, *N* 246, 249, Ξ 514, Ψ 113, 124, 351.

Πριαμίδης *B* 817, *H* 258, *M* 438, *N* 157, 803, Ξ 365, *O* 597, Γ 408.

Μυρμιδόνες Α 328, *B* 684, *I* 652, Λ 797, *Π* 39, 155, 200, 269, 506, 546.

Ἀτρεΐδης Α 7, 12, 59, 224, 247, *B* 284, 344, 577, 614, Γ 271, 350, 361, 364, *E* 50, *I* 339, 341, 369, 516, Λ 130, 169 a j.

Ἀργέιοι Δ 510, Z 159, *I* 338, *K* 27, 130, Λ 16, *M* 441, *O* 8, *Π* 69, *P* 506, Σ 449 a j.

Jiné příklady: Α 4, 404, *B* 244, 492, 543, Γ 17, Δ 228, *E* 60, 656, Z 33, 403, 499, *H* 15, Λ 224, *N* 517, 554, 561 644, Ξ 246, 276, 444, 450, 464, 512, *O* 65, 112, 438, 521, 526, *Π* 186, 194, 318, 559, 703, 738 a j.

α 23, 335, β 22, 53, 83, 133, 158, 194, 301, γ 1, 112, δ 14, 144, 202, 366, 621, ε 334, ζ 218, 317, η 23, 332, ϑ 44, 114, 116, 231, 262, 265, 478, 565, λ 68, 109, μ 225, ξ 175, 291 a j.

b) Adjektiva s rozměrem choriambu nebo molossu před caesurou τριθημιμερής.

Adjektiva rozměru choriambického na začátku hexametru jsou velmi četná. Uvedeme některá, jež se často opakují, ovšem jen ve tvaru nom. sing. masc., ač se vyskytují v různém rodě, čísle a pádu.

ἀθάνατος *B* 31, 814, *Δ* 64, 128, *E* 442, 828, *M* 9, *N* 525, *Σ* 186, *α* 79, 201, *δ* 79, 564, 586, 592, *ε* 80, 357, *η* 94, *λ* 250, *o* 35, 173, *ϱ* 149.

ἀμβρόσιος *A* 529, *B* 57, *E* 338, *Ξ* 170, 172, *Σ* 268, *α* 97, *σ* 193.

ἐσπέσιος *B* 600, *I* 2, *O* 669, *Υ* 342, *β* 12, *ϑ* 19, *ι* 211, *ϱ* 63, *ω* 49.

ἀργαλέος *Δ* 471, *Λ* 4, *M* 176, 410, *Ξ* 87, 105, *P* 385, *Υ* 356, *Φ* 386, *δ* 397, *η* 241, *λ* 291, *ν* 312.

κουρίδιος *A* 114, *E* 414, *H* 392, *Λ* 243, *O* 40, *T* 298, *λ* 430, *ν* 45, *ξ* 245, *τ* 266, 580.

παννύχιος *H* 476, 478, *Σ* 315, *Ψ* 217, *β* 434, *μ* 429.

δαιμόνιος *A* 561, *Γ* 399, *Δ* 31, *Z* 407, 486, *Ω* 194, *δ* 774.

διογενής *A* 489, *K* 144, 340, *Λ* 810, *Ψ* 294, *κ* 443.

δεξίτερος *E* 393, *H* 108, *K* 373, *Ξ* 137, *σ* 397.

Sem možno vřaditi také:

ἀμφότερος *Γ* 179, 208, *Δ* 60, 145, 521, *E* 156, 261, *H* 3, 418, *K* 552, *M* 265, 344, *N* 60, 166, 783, *Φ* 116, *γ* 37, *λ* 256, 319, *μ* 410, *ξ* 505, *o* 78, *ψ* 53, 351, *ω* 398.

Jiné příklady: *B* 338, 415, *Γ* 387, *Δ* 126, 282, *E* 63, *Z* 290, *H* 239, *Θ* 42, 56, *I* 382, *K* 44, 559, *Λ* 31, *M* 54, *N* 6, 13, 58, 142, *Ξ* 123 a j.

α 442, *β* 61, 72, 282, 385, *γ* 450, *δ* 127, 132, 229, 451, 606, 847, *ε* 67, 269, 369, *η* 90, 113, *ϑ* 35, 84, 185, 404, 493, 512, *ι* 52, 93, 349, 452, *κ* 88, 108, 355, *λ* 243, 555, 562, *μ* 22 a j.

Někdy mají rozměr molossu: *Λ* 241, *Γ* 337, *E* 744, *Z* 495, *Θ* 114, 550, *N* 161, *Ξ* 415, *Π* 70, *P* 89, 273, 748, *Υ* 222, 249, *Ψ* 308, 314, 520, *Ω* 21, *α* 142, *δ* 64, 637, *ε* 483, *ζ* 77, *ϑ* 47, *ι* 183, *λ* 535 a j.

c) Adverbia rozměru choriambického sáhající od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής.

Jsou to zvlášť adverbia odvozená od adjektiv, jež na počátku hexametru v rozměru svrchu dotčeném dosti často se vyskytují.

Některá adverbia, jež se často opakují:

καρπαλίμως *A* 359, 435, *B* 17, 168, *Γ* 117, *E* 868, *Θ* 506, 546, *I* 708, *K* 346, 513, *Λ* 118, *Υ* 190, *X* 159, *Ψ* 408, *β* 406, *γ* 30, 418, 478, *ε* 193, *ζ* 261, *η* 38, 135, *ϑ* 16, 122, *ι* 226, 464, *ξ* 500, *o* 497.

ῥηϊδίως *Δ* 390, *E* 808, *I* 184, *Λ* 114, *M* 448, *Π* 690, 846, *P* 178, *X* 19, *ϑ* 376, *ι* 313, *ξ* 196, 254, 349, 358, *π* 198, *φ* 92, 407, *ψ* 186, *ω* 177.

νωλεμέως Δ 428, *E* 492, *N* 3, 780, *δ* 288, *ι* 435, *λ* 413, *μ* 437, *ν* 24.
ἀσπασίως Δ 327, *Σ* 232, *T* 72, *κ* 131, *ν* 33, 333.
ἀφραδέως Γ 436, *M* 62, *Ψ* 320, *ξ* 481.
ἐσσυμένως Γ 85, *Ψ* 55, 172, 364, *Ω* 124.

Jiné příklady: *A* 278, *B* 12, *E* 374, *Λ* 709, *Φ* 510, *β* 58, *γ* 118, 305, 322, *ε* 107, 120, *ξ* 250, *η* 256, *ϑ* 300, 305, *ι* 395, *ξ* 38, 110, 337, *ο* 543, *ϱ* 111, 113, 154, 451, 537, *σ* 390.

d) Tvary slovesné rozměru choriambického před caesurou *τριϑημιμερής*.

Z tvarů slovesných rozměru choriambického vyskytují se na začátku hexametru především mediálná participia času přítomného, někdy též budoucího a aoristu, některá participia praes. rodu činného s koncovkou *-όων*, zřídka jiné tvary participiálné na př. *δειδιότες*, a infinitivy s příponou *-μεναι*. Slovesa bývají často zakončením věty položené ve verši předcházejícím.

α) Participia rozměru choriambického na začátku hexametru.

Několik participií, jež se častěji opakují v různém rodě, čísle a pádě, budiž uvedeno do slova, ku př.:

χωόμενος Α 244, 380, 429, *B* 782, *Θ* 478, *I* 107, 534, *T* 127, *Ψ* 489, 603, *Ω* 736, *ϑ* 238, *ν* 343.

μαρνάμενος Γ 307, *Z* 204, 256, 328, *M* 429, *Ξ* 25, *Π* 775, *σ* 31, *ω* 39.

μυρόμενος *P* 441, *Σ* 234, *T* 340, *Ψ* 14, *Ω* 794.

ἐρχόμενος *B* 785, Γ 14, 22, Δ 516, *E* 198, *K* 66, *ν* 368.

τειρόμενος *Θ* 363, *I* 248, 302, Λ 283, 801, *N* 539, *O* 44, *Π* 43, *Σ* 201, *ι* 441.

λισσόμενος Α 502, *Θ* 372, *I* 501, *K* 118, Λ 610, *O* 77, *T* 304.

ἰέμενος *Θ* 241, 313, Λ 168, *Σ* 547, *δ* 823, *ν* 426, *ο* 69, 201, *χ* 256, 273.

κεκλόμενος Α 91, 460, *N* 332, *O* 353, *Π* 525.

παυσάμενος *B* 100, *O* 58, 176, *Ψ* 823.

φϑεγξάμενος *K* 139, Λ 603, *εἰσάμενος* *N* 45, 216.

λυσόμενος Α 13, 372, *οἰσόμενος* *N* 168, 248, 257.

καγχαλόων *Z* 514, *K* 565, *εἰσορόων* *Θ* 52, Λ 82, 601, *X* 321.

μειδιόων *H* 212, *Ψ* 786, *κυδιόων* *B* 579, *Z* 509, *O* 266, *γλαυκιόων* *T* 172.

δειδιότες *Z* 137, *O* 628, *T* 45, *Φ* 24, *Ω* 384, *σ* 77.

Jiné příklady: Α 103, 397, 410, Δ 421, *E* 330, 511, 553, 665, 782, *θ* 215, *K* 280, Λ 571, *M* 289, 336, *N* 658, *Ξ* 141, 176 a j.

α 5, β 94, 153, 247, 430, γ 95, 106, δ 106, 325, 338, 530, ε 6, 61, ζ 326, η 276, 330, ϑ 17, 81, 173, 419, ι 54, 101, 200, 244, κ 61, 160, 439, 567, λ 103, 108, 231, 388, μ 172, 247 a j.

Také participia v rodě aktivném, majíce místo rozměru choriambického rozměr molossu, vyskytují se na začátku hexametru, na př.:

Γ 25, Δ 113, E 667, 863, Z 519, K 375, N 551, Ξ 373, 518, Π 104, Σ 373, 411, 605, Υ 37, 380 a j.

β) Infinitivy rozměru choriambického sáhající od začátku hexametru do caesury *τριϑημιμερής*.

Povšimnutí zasluhují infinitivy s příponou *μεναι* rozměru choriambického, jež se častěji vyskytují na začátku hexametru; na př.:

φευγέμεναι K 359, *Φ* 13, *ἑλκέμεναι K* 353, *Σ* 156, 176, *ϑησέμεναι M* 35, *O* 602, *ν* 394, *ὀωσέμεναι K* 393, *N* 369, *δ* 7, *οἰσέμεναι Γ* 120, *Ψ* 564, *μ* 10, *ἑστάμεναι K* 480, *Λ* 410, *O* 666, *Σ* 374, *οὐτάμεναι Φ* 68, 397, *ληγέμεναι I* 257, *πινέμεναι Λ* 641, *εὑρέμεναι B* 343, *δ* 374, 467, *μ* 393.

Viz ještě *η* 149, 220, 227, *ϑ* 569, *ι* 479, *ν* 48, 177, *ο* 240, *χ* 443, *ψ* 221.

12. Začátky vět sáhající do caesury *τριϑημιμερής*.

V Iliadě a Odyssei vyskytují se četné často se opakující začátky vět, z nichž přemnohé sáhají právě až do caesury *τριϑημιμερής*. Tvoří pak začátky ty zpravidla choriamb, na př.: *αὐτὰρ ἐπεί, ἀλλ' ὅτε δή, ἀλλ' ἄγε δή, αὐτίκ' ἔπειτ', ἦ τοι ἐγώ, καὶ γὰρ ἐγώ, ἦ μάλα δή, ἀλλ' ἴϑι νῦν, ὡς δ' ὅτε τις* a j., nebo moloss, na př.: *ἦ τοι μέν, ἤδη γάρ, ὡς δ' αὕτως, λίην γάρ, ἀλλ' ἦ τοι, ἀλλ' οὐδ' ὣς* a j.

Jest viděti opět na těchto začátcích, jak se ponenáhlu staly obvyklými a usnadňovaly skladbu hexametrů.

Uvedeme nejprve některé začátky vět hlavních, pak vedlejších, posléze začátky různých vět, v nichž se některá slůvka s oblibou opakovala, zpravidla na konci choriambu nebo molossu.

α) Začátky vět hlavních sáhající do caesury *τριϑημιμερής*.

V začátcích hlavních vět vyskytují se různé spojky, zvláště *καί, ἀλλά, αὐτάρ, δέ, γάρ* a j.

α) Začátky hlavních vět uvozované spojkami slučovacími *καί, οὔτε, οὐδέ, μήτε, μηδέ*.

καὶ λίην A 553, *Θ* 358, *T* 408, *α* 46, *γ* 203, *λ* 181, *ν* 393, *ρ* 312; *καὶ μέν οἱ Z* 194, *τ* 244; *καὶ μὲν τῶν Z* 27, *Ψ* 174, *κ* 13;

καὶ τὴν μέν Z 183, 473, Υ 324, o 480,
καὶ τὸν μέν Δ 311, 368, α 438,
καὶ τοὺς μέν Γ 293, Δ 227, Λ 99, ν 164;
καὶ τὰ μὲν εὖ A 368, I 210, ν 20, υ 189;
καὶ τότε μιν Z 176, τ 252,
καὶ νύ κεν ἔνθ' E 311,
καὶ νύ κ' ἔτι E 679, Φ 211, λ 630.

O začátcích καὶ τότε δή, καὶ νύ κε δή činí se zmínka na místě jiném.

οὔτε τί μοι Π 51, π 114,
οὔτε τις οὖν Υ 7, λ 200,
οὔτε τινά N 224, P 358, δ 690, σ 16;
οὐδέ τί πω B 252, γ 23, ξ 509;
οὐδ' ἄν πω Λ 504, M 290,
οὐδέ ποτε E 789, O 408, μ 131,
οὐδέ ποθι Ω 420, υ 114;
μηδέ τί τοι Ω 181, ϑ 414,
μήτε τις οὖν Θ 7, Π 98.

β) Začátky hlavních vět uvozované adversativnými spojkami ἀλλά, αὐτάρ, δέ.

ἀλλ' αἰεί Γ 408, Ψ 478, Ω 639, δ 89, 567, ι 513, ν 320;
ἀλλ' αὖτως Σ 198, Ψ 74, μ 284, ν 281;
ἀλλ' ἔτι μέν ε 290, λ 104,
ἀλλ' ἔτι που Ξ 144, α 197;
ἀλλ' ἤδη E 380, τ 86,
ἀλλ' ἦ τοι Λ 211, Δ 9, 13, Θ 529, N 709, X 512, Ω 48, 71, α 394, β 235, γ 236, δ 456, ε 154, ν 276, ξ 171, o 250, 488, π 278, 316 a j.
ἀλλὰ μάλα Γ 56, Δ 225, K 172, Υ 362, Φ 500, μ 108, 124;
ἀλλ' οὐ μάν E 895, P 448, Ψ 441;
ἀλλ' οὔ πως Δ 320, H 217,
ἀλλ' οὐδ' ὥς H 263, Λ 841, P 697, α 6, ε 324, 379, κ 291, ϱ 364, σ 155;
ἀλλὰ καὶ ὥς Λ 116, Γ 159, E 482, Π 80, 363, Φ 133, Ψ 516, ϑ 184, σ 76, τ 162;
ἀλλ' ἐμὲ μέν K 442, Λ 828, η 215,
ἀλλὰ σὺ μέν P 479, 717, Σ 134, X 340, Ψ 892, τ 44;
ἀλλὰ τὸ μέν Λ 165, Υ 370, λ 443, υ 83,
ἀλλὰ τὰ μέν (Λ 125), Φ 51, δ 181, ε 188, λ 220;
ἀλλ' ἄλλος φ 327,
ἀλλ' ἄλλοι I 45, φ 174,
ἀλλ' ἄλλην κ 490, μ 65,
ἀλλ' ἄλλους Δ 268;
ἀλλ' αὐτός B 191, ι 207, o 213;
ἀλλὰ Ζεύς Δ 381, N 355, Τ 87 ϱ 424,
ἀλλὰ Διός N 812, γ 378;
ἀλλὰ πατήϱ Θ 360, α 264, π 188;
ἀλλὰ κύνες O 351, X 354.

Při vybídkách:

ἀλλ' ἄγε δή Λ 62, Γ 441, E 249, K 479, Υ 351, Ψ 313, 537, Ω 137, 356, 429, 522, η 162, ϑ 492, κ 286, 333, ν 215, ϱ 274;
ἀλλ' ἄγε νῦν E 226, Z 431, O 258, γ 17, ϑ 241, ξ 393, ϱ 190, τ 357, ψ 20;
ἀλλ' ἄγε μοι K 321, β 212, λ 492, π 235, ϱ 44, τ 535, ψ 171;
ἀλλ' ἴϑι καί Ψ 646, σ 171,
ἀλλ' ἴϑι νῦν Γ 432, Λ 611, γ 323.

Spojka ἀλλά před některými spojkami vět vedlejších: ἀλλ' εἰ μέν Λ 135, X 49, ἀλλ' εἰ δή N 111, O 724, κ 386, φ 253; ἀλλ' εἰ δή ῥ' Ξ 337;

ἀλλ' εἴ τις K 111, *Ω* 74, 768; *ἀλλ' ὅ γ', ἐπεί Z* 504, *Ω* 14; *ἀλλ' ὁπότ' ἄν κ* 508; a zvláště často *ἀλλ' ὅτε δή*, o čemž se zmíníme na jiném místě.

αὐτὰρ ἐγώ (ἐγών) Γ 290, *H* 237, 296, 361, *Λ* 747, *Ξ* 8, *O* 260, *Υ* 208, *Φ* 187, 334, *Ω* 110, 117, 493, *α* 88, 397, *ε* 165, *ϑ* 342, *ι* 195, 487, *κ* 95, 203, 258, 273, 480, *μ* 173 a j. *αὐτὰρ ἐμοί Λ* 118, *Φ* 157, *γ* 351, *η* 151, *κ* 25, *ξ* 210, 227, 243, 348, *ω* 95; *αὐτὰρ ἐμέ δ* 161, *o* 368, *π* 272; *αὐτὰρ ἔπειτ' Λ* 51, *B* 406, *E* 459, 884, *Π* 411, 415, 696, *γ* 58, *ω* 180; *αὐτὰρ ὃ βῆ Δ* 385, *E* 398, 849, *Z* 171, *K* 73, *Λ* 101, *T* 40, *Υ* 407, *Φ* 205, 299, *δ* 532, *ϱ* 255.

Adversativná spojka *αὐτάρ* před spojkou *ἐπεί, ἐπήν*.

αὐτὰρ ἐπεί Λ 605, *Γ* 1, *I* 215, *K* 574, *Σ* 614, *T* 19, *Υ* 47, 337, *Φ* 383, 534, *X* 462, *Ψ* 10, 127, *Ω* 547, *δ* 233, 583, *ζ* 93, *λ* 246, 385, *μ* 1, 13, 260, *χ* 119, *ω* 43. *αὐτὰρ ἐπήν O* 147, *Π* 453, *Ω* 155, *γ* 45, *δ* 412, *ε* 348, *ζ* 262, 297, *κ* 526, *λ* 119, *o* 36, *τ* 515, *φ* 159, *χ* 219.

Spojka *δέ*, jež má zpravidla zmírněný význam spojky pokračovací, vyskytuje se v různých začátcích vět hlavních dosti často.

Tak ji nalézáme ve středu některých sloves složených, čímž vznikla tmése. Předložka jest od slovesa spojkou *δέ (δ')* oddělena.

ἐκ δ' ἄγαγεν Λ 346, *T* 118;
ἐκ δ' ἔϑορεν H 182, *O* 573;
ἐκ δ' ἔλασεν Ω 323, *κ* 390;
ἐκ δ' ἦλϑεν K 140, *π* 165;
ἐκ δ' ἐλϑών γ 406, *δ* 403;
ἐν δ' ἐτίϑει Θ 70, *Σ* 541, 561, 607, *Ψ* 170;
ἐς δ' ἐνόησ' M 335, *Φ* 527;
ἐς δ' ἦλϑον α 144, *ν* 160;
κὰδ δ' ἔπεσεν Λ 676, *ω* 540.

Jiné začátky hlavních vět se spojkou *δέ*:

οἱ δ' ἄλλοι Γ 73, *Λ* 75, *N* 169, *P* 370, *Φ* 518, *γ* 427,
τῶν δ' ἄλλων Λ 300, *P* 260, *ϑ* 204, 212, 221,
τοὺς δ' ἄλλους Ω 497, *ι* 370;
ἡ δ' ἑτέρη X 151, *κ* 354,
τῇ δ' ἑτέρῃ Ξ 273, *Φ* 72, *τ* 481, *χ* 184,
τὴν δ' ἑτέρην Σ 509, *ν* 68,
τὸν δ' ἕτερον E 146, *μ* 101;
ἡμεῖς δέ B 486, *M* 241, *δ* 212, 454, *ι* 294, *ω* 41,
ὑμεῖς δέ μ 164, *ν* 266;
σοὶ δ' αὐτῷ N 817, *O* 231, *T* 192, *α* 279,
σοὶ δ' οὔ πω Ξ 143, *ν* 335,
σοὶ δὲ ϑεοί Ψ 650, *ζ* 180, *ϑ* 410;
νῦν δ' ἐμὲ μέν Θ 370, *X* 18,
νῦν δὲ σὺ μέν T 319, *X* 482,
νῦν δ' οἳ μέν T 203, *ψ* 49;
νῶι δὲ καί N 238, *T* 415,
τοῖσι δὲ καί B 336, *Γ* 96, 455, *K* 219, *Ξ* 109, *Ψ* 889, *β* 157, *γ* 330, *ϱ* 151, 369, *ω* 442;
τὸν δ' ὁ γέρων Π 191, *X* 25, 37,
τὸν δ' υἱός Δ 403, *I* 543, *P* 293, *δ* 648;
τὸν δὲ νέκυν H 84, *P* 127;
δῶρα δέ τοι Ξ 238, *T* 143,
τοῦτο δέ τοι Λ 419, *Γ* 177, *ν* 349,
ἄλλο δέ τοι Λ 297, *o* 27, *π* 470;
ἔνϑα δέ μιν B 550, *ϑ* 364,
ἔνϑα δέ οἱ Π 225, *η* 122;
ἀμφὶ δέ μιν Z 117, *X* 473, *δ* 404, *κ* 212, *λ* 605, *ν* 436, *ϱ* 65;

ἀμφὶ δέ οἱ *N* 805, *Σ* 205, *Φ* 592, *Ω* 452, *ϑ* 426,
πρόσθε δέ οἱ *E* 300, 315, *ε* 452;
αὐτίκα δέ *M* 309, *Π* 259, 864, *α* 324, *ε* 373, *ν* 355;
δώδεκα δέ *Λ* 25, *Ψ* 175;
αἶψα δ' ἔπειτ' (ἔπειθ') *E* 367, *T* 341, *o* 193,
ἔνθα δ' ἔπειτ' (ἔπειθ') *Λ* 771, *Ξ* 129, *κ* 516,
τοῖσι δ' ἔπειτ' (ἔπειθ') *O* 281, *Σ* 523, 545, *β* 15, *γ* 415.

β) Začátky vět hlavních se spojkou příčinnou *γάρ*.

Také tato spojka nalézá se v začátcích hlavních vět, sáhajících do caesury τριθημιμερής, dosti zhusta.

αὐτίκα γάρ *Λ* 172, *O* 135, *Σ* 96, *υ* 362;
αὐτὸς γάρ *B* 612, *H* 285, *λ* 508, *ρ* 404;
δώδεκα γάρ *Λ* 692, *ϑ* 390,
ἐγγὺς γάρ *I* 232, *κ* 86,
ἐν μὲν γάρ *ι* 132, *ν* 244;
ἦ μὲν γάρ *T* 107, *X* 149, *ε* 218, *η* 304;
ἤδη γάρ *Λ* 260, 590, *Γ* 205, *E* 206, *Z* 361, *O* 139, *T* 334, *Υ* 306, *β* 89, 211, *γ* 335, *ε* 223, *ξ* 34, *ν* 40, *o* 16;
ἦ τοι γάρ *Z* 414, *Ψ* 462, *γ* 124;
λίην γάρ *B* 800, *T* 226, *Φ* 566, *γ* 227, *ϑ* 489, *λ* 445, *ξ* 496;
νῦν μὲν γάρ *Γ* 439, *Θ* 141, *φ* 258;
οὐ μὲν γάρ *Γ* 453, *Υ* 89, *Ψ* 77, *Ω* 66, *ϑ* 147;
οὕτω γάρ *O* 201, *ι* 419, *λ* 197;
πάντη γάρ *M* 177, *N* 736;
πολλάκι γάρ *Λ* 396, *K* 121, *N* 666, *P* 408;
πολλοὶ γάρ *B* 803, *Λ* 543, *E* 383, *H* 328, *Π* 448,
πολλοὺς γάρ *M* 226, *φ* 153;
πρὶν μὲν γάρ *Σ* 288, *T* 328, *Φ* 100, *λ* 484, *ξ* 229;
οἷος γάρ *X* 507, *γ* 362,
τοῖος γάρ *λ* 556, *σ* 136;
ἦ γάρ κεν *Λ* 293, *υ* 306;
ἐν γάρ τοι *E* 125,
ἐν γάρ οἱ *Φ* 586;
οὐ γάρ ἐμοί *I* 401, *ω* 456,
οὐ γάρ μοι *Λ* 48, *E* 253, *Ω* 743, *ε* 141, *κ* 73;
ὣς γάρ μοι *Ψ* 251,
ὣς γάρ οἱ *ε* 41, *ϑ* 79;
οὐ γάρ οἱ *Ξ* 521, *δ* 559, *ε* 113;
οὐ γὰρ ἔτι *B* 141, *E* 379, *I* 28, *λ* 219;
οὐ γάρ πω *Λ* 262, *B* 192, *H* 52, *K* 47, *Ω* 637, *α* 196, *γ* 221, *ζ* 160, *ϑ* 538, *ι* 163, *λ* 52, *ψ* 18, *ω* 188;
οὐ γάρ τις *Z* 487, *H* 197, 409, *I* 104, *Ξ* 80, *P* 14, 146, *Σ* 296, *Ω* 524, 774, *γ* 89, *δ* 607, *φ* 93;
οὐ γάρ τι *Υ* 467, *Ω* 550, *η* 216, *ρ* 283;
οὐ γάρ τοι *M* 247, *δ* 475, *φ* 172.

δ) Začátky vět hlavních s jinými částicemi.

ἦ τοι μέν *Γ* 168, 213, *Δ* 18, *Λ* 442, 613, *Π* 451, *P* 509, *Ψ* 404, *γ* 255, *ι* 3, *λ* 505, *ν* 242, *ρ* 372;
ἦ τοι ὃ μέν *E* 842, *Θ* 323, 364, *Λ* 373, *N* 614, 694, *O* 634, *Π* 253, *Φ* 67, *δ* 521, *λ* 595, *χ* 180, *ω* 242;
ἦ τοι ἐμοί *Δ* 51, *τ* 337;
ἦ τοι τόν *E* 447, *Λ* 487, *P* 288, *Φ* 90;
ἦ ῥά νύ μοι *Δ* 93, *Z* 215, *Σ* 394, *T* 315;
ἦ ῥά νύ τοι *Γ* 183, *K* 401;
μὴ δὴ οὕτως *Λ* 131, *E* 218;
μὴ δή μοι *K* 447, *Σ* 8, *λ* 488;

μὴ δή πω *O* 426, *Ψ* 7;
μή τίς τοι *Θ* 95, *σ* 334;
μηδ' οὕτω *Θ* 244, *σ* 173, *χ* 488;
μηκέτι νῦν *B* 435, *Υ* 354, *Ω* 560, *Ψ* 492, *κ* 457, 489, 548, *τ* 263, 584;
τοὔνεκα καί *I* 159, *N* 728;
τόφρα δέ οἱ *O* 540, *ϑ* 453,
τόφρα δέ μοι *Σ* 338, *μ* 245,
τόφρα δὲ τούς *N* 83, *κ* 449.
ὡς ἄρα σοί *Ψ* 600,
ὡς ἄρα τοι *ϑ* 498,
ὡς ἄρα οἱ *N* 821, *ε* 474;
ὡς ἄρα τις *Δ* 85;
ὡς ἄρα μιν *Π* 502, *Φ* 97, *ε* 313, *ν* 429;
ὡς ἄρα τῆς *ν* 84,
ὡς ἄρα τῇ *ψ* 239,
ὡς ἄρα τῷ *ζ* 235,
ὡς ἄρα τοί *Π* 644, *χ* 307,
ὡς ἄρα τώ *H* 7, *M* 135,
ὡς ἄρα τῶν *B* 784, *N* 337,
ὡς ἄρα τοῖς *Λ* 120,
ὡς ἄρα τούς *M* 424,
ὡς ἄρα τόν γ' *Υ* 406,
ὡς ἄρα τοί γ' *π* 219;
ὡς δ' αὕτως *Γ* 339, *H* 430, *I* 195, *K* 25, *γ* 64, *ζ* 166, *ι* 31, *υ* 238, *φ* 203, 225, *χ* 114, *ω* 409;
ὡς Δαναοί *E* 527, *O* 277, *Π* 301, 356;
ὡς Ἕκτωρ *Θ* 341, *Λ* 64, *M* 49, 453, *N* 143, *O* 269, 693, *X* 96, 193, 311;
ὡς Ὀδυσεύς *δ* 340, *ε* 491, *ζ* 135, *ϑ* 531, *o* 176, *χ* 406;
ὡς υἱός *Z* 512, *P* 284;
ὡς ὁ γέρων *Δ* 310, *Ξ* 20;
ὡς ἡμεῖς *B* 328, *Λ* 689, *M* 223, *ω* 186;
ὡς ὃ μὲν ἔνθ' *δ* 511, *η* 1, *ξ* 523;
ὡς οἱ μέν *Λ* 318, *E* 274, *H* 442, *I* 1, *Λ* 596, *O* 367, *Π* 1, *Υ* 13, 75, 153, *X* 1, *Ψ* 1, *δ* 15, 624, *κ* 241, *ν* 185, *σ* 32;
ὡς τὼ μέν *Π* 326, *γ* 148;
ὡς τώ γε *Λ* 136, *M* 277, *X* 90.

b) Některé začátky vedlejších vět sáhající do caesury *τριθημιμερής*.

Také začátky některých vedlejších vět na počátku hexametru často se vyskytují, sáhajíce až do caesury *τριθημιμερής*.

Některé uvedeny byly již shora při adversativných spojkách *ἀλλά*, *αὐτάρ*.

Stůjtež zde ještě některé začátky vět vztažných, časových, příčinných, podmínečných a j.

ὃς δή τοι *K* 316, *P* 202, *υ* 289,
οἳ δή τοι *X* 12, *ν* 377;
οἳ πολλοί *E* 624, *λ* 42;
ὃς καὶ νῦν *B* 239, *ι* 495;
ὃς κακὰ πόλλ' *I* 540, *X* 380;
ὃς ἥδει *A* 70, *Z* 351;
ὅς ῥα τότε *K* 318, *υ* 291, *φ* 148;
ὅς τ' εἶσιν *Γ* 61, *H* 209, *X* 309;
ὅσσοι γάρ *K* 214, *α* 245;
ὅσσον τίς τ' *Ψ* 845, *ε* 249;
ὅς τ' ἐπεὶ ἄρ *P* 658, *Ω* 42;
ὅττι ῥά οἱ *Z* 177, *N* 675, *Ξ* 407, *P* 568, *ξ* 527, *φ* 415;
ὅττι οἱ ὦκ' *O* 156, *Π* 531;
οὕνεκ' ἄρα *Λ* 79, *Ω* 607;
οὕνεκα δή *Γ* 403, *Ξ* 113;
οὕνεκ' ἐγώ *Λ* 111, *E* 377, *Ξ* 192;
οὕνεκά μιν *ι* 199, *λ* 497;
οὕνεκά μοι *Λ* 684,
οὕνεκά τοι *N* 727,
οὕνεκά οἱ *Υ* 409, *γ* 53, *ϑ* 320, *o* 42, *π* 379;

ὁππότε κεν Δ 40, κ 293, λ 106, χ 216;
ὁππότε μιν A 399, N 711, Υ 148;
ὁππότε τις T 201, Φ 112;
αἵ τ' ἐπεὶ οὖν Γ 4, Δ 244;
ἣ δ' ἐπεὶ οὖν X 475, τ 213,
οἳ δ' ἐπεὶ οὖν A 57, Γ 340, Δ 382, E 573, Ω 329, 349, ϑ 372, π 478, φ 273, ω 489;
τὼ δ' ἐπεὶ οὖν K 272, Λ 642, ψ 300;
ἀλλ' ἐπεὶ οὖν ξ 467, ρ 226;
οἳ δ' ὡς οὖν Γ 154, Σ 222, 530, γ 34, ω 391;
ὄφρα μὲν οὖν I 550, ο 361,
ἀλλ' ὅτε δή, οἳ δ' ὅτε δή, πρίν γ' ὅτε δή, νῦν δ' ὅτε δή uvedeny jsou na jiném místě;
οἷον ὅτε I 447, Ξ 295, ν 388;
ὡς δ' ὅτε τις Δ 141, Z 506, Υ 495, ε 488, ζ 232;
ὡς δ' ὅτ' ἄν ἐκ O 170, T 375;
ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ Δ 275, N 588;
ὡς ὅτ' ὑπὸ ξ 469;
ὡς δ' ὅθ' ὑπὸ N 334, Ξ 414, Φ 12, Ψ 692;
ὡς δ' ὅτ' ἐπί P 263, μ 251;
οἳ δ' ὥς τε M 167, O 271, 323, 381;
ὡς δὲ λέων E 161, K 485, Λ 113;
ὡς δ' ἄνεμος E 499, ε 368,
ὡς δ' ἄνεμοι I 4;
ὡς οὗτος B 326, φ 403;
ὡς ἤδη H 402, τ 270;
ὡς ἦ τοι ε 24, ρ 157, ω 480;
εἰ δ' ἤδη X 52, υ 315;
εἰ δέ κε μή A 137, 324, ξ 398;
εἰ δὴ μή χ 359, ω 434;
εἰ δή που Π 746, δ 739;
εἰ δή τοι β 271, γ 376;
εἰ μέν κεν Γ 281, H 77, α 287, ξ 395;
εἰ μέν τις B 80, ζ 150;
εἰ μή τις E 177, H 98, τ 346;
εἰ μὴ νύξ B 387, Ξ 259;
εἰ μὲν γάρ I 515, K 449, M 67, Ω 220;
εἴ περ γάρ A 580, B 123, Δ 55, Θ 153, M 302, N 288, T 164, Φ 576, β 246, υ 42;
μή πως καί Θ 510, Υ 301, η 306;
μή πώς μοι Ξ 310, μ 224,
μή πώς τοι ε 147, ω 544.

c) Slova opakující se v začátcích různých vět.

Některá slova s oblibou kladena byla do začátku vět a zavírají zpravidla choriamb nebo moloss, na př.: *ἀνήρ, ἐγώ, ἔπειτ', νῦν, δή.*

ἐγγὺς ἀνήρ Ξ 110, Υ 425;
ἔνθα δ' ἀνήρ O 328, ι 187;
ὁππότ' ἀνήρ P 98, δ 650, ρ 471;
ὃς δέ κ' ἀνήρ Δ 306, Ξ 376, T 167;
ὡς δ' ὅτ' ἀνήρ E 597, O 679, P 389, Φ 257, ι 391, ν 31;
ἀλλ' ἄγ' ἐγών I 60, ζ 126, χ 428;
δὴ τότ' ἐγών ι 88, 561, μ 9, 264, 333;
εἰ γὰρ ἐγώ (ἐγών) Θ 366, N 825, δ 732;
εἰ δέ κ' ἐγώ H 81, ρ 82;
εἰ μὴ ἐγώ B 261, E 215, π 103;
καὶ γὰρ ἐγώ (ἐγών) B 377, Γ 188, Δ 43, 58, Z 365, η 24, ρ 419;
τοιγὰρ ἐγώ (ἐγών) A 76, K 413, α 179, δ 612, ϑ 402, π 259;
οὐ γὰρ ἐγώ (ἐγών) A 152, B 248, Δ 413, P 221, X 256, λ 498;
καί μιν ἐγώ E 190, Z 221;
καί οἱ ἐγώ ϑ 430, τ 241;
καὶ τότ' ἐγώ I 475, ι 375, κ 347;
οὔ τοι ἐγώ Z 335, P 175;
οὐδ' ἄν ἐγώ (ἐγών) Z 141, Φ 358, ε 177 ι 277;
ὄφρ' ἄν ἐγώ(ν) Z 113, Θ 375, P 186, Σ 409, ν 412, χ 377;

τοῦτο δ' ἐγώ Ψ 647, ν 314;
ταῦτα δ' ἐγώ (ἐγών) Τ 187, Ψ 415, β 180, μ 389;
τὸν μὲν ἐγώ (ἐγών) Ι 458, Κ 125, Λ 742, Ο 29, Ω 391, 435, ε 130, 135, λ 55, 552, 625, ϱ 54, τ 195;
τῷ μὲν ἐγώ Τ 30, Ψ 807;
τοῦ γὰϱ ἐγώ Ω 396, ι 519;
ὡς καὶ ἐγώ (ἐγών) Ι 325, Σ 120, Τ 134, η 219;
αὐτίκ' ἐγώ (ἐγών) Α 386, ϟ 497, ν 272;
πϱῶτος ἐγώ(ν) Λ 738, φ 231;
τόσσον ἐγώ Β 129, Θ 27;*)
αὐτίκ' ἔπειτ' (ἔπειθ') Α 583, Ε 214, Τ 242, Ω 340, δ 674, ε 44, ξ 323, λ 636, μ 168;
οἱ μὲν ἔπειτ' (ἔπειθ') Α 312, Γ 326, γ 453, κ 391, χ 269, 478;
ἦ μὲν ἔπειτ' Ψ 868, μ 143, σ 302;
τὸν μὲν ἔπειτ' Ξ 409, ι 398, ξ 420;
ἕζετ' ἔπειτ' Α 48, ζ 236, φ 243, ψ 89;
πῶς ἂν ἔπειτ' Ι 437, Κ 243, α 65;
τϱὶς μὲν ἔπειτ' Ε 436, Λ 462.

O začátcích αἶψα δ' ἔπειτ', αὐτὰϱ ἔπειτ', ἔνθα δ' ἔπειτ' (ἔπειθ'), τοῖσι δ' ἔπειτ' (ἔπειθ') stala se zmínka na jiném místě.

αὐτίκα νῦν ε 205, ι 356, υ 63;
ἤδη νῦν Α 456, Π 844, ο 65, π 168;
τοὔνεκα νῦν Ε 822, γ 92, ο 269;
εἰ δ' ἄγε νῦν Π 667, Τ 108, α 271;
ἔϱχεο νῦν Ο 54, 221, κ 320, 402;
εἰ γὰϱ νῦν Ν 276, Ρ 156, α 255;
καὶ γὰϱ νῦν Χ 46, ν 131, ϱ 566;
τοῦ δὴ νῦν Φ 458, ι 264;
τῷ δ' αὖ νῦν Ο 138, Φ 399;
ὡς καὶ νῦν Δ 179, Ο 292, α 35, ϟ 330;
οὕτω νῦν Κ 192, ε 146, 377, σ 236;
μηκέτι νῦν, ἀλλ' ἄγε νῦν, ἀλλ' ἴθι νῦν uvedeny na jiném místě.

Částice δή často také se vyskytuje na konci choriambu nebo molossu v ustálených začátcích různých vět, na př.:

ἦ μάλα δή Ε 422, Ζ 255, Ο 14, 91, Σ 12, Φ 55, δ 770;
ἦ μὲν δή Γ 430, Η 97, Π 362, δ 33, ξ 216, σ 257;
καὶ νύ κε δή Η 273, Ψ 490, Ω 713, φ 128, ω 528;
καὶ τότε δή Α 92, 494, Ι 590, 712, Ν 206, Σ 350, Ψ 822, γ 132, δ 256, 422, 432, ε 459, η 143, 262, μ 226, ϱ 172, ω 149, 539;
ὀψὲ δὲ δή Η 94, Θ 30, Ι 31, Ρ 466, γ 168, δ 706, ε 322;
νῦν μὲν δή Λ 142, Ρ 34, ϱ 217, τ 215;
οὕτω δή Β 158, Ξ 88, Ο 553;
οὐ μὲν δή Θ 238, ε 341, μ 209, ο 280;
οὐκ ἂν δή Γ 52, Ε 32, Τ 271, Ω 263;
ὅς τις δή Α 219, Ξ 509, ο 401;
ἤ τις δή λ 428, τ 347;
τοῦ πεϱ δή Ζ 398, Λ 126, Μ 256, Ο 707;
ὅσσοι δή Α 657, Ρ 261;
οἷον δή Ν 633, Ρ 587, ε 183, σ 221, υ 393;
ὁππότε δή Π 53, υ 386, ψ 345, ω 344;
οἳ δ' ὅτε δή Α 432, Γ 15, Δ 446, Η 313, Κ 180, Λ 618;
νῦν δ', ὅτε δή Υ 29, β 314, σ 217;
πϱίν γ' ὅτε δή Ι 488, 588, Μ 437, δ 180, ψ 43;
ἀλλ' ὅτε δή Γ 209, 212, 216, 221,

*) Dr. J. Kvičala. Badání v oboru skladby p. 11.

E 334, 773, *Z* 172, 191, *I* 553, *K* 338, 351, 357, *Λ* 737, 806, *P* 728, 732, *T* 228, *Φ* 450, *X* 74, *Ψ* 117, 844, *Ω* 443, 448, *α* 16, *β* 150, *ε* 441, 458, *ι* 491, *κ* 469, 569, *μ* 329, 335 a j.; *ἐκ τοῦ δή Θ* 296, *α* 74; *ἐξ οὗ δή Λ* 6, *ξ* 379.

VI. Rozhraní vět ve středu stopy první.

Zmíniti se nám jest ještě o verších, v nichž rozhraní vět nepadá ani do caesury *τριθημιμερής* ani mezi stopu první a druhou, nýbrž již do stopy první.

A veršů tohoto druhu jest počet dosti značný. Ježto na tomto rozhraní vět nelze hledati pausy, dlužno za to míti, že slovo první, jež patří k větě ve verši předcházejícím umístěné, musí při přednesu rhythmicky splývati se slovy věty následující.

Zpravidla bývá věta, jež přesahuje slovem do verše následujícího, v úzkém spojení logickém s větou umístěnou hned za slovem dotčeným.

Významné jesti také, že poslední slovo věty, přesahující do začátku verše následujícího, jest nejčastěji sloveso určité, tedy výrok věty, a jsouc na počátku verše důrazněji se vytýká.

Věty, jež se druží ke slovu položenému na začátku verše, ale příslušnému k větě umístěné ve verši předcházejícím, jsou častěji věty vedlejší než věty hlavní a tudíž s ním a ovšem i s větou, k níž přísluší, logicky úzce spojeny.

Tím se také poněkud vysvětluje toto zanedbání pausy na rozhraní vět ve středu stopy první.

Nejednou druží se ovšem také k větě, jež přesahuje slovem do začátku verše následujícího věta hlavní, uvozovaná zpravidla adversativními spojkami *ἀτάρ* a *δέ*. Spojka *δέ* má však často zmírněný význam spojky pokračovací.

1. Věty hlavní přidružené ve stopě první ke slovu věty, jež do ní přesahuje z verše předcházejícího.

a) Věty hlavní uvozované spojkou *ἀτάρ*.

Skladatelé zpěvů herojských spojku *ἀτάρ* na tomto místě s oblibou kladli, poněvadž splývajíc se slovem předcházejícím na počátku verše položeným tvořila choriambus; bylo-li však slovo, k němuž se spojka *ἀτάρ* přidružila, jednoslabičné, pouze daktyl. Některé verše, jež tuto uvedeny budou, vytčeny byly již v odstavci vyličujícím protivy ve slovech na počátku verše.

Stůjtež tu některé příklady do slova:

Γ 269—270 . . . . . *κρητῆρι δὲ οἶνον*
μίσγον, ἀτὰρ βασιλεῦσιν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν
Δ 29 *ἔρδ'· ἀτὰρ οὔ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι*
K 288—289 *αὐτὰρ ὃ μειλίχιον μῦθον φέρε Καδμείοισιν*
κεῖσ'· ἀτὰρ ἂψ ἀπιὼν μάλα μέρμερα μήσατο ἔργα
M 143—144 *αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους ἐνόησαν*
Τρῶας, ἀτὰρ Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε

Jiné verše tohoto ustrojení: *Δ* 506, *B* 214, 313, *Z* 86, 429, *N* 831, *O* 462, *Π* 311, 573, *P* 122, 206, 472, *Σ* 21, 218, *T* 246, *Υ* 194, 348, *X* 331, 510, *Ψ* 523, 538, 871, 893, *α* 181, 419, *β* 122, *γ* 298, 299, 366, 454, *δ* 32, 518, *ε* 108, 253, 344, *ξ* 69, *ι* 196, *ν* 358, *ξ* 81, 512, *ο* 178, 225, *ϱ* 159, 191, *σ* 123, *τ* 331, 443, *φ* 260, *χ* 53, 55.

b) Věty hlavní uvozované spojkou *δέ*.

Spojka *δὲ* ani tuto nestojí na prvém místě, nýbrž staví se jako vždy po způsobu příklonky za slovo nějaké zpravidla na druhé místo ve větě; některé příklady:

Δ 51—52 *αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἐφιεὶς*
βάλλ'· αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμεῖαι
Δ 462—463 . . . . . *ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον*
λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν
Δ 522—523 *ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖτις ἀπόστιχε, μή τι νοήσῃ*
Ἥρη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται, ὄφρα τελέσσω
Λ 44—45 *ὀξέα· τῆλε δὲ χαλκὸς ἀπ' αὐτόφιν οὐρανὸν εἴσω*
λάμπ'· ἐπὶ δ' ἐγδούπησαν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη

Jiné doklady: *Γ* 217, *Θ* 143, *I* 260, 336, *K* 152, 155, 345, *Λ* 73, 235, *M* 395, *Ξ* 79, 151, *O* 321, *Π* 229, 252, *P* 541, *Σ* 27, 100, *T* 248, *Υ* 489, *X* 422, *Ω* 473, 622, 730, 742, *γ* 354, *ε* 304, *ι* 210, 290, *λ* 208, *μ* 2, 307, 439, *ξ* 351, *φ* 255.

S oblibou i tu kladena byla spojka za zájmeno *ὅ, ἥ, τό*, jako:

B 266, *Δ* 482, *H* 16, 254, 307, *Θ* 126, *Λ* 420, 425, 836, *M* 398, *N* 185, 508, 520, 609, *Ξ* 436, *O* 10, 136, 478, 651, *Π* 346, *P* 300, 306, 608, *Φ* 256, 349, 529, 542, *γ* 263, *δ* 22, 558, *κ* 162.

Několikráte stojí spojka *δέ* za náměstkou *ἐγώ*, jako:

Λ 184, *T* 218, *η* 284, *ι* 17, *κ* 321, *λ* 24, *ν* 205, *ϱ* 418.

Za imperativem v čele verše položeným a nevyplňujícím stopy první nastupuje též několikráte *ἐγὼ δέ* jako protiva v předcházejícím imperativu involvovaného zájmena *σύ*, na př. *E* 227, *Z* 280, 341, *Ξ* 235, 267, *Θ* 347, a ve verši *α* 378 jako protiva plur. *ὑμεῖς*.

Také za příslovce ἄφαρ kladena byla spojka δέ ve větách hlavních následujících za slovem, jež nevyplňuje stopy první, a to: *M* 221, *N* 814, *P* 392, 750, *T* 405, Ψ 375, ε 482, ι 328, κ 122, λ 274.

2. Věty vedlejší přidružené ve stopě první ke slovu, jež patří k větě položené ve verši předcházejícím.

Z vedlejších vět, jež se tuto vyskytují, jsou nejčetnější věty uvozované spojkou ἐπεί, pak věty relativné, ostatní vedlejší věty jen po řídku.

a) Vedlejší věty uvozované spojkou ἐπεί.

Spojka ἐπεί připojuje větu ku předcházejícímu slovu v první stopě položenému velmi často. Slovo to je zhusta sloveso, nejednou také jiná část věty. Také budiž zde připomenuto, že se tu často spojka ἐπεί váže na předcházející vokativ. Některé příklady:

A 234—235 . . . . . τὸ μὲν οὔ ποτε φύλλα καὶ ὄζους
φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν
B 170—171 . . . . . οὐδ' ὅ γε νηὸς ἐυσσέλμοιο μελαίνης
ἅπτετ', ἐπεί μιν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἵκανεν
Γ 105—106 ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην, ὄφρ' ὅρκια τάμνῃ
αὐτός, ἐπεί οἱ παῖδες ὑπερφίαλοι καὶ ἄπιστοι
E 175—176 ὅς τις δδε κρατέει καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργεν
Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν

Ostatní verše, v nichž se ἐπεί pojí ku předcházejícímu slovesu:

A 416, *Δ* 271, 476, *E* 157, 536, 636, *Z* 140, *H* 27, 410, *Λ* 498, *M* 345, 358, 407, *N* 505, 777, Ξ 510, *O* 165, 242, 432, 473, *Π* 471, 615, 639, *P* 270, 427, *Σ* 121, *T* 9, *Υ* 270, Φ 309, Ψ 350, 440, 652, Ω 706, α 2, 223, 263, 342, 370, β 135, 398, γ 47, 121, 166, δ 95, 260, 352, 544, 811, ε 150, 364, η 29, ϑ 411, κ 75, λ 221, μ 218, ν 259, ο 276, σ 63, 174, τ 120, 314, υ 90, φ 278, χ 372, ψ 267.

Ostatní verše, v nichž se ἐπεί pojí k různým slovům kromě slovesa:

Γ 306, *H* 5, 192, *M* 321, *N* 746, Ξ 359, 403, *O* 181, *Π* 206, 425, 660, *T* 219, Φ 146, 440, Ψ 743, α 160, 176, 177, 209, 244, γ 183, 197, 244, ε 131, ζ 167, 191, η 152, 249, ϑ 585, μ 205, ν 133, 297, ξ 69, 153, ο 489, 515, ϱ 270.

Stůjtež zde také všecky verše, v nichž se ἐπεί druží ku předcházejícímu vokativu:

A 352, *Γ* 59, *Z* 355, 382, *H* 288, *N* 68, 775, Ξ 65, *P* 150, α 231, γ 103, 211, δ 204, ξ 187, ϑ 236, ι 478, ν 228, ξ 149, ο 260, 390, π 91, ϱ 174, 185, υ 227, ω 400.

b) Vedlejší věty relativné zasahující počátkem svým do první stopy hexametru.

Pozoruhodno jest, že první slovo v hexametru, po němž následuje věta relativná, jest na větším díle podstatné, k němuž se právě věta odnáší, nebo jeho přívlastek (přídavné jméno), na př.:

I 591—592 . . . . . *καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα*
κήδε', ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει τῶν ἄστυ ἀλώῃ
M 4—5 . . . . . *καὶ τεῖχος ὑπερθεν*
εὐρύ, τὸ ποιήσαντο νεῶν ὕπερ . . . . .
Ξ 90—91 *σίγα, μή τίς τ' ἄλλος Ἀχαιῶν τοῦτον ἀκούσῃ*
μῦθον, ὃν οὔ κεν ἀνήρ γε διὰ στόμα πάμπαν ἄγοιτο
P 186—187 *ὄφρ' ἂν ἐγὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἔντεα δύω*
καλά, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξα κατακτάς

Ostatní věty relativné, jež berou začátek ve stopě první:

A 272, *Δ* 84, *E* 44, *Z* 90, 314, *M* 180, *N* 100, 747, *O* 291, 654, *Π* 511, *P* 757, *Σ* 84, *T* 224, *X* 323, *α* 254, *β* 350, *δ* 170, 228, 248, 409, 720, 777, *ε* 39, 128, *η* 235, *ϑ* 428, *κ* 288, 532, *λ* 361, *ν* 12, *ξ* 226, *ο* 114, *π* 257, 339, *ρ* 53, *σ* 145, *τ* 18, *ψ* 110, *ω* 337.

Relativné věty beroucí začátek v první stopě hexametru, jež jsou uvozovány relativnými adverbii *ὅπη, ὅπου, ὅθι, ἔνθα,* vyskytují se řidčeji, a to:

E 848, *Ξ* 284, *X* 185, *β* 338, *γ* 16, 367, *ξ* 141, *ο* 453, *σ* 242.

c) Jiné věty vedlejší zasahující počátkem svým do první stopy hexametru.

Jsou to některé věty uvozované spojkou *ὅπως*, a to:

Γ 110, *I* 251, *Φ* 548, *α* 57, 77, *λ* 480, *ν* 145, 376;

dále věty uvozované spojkou *ὅτε:*

A 519, *Z* 223, *I* 564, *K* 78, *Λ* 112, *Π* 386, *P* 627, *Φ* 429, *δ* 262, *τ* 338;

věty uvozované spojkou *ἵνα:*

A 2, *P* 126, *T* 354, *Ψ* 297, *Ω* 555, *α* 373, *γ* 77, 361, *ϑ* 307, *κ* 387, *λ* 224, *ν* 151, *ξ* 408, *ψ* 348;

věty uvozované spojkou *ὅτι (ὅ);*

Z 231, *P* 630, *ν* 340.

3. Jednoslabičná slova na začátku hexametru.

Nezdá se býti nahodilé, že některé věty přesahují do verše následujícího jedním slovem jednoslabičným.

Nalézáme tu některá slovesa, jichž položení na prvním místě ve verši není bez významu. Jsou to slova zvukodobná imitující a znázorňující děj, zvláště ve tvarech, v nichž se tuto objevují; tak na př. sloveso *νύσσω* ve tvaru *νύξ'* jest na počátku veršů: *Λ* 96, 235, *M* 395, *N* 178, *P* 48, *Υ* 489, *Ψ* 819 znamenajíc udeření nebo bodnutí.

Jiné tvary označující úder jsou: *πλῆξ'* *E* 147, *σφάξ'* *Ω* 622, *κόπτ'* *ι* 290. Mrštění vyjádřeno významně *Γ* 378 tvarem *ῥῖψ'*; prudké mávnutí tvarem *σεῖσ'* *O* 321. Rovněž znázorňují symbolicky děje tyto tvary: *βάλλ'* *Λ* 52, *κλαῖ'* *I* 564, *δ* 544, *ἕλχ'* *M* 398, *P* 126, *κτεῖν'* *O* 651, *χεῦ'* *P* 270, *ι* 210, *στάξ'* *T* 354, též *λάμπ'* *(λάμφ')* *K* 154, *Λ* 45, 66.

VII. Některé zajímavé úkazy umělého pořádku slov.

Ačkoliv v předcházejícím pojednání poukazováno bylo opět a opět k tomu, kterak v Iliadě a Odyssei věty na určitých místech berou svůj počátek nebo zakončením svým zabíhají k určitým caesurám verše následujícího, kterak části vět a určité vazby i jednotlivá slova dle rozměru svého mají v hexametru svá místa, přece ještě tuto vytknouti nám jest některé zajímavé úkazy umělého pořádku slov a ukázati na hojných dokladech, že pořádek řečený není věcí nahodilou, nýbrž že byl vypěstován v dlouhé době rozkvětu básnictví epického.*)

Jsou v hexametru významná místa, na něž kladena byla slova, aby ve verši vynikala, a to zejména první a poslední místo v celém hexametru, první a poslední místo v obou polovicích hexametru. Kladouce skladatelé herojských zpěvů na místa řečená slova úzce souvislá nebo sourodá, dodělávali se také lahodné zaokrouhlenosti celých veršů nebo milé souměrnosti obou polovic hexametru.

1. Přední místo v obou polovicích hexametru zaujaté slovy úzce souvislými.

Přední místo v obou polovicích hexametru zaujímají slova, jež více než ostatní slova věty k sobě lnou. Jesti to podstatné a přívlastek jeho, podstatné nebo náměstka a apposice buď participiálná nebo nominálná k nim se odnášející a jiné vazby.

Ježto slova tak úzce souvislá nenásledují hned za sebou, kladou se slova jiná téže věty mezi ně, a tím povstává pořádek slov proložený,

*) K bedlivějšímu pozorování tohoto umělého a významného řadění slov v hexametru povzbudila spisovatele důmyslná studia univers. professora Dra. Jana Kvíčaly, jež v této příčině vykonal na Vergil. Aeneidě a jejichž zajímavé výsledky uloženy jsou v jeho spisech »Vergil-Studien« p. 35 a násl., a »Neue Beiträge zur Erklärung der Aeneis« pag. 274 a násl.

s nímž se v Iliadě a Odyssei velmi často setkáváme. Slova na prvním místě obou polovic položená důrazně se vytýkají, zvláště pak slovo umístěné na začátku polovice druhé, má-li po sobě diairesi bukolskou. Také souměrnosti obou polovic, lahodnosti a libozvuku v rhythmu se hoví, ježto slova stejného zakončení nenásledují hned po sobě. Často zaujímá celý hexametr jedna věta. Toto schéma hexametru vyskytuje se zhusta. Některé verše se opakují.

Poznámka. V některých verších jest na prvním místě hexametru slůvko jedno- nebo dvouslabičné, jež předcházejíc první slovo korrespondující neruší celkem souměrnosti obou polovic hexametru, na př.: Θ 493, Λ 832, O 419, P 360, Ω 303, 322, δ 199, ι 190, ξ 372 a j.

Příklady:

A 74 *ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, διίφιλε, μυθήσασθαι*
A 473 *καλὸν ἀείδοντες παίηονα, κοῦροι Ἀχαιῶν*
A 609 *Ζεὺς δὲ πρὸς ὃν λέχος ἦι' Ὀλύμπιος ἀστεροπητής*
B 92 *ἠιόνος προπάροιθε βαθείης ἐστιχόωντο*
B 465 *ἐς πεδίον προχέοντο Σκαμάνδριον· αὐτὰρ ὑπὸ χθών*
B 764 *τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε ποδώκεας ὄρνιθας ὡς*
Γ 153 *τοῖοι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἦντ' ἐπὶ πύργῳ*
Δ 1 *οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο*
Δ 7 *δοιαὶ μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεάων*
Δ 434 *μυρίαι ἑστήκασιν ἀμελγόμεναι γάλα λευκόν*
E 12 *τώ οἱ ἀποκρινθέντε ἐναντίω ὁρμηθήτην*

Jiné verše tohoto ustrojení:

A 348, *B* 184, 218, 372, 480, 689, 708, *Γ* 151, 386, *Δ* 109, 166, 346, 399, 494, 511, *E* 49, 181, 266, 463, 498, 502, 509, 633, 706, 709, 716, 799, *Z* 5, 8, 30, 39, 318, 350, 400, 515, 528, *H* 100, 126, 156, 234, 260, 299, 321, 336, *Θ* 47, 80, 113, 149, 318, 385, 493, 517, *I* 168, 190, 328, 469, 479, 595, 607, *K* 18, 49, 106, 184, 188, 198, 434, 527, 558, *Λ* 47, 104, 161, 185, 526, 527, 544, 832, 840, *M* 84, 92, 275, 320, 376, 378, *N* 39, 136, 170, 219, 418, 463, 477, 482, 531, 674, 683, 824, *Ξ* 98, 127, 153, 247, 287, 459, 487, 511, *O* 151, 256, 306, 312, 370, 411, 419, 443, 469, 659, *Π* 164, 233, 234, 330, *P* 10, 118, 262, 299, 360, 379, 435, 508, 561, 669, 685, *Σ* 58, 93, 211, 262, 370, 372, 396, 439, 474, 536, 538, 552, *Υ* 81, 83, 117, 276, *Φ* 29, 155, 224, 367, 449, 528, 600, *X* 38, 147, 171, 178, 294, 319, 396, 428, *Ψ* 262, 268, 326, 405, 436, 448, 455, 483, 532, 570, 581, 635, 648, 674, 678, 746, 809, 841, 856, *Ω* 33, 149, 161, 178, 303, 325, 433, 472.

α 1, 4, 27, 38, 52, 84, 128, 164, 187, 262, 335, 352, 417, *β* 12, 33, 55, 65, 85, 117, 243, 303, 351, *γ* 36, 82, 84, 139, 181, 290, 362, 363, 411, 427, 432, 433, *δ* 48, 79, 199, 227, 235, 361, 385, 410, 448, 557, 639, 677, 716, *ε* 14, 71, 191, 235, 236, 242, 264, 469, *ζ* 26, 53, 188, 256, 306, *η* 20, 45, 111, 170, 338, *ϑ* 18, 19, 235, 326, *ι* 22, 126, 144, 159, 183, 187, 190,

202, 414, 431, 439, *κ* 89, 221, 222, 259, 276, 330, 391, 395, 412, *λ* 25, 45, 126, 227, 281, 288, 373, 578, 594, 620, *μ* 48, 136, 149, 241, *ν* 25, 28, 74, 87, 107, 108, 110, 111, 213, 222, 351, 431, *ξ* 326, 372, 437, 457, 524, *ο* 212, 319, 356, *π* 93, 173, 176, 227, 263, 361, 418, 454, *ρ* 143, 406, 456, 534, *σ* 296, 346, 347, *τ* 80, 175, 536, 571, *υ* 153, 211, 284, 285, 366, *φ* 14, 22, 30, 37, 59, 215, 293, *χ* 47, 52, 97, 290, 305, 318, 386, *ψ* 8, 64, 84, 139, 273, *ω* 1, 326, 329, 340, 420.

Zahrneme-li do tohoto schématu také verše, v nichž podmět a sloveso, předmět a sloveso nebo příslovečné určení a sloveso a vůbec slova úzce souvislá zabírají první místo v obou polovicích, vzroste počet veršů tohoto ustrojení v míře nemalé, na př.:

A 194 *ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος, ἦλθε δ' Ἀθήνη*
A 351 *πολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο χεῖρας ὀρεγνύς*
A 405 *ὅς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων*
A 557 *ἠερίη γὰρ σοί γε παρέζετο καὶ λάβε γούνων*
B 137 *ἦατ' ἐνὶ μεγάροις ποτιδέγμεναι· ἄμμι δὲ ἔργον*
Δ 514 *ὣς φάτ' ἀπὸ πτόλιος δεινὸς θεός· αὐτὰρ Ἀχαιούς*
E 281 *καὶ βάλε Τυδεΐδαο κατ' ἀσπίδα· τῆς δὲ διαπρό*
E 308 *ὥσε δ' ἀπὸ ῥινὸν τρηχὺς λίθος. αὐτὰρ ὅ γ' ἦρως*
Θ 397 *Ζεὺς δὲ πατὴρ Ἴδηθεν ἐπεὶ ἴδε, χώσατ' ἄρ' αἰνῶς*

Jiné příklady:

A 247, 369, 382, 430, *B* 10, 27, 73, 227, 320, 342, 388, 438, 476, 482, 486, *Γ* 32, 132, 169, 171, 196, 263, 267, 286, 300, 315, 317, 322, 346, 347, 356, 368, 383, 454, *Δ* 30, 148, 183, 188, 240, 250, 301, 327, 343, 349, 356, 389, 406, 463, 495, *E* 15, 27, 43, 48, 59, 62, 97, 224, 238, 251, 257, 269, 317, 318, 319, 321, 329, 506, 514, 537, 570, 580, 583, 615, 624, 722 a j.

2. Poslední místo obou polovic hexametru zaujaté slovy úzce souvislými.

Jsou mnohé verše, v nichž slova úzce souvislá zaujímají poslední místo obou polovic. A ježto i tato místa v hexametru jsou významná, vytýkají se slova zaujímající je více než ostatní slova hexametru. Jsou pak to opět podstatná jména s přívlastky nebo s apposicí, náměstky a participia k nim se odnášející, podmět a výrok, sloveso a předmět atd. I tímto pořádkem slov hověno bylo souměrnosti obou polovic. A ježto tu nejednou vložena jsou mezi slova stejného zakončení slova jiná, způsobeno jest tím střídání se různých koncovek a tím i lahodnější rhythmus verše. Slova pak se stejnými příponami na konci obou polovic umístěná stejnozvukem svým sluchu poslouchajícího lahodila tak, jako moderní rým. I toto schéma hexametru často se vyskytuje. Zpravidla bývá hexametr zabrán jednou větou. Některé verše se opakují.

Poznámka. Také v této sbírce jsou některé verše, v nichž slovo druhé korrespondující nestojí přímo až na konci verše; přece však nevidí se nám vyloučiti je. Takové verše jsou na př.: *E* 429, 608, *O* 134, *δ* 413, *ϑ* 453, *τ* 510 a j.

Vizme příklady ku schématu svrchu vylíčenému:

A 11 *οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμασεν ἀρητῆρα*
A 22 *ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοί*
A 360 *καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δάκρυ χέοντος*
A 453 *ἠμὲν δή ποτ' ἐμεῦ πάρος ἔκλυες εὐξαμένοιο*
A 490 *οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν*
B 165 *μηδὲ ἕα νῆας ἅλαδ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας*
B 484 *ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι*
Γ 133 *ἐν πεδίῳ, ὀλοοῖο λιλαιόμενοι πολέμοιο*
Γ 141 *αὐτίκα δ' ἀργεννῇσι καλυψαμένη ὀθόνῃσιν*
Δ 73 *ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην*
Δ 260 *Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἐνὶ κρητῆρι κέρωνται*
Δ 436 *ὣς Τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει*

Jiné verše tohoto ustrojení:

A 52, 161, 206, 213, 254, 353, 368, 408, 582, 600, *B* 80, 141, 169, 171, 176, 259, 274, 324, 331, 383, 448, 481, 527, 552, 579, 743, 843, *Γ* 1, 43, 52, 60, 96, 183, 184, 213, 216, 232, 339, 389, 424, *Δ* 135, 171, 220, 223, 268, 402, 403, 427, *E* 89, 157, 412, 417, 546, 572, 608, 634, 658, 661, 737, 865, *Z* 140, 184, 251, 292, 296, 343, 346, *H* 45, 256, 341, 438, *Θ* 14, 33, 69, 224, 404, 464, 472, *I* 2, 270, 370, 474, 564, 596, *K* 8, 118, 342, 424, 569, *Λ* 7, 49, 96, 218, 269, 333, 431, 464, 498, 540, 576, 610, *M* 77, 151, 175, 202, 401, 408, *N* 22, 367, 381, 487, 614, 628, 633, 640, 659, 680, 741, 756, 765, 782, *Ξ* 187, 229, 289, 443, 503, 508, *O* 96, 120, 123, 134, 144, 172, 258, 276, 289, 338, 414, 415, 490, 535, 673, 689, 704, 739, *Π* 189, 194, 384, 421, *P* 176, 199, 235, 418, 484, 608, 708, 757, *Σ* 258, 260, 277, 505, 563, 607, *T* 313, 403, *Υ* 91, 439, *Φ* 60, 75, 188, 195, 206, 277, 429, 602, *X* 318, *Ψ* 331, 489, 837, *Ω* 270, 607, 705, 731, 796, 798.

α 22, 394, *β* 83, *γ* 186, 188, 293, *δ* 97, 381, 390, 413, 424, 425, 470, 570, 572, 763, 844, *ε* 256, 287, 352, 432, 436, 441, 478, *ζ* 18, 24, 125, 143, 146, 200, *η* 73, 114, *ϑ* 98, 99, 137, 365, 453, *ι* 100, 101, 107, 152, 181, *κ* 30, 36, 70, 74, 249, 309, 525, *λ* 11, 33, 220, 235, 242, 253, 414, 552, 557, *μ* 1, 10, 70, 113, 117, 155, 224, 428, *ν* 29, 115, 330, 401, 433, *ξ* 199, 295, 351, *ο* 60, 184, 240, 355, 358, *π* 62, 106, 426, *ρ* 213, 244, 312, 328, 332, 346, 403, 471, *τ* 211, 233, 240, 339, 353, 418, 456, 510, 520, 546, *υ* 57, 174, 289, 327, 347, *φ* 12, 25, 147, *ψ* 245, *ω* 81, 118.

3. Spojení obou předcházejících schémat v jednom hexametru.

Obě svrchu vylíčená a hojnými příklady doložená schémata jsou v jednom verši spojena. Dvě slova úzce souvislá proložena jsou jinou dvojicí slov k sobě se odnášejících.

Jedna dvojice slov zabírá na větším díle začátky, druhá konce obou polovic hexametru. A kdybychom slova k sobě příslušná spojili křivkami, nabyli bychom tak říkajíc článků řetězových, tak že by právem tento proložený pořádek slov řetězovým nazván býti mohl.

Příčina tohoto pořádku slov jest nepochybně ta, že skladatelé zpěvů herojských nechtěli, aby slova stejného nebo podobného zakončení hned za sebou následovala, čímž by vznikla jednotvárnost jakási sluchu nelahodící. Ostatně bylo by i to jednotvárné, kdyby dvé a dvé slov spolu úzce souvislých vždy hned za sebou následovalo. U římských básníků Vergilia a Ovidia setkáváme se s tímto pořádkem slov častěji. Některé verše se opakují. Vizme příklady:

A 152 *οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἦλυθον αἰχμητάων*
A 304 *ὣς τώ γ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένω ἐπέεσσιν*
Γ 222 *καὶ ἔπεα νηφάδεσσι ἐοικότα χειμερίῃσιν*
Γ 283 *ἡμεῖς δ' ἐν νίεσσι νεώμεθα ποντοπόροισιν*
Δ 285 *Αἴαντ', Ἀργείων ἡγήτορε χαλκοχιτώνων*
Δ 402 *αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδοίοιο*
Δ 403 *τὸν δ' υἱὸς Καπανῆος ἀμείψατο κυδαλίμοιο*
O 592 *Τρῶες δὲ λείουσι ἐοικότες ὠμοφάγοισιν*

Viz dále: *A* 421, 488, *B* 77, 116, 753, 867, *Γ* 448, *Δ* 194, 221, 464, *E* 159, 180, 429, 534, 560, 782, *Z* 92, 236, 288, *H* 15, 72, 163, 339, 443, *Θ* 179, 197, 267, 320, 388, *I* 4, 28, 449, 502, 514, 536, 633, 650, *K* 133, 442, *Λ* 264, 277, 346, 703, 720, 783, 841, *M* 294, 354, *N* 17, 97, 255, 258 393, 456, 698, *Ξ* 512, *O* 330, 685, *Π* 76, 205, 486, 541, 589, 593, *P* 485 *T* 123, *Υ* 180, 222, *Φ* 34, 186, *X* 412, *Ψ* 10, 98, 192, 290, 492, 503, 509, 700, *Ω* 191, 284, 317, 676, *α* 429, *β* 149, 326, 347, *γ* 23, 148, 170, 208 219, *δ* 74, 101, 438, 499, 741, *ε* 100, 264, 352, *ϑ* 284, 497, *ι* 107, 363 *κ* 107, 390, 458, *λ* 81, 85, 212, 237, 263, 458, 465, *ν* 29, 302, *ξ* 144, 228, *ο* 99, 148, 161, 284, 299, 426, *σ* 143, 343, *υ* 58, 148, *φ* 192, 406, *χ* 89, 448, *ω* 216, 531 a j.

Poznámka. Významný jest i tento proložený pořádek slov, na př.:

B 5 *ἦδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή*
K 15 *πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προθελύμνους ἕλκετο χαίτας*

Viz dále: *Δ* 499, *E* 864, *I* 541, *K* 17, 543, *Λ* 324, *N* 173, *O* 100, *Π* 16, 170, *X* 423, *Ψ* 459, *Ω* 153, 182, *β* 344, *γ* 155, *δ* 487, *ε* 110, *η* 20, *π* 254, *σ* 301, *τ* 191, *υ* 366.

4. Proložený pořádek slov v druhé polovici hexametru.

Proložený pořádek slov vyskytuje se také často ve druhé polovici hexametru. Jsouť četné verše, jichž druhá polovice od caesury ve stopě třetí až do konce sáhající tak jest ustrojena, že bývá sloveso neb i jiné slovo, ba i více slov vloženo mezi substantivum a jeho přívlastek. Je-li vloženo sloveso, bývá mu řečené substantivum často podmětem nebo doplňkem. Také podstatná s přívlastkem, jež mají vloženou předložku, bylo by vřaditi sem; avšak o těch promluveno již svrchu. I tento pořádek slov není nahodilý, nýbrž ponenáhlu vypěstovaný.

Některé příklady do slova:

A 23 *αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα*
A 36 *Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ*
A 41 *ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ*
A 146 *ἠὲ σύ, Πηλεΐδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν*
A 297 *ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν*
B 19 *εὗδοντ' ἐν κλισίῃ, περὶ δ' ἀμβρόσιος κέχυθ' ὕπνος*
B 41 *ἔγρετο δ' ἐξ ὕπνου, θεία δέ μιν ἀμφέχυτ' ὀμφή*
B 42 *ἕζετο δ' ὀρθωθείς, μαλακὸν δ' ἔνδυνε χιτῶνα*
B 43 *καλὸν νηγάτεον, περὶ δὲ μέγα βάλλετο φᾶρος*
B 319 *λᾶαν γάρ μιν ἔθηκε Κρόνου πάις ἀγκυλομήτεω*
B 385 *ὣς κε πανημέριοι στυγερῷ κρινώμεθ' Ἄρηι*
Γ 241 *νῦν αὖτ' οὐκ ἐθέλουσι μάχην καταδύμεναι ἀνδρῶν*
Γ 329 *δῖος Ἀλέξανδρος, Ἑλένης πόσις ἠυκόμοιο*
Δ 98 *αἴ κε ἴδῃ Μενέλαον ἀρήιον Ἀτρέος υἱόν*
Δ 459 *τόν ῥ' ἔβαλεν πρῶτος κόρυθος φάλον ἱπποδασείης*
E 555 *ἐτραφέτην ὑπὸ μητρὶ βαθείης τάρφεσιν ὕλης*
Θ 437 *μήδ' ἄλλοισι θεοῖσι, φίλον τετιημέναι ἦτορ*
Θ 537 *κείσεται οὐτηθείς, πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι*
I 159 *τοὔνεκα καί τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων*

Jiné doklady: *A* 439, 493, *B* 55, 111, 115, 245, *Γ* 138, 262, 369, 373, *Δ* 86, 99, 110, 111, 115, 131, 133, 142, 187, 248, 254, 274, 281, 293, 410, 412, 427, 454, *E* 93, 142, 155, 291, 338, 358, 361, 492, 585, 589, 636, 650, 695, 720, 752, 826, *Z* 26, 251, 320, 346, 374, *H* 61, 223, 241, 262, 325, *Θ* 44, 102, 272, 279, 312, 370, 554, *I* 18, 37, 156, 204, 205, 252, 327, *K* 15, 45, 156, 173, 302, 312, 330, 522, *Λ* 41, 131, 155, 297, 393, 407, 545, 608, *M* 23, 130, 209, *N* 32, 90, 145, 174, 336, 399, 419, 528, 539, 544, 599, 621, 624, 653, 705, 716, 718, 766, 804, 805, 825, 836, *Ξ* 100, 160, 169, 183, 200, 219, 223, 252, 267, 275, 278, 296, 301, 324, 351, 395, 455, *O* 66, 75, 113, 117, 209, 242, 299, 397, 408, 423, 448, 451, 475, 479, 519, 529, 532, 548, 593, 606, 680 a j.

Poznámka. V první polovici hexametru proložený pořádek svrchu vylíčený vyskytuje se zřídka, na př.: *A* 485, *Γ* 57, *Z* 6, 319, *I* 2, *K* 4, *Λ* 483, 500, *Ξ* 137, 439, *O* 19, 361, *Π* 374.

5. Slova úzce souvislá na začátku a na konci verše.

Jesti též drahně veršů v Iliadě a Odyssei, v nichž slova úzce souvislá, jako podstatné jméno a přívlastek nebo apposice, podstatné jméno a participium k němu se odnášející, náměstka a apposice nebo participium, podmět a výrok, sloveso a doplněk, vůbec slova, jež úžeji spolu souvisí než ostatní slova věty, zabírají začátek a konec verše. Slova na prvním a posledním místě položená více vynikají než slova ostatní, a ježto spolu úzce souvisí, dodávají celému verši pěkné zaokrouhlenosti. Na větším díle zabírá celý verš jedna věta nebo podstatná část věty.

Poznámka. V některých verších stojí před slovem korrespondujícím na počátku položeným slovo jiné, čímž se schéma tuto vylíčené nikterak neruší, na př.: *A* 257, *Z* 160, 394, 415, 438 a j.

Některé příklady do slova:

A 105 *Κάλχαντα πρώτιστα κάκ' ὀσσόμενος προσέειπεν*
A 257 *εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν*
A 409 *τοὺς δὲ κατὰ πρύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἕλσαι Ἀχαιούς*
A 472 *οἳ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο*
A 570 *ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ Οὐρανίωνες*
A 577 *μητρὶ δ' ἐγὼ παράφημι, καὶ αὐτῇ περ νοεούσῃ*
A 606 *οἳ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος*
B 20 *στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς Νηληίῳ υἱῖ ἐοικώς*
B 126 *ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί*
B 134 *ἐννέα δὴ βεβάασι Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοί*
B 212 *Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολώα*
B 316 *τὴν δ' ἐλελιξάμενος πτέρυγος λάβεν ἀμφιαχυῖαν*
B 352 *Ἀργέιοι Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες*
B 408 *αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος*
B 472 *τόσσοι ἐπὶ Τρώεσσι κάρη κομόωντες Ἀχαιοί*
Γ 7 *ἠέριαι δ' ἄρα ταί γε κακὴν ἔριδα προφέρονται*
Γ 8 *οἳ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί*
Γ 158 *αἰνῶς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν*
Γ 197 *ἀρνειῷ μιν ἐγώ γε ἐΐσκω παγεσιμάλλῳ*
Γ 230 *Ἰδομενεὺς δ' ἑτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὡς*
Γ 423 *ἣ δ' εἰς ὑψόροφον θάλαμον κίε δῖα γυναικῶν*
Γ 449 *Ἀτρεΐδης δ' ἀν' ὅμιλον ἐφοίτα θηρὶ ἐοικώς*
Δ 227 *καὶ τοὺς μὲν θεράπων ἀπάνευθ' ἔχε φυσιόωντας*

Jiné verše tohoto ustrojení: *A* 1, 14, 21, 26, 67, 89, 91, 129, 164, 176, 266, 308, 313, 315, 320, 353, 396, 411, 432, 485, 525, 539, *B* 6, 11,

53, 167, 188, 263, 267, 314, 322, 588, 803, *Γ* 2, 23, 73, 83, 124, 198, 203, 272, 287, 293, 299, 313, 321, 330, 340, 421, 422, 437, *Δ* 33, 65, 67, 102, 109, 129, 134, 146, 152, 252, 265, 289, 396, 405, 409, 446, 473, 483, 518, 536, 544, *E* 4, 14, 40, 87, 133, 134, 141, 151, 161, 165, 225, 282, 370, 373, 383, 430, 559, 594, 629, 630, 649, 663, 708, 744, 813, 866, 907, *Z* 47, 71, 160, 252, 302, 321, 358, 394, 405, 415, 438, 517, *H* 38, 89, 342, 467, 476, *Θ* 2, 297, 337, 345, 543, *I* 63, 64, 520, 538, 563, 629, 683, *K* 46, 214, 221, 437, *Λ* 4, 40, 183, 229, 423, 454, 529, 542, 644, 749, 834, *M* 42, 70, 77, 103, 218, 330, 376, 454, *N* 46, 83, 86, 179, 407, 413, 531, 545, 563, 684, 764, 809, *Ξ* 70, 396, *O* 3, 44, 100, 344, 446, 542, 665, 710, *Π* 114, 186, 508, 571, 803, 816, 848, *P* 138, 276, 341, 748, *Σ* 76, 146, 312, 315, 355, 430, 459, 502, 540, *T* 3, 141, *Υ* 125, 136, 153, 401, *Φ* 27, 132, 506, *X* 32, 79, 444, *Ψ* 3, 58, 224, 329, 385, 530, 636, 659, *Ω* 261, 647.

α 143, 163, 245, 265, 332, *β* 38, 50, 65, 247, *γ* 112, 139, 191, *δ* 211, 300, 336, 371, 505, 555, 766, *ε* 63, 86, 99, 242, 269, 334, *ζ* 12, 26, 64, 102, 231, 241, *η* 34, 128, 339, *ϑ* 222, 390, 393, 472, 523, *ι* 38, 66, 106, 166, 172, 259, *κ* 99, 101, 105, 174, 553, *λ* 11, 39, 205, 327, 439, 567, *μ* 143, 150, *ν* 224, 282, 283, 346, *ο* 184, 399, *π* 322, 410, 439, *ϱ* 286, *σ* 49, 159, 395, *τ* 232, 246, *υ* 55, *φ* 42, 63, 188, 321, *χ* 181, 396 497, *ψ* 1, 31, *ω* 103, 104.

Sem možná vřaditi také ty verše, jichžto začátek a konec zaujímají slova příbuzná z téhož kmene pocházející nebo slova táž v různých tvarech, na př.:

A 468 *δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης*
B 264 *πεπληγὼς ἀγορῆθεν ἀεικέσσιν πληγῇσιν*
B 596 *Οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ' Εὐρύτου Οἰχαλιῆος*
Δ 165 *καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς ἐυμμελίω Πριάμοιο*
Z 165 *ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ*

Jiné doklady: *B* 44, 628, *H* 119, 299, *I* 158, 481, 614, *K* 253, (443), *Λ* 17, *O* 624, *Π* 142, *P* 197, 444, *Σ* 470, *Υ* 230, *Ψ* 523, *α* 87, 233, *γ* 318, *δ* 606, 637, *κ* 18, 243, *λ* 315, (613), *ξ* 42, 68, *ο* 3, (302), *π* 472, *ϱ* 332, *υ* 72, *φ* 116, *ψ* 68, 348, *ω* 343, 428.

Některé verše, v nichž slova úzce souvislá zabírají začátek a konec hexametru, mají v středu svém jiná slova úzce souvislá. Toto schéma jest opakem oněch veršů, v nichž jsme shledali proložený pořádek slov nazvaný řetězovým, na př.:

Γ 331 *καλάς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας*
Δ 282 *κνάνεαι, σάκεσίν τε καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι*
Θ 120 *υἱὸν ὑπερθύμου Θηβαίου Ἱππολύτα*
Ξ 400 *ὅσσῃ ἄρα Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἔπλετο φωνῇ*
O 387 *οἳ δ' ἀπὸ νηῶν ὕψι μελαινάων ἐπιβάντες*
Π 257 *οἳ δ' ἅμα Πατρόκλῳ μεγαλήτορι θωρηχθέντες*

Π 313 *Φυλεΐδης δ' Ἄμφικλον ἐφορμηθέντα δοκεΐσας*
α 129 *ἔγχε' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἵστατο πολλά*
γ 465 *Νέστορος ὁπλοτάτη θυγάτηρ Νηληιάδαο*

Jiné doklady: *Θ* 42, *Λ* 18, 31, 197, *N* 24, 699, *Π* 114, 684, *P* 345, *Σ* 418, *Ψ* 142, 181, 280, *δ* 241, *ε* 54, 149, 317, *κ* 31, 543, *λ* 141, 269, *ν* 285, *ο* 1, 472, 519, *π* 452, *σ* 294, *τ* 209, 490, *υ* 14, *φ* 178, *ψ* 239 a j.

6. Sourodé členy věty stažené na významných místech hexametru.

Jako slova úzce souvislá kladena byla na místech významných v hexametru, tak i sourodým členům stažených vět byla táž místa vykazována. Nalézáme zajisté sourodé členy věty stažené, na př. dva podměty nebo doplňky nebo výroky atd. na začátku nebo na konci obou polovic hexametru, nalézáme je také na začátku a na konci verše a posléze na konci první a na začátku druhé polovice verše. I v těchto verších zaujatých větami staženými vytýkaly se členy sourodé, položené na místech významných, důrazněji než slova ostatní, hovělo se souměrnosti obou polovic nebo zaokrouhlenosti celého verše. I tu je proložený slovosled, jímž se způsobuje milé střídání v zakončení slov.

a) Sourodé členy věty stažené na začátku obou polovic hexametru.

Ač se oba členy sourodé na počátku obou polovic umístěné důrazně vytýkaly, přece padala větší váha na člen druhý. Vedle caesury *πενθημιμερής* mají verše tohoto schémata skoro zpravidla také diairesi bukolskou.

Stůjtež tu některé příklady do slova:

Λ 586 *τέτλαθι, μῆτερ ἐμή, καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ*
Β 341 *σπουδαί τ' ἄκρητοι καὶ δεξιαί, ᾗς ἐπέπιθμεν*
Γ 242 *αἴσχεα δειδιότες καὶ ὀνείδεα πόλλ', ἃ μοί ἐστιν*
Γ 392 *κάλλεΐ τε στίλβων καὶ εἵμασιν· οὐδέ κε φαίης*
Δ 380 *οἳ δ' ἔθελον δόμεναι καὶ ἐπήνεον ὡς ἐκέλευον*
Ε 199 *ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἅρμασιν ἐμβεβαῶτα*
Ε 440 *φράζεο, Τυδεΐδη, καὶ χάζεο, μηδὲ θεοῖσιν*
Ζ 1 *Τρώων δ' οἰώθη καὶ Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνή*
Ζ 20 *Ἀρῆσον δ' Εὐρύαλος καὶ Ὀφέλτιον ἐξενάριξεν*
Ι 41 *ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις*
Ι 642 *κήδιστοί τ' ἔμεναι καὶ φίλτατοι, ὅσσοι Ἀχαιοί*

Ostatní verše tohoto schémata:

Β 774, *Δ* 159, 296, 333, *E* 192, 382, *H* 243, *Λ* 335, *N* 91, 481, 568, *Ξ* 299, *O* 197, *Π* 574, *Σ* 475, *T* 217, *Υ* 500, *Φ* 208, 266, 609, *X* 409, 447, *Ψ* 111, 582, 608, *Ω* 287, 549, 773, *β* 290, *γ* 57, *δ* 578, 626, *ε* 306,

ζ 230, η 91, 94, 220, ϑ 209, 480, λ 311, 364, ν 246, 291, 299, ο 11, υ 95, 108, φ 291, ψ 12, 157, ω 45, 54, 73, 369, 456.

b) Sourodé členy věty stažené na konci obou polovic hexametru.

Častěji než na začátku obou polovic hexametru vyskytují se sourodé členy věty stažené na konci jejich. Jako v předešlých verších i v těchto jest vedle caesury *πενθημιμερής* nebo *κατὰ τρίτον τροχαῖον* ještě diairesis bukolská. Zpravidla zaujímá celý verš věta stažená.

Mezi oběma sourodými členy bývá často výrok, jenž zabírá část hexametru od caesury v třetí stopě do diairesc bukolské. Stůjtež tu některé příklady do slova:

A 62 *ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρήομεν ἢ ἱερῆα*
B 220 *ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆι μάλιστ' ἦν ἠδ' Ὀδυσῆι*
B 340 *ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο μήδεά τ' ἀνδρῶν*
Γ 59 *Ἕκτορ, ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν*
Γ 220 *φαίης κεν ζάκοτόν τέ τιν' ἔμμεναι ἄφρονά τ' αὔτως*
Δ 26 *πῶς ἐθέλεις ἅλιον θεῖναι πόνον ἠδ' ἀτέλεστον*
E 484 *οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ ἢ κεν ἄγοιεν*
E 774 *ἦχι ῥοὰς Σιμόεις συμβάλλετον ἠδὲ Σκάμανδρος*
E 860 *ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι*
E 879 *ταύτην δ' οὔτε ἔπει προτιβάλλεαι οὔτε τι ἔργῳ*
Z 446 *ἀρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἠδ' ἐμὸν αὐτοῦ*
Θ 11 *ἐλθόντ' ἢ Τρώεσσιν ἀρηγέμεν ἢ Δαναοῖσιν*
K 50 *αὔτως, οὔτε θεᾶς υἱὸς φίλος οὔτε θεοῖο*
Λ 2 *ὦρνυθ', ἵν' ἀθανάτοισι φόως φέροι ἠδὲ βροτοῖσιν*
Λ 163 *Ἕκτορα δ' ἐκ βελέων ὕπαγεν Ζεὺς ἔκ τε κονίης*

Ostatní verše tohoto ustrojení:

Λ 138, 154, 335, *B* 800, 815, *Γ* 45, 409, *E* 32, 147, 196, 473, 498, 532, 595, *Θ* 564, *I* 334, 619, *K* 6, 98, 208, 422, 436, *Λ* 162, 395, 703, 788, *M* 135, 256, 328, *N* 9, 39, 327, 486, 589, 800, *Ξ* 96, 148, 342, 371, *O* 135, 226, 409, 511, 564, 605, 700, *Π* 26, 352, 482, 520, 688, *P* 225, 398, 451, 507, 626, 755, *Σ* 265, 308, 409, 574, *T* 2, 167, 306, *Υ* 109, 194, 205, 464, *Φ* 61, 226, 316, 339, *X* 300, *Ψ* 345, 378, 485, 503, *Ω* 40, 216, 533, 588, 670.

α 12, 13, 182, 212, 266, *β* 68, 127, 319, 407, *γ* 65, 185, 214, 467, *δ* 50, 87, 105, 163, 230, 346, 428, 559, 573, 596, 605, 640, 818, 821, *ε* 2, 16, 264, 391, 404, *ζ* 43, 44, 132, *η* 60, *ϑ* 181, 203, 455, *ι* 45, 87, 112, 199, 215, *κ* 58, 59, 120, 212, 218, 225, 267, 274, 379, 416, 433, 446, 451, *λ* 1, 105, 483, *μ* 62, 78, 154, 168, 281, 391, *ν* 70, 409, *ο* 309, 331, 504, *π* 27, 84, 245, 362, *ρ* 89, 145, *σ* 79, 215, 220, 288, *υ* 279, 294, *φ* 11, 191, 312, 406, *χ* 76, 438, 452, 468, *ω* 148.

c) Sourodé členy věty stažené na začátku a na konci hexametru.

Sourodé členy vět stažených zaujímají dosti často začátek a konec verše. Člen první sáhá někde do caesury *τριθημιμερής*, jinde a to nejčastěji až do caesury ve stopě třetí; člen druhý zaujímá skoro zpravidla pátou a šestou stopu hexametru. Společná část věty stažené zabírá střed verše; bývá to velmi zhusta výrok nebo jiný důležitý člen věty. Zaujímá-li první člen sourodý celou první polovici verše, sáhá část společná v hexametru od caesury ve stopě třetí do diairese bukolské. Jest zhusta vedle caesury *πενθημιμερής* nebo *κατὰ τρίτον τροχαῖον* v těchto verších diairese bukolská. Verše tuto vylíčené jsou četny a jsou tak ustrojeny, že nad jiné vynikají milou souměrností. Některé verše se opakují.

Příklady:

A 50 *οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπώχετο καὶ κύνας ἀργούς*
A 65 *εἴ τ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται εἴ θ' ἑκατόμβης*
A 96 *τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκε ἑκηβόλος ἠδ' ἔτι δώσει*
A 395 *ἦ ἔπει ὤνησας κραδίην Διὸς ἠὲ καὶ ἔργῳ*
A 548 *οὔτε θεῶν πρότερος τόν γ' εἴσεται οὔτ' ἀνθρώπων*
B 90 *αἳ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἳ δέ τε ἔνθα*
B 202 *οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ*
B 300 *ἦ ἐτεὸν Κάλχας μαντεύεται ἠὲ καὶ οὐκί*
B 363 *ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις*
Γ 172 *αἰδοῖός τέ μοί ἐσσι, φίλε ἑκυρέ, δεινός τε*
Δ 42 *μή τι διατρίβειν τὸν ἐμὸν χόλον, ἀλλά μ' ἐᾶσαι*
Δ 359 *οὔτε σε νεικείω περιώσιον οὔτε κελεύω*
E 86 *ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς*
E 521 *οὔτε βίας Τρώων ὑπεδείδισαν οὔτε Ἰωκάς*
E 751 *ἠμὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος ἠδ' ἐπιθεῖναι*
E 817 *οὔτε τί με δέος ἴσχει ἀκήριον οὔτε τις ὄκνος*
E 827 *μήτε σύ γ' Ἄρηα τό γε δείδιθι μήτε τιν' ἄλλον*
Z 294 *ὃς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν ἠδὲ μέγιστος*
Θ 24 *αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ*
I 381 *οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας*

Jiné verše tohoto druhu:

A 93, 258, 333, 406, 573, *B* 179, 231, 238, *Δ* 123, 246, *E* 138, *Θ* 7, 78, 395, 429, *I* 313, 374, 443, *K* 56, 84, 109, 170, 277, 407, 437, 445, *Λ* 319, *M* 153, *N* 253, 289, 308, 344, 476, 513, 738, *Ξ* 66, 234, *O* 368, 443, 671, 709, 714, *Π* 12, 119, 530, 557, *P* 20, 66, 231, 329, 331, 367, 431, 435, 669, *Σ* 102, 159, 185, 302, 391, 412, 419, 472, 474, 535, 536, 539, 595, 597, *T* 262, *Υ* 33, 34, 138, 149, 358, 467, *Φ* 339, 591, *X* 175, 290, 296, 300, 428, 493, *Ψ* 70, 315, 622, 627, 730, *Ω* 10, 36, 47, 152, 169, 171, 221, 259, 530.

α 24, 289, β 220, 274, γ 39, 96, 109, 127, δ 102, 326, 690, 692, 819, ε 104, 138, 173, 272, ζ 68, 103, 192, 201, η 120, ϑ 246, 298, 322, 392, 488, 563, ι 95, 108, 122, 292, 421, κ 424, λ 303, 403, 483, 493, 514, 525, 529, μ 77, 105, 110, 198, 434, ν 39, 107, 234, 244, 318, ξ 82, 94, 151, 162, 510, ο 23, 84, 107, 168, 405, π 203, 209, 212, 242, 273, 302, ρ 202, 218, 283, 401, 404, 470, 568, 577, σ 241, 416, τ 134, 157, 163, 176, 263, 478, 563, υ 297, 324, 341, φ 59, 197, χ 47, 351, 481, ψ 68, 106, 253, 346, ω 113, 126, 161, 291.

d) Sourodé členy věty stažené v středoverší.

Hojný jest počet veršů, v nichž dva sourodé členy věty stažené tak jsou umístěny, že jeden první hemistichion zakončuje, druhý druhé hemistichion začíná. Toto schéma hexametru má buď jen jednu caesuru, a to caesuru *πενθημιμερής*, též *κατὰ τρίτον τροχαῖον*, nebo vedle ní také diairesi bukolskou. V diairesi bukolské je pak buď delší nebo kratší logická přestávka.

α) Hexametry s dvěma sourodými členy věty stažené v středoverší, rozdělené pouze caesurou ve stopě třetí.

O verších tohoto ustrojení pojednáno podrobněji v odd. I, 2, b., kdež i doslovné příklady uvedeny i jiné podobné čísly označeny jsou.

β) Hexametry s dvěma sourodými členy věty stažené v středoverší, rozdělené caesurou ve stopě třetí a diairesí bukolskou.

Mnohem četnější jsou verše tohoto schémata než předešlé. Člen druhý, položený mezi caesurou ve stopě třetí a diairesí bukolskou, důrazněji se vytýká než člen první, a v diairesi bukolské nastupuje přestávka, kteráž bývá delší, je-li tu rozhraní vět.

Některé verše tohoto schémata do slova uvedené:

A 469 *αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος | καὶ ἐδητύος | ἐξ ἔρον ἕντο*
B 281 *ὣς ἅμα οἱ πρῶτοί τε | καὶ ὕστατοι | υἷες Ἀχαιῶν*
Γ 212 *ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους | καὶ μήδεα | πᾶσιν ὕφαινον*
Δ 65 *ἐλθέμεν ἐς Τρώων | καὶ Ἀχαιῶν | φύλοπιν αἰνήν*
Δ 540 *ὅς τις ἔτ' ἄβλητος | καὶ ἀνούτατος | ὀξέι χαλκῷ*
E 176 *Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε | καὶ ἐσθλῶν | γούνατ' ἔλυσεν*
E 212 *εἰ δέ κε νοστήσω | καὶ ἐσόψομαι | ὀφθαλμοῖσιν*
Z 21 *βῆ δὲ μετ' Αἴσηπον | καὶ Πήδασον, | οὗς ποτε νύμφη*
H 151 *οἳ δὲ μάλ' ἐτρόμεον | καὶ ἐδείδισαν, | οὐδέ τις ἔτλη*
I 35 *φὰς ἕμεν ἀπτόλεμον | καὶ ἀνάλκιδα· | ταῦτα δὲ πάντα*
Λ 483 *Τρῶες ἔπον πολλοί τε | καὶ ἄλκιμοι, | αὐτὰρ ὃ γ' ἤρως*
Λ 497 *δαΐζων ἵππους τε | καὶ ἀνέρας. | οὐδέ πω Ἕκτωρ*

Jiné verše tohoto ustrojení:

B 85, 468, 512, 521, 678, 799, *Γ* 73, 91, 266, 341, 360, *Δ* 151, 282,
, 521, 543, *E* 4, 379, 430, 832, *Z* 75, 176, 195, 208, 211, 317, 351,
, *H* 165, 254, 295, *Θ* 203, 371, 539, *I* 82, 87, 92, 137, 222, 232, 342,
, 375, 460, 464, 505, 509, 586, *K* 47, 258, 318, 322, 338, 438, 505,
)7, 176, 179, 214, 317, 422, 534, 570, 580, 671, 737, *M* 196, 255, 430,
1, 166, 230, 290, 392, 537, 622, 671, 711, *Ξ* 174, 198, 281, 366, 400,
, 436, 465, *O* 36, 42, 327, 332, 570, 697, *Π* 256, 265, 485, 505, 606,
, *P* 52, 258, 385, 465, 482, 617, *Σ* 231, 340, 469, *T* 226, 231, 320, 385,
, 422, *Υ* 17, 62, 92, 170, 185, 241, 251, 334, 403, 460, 499, *Φ* 50, 203,
, 353, 430, 586, *X* 44, 53, 203, 222, 262, 281, 421, 502, *Ψ* 66, 82, 96,
), 209, 319, 414, *Ω* 57, 164, 206, 350, 365, 441, 474, 546, 622, 704,
, 757.

α 54, 208, 296, 435, *β* 57, 91, 305, *γ* 45, 349, 369, *δ* 60, 107, 242,
, 284, 347, 372, 540, 820, 833, *ε* 95, 136, 184, 188, 219, 318, 362,
31, 187, 214, 296, *η* 256, 257, *ϑ* 30, 106, 163, 182, 310, 582, *ι* 41, 51,
), 123, 251, 280, 353, 359, *κ* 22, 26, 35, 45, 86, 98, 143, 237, 318, 396,
, *λ* 34, 120, 174, 183, 219, 294, 360, 427, 527, 625, *μ* 219, 246, *ν* 214,
, 380, *ξ* 84, 85, 93, 111, 116, 163, 245, 293, 305, 320, 341, 410, 435,
77, 209, 222, 242, 261, 262, 432, 480, 543, *π* 236, 249, 430, 444, 452,
30, 56, 109, 138, 188, 291, 449, 539, 557, *σ* 3, 45, 106, 119, 162, 195,
, 267, 384, *τ* 45, 56, 373, 539, 541, *υ* 116, 138, 227, *φ* 69, 105, 129,
, 237, 303, 373, 383, *χ* 56, 353, 409, 475, *ψ* 61, 88, 325, 336, *ω* 38,
, 217, 223.

7. Sloveso na významných místech hexametru.

Že slovesu jakožto nejdůležitější části věty vykazována byla významná
sta v hexametru, aby tím nad ostatní slova vynikalo, jest přirozeno.
skytují se slovesa v tvarech určitých i ve tvaru participia a infinitivu
začátku i na konci verše, na začátku nebo na konci obou polovic, na
nci první polovice a na začátku druhé polovice. A v pojednání před-
ázejícím zejména o položení sourodých členů věty stažené i ke slovesu
lo přihlíženo. Avšak mnohé zajímavé případy položení slovesa, zejména
kud se týče poměru vět k sobě, vymáhají toho, abychom je poněkud
drobněji ještě vylíčili.

Jsou přemnohé verše, do kterých sloveso věty ve verši předcházejícím
místěné zabíhá. Sloveso jest zpravidla ve tvaru určitém, ale nejednou bývá
také participium nebo infinitiv. Tímto tvarem slovesným končí se věta
bíhající sem z předcházejícího verše, a věta nová, jež vyplňuje ostatní
ť hexametru, má sloveso na začátku druhé polovice hexametru, někdy
ž po caesuře *ἑφθημιμερής*, aneb až na konci verše.

a) Slovesa různých dvou vět na začátku první i druhé polovice téhož hexametru.

Počet veršů tohoto schémata jest velký, a věty, jichžto slovesa polohou svojí korrespondují, jsou v poměru souřadnosti i podřadnosti. Některá ze sloves tuto naznačených tvoří protivu.

Jsou také některé verše, v nichž korrespondující slovesa stejnozvukem svým způsobují rým, jako *B* 440, *Z* 101, *Θ* 111, *M* 328, *N* 327, *O* 297, *Σ* 270, *Ω* 45, *ζ* 132, *λ* 304, *τ* 344.

Některé příklady do slova uvedené:

A 467—468 *αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου τετύκοντό τε δαῖτα*
δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης

Γ 101—102 *ἡμέων δ' ὁπποτέρῳ θάνατος καὶ μοῖρα τέτυκται,*
τεθναίη· ἄλλοι δὲ διακρινθεῖτε τάχιστα

Γ 119—120 . . . . . *ἰδὲ ἄρνα κέλευεν*
οἰσέμεναι· ὁ δ' ἄρ' οὐκ ἀπίθησ' Ἀγαμέμνονι δίῳ

Γ 458—459 *ὑμεῖς δ' Ἀργείην Ἑλένην καὶ κτήματ' ἄμ' αὐτῇ*
ἕκδοτε, καὶ τιμὴν ἀποτινέμεν ἥν τε ἔοικεν

Δ 330—331 *πὰρ δὲ Κεφαλλήνων ἀμφὶ στίχες οὐκ ἀλαπαδναὶ*
ἕστασαν· οὐ γάρ πώ σφιν ἀκούετο λαὸς ἀυτῆς

E 60—61 *Ἁρμονίδεω, ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα*
τευχέμεν· ἕξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη

E 146—147 *τὸν δ' ἕτερον ξίφεϊ μεγάλῳ κληῖδα παρ' ὦμον*
πλῆξ', ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέργαθεν ἠδ' ἀπὸ νώτου

E 226—227 *ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα*
δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἐπιβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι

E 432—433 *Αἰνείᾳ δ' ἐπόρουσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης*
γιγνώσκων ὅ οἱ αὐτὸς ὑπείρεχε χεῖρας Ἀπόλλων

E 605—606 *ἀλλὰ πρὸς Τρῶας τετραμμένοι αἰὲν ὀπίσσω*
εἴκετε, μηδὲ θεοῖς μενεαινέμεν ἶφι μάχεσθαι

Z 222—223 . . . . . *ἐπεί μ' ἔτι τυτθὸν ἐόντα*
κάλλιφ', ὅτ' ἐν Θήβῃσιν ἀπώλετο λαὸς Ἀχαιῶν

Φ 255—256 . . . . . *ὕπαιθα δὲ τοῖο λιασθεὶς*
φεῦγ', ὁ δ' ὄπισθε ῥέων ἔπετο μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ

δ 597—598 *αἰνῶς γὰρ μύθοισιν ἔπεσσί τε σοῖσιν ἀκούων*
τέρπομαι. ἀλλ' ἤδη μοι ἀνιάζουσιν ἑταῖροι

Jiné doklady tohoto druhu: *A* 410, 463, 507, 515, 546, *Γ* 14, 25, *Δ* 267, 476, 482, *E* 108, 232, 513, 621, 661, 790, *Z* 140, 280, *H* 307, 335, 377, 450, *Θ* 9, 126, 400, *I* 130, 138, 230, 251, 272, 377, 445, 501, 564, 585, 614, *K* 39, 105, 115, 116, 152, 193, 197, 300, 359, *Λ* 2, 50, 71, 96, 112, 240, 315, 395, 425, 513, 627, 702, *M* 6, 172, 238, 345, 407, *N* 220, 236, 271, 285, 510, 520, 557, 831, *Ξ* 76, 85, 235, 374, *O* 10, 120, 140, 284, 557, 588, 613, 652, *Π* 142, 241, 771, *P* 95, 300, 315, 427, 480, *Σ* 62,

, *T* 6, 16, 170, 248, *T* 194, 282, 350, *Φ* 256, 349, 425, 429, 442, 542, 55, 486, 489, *Ψ* 375, 412, 652, 728, 737, 742, *Ω* 96, 131, 216, 224, 226, ;, 555.

α 9, 57, 223, 263, 342, 347, 370, 378, *β* 168, 204, 265, 315, 320, 47, 48, 87, 108, 121, 182, 320, 367, *δ* 22, 98, 357, 434, 544, 596, 598, ;, *ε* 57, 150, 364, 482, *ζ* 43, 44, 69, *η* 232, *ϑ* 137, 181, 228, 251, *ι* 61, ;, 262, 290, 381, 384, 388, *κ* 18, 63, 159, 217, 269, 288, 313, 381, 387, ;, *λ* 22, 208, 221, 274, *μ* 227, 287, 321, *ν* 161, 245, 259, 286, 358, 68, 170, 172, 355, *ο* 302, 327, 470, 481, *π* 84, 238, 287, 422, *ϱ* 294, , 433, 490, 509, 606, *σ* 63, 94, 183, 331, 393, *τ* 245, 431, 443, *υ* 7, ', *φ* 309, 367, *χ* 59, *ψ* 265, 348, 358, 365, *ω* 360.

Sem dlužno vřaditi také ty verše, ve kterých sloveso samo nebo spo- ; jsouc s některým slůvkem na začátku hexametru celou větu re- esentuje, zvlášť v imperativu, na př.:

53 *γνοίης χ', οἷον φωτὸς ἔχεις θαλερὴν παράκοιτιν*
296 *βῆ δ' ἰέναι, πολλαὶ δὲ μετεσσεύοντο γεραιαί*
286 *ἀρχέτω· αὐτὰρ ἐγὼ μάλα πείσομαι, ἥ περ ἂν οὗτος*

Jiné doklady: *Δ* 249, *Θ* 96, *I* 116, *K* 146, 251, 285, 332, 370, 378, 389, 512, *M* 328, 329, *N* 181, 381, 389, 465, *Ξ* 44, 507, *O* 504, *Π* 443, 395, *T* 119, *Φ* 114, 128, *X* 185, *Ψ* 440, 539, *Ω* 27, *β* 103, 252, *γ* 194, 67, 712, *ε* 139, *η* 343, *ϑ* 133, 347, *κ* 422, *λ* 144, *ξ* 118, *ο* 281, 335, 257, *ϱ* 233, 393, 541, 545, *σ* 11, 30, 40, 58, 66, 418, *τ* 42, *υ* 149 a j.

b) Slovesa na počátku verše a po caesuře *ἑφθημιμερής* ůzných větách.

Příklady:

635—636 *ψευδόμενοι δέ σέ φασι Διὸς γόνον αἰγιόχοιο*
εἶναι, ἐπεὶ πολλὸν κείνων ἐπιδεύεαι ἀνδρῶν
442—443 *αὐτὸς δὲ χρύσειον ἐπὶ θρόνον εὐρύοπα Ζεὺς*
ἕζετο, τῷ δ' ὑπὸ ποσσὶ μέγας πελεμίζετ' Ὄλυμπος
188—189 . . . . . *πεδίονδε γὰρ αἰεὶ*
τετράφαθ', ὁππότ' ἐπὶ Τρώων ἀίοιεν ἰόντων

Jiné příklady: *B* 558, *E* 848, *Θ* 175, *Λ* 808, 836, *Ξ* 399, *O* 109 446, 662, *P* 270, *Σ* 27, 87, *T* 305, 356, *Φ* 131, *Ψ* 197, *β* 135, *γ* 216 170, 260, 427, 455 *ε* 344, 389, *ζ* 174, *ϑ* 38, *κ* 421, 563, *λ* 224, 570, 334, *ξ* 408, *ο* 202, *π* 402, 472, *ϱ* 271, 304, 310, 378, *χ* 108, 157, *ψ* 78, ;, *ω* 315.

c) Slovesa různých dvou vět na začátku a na konci xametru.

Značný jest počet veršů tohoto ustrojení. Některá slovesa tvoří výmem svým protivy.

Příklady do slova uvedené:

A 103—104 . . . . . *μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι*
πίμπλαντ', ὅσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἐίκτην
A 234—235 . . . . . *τὸ μὲν οὔ ποτε φύλλα καὶ ὄζους*
φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν
A 250—251 *τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων*
ἐφθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδὲ γένοντο
A 588—589 . . . . *τότε δ' οὔ τι δυνήσομαι ἀχνύμενός περ*
χραισμεῖν· ἀργαλέος γὰρ Ὀλύμπιος ἀντιφέρεσθαι
B 170—171 . . . *οὐδ' ὅ γε νηὸς ἐυσσέλμοιο μελαίνης*
ἅπτετ', ἐπεί μιν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἵκανεν
Γ 109—110 *οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω*
λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται
Γ 230—231 *Ἰδομενεὺς δ' ἑτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς*
ἕστηκ', ἀμφὶ δέ μιν Κρητῶν ἀγοὶ ἠγερέθονται
Γ 269—270 . . . . . *κρητῆρι δὲ οἶνον*
μίσγον, ἀτὰρ βασιλεῦσιν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν
Δ 15—16 *ἦ ῥ' αὖτις πόλεμόν τε κακὸν καὶ φύλοπιν αἰνὴν*
ὄρσομεν, ἢ φιλότητα μετ' ἀμφοτέροισι βάλωμεν
Δ 512—513 *οὐ μὰν οὐδ' Ἀχιλεὺς Θέτιδος πάις ἠυκόμοιο*
μάρναται, ἀλλ' ἐπὶ νηυσὶ χόλον θυμαλγέα πέσσει
E 401—402 *τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων*
ἠκέσατ'· οὐ μὲν γάρ τι καταθνητός γε τέτυκτο
Z 68—69 *μή τις νῦν ἐνάρων ἐπιβαλλόμενος μετόπισθεν*
μιμνέτω, ὥς κεν πλεῖστα φέρων ἐπὶ νῆας ἵκηται
K 77—78 *πὰρ δὲ ζωστὴρ κεῖτο παναίολος, ᾧ ῥ' ὁ γεραιὸς*
ζώννυθ', ὅτ' ἐς πόλεμον φθισήνορα θωρήσσοιτο
M 106—107 . . . . . *οὐδ' ἔτ' ἔφαντο*
σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι
Ξ 31—32 . . . . . *τὰς γὰρ πρώτας πεδίονδε*
εἴρυσαν, αὐτὰρ τεῖχος ἐπὶ πρύμνῃσιν ἔδειμαν
Ξ 72—73 *οἶδα δὲ νῦν ὅτε τοὺς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι θεοῖσιν*
κυδάνει, ἡμέτερον δὲ μένος καὶ χεῖρας ἔδησεν
X 482—483 *νῦν δὲ σὺ μὲν Ἀΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης*
ἔρχεαι, αὐτὰρ ἐμὲ στυγερῷ ἐνὶ πένθεϊ λείπεις

Jiné doklady k tomu schématu hexametru: *A* 144, 244, 567, *B* 216, 249, *Δ* 83, 219, 245, 271, 319, 342, *E* 33, 158, 728, 901, *Z* 131, 157, 231, 324, 353, *H* 27, 133, 387, *Θ* 26, 74, 77, 143, 282, 295, *I* 7, 112, 228, 303, 331, 352, 495, 647, *K* 99, *Λ* 117, 208, 376, 477, 495, 498, 688, 824, *M* 28, 79, 126, 150, 255, 268, 289, 296, 324, 356, 435, 458, *N* 256, 293, 505, 747, 777, *Ξ* 63, 151, 258, 285, 335, 343, 373, *O* 46, 103, 165, 227, 274, 280, 327, 359, 624, *Π* 166, 172, 258, 311, 346, *P* 30, 121, 206, 454, 613, 655, 692, 750, *Σ* 67, 147, 218, 366, *T* 9, 93, 104, 213, 255, 335, 354,

), 102, 106, 147, 179, 196, Φ 193, 310, 321, 414, 463, 482, 529, 548, X 160, 435, 439, Ψ 139, 153, 244, 343, 350, 381, 523, 623, 893, 21, 415, 733, 783.

α 2, 190, 192, 204, 216, 233, 243, 254, 377, 387, 411, β 98, 122, 137, 207, 250, 329, 398, γ 5, 77, 175, 318, 354, 426, δ 91, 152, 287, 317, 811, ε 161, 253, 271, ζ 33, 40, 220, η 29, 130, 165, 286, 294, ϑ 42, 317, 411, 462, 586, ι 13, 42, 44, 78, 148, 189, 210, 377, 422, 466, 122, 162, 204, 231, 243, 260, 413, 507, λ 35, 82, 103, 214, 264, 480, 2, 218, 246, 280, ν 15, 208, 273, 284, 321, 328, 376, ξ 41, 157, 236, ο 15, 61, 114, 152, 165, 276, 312, 517, π 86, 107, 131, 195, 261, 296, 392, 453, ϱ 7, 15, 51, 159, 319, 362, σ 287, 339, τ 108, 143, 222, 328, 385, 475, 569, 590, υ 214, 242, 335, φ 52, 278, 326, χ 66, 346, ψ 86, 140, 249, 267, ω 61, 133, 225, 343, 432, 435, 436, 466, 476.

Sloveso samo nebo spojeno jsouc s některým slůvkem na začátku metru položené repraesentuje celou větu, na př.:

82 *νῦν δ' ἴδεν ὃς μέγ' ἄριστος Ἀχαιῶν εὔχεται εἶναι*
204 *ὣς λίπον, αὐτὰρ πεζὸς ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα*
258 *ἀλλὰ μέν', ὄφρα κέ τοι μελιηδέα οἶνον ἐνείκω*

Jiné příklady: Z 143, H 68, 193, Θ 373, K 162, 383, Λ 839, N 449, 784, 789, Ξ 107, 294, 482, O 148, 204, 217, 555, Π 83, P 17, 144, 630, Σ 114, 125, 508, Υ 30, 130, 429, Φ 95, 536, X 358, 458, Ψ 108, 707, γ 18, δ 113, 375, ε 473, κ 75, μ 122, ν 53, 362, ξ 68, 493, 517, , π 81, 184, 236, ϱ 194, 273, 469, σ 13, 272, τ 24, 47, 218, 340, 486, υ 54, 237, φ 96, 134, 198, 209, 329, χ 146, 356, 446, ψ 52, ω 462.

d) Verše, kdež v každé polovici jest věta a v obou vě- h sloveso na začátku.

Obě věty v prvním i ve druhém hemistichii umístěné jsou na větším v poměru souřadném, a obě polovice vynikají souměrností.

Některé příklady:

378 *ῥῖψ' ἐπιδινήσας, | κόμισαν δ' ἑρίηρες ἑταῖροι*
278 *φαίνετ' ἰὸν κατὰ πόντον, | ἄγει δέ τε λαίλαπα πολλήν*
121 *ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· | τοῦ δὲ κλύε Παλλὰς Ἀθήνη*
611 *στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰών, | καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ*
830 *τύψον δὲ σχεδίην | μηδ' ἄζεο θοῦρον Ἄρηα*
164 *τεθναίης, ὦ Προῖτ', | ἦ κάκτανε Βελλεροφόντην*
168 *πέμπε δέ μιν Λυκίηνδε, | πόρεν δ' ὅ γε σήματα λυγρά*

Jiné verše tohoto ustrojení: Δ 530, 541, Z 112, H 261, 269, Θ 72, 174, 199, 260, 314, I 589, 679, K 499, 575, Λ 282, 355, 360, 577, 718, M 80, 405, N 27, 187, 608, 826, Ξ 179, O 124, 219, 452, 573, 01, P 559, 574, 646, Φ 161, 333, X 212, 213, 330, 350, Ψ 358, 370,

403, 421, Ω 160, 287, 491, 703, α 119, β 202, 256, δ 344, 745, ε 74, 247, 444, ζ 199, η 17, ϑ 190, 439, ι 538, κ 290, 397, λ 95, μ 414, ν 135, π 145, 230, ρ 135, τ 155, 463, υ 93, 154, φ 41, ω 89.

e) Slovesa dvou vět na konci obou polovic hexametru.

Četny jsou též verše, ve kterých zabírá první polovici jedna věta neb alespoň podstatná část věty ve verši předcházejícím začaté, druhou pak polovici vyplňuje druhá věta, a obě věty zakončeny jsou slovesy. Ježto v nich stejná místa zaujata jsou sourodými částmi vět, vynikají i tyto verše souměrností obou hemistichií. V některých verších dávají slovesa stejnozvukem koncovek svých oběma polovicím zakončení rýmu podobné. Věty obě jsou buď v poměru souřadném nebo podřadném.

Některé verše do slova uvedené:

A 25 *ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, | κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν*
A 57 *οἳ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερϑεν | ὁμηγερέες τε γένοντο*
A 137 *εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, | ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι*
A 178 *εἰ μάλα κάρτερός ἐσσι, | ϑεός που σοὶ τό γ' ἔδωκεν*
Γ 41 *καί κε τὸ βουλοίμην, | καί κεν πολὺ κέρδιον ἦεν*
Γ 66 *ὅσσα κεν αὐτοὶ δῶσι, | ἑκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἕλοιτο*
Γ 207 *τοὺς δ' ἐγὼ ἐξείνισσα | καὶ ἐν μεγάροισι φίλησα*
Γ 415 *τὼς δέ σ' ἀπεχϑήρω | ὡς νῦν ἔκπαγλα φίλησα*
Δ 21 *πλησίαι αἵ γ' ἧσϑην, | κακὰ δὲ Τρώεσσι μεδέσϑην*
Δ 31—32 *δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες*
τόσσα κακὰ ῥέξουσιν, | ὅ τ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις
Δ 269 *ὄφρα τάχιστα μαχώμεϑ', | ἐπεὶ σύν γ' ὅρκι' ἔχευαν*
Δ 382 *οἳ δ' ἐπεὶ οὖν ᾤχοντο | ἰδὲ πρὸ ὁδοῦ ἐγένοντο*
E 2—3 . . . . . *ἵν' ἔκδηλος μετὰ πᾶσιν*
Ἀργείοισι γένοιτο | ἰδὲ κλέος ἐσϑλὸν ἄροιτο

Jiné příklady tohoto schémata: *A* 29, 212, 233, 261, 314, 324, 326, 458, 460, *B* 200, *Γ* 318, *Δ* 39, 161, 274, 321, *E* 139, 201, 382, 440, 485, 529, 905, *Z* 265, *H* 48, 76, 157, 177, *Θ* 237, 331, 458, *I* 57, 210, 215, 304, 510, 593, 610, 649, 713, *K* 90, 211, 351, *Λ* 171, 189, 310, 323, 379, 796, *M* 71, 274, *N* 420, 734, *Ξ* 142, 248, 328, 350, 377, *O* 17, 90, 147, 664, *Π* 82, 86, 128, 211, 267, 424, 475, 612, 650, 842, *P* 99, 202, 413, 528, 537, *Σ* 363, 488, 506, 513, *T* 191, 260, *Υ* 370, 378, *Φ* 89, 183, 201, 267, 280, 371, 398, 473, *X* 12, 13, 20, 30, 103, 142, 271, 303, 368, 388, 398, 475, 495, *Ψ* 102, 393, 425, 447, 494, 553, 568, 629, *Ω* 38, 112, 156, 380, 399, 419, 515, 551, 639.

α 117, 201, 206, β 31, 49, 105, γ 9, 20, 101, 341, 490, δ 119, 211, 765, ε 169, 189, 274, 458, ζ 150, 180, 325, η 13, 171, 325, 333, ϑ 100, 436, 492, 505, 572, ι 20, 103, 142, 179, 456, 471, 529, κ 47, 52, 213, λ 96, 358, 372, μ 163, 181, 242, ξ 65, 74, 468, ο 42, 188, 190, 221, 310, 346,

443, 546, 549, π 71, 200, 317, ρ 256, τ 72, 85, 207, 391, 412, 498, 532, υ 46, 316, φ 94, 95, χ 245, 418, ψ 22, ω 238.

f) Ještě větší souměrností vynikají polovice oněch hexametrů, v nichž vedle sloves také podměty nebo předměty zaujímají korrespondující místa v obou hemistichiích. Není jich ovšem tolik jako předešlých.

α) Slovesa na začátcích, podměty nebo předměty na koncích obou polovic hexametru.

A 95 *οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα | καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα*
A 454 *τίμησας μὲν ἐμέ, | μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν*
B 95 *τετρήχει δ' ἀγορή, | ὑπὸ δὲ στεναχίζετο γαῖα*
B 548 *θρέψε Διὸς θυγάτηρ, | τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα*
Γ 461 *ὣς ἔφατ' Ἀτρεΐδης, | ἐπὶ δ' ἤνεον ἄλλοι Ἀχαιοί*
Π 230 *νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, | ἀφύσσατο δ' αἴθοπα οἶνον*

Jiné příklady: *Γ* 82, 348, *Z* 311, 434, *H* 154, 465, *Θ* 198, *I* 209, *Π* 348, *X* 393, *Ψ* 15, 363, *Ω* 688, *α* 121, *β* 388, *γ* 497, *δ* 622, *ζ* 328, *κ* 290, *ο* 145, 296, 445.

β) Slovesa na konci, podměty nebo předměty na počátku obou hemistichií.

Rovněž i verše tohoto ustrojení vynikají souměrností obou polovic.

A 436 *ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, | κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν*
B 410 *βοῦν δὲ περίστησάν τε | καὶ οἰλοχύτας ἀνέλοντο*
Γ 235 *οἵς κεν ἐὺ γνοίην | καί τ' οὔνομα μυθησαίμην*
Θ 4 *αὐτὸς δέ σφ' ἀγόρευε, | θεοὶ δ' ὑπὸ πάντες ἄκουον*
Θ 103 *σὴ δὲ βίη λέλυται, | χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει.*

Jiné příklady: *A* 191, 480, *B* 52, 444, *Γ* 12, 164, *Δ* 314, *Z* 174, *Θ* 130, 542, *Λ* 299, *M* 338, *N* 169, *Ξ* 119, 192, 382, *Π* 529, 625, *P* 44, 650, *Σ* 347, *Ψ* 342, 673, 817, *β* 222, 277, *γ* 285, 456, 492, *δ* 226, *ζ* 318, *η* 105, *ι* 14, 324, *κ* 205, 560, *λ* 357, *ν* 191, *ο* 145, 190, 462, 498, *π* 381, 432, 481, *τ* 548, *υ* 34, *ψ* 3, *ω* 84, 277.

Poznámka. Schéma obou předcházejících druhů veršů vyskytuje se také v některých hexametrech, v nichž padá hranice mezi oběma větami do caesury *ἑφθημιμερής*; na př.: *A* 475, *B* 198, 226, 382, *Γ* 71, *E* 140, *Z* 146, *H* 93, 189, *Θ* 403, *M* 386, 440, *Ξ* 491, *Π* 592, *Υ* 203, 250, *Ψ* 158, 341, *Ω* 76, 116, *β* 232, *ε* 426, *ι* 168, *λ* 110, 146, 379, 389, *μ* 41, *ξ* 128, 483, *ο* 305, *ρ* 243, *τ* 329, 332, *φ* 201.

g) Slovesa obou vět zabírají začátek a konec verše.

α) Mnohé verše jsou tak ustrojeny, že obě jejich polovice zabrány jsou větami, a výrok (sloveso) první věty stojí na začátku, výrok pak druhé věty na konci hexametru. Stojí tedy nejdůležitější části obou vět na mí-

stech významných. Toto schéma dodává veršům jakési milé zaokrouhlenosti; na př.:

A 449 *χερνίψαντο δ' ἔπειτα | καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο*
A 465 *μίστυλλόν τ' ἄρα τἆλλα | καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν*
E 47 *ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, | στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἶλεν*
Z 207 *πέμπε δέ μ' ἐς Τροίην, | καί μοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν*

Jiné příklady: *H* 46, 482, *Θ* 45, 117, 138, 280, 509, *I* 171, *K* 63, 67, 140, 530, *Λ* 288, 830, *M* 343, *N* 546, 678, *Ξ* 166, 240, 470, 517, 519, *O* 366, *Π* 139, 221, 324, 325, 655, 670, 680, *P* 515, 619, *Σ* 37, *T* 113, *Υ* 417, *Φ* 285, 467, 555, *X* 400, 467, *Ψ* 68, 235, 325, 745, *Ω* 484, *β* 330, 425, *γ* 392, *η* 30, 163, 296, *ι* 273, *κ* 385, *λ* 178, *ρ* 4, 341, *τ* 525, *υ* 372, *φ* 44, *ω* 410.

β) Chiastický pořádek slov v obou polovicích hexametru.

Zabírá-li podmět nebo předmět obou vět středoverší tak, že podmět nebo předmět první věty první polovici hexametru končí, podmět pak nebo předmět druhé věty druhou polovici začíná, povstává tímto pořádkem slov pěkný chiasmus. Veršů tohoto ustrojení není celkem mnoho. Některé příklady do slova uvedené:

H 161 *ὣς νείκεσσ' ὁ γέρων, | οἳ δ' ἐννέα πάντες ἀνέσταν*
Λ 194 *δύη τ' ἠέλιος | καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθῃ*
Σ 452 *πέμπε δέ μιν πόλεμόνδε, | πολὺν δ' ἅμα λαὸν ὄπασσεν*
Φ 313 *ἴστη δὲ μέγα κῦμα, | πολὺν δ' ὀρυμαγδὸν ὄρινε*

Jiné příklady: *E* 164, 691, *H* 330, *Λ* 330, *Π* 129, 600, *X* 257, *Ψ* 255, 352, 361, 390, 406, *δ* 41, *ε* 47, *η* 289, *θ* 417, *μ* 383, 395.

Poznámka. V některých verších tohoto ustrojení posunuta jest hranice vět až do caesury *ἑφθημιμερής*, jako: *B* 399, *H* 466, *K* 368, *M* 384, *N* 543, *P* 707, *Ω* 503, *γ* 40, *ρ* 345, *τ* 68.

h) Slovesa dvou vět v středoverší.

α) Značný jest počet veršů, v nichž výroky (slovesa) vět v obou polovicích hexametru umístěných zaujímají středoverší tak, že sloveso první věty stojí na konci první, sloveso druhé věty na začátku druhé polovice. Skoro vesměs stojí věty k sobě v poměru souřadném, jsouce na větším díle přiřaděny spojkou *δέ*, mnohem řidčeji jinými spojkami. Poměr podřadnosti mezi těmito větami vyskytuje se zřídka. Toto postavení sloves jest opět významné; neboť děje jimi vyjádřené vytýkají se důrazně, někdy tvoříce protivu, někdy snad označujíce rychlé obou dějů nastoupení za sebou.

Některé příklady do slova uvedené:

B 211 *ἄλλοι μέν ῥ' ἕζοντο, | ἐρήτυθεν δὲ καθ' ἕδρας*
Γ 280 *ὑμεῖς μάρτυροι ἔστε, | φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά*

Δ 426 *κυρτὸν ἰὸν κορυφοῦται, | ἀποπτύει δ' ἀλὸς ἄχνην*
Z 167 *κτεῖναι μέν ῥ' ἀλέεινε, | σεβάσσατο γὰρ τό γε θυμῷ*
Θ 196 *εἰ τούτω γε λάβοιμεν, | ἐλπoίμην κεν Ἀχαιούς*
Ξ 497 *αὐχένα μέσσον ἔλασσεν, | ἀπήραξεν δὲ χαμᾶζε*
O 345 *ἔνθα καὶ ἔνθα φέβοντο, | δύοντο δὲ τεῖχος ἀνάγκῃ*
Π 293 *ἐκ νηῶν δ' ἔλασεν, | κατὰ δ' ἔσβεσεν αἰθόμενον πῦρ*
Π 357 *(φόβοιο) δυσκελάδου μνήσαντο, | λάθοντο δὲ θούριδος ἀλκῆς*
Υ 64 *ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, | δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν*
Υ 309 *(ἐμὲ) αἰὲν ἀτιμάζει, | φιλέει δ' ἀΐδηλον Ἄρηα*

Jiné verše tohoto ustrojení: *A* 162, 390, 433, *B* 197, *E* 23, 100, 228, *Z* 295, 417, *Θ* 129, *I* 506, 687, *K* 95, 481, *Λ* 98, *M* 186, 261, *N* 175, 558, *Ξ* 101, 124, 171, *O* 322, 357, 627, *Π* 102, 163, 363, 519, 544, 805, *P* 130, 254, *Σ* 31, 35, 224, *T* 276, 386, *Υ* 353, 400, *Φ* 115, 315, 597, *X* 158, 184, *Ψ* 107, 524, 865, *Ω* 499, *α* 75, 125, 422, *β* 36, 257, *γ* 380, *δ* 158, 177, 374, 440, 585, 709, 786, *ε* 463, *ζ* 83, 106, *η* 85, 149, *ι* 81, 317, *ν* 270, *ξ* 334, 518, *o* 34, 81, 83, 108, 370, *π* 164, 398, *ϱ* 559, *τ* 111, 291, *υ* 346, *χ* 444, *ω* 370.

β) Chiasticky urovnána jsou slova v obou větách zaujímajících první a druhou polovici verše, zabírají-li výroky středoverší, podměty nebo předměty neb i jiné sourodé členy obou vět krajní místa verše, tedy začátek a konec jeho; na př.:

B 199 *τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν | ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ*
Γ 62 *νήιον ἐκτάμνησιν, | ὀφέλλει δ' ἀνδρὸς ἐρωήν*
Δ 460 *ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, | πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω*
K 252 *ἄστρα δὲ δὴ προβέβηκε, | παροίχωκεν δὲ πλέων νύξ*
P 483 *Αἰνομάων δ' ἀπόρουσε. | νόησε δὲ φαίδιμος Ἕκτωρ*

Jiné verše tohoto ustrojení: *A* 192, *Δ* 335, 416, 532, *E* 273, 341, *Z* 10, 192, *H* 81, 292, 378, *Θ* 66, 182, *I* 88, 118, 189, 450, *Λ* 226, *N* 722, *Ξ* 93, *O* 261, 723, *Π* 545, 725, *Σ* 241, *T* 26, 362, *Φ* 244, *X* 124, 226, 277, 491, *Ψ* 258, *Ω* 430, 722, *α* 277, *β* 113, 196, *δ* 589, *ε* 167, *ζ* 91, 178, 194, *θ* 63, *ι* 124, 139, 145, *ν* 19, *o* 500, *π* 293, *σ* 322, 323, *τ* 12, 515, *υ* 152, 353, *φ* 180, 268, 338, *χ* 74.

Poznámka. Nezřídka bývá ve verších tohoto způsobu posunuta hranice mezi oběma větami až do caesury *ἑφθημιμερής*, jako: *Δ* 222, 506, *Z* 107, *K* 529, *N* 135, 140, *Ξ* 441, *O* 380, *P* 230, 286, 317, 596, 738, 759, *T* 242, 280, *Υ* 355, *Φ* 496, *γ* 424, *η* 61, *ι* 177, 219, 232, 463, *κ* 155, *o* 76, *π* 431, *ϱ* 148, *τ* 133, *υ* 15, *χ* 176.

8. Vlastní jména na místech významných v hexametru.

Pojednávajíce o umělém pořádku slov nevyhýbali jsme se vlastním jménům, nýbrž uváděli jsme verše, kde se vyskytovaly, mezi doklady sou-

rodými. Tím však nebylo vyčerpáno, co o pořádku vlastních jmen v Iliadě a Odyssei říci jest. Vlastní jména lidí, národů, bytostí božských, míst a zemí, hor a řek kladena byla až na malé odchylky na významná místa v hexametru, na začátek a na konec verše, na konec prvního a na začátek druhého poloverše.

a) Jednotlivá vlastní jména na významných místech verše.

Budtež tu k doložení slov svrchu položených jen některé příklady z prvního zpěvu Iliady uvedeny, ježto by bylo zbytečno uváděti spousty dokladů z obou eposů.

Vyskytují se vlastní jména na začátku verše v prvním zpěvu Iliady: *A* 16, 39, 59, 74, 100, 105, 119, 160, 164, 180, 223, 224, 239, 252, 282, 306, 308, 328, 354, 375, 387, 390, 403, 404, 431, 503, 519, 523, 533, 545, 608.

Vlastní jména na konci verše: *A* 14, 15, 21, 22, 43, 54, 55, 58, 61, 64, 72, 84, 94, 121, 123, 127, 128, 130, 131, 135, 150, 162, 163, 172, 175, 194, 195, 197 a j.

Vlastní jména na konci první polovice hexametru: *A* 11, 19, 44, 56, 75, 87, (90), 97, 109, 129, 146, 152, 155, 169, 188, 199, 232, 245, 256, 277, 283, 307, 313, 315, 334, 345, 382 a j.

Vlastní jména na začátku druhé polovice hexametru: *A* 2, 5, 18, 30, 37, 91, 111, 113, 143, 159, 184, 191, 202, 222, 242, 244, 248, 310, 323, 336, 337, 346, 353, 371, 384, 399, 413 a j.

b) Dvě vlastní jména v témž verši v různých větách nebo vazbách.

Doklady na dvě vlastní jména souřadně položená v první nebo druhé polovici hexametru, na začátku a na konci verše, na začátku a na konci obou polovic verše uvedeny byly již v předešlých odstavcích pojednávajících o pořádku slov ve verši.

Zde dlužno nám zmíniti se ještě o vlastních jménech, která i v různých větách nebo v různé vazbě téže věty kladena byla na významná místa v hexametru, na začátek a na konec celého verše, na začátek a konec obou hemistichií nebo hned vedle sebe.

α) Vlastní jména v různých větách a v různých vazbách na začátku obou polovic hexametru.

Některé doklady do slova uvedené:

A 38 *Κίλλαν τε ζαθέην Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις*
B 15 *Ἥρη λισσομένη, Τρώεσσι δὲ κῆδε' ἐφῆπται*
B 102 *Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι*

Γ 16 *Τρωσὶν μὲν προμάχιζεν Ἀλέξανδρος θεοειδής*
Γ 230 *Ἰδομενεὺς δ' ἑτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὣς*
Δ 193 *Ταλθύβι', ὅττι τάχιστα Μαχάονα δεῦρο κάλεσσον*
E 547 *Ὀρσίλοχος δ' ἄρ' ἔτικτε Διοκλῆα μεγάθυμον*
E 833 *Τρωσὶ μαχέσσεσθαι, ἀτὰρ Ἀργείοισιν ἀρήξειν*

Z mnohých jiných dokladů stůjtež tu ještě následující: *B* 230, *Δ* 489, 508, *E* 69, 246, 551, *Z* 35, 299, 313, 396, 397, *H* 166, *Θ* 216, 281, 542, *K* 539, *Λ* 284, 300, 556, *M* 379, 392, *N* 601, *Ξ* 440, 450, *O* 8, 71, 188, 291, 458, *Π* 121, 278, 295, 593, 595, 684, 717, 731, *Σ* 392, *T* 412, *Υ* 219, 385, *Ψ* 425, *Ω* 561, *γ* 398, *δ* 21, 99, 355, 500, *ε* 85, *ζ* 162, *η* 56, *ϑ* 565, *ι* 366, *λ* 325, 422, *μ* 70, *ξ* 71, *o* 243, 353, *ρ* 523, *τ* 65, 207, 394, 399, *υ* 303 a j.

β) Vlastní jména v různých větách a v různých vazbách na konci obou polovic hexametru.

Některé doklady do slova uvedené:

Λ 366 *ᾠχόμεθ' ἐς Θήβην, ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος*
Λ 392 *κούρην Βρισῆος, τήν μοι δόσαν υἷες Ἀχαιῶν*
Λ 509 *τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοί*
B 472 *τόσσοι ἐπὶ Τρώεσσι κάρη κομόωντες Ἀχαιοί*
Γ 118 *αὐτὰρ ὃ Ταλθύβιον προΐει κρείων Ἀγαμέμνων*
Γ 439 *νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ*
Γ 452 *δεῖξαι Ἀλέξανδρον τότ' ἀρηιφίλῳ Μενελάῳ*
Δ 204 *ὄρσ', Ἀσκληπιάδη, καλέει κρείων Ἀγαμέμνων*
Δ 395 *υἱός τ' Αὐτοφόνοιο, μενεπτόλεμος Πολυφόντης*
E 264 *ἐκ δ' ἐλάσαι Τρώων μετ' ἐυκνήμιδας Ἀχαιούς*

Jiné doklady: *Λ* 240, *B* 177, *Γ* 82, 284, *Δ* 473, *E* 211, 454, 462, 471, 576, 589, 705, 789, 804, *Z* 22, 63, 73, 130, 160, 164, 387, *H* 165, 405, *Θ* 414, *I* 1, 209, *K* 299, *Λ* 125, 312, 326, 510, 625, 626, *M* 92, 226, 288, 342, *N* 196, 220, 401, 676, *Ξ* 265, *O* 376, *Π* 150, 153, 175, 303, 463, (592), *P* 6, 113, 146, 208, 266, 280, 596, 651, 665, 689, *Σ* 148, 151, 166, *Υ* 53, 354, *Φ* 520, *Ψ* 388, 522, 776, 888, *Ω* 688, 699, *α* 35, 40, 42, 156, *β* 416, *γ* 100, 464, *η* 206, *ϑ* 207, 220, 330, 423, 517, 518, *ι* 59, *μ* 235, *ν* 315, *o* 244, *π* 119, 289, 435, *ρ* 251, 314, *τ* 187, 188, 414, 416, 430, 479, *υ* 345, *φ* 16, *ω* 103, 116, 195 a j.

γ) Vlastní jména v různých větách a v různých vazbách na začátku a na konci hexametru.

Některé příklady do slova uvedené:

Λ 11—12 *οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμασεν ἀρητῆρα*
Ἀτρεΐδης· ὃ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Λ 36 *Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠύκομος τέκε Λητώ*

A 370 *Χρύσης δ' αὖθ', ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος*
B 106 *Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπεν πολύαρνι Θυέστῃ*
B 243—244 *ὣς φάτο νεικείων Ἀγαμέμνονα, ποιμένα λαῶν,*
Θερσίτης· τῷ δ' ὦκα παρίστατο δῖος Ὀδυσσεύς
B 819 *Δαρδανίων αὖτ' ἦρχεν ἐὺς πάις Ἀγχίσαο*
E 432 *Αἰνείᾳ δ' ἐπόρουσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης*
Z 29 *Ἀστύαλον δ' ἄρ' ἔπεφνε μενεπτόλεμος Πολυποίτης*
Θ 487 *Τρωσὶν μέν ῥ' ἀέκουσιν ἔδυ φάος, αὐτὰρ Ἀχαιοῖς*
Θ 489 *Τρώων αὖτ' ἀγορὴν ποιήσατο φαίδιμος Ἕκτωρ*
Λ 783 *Πηλεὺς μὲν ᾧ παιδὶ γέρων ἐπέτελλ' Ἀχιλῆι*
O 64—65 . . . . . *ὃ δ' ἀνστήσει ὃν ἑταῖρον*
Πάτροκλον· τὸν δὲ κτενεῖ ἔγχεϊ φαίδιμος Ἕκτωρ

Jiné verše tohoto druhu: *A* 79, 247, 423, 442, *B* 21, 284, 527, 535, 541, 820, *Δ* 416, 475, *E* 27, 247, 390, 445, 468, 534, 668, 721, 762, 793, *Z* 12, 13, 23, 37, 198, 216, 395, 403, 416, *H* 20, 311, 327, *Θ* 110, 206, 341, 368, 516, *I* 89, 419, 532, 667, 686, *K* 49, 255, 268, *Λ* 3, 104, 295, 459, 800, *M* 78, *N* 105, 136, 367, 402, 451, 502, *Ξ* 15, 157, 225, 230, 434, 469, *O* 59, 112, 521, 560, 568, 569, *Π* 155, 194, 234, 553, *P* 96, 396, 483, 582, 724, *Σ* 69, 399, *T* 99, 237, 282, 397, *Υ* 79, 215, 236, *Φ* 87, 328, 367, *X* 193, 214, *Ψ* 4, 113, 292, 354, 576, *Ω* 501, *β* 19, 173, 301, *γ* 444, *δ* 797, *ε* 272, 491, *ζ* 17, *ϑ* 323, 345, 502, *ι* 81, *λ* 85, 281, 315, 581, *ν* 28, 408, 440, *o* 110, 274, *ρ* 37, *σ* 244, 253, 322, *τ* 177, 466, *υ* 73, *φ* 381, *χ* 213, 391 a j.

δ) Vlastní jména v různé vazbě položená v středoverší.

Vlastní jména v středoverší jsou zpravidla tak položena, že jedno první polovici verše končí, druhé druhou polovici začíná. Stojí k sobě v poměru podřadném, ježto jedno na druhém v různé platnosti grammatické závisí.

Některé příklady do slova uvedené:

A 369 *ἐκ δ' ἕλον Ἀτρεΐδῃ Χρυσηίδα καλλιπάρῃον*
B 107 *αὐτὰρ ὃ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι*
Γ 281 *εἰ μέν κεν Μενέλαον Ἀλέξανδρος καταπέφνῃ*
ε 331 *ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι*
ε 332 *ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν*

Jiné doklady k tomuto ustrojení veršů: *A* 394, *B* 156, 169, 407, *Γ* 27, 161, 329, *Δ* 265, 327, 457, 491, 512, *E* 9, 39, 49, 79, 217, 241, 422, 479, 541, 612, 647, *Z* 8, 36, 234, *H* 167, 469, *Θ* 82, 335, 426, *K* 137, 314, 340, *Λ* 760, *M* 188, 372, *N* 209, 301, 363, 434, 663, 690, *Ξ* 357, *O* 408, 419, 445, 455, 602, *Π* 197, 490, 541, 603, 754, 860, *P* 162, 344, 429, *Φ* 138, 142, *Ψ* 450, *Ω* 278, *α* 71, 74, *β* 386, *δ* 648, *ι* 275, *κ* 513, *λ* 217, *ξ* 300, 335, 382, *o* 4, *π* 118, 323, 345, *ρ* 104, *τ* 292, *φ* 18, 158, *χ* 159.

ε) Vlastní jména v různých vazbách umístěná v první polovici hexametru vedle sebe.

Často stojí dvě vlastní jména v první polovici hexametru, jsouce v poměru podřadném tak, že na př. jedno jest podmětem, druhé doplňkem ve větě aneb v jinakém poměru. Toto seřadění vlastních jmen zvláště v první polovici verše často se vyskytuje.

Některé příklady do slova uvedené:

B 352 *Ἀργέιοι Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες*
B 715 *Ἄλκηστις, Πελίαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστη*
Γ 121 *Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν*
E 527 *ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον οὐδὲ φέβοντο*
E 580 *Ἀντίλοχος δὲ Μύδωνα βάλ', ἡνίοχον θεράποντα*
Z 66 *Νέστωρ δ' Ἀργείοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας*

Jiné verše tohoto druhu: *B* 645, 672, 867, *Γ* 124, 144, *Δ* 285, *E* 43, 59, 180, 225, 633, *Z* 20, 30, 32, 110, 119, 159, *H* 11, 80, 123, 284, *Θ* 333, *K* 269, *Λ* 335, 450, 489, 521, 753, *M* 387, *N* 197, 219, 249, 351, 362, 506, 545, 576, *Ξ* 476, 491, 512, 513, 514, 515, *O* 143, 310, 329, 332, 341, 415 518, *Π* 2, 114, 313, 330, 342, 345, 356, 522, 546, 608, 783, *P* 2, 125, 132, 137, 304, 312, 525, 601, 605, *Σ* 2, 355, 356, *T* 4, 38, 230, 239, 381, *X* 430, *Ω* 469, *α* 180, *γ* 268, *δ* 126, 273, *θ* 335, 370, *o* 519, *ν* 257, *χ* 89, 267, 277, 279, 310.

ζ) Vlastní jména v různých vazbách vedle sebe položená v druhé polovici hexametru.

Ve druhé polovici hexametru vlastní jména v různých vazbách řidčeji se vyskytují vedle sebe než v polovici prvé.

Některé příklady:

A 71 *καὶ νήεσσ' ἠγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω*
A 182 *ὣς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηίδα Φοῖβος Ἀπόλλων*
Γ 403 *οὕνεκα δὴ νῦν δῖον Ἀλέξανδρον Μενέλαος*
Δ 156 *οἷον προστήσας πρὸ Ἀχαιῶν Τρωσὶ μάχεσθαι*

Některé jiné doklady: *A* 255, *B* 552, 638, 756, 791, *Γ* 199, *Δ* 367, *E* 69, 370, 702, 846, *Z* 31, 403, *Θ* 120, 218, *I* 484, *K* 412, *Λ* 406, 820, *M* 70, *N* 216, *Ξ* 442, *O* 68, 430, 515, 567, *Π* 177, 649, *P* 73, 590, *T* 156, 325, *Υ* 105, 364, *Φ* 416, *Ψ* 85, 634, 665, 754, *Ω* 175, *γ* 279, *ε* 39, *ι* 47, 197, *μ* 133, *ν* 414, *ξ* 435, 499, *o* 1, 410, *π* 260, *ρ* 212, *σ* 246, *χ* 266, *ω* 409.

η) Vlastní jména na konci jednoho a na začátku druhého verše.

V některých verších jest na konci vlastní jméno, jež v úzkém jest spojení s vlastním jménem začínajícím verš následující. Někdy se opa-

kuje v podobě figury palillogie totéž slovo beze změny nebo se změnou v pádu.

Některé příklady:

A 163—164 . . . . . *ὁππότ' Ἀχαιοὶ*
Τρώων ἐκπέρσωσ' ἐὺ ναιόμενον πτολίεθρον

A 374—375 . . . . . *καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιούς,*
Ἀτρεΐδα δὲ μάλιστα δύω

E 711—712 *τοὺς δ' ὡς οὖν ἐνόησε θεὰ λευκώλενος Ἥρη*
Ἀργεΐους ὀλέκοντας ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ

E 800—801 *ἦ ὀλίγον οἱ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς.*
Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής

N 451—452 *Μίνως δ' αὖ τέκεθ' υἱὸν ἀμύμονα Δευκαλίωνα,*
Δευκαλίων δ' ἐμὲ τίκτε πολέσσ' ἄνδρεσσι ἄνακτα

Jiné příklady: *A* 389—390, 430—431, 532—533, *B* 48—49, 126—127, 129—130, 160—161, *Z* 22—23, 197—198, 395—396, *H* 20—21, 137—138, *Θ* 112—113, 215—216, *I* 337—338, *O* 65—66, 70—71, *Π* 58—59, *T* 156 až 157, *β* 157—158, *δ* 111—112, *ε* 333—334, *ζ* 41—42, *κ* 199—200, *λ* 322 až 323, *μ* 16—17, 260—261, *ν* 259—260, *ξ* 172—173, *ρ* 36—37, *σ* 155 až 156, *τ* 180—181, *χ* 205—206, *ψ* 327—328, *ω* 16—17, 116—117, 451 až 452.

c) Umělé řadění jmen vlastních, jsou-li hromadně uváděna.

Povšimnutí zasluhuje virtuosita, s jakou urovnána jsou vlastní jména ve verších, jsou-li hromadně uváděna, aby jednotvárné řadění četných jmen vedle sebe neunavovalo. Jesti to zejména zpěv druhý Iliady od v. 494. až do konce, kde se uvádějí jména účastníků výpravy válečné proti Troji a místa, odkud se vypravili, jakož i Trojanů a jejich spojenců, dále ve mnohých zpěvech jména bojovníků, kteří od předních bohatýrů řeckých v boji hromadně byli porubáni, ve zpěvu osmnáctém hromadné vyjmenování všech Nereid, které se shromáždily kolem hořekující Thetidy, v osmém zpěvu Odysseje četná jména Fajaků a j.

Několik dokladů:

B 494—498 *Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως καὶ Λήιτος ἦρχον*
Ἀρκεσίλαός τε Προθοήνωρ τε Κλονίος τε,
οἵ θ' Ὑρίην ἐνέμοντο καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν
Σχοινόν τε Σκῶλόν τε πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν,
Θέσπειαν Γραϊάν τε καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν

I 150—152 *Καρδαμύλην Ἐνόπην τε καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν*
Φηράς τε ζαθέας ἰὸ' Ἄνθειαν βαθύλειμον
καλήν τ' Αἴπειαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν

K 109—110, *ἠμὲν Τυδεΐδην δουρὶ κλυτὸν ἠδ' Ὀδυσῆα*
112 *ἠδ' Αἴαντα ταχὺν καὶ Φυλέος ἄλκιμον υἱόν*
. . . . . .
ἀντίθεόν τ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα

P 216—218 *Μέσθλην τε Γλαῦκόν τε Μέδοντά τε Θερσίλοχόν τε*
Ἀστεροπαῖόν τε Δεισήνορά θ' Ἱππόθοόν τε
Φόρκυν τε Χρομίον τε καὶ Ἔννομον οἰωνιστήν

Jiná místa v Iliadě a Odyssei, kde se hromadění jmen vlastních vyskytuje, jsou: *E* 677—678, *Θ* 274—276, *I* 81—84, *Λ* 301—303, *M* 20—22, *N* 91—93, 685—686, 691—693, 790—792, *Ξ* 317—327, 511—516, *O* 301 až 302, *Π* 25—27, 415—417, 694—696, *Σ* 39—48, *T* 239—240, 310—311, *Υ* 39—40, *Φ* 209—210, *Ω* 249—251, *γ* 109—110, 413—414, *δ* 83—85, *θ* 111—114, *λ* 459—460, *χ* 241—243 a t. d.

VIII. Fonetické okrasy v básních Homerových.

Vedle bohaté mluvy básnické vynikající neobyčejnou plastičností a milou souměrností veršů a členů veršových všímati si nám jest v Iliadě a Odyssei přemnohých okras fonetických sluchu lahodících.

1. Na předním místě vytknouti nám jest alliteraci a assonanci.

Mnozí národové těchto ozdob mluvy básnické, jež rozmnožují libozvučnost řeči v míře nemalé, velmi sobě hleděli. Jak hojně se vyskytuje alliterace v jazyce latinském, a to ve vlastních jménech, v příslovích, v bohoslužbě, v právním i obecním jednání a zejména v literatuře, zevrubně vylíčil Otto Keller ve spise: Grammatische Aufsätze. Národové skandinavští a Němci již v prvopočátcích své poësie pěstovali alliteraci se zdarem; assonance jest v poësii španělské velmi oblíbena. Také v naší národní poësii setkáváme se s těmito okrasami mluvy básnické.

Bylo by s podivením, kdyby tyto okrasy mluvy básnické byly ušly pozornosti Řeků, jimž cit pro zpěv a hudbu i smysl pro harmonii v tak hojné míře byl vrozen. A shledáváme vskutku, že v obou herojských eposech Iliadě a Odyssei alliterace a assonance velmi často čtoucímu se naskytuje. A byť snad tyto okrasy někde byly pouze nahodilé, přece se dočítáme příkladů přemnohých, ze kterých zřejmo jest, že skladatelé zpěvů herojských s úmyslem vyhledávali jich, chtíce jimi rozmnožiti libozvučnost veršů. Vyskytuje se pak alliterace a assonance jednak ve slovech, jež jsou vedle sebe položena, jednak ve slovech, jež jsou na různých místech, zvláště na začátcích a koncích obou polovic hexametru. Nejčastěji alliterují

nebo assonují dvě slova, ale nejednou také tři i více slov. Také nacházíme mnohé verše, v nichž jest alliterace i assonance zároveň. Ze souhlásek alliterovaných jest nejvíce zastoupeno *κ* a *π*, v assonanci převládá hláska *α*.

Poznámka. O alliteraci v řecké poësii pojednal J. La Roche ve článku: »Reim und Alliteration in der griech. Poesie«. Zeitschrift für die österr. Gymnasien 1884 p. 321 a násl. Avšak povzbuzujícím vzorem k studii o alliteraci v Iliadě a Odyssei bylo spisovateli důkladné pojednání univers. professora Dra. Jana Kvíčaly o alliteraci v Aeneidě Vergiliově ve spisu »Neue Beiträge zur Erklärung der Aeneis«.

a) Alliterace neb assonance dvou slov vedle sebe na různých místech hexametru.

Některé příklady do slova uvedené:

A 13 *λυσόμενός τε θύγατρα φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα*
A 201 *καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα*
A 237 *φύλλα τε καὶ φλοιόν· νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν*
A 470 *κοῦροι μὲν κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο*
Γ 146 *οἳ δ' ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην*
Γ 212 *ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον*
Γ 342 *δεινὸν δερκόμενοι· θάμβος δ' ἔχεν εἰσορόωντας*
Γ 436 *ἀφραδέως, μή πως τάχ' ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμήῃς*
Δ 248 *εἰρύατ' εὔπρυμνοι, πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης*
Δ 449 *ἔπληντ' ἀλλήλῃσι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει*
E 613 *ναῖε πολυκτήμων πολυλήιος· ἀλλά ἑ μοῖρα*
Z 6 *Τρώων ῥῆξε φάλαγγα, φόως δ' ἑτάροισιν ἔθηκεν*
Z 10 *ἐν δὲ μετώπῳ πῆξε, πέρησε δ' ἄρ' ὀστέον εἴσω*
Z 48 *χαλκός τε χρυσός τε πολύκμητός τε σίδηρος*
Z 122 *τὸν πρότερος προσέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης*
H 167 *τοῖσι δ' ἐπ' Εὐρύπυλος, Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός*
H 305 *Αἴας δὲ ζωστῆρα δίδου φοίνικι φαεινόν*
Θ 305 *καλὴ Καστιάνειρα, δέμας εἰκυῖα θεῇσιν*
K 221 *ἀνδρῶν δυσμενέων δῦναι στρατὸν ἐγγὺς ἐόντων*
K 223 *μᾶλλον θαλπωρὴ καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται*
α 162 *κείμεν' ἐπ' ἠπείρου, ἦ εἰν ἁλὶ κῦμα κυλίνδει*
α 190 *ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ πήματα πάσχειν*
ε 435 *ῥινοὶ ἀπέδρυφθεν· τὸν δὲ μέγα κῦμα κάλυψεν*

Jiné příklady: *A* 2, 60, 111, 119, 161, 284, 415, 467, 491, 497, *B* 820, 835, 862, 864, *Γ* 9, 18, 150, 301, 363, 405, *Δ* 61, 84, 157, 251, 304, 363, 385, 441, 479, 492, 498, 519, *E* 244, 276, 376, 398, 576, 586, 639, 652, 653, 674, 698, 722, 750, 833, *Z* 32, 60, 94, 186, 215, 219, 236, 288, 289, 470, *H* 4, 8, 29, 100, 150, 215, *Θ* 258, 367, *I* 2, 87, 154, 219, 546, *K* 52,

156, 192, 211, 252, 257, 258, 277, 346, 416, *Λ* 297, 307, 443, 589, 775, 821, *M* 140, 221, *N* 36, 46, 80, 299, 649, 798, *Ξ* 140, 200, 230, 296, 340, 485, 486, 492, 514, *O* 2, 58, 88, 95, 142, 218, 378, 419, 432, 470, 484, 690, *Π* 17, 52, 102, 149, 205, 687, 793, 794, 816, *P* 2, 240, 374, 674, 751, *Σ* 100, 213, 580, *T* 307, 320, *Υ* 328, *Φ* 249, 364, *Ψ* 130, 475, 521, 815, *Ω* 214, 317, 412, 422, 475, 550, 626, 793.

α 10, 12, 23, 48, 49, 68, 69, 79, 90, 94, 148, 150, 242, 307, 422, 441, *β* 5, 166, 188, 260, 287, 304, 423, *γ* 5, 313, *δ* 76, 103, 127, 396, 432, 499, 541, 580, 788, *ε* 3, 69, 71, 76, 100, 285, 296, 353, 383, *ζ* 178, 272, 293, 313, *η* 15, 42, 75, *ϑ* 261, 509, *ι* 31, 59, 62, *λ* 268, 486, 533, *μ* 27, 108, 169, 436, *ν* 88, *ξ* 315, 347, *o* 105, 226, 410, *π* 143, 164, 218, 248, *ρ* 58, 214, 444, 450, 500, 524, *σ* 1, 209, 282, 317, 366, 370, *υ* 48, 59, 61, 97, 255, 336, 347, 350, 353, *χ* 24, 329, *ψ* 87, 201, 227.

Poznámka. O alliteraci a assonanci ve slovech položených mezi caesurou ve stopě třetí a diairesí bukolskou pojednáno v odd. III, 2, h.

b) Alliterace neb assonance na začátku první i druhé polovice hexametru.

Λ 105 *Κάλχαντα πρώτιστα | κάκ' ὀσσόμενος προσέειπεν*
Γ 137 *μακρῇς ἐγχείῃσι | μαχέσσονται περὶ σεῖο*
Γ 336 *κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ | κυνέην εὐτυκτον ἔθηκεν*
Γ 346 *πρόσθε δ' Ἀλέξανδρος | προΐει δολιχόσκιον ἔγχος*
E 6 *λαμπρὸν παμφαίνῃσι | λελουμένος Ὠκεανοῖο*
E 302 *σμερδαλέα ἰάχων. | ὃ δὲ χερμάδιον λάβε χειρί*
Z 30 *Πιδύτην δ' Ὀδυσεὺς | Περκώσιον ἐξενάριξεν*
I 11 *κλήδην εἰς ἀγορὴν | κικλησκέμεν ἄνδρα ἕκαστον*
K 340 *διογενὴς Ὀδυσεύς, | Διομήδεα δὲ προσέειπεν*
Λ 327 *ἀσπασίως φεύγοντες | ἀνέπνεον Ἕκτορα δῖον*
M 202 *φοινήεντα δράκοντα | φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον*
N 19 *ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι | Ποσειδάωνος ἰόντος*

Jiné příklady: *B* 51, 144, *Γ* 416, *E* 498, *Z* 168, 241, *H* 156, *Θ* 59, *I* 223, *Λ* 39, 41, *N* 442, 705, *Ξ* 177, 184, 357, *Π* 134, 171, *P* 216, 278, 365, 391, 510, 521, 558, 680, *Σ* 24, 110, 452, 479, *T* 75, *Υ* 118, *Ω* 688, *α* 153, 316, 330, 420, *β* 2, 84, *γ* 122, *δ* 129, *ε* 457, *ζ* 70, *λ* 243, 325 a j.

c) Alliterace neb assonance na konci obou polovic hexametru.

Λ 34 *βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα | πολυφλοίσβοιο θαλάσσης*
Λ 67 *βούλητ' ἀντιάσας | ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι*
B 50 *αὐτὰρ ὃ κηρύκεσσι | λιγυφθόγγοισι κέλευσεν*
Γ 52 *οὐκ ἂν δὴ μείνειας | ἀρηίφιλον Μενέλαον*

Γ 69 *αὐτὰρ ἔμ' ἐν μέσσῳ | καὶ ἀρηίφιλον Μενέλαον*
Γ 203 *τὴν δ' αὖτ' Ἀντήνωρ | πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα*
Δ 403 *τὸν δ' υἱὸς Καπανῆος | ἀμείψατο κυδαλίμοιο*
Θ 410 *βῆ δ' ἐξ Ἰδαίων ὀρέων | ἐς μακρὸν Ὄλυμπον*

Jiné příklady: *A* 207, 411, 608, *Γ* 12, 112, 115, 313, 461, *E* 408, 412, 715, *Θ* 66, *I* 10, 510, *K* 181, 208, *Λ* 67, 107, 715, *N* 60, 118, 158, *Ξ* 248, 404, *Π* 164, 326, 415, *α* 35, 96, *δ* 1, 683, *ε* 478, *ξ* 60, 125, 163, 243, *κ* 225, 411, *λ* 11, *ξ* 144, *o* 397, *σ* 130, *τ* 207, 211, *ω* 118 a j.

d) Alliterace neb assonance na začátku a na konci hexametru.

A 3 *πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄιδι προΐαψεν*
A 79 *Ἀργείων κρατέει καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί*
B 44 *ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα*
Γ 117 *καρπαλίμως ἄρνας τε φέρειν Πριάμόν τε καλέσσαι*
Γ 307 *μαρνάμενον φίλον υἱὸν ἀρηιφίλῳ Μενελάῳ*
Γ 352 *δῖον Ἀλέξανδρον, καὶ ἐμῆς ὑπὸ χερσὶ δάμασσον*
E 458 *Κύπριδα μὲν πρῶτον σχεδὸν οὖτασε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ*
Θ 378 *γηθήσει προφανέντε ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας*
Λ 763 *οἷος ἐῆς ἀρετῆς ἀπονήσεται· ἦ τέ μιν οἴω*
N 69 *μάντεϊ εἰδόμενος κέλεται παρὰ νηυσὶ μάχεσθαι*
N 666 *πολλάκι γάρ οἱ ἔειπε γέρων ἀγαθὸς Πολύιδος*

Jiné doklady: *A* 12, 103, 387, 404, 529, *Γ* 361, *Δ* 392, 521, *E* 3, 40, 415, 445, 468, 577, *Z* 2, 14, 228, 260, 261, *H* 75, *Θ* 8, *Λ* 55, 69, 92, 169, *M* 20, 177, *N* 12, 40, 53, 74, 806, 815, *Ξ* 66, 245, 276, *O* 112, 626, *Π* 21, 180, 194, 371, 418, 441, *P* 71, *Σ* 29, 453, 480, 547, *Υ* 171, *α* 151, 299, 395, *β* 149, 153, 358, *ε* 64, 346, 431, *ξ* 129, *o* 274, *π* 283, *ρ* 213, *σ* 333, *φ* 19 a j.

e) Alliterace neb assonance tří i více slov v témž verši.

A 7 *Ἀτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς*
A 150 *πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθηται Ἀχαιῶν*
A 222 *σώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους*
A 309 *ἐν δ' ἐρέτας ἔκρινεν εἰκοσιν, ἐς δ' ἑκατόμβην*
A 405 *ὃς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο κύδεϊ γαίων*
A 477 *ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς*
Γ 50 *πατρί τε σῷ μέγα πῆμα πόλῃ τε παντί τε δήμῳ*
Γ 81 *αὐτὰρ ὃ μακρὸν ἄυσε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων*
Δ 339 *καὶ σύ, κακοῖσι δόλοισι κεκασμένε, κερδαλεόφρον*
Δ 406 *ἡμεῖς καὶ Θήβης ἕδος εἴλομεν ἑπταπύλοιο*
Δ 526 *χύντο χαμαὶ χολάδες, τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν*
Z 264 *μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μῆτερ*
Θ 274 *Ὀρσίλοχον μὲν πρῶτα καὶ Ὄρμενον ἠδ' Ὀφελέστην*

Jiné příklady: *A* 51, 142, 165, 255, 453, 483, *Γ* 19, 40, 163, 322, *Δ* 8, 109, 114, 146, 205, 489, *E* 87, 247, 299, 315, 497, 606, 624, 649, 779, *Z* 169, *H* 88, *Θ* 51, 411, *I* 85, *K* 245, 279, 335, 344, *Λ* 370, 492, 493, 556, *M* 70, 194, 345, *N* 205, *Ξ* 70, 234, 262, 375, 493, *O* 198, 280, *Π* 32, *Σ* 192, 276, *T* 142, *Υ* 9, 230, *Ψ* 61, 199, 604, *α* 4, 170, *β* 50, 59, 126, 276, 277, 295, 319, *γ* 66, 307, 422, *δ* 568, 779, *ε* 389, *ζ* 73, 124, 291, 294, 319, *η* 6, 66, 139, 260, 264, *θ* 82, 85, 265, 373, 524, 560, *ι* 45, *κ* 107, 122, 545, *λ* 385, 400, 422, *ν* 301, *ξ* 267, *ο* 205, 412, *π* 452, *ρ* 135, 296, 332, 465, *τ* 541, *υ* 253, *ψ* 298, *ω* 247.

f) Dvojí alliterace nebo dvojí assonance v témž verši.

Nezřídka sbíhá se v témž verši dvojí alliterace nebo assonance. Slova alliterující nebo assonující stojí buď vedle sebe nebo se proplétají. Také bývá jedna alliterace nebo assonance druhou okročena.

A 203 *ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃς Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο*
B 117 *ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα*
E 116 *εἴ ποτέ μοι καὶ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστης*
E 203 *ἀνδρῶν εἰλομένων, εἰωθότες ἕδμεναι ἄδην*
E 535 *Περγασίδην, ὃν Τρῶες ὁμῶς Πριάμοιο τέκεσσιν*
E 807 *κούρους Καδμείων προκαλίζετο, πάντα δ' ἐνίκα*
E 843 *Αἰτωλῶν ὄχ' ἄριστον, Ὀχησίου ἀγλαὸν υἱόν*
I 63—64 *ἀφρήτωρ ἀθέμιστος ἀνέστιός ἐστιν ἑκεῖνος,*
ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος
K 290 *σὺν σοί, δῖα θεά, ὅτε οἱ πρόφρασσα παρέστῃς*

Jiné příklady: *A* 103, 213, *Γ* 32, 189, 219, *Δ* 219, *E* 269, 325, 414, *I* 479, *Λ* 201, 222, 615, 679, 701, *M* 298, *N* 63, 544, 739, 759, *Ξ* 178, 382, *O* 162, 538, 587, *Π* 240, 448, *P* 272, 760, *Σ* 517, *Υ* 328, 404, *Φ* 376, *Ψ* 222, *α* 49, 242, 436, *β* 94, *ε* 323, 395, *ζ* 254, 256, *η* 166, *θ* 76, 166, 351, *ι* 8, *ξ* 320, *ο* 294, 338, *ρ* 27, *σ* 144.

2. Líčení zvukodobné.

Líčení zvukodobného dodělávali se básníci epičtí hromadíce stejné hlásky ve slovech téhož verše, a to nejen v násloví, nýbrž i v středosloví i v koncovkách. Zvukodobné líčení jeví se také ve slovech t. zv. zvukodobných *(ὀνοματοποιία)*, dále v opakování týchž slov, ať jsou již beze změny nebo v různých tvarech, posléze i ve slovech původem příbuzných aneb i ve slovech, jež v celku nebo v jednotlivých slabikách mají stejné znění. Také rhythmem veršů byly často děje nebo zjevy přírodní napodobovány. Všech tuto naznačených a i mnohých ještě jiných fonetických okras užívajíce líčili básníci epičtí děje a rozmanité zjevy přírodní s velikou živostí a plastičností.

a) Hromadění týchž nebo příbuzných hlásek v různých slabikách slov.

Vyskytují se verše v Iliadě a Odyssei, jichž slova mají tytéž neb i příbuzné hlásky na různých místech, v násloví, středosloví i v příponách. Nejednou i několikery hlásky opakované rozmnožují živost líčení zvukodobného. Vizme některé příklady:

Lahodu výmluvnosti líčí pěkně hláskami *γ*, *λ* verš

A 249 *τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή*

Živě se líčí chřestění luku, jejž Pandaros připravuje, aby vypustil střelu na Menelaa, hromaděním sykavek *σ*, *ξ*

Δ 105 *αὐτίκ' ἐσύλα τόξον ἐύξοον ἰξάλου αἰγός*

Dupot koní vylíčen jest krásně veršem

E 504 *οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον ἐπέπληγον πόδες ἵππων,*

v němž hlásky *π*, *λ*, *γ*, *κ* živě napodobují tepot koňských noh.

Rovněž případně vylíčen hromaděním hlásky *ρ* rychlý běh koní

Θ 179 *ἵπποι δὲ ῥέα τάφρον ὑπερθορέονται ὀρυκτήν*
Π 380 *ἀντικρὺ δ' ἄρα τάφρον ὑπέρθορον ὠκέες ἵπποι*

Jemnou podajnost oleje, masti, sádla znázorňuje hromadění hlásky *λ* jakož i dvojhlásek *αι*, *ει*, *οι* ve verších:

I 208 *ἐν δὲ συὸς σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ*
K 577 *τὼ δὲ λοεσσαμένω καὶ ἀλειψαμένω λίπ' ἐλαίῳ*

Udeření kopím v přílbu nebo štít, kovem pokryté, živě znázorňuje hromadění hlásek *γ*, *κ*, *χ* ve verších:

Λ 350—351 *καὶ βάλεν οὐδ' ἀφάμαρτε, τιτυσκόμενος κεφαλῆφιν,*
ἄκρην κὰκ κόρυθα· πλάγχθη δ' ἀπὸ χαλκόφι χαλκός
Υ 260 *σμερδαλέῳ· μέγα δ' ἀμφὶ σάκος μύκε δουρὸς ἀκωκῇ*

Proudění Okeanu zvukodobně vylíčeno hromaděním hlásky *ρ* ve verších:

Σ 402—403 . . . . . *περὶ δὲ ῥόος Ὠκεανοῖο*
ἀφρῷ μορμύρων ῥέεν ἄσπετος

Utlumený šramot pochodu nočního, způsobený pohybem těla i zbroje, vyličuje verš

I 86 *κοῦροι ἅμα στείχον, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες*

hromaděním hlásky *χ*.

Případněji nemůže býti vylíčeno fučení měchů v dílně Hefaistově, než to učiněno ve verši Σ 470 hromaděním hlásek σ a φ:

Σ 470 *φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαι ἐφύσων*

Úchvatně vylíčeno mořské vlnobití ve zpěvu N v. 797—799:

θεσπεσίῳ δ' ὁμάδῳ ἁλὶ μίσγεται, ἐν δέ τε πολλὰ
κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
κυρτὰ φαληριόωντα, πρὸ μέν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα

Dutá ozvěna kroků přicházejícího člověka velmi případně vylíčena v Odyssei

π 10 *ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω*

hláskami π, δ, o, ω, ou.

Povšimnutí zasluhují v této příčině ještě následující verše: A 435, 472—474, 604, Γ 29, 316, 412, Δ 425—426, 504, 533, E 67—68, 81, 87 až 88, 161, 598—599, Z 65, Λ 151—152, 175, 547, 565, 749, M 258, 289, 308, N 188—189, O 620, 626—627, Π 118, 161, 369, 428—429, P 57—58, 63, 263—266, 295, 450, Σ 109, 205, T 284, η 104, ϑ 33, ι 133, ϱ 465, σ 401, τ 505, 521, 522, φ 411, χ 481 a j.

b) Významné hromadění stejných nebo podobných koncovek.

Také stejnými koncovkami snažili se básníci epičtí názorně zobrazovati podobnost, živost a úsilovnost děje, velikost nebo množství předmětů. Zpravidla pak vedle významného hromadění koncovek vyskytují se ve slovích také jisté hlásky opakující se.

Velmi případně zobrazují se roje včel z dutiny skalní opět a opět vyletujících v množství velikém třikrát opakující se koncovkou *άων*:

B 87—88 *ἠύτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἀδινάων,*
πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων

Prudké vání větrů významně se napodobuje koncovkami, v nichž převládá sykavka σ, ve verši:

E 526 *πνοιῇσιν λιγυρῇσι διασκιδνᾶσιν ἀέντες*

Rovněž i prudký boj líčí se zvukodobně sykavkou σ a ξ a koncovkami, v nichž opět převládá sykavka σ, ve verších:

N 147 *νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν*
O 711—712 *ὀξέσι δὴ πελέκεσσι καὶ ἀξίνῃσι μάχοντο*
καὶ ξίφεσιν μεγάλοισι καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν

Dutý rachot stromů padajících v lese pod sekerami drvoštěpů případně se zobrazuje koncovkami *ων* a převládající hláskou *ο*, *ω* ve v.

Π 633 *τῶν δ', ὥς τε δρυτόμων ἀνδρῶν ὀρυμαγδὸς ὀρώρῃ*

Řeč lichotivou, způsobilou přemluviti neb i oklamati někoho případně označuje hromadění koncovky *οισι* a i dvojhlásek jako *αι* nebo *ει*; tak na př. praví Nestor, vybízeje k tomu, aby se stal pokus usmířiti Achillea:

I 112—113 *φραζώμεσθ', ὥς κέν μιν ἀρεσσάμενοι πεπίθωμεν*
δώροισίν τ' ἀγανοῖσι ἔπεσσί τε μειλιχίοισιν

Ještě případněji zobrazena jest lichotivá řeč nymfy Kalypsy, snažící se ukonejšiti Odyssea, aby nemyslil na domov a u ní zůstal, ve verších:

α 56—57 *αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι*
θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται

Avšak on, nedav se omámiti slovy lichotivými, sedal na pobřeží, pohlížeje do dálky, a vzdychaje toužil po své vlasti. I žal jeho velmi případně vylíčen ve zpěvu *ε* 82—83:

ἀλλ' ὅ γ' ἐπ' ἀκτῆς κλαῖε καθήμενος, ἔνθα πάρος περ,
δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων

Jak krásně vylíčena jest zahrada u paláce Alkinoova, hojnost a lahoda ovoce na stromech ve verši *η* 114—116:

ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκασι τηλεθόωντα,
ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι
συκέαι τε γλυκερὰὶ καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι

Může-li případněji vylíčena býti dovednost a příčinlivost, než jak Odysseus u Eumaja o sobě praví? *ο* 321—323:

δρηστοσύνῃ οὐκ ἄν μοι ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος,
πῦρ τ' εὖ νηῆσαι διά τε ξύλα δανὰ κεάσσαι
δαιτρεῦσαί τε καὶ ὀπτῆσαι καὶ οἰνοχοῆσαι

Významně označena jest mohutnost proudu a vírů rozvodnivšího se Skamandra, aby zastavil líté vraždění Trojanů, pronásledovaných Achilleem, ve verši:

Φ 239 *κρύπτων ἐν δίνῃσι βαθείῃσιν μεγάλῃσιν*

Jiné verše v této příčině významné jsou: *B* 543, *Δ* 162, *H* 62, 155—156, *Θ* 404, *K* 521, *Λ* 119, *M* 86—87, 128, 131, 134, 155—156, 339—340, *N* 5—6, 341—343, *O* 345, 713, *Σ* 275—276, 401, *Υ* 401—402, *X* 70, *Ψ* 225, *Ω* 796, 798, *α* 439—440, *β* 73—74, *δ* 162, 500—501, *ε* 282, *κ* 123, 339, *λ* 277, *μ* 119, 122—123, 239, *ω* 161, 163 a j.

c) Živé zobrazení děje, zjevu nebo předmětu nějakého rhythmem veršů.

Jsou verše, v nichž rhythmickým chodem slov děj nebo zjev přírodní nebo předmět nějaký vylíčen a napodoben jest. Básníci epičtí, chtíce docíliti již rhythmem veršů takovéhoto napodobení, volili s úmyslem slova buď rozměru spondejského nebo daktylského, iambického i anapaestického. Líčíce děj slavnostní, vážný, nesnadný nebo něco mohutného, obrovského, hrůzného, velkolepého, vyhledávali slov, v nichž převládaly spondeje; chtíce však zobraziti čilý ruch, kvap a chvat nebo mysl rozčilenou, užívali slov rozměru daktylského, iambického neb anapaestického.

Ohlušující hukot a rachot vln mořských na pobřeží skalnatém se odrážejících a lámajících líčí se případně ve verších:

B 209—210 *ἠχῇ, ὡς ὅτε κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης*
αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος

Alexandros a Menelaos ozbrojivše se stanuli proti sobě na vyměřeném místě k souboji, plni jsouce hněvu a bojechtivosti, což vylíčeno případně slovy rozměru spondejského ve verších:

Γ 344—345 *καί ῥ' ἐγγὺς στήτην διαμετρητῷ ἐνὶ χώρῳ*
σείοντ' ἐγχείας, ἀλλήλοισιν κοτέοντε

Pochod válečných šiků líčí se případně slovy, v nichž převládá rozměr daktylský, ve verších:

Δ 281—282 *δήιον ἐς πόλεμον πυκιναὶ κίνυντο φάλαγγες*
κυάνεαι, σάκεσίν τε καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι

Tuhý, těžký boj líčen jest slovy, v nichž má převahu rozměr spondejský, na př.:

E 452 *δηίουν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσσι βοείας*, nebo
Σ 534, *ι* 55 *βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν*

Děsná hlava Gorgonina označena přídavnými jmény rozměru spondejského:

E 741—742 *ἐν δέ τε Γοργείη κεφαλὴ δεινοῖο πελώρου,*
δεινή τε σμερδνή τε

Hbitost a rychlost koní trojských ve běhu pěkně se líčí tímto veršem v rozměru daktylském:

E 223, *Θ* 107 *κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκέμεν ἠδὲ φέβεσθαι*

Překvapení Achilleovo, když k němu přišli milí přátelé Aias, Odysseus a Foinix, líčí případně tento verš:

I 197 *χαίρετον· ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον — ἦ τι μάλα χρεώ*

Když Hera a Athena proti zákazu Diovu chtí přec pomáhati Danaům a ve voze ubírají se na bojiště, Zeus spatřiv je posílá ve hněvu za nimi Iridu s těmito slovy:

Θ 399 *βάσκ' ἴθι, Ἶρι ταχεῖα, πάλιν τρέπε μηδ' ἔα ἄντην*

Rozhněvaný Skamandros vrhá se proudem svým za prchajícím Achilleem, což případně vyličuje verš:

Φ 256 *φεῦγ', ὁ δ' ὄπισθε ῥέων ἔπετο μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ*

Když Poseidon vraceje se od Aithiopů zpozoroval, že Odysseus pomocí ostatních bohů proti jeho vůli blížil se již ku své vlasti — Ithace, rozhněvav se vzbouřil všechny větry

ε 295 *σὺν δ' Εὖρός τε Νότος τε πέσον Ζέφυρός τε δυσαὴς*,

kteří zmítali vorem Odysseovým sem tam po moři:

ε 327 *τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα*
ε 331—332 *ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,*
ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν

Sotva Sisyfos s největším namáháním balvan na návrší vyvalí, vymkne se mu a kutálí se dolů, což případně vylíčeno rozměrem daktylským:

λ 598 *αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής*

Významně líčí se stoly nápadníků Penelopiných přeplněné pokrmy a nápojem těmito slovy rozměru spondejského:

ο 334 *σίτου καὶ κρειῶν ἠδ' οἴνου βεβρίθασιν*

Jiné verše významné svým rhythmem: *A* 11, 47, 49, 118, 439, *B* 183, 543—545, *Δ* 422—434, 450, 452—456, *E* 745, *Z* 511, 514, *Θ* 67, *I* 137, *Λ* 496, *M* 138, 459—465, *N* 158, 334—338, 588—592, *Ξ* 16—22, 393, *O* 388, 396, *Π* 294—302, 384, *P* 760, *Σ* 421, *T* 187, 214, *Φ* 9—11, 235, *X* 141, 452, *Ψ* 116, 221, *α* 149, *ε* 260, *ι* 39, 219, *λ* 594, *μ* 425, *τ* 2, *χ* 192, *ω* 526 a j.

d) Napodobení zjevů přírodních neb dějů lidských slovy zvukodobnými.

V obou eposech Iliadě a Odyssei vyskytují se slova zvukodobná, jimiž děj nebo zjev nějaký se živě zobrazuje a napodobuje. Zvláště v Iliadě dočítáme se často slov zvukodobných, zejména v těch částech, kdež se živě líčí boje Řekův a Trojanův.

Vizme některé příklady:

B 333—334 *ὣς ἔφατ', Ἀργέιοι δὲ μέγ' ἴαχον — ἀμφὶ δὲ νῆες*
σμερδαλέον κονάβησαν ἀυσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν

B	810	*πεζοί θ' ἱππῆές τε· πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει*
Γ	43	*ἦ που καγχαλόωσι κάρη κομόωντες Ἀχαιοί*
Δ	125	*λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἄλτο δ' ὀιστός*
E	42	*δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ*
E	889	*μή τί μοι, ἀλλοπρόσαλλε, παρεξόμενος μινύριζε*
Λ	160	*κείν' ὄχεα κροτάλιζον ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας*
M	36	*τεῖχος ἐύδμητον, καναχίζε δὲ δούρατα πύργων*
N	798	*κύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης*
Π	118	*αἰχμὴ χαλκείη χαμάδις βόμβησε πεσοῦσα*
Π	361	*σκέπτετ' ὀιστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων*
P	264—266	*βέβρυχεν μέγα κῦμα ποτὶ ῥόον, ἀμφὶ δέ τ' ἄκραι ἠιόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω, τόσσῃ ἄρα Τρῶες ἰαχῇ ἴσαν*
Φ	387—388	*σὺν δ' ἔπεσον μεγάλῳ πατάγῳ, βράχε δ' εὐρεῖα χθών, ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανός*
ε	61	*. . . . . ἦ δ' ἔνδον ἀοιδιάουσ' ὀπὶ καλῇ*
ε	402—403	*ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο δεινὸν ἐρευγόμενον*
μ	104	*τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ*

Jiné příklady: *Α* 34, 46, *Β* 210, 314, 463, 466, 694, *Γ* 81, *Δ* 23, 276, 422, 425, 436, 450, 455—456, *E* 599, 672, *Z* 486, 514, *Θ* 133, 159, 483, *I* 547, *K* 139, 375, 416, 502, 565, *Λ* 45, 308, 364, *M* 160, 252, *N* 393, *Ξ* 396, *Π* 105, 162, 391, 470, 486, 642, *P* 66, 295, 741, *Σ* 403, 470, 580, *Τ* 157, *X* 408—409, *Ψ* 101, 673, *Ω* 323, *α* 162, *β* 428, *γ* 127, 150, 399, *δ* 541, *ε* 296, 323, 426, *ζ* 82, 117 a j.

3. Slova, jež zvukem v celku nebo jen v částech sobě podobna jsou, řaděná vedle sebe neb alespoň umístěná v témže verši.

Snažíce se dodati veršům co nejvíce libozvuku řadili epičtí básníci slova zvukem sobě podobná, ať již původem příbuzná neb ne, vedle sebe neb alespoň blízko sebe v témž verši. Není-li podobnost zvuková v celých slovech, tož alespoň v jednotlivých slabikách. Někdy jest v tomto seřaďování slov stejnozvučných zjevna úmyslná hra ve slovích.

Z mnohých příkladů, jež se nám v obou eposech naskytují, stůjtež tu některé do slova:

B	292	*καὶ γάρ τίς θ' ἕνα μῆνα μένων ἀπὸ ἧς ἀλόχοιο*
ξ	244	*μῆνα γὰρ οἷον ἔμεινα τεταρπόμενος τεκέεσσι*
B	758	*. . . . . τῶν μὲν Πρόθοος θοὸς ἡγεμόνευεν*
M	343	*ἔρχεο, δῖε Θοῶτα, θέων Αἴαντα κάλεσσον*
Δ	323	*. . . . . τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων*
E	486	*λαοῖσιν μενέμεν καὶ ἀμυνέμεναι ὀάρεσσιν*

Z	201	*ἦ τοι ὃ κὰπ πεδίον τὸ Ἀλήιον οἷος ἀλᾶτο*
H	125	. . . . . *ἱππηλάτα Πηλεύς*
H	220	. . . . . *ὅ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων*
I	137	*νῆα ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νήησάσθω*, též *I* 358.
Λ	268	*ὀξεῖαι δ' ὀδύναι δῦνον μένος*
Λ	681	. . . . . *πολλῇσι δὲ πῶλοι ὑπῆσαν*
Λ	726	. . . . . *ἱκόμεσθ' ἱερὸν ῥόον Ἀλφειοῖο*
Λ	749	*φῶτες ὀδὰξ ἕλον οὖδας*
M	160	. . . . . *κόρυθες δ' ἀμφ' αὖον ἀύτευν*
Ξ	377	*χείρονι φωτὶ δότω, ὃ δ' ἐν ἀσπίδι μείζονι δύτω*
P	25	*ἧς ἥβης ἀπόνηθ', ὅτε μ' ὦνατο*
T	303	*αὐτὸν δ' ἀμφὶ γέροντες Ἀχαιῶν ἠγερέθοντο*
Υ	404-405	*ἤρυγεν ἑλκόμενος Ἑλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα κούρων ἑλκόντων*
Φ	59	*πόντος ἁλὸς πολιῆς, ὃ πολέας ἀέκοντας ἐρύκει*
X	253	. . . . . *ἕλοιμί κεν ἢ κεν ἁλοίην*
Ψ	604	. . . . . *νῦν αὖτε νόον νίκησε νεοίη*
Ψ	654	*ἡμίονον ταλαεργὸν ἄγων κατέδησ' ἐν ἀγῶνι*
Ψ	679	. . . . . *ὀδοὺπότος Οἰδιπόδαο*
ι	415	*Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι*
ι	460	. . . . . *τά μοι οὐτιδανὸς πόρεν Οὖτις*
κ	242	*πάρ ῥ' ἄκυλον βάλανόν τε βάλεν*
κ	524	*Τειρεσίῃ δ' ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ*
λ	61	*ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακή*
ν	178	*ὣς ἀγόρευ' ὁ γέρων*
ο	479	*ἄντλῳ δ' ἐνδούπησε πεσοῦσ'*
π	176	*κυάνεαι δ' ἐγένοντο γενειάδες ἀμφὶ γένειον*

Jiné příklady: *A* 404—405, *B* 131, 134, *Γ* 40, 299, *E* 350, 617, 846, *H* 184, *Θ* 159, 209, *I* 358, 422, *K* 189, *Λ* 750, 775, *M* 33, *N* 391, 441, *Σ* 116, *T* 280, *Υ* 168, *Φ* 6, 221, 405, *X* 366, 489, 509, *Ψ* 282, 673, 688, *Ω* 91, *α* 136, *β* 97, 427, *δ* 245, 277, 629, *ε* 263, *η* 104, 287, *θ* 481, *ι* 134, *κ* 446, *λ* 121, 185, 486, *μ* 104, *ν* 24, *ξ* 248, *σ* 56, *τ* 521, 522, *χ* 269, *ω* 465—466.

4. Sloveso spojené se substantivem příbuzným (*σχῆμα ἐτυμολογικόν*).

V Iliadě i Odyssei vyskytuje se často vazba slovesa se substantivem příbuzným, čímž mluva nabývá nejen větší názornosti a živosti, ježto pojem oběma slovy příbuznými plněji se vyjadřuje, nýbrž i větší libozvučnosti a lahodnosti, ježto opakování téhož kmene v obou slovech příbuzných sluchu tak lahodí jako alliterace, assonance a rým. Touž figuru etymologickou nacházíme také zhusta v prostonárodní poesii slovanské. Nalézáme pak

příklady figury etymologické, v nichž podmět a sloveso jsou příbuzny; dále mnoho příkladů, kdež akkusativ a sloveso jsou téhož původu, posléze i příklady, v nichž sloveso má u sebe příbuzné substantivum v dativě, genitivě nebo v některém pádu s předložkou.

a) Sloveso s podmětem téhož původu.

Vyskytuje se *κειμήλια κεῖται Z* 47, rovněž *Λ* 132, *ξ* 326, *o* 101, 113, *τ* 295, *φῦσαι — ἐφύσων Σ* 470, *Λάτην, ἣ πάντας ἀᾶται T* 129, *Ἴλιος — πεπόλιστο, πόλις — Υ* 217, *γονὴ γένετο Ω* 539, *ἀοιδὸς ἄειδε α* 325, *ϑ* 83, *ὀδμὴ — ὀδώδει ι* 210; *ἄγγελον ἦκαν, ὃς ἀγγείλειε o* 458.

b) Sloveso s akkusativem podstatného jména téhož původu.

Spojování slovesa s akkusativem substantiva, jež vzniklo z téhož kmene, jest nejčastějším úkazem figury etymologické.

Vyskytuje se *εἶπας ἔπος Α* 108, rovněž i *Α* 543, *Γ* 204, *Ε* 683, *Η* 375, 394, *Ο* 206, *Υ* 250, *Ω* 744, *ϑ* 397, *π* 469, *σ* 166, *τ* 362, *φ* 278, *χ* 392; *πόλεμον πολεμίζειν Β* 121, *μήτηρ, ἣ τέκε τέκνα Β* 313, rovněž i *λ* 249, 285, *τ* 266, *χ* 324; *ἀγορὰς ἀγόρευον Β* 788; *ἱδρόα ϑ' ὃν ἵδρωσα Δ* 27; *αἰχμὰς αἰχμάσσουσι Δ* 324; *τεῖχος ἐτειχίσσαντο Η* 449, *οἶνον — οἰνίζεσθε Θ* 506, též *Θ* 546; *δαίνυ δαῖτα Ι* 70, rovněž i *Ω* 802, *γ* 66, *ν* 26, *υ* 280; *δαίτην δαινυμένους η* 50; *βουλὴν βουλεύσῃ Ι* 75, rovněž i *Ψ* 78, *Ω* 652, *ξ* 61, *κ* 147, 327, 415; *ἔργα δ' ἔρεξ' Κ* 51, též *λ* 272; *ἔργα — ἐργάζοιο Ω* 733, též *υ* 72, *χ* 422; *μάχην ἐμάχοντο Μ* 175, též *Ο* 414, 673, *Σ* 533, *ι* 54; *ἀπειλαί, τὰς ἀπείλεον Ν* 219—220, rovněž *Π* 200—201, *ν* 126—127; *πλοκάμους ἔπλεξε Ξ* 176; *ζώσατο δὲ ζώνην Ξ* 181; *δῶρα δέ τοι δώσω Ξ* 238, též *Σ* 84, *Ψ* 745, *ν* 358; *νείκεα — νεικεῖν Υ* 251—252; *βοῦς βουκολέεσκες Φ* 448; *κτέρεα κτερίσαιεν Ω* 38, též *γ* 285; *κτέρεα κτερεΐξαι α* 291, rovněž *β* 222; *μῦθον μυθείσθην γ* 140; *ξείνους ξεινίζειν γ* 355, též *η* 190; *κρητῆρα κεράσσατο γ* 393; *οἶνον οἰνοχοεῦντες γ* 472; *εἵματα ἑσσάμενος β* 3, rovněž i *δ* 308, *λ* 191, *ξ* 320, *ρ* 203, *τ* 72, *υ* 125, *ψ* 115; *χύσιν δ' ἐπεχεύατο ε* 487; *χοὴν χεῖσθαι κ* 518, též *λ* 26; *εἶδαρ ἔδουσιν ι* 84, též *λ* 123; *φυτεύουσιν — φυτόν ι* 108; *ὄοίης ὄωτίνην ι* 268; *βαλὼν βέλος ι* 495.

c) Sloveso s podstatným jménem téhož kmene v genitivu, dativu nebo v některém pádu s předložkou.

Προέρεσσαν ἐρετμοῖς Α 435, též *o* 497; *πεπληγὼς — πλήγῇσιν Β* 264; *ἐνὶ κρητῆρι κέρωνται Δ* 260; *ὄῆσαν — ἐνὶ ὄεσμῷ Ε* 386, rovněž i *μ* 54, 196; *ἀάτῃ ἄασας Θ* 237, též *Τ* 136; *βέλεσιν βεβλήαται Λ* 657, též *π* 277; *πέμπε — πομποῖσιν Π* 671; *ἐς ὄ' ἀγορὴν ἀγέροντο Σ* 245; *γούνων γουνάζεο Χ* 345; *τιμῆς, ἧς*

— μ' ἔοικε τετιμῆσθαι Ψ 649; κυέε — κυήστι Λ 639—640; θερμὰ λοετρὰ — θερμήνῃ καὶ λούσῃ Ξ 6—7; ἐνόμενε νομὸν κάτα ι 217; τρυπᾷ — τρυπάνῳ ι 384—385; κλισμῷ κεκλιμένη ρ 97; ἐν εὐνῇ ἤθελον εὐνηθῆναι ρ 124—125; κληῖσαι κληῖδι φ 241.

5. Různá slova příbuzná vedle sebe neb alespoň v témž verši umístěná.

Kromě figury etymologické nalézáme mnohé jiné příklady slov příbuzných, jimiž básníci epičtí snažili se líčiti plně a živě i zároveň stejnozvukem slov sluchu lahoditi. Příkladů jest hojnost.

Ἤγερθεν ὁμηγερέες τε γένοντο Α 57; θεαί ἐστε πάρεστέ τε Β 485; ἐννῆμαρ ξείνισσε καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν Ζ 174; τῷ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθεν Δ 104, rovněž i Π 842; αἰνόθεν αἰνῶς Η 97; ἄλλοθεν ἄλλος Β 75, též ι 401; ἄλλυδις ἄλλος Λ 486, Ρ 729, ἄλλυδις ἄλλη ε 71; ἄλλυδις ἄλλη Ν 279; οἰόθεν οἷος Η 39, 226; ἐς κλισίην ἐλθόντες ἐπὶ κλισμοῖσι καθῖζον Λ 623; ἀκμῆτες κεκμηότας Λ 802, Π 44; κεῖτο μέγας μεγαλωστί Π 776, též Σ 26, ω 40; κτεινέοντα κατέκτα Σ 309; ἐξονομακλήδην ὀνομάζων Χ 415, též δ 278; δύσμορος αἰνόμορον Χ 481; σῇ τ' ἀγανοφροσύνῃ καὶ σοῖς ἀγανοῖσι ἔπεσσιν Ω 772; τὸν δ' ἄρ' ἀπὸ σκοπιῆς εἶδε σκοπός δ 524; αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο δ 606; Ἶρος Ἄιρος δ 73; βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ υ 235; ἄφρονα ποιῆσαι καὶ ἐπίφρονά περ μάλ' ἐόντα ψ 12; μῆτερ ἐμὴ δύσμητερ ψ 97.

Ještě některé doklady: Β 474, Δ 43, Ε 837, 846, Η 174, 197, Θ 43 až 44, Ι 70, Λ 137, 654, 679, Ν 775, Π 516, 680, 737, 749—750, Ρ 197, 389, Σ 536, Τ 406, Ω 673, 770, α 136, γ 76, δ 302, 578, ι 148—149, κ 18, 83, λ 264, μ 77, ν 246, 370, ξ 42, ρ 247, υ 76, 135, ω 301, 428.

6. Táž slova v různých tvarech a vazbách umístěná v témž verši nebo ve dvou verších za sebou následujících.

Také opakování téhož slova ač v různých tvarech a vazbách dodává mluvě malebnosti a libozvučnosti sluchu lahodící a vytýká ovšem důrazně význam pojmu opakovaného.

V Iliadě a Odyssei často se nám takové případy naskytují. Stůjtež tu některé příklady do slova:

Α 274 ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον
Α 595—596 ὣς φάτο, μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
μειδήσασα δὲ παιδὸς ἐδέξατο χειρὶ κύπελλον

B 363 *ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις*
Γ 59 *Ἕκτορ, ἐπεί με κατ' αἶσαν ἐνείκεσας οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν*
Δ 31 *δαιμονίη, τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες*
Δ 134—135 *ἐν δ' ἔπεσεν ζωστῆρι ἀρηρότι πικρὸς ὀιστός·*
διὰ μὲν ἄρ ζωστῆρος ἐλήλατο δαιδαλέοιο
Δ 160—161 *εἴ περ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,*
ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ
Λ 150—151 *πεζοὶ μὲν πεζοὺς ὄλεκον φεύγοντας ἀνάγκῃ,*
ἱππῆες δ' ἱππῆας
N 130—131 *φράξαντες δόρυ δουρί, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ·*
ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ
Ξ 382 *ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδυνε, χέρηα δὲ χείρονι δόσκεν*
Π 142 *παλλέμεν, ἀλλά μιν οἷος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς*
Σ 308 *στήσομαι, ἤ κε φέροιτο μέγα κράτος ἤ κε φεροίμην*
Τ 139 *ἀλλ' ὄρσευ πόλεμόνδε, καὶ ἄλλους ὄρνυθι λαούς*

Jiné příklady: *Α* 267, *Β* 117—118, 400, *Γ* 164, *Δ* 35, 47, 451, 472, *Η* 165, *Θ* 215, *Κ* 253, 477, *Λ* 83, 351, 410, 547, 831—832, *Ξ* 130, 195 až 196, 472, *Ο* 140, 350, *Π* 104—105, 111, *Ρ* 37—38, 390—391, *Σ* 517, *Τ* 290, 376, *Υ* 75, 230—231, 275—276, 308, 316—317, 403—404, 406, *Φ* 196—197, 280, 286, 350—351, 371, *Χ* 343, *Ψ* 256—257, 318, *Ω* 688, *α* 313, 348, *β* 321, *γ* 166—167, 272, *δ* 754, 831, *ε* 97, 155, *ζ* 325—326, *η* 67, 120—121, *ι* 47, 463, *κ* 82, *λ* 398—399, 613, *ο* 302, 360, *π* 119, 239, *ρ* 83, 217, *τ* 180—181, 329, 332, 404, 461, *υ* 18, 355, *φ* 95, *ψ* 68, 348.

7. Některé slovné figury opětovací.

Ačkoliv figury slovné opětovací v přední řadě hovějí důraznému vytýkání slov opakovaných, přece rozmnožují také libozvuk veršů účinkujíce podobně jako assonance a rým, a možno tedy vřaditi je rovněž mezi okrasy fonetické, jimiž v tak hojné míře vynikají obě velebásně Ilias a Odysseia.

Především vytknouti nám jest opakování slov na začátku veršů i členů veršových a na konci veršů.

a) Opakování týchž slov na začátku veršů nebo na začátku členů veršových (anafora).

a) Anafora na začátku veršů.

Λ 266—267 *κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν·*
κάρτιστοι μὲν ἔσαν καὶ καρτίστοισι μάχοντο
Λ 148—150 *ῥίγησεν δ' ἄρ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,*
ὡς ἴδεν μέλαν αἷμα καταῤῥέον ἐξ ὠτειλῆς·
ῥίγησεν δὲ καὶ αὐτὸς ἀρηίφιλος Μενέλαος

Δ 405—406 *ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι·*
ἡμεῖς καὶ Θήβης ἕδος εἵλομεν ἑπταπύλοιο
E 436—437 *τρὶς μὲν ἔπειτ' ἐπόρουσε κατακτάμεναι μενεαίνων,*
τρὶς δέ οἱ ἐστυφέλιξε φαεινὴν ἀσπίδ' Ἀπόλλων

Jiné doklady: *Δ* 436—439, 610—611, *B* 382—384, 671—673, *E* 740 až 741, *Z* 456—457, *H* 57—58, 473—475, *Θ* 169—170, 262—265, *I* 207 až 208, *K* 228—231, 406—407, *Λ* 462—463, *M* 129—130, 239—240, *N* 730—732, *Ξ* 272—273, *O* 330—331, *Π* 14—15, 25—27, *P* 357—358, 430 až 431, 461—462, *Σ* 228—229, 536—537, *Φ* 71—72, *δ* 184—185, *ε* 331 až 332, *λ* 206—207 a j.

β) Anafora na začátku členů veršových.

B 489 *οὐδ' εἴ μοι | δέκα μὲν γλῶσσαι, | δέκα δὲ στόματ' εἶεν*
Δ 447 *σύν ῥ' ἔβαλον ῥίνους, | σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν*
Λ 494 *πολλὰς δὲ δρῦς ἀξαλέας, | πολλὰς δέ τε πεύκας*
Λ 728 *ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, | ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι*
M 267 *ἄλλον μειλιχίοις, | ἄλλον στερεοῖσι ἔπεσσιν*

Jiné doklady: *Δ* 339—340, *B* 90, *Γ* 277, *E* 595, *Θ* 27, 57, 429, *Λ* 299, *Ξ* 216, 233, *Σ* 483, *Υ* 203, 462, *X* 74, 493, *Ψ* 15, *Ω* 516, 604, *ι* 221 až 222, 324, 361, *κ* 205, *λ* 379, *ξ* 101, *ψ* 298.

b) Opakování týchž slov na konci veršů (epifora).

Vytýkáme zde jen příklady, kde se slova táž opakují ve dvou za sebou následujících verších aneb alespoň ve třetím verši, pomíjejíce oněch veršů, jež majíce na konci stejná slova jsou od sebe více vzdáleny.

B 290—291 *ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἰκόνδε νέεσθαι.*
ἦ μὴν καὶ πόνος ἐστὶν ἀνιηθέντα νέεσθαι
E 358—359 *πολλὰ λισσομένη χρυσάμπυκας ἤτεεν ἵππους·*
φίλε κασίγνητε, κόμισαί τέ με δός τέ μοι ἵππους
K 116—117 *ὡς εὖδει, σοὶ δ' οἷῳ ἐπέτρεψεν πονέεσθαι.*
νῦν ὄφελεν κατὰ πάντας ἀριστῆας πονέεσθαι
Λ 799—801 *αἴ κέ σε τῷ ἴσκοντες ἀπόσχωνται πολέμοιο*
Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήιοι υἷες Ἀχαιῶν
τειρόμενοι· ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο
M 417—420 *οὔτε γὰρ ἴφθιμοι Λύκιοι Δαναῶν ἐδύναντο*
τεῖχος ῥηξάμενοι θέσθαι παρὰ νηυσὶ κέλευθον,
οὔτε ποτ' αἰχμηταὶ Δαναοὶ Λυκίους ἐδύναντο
τείχεος ἂψ ὧσασθαι

Jiné doklady: *Θ* 432—433, *M* 431—432, *Π* 264—266, 317—319, *P* 351—353, *Σ* 58—60, 221—222, 577—579, *Φ* 41—42, 62—63, *X* 199 až 200, 273—275, *Ψ* 513—516, *α* 437—439, *β* 216—218, *δ* 806—807,

ξ 88—90, ϑ 2—4, 498—499, ι 34—36, 248—249, 406—408, μ 428—430, ο 47—49, ϱ 576—578.

c) Palillogie.

Palillogie, ve slovanské prostonárodní poesii tak velice oblíbená, vyskytuje se také několikráte v básních Homerových. V této figuře, jak se zdá, zvlášť moment zpěvnosti a libozvuku převládá.

Vizme příklady:

B 837—838 *τῶν αὖϑ' Ὑρτακίδης ἦρχ' Ἄσιος, ὄρχαμος ἀνδρῶν, Ἄσιος Ὑρτακίδης*

B 870—871 *τῶν μὲν ἄρ' Ἀμφίμαχος καὶ Νάστης ἡγησάσϑην, Νάστης Ἀμφίμαχός τε*

Γ 371—372 *τοῦ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν, εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικε*

X 127—128 *τῷ ὀαριζέμεναι, ἅ τε παρϑένος ἠίϑεός τε, παρϑένος ἠίϑεός τ'*

Ψ 641—642 *οἳ δ' ἄρ' ἔσαν δίδυμοι· ὁ μὲν ἔμπεδον ἡνιόχευεν, ἔμπεδον ἡνιόχευ'*

ω 253—254 . . . . . *βασιλῆι γὰρ ἀνδρὶ ἔοικας· τοιούτῳ δὲ ἔοικας*

Jiné příklady: *B* 849—850, *E* 800—801, *Z* 153—154, 395—397, *H* 137—138, *M* 95—96, *N* 451—452, 546—548, *Σ* 398—399, *Φ* 85—86, 157 až 158, *α* 22—23, 50—51, *τ* 180—181.

8. Rým v Iliadě a Odyssei.

Rým, nevyhnutelný přímětek moderního básnictví, jest nejdůležitější ozdobou fonetickou každé básně, a moderní básnictví by se bez rýmu vůbec ani neobešlo. Také v Homerových básních setkáváme se již s touto fonetickou okrasou mluvy básnické, ač rým v Iliadě a Odyssei zakládá se zpravidla jenom na stejnozvuku koncovek.

Vyskytuje pak se rým na konci veršů, na konci i na začátku obou polovic veršů, velmi často v středoverší, ještě častěji ve dvou slovech, zejména v podstatném a jeho přívlastku na konci, nejednou také na začátku verše umístěných.

Ježto však o rýmu v básních Homerových podrobně a důkladně jinde pojednáno bylo (ku př. Dr. Aloisem Saturníkem ve výroční zprávě c. k. českého gymnasia v Budějovicích, za školní rok 1884/5 vydané), bylo by pouhým opakováním, kdybychom se o rýmu tuto obšírněji rozepsali, a přestáváme pouze na tom, že se o něm tuto zmiňujeme, aby celé toto pojednání o fonetických okrasách bylo poněkud úplné.

Že i němečtí filologové všimli si začátků rýmu vyskytujících se nc-toliko u Homera, nýbrž i v ostatní poësii řecké, netřeba obšírněji do-vozovati.

Budiž zde uveden toliko Otto Dingeldein »Der Reim bei den Grie-chen und Römern«. Leipzig. 1892.

OBSAH.

Úvod 3

O významu caesur v Iliadě a Odyssei 5

I. Caesura ve stopě třetí (*τομὴ πενθημιμερής* nebo *τομὴ κατὰ τρίτον τροχαῖον*) 8

1. Caesura ve stopě třetí hranicí vět 8

a) vět hlavních 8

α) beze spojek připojených 8

β) spojkami připojených 9

b) vět vedlejších 12

c) vět parallelních a korrelativných 15

2. Caesura ve stopě třetí hranicí částí vět 16

a) Caesura ve stopě třetí hranicí apposice 16

α) apposice v první polovici hexametru 16

β) apposice ve druhé polovici hexametru 16

γ) apposice v obou polovicích hexametru 17

b) Caesura ve stopě třetí hranicí sourodých částí věty stažené 17

α) Dvě sourodé části v obou polovicích hexametru souměrně umístěné 17

β) Stažené věty se společným podmětem 18

γ) Dvě podstatná jména s přívlastky 18

α′) anaforicky seřaděná 18

β′) chiasticky seřaděná 18

δ) Dvě participia nebo dva infinitivy 18

α′) v anaforickém pořádku 19

β′) v chiastickém pořádku 19

c) Dvě substantiva souměrně v obou polovicích hexametru seřaděná, z nichž druhé opatřeno jest přívlastkem 19

d) Tři substantiva souřadně spojená v jednom hexametru, z nichž dvě zabírají první polovici, třetí přívlastkem opatřené druhou polovici hexametru 20

e) Čtyři slova souřadná v jednom verši, dvě a dvě v každé polovici verše 21

3. Caesura ve stopě třetí hranicí různých vazeb nebo části věty 21
a) Vazba participiálná na konci první polovice hexametru 21
α) Některá participia často se vyskytující 21
β) Participia rodu středního na konci první polovice hexametru 22
γ) Participia rozměru iambického i anapaestického před caesurou πενθημιμερής 22
b) Vazba participiálná na konci druhé polovice hexametru 24
c) Vazba infinitivná v první polovici hexametru 24
d) Vazba infinitivná na konci druhé polovice hexametru 25
e) Věta stažená přesahuje jedním členem do verše následujícího až k caesuře πενθημιμερής nebo caesuře κατὰ τρίτον τροχαῖον 25
f) Caesura ve stopě třetí hranicí slov mnohoslabičných 26

4. Caesura ve stopě třetí hranicí ještě jiných částí vět, z nichž sourodé nebo na sobě závislé vyplňují jednu z obou polovic hexametru 27
a) Sourodé části věty v první nebo druhé polovici hexametru 27
α) Dvě substantiva souřadná v prvé nebo druhé polovici hexametru . . 27
α′) Dvě substantiva souřadná v prvé polovici verše 27
β′) Dvě substantiva souřadná ve druhé polovici verše 28
β) Dvě adjektiva v první nebo druhé polovici hexametru 28
α′) Dvě adjektiva v první polovici hexametru 29
αα) Dvě adjektiva beze spojek vedle sebe řaděná 29
ββ) Dvě adjektiva spojkami vedle sebe řaděná 29
β′) Dvě adjektiva ve druhé polovici hexametru 29
αα) Dvě adjektiva seřaděná beze spojek 30
ββ) Dvě adjektiva sloučená spojkami 30
γ) Dvě slovesa v první nebo druhé polovici hexametru 30
α′) Dvě slovesa v první polovici hexametru 30
β′) Dvě slovesa ve druhé polovici hexametru 31
δ) Příslovečné určení v prvé nebo ve druhé polovici verše 31
α′) Dvě příslovce v první polovici verše 31
β′) Dvě příslovce ve druhé polovici verše 31
ε) Dvě příslovečná určení vyjádřená substantivy na předložkách závislými v prvé nebo druhé polovici hexametru 32
α′) v první polovici hexametru 32
β′) v druhé polovici hexametru 32
b) Podstatné jméno s přívlastkem v první nebo druhé polovici hexametru 32
α) Substantivum s přívlastkem v první polovici 32
α′) Substantivum s přídavným jménem jako přívlastkem 33
β′) Substantivum se substantivem jako přívlastkem 33
γ′) Substantivum s přívlastkem substantivným v genitivě 33
β) Substantivum s přívlastkem ve druhé polovici verše 34
α′) Substantivum s přívlastkem adjektivným 34
β′) Substantivum s přívlastkem substantivným 34
γ′) Substantivum s přívlastkem substantivným v genitivě 34
c) Příslovečné určení v první nebo druhé polovici verše vyjádřené substantivem závislým na předložce a majícím u sebe přívlastek 35
α) Příslovečné určení v první polovici verše 35

α′) Příslovečné určení s předložkou v čele 35
β′) Příslovečné určení, jež má předložku vloženu mezi substantivum a přívlastek 35
γ′) Příslovečné určení složené ze substantiva s předložkou a přívlastku substantivného v genitivě 36
β) Příslovečné určení ve druhé polovici verše 36
α′) vyjádřené substantivem a adjektivem, jimž v čele jest předložka . 36
β′) Předložka mezi substantivum a adjektivum vložena 36
γ′) Substantivum má u sebe přívlastek substantivný v genitivě . . . 37
δ′) Substantivum má dva přívlastky 37
γ) Obě polovice zabrány jsou souměrně příslovečným určením složeným ze substantiva, adjektiva a předložky 37
d) Čtyři slova zabírají celý hexametr 38
α) Čtyři slova zaujímající celý hexametr tvoří větu 38
β) Čtyři slova zaujímající celý hexametr tvoří část věty 38

II. Caesura mezi stopou čtvrtou a pátou (τομὴ neboli διαίρεσις βουκολική) 38

1. Po diairesi bukolské zaujímají stopu pátou a šestou věty hlavní 39

2. Po diairesi bukolské zaujímají stopu pátou a šestou věty vedlejší 42

3. Po diairesi bukolské ve stopě páté a šesté začátky vět 44
a) Začátky vět hlavních 44
b) Začátky vět vedlejších 48
c) Začátky různých vět se stejným slovem na konci verše 49

4. Po diairesi bukolské ve stopě páté a šesté apposice a vokativ 51

5. Stopa pátá a šestá po diairesi bukolské zaujatá členem vět stažených . . 54

6. Stopa pátá a šestá po diairesi bukolské zabrána jest různými závažnými částmi vět 55
a) podstatným jménem s přívlastkem 55
b) příslovečným určením složeným z podstatného s předložkou 59
c) tmésí 60
d) přirovnáním 60

7. Stopu pátou a šestou zaujímá jedno slovo 61

8. Slova s náslovím samohláskovým po diairesi bukolské 68

III. Část hexametru sáhající od caesury ve stopě třetí do diairese bukolské 68

1. zabrána jest jednotlivými slovy 70
a) substantivy 70
b) adjektivy 71
c) příslovci 72
d) číslovkami 73
e) slovesem 73
α) v indikativu 73
β) v konjunktivu a optativu 74
γ) v imperativu 75
δ) v infinitivu 75
ε) participiem 75

2. Část hexametru od caesury ve stopě třetí do diairese bukolské zaujímají dvě slova neb i více slov, a to 76
a) slova spojená s příklonkami nebo se sluvky podobné platnosti 77
b) slova spojená s předklonkami nebo se slůvky podobné platnosti 77
c) spojka se slovesem 78
d) příslovce se slovesem 79
e) substantivum s předložkou 80
f) substantivum s přívlastkem 81
g) substantivum se slovesem 82
h) alliterující slova 83

IV. Caesura ve stopě čtvrté (τομὴ ἐφθημιμερής) 84

1. Caesura ve stopě čtvrté rozhraním vět 85
a) Věty hlavní po caesuře ἐφθημιμερής 85
b) Věty vedlejší po caesuře ἐφθημιμερής 86
c) Začátky vět po caesuře ἐφθημιμερής 86

2. Tmése po caesuře ἐφθημιμερής 86

3. Apposice po caesuře ἐφθημιμερής 87

4. Dvě sourodá slova po caesuře ἐφθημιμερής 87

5. Od caesury ἐφθημιμερής do konce verše podstatné s přívlastkem 88

6. Od caesury ἐφθημιμερής do konce verše příslovečné určení 88

7. Caesura ἐφθημιμερής hranicí sourodých členů věty stažené 89
a) Verše s caesurou ἐφθημιμερής a τριθημιμερής 89
b) Verše s caesurou ἐφθημιμερής a s caesurou po stopě první 90

8. Od caesury ἐφθημιμερής do konce verše jedno slovo 91

9. Po caesuře ἐφθημιμερής slova rozměru ⏑ – ⏑ ⏑ 91

10. Slova před caesurou ἐφθημιμερής rozměru anapaestického nebo iambického 92
a) podstatná jména 93
b) přídavná jména 93
c) slovesa 94
d) číslovka δύω 95

V. Caesura τριθημιμερής nebo caesura mezi stopou první a druhou 95

1. Věty po caesuře τριθημιμερής nebo po caesuře mezi stopou první a druhou 96
a) Věty hlavní 96
b) Věty vedlejší 97

2. Caesura τριθημιμερής nebo caesura po první stopě sdružená s diairesí bukolskou 97
a) Hlavní věty ve verších tohoto rozčlenění 98
b) Vedlejší věty ve verších tohoto rozčlenění 98

3. Caesura τριθημιμερής (nebo caesura po první stopě) sdružená s diairesí bukolskou ve větách stažených 99

4. Caesura τριθημιμερής nebo caesura po první stopě hranicí slov, jež tvoří protivu 100

5. Caesura τριθημιμερής nebo caesura mezi první a druhou stopou 102
a) po vokativu 102
b) po imperativu 103
c) po slovech zvolání 103

6. Věty nebo části vět před caesurou τριθημιμερής 104

7. Vazba participiálná před caesurou τριθημιμερής, a to 105
a) participium s určitým slovesem 105
b) participium s příslovcem 105
c) participium s akkusativem, dativem nebo genitivem 106
d) participium εών, εόν s výrokovým adjektivem 106

8. Do caesury τριθημιμερής (nebo caesury po první stopě) přesahuje poslední člen věty stažené z verše předcházejícího 106

9. Od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής vazby významu příslovečného 107

10. Od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής podstatné jméno s přívlastkem 108

11. Od začátku hexametru do caesury τριθημιμερής slova rozměru choriambického 109
a) substantiva 109
b) adjektiva 110
c) adverbia 110
d) tvary slovesné 111
α) participia 111
β) infinitivy 112

12. Začátky vět sáhající do caesury τριθημιμερής 112
a) vět hlavních 112
b) vět vedlejších 116
c) slova opakující se v začátcích různých vět 117

VI. Rozhraní vět ve středu stopy první 119

1. Věty hlavní přidružující se ke slovu, jež přesahuje z verše předcházejícího 119
a) uvozované spojkou ἀτάρ 119
b) uvozované spojkou δέ 120

2. Věty vedlejší přidružené ke slovu, jež přesahuje z verše předcházejícího . 121
a) uvozované spojkou ἐπεί 121
b) věty relativné 122
c) jiné věty vedlejší 122

3. Jednoslabičná slova na začátku hexametru 122

VII. Některé zajímavé úkazy umělého pořádku slov 123

1. Přední místo v obou polovicích hexametru zaujaté slovy úzce souvislými . 123

2. Poslední místo obou polovic hexametru zaujaté slovy úzce souvislými . . 125

3. Spojení obou předcházejících schémat v jednom hexametru 127

4. Proložený pořádek slov v druhé polovici hexametru 128

5. Slova úzce souvislá na začátku a na konci verše 129

6. Sourodé členy věty stažené na významných místech hexametru 131

a) Sourodé členy věty stažené na začátku obou polovic hexametru . . . 131
b) Sourodé členy věty stažené na konci obou polovic hexametru 132
c) Sourodé členy věty stažené na začátku a na konci hexametru 133
d) Sourodé členy věty stažené v středoverší 134

7. Sloveso na významných místech hexametru 135

a) Slovesa dvou různých vět na začátku obou polovic hexametru 136
b) Slovesa dvou různých vět na začátku verše a po caesuře ἑφθημιμερής . 137
c) Slovesa různých dvou vět na začátku a na konci hexametru 137
d) Verše, v jichž každé polovici jest věta a v obou větách sloveso na začátku 139
e) Slovesa dvou vět na konci obou polovic hexametru 140
f) Slovesa dvou vět s podměty nebo předměty 141
α) na konci obou polovic 141
β) na začátku obou polovic hexametru 141
g) Slovesa dvou vět zabírají 141
α) začátek a konec verše 141
β) spolu s podměty nebo předměty tvoří chiastický pořádek v hexametru 142
h) Slovesa ve středoverší 142

8. Vlastní jména na místech významných v hexametru 143

a) Jednotlivá vlastní jména na významných místech verše 144
b) Dvě vlastní jména v témž verši v různých větách nebo vazbách 144
α) na začátku obou polovic hexametru 144
β) na konci obou polovic hexametru 145
γ) na začátku a na konci hexametru 145
δ) v středoverší 146
ε) v první polovici hexametru vedle sebe 147
ζ) v druhé polovici hexametru vedle sebe 147
η) na konci jednoho a na začátku druhého verše 147
c) Umělé řadění jmen vlastních, jsou-li hromadně uváděna 148

VIII. Fonetické okrasy v básních Homerových 149

1. Alliterace a assonance 149

a) Alliterace nebo assonance dvou slov vedle sebe na různých místech hexametru 150
b) Alliterace nebo assonance na začátku první i druhé polovice hexametru 151
c) Alliterace nebo assonance na konci obou polovic hexametru 151
d) Alliterace nebo assonance na začátku a na konci hexametru 152
e) Alliterace nebo assonance tří i více slov v témž verši 152
f) Dvojí alliterace nebo dvojí assonance v témž verši 153

2. Líčení zvukodobné 153

a) Hromadění týchž nebo příbuzných hlásek v různých slabikách slov . . 154
b) Významné hromadění stejných nebo podobných koncovek 155
c) Živé zobrazení děje, zjevu nebo předmětu nějakého rhythmem veršů . . 157
d) Napodobení zjevů přírodních nebo dějů lidských slovy zvukodobnými . 158

3. Slova, jež zvukem v celku nebo jen v částech sobě podobna jsou, řaděná vedle sebe neb alespoň umístěná v témže verši 159

4. Sloveso spojené se substantivem příbuzným 160
a) Sloveso s podmětem téhož původu 161
b) Sloveso s akkusativem podstatného jména téhož původu 161
c) Sloveso s podstatným jménem téhož kmene v genitivu, dativu nebo v některém pádu s předložkou 161

5. Různá slova příbuzná vedle sebe neb alespoň v témž verši 162

6. Táž slova v různých tvarech a vazbách 162

7. Některé slovné figury opětovací 163
a) Opakování týchž slov na začátku veršů nebo členů veršových 163
α) Anafora na začátku veršů 163
β) Anafora na začátku členů verše 164
b) Opakování týchž slov na konci veršů 164
c) Palillogie 165

8. Rým v Iliadě a Odyssei 165

ROZPRÁVY
[illegible] AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
[illegible] A UMĚNÍ V PRAZE

[illegible] TŘÍDA III. [illegible]

HLÁSKOSLOVÍ NÁŘEČÍ JIHOČESKÝCH.

II. ČÁST.

VOKALISMUS.

[illegible]

VAVŘINEC JOSEF DUŠEK.

[illegible]

V PRAZE.
[illegible]

PUBLIKACE

III. TŘÍDY ČESKÉ AKADEMIE POSUD VYDANÉ.

ROZPRAVY.

ROČNÍK I.

Čís. 1. Dr. *Jan Kvíčala.* Nové kritické a exegetické příspěvky k Vergiliově Aeneidě. . . . . Cena 1 zl. 50 kr.
» 2. *Adolf Patera.* Jana Amosa Komenského korrespondence. Cena 1 » 80 »
» 3. *J. Truhlář.* Počátky humanismu v Čechách. . . . Cena — 40 »
» 4. *Robert Novák,* Grammatická, lexikální a kritická pozorování u Velleja Paterkula. . . . . Cena — » 90 »
» 5. Dr. *Jiří Polívka.* Kronika o Bruncvíkovi v ruské literatuře. . . . . Cena 1 » 40 »

ROČNÍK II.

» 1. Dr. *V. Mourek.* Syntaxis složených vět v gotštině. Cena 3 » 20 »

ROČNÍK III.

» 1. Dr. *Jan Kvíčala.* Bádání v oboru skladby jazykův indoevropských. Část I. . . . . Cena 2 » 40 »
» 2. *Robert Novák.* Mluvnicko-kritická studia k Liviovi. Cena 2 » — »
» 3. *Vavřinec Josef Dušek.* Hláskosloví nářečí jihočeských. I. Část: Consonantismus. . . . . Cena — » 50 »
» 4. *Josef Truhlář.* Humanismus a humanisté v Čechách za krále Vladislava II. . . . . Cena 1 » 60 »

ROČNÍK IV.

» 1. *Ferdinand Menčík.* Příspěvky k dějinám českého divadla. Cena 1 » 30 »

ROČNÍK V.

1. Dr. *Jan Kvíčala.* Kritické a exegetické příspěvky k Platonovým rozmluvám. Faidros, Gorgias. . . . . Cena 3 » 50 »

ROČNÍK VI.

» 1. *Josef Zahradník.* O skladbě veršů v Iliadě a Odyssei. Cena 1 » 40 »
» 4. *Ignác Hošek.* O poměru jazyka písní národních k místnímu nářečí.

ROZPRAVY
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK VI. TŘÍDA III. ČÍSLO 2.

HLÁSKOSLOVÍ NÁŘEČÍ JIHOČESKÝCH.

II. ČÁST:

VOKALISMUS.

PODÁVÁ

VAVŘINEC JOSEF DUŠEK.

PŘEDLOŽENO DNE 20. BŘEZNA 1896.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

HARVARD COLLEGE
APR 12 1939
LIBRARY
E. H. Hall fund

Tiskem Aloisa Wiesnera v Praze.

ÚVOD.

Podávám veřejnosti druhou část Hláskosloví, která značně jest rozšířena, neboť bylo mi možno loni vykonati novou studijní cestu na Blatsko, ač ovšem se skrovnými prostředky hmotnými, takže jsem pouze měsíc meškal na venkově. Přes to však získal jsem cenný material jazykový, jakož i znamenitý počet písní.

Vokalismus proto vydávám později, poněvadž mi bylo čekati na vydání Gebauerovy Historické mluvnice d. I., bez něhož nebylo možno úspěšně na toto nepevné pole se pustiti. Ba i nyní leckterá pochybnost mi zůstala, pro niž nenašel jsem rady v vzpomenutém spise. Práci svou ve všem jsem podřídil GHMluvn., čímž doufám usnadnil jsem studium její jakož i užívání; jen tam jsou odchylky, kde toho předmět nezbytně vyžadoval. Kromě toho bylo ovšem potřebí užiti ještě jiných prací zvláště slovníků, z nichž uvádím tyto (mimo Jung. a Kotta):

Matzenauer A. Cizí slova ve slovanských řečech. Brno 1870.

Miklosich F. Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen. Wien 1886.

Miklosich F. Lexicon palaeoslovenicograecolatinum. Vindobonae 1862—1865.

Павловскаго И. Я. Русско-нѣмецкій словарь. Изд. II. Рига 1879.

Рейфъ Ф. Новые параллельные словари языковъ русскаго, французскаго, нѣмецкаго и англійскаго. Часть I. 1883.

Миклошичъ Ф. Краткій словарь шести славянскихъ языковъ etc. Вѣна 1885.

Дювернуа А. Словарь болгарскаго языка. Москва 1886.

Орлов А. И. Полный филологическій словарь русскаго языка с подробнѣйшим разъясненіем всѣх отличных разговорной рѣчи и т. д. Москва 1884 sled.

Franceson C. F. Nuevo diccionario portátil de las lenguas española y alemana etc. Lipsko. I. a II. d.

Merguin F. G. Nuovo dizionario italiano francese tedesco. Vídeň, díl II.

Kromě toho bylo mi často i jinde hledati pomoci, při čemž zápasil jsem na venkově s velkými nesnázemi.

Ani v této části příliš nerozmnožil jsem výkladů, maje za to, že odborníku celá řada jich sama sebou se podává uspořádáním látky k studiu. takže si tu sám dovede snadno poraditi, tím méně pak pro buzení opačných mínění a názorů. Připomínám opětně, že hodnota této práce spočívá hlavně v materialu nikoli výkladu, a přeji si upřímně, aby tak na ni bylo pohlíženo. Zároveň oznamuji, že vysvitne jasně váha její, až bude vydáno *tvarosloví* a zvláště *slovník*, v němž bude zároveň podrobný rejstřík všech částí umístěn. Také doplňky najdou tu místo. Vydávati ku každé části zvláštní rejstříky z dvojí příčiny se mi nezamlouvá: 1. muselo by mnoho býti stále opakováno: 2. při odborném studiu bylo by třeba procházeti vždy čtverý rejstřík, čímž by se mnoho času ztrácelo. Poněvadž pak mám již material k tvarosloví spořádaný, po jehož zpracování hned přejdu k slovníku, doufám, že dá-li Pán Bůh zdraví, brzy i tyto části dokonám.

Ku konci připomínám, že mi bylo zápasiti s velikými obtížemi při této práci, že vyžadovala nepředvídaně mnoho času ustavičným srovnáváním, což při namahavé práci školské a opravování velkého počtu školních úloh mne nejednou přemáhalo. Snad bych byl mohl mnohé lépe upraviti, kdybych měl k tomu souvisle volného času, leč vyznávám, že za okolností, v nichž jsem pracoval, jsem více učiniti nemohl.

V Příbrami, dne 30. dubna 1896.

§ 1. Samohlásky vůbec.

Vyložiti přerozmanité hláskové útvary a zachytiti je určitými znaménky grafickými jest jeden z nesnadnějších úkolů, a to tím nesnadnější, čím subjektivnější je látka dialektologu za podklad studia jsoucí a čím zároveň subjektivnější je názor, jímž látku tuto ovládá. Kromě toho jest tak mnoho rozdílů mezi jednotlivými osobami, od nichž látka pochází, že často značné vyžaduje rozvahy, nežli rozezná se určitý charakter mnohého zjevu. Konečně nelze vynalysiti si celou stupnici pro jednotlivé hlásky, neboť směsice znamének (písmen) tím povstalá spíše zmatek a nedorozumění nežli rozdruh a vysvětlení by přivodila a snad by v ní při nejlepší vůli původcově věc utonula.

Z takových příčin odhodlal jsem se užívati co možná nejméně nových znamének pro odchylné hlásky (jak je vyslovujeme v středních Čechách v jazyce spisovném) a tu ještě přikloniti se k těm, jichž se již užívá v podobných pracech.

§ 2. Samohlásky jednoduché.

Jednoduché samohlásky dělíme na

krátké *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *y*; — a
dlouhé *á*, *é*, *í*, *ó*, *ú*, *ů*, *ý*.

Avšak k těmto samohláskám přistupují ještě zvláštní samohlásky, kterých není ve spisovném jazyce, namnoze ani v jiných dialektech. Z těch důležity jsou

ä, *ė*, *ĺ*, *ȯ*, *ö*;

jsou to vesměs samohlásky lomené a sice

ä značí hlásku mezi *a*—*e* t. j. vyslovení zůstává v polu přechodu těchto dvou samohlásek, při čemž převládá z pravidla vokal *a*.

ė značí hlásku mezi *e*—*i* t. j. vyslovení zůstává v polu přechodu *e* v *i*, při čemž dle kraje a mluvčího převládá ten či onen vokal; *e* ouží se pak často až v čisté *i*.

ĺ je lomená hláska mezi *i*—*e*, takže zůstává jen slabý zbytek *e*.

ȯ značí hlásku mezi *o*—*u* t. j. při vyslovení *o* slyšeti zvuk *u* a naopak, ale vždy tak, že hlasnost *o* je mocnější.

ö značí přechod *o* v *e*, při čemž ozývá se *e* temně z hrdla v rozličných stupních, takže přechází až na lehce zbarvené *e*.

Výslovnost tuto pozoroval jsem pravidelně jen při starých osobách, zvláště plnozubých ženách, ale zdá se mi, že byla dříve daleko obecnější; alespoň v Otěvíku i matka i její dcery velmi jasně tak vyslovovaly. Stopovati ji pak lze směrem k horám, a v této oblasti zase přibývá jí směrem k Domažlicům.

Uvedu některé doklady:

ä: šla Nanynka pro vodu k zelenému *kämenu* (Mlyneček); *škäredy* zvyk (Krasel.); nechäli, co nám *nešmäkovalo*; jen pí, co (mnoho-li) tě *šmäkuje* (Postř.); měl sem *sekuräcí*; na ně se *připlä* ta pantle (Kouto); v *bäbikách* = jm. pole (Loučim): po *čäle* krápěje potu (Soběk.); u mladších slyšeti obyčejně čisté *e*, jak bude uvedeno dále; srvn. § 7.

ė: *vėjce*, *žėjdlik*; já tėbė teky; přišli *sėm*, všecka bolest *zmišėj*; *nebudė*; do nebė; *dėj* mu to (Postř.); hezkėj den, *čoudnėj*; ale *Božė* von je hodnyj (Pocin.); v svobodnym stavu *nė*, *nėmužu* spomenout (Polyň); kolik *jė* mně let? (Boubín); *čėkanka* taky přišla (Brníř.); dyž daj, *vėmu* (Soběk.); *nė* — přispíval sem (Trh. Sviny); nebylo by to *dobřė* (TOtěv.); *hrozňė peňėz* (TRankov);

i: *přišlo* moc lida; už *umřł*; píše spisy k hėtmanství (Postř.); *polícajtu* dáte pár grejcaru (Brníř.); *pečivo* divný (Kolin.); ta *sílnice* ne (Soběk.); *široký* střechy (Přešt.); *přišėl* dom (Trh. Sviny); kdo pak to *vypil* (Kralov.); asi *třínáct* čísel (Krasel.); srvn. Hl. I., § 8, c.

ȯ: pad na *ránȯ* = hranu; svobodnėj eště *bȯl* (Postř.); žena dej sem *hȯbičku* (Vranov); pan doktor *Rȯbeš* (Přešt.); *krȯmpáč* (Velešín); mně *hȯmřela* (Mlyneček); *ȯmí* emecky; srvn. Hl. I § 17, 12 a str. 12 pozn. 1.

ö: neza*pömenou* na mně (Přešt.); eště jel *döl*u, *dömu* (Pocin.).

§ 3. Samohlásky skupené.

Samohlásky skupené liší se od lomených tím, že skládají se z dvou i více samohlásek v jedné slabice tak, že obě složky jsou patrny a nedávají nový útvar jednoduchý; řekl-li jsem, že v *ä* slyšeti se pazvuk *e*, řeknu, že v *au* je souzvuk *a* + *u*. Proto je nazýváme dvojhláskami.

Jsou to

au, *ou*, *o̯u*, *e̯u*, *a̯i*, *i̯e*, *o̯i*, *u̯i*, *y̯i*, *e̯i*, *i̯i*.

1. *au* přichází skorem výhradně v slovech přejatých z němčiny, zřídka v domácích, na př.: *žaudit* = žádat; *ďaura* = díra; *aumara* = armara (Roušín); *kňaučet* = kňučet, mňoukat (Sv. Jan); — slepice *haufne* (sedne); *štrauzok* (Postř.); flinta má *laufy*; píská na *flautu* a kládynet (Kažňov); takovej *prauch* (obyčej) u nás nejni (Komšín); *praunový* = snědý (Vejprnice); oumauzloval ho = napálil (Třebče).

2. *ou* pokud nepovstalo z *ú*, o němž bude jednáno později, je řídké, na př.: *koulím* = kaolin (Koryto); som z velkýho *houzu* = statku (Třebče); s ním stejného je znění

o̯u, kde *u̯* povstalo ze souhlásky *v**) nebo *l*, na př.: *šikou̯nej* (Postř.); von je z *Pau̯louška* (Rokyc.); tahlejk *pou̯dal* jeden, že to tak bylo; *pou̯dali*, že z toho nevýde (Lhenice); *medouky* = medovky (Hartman.); *kou̯tra*, *ou̯*-

*) Tímto budiž opraveno Hl. I., § 12., odst. 1.

mara, *pou̯* m. koltra, olmara, pol (Roušín), srvn. Hl. I., § 1., odst. 4., c změna tato je celkem velmi vzácná.

3. *eu̯*, na př.: *deujet* hodin (PÚjezd);

4. *ai̯* (aj) vzniká z *au* ve slově *Aigustýn* (Varvaž.); pak z něm.: puč mi *paitlik* (beutel), ať si nacpu (Kažňov); dále ze skupiny *aji* oněměním *i*, na př.: *volai̯*, *zai̯c* má nejrači hryz (Varvaž.); nebo ze skupiny *ani* zaniknutím *i* a změnou *ň* v *j*, na př.: naše *pai̯mána* (Krasel.); srvn. Hl. I., str. 14., odst. 8.

5. *ei̯* (ej) — kromě kde vzniká šířením z *é* — nalézáme místo *ou*, na př. na *sejvoze* (souvoze) = jm. pole (Smrkovec u Hrždˊ.); sejvoz = cesta z pole vedoucí (Volšov); tady pasou na *vejhoře* = ouhoru t.; srvn. s tím *plejtva* a *hlejbka* na str. 114.

6. *oi̯*, *ui̯*, *yi̯*, *ei̯* psáno oj, uj, yj, *ej* vedle příkladů všem nářečím společných, připomínám zvláště vyznačené pro pošumavská nářečí povstalé proměnou souhlásky v *j*, na př.: *voj* toho; *uj* zas de; *dyj* sou to troubi; *bej* sebe. Hojně příkladů jest uvedeno v Hl. I., § 4., odst. 9.; § 5 : 8; § 6 : 8, 13; § 7 : 10; § 12 : 12; § 15 : 3; § 17 : 10; § 19 : 7; § 21 · 9; § 22 : 1; § 23 : 4; § 24 : 2, zvláště pak § 26., odst. 7.

7. *ii̯* a *yi̯* psáno *ij*, *yj* v následujících příkladech jsou pošumavskou zvláštností t. přímal *dřijví*; *semijčko* v tom není m. dřví, semíčko (Křečov); do *nij*; *hodnyj*, *jinyj* a j. srvn. Hl. I., § 26., odst. 8.

§ 4. Praejotace samohlásek.

Zvláštností pošumavských*) nářečí je praejotace samohlasek, kterou zastihujeme v celé této oblasti jazykové se vzrůstem směrem k jihu. Na *Blatsku* právě vymírá a starousedlící jako, *Jan Kolář* (65 let) z Hartmanic mluvící »starodávně« jsou obecně známi. Vyložil jsem zjev tento při souhláskách *m*, *b*, *p*, *v*, *f* v č. I., § 8. a při *r* v č. I., § 2., odst. 1.

Tak v Roušínově, Chmelné a Vinné slyšeti: *říbʲata*, *holoubʲátko*, *poupʲata*, v Sv. Janě: *děvʲečka*; v slovech ďábel, křesťan a j. praejotace zašla (GHMl. I., str. 125 a násl.).

§ 5. Zástupné samohlásky.

Konečně budiž ještě připomenuto, že vedle *ol* — *ou̯*, *ov* — *ou̯* *ev* — *eu̯* souhláska je zastupována samohláskou tím, že ze slabiky vypuštěna příslušná liquida a zůstala jenom samohláska původná na př.: kam*a*tuchový**) košile z něm. kammertuch (NKdyň); přines sem holce cuk*u*lata m. cuk*r*-

*) V tom shodují se s některými východními.

**) mer — me — ma.

lata (Krasel.); h*u*dloval m. h*r*dloval; um*y*lec m. umrlec srvn. Hl. I., § 2., 6.; poď h*e*dličko m. hrdličko (Elhov.); nem*e*dlice, nem*e*dličky m. nemrdlice (VHydčice).

V Hl. I., § 1., odst. 4., c vyloženo i ve slově *mynář*; ty musíš m*e*čít (Brníř.); v*e*ky = vlky na stromě (NKdyň) záměnou *l* v *e*, *y*, lépe vykládá takto ty příklady potomně vyšlá GHMl. I., str. 368 (l = il = i).

Samohlásky zvláště.

Přecházeje k podrobnému vylíčení samohlásenství připomínám, že se držím celkem Gebauerovy Hist. mluvnice díl I., § 91. kromě nutných odchylek, které spočívají v samém předmětu. Tak pomíjím většinou *dloužení* a *krácení* při jednotlivých samohláskách, dále *stahování* a p., poněvadž nutno pro uvarování se zbytečných revokací a tříštění věci jednati o tom souborně ve zvláštních §§. Tím získá se na přehledu, a celkový obraz jazyka nabude význačnějších rysů; neboť neběží tu o výklady — nýbrž doklady.

a.

Samohláska *a* zní velmi plně, zvláště když délka i přízvuk na ní spočívají, na př.: krȃva naproti plȁvka a šȁhȃ Z proměn, jimž podléhá, nejdůležitější jest přehlasování a ostatní změny s ním souvisící, jako změna *a* v *e* a j

§ 6. *a*, *á* přehlasuje se v *ě* (*e*), *ie* (*í*).

V stč. vyskytá se přehláska *a*—*ě* a) na konci slov jen po měkkých souhláskách, b) v nitru slova, následuje-li měkká souhláska nebo slabika s úzkou samohláskou (GHMl. I., § 95.). V starém jazyce je v tom veliká pravidelnost, později nastává sjednocování tvarů stejnokmenných, a tím dostává se přehláska i tam, kde nemá býti, nebo zaniká tam, kde bychom jí žádali. V tomto postupu jest pozorovati, že v rušení kmenové přehlásky nejdále dochází se směrem ke středu Čech, kdežto k hranicím přibývá přehlasovaných tvarů. A naopak v koncovce přehláska nejvíce šíří se směrem ke středu Čech, kdežto odstředivě jí ubývá zvláště směrem na východ.

Odkazuje k obšírným výkladům historické a vědecké podstaty tohoto jazykového zjevu v GHMl. I., § 90. sl. uvedu v abecedním pořádku slova, v nichž se přehlasování v jihočeských nářečích posud dochovává odchylně od nynější spisovné mluvy.

1. Přehlasování původního *a* v nitru slov.

čad-, *čed-* (stsl. očaditi): *začedí* se vám sence; celej *začezenej* (Polyň); ta lampa ňák *čedí* (Horažď., Řepic., Strak, Krasel., Měčín); to tu *čedí* (Chrást, Lobzy, Koryta, Komář.);

hřá-, *hří-* (m. *hřie-* stsl. grějati, grěti): musim se jít vo*hřít* (Postř.); dala polívku při*hřít*; poď se vo*hřejt* (HBělá); mušim to vo*hřít* (Křečov; chceš-li se vo*hřít*, mužeš; di se vo*hřejt* (Hvozd); mužeš se hu nás vo*hřít* (Raděj.); musela ho vo*hřít* a dyj se vo*hřál* (Elhov.); *hřít*, *hřejt*, za*hřejvat* (Strakon., Svojn.); — vo*hřela* mlíka (Sulislav); *hřil* se tu hu vohně (HHRaděj.); vo*hřil* se (Kolin., Měčín); u*hřil* se (Řepic., Kažňov); *hřil* se u kamen; to mu to na*hřílo* (nahnalo); u*hřil* se (Křečov, Bušov., Chrást, MVBor, Hradeš., Kotouň, Březany, Krasel, Míchov, Štěkeň, Střelhošt., Račov, Veřech., Chanov., Kvášňov.); — vo*hřitý* pivo mám rád; a druhý svědčí: jo *hřiný* pivo je zdravý (Krasel.). — Naproti tomu slyšeti i nepřehlasované tvary (tuším přespolní); na př.: vo*hřát* (Třemošná); vo*hřálo* (NKdyň, MBor, Pačív, Soused, Měčích., Komšín, ZZborov., Písek, Řesán.); divče vo*hřálo* dětím mlíko (Stachov jž.);

jam-, *jem-* (stsl. jama): v *zájemí* = za jamou (Pocin.);

Jan (srvn. skloň.): *Jene* i *Jane*, *Jeník* a od toho *Jenda* (Kažňov); kde stež našli *Jenala* (Veleš.);

japt-, *jept-* (lat. abbatissa): ja (a) *jeptiška* pláče (Strakon.); hale sou *heptišky* v klášteru; poď *heptiško* vodevřít; k *heptišce* se vobrací (NKdyň); při čemž *h* přisuto teprve po odsutí *j* tedy: jeptiška — eptiška — heptiška;

jar-, *jer-* (koř. jarů-): *jeř*, *jeře* = jarní osetí (Veleš., Roušín); o tvaru z *jera* srvn. str. 13 ;

jasen (*jasenů-): v *jeseni* m. jesení od jasan, jméno pole srvn. doubí, záboří a p. (Pocin.); *jesen* (Křečov), srvn. str. 13.;

jasmín (rus. jasmin, fr. jasmin, ang. jessamine): *jesmin* (Strážov);

jastřáb — *jestráb* (stsl. jastrębъ): *jestřebik* jméno pole (Horažď.); srvn. *jěstřębie* (GHMl. I., 97);

jaštěr- (stsl. jašterъ): *jištěrka* (NKdyň, Horažď.) srv. str. 7.;

křá-, *kří-* (stsl. krija-, okrijati): povo*křili*, vo*křili* (Hradeš., Chanov., Kvášňov.); naproti tomu: povo*křály* trochu (NKdyň, Rábí, MVBor, Kotouň, Březan., Mečích., Veřech., Střelhošt., Komšín, Soused., Míchov, Krasel., Písek, Varvaž, Stachov jž.);

přá-, *pří-* (stsl. přijati): *přil* mu (Stachov jž.); ne*přili* jim toho (Postřek.); ani jíst jí ne*přál* (Žihob.); a j.

Ve slově *přítel* (stsl. prijateľь) pořídku slyšeti v sing. zrušenou přehlásku, na př.: to je nějaký *nepřátel*; takovýmu *přátelu* nevěřim (Pr. Újezd).

smá-, *smí-* (stsl. smijati sę): *smíli* se; *smíl* se a vona se teky *smíla* (Postřek.); vona se *smila* (Mrákov); *usmív* se, *usmívli* se (Třebče);

vá-, *ví-* (stsl. vějati): *zavílo* se to sněhem (Křečov); cesty sou vod neděle *zavitý* (Horažď.).

Poznámka. Sem hlásí se také subst. *švědlena* m. švadlena od koř. *ši-* srovn. srb. *švalja* rus. *šval'ja* (archaist.), na př. švědlena (Krasel., Svojn., — Doudleb., Veleš., Komář., Zubčice, Březí); *švidlena* (Hoslov.); *švedlena* (Roušín).

2. Přehlasování původního *a* v koncovce.

1. U substantiv je provedeno úplně jako v řeči spisovné, až na některá slova a tvary; na př.: to je chlap *boul·i* m. boule (Štěkeň, Varvaž.); *kaša* provypraná (Škvrňany); ve vlastních jménech ženského rodu vzoru *Máňa* střídá se zcela pravidelně tvar přehlasovaný s nepřehlasovaným na př.: *Káče — Manča* (Strážov); *Káče* roznese po strejcích (Boubín); *Káče, Marja — Marje* (HHRaděj.); *Pepča, Franča, Tonča Barče, Manče* (Kažňov); *Barča* i *Barče* (Horažď., Krasel., Štěkeň, Svojn.); *Káče*, u *Kači* (Spůle, HBělá); — *sviňám* (DKralov., Strakon., Štěkeň, Zubč.); nechala to *myšám, slepicám* (HBělá); *slepicách* atd. srvn. Tvarosloví.

2. V komparativě a superlativě jest to jako v řeči spisovné, ač tu hojně tvarů analogických na př.: *mlejší, drejší, snejší* m. mlazší, dražší, snazší, nebo *suchejší* dle bohatější, jak bude na svém místě vyloženo.

3. U sloves třídy III. a V. v part. *-l* a v infin., ale nikoli obecně, na př.:

mučát (rus. myčať); krávy *mučály* (Staňkov); *běžal* za panem falářem (HHRaděj.); *chybalo* mu něco (Postřek., Koryta); dítě chce *hajčat* = kolébat (Hvozd); to je pěkný *polání* = dříví (Horažď.), srvn. stsl. polěti č. poleti;

kálat parezy (Partot., Zubč.); při tom *kálání* parezí se čovek celej zvondá (Krasel.); *povjášali* je a voni měli vztek (Sulisl.); já du *rozkálat* tu prokol = polena (HBělá); tam se dlouho *zadržával* (Strunkov.), srvn. *držaly, držalky* jm. polí (Radkov.).

Poznámka. Mnohá zdánlivě přehlasovaná jako *jad — jed* a p., jsou vesměs zařaděna při proměně *a—e* na str. 13.

3. Přehlasování střídného *a* za *ę* v nitru slov.

čęst- v adj. *chčasný, ščasnej, nejchčasnější*; — v subst. *chčestí, ščestí, pochčestilo, čestí* a p. srvn. Hl. I., str. 44, odst. 8. a 9.;

chręst- (srvn. pol. chręstać rus. chrjastêtь) v slovese *chrastět* přehl. *chřestět*, na př.: *chřastí* (Letkov, Dnešice); *křastí* (Šťáhl.); *křestí* (Lobzy, Vlčtýn) a j.;

jętr: *jiternice* stč. *jietrnicě* (Svojn.);

męt- (stsl. męsti): po*metl* se (Strakon.); *zmet* se = spletl se (Křečov); je v hlavě *pometenej* (Koryta); má *pometený* smysle (Chrást); srvn. *zmetat, pomctat* se = šíleti; *zmetek* = běs;

pręd- (stsl. pręsti): *přadeno* příze (Křečov); *předlí, předlena* (jež přede len; Roušín);

pręg- (stsl. pręšti): zas za*přežou*; *zapřeže* se potah; za*přeh* (Postřek.); za*přeženo* šest koní (NKdyň); každej muže za*přít*:*) krejčíř za*přeže* (Bytov); málo ji za*přežou*; moh jí za*příc* kdo chtěl (Růvná, Strážov); — za*příhni* (Koryta, Křečov); za*příh* voly; *spříhli* se = smluvili (Křečov); za*příhnout*, za*příhnul* (Měčín), naproti za*přáhnout* (HBělá, Stachov jž. a j.). Sem patří též *přezka* (Svojn., Roušín); v Korytech: *přazka*;

ręd- (stsl. rędъ, rędьnikъ): *ouřadnik* (Rokyc., Stachov jž.); *ouřadlní* věc (Babiny); naší *ouřadnicí* (NKdyň, MBor, Břežany, Měčích., Komš., Račov, Krasel.);

sęg- (stsl. sęgnąti): nemoh na něj *dosíhnout* (Křečov); *síhnout*, *dosíhnout* (Velešín, Přísečná, Komář.); *nesíhej* na to (Sv. Jan); *síhni* (Třebče); *nesíh* na to (Besed.);

stręp-: máma na*třápala* máslo (Brníř.); *třápiti* se (Strakon.); roz*třípený* (Pocin).; *střápy* — má *střepatou* čepici (Písek, Křešťov., Kluky, Jehnědlo, Dobeš., Březno); *třápatý* děvče = rozcuchaný (Třebče);

tęg- (stsl. tęgnąti): *tíhnout* (Strakon.); už ať *tíhneš* (Kolin.); já sem ho *tíhla* (přetáhla) metlou (Žihobec); *těhle* (nožice pluhu; Roušín); v *těhlech* (Komář.);

tręs- (stsl. tręsti): za*třísni* hruškou (Třemošná); *třís*, *třísl*, *střísli*, *tříst* se (Postřek., Sulisl., Stachov, MVBor, Střelhošt., Veřech., Račov, Komš., Kvášňov., Míchov, Chanov., Břežan., Štěkeň, Krasel., Hradeš., Pačív); *tříst* se (Stachov jž.); to byla rána, tak sem se vo*třís* (Kažňov); von se vo*třís*; chlapci se *třísli* (Křečov, Chrást); *třísly* se mu ruce; *třísla* sem se zlostí (Volšov); vlízla na strom a *třísla* (Bušov.); *tříst* se (Vranov, Strakon.); *třísla* se (Brníř., Přeštice); muže sebou vo*tříst* (Dřešín); *třísla* se (Mečín, Nepomuk, Kocourov); — — *třást*, *třás* se (Zborov, Bojan, Písek, Varvaž., Soused., Mečích., Rábí, Kotouň); von se *třás*, hoší se *třásli* (Bušov., Svejkov.); *třásl* se (Elhov.); *třís* i *třás* se (NKdyň, RHODS, Řepice); — *třase* se mi ruka (Komář., Veleš., Todeň); *třas* ušima (Třebče); sem patří dále: *třasadlo* (Velešín); *třasínko* (NKdyň); *vejtřasky* (Horažď., Křečov; *třaso*hlavej (Roušín, Chmelná, Vinná);

vęz (stsl. vęzati): *ubíz* v blaťě (Pocin.); *uvíz* na cestě (Chrást, Křečov); *zavíz***) sem si bodlák do nohy (Babiny); *uvíznul* na poli (Řepic.); po dešti vůz *zavízá* (Štěkeň); *uviz* v bahně (Měčín);

zęb- (stsl. zębsti): začalo mi *zíbst* (DBělá, Bušov.); hnedlejc by mně *zíblo* v ruky (Lhenice); *zíblo* mně (Křečov); mně *zíbly* nohy (VBor); vo*zíbla* jsem (ŽihS.); *zíbst* (Strak., Svojn.).

Dále sem patří slovesa vzoru *píti* tvary infinitivního kmene: *pat* — *pěti*, *pal* — *pěli* a t. d.

číti (stsl. čęti): von *začel*, já sem eště nejíd (Postřek., Strážov); *načel* (Domažl.); *začel* (Koryta, Křečov, Čížice); ať *začel* co začel, všecko mu šlo

*) místo *zapříct* analog.

**) = zarazil.

(HBělá); šenkýř zrovna *načel*; co bych si *počel*? (Kažňov, Křečov, HBělá); *začel* hezky, ale špatně dokonal vedle: *načal* sem tě tu práci (Hvozd); *začelo* pršet (Jinín); setva sme *začeli* zpívat (Štěkeň); *začela* zpívat (Žichov.); von to *začel* (Kolin., Malov., DPořič, Boubín, Strašic., Svojn.); *začeli* kácet lesy (Krasel.); *počela* se vymlouvat (Hoštice); *počel* pít (Svojn.); *počíl* síct (Soběk.); *počel, začel* (Roušín); — je *načetej* (Domažl.); pivo je *načetý* (HBělá); sud huž je *načetý* (Hvozd); ale: *načatý* (Kažňov);

jíti (stsl. jęti, koř. *jem-*): někdo nám jí *vzel*; *vzel* koštiště (Postřek.); *vzeli* mně na vojnu (NKdyň); *vzel* sem za ručičku (Kouto, Varvaž., Polyň, Řepic., Krasel.); aby si to *vzela* (Vranov); *vzela* si na nohy parýzky = střevíce (Štěkeň); žena *vzela* nůšku (Stachov jž.); *vzel* pivo (Pocin.);

píti (stsl. pęti): *zapětej* kabát (Strážov, Řepic., Svojn.); *popětí* (MBor); za*pěl* si kazajku; za*pít* kabát; neni za*pětej* (Svojn.); má za*pětou* kazajku (Chrást, Křečov); — má za*patou* vestu; za*pjatej* kabát (RHODS); za*pjal* (Komář.); pocem, dyť máš roze*patej* kabát (Horažď.);

títi (stsl. tęti): von ji *těl* (Křečov); u*těl* větev (HBělá); vy*těl* mu facku (Loza); kat mu ji *stěl* t. žábu (Elhov.); vy*těl* (Svojn.); po*těl*, po*těli* strom, po*tětej* (Roušín);

žíti (stsl. žęti): *žel* trávu (Postřek.); *žíla* trávu (Žihob.); *žíli* žito (Stachov jž.); *žela* jí má milá (VBor); *žel* vobilí; po*žetý* vobilí; na*žetý* ječmen (Svojn.); po*žel* (Roušín); *žíl* na polo (Soběk.); huž mám na*žetý* šechen jetel (Hvozd); ale: mušíme ít *žat* (Kažňov).

V koncovce je, na př.: *škäreda* (Kouto) stsl. skarędъ; *třicátka* pomalu táhla (NKdyň) m. třicítka (srvn. stsl. tri deseti), které je analogické k pade*sátka*; ve vzoru *kuře* — kuřete — kuřata, dále *zajíc*, *řetěz* a t. d. je shoda se spisovným jazykem.

§ 7. Za *a* bývá *e*.

V pošumavských nářečích jest řada slov, v nichž nacházíme po souhláskách měkkých i neměkkých *e* místo *a*, tu však nelze vyložiti zjev tento přehláskou, nýbrž pouhou analogií nebo assimilací, ježto sousedství kon sonantické protiví se přehlásce. Pro snadnější přehled uvádím doklady v abecedním pořádku.

ä místo *a* srvn. § 2.;

aparat: je to v ap*e*ratu (Horažď.);

bahno (rus. bagno, lit. bognas): jména topická zvláště v mokré půdě, na př.: dlúhy *behno* = les (Kleneč); *behna* = pole (Pocin.); na *behnich* (Lhota Kd.); *behno* (NKdyň, Partot., Krasel.); tam je *behno* = močál (Koryta, Křečov, Třemoš.); na *behnej* = pole (Dub. Lhota); *behenky* = role (Radkov); *Behenský* Josef (Horažď.); — na b*a*hynku = les (Varvaž.) a j.;

balšám (balsam): čuchá k *belšámu* (Pocin.);

carát z něm. zierath: *carát* (Svojn.): *cerát* (Strakon.) srvn. ciráty = okolky v střč.;

daleko (koř. dal-): já deleko nebudu (Polyň);

dáti: já tě *dem*; tak sem *del* za plášt ruku (Sušice);

doposavád (koř sjŭ-): von tu je dopo*sevad* (Kouto);

hladiti (stsl. gladiti): *hlezenej* (NKdyň);

chlasti (koř. chlasta-): vy*chlestali* ji; *chlestali* na zdvižné (Postřek.); nej se Franta přichystá, Tonda mu ho vy*chlestá* (Lhota Kd.); *chlest, ochlesta* (Janov.);

**jádro* (stsl. nědra) střč. *ňadra* v Svojn. *nědra*;

jarmark z něm. jahrmarkt: bude *jermark* (Víteň);

jaro (koř. jarŭ-): z *jera* (Postřek., Dnešice); od celého *jera* (Pocin); koupil jsem z *jera* krávu (HHRaděj.); srvn. str. 9.;

jasan: pod *Jesan*kou (NKdyň);

Kašpar (Casparus): šafářka *Kašper*ákova (Radeš.);

kázaní: dnes nění *kázení* (Mezholez); já na to *kázení* taky pudu (Kouto);

klap (koř. klep-): *klepouchej* (Svojn.) srvn. mrus. klapouchyj;

maděr (magyar?): ten je *maděr* na zpíváni = chlapík (Kolin., Krasel.);

maštal (něm. marstall): to je *maštel*; stóji v *mašteli* (Sulisl.);

ňáky (staž. z nějaký): *nekej* člověk tu byl; chčasně ráno přijeli *neký* páni (Stachov jž.);

sakumpak (něm. sack und pack): *sekumpak* vojácí vyšli (Hvozd);

salat (fr. salade, něm., rus. salat): máme k masu *selat* (Postř., Křečov); měl sem *selát* (Kažňov, Zubčice); ale nění to *selátek* okurkový (NKdyň, Krasel., Svojn.); *selát* (Roušín);

starý: nevěsty *stärý* mněly kožichy řebičkový (Kouto);

šafář (z něm. schaffner): mrzí to *šefáře*; šak jenda *šefáři* bejvali páni (NKdyň); *šefař* byl napilej až trantejlil (Krasel.); ale: *šafářka* Kašperákova (Radeš.);

šafrán (něm. safran, šp. azafran): dojdi mi pro *šefrán* častěji: *šafrán* (Kažňov); *šefrán* dala do polívky (Varvaž.); di kupci pro *šefrán* (Domažl., Horažď., Krasel., Svojn., TOtěv., Sv. Jan);

šaty: *šäty* nemněl (Brníř.);

škaredý (stsl. skarędъ): *škäreda* (Kouto); *škäredý* zvyk (Krasel.); srvn. str. 6.;

šlahoun v přezdívce *šlehoun* = dlouhán (Kalenice);

šmakovat: *šmäkuje* mu; potom jim *šmäkovalo* (Postřek.); — *šmakuje* (Doudleb.); srvn. str. 6.;

taky: buchty *teky* tak vaříme; ty *teky* uzdravovali (Postř.); já na to kázení *teky* pudu (Mezhol.); de mi z kapci a z punebí *teky* (Kouto, NKdyň);

zahrádka: *zehrádky* jsou pole (Hořažď., Měčích.).

§ 8. *a* mění se v *o*.

Zjev tento v němčině obecný, zdá se, že provodil vliv i na nářečí pošumavské jsoucí s ním v úzkých stycích. Jeť tu pak častější v přejatých slovech, kdežto v domácích je řidčí.

1. V přejatých slovech: *oletýn* z něm. allerdings = zajisté; *kamorad* vedle *kamarad* obojí z něm. kamerad (Postřek.); je jako *žok* z něm. sack (Kažňov); vojáci maji v *logru* (lager) *rostok* (rast-tag); *hornodle* z haarnadel; *konk* z gang (Štěkeň, Písek, Křešťov., Krasel.); tady dobytek *kór* de (Komár.); *gór* nic nedělej (Mažice) a j.

2. V domácích slovech: na pomátku (Brníř.); ta si pomatuje moc (Pocin.); nech si to na pomátku; tenkráto*) pomatuju (Krasel.); já to nepomatuju (Komář., TOtěvík); srvn. GHMl. I., § 107 a 179; — pomlsky (Velešín); drožnice jm. pole *draha* (Ostruž.); doposovad byl sem zdráv; chvola pánu Bohu (Křečov); mluv mu nohoru nebo dolu (Hvozd); ole (ale) tadyhle sem ich nadělala (TOtěvík); *boršán* m. balšám (Roušín).

§ 9. *a* mění se v *u*.

V některých slovech nacházíme *u* místo *a*, na př.: *řumpnout* proti střč. řampnout = uhodit (Postřek.); *řumpni* ho (Křečov); já mu za to *vyřumpal* (Hvozd); srov. něm. rumpeln; flundera z Vlamländer (Koryta); *hornudle* z haarnadel (Kažňov); kořalička *pruntvajn*, kořalička má z brandwein (Boubín) a j.

chrust z koř. chorstů-, vrus. chvorost, chrust, shněm. hurst (Sv. Jan); lampa *čudí* (koř. čadů-, stsl. očaditi, polab. codit); něco tu *čudí* (Křečov); hodil je do *umary* fr. armoire (Maž.).

Sem sluší počísti snad i *půhrom* (křik) m. pahrom, ačkoli dalo by se spřáhnouti se subst. pohroma, na př.: to tam byl *půhrom*; tady je půhrom = váda (Křečov).

§ 10. *a* mění se v *i, y*.

Tuto změnu postřehujeme jen v několika slovech, na př.: vem si *třebis* (třeba) božihodový (Žihob.), *brýborat* m. vrávorati (koř. ver- vorvorati) (Třebče); *sikra* (sakra) mou nejmilejší fajfku mam pryč (Lhota Kd.); šukají *fizule* m. fasole (Kažňov, Křešťov., Svojn., Todeň, Sv. Jan a j.); *palisor* z fr. parasol (Svojn.).

V slově *žihadlo* vedle *žahadlo* (NKdyň) je *i* nikoli z *a*, nýbrž vedle *a* z kmene žeg- (žog-); v subst. *vošitka* proti ošatka rovněž není *a* proměněno v *i*, nýbrž odvozeno od koř. *ši-* (jeť to lýkem ošitá opálka): o-ši-t-ka

*) tenkrát + to.

a ošatka utvořeno, tuším, analogicky k košatina — košatka; *inglická* ráce (Mrákov) naproti anglická povstalo tu *i* z english, jež i v němč. vyslovuje dial. inglisch; *Kašpírek* (Březany) m. Kašpárek utvořeno dle Kačírek.

§ 11. *a* mění se v *ou*.

Vedle courat se (MaCSl. 129) přichází také na*hňouc*anej (Štěkeň) proti střč. nahňácaný (srvn. stsl. gnětati, pol. gniotę — gnieść) tedy hnísti — hňoucati; *štourá* se v jídle (Křečov., Svojn.) střč. šťárat dle Gebauera od něm. stören, možno snad srovnati i se slovesem štířiti kož. sker-; *škrontat* zuby (Svojn.) t. j. skřípati. (§ 108.).

§ 12. *a* se přisouvá.

Samohláska *a* se přisouvá v slabice, v níž nachází se *r* nebo *l*, na př.: troubí *šalamaje* (DPořič); na *šalamaj* pěkně hrála (VBor) m. šalmaj stfr. challemie (MaCSl. 317); vůz *drančí* (Třemošná); ten *udrančel* — ujížděl (Kažňov) od dernka-; *charpa* (Rokyc. a j.) proti střč. chrpa.

Sem dlužno připočísti adverbia na *-a*, na př.; te-*přiva* poznala trápidlo (NKdyň, Kolinec); *teprvá* (Postřek.); *prvá* lid a nejčko lid — to je sakra rozdíl (Němčice); *teprva* pozná (Strážov); *tepřiva* (Čížice, Stachov jž.) a j.; tu všude naproti prve — prv je prva podle kda, dneska a p. per analogiam.

Ve slově *jelam* (jilm) není *a* vsuto, nýbrž změněno *e* v *a*, srvn. rus. ilemъ, mrus. yłem (MW. 95); totéž v *datal* (m. datl srvn. stsl. dętlъ) není *a* přímo vsuto jako v srb. detao, nýbrž z detel je datal, srvn. str. 27.

§ 13. *a* se odsouvá.

Kromě vlastních jmen na př.: *Lojzík, Dolfík* a p. místo Alois, Adolf a p. všem ostatním českým nářečím běžná, vyskytuje se v jednotlivých příkladech zřídka; na př.: vzal si to *sekurací* t. assekurace (Křečov, Roušín); nechte se *sekulírovat* (Sedlík.); *ksamít* m. aksamít (Roušín); v středosloví v sousedství *r*, *l*, na př.: *Abrham* m. Abraham (Sušice); seděla u vrát jako *krafiját* m. karafiját (Červ. Poříčí); za*pla*, za*čla* m. zapala, začala (Písek); srvn. GHMl. I., § 110. jakož i Hl. I., str. 8., odst. 4.

Někdy ve složených číslovkách vynechává se spojka *a*, na př.: štyry-dvacet roku ženatej (NKdyň, Branšov.); dva-dvacet, tři-dvacet (Svojn.) m. štyry-a-dvacet; jenom osm-dvacet (Hartman.); což vlastně však mohlo by se vřaditi v syntaktický sklad slov.

§ 14. *ia, 'a*.

Toto praejotované *a* (*ia*) lze určitě stopovati při retných a retozubných souhláskách, jinde zaniklo (srvn GHMl. I., 129); omezeno je pak na jihu jenom na doudlebštinu, na př.: naše *hříbiata* (Velešín); malý *holoubiata* (Třebče). Srvn. též Kotsmícha str. 6.

S tím snad poněkud souvisí i měkčení i tvrdnutí slabiky *ťa-ta, ďa-da, ňa-na,* ne sice tak, že by *ia* bylo tu přímým předchůdcem *'a*, nýbrž změtěním *ia—a* a kolísavostí tím způsobem mohlo naopak *a* přejíti v *'a*. Uvedeme doklady nejprve se slabikou měkčenou a potom naopak stvrdlou.

ťa: *klenuťák* (Brloh); *mrzuťáky* (Svojn.); vypálil mu *šesťák* (Hvozd); za *štvrťák* (Komár.); — *Vojťášek* (srvn. Bernášek, Vitášek; Svojn.); *pusťatina* = poustka (NKdyň); *hrsťačka* (Křečov, HBělá);

ďa: *stříďák* (Křečov, HBělá); kropicí konev má *ceďák* (Kažňov); *slaďák, puďavec* (Svojn.);

ňa: *železňák* (Křečov, HBělá); *paňáky* (DBělá); *paňák* (Svojn.); *hňáty* (Třebče);

ta: nohy má jako *koštál* zmrzlý (Postřek.); *křestan, křestanskej* člověk (Vranov); *břeštan* (HBělá); boty má jako *píštaly* (Kažňov);

na: strčim vás za *nadra* (Hoštice); *poledňáček* (Křečov); *nákej* bohatej (Dřešín, Besed.); hele, Bárta je *nák* vneska ve špatnej valoře (Krasel.).

Přehláska *ia* v *ie* na př.: nese *Marje* doťape (Elhov.); srvn. GHMl. I., 132.

§ 15. *aj* mění se v *ej*.

Změnu tuto nalézáme v jihočeských nářečích celkem všude tam, kde jest v spisovné řeči t. v předponě *naj—nej*, imperat. *volaj—volej* a v různých slovech domácích i přejatých, pokud *aj* je téžeslabičné. Srvn. GHMl. I., § 119. sled.

Kromě toho pak: *lajc* i *lejc* = lavice (Březí, Komář., Sv. Jan, Todeň, Zubčice); *drejší* = dražší, *snejší* = snazší (Velešín, Besed.); *mlejší* = mlazší (Brloh); — srvn. Tvarosloví; *hejčet* (Žih. Sb., Soběš.); *cejch* (cajk) na kytle (Křečov); *chramostejl* od jsl. gornostaj — hranostaj (Dnešic., Horažď.); *rejtka* či ratajny = jm. pole (Hradiště, NKdyň); *vydeje, tulejka* (Svojn.); *Rejdováci* m. Radějováci (Hvozd); *lejc* (Besed.).

Mimo to nacházíme dosti hojně *aj* nepřehlasované zvláště ve sraženinách a přejatých slovech, na př.: *šmajda* (Křesťov.); *švajcar* = vůl; *švajcarka* = kráva z něm. schweizer (Postřek.); *hajhulák* (Třebče) střč. hejhula; *lajce; škrkajcový* semínka (Postřek.); *lajce* (Dnešice, Pocin., Ondřov., Hvízdal., Brť, Polyň); vembloudí choději v *Ajptě* m. Egyptě (Štěkeň); žádnej *verbšajn* neplatil (Kolin.); do *Štajmarka* (Žichov.); *kronajgle* z něm. krähenäuglein (Krasel.); *Krastajce* m. Chrastavice; to klenutí se muší sešlisovat *travajznama* (Štěkeň); jel po *trajvánu*; *šrajtofl* (Bušov.); *majstrál* (Svojn. a j.).

Sem sluší rovněž i *hajný, tajný* a j. stejně znějící jako v spisovné řeči.

Poznámka. Toto *aj* proměněné v *ej* zvláště v imperat. vyslovuje se na Domažlicku — a poněkud nezřetelněji i jinde — jako *-ėj*, na př.: *dėj* mu to (Postřek.); srvn. str. 3. a GHMl. I., § 121.

§ 16. *aj* se mění v *a*.

Ve slovech z němčiny přejatých vyslovuje se *aj* psané *ei* pravidlem jako *a* dlouhé, řidčeji krátké, na př.: u *Báslu* m. Weislů (NKdyň); na *rázc* (Reise) nás těšit budou (Žichov.); vod *Azništánu* (Eisenstein) vozívali to demu (Přeštice); *cákl* (Zeiger) a cifrplot (Krasel.); *tály*, *tálcc*, věčím-*tál* za theil = větším dílem (Svojn.); uhodil se do *šimpánu* (schienbein; Křečov).

e, é.

V jihočeských nářečích má hláska *e* celkem následující znění:

1. jako čisté *e*, *é*, na př.: *nebe je* čistý;

2. jako *ė* t. j. velmi úzké *e* blížící se k *i*, při jehož vyslovení jazyk ze široka blíží se k podnebí, takže zůstane jen úzký otvor, rovněž rty se zúží a zvuk jeho šumivě vyzní, na př.: ale Božė, dėj mu jėst a j. Srvn. str. 3.

O původě a změnách historických obšírně jedná GHMl. I., § 125. sled.

§ 17. *é* se úží v *i*, *ý*.

é dloužené foneticky nebo vzniklé stažením podléhá úžení a to po měkké i neměkké souhlásce, při čemž po tvrdých píše se y (l. c. 127). Zhusta však nalézáme v jihočeských nářečích místo žádaného užení zkrácené *e*, kterážto změna nutně nastala dříve, nežli úžení bylo provedeno, čímž vznikly namnoze dvojtvary, na př.: *dobreho — dobrýho*.

Ale nalézáme zhusta úžení i tam, kde nezoužená hláska *e* je krátká nebo častěji *ě*, a její záměna je zase krátké *i* neb *y*; zjev tento bude třeba vyložiti v řadě slov jako analogii, nebo jako převahu živlu *i* v *é*. Ve značné části nastalo však krácení a sice v obou řadách: před oužením i po oužení, a proto v konečném výsledku jeví se nám na jedné straně *e* na druhé *i*, *y*.

Jakkoli tento zjev jest i v ostatních českých nářečích více méně obecný a tudíž zejména v západních nářečích nabyl naprosté převahy nad slabikami neouženými, přes to jsou tu značné rozdíly i co do rozsahu i co do jakosti, takže nelze přestati na pouhém konstatování, nýbrž třeba hojnými příklady věc doložiti a objasniti. I tu zřetel statistickogeografický určitěji věc objasní nežli pouhý třeba zcela případný rozbor.

Úžení jest buď v kmenové slabice nebo příponě; dále při neměkkých objevuje se zvláště po některých hustěji. Rozvrhuji tedy předmět:

a) úžení v kmeni,

b) úžení v koncovce.

V prvém pak dále odliším *í* a *ý*, zároveň ponechávaje, pokud je to možno, tožnoslabičná slova pohromadě. V druhém případě sloučím příklady dle kategorií tvarových.

a) Úžení v kmeni.

§ 18. *é* — *í* po měkkých i obojetných souhláskách:

na př.: vomastíme si ho *mlíkem; polívka, kolíbačka, chlív;* to je ten *lík* (Postřek., NKdyň, Rábí, Březan., Hradeš., Bojan., Kotouň, Veřech., Kvášňov., MVBor, Varvaž., Krasel., Míchov, Štěk., Pač., Soused., Měčích., Střelhošt., Komšín, ZZborov., Račov, Řesán., Chanov., Písek, Šťáhlavice, HHRaděj., Koryt., Chrást, Křečov, Veselá, Třemošná, Bušovice, Dobřív, Vejvan., Mirošov, Pr. Újezd, Letkov, Vlčtýn.; *kolíbka* (Strážov, Bušov.); v ušich se mi hlas *rozlíhal* (VBor); po*línko* (Řepic., Měčín); za rok, za dvě *líta* (Branšov.); nemuže pro*hlídnout* (Řepic.); *podlízá, líhá, polívá* (Koryta); *vlíct* (Přešt.); *slízí* (Varvaž.); — *líto* (Todeň, Zubč.); *líčiti* bábu; *lítat, polívka* (Komář.); *líka* = lék (Veleš.);

vícť (Strážov); *dvíčata* (Křečov, Vejprn.); *dvíře* (Zubč.).

Jindy objevuje se dialektické — vůči spisovnému jazyku — dloužení a pak teprve úžení, na př.:

křístá = chřestí (Sulisl.); *křístaly* mu peníze (Křečov); velka *rozbříšť* = bláto (Postř.); *břísla* ve vodě = bředla (Otročín); že tady něco *křístá* (Kolin.); *kříbek* = hřebík; ty zůstávajl *příď* = napřed (Horažď.); *střínka* u nože (Veřech., Svojn.); *řípa* (Strážov, Svojn., Sv. Jan) obyčejněji řepa; *střícha* (Besed.);

já budu sícť; *sík* by každej (Postřek.); *síkl* (Strašice); na dvouch *síkli* (Krasel., Svojn., Netol., Doudl.); ječmeny už mám *posíknutý* (Písek); dopoledne sme *síkli* (Druzdov., Strakon.); vodbila *šístá, sídmá* hodina (Sulisl., Raděj., HBělá, Chrást, Třemoš., Dneš.); byl *šístej* v řadě (Křečov); *sídmej* rok stoná (Hvozd); půl *sídmý* hodiny (Růvná); na *šístej* rok (Pocin.); já tu byl *sídmej* (Štěkeň); voni byli *šístej* (Písek); pudeš na *sídmou* (Horažď., Varvaž.); spíšejc než na *šístej* rok ne (Nezdic., Svojn.); de na *sídmou* (Sv. Jan); *večír* po *šístej, sídmej* hodině (Komář.); on stál *šístej* (Trh. Sviny); — *símotam* (Domažl.); šel v *šírání* pro jetel (Spůle); *všíduí* den (Koryta); ke *všídní* (Pačív); rád bych k ní *šíl* (Vranov);

jak to *vylízlo*, tak to střelili; slíz na dřevo = strom (NPostřek.); *vlíz, slíz* (Stachov jž.); *klípě* (Pocin.); *plína* se pere (HHRaděj., Koryta); *plívy* z ječmena (Křečov, HBělá, Hvozd, Chrást, Kažňov); ty *plívy* odnes (Písek); vari *plívo*, zrno letí (Varvaž.); *klíska, slízí, plívy* (NKdyň); voni ty *plívy* tlápají, *slízí* (Krasel.); má v jednom *klípěti* štírák (Horažď.); *slíd, klípě,*

plívy, slízí (Svojn., Partot., Varvaž.); -- aby někdo *plíl* = plel; *líhla* si tám (Postřek.); *vlízlo* (Mrákov); *vychlístnul* na něj vodu (Svojn.); *vlíz* a pak zajs *slíz* (Stachov); *vlíkl* (Strakon.); kuře *ulítlo* (Miroš., Vlčtýn) — *mlízivej* (Třebče); *blícha* (Černice, Brloh); *plína* (Komář.);

sluníčko *kvítlo* na mráz (Křečov); k *víčeru* (Rokyc.); k *víčerou* (Koter., HHRaděj., Křečov, HBělá); k *víčerou* příde tata z Mlác (Mladotice); od *víčera* (Brloh); *vodvíčer, podvíčer* (Račov); *odvíčer* = odpoledne (Sv. Jan, Zubčic., Komář., Todeň, Černice, Stachov); *vodvíčer* (Hoslov., Krasel., Svojn.); *podvíčer* (Horažď., Netol.); — dnes je hezký *kvíčeří* (Rokyc.); přišel jsem k nim o půl *kvíčeří* (Bušov.);

smítala to peroutkou; *vzmítkl* koštětem (Křečov); nechce *vymítat**) komín (Strážov, Růvna); ulómil *kmín* = větev (Zubč., Sv. Jan);

pík, píkl m. pekl (Strakon.); *rozpičky* (NKdyň, Křečov); *píří* (Veleš.)

jíšterka (NKdyň, Hořažď.); *jílí* sme nahoru; přijíla; *jíla* do Klenčí (Postřek.); *jíl* s vozem (NKdyň, Pocin.); *jíd* pernatý maso = *jedl* (Smržov.):

včíla (Brloh, Sv. Jan, Besed.); *včíra* ráno (Soused.); *počíl* síct (Soběk.).

§ 19. Oužená samohláska zkrácena.

V slabice původně dlouhé provedeno v řadě slov úžení a teprve po jeho ustálení nastává zkrácení; poněvač pak krátké *i* výsledné stojí někdy naproti krátkému *e* spisovnému, zdá se, jakoby tu odchylkou krátké *e* úžilo se v krátké *i*, ale že tomu tak není, ukazují zejména příklady, kde naproti *é* stojí zkrácené *i*, na př.:

jištěrka srvn nahoře (Postř.); já bych se jí nebyl *najíd* = najedl t.; *nesnid* to (Mrákov); to víte, že nemam v hlavě *plív* (Pocin.); *mil* ňáký spletek = měl; či je *divče* (od stsl. dêva) v tý červenej šněrovajce; hezké *divčata* (Mrákov, Kouto); v sněhu sem *břidla* (Sulisl.); *klíl* (Smržov); s *mlikem* (Brníř.); *plína* taky (Strážov); selka stojí v *chlívě* (Víteň); s *likem* nebo prášky to de ináč (Přešt.); *polívka* (Řesán., Štěkeň); pan učitel *zvídnul* (Zálší).

§ 20. *é* kráceno před oužením.

To bývá střídavé, takže často oba tvary vedle sebe žijí zcela svorně, na př.: dvíře — dveře sú obarvený (Postřek., Raděj., Hvozd, rovněž: Rabí, Veřech., Chanov., Střelhošt., Račov, Mečích., MVBor, Soused., Štěk., Míchov, Komšín, Hradeš., Kotouň, Krasel., Varvaž., Břežan.); zavřu dveře (Katov., Bušov., Svojn.); rovněž v Komář.; *leskový* prut (Brloh); *pect, mect, vezt* a j. (Hvozd, Raděj., Krasel.). Srvn. Krácení.

*) Srovnej spisovné: vymetat komín — vymítat ďábly.

§ 21. *ě* ouží se v *í* a krátí v *i*.

Vedle *e* podléhá úžení taktéž *ě*, ať je původa kteréhokoli.

1. vod *devíti* k *desíti* stsl. devęto, desęto; do *dvacíti* (Hvozd, Svojn., Doudl.); humíš huž počítat do *dvaciti*? (Raděj.); *jehnídy* stsl. agnędъ (Plzen.); pod*pínka* vedle podpěnka koř. pen- stsl. pęti, srvn. bulh. prêpъnka, mrus. napeńha, rus. spinka (NKdyň, Kolin.); kdo se *zpíti* (stsl. vъzopętiti, vъzopęštati — vzpěčiti), zaplatí útratu (Volšov); která se *zpítila* = nedostála slovu (Prachat.); *zpítit* se (Svojn.); kdo se *zpíčí* (Netol., Besed.); *tíhle* srvn. stsl. tęgnąti (Postřek.);

2. *votípka* pol. ociepka (NKdyň, VBor, Chanov., Míchov, Výrov); proti: *votepka* (Kvašňov.) a *votep* (Kolin.); ta *pína* (stsl. pêna) je sebrana (Postřek.); dochtor mu pro*díl* (koř. dê-) bolák; *chtíl* (*chъtêlъ) menovat; při čemž *pína* se sebere (NKdyň, Koryta, HBělá); *pína* z másla dělá múčné jídlo chutný (Hvozd); udělá se *pína* na pivě (Dřešín, Žihob., Štěk., Partot., Pís.); *pína* (Komář., Velešín); *pínkava* (pênica, rus. pênka; (NKdyň, Komář., Veleš.); pod*bíl* (srvn. stsl. bêlъ, pol. podbiał) NKdyň; *bílidlo* (Strážov, Lobzy); náká tam vzala šátek a to vám byl *zbíh* (stsl. bęgъ); — *smíška* = směska srvn. stsl. mêsiti (NKdyň, Sv. Jan); *bíh* = běhu (Roušín); ten *míl* (stsl. imêlъ) nápady; *míla* prskejř od sluncetė (Postřek.); *mníl* se dobřė (Pocin.); červené jabličko v ruce *míla* (NKdyň); *míla* ve svej truhle plátno (Stachov jž.): — *dívčata* (srvn. dêva, NKdyň); to vaše *dívče* je samej rozum (Krasel., Todeň); za *dívčkou* (Kvášňov.); za tim *dívčetem* (Stachov jž.); *utírak* srvn. stsl. tirati m. têrati (Křečov); *utírka* (Partot.); holka jak *žíhadlo* srvn. stsl. žęgati — žagati (Krasel.).

V mnohých slovech nastupuje po zoužení *ě* v *í* krácení výsledné samohlásky (*i*) na př.: *prostírka* = ubrus (NPostřek.); *michačka* (koř. mêsi-); *vejminek* srvn. výměnek koř mêna- (Křečov); *vejminkář* zvostává v sednici (Hvozd); mi sme z *Radijova* (Raděj.); *divčka* (Postřek., Křečov, Chrást, Vlčtýn, Lobzy, Sv. Jan); už mám *návštivu* (rus. navêščanie, srvn. GHMl. I., 72, vьd-); vonchdá sem tam byl na *náštivě* (Sušice, Řepic., Žihob., Lobzy, Dnešic., Bušov., Štěk.); *pinkava* (Krasel., Partot.); to já mu ukážu, kam *pinkava* nosem sedá (Žihob.); ani *pinky* (pěny) nemá (Horažď.); řetěz na *závirku* k pabuze (Veřech.); zavaž *podpinku* (Kažňov).

§ 22. *é* po tvrdých uží se v *ý*.

Toto vyskytá se poměrně řidčeji, neboť jak bude níže obšírněji doloženo, podléhá tu *é* častému krácení ještě před ožením. Nejobecnější případy jsou:

co vyžene *nejdýl* = nejpozději (Polyň); vo dvacet let spíš než *dýl* (Soběk.); *stýblo* (Křečov, Bušov., Chrást); přines *vědýrko* vody (Hvozd); děti spí na *postýlce* (Raděj.); no jeť v Trnkojc *studýnce* je taky dobrá voda (Lhenice); z *okýnečka* koukat (Kolin.); *prkýnko* (Strakonice, Křečov, HBělá).

b) Úžení v koncovce.

§ 23. *e* (*ě*, *e*) úží se v *í* (*i*) po měkkých i obojetných souhláskách.

I toto úžení je v jihočeských nářečích potud úplně provedeno, pokud jazyk v něm našel oblibu a potřebu snažší výslovnosti. Vybíhať pak daleko za hranice jazyka spisovného a odlišuje tím značitě tato nářečí od něho, jakož i od středočeského a j. nářečí.

Abych usnadnil jednak přehled tvarů, v nichž se tato proměna objevuje, jakož i přístupnější k studiu věc učinil, seřadím doklady dle sourodých skupin.

1. substantivum: *večír* de do prácí (Postřek.); na *večir* (Pr. Újezd, Dobřív); *večír* vlít nedopejr do sednicí (Hvozd, Komář.); *vovís* je dost (Přešt.); *helvít* (Doudleb.); *človík* (Třebče); byl na Bystřici (Víteň); *vajičkář* (Svojn.); *stebílko, sršín* (Besed.); *Aníž, Anížka* (Roušín);

eští du do *kuchyní*, do *prací* m. práce (Postřek.); pojme do *sednicí* (Hvozd); štál je ze *silnicí* z Vobíralky; ty sou za rendlik *kaší* (Spůle). Tento gen. fem. možno uvésti ovšem i v souvislost s gen. *ryby—Káči* a možno i délku vyložiti vedle úžení i přízvukem, který tu rád přebíhá na poslední slabiku. Také třeba srovnati s tím změnu *e — é — i* (str. 29). Pevný výklad se najde, až budeme lépe znáti také ostatní nářečí.

2. verbum. U sloves nastává dloužení a úžení ve tvaru infinit. a part. *-l* v III. tř., pak v part *-n* rodu středního, kde vychází v *-eno*, na př.: *pršít* nebude, já počítám = myslím; *umít, držít* (Postřek.); aby se nedostal tak musí *trpít* (Brníř.); co pak musíš vo všom *vedít* (Horažď.);

naší už mlátili, já estě *ležíl*; potem *přišíl*; *bolíl* ho zub; *držíla* (Postřek.); *zavříl* se (Mrákov); *běžíli* (Kouto); *ležíli* v mandalkách (NKdyň); *sedíl* (Dub. Lhota); hučitel *ležíl* (Pocin.); von *vovdovíl* (Spůle); přišel a *zabečíl* (Smržov.); lucerna *hoříla* (Mezholz); *umříl* (Jíno); nemáme eště *semlíno* (Raděj.); u hajnýho bylo *zavříno* (HBělá); bylo už *zavříno*, dyž přišel domů (Hvozd); vod*nešíno* (Střelh.); huž máme *spravíno*; huž budu mít po*dojíno*; seno bylo za*hražíno* votavou (Raděj.); máme na*sazíno* vokolo voken psí víno (Hvozd); *učiníno* (Řesán.); mněli už se*mlíno* (Krasel.); je za*mčíno* (Písek); je u*klizíno* a *zavříno*; se*mlíno*, roz*házíno*, za*hražíno* (Svojn.); je to u*ložíno* (Stachov jž.); srvn. Tvarosloví.

Někdy se *í* v těchto tvarech krátí, na př.: potem *přišíl*; dyby na*pučílo* mezi matkama Božíma (Postřek.); *bólily* (bolely) ho flaksy (Brnířov); teta řekla, abych sebou šechno ne*vláčíla* (Žihob.).

§ 24. *é* uží se v *ý* (*y*) po tvrdých souhláskách.

Přídavné jméno a zájmeno, pokud u nich v příponách objevuje se *é*, úží je vždycky, nenastalo-li před touto proměnou krácení. Následkem toho nalézáme v jihočeských nářečích:

a) tvary přejaté ze spisovného jazyka, které mají *é* dlouhé a nezoužené, na př.: pro ukřižovaného Krista; Ducha svatého a j. v.;

b) tvary, v nichž *é* je zúženo v *ý*;

c) tvary, v nichž nastalo krácení před úžením;

d) tvary, v nichž nastalo krácení po úžení.

Prvých tvarů je v mluvené řeči málo, ještě nejvíce v modlitbách a pobožných řečech. Častěji objevují se za to v zpívané řeči, ať nábožné nebo světské písni, kde jsou spjaty s notou a tudíž se uchovávají.

I třetích a čtvrtých tvarů je poměrně málo přes to, že se pošumavská nářečí znamenitě odchylují od kvantity řeči spisovné, jak bude dále obšírně vyloženo. Naprostou převahu mají tudíž úžené a délku podržující tvary.

Tvary, v nichž *é* je zúženo v *ý*.

V přídavném jméně v muž. a stř. rodě v jednotném i množném čísle jsou přehojné, také v žen. r. místo *é* je *ý*, na př.:

že minu ženckú z *pořádnýho* domu (Mrákov); z *lonckýho* lenu (Postřek., NKdyň, Sulisl., HHRaděj., Chrást, Miroš., Vesel., Vlčtýn, Svejkov., Dobřív, Vejprn., Bušov., Pr. Újezd, Lobzy, Vejvan., Dnešice, Třemoš., Letkov, Krasel., ZZbor., Míchov, Řesán., Soused., Chanov., Písek, Veřech., Mečích., Kotouň, Kvášň., Račov, Rábí, Hrádek, Komšín, MNBor, Bojan., Březan., Střelh., Štěk., Strakoň., Varvaž.); *novýho*, *novýmu*, *novým* (RHODS, Měčín, Horažď.); z *panskýho* lesa (Rokyc., Chrást, Radob.); *černýho* herbáví (Stachov jž.); dej mi *okasnýho*; co tu *novýho* (Římov, Komář.); spal do *bílýho* rána jako zabitej (Strážov); *hezkýho*, Marjánko, muže máš (Žichov.); tudleť mám *žalobnýho* (Branšov.); *hajnýho* šosatýho (Červ. Poř.); u *hrubýho* čekání (Žbonín); vod *štědrýho* dne do vánoc (Horažď.); málo *zelenýho* krmení (Jinín); co máš *dobrýho* (Řepice); cera má *hodnýho* chlapce (Písek); — *mýho* bratra vůl (HHRaděj.); nemoh sem nic *jinýho* šit (Zbinice); viděli ste *mýho* člověka ?*) (Třebče); von si *každýho* slova všim (Rohozno);

to je *zatáhnutý* máslo v lívanci (Postřek.); *zubatý* pachole (Dub. Lhota); *sražený* mlíko (NKdyň); *slepý* tele (Spůle); zelí *kyselý* jako dryják (Jinín); jíd rád *pernatý* maso (Smržov); *široký* pole (Strakon.); to je *hladký* jako cejn (Písek); to pivo je *tvrdý* (Krasel.); *celý* stavení bylo zděný (Třebče); *dobrý*-tro (Komář.); *čuperný* děvčátko (TBřezí); — marně hyndruješ *svý* tělo (Štěk.); dyby já měl *svý* (Záhoř.); v Mladoucích do rána na *trý* (trojí) vokradli (Jinín); to někdo *svý*-volně ulomil (Horažď.); ve *dvý*, *trý*, *štverý* (Komář.);

novýmu z novýho (RHODS); *velkýmu* chlapu (Mečín); voni vám mu věří jako *svatýmu* evandělium (Štěkeň); — že deš k *takovýmu* vodřihostovi (Štěkeň); k *jinýmu* statku (Elhov.); *mýmu* bratrovi (HHRaděj.; RHODS);

na *velkým* kuse (Žbonín); v *krytým* voze (Radobyč.); v *deštivým* podzimku (Stachov, Lobzy, Vlčtýn, HHRaděj., Pr. Újezd);

*) muže; osoba — žena.

feminina: až bude v *dobrý* mysli (Postřek.); na *daleký* cestě (Pocin.); tancovala sem za *mý svobodný* (Radeš.); do *Starý* Boleslavy (Sulisl., Radobyč., Dnešice, Letkov); z *vlhký* zemi (Rokyc., Veselá, Vejvan., Svejkov., Miroš., Stachov jž.); vod *velký* slepice (Měčín); lezou z *mokrý* zemi (Třemoš., Vejprn., Dneš., Bušov., Chrást, Vlčtýn, Pr. Újezd); — v *tý* vodě (Pocin.); *tý* je mockrát škoda (Kolin.); do *kerý* střídy chodí váš kluk (Horažď.); jdeš z *tý* louky (Řepice); cé do *tý* lajdy (Štěkeň); ve *svý* malovaný truhli (Postřek.);

plural: *dobrý* podzemky (Horažď.); *raný* leny (Žihob.); náš lichtář má štyry koně *vraný* (Vranov); tam sou *složený* kameny *přikrytý* lubem (Dub. Lhota); *selcký* voli (NKdyň); nohy jako košťál *zmrzlý* (Postřek.); *kamatuchový* košile (Brníř.); *červený* pantle (Kouto); má *spadnutý* myšlenky = pomaten (Domažl.); *vocezený* nudle (Dub. Lhota); *takový* věce máme (Vranov); ty *široký* pole (Kolin.); *pěkný jarý* žita (Žihob.); ty máš *hloupý* projekta (Štěkeň); — *mý* děti (Strážov); *mý* knihy, *tvý* pera (HHRaděj.).

§ 25. *é* zkráceno před úžením.

Uvedu již na tomto místě několik příkladů zkrácené samohlásky *é* v koncovce, ačkoli věc sama spadá ovšem do proměn kvantity a tvarosloví, kde také místněji a šíře bude o ní pojednáno.

Masc. a neutr.: ze *sedlého* mleka (Postřek.): uslyš *časneho* člověka (Lhota Kd.); z *prázdneho* stáni (Polyň); *meho mileho* Pepička *draheho* (Češtice); *vraneho* koně (Soused.); mám syna *ženateho* (Trh. Sviny); — pro *sveho* synáčka (Strak.); neni nic *tveho* (Pocin.) j. v.;

smutne, žalostne srce moje (Žichov.); na to *dobre* pivo (Písek); *páte* přikázání (Svojn.); *uvádle* srdečko (Červ. Poř.) a j.;

jinemu neznamemu (Mrák.); *memu milemu* zustanu věrná (Kolin.); *malemu* děťátku *narozenemu* (Písek); *svemu* oci a matice (Polyň) a j.;

v *tmavem* hrobě (DPořič.); v *širem* poli (Strakon.); v *celem* světě (Elhov.); v *ňákem* harestu (Zbin.): stóji na *svem* (NKdyň); v *tvem* těle (Pocin. a j.);

femin.: vo *te* doby má v hlavě (DPořič.); v *te* době (Elhov.); — obyčejně jest však *-ej*: šél k *tej jednej ženckej* (DPořič.);

plural: maji *pěkne* šaty (Křesťov.); dělaji *měke* nebo *velke* kopy (Dub. Lhota); proj za nás za *hříšne* (Hvozd); *černe* oči (Žichov.) a j.;

§ 26. *ý* zkráceno po úžení.

Vyjma local singularis u adjektiv rodu mužského a středního jest tento zjev v číselném poměru k výše vytčeným proměnám daleko řidčí, neboť při vší síle prvoslabičného přízvuku zůstává povědomí délky v kon-

covkách *-ýho, -ýmu* živé, a proto lid není nakloněn k ukracování; srvn. o kvantitě.

Na př.: je *nepořádnyho* rodu (Lhota Kd.); živ si *mladyho* hulána (Horažď.); *takovyho* kaplana (Elhov.); od *každyho bukvicovyho* kořene (J. Jedov.); — nejsem *žádnymu* troničku dlužna: jen *svymu milymu* (Pocin.); tomu *ístymu* upad nos (Hoslov.); — na *zelenym* jeteli (Žichov.); v *dobrnym, jamovatym* (Třebomysl.); na *materckym* klínu (DPořič.); v tom *prvym* klídu (Strakon.); v *krytym* voze (Rokyc., Miroš., Chrást, Bušov.); na *svym* nemá dvacet jiter (Lhota Kd.); co máš dělat na *mym* podzemku (Horažď.) a j.; — v *ty* náši zahráce (Elhov.) a t. d.

Poznámka. Někdy najdeme dlouhé *é*, které dle analogie mělo by se úžiti a přece se tak nestává; tím pak tento zjev jest zajímavější, patří-li do řady úžených slov nebo úží-li se v témže slově dokonce v sousedství nebo přichází-li vedle úženého i dlouhé neúžené; na př.: *vieři, bieži* (Polyň) vyslov *vjéři, bjéži*, v prvém brání tomu snad možné mětění se slovesem *víři* (es wirbelt), v druhém a p. ostatní tvary, kde zůstává kmen. *e*. — Jiná skupina *utyct — utékla*; *jíd* (jedl) — *zvéd*; *šél—šíl* a p., srvn. § 18. Tu možno, tuším, stopovati vliv školy a domácnosti navzájem: škola dává *e* a domov je dlouží (protahuje), neboť starší lidé vyslovují z pravidla úžené tvary, kdežto mladší pouze dloužené.

§ 27. *é* (*e*) mění se v *ej*.

Jako změna *é* v *í* sluje úžením, tak lze tuto (*é-ej*) nazvati šířením. Toto šíření nedá se dialekticky zcela přesně vymeziti zvláště proto, že nejednou stojí *ej* naproti krátkému *e* a nelze dosvědčiti, je-li tu *e* nejprve zdlouženo v *é* a potom rozšířeno v *ej*, či je-li tu *j* pouze přisuto, jak jsem hojnými doklady ukázal v Hl. I., str. 46 sl.

Na př.: zelí *cejtluje**) se na *cejtliku*, při čemž se pína sebere (NKdyň); *cejtlik* = kruhadlo (Svojn.); *lejtna, lejtny* = pole (Ostruž.); *lejta* = voznice (Velešín); *pankejt* zdrobn. pankýtek (Rokyc.), fr. banquette; *čapejl* m. čepel (Ouboč); muší dítě pětkrát *dejně* převláčet (Komšín), někdy tu slyšeti: *déně* chódi do kostela (Kolin); *tejďka, tejď* (Třemoš.), jemuž by odpovídalo krkon.: *tédě* lidičky je jinák (Vysoký); také *zejď* a co *pamňejť* šahá (HHRaděj., Veselá); předpokládaly by zéď, pamňéť. Naproti častému *nejni* (srvn. GHMl. I., 145 a 534), slyšíme i *néni*, na př.: už to *néni* ták (Řepic., Bušov.); to *nejni* nic platno (Kažňov); to *nejni* pravda (Rábí); to *nejni* muj šátek (Horažď.); *nejni* k dostáni (Strakon.) a j..

Všecky tyto případy, přes to, že naproti *ej* slýcháme i *é*, lépe bude vykládati vsutým *j* buď vlivem analogie (nejni) nebo fysiologickou příčinou (tejď).

---

*) srvn. doudl. *cetl* (kruhadlo) něm. zettel.

Vlastní proměna *é* v *ej* postihuje se v jihočeských nářečích, tuším, jenom v těchto případech: *pejsek* nejni k dostáni (Řepice) m. pések; *pejsal* (srvn. nůžal), *žlejbek* m. žlébek (Velešín, Sv. Jan, Zubčice).

§ 28. Za *e* bývá *ě*.

Pošumavská nářečí mají výslovnost, srovnáme-li je se středočeštinou, značně měkčí, zejména v nejjižnějším cípu; zvláště samohláska *e* zní v nich jemněji a odtud, tuším, i tato proměna *e* v *ě* kořen béře (srvn. GHMl. I., 147, kde poněkud jinak pro psanou řeč se věc vykládá). Někdy jeví se tu příčina fonetická, jindy analogie působí, na př.: ze studně — mrkvě m. studny — mrkve; vyhladověný, vyčerstvěný a p.

Seřazuji příklady podle slabičné souhlásky, s níž proměna tato je spjata:

pě m. pe: drozd je *kropěnatej* (Žihob.); *oupěte* souchotě (Křečov);

bě m. *be*: *trouběni* bylo vošklivý (Kolin.);

vě m. *ve*: ty *dvieře* (Sulisl.); *konvě* (Druzd.); nacedi *krvě* (Zbin.); takový *krokvě* tam vozili; plný *krvě* (Žihob.); *krokvě* a lemězy (Kotouň) záhon *mrkvě* (Kolin.); šli bedle *rakvě* (Mirošov., Veselá); *děvěčka* = holčička (Sv. Jan); vykukni *věn* (Soběk.); ať si dělaji *věnku* t.; von je *vyčerstvěný* (TOtěv.); pes *věje* = vyje (Druzd.).

Sem dlužno vřaditi i následující dva zajímavé příklady: von je muj *krevě* = příbuzný (Přešt.); my nejsme *živě* (ženy = živy) od pucováni (TOtěv.).

mě m. me: *směták* (Zubč.); kobylám dej na vopálku *vomětku* (Krasel.); *smětat* (Svojn.); *přímění* (Krasel.);

ně m. ne: dyť tu *zmrzněte* m. zmrznete (Komář.).

Poznámka. Kromě toho nalézáme porůznu: *člueněk* (Zbin.); *vadeněk* (Svojn.); *česněk* (Křečov, Chrást); *češněk* (Velešín); — *votěp* (Postřek., Sulisl., Rábí, Račov, Partot., Lhota Kd.); *Štěch* Jan (Bojan.); *drátěnik* (Koryta, Třemošná); *čtění* t., *kaštět* z fr. casquette (Kažňov); — *panděro* (kož. ner-; Kažňov); avšak tu *ě* jest pouze grafické, ve skutečnosti měkčí se *ne*, *te*, *de* jako ve východních nářečích, srvn. GHMl. I., 291, 305, 318.

§ 29. *e* mění se v *a*.

Tento zjev je pro pošumavská nářečí význačný, neboť přichází v tak značném počtu slov jako snad v nižádném druhém; je to pak při srovnání s hojnou přehláskou a záměnou *a* v *e* (§ 7.) tím zajímavější. Aby přehledněji celý obraz této změny objevil se pozorovateli, rozděluji příklady na:

a) proměnu v kmenové slabice;

b) proměnu v koncovce.

---

*) srvn. spis. *jáhly*.

Při tom pak zároveň pevně ji spínám s předcházející souhláskou, neboť toto sousedství jest, tuším, přímou nebo nepřímou její příčinou.

a) Proměna v kmenové slabice.

ja m. je: *jahla* stsl. igla, chorv. jagla: spadla mi *jahla*, *jahelník* (Hvozd, DHBělá, Hodov., Raděj., Rábí, Písek); švadlena má *jahlu* (Kažňov, Koryta); *jahlička* je v *jahelničku* (Křečov, Chrást); *jahla*, *jáhlí* (NKdyň, Strážov); skleněný *jahly* (Zbin.); nadívá *jahlu* (Přešt., Měčín); píchá *jahlou* bedle šticha (Radeš.); podejte mně *jahlu* (Krasel, Křešťov., Horažď., Písek, Svojn., Komář., Roušín, Zubč.); *jadavý* stsl. jadovitъ č. jedovatý, srvn. GHMl. I., § 97.: chyť tam hada *jadaveho* (Hoštice);

ža m. že: *žabro* stsl. rebro dluž. ŕobro; *žabro* (Horažď.); pacholek přerazil si *žabro* (Partot., Čížice); — *žahlo* koř. žeg-, v *žahlách* jm. pole (Varvaž.); to je ňákej *vožaha* = syčák (Křečov); srvn. střč. von *vožehne* vesnici, jen to fikne (praž.);

ša m. še: *pšano* stsl. pьšeno, pol. pszono: *pšano* (Domažl., NKdyň, HBělá, Chrást, Výrov dále k severu pšeno); brabci zobaji *pšano* i pšenci (Sulisl.); je všude jako *pšanová* kaše (Čížice); šeskrat sem huž v *Šarubech* = Všerubech (Hvozd);

ča m. če: *čaládka* stsl. čeljadь srvn. maď. család: *čaládka* (Řepice, Strakon.): — *čalo* stsl. čelo, pol., luž., mrus. čoło: na *čale* se to udělá (Dřešín, Strážov, Měčín, Přešt., Horažď., RHODS, Řepic., Strašic., Krasel., Křešťov., Svojn.); čáka mi prodřela *čálo* (Žihob.); hladký *čalo* (Štěkeň, Hvozd, Koryt., Čížic., Raděj.); na *čale* má boulu (Křečov, Chrást, Lobzy, Druzdov., Třemošná); včala dívčce sedla na *čalo* (HBělá); *čalník* nebo náčelník (NKdyň); t. část postroje nepříbuzno s *náčelník* stsl. načęlьnikъ; v Klenči slyšel jsem: dyckyn se postavil v *čelo*; — *čap*, stsl. čepь, pol. czop, odvození z nhněm. zapfen je pochybno; srvn. ještě rus. čap = káď, srb. čabar; *čap* u dřeva (Postřek.); u rybníka je *čap* (Raděj., Polyň, Strašic., Krasel., Svojn.); do *čapovnice* dá špunt (Kolin.); dobrej *čap* (Veřech.); *čapy* (Varvaž.); *čap*, *čápek*; vrátnice se točí na *čapu*; rolník spojuje *vočapek* s vošitím (Křečov, DHBělá, Koryta); *vočapek* u cepu a *čapejl* (Ouboč); voteklej *čápek* (Horažď., Svojn.); má spadnutej *čápek* (Hvozd); jinde po většině *čep*, *čípek*; — roz-*čapejřenci* (Svojn); na roz-*čapejřenci* (Žbonín); správně-li odvozeno od stsl. čeprъ, rus. čopornyj; — *čečatka*: na koleni je *čečatka* (patella = češka, Křečov); srvn. pol. czeczotka od koř. ček-; — *čartadlo* = krojidlo u pluhu (Postřek.); koř. čert- *čertatlo* = culter aratri; *včala* stsl. bъčela, pol., mrus., luž. pčoła: *včaly* lítaly z houlu (Hvozd); dva houly *včal* (Druzdov.; *včala* cucá med (HHRaděj., Bušov., Rokyc., Veselá, Chrást, Výrov, Dnešic., Vlčt.); celej růj *včal* Krasel., Stachov jž.); *včály* (Žihob., Řepic., Štěkeň, Horažď., Křešťov., Pačív, Varvaž., Krasel.); do houlu lítne *včala* (Křečov., Třemoš., NKdyň, Sulisl., Strážov, Růvná, Měčín, Přešt., RHODS); koukneme se k *včalom* (Křečov); vosmarý *včaly* má (Měčích., Soused., MVBor, Komšín, Řesán., Březan.,

Kvášň., Svojn., Stachov jž.); *včala* i včíla (Komář., Veleš., TBřezí); *včalnik* (DBělá, Svojn.); *včalička* (NKdyň, Račov, Horažď.); to byl *včalař* (Kucin);

ře m. ře: *břasa* stsl. versъ, pol. vrzos, hluž. vŕos: to je *břasa* (NKdyň, Křešťov., Svojn.); *řasa* (Koryta, DBělá, Chrást); deš na *břasu* (Druzd.); — je samej *břesovec* (Postřek.); — *řachtačka* (Krasel.); *řachtají* na rajračku (Koryta) koř. rŭza-, stsl. rъzati, hluž. řehotoć; — *škořapina* (Krasel.) vedle skořepina, stsl. skralupa, rus. skorlupa, pol. skorupa MLex. 766); — *křamcha* (Babiny) koř. čeremŭcha; — *hřablo* stsl. greblja: podej mi *hřablo* (Pocin., Kažňov., HHRaděj., Druzd., Koryta, Křečov, Střelhošt.); *řablo* je na peci (DHBělá, Přešt., Kotouň, Raděj., Svojn.); *hřabílec* na koně (Křečov); — nepovídej takový *dřápanice, dřapačky* (Štěkeň) t. třepanice, otřepané věci či m. křápanice?;

*la**) m. le: len se *klape* a vošlehává (NKdyň); na *klapání* lenu je mědlice (Janov.); část vrát sluje *klapačka* (Horažď.) stsl. klepati, klepьca, mrus. kľapca; — *lahtat* můžete (Postřek.), srvn. mrus. lehotiły, pol. łechtać; *lahky, polahky* (Třebče), stsl. lьgъkъ a j.; — *láň, lán* i lehno = lenoch (NKdyň); *láno* (Horažď.) od koř. leg-.

Jiného rázu je změna *e—a* po neměkkých souhláskách. Pozorujeme-li opatrně výslovnost lidu selského, uslyšíme velmi často vysloviti *e* po souhlásce tvrdé tak ze široka, že sice postřehujeme ještě *e*, leč tak zabarvené, jakoby co chvíle mělo překloniti se v čistý zvuk *a*. I lid kolem Příbramě tak vyslovuje, zejména starší osoby selského zaměstnání. Pěkně dají se tyto odstíny, jichž je několik graficky nevyznačitelných, pochytiti v imperat. hleď — heleď — häleď — haleď. Mám za to, že tato povaha hlásky *e* je příčinou i její změny v *a* v následujících příkladech, pokud nelze vyložiti ji spodobou nebo analogií.

Na př.: byli haž v *Amarice* (Kažňov); *apatyt* = chuť (Postřek.); známe se *dál* (déle) než tři roky (Velešín), kde působí příslov. dále; *hale* (heleď) túdle de (VBor); všechno mu *sfantovati* (HBělá); má mě *fantovat* (Elhov.) něm. pfänden: *imala*, imaly (jméli) rostly na ňom (Krasel.), stsl. imela, pol. jemioła, lit. amalas; *jímal* (Zářečí, Strašic.); to je *jelam* (Jinín); *imal* (Budet.); *imel* (Krasel.) ztratilo pův. význam (viscum) a spojilo se s jilm; — *karak* von to tam sedí na mezi = kerak (Brníř., NKdyň); *kastřík* i kestřík (Ouboč.); *mataryje*, matarýrovat = hnisat (Svojn.), srvn. materia; poslal pro *muškatýra* (Krasel.), srvn. šp. mosquetero, fr. musquetaire, něm. musketier; — *naštovice* (DHBělá, Koryta); byla sem chlapci štípit *našťovice* i naštovice (NKdyň, Strážov, Janov., Horažď.); *naštojce* (Todeň), stsl. nežitovica, — *nachával* nalejt (Postřek.), koř. necha-; *omatek* = zrní se slupkami (Besed., Roušín); *omatek* = ometek (Sv. Jan), srvn. stsl. sъmetь; někdy: šest a *padasát* (NKdyň); — *pantle, pantlík, pantličky* a j. jest přímo dial. něm. pantl (bändlein) a slyší se od Postřek. až po Doudl., střč. *pentle* je opět z něm. dial. pändl; — *parna* — perna (Chřešť.); *parně* (Veleš.), je, tuším, ze sthněm. parno, stsl.

*) Předpokládám původní měkké *l'*

parma i parna, tudíž také pův. *a*; — *sarafini* (Svojn.); muj ty *sa*rafinku (Strakon.), srvn. hebr. seraphim; *šnarovačka*, dvě *šnarovátka* (NKdyň); *šnarovačku* měla červenou (Kolin.); jindá sme nosívaly *šnarovačku* (VHydč., Hradeš., HBělá); zadu *zašnarovanej* (Přešt.), střč. šněrovačka z něm. schnur-; *šviharka* (masc. *švér* = tchán) od něm. schwägerin? (Sulisl.); *trápor* z něm. drehbohrer (NKdyň).

b) Proměna v koncovce.

Změna *e—a* v koncovce zcela odpovídá předchozí, jenom že větším dílem má za podklad analogii; věc sama nejlépe vysvitne z příkladů.

1. *e* mění se v *a* po souhlásce měkké:

ža m. že: v *držalech* (Horažď., Třebomysl.), stsl. deržati (MEW. 42); *kůžalky* (Koryta, RHODS, Chrást, Lobzy, Strážov, Kolin., Přešt., Horažď., Řepic., Krasel., Křešťov.); vosum *kužaličck* (VBor); *kužalplac* (Svojn.); *kužalka* (Todeň. Komář., Veleš., Sv. Jan); *kužalna* (Komář.);

ša m. še: pocívej to na *hřešatu* (HHRaděj., Druzd., Partot., Přešt.); má hlavu jako *řešato* (Postřek., Strážov, Hvozd, Chrást, Lobzy, VBor, Kvášňov.); prachovní *řešata* (Varvaž.); hourabeční *řešata* (Chrást); je na mně jako *sršán* (Kvášň., HBělá, Koryta, Partot., Svojn.); ty naše děti sou na sebe jako *sršany* (Horažď.); *sršán* i *sržán* (Krasel.); *sršán* i *sršín* (Komář.), srovn. stsl. srъsenъ od koř. serch-, lit. širšonas;

ča m. če: to stójí za *dvoučák* (Kažňov) m. dvouček, dvacetník; *kačar* (HBělá, Měčín); srvn. mrus. kačor;

ca m. ce: *kancalář* (Rokyc.); na našom *kanceláři* (Krasel., Varvaž., Střelh., Soused., Pačív, Račov); de na *kancalář* (Stachov jž.); *kancalista* je v kancaláři (Trh. Sviny); ale v Otěvíku říkali: *kancelář*, z lat. cancellarium; *třicátka* srvn. str. 12.;

ŕa m. ře: šel *kořany* sekat (Sušice); má dlouhý *kořány* (Krasel.); stsl. korenь; — *pyřaní* (Jinín), srvn. pýř;

ňa m. ňe: *roděňák* = skrojek chleba (Přísečná); srvn. stsl. rodinikъ;

la m. le: *zelánka* (Varvaž.); *zelánky* (Horažď.), srvn. Zelenka; *Želanka* (Svaryšov) m. želenka jm. pole.

Táž změna po neměkké souhlásce:

za m. ze: na *jezárku* (Tejnice, Třebom.); Březanští maji pole na *jizárku* (Horažď.); u panskýho *jezárka* (Varvaž.);

sa m. se: *housar* (Pocin., Sulisl., HBělá, Žihob., Měčín, Sv. Jan, Komář., Velešín); náš *housar* je maděr (Krasel.), stsl. gąsь, pol. gąsior, lat. anser; — *housanka* (Budět., Horažď., Krasel.), stsl. ąsěnica, pol. wąsionka;

pa m. pe: *lupán* (Svojn.); natrhala *lupáni, lupáničko* (Křešťov., Račov); šla sbírat *lupáni* (Svojn., Todeň), srvn.: to lupeno — ty lupána (Horažď.); má lupena jako dlaň (Žihob.), stsl. lupina, slov. lupanja (MLex. 344);

va m. ve: klevata (Partot); stójí tam pytel s *klevaty* (Polyň), stsl. kleveta; *skřivanej* (Horažď.), od skřiven;

ma m. me: má *vosmarý* včaly (Kucin.); *temanec* = studnice Svojn.), příbuzno se stsl. timěnije hluž. tymjeniščo = bařina; *semano, vemano* (Chrást, Přešt. a j.) viz Tvarosloví.

ta m. te: *břetano* (Soběk.); ale: břeteno (NKdyň), stsl. vrěteno; — střelil *datala* (Volšov, Stachov jž.); — dat*e*la (Žihob.), stsl. dętelъ, srb. detao; *větávka* (Svojn.); *šestaré* maso (Strážov); v *útarý* i *outerej* (Horaždˊ., Krasel); *outarej* (TBřezí), spis. úterý, stsl. vъtoryj, got. autar;

da m. de: ležíli v *mandalkách* (NKdyň); obilí dáme do *mandálku* (Spůle), z něm. mandel; *chundál* vlasu (Štěkeň); vypili půl *vědárka* piva (Svojn.), z něm. viertel.

Poznámka 1.

Pro snadnější přehled podávám tuto sestavení všech příkladů dle skupin koncovky:

-ar: kačar, housar;
-arý: utarý, outarej, šestarý, vosmarý;
-arko: jezárko, vědárko;

-al: datal, chundal;
-ala, -alka, -alička: kužal-plac, kužalka, kužalna, kužalička;
-alo, -alko: držalo, křidálko;
-alek: mandálek;

-an, -aný, -aní, -ano, -anka: sršán, sržán, kořán; skřivanej; lupáni pyřaní; břetano, semano; housanka, zelánka, Želánka; *-aničko*: lupáničko; — *anec*: temanec; — *anice*: semanice;

-ata, -atka: klevata; třicátka; *-ato, -atko*: hřešato, plemátko, vemátko;

-ak: dvoučák, roděňák;

-avka: větávka.

Poznámka 2.

V některých slovech naproti spisovnému *a* nacházíme *e*, které nepovstalo změnou *a* v *e*, nýbrž jest původní; je to, tuším, důležito pro starší ráz jihočeských nářečí. Na př.: *žleb*, stsl. žlěbъ (NKdyň, Krasel., Svojn., Koryta, Sulisl., Stachov jž., Výrov); krávy jsou u *žlebu* (Kažňov); voda teče *žlebem* (Postřek., Kvášň., Míchov, Štěk., Račov, ZZbor.); v *Oužlebách* jm. lesa (Žbonín); *Oužlebec, Oužlebčí* (Černíkov); *žleb, žlejbek* (Todeň, Veleš., Komář.); *špeld* z něm. spelt (Todeň.) a j.

§ 30. *e* (pův. i jiné) mění se v *ė, i, y*.

V § 1. jsem vyložil, že pošumavské *e* vyslovuje se často velmi úzce a to po měkkých i po trdých souhláskách, čímž povstává nový zvuk ė, v němž ukryté *i* nabývá nejednou takové jasnosti, že ani nejbedlivější sluch nepostřehne v něm sledu *e*. Příčina ve většině případů je fonetická,

jen malá část dala by se vykládati analogií; jeť tudíž souhláskové sousedství nemalé váhy, pročež seřadím všecky příklady v řady slabičné. Při tom připomínám, že nechávám pohromadě *ė*, *i*, jak jsem je kde zapsal.

1. Změna po měkkých souhláskách.

žė m. *že*: *ružėnec* ma hu mně (Lhota Kd.);

šė, ši m. *še*: táto dite ven, *přišėl* k nám nějakėj strejček (NKdyň); ve *všidní* (všední) de s tima kravama (Kolin.); život *všich* svatejch (Hoštice) anal. k jich.

čė, či m. *če*: *počėsadlo* (Postřek.); nesmíme ho prodat. — A *pročiž* (Žichov., Žihob.) m. pro-če — pro-čo (GHMl. I str. 241); *začiž* si ho přeci dal? (Horažď.); *pročiž* se vám tu nelíbí? *pročiž* bych to udělal? (Třeban., Mičov., Lhen,), srvn. GHMl. I 209: pročьžь nebo -čéž m. -čež;

cė, ci m. *ce*: je moc *metlici* (Postřek.); vejde se do mlejnici (Dub. Lhota); uj zas de ta baba s *vejcima* (Štěkeň); v Trnkojc *studýnci* je taky dobrá voda (Třeban., Mičov., Lhen.); 1. p. *sequistracė* (Postřek.); *dvacitnik* (Rohozno); *přeci* (před-sě — přěče — přece) Chrást, NKdyň, Soused., Střelhošt., VBor, Řesán., Mečích., Veřech., Písek, Varvař., Štěkeň, Chanov.); začiž si to *přeci* dal (Horažď.); *porcilanovėj* (Roušín);

řė, ři m. *ře*: vyřez si to (Sušice); *dobřė*, já tebė teky *napřėd*;

jė, ji m. *je*: půl kopy *vajėc* (Postřek.); vařila *objid* (Sušice); *majĺtek*; Březanští mají pole na *jizárku* (Horažď.); *zajičí* jetelka (NKdyň);

dė, di m. *de*: *smrdinka* (Svojn.); táto *dėte* ven (NKdyň), kde působí sing. *di*; *divče, divčata* srvn. § 21.

tė, ti m. *tě*: *stinka* (NKdyň, Svojn.) srvn. též stsl. stěna; *Matěj* nas všecky vobehnul (Hvozd); v *ustich* (Lhota Kd.); *tich, tim* a j. jsou analogon k jich, jim atd.: já *ti* (tě) něco prosim (NKdyň); viz Tvarosloví.

2. změna po neměkkých souhláskách:

lė, lĺ m. *le*: *zavolėj* tátu (Postřek.); *kolijėm* t.; vtáci huž začnú vodlĺtovat (Raděj.) není-li přímo od lítati; *klĺl* m. klel (Smržov.);

bė, bi m. be: podle *sebė* (Postřek.); *hřebilcem* koně čisti (Kažňov);

vė, vi m. *ve*: vypravil *vėn* (NPostřek.): *zvidni* to (Křečov, Třemošná, HBělá); *kvidličkou* a měchačkou se míchaji pokrmy (Křečov) z něm. querl;

mė, mi m. *me*: nešli *smė* vėn (Postřek.); *michačka* (Pocín.) dle míchat; mněli *mináž* zlou (Kolin.) z fr ménage;

sė, si m. *se*: *sėdnici* nahoru (Sulisl.); *sėjeme* (Postřek.); tu *sim* byl třikratam (Strážov); tu *sim* jim zvoral (Růvná);

zė, zi m. *ze*: ani *pėnizė* (Kouto); ke *kozi* (Zubč.) anal. k duši;

nė, ny m. *ne*: to *nėni* mijo (Postřek.); tý *nyni* rovno (HHRaděj., Kolin., Třemošná, HBělá, Brť, Růvná, Polyň, Švihov, Elhov., Č. Pořič, Přešť.); to *nyni* vidět až padnem (Otročín); děti *ny*maji roužínat sírky; eště *ny*máme

snídani (Hvozd, Raděj.); *nyj*horší (Konto); má *panynko* (Mrákov); sv. Vavřineček přines *panynce* Mariji vejlupeček (Žihob., Janov.);

tě, ty m. *te*: pane *patyr* (Polyň);

ky m. *ge*: *kyometr* — geometr (Roušín).

§ 31. *e* mění se v *o*.

Změna tato je poměrně řídká vyjma tvary analogické v *ňom, čom* atd., které stojí mimo ni. Postihujeme ji celkem takto: *polynek* (Postřek., Kažňov, Křečov.); *polýnek* (Koryta); *polynek* dává se husom (Loza), stsl. *plynъ* (MEW 237, GHMl. I str. 150); *von* furt dbála — chtěla utéci ven (Lhota Kd.), stsl. *vnъ* n. vonъ mrus., srb. *van*, jinde von; kráva *štochá* (Bušov.) srvn. něm. stechen stsl. vъstъknąti.

Dále sem patří: *lochtati* koř. leg- mrus. łehotity vedle łoskotaty koř. łûchta, na př.: *nelochtej* ho, je *lochcivej* (Křečov); za*lochtej* ho pod páždím (Hvozd); už se budeš zase *lochtat*; nelochtej mi (Kažňov, Písek, Měčín); vedle *šlehati* je: nedášli pokoj, *našlohám* tě (Kažňov; Svojn, Roušín), z stněm. *slahan* (Matz. CSl. 327); *dobři* jm. louky m. debří (GHMl. I str. 168; Klenč.); drobet *hanobnou* píseň m. hanebnou anal. k hanobiti (RHODS, Strážov); *šmolík, šmoldan* m. čmel. stsl. čьmelь (Měčín); *pačosy* stsl. česati mrus, pačosy (Horažď.); já za ní *pojochám* m. pojechám (Řepice) z koř. jad- je jachati — jechati srvn. MEW 98; já sem ňákej *paciont* m. pacient (Soběk.); šel *som* na svatej Ján (Velešín a j.) m. sem; byl *sóm* tám (Besed.); polodne stsl. *poludьnije* — *pladьne* (MEW 256) v češt. spis. poledne: polodne (Koryta, Hvozd, RHODS, Kolin., Řepic., Strážov, Přísečná, Náchod, Komář.); huž se blíží k *polodnímu* (Raděj.); *vopoloni* (Spůle); *vopolodná* přídu (Krasel, Svojn.); *polodník* — zvon (Svojn.); ale: vopolednách (Žihobec); srvn. Tvarosloví; *jezovec* (Chrast, Lobzy, Bušov) stsl. jazvьcь srb. jazavac.

§ 32. *e* mění se v *u*.

Záměna tato vyskytuje se, pokud jsem shledal, jen v některých slovech, na př.: *čmulík* — čmel (Svojn; v. n.) *šmulečky* — jetel zlatý (Stachov již.); *meducina* z lat. medecina (DKral.); šel do hapatyky pro meducinu (Kažň., Raděj., Štěkeň); — za pět grejcaru *cergulat* (Kažňov) m. cervelat srvn Hl. I str. 25; rozbil si *porculánku*; *porculanovej* talíř (Křečov) z něm. porzellan; *vochmula* — ochmelka (DLukav.), srvn. stsl. hmelь stněm. humal; *chrušti* m. chřestí (Křečov) koř. hrenst-.

V *rozundá* vůz (Horažď.); *sundal* fousy (Křečov) a j. jest *u* z *o* dlouženého nikoli *e*, tedy *rozendá* není původní nýbrž analogické k *přendá* (GHMl. I § 176).

§ 33. *e* se přisouvá.

V zásloví bývá celkem zřídka, na př. *nee* (ne), byl sem doma (Krasel.); poj sem! — *nee* (Velešín); totéž slyšel jsem v Sulislavi, Vraném, Butově a j. — pod*e* ves (Postřek); nad*e* Dolany (Polyň) srvn. GHMl. I., str. 159.

V středosloví jest slyšeti v následujících slovech: než bych to dal haj*e*nýmu; háj*e*ný má vopici (dceru; Mrákov) m. hajný; *pulec* m. puls (Postřek., Stachov jž.); svíc*e*ný m. svícny (Sulislav); nim*e*ra m. nimra, šťoural (Svojn.), srv. špan. minera — důl; bezkr*e*jtka m. bezkrejtka (Roušín); met*e*lice m. metlice (Bušov.), stsl. metla; voz*e*r = vozgr (Krasel.), stsl. vozgrja, slovin. vozger, hluž. vozhor; achtelík z němč. (Domažl.); to byl nesmys*e*l (Postřek.); muj oumys*e*l nebude jinéj (NKdyň); zpívali, jaký přišly na mys*e*l (Krasel.; HBělá, Hvozd; Poř. Červ., Dol. Poř., Boubín, Strakon., Varvaž.); na dobrej houmys*e*l (Raděj., Druzd.); srvn. stsl. mysl*ь*, GHMl. I § 225; Hl. I § 1, 2; had*e*r (Třebče Besed.); h*e*rlička (Křečov) stsl. gr*ъ*lica, tamže.

Dále sem patří: ty dobře *čet*nó (Vranov) stsl. čьtątъ srv. Listy fil. 1889, 45 sl.; já ho zam*e*kla to štříbrnym klíčkem (VBor), stsl. zamъknąti; us*e*chl (Přísečná); zas*e*ch (Řepice) stsl. sъhnąti; moci pa l*e*nu ste dostali (Hvozd); raný l*e*ny (Žihobec, Stachov jž., Veselá, Vlčtýn, HHRaděj., Chrást, Svejkov., Bušov., Dobřív, Pr. Újezd) stsl. lьnъ. V těchto příkladech je vlastně *e* střídnicí za stsl. ь, ъ ale nenáležitou podle jerového pravidla (Listy fil. 1889, str. 45 sl.), proto jsem je zařadil na toto místo.

pohřeb: byl na *pohřebu* (Sv. Jan) jest *e* náležité GHMl. I str. 154, 13; to dítě furt *řeve* (Štěkeň); co to dítě tulik *řeve* (Horažď.), stsl. r e v e tъ jest rovněž *e* náležité proti střč. řve.

§ 34. *e* (pův. i jiné) odsuto.

Nejčastěji bývá to v koncovce tak (jako v jiných nářečích) v 1. os. plur. praes., na př.: *budem* měnit (Postřek.); vovsnej chlebiček *budem* mit (Strážov); *užijem* legraci (Žihob.); *pojedem* (Chrást, Polyň, Přešt., Malov. VBor); z rýb kostičky *vyházem* (Bojan., Hradeš., Kotouň., Soused., Komšín' TOtěv a j.); dále u substantiv: mořcká *cibul* (Varvaž.); *chůz* (Velešín) a j. v.

V s t ř e d o s l o v í, na př.: u *ňho* (Komář.); *kačna* — kačena (Postřek., Třebče); v *Hr*štejně ve mlejně m. Herrstein (NKdyň); von se *vožní* — ožení (Brnířov.); telegrafské *spojní* m. spojení (Sulisl.); *vovsnej* chlebiček m. ovesný stsl. ovьsъnyj (Strážov); *znamnačka* — znamenačka (Soběk.)' v *blažnově* — jm. pole m. Blaženově (Bilen.); *Mantiná* m. Manetín; *mantinskej* lekarnik to řek (HBělá, Hvozd); *dívčka* (m. dívečka) huměla prat (Otročín; Sulisl., HBělá, Radob., Čížice; Domažl., Přešt., Polyň); za tou *divčkou* (Rokyc.). Sem sluší i připočísti: míchá polívku k*v*rdlačkou m. kverličkou (Kažňov); jakož náslovné: žádnej *verbšajn* (z něm. erwerbschein) nezaplatil (Kolin.).

Naproti stč. neh*e*t je *neht*, na př.: *neht* visí na kousku (DBělá, Hvozd, Křečov, Velešín), srv. stsl. nogъtь a GHMl. I § 143; proti d*e*ska je *dska* (Mečích., Horažď); *dsky* (Žihob.) stsl. dъska a GHMl. I str. 170; v prvém případě je *e* odsuto, v druhém vůbec nepovstalo, takže odpovídá stč. dska; jakož i *vodpsal* (Sulisl.) m. vodepsal.

ě,

V stč. bylo dvojí *ě* totiž krátké *(ě)* a dlouhé *(ie)* a v obojím byl postihován živel *i (į)*. Postupem času se tato výslovnost změnila tak, že slabičný konsonant, pokud byl schopen změkčení, pohltil souzvučku *į* a výslovnost *ňe* a *ňě, že* a *žě* atd. splynula. Původní znění zachováno jen po retozubných při *ě; ie* spisovný jazyk vesměs zúžil. Srvn. GHMl. I § 149 a 150.

S tím celkem shodují se také nářečí, zvláště jihočeská ovšem jen potud, pokud samohláska tato nepropadla jinakým změnám Při tom upozorňuji, že zvláště směrem od severozápadu k jihovýchodu přibývá čistoty a jemnosti při *ě*, takže zní někdy tak úzce, že již již hraničí na zvuku *i*, kteréžto znění bystré ale zároveň zkušené ucho postřehne nejen po retných nýbrž zhusta i po zubných souhláskách.

§ 35. *ie.*

Tohoto znaku užívám pro označení dlouhého *ě*, které v pošumavských nářečích jest vesměs fonetickeho původu; stč. *ie* povstalé stažením se neuchovalo, nýbrž vesměs zúžilo se v *i*.

Dvojhlásku tuto postřehl jsem v následujících příkladech:

a). v indikat. praesentis: že mně *nevieři* vysl. nevʲéři (Mrákov); *vieři* mu to (Polyň); vona *bieži* dál (Řepice); v hráchu léží a ne*bieží* (Malov.); ne*vieří*, *bieží* (NPostřek.); *viešim* Boha (Postřek.); už *biežim* (Žichov.); — imperat. praes. zní, pokud jsem slyšel, vždy krátce.

b) part. na *-l*: on *chtiel* vysl. chťʲél (Kažňov); ja sem sobě *chtiel* umínit (Pocin.); mam, co sem *chtíel* (Polyň); *miel* toho moc (Kažňov); *miel* bych živiti ženu (Mrákov, Mlyn.), že tu není slyšeti mňél poznáme z tvaru úženého míl nikoli mníl; *biežela*; aby lidi *viedĕli* (NKdyň, Kolin.); von dobře *viedĕl*; já by po ni *biežel* (Hoštic.);

§ 36. Pův. *ie* krátí se v *ě, e.*

V pošumavských nářečích objevuje se druhdy *ě, e* na místě, kde v stč. je *ie* nebo v stsl. *ê*, z toho soudím, že tu nastalo krácení před oužením, srvn. § 20.

Na př.: huzený maso huměl *jest* — jísti; *spižerna* na mouku srvn. pol. śpižarnia; aby nebyl *sněh* stč. snieh (Postřek., HHRad; NKdyň, Domžl., Lhota Kd.; Sulisl., Kažňov, Rokyc., Zbin.); bylo to povět*ře*, sněh jen se to chumelilo (Kolin., Strážov, Přešť.); zase tam pade *sněh* (RHODS, Zbin., Žihob., Řepic., Strakon., Partot., Pačív); takový *povětře* (RHODS); po*břeslo* (Domžl., NKdyň, Lhota; Soběk., Měčín), stsl. povrêslo; *Směra*dice n Mělčice (Krasel, Strakon.), jeli odvozeno od koř. mêri-; malým *dětkám* na boty (Zbin.); *těhle* od koř. teng- (Svojn.); *děžička* t. malá díže (Svojn.) strus. dêža (MEW 45).

Sem dlužno připočítati rovněž: veme se na to *ředčí* sejto (Krasel); stsl. rêdъkъ.

§ 37. *ie* mění se v *é*.

Případ tento, pokud jsem sledoval, jest velmi vzácný, na př.: zastřelil sem *zajéce* (Žihob.); *zajéc* (Pačív): nebo se délka krátí: mnoho *zajecû* (Strašic.); sem snad bylo by připočísti: dnés nejsú víc k *nalezeňé* (Mrákov.), jak Matouš několikráte v písní opětoval patrně chybnou analogií k nomin.

§ 38. *ě* mění se v *i*.

To zaznamenal jsem v *správni* (Postřek.), *svirák* m. svěrák (Libomyśl.) srvn. ostatně § 30 změnu e(ě)-ė—í.

§ 39. *ě* klesá v *e*.

Již v staré češtině postihujeme tuto změnu ve značné míře, v značnější nežli v nynějších západních nářečích, odpočtemeli ovšem vůbec pohynulou jotaci zvláště po měkkých a sykavých souhláskách (GHMl. I § 156 sled.). Pro jihočeská nářečí lze vytknouti následující příklady:

me m. mě: *mel* tam rymiček (NPostř.); já *mela* mileho kalonika (Brníř.); *nemejte* starost (Lhota Kd.); vono to na *me* šlo (Mažice);

ume m. umě: ničkot *nehumeji* zpívat (Pocin.);

men m. měn: *spomeli* (Pocin.); *zmenily* se časy (Žichov.);

meř m. měř: *meří* málo v opasku (Kažňov.);

sme m. smě: *vysmeju* se (Soběsl.); *smejí* se mu (Lhota Kd.); nic se mu *nesmejte* (Kolin.);

mel m. měl: na *melkou* louku (Přeštice);

me m. mě: nech *me* (Komář., Sv. Jan); on *me* hodil; on na *me* hlídá; on me nemuže nic (Velešín);

bed m. běd: nyčemuž nyc lidi *bedujou* (Brníř.);

beš m. běš-(ob-vês): má z *vobešenýho* provaz (Varvaž.);

pek m. pěk: *nejpeknejšího* ječmena (Míchov);

pen m. pěn: *kropenka* (Komšín); *penkava* (Komář., Sv. Jan);

ved m. věd: voni vo tom *neveději*? (Mečín); — *ved* že; *vete*, že je to pravda (Kotouň); *vete* teta, že pudete s náma (Měčín); to je činčaný *ved*; *vete* kmotra (Kažňov);

aby lidi *véděli* (Postřek.); *povedeť* (NKdyň); taky sem to nekoho *veděl* (Sušice); mé srdce dobře *védělo* dyby to matička *věděla*; *nepoveděl* (Elhov.); *veděla* o tom (Řepice); *veděl*, *neveděli* (Horažď., Jinín, Hvozd, Kažňov); — co pak mušíš vo všom *vedít* (Horažď.); dává se *vedět* všem sousedom a občanom (Křečov):

vek m. věk: u starýho *človeka* máte všecku divnotu (Krasel.);

stavet m. stavět: musel sem letos *stavet* (Kažňov);

ne m. ně: zasejc *nekam* vodpal (Štěkeň); *nekerej* tluče motykou (Přešť., Mažice); *nekde* je *nekerej* (Horažď.); nekerá je ferina; *nekde* inde; *nekolik* ich našli (Hoslov.); *neco* našli; *nekda* ty nekda já (Češtice.), *nejak* neco udělal (Řepice, Strakon.); neco za neco bejt muší (Krasel., Rábí); svítal se s nekym vonehdá (Svojn.); prohlídněte známko neco (Třebče, Velešín, Trh. Sviny, Besed., Roušín); srvn. Hl. I § 5 odst. 6.

hne m. hně: *hnetynka* (Partot.);

de m. dě. dyž *čarodejník* něco trhá (Babin.); *vyjdete* (rozk. zp.) přej dum (Hoslov.);

te m. tě: vo(d) *tech* cerelu kůš (Přešt.); *tem* sulislavskym lesam (Sulisl.); *řetez* v přivírce (Postřek.); *ešte* (Mečích.);

§ 40. *ě* mění se v *a*.

V některých slovech nacházíme v pošumavských nářečích *a*, kde ve spisovném jazyce je *e* za původní *ê*; na př.:

křahne — křehne od koř. krêgъkъ-: vokřáhne (Ouboč); je celej vokřahlej (Žihob.); až mu skřálo srce (Polyň); s tím souvisí též: to pivo potom v zimě *vokrachtí* (Krasel.);

přa — pře od koř. per. stsl. prê: *přahoušl* (Partot.); dvě přahoušle (Štěkeň); dal holubom přahoušel hráchu (Hvozd); *prahoušel*, kde *r* m. *ř* (NKdyň, Strašice, DBělá, Kažňov, Křečov, Březany, Kvášňov., Krasel.); prahoušle zrní (Horažď.); *prahouští* vši sem mněl (Krasel.).

třaska — třída stsl. trêska: ani *třasku* dříví (Sulisl., GHMl I 42).;

sklanice — sklenice stsl. stьklênica pol. dial. szklanica: volej ve sklanice — skleničce (Přešt.).

vlákat — vlekat stsl. vlêšti koř. velk—: co se on převláká (Soběk.) ty se dlouho *slákáš* i *voblákáš* (HBělá); *závlačka* u pluha (Varvaž.).

Sem dlužno tuším ještě připočísti: *třádati* se — střídati — koř. čerda stsl. črêditi (MEW 32): třádat se (Chrást).

Poznámka 1. *ě* se taktéž v jihočeských nářečích odsouvá zrovna tak jako v řeči spisovné, jenže jest ještě šířeji rozvinuto zvláště u substantiv fem. gen. a příslovcí; srvn. Tvarosloví.

Poznámka 2. Velmi zajímavý je případ, kde se *e* mění v *r*, na př. med*r*cína, devat*r*nácť a tuším i M*r*dákov; srvn. Hl. I § 2 odst. 5.

i, í.

Výslovnost samohlásky *i*, jest vždy měkká, pokud se nestřídá s tvrdým *y* (v. t.), někdy tak jemná, že ji sotva postřehujeme, na př.· vop*i*lá moucha Kolin.); jindy pak vyznívá s lehkým pazvukem *e*, na př.: př*i*šlo moc lida (Postřek.) srvn. §. 2.

Důležita jest při této samohlásce zvláště délka, neboť v přízvučné slabice nebo v délce (t. j. jeli dlouhé) jest jasně zřetelno, kdežto vzdáleností od přízvuku ztrácí zároveň na jasnosti a to až do té míry, kde zaniká, na př:: už de pro sn*i*dan*ь* (Zbin.); prvé i zvučí plně, poslední ztrácí délku (snídaní) a přejdouc v polozvuk zaniká; srvn. § 51.

Jindy naopak objevuje se nám *i* naproti staroslovan. *ь* (ъ), na př.: hř*i*bet stsl. chrьbьtъ; tepř*i*va proti pvъvъ, viz Hl. I § 3, b, a dále o přisouvání *i*.

§ 41. *í* vzniká stažením.

Kromě případů společných s řečí spisovnou (GHMl, I § 162) lze vytknouti ještě tyto:

iji = *í*: ***přímal*** dřijví; byl sem u přímáni (Křečov); pudu ponejprv k přímání (Raděj), m. přijímal, přijímání.

ij — *í*, které je společno i jiným nářečím: ***přídou*** (NKdyň; Rokyc., Vlčtýn, Pr. Újezd, Vejvan.); ***přídu*** (Měčín); ***příde*** (Řepice, Bušov.; Svojn., Doudl.); ***hří***, ***hříme***, ***hříte*** (VBor) a j. v.

í vzniká úžením.

O tom velmi obšírně promluveno v §§ 17, 18, 21, 23.

§ 42. *i* mění se v *i̯*.

Změna tato částečně již vyložena v § 3.; zbývá podotknouti, že jsou případy v slovech přejatých i domácích a to namnoze společny s jinými nářečími, na př.: nese (než se) *Mari̯e* doťape (Elhov.); *Mari̯a* Pana, to je élent (Sušice): je bílá jako *lili̯e* (Kolin.), někdy *lili̯um*; ***navěkjamen*** m. na věky amen (Krasel., Hvozd); *ta*i̯ sem tam šél m. *ta i* sem m. tak i sem (Budet.); srvn. GHMl. I § 165.

§ 43. *i, í* střídá se s *y, ý.*

V obecné mluvě dosti často vyslovují se měkké slabiky *ni, di, tí* tvrdě *ny, dy, ty* a v starší době bylo tak zajisté i v slabikách ostatních, pokud udržoval se rozdíl při výslovnosti *i* a *y*, dnes tyto případy se smísily, a možno tudíž tento zjev jen tam sledovati, kde nastává zároveň změna souhlásky sluchu patrná.

Zdálo by se, že snad v doudlebštině (nebo na Stříbrsku) lze tu přesně postřehovati takového rozdílu, leč znovu připomínám, že i tu *i* patrno jest jen po *m* a retnicích a také již *na pouhém ústupu*, takže ze značného počtu osob mnou slyšených nestihl jsem ani jediného člověka, který by měl obecně čistou výslovnost t. j. pro všecka *i* žádaná, nýbrž vyslovováno mi vždy jen v jednotlivých slovech měkce, čehož příčinu vidím zvláště v tom, že není již zachována obecně samohláska *y* a souhláska ł, nýbrž jen ještě jednotlivě tu a tam u nejstarších pozavzní.

Střídání *i—y* děje se tak, že buď obojí přichází v témže slově a v téže osadě, nebo jindy jen tvar tvrdý; uvedu ovšem hlavně výslovnost odchylnou, tím však nechci generalisovati, kde druhého tvaru neuvádím!

moždíř něm. mörser mrus. мушtyr: moždíř — *moždýř* (Ondřov., Hvízdal.); *molždíř* (Horažď.); koření tluče se v moždíři — moždýři — molždýři (Křečov, Kažňov);

hospodin stsl. gospodinъ: *Hospodyne* (Krasel., Strakon.); švitořivá hospodínka — hospodynka (Řepice);

honitba: má menčí *honytbu* (Kucin.):

hrníček i hrnýček; Anížka i Anýžka; potížka i potýžka (Svojn.);

každičký: *každyckej* den (Polyň);

kádička: *kadýčka* (Varvaž.);

podnížky i *podnýžky* (Třebče);

ích — ých: síkli sme na *sadých* (Žihob.); v těch *telatých* je velkej rozdíl; na strnišťatých je pastvy habaděj; já by takovou krůšnu nenes na zádých za nic (Krasel.); a j. srvn. Tvarosloví.

S tím v blízké je souvislosti změna opačná srvn. § 72.

§ 44. *í* mění se v *ej.*

Výklad této změny obšírně rozbírá GHMl. I §. 166, i zbývá mi ukázati, pokud naskytá se též v nářečích jihočeských; předem již připomínám, že je společna všem nářečím, v nichž pak vykazuje sama o sobě některé vzájemné odchylky, a pro ty je potom zvlášť důležita.

a) po sykavých: do *zejmy* (Postřek.); *nosejček, vozejčch, zejskat* (Strážov); *sejto*; měl plnej *vozejk* (RHODS, Vejvan., Lobzy, Pr. Újezd, Bušov., Veselá, Dnešice, Letkov, Vejprn., Třemošná, Mirošov., Svejkov., Dobřív, Šťahl.);

budeme *sejt*; vloni sme *sejli* voves (Pr. Újezd, Stachov jž, Březany, Koryta, Chrást); *vyzejskal nožejk* (Křečov, Chrást, Svojn., Řepice); *tisícej, zejtra, zejskat, vozejk* (Komář., Sv. Jan, Velešín) a t. d.

po *ř*: na *přejvoz*; vona *přejdla* a von šíl (Sušice); sahaří dělají *dřejví*; máme dost *dřejvího; dřejvičko*; ale: ona je na dřivím (HHRaděj.); šední den chodime na *dřejví*; Tondo, pocem, dojdeš mi pro *dřejví* (Hvozd.); *nekřejpej* na mně; vono *skřejpá* (Horažď.); zmrzlý nesmí se *vohřejvat* hu kamen (Raděj.); za*hřejvat* (Svojn.); *hřejbek* (Zubč., Sv. Jan); ajž pod nim *zařejchtal* kuň (Hostice); *hřejbat* (Svojn.); kuň *řejchtá* (Velešín); řejtej mi řejtej ty koni vraný (Mařice); zařejtej z Moravy (Hartman.);

b) po *l*: *jelejtko*: *slejzat, vylejzat, lejt* (Svojn., Chotov., Kažňov a j.);

c) po *m*: *zažmejchat* koř. žen — bělrus. vyžmychatь (Svojn), srvn. MEW 408.

§ 45. *i* mění se v *u*.

Změna tato jest v jihočeských nářečích celkem řídká, na př.: je jako *vyzuna* (hubená) m. vyzina, srvn. mrus. vyzyna (Kolinec); obyčejněji se dlouží a rozšiřuje v *ou*, na př.: viděl *ďoury*, kde vostává kořalka (Kolin.); pacholik se *dourou* díval (Víteň, Křečov); zandej tu ďouru (Štekeň) srvn. stsl. dira, dêra rus. dira, dyra, pol. dziura; jsou to *kňoury* m kníry (Kažňov); *zajouc* (Svojn.) m. zajíc srvn. stsl. zajęcь pol. zając mal. vel. rus. zajuk; naše zajonc snad je památka na Poláky? Srvn. § 37.

Ve slovech *vuchr* m. vichr, *fučí* m. fičí (Křečov, Bušov.) je změna zvukodobná.

§ 46. *i* se mění v *e*.

Změna tato přichází dosti často a souvisí zajisté se zjevem opačným vyloženým v §§ 30 a 38.

Na př.: u kola sou *lešně* (Postřek.); srvn. hluž. lišeń a j.; *vokřen* (NKdyň, Lhota) stsl. okrinъ (pelvis); budou se *lehnout* v pašijový dni (Žihob.), m. líhnouti lišící se význanem od lehnouti, ač ovšem slovesa stejná; voda jako *křešťal* m. křišťal z krystall (Chrást); *zajec, zajeci* (Čížice); *zajéc* (Pačív); zastřelil sem *zajéce* (Žihob.); mnoho *zajeců* (Strašice) srvn. §§ 37 a 45; přeříkal celý *letanyje* (Horažď.) z lat. litania; stala se *plechta* (Postřek.) m. plichta (Matz. CSl 279); černý *maleny* (NKdyň) m. malina (MEW 181). — V leju a holenka je *e* náležité.

kreminal, premicí (Svojn.) premící (Roušín) z lat. cri-, pri-; prefunk (Trh. Sviny) z něm. prü- srvn. *fértoch* z něm. für-; — na *břecho* (Postřek.) m. břicho z břuch (MEW 22); hřeby byla přebitá (Lhota Kd.); cekánka přešla taky (Brníř.); přede už přestavenej (Vranov); já se (m) nepřešel čas (včas); divči přešla upleščela (ušplíchaná); přešli tam (Otročín), m. při-.

kolik si vyzeskal (HHRaděj.) m. zí-zej-ze; pro zetřejší hosty t. Ve slově *slezeno* (Svojn.); vezmi slezenu hovězí a uvař (NKdyň) jest *e* náležité,

(GHMl. I str. 28 stsl. slězena); stóji na *selnci*; bedle selnice je kříž (Kouto, Třemošna) koř. si-; — *c*ekánka přešla taky (Brníř.); starý načení (TRankov); tys *čen*čanej (Čížice, Křečov) prvé od čin, druhé snad onomatopoion?

spomenutej pes (NKdyň) m. pominutý anal. zapomenu; vejm*e*nek (Růvná, Strážov) m. vejm*i*nek a to za vý-měn-ek; fam*e*lije (Kolin., Hvozd, Loza, Čížice, Svojn.) z lat. familia; — *siberije* vánice (Hvozd, Křečov, Svojn.); — *pepličky* (Pocin.) m. pipličky srvn. MEW 247 sub pipa; dále sem sluší vřaditi taky: nejrači *pjel* pivo (Soběk.); pjela *pjevo* (Sulislav); vej som z dvěma koňma sosnu na *pjelu*: za*pje*š to; *bječ, čepjece, slepjece, krupjece; koupjet, komjesar* (Velešín) srvn. Hl. I str. 22; *Mělčice* m. Milčice (Krasel.);

šak j*e*nda šafaří bejvali pání (NKdyň); jendá šli za svatou (TRankov); to je j*e*lam (Jinín) stsl. ilomъ (MEW 95); *podješt* u pluhu (Varvaž.) v Komšíně podjíšť, v Vel. Boru podýšť, v Svojn. podjížďě srvn. Hl. I str. 6 pozn. 2 a str. 46 odst. 3, kde výklad po-dlí-šť a pod-jížď obojí chybný; mám za to, že je to pod-níž-ť od koř. nizŭ (MEW 216) t. j. dřevo pod spodkem vozu;

u reg*e*mentu (Hvozd, Křečov); k rek*e*mentu (Krasel);

d*e*rektor, med*e*cína (Svojn.); *vosládeč* (Varvaž.) m. osladič; blejšťeft (Postřek.); je rozpušťelý (Čížice, Křečov, Loza);

*ne*kdež tě tam nevidim (Mrákov) m. nikdež; *ně*kam nedělá kříž; ohň*e*pal (Postřek.) m. nikam, ohnipal;

mám *e*nejch starostí m. jinejch (Žichov.).

§ 47. Praejotace v *mʲe, mʲi, vʲe* mění se v *ň*.

Zjev tento uvedl sem již v Hl. I § 5. odst. 4. a proto vzpomenu zde pouze dokladů: *mně*sto, *mně*šťanka; *mně*l, *mně*ch; *mně*děnej, *mně*chejř; *mně*siček; v do*mně*, ze*mně*, v zi*mně*; *mni*láček, *mni*chačka, na ze*mni*; volo-*vně*nej (vlivem olovnice?), dří*vně*jší (může býti od dřevní). Změna tato proto je důležitá, že není obecná jako v střč., nýbrž značně ustupuje původní měkké výslovnosti.

§ 48. *i, í* mění se v *a, á*.

Zachytil jsem pouze: nedášli pokoj, tak tě *křásnu* (Hvozd.) srvn. křesati pol. krzosać, dále křísnouti a od toho křásnout; v *červavej* vořech (Svojn.) m. červivý je anal. ku krvavý a j.

§ 49. *i* mění se v *o*.

Zm. šnu tuto znám jenom ve slově jilm, na př.: j*o*lman, l*o*jman, j*o*lmanový hlavy u vozu (Křečov); srvn. § 46.

§ 50. *i* jest přisuto.

Přisouvání samohlásky *i* děje se v sousedství *l*, *r* (*ř*) na př.: ono to potom tak *shořikne* srvn. stsl. *gorьknąti, srb. goraknuti; na*hořiklej* chleba (Žihob.);

V *biblá* m. bilbá — blbá na př.: jedna je biblá (Postřek.) není *i* přisuto nýbrž je tu *e* změněno v i (MEW 9);

Poznámka. V *hřibet* m. hřbet stsl. chrъbьtъ vedle chribьtъ pol. chrzybiet vykládá GHMl I § 161 *i* za střídnici ь; snad jako v stsl. i v češt. jsou to dvojtvary proti chrъbьtъ je náležité hřbet a proti chribьtъ náležité chřibet (MLex 1098); leč mně neběží tak o výklad jako o doklady, které uvádím na tomto místě připomínaje, že tím odchyluji od GMlH. l. c., který je uvádí při střídnici *i* za ь: sprohejbal *řibet* (Sulislav); na hřibetě křičíl (Postřek., NKdyň); přitlačte se ke kamnum hříbetem (Kolin., Sušice, Žihob.); v chomoutu je kšír s *pořibetnikem* (Ondřov., Hvízdal.); dyť by se voj toho *řibet* polámal (Krasel., Volyň); *hřibet* (Přešt., Měčín., Kotouň, MVBor, Hradeš., Březan., Pačív, Chanov.. Míchov., Střelh., Komšín, Soused., Veřechov., Stachov jž, Rábí; Křečov, Koryt., Bušov., Chrást, Třemošná, HBělá, Čížice, Partot. Velešín, Sv. Jan).

§ 51. *i* se odsouvá.

1. ze skupin *tirt* a *trit* na př.: prapro*rs*ký m. prapořišťský (NKdyň) od jm. Prapořiště, ovšem důležito analogon prachat-ský, budějov-ský! srvn. Tvarosloví; žebřík má hole a *šprsle* (Polyň) z něm. spriessel; pan *kontrbuční* (Horažď.); čera sem platil *kontrbucí* (Krasel.); dále sem patří: *tepřva* (2 slab.) teď du (Brníř.); srvn. Hl. I str. 8, kde uvedeny ještě některé doklady.

2. ze skupin tilt a tlit, na př.: *slnej* (NKdyň); je veliký *plno* m. pilno (Pocin.); srvn. Hl. I str. 5.; *trefla* k obchodníku; *topli* sami (Sulisl.); *polte* nás šos m. polibte (HHRaděj., Křečov) srvn. Tvarosloví; *voplá* i op'lá moucha (Kolin.), srvn. část I str. 5; rovněž výše str. 36.

3. v středosloví ostatním a to v slabice

a) *ni*, při čemž zanechává *i* po sobě měkkost:

α) *ň*, na př.: kaňčka, skleňčka (Postřek., Polyň); na kaňčce má skleňčku na tabák (NPostřek.); dostal *peňze* (Brť.); *peňzky* se vytrousily (Kolin); *pšeňčný* votruby (Přešt.); zrovna *nyňčko* má hledat fisule; ny*ň*čky (Pr. Újezd); *poňženě*ku líbám m. poníženě ruku (Rokyc.); neňko (Komář.);

β) při čemž *ň* tvrdne v *n*, na př.: u *šibenci, pšence* (Postřek.); náši sili pšenci (Sulisl.); spadla mu do *stunci* — studnice (Lhota Kd.; Postř., Pocin., Dub. Lhota, Sulisl., Třemošná, Dnešice, Jíno, Koterov, Radob.); křipec dy kopaj *stunce* (NKdyň); stóji na *selnci* — silnici (Kouto); sijem

pšenci; budeme mít *pšenčný* jídlo (Raděj.); ny*n*čko (Štěkeň); sem snad lze přivésti i: *jenský* panenky m. Jininské (Boubín) a chuděnského pana hejtmana (Brančov) m. chuděnický, srvn. nahoře; *nenko* se to přespí (Hartman.); nemáš *nenkom* než tu; *nejnčko* chódi (Mažice);

Zdánlivě sem patří *sence* m. sednice (Dub. Lhota, Raděj. a j. v.), ale *sence* odpovídá po mém domnění stsl. senьca od sěnь (stěnь) t. j. stinné místo při vchodu, tedy přístřešek jako u ruského stavení kryl'co, při slovenském (zbytek) žriedlo (han. žudr?) přenesené z zápraží do stavení (srvn. sínec, dum, domeček = předsíň); sence změněna, protože se v ní sedí, na sednice.

b) *gi* vysloveno *ji*: velbloudi chodějí v *Ajptě* — Egyptě (Štěkeň); ty kozo *ejpcká* (Stachov jž.); *majstrát* (Svojn.); nosí sebou samý *lejstra* (Kažňov);

c) *či*, na př.: *spočtála* bych jabka na jabloni (Postřek., NKdyň a j.), srvn. stsl. čitati;

d) *ji* na př.: *Matějček* u *Matějčku* (Zbinice); *zajc* má nejrači hryz (Varvaž.); doza*jsta* (Svojn.); ten má už doza*jsta* dost nasopkováno (Hvozd);

e) v koncovce — *ovice*, na př.: *Buďouce*, *Horažďouce*, *Jetenouce*, *Chanouce* (VBor); *Chřešťouce* (Písek); *Horažďouce*, *Ptákouce*, *Sousedouce*, *Katouce* (Krasel.); odvezli mně do *Něhošouc* (Čeština); z *Modlišouc* (Soused.); z *Vrškouc*, *Prokopouc* (Strašice); dyž sme jeli do *Buďouc* (Horažď.); do *Vrcouc*; nejste ze *Smrkouc*? (Písek); ve *Zboroucích* (Strakon.); pudeš do *Přeborouc* na proceství? (Štěkeň a ve všech tvarem uvedených městech), srvn. Tvarosloví.

-ovic (possessivum): *Jehlikouc* vodu nechci (Postřek.); *kovářouc* Khodl připochtívá to žábě *Linhartouc* (Štěkeň); poj (pod) tim *šafářouc*, voknem (Křešťov.): hoch *Vrbouc* kouká ven (Písek); u *sousedouc* je lepčí půda (Krasel.); *Pajerouc* chalupa (Varvaž.); u tich *Královc* vrat (Hoslov.), kdežto v sousední Dobrši, Vácově a Nové Vsi je — *ojc*; — *Vančurkouc* grunt (Krasel) a j. v. viz Tvarosloví.

4. *i* na konci slov:

a) v koncovce dat. a loc. sing. *-ovi*: šel k *bratrov*, *sousedov*, *zednviko* (Netolice); Anka po *Kubov* Fírojc se v loni vdala (Lhenice);

b) v adverbiích *-eji* (-ejí) v comp. a superl.: *snázej* uschne (Postřek.); v Klatovech je *lípěj* (Polyň); *ráděj* řekni (Elhov.) a j.; v zájmeně: vona ti *j* (kytku) slíbila (Mažice);

c) vždy v infin. *-ti*: *nest*, *pect*, *chodit*, *volat*, *milovat* a t. d.

d) v 3. os. plur. praes. ind.: voni vás (sic) *chtěj* uřezat nohu (NPostřek.); tak holt *maj* stavět: *poslouchaj* (Otročín); mněl chlapce jak *řikaj* schovance (Elhov., Zbin., Svatopole); *zelenaj* se březiny (Hoštic.); *pobízej* de koho; *viděj* (Miroš.); *hlídaj*, *zobaj* (Pr. Újezd); dyž *daj* vému (Soběk.); *dávaj*, se tam syrový ryby, na*strouhaj* se (TOtěv.); který *maj* víc peníze (TBřezí) a j.

e) v praes. 2. os.: *muste* si to udělat (NPostřek.) a j.

f) v 2. oš. *si*, jeli příklonné: *tys*, *paks*, *projčs* a p.

g) v zájmeně *si*: abych + *s'* + je nakopál (Mlyneček); *cos kams*, (Strážov).

h) v slabice *li*: *všeljakej* člověk m. všeli- (NKdyň) a j.

ch) v předložce *mezi*: v *mezcestí* jméno pole m. mezi cestí (Bilenice).

Poznámka. V adjektivu *lacný* není *i* vysuto, nýbrž je to tvar náležitý (GHMl. I 227) a užívá se ho: *lacnej* (Strážov); tám ty chtěli *lacno* (Soběk.); vono *lacný* neni (Švihov.); *lacno* tam bylo (Kolin.); u nás je *lacnějc* (Krasel.); hult byla *lacnější* vlna (Strážov, Růvná).

o, ȯ, ȫ; ó ů.

ȯ znamená lomenou samohlásku mezi *o* a *u* (str. 1.) t. j. mluvidla zachovajíce polohu k utvoření *u* přistrojí se k artikulaci *o*, na př.: na ráno, bȯl, hȯbičku, a j. (str. 2). Připomínám, že nejzřetelněji rozeznával jsem tuto hlásku na Stříbrsku a to jen u starších osob, v Přešticích starý cihlář Kasl vyslovoval zcela zřetelně jen ve jménu lékaře p. Rȯbeše.

ȫ značí opět lomenou samohlásku z *o* na *e* t. j. mluvidla zachovajíce polohu k vyslovení *o* přistrojí se k artikulaci *e*; hlásku tuto pozoroval jsem u několika žen v Pocinovicích v slovech dömu a dölu, kdežto u jiných znělo jasně demu, delu a ve slově zapomönau v Přešticích.

ó zní v pošumavských nářečích velmi zdlouha, takže snadno lze postihnouti, že ve větě: dívčka bjéži dólu — nejdéle trvá *dó*.

ů povstalé z *uo* zní nestejně; někdy velmi dlouze, zvláště následujeli po něm *l*, *r* na př.: stůl, vůl, sůl, svůr, jabůrek (jabor); jindy kratčeji na př.: sůva, kůs (kos) a j., až konečně délka mizí docela, na př.: můj kuň pad a j. K postihování takových rozdílů je potřebí velké námahy fysické upjetím sluchu a pak hlavně zkušenosti; nezkušené ucho tone ve zmatku, neboť se mu zdá, že totéž slyší po každé jinak.

§ 52. *o* původní.

To objevuje se v některých slovech, kde v spisovném jazyce nacházíme jinou samohlásku.

a) v kmeni;

holáni (Strážov), pod *Holcem* — vrch Hulce (Srbice) srvn. MEW 71; *tořna*, *tořín* z něm. torsche (Postřek.); *tořen* (Horažď.); *tořt* (Strak.); máte hodně *kořtu*? (Krasel.); *toř* (Radeš.); *tořn* (NKdyň) a j.; má hlavička *kodrnatá* (Mrákov) stsl. kondrjavъ; *mora* je taková, co dusí (Brníř.), srvn. stsl. mora (MEW 201); *moří* noha (NKdyň); *smola* stsl. smola: mám ve všem smolu (Kažňov, Krasel.); ze smoly se dělá terpetýn (Hvozd, Kažňov);

kolna (Hvozd, Křečov; Horažď., Řesán., Svojn., Komář.); *pole* — půle stsl. polъ (Svojn.); *nosky* — nůsky u bot (NKdyň); *Mikoláš* (Svojn.); *paznoht* — nehet u nohy (Zubčice); tadle kráva *štochá* (Měčín, Štěkeň, Soběk.); *proštochnout* (Varvaž.);

b) v koncovce:

k Smutk*óm*, našim vinik*óm* (Besed.); vol*om*, koň*om*, (RHODS, Rohozno jž.) a j. v.; viz Tvarosloví.

§ 53. *o* je střídnicí.

1. za prsl. ъ, na př.: rochadlo (Rábí); rochák — pluh (Řesán., Kvášňov.); rochadlo se mi polámalo (NKdyň, Horažď.), srvn. stsl. rušiti od rъch-, rus. ruchnuť (drobiti) a j. Vedle toho objevuje se v témže slově *a*, na př.: rochadlo i r*a*chadlo (Postřek., Ondřov., Hvízdal.); r*a*chák = dřevěný pluh (Soběk.), srvn. r a c h ъ slov. rašiti, patrně sobě oba kořeny odpovídají jako v češtině, kde ostatně má převahu r u c h a d l o.

b) v příponě: to sou *tenonký* nítě; ty sou moc tenolinký (Horažď.), srvn. stsl. tьnъkъ; voda *čisťonká* srvn. stsl. čistьnъkъ (Pr. Újezd, Lobzy, Veselá, Třemošná, Chrást);

2. za cizí *a*, v čemž shoduje se s řečí spisovnou (GHMl. I § 177).

§ 54. *ó* vzniká

1. fonetickým dloužením, na př.: p ó l e, T ó n a (viz dloužení);

2. stahováváním, na př.: *nole**) nyčky už to neni (Mažice) m. n o a l e;

3. dloužením v násloví přízvučného *o*, jež další změnou přešlo konečně:

a) v *û*, na př.: *ûsmej* (Komář.); *vûsmej* den přídu zas (Raděj.); už jede *vûsmá* (Chrást, Křečov, Třemoš., Hvozd); *vûsmej* rok (HBělá, Jinín; Štěkeň); na *vûzce* sedí hnízdo (Postřek.); vokynka na *vûji* t. j. *vûj* i to *vûje* (NKdyň); *vûsa*, vůsy stsl. osa (DKrál., Lhenice); ve *vûsle* — pole (Soběš.); hledě v *ûče* sem se vokrádal (Varvaž); *zvûstala, zvûstatky* (Řepice); *Vustra* (Sušice);

b) v *ou* na př.: *ouhromně* velikej (Kolin.); *oufjera* (Partot:), chodíme oufjerou — koledou (Přešť.); Jouzo, roužni světlo za oufjeru (Krasel., Křečov, Chrást); *oumladí* (Třebče); bylo habaděj *ouvoce* (Horažď., Štěkeň, MBor, Pačív, Březan, Pr. Újezd);

c) v *û* a krátí se v *u*, na př.: n*eurazný* — nehorázný, neurvalý (Koryta, Kolin.); které přízní se s stsl. gorazdъ (MEW 73).

---

*) Srvn. synizesi.

§ 55. Za *o* bývá *a*.

V některých domácích i cizích slovech mění se *o* v *a*, na př.: *capouch* — díra z peci (Křečov, Druzd.); pec má capouchy (Horažď., Křešťov., Varvaž., Netol.); capuch (NKdyň), srvn. stsl. sopotъ canalis (MEW 316) v střč. říká se lišky; — vzal *pochap* na stranu (Křečov, Hvozd, Kažňov); ten vzal *pocháp* (Jinín); — *rapucha* srvn. bělrus. rapucha (Horažď.); nech si zajít, nebo dostaneš přes *klafák* srvn. klovati stsl. klьvati (Křečov, Hvozd, Kažňov); — chodit na *prahútky* (Lužen.) odvozeno od hutu (táč, pobyt) a předpony pro srvn. pronárod — pranárod (Mikl. EW 264 a Mikl. Lex. 654 a 690); v Postřek. slyšel jsem: na *probudky*; — *pavyk* v stáji (Třebče) strč. povyk srvn. s tím stsl. *pa*-vlaka a j. Mikl. EW 253.

Valtýřov*) — Poltýřov; nemužu přetlumačit střč. tlumočit maď. tolmács z tur. (NPostřek.); u *Ka*děrů m. Choděrů NKdyň); má taky pa*ra*metr m. barometr (Strážov); *Da*dlino chlapec z D*o*rothea; byla sem *a*perírovaná m. operována (Polyň); kolof*a*nt m. kolofonium (Křečov, Hvozd, Kažňov, Svojn.); venku je dnes m*a*rast z něm. morast (Štěkeň, Hvozd), srvn. též Mikl. EW 183; mara-; kont*ra*lor m. kontrollor (Křečov, Kažňov, Horažď.); balk*á*n šp. balcon (Horažď.).

§ 56. *o* se přehlasuje v *e*.

V tom je úplná shoda se spisovným jazykem. I tu střídají se tvary: mac*o*cha — mac*e*cha, v ňom — něm a j. na př.: neni tadle ta matka (žena) *macocha* (DBělá); *macoška* (Hvozd, RHODS, Partot.; Svojn.).

Poznámka. Ve slově jez*o*vec — jez*e*vec jest samohláska vkladná srvn. stsl. jazvьcь stč. jězvec (GHMl. I 162).

§ 57. *o* seslabuje se v *e*.

1. přichází tato změna v slabikách měkkých:

če m. čo, na př.: *čečka* (MBor, Kotouň, Strašice, Strakon.; Křešťov., Dobev, Boubín, Varvaž., Svojn.; Komář., Sv. Jan, Velešín); to je drobná *čečka* (ZZbor., Krasel., Chanov., Soused., Veřech., Račov, Pačív, Kvášňov., Rábí, Hradeš., Komšín, Březan., Střelh., Křečov, Písek); po *čejce* (Krasel.); čečulka (Koryta); *čekuláda* fr. chocolat (Horažď., Pačív; Bušov., Křečov); čečka (Roušín);

2. přichází v slabikách neměkkých:

se m. so; na př.: *sebě*, *Seběnov* — ves (Komář., Velešín, Sv. Jan); *setva* (Varvaž., Krasel., Svojn.; Todeň, Třebče); setva sme začali; setva se votočim (Štěkeň); *setvinka* tam přišli (Sedlík., Horažď.);

*) Toto je původnější od něm. Walther.

de m. do, na př.: *demu* (NKdyň, Mrákov, Sulislav, Strážov, Přešt., Mezholz, Rábí); demu nes pivo; šli sme *dem* (Soběk.); no já, já du *demů* (Dub. Lhota; Jíno, Kotouň, Měčín, Janov., Druzd., Bilen.); pudeme *dému* (Břežan., Horažď., Strašic.; Chrást, Dnešic., Koterov, Čížice, Stachov jž.); přěšil *dem* (Postřek.); *dém* (Koter., Kvášňov., Čížice); jedú *dejmu* (Sulisl. Drachov.), dy pudou *dejm* t. j. voli šli *dym* (Víteň); — ale: dyž vony nejsou doma (Stražov a j.); — dyckyn *delu* dělám kříž (Postřek., Mrákov, Pocin., Strážov, Soběk., Přešť.); přišel *delů* (NKdyň, Růvna, Brť, Mezholz, Kotouň, Janov.); *délu* (Chrást, Dnešic.); z Vodelenky (Sušice);

te m. to, na př.: já *te* (to) nevím; po*tem* přěšil (Postřek); potem ví (Brnič., Strážov); já ti *tebě* dám zmetku se zmetkem (Třebče); *potegrafie* m. foto- (Roušín);

ne m. no, na př.: pren*e*tyrováno (Postřek.) z nota; pan sudí ten *ne*votný (Kouto); jedn*e*mu věř (Pr. Újezd) anal. k pěknemu;

re m. ro, na př.: *re*šty (Horažď.) m. rošty z něm. rost plur. röste! *prefesor* m. professor (Roušín);

mě m. mo, na př.: mochurka i měchura (Domžl.) srvn. rus. mochorъ.

§ 58. *ó* mění se v *ů*.

ó rozšiřuje se v staré češtině v *uo*, na př.: b*o*h — b*uo*h a později stahuje se opět v *ů* — bůh (GHMl. I § 183); v nynějších nářečích jihočeských je znamenitě změna tato rozšířena v domácích i přejatých slovech. Lze pak tu postihnouti dvě vývojové fase:

a) po stažení zůstala délka (*ů*),

b) po stažení nastalo krácení (*u*).

V prvém případě lze ovšem bez nesnáze shledati příklady, v druhém však činí obtíž to, že tu změna *ó-ů-u* spadá výsledkem v jedno s změnou *o-u*, která, jak bude vyloženo, jest rovněž četná. Mohl bych vyhnouti se nebezpečí omylu spojením obého v jedno, leč neučiním toho, domnívaje se, že ulehčím zkoumání toho zjevu těm, již bezprostřední znalosti těchto nářečí nemají, když se pokusím sám o roztřídění obou skupin.

Pro snažší přehled rozděluji pak početné příklady na:

a) jednoslabičné, b) víceslabičné s délkou v prvé slabice, c) víceslabičné s délkou na mimoprvé slabice.

a) slova jednoslabičná.

Sem nepojímám složená, na př.: záhon — záhůn a p., poněvadž liší se přízvukem.

kůs — kos, *lůs* — díl (Postřek.); *lůsy* — záhumence; *svůr* spojuje držák a vošití na válku (Klenč); děrek má *kůš*; *stůhy* od stoh (NKdyň, Brnič; Brť); dělá *důch* (došek) na střechu (Křečov); *kůs* je černej (Koryta, Račov, Krasel., Todeň, Sv. Jan); to je *kůš* (Postřek., Křečov, Koryta

Přešť.: Zubčice); dej koňom *kůš* sena (Druzd.); to je velkej *štůs* z něm. stoss (Křečov); *svůr* — řemének (Druzd., Střelhošt.); svůr — pleteň cibule (Hoslov.); *klůs* je zandanej — stružka srvn. něm. klause (Horažď., Varvaž.); dělá mu to na *zdůry* — vzdory (Měčín); na *zhůni* (cesta); ta jeho žena je *schůn* — přičinlivá (Horažď.); celej *růj* (včal) je pryč (Jinín, Krasel., Svojn., Volšov, Stachov); on *hůlt* příde m. holt — halt (Doudleb.); *škůp* (Zubč.); na *lůsu* — pole Částkov, Kašper. H., Střelhošt.): *půd* m. pod (Račov).

b) víceslabičná s délkou na prvé slabice.

Předem srvn. § 54., kde uvedeny jsou příklady dlouženého *o* v násloví a rozšířeného dále v *ů*, kde dloužení vzniklo vlivem přízvuku, neboť i toto dloužení je po mém zdání přízvukové.

1. kmenoslabičná délka:

bůty srvn. fr. botte švéd. bota (Mrákov); musim mít bůty (Brníř., Křečov); *bůťací* — nadávka (Dub. Lhota); *bůta* — podšitá punčocha (Polyň); *chvůje*, *chvůj* (NKdyň, Sušic., Rábí, ZZborov., Březan., Hradeš., Varvaž., Míchov, Štěkeň, Mečích., Chanov., Písek, Veřech., Komšín, Čížice, Račov); shrabala hráběma chvůj (Letkov, Třemošná; Strašice); *chůje* (Velešín, Roušín); *šůty* z něm. schote (NKdyň, Mečín); ťák *kůsa* srvn. kůs (Křečov, Roušín); naproti Kocourkově *půlt* — poli (Smrčí); *krůsna* stsl. krošnja (Ouboč, Svojn.); já by takovou *krůšnu* nenes na zádých za nic (Krasel.); kocour prál, že pude k *Důře* — Dorota (D. Pořič); leh si na *hůře* (Strážov); stávej z *hůry* (VBor): šla na *krůtky* (Žihob.); sbírá krůtky (Písek); *svůrní* hřeb (Hradeš.); voplín nad rejdovačkou votáčí se kolem svůrného hřebu (Bojan.); k stříhání užívalo se *nůží* (Horažď.); tady máme *lůšck* z něm. loch (Písek); *kůpka* — kopa; *krůvek* — kranclík; *smůla*; *důjek* srvn. zdojky (Svojn.); já a *kmůtr* byli sme tam (Druzdov. Čížice); *kůpr* stsl. koprъ (Račov); *štůlou* svázaná (Hartman.); *nůsal* — nosík, *vůzal* — vozík, *nůžal* — nožík, *sůva* (Zubč.. Veleš., Sv. Jan); *hůska hůsčí* — vosa (Roušín); z *hůra*, z *důla*; *kůpnul* (Besed.); stará slepice *kvůče* (Babin.); *schůnět* srvn. schůn (Račov); *krůpnout*, *schrůpnout* (Svojn.); na *hrůbatec* — jm. pole srvn. hrob (Bojan.); *kůrovitej* od kora (Řepice);

2. předložková délka:

do. na př.: *důmění* (Todeň) a p.

po-, na př.: řezal *půval*; *půzednice* (Postřek.); *půběrek* — pověra (Starec); *půkladek* — pouch (Ouboč); *půnebí* — půda (Pocin.); to mělo dobrej *půčinek*, *pu*jezdný (Horažď., Komář.); to je v jednom *půřadí* (Babiny); *půcaď* — posud (Krasel.); přišil mu *půhlavek* (Štěkeň); *půvěr* (Svojn.); z *půvolna* (Varvaž.); *půcaď*, *půcato* (Račov); *půval* (Křečov); *půzdný* (Dneš.);

pod-, na př.: *půvalky* — podvalky (NKdyň); bylo to na *půdzim* (Žihob., Boubín; Křečov, Varvaž., Soused.); v *půzimku* (Březan.), ale v Račově a Řesan. je v pozimku; to pole se táhne až *pů* ten les (dolů pod les; Krasel.);

pro-, na př.: *průhon* — ob. pozemek (Druzd.); *průstraňky* přetrhal (Nežet., Velešín); *průdělek* (Varvaž.); pod kobylou je *průvlač* (Pocin.); *roz-*, na př.: *růsporka* (Veleš.); *růzvora* (Sv. Jan).

c) víceslabičná s délkou na druhé nebo ostatních slabikách.

1. *kolůřky* — koroře; *brambůr, brambůra*; na *jabůrek* vletěla -javor (NKdyň); tvarůžek (Strážov); *letůšně* (Žihob.); *hlybůček* (Horažď.); *žingrůty* (Babiny): *jablůnek* (Řepice); *bandůr* — pandor (Rokyc.); *brambůry, malůvat* (Čížice) a j.

2. *zarůstlý* šecko; ta je *vokůzlena* (Postřek.); hde je to na *pozdůl* (Slivon.); *pohůnek* — honit (Měčín); *nebůj* se hladu a j. (Svatopole); *zahůnek*; *nedůstatek* (Varvaž.); *hamůr* — humor (Zubč.); *podrůst* (Koryta);

3. samo*kůlko* — kolečko (Komář., Třebče); fus*půdna* — něm. boden (Varvaž.).

§ 59. Táž proměna ale *ů* zkráceno.

1. jednoslabičná: šenkýřojic *stuh* — stoh (Druzd., Chrást, Bušov.); do *lusu* — los (Postřek.); *kuse*, kuse. černej ptáku (Prapoř.); *chvuj* (Hoslov., Krasel., MVBor, Pačív, Střelhošt., Bojan., Křečov; Koryta, HHRaděj, Svojn.); ne*buj* se (Varvaž., Štěkeň, Svojn.); na *buk* (bok) zaveš karabinu (Mažice);

2. dvojslabičná: a) malé *kutě* — kotě; *stunat* (NKdyň); stunal (Sulisl.; Mezholez); vyčesala *chumač* vlasůch (Hvozd, DBělá, Svojn.); u voltáře *štulú* sundané — štolou spojené (Mrákov); *schuvat* (Řesán.); *stuji* jedna vesnice (Zbin.); stávejte, *kuláři* (Hoštice); dyby si šel rači na *krutky* (Krasel., Křešťov., Jehnědlo, Březí); *kupni* ho, *ruždí* (Třebče); — b) *vokuv* — okov (Chrást); truhlík na *brambury* (NPostřek., Brníř., Polyň); to je jenom do z-*bramburu* polívky (Postřek.);

3. víceslabičná: a) tuten *vokulek*; *neskuvalo*; byl *stunavej* (Postřek.); lice i *vobučí* (Mrákov); *bramburák* (NKdyň); to *vobují* sukno je hader (Štěkeň); vobučí i *pobučí* (Krasel.); vobuje věc (Svojn.); *vobučí* (HBělá, Hvozd, Koryta, Křečov, Bušov., Horažď., Druzd.); *chuděcí* závaží u hodin (Sulisl.); věrtel *humolek* stsl. gomolja srvn. i homůlka (MEW 71; Branšov., Smržov.); na *kuliku* přibitej (Křečov); *pohunek* (Velešín); *pudpura* -podpora (Třebče); budeš nahazuvat hnuj (HHRaděj.) a mnoho jiných sloves, jež jsou uvedena v Tvarosloví.

b) v předponě: na *pu*nebí uložili seno (Druzd., Postřek., Chrást) — ale ponebí (Chanov., Veřech., Račov, Pačív, Kvášňov., Krasel., Míchov, VBor, Hradeš., ZZborov., Řesán., Komšín); *pu*zednice (NKdyň); — my tu ne*vustanem* (Sulisl.); — *ruzkvásek* (TRankov); popadla *ruzporku* (TOtěv.); *ruzvora* (Třebče); -- *prustaněk* t.

Sem nepatří *puklička* (Strážov, Růvná, Kažňov, Křečov, Horažď., Svojn.), neboť je tvar náležitý od pukla, nikoli od po a klásti, srvn. GHMl I 259.

§ 60. *o* mění se v *u*.

Vedle předešlé změny přichází v jihočeských nářečích ještě proměna *o* — *u* a sice přímo bez předchozího dloužení, tedy bez středního stupně (o — u o — u); v tom shoduje se částečně s řečí spisovnou, částečně s ostatními nářečími, jak samo z příkladu vysvitne.

Proměnu tuto postihujeme: a) v slovech přejatých, b) domácích

a) slova přejatá:

do *Rušperka* — Ronsberg; *pukl* — böckel; vo *krubijance* nesmí říkat — grob (Postřek.); na-tím *fundem* (fondem) kontrbučenským (Kouto); *kumpas**); von (ven) *furt* dbála — fort (Lhota Kd.); *ubrfořt* (Sulislav); *hult***) jak se říká votčim (Strážov); ten hult muší (Růvná): *kumpasek* (Kolin.); pukl (Branšov., Smržov., Volšov, Měčín); *murdie* (mon dieu) já nevim (Soběk.); *reškunda* — risconto (Štěkeň); *Juhana* (HHRaděj.); náš *Juhan* má *furt* ňákej undrholt; puč mně *hornudli****) (Loza, Krasel., Štěkeň); *harmunika*„ *sprubnou, kurel* (něm. koller), *Lujza, Juhan, Muric* (Svojn.); *kular, kural* — koller (Roušín); — co to dítě furt tulik řeve; *čekuláda* fr. chocolade; *brazuleta*, i brazoleta ze špaň. brazalete od brazo (rámě), neboť ve vlašť. je braccialétto a fr. bracelet též ze šp. (Horažď.); *buk* (bock), *kundychtor*, *pistule* šp. pistola (Janov., Hartman., Zubč., Roušín); je v dobrej *hamuře* — humor (Strunkov.); to je *lukajka* z něm. dial. lokai fr. laquais (Křečov); *ornudle* (Bušov.); *kumpost*, *Veruna* m. kompost, Veronika (Koryta); ten nebohej *Lujza* se nakrchlá (Kažňov); *ju*, pánečku, tak to muší bejt (Hvozd); *fizule* strhněm. p h a s o l (Mikl. EW 8; Chanov., Střelh., Křešťov., Svojn.; Todeň, Sv. Jan); *fazule* (HHRaděj., Třemoš.. Vlčtýn, Výrov; Chrást, Křečov, Rábí, Krasel., Kotouň, Řesán., Štěkeň, Soused., Veřech, Račov, Písek; Stachov jž.); *fezule* (VBor); *fazul* se nepřímla (Hvozd); — *furt*, *puk* (bock); *pístula* (Doudl., Zubč., Komář.); u nás je to hult furt zlý (Rohozno, Nežet.); krum*pulec* m. -holz (Velešín); harmunika (Komář.); *ju* — ja, jo (Svojn., Todeň); *pulicajt* (Velešín); hornudle (Sv. Jan).

b) slova domácí:

tulik, *tulika* — tolik (Postřek., Rábí, MVBor, Březan., Mečích., Střelh., Chanov., Veřech., Račov, Varvaž.); rostlo tulik hub (Křečov); tulik vovoce (Bušov., Svejkov., Letkov, Chrást, Miroš., Dneš., Dobřív, Třemoš.); nejsouli tu tulik čísel (Kuciny; Přešť.); dvakrat tulik mu dal (Elhov., Žihob., Sušice, Písek); bylo tulika závějůch (Krasel.); *tulilejk* to zrovna bylo (Lhenice); — mezi tou stuncí je *stuka* — stoka; *škuřicl* srvn. stsl. skora mrus. škura (Mikl. EW 302; Postřek.) *kulik* si mně šátku dala (Mrákov); *runčák*

*) kompost — kumpost — kumpas. — **) halt — holt — hult. — ***) Z něm. dial. h o r n o d l.

i ronćák (DBělá); málo pisníček víme, *tu* (to) je chyba (Svatop.); já *sum*; (som) prál zupravdu (Strašice, Stachov jž.); *napruti* (Komář., Sv. Jan).

Poznámka. Sem tuším nelze počísti: v *tumnym* — jm. lesa (Vochoz), které snad souvisí s pol. tuman z tur. tuman; dále: voz*u*pravdu (Hoslov.); já sum prál *zu*pravdu (Strašice); *zu*pravdy (Svojn.).

§ 61. *o* mění se v *ou*.

Změnu tuto vykládá GHMl I § 184 postupem *o* — *ó* — *uo* — *ů*, načež tato hláska výsledná splichtí se s *ú* majíc s ním stejnou výslovnost, a nastupuje druhá řada *ů* — (*au*) — *ou*. Změna tato je v jihočeských nářečích hojná a to v domácích i přejatých slovech.

a) slova přejatá:

boukaly — hrnce z něm. pokal (NKdyň); *štrouzok* — strohsack, *coulštuk* — zollstock (Křečov, Vejprn., Koryta, Stachov jž.); *Roulenc*, *Jouza* (HBělá, Kažňov, Svojn., Štěk., Komář.); *kroudnovat* — dial. begnodn? (HHRaděj.); *štoula* m. stola (Besed.); pane *baroun*; to sou *barouni*: pan papež, pan biskup, pan císař a umřou (Přešt.); baroun, *bagoun* — něm. wagon (Koryt., Křečov, Mažice, Hartman.); *dragoun*, *kanoun*, baroun (Strážov, Kažňov, HBělá, Svojn., Roušín); *Samsoun*, *pakfoun*, pak*fou*novej z angl. packfong (Roušín); *kujouny* — punčochy bez šlapat srvn. šp. guion (Varvaž.); náš *Adouf* má pěkný klofníky (Štěkeň); *maroudí* a klempíruje (Horažď., Krasel.); je už pár dní nějakej *marouda* (Jinín); Jouza Barounouc (Horažď.).

b) slova domácí:

roužat, lucerny sou *roužnutý* (Postřek, Sušice, Roušín); *roužni* sirku (Horažď., Štěkeň); *Jou*zo *rou*žni světlo za *ou*fjeru (Krasel.); *roužla*, *moulit* (Svojn.); roužni (HBělá, Čížice, Písek, Lhenice; Komář., Veleš., Březí, Otěv., Besed.); *žoudat* srvn. pol. żądać kaš. żodac stsl. žędati (Komář.); *roulička* — rolnička (Sv. Jan); — *kloukoče*, *houbor* (hovor), *houvězí* (NKdyň); huzený a houvězí maso (Postřek., Koryta, Křečov, Bušov., Druzd., HHRaděj., Svejkov., Chrást, Radobyč., Přešt., Řenče, Mečín; Dneš., Veselá, Lobzy, Letkov, Pr. Újezd); po větře napadlo *ouvoce* (Horažď.); ty v jednom kuse *žmouláš* (Štěkeň); Haška hledá *kouzále* — kozle (Sulisl.); *doulu* (Koryta); mněla *touho* mlynáře; do touho ne; já na *tou* (to) kázání nejdu (Přešt.); — *mozouly* (Horažď., Partot., Štěk., Roušín); nemůže si *udoulat* — odvyknout (Hoslov.); roz*koucíme* na vokolky (Spůle); *uloužilo* (uložilo) se to (Přešť.); ty se rozkoucí na vokolky (Dub. Lhota); *prďouch* i prďoch (Třebče).

V adj. poss.: u tich *královc* vrát (Hoslov.); u tich *bednářouc* (Hošť.); *šafářouc* (Řepic.); srvn. Tvarosloví.

Ve jménech místních: v Horažď*ou*cích jest *ou* vyložiti z *ov*: — ďo*vi*cích, -ďo*v*cích — ďo*u*cích viz Tvarosloví.

§ 62. *o* mění se v *i, y*.

Změna tato opětně se vyskytuje v domácích i cizích slovech, na př.: *potynout* — potopit (Černice); oubytě, *souchytě* — souchotiny (Svatop.); *protykol* — protokoll (Brloh); vejce už je *naklibaný* — klovat (Křečov, Varvaž.); *klifák, klifec* (Horažď., Štěkeň); ty vejce sou už *naklíhnutý* — klov- (Žihob.); kuřata se už *klivou* (Kažňov); *klivat, klivák*, protykol (Roušín); *firšlák* — vorschlag (Horažď.); *firhonka* — vorhang (Maloveska); *firhánka* (Křečov); *firhaněk* (Vejprn., Kažňov; Komář.); *krýv* m. krov srvn. bulh. pokryv — střecha; (Besed.).

§ 63. *o* se přisouvá a odsouvá.

Přisouvání této samohlásky na konci pomístných vlastních jmen je zvláštností jihočeskou, alespoň jinde nevyskytá se tak obecně a často. Zvláště jména na *-ov* a *-ín* obecně tomu podléhají; z toho možno domýšleti se, že s jmény těmito nakládá se jako s přisvojovacími přídavnými, která mívají ve všech rodech *-ovo, -íno*; avšak upozorňuji na pomístná jména mazovecká a maloruská, která touž jeví náklonnost k přisouvání *o* na př.: Sękowo, Mielno, Micko, Przeczno, Zbarzewo, Borzniewo, Tarnovo (Toruň) a j. v; na př.:

-ov: Nový *Postrčkovo, Chodovo, Kýčovo* — Klíčov (Postřek., NPostřek.); *Stankovo* (Pocin.); *Braňovo* — Vranov, *Bytovo* (Sulisl.); *Švihovo* (Janov.); *Dražejovo, Paračovo* (Řepic.); *Měcíchovo* je příď, *Hlupíno* je stranou (Slivon.); *Mukárovo, Skrobočovo, Hodějovo* (Krasel.); *Radešovo* (Češtice); *Vácovo* (Krasel.) a j. Zrovna tak mluví se přirozeně v místech uvedených za doklad.

Dle toho per analogiam utvořeno: *naděj ovo* — jm. lesa (Ostruž.); já nemám žádný *domovo* (Žihob.).

-ín: *Jiníno* (Řepic.); *Pteníno* (Přešt.); šli sme přes Jiníno (Jinín, Nebřehov., Třešov.); tále je *Hlupíno* (Komšín); *Dřešíno* (Češtice).

Odtud přechází jazyk dále a říká se: *Tejno* = Horšův Týn (Postř., Sulislav); *Houvězdo* = Oujezd (N. i St. Postř.); *Vozdo* = (Hvozd) je česká Sibérye (Hvozd) a j.; — sem jest počítati rovněž: *mráko* — mrak vedle mráka (Přest. a j.); přines *kopisto* = kopist (Kažňov); to je *sudno* = suden (Sulisl.); zač je futro pod *živůtko* = živůtek (Horažď.) a j.

U jmen pomístných mimoděk tane, tuším, mluvícímu na mysli »místo« a tak místo Švihov (hrad) říká se Švihovo (místo) a to pak působí na jiná podobná jména a přechází konečně z vlastních na obecná.

o se odsouvá zřídka, na př.: *kontrhol* m. kontrollor (Křečov, Roušín); *Svat, -u* m. Svato (pole) Horažď.; *kroseky* m. koroseky, *krotfa* m. korotfa (Roušín);

u, ú; au, ou

§ 64.

1. Vokalisaci předložky *k* jsem postřehl zřídka, lid pošumavský si v tom nelibuje, a mohu hned přidati, že ani v rukopise z r. 1743 obsahujícím kuchařské předpisy z téže krajiny přes hojnost jiných zvláštností skoro naprosto není o ní sledu u předložek vůbec.

2. *au* přichází v slovech cizích, srvn. § 3., zřídka též domácích, na př.: *kňaučet* (Sv. Jan), tvořené onomat. Jindy splynutím předložky s jménem, na př.: ten má *zǎ-ušima* (⏑ ∪ ∪; Kolin.); von tě tomu nàučil (Janov.), při čemž bývá přízvuk velmi patrný; nebo: *ona-uj-šla* (VBor) čti ∪ — ∪ jako jedno slovo, a p.

2. *ou* povstává rovněž v synizesi, na př.: táto *Boušek* rouž sirku m. Bohoušek (Hvozd); tuhlejk *poudal* jeden, že to tak bylo; *poudali*, že z toho nevýde m. povídali (Lhenice). Rovněž změnou fysiologickou *v* v *u*, na př.: *šikounej* m. šikovnej (Postřek.).

3. *au* mění se v *ai* (aj) v slově *Aigustýn* (Varvaž.; srvn. § 3. odst. 4.); nejčastěji měnívá se v *u*, na př.: *tumlovat* se z něm. taumeln (HHRaděj.); do *Strubiny* m. Straubing (Kouto); ve slově: som z velkýho *houzu* (Třebče) je přímo dial. něm. hous přejato.

4. *ou* mění se někdy v *a*, na př. *křiklán* m. křikloun (Třebče), kde tuším skrývá se výslovnost *au* přešlá v *á*, nebo analogie: dlouhán.

Poznámka. O hloubka — *hlejbka*, ploutva — *plejtva* srvn. GHMl. I str. 256; vedle dlouho slyšeti ve Hvozdě: nebuď tam *dloho*; ve vlastním jméně Trouba je v Boubíně *Tramba* Jan, neníli polského původu.

§ 65. Za *u* bývá *y* (*i*).

Záměna tato jest dosti hojná.

by m. bu, na př.: *dobydeme* huž dnes banďury (Hodovíz); zbydu tam obyčejně poslední (Hvozd); málo mu zbyde (DBělá, Křečov, Kažňov; Maloveska); *pobyďme* tu (Strakon., Svojn.); byď, byďme, nabydeme (Komář. Doudl.);

ly m. lu, na př.: zdychá *zhlyboka* (Kouto, Sušice; DBělá, Křečov, Maloveska); *hlyboký* (Bušov., Třemošná); do *hlýbky* přes osnáct coulu (Všelaty); na *hlybocku* jm. pole (Smržov.); *hlybůček* — jm. rybníka (Komšín); na *Hlybokej* (Vochoz; Račov, Krasel., Varvaž.);

mí(y)m. mu, na př.: muchomírka, muchovírka m. -můrka (Bělá, Křečov, Hvozd, Chrást; Přešt., Křešťov., Partot., Krasel., Varvaž.); to se *mysí* obrátit ke slunceti východu (Postřek.) srvn. müssen;

pi m. pu, na př.: tam je ňákýho *piškvorce* (Horažď.);

ci m. cu, na př.; *cilí*finda stč. culifinda — káva (Štěkeň); čérty sem tam *vocit* vyhnal (Kažňov, Elhov.);

ky m. ku, na př.: *podkyď* sem moh, tak to šlo (Horažď.); jen *dokyd* maroudí (Račov, Hoslov., Varvaž., Krasel.); *vodkyď* ste? (Třebom.); dokyď ho neroztrhám (Čimice);

ty m. tu, na př.: *votyd* tam nejni daleko; votyjdle (Krasel.); neni vo ní ani *potyky* m. potuchy (Svojn.); není vo ní ani *potichy* (Sušice), kde se vyslovuje měkce;

dy m. du, na př.: *kundyktor* (Janov.); *kundychtor* (Zubč.) z lat. conductor.

§ 66. *u* mění se v *o (ȯ)*.

I tato změna je fysiologická; mluvidla nastrojená vysloviti *u* přejdou v polohu širší a otevřenější, takže vyzní *o*, které skutečně zní poněkud temněji nežli v slově *oko*.

Na př.: *žola* m. žula (Varvaž.); do *Pardovic* m. Pardubic (Postřek.); pad mi rok a *hodělal* (udělal) sem jedenáct set (Brť); *korotve* od kur (Postřek., Horažď., Řesán., Besed.) srvn. Mikl. EW 148; jak to *oslyšela* (Hoštice); *mochovírka* m. mucho-; *syrop* angl. syrup; byl v dobrym *homoru* m. humoru (Křečov); *moší* bejt m. musí (Besed.).

Ve slově *obrus*, *obrousek* (Přešt., Varvaž.) vedle ubrus není dial. změna, nýbrž již stsl. je obrusъ i ubrusъ (sudarium) a tak i jinde, srvn. Mikl. EW 23; ve slově *šnodlik* k biči (Kažňov.) naproti *šnurka* není změna *u* v *o*, nýbrž je to z něm. schnürlein.

§ 67. *ú* mění se v *ou*.

Původní dlouhé *ú* změnilo se průběhem jazykového vývoje dvakráte: a) rozšířilo se v *au* a b) spodobilo v *ou* (GHMl I § 197.). V jihočeských nářečích však byl průběh jiný, jak tento článek ukáže; tu objevuje se totiž dnešní stav takto:

a) prvotní *ú*;

b) prvotní *ú* rozšířené v *ou* (stupeň *au* vymizel);

c) prvotní *ú* zkrácené v *u*.

Odstavec b) pak rozpadá se ve dva oddíly: *ú* — *ou* a *u* — *ou*, tento druhý značí proměnu krátkého *u* přímo v *ou*, tedy stupeň nejmladší.

a) prvotní *ú*.

Dříve bylo rozšířeno mínění, že v podřečí chodském oproti spisovnému *ou* vesměs jest běžno *ú* a odtud že centrifugalně mizí směrem k Plzni a Klatovům. Sám jsem to též očekával ubíraje se do Domažlicka, leč shledal jsem brzy, že toto filologické dogma zakládá se na pouhém generalisování zvláštnosti, jíž vůčihledě ubývá a která snad ještě před padesáti léty ne sice obecně ale stejnoměrně rozšířena byla od Mže až po Malši.

Aby vše jasněji vysvitlo, roztřídím příklady ve dvě skupiny, t. kde jest *ú* α) ve kmeni a β) v koncovce.

α) *ú* ve kmeni.

Na př.: nastupující *súsedí* ti přejú štěstí; *húž* (houžev) na lešně: *dúbravnik* — hřib; *kúsek* košili; byla na *púti* (Postřek.); dyž tě vidim utruchlenú v velkém *súžení*; zelená *lúka* (Mrákov); kerej *dlúho* (pozdě) stane; *voblúčky; prosúdil* dvě stě zlatejch (Kouto); už mně jí *odlúdil*; ta ví moc *kúsku*; *stúpni* pod náše okna; dyjž sem s ní *rozmlúval* (Pocin.); *súd* (Strážov); *múčné* jídlo; Juhan *slúži* hu Novejch; *škralúp* na kafi; dej mi *kúsinek* dolky; náš *súsed* je upřimnej člověk (Hvozd); po-tim (poj tim) člověkem bych nechtěl *slúžit*; mnostvi *húsenek*; dyť sem huž *porúčel*, abys to nedělal; *polehúčku*; kocur *mňúka* (Raděj.); na *súdě* se spravili (Hodovíz); v *búdě* (DKralov.).

β) *ú* v koncovce.

Více o tom bude na svém místě v Tvarosloví, zde pouze ukázka pro doplnění obrázku celkového.

Na př.: uhodil ho *rukú*; šel s *Káčú* na trh (HHRaděj.); povedú mně *rovinú* (Pocin.); s *tú školú* taky (Sulisl.);

— dyž tě vidim *utruchlenú* (Mrákov); mněl sem *hezkú* holku (Pocin.); *dobrú* vodu máme (Brť.); mám *vdanú* sestru (TNežet.);

— přede *mnú* (Pocin.); ty se vemú *sebú* (Sulisl.); místo překrásnejch *dvúch* kytek (Pocin.);

— vony valem *rostú; jsú* vymnity jako drcadla (Postřek.); to *sú* hodný klevetnice; dnes *nejsú* k nalezeně (Mrákov); dyjsi *vemú* ať vemú, *povedú* mně rovinú; *vezú* formani z Berouna; v noci *nelezú* zpátky jenom ráky (Pocin.); ty se *vemú* sebú (Sulisl.); vobilí *sú* vysoké; ičkono ten čas rostu nejvíc (Otročín); *nesú* vodu; kováři *bijú* do železa (HHRaděj.); *sú* krytý vlasama (Hvozd); vtácí huž *začnú* vodlitovat (Raděj.); do mně tak jako *kopnú* (Kolin.); do (kdo) mně to *mohú* dokázat (Boubín); už to *nepřivezú* se mi zdá; to *sú* mokrý (Nežet.);

b) prvotní *ú* rozšířené v *ou*.

1. Změna tato zasahuje všecka nářečí česká, ale v nestejné míře: vrchol její jest v nářečí středočeském, odtud pak mírně mizí a mísí se s jinými příbuznými proměnami na všecky strany. I jest třeba ukázati, do jaké míry proniká v sousedních nářečích, nikoli pouze konstatovati, že tam také jest; z té příčiny uvedu doklady, z nichž mnohé jinde nejsou neznámy.

Na př.: Brsík tloutá na *houvořc* (Postřek.); *houzká* lavice (Mrákov); *ou*dolí, *ou*mysl; za tim *ou*čelem šel na *ou*řad (Strážov); co to je za *ounos* — svízel (Jinín); řek sem to *ousně* v *ou*terej; po — dělat (pojď — ď)

oučty (Křečov); *hourabák* — ouhrabečník (Třemošná); *houž* u pluhu — železný kruh (Křečov, Střelh., Měčín); *oubytě* (Svatopole); todle plátno je *ouščejší* (Horažď.); *oucně* (Štěkeň); *hourabky, houvrat* (Měčín): — ouroda (Todeň): *oulehlá* (Nezdice); *ouhor* (Třebče); *outercj* (Sv. Jan); *oubutnice* (Komář.).

Dále sem sluší připočísti: H*ou*borckejch, h*ou*terej, h*ou*voz, h*ou*bytě, h*ou*var, h*ou*hel, h*ou*vin, h*ou*l, h*ou*vod, h*ou*varec, h*ou*por, h*ou*bory uvedené v části I str. 34.

V koncovce slyšel jsem: šátek do *rohou* (Zálší); voj těch *rohou* k ocasu (Radeš); lidi to na ňom *chcou* (Jedov.), *chcou* chleb (Otěvík, Doudl., Todeň i Netol.).

Ovšem v městech vůbec a na venkově postupem k severo-východu množí se tyto tvary, až se *ú* vyskytne jen zřídka, buď jako archaism v nářečí středočeském, nebo jako přenesený tvar ze sousedstva; tak třeba hleděti opět na *ou* vyskytující se v pohorském páse, které šíří se tu hlavně vlivem školy a pak nynějším prouděním obyvatelstva z příčin hospodářských. Mám za to, že na př.: Bož. Němcová v Domažlicku slyšela v mnohém jinak mluviti, nežli my dnes, a odečtemeli u ní časté slovakismy, můžeme značnou část od ní zapsaných zvláštností považovati za částečný obraz tehdejší mluvy.

2. Naproti spisovnému krátkému *u* čekali bychom v jihočeských nářečích opětně krátké *u*, ale přichází tu velmi často *ou*. V některých dokladech dá se předpokládati dloužení, tedy *u* — *ú* a z tohoto teprve výsledek *ou*, ve velké části však tuším výklad tento se nehodí a nezbývá nežli vysvětliti zjev tak, že vlivem nářečí středočeského ménilo se *ú* v *ou* a vedle toho také často krátké *u* v *ou*, při čemž spolupůsobila i analogie.

Na př.:

pluh stsl. plugъ srvn. sthněm. pfluog: *plouh* českej, *plouhy* (Postřek., NKdyň, Dub. Lhota, Ondřov., Hvízdal., Měčín, Řesán., Soběk., Horažď.); u plouhu sou slubice (HBělá, Koryta, Lobzy, Křečov, Hvozd); plouhy o sedmi radlicích (Libomyšl); rozlámanej plouh (Komář., Velešín, Sv. Jan).

druh- stsl. drugъ: byla za *droužku* (Polyň); drouška byla samý pantle (DBělá), srvn. mateří — d r o u ž k a zámčna anal. t.; pujde za droužku na fúnus (Kažňov); tej droužce to seklo (Štěkeň);

chrup- (Mikl. EW 90: chrep-): já si chvilku *chroupnu*; to mu to *chroupá* — hrčí (Křečov);

ruch- (Mikl. EW 285: rŭch-): po celý čas mně tu mez *nerouchal* (Pocin.);

struh- (l. c. 327 strŭg-): *strouhač* — poříz (Postřek.); *strouhadlo* (NKdyň); struhač i *strouhač* (Křečov).

skruh- stsl. skrъgati (l. c. 303): *škrouchalo* mu v břiše (Horažď.);

brus: tohle je *brous*, ten by se vám šik na srp (Mažice);

huba: nepřeje mi do *houby* (HHRaděj.);

duha: to je krásná *douha* (Svojn.);

chud- (l. c. 91): obec *choudne*; kerej *schoud* (Postřek., Vranov); začal *choudnout* — chřadnout (Brť); *vochoudnout* se — spadnouti se (Ouboč); neschoudli (Polyň); *schoudlil* (zhubeněl) sem (Soběk.); ten kosteliček je *schoudnutej* — sešlý (Přešt.); choud, choud až dodělal (Lhota H.); porád choudne — hubení (Volšov);

skud- (stsl. skondъ) to dítě je ňáký *zaškoudlý* (Jinín).

ju: *jou* — ano (Postřek. a j.);

u *Koukliků* srvn. kukla (Měčín); ta sednička je jako *kouzníčka* srvn. stsl. kuznьcь (Horažď.); *koutalí* se (Smržov.).

moučanka (VHydč.); *Mouška* Jan (Svatopole); *moukat* m. mučet (Roušín); sem nepatří moulštuk proti střč. mulštuk, neboť je to z něm. maulstück (Štěkeň); Nymfr*kout* z něm. Nimmvorgut (Postřek.);

vnuk: *vňouk*: vňučka (Roušín);

puch- (l. c. 268: pŭch-): vynesli ho do studena, aby *nenapouch* (Holkov.);

pust- stsl. pustъ: to je už *spoustlý* (Strážov); di roz*pousto* jeden; kup si tydle, tam ty tě *rozpoustnou* (Horažď.); *poušták* (Koryta).

sluz- (srvn. § 82.): plakal jen mu *slouze* padaly (Jinín, Krasel.); slouze — sluzička (Svojn.);

štoučka — stučka (NKdyň); u *Šoustrmilů* z něm. Schustermüller (Prapoř.);

užitek: nebylo k *oužitku* (Postřek.); *h*oužitek (Smržov.);

vroutka m. vrutka (Strašeň);

zounořeno (MBor); zuvák i zouvák (Křečov, Kažňov); ale né, ten chlap má pro*zouvnost* (Krasel.);

žaloudek je pokaženej (NKdyň, Komář., Todeň).

Dále slušĺ tu uvésti: žena se mu k *víčerou* rosypala (HBělá, Křečov); k víčerou příde táta z Mlác (HHRaděj.); srvn. o tom GHMl. I. str. 608.

Konečně sem patří part. *-l* od sloves I. a II. tř., pokud mají v spisovné řeči *-ul*, na př.: *zouli* sme se (Postřek.); *zoul* sem pantofel (Druzd., Kolin.); *voboul* se i zoul (Horažď., VBor); pes pře*ploul* přej řeku (Štěkeň) a j. — vona si to zavzala a *uminoula* (Domžl.); minoul rok (NKdyň); to pomi*noulo*, ale von prej vohlech*nul* (Podzámčí); ani se ne*hnoul* (RHODS; HHRaděj, Koryta, Strážov); při*hrnoulo* se (Kolin.); usnoula sem (Žichov.); *sednoul* som na lávici (Třebče) a j., viz Tvarosloví.

c) původní *ú* zkráceno v *u*.

Sem pojata jsou slova, v nichž jest krátké *u*, kdežto v spisovném jazyce bylo tu *ú* bez ohledu na jeho původ; na př.: masná *luka* (sing.); *Šimanuc* mlýn; nemáte co *poručet*; eště neporučel; za jaký *dluhý* provaz to visí (Postřek.); *poslužila*; ovej jejej to *suženičko* pro potěšeničko (Mrákov); *obluk* (NKdyň); *dluho* (pozdě) vyhání (Lhota Kd.); ne*kukl* na to; ne*trufal* si (Matz. CSl. 365); muší na něho *posluchat* (Sulislav); *kupit**)

*) GHMl. I 365: got. kaupôn sthněm. choufôn.

(Otročín); nakupit (Vranov); královna (včel) se jim *poručela* (Růvná); dyž by tekly *luhy* — louh (Sušic., Horažď.); vykukni věn; to povstal ten *sud* — soud (Soběk.); *Sukop*ička (Němč.); *tulec* (Kotouň);

klobuk stsl. klobukъ a příbuzná (Matz. CSl. 42): *klobuky* (Kouto); de pa si kupil ten *klobuk* (HHRaděj., Víteň, Janov., Polyň., Žihob., Štěkeň, Krasel., Strašice, Řepice); připíjet na klobuk věnce (Poř. Červ., Kucin., Boubín, Písek; Rokyc.; Druzd., Rohozno jž.); — desátej snop na klob*ou*k (Rankov). Toto slovo do značné míry určuje hranici pošumavských nářečí, takže není mi možno uváděti všecka místa, kde jsem je slyšel.

Někdy slyšeti zkrácené *u* i v koncovce, na př.: ty *jsu* zlí (Postřek.); lidé to *vemu* (Vranov); voni vše *rozbiju* (Sulisl.); dvéře *su* obarvený (Raděj.) a j.

§ 68. *u* střídá se s *a*.

Od kořene *kŭ* je stsl. kądě, kądu č. *kudy, dokud* vedle *kady, dokad* (Mikl. EW. 151) a zrovna tak tądě, tądu — tudy, *potud*, potad, sądu i sudu (l. c. 976) — pocud, pocad a t. d., na př.: dok*a*ď má nebudeš (NKdyň); Nanka vodkajď ste? (Křečov); kor dyž takle vodněkajď přijel (Chrást); dež mi tady *votajď* (Kažňov); vod*jinad*, vodněkad; dokaď, vodkaď (VBor); podkaď budu mít krejcar (Kolin.); jen *potád*; dokad se — mněl dvůr (Zbinice, Míchov); otaď do Rakous (Žichov.); dokad člověk slobodný, dotad je svym pánem; *kady* to deš (Horažď.); dokaď nepřídou pryč (Lobzy, Dobřív); dokad — dotad (Svojn.); kady ste chodil (Sv. Jan); podkaď (Partot.); — tam *vocad* pryč (Postřek.); tak dlouhý, co vocadle, *vocajdle*, *vocajď* — *pocajď*, *pocajdle* vedle: *vocudle pocudle* (Horažď.); von je *tu*vocajď, pocajď — pocujď; *všudy* — *všady* (Křečov); zvocajď vytíká furt pramejček (Hvozd); *ocad* (Roušín);

Sem dalo by se uvésti i: *hamúr* m. humor (Kolin., Zubč.); byl v dobrej hamuře (Partot.); *rachák* je plouh dřevěnej (Křečov), ovšem kladeli se naproti ruchadlo od koř. rŭch-; srv. ostatně též Mikl. EW. 272: rachŭ-; vod rachadel (Mažice); *ištrament* m. instrument (Roušín).

Poznámka.

Ve slově *opěš* — les (Horažď.) možno mysliti na opuš, ale také na stsl. opaš bulh. opašk — cauda (Mikl. EW. 73, 76); — někdy zastupuje průvodné *u* souhlásku *l*, *r* po jejím vysutí, na př.: *vohlechu* (ohluchl) votoho (Postřek.); tys ty šaty *zducmal* — zdrchal (Křečov) a naopak za *u* je *l*, na př.: vedli ho v *poltech* m. poutech (Druzd.); kluk je jako z *kalčuku* m. kaučuku (Štěkeň), srv. s tím část I. str. 6, c a str. 9 č. 6, jakož i níže § 7. — Konečně sloveso trvati z něm. trauen, Matz. CSl. 353, na př.: *ne-trvám* si (NKdyň); ty si do toho netrváš? (Křečov); netrvá si (Bušov.); netrváme si říct vo to (Křečov, Kažňov); ani si netrvá do něho (Soběk.).

§ 69. *u* se přisouvá.

Toto přisouvání děje se v číslovkách sedm a osm a jich odvozeninách, na př.: *sedum*, *vosum* (NKdyň, HHRaděj., Strážov, VBor, Přešt., Chrást, Lobzy, Vlčtýn, Vejvan., Vesel., Třemoš.. Dobřív, Svejkov., Výrov, Šťáhl., Miroš., Vejprn., Letkov, Dnešic. a j.); po sedumdesáti tísicech (Kucin.); *serum* (RHOSD, Krasel., Dobeš, Svojn.); *vosum* liber masa (Hvozd, Kažňov, Bušov., Veřech., Bojan., Krasel.; Stachov jž.; Mažice, Komář.); sedumdesát sedum psotniků (Jedov.); tisic*u*nkrát pozdravujem tebe (Horažď.); o průvodném *u* při *l*, *r* (nárut) srv. část I. str. 5 a 8.

§ 70. *u* se odsouvá.

Toto odsouvání přichází ve slovech přejatých i domácích, na př.: *verpán* m. lerpam z něm. Lerchenbaum; *Kromfár* z něm. Kronbauer (Svojn.); *tlejc* to pole (RHODS.); tlejc to pole je mlnářojc (Spůle); *tlle* máš (Komář.); *tle* dyž prší (Rankov) místo tu hle; — du do *Nepomk* m. Nepomuk (Pačív, Horažď.); *pančitel* tam nebyl m. pan *u*čitel (Horažď.); a pak přešel *dem* (Postř.); *dém* (Koter., Čížov., Kvášňov.); dy pudou *dejm* (Sulisl.); voli šli *dym* (Víteň) *kom'* máme věrni býti (Mažice).

iu.

K výkladu srvn. GHMl. I § 209. Ve slově *bandur* vyskytá se měkčení, na př.: *banďury* — brambory (Koryta, Hodovíz); mněli sme k vobědu banďury (Kažňov).

§ 71. *iu* se přehlasuje.

V západních dialektech pronikla přehláska *iu* — *i* značnou měrou, ale nikdy a nikde tuším s takovou určitostí jako *a* — *ě* (GHMl. I § 211), což i v jihočeských nářečích. Nalézáme tu příklady: jaro *již* nastálo (Žichov.); ičko *iž* nechodim (NKdyň); já tě *miluji* — *odmněňuji* (v písni t.); já ji *pošli* do školy, řekla mi selka v Postřek.; na vojně tě *zabijí* (Polyň, Dráchov); oni umí, *volají*, vinšuj*ou* (Strážov), ale to jsou vesměs přejaté tvary ze spisovné řeči a proto nahodilé, nejsou tudíž vlastně dialektické.

Nepřehlasované *u* přichází v kořenných slabikách (GHMl. I § 210), na př.: *čuch*, *čuchat* (NKdyň, Strašice, Měčín, Svojn,; Křečov, Chrást, Bušov.; Komář.); *čuchal* (Řepic.); ten *čuchal* mněl dobrej čuch (Strážov, Bilen., RHODS, Křešťov.); pes de po čuchu (Hvozd); to to *čouchne*, zavři! vedle čiší to (Měčín); vokolo tich voken to *čuší* (Zářečí); *čuperný* děvčátko (Březí), srvn. rus. čupyrka, čupyrnyj — malinký; podslamka

z hrubeho *klúčenýho* plátna (Varvaž.); já *už* sem v tom honěný (NKdyň, Pocin.); udělaly se mu *mžutky* mezi vočima (Štěkeň);

v středosloví: *vlačuhy* (Zubč., Třebče) srvn. slovin. vlačuga, pol. vłacuchy, lit. valkūnas (Mikl. EW: velk-); neměl som *kožucha* (Třebče); *Voršula* i Voršila z lat. Ursula (RHODS, Strážov, Křešťov.).

Nepřehlasované *u* v koncovce je obecné: *Mářu*,*) *Mářou* a j. (Řepic.); viz Tvarosloví; *píju* každej den dva litre piva; *mužou* (HHRaděj.); *kreju, hobluju* (RHODS, Strážov, Horažď.); *peču* — pečou (VBor, Řepic., Strakon.); pijou, chci — chcou (Komář., Doudl,, Velešín); viz Tvarosloví.

V příslovkách *vociď, pociď* (Žihob., VBor) m. odsud, posud je provedena analogie k votyď, vodkyď srvn. § 68.

y, ý.

Hláska tato zní po největším díle v jihočeských nářečích jako střední *i*, leč přes to posud pozoroval jsem rozdíl ve výslovnosti staršího neškoleného obyvatelstva, zejména při starších ženách na Stříbrsku, Domažlicku i Doudlebsku mezi *y* — *i*, nepočítámli v to jasný rozdíl mezi *mi* a my- Samohláska *y* zní poněkud z hrdla a barví se pazvukem širokého *e***), někdy tak mocně, že v něm zaniká *y* a je slyšet pouze toto *e* (*ö*).

Uvedu některé příklady: papírová m*y*ť (Postřek.); to už b*y* tu b*y*l (Lhota Kd.); d*y*b*y* odělal (Bytov.); m*y* sme špekulovali (Vranov); b*y*li b*y* kupili; vony m*y*slí, že m*y* ne^{e}; d*y*b*y* ty šl*y* ták (Otročín); v chalupě m*y* nářojc (Elhov.); já nyčko z*b*yl (Soběk.); b*y*l nad sníh bělounky (Kolin.); v*y* sedláci (Víteň); r*y*b*y* na stydlo — na modro (Otěvík); mám s*y*na ženateho; s tim jejich panem s*y*nátorem (Trh. Sviny).

Výslovnost tuto nejlépe znamenal jsem zvláště po *m, b, p, v* a j.; po *n, d, t* a j. není znamenati zvláštní barvitosti.

O *ý* srvn. § 74.

§ 72. *y* mění se v *i*.

Nejprve srvn., co pověděno bylo o střídání *i* s *y* v § 43.

I tuto všímám si rozdílu *y* — *i* pouze, máli v zápětí měkčení souslabičné souhlásky; vše ostatní vymyká se sluchu. Na př.: *dit* (vždyť) mi nenechaj sedít; to bude *díl* — dýl, později (Postřek.); vod jištěrky do *postílky* (NKdyň); *ničkot* (nyni) nehumeji (Pocin.); postílka, hospodínka, *křidílko*: ničkot začne ta *dílka*; je tam *díl* (Strážov, Kolin., Elhov.); až do níčka se hučil; vocajď *vytíká* furt pramejček; nechtěl bys mi pučit *štirák*; nastřihej *štiry* lísky papíru (Hvozd, Křečov); je štvrt na *štiry* (Raděj., Tře-

*) *učitelu, přátelu* a p. jsou novotvary, jak bude vyloženo.

**) Proto jsem v článku Die slavischen Dialecte v Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, str. 489 tiskl *y* a nad ním malé *e*, leč upouštím od toho z typografických příčin.

mošná); to sou *štichy*; ztratil *potikač*; vy*štikovala* ména na šátku; stojí ve *vychtíři*; vem *votipku* sena (NKdyň, VBor, Chanov., Míchov; Letkov., Chrást, Lobzy, Pr. Újezd, Bušov., Veselá, Vlčtýn, Dnešic.); náš táta jim *dicky* říkal (Sedlík.); do dílky času (Krasel.); hospodine (Sulisl.); *Anížka* m. Anežka (Svojn., Doudl.); von *štiká*, *štikavka* (Měčín) viz přesmykování; *níčko* (Řepic., Křečov., HBělá; Lobzy, Bušov.).

V příkladě: uřízni mi *štibičku* chleba (Kažňov, Měčín a j.) skrývá se ždibička od ždíbek (koř. žem-?); *štirák* vedle štyrák: má štirák na hubě (Horažď.), je *i* náležité od slov. štěřiti.

§ 73. Za *y* bývá *u*.

Změna tato vyskytá se v několika slovech, na př.: *oubutnice* — úbytě (Komář.); devateroji *oubutě* (Radeš.); ty jsi *bul* vo rok spíš; bul už jednú v lese (Postřek.); ach to *bula* má milá (Vranov); Babičkojc divčka bula v našom houvárečku; to *bul* starýho kostelníkovo syn (Postř., Kleneč). — *tul* — týlová látka (Polyň) srvn. fr. tulle; *peluňku* ve vodě maji močit (NKdyň, Chrást, Dobev, Varvaž., Krasel.); *jeptuška* (Postřek.); Srvn. GHMl. I § 216.

Poznámka. Ve slově *kamenutá* — jm. pole (DLhota) je směna *i* v *u*; veslově *medunky* vedle medýnky (NKdyň) střídá se náležité *u* s *y*.

§ 74. *ý* mění se v *ej*.

Tato změna objevuje se obecně v českých nářečích zejména na počátku a uprostřed slov, kdežto na konci slov často nastupuje krácení dříve, nežli je tato proměna vykonána, následkem čehož ostává *y*. Přes rozšířenost toho zjevu uvedu potřebné doklady, neboť pouhým tvrzením nelze odbýti ani tuto věc, poněvač taková tvrzení jsou v specialní práci nepřípustná.

1. v násloví: *vej*žlabek, *vej*vrat, *vej*fuky, *vej*voz, *vej*sev (NKdyň); *vej*řečnost (Strážov); *vej*slovně furt tak se menuje (Spůle); ve *vej*kazu, (Sobeš.); *vej*stupek (Křešťov.); *vej*pada, *vej*řezek (Svojn.); malej *vej*řezek, *vej*raz (Brloh); *vej*hrad — výjezd na pole (Varvaž.); *vej*stupek (Zubčic.); *vej*raz — vyrážka (Veleš.); *ej*čko maji *ej*dělek (Doudl.); *vejvrtek*, *sejpka*, pře*vej*šíš (Komář., Mažice, Polyň); — ble*j*skota, re*j*č, be*j*k, re*j*b (Postřek.); ceru ze ml*ej*na (Pocin.); m*ej*tnice na měřičný (DLhota); do N*ej*rska (Brť); v Nejřanech (Sulisl.); já tě dám *sej*ra (HHRaděj.); co se toho dote*j*če (Hvozd); zm*ej*l — mýlka (Čížice); le*j*ka, m*ej*to (Koryta); m*ej*dlo, gre*j*car (Křečov); re*j*ha, n*ej*čkont (Břežan.); dlouhá re*j*ha, plejtvat (Chrást, Bušov., Třemoš.); hejbat tejden (Strážov); bejky (Polyň); keradž já tady mužu bejt (Sušice); kdo chce s vlky *bejt*, muší s nima *vejt* (Žihob.); b*ej*t[i]

(Žichov.); mejk s nim na konk (Štěkeň); má taky hejbanou — svízel (Hvozd); škr*ejpá* tam, von se sh*ejb* (Druzd., Měčín); to dítě je jako bl*ej*skotka — jiskra (Krasel.); r*ej*sek, bl*ej*skavka, dejchá jako štyří (Svojn.); co prodáváš? — v*ej*ry (Netol.); t*ej*ka, h*ejž*dě (Brloh); rejba, rejska (Roušín); m*ej*šata; má ve mlejně — žraní (Varvaž.); d*ej*my — zduřelé žlázy (Veleš.); mejdlo, vejška, dejm, bejt (Sv. Jan, Doudl.); p*ej*ření, kyselej s*ej*ra; ty bys moh bejt v Besenicích za pána Boha (Třebče; Trh. Sviny, Todeň) a j. v.

2. v s t ř e d o s l o v í: roztřap*ej*řenej pták (Zbin.): von se moc vostejchá; ani mu s tim neh*ej*bej (Horažď.); ukrejt um*ej*vadlo (Řepic.); post*ej*lá zem (Písek); hoblovačky vyp*ej*chly z plotny (Varvaž); pos*ej*pátko, vopr*ej*skal (Svojn.); kam*ej*čata — jablka míš. (Polyň); hřem*ej*k, hřem*ej*ček — řemínek; pram*ej*ček u provazu (Křečov); podplam*ej*čky (Jinín); kam*ej*ček, prk*ej*ško (Svojn., Zubč, Veleš.).

3. v k o n c i s l o v a: a) past*ejř* vypravoval (Žihob.); prysk*ejř*, puch*ejř* t.; to je nedop*ejr* (Horažď.); plysk*ejř* (Lukav.); šmah*ejl* (Svojn.); konckej mněch*ejř* (Hvozd, Křečov; Partot., Varvaž.); — b) ten míl mal*éj* potáč a moc kop; sík by každ*éj* (Postřek.); šikoun*éj*; náš general byl čist*éj* chlap (NPostř.); sln*éj*, všelijakéj (NKdyň); maltýř je takov*éj* písek: něni ani červen*éj* ani bíl*éj*, je to vápen*éj* písek dobr*éj* jako malta do zdi; potupělej lid, že je to hloupost řect (Dub. Lhota); těm Kouteck*ejm* pánom podana (Pocin.); furt dávali každ*ej* (Otročín); samoučk*éj*, malilink*éj* (RHODS); mněli sme k vobědu tvrd*ej* a mněk*ej* kořínek (Hvozd); von nyni hodn*ej* (Polyň); ňákej bohatej (Dřešín); Růvensk*ejm* říkaji »drátenicí«, Lukavsk*ejm* »hrabanky«, Klenovskejm »zabijáci« (Ondřov.); báč klíhov*ej*, bramborov*ej* z nastrouhan*ejch* syrov*ejch* bramborů (Hvízdal.); s ker*ejma* děvečkama (Strážov); pochejlen*ej* (Rábí); josefsk*ej* sněžíček sní nám chlebíček; Jiřího voves jak*ej* bude, potom mi pověz (Žihob.); mám en*ejch* starostí (Žichov.); na příklad jin*ejm* (Dol. Pořič.); sem cel*ej* uvondan*ej* (Horažď.); dělá jako ztekl*ej* (Veřech.); každej vobden mejla (MBor); ten strakonck*ej* delechtor (Hoštice); ksiftem je k němu podobn*ej* (Krasel.); ker*ej* svat*ej* je tak bělounk*ej*? (Řepice); takov*ej* star*ej* kocour a taky se harcuje u muziky; ten lajntuch je velk*ej* jako cel*ej* tejden (Štěkeň); ten je po čertech chytrej (Pís.); jeden nespravedlivej peníz vyhání sto spravedlivejch (Volšov); — štrnáct*ej* st*ej* (Komář.); pěkn*ej* ajrichtuňk (Doudl.); přišel ošacen*ej* na hadry; lidičky to som vám se udělal tenkej (v strachu); představen*ej* mu drží — ulehčuje (Třebče). Srvn. Tvarosloví.

§ 75. *y* mění se v *ej*.

Naproti krátkému *y* v řeči spisovné nacházíme v jihočeských nářečích *ej*, které lze vysvětliti buď dloužením *y* v *ý* a rozšířením tohoto *ý* v *ej*, nebo přímo vlivem přehojného *ej* v slabice dlouhé na krátkou slabiku a tedy změnou analogickou. Pro prvý výklad — který mám za případnější

— svědčí zvláště to, že většinou jsou to slova dvojslabičná (srvn. III č. o kvantitě), druhé opírá se o lidovou zálibu v analogii.

Na př.: vona *bejla* doma; *kejzal* sem (NPostřek.); *vomejli* je víc jak vo sto zlatejch (Brť); *sejrečky* smradatý; imo vočí aby je *krejlo*; *škejba*, *škejbka* (NKdyň); dej žebráku *skejbu* chleba (Hvozd); *mejši*, *sanejtr* (Koryta); pivo začlo *kejsnout* (Kolin.); *skejsne* (Varvaž.); *mejšátko* (Řepice); *skejsl* se tám (Strážov); *lejska* — jm. krávy od »lysiny«; myl si se? — mejl! mejli sme se (Žihob., Štěkeň); to je malý *rejbě*, *rejbátko*: von *blejl* (Horažď.); každej vobden se *mejla* (MBor, Švihov); tady *bejly* kupci (Přešť.); *krejli* vovčín (Soběk.); *zbejstří* to (Lukav.); *mejše* (Krasel.); nakejdat, skejba, sprejsknout (Svojn.); — *rejsky*, *mejši* (Todeň); *rejba* (Todeň, Zubč., Komář., Veleš., Besed.); *tejčka* (Komář., Březí, Sv. Jan); skejba ale: skybička (Třebče).

Sem patří též: *plejtva* (Kolin.); chyť ji za *plejtva*; to je hlejbka (Krasel.); nechoď do *hlejbky* (Horažď.); plejtva — plýtva je z koř. plu-; hlejbka — hlýbka je z koř. glъb-; srvn. § 64.

§ 76. *y* mění se v *e*.

Změna tato je obecná v slovesech myju, ryju, kryju a p. — meju, reju, kreju a p., což má průchod i v ostatních nářečích, pak porůznu i v jiných slovech. Příčina změny této je fonetická, a mám za to, že dříve byla daleko obecnější nežli dnes, protože se zanikáním *ỹ* mizí její příčina.

Na př.: *det* to nėni pravda — vždyť (Postřek.); *záteň* u perny (NKdyň, Kolin., Mečích., Hradeš.) ale: zátyň (Rábí); zátyně (Kvášňov., Řepic., Svojn.) srvn. mrus. zatyn a GHMl. I § 201; *veje* jako vlk (HBělá, Žihob.); krtek reje (Hvozd); vod*kreju* huž to (Raděj.); máme tam *mleváře* (Kolin.); mejou a j. (Měčín, Horažď.); říkaji, že se *zbleje* škalník, dyž se zablejskne; to je k *zbletí* (Smržov.); *umeje* ty žíce; Vořech se *naveje* (Krasel.); bába poslala pro *kej* (Písek); umeju ho a přikreju (Strakon.); *ne*ninko si drobet chrupnu (Štěkeň); za*bel*ka — zábylka (Svojn.); jak *bel* obyčej; aby *bela* dobrá (Stachov jž.); — *kobela* (Zubč., Veleš.); pes *veje* (Sv. Jan.); z *kapse* (Černice); Terezka má na krku *hlíze* (Todeň); *de* (když) přišel (Sulisl.); *néni* i v hodinu smrti naší amen (Horažď.); ty se *meliš* — mýlíš (Lhota Kd.).

§ 77. *y* střídá se s *a*.

V staré češtině bylo kda — kdy, tda — tdy (GHMl. I str. 179), kdežto v stsl. jsou jenom tvary na *a*: nikogda, nikъda, nikadaže, nekogda, togda, tъgda (Mikl. Lex., Mikl. EW 151); není snad nezajímavo, že i v pošumavských nářečích převážnou většinou zachovává se *a*, jak svědčí následující doklady:

kda pa to bulo (Postřek.); já sem tam *vonehdá* nebyl; přiď *jinda* (HBělá, Hvozd, Kažňov); *nidá* i *nihdá* (Koryta); *kda* to bylo? pojede tam a neví *da* (Křečov.); *vonehdá* (Chrást); *kda* to je? (Čížice); sv. Matěj seká ledy a *kda* nejsou, dělá je (Volšov); *hda? nehda jinda* (VBor); nemám kda (Bušov.); kda pak to bylo (Třeban.); *voněkdá*; tam sem *nikdá, nihdá* nebyl; *voněhda* či vondyno (Horažď.); nemáme *hda* (Babiny); *málokda* tu bejvá (Jinín); hda (Hoštice, Vřešťov.); kda (Štěkeň, Strašice); hda burete chtříhat vochce? (Krasel.); nevim hda budu mít kdy (Měčín); nehda, nikdá, málohda, jinda (Svojn.); tu kdas (Varvaž.): kdaž: tam byl? nemám jinda kda (Veleš.);

teďka tam de (Vejprn., Březan.); stará husa zak*á*hala, k*á*hej ještě víc (VBor) srvn. stsl. kyhati; at*a*lerije — artillerie (Třemošná); tr*a*chtýr m. trychtýř (Besed.);

§ 78. *y* se přisouvá a odsouvá.

Přisuto je *y*, na př.: nár*y*ť je u boty (Křečov); nad patú je nar*y*ť (Hvozd); tule přes nár*y*ť sou mi těsný (Horažď.) m. nárt srvn. § 69. a část I. str. 8.

Někdy bývá *y* střídavě vysouváno, na př.: dej *kobłam* žrat (Zbin.) stsl. kobyla; *prskejře* stsl. pryštь (Postř.); *pokrvačko* a j. srvn. část I str. 8; bł při tom; ty sou *pěkn'* (Domžl.); lesy že budou *zamkat* (srvn. stsl. mъčati); kobla a lemězy (Dub. Lhota); mlnář a j. viz níže. — vy ste tam bł? to bło podívana; šel na ráky, vono jich *bło* moc; má kobła bude mít říbě (Rohozno).

§ 79. Stejnění samohlásek.

Většina příkladů uvedených v GHMl. I § 221 platí též pro pošumavská nářečí, mnoho jiných uvedeno jest na příslušných místech tohoto pojednání, z nichž některé vyznačnější uvedu tuto pohromadě, aby jasněji vynikly.

a — *a*· *at*aleryje m. artillerie (Třemošná); k*á*h*a*t m. kýhat (VBor); d*at*l m. datel (Volšov); dále v § 29: jahla m. jehla; jadavý m. jadový; čaladka m. čeládka; čartadlo m. čertadlo; včala m. včela; břasa m. vřes; řachtačka m. řechtačka; třaska m. třeska; křamcha m. střemcha; dřápačka m. dřepačka; klapačka m. klepačka; lahtat m. lehtat; převláká m. -vléká; Amarika m. Amerika; apatyt m. appetit; karak m. kerak; mataryje m. materie; nachával m. nechával; padasát m. padesát; parna m. perna; sarafín m. serafín; kancalista m. kancelista; kužalka m. kuželka; housanka m. housenka; mandalky m. mandelky; klevata m. kleveta a j.

e - - *e*: mám *e*nejch (inejch) starostí (Žichov.); šk*ä*reda m. škareda; hlezenej m. hlazenej; deleko m. daleko; (Polyň); behenky, Behenský m. bahenky, Bahenský; čepjece, slepjece m. čepice, slepice; regement m. re-

giment; derektor m. direktor; medecina m. medicina; nekdež m. nikdež; sebe, Seběnov m. sobě, Soběnov; prenetyrováno m. prenotováno a j.

o — o: korotve m. kuroptve, homor m. humor a j.

§ 80. Slabikotvorné *r̥*, *l̥*.

V jihočeských nářečích jest *r̥*, *l̥* tvořící slabiku, při čemž *r̥* má dvojí znění: a) zní právě tak jako v středočeském nářečí t. j. kraj špičky jazyka obloukem vzepřený k přednímu patru rychle vibriruje a tvoří jasně hrčivou hlásku na př.: *prst, hrst* (Stachov jž.); do *mrti, ochrd* = řady posečené trávy (Roušín); *vejvrtek* (Polyň); *strn* — strniště (Besed.); budou na tě *frnkat*; mé *srdečko* netráp (Mažic.); v*ypršel* muj čás (Hartman.) a j. v.

b) *r̥* zní šumivě, tím že špička jazyka nevzpírá se vzhůru k patru a nevibriruje tak mocně, za to zdvíhá se k patru prvá třetina jazyka, na na př.: *skŕz* podlahu prolejzaj husy (Komář.); *skŕz* tu ženu; přizŕzavělý (Mažic.); stŕčí, kŕb, *kŕk, tŕnože, mistŕ, hŕlička, katestŕ* a j. viz Část I § 2.

Při *l̥* není pozorovati dvojí výslovnosti, nepostřehl jsem ani rozdílu *l* — *ł*, leč byloli *l* souhláskou (d*l*úhý) srvn. Část. I str. 5.

r̥, *l̥* je z pravidla krátké; *r̥* nalezl jsem též dlouhé zvláště na Blatech v písni hojně, na př.: *kŕmoty* (Češtice, I str. 10); já ho roz*tŕ*ham, *pŕ*ši; růže z *tŕ*ni *tŕ*hat; z *tvŕ*de skály; harfu v ruce *dŕ*zi; ve svem *srdečku*; já vajs v *sŕ*ci nosim; bólest v *sŕ*ci viedět nejni možná; *stŕ*žila sem velice na růži a pivoňce; ve dne *pŕ*ši, v noci je tma (Mažic.); že je jeho *sŕ*ce nebezpečné; vyšila na něm dvě *sŕ*ce; do *pŕ*vnich proudů (Hartman.);

l̥ slyšel jsem v Komářicích: t*l̥*e máš, kdežto v Rankově představený pravil: tle dyž prší.

Konečně mají velmi často tyto hlásky u sebe průvodnou samohlásku.

§ 81. *r̥*, *l̥* vzniká

a) historicky zaniknutím ъ, ь v slabice (GHMl. I § 223);

b) dialekticky zaniknutím slabičné samohlásky a to:

a, na př.: *Abrham* m. Abraham (15; I, 8); *soumrk* m. soumrak (I, 8),

e, na př.: *Hrštejn* m. Herrstein (32; I, 8), *kvrdlačkou* m. kverličkou (32); *mrhola* m. merhola (1, 8);

i, na př.: *šprsle* m. spriessel; *kontrbucí* m. contributio; *Kabrhel* m. Gabriel (I, 8 Roušín); plno m. pilno; slnej m. silnej; *tepŕva* m. tepřiva (40; frišlíňata z něm. frischling (Komář.);

o, na př.: *kontrhol* m. kontrollor (50);

y, na př.: *prskejŕe* m. stsl. pryštь; *pokrvačka, pokrvátko, pokrvadlo* (I, 8); bł — bło (62); mlnář, mlnářící ne mlynář od stsl. mlynъ (I, 5); mlnář stóji u kola (Stachov jž.; Roušín; Mažice);

u, na př.: *tl̥e* m. tuhle, též tle (v. v.).

§ 82. Samohláska průvodná

Naproti žádanému č r t ozývá se č e r t, v němž *er* vyvinulo se z *r* a samohláska *e* zve se průvodná. Široce věc vyložil GHMl I § 224—232. Mně zbývá prostě uvésti doklady z nářečí jihočeských, pokud se s tímto jazykovým zjevem kde potkáváme a zvláště, k t e r é samohlásky jsou průvodné.

a, na př.: d r n c l o v a t (I, 7) ale: *dračí* (15), *charpa* m. chrpa (15); *datal* m. datel t.; — liquida se odsouvá, ale *a* zůstává: *kamatuchový* m. kam*ar*tuchovy z kamm*er*tuch (I, 7); *chrastla* m. chrstla (Besed.).

e, na př.: *hader* m. hadr, *herlička* m. hrdlička; *Koterbov* m. Kotrbov, *vicher* m. vichr, *zberchat* m. brchat, *berc* m. drc, *čertadlo* m. črtadlo, v *krevi* m. krvi (I, 8); omylem snad zařaděno m e r h o v a n ý srvn. Mikl. EW 191: *skerz* m. skrze (Komář.); *hader* (Roušín); — *mysel*, oumysel m. mysl; *pelno* m. plno (32; I, 5); *Vencel* (m. Vencl srvn. Venceslaus) na ni navádí (Komář.); muj oumysel (Mažic.); a snad i *rejpucel* m. rejpucl — točenka kož. ponků-? — po odsutí liquidy: hedličko m. hrdličko; *nemedlice* m. nemrdlice; *mečít* m. mlčet; *veky* m. vlky (I, 7);

i, na př.: *bilbá* (biblá) m. blbá (40); Pilzně, pilno, *sirp*, *siřpem*, *stirnad* m. Plzně, plno, srp, strnad (I, 5, 8);

u, na př.; *turmacet*, *narut*, *petružel* m. trmácet, nárt, petržel (I, 8); narut (Roušín); *sluzičky* (Hvozd, Varvaž.); tekly jí *sluze* (Koryta, HBělá, Křečov, Dobřív, Stachov jž.); srvn. I, 5; — po odsutí liquidy: *cukulata*, *hudlovat* m. cukrlata, hrdlovat (7 a I, 9);

y, na př.: *naryť* m. nárt (62; I, 8); prosíla *hmynáře* m. mlynáře (Mažice); *Byloh* m. Byrloh m. Brloh (Roušín); *umylec* m. umyrlec, umrlec (I, 7, 9); umylčí truhla (Roušín).

Sem patří dále h l t a t i — *hlouceti*, na př.: ten toho sehloucí (Koryta) srvn. stsl. g l ъ t a t i mrus. hłotaty; v *slouze* je *u* dlouženo v *ou*.

Konečně sluší sem zařaditi *tepřiva* (I, 11) srvn. stsl. t o p r ъ v o (Mikl. Lex. 713) z kož. p e r v ů (Mikl. EW 244); tepřiva (Postřek., Vranov, Kažňov, Čížic., Strážov, Sušic., Přešt., Horažď., Strak.); tepřiv, tepřive (NKdyň, MBor, Soused., Řesán., Rokyc., Třemošná, Měčín, Strašice).

P o z n á m k a 1.

Jest velmi zajímavo, že v jihočeských nářečích setkáváme se s podobným, ač ne tožným zjevem, při liquidách jako souhláskách (nejsou slabikotvorny).

a) o d s o u v á n í: *kra*fijat m. kara-; *začla*, *zapla* m. -čala, -pala (15); *trefla*, *topli*, *polte*, *voplá* m. trefila, topili, polibte, vopilá (40); dyby se *plo* m. pilo (Mažic.); *koblam* m. kobylám (62);

b) p ř i s o u v á n í: *oranice* m. ornice vlivem oraný; *šalamaj* m. šalmaj (15); *hele*, *heleď* m. hle, hleď; *pulec* puls; *nimera* m. nimra, *metelice* m. metlice; *achtelík* m. achtlík (32).

Poznámka 2.

Konečně nejmladší (l. nejzvláštnější) stupeň slabikotvorného *r̥* zastupují slova, v nichž samohláska přímo přešla v liquidu. Snad dalo by se tu ukázati k analogii.

Na př.: Mrdákov m. Medákov; medrcína m. medecína; strnožky m. stonožky*); devatrnáct m. devatenáct (I. 8—9)

§ 83. *r̥* mění se v *l̥*

Prof. Plánský zapsal mi příklady: *Blloch* m. Brloch, *umllec* m. umrlec (Roušín) shodné s Kotsm. Doudl. 13.

§ 84. Slabikotvorné *m, n, ň*.

Jako v řeči spisovné tak i v nářečích jihočeských zřídka objevuje se tento zjev, na př.: *sedm, sedn* častěji sedum, osum: rybnik Rošmberk; ňkdo tam de. Srvn. GHMl. I str. 301.

*) Pozoruhodno jest, že pro týž pojem (subkutanní tkanivo) je v Roušínově a j. jméno stržán; není-li tu kontaminace?

ZKRATKY.

Babin. = Babiny.
Besed. = Besednice.
Bil. Ž. = Bilenice u Žichovic.
Bojan. = Bojanovice.
Branšov. = Branšovice.
Březan. = Březany u Strak.
Brnířov. = Brnířov.
Buděj. = Budějovice.
Budet. = Budetice.
Bušov. = Bušovice.
Část. = Částkov.
Černo. = Černice u Krumlova.
Černov. = Černoves u Nepomuka.
Čížic. = Čížice.
ČKruml. = Český Krumlov.
ČPoříč. = Červené Poříčí.
DHBělá = Dolní, Horní Bělá.
DKral. = Dolní Kralovice.
DLukav. = Dolní Lukavice.
Dneš. = Dnešice.
Dobeš. = Dobešice.
Dobř. = Dobřív.
Domžl. = Domažlice, Domažlicko.
Doudl. = Doudleby, Doudlebsko.
DPořič. = Dolní Pořič u Horažďovic.
Druzd. = Druzdová.
Dub. Lhota. = Dubová Lhota.
Elhov. = Elhovice.
Hartman. = Hartmanice.
HHamr = Horní Hamr.
HHRad. = Hvozd, Hodovíz, Radějov.
Hodov. = Hodovíz.
Holkov. = Holkovice.
Horažď. = Horažďovice.
Hoslov. = Hoslovice.
Hošť. = Hoštice.
HRad. = Hvozd, Radějov.
Hradeš. = Hradešice.
Husin. = Husinec.
Hvízdal. = Hvízdalka.
Chanov. = Chanovice.
Chod. = Chodsko.
Chotov. = Chotoviny.
Janov. = Janovice.
Jedov. = Jedovary.
Jelen. = Jelenov u DKral.
Kalen. = Kalenice.
Kašp. H. = Kašperské Hory.
Kažň. = Kažňov.
Klat. = Klatovy.
Kocour. = Kocourov jž.
Kolin. = Kolinec.
Komár. = Komárov u Mažic.
Komář. = Komářice.
Komš. = Komšín.
Koryt. = Koryta.
Koter. = Koterov.
Kot. = Kotouň.
Kralov. = Kralovice.
Krasel. = Kraselov.
Kruml. = Krumlov.
Křešťov. = Křešťovice.
Kucin. = Kuciny.
Kvášňov. = Kvášňovice.
Letk. = Letkov.
Lhota Kd. = Lhota u Kdyně.
Lh. Spůle = Lhota u Strážova.
Malov. = Maloveska u Klatov.
Maž. = Mažice.
Měč. = Měčín.

Mečich. = Mečíchov.
Mezhol. = Mezholez.
Mích. = Míchov.
Miroš. = Mirošov.
Mlyn. = Mlyneček u Kouta.
Mrák. = Mrákov.
Mutěn. = Mutěnice.
MVBor = Malý, Velký Bor.
Nebřeh. = Nebřehovice.
Němč. = Němčice.
Netol. = Netolice, Netolicko.
Nezdět. = Nezdětice.
Nežet. = Nežetice.
NKdyň. = Nová Kdyně.
NPostřek. = Nový Postřekov.
Ondřov. = Ondřovice.
Ostruž. = Ostružno u Kašp. H.
Otěv. = Otěvík u Trh. Svinů.
Otěv T. = Otěv.
Pač. = Pačív.
Partot. = Partotice.
Pocin. = Pocinovice.
Poř. Červ = Poříčí Červené.
Postř. = Postřekov.
Prachat. = Prachaticko.
Prapoř. = Prapořiště u NKdyně.
Praž. = Pražsko.
Přešt. = Přeštice.
Příchov. = Příchovice.
Pr.Újezd = Prašný Újezd.
Rač. = Račov.
Raděj. = Radějov.
Radeš. = Radešice.
Radkov. = Radkovice.
Radob. = Radobyšice.
RHODS = Rohozeň, Hvízdalka, Ondřovice, Dub. Lhota, Spůle.
Řepic. = Řepice.
Řesán. = Řesánice.
Řím. = Římov u Trh. Svinů.
Rokyc. = Rokycany.
Rouš = Roušín (Vinná a Chmelná).
Sedlík. = Sedlíkov.
Slivon. = Slivonice.
Smrk. = Smrkovec u Horažď.
Smrž. = Smržov.
Soběk. = Soběkury.
Soběsl. = Soběslav.
Soběš. = Soběšice.
Soused = Sousedovice.
Strak. = Strakonice.
Straš. = Strašice u Strak.
Stráž. = Strážov.
Stropn. = Stropnice.
Strunk. = Strunkovice.
Střelhošt. = Střelhoštice.
Svato. = Svatopole u Horažď.
Svejkov. = Svejkovice.
Svírat = Svíratice.
Sv. Jan = Sv. Jan u Buděj.
Svojn. = Svojnice.
Škvrň. = Škvrňany.
Šťahl. = Šťahlavy.
Štěk. = Štěkeň.
TBřezí = Březí u Trh. Svinů.
Tejn. = Tejnice.
TJedov. = Jedovary u Trh. Svinů.
TOtěv. = Otěvík u Trh. Svinů.
Třebom., *Třebomysl.* = Třebomyslice
Třemoš. = Třemošná u Plzně.
Třešov. = Třešovice u Strak.
Varvaž. = Varvažov.
VBor = Velký Bor.
Vejprn. = Vejprnice.
Veleš. = Velešín.
VeřH., *Veřech.* = Veřechov u Horažďovic.
Vesel. = Veselá u Rokycan.
Vlčt. = Vlčtýn.
Vol. = Volyně.
Vran. = Vranov.
Vřešťov. = Vřešťovice.
Výr. = Výrov u Plzně.
Záhoř. = Záhořany.
Zář. = Zářečí.
Zbin. = Zbinice.
ZZborov. = Zadní Zborovice.
Zubč. = Zubčice.
Žihob. = Žihobec.
Žichov. = Žichovice.
Žink. = Žinkovy.

OBSAH.

Strana

Úvod. 3

§ 1. Samohlásky vůbec. 5
§ 2. Samohlásky jednoduché . . . 5
§ 3. Samohlásky skupené 6
§ 4. Praejotace samohlásek 7
§ 5. Zástupné samohlásky 7

Samohlásky zvláště 8

a 8

§ 6. a, á se přehlasuje v ě (e); ie (í) 8
1. přehlasovaní původního *a* v nitru slov 9
2. přehlasování původního *a* v koncovce 10
3. přehlasování střídného *a* za *ę* v nitru slov 10
§ 7. Za *a* bývá *e* 12
§ 8. *a* mění se v *o* 14
§ 9. *a* mění se v *u* 14
§ 10. *a* mění se v *i, y* 14
§ 11. *a* mění se v *ou* 15
§ 12. *a* se přisouvá 15
§ 13. *a* se odsouvá 15
§ 14. *ia, 'a* 16
§ 15. *aj* mění se v *ej* 16
§ 16. *aj* se mění v *a* 17

e, é 17

§ 17. *é* se úží v *í, ý* 17
a) úžení v kmeni 18
§ 18. *é — í* po měkkých i obojetných 18
§ 19. Oužená samohláska zkrácena . 19
§ 20. *é* kráceno před oužením . . . 19
§ 21. *ě* ouží se v *í* a krátí v *i* . . 20
§ 22. *é* po tvrdých úží se v *ý* . . . 20
b) úžení v koncovce 21

Strana

§ 23. *é* (ě, e) úží se v *í* (*i*) po měkkých i obojetných souhláskách 21
§ 24. *é* úží se v *ý* (*y*) po tvrdých souhl. 21
§ 25. *é* zkráceno před oužením . . . 23
§ 26. *ý* zkráceno po úžení 23
§ 27. *é* (e) se mění v *ej* 24
§ 28. Za *e* bývá *ě* 25
§ 29. *e* se mění v *a* 25
a) proměna v kmenové slabice 26
b) proměna v koncovce . . . 28
§ 30. *e* (pův. i jiné) mění se v *é, í, ý* 29
1. změna po měkkých souhláskách 30
2. změna po neměkkých souhláskách 30
§ 31. *e* mění se v *o* 31
§ 32. *e* mění se v *u* 31
§ 33. *e* se přisouvá 32
§ 34. *e* (pův. i jiné) odsuto 32

ě 33

§ 35. *ie* 33
§ 36. Pův. *ie* se krátí v *ě, e* 33
§ 37. *ie* mění se v *é* 34
§ 38. *ě* mění se v *i* 34
§ 39, *ě* klesá v *e* 34
§ 40. *ě* mění se v *a* 35

i, í 36

§ 41. *í* vzniká stažením a úžením . . 36
§ 42. *i* mění se se v *j* 36
§ 43. *i, í* střídá se s *y, ý* 37
§ 44. *í* mění se v *ej* 37
§ 45. *i* mění se v *u* 38
§ 46. *i* se mění v *e* 38
§ 47. Praejotace v *m'e, m'i, v'e* mění se v *ň* 39

Strana

§ 48. *i*, *í* mění se v *a*, *á* 39
§ 49. *i* mění se v *o* 39
§ 50. *i* je přisuto 40
§ 51. *i* se odsouvá 40
o, *ó*, *ů* 42
§ 52. *o* původní 42
§ 53. *o* je střídnicí 43
§ 54. *ó* vzniká 43
§ 55. Za *o* bývá *a* 44
§ 56. *o* se přehlasuje v *e* 44
§ 57. *o* seslabuje se v *e* 44
§ 58. *ó* mění se v *ů* 45
a) slova jednoslabičná 45
b) víceslabičná s délkou na prvé slabice 46
c) víceslabičná s délkou na druhé nebo ostatních slabikách 47
§ 59. Táž proměna a *ů* zkráceno . . 47
§ 60. *o* mění se v *u* 48
§ 61. *o* mění se v *ou* 49
§ 62. *o* mění se v *i*, *y* 50
§ 63. *o* se přisouvá a odsouvá . . . 50
u, *ú*; *au*, *ou* 51
§ 64. (vznik jejich) 51
a) prvotní *ú* 52
α) *ú* ve kmeni 53
β) *ú* v koncovce 53
b) prvotní *ú* rozšířené v *ou* . 53
§ 65. Za *u* bývá *y* (i) 51
§ 66 *u* mění se v *o* 52
§ 67. *ú* mění se v *ou* 52
§ 68. *u* střídá se s *a* 56
§ 69. *u* se přisouvá 57
§ 70. *u* se odsouvá 57
§ 71. *iu* se přehlasuje 57
y, *ý* 58
§ 72. *y* mění se v *i* 58
§ 73 Za *y* bývá *u* 59
§ 74. *ý* mění se v *ej* 59
§ 75. *y* mění se v *ej* 60
§ 76. *y* mění se v *e* 61
§ 77. *y* střídá se s *a* 61
§ 78. *y* se přisouvá a odsouvá . . . 62
§ 79. Stejnění samohlásek 62
§ 80. Slabikotvorné $\mathring{r}$, $\mathring{l}$ 63
§ 81. $\mathring{r}$, $\mathring{l}$ vzniká 63
§ 82. Samohláska průvodná 64
§ 83. $\mathring{r}$ mění se v $\mathring{l}$ 65
§ 84. Slabikotvorné *m*, *n*, *ň* 65
Zkratky 66

ROZPRAVY
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK VI. TŘÍDA III. ČÍSLO 2.

KRITICKÉ A EXEGETICKÉ

PŘÍSPĚVKY K PLATONOVÝM ROZMLUVÁM.

II.

PROTAGORAS. SYMPOSION.

PODAVÁ

Dr JAN KVÍČALA

(PŘEDLOŽENO DNE 10. ÚNORA 1897.)

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1897.

PUBLIKACE

III. TŘÍDY ČESKÉ AKADEMIE POSUD VYDANÉ.

ROZPRAVY.

ROČNÍK I.

Čís. 1. Dr. *Jan Kvíčala.* Nové kritické a exegetické příspěvky k Vergiliově Aenеidě. . . . . Cena 1 zl. 50 kr.
» 2. *Adolf Patera.* Jana Amosa Komenského korrespondence. Cena 1 » 80 »
» 3. *J. Truhlář.* Počátky humanismu v Čechách. . . . Cena — 40 »
» 4. *Robert Novák,* Grammatická, lexikální a kritická pozorování u Velleja Paterkula. . . . . Cena — » 90 »
» 5. Dr. *Jiří Polívka.* Kronika o Bruncvíkovi v ruské literatuře. . . . . Cena 1 » 40 »

ROČNÍK II.

» 1. Dr. *V. Mourek.* Syntaxis složených vět v gotštině. Cena 3 » 20 »

ROČNÍK III.

» 1. Dr. *Jan Kvíčala.* Bádání v oboru skladby jazyků indoevropských. Část I. . . . . Cena 2 » 40 »
» 2. *Robert Novák.* Mluvnicko-kritická studia k Liviovi. Cena 2 » — »
» 3. *Vavřinec Josef Dušek.* Hláskosloví nářečí jihočeských. I. Část: Consonantismus. . . . . Cena — » 50 »
» 4. *Josef Truhlář.* Humanismus a humanisté v Čechách za krále Vladislava II. . . . . Cena 1 » 60 »

ROČNÍK IV.

» 1. *Ferdinand Menčík.* Příspěvky k dějinám českého divadla. Cena 1 » 30 »

ROČNÍK V.

1. Dr. *Jan Kvíčala.* Kritické a exegetické příspěvky k Platonovým rozmluvám. Faidros, Gorgias. . . . . Cena 3 » 50 »

ROČNÍK VI.

» 1. *Josef Zahradník.* O skladbě veršů v Iliadě a Odyssei. Cena 1 » 40 »
» 2. *Vavřinec Josef Dušek.* Hláskosloví nářečí jihočeských. II. Část: Vokalismus.
» 4. *Ignác Hošek.* O poměru jazyka písní národních k místnímu nářečí.

ROZPRAVY
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK VI. TŘÍDA III. ČÍSLO 3.

KRITICKÉ A EXEGETICKÉ
PŘÍSPĚVKY K PLATONOVÝM ROZMLUVÁM.

II.

PROTAGORAS, SYMPOSION.

PODÁVÁ

Dr. JAN KVÍČALA.

Dr Jodlička 14/5 98.

(PŘEDLOŽENO DNE 30. DUBNA 1897.)

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1897.

HARVARD COLLEGE
APR 14 1939
LIBRARY
E. H. Hall fund

Tiskl Alois Wiesner v Praze.

PŘEDMLUVA.

První část »Kritických a exegetických příspěvků k Platonovým rozmluvám« předložil jsem III. třídě České Akademie císaře Františka Josefa dne 3. ledna 1896, i byla tato první část, jež obsahuje příspěvky k Faidru a Gorgiu, v měsíci srpnu téhož roku uveřejněna. Vyložil jsem tehdáž v předmluvě stručně zásady, jimiž se při kritice textu Platonova řídím, a naznačil jsem, že celkem přidržuji se směru konservativního, ale že s druhé strany nelpím s důvěrou přílišnou na rukopisném podání a že moje methoda konservativní značně se liší od stanoviska, jevícího se na př. ve vydáních Stallbaumových. Stanoviska konservativního přidržel jsem se i v této druhé části, a doufám, že dojde toto stanovisko schválení u valné většiny badatelů. Kdyby mimo nadání tato moje naděje se nesplnila, nemohl bych předce od svého stanoviska ustoupiti. — Také při této příležitosti pokládám za svou povinnost, prohlásiti, že nejvíce se mi zamlouvá v kritice Platonových rozmluv methoda Schanzova. Že jsem z kritických prací tohoto vynikajícího badatele hojného poučení nabyl, dokazuje v četných případech také tato moje druhá část příspěvků k Platonovým rozmluvám. Každý, kdo podnikne podobnou práci jako já, přesvědčí se při nepředpojatém a spravedlivém posuzování, že Schanzovo kritické vydání jest nejspolehlivějším a nejužitečnějším základem.

Již v první části svých příspěvků poukázal jsem k tomu, že rukopis *T* jest samostatným a někdy cenným základem kritiky (srv. I str. 15 [262] k Faidru 230 E). Dalším skoumáním byl jsem v tomto mínění utvrzen tou měrou, že nyní neváhám o důležitosti rukopisu *T* vysloviti se s mnohem větší rozhodností, než jsem to v I. části učinil. V této II. části upozorňuji na důležitost rukopisu *T* na str. 7 (292), 61 (321), 110 (350), 113 (350), 146 (365 sl.), 151 (367), 152 (367), 156 (369), 158 (370), 179 (377) 180 (378), 200 (386), 201 (386), 202 (387), 217 (394), 225 (396), 235 (399), 236 (400).

Ve všech těchto případech, a ještě v mnohých jiných, jest dle mého, pevného přesvědčení autorita rukopisu *T* důležitější, než autorita rukopisu *B*. — Snad bych dle těchto konkretních dokladů mohl již nyní vy-

sloviti své mínění, že rukopis *T* vůbec jest důležitějším základem textové kritiky než *B*; ale ponechávám si vyslovení tohoto úsudku až do té doby, kdy také rukopisné podání ostatních dialogů Platonových prozkoumám. Že však v těch rozmluvách Platonových, o nichž jsem posud pojednal (t. j. ve Faidru, Gorgiu, Protagoru, Symposiu), ve většině těch případů, v nichž *B* a *T* od sebe se různí, rukopis *T* jest důležitější autoritou, to jsem, jak myslím, dokázal. Obyčejně ovšem kritikové míní, že nejstarší ze zachovaných rukopisů jest nejspolehlivějším základem textové kritiky; ale možnost toho nelze zajisté a priori popříti, že by některý mladší rukopis, jehož starší předloha se nezachovala, byl důležitějším základem kritiky textové.

Prosím za opravení těchto tiskových chyb: Na str. 5 ř. 8 zdola má býti *πείθῃς ἐκείνῳ*, na str. 20 ř. 17 zdola a (místo *α*), na str. 25 ř. 5 zd. *καλός τε*, na str. 32 ř. 4 shora Srv., na str. 33 ř. 4 sh. *ἀλλ'*, na str. 43 ř. 11 zd. 346 B, na str. 70 ř. 15 zd. Kyr. II, 4, 9, na str. 92 ř. 9 zd. potřebí (místo potřeby), na str. 93 ř. 2 zd. *ἕκαστος*, na str. 95 ř. 12 zd. následujících, na str. 108 ř. 8 sh. *ὦν* (m. *ὢν*), na str. 110 ř. 11 zd. *βελῶν*, na str. 111 ř. 7 sh. *ἕπεται*, na str. 175 ř. 16 zd. *ἰόντές τε*, na str. 189 ř. 15 sh. virum, na str. 196 ř. 22 sh. *γνῶναι*, na str. 197 ř. 1 sh. *ἀεί*, na str. 197 ř. 4 sh. *ξύνεισι*, na str. 198 ř. 17 zd. jaká,

Dr. ***Jan Kvíčala.***

* * *

Auszug aus der Vorrede.

Den ersten Theil der »Kritischen und exegetischen Beiträge zu den Platonischen Dialogen« habe ich der III. Classe der Böhmischen Kaiser Franz Josefs-Akademie am 3. Januar 1896 vorgelegt, und es erschien dieser erste Theil, welcher die Beiträge zu Phaidros und Gorgias enthält, im August 1896. Ich habe damals in der Vorrede in bündiger Weise die Grundsätze dargelegt, nach denen ich mich bei der platonischen Textes-kritik richte, und ich betonte, dass ich im Ganzen der conservativen Richtung beipflichte, dass ich aber anderseits nicht übermässiges Vertrauen zu der handschr. Überlieferung hege und dass meine conservative Methode sich bedeutend unterscheidet von dem Standpunkt anderer Kritiker, z. B. Stallbaum's. Den conservativen Standpunkt habe ich auch in diesem zweiten Theil festgehalten, und ich glaube, dass dies bei der überwiegenden Mehrzahl der Forscher Billigung finden wird. Sollte wider Erwarten diese Hoffnung nicht in Erfüllung gehen, könnte ich dennoch meinen Standpunkt nicht aufgeben. — Auch bei dieser Gelegenheit halte ich es für meine Pflicht, zu erklären, dass mir am meisten Schanz's Methode zusagt. Dass ich aus den kritischen Arbeiten dieses hervorragenden Forschers reiche

Belehrung geschöpft habe, beweist in zahlreichen Fällen auch dieser zweite Theil. Jeder, der eine ähnliche Arbeit unternehmen wird, wird sich bei unbefangener und gerechter Beurtheilung überzeugen, dass Schanz's kritische Ausgabe die verlässlichste und nützlichste Grundlage ist.

Schon im ersten Theil habe ich darauf hingewiesen, dass Cod. ***T*** eine selbständige und oft wertvolle Grundlage der Kritik ist (vgl. I, S. 15 [262] zu Phaidros 230 E). Durch weitere Prüfung wurde ich in dieser Ansicht derart bestärkt, dass ich nunmehr kein Bedenken trage, mich über die Wichtigkeit des Cod. ***T*** mit viel grösserer Entschiedenheit auszusprechen, als ich dies im I. Theil gethan habe. In diesem Theil weise ich auf die Wichtigkeit des Cod. ***T*** hin auf S. 7 (292), 61 (321), 110 (350), 113 (350), 146 (365 folg.), 151 (367), 152 (367), 156 (369), 158 (370), 179 (377), 180 (378), 200 (386), 201 (386), 202 (387), 217 (394), 225 (396), 235 (399), 236 (400).

In allen diesen Fällen und in vielen anderen ist nach meiner festen Überzeugung die Autorität des Cod. ***T*** wichtiger, als die des Cod. ***B***. — Vielleicht könnte ich auf Grundlage dieser concreten Belege schon jetzt meine Meinung dahin aussprechen, dass ***T*** überhaupt eine wichtigere Grundlage der Texteskritik ist als ***B***; aber ich behalte mir die definitive Äusserung bis zu dem Zeitpunkt vor, wo ich auch die Überlieferung der übrigen platonischen Dialoge geprüft haben werde. Dass jedoch in denjenigen Dialogen, die ich bereits behandelt habe (das ist im Phaidros, Gorgias, Protagoras, Symposion) in der Mehrzahl der Fälle, in denen ***B*** und ***T*** differieren, die Autorität des Cod. ***T*** wichtiger ist, dies glaube ich bewiesen zu haben. Allerdings meinen die Kritiker gewöhnlich, dass die älteste der erhaltenen Handschriften die verlässlichste Grundlage der Texteskritik ist; aber gewiss darf man nicht a priori die Möglichkeit bestreiten, dass eine jüngere Handschrift, deren ältere Vorlage sich nicht erhalten hat, eine wichtigere Grundlage der Texteskritik sein kann.

Dr. ***Jan Kvičala.***

Protagoras 309 A.

Πόθεν, ὦ Σώκρατες, φαίνει; ἢ δῆλα δὴ ὅτι ἀπὸ κυνηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν; καὶ μήν μοι καὶ πρῴην ἰδόντι καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι, ἀνὴρ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ὡς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρῆσθαι.

Naproti rukopisnému podání *καλὸς . . . . ἀνὴρ* jest u Athenaia *καλὸς . . . . ὁ ἀνήρ*. Bekker přijal *ἁνήρ*. Vydavatelé čtou obyčejně *ἀνήρ*. Obšírný výklad věnoval této otázce Ast (v krit. vyd. X, str. 8 násl.), i snažil se dokázati, že *ἀνὴρ* ani smyslu, ani pravidlům jazykovým nevyhovuje: quod vereor, ut (správně *ne*) et sensus et linguae rationibus conveniat. Ast uvádí při té příležitosti z Platonových rozmluv značné množství příkladů, v nichž spojení jako *ἀνδρῶν σοφῶν* (Prot. 317 D), *σοφὸς καὶ δεινός ἐστιν ἀνὴρ* (Prot. 341 A), *ἀνδρὶ σοφιστῇ* (Prot. 312 C) atd. se vyskytuje.

O možnosti vazby *καὶ μήν μοι καὶ πρῴην ἰδόντι αὐτὸς (Ἀλκιβιάδης) καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι* nelze ovšem pochybovati. — Ale smyslu a kontextu tohoto místa vyhovuje mnohem lépe *ἁνήρ*. Platon mohl, poněvadž zde výslovného označení podmětu ve větě *καὶ μήν μοι* atd. není potřebí, jenom říci *καὶ μήν μοι καὶ πρ. ἰδ. καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἔτι, ἀνὴρ μέντοι* atd. Ale místo této vazby, v které podmět *αὐτός (Ἀλκιβιάδης)* sám sebou se rozumí, užil Platon *ἁνήρ*, jakož často v řečtině i v latině tohoto důraznějšího prostředku se užívá místo bezbarevného zájmena *αὐτός is*, které také se vynechává.

Uvádím tedy proti Astovým příkladům takovéto doklady jako Prot. 309 C *καὶ οὕτω καλός τις ὁ ξένος* (mohlo by také vynecháno býti) *ἔδοξέν σοι εἶναι*, 310 E *ἀλλὰ . . . πάντες τὸν ἄνδρα* (mohlo by býti slabší *αὐτόν*) *ἐπαινοῦσιν*, 311 E *σοφιστὴν δή τοι ὀνομάζουσι . . . τὸν ἄνδρα εἶναι*, 314 E *μόγις οὖν ποτε ἡμῖν ἄνθρωπος* (tak píše Bekker právem místo rukop. *ἄνθρωπος*; podmět *ἄνθρωπος* nemusil by zde vyznačen býti, poněvadž z kontextu jest zcela zřejmo, že to jest *ὁ θνρωρός*, ale každý cítí zde důraznost tohoto opovržlivého a s mrzutostí vysloveného *ἄνθρωπος)*, 316 A *πάσσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ* (tak vydal právem Bekker naproti rukop. *ἀνήρ*; Vind. suppl. 7 má *ὁ ἀνήρ*).

Na našem místě jest *ἀνήρ* velmi vhodné, poněvadž tímto podmětem přítel hned naznačuje, zač Alkibiada pokládá a že není více *μειράκιον*.

Myslím však, že lze ještě dále jíti a tvrditi, že na našem místě *καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι* jest nemožné. Jak pak dlouho byl již Alkibiades mužem? Zajisté teprv dospíval v muže, jak patrno i ze slov *καὶ πώγωνος ἤδη ὑποπιμπλάμενος* i ze slov Sokratových *οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης εἶ, ὃς ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ ὑπηνήτου,**) *ἣν νῦν Ἀλκιβιάδης ἔχει*; Přítel pak nazývá 309 B Alkibiada *ὁ νεανίας*. Čtení *καλὸς . . . ἀνήρ* pokládám za příčinou připojeného *ἔτι* za nemožné. To by znamenalo, že Alkibiades již dlouho jest krásným mužem a že si předce ještě krásu mužskou zachoval.

Protagoras 309 C.

ΕΤ. καὶ οὕτω καλός τις ὁ ξένος ἔδοξέν σοι εἶναι, ὥστε τοῦ Κλεινίου υἱέος καλλίων σοι φανῆναι;

ΣΩ. πῶς δ' οὐ μέλλει, ὦ μακάριε, τὸ σοφώτατον κάλλιον φαίνεσθαι;

ΕΤ. Ἀλλ' ἦ σοφῷ τινι ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ἐντυχὼν πάρει;

ΣΩ. σοφωτάτῳ μὲν οὖν δήπου τῶν γε νῦν, εἴ σοι δοκεῖ σοφώτατος εἶναι Πρωταγόρας.

Má se zde rukopisné podání *σοφώτατον* zachovati čili dle Ficinova překladu (quid prohibet, quominus quod sapientius est, sit et pulchrius) čísti *τὸ σοφώτερον*? Ast, jenž dříve přijal konjekturu tuto, později (Annotat. pag. 12 sq.) se jí zřekl a obšírně správnost rukopisného podání hájil.

Z Astova výkladu mohla by se snad nejzávažnějšími zdáti slova »Itaque ineptus esset comparativus *σοφώτερον*, qui tecte significaret, Protagoram (sapientissimum scilicet) sapientiorem esse Alcibiade; et Protagoram, qui quasi in sapientia consenuit, compararet cum Alcibiade, iuvene adhuc et fere inerudito; immo superlativus (ut in sequentibus) ponendus erat, ut absoluta quasi et incomparabilis hominis sapientia efferretur.« Tato námitka zakládá se tedy na tom, že by komparativem *τὸ σοφώτερον* také Alkibiadovi byla jakási míra moudrosti přiřčena a že by to nebylo pro Protagora čestným, aby v příčině moudrosti byl porovnáván s Alkibiadem, mladíkem to, jenž posud vůbec žádného nároku na název *σοφός* neměl.

Avšak tento vlastně nelogický způsob mluvení shledává se v každém jazyku, zvláště pak v Platonových rozmluvách dosti zhusta se vyskytuje.

Tak na př. Gorg. 506 E čteme *καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου*. Z toho se nesmí souditi, že by duši

---

*) Souhlasím s Hirschigem a Cobetem, kteří *πρῶτον ὑπηνήτου* navrhli.

nevázané předce příslušel jakýsi stupeň dobroty a že by jenom byla taková duše méně dobrá než duše spořádaná. Přísná logika by ovšem vyžadovala vlastně *ψυχὴ κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀγαθή, ἡ δὲ ἀκόσμητος οὐκ ἀγαθή.* — Gorg. 516 B shledáváme *ἢ οὐ δοκεῖ σοι κακὸς εἶναι ἐπιμελητής ὁστισοῦν ὁτουοῦν ζῴου, ὃς ἂν παραλαβὼν ἡμερώτερα ἀποδείξῃ ἀργιώτερα ἢ παρέλαβε.* Ale z toho nejde, že by Platon byl chtěl připustiti a dáti na srozuměnou, že míní zvířata, která byla již dříve poněkud divoká, ale méně divoká. — Gorg. 474 C a 475 B se praví, že *τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι.* Nesprávnost argumentace Platonovy, zakládající se právě na tomto komparativě, vytkl jsem v Českém Museu fil. II, 198: »Dále mlčením pominul Sokrates otázku, je-li *τὸ ἀδικεῖσθαι* vůbec *αἰσχρόν*. Sokrates předpokládá, že *τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι*. Není-li však *τὸ ἀδικεῖσθαι* samo o sobě *αἰσχρόν* (a to nemusí předce, jak každý ví, býti), nelze také říci, že *τὸ ἀδικεῖσθαι* jest méně *αἰσχρόν* než *τὸ ἀδικεῖν*, a nelze tedy také říci, že *τὸ ἀδικεῖν* jest *αἴσχιον* než *τὸ ἀδικεῖσθαι*. Nelze-li však tohoto komparativu a této komparace užiti, musíme argumentaci Sokratovu, která na tom se zakládá, za nesprávnou pokládati.«

Také my často porovnávajíce dvě věci říkáme, že jedna jest lepší než druhá, ale často nechceme tím říci, že by ta druhá věc byla sice méně dobrá, ale předce dobrá. Tak na př. pravíme: »Lepší jest menší, ale poctivě nabytý zisk, než veliké bohatství nepoctivě nabyté.« Tím nechceme říci a připustiti, že by veliké bohatství nepoctivě nabyté bylo sice méně dobré než poctivě nabytý zisk, ale předce dobré.

Poněvadž přítel užil slov *ὥστε τοῦ Κλεινίου υἱέος καλλίων σοι φαίνεσθαι*, musil také Sokrates užiti komparativu *κάλλιον*, a tím byl za příčinou souměrnosti stupňů přídavného jména nucen užiti také komparativu *τὸ σοφώτερον*.

Dále sluší podotknouti, že by přítel, kdyby byl Sokrates řekl *τὸ σοφώτατον*, nebyl mohl se tázati *ἀλλ' ἤ σοφῷ τινι ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ἐντυχὼν πάρει*; neboť samo sebou se rozumí, že *τὸ σοφώτατον**) musí býti některý z mudrců *(σοφός τις)*; i byl by přítel místo otázky užil tvrzení »tys tedy s některým mudrcem se setkal«. — Kdyby byl po slovech Sokratových *τὸ σοφώτατον* atd. přítel užil otázky *ἀλλ' ἤ σοφῷ τινι* atd., byl by ho zajisté Sokrates pokáral a řekl: »Jak pak se můžeš ještě tázati, když jsem již řekl *τὸ σοφώτατον* a tím tedy také již jsem řekl, že jsem se setkal s nejmoudřejším.«

Změna přesného *τὸ σοφώτερον* v *τὸ σοφώτατον* byla, jak na snadě jest domnívati se, způsobena následujícími dvěma superlativy *σοφωτάτῳ* a *σοφώτατος*.

---

*) Ostatně myslím, že by Sokrates, kdyby byl vůbec chtěl užiti superlativu, byl řekl *τὸν σοφώτατον καλλίω φαίνεσθαι.*

Protagoras 310 C.

ἐπειδὴ δὲ ἤλθον καὶ δεδειπνηκότες ἦμεν κτλ.

Nejenom jednoduchá slovesa *ἔρχεσθαι* a *ἰέναι* kladou se leckdy místo složených *ἐπανέρχεσθαι α ἐπανιέναι* (jak Ast v poznámkách X, 19 praví), nýbrž způsob ten jest mnohem více rozšířen, než by se mohlo zdáti dle Astovy poznámky.

Tak na př. *βαίνειν, ἰέναι, ἄγειν, φέρειν* a jiná slovesa, zvláště v básnické mluvě, vyskytují se místo obyčejných složených sloves, a to v různých významech. O tom, jaký vlastně význam jednoduchému slovesu na každém místě přísluší, rozhoduje kontext. Tak na př. *ἄγειν* může znamenati přiváděti, *προσάγειν*, jako v Platonově Apologii 32 C *οἱ τριάκοντα . . . προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον.* U Homera často *ἄγειν* v tomto smyslu se vyskytuje, jako *β* 326 *ἤ τινας ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας*, *γ* 424 *πάντας ἰὼν ἑτάρους ἀγέτω* a j. Ale totéž *ἄγειν* v jiném kontextu znamená odváděti, *ἀπάγειν*; srv. Hom. *Ψ* 512 *δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισι γυναῖκα καὶ τρίποδα φέρειν.* Plat. Leg. III, 698 C *ἀφίκετο Δᾶτις Περσικὸν στόλον ἄγων, πέμψαντος Δαρείου διαρρήδην ἐπί τε Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριᾶς, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν.**) Srv. také známé rčení *ἄγειν καὶ φέρειν.*

Βαίνειν jest někdy = přicházeti, jako Sof. Ai. 921 *ὡς ἀκμαῖ' ἄν, εἰ βαίη, μόλοι.* Ale mnohem častěji znamená sloveso to odcházeti, jako u Homera B 339 *πῇ ὅρκια βήσεται ἡμῖν*; B 134 *ἐννέα δὴ βεβάασι Διὸς ἐνιαυτοί*, u Sof. Trach. 115 *κύματα βάντ' ἐπιόντα τ' ἰδεῖν (βάντα* opp. *ἐπιόντα).* V Sofokleově Antigoně 766 znamená *ἀνὴρ . . . βέβηκεν* = odešel, *οἴχεται*, kdežto totéž perfektum jindy znamená pevné trvání na nějakém místě, a v přeneseném významu stav. Srv. Plat. Tim. 63 C *ἐπὶ γῆς βεβῶτες*, Tim. 55 E *στασιμωτέρως βέβηκε*, Sof. Ant. 67 *τοῖς ἐν τέλει βεβῶσι.*

V latině má ire dle kontextu různé významy. Může znamenati abire, jako ve rčení oblíbeném *i* nebo i nunc. Ale ire může míti také opáčný význam přicházeti, venire, advenire, jako Verg. Aen. II, 375 vos celsis nunc primum a navibus itis? I my můžeme taktéž říci: »Vy teprv jdete?« Naše »on již jde« dle kontextu může znamenati »on již přichází« nebo »on již odchází«. — Ire může však také znamenati »ku předu jíti, procedere« a vyskytuje se v přeneseném smyslu o tom, co dobře prospívá a dobře se daří. Srv. Cic. Att. XIV, 20 fin. prorsus ibat res, Att. XIV, 15 incipit res melius ire quam putaram. Ještě jiné a jiné rozmanité významy ire dle kontextu má.

Zvláště v mluvě básnické, jak již svrchu podotčeno, jest užívání jednoduchých sloves místo složených oblibeno. Mluva básnická často

*) Na tomto místě však se mi zdá, že *ἀγαγεῖν* spíše znamená »aby mu Atheňany a Eretriany přivedl«, ne »aby je odvedl«.

se štítí určitějších a jasnějších, ale také rozvláčnějších sloves složených, která mají ráz střízlivé a logické prosy. To platí o básnické mluvě každého národa. I my cítíme dobře, že stručnější »jdu a nevrátím se více« důraznější a básničtější jest, než jasnější, ale také střízlivější »odcházím a nevrátím se více«. Podobně v němčině »ich gehe und komme nicht wieder« naproti »ich gehe fort« atd.

Protagoras 310 D.

ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφην ἐγώ, ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον καὶ πείθῃς ἐκεῖνον, ποιήσει καὶ σὲ σοφόν.

Nepopírám možnosti této rukopisné vazby, v níž se střídá *αὐτῷ διδῷς* a *πείθῃς ἐκεῖνον*. Srovn. příklady od Heindorfa uvedené k Platonovu Faidonu 111 A *τὰς δὲ ὥρας αὐτοῖς κρᾶσιν ἔχει τοιαύτην, ὥστε ἐκείνους ἀνόσους εἶναι*, a sice Euthyfr. 14 D *αἰτεῖν τε φῇς αὐτοὺς καὶ διδόναι ἐκείνοις*, Xenof. Mem. IV, 1, 1 *τοὺς εἰωθότας τε αὐτῷ συνεῖναι καὶ ἀποδεχομένους ἐκεῖνον*. — Avšak předce se na našem místě nezdá býti vazba dosti vkusnou. Cobet dle svého způsobu, jejž jsem již v I. díle měl příležitost posouditi, slova *καὶ πείθῃς ἐκεῖνον* vyloučil. Ovšem naprosto nutná nejsou slova ta, jež obsahují jenom variaci předchozích slov *ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον*, ne myšlénku zcela novou. Ale kritika nemá toho úkolu, aby skracovala sloh Platonův, jehož charakteristickou známkou jest hojnost slov a opakování téhož výroku v jiné formě. Správná kritika Platonových rozmluv má se snažiti, aby zachovala a hájila charakteristické vlastnosti dikce Platonovy.

Vyloučením slov *καὶ πείθῃς ἐκεῖνον* však by naše místo dle mého mínění předce zakusilo jakési újmy. Přídavek tento znamená »a jestliže takto, totiž dáváním peněz, ho přemluvíš«, i naznačuje Platon, že jediný jest prostředek přemluviti sofisty k vyučování a sdělování své moudrosti, totiž dávati jim peníze. A to jest velmi působivá ironie; zvláště pak zde tento obšírnější a spolu ironický výrok jest vhodný, poněvadž jest to v dialogu Protagoru první místo, na kterém se Sokratovi Platonovu naskytla příležitost, vytknouti ziskuchtivost sofistů.

Schleiermacher navrhl *πείθῃς, ἐκείνῳ* (t. *τῷ ἀργυρίῳ*). Já míním spíše, že Platon napsal: *ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον καὶ πείθῃς, ἐκεῖνος ποιήσει καὶ σὲ σοφόν.*

Že při dvou slovesech rozličnou vazbu majících často osoba jenom u jednoho slovesa se naznačuje a že u druhého slovesa příslušný pád doplniti se musí, jest známo. Srv. 313 B *ὃν οὔτε γιγνώσκεις, ὡς φῄς, οὔτε διείλεξαι οὐδεπώποτε* (t. *αὐτῷ*), Lach. 200 B *διδάξω καὶ σέ, καὶ οὐ φθονήσω*, a poznámku Kroschelovu ku Prot. 313 B a 327 A.

Protagoras 311 A.

Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλὴν περιῆμεν.

Herwerden navrhl, aby se buď *ἐξαναστάντες* přijalo (jako před tím řečeno *ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν*), aneb aby se slova *εἰς τὴν αὐλὴν* vymýtila. Tento druhý návrh není možný; místo, kde se oba kolem do kola procházeli, musilo zajisté zde býti naznačeno tak jako před tím praveno *περιιόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν*. Spíše by mohlo se navrhnouti *ἀναστάντες ἐν τῇ αὐλῇ περιῆμεν*. Snad *εἰς τὴν αὐλήν* způsobeno předcházejícími slovy *ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν*.

Možnost vazby *ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλήν* já nepopírám. Tato možnost jest dle mého mínění již dokladem *ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν* dokázána; neboť *ἐξ* nečiní zde podstatného rozdílu. Ale i pro vazbu *ἀνίστασθαι εἰς τόπον τινά* vyskytují se doklady; srovn. Faidon 116 A *ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος*. Avšak já nepokládám za pravděpodobné, že by byl Platon tuto předce jenom neobyčejnou vazbu zvolil a se toho zřekl, naznačiti místo, kde se pak procházeli, když mohl zcela dobře užiti vazby *ἀναστάντες ἐν τῇ αὐλῇ περιῆμεν*.

Či byl snad původní text ještě jiný, totiž *μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλὴν ἦμεν καὶ αὐτοῦ περιῆμεν?*

Protagoras 312 A.

Ἀλλ' ἆρα, ὦ Ἱππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσεσθαι, ἀλλ' οἵαπερ ἡ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου; τούτων γὰρ σὺ ἑκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ ἐπὶ παιδείᾳ.

Čtení *μὴ οὐ* — *ὑπολαμβάνεις* snaží se sice vykladatelé vyložiti; ale výklad ten jest velmi strojený a pravdě nepodobný. Ast (X, pag. 30 sq.): »Sequens *μή* c. indicativo verbi ita poni constat, ut proprie sit dubitanter interrogantis (Latin. num, numquid: ob etwa), deinde etiam extra interrogationem dubitandi ac verendi fere significationem habeat; quocirca verbum verendi animo suppleri oportet. Saepe numero autem hac dubitandi, suspicandi et verendi formula Attici urbani etiam in asseveratione utuntur, ut h. l.: at vereor, ne non existimes h. e. at fortasse non existimas hanc vim habet: sed, opinor, non existimas; nos: du hältst aber wohl nicht dafür«.

Již Heindorf vymyslil tento výklad, že *μή* jest tázací částicí a *οὐ* že patří k *τοιαύτην*. Také Stallbaum *μή* za částici tázací s platností numquid prohlásil a vyložil smysl: numquid igitur tu, o Hippocrates, non talem putas Protagorae disciplinam fore, qua reddaris

sophista; sed talem potius, qua nonnisi liberaliter erudiaris neque ad artis professionem conformeris.«

Ovšem to nikdo by nemohl popříti, že věta *μὴ οὐ ὑπολαμβάνεις* musila by býti tázací a že tedy také částice *μή* by byla tázací. Ale to jest nesprávné tvrzení, že toto *μή* by kdy bylo skleslo významem svým na pouhé bezbarevné numquid. Nesmí se nikdy zapomenouti, že věty tázací počínající částicí *μή* mají smysl záporný, že se očekává na takové otázky odpověď záporná, jakož naopak na otázky počínající částicí *οὐ* odpověď kladná. Poněvadž pak v otázce *μὴ οὐ τοιαύτην . . . . ὑπολαμβάνεις* jest také negace *οὐ*, patřící k *τοιαύτην*, obsažena, tedy by zde nastala platnost pravidla »duplex negatio est affirmatio« a vznikl by celkový smysl kladný: »fortasse talem putas Protagorae disciplinam fore, qua reddaris sophista«; a to jest smysl nemožný; neboť právě opak toho se zde očekává.

Mně jest s velikým podivením, že nepřijímá se všeobecně *ὄρα* místo *ἄρα*. Stephanus ovšem sám přijal v text *ἀλλ' ἄρα*, ale v poznámce podotkl, že snad *ἀλλ' ὄρα* se má čísti. Já sám jsem si již dávno tuto konjekturu poznamenal, a teprv později jsem shledal, že již Stephanus tuto domněnku vyslovil, ovšem jen ostýchavě.

Já s největší rozhodností *ἀλλ' ὄρα, ὦ Ἱππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνῃς* atd. za přesné čtení pokládám, a sice z těchto důvodů:

1. *μὴ οὐ τ. ὑπολαμβάνεις* dalo by, jak právě dokázáno, smysl opáčný.

2. Také *ἄρα* jest zde nevhodně položeno.

3. Rukopis *T* má *ὑπολαμβάνῃς (B ὑπολαμβάνεις)*. Toto *ὑπολαμβάνῃς* poukazuje na sloveso *ὄρα*.

Při vazbě *ὄρα μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνῃς σον τὴν παρὰ Πρ. μάθησιν ἔσεσθαι* není *μή* tázací částicí, nýbrž má moc zabraňovací. Z původní zabraňovací platnosti vazby *μὴ τοῦτο γένηται* (nebo *φοβοῦμαι, μὴ τοῦτο γένηται)* vyvinula se však platnost »obávám se, aby vzdor mému zabraňování se to nestalo« čili »obávám se, že i přes mé zabraňování se to předce stane«. Konečně ponětí obavy seslabeno, i stalo se, že vazba jako *μὴ τοῦτο ἀληθὲς ᾖ* mohla znamenati pouze »domnívám se, že to jest pravdivé« nebo »jen aby to předce nebylo pravdivé« (což má význam »snad jest to předce pravdivé«). Podobně *ὄρα μὴ τοῦτο ἀληθὲς ᾖ* z původního zabraňovacího smyslu a z významu obavy skleslo na význam »hleď, není-li to předce pravdivé«.*)

I kdybychom nepřijali konjekturu *ὄρα*, musili bychom dle mého mínění přece čísti *μὴ οὐ τ. ὑπολαμβάνῃς* dle rukop. *T* a vyložiti to způsobem právě naznačeným. Ale, jak jsem již svrchu podotkl, já také *ἄρα* zde za nevhodné pokládám, kdežto *ὄρα* všem požadavkům vyhovuje.

Při této příležitosti opět**) důrazně poukazuji k veliké důležitosti rukopisu Benátského, jejž Bekker **t**, Schanz *T* označil.

*) Srv. výklad, jejž jsem podal v »Zeitschrift f. d. öst. Gymn.« 1856, str. 755 násl.

**) Učinil jsem to již v I. díle na str. 15 k Faidru 230 E.

Z rozmluvy Protagora uvádím na důkaz důležitosti tohoto rukopisu tyto závažnější doklady, pomíjeje mlčením věci méně důležité:

312 A: T *ἀλλ' οἷα περ ἡ παρὰ*, B *ἀλλ' οἷα περὶ* | 315 C: T *ἀνδροτίωνος*, B *ἀριστίωνος* | 316 A: T *Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός*, B *Ἀλκιβιάδης ὁ καλός* | 319 C: T *μαθητά*, B *μαθήματα* | 320 A: T *ἐπαίδευεν*, B *ἐπαίδευσεν* | 320 E: T *νέμει*, B *νεῖμαι* | 321 A: T *μεγέθει*, B *μεγέθη* | 321 B: T *ἄλλοις*, B *ἀλλήλοις* | 321 C: T *δὴ ἀκόσμητον*, B *διακοσμητὸν* | 321 D: T *ἐχόμενος*, B *σχόμενός* | 322 B: T *ἀθροισθεῖεν*, B *ἀθροίσειεν* | 323 B: T *ἐάν τε ὦσιν ἐάν τε μή*, B *ἐὰν μήτε ὦσιν ἐὰν μή* | 324 B: T *τό γε*, B *τότε* | 325 E: T *συνήσειν*, B *συνοίσειν* | 327 A: T *ὃ λέγω*, B *ὁ λέγων* | 327 D: T *παιδεία*, B *παιδιά* | 328 E: T *ἐγὼ γὰρ*, B *ἔγωγε* | 329 B: T *τῳ ἀνθρώπων*, B *τῶν ἀνθρώπων* | 330 D: T *σύ*, B *σοί* | 330 D: T *ἀγανακτήσαιμ' ἄν*, B *ἀγανακτήσαιμεν* | 330 E: T *αὐτή*, B *αὑτή* | 331 B: T *σοὶ*, B *σύ* | 331 D: T *ὅτωιοῦν*, B *ὁτωοῦ* | 332 E: T *πότερον οὖν*, B *πρότερον οὐκοῦν* | 335 D: T *σὺ* (také b), B *σοι* | 336 A: T *μοι*, B *δ μοι* | 339 D: *ἤτοι τὸ γρ.* t et fortasse ante ras. T, *ἠγοῖτο* B, ex ras. T, sed in marg. vitii nota B | 342 B: T *ἀνδρείᾳ*, B *ἀνδρεῖοι* | 342 D: T *πεπαίδευνται*, B *πεπαίδευται* | 351 A: T *ἀπὸ μανίας τε καὶ θυμοῦ*, B *ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυμοῦ* | 352 B: T *τοιούτου*, B *τοῦ οὐ τοῦ* | 354 C: T *λέγετε*, B *λέγεται* | 357 C: T *ἀλλὰ τί*, B *ἄλλο τί* |

Protagoras 312 B.

τούτων γὰρ σὺ ἑκαστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει.

Naber vyloučil slova *ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος*, poněvadž prý těch slov není potřebí! Zde však předce lze říci, že by pouhá slova *ἐπὶ τέχνῃ* nebyla dosti jasná, aneb aspoň ne tak jasná, jak Platon má v obyčeji.

Dvojí důvod však kromě toho nasvědčuje přesnosti těch slov.

1. Pouhé *ἐπὶ τέχνῃ* bylo by příliš holé vzhledem k tomu, že ke slovům korrespondujícím *ἐπὶ παιδείᾳ* přidáno jest *ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει*. Formalná souměrnost vyžaduje také u *ἐπὶ τέχνῃ* nějakého přídavku.

2. Na místě podobném 315 A užil Platon zase vazby *καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος*. Také zde Platon táž slova *ἐπὶ τέχνῃ* nepokládal za dosti jasná a připojil přídavek. Ovšem také zde tento přídavek nezůstal ušetřen před kritickým nožem. Hirschig slova *ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος* vyloučil!

Protagoras 312 C.

καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδὲ ὅτῳ παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα, οὔτ εἰ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι.

Ficinus přeložil: »nescis quale sit istud, bonumne an malum, cui operam impendere studes«. Kroschel chybný tento překlad schválil. Chybný

jest tento překlad a výklad, poněvadž z celého kontextu vychází na jevo, že slovy *ἀγαθῷ — κακῷ πράγματι* míněn jest sofist. Když totiž Sokrates dříve praví *ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν θεραπεῦσαι ἀνδρί, ὡς φῄς, σοφιστῇ* a po tom *καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς* (totiž *ὅ τι δέ ποτε ὁ σοφιστής ἐστι), οὐδὲ ὅτῳ παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα, οὔτ' εἰ ἀγαθῷ οὔτ εἰ κακῷ πράγματι*, jest na jevě smysl: »když nevíš, co sofist jest, nevíš ani zdali to, čemu duši svou ku pěstování vydáváš, jest věcí dobrou čili špatnou (jest předmětem dobrým čili špatným)«.

Mohlo by se se stanoviska moderního zdáti snad nápadným, že o sofistovi řečeno *οὔτ' εἰ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι* t. *παραδίδως*, ale věc ta nedá se odčiniti,*) nýbrž musí se vysvětliti a doklady odůvodniti. I poukazuji k tomu, že také střední rod *ὅ τι δέ ποτε ὁ σοφιστής ἐστιν*, dále *τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστήν* zakládá se na témž názoru. Dále Platon v Gorgiu 520 B praví *μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι, ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἐστιν εἰς σφᾶς*, a tedy o lidu užívá výrazu *πρᾶγμα*.

Záhodno jest rozpomenouti se při tom, že také jindy slov *πρᾶγμα, χρῆμα* o osobách se užívá. Srv. Her. III, 132 *ἦν μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης παρὰ βασιλέι*, Plat. Ion 534 B *κοῦφον γὰρ χρῆμα ποιητής ἐστι*. V latině negotium o osobě Cic. Qu. Fr. II, 13 Callisthenes quidem vulgare et notum negotium, quemadmodum Graeci aliquot locuti sunt. Zde ovšem Cicero naznačuje, že negotium jest napodobením řeckého výrazu. Ale ve spisku Cato m. 6 užívá tohoto výrazu bez napodobení řečtiny: cum hoc homine an cum stipite Aethiopico si in foro constitisses, nihil crederes interesse: sine sensu, sine sapore, elinguem, tardum, inhumanum negotium.

Užívání slov *πρᾶγμα, χρῆμα*, negotium má obyčejně, ale ne vždy, jakýsi ráz ironický a opovržlivý; a také na našem místě, myslím, Platon s úmyslnou ironií užil slova *πρᾶγμα* o sofistovi.

Protagoras 312 D.

εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστιν; τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; Τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες; ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν. Ἴσως ἄν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λέγοιμεν, οὐ μέντοι ἱκανῶς γε.

Tímto způsobem, jak v textu naznačeno, může býti rukopisné podání beze změny zachováno. Na otázky Sokratovy *τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης* odpovídá Hippokrates nejprv otázkou *τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες*, a pak sám dává hned patřičnou odpověď *ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν*.

*) Pomýšlel jsem na konjekturu *οὔτ' εἰ ἐπὶ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ ἐπὶ κακῷ πράγματι*. Ale konjekturu tu nelze dobře do kontextu vpraviti.

Vedle tohoto upravení textu jest ještě druhý způsob vhodný: *Τί ἂν εἴποιμεν αὐτόν εἶναι, ὦ Σώκρατες, ἢ ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν*; Toto podání jest v rukopise Vídenském (Vindob. suppl. 7).

Důmyslná jest také Schanzova konjektura *Τί ἄν, εἰ εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν*;

Naproti těmto třem úpravám textu jsou ostatní méně pravděpodobny aneb nemožné, a sice:

Aldova: *τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι; ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην*

Heindorfova: *ποίας ἐργασίας ἐπιστάτην ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι;*

Heindorfova druhá úprava: vynechání slov *τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ*;

Heusdeova: *Τί ἂν εἴποιμεν; Εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν.*

Schirlitzova: Přemístění slov *ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης* po *σοφῶν ἐστιν*.

Nusserova: *τί δή, εἰ εἴποιμεν.*

Kroschelova: *τί ἂν εἴποιμεν; αὐτὸν εἶναι.*

Zhola nemožno jest, aby Sokrates tyto tři otázky nepřetržitě pronesl: *τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; τί ἄν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι*, a aby pak teprv Hippokrates odpověděl: *Ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν.*

* * *

Heusdeovu konjekturu *τῶν τί σοφῶν ἐπιστήμων ἐστίν* pokládám za zřejmou a nutnou emendaci.

Protagoras 312 E.

Navrhuji na tomto místě toto rozdělení:

ΣΩ. Εἶεν· ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν;

ΙΠΠΟ. Δῆλον ὅτι περὶ οὗπερ καὶ ἐπίσταται.

ΣΩ. Εἰκός γε. Τί δή ἐστιν τοῦτο, περὶ οὗ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστὶν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ;

ΙΠΠΟ. Μὰ Δί, ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν.

Toto rozdělení má tyto výhody:

1. Při tomto rozdělení není potřebí, čísti *ἢ δῆλον* dle Heindorfovy konjektury místo *δῆλον*.

2. Nemilé a nepřirozené jest, aby Sokrates nepřetržitě slova *Εἶεν — ἐπίσταται* pronášel, t. j. aby po otázce, kterou klade, *ὁ δὲ δὴ σοφ. — λέγειν*

také hned sám odpověď podal: *δῆλον — ἐπίσταται*. To jest proti Sokratovu obyčeji. Dle způsobu v Platonových rozmluvách obvyklého byl by Sokrates, kdyby Hippokrates nedovedl odpověděti, jemu nějakým návodem k odpovědi pomohl. Konjekturou Heindorfovou *ἢ δῆλον* poněkud se nepřístojnost tato zmírňuje, ale jen formálně. Ve skutečnosti i při konjektuře *ἢ δῆλον* jest nepřetržitost slov Sokratových, obsahujících otázku i odpověď (ovšem odpověď ve formě otázky danou) závadná. — Sokrates dal Hippokratovi již návod tento: *ὥσπερ ὁ κιθαριστὴς δεινὸν δήπου ποιεῖ λέγειν περὶ οὗπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως*. Tento návod byl zajisté dostatečný k tomu, aby Hippokrates dle toho odpověděl: *Δῆλον ὅτι περὶ οὗπερ καὶ ἐπίσταται*.

3. Také ze slov Hippokratových *Μὰ Δί' οὐκέτι ἔχω σοὶ λέγειν* jest patrno, že Hippokrates dříve již nějakou kloudnější a závažnější odpověď dal než pouhé *εἰκός γε*, které vydavatelé jemu přidělují.

Protagoras 313 A.

Τί οὖν; οἶσθα εἰς οἷόν τινα κίνδυνον ἔρχει ὑποθήσων τὴν ψυχήν; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῳ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκέψω, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε οὔ, καὶ εἰς συμβουλὴν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὃ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ, τὴν ψυχήν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶν τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν, χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε τῷ πατρὶ οὔτε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκοινώσω οὔτε ἡμῶν τῶν ἑταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχήν, ἀλλ' ἑσπέρας ἀκούσας, ὡς φῄς, ὄρθριος ἥκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ συμβουλὴν ποιεῖ, εἴτε χρὴ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ εἴτε μή atd.

Zcela vhodná jest zde částice *ἤ* (v slovech *ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα* atd.). Toto užívání (= lat. *an*) vyskytuje se v Platonových rozmluvách často.

Konjektura *ἦ* jest nejen zbytečná, nýbrž nemožná. Ujišťovací *ἦ*, které by k slovům *πολλὰ ἂν περιεσκέψω* patřilo, nemůže od těchto slov odděleno býti dlouhým tím souhrnem slov *εἰ μὲν τὸ σῶμα — ἢ πονηρόν*.

Přídavek *τὴν ψυχήν*, jejž Heindorf vymýtil, není sice nutný, ale jest u Platona ne neobyčejný. Ast uvádí doklady 330 C *τοῦτο τὸ πρᾶγμα ὃ ὠνομάσατε ἄρτι, ἡ δικαιοσύνη*, 339 A, 351 A, 354 C, 357 E, 359 B atd. — Avšak *τὴν σὴν ψυχήν* (313 B) musí se jakožto interpolace vymýtiti, když předchází *ὃ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ*, a když již k těmto slovům *τὴν ψυχήν* (což vlastně zbytečné jest) přidáno a s druhé strany *ἐπιτρέπειν σαυτόν* a dále ještě *ᾧ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν*.

Protagoras 313 C.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν, ὦ Ἱππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται;

ΙΠΠΟ. Φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις· τρέφεται δέ, ὦ Σώκρατες, ψυχὴ τίνι;

ΣΩ. Μαθήμασιν δήπου, ἣν δ' ἐγώ. καὶ ὅπως γε μή, ὦ ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἃ πωλεῖ ἐξαπατήσει ἡμᾶς, ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν, ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος.

Kroschel (Jahn's Jahrb. 1863 na str. 837—841) o tomto místě obšírně pojednal a došel toho výsledku, že *ἣν δ' ἐγώ* po *Τρέφεται δέ* a pak *ὦ Σώκρατες* po *δήπου* položiti se má. I bylo by tedy dle Kroschela rozdělení toto:

ΣΩ. Ἆρ' οὖν — τρέφεται;

ΙΠΠΟ. Φαίνεται — τοιοῦτός τις.

ΣΩ. Τρέφεται δέ, ἣν δ' ἐγώ, ψυχή τίνι;

ΙΠΠΟ. Μαθήμασι δήπου, ὦ Σώκρατες. Καὶ ὅπως γε μή atd.

Uznávám úplně platnost důvodu, jejž Kroschel ve vydání takto formuloval: »Neque enim Hippocrates concedere potest sophistam sibi mercatorem vel cauponem earum mercium videri, quibus animus alitur, et interrogare, quanam re animus alatur«. To skutečně zdá se býti nemožným! Když Hippokrates teprv se musí tázati Sokrata *τρέφεται δέ, ὦ Σώκρατες, ψυχή τίνι*; jak mohl říci *φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις* a tím přisvědčiti slovům Sokratovým, že sofist jest *ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται!* — Když Hippokrates odpověděl *φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις*, mohl mu Sokrates na jeho otázku *τρέφεται δέ, ὦ Σώκρατες, ψυχὴ τίνι* plným právem říci: »Ty předce, ó Hippokrate, patrně sám dobře víš, čím se duše živí, poněvadž jsi mým slovům *ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται* rozhodně přisvědčil. Proč se tedy tážeš?«

Avšak uznávaje platnost důvodu Kroschelova nesrovnávám se s výsledkem jeho zkoumání. Mně se nezdá možným býti, aby Hippokrates, jenž posud ještě moudrosti Protagorově se obdivoval,*) hned prvním slovům Sokratovým *ἆρ' οὖν, ὦ Ἱππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὢν ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται*, která nejsou hrubě příznivá, tak ochotně, horlivě a rozhodně beze vší výhrady přisvědčil, jak se to děje slovy *φαίνεται γὰρ ἔμοιγε* (ještě k tomu *ἔμοιγε*, ne pouhé *μοι*) *τοιοῦτός τις.*

Jest také zajisté velmi pozoruhodno, že celý následující nepříznivý výklad Sokratův 313 D — 314 B jest podán ve formě souvislé a nepře-

*) Ovšem přisvědčil Hippokrates před tím slovy: „*Ἔοικεν, ὦ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις*“. Ale tu právě přidal opatrně *ἐξ ὧν σὺ λέγεις* a dal tím na srozuměnou, že sám se vším tím nesouhlasí.

tržité a že nikde Sokrates nedovolává se souhlasu Hippokratova a nevyzývá ho, aby mu přisvědčil.

Mně se tedy zdá, ač není-li místo to ještě jinak porušeno, že na pravou cestu nastoupil Schleiermacher, jenž slova *φαίνεται — τις* ještě Sokratovi přidělil. Ovšem očekávali bychom spíše *Ἔμοιγε γὰρ φαίνεται τοιοῦτός τις*. Avšak i rukopisný pořádek slov jest možný.

* * *

Slova *ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος* Naber vyloučil; myslím, že neprávem. Naproti tomu přisvědčuji však athetesi slov *παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου* 314 A, kterou Hirschig navrhl. Na tomto druhém místě slovům *σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν* odpovídají slova *μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγείῳ ἀπενεγκεῖν*. Také, co se ostatních slov týče, jest v obou větách zřejmá souměrnost. Poněvadž pak v druhé větě nenalezá se nic, co by se slovy *παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου* se shodovalo, myslím, že Hirschig tato slova právem vyloučil.

Protagoras 314 D.

ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς, Ἔα, ἔφη, σοφισταί τινες· οὐ σχολὴ αὐτῷ· καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως ὡς οἷός τ' ἦν ἐπήραξεν.

Πάνυ προθύμως Stallbaum vyložil »satis magno cum animi impetu«, Kroschel to změnil a vyložil »satis cupide ac strenue«, Schleiermacher přeložil: »und somit schlug er die Thüre ohne Umstände mit beiden Händen recht tüchtig zu«.

Myslím, že se musí *πάνυ προθύμως* poněkud jinak vyložiti. *Προθύμως* znamená horlivou ochotu. Slovo to jest tedy vhodným výrazem, má-li se naznačiti ochota, s kterou na př. hostitel přijímá hosti. Také vrátného povinností bylo, ochotně dvéře otvírati a hosti do domu vpouštěti. Zde užil však Platon slova *προθύμως* o opačném jednání, o horlivém a rázném přibouchnutí dveří. Jest to tedy působivé *ἀπροσδόκητον*.

Protagoras 314 A.

σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον [παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου] ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πιόντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε ἔξεστιν συμβουλεύσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαΐοντα, ὅ τι τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὅ τι μή κτλ.

Cobet vyloučil slova *πιόντα ἢ φαγόντα*. Ačkoliv ovšem slov těch nutně potřebí není, nasvědčují jich přesnosti předce následující slova *ἐδεστέον ἢ ποτέον* a dřívější slova *σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτά*.

Protagoras 315 A.

τούτων δὲ οἳ ὄπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο atd.

BT δὲ ὄπισθεν, Paris. 1808 (Bekk. B) *δὲ οἳ ὄπισθεν*; Baiter navrhl *ὄπισθεν οἳ*. Já navrhuji *τούτων δὲ ὄπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, οἳ τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο* atd.

Protagoras 315 C.

Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα, ἔφη Ὅμηρος, Ἱππίαν τὸν Ἠλεῖον.

Schleiermacher slova *ἔφη Ὅμηρος* za interpolaci pokládal. Avšak Platon užil tohoto přídavku úmyslně, poněvadž slova *τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα* nejsou sama o sobě dosti významná. Proto upozornil Platon na to, že jest to citát z Homera. Podobně v Theaitetu 170 D *νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, μάλα μυρίοι ὄῆτα, φησὶν Ὅμηρος, οἵ γέ μοι τὰ ἐξ ἀνθρώπων πράγματα παρέχουσι*. Menon 76 D *ἐκ τούτων δὴ σύνες ὅ τι λέγω, ἔφη Πίνδαρος*. — Rčení *ἔφη Ὅμηρος* znamená »tak řekl Homeros, ale také já mohu tak říci«.

Proč Platon při líčení shromáždění sofistů Homerovu Nekyi připomíná? Myslím, že na tuto otázku již paní Dacierová správně odpověděla. Jest v tom trpká ironie obsažena. Platon naznačuje tím, že sofistové nejsou pravými a skutečnými mudrci, nýbrž že jsou to jen pouhá *εἴδωλα* mudrců.

Protagoras 315 E.

ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο, ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίοις τισὶν καὶ στρώμασιν, καὶ μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο· παρεκάθηντο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πλησίον κλίναις Παυσανίας τε ὁ ἐκ Κεραμέων καὶ μετὰ Παυσανίου νέον τι ἔτι μειράκιον, ὡς μὲν ἐγῷμαι, καλόν τε κἀγαθὸν τὴν φύσιν, τὴν δ' οὖν ἰδέαν πάνυ καλός. ἔδοξα ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα, καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ παιδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὤν. τοῦτ' ἦν τὸ μειράκιον, καὶ τὼ Ἀδειμάντω ἀμφοτέρω, ὅ τε Κήπιδος καὶ ὁ Λευκολοφίδου, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο.

Naberova konjektura *καὶ μάλα μαλακοῖς* místo *καὶ μάλα πολλοῖς* jest nejen zbytečná, nýbrž i nevhodná. Sokrates ze vzdálenosti uzřel Prodika ještě za šera ranního. Mohl sice říci, že se mu zdálo, že měl Prodikos hodně mnoho kožích a přikrývek na sobě, ale jak pak mohl viděti, že měl velmi jemné (měkké) přikrývky na sobě?

BT τοῦτ' ἦν, Par. 1811 *τοῦτ' οὖν*. Kroschel vyloučil slova *τοῦτ' ἦν τὸ μειράκιον*, Ast navrhl *τοῦτό τε δὴ μειράκιον*, Schirlitz *τοῦτ' ἔνδον ἦν τὸ μειράκιον* nebo *τοῦτ' ἦν τὸ μειράκιον ἔνδον*.

Myslím, že Platon napsal *καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ παιδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὢν τοῦτο τὸ μειράκιον. καὶ τὼ Ἀδειμάντω — ἐφαίνοντο.*

Protagoras 316 B.

Πότερον, ἔφη, μόνῳ βουλόμενοι διαλεχθῆναι ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων;

Cobet navrhl *μόνοι μόνῳ*, což Schanz přijal. Upozorňuji na to, že by úplně postačovalo *πότερον, ἔφη, μόνοι βουλόμενοι διαλεχθῆναι*. Z toho, že Sokrates praví 316 C *ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἴει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους, ἢ μετ' ἄλλων*, nejde, že musila také Protagorova slova zníti *μόνοι μόνῳ*. Není zde takovéto shody, která by vyžadovala této souměrnosti, jak dokazuje rozdílná vazba *πρὸς μόνους*, a dále také to, že Protagoras pravil *ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων*, a Sokrates *ἢ μετ' ἄλλων*. I může býti také vedle *μόνοι* vazba *μόνος πρὸς μόνους*.

Protagoras 316 C.

ἐπιθυμεῖν δέ μοι δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ οἴεται οἷ μάλιστα γενέσθαι, εἰ σοὶ συγγένοιτο.

BT μάλιστα γενέσθαι. Stephanus navrhl *μάλιστα ἂν γεν.*, Hirschig *μάλιστ' ἄν*, i bylo by nutno *ἂν* přidati, podrží-li se *γενέσθαι*. Avšak možno také čísti *μάλιστα γενήσεσθαι*. Vlivem předcházejícího *γενέσθαι* mohlo se *γενήσεσθαι* změniti v *γενέσθαι* Také 318 A násl. v podobných případech jest vždycky futurum. Srv. 318 A *ὅ τι οὖν αὐτῷ ἀποβήσεται*, dále *ἔσται τοίνυν σοι*, 318 C *ὅτι ἑκάστης ἡμέρας ξυνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει*, dále *τί δὴ φῂς βελτίῳ ἔσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσειν*; pak *εἰς ὅ τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται συγγιγνόμενος ἐκείνῳ* atd.

Protagoras 316 CD.

ξένον γὰρ ἄνδρα καὶ ἰόντα εἰς πόλεις μεγάλας, καὶ ἐν ταύταις πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους . . . . χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταῦτα πράττοντα· οὐ γὰρ σμικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε γίγνονται, καὶ ἄλλαι δυσμένειαί τε καὶ ἐπιβουλαί.

BT καὶ ἰόντα, T in marg. *κατιόντα.* Ale *κατιέναι* se zde nehodí, poněvadž žádný z obou významů slovesa toho (sestupovati, vraceti se) zde není vhodný. Částice *καί* (před *ἰόντα*) nespojuje slova *ξένον ἄνδρα* a slova *ἰόντα κτλ.*; v tomto případě by zajisté lépe bylo vynechati *καί (ξένον γὰρ ἄνδρα, ἰόντα* atd.). Lépe jest uznati spojení souřadné *καὶ ἰόντα — καὶ πείθοντα.*

Τὸν ταῦτα πράττοντα není možné. Má-li se člen zachovati, bylo by nutno psáti *χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταὐτὰ πράττοντα* = muži cizímu, do měst velikých docházejícímu . . . . potřebí jest na pozoru se míti před tím, jenž totéž koná (t. j. před soupeřem). Avšak lépe jest, dle návrhu Hirschigova *τὸν* vyloučiti.

Protagoras 316 D.

ἐγὼ δὲ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φημὶ μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι, τοὺς μὲν ποίησιν, οἷον Ὅμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ αὖ τελετάς τε καὶ χρησμῳδίας, τοὺς ἀμφί τε Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον· ἐνίους δέ τινας ἤσθημαι καὶ γυμναστικήν atd.

Ještě na dvou jiných místech této rozmluvy jest podobná myšlénka vyslovena o umění Prodikově a o filosofii, totiž že věci tyto nejsou teprv od nedávna vynalezeny, nýbrž že jsou starobylé.

O synonymologickém zkoumání Prodikově praví Sokrates 340 E až 341 A *κινδυνεύει γάρ τοι, ὦ Πρωταγόρα, ἡ Προδίκου σοφία θεία τις εἶναι πάλαι, ἤτοι ἀπὸ Σιμωνίδου ἀρξαμένη, ἢ καὶ ἔτι παλαιοτέρα.*

O filosofii pak vykládá Sokrates 342 AB: *φιλοσοφία γάρ ἐστιν παλαιοτάτη τε καὶ πλείστη τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ τε καὶ ἐν Λακεδαίμονι, καὶ σοφισταὶ πλεῖστοι γῆς ἐκεῖ εἰσίν· ἀλλ' ἐξαρνοῦνται καὶ σχηματίζονται ἀμαθεῖς εἶναι, ἵνα μὴ κατάδηλοι ὦσιν ὅτι σοφίᾳ τῶν Ἑλλήνων περίεισιν, ὥσπερ οὖς Πρωταγόρας ἔλεγε τοὺς σοφιστάς, ἀλλὰ δοκῶσιν τῷ μάχεσθαι καὶ ἀνδρείᾳ περιεῖναι, ἡγούμενοι, εἰ γνωσθεῖεν ᾧ περίεισιν, πάντας τοῦτο ἀσκήσειν.*

U Platona mají tyto paradoxní výklady svůj vážný a opravdový význam. Platon při tom přihlížel k původnímu širšímu významu slova *σοφίζεσθαι, σοφιστής, σοφιστικὴ τέχνη*, a poněvadž i Homeros, Hesiodos, Simonides, i také kněží a věštci atd. důmyslná díla vykonali, shledával již u nich sofistické umění v tomto širším smyslu, ne v pozdějším obmezeném smyslu, ve kterémž výrazy *σοφιστής, σοφιστική* jenom na jeden druh lidí důmyslným zkoumáním se honosících obmezovány byly. V jedné věci ovšem držel se při tom Platon pozdějšího obmezeného významu; anachronistickým způsobem přenesl pozdější faktum, že počínání sofistů pozdějších na mnoze s nevolí se potkávalo, do dob starých.

Na tom anachronismu zakládají se slova 316 D *τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι.*

Zajímavo jest pozorovati, jak si napodobitel, skladatel rozmluvy Minos v podobném případě počínal.

Skladatel velebí Minoa co krále spravedlivého a vzorného, a na otázku z jaké příčiny nepříznivá pověst o nevzdělanosti a surovosti Minoově vznikla, odpovídá Sokrates, že nebezpečno jest znepřáteliti se s některým básníkem, poněvadž básníci mají veliký vliv na slávu nebo špatnou pověst lidí. Minos v tom pochybil, poněvadž válku zdvihl proti Athenám, městu to, v němž ode dávna jest mnoho básníků, zvláště tragických. K tomu pak Sokrates tohoto skladatele dokládá: *ἡ δὲ τραγῳδία ἐστὶ παλαιὸν ἐνθάδε, οὐχ ὡς οἴονται ἀπὸ Θέσπιδος ἀρξαμένη οὐδ' ἀπὸ Φρυνίχου, ἀλλ' εἰ ἐθέλεις ἐννοῆσαι, πάνυ παλαιὸν αὐτὸ εὑρήσεις ὂν τῆσδε τῆς πόλεως εὕρημα.*

Bylo by na prosto pochybeno, pokládati toto tvrzení za svědectví, zakládající se snad na nějakém podání aneb na zprávě některého staršího spisovatele. Bývá zvykem kompilatorů, že chtějí leckde originalností svou čtenáře překvapiti, aby jednotlivými takovými oslňujícími místy chudobu a bezmyšlénkovitost svou zakryli. Tímto tvrzením o starobylosti tragoedie v Attice chtěl skladatel dosíci stkvělého effektu. Jest to tvrzení skutečně nové a originalní, poněvadž skladatel si to vymyslil, nemaje žádného podkladu a žádného svědectví, nýbrž přenášeje tvrzení Platonovo o starobylosti sofistiky a filosofie na tragoedii. Když mohl Platon svým působivým tvrzením o starobylosti sofistiky a filosofie pozornost vzbuditi, tu myslil si kompilator, že by také on se své strany mohl podobným originalným tvrzením o starobylosti tragoedie čtenáře překvapiti.

Ovšem soudím, že již před Thespidem zárodky tragického básnictví dramatického v Attice a také jinde se vyskytovaly a že nevystoupil náhle a bez předchůdců lidových Thespis co tragický skladatel; ale tvrzení autora této rozmluvy není žádným této hypothese svědectvím; neboť že tento autor neměl žádných zpráv starších o tom, jež by byly později zanikly, nýbrž že jeho pramenem byla pouze Platonova rozmluva Protagoras a jeho vlastní fantasie, o tom nepochybuji.

Že skladatel rozmluvy Minoa snažil se, svou kompilaci okrasami z dialogu Protagora vypůjčenými ozdobiti, jeví se také v tom, že i on slova *σοφιστής* užívá v širším smyslu, jak to v Platonově Protagoru shledal. Zdálo se mu zajisté býti pikantním vtipem, že Platonův Protagoras Homera, Hesioda a jiné slavné muže starší mezi sofisty počítal; i mínil, že Platona ještě překoná, nazve-li i Zeva sofistou. Za tou příčinou praví 319 B *ὅτι μὲν γὰρ ὁ Ζεὺς σοφιστής ἐστι καὶ ἡ τέχνη αὕτη παγκάλη ἐστι, πολλαχοῦ καὶ ἄλλοθι δηλοῖ, ἀτὰρ καὶ ἐνταῦθα. λέγει γὰρ τὸν Μίνων συγγίγνεσθαι ἐνάτῳ ἔτει τῷ Διί ἐν λόγοις καὶ φοιτᾶν παιδευθησόμενον ὡς ὑπὸ σοφιστοῦ ὄντος τοῦ Διός.*

Protagoras 317 C.

καίτοι πολλά γε ἔτη ἤδη εἰμὶ ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ξύμπαντα πολλά μοί ἐστιν· οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατὴρ εἴην· ὥστε πολύ μοι ἥδιστόν ἐστιν, εἴ τι βούλεσθε, περὶ τούτων ἁπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι.

Cobet vyloučil *πάντων*. Já připouštím, že trojí tento výraz *τὰ ξύμπαντα — πάντων — ἁπάντων* není příjemný, ale předce váhám přisvědčiti té athetesi; musilo by se pak ovšem *οὐκ ἂν* psáti.

Asyndeton mezi větou *καὶ γὰρ καὶ τὰ ξ. π. μ. ἐ* a větou *οὐδενὸς ὅτου οὐ* atd. nezdá se mi býti vhodným. Navrhuji *πολλά μοί ἐστιν κοὐδενὸς ὅτου οὐ* atd.

Slova *περὶ τούτων ἁπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων* pochybnost vzbuzují. Již Heindorf navrhl *περὶ τούτου ἁπάντων* atd. nebo *περὶ τούτων ἐναντίον ἁπάντων*. Dle mého mínění má se spíše *περὶ* vyloučiti, i byla by slova *τούτων ἁπάντων* závislá na *ἐναντίον*, a následuje pak dodatkem *τῶν ἔνδον ὄντων* jakožto epexegese slov *τούτων ἁπάντων*.

Protagoras 317 D.

Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθιζόμενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι· ἅσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοί γε ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατεσκευάζομεν παρὰ τῷ Ἱππίᾳ· ἐκεῖ γὰρ προϋπῆρχε τὰ βάθρα.

BT *αὐτοί τε*, Coisl. *αὐτοί*, Ast navrhl *αὐτοί γε*, což jest zajisté správné. Často, velmi často, kritikové, jak známo, místo nemožného neb nesnadného *τε* navrhli *γε*, a mnohdy jest tato běžná a snadná emendace velmi pochybná; ale zde kontextem dokázána jest správnost částice *γε*. My všichni i sami chopili jsme se lavic a pohovek a tam, kde Hippias seděl, jsme zařídili *συνέδριον*. Sokrates naznačuje, že hosté nečekali, až by otroci, jimž to náleželo, všechny lavice a pohovky sami vzali a na místě naznačeném sezení zařídili, nýbrž dali se jsouce žádostivi, slyšeti co nejdříve rozmluvu moudrých mužů *(ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν)*, chutě *(ἅσμενοι)* do díla *(καὶ αὐτοί γε ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατεσκευάζομεν)*. — Postačovalo by ovšem také pouhé *καὶ αὐτοί*; ale pochopitelno jest, že Platon právě zde ku zvýšení důrazu připojil *γε*, poněvadž se tím protiva, že to vlastně otroci měli vykonati, důrazně naznačuje, a tím se spolu nedočkavost shromážděného posluchačstva velmi rozhodně vyličuje.

Protagoras 317 E.

ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης ἡκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

Na první pohled zamlouvá se Hermannova konjektura *Κριτίας* (místo rukopisného *Καλλίας*), poněvadž 316 A obě tyto osoby vedle sebe jsou uvedeny: *Καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰσεληλύθειμεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισῆλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός, ὡς φῂς σὺ καὶ ἐγὼ πείθομαι, καὶ Κριτίας ὁ Καλλαίσχρου.* — Avšak při bedlivějším zkoumání docházíme výsledku opačného. Kallias a Alkibiades jsou ze všech přítomných osob zde od Platona úmyslně a vhodně vybrány k úkolu zde naznačenému. Alkibiades, horlivý a nadaný mladík, objevuje se v této rozmluvě co milovník řečí, a dle možnosti působí, aby v hovoru mezi Sokratem a Protagorem bylo pokračováno. Proto odbývá rozhodně Hippia nabízejícího se k proslovení řeči slovy *Ναί, εἰσαῦθίς γε* a dokládá *νῦν δὲ δίκαιόν ἐστιν, ἃ ὡμολογησάτην πρὸς ἀλλήλω Πρωταγόρας καὶ Σωκράτης* atd. (347 B); dále srv. Alkibiadovo vystoupení 348 B. Že tedy Alkibiades jde pro Prodika a jeho posluchače, aby se zařídilo společné *συνέδριον*, jest pochopitelno.

Ale Kallias, domácí pán, jehož přirozeným úkolem bylo pečovati o zábavu hostí a o pokračování v řečech a v hovoru, nesmí zde scházeti. Kallias jest to, jenž 317 D zařízení synedria společného navrhuje *(βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθιζόμενοι διαλέγησθε;)*, i jest zcela přirozeno, že, když návrh ten byl schválen, právě on, co domácí pán a co navrhovatel, jde, aby přivedl Prodika a jeho posluchače do společného toho synedria, jehož zařízení byl navrhl.

Kallias také dále pečuje o to, aby v hovoru bylo pokračováno, poněvadž tato péče právě jemu příslušela. Když Sokrates odejíti chtěl (335 CD), uchopil ho Kallias za ruku a pravil: *Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὦ Σώκρατες· ἐὰν γὰρ σὺ ἐξέλθῃς, οὐχ ὁμοίως ἡμῖν ἔσονται οἱ διάλογοι.* A opět 338 B čteme *καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν.* Také 348 C *καὶ ὁ Πρωταγόρας αἰσχυνθείς, ὥς γ' ἐμοὶ ἔδοξεν, τοῦ τε Ἀλκιβιάδου ταῦτα λέγοντος καὶ τοῦ Καλλίου δεομένου . . . μόγις προὐτράπετο εἰς τὸ διαλέγεσθαι.*

Myslím, že dle tohoto výkladu mohu s rozhodností tvrditi, že podání rukopisné jest správné. Jest to zajímavý doklad toho, že často při bedlivějším zkoumání konjektura ustoupiti musí rukopisnému podání. Příklad tento vybízí k střízlivosti kritické.

Protagoras 318 A.

Ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῇς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐμοὶ συγγένῃ, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταὐτὰ ταῦτα· καὶ ἑκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι.

Rukopisné *ἐν* (před *τῇ ὑστεραίᾳ*) vyloučil Hirschig, a Schanz právem tuto athetesi schválil, poněvadž vazbu *ἐν τῇ ὑστεραίᾳ* nelze připustiti, a zvláště ne na tomto místě, kde předchází *ᾗ ἄν ἡμέρᾳ*. Avšak zbývá otázka, jak se toto *ἐν* do rukopisného podání vloudilo. Já myslím, že Platon napsal *καὶ ἐὰν τῇ ὑστεραίᾳ* (totiž *ἐμοὶ συγγένῃ*), *ταὐτὰ ταῦτα*. Když nebylo porozuměno tomu, že doplniti se musí *ἐμοὶ συγγένῃ*, vzniklo porušení *ἐν τῇ ὑστεραίᾳ*. — Dle mého mínění naznačil Protagoras zde první den, kterého by Hippokrates s ním obcoval (*ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐμοὶ συγγένῃ*), pak den následující (*τῇ ὑστεραίᾳ*), a pak praví již všeobecně o všech dnech *καὶ ἑκάστης ἡμέρας*.

Protagoras 319 C.

ἐὰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς συμβουλεύειν, ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἴονται δημιουργὸν εἶναι, κἂν πάνυ καλὸς ᾖ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγελῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθείς, ἢ οἱ τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν ἢ ἐξάρωνται κελευόντων τῶν πρυτάνεων.

Herwerden vyloučil *ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν*. Vynecháním těch slov smysl by sice se neporušil; ale toto vlastně zbytečné poukázání k slovům *ἐὰν—ἐπιχειρῇ* jest vazbou v Platonových rozmluvách velmi obvyklou. Snad Platon úmyslně podmět zde naznačil, aby provedl důrazně protivu *ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν a οἱ τοξόται*.

B ἐξέρωνται, T ἐξαίρωνται. Bekker navrhl opravu zcela nepochybnou *ἐξάρωνται*. Cobet vyloučil *ἢ ἐξάρωνται*, což nelze schváliti. Který pak interpolator by byl připadl na interpolaci tak vhodnou a významnou? Platon míní zde dva případy. Skythští strážníci buď řečníka, jenž má býti odstraněn, odvlekou (*ἀφελκύσωσιν*), aneb jej vyzdvihnou na ramena a násilím odnesou, když totiž dav posluchačů jest tak hustý, že by odvedení nedalo se dosti rychle provésti.

Protagoras 322 A.

ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θείου συγγένειαν ζῴων μόνον θεοὺς ἐνόμισε.

Deuschle vyloučil slova *διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν*, v čemž ho Král následoval. Hermann a Sauppe pouze *τοῦ θεοῦ* za interpolaci prohlásili. Kroschel mínil, že *τοῦ θεοῦ* není možné, ale navrhl a přijal v text *τῶν θεῶν*. Myslím, že, je-li *τοῦ θεοῦ* zhola nemožné, také *τῶν θεῶν* nemůže obstáti. Dle mého mínění odstraněny jsou všechny nesnáze, čte-li se *τοῦ θείου*, což jsem svrchu v text přijal, jsa o správnosti tohoto čtení pře-

svědčen. Také Bochmann v pátém vydání Deuschleově (1895) *θείου* v text přijal. Slova *διὰ τὴν τοῦ θείου συγγένειαν* jsou, co se smyslu týká, opakováním slov *θείας μετέσχε μοίρας*, a Platon byl by mohl ještě jasněji říci, *διὰ ταύτην τὴν τοῦ θείου συγγένειαν* Rukopisné podání *διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν* aneb i konjektura *διὰ τὴν τῶν θεῶν συγ.* nutilo by k tomu, aby *συγγένειαν* ve vlastním smyslu sourodnosti a příbuznosti se vyložilo; avšak čte-li se *τοῦ θείου*, přestává tato nutnost, a zřejmo, že tato příbuznost jest jenom podobnost, jevící se v tom, že také lidé účastni jsou božského údělu.

Co analogii uvádím z Platonova Faidra 246 D *πέφυκεν ἡ πτεροῦ δύναμις τὸ ἐμβριθὲς ἄγειν ἄνω μετεωρίζουσα, ᾗ τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ· κεκοινώνηκεν δέ πη μάλιστα τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ θείου.**) Také srv. ještě Symp. 180 B *θειότερον γὰρ ἐραστὴς παιδικῶν· ἔνθεος γάρ ἐστι.*

Protagoras 323 C.

. . . καί φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ὦσιν ἐάν τε μή, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην· ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἁμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

Hirschig navrhl *ὡς ἀναγκαῖον ὄν*.

Že po slově *ἀναγκαῖον*, které má na konci hlásky *ον*, snadno mohlo příčestí *ὄν* vypadnouti, nelze ovšem popříti; avšak s druhé strany nelze také popříti, že vyskytuje se v rukopisech rozličných spisovatelů dosti hojný počet podobných příkladů, v nichž místo *ὡς* s přídavným jmenem a akkusativem příčestí *ὤν* nalezá se vazba pouhého akkusativu adjektiva s *ὡς* bez *ὄντα, οὖσαν, ὄν, ὄντας, οὔσας, ὄντα*. Hojné takové doklady uvádí z Platonových rozmluv Stallbaum v poznámce k Platonovu Gorgiu 495 C a na jiných místech svého kommentáře k rozmluvám Platonovým. Gorg. 495 C *ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα ἔλεγες*; Rep. II, 358 C *πάντες αὐτὸ οἱ ἐπιτηδεύοντες ἄκοντες ἐπιτηδεύουσι ὡς ἀναγκαῖον*, Rep. V, 449 C *ὡς ἄρα παντὶ δῆλον*. Stallbaum byl k této obraně rukopisného podání tím veden, že již dříve někteří vynikající kritikové a vykladatelé na rozličných místech rukopisné podání bez akkusativu příčestí *ὤν* v pochybnost brali, jako na př. Gorg. 495 C již Heindorf vložení příčestí *ὄν* po *ἕτερον* odporučoval, načež Bekker a Ast skutečně *ὄν* v text svých vydání vložili. Když pak Hirschig, Cobet, Herwerden a jiní kritikové podobné konjektury navrhli, není to tedy originální, nýbrž jest to pouhým pokračováním ve směru naznačeném již staršími kritiky. Tato kritika s jedné strany hojné interpolace, s druhé strany hojné mezery v rukopis-

*) Tak se musí na tomto místě čísti s Plutarchem, ne *τοῦ θείου ψυχή* dle rukopisného podání. Srv. mé »Kritické a exeg. přísp. k Plat. rozml.« I. část (1896) str. 48 k Plat. Faidru 246 DE.

ném podání předpokládá a dle toho tedy buď athetese nebo přídavky sloužící k vyplnění mezer navrhuje. Základem takovéto kritiky jest mínění, že spisovatelé užívali vždy vazeb obyčejných a pravidelných a že tedy úchylky a výjimky vymykající se z pravidelné mluvy sluší v textu odstraniti. Tato kritika vede k uniformování spisovatelského slohu, které já za oprávněné nepokládám. Také novější spisovatelé neužívají vždycky a všude týchž vazeb a týchž výrazů a rčení; a když si živě představíme a na vědomí uvedeme, že my sami často neřídíme se úplnou pravidelností a důsledností, tu uznáme také, že zmíněné uniformující pokusy některých kritiků jsou neoprávněným obmezováním volnosti spisovatelské.

Já odporučuji v této příčině vždy stanovisko konservativní, ovšem jenom tehdáž, jsou-li tyto dvě podmínky splněny:

a) je-li dotyčná vazba nebo frase rukopisným podáním dobře a náležitě stvrzena a zaručena,

b) lze-li se stanoviska vědeckého, zvláště uvedením vhodných dokladů, analogií atd. rukopisné podání způsobem platným a pravděpodobným vysvětliti a odůvodniti.

V přítomném případě jsou obě podmínky splněny. Čtení *ὡς ἀναγκαῖον* (bez *ὄν*) jest zaručeno nejlepším rukopisným podáním. Co se pak syntaktického odůvodnění týká, musíme uvážiti, že táž vazba vyskytuje se také v jiných pádech, a sice v takových případech, kde na změnu textu nesmí se ani dost málo pomýšleti.

Srv. na př. Sof. Oid. Kol. 83 *ἔξεστι φωνεῖν, ὡς ἐμοῦ μόνης πέλας* (nikterak nemůže se *οὔσης* v text vložiti konjekturou), Oid. Tyr. 1326 *γιγνώσκω σαφῶς, καίπερ σκοτεινός* (bez *ὤν*), *τήν γε σὴν αὐδὴν ὅμως*. Xen. Anab. VII, 8, 11 *ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος ὡς ἑτοίμων ὄντων* (bez *ὄντων*). To jest v podstatě táž vazba jako *ὡς ἀναγκαῖον* (bez *ὄν*); neboť že se v příkladech právě uvedených pouhé adjektivum (bez *ὤν*) vyskytuje v genetivě nebo nominativě, nečiní žádného podstatného rozdílu.

Nesmí nás másti a sváděti ta okolnost, že někdy konjekturalný přídavek příčestí *ὤν* jest v příčině palaeografické snadný, jako na př. lze říci, že po *ὡς ἀναγκαῖον* snadno mohlo v rukopisném podání *ὄν* vypadnouti. Naproti tomu však v jiných, a to mnohem četnějších, případech nelze tohoto důvodu užiti. Ani Gorg. 495 C nelze říci, že konjektura *ὡς ἕτερον ὂν τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης* jest snadná; neboť tato vazba nebyla by přesná; očekáváť se *ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρεῖαν οὖσαν τῆς ἐπιστήμης*. A na místech básnických nelze naprosto na konjekturu pomýšleti. U Sofoklea Oid. Kol. 83 nelze *οὔσης* v text vpraviti; také ne Oid. Tyr. 1326 *ὤν*. — Dobře tedy a správně počínají si grammatikové, když stanoviska konservativního se přidržují, jako Krüger § 56, 9, 7 nebo Kühner Ausf. Gramm. II, § 491[2].

Zbývá ještě otázka, proč spisovatelé někdy těchto úchylek užili. I na tuto otázku lze pravděpodobnou odpověď dáti, totiž že vazba adjektiva

s ὦν zdála se býti někdy nepohodlnou a rozvláčnou, a proto ὤν vynecháno někdy.

Co se slov ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις týká, vyskytuje se v této rozmluvě podobná vazba 323 A ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἣν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως παντὸς ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις. — Dále praví Protagoras 324 E πότερον ἔστιν τι ἕν, ἢ οὐκ ἔστιν, οὗ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι. A již před tím v mythu, jejž Protagoras vypravoval, se podotýká, že Zeus na otázku Hermovu, má-li spravedlivost a stud jen některým lidem vnuknouti, čili všem uděliti, odpověděl 322 D: ἐπὶ πάντας, καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιντο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν. 326 E οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, οὐδένα δεῖ ἰδιωτεύειν.

V příčině smyslu však tato místa by se nehodila ku porovnání; neboť slova ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις nemohla by míti jiný smysl než jaký Ficinus v překladě podává: tanquam oporteat unumquemque civilis virtutis quodammodo participem esse, vel ex hominum coetu vitaque exterminari. Srovnati bychom s tím musili slova Protagorova 322 D καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.

Avšak uvážíme-li čtyři místa*) svrchu uvedená, totiž 322 D, 323 A, 324 E, 326 E, a zvláště úplnou podobnost vazby ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἁμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις a 323 A ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις, tu naskytuje se domněnka, že Platon 323 C napsal ἢ μὴ εἶναι πόλεις ἐν ἀνθρώποις.

Protagoras 323 C a násl.

Výklad, jejž zde v kap. 13. Protagoras podává, aby dokázal, že ctnost jest učitelná, odporuje dřívějšímu výkladu podanému v kap. 12. 322 A násl.

V mythu totiž, jejž Protagoras 322 A násl. vypravuje, řečeno, že lidé na počátku obývali po různu a nebylo měst (obcí). Tu lidé hubeni byli od zvířat, poněvadž silou se jim nemohli vyrovnati. I spolčovali se lidé a zakládali města, aby se zachránili. Avšak kdykoliv se shlukli a spolčili, ukřivďovali sobě vespolek, nemajíce politického (obecního) umění, pročež zase se rozptylovali a zase od zvířat hynuli. Tu Zeus se obával, aby nezahynulo celé lidské pokolení, a vyslal Herma, aby zavedl mezi lidi stud a právo (αἰδῶ τε καὶ δίκην). Hermes tázal se pak Zeva, jakým způsobem

*) K těm ještě také poněkud patří 322 B πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν.

má stud a právo lidem uděliti, zdali jen některým, tak jako umění jsou rozdělena, čili všem. Zeus pak odpověděl, aby tyto věci všem udělil a všichni aby jich byli účastni; neboť založení obcí by nebylo možné, kdyby málokteří těch věcí byli účastni.

Z tohoto mythu, má-li se jádro jeho za pravdivé pokládati, jde tedy, že všem lidem bohové vnukli stud a právo, a že tedy politické ctnosti *(ἡ πολιτικὴ ἀρετή)*, která se na těch věcech zakládá, dosahují lidé ne učením, nýbrž božským údělem, a tedy od přirozen *(φύσει)*.

Naproti tomu snaží se Protagoras v kap. 13. p. 323 C násl. dokázati, že politická ctnost jest učitelná.

Protagoras není v této rozmluvě charakterisován dle historické pravdy jako hluboký a bystrý myslitel, nýbrž co muž v dialektice a v logickém pojímání a rozlišování neobratný. Platon ve své horlivé snaze, dráhu raziti ethické filosofii Sokratově, ukřivdil Protagorovi. Srv. výklad podaný v I. díle těchto »Příspěvků« na str. 83 násl., kdež jsem vyložil, že jest to charakteristickou známkou Platonových rozmluv, že odpůrci Sokratovi předváděni jsou v nich jako osoby nezpůsobilé k bystrému a důkladnému dialektickému uvažování.

Protagoras sám nespozoroval toho sporu, který jest mezi kap. 12. a 13.

Také v jiné věci jeví se Protagorova nedostatečnost a nezpůsobilost k dialektickému zkoumání. Protagoras se domnívá, že svým výkladem dokázal, že ctnost jest učitelná. Praví zajisté na konci všech svých výkladů 328 C *τοιοῦτόν σοι, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἴρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἡγοῦνται.* Avšak nikde nepokusil se o důkaz toho *ὡς διδακτὸν ἀρετή*, nýbrž všude jenom vykládá Protagoras, že jako všichni lidé vůbec, tak i Atheňané míní, že ctnost jest učitelná. Srv 323 C *ὅτι δὲ αὐτὴν* (t. *τὴν ἀρετήν*) *οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι ᾧ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδεῖξαι* atd. Pak 324 C *ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετήν.*

A tak všude v Protagorově výkladě jest řeč jenom o míněních lidském, zvláště o mínění a počínání Atheňanů.

Právem pak vytýká Sokrates Protagorovi, že sám sobě odporuje, když hlásaje učitelnost ctnosti předce popíral, že ctnost jest věděním, 361 B *εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀρετή, ὥσπερ Πρωταγόρας ἐπεχείρει λέγειν, σαφῶς οὐκ ἂν ἦν διδακτόν*, a dále 361 C *Πρωταγόρας δ' αὖ διδακτὸν τότε ὑποθέμενος, νῦν τοὐναντίον ἔοικε σπεύδοντι, ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτὸ ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἂν ἥκιστα εἴη διδακτόν.*

Protagoras 323 D.

ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κακὰ ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὦσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τοὺς αἰσχροὺς ἢ σμικροὺς ἢ ἀσθενεῖς τίς οὕτως ἀνόητος, ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; ταῦτα μὲν γάρ, οἶμαι, ἴσασιν ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίγνεται τὰ καλὰ καὶ τἀναντία τούτοις.

Hirschig slova *ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὦσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν* vyloučil. Musím i zde opět říci, že slova ta nezbytná nejsou; ale že by od Platona nepocházela, nemůže nikdo dokázati. Slova ta obsahují myšlénku zcela rozumnou, která později šíře vyložena jest a která vrcholí ve slovech *ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει* (324 B).*) Velmi vhodný jest přídavek *ἀλλ' ἐλεοῦσιν*, který sotva od interpolatora pochází.

Že rukopisné *τὰ καλά* možné není, pokládám za věc zcela nepochybnou a zjištěnou. Musímeť uvážiti, že předchází *ταῦτα*, kteréž zájmeno vzpět se vztahuje k slovům *αἰσχρούς, σμικρούς, ἀσθενεῖς*. Možná by byla zde dvojí vazba. Buď se spojí *ταῦτα τὰ καλά*, a tu vzniká nesmysl; neboť po *αἰσχρούς, σμικρούς, ἀσθενεῖς* očekává se pravý opak, totiž *ταῦτα τὰ κακά*, jak Ficinus přeložil: haec mala eorumque contraria. Nebo se může *ταῦτα* vzíti samostatně, avšak i toto samostatné *ταῦτα* musí se vztahovati k slovům *αἰσχρούς, σμικρούς, ἀσθενεῖς*, a když pak jakožto vysvětlení tohoto *ταῦτα* následuje dodatečně *τὰ καλά*, jest to opět nesmyslné.

Že by konjektura *τὰ κακά*, ke které poukazuje překlad Ficinův, byla pravděpodobna, nelze dle mého mínění tvrditi. Spíše by se zamlouvala athetese slov *τὰ καλά*, kterou Schanz navrhl.

Snad jest však pravděpodobnější domněnka, že porušené podání rukopisné nějakým omylem pisařským vzniklo. Smyslu by vyhovovalo přemístění *καὶ τἀναντία τούτοις καλά*, při čemž by ovšem *τά* musilo se vynechati (srv. 323 C *ἀλλὰ τἀναντία τούτων κακά*), anebo *καὶ τὰ καλὰ τἀναντία τούτοις*, při čemž i *τά* se zachová a pouze *τὰ καλά* po *καὶ* se položí.

Že vedle škaredosti *(αἰσχρούς)* také malá postava (*σμικρούς*) uvedena jest, zakládá se na tom, že Řekové velikost (ovšem přiměřenou) za známku krásy pokládali. Proto často u autorů řeckých obě vlastnosti, velikost a lepost, se spojují. Nejdůležitější jest v této příčině, že spojení to často u Homera se vyskytuje, z čehož patrno, že názor ten byl v lidu řeckém. Srv. spojení *ἠΰς τε μέγας τε*, nebo *καλὸς τε μέγας τε*.

Také o ženě řečeno v Odyssei *o* 417 násl. *ἔσκε δὲ πατρὸς ἐμοῖο γυνὴ Φοίνισσ' ἐνὶ οἴκῳ, καλή τε μεγάλη τε καὶ ἀγλαὰ ἔργα ἰδυῖα.* Srv. *ν* 289 *δέμας δ' ἤικτο γυναικὶ καλῇ τε μεγάλῃ τε.*

*) Že tato slova Herwerden za interpolaci prohlásil, jest téměř nepochopitelno.

Hojný počet dokladů uvedl Ameis v »Kritischer und exegetischer Anhang« k Od. ι 508. Při tom také Ameis uvedl slova Bernhardyova: »im besonderen sehen wir den Begriff der Schönheit mit völligem und stattlichem Wuchse schon in der seit Herodot üblichen Phrase *μέγας καὶ εὐειδής, μέγας καὶ καλός* verschmelzen.« Co se Herodota týká, srv. I. 112. *παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδές*, I. 199 *ὅσαι μέν νυν εἶδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται*. VII. 187 *κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάθεος οὐδεὶς αὐτῶν ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος*. Stein dobře podotkl k Her. I., 112, že Hellenové tělesnou dokonalost rádi naznačovali výrazem *καλός* (nebo *εὐειδής*) *καὶ μέγας*, jako duševní a mravní dokonalost výrazem *καλὸς καὶ ἀγαθός*. Srv. také K. B. Hermann, Über die Studien der griechischen Künstler.

Protagoras 324 C.

ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν, ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἰῶνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι, οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετήν.

Tvar medialný *κολάζεσθαι* zřídka se vyskytuje. Heindorf uvádí doklad z Aristofanových Vos 405 *νῦν ἐκεῖνο τοὐξύθυμον, ᾧ κολαζόμεσθα, κέντρον ἐντέτατ' ὀξύ*. Stallbaum pak z Platonova Menexena uvedl 240 D *κολασάμενοι τὴν ὑπερηφανείαν*. Na našem místě však jest zřejmo, že medium *κολάζονται* za příčinou souměrnosti s předcházejícím *τιμωροῦνται* položeno; neboť všude jinde v této části 323 C—324 C jest *κολάζειν* položeno, a sice celkem pětkrát. Zcela zbytečný a lichý byl pokus, stanoviti zde rozdíl mezi *κολάζειν* a *κολάζεσθαι*. Také v Menexenu 240 D působila snaha po souměrnosti; neboť souměrnost vedla nezřídka spisovatele k užívání tvarů neobvyklých, jichž by spisovatel mimo takové spojení nebyl užil. Pověstný jest v této příčině Aristofanův verš (Mír 291) *ὡς ἥδομαι καὶ χαίρομαι κεὐφραίνομαι*. Ovšem vyskytují se u Homera některé medialné tvary slovesa *χαίρειν*, a sice *κεχάροντο, κεχάροιτο, κεχαροίατο, χήρατο, κεχαρήσεται*; ale nikdy a nikde se nevyskytuje *χαίρομαι*, což za soloecismus bylo pokládáno. Ve verši Aristofanově jest *χαίρομαι* za příčinou souměrnosti s *ἥδομαι* a *εὐφραίνομαι* položeno, a má to komický účinek.*) Podobně u Aristofana (Ryt. 115): *ὡς μεγάλ' ὁ Παφλαγὼν πέρδεται καὶ ῥέγκεται* (místo *ῥέγκει*).

Jaká jest moc souměrnosti, dokazuje také 331 B *ὅτι ἤτοι ταὐτόν γ' ἐστὶν δικαιότης ὁσιότητι*

*) V jistých novinách četl jsem před nedávnem vedle »obžaloba« také »obhajoba«. Pisatel nechtěl komického účinku docíliti, ale bezděky se mu to podařilo.

O genetivě *εἰσι τῶν ἡγουμένων* podotkl Ast: »in numero eorum sunt qui arbitrantur. Sic *εἶναι* cum genitivo, ut Latinorum esse cum genitivo . . . genitivus enim partitionem indicat; quocirca, licet saepius *τίς* vel *τις* appositum inveniatur, nihil tamen omissum esse existimare debemus«. Viz »Dodatky«.

Protagoras 324 D.

Ἔτι δὴ λοιπὴ ἀπορία ἐστίν, ἣν ἀπορεῖς περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὑτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν.

Velmi nápadný pleonasmus se zde vyskytuje, a divím se, že Hirschig nebo Cobet nebo Naber nebo Herwerden nenavrhl vyloučení buďto slov *οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοί* nebo *περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν*. Já ovšem tuto hojnost slov, nám nápadnou, ale v Platonových rozmluvách ne neobvyklou, prostě konstatuji.

Myslím však, že mohu zde poznámku připojiti, že nápadně značný počet pleonasmů velmi v oči bijících v Protagorově řeči se vyskytuje; i míním, že Platon měl úmysl, dikci Protagorovu tím charakterisovati. Srv. na př. 316 D *πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι*, 316 E *οὗτοι πάντες, ὥσπερ λέγω, φοβηθέντες τὸν φθόνον ταῖς τέχναις ταύταις παραπετάσμασιν ἐχρήσαντο*. Protagoras sám zde slovy *ὥσπερ λέγω* uznal opakování. 317 A *τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀποδρᾶναι, ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι, πολλὴ μωρία* atd. 317 B *τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἔξαρνον εἶναι*. 317 C *καίτοι πολλά γε ἔτη — πατὴρ εἴην* (hovořivý výklad o stáří). 318 A *ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῇς, ἧ ἂν ἡμέρᾳ ἐμοὶ συγγένῃ* (t. j. první den obcování), *ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐὰν τῇ ὑστεραίᾳ, ταὐτὰ ταῦτα* (druhý den)· *καὶ ἑκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι*. 322 C (veliká rozvláčnost), 323 AB, 323 C dlouhá rekapitulace *ὅτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα — ταῦτα λέγω*, 324 AB (rozvláčný výklad) atd. atd.

Protagoras 325 A.

εἰ μὲν γὰρ ἔστιν καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἓν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ κεραμεία, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ὅσιον εἶναι, καὶ συλλήβδην ἓν αὐτὸ προσαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετήν· εἰ τοῦτ' ἐστίν, οὗ δεῖ πάντας μετέχειν καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα, ἐάν τι καὶ ἄλλο βούληται μανθάνειν ἢ πράττειν, οὕτω πράττειν, ἄνευ δὲ τούτου μή, ἢ τὸν μὴ μετέχοντα καὶ διδάσκειν καὶ κολάζειν, καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ἑωσπερ ἂν κολαζόμενος βελτίων γένηται, ὃς δ' ἂν μὴ ὑπακούῃ κολαζόμενος καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν· εἰ οὕτω μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς, τοῦτο δὲ μή, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοί.

Nápadná jest nesouměrnost *καὶ τὸ ὅσιον εἶναι* vedle *δικαιοσύνη* a *σωφροσύνη*, ale myslím, že i zde volnost spisovatelskou musíme uznati.

Slova *καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα* vyloučil Deuschle. Já uznávám, že *καὶ παῖδα* není vhodné; neboť ke chlapci předce nemohou se slova *ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν* vztahovati. Celý tento přídavek pak zdá se nevhodným býti, poněvadž předchází *πάντ' ἄνδρα*, a jenom o muži jsou následující slova *ἐάν τι καὶ ἄλλο — κολάζειν* řečena; proto přídavek *καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα* překvapuje. Avšak pochybno jest, smíme-li takto Protagorovu řeč opravovati a tím snad charakteristické známky dikce Protagorovy, které Platon úmyslně vylíčil, zrušovati. Stanovisko toto zaujal Rettig v textové kritice Symposia, a v leckterých případech s Rettigem souhlasím. I myslím, že Schanz právem slova ta podržel.

Heusde vyloučil *εἰ* po slovech *οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες*. Stallbaum nepokládal opakování spojky *εἰ* za nápadné, a o nápadném položení této spojky pravil: »istud *οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες* cum vi dicitur ideoque tum primum locum in hac verborum comprehensione occupat« cet. Avšak není to pravdě podobno. Také Ast snažil se, obhájiti *εἰ* po slovech *οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες*: »Ego vero partic. *εἰ* neque expungendam neque post *πεφυκότος* ponendam esse censeo; etenim priora *εἰ μὲν γὰρ ἔστι* et *εἰ τοῦτ' ἐστίν* enuntiationibus interpositis ita fere oblitterata sunt, ut ratio eorum nequeat haberi; nostro autem loco repetitum et verbis *οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες* subiectum his ipsis vim addit, propterea quod coniunctioni praeposita efferuntur; et recte praeponuntur verba *οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες* (boni isti, quos tu memoras, viri), quia orationis vis in eis inest.« Ale toto hájení myslím, že nepostačuje; i není s podivením, že Heusde druhé *εἰ* vyloučil. Heindorf pak žádal, aby druhé *εἰ* po *πεφυκότος* bylo položeno.

Naskytuje se však ještě jiná emendace, a sice *οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἶτα τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς* atd. — *Εἶτα* (jako *ἔπειτα*) položeno zde ve známém smyslu připouštěcím »a jestliže (první *εἰ* patří i sem), ač se věc tak má, dobří mužové předce ostatním věcem dávají vyučovati své syny, této však ne.«

Ovšem by mohla se navrhnouti emendace ještě jednodušší, totiž *εἶτα μέν ἄλλα διδ.*, při které by ani jedna litera se nepřidala, nýbrž pouze *εἰ τὰ* by se sloučilo v *εἶτα*. Ale poněvadž 324 D čteme *τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὑτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν*, a tak i na jiných podobných místech, navrhuji i zde *εἶτα τὰ μὲν ἄλλα*.

Velmi nesnadna jest oprava slov *ὡς θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοί*. *BT θαυμασίως*. Dobree navrhl *ὡς θαυμάσιον γίγνοιτ' ἄν* nebo *ὡς θαυμάσια γίγνοιτ ἄν* (bez *οἱ ἀγαθοί*). Schleiermacher *ὡς θαυμάσιοί σοι γίγνονται οἱ ἀγαθοί*, Deuschle vyloučil *οἱ*, Hirschig navrhl *ὡς θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοὶ ἀγαθοί*, Schanz přijal v text *ὡς θαυμάσιοι γίγνονται οἱ ἀγαθοί*. Sauppe mínil, že lze rukopisné podání hájiti: »Man erwartet *θαυμάσιοί εἰσι* oder *θαυμάσια πράττουσιν*, indessen lässt sich *θαυμασίως γίγνονται* durch

Ausdrücke schützen, wie des Timotheos bei Plutarch mor. 127 A . . . Es ist das wohl aus der Sprache des gewöhnlichen Lebens. Der Sinn ist dann: wie wunderbar es den Guten geht (oder: mit den Guten steht).« Nedůvěřuji tomu výkladu a navrhuji *ὡς θαυμασίως ἀγαθοὶ* (v ironickém smyslu = *εὐήθεις*) *γίγνονται οἱ ἀγαθοί.*

Protagoras 325 BC.

διδακτοῦ δὲ ὄντος καὶ θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα ἆρα τοὺς υἱεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἡ ζημία, ἐὰν μὴ ἐπίστωνται, ἐφ' ὧν δὲ ἥ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μαθοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετήν, καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καὶ ὡς ἔπος ἐλπεῖν ξυλλήβδην τῶν οἴκων ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἆρα οὐ διδάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν;

Poněvadž *τε* ve slovech *ἥ τε ζημία* korresponduje s *καὶ* v slovech *καὶ φυγαί*, jest rukopisné podání nesprávné. Má býti *ἡ ζημία θανατός τε . . . καὶ φυγαί.* Myslím však, že se má čísti *ἥ τε ζημία θανάτου . . . καὶ φυγαί. Ἡ ζημία θανάτου* = trest smrti. Porušení *θάνατος* vzniklo působením předcházejících slov *θάνατος ἡ ζημία.*

Εἰς ἀρετήν po *θεραπευθεῖσιν* pokládám za přídavek podezřelý.

Protagoras 325 C.

καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς.

Neváhám v textu podati *ὅπως ὡς βέλτιστος*, ačkoli *BT* má jen *ὅπως* bez *ὡς*. V rukopise *T* druhá ruka přidala *ὡς*. Jest to přídavek dle smyslu nutný, a právem Kroschel, Král a j. *ὡς* v text přijali = co možná nejlepší. Bez *ὡς* by byl superlativ *βέλτιστος* velmi neskromný. Po *ὅπως* mohlo *ὡς* snadno zaniknouti.

Protagoras 326 AB.

πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὰν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἁρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων atd.

Cobet vyloučil *μελοποιῶν*. Pokládám to za kritické poblouzení. Protagoras před tím pravil 325 E 326 A *παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάθρων*

ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσιν. Avšak tu jsou mínění jenom epičtí básníci. To přichází na jevo ze slov následujících *ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθετήσεις ἔνεισιν, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν.*

Slova *ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν* naznačují pak básníky od epických básníků rozdílné. Velmi vhodný jest tedy a zcela přesný přídavek *μελοποιῶν.*

Protagoras 326 CD.

ἐπειδὰν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ πόλις αὖ τούς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν κατὰ παράδειγμα, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' αὑτῶν εἰκῇ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι οὕτω τὸ γραμματεῖον διδόασιν καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατά τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὡς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὑρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι.

Ast (pag. 104) hájil podání rukopisné *καὶ κατὰ τούτους ζῆν κατὰ παράδειγμα.* Avšak ani jediný z příkladů, jež uvádí, nemá předložky. I myslím, že rukopisné podání není správné. Schanz slova *κατὰ παράδειγμα* vyloučil, Heindorf navrhl *καθάπερ παράδειγμα.* Pravděpodobnější konjektura snad jest *καὶ κατὰ τούτους ζῆν καθάπερ κατὰ παράδειγμα* nebo *καὶ κατὰ τούτων ζῆν τὸ παράδειγμα.*

* * *

Co znamená *γραμμή?* Ne bez příčiny podotkl Heindorf: »mihi dubium, num usquam *γραμμή* de littera usurpetur, atque *ὑπογράφειν γραμμὰς τῇ γραφίδι* cum Stephano Thes. I. p. 877 interpretor lineas quasdam penicillo praeducere, quo recte procedat scriptum«. Někteří vykladatelé rozumějí slovem *γραμμή* zde obrazce písmen, t. j. písmena od učitele dříve naznačená. Myslím však, že nelze s tímto výkladem souhlasiti (viz Dodatky).

Protagoras 327 CD.

οὕτως οἷον καὶ νῦν, ὅστις σοι ἀδικώτατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ πράγματος, εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς μήτε παιδεία ἐστὶν μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ' εἶεν ἄγριοί τινες, οἷοί περ οὓς πέρυσιν Φερεκράτης ὁ ποιητὴς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ. ἦ σφόδρα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι, ἀγαπήσαις ἄν, εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυνώνδᾳ, καὶ ἀνολοφύραι' ἂν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν· νῦν δὲ τρυφᾷς, ὦ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς, καθ' ὅσον δύνανται ἕκαστος, καὶ οὐδείς σοι φαίνεται εἴθ', ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος τοῦ ἑλληνίζειν, οὐδ' ἂν εἷς φανείη atd.

B φαίνεται εἶθ' ὥσπερ, T φαίνεται εἰθ' ὥσπερ. Bekker a jiní dle rukopisného podání psali *φαίνεται . εἶθ' ὥσπερ* atd. To ovšem není možné, a dobře podotkl Sauppe, že *ὥσπερ κτλ.* nenaznačuje ani protivu předcházející věty, ani postup (Fortschritt), nýbrž jen vysvětlení, a proto že jest *εἶτα* nevhodné.

Avšak volí-li se interpunkce jiná, totiž *καὶ οὐδείς σοι φαίνεται εἶθ', ὥσπερ ἂν εἰ κτλ.*, jest, myslím, vše v pořádku; *εἶτα* naznačuje následek vycházející ze slov *διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς, καθ' ὅσον δύνανται ἕκαστος* = ty bujíš, ó Sokrate, poněvadž všichni jsou učiteli ctnosti, pokud může každý; a tu se ti pak neobjevuje žádný učitel, tak jako kdybys hledal, kdo jest učitelem řecké mluvy atd. Ovšem bychom spíše očekávali *κἄτα οὐδείς σοι φαίνεται, ὥσπερ κτλ.* Avšak myslím, že i slovosled *εἶθ', ὥσπερ κτλ.* jest možný a snesitelný.

Nyní čtou vydavatelé obyčejně dle Heindorfovy konjektury *εἶναι* místo *εἶθ'*. Avšak hned potom praví Protagoras *ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος τοῦ ἑλληνίζειν, οὐδ' ἂν εἷς φανείη* (bez *εἶναι*), i nezdá se mi býti správnou konjektura, která ruší tuto, jak myslím, úmyslnou souměrnost. Také dále užívá Protagoras tétéž vazby *τούτων διδάσκαλον φανῆναι.*

Protagoras 328 E.

πλὴν σμικρόν τί μοι ἐμποδών, ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας ῥᾳδίως ἐπεκδιδάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξεν. καὶ γὰρ εἰ μέν τις περὶ αὐτῶν τούτων συγγένοιτο ὁτῳοῦν τῶν δημηγόρων, τάχ' ἂν καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινά τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι, ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἠχεῖ . . . . καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου.

Sauppe podotkl, že očekáváme *τοιούτους μὲν λόγους τάχ' ἂν καὶ Περικλέους — ἀκούσειεν.* »Wie *καί* jetzt steht, kann es wegen des Sinnes nicht zu *τοιούτους* gehören und der Stellung wegen nicht zu *Περικλέους* gezogen werden«. I domnívá se Sauppe, že snad před *τοιούτους* mylně vynecháno *τούτου*. *Τούτου* vztahovalo by se k slovům *ὁτῳοῦν τῶν δημηγόρων*. Avšak pokládám za nemožné, aby po *τούτου* (= *ὁτουοῦν τῶν δημηγόρων*) následovalo *ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν*. Jak pak mohl Sokrates říci: uslyšel by takové řeči i od tohoto (t. j. od kteréhokoli z řečníků) nebo od Periklea nebo od jiného někoho z těch, kteří jsou k řečnění způsobilí?

Poněkud by se tato nesprávnost zmírnila, kdyby se po *ἀκούσειεν* položila čárka, t. j. kdyby *ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τ. ἱκ. εἰπεῖν* bylo epexegesí k *τούτου* (= *ὁτουοῦν τῶν δημηρόγων*). Avšak ani to se nezamlouvá.

Ovšem přisvědčuji důvodům proti rukopisnému podání uvedeným, ale myslím, že se musí na jinou nápravu pomýšleti. Snad se má čísti *τάχ' ἂν τούτους καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Π. ἢ ἄλλου τινὸς κτλ.*

Spojení takové, jako *τούτους καὶ τοιούτους*, častěji se vyskytuje. Svr. Xen. Kyr. VIII, 2, 26 *ταῦτα καὶ τοιαῦτα.*

Že také *εἰπεῖν* ve spojení s *δεινός, δυνατός, ἀδύνατος, ἱκανός* jest dosti běžné, dokázal doklady uvedenými (p. 115) Ast, jenž podotýká: »ubi mireris F. A. Wolfium annotantem: Notatu dignam duco formulam *δεινὸς εἰπεῖν*, pro qua ubique (?) legere me memini *δεινὸς λέγειν*«.

Hermann navrhl *οὐχ ὥσπερ*, čímž by se smysl podstatně změnil, a neváhám říci — zhoršil.

Sokrates činí zde přísný rozdíl mezi dvěma věcmi. Klade-li kdo řečníkům po řeči jejich nějakou novou otázku, t. j. táže-li se na něco, co v řeči nebylo proneseno, mlčí řečník jako kniha a nemůže ani odpověděti, ani se tázati.*) Táže-li se však kdo na něco třebas málo z toho, co bylo v řeči prosloveno *(τι τῶν ῥηθέντων)*, tu jest, jako kdyby člověk na měděnou nádobu udeřil. Jako taková nádoba dlouho zní, nechopíme-li se jí a nezastavíme-li tímto uchopením další znění, tak i řečníci, když jenom na něco málo tázáni byli (*σμικρὰ ἐρωτηθέντες*, rozumí se: z toho, co již v řeči jejich bylo a nač tedy jsou připraveni), dlouhou řeč rozpřádají.

Toho rozdílu musí při výkladě tohoto místa bedlivě dbáno býti. Sokrates chce, aby Protagoras ke svému výkladu ještě malý dodatek učinil; on chce Protagora ještě na něco dalšího a nového se tázati a žádá krátkou odpověď na krátkou otázku, kterou chce vysloviti. O tomto dodatku, jehož si Sokrates přeje, užívá sloves složených s *ἐπί*, a sice 328 E *ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας ῥᾳδίως ἐπεκδιδάξει* (naproti tomu: *ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξεν*), 329 D *τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἔτι ἐπιποθῶ.* — Jiné výrazy, jimiž naznačuje, že si dodatku přeje, jsou 329 B *νῦν οὖν . . . σμικροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν* a 329 C *τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον.*

Avšak přiznávám se ovšem, že rukopisné podání působí zde jakousi obtíž. Přidržíme-li se rozdílu svrchu naznačeného, jeví se slova *ἐπανέροιτο* a *ἐπερωτήσῃ* na tom místě, kde položena jsou, závadnými. Neboť přistupování něčeho nového k tomu, co již jest, naznačuje se složením s *ἐπι—*, ale přidá-li se k *ἐπί* ještě *ἀνά*, znamená *ἐπανα—* vrácení se k tomu, co již bylo řečeno, opakování, a ne připojení něčeho nového.

Má tedy na tomto místě býti *εἰ δὲ ἐπέροιτο*, ne *ἐπανέροιτο* (jako *ἐπεκδιδάξει, ἐπιποθῶ*), a dále má býti *ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρόν ἐπανερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων.*

---

*) Jest to velmi trpká a velmi působivá kritika moudrosti sofistů a řečníků. Co mají již hotové a připravené a čemu se naučili, to deklamují, ale nového nevědí nic a na námitky neodpovídají. nýbrž mlčí jako kniha, poněvadž odpověď nemají připravenu a nastudovánu. Tato působivá ironie by Hermannovou konjekturou zmizela.

Pravděpodobnější však než tato změna zdá se mi býti přemístění slov *εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινά τι* a *ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι.* Dle toho by znělo místo to:

ἀλλ, ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι· εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινά τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα κτλ.

Vím ovšem, že se námitka učiní, že *καὶ σμικρόν* jest protivou slov *μακρὸν ἠχεῖ καὶ ἀποτείνει,* a dále že parallelismus *καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ* a *καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δολιχὸν κατατείνουσι τοῦ λόγου* svědčí proti této transposici.

Všem požadavkům by bylo vyhověno a všechny námitky by se odstranily tímto upravením místa: *ἀλλ' ἐάν τις ἐπερωτήσῃ τινά τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι· εἰ δέ ἐπανέροιτο καὶ σμικρόν τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα κτλ.*

* * *

καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δολιχὸν κατατείνουσι τοῦ λόγου. Naproti rukopisnému podání *δολιχὸν* přijímají vydavatelé Stephanovu konjekturu *δόλιχον.* Nelze se tomu diviti, poněvadž tato konjektura má tu výhodu, že pranepatrnou změnou, změnou jenom přízvuku, nabýváme vkusné metafory, jež místu tomu k nemalé okrase jest. Avšak musím předce prosaickou pochybnost vysloviti.

Myslím, že nelze možnost spojení *δόλιχον κατατείνειν, δρόμον κατατείνειν* dokázati. Možné jest *τείνειν, ἐκτείνειν δρόμον.* Ale *κατατείνειν δρόμον?*

Ovšem také vazbu *δολιχὸν κατατείνουσι τοῦ λόγου* (dle obdoby *πολλὴν τῆς χώρας, ὁ πολὺς τοῦ χρόνου* atd.) bych neschvaloval. Mohlo by se snad pomýšleti na čtení *δολιχὸν κατατείνουσι τὸν λόγον.* Také tato metafora, zakládající se na napínání a natahování provazu, jest vkusná.

Snad se má *τοῦ λόγου* vymýtiti a jenom čísti *δολιχὸν κατατείνουσι,* jako před tím *καὶ ἀποτείνει* absolutně položeno. *Κατατείνειν* vyskytuje se v nepřechodném významu »prostírati se někam«; i může také o řeči, která nemá konce, a o řečníkovi, jenž široce vykládá, *κατατείνειν* absolutně býti řečeno.

* * *

O Protagorovi praví Sokrates, že jest způsobilý k proslovení dlouhých a krásných řečí, *ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρόμενος περιμεῖναί τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ᾧ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα.* Tato slova »což málokterým (t. j. málokterým ze sofistů a řečníků) jest po hotově« jsou trpkou ironií. Sokrates tím naznačuje, že tito řečníci mají řeči připravené, jež při každé příležitosti deklamují a na odiv staví, ale na dialektiku nejsou připraveni.

Platon při mnohých příležitostech posmívá se těmto připraveným řečem, kterými sofistové slávy a odměny dosíci chtěli — a také skutečně hojnou měrou docházeli, zvláště v Athenách. I působilo to Platonovi patrně radost, okázati nezpůsobilost těchto nekonečných řečníků k dialektickému rozbírání.

Podávám níže v »Dodatcích« sbírku míst, která obsahují ironickou zmínku o zvyku sofistů a řečníků, připravené řeči deklamovati.

Protagoras 329 D.

Πότερον, ἔφην, ὥσπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστιν, στόμα τε καὶ ῥὶς καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα, ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι;

V Bodl. jest druhou rukou v mezeře připojeno *ἕτερα τῶν* a pak *ἀλλήλων καὶ τοῦ*. Cod. *T* podává to, co svrchu v textu vytištěno. Že v Bodl. jest dvojí mezera, neposkytuje pražádné pomůcky k emendaci.

Sauppe vyloučil *ἀλλήλων*, Schanz *τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων*. Heindorfova konjektura *ἀλλήλων τε καὶ τοῦ ὅλου* jest zbytečná; jestliže by totiž touto konjekturou mělo býti pomoženo, nemohlo by se také proti rukopisnému podání nic namítnouti.

Já navrhuji *ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων.* Že v druhé části není zase *τοῦ ὅλου* připojeno, jest přirozeno a pochopitelno; neboť samo sebou se rozumí, že jednotlivé části jsou menší než celek; i bylo by tedy vzhledem k *ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι* zcela zbytečno *τοῦ ὅλου* připojiti.

Protagoras 331 B.

καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ, εἴ με ἐρήῃς, ταυτὰ ἂν ταῦτα ἀποκρινοίμην, ὅτι ἤτοι ταὐτόν γ' ἐστὶν δικαιότης ὁσιότητι ἢ ὅ τι ὁμοιότατον, καὶ μάλιστα πάντων ἥ τε δικαιοσύνη οἷον ὁσιότης καὶ ἡ ὁσιότης οἷον δικαιοσύνη.

Kroschel k slovům *καὶ μάλιστα — οἷον δικαιοσύνη* podotýká: »Haec verba quamquam Stobaeus iam invenit, tamen valde suspecta sunt, nec ita possunt defendi, ut iis Protagorae dictionem p. 330 A irrideri statuamus«.

Já myslím, že slovy těmito Sokrates příbuznost zvláště úzkou těchto dvou ctností chtěl okázati. Kroschel sám praví: »Plerumque Plato pietatem iustitiae subiungit, cuius rei causam exposuit in Euthyphrone pag. 12 sqq.« I uvádí Kroschel vhodně místo z Gorgia 507 B: *καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια.*

Protagoras 331 E.

ὥστε τούτῳ γε τῷ τρόπῳ κἂν ταῦτα ἐλέγχοις, εἰ βούλοιο, ὡς ἅπαντά ἐστιν ὅμοια ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὁμοῖόν τι ἔχοντα ὅμοια δίκαιον καλεῖν, οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια, κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ὅμοῖον.

„ἔχῃ Vindob. suppl. 7: ἔχει *BT*". Schanz.

Král vyloučil slova *οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια*; Kroschel pravil, že slova ta jsou jen mimochodem položena »quum enim haec *οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια* quasi obiter addita sint illustrationis gratia, quid ni potuerit nunc *τὸ ὅμοιον* solum commemorari?«

Dle mého mínění správně soudil Schleiermacher, jenž navrhl *κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ἀνόμοιον καὶ* (ἢ Heindorf) *τὸ ὁμοῖον*. Já jen v tom se uchyluji od Schleiermachera, že navrhuji *κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ὁμοῖον ἢ τὸ ἀνόμοιον*.

Protagoras 332, A.

Πότερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελίμως, τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον;

Stallbaum vyloučil *εἰ* a *ἔπραττον*, a navrhl tedy *ἢ τοὐναντίον*. Heindorf navrhl *ἢ τοὐναντίον πράττειν*, Winckelmann *ἢ εἰ τοὐναντίων*.

Já myslím, že se zde musí v athetesi ještě dále pokročiti, než Stallbaum učinil, i vylučuji všechna slova *ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον*. Interpolace prozrazuje se zde chybnou vazbou, a nejsme oprávněni, vazbu tuto opraviti částečnou athetesí, totiž konjekturou Stallbaumovou. Slova *ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον* anebo *ἢ τοὐναντίον* (dle Stallbauma) jsou velmi podivným přídavkem. Nemůže zajisté nikomu ani na mysl vstoupiti, že by mohlo pravdivé býti to, co slovy *ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον* (nebo *ἢ τοὐναντίον*) naznačeno. — Zmatek zde způsobilo *πότερον*, ke kterému chtěl někdo druhý člen otázky připojiti. Avšak známo, že někdy pouze *πότερον* bez druhé části (*ἤ*) se vyskytuje. Srv. Plat. Faid. 78 B *μετὰ τοῦτο αὖ ἐπισκέψασθαι, πότερον ψυχὴ ἐστι, καὶ ἐκ τούτων θαρρεῖν ἢ δεδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς*. Plat. Fil. 44 A.

Kdyby vůbec druhého členu bylo potřebí, navrhl bych *τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ οὔ*;

Protagoras 333 D.

Ἴθι δή, ἔφην ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀπόκριναι. δοκοῦσί τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; Ἔστω, ἔφη. Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν; Ἔφη. Τὸ δ' εὖ φρονεῖν εὖ βουλεύεσθαι ὅτι ἀδικοῦσιν; Ἔστω, ἔφη.

Schanz vyloučil slova *ὅτι ἀδικοῦσιν*, Hermann navrhl *ὅτε ἀδικοῦσιν*, Hirschig *ὅ τι ἀδικοῦσιν*.

Já myslím, že slova *ὅτι ἀδικοῦσιν* (aneb snad lépe *ὅ τι ἀδικοῦσιν*) musí se položiti po slovech *σωφρονεῖν ἀδικοῦντες*. Srv. 333 B *ἆρά τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι* (snad lépe *ὅ τι*) *ἀδικεῖ*;

Protagoras 335 AB.

καὶ ἐγώ — ἔγνων γὰρ ὅτι οὐκ ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ ταῖς ἀποκρίσεσιν ταῖς ἔμπροσθεν, καὶ ὅτι οὐκ ἐθελήσοι ἑκὼν εἶναι ἀποκρινόμενος διαλέγεσθαι — ἡγησάμενος οὐκέτι ἐμὸν ἔργον εἶναι παρεῖναι ἐν ταῖς συνουσίαις κτλ.

Zajímavá vazba dle obdoby jest *οὐκ ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ ταῖς ἀποκρίσεσιν*. »Nelíbil se sám sobě« (= nebyl sám sebou spokojen) spojeno zde s dativem příčiny, který u sloves znamenajících nějaké hnutí duševní se klade, jako *χαίρειν τινί, λυπεῖσθαι*.

Také slovesa spokojenosti spojují se s tímto dativem, jako *ἀγαπᾶν, στέργειν τοῖς παροῦσι* (vedle *ἀγαπᾶν, στέργειν τὰ παρόντα*). Poněvadž pak v slovech *ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ* také ponětí spokojenosti obsaženo, spojen tento výraz s týmž dativem. Jaká jest moc obdoby, dokazuje nejlépe vazba *χαλεπῶς φέρειν τινί* a pod.*), která ovšem řídčeji se vyskytuje než *χαλεπῶς φέρειν τι*; ale dosti zhusta vyskytuje se *χαλεπῶς, βαρέως, κούφως φέρειν ἐπί τινι*, což s vazbou *τινί* má téměř stejný význam.

Nápadný jest plurál *ἐν ταῖς συνουσίαις*, poněvadž se na tomto místě, jak z kontextu patrno, jedná pouze o tuto schůzi, která právě se koná, a ne o schůze vůbec. I následuje také správně *οὐδ' ἐγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα τὴν συνουσίαν ἡμῖν γίγνεσθαι*, dále *ἀλλὰ σὲ ἐχρῆν ἡμῖν συγχωρεῖν τὸν ἀμφότερα δυνάμενον, ἵνα συνουσία ἐγίγνετο*. Ovšem 335 B nalezá se *σὺ μὲν γάρ, ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῂς δὲ καὶ αὐτός, καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἷός τ' εἶ συνουσίας ποιεῖσθαι*, ale zde právě jest řeč o zvyku Protagorově, a plurál jest správný.

Snad má se čísti *ἐν τοῖς συνοῦσιν*.

Protagoras 337 B.

ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὔνοιαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσιν δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις.

Διὰ εὔνοιαν znamená příčinu; vhodnějším výrazem by bylo *δι' εὐνοίας*, což by znamenalo způsob = *εὐνοικῶς*.

*) Srv. Xen. Anab. I, 3, 3. Hell. V, 1, 29.

Protagoras 337 D.

ἡμᾶς οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφήνασθαι κτλ.

Místo *αὐτῆς τῆς πόλεως* navrhl Bekker *αὖ τῆς πόλεως*. Rukopisné podání *αὐτῆς τῆς πόλεως* zdá se mi býti nemožným; neboť dle povahy zájmena *αὐτός* spojeného s členem a podstatným jmenem znamenalo by to urbis ipsius, tedy důrazné vytčení a protivu, což zde nevhodno. Bekker dobře poznal, že zde potřebí jest *αὖ*, avšak já navrhuji *καὶ αὖ τῆσδε τῆς πόλεως*. Slova *τῆς Ἑλλάδος αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας* = *ἥδε ἡ πόλις*, a proto následuje pak *καὶ αὖ τῆσδε τῆς πόλεως*.

Protagoras 338 B.

εἴτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἱρεθείς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν, εἴτε ὁμοῖος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· ὁ γὰρ ὁμοῖος ἡμῖν ὁμοῖα καὶ ποιήσει, ὥστε ἐκ περιττοῦ ἡρήσεται. ἀλλὰ δὴ βελτίονα ἡμῶν αἱρήσεσθε; τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς ἐγῷμαι, ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἑλέσθαι.

Důležitá a svou stručností zajímavá jest tato vazba *εἴτε — εἴτε*, v které po každé protasi uvedené spojkou *εἴτε* následuje hned závětí. My užíváme často vazby rozvláčnější: Buď bude zvolený horší než my, anebo podobný nám. Bude-li horší, nebylo by správné, aby horší lepším velel; bude-li podobný, ani to nebylo by správné.

Velmi oblíbena jest tato stručná a vkusná vazba v latině, a sice i v prose i v básnictví. Srv. na př. Cic. Mil. § 63 sive enim illud animo irato ac percito fecisset, ut incensus odio trucidaret inimicum, arbitrabantur eum tanti mortem P. Clodii putasse, ut aequo animo patria careret . . . sive etiam illius morte patriam liberare voluisset, non dubitaturum fortem virum, quin, cum suo periculo salutem populo Romano attulisset, cederet aequo animo legibus cet. Velmi pěkný příklad této vazby jest v Ovidiových Proměnách X, 397 násl.: seu furor est: habeo quae carmine sanet et herbis; sive aliquis nocuit: magico lustrabere ritu; ira deum sive est: sacris placabimus iram. Vykladatelé nevšímají si dostatečně této velmi pěkné, stručné a významné vazby, v kteréž po každém předvětí spojkou *εἴτε*, sive uvedeném a podmínku naznačujícím následuje závětí, naznačující výsledek této podmínky.

Zájmeno *ἡμῖν* lze spojiti s *ὁμοῖος*, nebo s *ποιήσει*, nebo s *ὁμοῖα*. Při spojení s *ὁμοῖος* jest *ἡμῖν* zbytečné, i není tato vazba také z té pří-

činy pravděpodobna, že před tím jenom *εἴτε ὁμοῖος* řečeno. Také spojení s *ποιήσει* se nezamlouvá. Já myslím, že spojiti se musí *ἡμῖν ὁμοῖα* = bude podobné konati, co bychom my konali (co bychom my sami bez jeho předsednictví konali). Jest to známá ona brachylogická vazba, kterou někteří figura personata nazývají, a to z té příčiny, že místo věci, jež osobě některé náleží a jež by se měla porovnati s touž věcí patřící jiné osobě, klade se osoba. Vazba ta vyskytuje se při výrazech stejnosti a podobnosti a vůbec tu, kde porovnávání nějaké se koná. Příklad starobylý a svou stručností a jasností pohodlný a příhodný jest známý homerský verš *P* 51 *αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι.* U Homera často tato vazba se vyskytuje; srv. *A* 163, *Σ* 370, *Φ* 191. Také v latině se tato brachylogie vyskytuje, jako u Cicerona Tusc. I, 1 quae tam excellens in omni genere virtus in ullis fuit, ut sit cum maioribus nostris comparanda (místo cum virtute maiorum nostrorum).

Slova *ἀλλὰ δὴ βελτίονα ἡμῶν αἱρήσεσθε* musí dle mého mínění za tázací větu pokládána býti a proto jsem hned v textu znamení otázky položil. Jest to otázka, na kterou hned záporná odpověď se dává.

Místo vazby *ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἑλέσθαι*, která jest v rukopisném podání, navrhl Badham *ἀδύνατον ὂν ὑμῖν ἵστε*. Avšak vazba rukopisná jest jinými zcela spolehlivými příklady zjištěna a stvrzena.

Protagoras 340 C.

οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγεν τὸ χαλεπὸν γενέσθαι ἐσθλόν, ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης, ἀλλὰ τὸ ἔμμεναι· ἔστιν δὲ οὐ ταὐτόν, ὦ Πρωταγόρα, ὥς φησιν Πρόδικος δδε, τὸ εἶναι καὶ τὸ γενέσθαι.

Sauppe dříve četl *οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Π. ἔλεγε τὸ χαλεπόν, γενέσθαι ἐσθλόν* a vykládal vazbu: *ὁ Π. τὸ χαλεπὸν οὐκ ἔλεγε τοῦτο, γενέσθαι ἐσθλόν, ἀλλὰ τὸ ἔμμεναι*, totiž *ἐσθλόν*. Později psal *οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Π. ἔλεγε χαλεπόν, γενέσθαι ἐσθλόν*. Ast navrhl *ἔλεγεν χαλεπόν, τὸ γένεσθαι* (taktéž Hoenebeek Hissink).

Já myslím, že rukopisné podání *τὸ χαλεπόν* lze zachovati, čte-li se: *οὐ γάρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγεν, τὸ Χαλεπὸν γενέσθαι ἐσθλόν* anebo *ἔλεγεν, τὸ Χαλεπὸν τὸ γενέσθαι ἔσθλόν κτλ.* Srv. 343 B *περιεφέρετο τοῦτο τὸ ῥῆμα . . . τὸ Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι.*

Protagoras 341 AB.

καὶ νῦν μοι δοκεῖς οὐ μανθάνειν, ὅτι καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦτο ἴσως οὐχ οὕτως Σιμωνίδης ὑπελάμβανεν, ὥσπερ σὺ ὑπολαμβάνεις, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τοῦ δεινοῦ Πρόδικός με οὑτοσί νουθετεῖ ἑκάστοτε, ὅταν ἐπαινῶν ἐγὼ ἢ σὲ

ἢ ἄλλον τινά λέγω ὅτι Πρωταγόρας σοφὸς καὶ δεινός ἐστιν ἀνήρ, ἐρωτᾷ εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τἀγαθὰ δεινὰ καλῶν. τὸ γὰρ δεινόν, φησίν, κακόν ἐστιν· οὐδεὶς γοῦν λέγει ἑκάστοτε δεινοῦ πλούτου οὐδὲ δεινῆς εἰρήνης οὐδὲ δεινῆς ὑγιείας, ἀλλὰ δεινῆς νόσου καὶ δεινοῦ πολέμου καὶ δεινῆς πενίας, ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὄντος.

Proč volil Platon genetivy *δεινοῦ πλούτου, δεινῆς εἰρήνης* atd.? Dle obyčejného způsobu řeckého očekáváme *δεινὸν πλοῦτον, δεινὴν εἰρήνην* (vzhledem k *λέγει*), dle moderního způsobu bychom očekávali nominativy: *οὐδεὶς γοῦν λέγει ἑκ. δεινὸς πλοῦτος οὐδὲ δεινὴ εἰρήνη* atd.

Ast (X, 157) vyložil genetivy ty co genetivy exklamace: »Genetivi hi admirantis et exclamantis fere sunt (nos verteremus: ein gewaltiger Reichthum!). Sic Polit. VI, 509 C *Ἄπολλον, δαιμονίας ὑπερβολῆς!* Euthyd. 303 A *πύππαξ ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, καλοῦ λόγου!* ibid. *Ὦ Πόσειδον, ἔφη, δεινῶν λόγων!*“ Podobně soudil Sauppe a Kroschel.

Myslím, že tento výklad není vhodný. Ovšem také výklad Beckův, že jsou to genetivy absolutné, není platný, poněvadž vůbec tak zvaného absolutního užívání pádů ve skutečnosti není; jest to výklad pohodlný, kterým se pravý význam nevystihuje. Novější oprávněný směr syntaktický nese se k tomu, vyzkoumati, v jakém syntaktickém spojení tyto tak zvané absolutné vazby ve větě se vyskytují. Na tomto místě Platon, jak se domnívám, užil genetivu jenom z té příčiny, že Sokrates počínaje tento výklad užil genetivu *(περὶ τοῦ δεινοῦ)* a taktéž na konci *(ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὄντος)*.

Protagoras 343 A.

οὗτοι πάντες ζηλωταὶ καὶ ἐρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἦσαν τῆς Λακεδαιμονίων παιδείας· καὶ καταμάθοι ἄν τις αὐτῶν τὴν σοφίαν τοιαύτην οὖσαν, ῥήματα βραχέα ἀξιομνημόνευτα ἑκάστῳ εἰρημένα οὗτοι καὶ κοινῇ ξυνελθόντες ἀπαρχὴν τῆς σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς, γράψαντες ταῦτα, ἃ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν, γνῶθι σαυτόν καὶ μηδὲν ἄγαν.

Rukopisné podání *εἰρημένα* změněno od Hermanna v *εἰρημένα, ἅ* a od Schanze v *εἰρημέν' ἅ*. Deuschle navrhl *εἰρημένα ὅτι οὗτοι*, Kroschel *εἰρημένα ὅτι* (bez *οὗτοι*). Král přidal *σκοπῶν* po *ἀξιομνημόνευτα:* »itaque post *ἀξιομνημόνευτα* verbum *σκοπῶν* aut aliud quid simile addendum existimo« (Praef. p. V.). Emendace tohoto místa jest zcela nejista. Vedle těchto konjektur lze na př. navrhnouti také *τοιαύτην οὖσαν· ῥήματα γὰρ βραχέα ἀξιομνημόνευτα ἑκάστῳ εἰρημένα οὗτοι καὶ κοινῇ* atd., nebo *τοιαύτην οὖσαν, ὅτι ῥήματα βραχέα ἀξιομνημόνευτα ἑκάστῳ εἰρημένα οὗτοι καὶ κοινῇ κτλ.*

Protagoras 343 C.

εἰς τοῦτο οὖν τὸ ῥῆμα καὶ τούτου ἕνεκα τούτῳ ἐπιβουλεύων κολοῦσαι αὐτὸ ἅπαν τὸ ᾄσμα πεποίηκεν, ὡς μοι φαίνεται.

τούτῳ spojovali někteří vykladatelé s *ἐπιβουλεύων* ve smyslu *τῷ ῥήματι*, při čemž by *κολοῦσαι αὐτό* bylo vysvětlením tohoto *τούτῳ*. Ast pokládal tuto vazbu právem za nesnesitelnou: »Accedit quod intolerabilis fere esset hoc *τούτῳ*, quum sequatur *αὐτό*, intolerabilis etiam duplex verbi *ἐπιβουλεύων* structura: *τούτῳ ἐπιβουλεύων* et *ἐπιβουλεύων κολοῦσαι αὐτό*.“ Proto jiní vykladatelé *τούτῳ* za dativ prostředku pokládali »tím, že báseň tu složil«. I tato vazba jest velmi pravdě nepodobna a nevkusná. Já myslím, že Ast právem *τούτῳ* vyloučil; ale navrhuji, *εἰς τοῦτο οὖν τὸ ῥῆμα καὶ* [*τούτου*] *ἕνεκα τούτου ἐπιβουλεύων* atd., poněvadž při této konjektuře jest příčina porušení snáze pochopitelná. *Ἕνεκα* jest zde před genetivem položeno, jako 348 D *ἕνεκα τούτου*.

Protagoras 343 D.

τοῦτο (totiž *μέν*) *γὰρ οὐδὲ πρὸς ἕνα λόγον φαίνεται ἐμβεβλῆσθαι, ἐὰν μή τις ὑπολάβῃ πρὸς τὸ τοῦ Πιττακοῦ ῥῆμα ὥσπερ ἐρίζοντα λέγειν τὸν Σιμωνίδην, λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ ὅτι χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ἀμφισβητοῦντα εἰπεῖν ὅτι Οὐκ, ἀλλὰ γενέσθαι μὲν χαλεπὸν ἄνδρα ἀγαθόν ἐστιν, ὦ Πιττακέ, ὡς ἀληθῶς οὐκ ἀληθείᾳ ἀγαθόν κτλ.*

Vykladatelé přidržují se Heindorfova výkladu, že slova *λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ — εἰπεῖν* jsou epexegetickým přídavkem k slovům *ἐρίζοντα λέγειν*, pročež prý asyndeticky jsou přidána.

Mně se tato vazba zdá býti velmi drsnou a nelibou. Pokládám *λέγειν* za interpolaci, a v tom mi zajisté každý přisvědčí, že vyloučením tohoto *λέγειν* vzniká vazba správná a přiměřená.

Heindorf na obranu rukopisného podání uvedl 348 A *τοὺς τοιούτους μοι δοκεῖ χρῆναι μᾶλλον μιμεῖσθαι ἐμέ τε καὶ σέ, καταθεμένους τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς δι' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους ποιεῖσθαι*. Avšak také tuto vazbu pokládám za drsnou; ostatně zde také nevhodné sloveso *καταθεμένους* poukazuje k tomu, že místo to jest porušeno. Já na tomto místě navrhuji *κἀποθεμένους* místo *καταθεμένους*. Viz poznámku k p. 348 A.

Protagoras 344 A.

οὕτω φαίνεται τὸ πρὸς λόγον τὸ μὲν ἐμβεβλημένον καὶ τὸ ἀλαθέως ὀρθῶς ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον.

Že τὸ před πρὸς λόγον jest nemožné, o tom není pochybnosti a všichni vydavatelé v tom souhlasí. Co se opravy týká, přidávám se k mínění tomu, že τό vzniklo porušením z nějakého jiného slova, a nesouhlasím s prostým vyloučením závadného τό. Heindorf navrhl φαίνεται (s vyloučením členu τό) nebo φαίνεταί τοι, Ast φαίνεταί μοι, Schirlitz φαίνεταί τε. Mně se zdá, že z těchto konjektur posud navržených poměrně nejlepší jest athetese slova τό před πρὸς λόγον, kterou již Heindorf navrhl a Schanz schválil. Ale snad jest předce pravděpodobnější konjektura, kterou navrhuji: οὕτω φαίνεται τὸ μὲν πρὸς λόγον ἐμβεβλημένον κτλ. Touto konjekturou jest úplná souměrnost mezi slovy τὸ μὲν πρὸς λόγον ἐμβεβλημένον a dalšími slovy καὶ τὸ ἀληθέως ὀρθῶς ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον zavedena; neboť τὸ μὲν = τὸ ἀληθέως, πρὸς λόγον = ὀρθῶς, ἐμβεβλημένον = ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον. Tato má konjektura snad by ještě větší pravděpodobnosti nabyla, kdyby se čtlo: οὕτω φαίνεται τό τε μὲν πρὸς λόγον ἐμβεβλημένον κτλ.

Protagoras 344 C.

ὥσπερ οὖν οὐ τὸν κείμενόν τις ἂν καταβάλοι, ἀλλὰ τὸν μὲν ἑστῶτά ποτε καταβάλοι ἄν τις, ὥστε κείμενον ποιῆσαι, τὸν δὲ κείμενον οὔ, οὕτω καὶ τὸν εὐμήχανον ὄντα ποτὲ ἀμήχανος ἂν συμφορὰ καθέλοι, τὸν δὲ ἀεὶ ἀμήχανον ὄντα οὔ.

Herwerden vyloučil καταβάλοι ἄν τις — κείμενον οὔ. Zajisté jest zde veliká hojnost slov, ale celá dikce, ačkoli jeví se v ní veliká rozvláčnost, jest tak přirozená, že není radno zde něco vyloučiti. Podal jsem již četné důkazy toho, že v Platonových rozmluvách nesmíme to, co jeví se býti zbytečným a rozvláčným, vylučovati, poněvadž bychom tím charakteristickou vlastnost Platonových rozmluv zničili.

Protagoras 344 E.

σὺ δὲ φῄς, ὦ Πιττακέ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι· τὸ δ' ἐστὶν γενέσθαι μὲν χαλεπόν, δυνατὸν δέ, ἐσθλόν ἔμμεναι δὲ ἀδύνατον.

Vydavatelé obyčejně dle Schneidewinovy konjektury vylučují ἐσθλόν po slovech δυνατόν δέ. Já úplně přisvědčuji tomu mínění, že čtení δυνατόν δὲ ἐσθλόν, ἔμμεναι δὲ ἀδύνατον není možné. Ale volí-li se interpunkce, kterou svrchu v textu navrhuji, není rukopisné podání nemožné.

Sluší při tom uvážiti, že v básní Simonidově slova ἐσθλὸν ἔμμεναι následují po sobě. Platon mohl tedy tato slova ponechati v témž spojení a položiti částici δέ, kterou ze svého přidal, teprv po ἔμμεναι, a to tím spíše, poněvadž jsou doklady toho, že δέ někdy se vyskytuje ne hned po prvním slově, nýbrž později.

Srv. na př. Xen. Mem. I, 2, 24 *διὰ μὲν κάλλος . . . διὰ δύναμιν δὲ*. Jest to pochopitelno, že při těsném spojení slov následuje *δέ* teprv později, poněvadž by obyčejným položením částice *δέ* po prvním slově tato spojitost se přerušila.

Protagoras 344 E.

τὸ δ' ἐστὶν γενέσθαι μὲν χαλεπόν, δυνατὸν δέ, ἐσθλὸν ἔμμεναι δὲ ἀδύνατον·

πράξας μὲν γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθός,
κακῶς δὲ κακός.

Rukopisné podání *κακὸς δ' εἰ κακῶς* vykládá se doplňkem *ἔπραξε*. Spalding navrhl *κακὸς δὲ κακῶς*, Bergk *κακὸς δ' εἰ κακῶς τι* (dříve *κακῶς τις*), Blass *κακὸς δ' εἰ κακῶς αὖ*. — Myslím, že čtení v text pojaté *κακῶς δὲ κακός* jest emendací nepochybnou.

Při tom ovšem přihlížeti musíme také k dalším slovům. Po slovech *τῆς θεραπείας μάθησις* (345 A) následuje v rukopisném podání *κακὸς δὲ κακῶς*. Zde tedy není potvrzeno, že by v dřívějších slovech *κακὸς δ' εἰ κακῶς* bylo správné. Já myslím, že také zde musí se čísti *κακῶς δὲ κακός*.

Protagoras 345 C.

ὥστε καὶ τοῦτο τοῦ ᾄσματος πρὸς τοῦτο τείνει, ὅτι εἶναι μὲν ἄνδρα ἀγαθὸν οὐχ οἷόν τε, διατελοῦντα ἀγαθόν, γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἷόν τε, καὶ κακόν γε τὸν αὐτὸν τοῦτον.

Schanz: »an verba *διατελοῦντα ἀγαθόν* delenda?« Sauppe dříve *ἀγαθόν* (po slově *διατελοῦντα*) za podezřelé pokládal.

Já myslím, že vyloučením slova *ἀγαθὸν* po slovech *εἶναι μὲν ἄνδρα* a změnou interpunkce lze místo to v náležitý pořádek uvésti. I navrhuji: *ὅτι εἶναι μὲν ἄνδρα οὐχ οἷόν τε διατελοῦντα ἀγαθόν, γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἷόν τε* atd.

Protagoras 345 E.

καὶ δὴ καὶ ὁ Σιμωνίδης οὐχ ὃς ἂν μὴ κακὰ ποιῇ ἑκών, τούτων φησὶν ἐπαινέτης εἶναι, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει τοῦτο τὸ ἑκών. ἡγεῖτο γὰρ ἄνδρα καλὸν κἀγαθὸν πολλάκις αὑτὸν ἐπαναγκάζειν φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινέτην φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν οἷον ἀνδρὶ πολλάκις συμβῆναι μητέρα ἢ πατέρα ἀλλόκοτον ἢ πατρίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων.

Že rukopisné podání *φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινέτην φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* správné není, o tom není pochybnosti. Zdali však athetese slov *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν*, kterou Grou překladatel (r. 1783) předsevzal, jest správná, není tak nepochybno a zjištěno, jak se vydavatelům tuto athetesi schvalujícím zdá. Já naopak čtu *αὐτὸν ἐπαναγκάζειν φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν*, a vylučuji slova *φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινέτην*. Slova *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* shodují se se slovy Simonidovými *ἐπαίνημι καὶ φιλέω*, a také v dalším výkladě 346 B jest *ἐπαινεῖν ἀναγκάζεσθαι* a pak *προσαναγκάζοντας ἑαυτοὺς φιλεῖν τοὺς ἑαυτῶν καὶ ἐπαινεῖν*, a dále *ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι οὐχ ἑκών*.

Příčinou interpolace bylo to, že u sloves *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* předmět není výslovně naznačen. Ale slovesa ta jsou zde absolutně položena.

Celý kontext další nasvědčuje správnosti slov *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν*, a svědčí proti slovům *φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινετήν*. Sokrates vykládá totiž, že se často stává, že vlastní matka nebo otec nebo vlast jeví někomu nepřátelské smýšlení. Tu špatní lidé chápají se toho a stěžují si na špatnost rodičů nebo vlasti, aby tím ospravedlnili své nešetrné jednání proti rodičům a vlasti, ba oni i zvyšují a zveličují vinu rodičův a vlasti. Ale hodní mužové to zakrývají, a i když mají příčinu k hněvu proti rodičům a vlasti, zakusivše ukřivdění, sami sebe utišují a smířlivě si počínají a nutí sebe samy, milovati a chváliti své rodiče a svou vlast. K celému tomu výkladu hodí se jenom *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν*; neboť *γίγνεσθαι φίλον* jest velmi závadné. Sokrates nemohl říci, že hodný muž sebe sama nutí, aby teprv stal se (*γίγνεσθαι*) přítelem a chvalořečníkem rodičů a vlasti. On má býti milujícím a chválícím vůči svým rodičům a vlasti, on má zachovati přirozenou lásku a chválu. — Obhájcové Grouovy konjektury musili by tedy říci, že *γίγνεσθαι* jest zde = *εἶναι*. Ale proč pak by byl Platon užil tohoto zde divného *γίγνεσθαι*?

Protagoras 346 C.

πολλάκις δέ, οἶμαι, καὶ Σιμωνίδης ἠγήσατο καὶ αὐτὸς ἢ τύραννον ἢ ἄλλον τινὰ τῶν τοιούτων ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι οὐχ ἑκών, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος. ταῦτα δὴ καὶ τῷ Πιττακῷ λέγει ὅτι ἐγώ, ὦ Πιττακέ, οὐ διὰ ταῦτά σε ψέγω ὅτι εἰμὶ φιλόψογος, ἐπεὶ κτλ.

O slovech *ἠγήσατο . . . ἐπαινέσαι* viz »Dodatky«.

Místo *ὅτι εἰμὶ φιλόψογος* musí se čísti *οὐδ' εἰμὶ φιλόψογος* nebo *οὐ γάρ εἰμι φιλόψογος*. Srv. slova Simonidova, ke kterým zde Sokrates přihlíží, *οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος*. Nelze si nikterak mysliti, že by Sokrates ve své parafrasi tvrzení Simonidovo *οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος* nebyl věrně a správně podal.

Protagoras 347 E.

οὕτω δὲ καὶ αἱ τοιαίδε συνουσίαι, ἐὰν μὲν λάβωνται ἀνδρῶν, οἱοίπερ ἡμῶν οἱ πολλοί φασιν εἶναι, οὐδὲν δέονται ἀλλοτρίας φωνῆς οὐδὲ ποιητῶν, οὓς οὔτε ἀνερέσθαι οἷόν τ' ἐστὶν περὶ ὧν λέγουσιν, ἐπαγόμενοί τε αὐτοὺς οἱ πολλοὶ ἐν τοῖς λόγοις οἱ μὲν ταῦτά φασιν τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δ' ἕτερα, περὶ πράγματος διαλεγόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἐξελέγξαι.

Vindob. suppl. 7 podává ô po *διαλεγόμενοι*. Dle Schanzova sdělení »οὖ ex. emend. apogr. Marcianum 189«. Ast navrhl *διαλεγόμενοι ἀδυνάτου σφίσιν ἐξελέγξαι*.

Nemohu schváliti čtení *ὅ*, jež se ve Vindob. suppl. 7 nalezá. Vůbec neschvaluji toho mínění, dle kterého rukopis tento se přeceňuje. Čtení správná, jež tento rukopis podává, lze pokládati za dobré konjektury, jaké se i novějším kritikům někdy podaří. Na tomto našem místě čtením *ὅ* dle mého mínění souvislost myšlénková by se porušila. Sokrates klade zde proti sobě dvojí druh lidí. Jedni jsou *φαῦλοι καὶ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι* (347 C), kteří pro nevzdělanost svou (*ὑπὸ ἀπαιδευσίας* 347 C) nedovedou při hostině sami svou řečí (*διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς καὶ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν* (347 C) se vespolek baviti i berou na pomoc hudebnice. Kde však jsou *καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται πεπαιδευμένοι**) *εἰσίν*, tam nejsou hudebnice nebo tanečnice, nýbrž tito mužové baví se sami svou řečí. A tak jest to i při těchto schůzích (*αἱ τοιαίδε συνουσίαι* 347 E). Jsou-li při nich muži, jako my, ti nepotřebují cizího hlasu a nepotřebují básníků; básníků nelze se zeptati, co jest to (*οἷον ἐστιν περὶ ὧν λέγουσιν* 347 E), o čem mluví, a z těch, kteří básníky přibírají, jedni praví, že básník to míní, druzí, že něco jiného, o věci samé pak nedovedou mluviti a usvědčiti.

Jest zde zřejmá protiva tato: Jedni lidé baví se při hostinách rozmlouvajíce o tom, co básníci o nějaké věci praví a míní, jako v tomto případě Protagoras navrhl rozpravu o básni Simonidově a o tom, co básník tento o ctnosti, o dobrém atd. praví. Nám však sluší lépe mluviti ne o tom, co si básník Simonides myslil o ctnosti, neboť Simonida se nemůžeme zeptati, co vlastně mínil, nýbrž nám sluší hned o věci samé, t. j. o ctnosti mluviti.

Protiva jest mezi slovy *οἱ μὲν ταῦτά φασιν τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δ' ἕτερα* a mezi *περὶ πράγματος διαλέγεσθαι*, s čímž srv. slova *οἷόν τ' ἐστὶν περὶ ὧν λέγουσιν*.

Dle toho čtu *περὶ δὲ πράγματος διαλεγόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἐξελέγξαι*.

Protagoras 348 A.

τοὺς τοιούτους μοι δοκεῖ χρῆναι μᾶλλον μιμεῖσθαι ἐμέ τε καὶ σέ, καταθεμένους τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς δι' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους ποιεῖσθαι.

*) Schanz vyloučil *πεπαιδευμένοι*, kteréž slovo jest v BT. Snad jest správné čtení *συμπόται καὶ πεπαιδευμένοι*, jež podává druhá ruka v T, a jež také u Athenaia jest.

Vykladatelé slova *καταθεμένους — τοὺς λόγους ποιεῖσθαι* pokládají za epexegesi slovesa *μιμεῖσθαι*. Podotkl jsem již svrchu k 343 D, že rukopisné podání na obou místech, z nichž jedno druhému má býti podporou, pokládám za porušené. Na našem místě navrhuji *κἀποθεμένους* místo *καταθεμένους*. Rčení *κατατίθεσθαι τοὺς ποιητάς* zdá se býti velmi nápadným, a pochybuji, že by místo Tim. 59 C *τοὺς περὶ τῶν ὄντων ἀεὶ κατατιθέμενος λόγους* bylo dostatečnou podporou. — Čtením *κἀποθεμένους* nabýváme vhodného spojení *καί* a slovesa zde velmi vhodného *ἀποθέσθαι* = básníky stranou odložiti. Srv. Gorg. 449 B *τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο, ἐσαῦθις ἀποθέσθαι.* Euthyd. 275 A *τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων τὴν ἐπίδειξιν ἡμῖν, ἔφην, εἰσαῦθις ἀπόθεσθον.*

Protagoras 349 D.

ἀλλ' ἐγώ σοι, ἔφη, λέγω, ὦ Σώκρατες, ὅτι ταῦτα πάντα μόρια μέν ἐστιν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέτταφα αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστίν, ἡ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρον πάντων τούτων. ὧδε δὲ γνώσει ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· εὑρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως.

Schanz vyloučil *διαφερόντως* dovolávaje se toho, že 359 AB, kdež Sokrates tento výrok Protagorův opakuje, jest jenom *ἀνδρειοτάτους δέ* bez *διαφερόντως*. Za příčinou výkladu slova *διαφερόντως* uvádí Sauppe Tim. 23 D *πόλις ἀρίστη πρός τε τὸν πόλεμον καὶ κατὰ πάντα εὐνομωτάτη διαφερόντως* a Thuk. VIII, 68, i vykládá: »Es ist nicht sowol Verstärkung des Superlativs, als Hervorhebung des *ἀνδρειοτάτους* vor den vorhergegangenen Superlativen: ganz besonders, vor allem sind sie sehr tapfer«.

Cobet navrhl *ἀνδρείους δὲ διαφερόντως*. Já myslím, že Schanz právem *διαφερόντως* vyloučil; neboť, ač Sokrates 359 AB necituje slov Protagorových zcela a naprosto doslovně, cituje je předce ve věcech podstatných přesně. Jen nepatrnější úchylky se vyskytují, jako na př. 359 A vynecháno *αὐτῶν*, anebo 349 D jest *ἡ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολύ διαφέρον πάντων τούτων*, ale 359 B *τὸ δὲ ἓν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν*; nebo 349 D jest pořádek *ἀδικωτάτους, ἀνοσιωτάτους, ἀκολαστοτάτους, ἀμαθεστάτους*, ale 359 B *ἀνοσιωτάτους, ἀδικωτάτους, ἀκολαστοτάτους, ἀμαθεστάτους.**) Avšak aby byla tak podstatná odchylka ve věci velmi

*) I v tom se jeví mistrovství Platonovo v pravdivém a přirozeném napodobování skutečných hovorů a rozmluv, že se vyskytují takovéto menší úchylky při citování dřívějších výroků. Nebylo by ani pravdě podobno, aby druhá osoba opakujíc výrok od jiné osoby dříve pronesený tento výrok zcela až na nejmenší podrobnosti věrně opakovala. Že se takové malé úchylky vyskytují, dodává dialogům Platonovým ráz pravděpodobnosti a přirozenosti.

důležité, totiž aby Protagoras byl řekl *ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως* a Sokrates při opakování toho výroku *διαφερόντως* byl opominul, to není možno. V tom musí obě místa souhlasiti. Naskytuje se ovšem otázka, má-li se 349 D *διαφερόντως* vynechati čili 359 B přidati.

Odpověď jest na snadě. *Διαφερόντως* 349 D působí obtíže; a s druhé strany lze dle mého mínění způsobem pravděpodobným vyložiti vznik interpolace *διαφερόντως*.

Uvažme, že předcházejí 349 D slova *ἡ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρον πάντων τούτων*; a také 359 A čteme *τὸ δὲ ἓν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν ἄλλων*. Interpolator chtěl dle mého mínění tento moment, že statečnost se liší od ostatních čtyř ctností, naznačiti příslovcem *διαφερόντως*, a ani nepomýšlel na význam »vynikajícím způsobem«, nýbrž chtěl říci »odchylným způsobem«.

Protagoras 350 C.

Οὐ καλῶς, ἔφη, μνημονεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καί ἀπεκρινόμην σοι. ἔγωγε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ, εἰ οἱ ἀνδρεῖοι θαρραλέοι εἰσίν, ὡμολόγησα· εἰ δὲ καὶ οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην· εἰ γάρ με τότε ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι οὐ πάντες.

BT τότε. Rukopis Pařížský 1811 *τοῦτο*. Hirschig navrhl *τοῦτ'*. Rukopisné *τότε* jest přiměřené a správné; ale *τοῦτο* musí také zde býti. Z toho následuje čtení *εἰ γὰρ με τότε τοῦτ' ἤρου*.

Protagoras 351 A.

οὐ γὰρ ταὐτὸν εἶναι δύναμίν τε καὶ ἰσχύν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης γίγνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυμοῦ, ἰσχὺν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων.

BT ἀπὸ θυμοῦ, rovněž tak Stobaios; ale *T θυμοῦ* bez *ἀπό*. Také zde dle mého mínění důležitost rukopisu *T* se objevuje. Zajisté již a priori jest pravděpodobnější domněnka, že *ἀπό* v *B* jest interpolováno, než že v *T* nesprávně zaniklo. Máme zde však také důkaz pravděpodobnosti, vzatý ze souměrnosti. Jest pozoruhodno, že také v následujících slovech jest *ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας* (ne *ἀπὸ εὐτρ.*), a s tím se formalně shoduje *ἀπὸ μανίας τε καὶ θυμοῦ*.

Protagoras 351 C.

Τί δή, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σύ, ὥσπερ οἱ πολλοί, ἡδὲ ἄττα καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθά; ἐγὼ γάρ λέγω, καθ' ὃ ἡδέα ἐστίν, ἆρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθά, μὴ εἴ τι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο;

Na první pohled zamlouvá se Heindorfova konjektura *καθ' ὃ ἡδέα τὰ ἡδέα ἐστίν*, a nelze popříti, že by touto konjekturou jasnost dikce byla zvýšena. Avšak emendace tato předce nutná není; neboť k větě *καθ' ὃ ἡδέα ἐστίν* musí se podmět doplniti z předcházejících slov, a tento podmět nemůže býti nic jiného, než *ταῦτα τὰ ἡδέα, ἃ οἱ πολλοὶ κακὰ καλοῦσι*. Uváží-li se to, nejeví se nutná potřeba emendace Heindorfovy.

Protagoras 352 A.

ἴθι δή μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον ἐπίδειξον, ἵνα ἐπισκέψωμαι σαφέστερον· καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν· ὑεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδύ, ὡς φῄς, δέομαι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν· ἴθι δή μοι, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τόδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον.

Slova *ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον ἐπίδειξον* mají ráz nějakého citátu (snad básnického), a sice bylo patrně v místě zde citovaném mluveno o zápasníkovi, jenž žádá, aby jeho soupeř tělo obnažil, by mohl seznati *τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον*.

Místo *τοιοῦτόν τι ποθῶ* navrhuji *τοιοῦτόν τι ἐπιποθῶ*, jakož také schvaluji konjekturu Cobetovu *ἐπειπεῖν* místo *εἰπεῖν*.

Protagoras 353 AB.

Τί δέ, ὦ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἳ ὅ τι ἂν τύχωσι τοῦτο λέγουσιν; Οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, εἶναί τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τἆλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει.

Hirschig vyloučil *ἀνθρώπων*. Avšak, ač tato athetese zdá se býti na první pohled pravděpodobnou, musím předce k tomu poukázati, že 352 D se nalezá *οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοί τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται* ve slovech Sokratových. Poněvadž pak tato slova Protagorova jsou zřejmou narážkou na onen výrok Sokratův, proto nemohu přisvědčiti athetesi slova *ἀνθρώπων*, ale myslím, že by se mělo čísti *τὴν τῶν πολλῶν δόξαν τῶν ἀνθρώπων*, aby úplná shoda bylo docílena.

Jsou-li slova v rukopisném podání *εἶναί τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν* přesná, musilo by zájmeno *τι* míti význam praegnantní, totiž že to jest něco (t. j. něco důležitého)*) pro zkoumání o statečnosti. V tomto

*) T. j. takový význam praegnantní jako na př. Plat. Symp. 173 B *οἴεσθέ τι ποιεῖν οὐδὲν ποιοῦντες*. Srv. Faidr. 173 A, 260 A.

případě musilo by se čísti *εἶναι τὶ ἡμῖν* atd. Avšak to není pravděpodobno, a já myslím, že se má čísti *εἶναί τοι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν* = t. j. že nám toto přispívá ke zkoumání o statečnosti.

Protagoras 353 B.

εἰ οὖν σοι δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἡγήσασθαι, ᾗ οἶμαι ἂν ἔγωγε κάλλιστα φανερὸν γενέσθαι, ἔπου· εἰ δὲ μὴ βούλει, εἴ σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν.

Herwerden vyloučil slova *βούλει, εἴ*, i navrhuje tedy čtení *εἰ δὲ μή σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν.* Tato konjektura ovšem úplně smyslu vyhovuje a odstraňuje nemilý pleonasmus, jenž v rukopisném podání se vyskytuje. Avšak konjektura Herwerdenova předce není pravděpodobna a nevysvětluje příčinu porušení rukopisného podání.

Rukopisné podání vykládá se tímto způsobem: *εἰ δέ μὴ βούλει (ἐμμένειν), ἐῶ χαίρειν, εἴ σοι φίλον (ἐμὲ χαίρειν ἐᾶν).* Ale nelze neuznati, že předce rukopisné podání tomuto výkladu nenasvědčuje. Proč nenapsal Platon to, co v tomto případě očekáváme, totiž: *εἰ δὲ μὴ βούλει, ἐῶ χαίρειν, εἴ σοι φίλον?*

Myslím, že rukopisné podání jest porušeno; ale nesnadno navrhovati emendaci pravděpodobnou. Snad se má čísti *εἰ δὲ μὴ βούλει κοὔ σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν* (tedy *κοὔ* místo *εἴ*).

Protagoras 353 D.

ἢ κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζει, χαίρειν δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δ' ἂν κακὰ ἦν, ὅτι παθόντα χαίρειν ποιοῖ καὶ ὀπῃοῦν;

Místo toto jest velmi nesnadné. Zbytečná jest ovšem konjektura Nattmanova, totiž athetese zájmena *τι* před *τούτων*. Také Baiterova konjektura *παρασκευάζοι — ποιοῖ* není nutná. Ale další slova jsou nesnadná. Schleiermacher vyloučil *δ'* po *ὅμως*. Dále podává místo *ἦν (BT)* apographum Marcianum 189 *εἴη*. Hlavní obtíž však působí rukopisné *ὅτι μαθόντα*. Místo toho navrhl Stallbaum *ὅτι παθόντα*, Orelli *ὅτι ἀμαθαίνοντα*, Hermann *ὅτι παρόντα*, Schleiermacher *ὅτι ἁμαρτόντα*. Dále třeba podotknouti, že Beck navrhl *ἢ κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζῃ, χαίρειν μόνον ποιεῖ ἁμαρτόντα*. Konečně podotýkám, že Kroschel, jenž přijal *εἴη* (místo *ἦν*), navrhl vyloučení slov *ἦν ὅτι παθόντα χαίρειν ποιοῖ καὶ ὀπῃοῦν*.

Já navrhuji *εἰ ὁτιοῦν παθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὀπῃοῦν*. Změnu *παθόντα* uznávám za nutnou. Příčestí *παθόντα* pak naznačuje hlavní věc, jakož nesčíslněkrát právě příčestím v řečtině nejdůležitější věc se naznačuje. Ale *εἰ* před *ὁτιοῦν* (což navrhuji místo *ὅτι*) zdá se mi býti nutným přídavkem.

Protagoras 354 B.

ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειαί τε ἀπ' αὐτῶν γίγνονται καὶ εὐεξίαι τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτηρίαι καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι;

Heindorf mínil, že *ἄλλων* má býti vyloučeno aneb v *ἄλλαι* změněno. Avšak dobře již Ast obhájil (na str. 196) rukopisné podání. Viz »Dodatky«.

Protagoras 355 AB.

εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε. φημὶ γὰρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον γίγνεσθαι, ὅταν λέγητε, ὅτι πολλάκις γιγνώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος, ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως πράττει αὐτά, ἐξὸν μὴ πράττειν, ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀγόμενος καὶ ἐκπληττόμενος· καὶ αὖθις αὖ λέγετε, ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τἀγαθὰ πράττειν οὐκ ἐθέλει διὰ τὰς παραχρῆμα ἡδονάς.

Místo rukopisného *λέγετε* navrhl Heindorf *λέγητε*, Hirschig pak *λέγετε* vyloučil. Ale snad jest pravděpodobnější oprava *καὶ αὖθις ἂν* (= *ἐὰν*) *λέγητε* atd. Tato slova rovnají se dřívějším *ὅταν λέγητε*.

Protagoras 355 D.

ἆρα, φήσει, οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακά, ἢ ἀξίων;

ἐν ὑμῖν vyložil Kroschel »si penes vos iudicium sit.« Sauppe uvedl příklady 337 B *ἐν ἡμῖν — εὐδοκιμοῖτε*. Gorg. 464 D *εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὀψοποιόν τε καὶ ἰατρόν*. Výklad Kroschelův, dle kterého *ἐν ὑμῖν* ve smyslu hypothetickém se vykládá, není správný. Slova *ἐν ὑμῖν* znamenají jenom »dle vašeho úsudku«.

Při výkladě této vazby musíme ostatně na paměti míti, že také pouhý dativ v tomto smyslu se vyskytuje, jako na př. u Sof. Oid Kol. 1446 *ἀνάξιαι γὰρ πᾶσίν* (= dle úsudku všech) *ἐστε δυστυχεῖν*. Vedle předložky *ἐν* vyskytuje se také *παρά*, jako u Sof. Trach. 589 *δοκεῖς παρ' ἡμῖν οὐ βεβουλεῦσθαι κακῶς*. Srv. Tac. hist. I, 29 aut perire hodie necesse est, aut, quod aeque apud bonos miserum est, occidere. Jasněji jest toto ponětí úsudku naznačeno vazbou u Her. III, 160 *Ζωπύρου οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερέβαλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ*.

Protagoras 355 E—356 A.

μεταλάβωμεν δὴ τὰ ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδύ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακά, νῦν δέ λέγομεν τὰ ἀνιαρά, γιγνώσκων, ὅτι ἀνιαρά ἐστιν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι ἀναξίων ὄντων νικᾶν. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῆ πρὸς λύπην ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις;

Místo rukopisného *ἀναξία* navrhl Schleiermacher *ἀξία*. Schanz přijal v text *καὶ τίς ἄλλη δὴ ἀξία* atd.

Já myslím, že rukopisné *ἀναξία* musí se rozložiti v *ἂν ἀξία* a že se pak místo *ἐστίν* čísti musí *εἴη*. I navrhuji: *καὶ τίς ἄλλη ἂν ἀξία ἡδονῆ πρὸς λύπην εἴη*. Jakmile *ἂν ἀξία* mylně bylo psáno *ἀναξία*, musilo ovšem *εἴη* se proměniti v *ἐστί*.

Protagoras 357 B.

Ἥτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν αὕτη, εἰσαῦθις σκεψόμεθα· ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστίν, τοσοῦτον ἐξαρκεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἣν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδεῖξαι περὶ ὧν ἤρεσθ' ἡμᾶς.

Vztahuje se *τοσοῦτον* k výkladu předcházejícímu, jako z pravidla *οὗτος* pokazuje na to, co již dříve vyloženo, či uznamuje *τοσοῦτον* to, co teprv následuje? Já myslím, že máme zde pravidla se přidržeti a *τοσοῦτον* o výkladě předcházejícím vyložiti, k čemu také poukazuje aorist *ἤρεσθε*, pak imperfektum *ἔφατε*, *ὡμολογοῦμεν*. Ale při tomto výkladě zdá se mi býti přiměřeným, aby se místo *ἐμὲ δεῖ* čtlo *ἔμ' ἔδει*.

Protagoras 357 E.

ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι ἄλλο τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι οὔτε αὐτοὶ οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδακτοῦ ὄντος, ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

Vykladatelé pomýšleli zde na zeugma, dle kterého prý k slovům *οὔτε αὐτοί* doplniti se má *προσέρχεσθε*. Ale i Kroschel, jenž tento výklad přijal, předce doznává »quae ratio paullo durior«. Proto jest velmi pochopitelno, že Madvig navrhl *αὐτοὶ ἴτε*. Avšak předce se mi zdá, že tato konjektura, ač smyslu zcela vyhovuje, není dosti pravděpodobna. Cobet přijal Madvigovu konjekturu *ἴτε*, ale navrhl zároveň jiný, a sice přiměřenější slovosled, totiž *οὔτε αὐτοὶ ἴτε παρὰ τοὺς τούτου διδασκάλους τούσδε*

οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας πέμπετε. Já navrhuji οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοὺς οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε. Co se zájmena ἑαυτούς místo ὑμᾶς αὐτούς týká, srv. »Dodatky«.

Protagoras 358 B.

Τί δὲ δή, ὦ ἄνδρες, ἔφην ἐγώ, τὸ τοιόνδε; αἱ ἐπί τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἆρ' οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι; καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθόν τε καὶ ὠφέλιμον;

Heindorf navrhl *καὶ καλαί*; Schleiermacher vyloučil *καὶ ὠφέλιμοι*. Já navrhuji *ἆρ' οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι; τὸ γὰρ καλὸν ἔργον ἀγαθόν τε καὶ ὠφέλιμον*.

Protagoras 358 BC.

εἰ ἄρα, ἔφην ἐγώ, τὸ ἡδὺ ἀγαθόν ἐστιν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι, ἢ ἃ ἐποίει καὶ δύναται, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ βελτίω.

Za příčinou opravení tohoto místa navrženy jsou rozličné konjektury. Schleiermacher navrhl *ἃ ποιεῖ καὶ δυνατά*, Sauppe *ἄλλα βελτίω εἶναι ἢ ἃ ποιεῖ, ἃ καὶ δύναται, ἔπειτα ποιεῖ κτλ.* Ast navrhl vyloučení slov *καὶ δύναται*, Schirlitz navrhl čtení *ἃ ἐποίει καὶ δυνατά*, Nusser *ἃ ποιεῖν ἄρτι δύναται* (velmi pochybná konjektura). Ve »Philologischer Anzeiger XIII, 110« navrženo *ἐπόθει* místo *ἐποίει*, jak Král uvádí; konjektura tato jest však naprosto nemožná.

Já myslím, že místo *καὶ δυνατά* má se čísti *εἰ δύναται*, anebo že se má *καὶ δυνατά* (jak ovšem by bylo nutno čísti místo rukopisného *καὶ δύναται*) položiti teprv po slovech *ἐξὸν τὰ βελτίω*.

Protagoras 358 C.

Τί δὲ δή; ἀμαθίαν ἄρα τὸ τοιόνδε λέγετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων.

Myslím, že slova *περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων* musí se vyloučiti; neboť *ἀμαθία* jest vůbec *ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι*, a není nikterak potřebí přídavku *περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων*.

Protagoras 358 CD.

Οὐδ' ἔστι τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἃ οἴεται κακὰ εἶναι ἐθέλειν ἰέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν.

Vazba tato svou stručností jest velmi pozoruhodna a smělá. Ale brachylogie tato vysvětluje a zmírňuje se tím, že výraz *ἐπί τι ἰέναι* rovná se smyslem výrazu *αἱρεῖσθαί τι* nebo *ἐπιθυμεῖν τινος*. A vazba *ἃ οἴεται κακὰ εἶναι αἱρεῖσθαι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν* nebo *τούτων, ἃ οἴεται κακὰ εἶναι, ἐπιθυμεῖν ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν* nezdála by se býti podivnou.

Protagoras 358 D.

ἐδόκει Πρωταγόρᾳ μὲν καὶ Ἱππίᾳ δέος τε καὶ φόβος εἶναι τοῦτο, Προδίκῳ δὲ δέος, φόβος δ' οὔ.

Zcela chybná jest zde konjektura Cobetova (Mnemos. [2] VIII, 392) *ταὐτό* místo *τοῦτο*, kterou Král uvádí, ale právem neschvaluje. *Τοῦτο* vztahuje se k slovům *προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ*. Protagoras a Hippias myslili, že *προσδοκία κακοῦ* může býti nazvána buďto *δέος* nebo *φόβος*. Prodikos však odporoval a pravil, že *τοῦτο*, t. j. *προσδοκία κακοῦ* jest jenom *δέος*, nikoli *φόβος*.

Protagoras 359 D.

ὥστ' εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι οὐδεὶς ἔρχεται, ἐπειδὴ τὸ ἧττω εἶναι ἑαυτοῦ εὑρέθη ἀμαθία οὖσα.

Slova *ἐπειδὴ — οὖσα* Ast vyloučil, a souhlasím s touto athetesí; neboť 358 C, ke kterému místu by musila tato slova se vztahovati, není nic podobného.

Protagoras 360 D.

Τί δή, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σὺ φῂς ἃ ἐρωτῶ οὔτε ἀπόφῃς; Αὐτός, ἔφη, πέρανον.

Myslím, že nikdo nebude mému tvrzení odporovati, že *σὺ* jest zde zcela nemístné, poněvadž není zde pražádné příčiny, podmět důrazně vytknouti. Protiva, kterou Platon zamýšlel vytknouti (přisvědčovati opp. odporovati), vytčením podmětu *σύ* zbytečně a nemístně se seslabuje.

Buďto musíme *σύ* vyloučiti*) aneb čísti *σύμφῃς*. Toto druhé čtení,

* V tomto případě by *φῄς* mělo praegnantní význam přisvědčovati.

při kterémž protiva *σύμφῃς* a *ἀπόφῃς* důrazně se naznačuje, pokládám za správné. Podobně také v Symposiu 204 D místo *ὡς σὺ φῄς* musí se čísti *ὡς σύμφῃς*, což Usener navrhl.

Symposion 172 B.

Καὶ ὅς, Ἀπολλόδωρε, ἔφη, καὶ μὴν καὶ ἔναγχός σε ἐζήτουν, βουλόμενος διαπυθέσθαι τὴν Ἀγάθωνος ξυνουσίαν καὶ Σωκράτους καὶ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἐν τῷ συνδείπνῳ παραγενομένων, περὶ τῶν ἐρωτικῶν λόγων, τίνες ἦσαν.

Baiter a Badham slova *τῶν τότε — παραγενομένων* chtěli vyloučiti. Avšak dobře podotkl Rettig: »Convivii tamen significatione aegre careas.« Glaukon ovšem praví, že ten, jenž mu o oné *ξυνουσία* vypravoval dle Foinikova vypravování, nic jasného a podrobného nemohl vypravovati *(ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν εἶχε σαφὲς λέγειν)*, ale to předce zajisté Glaukon byl slyšel a věděl, že ona *ξυνουσία* byla při příležitosti hostiny. Věděl-li to Glaukon, zajisté neopominul to zde naznačiti. Bez přídavku *τῶν τότε — παραγενομένων* by ona *ξυνουσία* mohla býti také schůze nějaká bez hodování.

Dále myslím, že následující slova *σὺ αὐτὸς παρεγένου τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ* nasvědčují přesnosti slov *τῶν τότε ἐν τῷ συνδείπνῳ παραγενομένων*. Kdyby těch slov nebylo, očekávali bychom jenom *τῇ συνουσίᾳ* nebo *τῇ συνουσίᾳ ἐκείνῃ*. Platon napsal *τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ*, poněvadž ona *συνουσία* byla již aspoň poněkud blíže naznačena slovy *τῶν τότε ἐν τῷ συνδείπνῳ παραγενομένων*. Slovy *τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ* jest ona *συνουσία* blíže naznačena jakožto zábava, která se při společné hostině konala.

Symposion 172 C.

κἀγὼ εἶπον ὅτι Παντάπασιν ἔοικέ σοι οὐδὲν διηγεῖσθαι σαφὲς ὁ διηγούμενος, εἰ νεωστὶ ἡγεῖ τὴν συνουσίαν γεγονέναι ταύτην ἣν ἐρωτᾷς, ὥστε καὶ ἐμὲ παραγενέσθαι. Ἔγωγε δή. Πόθεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Γλαύκων; οὐκ οἶσθ' ὅτι πολλῶν ἐτῶν Ἀγάθων ἐνθάδε οὐκ ἐπιδεδήμηκεν;

Stallbaum upozorňuje na infinitiv *διηγεῖσθαι*, kterýž zde o minulosti položen jest v platnosti imperfekta. Srv. 175 A *καὶ ἓ μὲν ἔφη ἀπονίζειν τὸν παῖδα*, 175 C *μετὰ ταῦτα ἔφη σφᾶς μὲν δειπνεῖν, τὸν δὲ Σωκράτη οὐκ εἰσιέναι*, 176 A *μετὰ ταῦτα, ἔφη, κατακλινέντος τοῦ Σωκράτους καὶ δειπνήσαντος καὶ τῶν ἄλλων, σπονδάς τε σφᾶς ποιήσασθαι καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα καὶ ᾄσαντας τὸν θεὸν τρέπεσθαι πρὸς τὸν πότον.**) *τὸν οὖν Παυσανίαν ἔφη λόγου τοιούτου τινὸς κατάρχειν.*

*) Uvedl jsem toto místo dle své konjektury, kterou níže vyložím a odůvodním.

Toto užívání infinitivu přítomného času o minulosti jest ovšem jen tehdáž možné, nasvědčuje-li tomu kontext a vychází-li ze souvislosti na jevo, že děj dotyčný náleží minulosti. Neboť slova *Παντάπασιν ἔοικέ σοι οὐδὲν διηγεῖσθαι σαφὲς ὁ διηγούμενος* sama o sobě bez patřičného kontextu by znamenala »zajisté se podobá, že nic spolehlivého ti nevypravuje vypravující« a vztahovala by se ku přítomnosti.

Srovnáme-li v této příčině řečtinu a latinu, jeví se zajímavý a důležitý rozdíl. V latině nelze říci ani v tomto kontextu »videtur tibi nihil accuratum narrare« nýbrž nutno říci »narrasse«. Řekové tedy pokládali v těchto případech za důležitější, označiti ne obor časový (minulost), nýbrž jakost děje (trvání), a přenechávali to čtenářům nebo posluchačům, aby sami z kontextu poznali, do kterého oboru časového děj náleží. Naproti tomu latina uznávala za potřebné, naznačiti obor časový a nedbajíc jakosti děje nenaznačovala výslovně, je-li čin trvací čili ne; narrasse může býti, užijeme-li věty samostatné, buď narrabat *(διηγεῖτο)* nebo narravit *(διηγήσατο)*. Jeví se tedy i zde, jako často, při srovnávání obou jazyků klassických, že řečtina libovala si v naznačování jemnějších odstínů děje, zvláště jakosti děje, čímž tento jazyk nabyl veliké půvabnosti a plastičnosti. Nám Slovanům jest tato vlastnost řeckého jazyka zvláště důležitá a zajímavá, poněvadž jazykové slovanští jsou v tom podobni řeckému, ba ještě dále v této snaze rozlišování jakosti pokročili.

Vazba *ὥστε καὶ ἐμὲ παραγενέσθαι* zde znamená, jak z kontextu vychází »že bych i já byl přítomen býval« nebo ještě přesněji »že bych i já byl mohl přítomen býti«. Neznamenají tedy slova ta »tak že i já jsem byl přítomen«, což by vlastně sama o sobě znamenala. Také zde rozhoduje o skutečném významu kontext. Nelze totiž říci, že Glaukon myslil, že Apollodoros byl přítomen oné zábavě. Glaukon o tom právě ničeho nevěděl, bylo-li tak či onak, a proto se tázal Apollodora *σὺ αὐτὸς παρεγένου τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ ἢ οὔ;*

Genetiv časový *πολλῶν ἐτῶν* znamená zde ne dobu, kdy se něco stalo, nýbrž dobu, po kterou něco trvá. Položen tedy genetiv na otázku »jak dlouho? po jak dlouhou dobu?«, ne na otázku »kdy?« Viz »Dodatky«.

Symposion 173 A.

Κἀγὼ εἶπον, ὅτι Παίδων ὄντων ἡμῶν ἔτι, ὅτε τῇ πρώτῃ τραγῳδίᾳ ἐνίκησεν Ἀγάθων, τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν αὐτός τε καὶ οἱ χορευταί.

Má se zde dle nejlepšího rukopisného podání čísti *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ*, čili *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ᾗ*, které čtení má Coislinianus (Bekkerův *Γ*)? Dříve vydavatelé všichni čtli *ἢ ᾗ*, novější vydavatelé někteří však schvalují *ᾗ*. Já myslím, že

právem přijal Schanz čtení, které druhá ruka v rukopise *T* podává, totiž *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*. Také chybné čtení *T ἤ* poukazuje ke správnému čtení *ἤ*. Viz »Dodatky«.

Symposion 173 C.

εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι, ταῦτα χρὴ ποιεῖν.

Stephanus *ταὐτὰ χρὴ ποιεῖν;* Sydenham to zavrhl a dle nejlepšího rukopisného podání odporučil *ταῦτα*. *Ταὐτά* není možné. Rukopisné podání lze jenom tím výkladem hájiti, že *εἰ δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι* smyslem svým se rovná výroku »žádáte-li vy, abych vám vypravoval«. Já jsem tímto způsobem hájil u Sofoklea rukopisné podání. Viz »Dodatky«. Avšak přiznávám, že na tomto našem místě rukopisné podání jest nápadné. Zcela správně by byl mohl Platon říci: *εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι* (= *εἰ οὖν βούλεσθε ἐμὲ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι*), *ποιήσω ταῦτα*. Ale aby předvětí smyslem docela se rovnalo závětí, to se předce nezdá býti možným. Rukopisné podání lze ad absurdum přivésti, položíme-li buďto v předvětí *χρή* místo *δεῖ* anebo v závětí *δεῖ* místo *χρή*. A to předce není nedovoleno, poněvadž *δεῖ* a *χρή* jsou synonyma. Avšak kdyby v rukopisech bylo *εἰ οὖν χρὴ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι, ταῦτα χρὴ ποιεῖν* anebo *εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι, ταῦτα δεῖ ποιεῖν*, všeobecně by se zajisté soudilo, že jest to zhola nesnesitelné.

Proto nedivím se tomu, že Hirschig (Zeitschrift für die Alterth.-Wiss. 1851, str. 325) navrhl *εἰ οὖν δοκεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι*.

Avšak pravděpodobnější oprava by snad byla *εἰ οὖν δεῖσθε καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι, ταῦτα χρὴ ποιεῖν*. Vlastně by ovšem mělo býti *εἰ οὖν μου δεῖσθε καὶ ὑμῖν ἐμὲ διηγήσασθαι*, ale zcela nutné není přidati *μου* a *ἐμέ*.

Symposion 173 D.

ΕΤΑΙ. Ἀεὶ ὅμοιος εἶ, ὦ Ἀπολλόδωρε· ἀεὶ γὰρ σαυτόν τε κακηγορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ δοκεῖς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίους ἡγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους ἀπὸ σαυτοῦ ἀρξάμενος. καὶ ὁπόθεν ποτὲ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβες, τὸ μαλακὸς καλεῖσθαι, οὐκ οἶδα ἔγωγε· ἐν μὲν γὰρ τοῖς λόγοις ἀεὶ τοιοῦτος εἶ· σαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγριαίνεις πλὴν Σωκράτους.

ΑΠΟΛ. Ὦ φίλτατε, καὶ δῆλόν γε δή, ὅτι οὕτω διανοούμενος καὶ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ περὶ ὑμῶν μαίνομαι καὶ παραπαίω.

Podávám v textu dle nejlepšího rukopisného podání *μαλακός*, což může se zdáti podivným, poněvadž ustálilo se mínění, že musí se zde čísti

μανικός. Toto čtení, jež se všeobecně uznávalo*) a uznává za pravé, jest v několika málo podřízených rukopisech naznačeno tím způsobem, že nad *μαλακός* nadepsáno *νι* (a sice ve Ven. Ξ, Par EF, Ambr., Vat. r, Ven. t. V ruk. Vat. s jest *μαλακός* změněno v *μανιακός*.

O tom nelze pochybovati, že *μανικός* jest pouhou konjekturou. O tom svědčí již to důležité faktum, že v žádném rukopise, pokud o tom ze zpráv kritiků souditi lze, nenalezá se *μανικός* co původní čtení v textu, nýbrž všude objevuje se to co oprava.

Tato oprava byla učiněna na základě následujících slov Apollodorových *καὶ δῆλόν γε δὴ ὅτι οὕτω διανοούμενος καὶ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ περὶ ὑμῶν μαίνομαι καὶ παραπαίω*. Tak na př. Stallbaum tvrdil: »Sed verum esse *μανικός* vel ipsius Apollodori docet responsio, *ὅτι οὕτω — μαίνομαι καὶ παραπαίω*.«

Soudí se všeobecně, že tato odpověď Apollodorova předpokládá čtení *μανικός* (= *μαίνομαι*), jako by byl chtěl Apollodoros říci: »Ty, příteli, nevíš, odkud jsem já příjmení *μανικός* obdržel. Vysvětlení toho jest snadné. Patrno předce, že jsem šílený, poněvadž všechny lidi a také sebe sama pokládám za nešťastné, vyjímaje jediného Sokrata (*δοκεῖς μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίους ἡγεῖσθαι πλὴν Σωκράτους, ἀπὸ σαυτοῦ ἀρξάμενος*) a poněvadž na sebe a na všechny ostatní hněviv jsem vyjma Sokrata (*σαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγριαίνεις πλὴν Σωκράτους*).« Tento výrok Apollodorův *καὶ δῆλόν γε δὴ ὅτι οὕτω διανοούμενος καὶ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ περὶ ὑμῶν μαίνομαι* jest ovšem ironický.

Ale této myšlénky musíme se úplně zříci, že odpověď Apollodorova, v které se nalezá *μαίνομαι*, vztahuje se k slovům přítele. Že vykladatelé rukopisné podání výborné *μαλακός* posuzovali na základě tohoto předsudku o vztahu slova *μαίνομαι* k *μανικός*, jest mylné stanovisko. Ironická odpověď Apollodorova *καὶ δῆλόν γε δὴ ὅτι — μαίνομαι* vztahuje se jenom a výhradně k tomu, že přítel řekl, že Apollodoros všechny lidi a také sebe sama haní a jediného Sokrata chválí. Apollodoros mohl říci: »Ale, milý příteli, já o vás všech a o sobě samém soudím zcela správně, že zasluhujeme hany a jediný Sokrates jest vzorným mužem,« ale místo toho užívá výroku, jehož ironie jest zcela zřejmá.

Moje hlavní námitka proti čtení *μανικός* jest tato. Jak může přítel svůj výrok »já zajisté nevím, a jest mi záhadno, proč jsi ty, Apollodore, příjmení *μανικός* obdržel« odůvodniti tvrzením »ty všechny lidi a sebe sama haníš, a jediného Sokrata chválíš«? Toto počínání Apollodorovo, totiž, že všechny lidi a sebe sama haní a jen Sokrata chválí, není předce v pražádné souvislosti s příjmením *μανικός*.

Naproti tomu zcela uspokojující a výborná souvislost se jeví, podržíme-li rukopisné podání *μαλακός*.

---

*) Jen Rückert hájil *μαλακός*, a to právem, ale neobjasnil věc důkladně.

Přítel praví: »Mně jest nepochopitelno, proč tě lidé nazývají *μαλακός*. Ty naopak všechny lidi, a hlavně také sebe sama haníš, a v tom předce není žádná *μαλακία*. Naopak bys měl slouti tvrdým a přísným, měl bys nazýván býti *δύσκολος*, poněvadž dle tvého mínění nikdo nejedná dobře kromě Sokrata, a ty sám na sebe se hněváš.«

Zbývá ještě jenom dokázati, že Apollodoros příjmení *μαλακός* skutečně mohl míti.

A tento důkaz jest snadný na základě charakteristiky, kterou Platon podává o Apollodorovi ve Faidonu. Faidon praví 59 A *καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, ὁτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες, εἷς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως, Ἀπολλόδωρος· οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ*. Echekrates odpovídá *Πῶς γὰρ οὔ*; Faidon pak praví: *Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως εἶχε, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην καὶ οἱ ἄλλοι*. Z tohoto místa tedy vychází na jevo, že byl Apollodoros člověk vznětlivý, jenž citům svým podlehal a je nedovedl tajiti nebo mírniti. Taková povaha může právem nazvána býti měkkou. A tato vznětlivost a měkkost Apollodorova byla vůbec známa, jak patrno ze slov *οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ*.

Ještě důležitější však jest ku poznání povahy Apollodorovy Faidon pag. 117. Zde vypravuje Faidon, že, když Sokrates jed vypil, všichni byli dojati, a i ti, kteří dříve dovedli pláč zadržeti, nyní již toho nedovedli (117 C), ale nejvíce plakal a hořekoval Apollodoros: *Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος κλάων καὶ ἀγανακτῶν οὐδένα ὄντινα οὐ κατέκλασε τῶν παρόντων, πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους*. Sokrates pak vytýká přátelům jejich kvílení a pláč, a praví, že právě z té příčiny ženy pryč poslal, aby zamezil takovéto nemístné výbuchy citů, i napomíná pak přátele „*ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε καὶ καρτερεῖτε*."

Nejvášnivěji vedl si při tom hořekování Apollodoros, o němž Faidon dokonce výrazu *ἀναβρυχησάμενος* užil. Apollodoros počínal si jako žena a nedovedl *καρτερεῖν*.

I zjevno jest, že za příčinou této všeobecně známé měkkosti byl Apollodoros nazýván *μαλακός*. On byl, jak rozmluvou Faidonem dokázáno, *μαλακὸς καρτερεῖν πρὸς ἡδονάς τε καὶ λύπας*, abych užil výrazu Platonova z Politeie VIII, 556 B. On nedovedl odolati citům, ba on v projevení citů výstředně si počínal.

Přítel v Symposiu však neví, anebo tváří se, jako by nevěděl, z jaké příčiny se Apollodorovi dostalo příjmení *μαλακός*. Ve slovech tohoto přítele *οὐκ οἶδα ἔγωγε* jest spolu také obsaženo, že nepochopuje, jak mohou lidé nazývati Apollodora *μαλακός*, když tento stále na sebe sama

žaluje a sobě samému hněviv jest. To svědčí, jak přítel míní, spíše o tvrdosti a drsnosti, a mohl by Apollodoros spíše *σκληρός**) slouti.

* * *

Z výkladu, jejž jsem o tomto místě podal, patrno, že rukopisné *γάρ* v slovech *ἐν μὲν γὰρ τοῖς λόγοις κτλ.* jest zcela správné, a že není potřebí konjektury Madvigovy *ἐν μέντ' ἄρα*, nebo Rettigovy *ἐν μέν γε τοῖς λόγοις*.

Přítel praví: »Vždycky sebe a jiné tupíš, a zdá se mi, že šmahem všechny za nešťastné pokládáš kromě Sokrata, od sebe samého počna. I nevím já (= i nemohu pochopiti), odkud jsi toto příjmení obdržel, totiž že měkkým nazýván jsi,**) neboť v řečech jsi vždycky takový; sobě samému a ostatním hněviv jsi vyjma Sokrata.«

Věta *καὶ ὁπόθεν — οὐκ οἶδα ἔγωγε* jest uprostřed dvou vět stejnou myšlenku naznačujících. Věta ta ku předcházející větě »Vždycky sebe a jiné tupíš atd.« jest v poměru výsledkovém, a mohlo také býti řečeno *ὁπόθεν οὖν ποτε ταύτην τ. ἐ.* atd. Pak následuje po *καὶ ὁπόθεν — οὐκ οἶδα ἔγωγε* zase věta *ἐν μὲν γὰρ κτλ.* rovnající se smyslem větě *ἀεὶ γὰρ σαυτόν τε κακηγορεῖς* atd., a tato druhá věta jest v poměru příčinném (proto *γάρ*) k tvrzení *καὶ ὁπόθεν — οὐκ οἶδα ἔγωγε*.

Tento stilistický způsob, totiž kladení věty uprostřed dvou vět, z nichž předcházející naznačuje příčinu a ku které tedy věta prostřední jest v poměru výsledkovém, a z nichž následující také zase naznačuje příčinu věty prostřední, jest v Platonových rozmluvách velmi oblíben.

Symposion 174 A.

Ἔφη γάρ οἱ Σωκράτη ἐντυχεῖν λελουμένον τε καὶ τὰς βλαύτας ὑποδεδεμένον, ἃ ἐκεῖνος ὀλιγάκις ἐποίει, καὶ ἐρέσθαι αὐτόν, ὅποι ἴοι οὕτω καλὸς γεγενημένος.

Hirschig vyloučil slova *ἃ ἐκεῖνος ὀλιγάκις ἐποίει*. Athetese ta jest nesprávná; neboť poněvadž anypodesie Sokratova jest vůbec známa,***) bylo by to s podivením, kdyby byl Platon pouze napsal *τὰς βλαύτας ὑποδεδεμένον*, jako by se to samo sebou rozumělo, že to Sokrates vůbec činíval. Přídavek *ἃ ἐκεῖνος ὀλιγάκις ἐποίει* jest právě vzhledem k známé anypodesii

---

*) *Σκληρός* jest protivou slova *μαλακός* Prot. 331 D *καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ*. V Symposiu 195 D jest protiva *μαλθακός* a *σκληρός*: *ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει, ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ*. Táž protiva u Sofoklea Oid. Kol. 778 *σκληρὰ μαλθακῶς λέγων*.

**) T. j.: Přihlíželeje k tomuto tvému počínání, že vždycky sebe a jiné tupíš, nemohu pochopiti, proč tě měkkým nazývají.

***) Srv. na př. Plat. Faidr. 229 A, kde praví Faidros k Sokratovi *εἰς καιρόν, ὡς ἔοικεν, ἀνυπόδητος ὢν ἔτυχον· σὺ μὲν γὰρ δὴ ἀεί* a Xen. Mem. I, 6, 2, kde Antifon praví: *Ὦ Σώκρατες . . . . ἀνυπόδητος τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς*.

Sokratově nutný. Že to, co Sokrates v tomto případě učinil, bylo skutečně výjimkou, potvrzeno jest tím, že Aristodemos se divil, že se Sokrates tak krásně vystrojil *(οὕτω καλὸς γεγενημένος)*.

Τὰς βλαύτας znamená »ty Sokratovy známé sandály«; vzbuzovalo to zajisté udivení, když Sokrates uvázal si pod nohy ty své sandály, kterých jen zřídka užíval, a každý, kdo Sokrata takto kráčejícího viděl, musel se hned domnívati, že Sokrates jde k nějaké slavnosti.

Symposion 174 AB.

ἀλλὰ σύ, ἦ δ' ὅς, πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐθέλειν ἂν ἰέναι ἄκλητος ἐπὶ δεῖπνον;

Rukopisné *τὸ ἐθέλειν ἀνιέναι* opravil Stephanus, a čtou všichni vydavatelé právem *πρὸς τὸ ἐθέλειν ἂν ἰέναι*. Správně vykládá se to v ten smysl, že věta samostatná by zněla *ἐθέλοις ἂν ἰέναι*;

Ovšem mohl by se výraz *πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐθέλειν ἂν ἰέναι* zdáti příliš rozvláčným, poněvadž by postačovalo *ἀλλὰ σὺ ἐθέλοις ἂν ἰέναι* anebo *πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἰέναι*. Proto Cobet vyloučení slov *ἐθέλειν ἄν* navrhl.

Avšak když slova *πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἰέναι* tak jasná by byla, komu pak by bylo na mysl přišlo, mezi tato slova vložiti *ἐθέλειν ἄν*? Musíme spíše uznati, že Sokrates zde rozvláčným a jaksi obřadným způsobem (a tato obřadnost má ráz a účel humoristický) pozval Aristodema, aby hostiny se zúčastnil.

Místo aspoň svou rozvláčností poněkud podobné jest Symp. 176 B *πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐρρῶσθαι πίνειν Ἀγάθων*. Také zde navrhl Cobet vyloučení slovesa *ἐρρῶσθαι* a odporučil *πῶς ἔχει πρὸς τὸ πίνειν Ἀγάθων*. Avšak 176 B jest *ἐρρῶσθαι* chráněno odpovědí Agathonovou *οὐδ' αὐτὸς ἔρρωμαι*.

Symposion 174 E.

οἱ μὲν γὰρ εὐθὺς παῖδά τινα ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα ἄγειν οὗ κατέκειντο οἱ ἄλλοι.

Fotios: *οἵ· περισπωμένως ἀντὶ τοῦ ἑαυτῷ, ὀξυτόνως δὲ τὸ οὗτοι. συμποσίῳ 'οἵ μὲν γὰρ εὐθὺς παῖδά τινα τῶν ἔνδον ἀπαντήσαντα'*. Rukopisné podání jest *παῖδά τινα ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα*. Správné čtení jest, jak se zdá, *παῖδά τινα τῶν ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα*.

Dle tohoto čtení sluší připojiti toto místo k zajímavým příkladům té vazby, která se jeví zvláště často u Thukydida. Srv. Thuk. III, 22 *ᾔσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες*. Viz »Dodatky«.

Symposion 175 A.

Καὶ ἓ μὲν ἔφη ἀπονίζειν τὸν παῖδα, ἵνα κατακέοιτο· ἄλλον δέ τινα τῶν παίδων ἥκειν ἀγγέλλοντα, ὅτι Σωκράτης οὗτος ἀναχωρήσας ἐν τῶν γειτόνων προθύρῳ ἕστηκε καὶ οὗ καλοῦντος οὐκ ἐθέλει εἰσιέναι.

Rukopisné podání *καὶ ἐμὲ ἔφη ἀπονίζειν*, které ve vydání Wolfově (1782) pokládáno bylo za správné, jest nemožné. O tom nelze pochybovati, že Bastova konjektura *καὶ ἓ μὲν ἔφη* jest skutečnou opravou.

Ale v následujících slovech není tak snadno rozhodnouti, má-li se čísti *καὶ οὗ καλοῦντος* čili *κἀμοῦ καλοῦντος*. Jest to zjev v příčině kritické velmi zajímavý, že se zde v rukopisech vyskytují zájmena všech tří osob. Nejlépe zaručeno rukopisným podáním jest *καὶ οὗ*. Vedle toho vyskytuje se v některých rukopisech *καὶ σοῦ* (zcela nemožné); v některých rukopisech *κἀμοῦ*.

Nelze zajisté neuznati, že čtení *κἀμοῦ* nasvědčuje *οὗτος* a *ἕστηκε* a *ἐθέλει*. Dle toho mohlo by se zdáti, že *ὅτι* nemá zde platnosti pravé spojky, nýbrž že položeno zde známým způsobem k uvedení řeči přímé a vlastních slov některé osoby jako pouhá uvozovka.*) Avšak naproti tomu jest velmi důležité faktum, že nejlepším rukopisným podáním zaručeno jest *καὶ οὗ καλοῦντος*. Kromě toho čtení *καὶ σοῦ καλοῦντος*, které jest nemožné, také nasvědčuje spíše čtení *καὶ οὗ καλοῦντος* než *κἀμοῦ καλοῦντος*.

I myslím, že musí čtení *καὶ οὗ καλοῦντος* za správné se pokládati a že ono *οὗτος* a indikativy *ἕστηκε* a *ἐθέλει* jsou zbytky z řeči přímé, které i v nepřímém vypravování se zachovaly.

Symposion 175 B.

ἀλλ' ἡμᾶς, ὦ παῖδες, τοὺς ἄλλους ἑστιᾶτε. πάντως παρατίθετε ὅ τι ἂν βούλησθε, ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ· ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα. νῦν οὖν νομίζοντες καὶ ἐμὲ ὑφ' ἡμῶν κεκλῆσθαι ἐπὶ δεῖπνον καὶ τούσδε τοὺς ἄλλους, θεραπεύετε, ἵν' ὑμᾶς ἐπαινῶμεν.

O nesnadném tomto místě viz »Dodatky«.

Symposion 175 D.

Δεῦρ', ἔφη φάναι, Σώκρατες, παρ' ἐμὲ κατάκεισο, ἵνα καὶ τοῦ σοφοῦ ἅπτόμενός σου ἀπολαύσω, ὃ σοι προσέστη ἐν τοῖς προθύροις.

Slova *ἁπτόμενός σου* nenalezají se v rukopise Bodl. Avšak z odpovědi Sokratovy *ἐὰν ἁπτώμεθα ἀλλήλων* lze souditi, že také Agathon pro-

*) Srv. na př. Plat. Kriton 50 C *ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι Ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα.* Faidr. 268 A *εἴ τις προσελθὼν τῷ ἑταίρῳ σου Ἐρυξιμάχῳ ἢ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀκουμενῷ εἴποι, ὅτι Ἐγὼ ἐπίσταμαι τοιαῦτ' ἄττα σώμασι προσφέρειν κτλ.*

nesl něco, k čemu tato Sokratova slova *ἐὰν ἁπτώμεθα ἀλλήλων* se vztahují. I myslím z této příčiny, že *ἁπτόμενός σου*, což se v rukopise *T* a v jiných rukopisech nalezá, jest přesným čtením. Důležitost rukopisu *T* přichází také zde na jevo. Myslím, že kdyby v *B* bylo čtení *ἁπτόμενός σου*, snad nikdo (kromě několika hyperkritiků) by o správnosti tohoto čtení nepochyboval. Já pokládám to za nutný základ textové kritiky rozmluv Platonových, aby autorita rukopisu *B* se nepřeceňovala. I já pokládám sice rukopis *B* za velmi důležitý základ textové kritiky rozmluv Platonových, ale velmi často, ba nesčíslněkráte, jak k tomu na četných místech poukazuji, podává *T* naproti *B* čtení rozhodně přesné aneb aspoň pravděpodobné.

Také skladatel rozmluvy Theaga četl v Platonově symposiu, jak jest velmi pravděpodobno, *ἁπτόμενός σου*. Tento skladatel napodobil zajisté toto Platonovo místo ve svém dialogu 130 E *πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πλεῖστον ἐπεδίδουν, ὁπότε παρ' αὐτόν σε καθοίμην ἐχόμενός σου καὶ ἁπτόμενος*. Rozmluvu Theaga uvádí Thrasyllos v páté tetralogii, i existovala tedy tato rozmluva zajisté za doby Tiberiovy. Myslím však, že tato nepřesná rozmluva jest ještě starší. Thrasyllos své tetralogie neuvádí na základě samostatného badání, nýbrž on co pouhý kompilator užil při tom mínění alexandrijských filologů. V katalogu alexandrijské knihovny byla rozmluva Theages zařaděna co rozmluva Platonova. Autorita Thrasyllova tedy, t. j. vlastně autorita alexandrijských filologů, jest mnohem důležitějším svědectvím pro kritiku textovou, než autorita rukopisu *B* psaného roku 895 po Kr.

Symposion 175 E.

οἶμαι γάρ με παρὰ σοῦ πολλῆς καὶ καλῆς σοφίας πληρωθήσεσθαι.

Usener navrhl vyloučení zájmena *μέ*. Já myslím, že kontext zde vyžaduje *οἶμαι γὰρ ἐμὲ παρὰ σοῦ* atd. Agathon vyzývaje Sokrata, aby vedle něho místo zaujal, odůvodnil toto své přání slovy *ἵνα καὶ τοῦ σοφοῦ ἁπτόμενός σου ἀπολαύσω*. Ale Sokrates naproti tomu praví, že by dobře bylo, kdyby tímto způsobem, totiž dotýkáním se, mohla moudrost přecházeti z jednoho na druhého. V tomto případě, praví Sokrates, *πολλοῦ τιμῶμαι τὴν παρὰ σοὶ κατάκλισιν*. A teď, jak myslím, musil Sokrates říci *οἶμαι γὰρ ἐμὲ παρὰ σοῦ* — *πληρωθήσεσθαι*, poněvadž chtěl naznačiti: Myslím, že nebudeš ty míti užitek z mého sousedství, nýbrž naopak že já od tebe naplněn budu mnohou a krásnou moudrostí; neboť moje moudrost jest chatrná a pochybná; ale tvá *(ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ* opp. *ἡ δὲ σή)* zazářila a objevila se před více než třiceti tisíci Helleny.

Symposion 176 A.

Μετὰ ταῦτα, ἔφη, κατακλινέντος τοῦ Σωκράτους καὶ δειπνήσαντος καὶ τῶν ἄλλων, σπονδάς τε σφᾶς ποιήσασθαι καὶ ᾄσαντας τὸν θεὸν καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα τρέπεσθαι πρὸς τὸν πότον.

Ast navrhl místo *καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα* čtení *κατὰ τὰ νομιζόμενα*, které Jahn v text přijal. Rettig proti tomu čtení správně namítl: »Quid tamen h. l. sibi vult *ᾄδειν τὸν θεὸν κατὰ τὰ νομιζόμενα*?«.

Já myslím, že se má čísti *σπονδάς τε σφᾶς ποιήσασθαι καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα καὶ ᾄσαντας τὸν θεὸν τρέπεσθαι πρὸς τὸν πότον* . . Pouhým tímto přemístěním slov *καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα* jest vše uvedeno v pořádek. Porušení pořádku slov stalo se tím, že obě řady slov, totiž *καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα* a dále *καὶ ᾄσαντας τὸν θεόν* počínají slovem *καί*. Když opisovatel měl psáti po *ποιήσασθαι* slova *καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα*, zbloudilo oko jeho k slovům podobně začínajícím *καὶ ᾄσαντας τὸν θεόν*, i napsal pak slova *καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα* teprv později.

Symposion 176 B.

καὶ ἔτι ἑνὸς δέομαι ὑμῶν ἀκοῦσαι, πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐρρῶσθαι πίνειν Ἀγάθων. Οὐδαμῶς, φάναι, οὐδ' αὐτὸς ἔρρωμαι.

Cobet vyloučil *ἐρρῶσθαι*, a dle této athetese Jahn a někteří jiní vydavatelé v textu podali *πῶς ἔχει πρὸς τὸ πίνειν Ἀγάθων*; Ale odpověď Agathonova *οὐδαμῶς οὐδ' αὐτὸς ἔρρωμαι* zřejmě tomu nasvědčuje, že také v otázce Eryximachově sloveso toto se nalezalo. Kdyby byl Eryximachos se tázal *πῶς ἔχει πρὸς τὸ πίνειν Ἀγάθων*, byl by Agathon jinak odpověděl. — Srv. ostatně výklad svrchu k 174 B podaný.

Symposion 176 B.

Τὸν οὖν Ἀριστοφάνη εἰπεῖν· Τοῦτο μέντοι εὖ λέγεις, ὦ Παυσανία, τὸ παντὶ τρόπῳ παρασκευάζεσθαι ῥᾳστώμην τινὰ τῆς πόσεως.

Nejlepší rukopisné podání jest *παρασκευάζεσθαι*. V rukopise Coisl. (Bekkerově *Γ*) a několika jiných psáno *παρασκευάσασθαι*. Mně se však zdá, že ponětí nutnosti má zde býti naznačeno. Očekáváme *τὸ παντὶ τρόπῳ δεῖν παρασκευάζεσθαι*. Avšak v příčině palaeografické jest pravděpodobnější emendace *τὸ παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον* (nebo *παρασκευαστέα*) *) *ῥᾳστώνην τινὰ τ. π.*

*) Co se pouhého *παρασκευαστέον* nebo *παρασκευαστέα* bez *εἶναι* týká, srv. Plat. Gorg. 492 D *τὰς μὲν ἐπιθυμίας ψῆς οὐ κολαστέον.*

Symposion 176 D.

Ἀλλὰ μήν, ἔφη φάναι ὑπολαβόντα Φαῖδρον τὸν Μυρρινούσιον, ἔγωγέ σοι εἴωθα πείθεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἅττ' ἂν περὶ ἰατρικῆς λέγῃς· νῦν δ' αὖ εὖ βούλωνται καὶ οἱ λοιποί.

Takto zní nejlepší rukopisné podání poslední věty. Toto podání nemá ovšem smyslu, a proto již v některých rukopisech vyskytuje se konjektura *νῦν δ' αὖ βούλονται καὶ οἱ λοιποί.* Toto čtení vyložil Wolf »nunc bene est quod item reliquos id velle video«, s čímž Rettig souhlasí. Avšak tato myšlénka nebyla by těmi slovy jasně a pěkně naznačena. Očekávalo by se spíše na př. *νῦν δ' αὖ βούλονται* (totiž *σοι πείθεσθαι*) *καὶ οἱ λοιποί, εὖ ποιοῦντες*, nebo něco podobného. Ale není možno, aby *εὖ* takto vložené a takřka zastrčené do slov *νῦν δ' αὖ εὖ βούλονται καὶ οἱ λοιποί* znamenalo nunc bene est nebo »a dobře tak jednají«.

Nejvíce dochází obliby a uznání u vydavatelů konjektura *) *νῦν δ', ἂν εὖ βουλεύωνται, καὶ οἱ λοιποί.* Avšak proti této konjektuře namítám, že se neshoduje dobře s tím, co dříve již bylo zjištěno. *Ἂν εὖ βουλεύωνται* jest hypotheticky řečeno, a připouští se tedy při tom možnost, že ostatní anebo někteří z ostatních s dobrou se nepotáží. A to jest podivné a nesprávné! Neboť Faidros předce již ví, že všickni přítomní s tím souhlasí, aby se dnes mírně pilo a ne až do podnapilosti, jako včerejšího dne. Tento návrh učinil Pausanias, jenž pravil, že mu ještě jest zle po včerejším pití a že potřebuje oddechu; k tomu pak připojil „*οἶμαι δὲ καὶ ὑμῶν τοὺς πολλούς*“ (176 A). Tomu přisvědčil Aristofanes, a rovněž tak Agathon. Na to řekl Eryximachos: »To jest nám vhod, totiž mně, Aristodemovi, Faidrovi a těmto (*καὶ τοῖσδε*, čímž jsou míněni ostatní posud nejmenovaní), když vy nejsilnější pijáci dnes jste ochabli; neboť my (t. já, Aristodemos, Faidros a tito zde) jsme vždycky slabí pijáci«. Dále konstatuje Eryximachos toto faktum „*ἐπειδὴ οὖν μοι δοκεῖ οὐδεὶς τῶν παρόντων προθύμως ἔχειν πρὸς τὸ πολὺν πίνειν οἶνον*“. Jak by mohl tedy Faidros, jenž všecko toto slyšel, říci *νῦν δ', ἂν εὖ βουλεύωνται, καὶ οἱ λοιποί?* Faidros musil podle pravdy a skutečnosti konstatovati to faktum, že všichni *εὖ βουλεύονται*, poněvadž všichni uznávají, že se dnes má mírně píti.

Také ostatní konjektury **) nemohu schváliti. Jednu věc pokládám za jistou, totiž že *βούλεσθαι* se sem naprosto nehodí a že se musí *βουλεύεσθαι* uznati. Známo jest, že v rukopisech v příčině sloves *βούλεσθαι* a *βουλεύεσθαι*

*) Cestu k této konjektuře okázal Bast (Krit. Vers. 13) *νῦν δ' ἂν εὖ βουλεύωνται καὶ οἱ λοιποί.* Z toho učinili Winckelmann, Stallbaum a j. *νῦν δ', ἂν εὖ βουλεύωνται, καὶ οἱ λοιποί*, totiž *σοι πείσονται.*

**) Thiersch *νῦν δ' αὖ βούλοιντ' ἂν καὶ οἱ λοιποί*, Orelli (k Isokratově řeči *περὶ ἀντιδ.* p. 324) *νῦν δ', εἰ αὐτὰ βούλονται καὶ οἱ λοιποί*), Wyttenbach *νῦν δ' ὦρα, εἰ* nebo *νῦν δ' αὖ, εἰ βούλονται*, Rückert *καὶ νῦν δ' αὖ, ἐὰν βούλωνται καὶ οἱ λοιποί.*

bývá často nejistota a změtení. Vzhledem k tomu, že všichni přítomn v tomto případě *εὖ βουλεύονται*, vyhovuje smyslu čtení *νῦν δ' αὖ εὖ βουλεύονται καὶ οἱ λοιποί.*

Avšak ještě vhodnějším zdá se mi býti čtení *νῦν δ' αὖ εὖ βουλευόμενοι καὶ οἱ λοιποί*, totiž *σοι πείθονται.* Přídavkem *εὖ βουλευόμενοι* naznačuje se důrazně myšlénka »a v tom s dobrou se potázali«.

Symposion 177 AB.

Οὐ δεινόν, φησίν, ὦ Ἐρυξίμαχε, ἄλλοις μέν τισι θεῶν ὕμνους καὶ παιῶνας εἶναι ὑπὸ τῶν ποιητῶν πεποιημένους, τῷ δὲ Ἔρωτι, τηλικούτῳ ὄντι καὶ τοσούτῳ θεῷ, μηδὲ ἕνα πώποτε τοσούτων γεγονότων ποιητῶν πεποιηκέναι μηδὲν ἐγκώμιον;

Dále pak 177 C: *τὸ οὖν τοιούτων μὲν πέρι πολλὴν σπουδὴν ποιήσασθαι, Ἔρωτα δὲ μηδένα πω ἀνθρώπων τετολμηκέναι εἰς ταὐτηνὶ τὴν ἡμέραν ἀξίως ὑμνῆσαι! ἀλλ' οὕτως ἠμέληται τοσοῦτος θεός!*

Tato tvrzení zdají se býti velmi podivnými; neboť neodolatelná moc Erotova byla zajisté často, jak i z památek nám zachovaných dokázati lze, opěvována od básníků. Viz »Dodatky«.

Symposion 177 E.

ταῦτα δὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρα ξυνέφασάν τε καὶ ἐκέλευον ἅπερ ὁ Σωκράτης.

Místo *ἄρα* navrhl Wyttenbach *ἅμα*. Tato konjektura poskytovala by dobrého smyslu, ale jest zbytečná. *Ἄρα* naznačuje zde »jak bylo možno očekávati dle předešlého.« A to jest velmi vhodné! Eryximachos praví 177 A, že Faidros vždycky si na to stěžuje, že Erotovi posud nedostalo se náležité chvály, i navrhuje, aby každý z přítomných chvalořeč ku poctě Erota proslovil. Sokrates na to pravil, že nikdo v tom nebude Eryximachovi odporovati (*οὐδείς σοι ἐναντία ψηφιεῖται* 177 D), i uvedl, že on sám to schvaluje, rovněž tak Agathon a Pausanias, taktéž Aristofanes; a k tomu přidává (177 E) *οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τουτωνὶ ὧν ἐγὼ ὁρῶ.*

I jest dle toho zcela na jevě, že *ἄρα* 177 E jest velmi vhodné. Naznačuje se touto částicí, že dle všeho toho, co předcházelo, mohlo se očekávati, že všichni ostatní souhlas svůj vysloví. — Tvrdím tedy, že konjektura Wyttenbachova není emendací tohoto místa, nýbrž že text se tím zhoršuje a poškozuje.

Symposion 178 A.

πάντων μὲν οὖν, ἃ ἕκαστος εἶπεν, οὔτε πάνυ ὁ Ἀριστόδημος ἐμέμνητο οὔτ' αὖ ἐγὼ ἃ ἐκεῖνος ἔλεγε πάντα· ἃ δὲ μάλιστα καὶ ὧν ἔδοξέ μοι ἀξιομνημόνευτον, τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἑκάστου τὸν λόγον.

Čtení toto, jak zde v textu podáno, vydavatelé obyčejně přijímají, na př. Stallbaum, Jahn, Rettig a j. Avšak *εἶναι*, což se v některých rukopisech, zvláště v Coisl., nalezá, nezdá se mi býti chybným. I navrhuji *ἃ δὲ μάλιστα καὶ ὧν ἔδοξέ μοι ἀξιομνημόνευτ' ἂν εἶναι, τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἑκάστου τὸν λόγον.*

Symposion 178 B.

γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου οὔτε ποιητοῦ, ἀλλ' Ἡσίοδος πρῶτον μὲν χάος φησὶ γενέσθαι,

αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί,
ἠδ' Ἔρος·

φησὶ μετὰ τὸ χάος δύο τούτω γενέσθαι, Γῆν τε καὶ Ἔρωτα. Παρμενίδης δὲ τὴν γένεσιν λέγει

πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

Ἡσιόδῳ δὲ καὶ Ἀκουσίλεως ὁμολογεῖ.

Nechci zde uváděti konjektury velmi četné, kterými kritikové toto místo opraviti se snažili. Srv. Schanzovu kritickou poznámku.

Dle mého mínění jest zcela nemožná domněnka, že slova *Παρμενίδης — πάντων* jsou interpolována; neboť kdyby pouze Hesiodovy verše byly uvedeny a kdyby pak následovala slova *Ἡσιόδῳ δὲ καὶ Ἀκουσίλεως ὁμολογεῖ*, není pochopitelno, že by mohl Faidros říci *οὕτω πολλαχόθεν ὁμολογεῖται ὁ Ἔρως ἐν τοῖς πρεσβύτατος εἶναι.* Toto *πολλαχόθεν* stává se snesitelnějším, je-li také Parmenides citován. Ostatně také již Wolf podotkl, že Agathonova odpověď 195 BC, v které obsažena jest zřejmá polemika proti Faidrovi*), dokazuje, že Faidros o Parmenidovi se zmínil.

Snad se bude leckomus zdáti nápadným, prohlásím-li, že celé rukopisné podání pokládám za správné; ale myslím, že mohu platnými důvody toto své mínění dokázati.

Nebyla posud náležitě uvážena slova Faidrova *γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου οὔτε ποιητοῦ.* Faidros uvádí svědectví Hesiodovo a Parmenidovo z té příčiny, poněvadž u těchto básníků není žádné zmínky o rodičích Erotových. Neměl-li tedy Eros žádných rodičů, patřil zajisté k prvním a původním bytostem. Hesiodos v této příčině klade Chaos, Gaii a Erota souřadně vedle sebe a užívá o všech výrazu *γένετο*. Praví totiž *ἤτοι μὲν πρώτιστα Χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα Γαῖ' εὐρύστερνος . . . ἠδ' Ἔρος.*

Poněvadž pak *γένετο* znamená jenom byl, nenaznačuje se tím narození Erotovo; *γένετο* neznamená »narodil se«.

*) Srv. 195 B *ἐγὼ δὲ Φαίδρῳ πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν τοῦτο οὐχ ὁμολογῶ, ὡς Ἔρως Κρόνου καὶ Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερός ἐστιν.*

Faidros klade na *γένετο* znamenající jenom »byl« veliký důraz, a proto po verších Hesiodových schválně a důrazně opakuje výsledek, jenž z těchto veršů na jevo vychází, slovy *φησὶ μετὰ τὸ χάος δύω τούτω γενέσθαι, γῆν τε καὶ Ἔρωτα.*

Co se Parmenidova svědectví týká, uvádí je Faidros z té příčiny, že ve verši Parmenidově jest *μητίσατο*, tedy sloveso, které neznamená »porodila«, nýbrž »vymyslila si, vytvořila«. Tímto svědectvím Parmenidovým tedy zase potvrzen jest dle Faidrova mínění jeho výrok *γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται.*

Nikterak neschvaluji obyčejné čtení *Παρμενίδης δὲ τὴν Γένεσιν λέγει*, kterým vydavatelé získati chtí podmět slovesa *μητίσατο*. Není to vazba přesná a přípustná *Παρμενίδης δὲ τὴν Γένεσιν λέγει*

πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων. To dobře cítil Hirschig, jenž navrhl konjekturu *τὴν Γένεσιν λέγει ὅτι.* Akkusativ *τὴν Γένεσιν λέγει* (místo *περὶ τῆς Γενέσεως λέγει*) jest nesprávný.

I myslím, že se musí čísti *Παρμενίδης δὲ τὴν γένεσιν λέγει κτλ.*, což znamenalo dle Faidrovy intence »Parmenides pak o původě (totiž Erotově) praví.«

Co bylo v Parmenidově básni podmětem slovesa *μητίσατο*? Já myslím, že důvěřovati musíme Plutarchovi, jenž za podmět pokládal *Ἀφροδίτη* a bezpochyby kontext básně Parmenidovy znal. Plutarchos Erotik. 756 F praví: *Παρμενίδης ἀποφαίνει τὸν Ἔρωτα τῶν Ἀφροδίτης ἔργων πρεσβύτατον, ἐν τῇ κοσμογονίᾳ γράφων: πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.* Plutarchos tedy *μητίσατο* vyložil ne ve smyslu »porodila«, nýbrž, jak slova jeho *τῶν Ἀφροδίτης ἔργων πρεσβύτατον* dokazují, ve smyslu jiném.

Faidrovi záleželo jenom na slovese *μητίσατο*, i uvedl jenom tento verš, nedbaje o podmět. Ale myslím, že Faidros znal báseň Parmenidovu v též formě, jako Plutarchos a že tedy za podmět pokládal také *Ἀφροδίτη*. Ale Plutarchos cituje neúplně a nedůkladně, jak to často bývá.

Naprosto nesouhlasím s domněnkou z nouze vyslovenou, že Parmenides napsal *τὴν Γένεσιν* a že Plutarchos to vyložil *τὴν Ἀφροδίτην*.

Symposion 178 C.

Οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔχω εἰπειν ὅ τι μεῖζόν ἐστι ἀγαθὸν εὐθὺς νέῳ ὄντι ἢ ἐραστὴς χρηστὸς καὶ ἐραστῇ ἢ παιδικά.

Rukopisné podání jest *καὶ ἐραστῇ παιδικά*. Ale myslím, že zde rozhodně tvrditi lze, že rukopisné podání jest chybné a že se musí dle konjektury Hommelovy a Hirschigovy čísti *καὶ ἐραστῇ ἢ παιδικά.*

Stallbaum mínil, že Platon slova *καὶ ἐραστῇ παιδικά* připojil nedbaje vazby započaté *ἢ ἐραστὴς χρηστός*. Tím tedy mínil Stallbaum, že Platon napsal *καὶ ἐραστῇ παιδικά*, jakoby mu bylo na mysli tanulo *καὶ ἐραστῇ*

μέγιστον ἀγαθόν ἐστι παιδικά. Ale takové anakoluthon jest velmi nepřirozené, a musíme uvážiti, že po *ἐραστῇ* snadno v rukopisném podání *ἢ* mohlo zaniknouti.

Symposion 178 C.

ὁ γὰρ χρὴ ἀνθρώποις ἡγεῖσθαι παντὸς τοῦ βίου τοῖς μέλλουσι καλῶς βιώσεσθαι, τοῦτο οὔτε ξυγγένεια οἷα τε ἐμποιεῖν οὕτω καλῶς οὔτε τιμαὶ οὔτε πλοῦτος οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ὡς ἔρως.

Čtení rukopisné *οὕτω καλῶς* pokládám za zcela správné. Poněvadž ve dvou podřízených rukopisech *οὔτε κάλλος* se nalezá, navrhl Jacobs a Reijnders *ἐμποιεῖν οὕτως οὔτε κάλλος*. Orelli pak navrhl *ἐμποιεῖν οὕτω καλῶς οὔτε κάλλος*. Avšak poněvadž nikomu nemůže přijíti na mysl, že by krása mohla v lidech, kteří krásu mají, zploditi a způsobiti *τὴν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνην* a *τὴν ἐπὶ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίαν*, proto nemůže býti řečeno, že by krása aspoň poněkud (ale jen ne takovou měrou jako láska) mohla zploditi tuto ctižádost. K čemu tedy jest platna konjektura, která v rukopisném podání jen velmi malou oporu má a která co se smyslu týká, nesnáze působí?

Místo *συγγένεια* navrhl Wyttenbach *εὐγένεια*, což ovšem vedle *τιμαί* a *πλοῦτος* velmi se zamlouvá. Ale nesnadno si mysliti, že by *εὐγένεια*, kdyby to Platon skutečně byl napsal, v *συγγένεια* se bylo změnilo a porušilo. Proto musíme předce *συγγένεια* zachovati a to v ten smysl vyložiti, že příslušnost k rodu a příbuznost není tak mocnou pohnutkou k varování se mrzkých věcí a k usilování o věci krásné jako láska. Musíme tedy při tom na mysli míti, co Faidros dále praví, že milující ani tak před otcem ani před žádným jiným příbuzným by se nestyděl, kdyby ho viděli něco mrzkého konati, jako před miláčkem. V tomto smyslu tedy může býti řečeno, že *ἡ συγγένεια* neodvrací tak mocně člověka od hanebnosti jako láska.

Symposion 178 E—179 A.

εἰ οὖν μηχανή τις γένοιτο, ὥστε πόλιν γενέσθαι ἢ στρατόπεδον ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν καὶ φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους. καὶ μαχόμενοι γ' ἂν μετ' ἀλλήλων οἱ τοιοῦτοι νικῷεν ἂν ὀλίγοι ὄντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάντας ἀνθρώπους.

Slova *ἢ στρατόπεδον* vyloučili Jahn a Vermehren. Avšak nesnadno si mysliti, že by byl někdo tato slova interpoloval. Celý kontext pak nasvědčuje přesnosti těchto slov. K slovům *ὥστε πόλιν γενέσθαι* vztahují se

slova *οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν — ἀλλήλους*. K slovům *ἢ στρατόπεδον* pak vztahují se slova *καὶ μαχόμενοί γ' ἂν μετ' ἀλλήλων* atd.*)

Má se *ἤ* před *ἀπεχόμενοι* vyloučiti čili nic? Rueckert a Jahn vyloučili *ἤ*. I zdá se skutečně na první pohled, že dle kontextu *ἑαυτῶν, ἀπεχόμενοι* jest přiměřené; v čteních akademických pak jsem tuto athetesi částice *ἤ* schválil. Avšak při opětném skoumání shledal jsem, že není nutno *ἤ* vyloučiti. Toto *ἤ* bylo by nesprávné jenom v tom případě, kdyby se místo toto vykládalo »než kdyby se zdržovali věcí hanebných atd.« To by ovšem bylo chybné, poněvadž dle předcházejícího výkladu jest již zjištěno, že milující nejvíce by se styděl, kdyby od miláčka byl při hanebném jednání postižen.

Avšak shledal jsem při opětném uvážení, že slova *ἢ ἀπεχόμενοι* mohou také jiným způsobem, a to zcela uspokojujícím, býti vyložena, a sice: *οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ οὕτως, δηλονότι ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν κτλ.* = než zdržujíce se věcí hanebných, což právě se děje při milostném poměru, při kterém milovník se stydí, aby od miláčka nebyl při hanebném činu postižen, a právě tak miláček se stydí, aby milovník ho při hanebném činu nepostihl.

Snad ještě lépe než parafrasí svrchu podanou objasniti lze smysl takto: *οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν, ὃ ἂν γένοιτο, εἰ πόλις εἴη ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν.*

Konjektura Hirschigova *ἐξ ἐραστῶν* místo *ἐραστῶν* jest zbytečná. Pouhý genetiv zde úplně postačuje.

Symposion 179 A.

καὶ μὴν ἐγκαταλιπεῖν γε τὰ παιδικὰ ἢ μὴ βοηθῆσαι κινδυνεύοντι οὐδεὶς οὕτω κακός, ὄντινα οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ Ἔρως ἔνθεον ποιήσειε πρὸς ἀρετήν κτλ.

Vazba těchto slov jest anakoluthická. Faidros počíná slovy *καὶ μὴν ἐγκαταλιπεῖν γε τὰ παιδικὰ ἢ μὴ βοηθῆσαι κινδυνεύοντι*, jako by měl na mysli *οὐδεὶς οὕτω κακός, ὅστις ἂν τοῦτο δέξαιτο*, ale místo toho pokračuje slovy *οὐδεὶς οὕτω κακός, ὄντινα οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ Ἔρως ἔνθεον ποιήσειε.*

Symposion 179 B.

καὶ μὴν ὑπεραποθνήσκειν γε μόνοι ἐθέλουσιν οἱ ἐρῶντες, οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες. τούτου δὲ καὶ ἡ Πελίου θυγάτηρ Ἄλκηστις

*) Stallbaumova poznámka »Quamquam etiam voc. *στρατόπεδον* cogitatione iterandum est« není správná. Stallbaum tedy k slovům *οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν* doplňuje *πόλιν*, ale zároveň myslí, že má se při tom také pomýšleti na *στρατόπεδον*. Avšak k slovům *ἢ στρατόπεδον* přihlíží Platon teprv slovy *καὶ μαχόμενοί γ' ἂν* atd.

ἱκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐθελήσασα κτλ.

Místo *οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες* navrhl Stephanus *οὐ μόνον οἱ ἄνδρες*. Usener navrhl *οὐχ ὅτι ἄνδρες*. Viz »Dodatky«.

Slova *ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου* vyloučil Wolf. Bast (Krit. Vers. 106) slova ta položil po *εἰς τοῦς Ἕλληνας*. Stephanus vyloučil *ὑπὲρ τοῦδε* a slova *τοῦ λόγου* položil po *τούτου δέ*. Wyttenbach a Winckelmann vyloučili *ὑπὲρ τοῦδε*. Zcela libovolná a pravdě nepodobna jest konjektura Vermehrenova *δοκεῖ — παρέχεσθαι* (místo *τούτου — παρέχεται*).

Já navrhuji *τούτου δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου ἡ Πελίου θυγάτηρ Ἄλκηστις ἱκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται εἰς τοὺς Ἕλληνας*. V rukopisném podání jest *καὶ* před *ἡ Πελίου θυγάτηρ* nápadné, poněvadž neví se, ke které jiné ženě by se toto *καὶ* (= také, i) vztahovalo.

Symposion 179 C.

καὶ τοῦτ' ἐργασαμένη τὸ ἔργον οὕτω καλὸν ἔδοξεν ἐργάσασθαι οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ θεοῖς, ὥστε πολλῶν πολλὰ καὶ καλὰ ἐργασαμένων εὐαριθμήτοις δή τισιν ἔδοσαν τοῦτο γέρας οἱ θεοί, ἐξ Ἅιδου ἀνεῖναι πάλιν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνης ἀνεῖσαν ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ.

Vazba přesnější by byla *ὥστε . . . δόντες τοῦτο γέρας . . . τὴν ψυχὴν, τὴν ἐκείνης ἀνεῖσαν ἀγ. τῷ ἔργῳ* (bez *ἀλλά*). Aby protiva vět *εὐαριθμήτοις δή τισιν ἔδοσαν τοῦτο γέρας* a *τὴν ἐκείνης ψυχὴν ἀνεῖσαν* důrazněji vynikla, užil Faidros věty samostatné *ἔδοσαν*, a pak ovšem musil v druhé větě *ἀλλά* přidati. Zdá se, že Platon tím úmyslně charakterisovati chtěl mluvu Faidrovu, jež má leckteré zvláštnosti. Tak na př. patrno, že Faidros liboval si v praedikativném užívání přídavných jmen. Srv. 179 CD tyto čtyři příklady *ἀποδεῖξαι αὐτοὺς ἀλλοτρίους ὄντας*, pak *ἐργασαμένη τὸ ἔργον οὕτω καλόν* (nápadná a strojená vazba místo jednoduché *οὕτω καλὸν ἔργον*), dále *ἔδοσαν τοῦτο γέρας* (pěkná, ale poněkud neobyčejná vazba »dali to darem« místo jednoduché vazby *ἔδοσαν τοῦτο τὸ γέρας**), »dali tento dar«), a pak *Ὀρφέα . . . ἀτελῆ ἀπέπεμψαν*.

Že Platon skutečně měl úmysl, mluvu a sloh rozličných řečníků v Symposiu jistými slohovými zvláštnostmi a známkami charakterisovati, jest jisto. Nejzřejměji jeví se to v řeči Agathonově, která okrasami řečnickými dle způsobu Gorgiova oplývá.**)

Rettig leckde na tento úmysl Platonův poukazuje. Tak na př. o slovech

*) Přesné podání *τοῦτο γέρας* konjekturou změněno ve vazbu obyčejnou již v několika rukopisech podřízených; také Fischer, Ast, Wolf schválili *τοῦτο τὸ γέρας*.

**) Že skutečně Platon v řeči Agathonově sloh Gorgiův úmyslně napodobil, sám dává na jevo slovy Sokratovými 198 C *καὶ γάρ με Γοργίου ὁ λόγος ἀνεμίμνησκεν* atd.

Αἰσχύλος δὲ φλυαρεῖ — Ὅμηρος, která Valckenaer za interpolaci prohlásil, praví: »Sanus est locus, si quis alius, sed non Platonis, immo sophistae morum imaginem exhibens.«

Místo *ἀνεῖναι* navrhl Hommel *ἀνιέναι*. Námitce od Stallbauma vyslovené proti této konjektuře*) nerozumím.

Proti rukopisnému podání *ἀνεῖναι* svědčí to, že epexegetický přídavek *ἐξ Ἅιδου — ψυχήν* musí se shodovati s *τοῦτο*. Co dali bohové několika málo lidem darem? Odpověď jest »aby duše jejich z Hadu zase ven na svět vyšla«. A to naznačeno jest správně konjekturou Hommelovou *ἀνιέναι*. Sloveso *ἀνεῖναι* vyžadovalo by jinou vazbu, na př. *ὅτι ἐξ Ἅιδου ἀνεῖσαν π τ. ψ.* nebo *ἐξ Ἅιδου ἀνέντες π. τ. ψ.*

Rettig ovšem poukazuje k tomu, že prý následující *ἀνεῖσαν* nasvědčuje správnosti rukopisného *ἀνεῖναι*. Avšak také mezi *ἀνιέναι* a *ἀνεῖσαν* jest dobrá shoda; neboť *ἀνεῖναι* jest vzhledem k *ἀνιέναι* sloveso faktitivné. *Ἀνεῖσαν = ἀνιέναι ἐποίησαν* nebo *ἀνιέναι εἴασαν*; a vzhledem k tomu, že v *ἀνεῖσαν* ponětí *ἀνιέναι* jest obsaženo, jest vztah slov *ἀνιέναι* a *ἀνεῖσαν* dobrý a přiměřený. — O rukopisném *ἀνεῖναι* myslím, že toto porušení původního *ἀνιέναι* vzniklo vlivem slovesa *ἀνεῖσαν*.

Ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ jest správné čtení nejlepších rukopisů. Ovšem u Platona nalezá se vazba slovesa *ἄγασθαι* s dativem na tomto jediném místě, jak Ruhnken podotkl. Neobyčejnost této vazby způsobila, že již v některých rukopisech (Vind. 7. Darm. a j.) konjektura *τὸ ἔργον* se vyskytuje. Také kritikové někteří nechtěli vazbu *ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ* uznati. Baiter a Badham slova ta vyloučili, Hommel navrhl *ἀναγκασθέντες* místo *ἀγασθέντες*.

Myslím, že právem poukazuje Rettig k tomu, že to jest řeč Faidrova a že vazba ta přísluší Faidrovi, ne Platonovi. Faidros užil úmyslně neobyčejnější vazby, která však se vyskytuje u Xenofonta II, 4, 9; VI, 4, 9 a u Herodota IV, 75. Viz »Dodatky«.

Symposion 180 A.

ὅθεν δὴ καὶ ὑπεραγασθέντες οἱ θεοὶ διαφερόντως αὐτὸν ἐτίμησαν, ὅτι τὸν ἐραστὴν οὕτω περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Αἰσχύλος δὲ φλυαρεῖ φάσκων Ἀχιλλέα Πατρόκλου ἐρᾶν, ὃς ἦν καλλίων οὐ μόνον Πατρόκλου ἀλλὰ καὶ τῶν ἡρώων ἁπάντων, καὶ ἔτι ἀγένειος, ἔπειτα νεώτερος πολύ, ὥς φησιν Ὅμηρος. ἀλλὰ γὰρ τῷ ὄντι μάλιστα μὲν ταύτην τὴν ἀρετὴν οἱ θεοὶ τιμῶσι τὴν περὶ τὸν ἔρωτα.

Slova *Αἰσχύλος — Ὅμηρος* Valckenaer pokládal za interpolaci. Proti této domněnce svědčí mnohé důvody. Jest to přirozeno a pochopitelno, že

*) »Fallitur Hommel. *ἀνιέναι* legendum ratus; qua certe coniectura abstinuisset, si ordinem et collocationem verborum *ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ* considerasset paullo diligentius.« Nepochopuji, jak by položení slov *ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ* mohlo svědčiti ve prospěch rukopisného podání *ἀνεῖναι*.

Faidros, když nazval Patrokla milovníkem Achilleovým, což obyčejné pověsti odporovalo,*) horlivě své tvrzení odůvodňuje a Aischyla kárá. — Ostatně taková ostrá kritika, jaká obsažena jest v slovech *Αἰσχύλος δὲ φλυαρεῖ*, nemá podobu interpolace, nýbrž jest velmi pravděpodobno, že chlubný Faidros svou znalost a důmyslnost na odiv staví a myslí, že tato jeho znalost tím více vynikne, jestliže slavného básníka Aischyla ostré kritice podrobí. Faidros v tom počínal si dle způsobu sofistů, kteří, aby moudrost jejich tím více se zastkvěla, nejslavnější muže ostře kritisovali a slávu jejich zmenšiti a zlehčiti se snažili. Bylo to podobné počínání, s jakým se za naší doby také setkáváme. Nil novi sub sole! Vůbec mnoho, co nyní leckde se vyskytuje, velmi živě na počínání starých sofistů upomíná.

Podobně jako Faidros, žák sofistů, Aischyla kárá, tak Protagoras v rozmluvě stejnojmenné snažil se Simonidovi dokázati, že si ve své básni odporuje. A že Protagoras očekával, že posluchači této jeho moudrosti se budou obdivovati, když se mu podaří slavného Simonida z chyby usvědčiti, dokazuje výsledek docílený, totiž bouřlivá pochvala. Srv. Prot. 339 E *εἰπὼν οὖν ταῦτα πολλοῖς θόρυβον παρέσχε καὶ ἔπαινον τῶν ἀκουόντων.*

Že Faidros skutečně slova *Αἰσχύλος — Ὅμηρος* pronesl, o tom podává důkaz také následující věta, která spojkami *ἀλλὰ γὰρ* počíná. Toto *ἀλλὰ* totiž svědčí o tom, že výklad *ὅθεν δὴ καὶ ὑπεραγασθέντες — ἐποιεῖτο* a dále *τῷ ὄντι μάλιστα μὲν ταύτην τὴν ἀρετὴν οἱ θεοὶ τιμῶσι* nebyl souvisle a nepřetržitě podán, nýbrž že Faidros tento svůj výklad přerušil a že se po vložce *Αἰσχύλος — Ὅμηρος* zase vrací k vlastní věci. Kdybychom však slova *Αἰσχύλος — Ὅμηρος* odstranili, jest *ἀλλά* nepochopitelné. Pak očekáváme: *τῷ ὄντι γὰρ μάλιστα* atd.

Symposion 180 C.

εἰ μὲν γὰρ εἷς ἦν ὁ Ἔρως, καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δέ — οὐ γὰρ ἔστιν εἷς. μὴ ὄντος δὲ ἑνὸς ὀρθότερόν ἐστι πρότερον προρρηθῆναι, ὁποῖον δεῖ ἐπαινεῖν.

Místo *ὁποῖον* navrhl Hermann *ὁπότερον*. Stallbaum proti tomu namítl: »Factum nollem. Nam duplicis Amoris distinctio deinceps demum affertur«. Také Rettig: »*ὁπότερον* . . . quum demonstratum nondum sit, quot sint Amores, locum non habet. Quaeritur h. l. non uter laudandus sit, sed qualis«. Dalším slovům Rettigovým »et solum vulgata lectione admissa a repugnantiae crimine vindicantur quae mox leguntur, *ἐπαινεῖν μὲν οὖν δεῖ πάντας θεούς*« nerozumím. Neboť také čteme-li *ὁποῖον*, jest zřejmo, že jistý Eros (a sice jak později na jevo přichází, *πάνδημος Ἔρως*) chvály hoden není. Je-li tedy ve výkladě Pausaniově spor, o kteréž otázce

*) Dobře soudí Stallbaum, že působením tragických básníků rozšířila se pověst, že Patroklos byl miláčkem Achilleovým.

níže pojednám, jeví se tento spor, i když podržíme rukopisné podání *ὁποῖον*.

Avšak *ὁποῖον* jest tím chráněno, že také v následujících slovech čteme *πρῶτον μὲν Ἔρωτα φράσαι ὃν δεῖ ἐπαινεῖν*. Také zde není *φράσαι, πότερον* (nebo *ὁπότερον*) *Ἔρωτα δεῖ ἐπαινεῖν*.

Πρότερον προρρηθῆναι jest úmyslný pleonasmus. Také řeč Pausaniova jest plna všelikých rhetorických prostředků k okrášlení mluvy směřujících. Že řeč Pausaniova tento ráz má, naznačuje Platon sám tím, že po řeči Pausaniově Apollodoros 185 C praví: *Παυσανίου δὲ παυσαμένου, διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οὕτωσὶ οἱ σοφοί*. Dobře tedy Apollodoros věděl, že v řeči Pausaniově jsou slovní ozdoby obsaženy.

Symposion 180 E.

ἀναγκαῖον δὴ καὶ Ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. ἐπαινεῖν μὲν οὖν δεῖ πάντας θεούς. ἃ δ' οὖν ἑκάτερος εἴληχε πειρατέον εἰπεῖν. πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὥδ' ἔχει . . . . καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς καλὸν γίγνεται, μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν. οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ ὁ Ἔρως οὐ πᾶς ἐστὶ καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι, ἀλλὰ ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν.

Slova *ἐπαινεῖν — θεούς* Orelli (k Isokr. řeči *περὶ ἀντιδ.* p. 326) za interpolaci prohlásil; taktéž Sommer. Bast (Krit. Vers. p. 24) navrhl *ἐπαινεῖν μὲν οὖν οὐ δεῖ πάντα· ἃ δ' οὖν*. Vermehren *ἐπαινεῖν μὲν οὖν οὐ δεῖ πάντα γ' ὁμοίως*.

Slova *ἐπαινεῖν — θεούς* zdají se odporovati slovům *καὶ ὁ Ἔρως οὐ πᾶς ἐστὶ καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι κτλ* Jest zde trojí možnost:

1. Buďto sluší uznati chybu Pausaniovu, ne Platonovu; neboť možno, že Platon úmyslně tento spor do řeči Pausaniovy vložil.

2. Nebo může se spor tento odstraniti vyloučením slov *ἐπαινεῖν — θεούς*.

3. Nebo může se spor odstraniti touto interpretací. Pausanias sice praví: »Nutno jest všechny bohy chváliti«, ale on nepraví, že každý bůh, ať jest jakýkoli, chvály zasluhuje, nýbrž naopak praví: *οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ ὁ Ἔρως οὐ πᾶς ἐστι καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι*. Při tomto výkladě tedy by bylo výslovně řečeno, že ačkoli nezasluhuje každý bůh chvály, předce nutno jest všechny bohy chváliti (a sice, aby se člověku nepomstili, jakož mythos o takové pomstě často vypravuje.*)

*) Pomýšlel jsem dříve také na to, že by se mohlo 181 A čísti *οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ ὁ ἔρως οὐ πᾶς ἐστι καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι κτλ.* t. j. Eros bůh hoden jest chvály a musí chválen býti, poněvadž, jak svrchu řečeno *ἐπαινεῖν μὲν οὖν δεῖ πάντας θεούς*. Ale eros (appellativum) špatný není krásný a není hoden chvály. Avšak

Já nejvíce se kloním k vyloučení slov *ἐπαινεῖν* — *θεούς*, a to z té příčiny, že na jevě jest výborná souvislost slov *ἀναγκαῖον δὴ καὶ Ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον* a slov *ἃ δ' οὖν ἑκάτερος εἴληχε, πειρατέον εἰπεῖν*. Tato slova připínají se těsně k slovům *ἀναγκαῖον — οὐράνιον*, a tato zřejmá souvislost větou vloženou *ἐπαινεῖν μὲν οὖν δεῖ πάντας θεοὺς* se přerušuje.

Symposion 182 C.

οὐ γάρ, ο μαι, συμφέρει τοῖς ἄρχουσι φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων, οὐδὲ φιλίας ἰσχυρὰς καὶ κοινωνίας, ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ τά τε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἔρως ἐμποιεῖν.

Jahn místo *ἐγγίγνεσθαι* přijal v text *γίγνεσθαι*, což ovšem lépe by se shodovalo s genetivem *τῶν ἀρχομένων*. Avšak následujícím *ἐμποιεῖν* jest přesnost slovesa *ἐγγίγνεσθαι* stvrzena. Mohlo by se zdáti, že toto *ἐγγίγνεσθαι* vyžaduje změny *τοῖς ἀρχομένοις*; a tato konjektura skutečně se vyskytuje ve třech podřízených rukopisech. Stallbaum vazbu *φρονήματα μεγάλα ἐγγίγνεσθαι τῶν ἀρχομένων* vyložil jakožto spojení dvou vazeb. Z vazby *φρονήματα μεγάλα τῶν ἀρχομένων* a *φρον μεγ. ἐγγίγνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις* vznikla prý tato vazba, jež se v rukopisném podání nalezá.*) Ale myslím, že se musí *ἐγγίγνεσθαι* jednoduše vyložiti »tam, kde vládnoucí vládnou«. Já tedy vykládám *οὐ συμφέρει τοῖς ἄρχουσι, φρονήματα μεγάλα τῶν ἀρχομένων ἐγγίγνεσθαι*, totiž *ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς χώραις, ὧν ἄρχουσι*.

Nemožný jest výklad slov *τά τε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἔρως*, »prae ceteris omnibus maxime amor« (Stallbaum). Ani Schleiermacherovou konjekturou *τά τε ἄλλα πάντα* není místo to opraveno.

V nynějším rukopisném podání jest *καὶ* před *ὁ ἔρως* nemožné. Kdyby se slova *τά τε ἄλλα πάντα καὶ* vyloučila, zajisté nic by se nepohřešovalo; neboť *ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ ὁ ἔρως ἐμποιεῖν* uplně postačuje. Avšak jaká by byla příčina této divné interpolace?

Badham vyloučil *καί*, ale podotkl, že by snad lépe bylo psáti *καλά* místo *καί* a tedy čísti *ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ τά τε ἄλλα πάντα καλὰ ὁ Ἔρως ἐμποιεῖν*.

Ani tato konjektura nezdá se mi býti přesvědčivou. Nepochybná oprava není dosud nalezena. Snad by se mohlo čísti *ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ*

---

musil jsem toho výkladu se zříci, poněvadž Pausanias v řeči své výslovně a jasně naznačuje, že také onen druhý Eros (*Ἔρως πάνδημος*) jest bohem. Je-li totiž mladší Afrodite také bohyní — a za bohyni ji Pausanias pokládá nazývaje ji dcerou boha Zeva a bohyně Diony — jest také pomocník této Afrodity, t. Eros *πάνδημος* bohem. Ostatně byl by musil Pausanias, kdyby špatného Erota nebyl za boha pokládal, to zřejmě a srozumitelně naznačiti.

*) Rückert porovnává Rep. V, 464 D.

ὁ ἔρως ἐμποιεῖν τά τε ἄλλα πάντα, při čemž by *τά τε ἄλλα πάντα* znamenalo všechny ostatní podobné, t. j. krásné věci.

Symposion 182 E.

ἐνθυμηθέντι γὰρ ὅτι λέγεται κάλλιον τὸ φανερῶς ἐρᾶν τοῦ λάθρᾳ, κα μάλιστα τῶν γενναιοτάτων καὶ ἀρίστων, κἂν αἰσχίους ἄλλων ὦσι, καὶ ὅτι αὖ ἡ παρακέλευσις τῷ ἐρῶντι παρὰ πάντων θαυμαστή, οὐχ ὡς τι αἰσχρὸν ποιοῦντι, καὶ ἑλόντι καλὸν δοκεῖ εἶναι καὶ μὴ ἑλόντι αἰσχρόν, καὶ πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν ἑλεῖν ἐξουσίαν ὁ νόμος δέδωκε τῷ ἐραστῇ θαυμαστὰ ἔργα ἐργαζομένῳ ἐπαινεῖσθαι, ἃ εἴ τις τολμῴη ποιεῖν ἄλλ' ὁτιοῦν διώκων καὶ βουλόμενος διαπράξασθαι πλὴν τοῦτο, φιλοσοφίας τὰ μέγιστα καρποῖτ' ἂν ὀνείδη.

Zcela správně vyložil Stallbaum anakoluthickou vazbu této ohromné spousty slov a vět. Schází zde verbum finitum k *ἐνθυμηθέντι*. Pausanias teprv 183 C naznačuje, co chtěl říci, a sice slovy *ταύτῃ μὲν οὖν οἰηθείη ἄν τις πάγκαλον νομίζεσθαι κτλ.* Dobře Stallbaum praví, že měl Pausanias na mysli, asi toto říci: *ἐνθυμηθέντι γάρ, ὅτι λέγεται . . . δόξειεν ἂν πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῇδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐρᾶν κτλ.* Protiva toho pak jest 183 C *ἐπειδὰν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες . . . εἰς δὲ ταῦτα τις αὖ βλέψας ἡγήσαιτ' ἂν πάλιν αἴσχιστον τὸ τοιοῦτον ἐνθάδε νομίζεσθαι.*

Toto anakoluthon musí vykladatel jednoduše vzíti na vědomost a nesmí žádné pokusy opravné podnikati. Takovým pokusem jest čtení ve čtyřech nepatrných rukopisech se nalezající *ἐνεθυμήθην γάρ*. Badham navrhl konjekturu *οὐ ῥᾴδιον κατανοῆσαι, ἐνθυμηθέντι γε.*

Touto konjekturou zcela pravděnepodobnou by ohromná spousta vět ještě se rozmnožila a výsledek uspokojující ani takto by nebyl docílen. Částice *γε* jest zde nevhodná, a *ἐνθυμηθέντι* s celým tím davem slov následujících ještě nepostačuje, poněvadž výrok *οὐ ῥᾴδιον κατανοῆσαι* jediným *ἐνθυμηθέντι* není d o s t a t e č n ě odůvodněn, nýbrž nutným logickým doplňkem tvrzení *οὐ ῥᾴδιον κατανοῆσαι* jsou slova 183 CD *ἐπειδὰν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες . . . εἰς δὲ ταῦτά τις αὖ βλέψας ἡγήσαιτ' ἂν πάλιν αἴσχιστον τὸ τοιοῦτον ἐνθάδε νομίζεσθαι.* Tedy i při konjektuře Badhamově zůstává anakoluthon logické i grammatické.

* * *

V rukopisném podání jest podivná chyba *φιλοσοφίας*. Pravím »chyba«, poněvadž pokusy vyložiti toto *φιλοσοφίας* jsou nemožné a také podivné. Stallbaum soudil se stanoviska příliš konservativního a optimistického: »Itaque ne literula quidem loco movenda est. Quippe *φιλοσοφία*, latiore sensu dicta, iam tribuitur iis, qui adulationem atque illiberalitatem omnino reprehendendam statuant atque homine ingenuo indignam esse arbitrentur. Itaque verba licebit Germanice sic interpretari: so würde er von Seiten

der Bildung die grössten Vorwürfe einernten. Enimvero genitivus connectendus est cum *τὰ μέγιστα ὀνείδη*, ita quidem, ut activa vi et potestate positus esse existimetur«.

Výklad tento nemožný jest z více příčin, hlavně pak z těchto dvou: Filosofie nemá s tím, co zde praveno, nic činiti. A Stallbaumovo tvrzení, že nesmí se zde filosofie v přísném smyslu rozuměti, nýbrž latiore sensu (Bildung) jest zcela neoprávněné. Každý Řek doby Platonovy byl by se takovému zneužívání slova *φιλοσοφία* podivil. Dále jest požadavek Stallbaumův, že musí se *φιλοσοφίας* (ve spojení s *τὰ μέγιστα ὀνείδη*) vyložiti ve smyslu činném (von Seiten der Bildung) zcela neoprávněný. Každý nepředpojatý vykladatel cítí, že musilo zde býti nějaké slovo, které by s *ὀνείδη* bylo ve spojení trpném, t. j. které by naznačovalo předmět zasluhující výtky.

To uznávají všichni kritikové, kteří místo *φιλοσοφίας* konjektury navrhují. A sice: Rückert *τῆς ἀτοπίας*, Creuzer *φλυαρίας*, Hermann *πλὴν φιλίας* (místo *πλὴν τοῦτο φιλοσοφίας*), Vermehren *φιλεραστίας*,*) Schenkl *φληναφίας* (nemožná konjektura), Hertz *φιλοπονίας*,**) Badham *φίλος ὀφθείς*.***) Konjektury tyto neuspokojují. Dobře by bylo smyslu vyhověno, kdyby se *φιλοσοφίας* vyloučilo, což četní kritikové navrhovali, jako Schleiermacher, Bekker, Baiter, Voegelin, Hirschig, Jahn, Hommel, Badham, Teuffel. Avšak touto athetesí není nikterak vysvětleno, že se *φιλοσοφίας* do rukopisného podání vloudilo.

Já přidržuji se tedy mínění těch kritiků, kteří soudí, že nějaký správný výraz byl zde porušením změněn v nemožný výraz *φιλοσοφίας*.

Na tomto základě místo *φιλοσοφίας* navrhuji *πολλῆς ἀσοφίας* anebo *φίλων ἀσοφίας*, čímž by porušení *φιλοσοφίας* ještě více bylo vysvětleno; neboť z *φίλων ἀσοφίας* mohlo snadno vzniknouti *φιλοσοφίας*. Ve čtení *φίλων ἀσοφίας* byly by dva genetivy, z nichž jeden *(φίλων)* jest činný, druhý *(ἀσοφίας)* trpný. Smysl by tedy byl »se strany přátel by si utržil největší hanu nemoudrosti«.

Symposion 183 A.

εἰ γὰρ ἢ χρήματα βουλόμενος παρά του λαβεῖν ἢ ἀρχὴν ἄρξαι ἢ τιν' ἄλλην δύναμιν ἐθέλοι ποιεῖν οἷάπερ οἱ ἐρασταὶ πρὸς τὰ παιδικά, ἱκετείας τε καὶ ἀντιβολήσεις ἐν ταῖς δεήσεσι ποιούμενοι, καὶ ὅρκους ὀμνύντες, καὶ καμήσεις ἐπὶ θύραις, καὶ ἐθέλοντες δουλείας δουλεύειν οἵας οὐδ' ἂν δοῦλος

*) Dobře Rettig proti této konjektuře namítl: *φιλεραστία* non est vitiosa secundum Pausaniam.

**) Správně podotkl Rettig »requiritur gravior reprehensio et *φιλοπονία* in laude est«.

***) Badham snažil se podati návrh v příčině palaeografické pravdě podobný; ale v příčině jazykové jest tato konjektura nemožná.

οὐδείς, ἐμποδίζοιτο ἂν μὴ πράττειν οὕτω τὴν πρᾶξιν καὶ ὑπὸ φίλων καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν, τῶν μὲν ὀνειδιζόντων κολακείας καὶ ἀνελευθερίας, τῶν δὲ νουθετούντων καὶ αἰσχυνομένων ὑπὲρ αὐτῶν.

Navrhuji zde čtení *εἰ γὰρ ἢ ἀρχὴν ἄρξαι ἢ χρήματα βουλόμενος παρά του λαβεῖν ἤ τιν' ἄλλην δύναμιν* atd. Tímto přemístěním odstraní se nemilé zeugma, které by se při rukopisném podání musilo uznati, poněvadž by k slovům *ἤ τιν' ἄλλην δύναμιν* musilo se ze slov *ἢ χρήματα βουλόμενος παρά τοῦ λαβεῖν* přibrati *λαβεῖν*.

Co se slov *καὶ κοιμήσεις ἐπὶ θύραις* týká, pravil Stallbaum, že se má k nim doplniti *ποιούμενοι* aut simile aliquod verbum. Ale sám podotýká zcela upřímně »Quamquam de verborum integritate merito dubitaveris«. Toto doznání vydavatele velmi konservativního jest důležité. Jest to doznání nemožnosti rukopisného podání.

Jahn vyloučil jako Wolf slova *καὶ κοιμήσεις ἐπὶ θύραις*, k čemuž, jak se domnívám, byl doznáním Stallbaumovým přiveden. Avšak slova *κοιμήσεις ἐπὶ θύραις* jsou tak významná, že je nelze za interpolaci pokládati.

Já navrhuji *καὶ κοιμήσεις κοιμώμενοι ἐπὶ θύραις*. Tím odstraněno drsné zeugma, které se při rukopisném podání předpokládá, a zároveň způsobuje se tím vhodná souměrnost slov *καὶ κοιμήσεις κοιμώμενοι* se slovy *καὶ ὅρκους ὄμνυντες*.

Místo *ὑπὲρ αὐτῶν* navrhl Orelli *ὑπὲρ αὐτοῦ*, a přisvědčili mu Hermann, Baiter, Voegelin, Jahn. Rettig hájí *ὑπὲρ αὐτῶν* tím, že níže (183 C) vyskytuje se variace *παιδαγωγούς* a pak *τῷ παιδαγωγῷ*.

Já s tímto hájením rukopisného podání nesouhlasím, poněvadž *ὑπὲρ αὐτῶν* pokládám za střední rod.

Symposion 183 B.

ὃ δὲ δεινότατον, ὡς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὄμνυντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν ἐκβάντι τὸν ὅρκον· ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὔ φασιν εἶναι· οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι κτλ.

Po slovech *οὔ φασιν εἶναι* přidal Osann *ἐμποίνιμον*, což přijal Jahn. Této konjektuře, kterou Jahn schválil, nasvědčuje scholion *ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος· ἐπὶ τῶν δι' ἔρωτα ὀμνύντων πολλάκις καὶ ἐπιορκούντων· μέμνηται δὲ ταύτης καὶ Ἡσίοδος λέγων . . . καὶ Πλάτων ἐν συμποσίῳ.* Dále Diogenianus III, 37 *ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος· ἐπὶ τῶν ἐρωτικῶν.* Pak Cornut. n. d. 24 *ἀκύρους δὲ καὶ οὐκ ἐμποινίμους ἔφασαν τοὺς ἀφροδισίους ὅρκους εἶναι.*

Naproti tomu Stobaios floril. LXIII, 90 a Cyrill. adv. Jul. VI, 187 C podávají čtení rukopisné.

Navrhuji zde střední cestu, totiž čtení *ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὗ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον ὅρκον*, kterýmžto čtením snad se vysvětluje záhada.

Symposion 183 C.

ἐπειδὰν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες οἱ πατέρες τοῖς ἐρωμένοις μὴ ἐῶσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐρασταῖς καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστεταγμένα ᾖ, ἡλικιῶται δὲ καὶ ἑταῖροι ὀνειδίζωσιν κτλ.

Orelli navrhl *τοὺς ἐραστάς* místo *τοῖς ἐραστταῖς*, což Hermann, Baiter, Jahn a j. schválili. Ale tato konjektura jest zbytečná; neboť rukopisné podání jest zcela správné, ba ještě přiměřenější: *ἐπειδὰν δὲ παιδαγωγοὺς ἐπιστήσαντες οἱ πατέρες τοῖς ἐρωμένοις μὴ ἐῶσι διαλέγεσθαι αὐτοὺς* (totiž *τοὺς ἐρωμένους*) *τοῖς ἐραστταῖς*.

Slova *καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστεταγμένα ᾖ* vyloučil Jahn. Avšak k těmto slovům musíme přimysliti si *μὴ ἐᾶν τοὺς ἐρωμένους διαλέγεσθαι τοῖς ἐραστταῖς*, a proto jest ta athetese neodůvodněna.

Symposion 183 D.

τὸ δέ, οἶμαι, ὧδ' ἔχει· οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὔτε αἰσχρόν, ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον καλόν, αἰσχρῶς δὲ αἰσχρόν. αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστι πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῷ τε καὶ καλῶς.

Důkladný a zcela správný výklad tohoto místa podal Stallbaum v třetím vydání. V druhém vydání (1836) schválil Bastovu athetesi slova *οὐχ* a vyložil místo to »simpliciter ac sine ulla exceptione verum est, quod ab initio dicebam«. Avšak později poznal Stallbaum správně, že *ἁπλοῦν* zde neznamená simpliciter verum, nýbrž »simplex, h. e. id quod, sicuti ait Terentius, simplicem faciem habet et una tantum ex parte spectari potest. Similiter Lachet. p. 188 C: *ἁπλοῦν τό γ' ἐμὸν περὶ λόγων ἐστίν· εἰ δὲ βούλει, οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλὰ διπλοῦν· καὶ γὰρ ἄν δόξαιμί τῳ φιλολόγος εἶναι, καὶ αὖ μισολόγος*«.

Hlavní věc však jest, že poznal Stallbaum závislost slov *οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὔτε αἰσχρόν* na větě vztažné *ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη*.

Takovéto syntaktické připojování vazby epexegetické k větě vedlejší parenthetické jest charakteristickou vlastností jazyka řeckého. Také v latině se příklady této vazby vyskytují, ale ne v počtu tak hojném, jako v řečtině.

Podal jsem o této vazbě, čili lépe řečeno, o těch rozmanitých vazbách, které v podstatě týž základ mají, výklad v I. části těchto »Kritických a exegetických příspěvků k Platonovým rozmluvám«, a sice na str. 112

až 113 (k Faidru 272 D). Podotýkám zde dodatečně, že jsem obšírnější výklad o těchto vazbách podal již v »Symbola philol. Bonn. in hon. Fr. Ritschelii collecta«.

Jenom v jedné věci nesouhlasím se Stallbaumem. On totiž na začátku své obšírné poznámky vykládá: »Quod supra dicebatur, nihil esse per se honestum aut turpe, id non simplex est, sed quasi duplicem habet faciem, prouti rationis et modi, quo peragitur, ratio habetur aut non habetur«. Avšak to jest mylný názor, že *οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν* se dle smyslu vztahuje k slovům *οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὔτε αἰσχρόν*, a že by vlastně se očekávalo, jak Stallbaum dále praví: *οὐχ ἁπλοῦν ἐστι τὸ οὔτε καλὸν εἶναι — οὔτε αἰσχρόν*. K slovům *οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν* musíme, jak z celého kontextu na jevo vychází, co podmět doplniti *τὸ τοιοῦτον* taková věc, t. j. ta věc, o které právě jednám, *τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς* (182 C). *Τὸ τοιοῦτον* právě před tím ve slovech *ἡγήσαιτ' ἂν πάλιν αἴσχιστον τὸ τοιοῦτον ἐνθάδε νομίζεσθαι* se vyskytuje, a také již dříve (183 C) *ἐάν τι ὁρῶσι τοιοῦτο γιγνόμενον*. Smysl tedy jest: »Věc se, míním, má takto. Tato věc (totiž *τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς*) není jednoduchá a vždy jednostejná, jakož již z počátku bylo řečeno, že není krásna absolutního *(οὔτε καλὸν εἶναι — οὔτε αἰσχρόν)*«. Že tento výklad správný jest, dokazují slova po *οὔτε αἰσχρόν* bezprostředně následující. Tato slova *ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον καλόν, αἰσχρῶς δὲ αἰσχρόν* nejsou ve smyslu všeobecném řečena, nejsou pokračováním slov *ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὔτε αἰσχρόν*, nýbrž vztahují se k tomu, co jest podmětem slov *οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν*, t. j. k *τὸ τοιοῦτον*, k milostnému poměru mužů a jinochů. Že pak skutečně *καλῶς πραττόμενον* řečeno jest o podmětu *τὸ τοιοῦτον*, vychází nezvratně na jevo ze slov která logicky a syntakticky těsně souvisí s větou *ἀλλὰ καλῶς — αἰσχρόν*, totiž ze slov, *αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστι πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι κτλ.* Poněvadž tato slova k milostnému poměru se vztahují, musí také slova bezprostředně předcházející *ἀλλὰ καλῶς — αἰσχρόν* v témž smyslu vyložena býti, a ne ve smyslu všeobecném, jak Stallbaum mínil. Všeobecná myšlénka, že není nic samo o sobě ani krásné ani hanebné, obmezena jest zde pouze a výhradně na slova *ὅπερ ἐξ ἀρχῆς — οὔτε αἰσχρόν*.

* * *

Slova *ὅπερ ἐξ ἀρχῆς — οὔτε αἰσχρόν* vztahují se k 181 A *πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδ' ἔχει· αὐτὴ ἐφ' ἑαυτῆς πραττομένη οὔτε καλὴ οὔτε αἰσχρά κτλ.* Pak *καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς καλὸν γίγνεται, μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν*. Připouštím, že jest zde jakási zmatenost. Dokázal jsem totiž, že slova 183 D *ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον καλόν, αἰσχρῶς δὲ αἰσχρόν* nejsou všeobecně řečena, nýbrž o milostném poměru, poněvadž k tomuto výkladu nuceni jsme slovy bezprostředně následujícími a pokračování této věty obsahujícími *αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστι πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι*. Ale ona slova 183 D *ἀλλὰ καλῶς μὲν πραττόμενον καλόν,*

αἰσχρῶς δὲ αἰσχρόν vyskytují se skoro doslovně také 181 A, jenom s tou odchylkou, že tu jest *μὴ ὀρθῶς*. Avšak 181 A jsou tato slova řečena ve smyslu všeobecném. — Ale řeč Pausaniova jeví také mnohé jiné důkazy nejasnosti a spletenosti.

Při výkladě slova *ἁπλοῦν* 183 D musíme si ovšem také toho povšimnouti, že Pausanias již dříve příslovce *ἁπλῶς* užil v témž smyslu, který také 183 D dle výkladu našeho jest nutný. Pausanias totiž 182 D řekl *οὗ δὲ καλὸν ἁπλῶς ἐνομίσθη*, což znamená »kde to jednoduše a bez výjimky za krásné jest pokládáno«.

Slova *οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὔτε αἰσχρόν* Stallbaum, co se smyslu týká, dobře vyložil. Ale co se syntaktického výkladu týká, nesouhlasím s ním. Není správné jeho mínění, že se ke *καλόν* a *αἰσχρόν* doplniti má *τι* nebo *οὐδέν*; nýbrž správný výklad syntaktický jest, že *καλόν*, *αἰσχρόν* má zde platnost substantivnou a *εἶναι* jest položeno v důrazném významu slovesa jsoucnosti. Smysl tedy jest »že není krásna absolutního, že neexistuje krásno absolutní«.

Jest to tedy táž vazba, jako již v homerském *οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη*, kde také mylně dříve se vykládalo *οὐκ ἀγαθόν τι πολυκοιρανίη*. »Není dobrem mnohovláda« pravíme my; *ἀγαθόν* jest právě tak substantivum, jako naše »dobro«; *κακόν* jest »zlo«.

* * *

Místo *καὶ καλῶς* navrhl Sauppe *καὶ χρηστῶς*, což také Jahn přijal. Já myslím, že tato konjektura jest správná.

Parallelismus zjevný a patrně zamýšlený vyžaduje toho: *αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστι πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῷ τε καὶ χρηστῶς*. Proč by byl Pausanias tuto souměrnost porušil? Zde nemůžeme si předce mysliti, že by byl Platon chtěl úmyslně Pausaniovi takovou zbytečnou chybu podložiti; *καὶ καλῶς* jest přepsáno, a tato chyba pisařova způsobena předcházejícím *καλῶς δὲ*.

Symposion 184 A.

τούτους δὴ βούλεται ὁ ἡμέτερος νόμος εὖ καὶ καλῶς βασανίζειν, καὶ τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν. διὰ ταῦτα οὖν τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται, τοῖς δὲ φεύγειν, ἀγωνοθετῶν καὶ βασανίζων, ποτέρων ποτέ ἔστιν ὁ ἐρῶν καὶ ποτέρων ὁ ἐρώμενος.

Schütz pokládal slova *διὰ ταῦτα οὖν — ὁ ἐρώμενος* za interpolaci, a téhož mínění byl Ast. Bast a Orelli schvalovali čtení *τοὺς μὲν διώκειν — τοὺς δὲ φεύγειν*, které v několika rukopisech, zvláště v Coisl. se nalezá

Že rukopisné podání svrchu uvedené není správné, o tom jsem také já přesvědčen. Ale já nesouhlasím se Schützem, nýbrž ta slova, která on

vyloučil, pokládám za správná. Avšak s Badhamem vylučuji slova *καὶ τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν.*

Tato slova totiž jsou zřejmě chybná, a musím také zde opět říci, že si nemohu mysliti, že by byl Platon chtěl úmyslně takovou chybu Pausaniovi podložiti a ho, abych tak řekl, kompromittovati. Tato slova nemůžeme vyložiti se smyslu »a náš obyčej chce jedněm se zavděčiti atd.«, nýbrž musili bychom vyložiti „*καὶ βούλεται τοὺς ἐρωμένους τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν*“. Ale to jest velmi nejasně řečeno!

Následující slova pak, která (proti Schützovi) za přesná pokládám, musí se vyložiti v tom smyslu, že *τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται* řečeno o milovnících, *τοῖς δὲ φεύγειν* o milencích. A tu jeví se zřejmá neshoda se slovy předcházejícími *καὶ (βούλεται ὁ ἡμέτερος νόμος) τοὺς ἐρωμένους τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν*; neboť těmito slovy naznačeno jest, že miláček má jedněm po vůli býti, kdežto slova korrespondující *τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται* řečena jsou o milovnících.

Kromě toho prozrazuje se interpolační ráz slov *καὶ τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν* tím, že nesouměrnost *χαρίσασθαι — διαφεύγειν* jest chybná. V některých rukopisech (Ven. Ξ, Vind. 2, Par. DK) konjekturou tato chyba opravena a podáno *χαρίζεσθ ι*. Ale také *διαφεύγειν* jest nápadné.

Naproti tomu slova, která Schütz vyloučil, mají ráz samostatné dikce, a ne nějaké chatrné interpolace.

Symposion 184 A.

οὕτω δὴ ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας πρῶτον μὲν τὸ ἀλίσκεσθαι ταχὺ αἰσχρὸν νενόμισται.

Baiter navrhl vyloučení slov *ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας*, a s tím souhlasí Jahn a Badham. V některých rukopisech (Coisl. Ambr. Vat. r) jest *οὕτω δὴ καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας.*

Co se pleonasmu *οὕτω δὴ ὑπὸ ταύτης τῆς αἰτίας* týká, srv. 179 B *τούτου δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου* (dle mé konjektury). Podobné pleonasmy nejsou neobyčejné.

Symposion 184 DE.

ὅταν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωσιν ἐραστής τε καὶ παιδικὰ νόμον ἔχων ἑκάτερος, ὁ μὲν χαρισαμένοις παιδικοῖς ὑπηρετῶν ὁτιοῦν δικαίως ἂν ὑπηρετεῖν, ὁ δὲ τῷ ποιοῦντι αὐτὸν σοφόν τε κἀγαθὸν δικαίως αὖ ὁτιοῦν ἂν ὑπουργεῖν, καὶ ὁ μὲν δυνάμενος εἰς φρόνησιν καί τὴν ἄλλην ἀρετὴν ξυμβάλλεσθαι, ὁ δὲ δεόμενος εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν κτᾶσθαι, τότε δὴ τούτων ξυνιόντων εἰς ταὐτὸν τῶν νόμων μοναχοῦ ἐνταῦθα ξυμπίπτει τὸ καλὸν εἶναι παιδικὰ ἐραστῇ χαρίσασθαι, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ.

Schütz vyloučil *εἰς* před *παίδευσιν*, a tuto athetesi schválili Baiter, Jahn, Voegelin, Badham. Avšak Pausanias zajisté zamýšlel důsledné provedení této parallely *καὶ ὁ μὲν δυνάμενος εἰς φρόνησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ξυμβάλλεσθαι* a *ὁ δὲ δεόμενος εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν κτᾶσθαι*. Uvažme jenom *ὁ μὲν δυνάμενος* = *ὁ δὲ δεόμενος*, dále *εἰς φρόνησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν* = *εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν*, pak *ξυμβάλλεσθαι* = *κτᾶσθαι* Tím *εἰς παίδευσιν* chráněno, a mohlo by *εἰς* jen tehdáž býti zavrženo, kdyby to v příčině mluvnické bylo nemožno. Ale nemožno to není. Tak jako *ξυμβάλλεσθαι* jest absolutně položeno ve smyslu »přispívati«, tak i *κτᾶσθαι* zde absolutně »získati, prospěch míti«. Tak již Stallbaum vyložil »und der andere in Beziehung auf Bildung und Weisheit zu gewinnen begehrt«. V tom však odchyluji se od Stallbauma, že *εἰς* nevykládám »in Beziehung auf«, nýbrž *εἰς φρόνησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ξυμβάλλεσθαι* = k moudrosti a ostatní ctnosti přispívati, a rovněž tak *εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν κτᾶσθαι* = *ke* vzdělání a ostatní moudrosti (něco) přibírati = vzdělání a ostatní moudrost rozmnožovati.

Upozorňuji ostatně na to, že také zde jeví se v řeči Pausaniově liché plýtvání slovy a že řečník, jen aby rhetorickou souměrnost provedl, hrubě toho nedbal, aby obsah byl vhodný a přiměřený Vede mne k této poznámce výraz *εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν*. Chtěli-li bychom Pausaniovu řeč věcně opravovati, musili bychom slova *καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν* vyloučiti; neboť co pak má vedle »ke vzdělání« znamenati »a k ostatní moudrosti«? *Εἰς παίδευσιν* jest tolik co *εἰς σοφίαν*, a slova *τὴν ἄλλην σοφίαν* jsou lichá a zbytečná. Pausanias slova ta přidal jen za tím účelem, aby byla souměrnost *εἰς φρόνησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν* = *εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν* formálně provedena.

Přihlížeje k této snaze Pausaniově po provedení formální souměrnosti souhlasím také s Rettigovým návrhem *ὁ δὲ τῷ ποιοῦντι αὐτὸν σοφόν τε καὶ ἀγαθὸν ὑπουργῶν δικαίως ἂν ὁτιοῦν ἂν ὑπουργεῖν.*

Bast (Krit. Vers. 117) vyloučil *τῶν νόμων*. Ast navrhl *εἰς τὸν αὐτὸν νόμον*. Bastův návrh zakládá se na slovech 184 D *ὅταν γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωσιν ἐραστής τε καὶ παιδικά*. Ale my musíme toho dbáti, že po těchto slovech následuje *νόμον ἔχων ἑκάτερος*, a kromě toho 184 C řečeno *δεῖ δὴ τῷ νόμῳ τούτῳ ξυμβαλεῖν εἰς ταὐτό*. Dle toho nelze popříti, že *τότε δὴ τούτων ξυνιόντων εἰς ταὐτὸν νόμων* jest správné, ačkoliv ovšem přesněji by byl Pausanias mohl říci *τότε δὴ τούτων ξυνιόντων εἰς ταυτὸν μετὰ τούτων τῶν νόμων* (= *ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ ἔλθωσιν ἐραστής τε καὶ παιδικὰ νόμον ἔχων ἑκάτερος*).

Symposion 185 BC.

οὗτός ἐστιν ὁ τῆς Οὐρανίας θεοῦ ἔρως καὶ οὐράνιος καὶ πολλοῦ ἄξιος καὶ πόλει καὶ ἰδιώταις, πολλὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκάζων ποιεῖσθαι πρὸς ἀρετὴν τόν τε ἐρῶντα αὐτὸν αὑτοῦ καὶ τὸν ἐρώμενον.

Bast navrhl *τοῦ ἐρωμένου* místo *τὸν ἐρώμενον*. Avšak *τε* před *ἐρῶντα* poukazuje k tomu, že jest spojení *τόν τε ἐρῶντα . . . καὶ τὸν ἐρώμενον*. Ke slovům *τὸν ἐρώμενον* musí se také doplniti *αὐτὸν αὑτοῦ*. — Kdyby se čtlo *τοῦ ἐρωμένου* místo *τὸν ἐρώμενον*, nemohlo by *τε* mezi *τὸν* a *ἐρῶντα* zůstati. Musilo by se pak čísti *τὸν ἐρῶντα αὐτόν τε αὑτοῦ καὶ τοῦ ἐρωμένου*.

Symposion 185 D.

ἐν ᾧ δ' ἂν ἐγὼ λέγω, ἐὰν μέν σοι ἐθέλῃ ἀπνευστὶ ἔχοντι πολὺν χρόνον παύεσθαι ἡ λύγξ.

Sauppe navrhl *οὐ πολὺν χρόνον*, což Jahn přijal. Myslím, že *πολὺν χρόνον* jest správné. Aristofanes má, jak říkáme, hodnou chvíli dech zadržeti, pak že mu škytavka přejde. Škytavka Aristofanova byla zajisté silná, když nemohl řeč míti *(καὶ οὐχ οἷόν τε εἶναι λέγειν)*; i navrhoval zajisté Eryximachos silný prostředek. S tím se shoduje *πολὺν χρόνον*.

Symposion 185 E—186 A.

δοκεῖ τοίνυν μοι ἀναγκαῖον εἶναι, ἐπειδὴ Παυσανίας ὁρμήσας ἐπὶ τὸν λόγον καλῶς οὐχ ἱκανῶς ἀπετέλεσε, δεῖν ἐμὲ πειρᾶσθαι τέλος ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ.

δεῖν ἐμέ vyloučil Hirschig, Jahn, Badham. Stallbaum sice odkazuje na příklady podané v poznámce k Alkib. II. 144 D. Avšak tautologie, která se zde naskytuje, jest pravdě nepodobna, poněvadž mezi *ἀναγκαῖον εἶναι* a *δεῖν ἐμέ* není příliš mnoho slov, aby se mohlo říci, že Eryximachos zapomenuv na *ἀναγκαῖον εἶναι* položil *δεῖν ἐμέ*. Ale musíme také připustiti možnost athetese slov *ἀναγκαῖον εἶναι*. Avšak pravdě nejpodobnější snad jest vyloučení pouze slova *δεῖν* a ponechání *ἐμέ*.

Symposion 186 A.

ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς καλούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν πᾶσι τοῖς οὖσι, καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς, τῆς ἡμετέρας τέχνης, ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς καὶ ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει κτλ.

ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς κτλ. závisí na slovech *καθεωρακέναι μοι δοκῶ*, ačkoli předmět těchto slov byl již dříve větou *ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν*

κτλ. naznačen. Stallbaum podotýká »ut idem verbum duas habeat sententias ex se aptas nexasque, quarum posterior fere eiusdem est argumenti atque superior«. Stallbaum poukazuje při tom k 211 E, kteréž místo však není vhodnou parallelou. — Dále poukazuje Stallbaum k Apol. 20 C. Viz »Dodatky«.

Slova *τῆς ἰατρικῆς* vyloučil Naber, Hirschig, Baiter, Jahn. Kdyby tato obšírnost, totiž *ἐκ τῆς ἰατρικῆς, τῆς ἡμετέρας τέχνης* měla skutečně pokládána býti za závadnou, bylo by snad lépe vyloučiti přídavek *τῆς ἡμετέρας τέχνης*; srv. 176 D *ἐμοὶ γὰρ δὴ τοῦτό γε οἶμαι κατάδηλον γεγονέναι ἐκ τῆς ἰατρικῆς*, dále 186 B *ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς*. Avšak já myslím, že přídavek *τῆς ἡμετέρας τέχνης* po *ἐκ τῆς ἰατρικῆς* dobře sluší Eryximachovi mnoho na svém umění si zakládajícímu. Přídavek tento ovšem není nutný, poněvadž každý věděl, že Eryximachos jest lékařem. Avšak v tom, že Eryximachos tento přídavek připojuje, jeví se hrdé jeho sebevědomí; Eryximachos tím prohlašuje, že na základě svého umění lékařského také v této otázce, o kterou se jedná, jest kompetentním znalcem.

Že Platon měl úmysl, hrdé sebevědomí lékaře Eryximacha naznačiti, vychází z leckterých míst Symposia na jevo.

Tak praví Eryximachos 176 D *ἐμοὶ γὰρ δὴ τοῦτό γε οἶμαι κατάδηλον γεγονέναι ἐκ τῆς ἰατρικῆς, ὅτι χαλεπὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ μέθη ἐστί.* V tom jest ironie Platonova patrna; neboť ku poznání toho, že opilost jest lidem k obtíži *(χαλεπὸν τοῖς ἀνθρώποις)*, není věru potřebí teprv lékařského umění; ale Eryximachos tvrzení toto podává jako výsledek lékařského umění.

Faidros pak, uznávaje autoritu Eryximachovu, praví 176 D *ἀλλὰ μὴν ἔγωγέ σοι εἴωθα πείθεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἅττ' ἂν περὶ ἰατρικῆς λέγῃς κτλ.*

Symposion 186 BC.

ἔστι δή, ὥσπερ ἄρτι Παυσανίας ἔλεγε τοῖς μὲν ἀγαθοῖς καλὸν χαρίζεσθαι τῶν ἀνθρώπων, τοῖς δὲ ἀκολάστοις αἰσχρόν, οὕτω καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἑκάστου τοῦ σώματος καὶ ὑγιεινοῖς καλὸν χαρίζεσθαι καὶ δεῖ κτλ.

Navrhuji zde interpunkci jinou, totiž *καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι· τοῖς μὲν ἀγαθοῖς* atd. Myslím, že není potřebí odůvodniti tuto interpunkci, nýbrž že pouhé upozornění postačí.

Thiersch vyloučil *τῶν ἀνθρώπων*. Avšak docela schvaluji výklad Stallbaumův, že *τῶν ἀνθρώπων* jest protivou slov *ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι* a *ἑκάστου τοῦ σώματος*. To, co Pausanias pravil vzhledem k rozdílu lidí dobrých a špatných, to platí dle Eryximachova názoru také vzhledem ke každému tělu (*ἑκάστου τοῦ σώματος* 186 C) o tom, co v těle jest dobré

a zdravé, a co jest špatné a neduživé. Pausanias pravil, že krásno jest, býti po vůli dobrým lidem a hanebno, býti po vůli nevázaným lidem, a Eryximachos přijímá toto tvrzení a užívá jeho vzhledem k tělu. Slova *τῶν ἀνθρώπων* jsou tedy zcela správná.

Symposion 186 D.

ἔστι δὲ ἔχθιστα τὰ ἐναντιώτατα, ψυχρὸν θερμῷ, πικρὸν γλυκεῖ, ξηρὸν ὑγρῷ, πάντα τὰ τοιαῦτα.

Wolf požadoval *καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα*. Ovšem mohlo by býti *καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα*. Avšak rukopisné podání jest také zcela správné. V latině jest takovéto připojení posledního členu bez spojky, tedy na př. cetera a j. velmi oblíbeno. Ale také v řečtině musíme vazbu tuto uznati. Viz »Dodatky«.

Symposion 186 E.

ἥ τε οὖν ἰατρική, ὥσπερ λέγω, πᾶσα διὰ τοῦ θεοῦ τούτου κυβερνᾶται, ὡσαύτως δὲ καὶ γυμναστικὴ καὶ γεωργία.

Čtení *ἥ γε οὖν ἰατρική* (Ast, Sommer *γε* místo *τε*) bylo by sice správnější, ale připouštím možnost částice *τε*. Platon měl na mysli vazbu *τε — καί* a podržel *τε*, ačkoli pak vazbu změnil a užil výrazu *ὡσαύτως δε καί*.

Badham vyloučil *τοῦ θεοῦ*, s kterouž athetesí nesouhlasím. *Τοῦ θεοῦ τούτου* naznačuje Erota, a že tento bůh moc svou ve všech oborech jeví (186 A *ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς καὶ ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει*), to Eryximachos tvrdí. Zvláště pak obšírně vyložil mocné působení tohoto boha v oboru lékařství.

Sauppe vyloučil *καὶ γεωργία*, s kterouž athetesí Jahn souhlasil. Co se myšlénky týká, že Eros také v zemědělství působení své jeví, nelze nic proti ní namítnouti. Tato myšlénka jest ve shodě s celkovým názorem Eryximachovým o rozsáhlé a do všech oborů zasahující moci Erotově. Kromě toho však Eryximachos výslovně pravil 186 A *ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς καλούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις κτλ.*

Proti *καὶ γεωργία* jenom formálná námitka může se učiniti, totiž že vedle *ἰατρική* a *γυμναστική* jmenována jest *γεωργία*, a pak následuje *μουσική*. Těsné spojení a seřadění věcí různých, při kterém užil Eryximachos spojky *καί*, mohlo by se zdáti nápadným.

Působnost Erotova v oboru zemědělství *(γεωργία)* týká se rostlin, tedy předmětů zcela jiných než jsou těla, s nimiž má činiti lékařství a tělocvik. I nepopírám, že bezprostřední spojení *ὡσαύτως δὲ καὶ γυμναστικὴ καὶ γεωργία* není právě velmi vhodné.*)

Ale Eryximachos také 186 A spojil bezprostředně rostliny s těly *τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις.*

Symposion 187 A.

μουσικὴ δὲ καὶ παντὶ κατάδηλος τῷ καὶ σμικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν ὅτι κατὰ ταὐτὰ ἔχει τούτοις.

Hirschig navrhl *τῷ καὶ σμικρὸν ἔχοντα νοῦν.* Konjektura tato jest již tím podezřelá, že Hirschig nemohl jenom *προς* vyloučiti, nýbrž musil kromě toho i *τὸν* vyloučiti.**) Myšlénka pak touto konjekturou docílená jest špatnější než jakou dává rukopisné podání. Což mohl Eryximachos skutečně říci, že každému, i tomu, kdo třebas jenom malý rozum má, zjevno, že musika v této příčině stejně se má jako lékařství a tělocvik? Dříve Eryximachos si na tom zakládal a tím se honosil, že pomocí svého lékařského umění seznal Erotovo působení ve všech oborech (186 A *καὶ θεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς*), a teď máme si mysliti, že řekl »působnost Erotovu v hudbě i člověk s malým rozumem by poznal«?

Zcela jiná jest myšlénka: »Každému, když třeba jen málo pozornost svou k tomu obrátí, zjevno (totiž dle toho návodu, jejž jsem já o působnosti Erotově v lékařství, tělocviku, zemědělství dal), že s hudbou se to má podobně.

Jenom jednu pochybnost mám. *Τῷ* nezdá se mi býti vhodným. Není sice *τῷ καὶ σμικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν* nesnesitelné, ale vhodnější vazba by zajisté byla *καὶ σμικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν* (= hypothetické příčestí). Snad má *τῷ* se změniti v *τοι.*

Symposion 187 A.

ὥσπερ ἴσως καὶ Ἡράκλειτος βούλεται λέγειν· ἐπεὶ τοῖς γε ῥήμασιν οὐ καλῶς λέγει. τὸ ἓν γάρ φησι διαφερόμενον αὐτὸ αὑτῷ ξυμφέρεσθαι, ὥσπερ ἁρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας.

Interpunkce vydavatelů *βούλεται λέγειν, ἐπεί* není vhodná. V podobných případech má se před *ἐπεί* plnější interpunkce položiti; neboť tyto

*) Avšak tato nevhodnost se poněkud zmiňuje výkladem, že nesmí se zde vyložiti *καί — καί = et — et*, nýbrž »stejně také tělocvik a zemědělství«. První *καί* = také, druhé má obyčejný kopulativný význam.

**) V slovech *τῷ καὶ σμικρὸν ἔχοντι τὸν νοῦν* byla by praedikativná vazba »majícímu rozum jakožto malý« nesnesitelná.

věty, v nichž *ἐπεί* = neboť, mají ráz samostatných vět. Srv. *ἐπεί* 188 A na začátku kap. XIII., dále 189 C.

Divnou konjekturu navrhl Bast (Krit. Vers. 41) *ὥσπερ ἁρμονίαν τοῦ ὀξέος τε καὶ βαρέος*. Bergk navrhl *ὥσπερ ἁρμονίαν τόξου τε καὶ νεύρας*. Ale v Herakleitově výroku musilo předce býti nějaké slovo, k hudbě se vztahující, poněvadž Eryximachos podávaje výklad o působnosti Erotově v hudbě dovolává se výroku Herakleitova. Bylo by to tedy chybou, právě slovo *λύρας* odstraniti. *Τόξου τε καὶ λύρας* jest svědectvími od Jahna uvedenými stvrzeno, totiž Hippolyt. ref. haer. IX, 9, Plutarchos de Is. et Osir. 45 p. 369 B, de anim. procr. e Tim. 27, p. 1026 B, Simplic. in Arist. phys. ausc. I f. 11 a, Porphyr. de antro nymph. 29. — Avšak Aristoteles Eth. Nikom. VIII, 2 praví *Ἡράκλειτος τὸ ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι* Ve výroku Herakleitově nalezal se tedy zajisté také výraz *ἀντίξοος*. Já dle toho navrhuji *ὥσπερ ἁρμονίαν ἀντίξοον τόξου τε καὶ λύρας*. Buďto Eryximachos neúplně citoval Herakleitův výrok, aneb v rukopisném podání v slovech Eryximachových působením následujícího *τόξου* zaniklo *ἀντίξοον*.

Symposion 187 C.

τὴν δὲ ὁμολογίαν πᾶσι τούτοις, ὥσπερ ἐκεῖ ἡ ἰατρική, ἐνταῦθα ἡ μουσικὴ ἐντίθησιν, ἔρωτα καὶ ὁμόνοιαν ἀλλήλων ἐμποιήσασα. καὶ ἔστιν αὖ μουσικὴ περὶ ἁρμονίαν καὶ ῥυθμὸν ἐρωτικῶν ἐπιστήμη. καὶ ἐν μέν γε αὐτῇ τῇ συστάσει ἁρμονίας τε καὶ ῥυθμοῦ οὐδὲν χαλεπὸν τὰ ἐρωτικὰ διαγιγνώσκειν, οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν.

Rukopis Bodl. a mnohé jiné podávají *ἀλλήλων*, Coisl. a několik jiných *ἀλλήλοις*, což by záviselo na *ὁμόνοιαν* dle obdoby vazby *ὁμονοεῖν τινι*. *Ἀλλήλων* závisí na *ἔρωτα* (dle obdoby vazby *ἐρᾶν τινος*). Hlavní věcí jest *ἔρωτα* a *ὁμόνοιαν* k tomu přidané neruší vazby *ἔρωτα ἀλλήλων*. *Ἔρωτα καὶ ὁμόνοιαν* jest jako celek, a spojen tento celek s genetivem vzhledem k důležitému a převládajícímu slovu *ἔρωτα*. Srv. 186 D *δεῖ γὰρ δὴ τὰ ἔχθιστα ὄντα ἐν τῷ σώματι φίλα οἷόν τ' εἶναι ποιεῖν καὶ ἐρᾶν ἀλλήλων*. Dále 191 D *ἔστι γὰρ δὴ οὖν ἐκ τόσου ὁ ἔρως ἔμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις*. — K *ἐμποιήσασα* musíme si v mysli doplniti *πᾶσι τούτοις*, jakož se skutečně 186 E nalezá *τούτοις ἐπιστηθεὶς ἔρωτα ἐμποιῆσαι*.

Slova *οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν* vyloučil Schütz, v čemž Jahn mu přisvědčil. Také já s touto athetesí souhlasím, poněvadž tato slova odporují jiným výrokům a celému názoru Eryximachovu. Zvláště důležitým svědectvím jest 187 E *καὶ ἐν μουσικῇ δὴ καὶ ἐν ἰατρικῇ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ τοῖς ἀνθρωπείοις καὶ τοῖς θείοις, καθ' ὅσον παρείκει, φυλακτέον ἑκάτερον τὸν ἔρωτα· ἔνεστον γάρ*. A hned v úvodě své řeči vyslovil Eryximachos tvrzení: *ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν* (totiž *ὁ διπλοῦς*

Ἔρως) ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς καλούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐν πᾶσι τοῖς οὖσι, καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς. Pak 187 A řekl Eryximachos μουσικὴ δὲ καὶ πάντι κατάδηλός τοι (místo τῷ) καὶ σμικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν ὅτι κατὰ ταὐτὰ ἔχει, totiž τῇ ἰατρικῇ καὶ γυμναστικῇ καὶ γεωργίᾳ. Poněvadž pak ve všech těchto oborech dvojí Eros se vyskytuje,*) musí se vyskytovati, má-li tvrzení μουσικὴ . . . . κατὰ ταὐτὰ ἔχει správné býti, také v hudbě.

Přídavek οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν pokládám za polemickou poznámku, kterou neznámý kterýs kritik zde připojil. Touto poznámkou chtěl interpolator při této příležitosti na jevo dáti, že pokládá za nesprávné všeobecné tvrzení Eryximachovo, že dvojí Eros všude se jeví, a pak specielní tvrzení jeho, že o hudebnictví totéž platí, co o lékařství, o tělocviku a o zemědělství (187 A).

Že však Eryximachos také při slovech καὶ ἔστιν αὖ μουσικὴ περὶ ἁρμονίαν κτλ. měl na mysli, že i v hudebnictví jest dvojí Eros a že mu nikterak nemohlo na mysl přijíti takovéto tvrzení οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν, to dokázáno jest slovy οὐδὲν χαλεπὸν τὰ ἐρωτικὰ διαγιγνώσκειν. Toto διαγιγνώσκειν poukazuje zřejmě k rozeznávání dobrého a špatného Erota.

Téhož διαγιγνώσκειν užil Eryximachos v podobném případě 186 C καὶ ὁ διαγιγνώσκων ἐν τούτοις τὸν καλόν τε καὶ αἰσχρὸν ἔρωτα. Kdyby byl chtěl Eryximachos připojiti tvrzení οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν, nebyl by mohl διαγιγνώσκειν říci, nýbrž byl by pouze γιγνώσκειν řekl.

Ostatně musíme si také toho bedlivě povšimnouti, že k slovům καὶ ἐν μέν γε αὐτῇ τῇ συστάσει ἁρμ. τε καὶ ῥυθμοῦ οὐδὲν χαλεπὸν τὰ ἐρωτικὰ διαγιγνώσκειν velmi dobře bezprostředně se připojují slova ἀλλ' ἐπειδὰν δέῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καταχρῆσθαι ῥυθμῷ . . . . ἐνταῦθα δὴ καὶ χαλεπὸν καὶ ἀγαθοῦ δημιούργου δεῖ. Tato zřejmá souvislost přerušuje se vložkou οὐδὲ ὁ διπλοῦς — ἐστιν.

Symposion 187 D.

πάλιν γὰρ ἥκει ὁ αὐτὸς λόγος, ὅτι τοῖς μὲν κοσμίοις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅπως ἂν κοσμιώτεροι γίγνοιντο οἱ μήπω ὄντες, δεῖ χαρίζεσθαι καὶ φυλάττειν τὸν τούτων ἔρωτα, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ καλός, ὁ οὐράνιος, ὁ τῆς οὐρανίας Μούσης ἔρως· ὁ δὲ Πολυμνίας, ὁ πάνδημος κτλ.

---

*) Srv. mimo 186 A ještě 186 B ἡ γὰρ φύσις τῶν σωμάτων τὸν διπλοῦν Ἔρωτα τοῦτον ἔχει, dále 186 C ἔστι γὰρ ἰατρική . . . ἐπιστήμη τῶν τοῦ σώματος ἐρωτικῶν πρὸς πλησμονὴν καὶ κένωσιν, καὶ ὁ διαγιγνώσκων ἐν τούτοις τὸν καλὸν τε καὶ αἰσχρὸν ἔρωτα, οὗτός ἐστιν ὁ ἰατρικώτατος, pak 186 D καὶ ὁ μεταβάλλειν ποιῶν, ὥστε ἀντὶ τοῦ ἑτέρου ἔρωτος τὸν ἕτερον κτήσασθαι κτλ.

Κοσμιώτεροι jest vlastně nelogicky řečeno; neboť vzhledem k slovům *οἱ μήπω ὄντες* (totiž *κόσμιοι*) má býti *καὶ ὅπως ἂν κόσμιοι γίγνοιντο.* Avšak tato nelogičnost jest v každém jazyku a u každého národa. I my pravíme napomínajíce člověka zlého »ty musíš lepším býti, ty se musíš polepšiti«. Podobně v němčině: »du musst dich bessern«. Divím se tomu, že nikdo toto *κοσμιώτεροι* nebral v pochybnost, poněvadž doslovně se tím uznává *κόσμιοι*, ale tomu odporuje *οἱ μήπω ὄντες* (totiž *κόσμιοι*). Myslím, že nikomu nepřijde na mysl vykládati *οἱ μήπω ὄντες*, totiž *κοσμιώτεροι.*

* * *

Sauppe vyloučil *Μούσης*, v čemž Jahn mu přisvědčil, i čtou oba *ὁ τῆς Οὐρανίας Ἔρως.* Avšak musíme uvážiti, že Eryximachos bera za základ Pausaniovo rozlišení dvojí Afrodity (totiž nebeské a obecné) toto rozlišení pozměnil dle své potřeby. Eryximachos mluvě o hudebnictví položil místo nebeské Afrodity Musu nebeskou, nazývanou *Οὐρανία*, a místo obecné Afrodity *(πάνδημος Ἀφροδίτη)* Musu Polymnii. Kdyby pak byl pouze řekl *ὁ τῆς Οὐρανίας ἔρως*, mohlo by se zdáti, že míní nebeskou Afroditu. Srv. 180 D *ἡ μέν γέ που πρεσβυτέρα καὶ ἀμήτωρ, Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν.* A o Erotu pravil Pausanias 180 E *ἀναγκαῖον δὴ καὶ Ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον.*

Aby nedorozumění bylo zamezeno, praví Eryximachos výslovně *ὁ τῆς οὐρανίας Μούσης ἔρως*, čímž naznačeno, že se nemá pomýšleti na *οὐρανία Ἀφροδίτη.* Snad by však bylo lépe čísti *ὁ τῆς Οὐρανίας Μούσης ἔρως.*

Symposion 187 E.

ὥσπερ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τέχνῃ μέγα ἔργον ταῖς περὶ τὴν ὀψοποικὴν τέχνην ἐπιθυμίαις καλῶς χρῆσθαι κτλ.

Výraz *τὴν ὀψοποικὴν τέχνην* vybízí k tomu, abychom slova ta porovnali s tím, co o kuchařství řečeno v Gorgiu. Viz »Dodatky«.

Symposion 188 A.

ὅταν δὲ ὁ μετὰ τῆς ὕβρεως Ἔρως ἐγκρατέστερος περὶ τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρας γένηται, διαφθείρει τε πολλὰ καὶ ἠδίκησεν. οἵ τε γὰρ λοιμοὶ φιλοῦσι γίγνεσθαι ἐκ τῶν τοιούτων καὶ ἄλλα ἀνόμοια πολλὰ νοσήματα καὶ τοῖς θηρίοις καὶ τοῖς φυτοῖς.

Nejlepší rukopisné podání jest *διαφθείρει.* Stallbaum dříve v druhém vydání přijal *διέφθειρε* dle podřízených některých rukopisů a dle Bekkera,

avšak později pokládal *διαφθείρει* za správné, a v kommentáři k třetímu vydání poukázal k podobným místům, v nichž praesens a aorist se střídají. Zajisté správné jest *διαφθείρει*; neboť kdyby byl Platon napsal *διέφθειρε*, nebylo by nikomu na mysl přišlo, tuto souměrnost s *ἠδίκησεν* zrušiti. Já poukazuji ještě k tomu, že přídavek *πολλά* vedl Platona k tomu, aby položil zde *διαφθείρει*.

* * *

Velmi nesnadno jest rozhodnouti, co místo *ἀνόμοια* má zde se psáti. O tom, myslím, nemůže býti pochybnosti, že rukopisné *ἀνόμοια* jest nemožné. Výklad Stallbaumův, že *ἀνόμοια νοσήματα* jsou »inter se dissimilia, varia ac diversa« jest naprosto neuspokojující. Stallbaum při tom odkazuje na 186 B; ale toto místo není nikterak vhodnou parallelou. Že ostatně Stallbaum sám rukopisnému *ἀνόμοια* nedůvěřoval, přichází na jevo z jeho kritické poznámky, v které rozličné konjektury uvádí, a sám k nim připojuje svou konjekturu »possis etiam coniectare *ἀνήνυτα*«.

Kritikové navrhli zde rozličné konjektury, a sice Schütz *ἀλλ' ὅμοια*, Reynders a Winckelmann *ἀλλὰ παντοῖα*, Ast *ἀλλ' ἅττ' ὅμοια*, Orelli *ἀλλ' ἂν ὅμοια*, Sauppe *ἀλλὰ δὴ ὅμοια*, Jahn *καὶ ἄλλ' ἅττα* (s vyloučením slova *ὅμοια*), Hirschig, Baiter, Voegelin *αὖ ὅμοια*, Sommer *ἄνομα*, Pflugk *ἄλλ' ἀνθρώποις καὶ ὅμοια*, Stallbaum *ἀνήνυτα*, Hermann *ἄλλ' αὖ ὅμοια*. — Z těchto konjektur smyslem nejvíce se zamlouvá *ἀλλ' ὅμοια* nebo *ἀλλ' ἅττ' ὅμοια*. Dvě konjektury, v nichž *ὅμοια* se ještě nalezá, totiž *ἀλλ' ἂν ὅμοια* a *ἀλλ' αὖ ὅμοια* nejsou možné, poněvadž *ἄν* a *αὖ* nelze schváliti. — Navrhnouti by se mohlo *ἄλλ' ἅμ' ὅμοια*.

Symposion 188 B.

καὶ γὰρ πάχναι καὶ χάλαζαι καὶ ἐρυσῖβαι ἐκ πλεονεξίας καὶ ἀκοσμίας περὶ ἄλληλα τῶν τοιούτων γίγνεται ἐρωτικῶν, ὧν ἐπιστήμη περὶ ἄστρων τε φορὰς καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας ἀστρονομία καλεῖται.

Schütz slova *ὧν ἐπιστήμη — καλεῖται* vyloučil, Bast vyloučil *καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας*, při čemž ovšem i *τε* po *ἄστρων* musilo by se odstraniti Viz »Dodatky«.

Symposion 188 C.

ἃ δὴ προστέτακται τῇ μαντικῇ, ἐπισκοπεῖν τοὺς Ἔρωτας καὶ ἰατρεύειν, καὶ ἔστιν αὖ ἡ μαντικὴ φιλίας θεῶν καὶ ἀνθρώπων δημιουργὸς τῷ ἐπίστασθαι τὰ κατ' ἀνθρώπους ἐρωτικά, ὅσα τείνει πρὸς θέμιν καὶ ἀσέβειαν.

Hermann vyloučil *τοὺς Ἔρωτας*, což Jahn schválil. Vermehren navrhl *τοὺς ἐρωτῶντας*, což není vhodné. Stobaios podává *τοὺς ἐρῶντας*, což není

nemožné; avšak předce jest lépe podržeti rukopisné podání a vyložiti je v ten smysl, že k *ἅ* přidána jsou epexegeticky slova *ἐπισκοπεῖν τοὺς Ἔρωτας καὶ ἰατρεύειν*, s čímž srv. předcházející slova *ἢ περὶ Ἔρωτος φυλακήν τε καὶ ἴασιν*, která nasvědčují tomu, že také k *ἰατρεύειν* náleží předmět *τὸν Ἔρωτα*, t. j. *τὸν κακὸν Ἔρωτα*. Tento předmět můžeme však jen tehdáž doplniti, podržíme-li rukopisné *τοὺς Ἔρωτας*. Musíme totiž k *ἰατρεύειν* doplniti co předmět *τὸν κακὸν Ἔρωτα*, což nepůsobí žádných nesnází. — Ostatně srv. s *ἐπισκοπεῖν τοὺς Ἔρωτας* také 188 A *φυλακτέον ἑκάτερον τὸν Ἔρωτα*.

Místo *ἀσέβειαν* přijal Jahn v text *εὐσέβειαν* dle Stobaia. Dobře však podotkl Rettig: »Solet tamen Eryximachus in definitionibus virtutibus opposita vitia respicere. Cfr. p. 186 C, 187 C, 188 B«. Já však myslím, že ještě rozhodněji se musí tvrditi, že tato protiva *πρὸς θέμιν καὶ ἀσέβειαν* jest naprosto nutna. Uvážíme-li, že v Eryximachově řeči nejdůležitějším momentem jest rozeznávání dvojího Erota, dobrého a zlého, musíme říci, že definice Eryximachova *ἔστιν αὖ ἡ μαντικὴ φιλίας θεῶν καὶ ἀνθρώπων δημιουργὸς τῷ ἐπίστασθαι τὰ κατ' ἀνθρώπους ἐρωτικά, ὅσα τείνει πρὸς θέμιν καὶ εὐσέβειαν* byla by vzhledem k Eryximachovu stanovisku nedostatečná. Srv. 188 C *οὐ περὶ ἄλλο τί ἐστιν ἢ περὶ Ἔρωτος φυλακήν τε καὶ ἴασιν. πᾶσα γὰρ ἡ ἀσέβεια φιλεῖ γίγνεσθαι* atd.

Symposion 188 D.

οὗτος (totiž *ὁ περὶ τἀγαθὰ μετὰ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀποτελούμενος Ἔρως*) *τὴν μεγίστην δύναμιν ἔχει καὶ πᾶσαν ἡμῖν εὐδαιμονίαν παρασκευάζει καὶ ἀλλήλοις δυναμένους ὁμιλεῖν καὶ φίλους εἶναι καὶ τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν θεοῖς.*

V některých rukopisech jest *δυναμένοις* — *φίλοις*, což také u Stobaia se nalezá. Jest to bezpochyby jen konjektura, ale, jak myslím, konjektura nutná; neboť nejlepší rukopisné podání *δυναμένους* nelze obhájiti. Stallbaum pravil: »Est autem accusativus ad *ἡμᾶς* accomodatus, quod apud *ὁμιλεῖν* cogitandum relinquitur«. Takový výklad zdá se mi býti nemožným! Akkusativ *δυναμένους* jest prý způsoben akkusativem *ἡμᾶς*, kterého však zde není, nýbrž který k infinitivu *ὁμιλεῖν* si máme doplniti!

Rukopisné podání *δυναμένους* musilo by se zcela jinak vyložiti, a sice v ten smysl, že *παρασκευάζει* jest zde v dvojím smyslu a s dvojí vazbou položeno: *πᾶσαν ἡμῖν εὐδαιμονίαν παρασκευάζει* (= omnem nobis felicitatem praebet) *καὶ παρασκευάζει ἡμᾶς δυναμένους ὁμιλεῖν ἀλλήλοις καὶ φίλους εἶναι* (= reddit nos facultatem habentes cet.). Co se této vazby slovesa *παρασκευάζειν* s dvojím akkusativem, z nichž jeden jest výrokový, týká, srv. Xen. Mem. IV, 3, 17, pak u Polybia I, 46, 13 *τοὺς πολιορκουμένους εὐθαρσεῖς παρασκευάζειν*. Častěji než *παρασκευάζειν* vyskytuje se *παρέχειν* s touto vazbou, na př. Plat. Krat. 405 B, Xen. Kyr. I, 2, 5.

Avšak toto sloučení dvou vazeb zdá se mi býti nemožným, i myslím, že se z *παρασκευάζει* = praebet, parat nemůže doplniti a přimysliti *παρασκευάζει* ve smyslu reddit, nýbrž Platon byl by musil opakovati *παρασκευάζει* a říci *καὶ παρασκευάζει ἡμᾶς δυναμένους* atd.

Myslím, že čtení *δυναμένοις* jest správné: Eros veškero blaho nám opatřuje, mohoucím (= poněvadž jeho působením můžeme) i mezi sebou vespolek obcovati a sobě vespolek milými býti, i s mocnějšími nás bohy. *Καὶ ἀλλήλοις* korresponduje s *καὶ τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν θεοῖς* = *et — et*; *καὶ* před *φίλους* položené pak spojuje výraz *φίλους εἶναι* s *ὁμιλεῖν*, i činí tyto dva výrazy celek.

Není však potřebí přijmouti také čtení *φίλοις*, které se v některých rukopisech podřízených a u Stobaia vyskytuje; naopak jest *φίλους εἶναι* obyčejnější vazba než *φίλοις εἶναι*, kteráž attrakce by ovšem možná byla.

Já myslím, že právě toto *φίλους* mělo vliv také na předcházející *δυναμένοις*, jež se tímto vlivem proměnilo v *δυναμένους*.

Symposion 189 A.

καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον, Ὦ ᾽γαθέ, φάναι, ὦ ᾽γαθὲ Ἀριστόφανες, ὅρα τί ποιεῖς.

Toto podání, jež v nejlepších rukopisech se nalezá, nelze hájiti, ačkoli Rettig tvrdil »repetitum *ὠγαθέ* aptissimum est sermoni iocosa quadam severitate monentis Aristophanem ut sibi caveat«. — Stallbaum *ὦ ᾽γαθέ, φάναι, Ἀριστόφανες*. Ale *ὦ ᾽γαθέ* nesmí se od *Ἀριστόφανες* vložkou *φάναι* odděliti. Sauppe vyloučil *Ἀριστόφανες*, a dle toho Jahn vydal *ὦ ᾽γαθέ, φάναι, ὅρα τι ποιεῖς*.

Já myslím, že nejlepší čtení jest *καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον φάναι, ὦ ᾽γαθὲ Ἀριστόφανες*, t. j. athetese prvního *ὦ ᾽γαθέ*. To jest čtení rukop. Ξ.

Symposion 190 A.

ἐπορεύετο δὲ καὶ ὀρθὸν ὥσπερ νῦν ὁποτέρωσε βουληθείη· καὶ ὁπότε ταχὺ ὁρμήσειεν θεῖν, ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι κυβιστῶσι κύκλῳ, ὀκτὼ τότε οὗσι μέλεσιν ἀπερειδόμενοι ταχὺ ἐφέροντο κύκλῳ.

Sauppe vyloučil *κυβιστῶσι κύκλῳ*. S tím souhlasí Jahn, Badham. Dále podotýkám, že v nejlepších rukopisech jest *καὶ εἰς ὀρθὸν*, v některých podřízených rukopisech pak *καὶ* vynecháno.

Myslím, že pravděpodobným bude se zdáti tento návrh: *ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ τὰ σκέλη περιφερόμενοι κύκλῳ, ὀκτὼ τότε οὗσι μέλεσιν ἀπερειδόμενοι ταχὺ ἐφέροντο κύκλῳ.*

Vylučuji *κυβιστῶσι*, ale ne *κύκλῳ*, což spojeno jsouc s *περιφερόμενοι* srovnává se se slovy *ἐφέροντο κύκλῳ*. Spojuji *οἱ κυβιστῶντες καὶ τὰ σκέλη περιφερόμενοι κύκλῳ*, při čemž výraz *τὰ σκέλη περιφ. κύκλῳ* jest jenom variací výrazu *οἱ κυβιστῶντες*. Rukopisné *εἰς ὀρθὸν τὰ σκέλη περιφερόμενοι* pokládám za zhola nemožné. Aristofanes praví, že původně lidé buďto přímo kráčeli kam chtěli *ἐπορεύετο δὲ καὶ ὀρθὸν ὥσπερ νῦν ὁποτέρωσε βουληθείη*), anebo, chtěli-li rychle běžeti, *ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες . . . ταχὺ ἐφέροντο κύκλῳ*. Se slovy *οἱ κυβιστῶντες* a *τὰ σκέλη περιφερόμενοι κύκλῳ* jest však v zřejmém odporu *εἰς ὀρθόν*; neboť tato slova musila by znamenati obyčejnou přímou chůzi. Chtěl-li by kdo *εἰς ὀρθὸν* hájiti tím, že lidé prvotní také dělajíce kotrmelce předce rovnou cestou ku předu přicházeli, musím namítnouti, že k naznačení toho výraz *εἰς ὀρθόν* není správný; to by musilo se naznačiti výrazem *ἰθύς* nebo *τὴν ἰθεῖαν*. Slova *εἰς ὀρθόν* mohou jenom postavu vzpřímenou naznačovati. Ostatně také *καὶ*, jež před *εἰς ὀρθόν* v nejlepších rukopisech se nalézá, svědčí proti slovům *εἰς ὀρθόν*. Návrhem svrchu podaným *ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ τὰ σκέλη περιφερόμενοι κύκλῳ* jsou, jak myslím, všechny nesnáze odstraněny.

Ἀπερειδόμενοι jest správné čtení. V rukopise Bodl. psáno první rukou *ἅπερ εἰδομεναι*, druhou rukou *ἅπερ εἰδομεν αι* Stephanus navrhl *ἐπερειδόμενοι*; avšak *ἀπερειδόμενοι* nejenom v příčině palaeografické se odporučuje, nýbrž také smyslem; neboť *ἀπερείδεσθαι* naznačuje nejenom opírání se (niti) = *ἐρείδεσθαι*, nýbrž spolu odstrkování (*ἀπό*).

Symposion 190 B.

ἦν δὲ διὰ ταῦτα τρία τὰ γένη καὶ τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν ἀρχὴν ἔκγονον, τὸ δὲ θῆλυ τῆς γῆς, τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης, ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει.

Jahn vyloučil slova *ὅτι — μετέχει*. Avšak slova *τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης* potřebuji zajisté nějakého výkladu, kdežto vzhledem k pokolení mužskému a ženskému žádného výkladu není potřeby. Viz »Dodatky«.

Symposion 190 DE.

ταῦτα εἰπὼν ἔτεμνε τοὺς ἀνθρώπους δίχα, ὥσπερ οἱ τὰ ὠὰ τέμνοντες καὶ μέλλοντες ταριχεύειν, ἢ ὥσπερ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν.

Že Ruhnken, Valckenaer a Toup *ὥσπερ οἱ τὰ ὠὰ τέμνοντες* výtečně opravili konjekturou *ὅα* místo *ὠὰ*, o tom není nejmenší pochybnosti; správnost této emendace jest dokázána slovy následujícími *καὶ μέλλοντες ταριχεύειν*. Slovo *ὅον* bylo spisovatelům neznámo, a z toho vzniklo po-

rušení ὠὰ. Přídavek pak ἢ ὥσπερ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν pochází snad od některého starého kritika, jenž měl čtení τὰ ὄα τέμνοντες před sebou; a tento kritik ovšem význam slova ὄα znal, avšak mínil, že Platon napsal τὰ ὠά. Tento kritik znal také pořekadlo ὠὰ θριξὶ διαιρεῖν, a dle toho přidal poznámku ἢ ὥσπερ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν. Snad ani nechtěl, aby tato jeho slova v text se dostala. Že tento přídavek nepochází od Platona, vychází již z toho na jevo, že v nejlepším rukopisném podání není οἱ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν, nýbrž τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν. Bez οἱ jest však tento přídavek zhola nemožný. Ostatně i čteme-li ἢ ὥσπερ οἱ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν, jest to vazba drsná. Vynechání příčestí τέμνοντες nebo διαιροῦντες sotva možno ospravedlniti, a nelze skutečně pochopiti, proč by Platon nebyl přidal διαιροῦντες. Také ταῖς před θριξίν není přípustné, neboť v pořekadle bylo ὠὰ θριξὶ (ne ταῖς θριξὶ) διαιρεῖν. — Kdybychom chtěli druhé porovnání zachovati, bylo by, jak míním, nutno čísti ἢ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν. Při tomto čtení by snadno bylo doplniti οἱ τέμνοντες z předcházejících slov. Καὶ μέλλοντες ταριχεύειν nesmí se ovšem k druhé části doplniti. Chtěl snad Platon hříčkou slovní ὄα—ὠὰ žertovnou mluvu komického básníka napodobiti?

Symposion 190 E.

ὄντινα δὲ τέμοι, τὸν Ἀπόλλω ἐκέλευε τό τε πρόσωπον μεταστρέφειν καὶ τὸ τοῦ αὐχένος ἥμισυ πρὸς τὴν τομήν, ἵνα θεώμενος τὴν αὑτοῦ τμῆσιν κοσμιώτερος εἴη ὁ ἄνθρωπος.

Sauppe vyloučil slova καὶ τὸ τοῦ αὐχένος ἥμισυ; Jahn tuto athetesi schválil. Pochybuji však o správnosti této konjektury. Sluší uvážiti 189 E ἔπειτα ὅλον ἦν ἑκάστου τοῦ ἀνθρώπου τὸ εἶδος στρογγύλον, νῶτον καὶ πλευρὰς κύκλῳ ἔχον, dále ἐπ' αὐχένι κυκλοτερεῖ.

Symposion 191 A.

ἐπειδὴ οὖν ἡ φύσις δίχα ἐτμήθη, ποθοῦν ἕκαστον τὸ ἥμισυ τὸ αὑτοῦ ξυνεῖναι, καὶ περιβάλλοντες τὰς χεῖρας καὶ συμπλεκόμενοι ἀλλήλοις, ἐπιθυμοῦντες συμφῦναι, ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ.

Místo podání ξυνεῖναι, jež rukopisy nejlépe zaručeno jest, vyskytuje se v některých rukopisech ξυνῇει. Pokládám ξυνῇει za pouhou konjekturu a myslím, že emendace tohoto místa založiti se musí na čtení nejlépe zaručeném ξυνεῖναι. Myslím, že Platon napsal ἐπόθουν ἕκαστος τὸ ἥμισυ τὸ αὑτοῦ ξυνεῖναι = tu toužili každý, aby jeho polovice (t. j. polovice, která dříve k němu patřila) zase s ním byla pospolu. Když ἐπόθουν ἕκαστος porušením bylo změněno v ποθοῦν ἕκαστον a zmizelo tedy verbum finitum, vyskytl se pokus, toto verbum finitum utvořiti konjekturou ξυνῇει.

Není tedy potřebí *ξυνεῖναι* vymýtiti, což navrhl Rettig, poněvadž jednoduchou změnou *ἐπόθουν ἕκαστος* vše v pořádek náležitý jest uvedeno.

Symposion 191 C.

μετέθηκέ τε οὖν οὕτω αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ διὰ τούτων τὴν γένεσιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησε διὰ τοῦ ἄρρενος ἐν τῷ θήλει τῶνδε ἕνεκα, ἵνα ἐν τῇ συμπλοκῇ ἅμα μὲν εἰ ἀνὴρ γυναικὶ ἐντύχοι, γεννῷεν καὶ γίγνοιτο τὸ γένος, ἅμα δ' εἰ καὶ ἄρρην ἄρρενι, πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο τῆς συνουσίας καὶ διαπαύοιντο καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιντο καὶ τοῦ ἄλλου βίου ἐπιμελοῖντο.

Místo *αὐτῶν* jest v některých rukopisech *αὐτά*; v dosti četných, ale podřízených rukopisech schází *οὕτω*. Rückert vyloučil *αὐτῶν*, Jahn vyloučil *αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν*. S athetesí slov *εἰς τὸ πρόσθεν* souhlasím, ovšem ne z té příčiny, že by toto opakování slov 191 B *καὶ μετατίθησιν αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς τὸ πρόσθεν* bylo závadné; ale *οὕτω* poukazuje k tomuto dřívějšímu výrazu *εἰς τὸ πρόσθεν* (191 B); kdyby pak byl Platon také zde (191 C) položil *εἰς τὸ πρόσθεν*, pozbylo by *οὕτω* svého oprávnění a nemělo by zde žádného smyslu a účelu. *Οὕτω* bylo od někoho vyloženo glossou *εἰς τὸ πρόσθεν*, a tato glossa vloudila se v text.

Ale dále myslím, že Platon nepoložil *μετέθηκε* bez předmětu. Praví se, že snadno lze doplniti *τὰ αἰδοῖα*. Ovšem není to nemožno, ale *τὰ αἰδοῖα* nenalezá se ve větě bezprostředně předcházející, nýbrž ve větě vzdálenější, která od této věty oddělena jest vložkou *τέως γάρ — οἱ τέττιγες*. A proč by byl Platon se štítil, naznačiti předmět v této řeči Aristofanově, která má ráz dosti značné rozvláčnosti a hojnosti slov?*)

Naproti tomu *αὐτῶν* pokládám za nesprávné, a sice z této příčiny, že *αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν* by se formálně zcela rovnalo dřívějším slovům *αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς τὸ πρόσθεν*, ale v jednom případě jest vazba *αὐτῶν τὰ αἰδοῖα*, v druhém případě pak musili bychom *αὐτῶν* pokládati za genetiv závislý na *εἰς τὸ πρόσθεν*.**) Takováto rozdílnost při opakování týchž slov není pravděpodobna.

I pokládám za správné čtení *μετέθηκέ τε οὖν οὕτως αὐτὰ καὶ διὰ τούτων τὴν γέννησιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησε.*

Zbývá ovšem také možnost, čísti *μετέθηκέ τε οὖν οὕτως αὐτῶν τὰ αἰδοῖα καὶ διὰ τούτων κτλ.*

* * *

*) Srv. na př. v této řeči opakování 191 D *καὶ οἱ πολλοὶ τῶν μοιχῶν ἐκ τούτου τοῦ γένους γεγόνασι*, pak 191 E *ἐκ τούτου τοῦ γένους γίγνονται*, a o něco dále 191 E zase *καὶ αἱ ἑταιριστρίαι ἐκ τούτου τοῦ γένους γίγνονται.*

**) Tento výklad navrhl nejprv Sommer, dovolávaje se místa v Prot. 339 D. Že by ve slovech *αὐτῶν εἰς τὸ πρ.* mohlo se *τὰ αἰδοῖα* doplniti, jak dřívější vykladatelé se domnívali, pokládám za věc zhola nemožnou.

Místo *γένεσιν* navrhl Vermehren *γέννησιν*, což se velmi zamlouvá. Srv. následující *γεννῶεν*. Rettig ovšem poukazuje na 206 D, kdež se nalezá: *Μοῖρα οὖν καὶ Εἰλείθυια ἡ καλλονή ἐστι τῇ γενέσει*. Ale 206 D jest *γένεσις* zcela správně ve významu »zrození se« položeno, kdežto na našem místě má býti slovo znamenající »plození« (generatio), a tedy *γέννησις*.

Slova *διὰ τοῦ ἄρρενος ἐν τῷ θήλει* vymýtil Jahn, což Voegelin schválil. Výtka Rettigova »non perspecta, ut videtur, mente poetae, qui non sine ratione hanc rem tantopere urgeat« jest lichá; neboť zde se jedná o něco jiného, totiž o nesprávnost rukopisného podání. Ve slovech *καὶ διὰ τούτων τὴν γέννησιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησε* jest *διὰ τούτων* = *διὰ τῶν αἰδοίων*. Interpolator, jenž slovům *διὰ τούτων* chybně rozuměl, totiž ve smyslu *διὰ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος*, podal přídavek omezující a opravující, jenž má smysl: *οὐκ ἐποίησε τὴν γέννησιν διὰ τούτων, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ ἄρρενος*, a dále *οὐκ ἐποίησε τὴν γέννησιν ἐν ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἐν τῷ θήλει*. Tato poznámka opravující slova, jež kritik v podání shledal, dostala se podivnou náhodou do textu.

* * *

Místo *τὸ γένος* navrhl Hommel *ὁ γόνος*, Vermehren *τόκος*. Rückert navrhl *σῶν γίγνοιτο* nebo *ἔτι γίγνοιτο*. Jsou to zbytečné konjektury. *Τὸ γένος* jest potomstvo, i znamenají slova *ἵνα . . . γεννῶεν καὶ γίγνοιτο τὸ γένος* = aby plodili (a rodili) a rodilo se potomstvo. Aristofanes ostatně zajisté zamýšlel slovy těmi slovní hříčku, kterou bychom mohli napodobiti »aby rodili a rodil se rod« (ut generarent et gigneretur genus).

Správnost slovesa *γίγνοιτο* jest dle mého mínění dokázána parallelou slov následujícího *πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο*.

Symposion 191 E.

καὶ τέως μέν ἂν παῖδες ὦσιν, ἅτε τεμάχια ὄντα τοῦ ἄρρενος, φιλοῦσι τοὺς ἄνδρας κτλ.

Místo *τέως*, což se ve všech rukopisech a také u Stobaia nalezá čtou mnozí vydavatelé dle Astovy konjektury *ἕως*. Avšak nalezají se tak četné doklady vztažného užívání slova *τέως*, že dle mého mínění přechod příslovce *τέως* ve spojku (= *ἕως*) nelze popírati. Viz »Dodatky«.

Symposion 192 B.

ἐπειδὰν δὲ ἀνδρωθῶσι, παιδερασταῖσι καὶ πρὸς γάμους καὶ παιδοποιίας οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν φύσει, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται· ἀλλ' ἐξαρκεῖ αὐτοῖς μετ' ἀλλήλων καταζῆν ἀγάμοις.

Jahn slova *ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται* vymýtil. Že u Sparťanů zákonem tresty byly ukládány neženatým, jest známo. Ale o podobném zákonitém ustanovení v Athenách není nic známo. Proto mínil Stallbaum, že *νόμος* zde snad znamená »mos et consuetudo«. Tento význam ovšem *νόμος* leckdy má, ale zde vadí tomu sloveso *ἀναγκάζονται*. Ovšem by se mohlo říci, že i obyčej mívá někdy takovou moc, které těžko se vzpírati. A i toto vysvětlení bych připustil, kdyby zde nepoukazovala jiná věc k tomu, že slova *ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται* jsou interpolována. A to jest druhé *ἀλλά (ἀλλ' ἐξαρκεῖ)*. Protiva věty *παιδεραστοῦσι καὶ . . . οὐ προσέχουσι τὸν νοῦν φύσει* jest dle rukopisného podání již naznačena slovy *ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται*. I není možno, aby hned na to *ἀλλ' ἐξαρκεῖ* následovalo. Spíše bychom, kdyby slova *ἀλλὰ — ἀναγκάζονται* byla ponechána, očekávali *ἐξαρκεῖ γὰρ κτλ.* Avšak vše poukazuje spíše k tomu, že se slova *ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται* musí vymýtiti; pak slova *ἀλλ' ἐξαρκεῖ* zcela vhodně a správně souvisí se slovy *παιδεραστοῦσι — φύσει*.

Symposion 192 B.

πάντως μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστὴς γίγνεται, ἀεὶ τὸ ξυγγενὲς ἀσπαζόμενος. ὅταν μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχῃ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει καὶ ὁ παιδεραστὴς καὶ ἄλλος πᾶς, τότε καὶ θαυμαστὰ ἐκπλήττονται φιλίᾳ τε καὶ οἰκειότητι καὶ ἔρωτι.

Myslím, že místo toto není posud správně vyloženo. Za podmět pokládá se *ὁ τοιοῦτος*, za výrokový nominativ *παιδεραστής τε καὶ φιλεραστής*: po *γίγνεται* klade se čárka.

Avšak při této interpunkci a při tomto výkladě nepřihlíží se náležitou měrou k souvislosti myšlének, což myslím výkladem, jejž podám, jasně bude dokázáno. Dle mého mínění praví Aristofanes, že vůbec *(πάντως)* takovýto *παιδεραστής* i *φιλεραστής* vždy sourodé vítá a rád má; avšak setká-li se milovník a každý jiný (t. j. totéž co dříve *ὁ τοιοῦτος παιδερ. κ. φιλερ.)* právě s onou polovicí, která k němu přísluší *(αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει)* a s kterou dříve v celek byl spojen, tu mnohem větší a v pravdě podivuhodná vzniká láska a touha, tak že nechtí oba ani na krátkou dobu od sebe se odloučiti. Já tedy neinterpunguji po *γίγνεται*, nýbrž píši *πάντως μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστὴς γίγνεται ἀεὶ τὸ ξυγγενὲς ἀσπαζόμενος· ὅταν μέντοι καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχῃ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει κτλ.*, a pokládám za podmět celý výraz *ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστής*, i spojuji *γίγνεται ἀσπαζόμενος = ἀσπάζεται*. Mezi oběma větami pak jest tato protiva, že sice vůbec vždycky takovýto *παιδεραστής* a *φιλεραστής* hledá a s radostí vítá *τὸ ξυγγενές*: ale tato radost se stupňuje podivuhodně, podaří-li se milovníkovi nebo jinému

(*ἄλλος πᾶς* = *παιδικά* čili *φιλεραστής*) nalézti tu svou příslušnou polovici. V jednotlivostech pak jest tato protiva takto provedena: Naproti *πάντως* a *ἀεί* položeno *ὅταν μέντοι ἐντύχῃ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει*; naproti *γίγνεται ἀσπαζόμενος* jest stupňovaný výraz nadšené radosti *θαυμαστὰ ἐκπλήττονται φιλίᾳ κτλ.*; naproti *τὸ ξυγγενές* jest výraz *αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει*. S výrazem pak *ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστής* se shoduje *ὁ παιδεραστὴς καὶ ἄλλος πᾶς*.

Z toho ovšem také na jevo přichází, že rukopisné *μὲν οὖν* po *ὅταν* nemůže býti podrženo. Nutná jest zde protiva, i očekáváme naproti *πάντως μὲν οὖν* v druhé části *ὅταν δέ*. Avšak poněvadž tato změna by nebyla dosti pravděpodobna, přijímám konjekturu Sauppeovu *μέντοι*, která jest v příčině palaeografické bližší rukopisnému *μὲν οὖν*. Toto *μὲν οὖν* vloudilo se do textu chybným přenesením dřívějšího *μὲν οὖν* (*πάντως μὲν οὖν*).

Co se vazby *γίγνεται ἀσπαζόμενος* týká, nevyskytují se sice analytické takové výrazy u *γίγνεσθαι* tak často, jako u *εἶναι*; ale vazba *γίγνεσθαι* s příčestím jest předce dostatečně zaručena. Již u Homera vyskytuje se X 219 *οὔ οἱ νῦν ἔτι γ' ἔστι πεφυγμένον ἄμμε γενέσθαι**), u Sofoklea Oid Tyr. 957 *αὐτός μοι σὺ σημήνας γενοῦ*, Ai. 588 *μὴ προδοὺς ἡμᾶς γένῃ*, Fil. 773 *μὴ ἐμὲ κτείνας γένῃ*. Ale také u Platona Leg. X, 908 B *μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακούς*. — Ostatně srv. vazby takové jako 192 E *οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος*, které v podstatě jsou stejné.

Καὶ před *θαυμαστά* má moc a platnost stupňovací = tunc etiam mirifice (vel mirifice) percelluntur amore, non tantum eo amore, qui antea verbis *γίγνεται ἀεὶ ἀσπαζόμενος* significatur. V příčině této platnosti částice *καὶ* srv. *καὶ λίην* u Homera *λ* 181, pak attické výrazy *καὶ σφόδρα* (Plat. Rep. 397 C), *καὶ μάλα* (Plat. Rep. 506 D). Toto *καὶ μάλα* znamená = nejen obyčejným způsobem, nýbrž i dokonce velmi.

Badham navrhl *θαυμαστότατα* místo *θαυμαστά*, poněvadž v prose adverbialný positiv *θαυμαστά* není obyčejný, nýbrž očekává se *θαυμαστῶς*. Stallbaum mínil, že *θαυμαστά* jest řečeno jako *πολλὰ ἤδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρί* ve Faidonu 61 C. Avšak s podivením předce by bylo, že Platon maje po ruce *καὶ θαυμαστῶς* volil vazbu nápadnou *καὶ θαυμαστά*. I myslím, že se má čísti *καὶ θαυμαστῇ ἐκπλήττονται φιλίᾳ τε καὶ οἰκειότητι*; že pak následuje *καὶ ἔρωτι*, není této konjektuře na závadu.

---

*) Častěji vyskytuje se u Homera *πεφυγμένος* ve spojení s *εἶναι*, a sice Z 488, *α* 18, *ι* 455. Velmi často nalezá se u Homera spojení *πεπρωμένον ἐστίν*, jako *A* 388, *Γ* 309, *E* 24, *Θ* 524 atd. — Spojení příčestí s *πέλεσθαι Ψ* 69 *αὐτὰρ ἐμεῖο λελασμένος ἔπλεν Ἀχιλλεῦ* vedle *λελασμένον ἔμμεναι N* 269, *Π* 538.

Symposion 192 E.

ταῦτ' ἀκούσας ἴσμεν ὅτι οὐδ' ἂν εἷς ἐξαρνηθείη οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος, ἀλλ' ἀτεχνῶς οἴοιτ' ἂν ἀκηκοέναι τοῦτο ὃ πάλαι ἄρα ἐπεθύμει, συνελθὼν καὶ συντακεὶς τῷ ἐρωμένῳ ἐκ δυεῖν εἷς γενέσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον, ὅτι ἡ ἀρχαία φύσις ἡμῶν ἦν αὕτη καὶ ἦμεν ὅλοι.

Badham navrhl konjekturu *τοῦ, οὗ* dle mého mínění nemožnou. Ovšem naskytuje se zde otázka, můžeme-li vazbu s akkusativem *ὃ ἐπεθύμει* uznati. Některá slovesa touhy a žádosti spojují se někdy s akkusativem; srv. *ἔλδεσθαι*, jež u Homera také někdy s akkusativem se spojuje, na př. E 481 *κτήματα πολλά, τά τ' ἔλδεται ὅς κ' ἐπιδευής*. Nebo *ἱμείρειν* u Sof. Oid. Tyr. 58 *γνωτὰ κοὐκ ἄγνωτά μοι προσήλθεθ' ἱμείροντες* (vazba tato jest *ἅπαξ λεγόμενον*). Také o *ἐπιθυμεῖν* s akkus. uvádějí se dva doklady, a sice Cheilonovo pravidlo *μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα* (u Stob. flor. 3, 79 *γ*) a Menandrův zlomek 15, 3 *ἴδιον ἐπιθυμῶν*. Ale ačkoliv vazba Platonova *ὃ ἐπεθύμει* dle toho není nemožná, předce jest pravdě nepodobna, leda bychom uznali, že Platon právě na tomto místě měl jakousi příčinu, užiti místo pravidelného genetivu, kterého by jinak zajisté byl užil, neobyčejného akkusativu. Tato příčina mohla by se shledávati v předcházejícím *τοῦτο* (tedy jakási assimilace!) a v následujícím epexegetickém infinitivu *συνελθών — γενέσθαι* Předce však spíše kloním se k tomu mínění, že Platon zde vazby *ὃ ἐπεθύμει* neužil, nýbrž že musíme slova ta vyložiti *ὃ πάλαι ἄρα ἐπεθύμει ἀκούειν* (*ἀκούειν* by z *ἀκηκοέναι* se doplnilo).

Místo *τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον* navrhl Bast *τούτου γάρ ἐστι τὸ αἴτιον*, což Ast schválil; Wolf navrhl *τούτου ἄρ' ἐστι τὸ αἴτιον*. Podržíme-li rukopisné *τοῦτο*, musíme také *τούτου* doplniti a vyložiti *τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον τούτου* t. j. *τοῦ ἐπιθυμεῖν, ἐκ δυεῖν εἷς γενέσθαι*. Myslím však, že konjektuře Bastově nasvědčuje *τὸ αἴτιον*. Neboť kdyby Platon byl *τοῦτο* napsal, očekávali bychom spíše vazbu *τοῦτο γάρ ἐστι (τούτου) αἴτιον, ὅτι κτλ.*

Symposion 193 A.

καὶ πρὸ τοῦ, ὥσπερ λέγω, ἓν ἦμεν· νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διῳκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων. φόβος οὖν ἔστιν, ἐὰν μὴ κόσμιοι ὦμεν πρὸς τοὺς θεούς, ὅπως μὴ καὶ αὖθις διασχισθησόμεθα καὶ περίμεν ἔχοντες ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς στήλαις καταγραφὴν ἐκτετυπωμένοι, διαπεπρισμένοι κατὰ τὰς ῥῖνας, γεγονότες ὥσπερ λίσπαι.

Místo *διῳκίσθημεν* navrhl Cornarius *διεσχίσθημεν*, což prý stvrzeno následujícím *διασχισθησόμεθα* a předcházejícím *διατεμῶ δίχα ἕκαστον* (190 C), a *τεμῶ δίχα*, pak *ἔτεμνε δίχα* (190 D). Avšak také výraz *διῳκίσθημεν* znamená rozdělení, a *ὅπως μὴ καὶ αὖθις διασχισθησόμεθα* ne-

vyžaduje nevyhnutelně toho, aby předcházelo *διεσχίσθημεν*, poněvadž také *διῳκίσθημεν* není v odporu s následujícím *διασχισθησόμεθα*.

Διῳκίσθημεν však jest výrazem tak vhodným a na tomto místě tak významným, že nelze připustiti, že by takovéto výborné slovo bylo porušením původního *διεσχίσθημεν*. Každý vzdělaný řecký čtenář zajisté rozpomínal se při slově *διῳκίσθημεν* na známý *Μαντινέων διοικισμός*, nechť se slova *καθάπερ — Λακεδαιμονίων* podrží čili vyloučí. Tak jako Mantinejští dříve společnou obec a společný domov měli, potom však od Lakedaimonských na čtvero rozděleni byvše ve čtyřech různých vesnicích obývali, tak ty dvě polovice lidského těla, které dříve tvořily tělo celé a společný život měly, po rozpoltění původního těla každá pro sebe žije a obývá. Že Aristofanes ono rozpoltění těla porovnával s dioikismem, tomu také nasvědčuje výraz 192 D *ἆρά γε τοῦδε ἐπιθυμεῖτε, ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι ὅ τι μάλιστ' ἀλλήλοις*, který také společné přebývání naznačuje. Taktéž srv. slova 192 E *καὶ ἕως τ' ἂν ζῆτε, ὡς ἕνα ὄντα, κοινῇ ἀμφοτέρους ζῆν.*

O přesnosti slova *διῳκίσθημεν* tedy pochybovati nelze; korruptely nemívají takového rázu, aby se jimi výborné a významné slovo v text vloudilo.

Naskytuje se však nyní otázka, mají-li se slova *καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων* vyloučiti čili podržeti. Hlavním důvodem vyloučení mohl by se zdáti anachronismus zde se vyskytující. Vítězství Agathonovo a hostina připadá na 4. rok 90. Olympiady. Vypravování Apollodorovo o této hostině připadá do doby mezi Olymp. 92, 3 a 94, 4, a dle pravděpodobnosti na Olymp. 94, 3 nebo 4. Avšak dioikismos Mantinejských připadá na Olymp. 98, 4 (= 385 př. Kr.). Jest zde tedy rozdíl 16 let anebo vlastně 32 let.

Já tento anachronismus pokládám ovšem za nápadný, ale ne za nemožný.*) Podobný anachronismus jest v Platonově Menexenu. Dosti hojné příklady anachronismů shledáváme u tragických básníků,**) nebo v Aeneidě Vergiliově a také u básníků nové doby.

Ale to připouštím, že radno anachronismy odstraniti nebo aspoň zmírniti, kde možnost toho se naskytuje. Co se tohoto místa týká, míním, jak jsem také svrchu pravil, že slovem *διῳκίσθημεν* ovšem narážka na dioikismos Mantineie jest naznačena; avšak toto naznačení není předce tak zřejmé, jako přídavkem *καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων.*

Neuvedl bych tento důvod, kdyby nenasvědčovaly ještě jiné známky tomu, že slova *καθάπερ — Λακεδαιμονίων* jsou interpolována.

Dvě takové známky se zde naskytují. Již Hommel pokládal

*) Ovšem nemohu nikterak schváliti výklad Stallbaumův, že Platon úmyslně tento anachronismus do dialogu vložil za tím účelem, aby zjevno bylo, kdy Symposion složil. Tato myšlénka zdá se mi naprosto nepřípustnou. Ani nejšpatnější spisovatel nemohl by dle mého mínění toho se odvážiti, aby hrubou chybou svou budoucí čtenáře o tom poučil, kdy on rozmluvu složil.

**) Srv. na př. v Sofokleově Elektře známý anachronismus týkající se pythických závodů, kterým se pozdější zařízení přenáší již do doby Orestovy.

za závadné, že zde *Ἀρκάδες* položeno místo správného *οἱ Μαντινεῖς*. Obranu Stallbaumovu »Mantinea fuit urbs Arcadiae opulentissima atd.« nepokládám za dostatečnou. Takové nepřesnosti mohl se dopustiti interpolator věkem vzdálenější, ale nikoliv Aristofanes nebo Platon. U všech spisovatelů, kteří o tomto dioikismu se zmiňují, jsou správně Mantinejští jmenováni, a sice nejen u Xenofonta Hell. V, 2, 7, u Isokrata Paneg. § 126, u Aristotela Polit. V, 8, 8, ale také u Diodora XV, 5, u Strabona, u Aristeida II, 287 ed. I ebb. *διῳκίσθησαν δέ γε Μαντινεῖς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἤδη τῆς εἰρήνης ὁμωμοσμένης*.

Druhá známka jest pak, že dle rukopisného podání *διὰ τὴν ἀδικίαν* vztahovalo by se také k Mantinejským. Aspoň jest to velmi pravděpodobno, že ve slovech *νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διῳκίσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων* obsaženo jest mínění Aristofanovo (čili Platonovo), že Arkadové (Mantinejští) dopustili se křivdy *(ἀδικία)* proti Lakedaimonským. A to, ačkoli Platon v leckterých věcech zařízení spartské schvaloval, nemůžeme za správné pokládati.

Souhlasím tedy s vyloučením slov *καθάπερ — Λακεδαιμονίων*, ačkoli Hommel sám později toho mínění se zřekl.

Hommel kromě této athetese navrhl také konjekturu *καθάπερ Ἀρκάδες ἀπὸ Λακεδαιμονίων*, poněvadž Arkadie od Lakedaimonska vysokým pohořím jest oddělena. Konjektura tato jest zajisté nemožná; neboť tato topografická poznámka o pohoří dělícím Arkadii od Lakonska jest zcela nemístná.

Moje mínění tedy jest, že slovo *διῳκίσθημεν* poskytlo vykladateli některému příležitost, aby přidal poznámku týkající se dioikismu Mantinejského. Snad ani nezamýšlel tento vykladatel slova ta v text vložiti.

Vydavatelé čtou nyní obyčejně *καταγραφήν*, což ovšem naproti čtení *κατὰ γραφήν* jest rozhodně správnější. Avšak má-li se zde připustiti *καταγραφή*, neshledávám příčiny, proč by místo *καταγραφήν* nemělo se čísti *καταγραφῇ*. Ještě pravděpodobnější zdá se mi však býti *κατάγραφοι*. Hipparchos k Arat. Phaenom. I, 6, p. 180 *ἅπαντα γὰρ τὰ ἄστρα ἠστερίσθαι πρὸς τὴν ἡμετέραν θεωρίαν καὶ ὡς ἂν πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένα, εἰ μή τι κατάγραφον αὐτῶν ἐστίν*. Dále Plinius XXXV, 34 o Cimonovi Clenajském: »Hic catagrapha invenit, hoc est obliquas imagines«.

Že Jahn *κατὰ τὰς ῥῖνας* vyloučil, neschvaluji; neboť tento přídavek jest tak významný a vhodný, že nelze jej za interpolaci pokládati; anebo musili bychom interpolatorovi vzdáti chválu, že velmi šťastně smysl slova *διαπεπρισμένοι* vystihl.

Symposion 193 B.

ἀλλὰ τούτων ἕνεκα πάντ' ἄνδρα χρὴ ἅπαντα παρακελεύεσθαι εὐσεβεῖν περὶ θεούς, ἵνα τὰ μὲν ἐκφύγωμεν, τῶν δὲ τύχωμεν, ὡς ὁ Ἔρως ἡμῖν ἡγεμὼν

καὶ στρατηγός. ᾧ μηδεὶς ἐναντία πραττέτω· πράττει δ' ἐναντία, ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται. φίλοι γὰρ γενόμενοι καὶ διαλλαγέντες τῷ θεῷ ἐξευρήσομέν τε καὶ ἐντευξόμεθα τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν ὃ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι.

Místo *ὡς* čtou vydavatelé *ὧν*, kteréž čtení zajisté dobrý smysl dává. Avšak v příčině palaeografické snad jest pravděpodobnější *οἷς*.

Slova *πράττει — ἀπεχθάνεται* vyloučil Jahn, a souhlasím s ním v tom, že nemůže zde býti řečeno *ὅστις θεοῖς ἀπεχθάνεται*. Ale vyloučíme-li závadné slovo *θεοῖς*, jest *πράττει δ' ἐναντία, ὅστις ἀπεχθάνεται* (totiž *αὐτῷ* = *τῷ θεῷ* = *Ἔρωτι*) zcela správné. Já navrhuji vyloučení slova *θεοῖς* a dovolávám se toho, že hned potom následuje *διαλλαγέντες τῷ θεῷ*. Mezi *ᾧ μηδεὶς ἐν. πρ.* a pak *διαλλαγέντες τῷ θεῷ* nemůže býti *θεοῖς*. Někdo pohřešoval u *ἀπεχθάνεται* dativ a mylně doplnil pak *θεοῖς*.

τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν znamená miláčka, jenž co druhá polovice patří k tělu milujícího, od něhož byl odloučen.*) A jest to výraz správný, jenž má význam praegnantní. Slova ta neznamenají zde »miláčka našeho«, nýbrž praegnantně »právě toho našeho miláčka«, t. j. jenž k nám přináleží co druhá polovice. Není tedy Bastovy konjektury *τοῖς ἡμιτόμοις αὑτῶν* potřebí, poněvadž *τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν* dává týž smysl a vztahuje se k původní celistvosti. — Kromě toho jest však také pochybno, zdali by Platon byl si dovolil užiti vazby *αὑτῶν* se vztahem k 1. osobě = *ἡμῶν αὐτῶν*. Příklady takové sluší, kde jsou zaručeny, hájiti, ale není radno počet takových příkladů konjekturami rozmnožovati.

S výrazem *τοῖς παιδικοῖς τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν* srv. 193 C *τῶν παιδικῶν τῶν αὑτοῦ*, dále 192 B *αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει* a výraz *οἰκειότητι*.

Slova *ὃ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι* vyloučil Hirschig. Avšak dobře Rettig proti tomu podotkl, že následující slova *καὶ μή μοι ὑπολάβῃ Ἐρυξ. κωμῳδῶν τὸν λόγον, ὡς Παυσανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω* vztahují se zpět právě k slovům *ὃ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι* a je předpokládají. — Ale podotýkám že by se snad místo *ποιοῦσι* mělo čísti *πονοῦσι*.

Symposion 193 C.

λέγω δὲ οὖν ἔγωγε καθ' ἁπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅτι οὕτως ἂν ἡμῶν τὸ γένος εὐδαιμον γένοιτο, εἰ ἐκτελέσαιμεν τὸν ἔρωτα καὶ τῶν

*) Otázka jest, co si vlastně zde Aristofanes myslil. Jaký smysl a základ má tato myšlénka Aristofanova, že milující někteří nalezají tu svou polovici, s kterou kdysi tvořili celé tělo. Vždyť tato celistvost byla v staré mythické době, která od přítomné doby Aristofanovy o mnoho století vzdálena jest! To lze dle mého mínění jen tím způsobem vyložiti, že touha a láska přechází zděděním na potomky, a že Aristofanes myslil na potomky těch dvou polovic, které rozpoltěním oním vznikly.

παιδικῶν τῶν αὑτοῦ ἕκαστος τύχοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπελθὼν φύσιν. εἰ δὲ τοῦτο ἄριστον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν νῦν παρόντων τὸ τούτου ἐγγυτάτω ἄριστον εἶναι.

Vazba *λέγω καθ' ἁπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν* ve smyslu »pravím vzhledem ke všem i mužům i ženám« jest neobyčejná. Ovšem vyloučením slov *καθ' — γυναικῶν* mohla by se tato neobyčejná vazba odstraniti. Ale kontrast slov poukazuje k tomu, že Aristofanes zde skutečně myšlénku takovou pronesl, že jeho výrok jest všeobecný; neboť dle jeho slov *μή μοι ὑπολάβῃ Ἐρυξίμαχος κωμ. τ. λ., ὡς Παυσανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω* očekáváme tvrzení takovéto: »tato domněnka Eryximachova byla by však mylná; neboť já pravím všeobecně o všech mužích a ženách« atd.

Poněvadž pak nějaká konjektura taková jako *περὶ ἁπάντων* byla by zcela pravdě nepodobna, musíme při podání rukopisném setrvati a parallely, jež se ve prospěch té vazby uvésti mohou, za dostatečné prohlásiti. Viz »Dodatky«.

Místo *ἀπελθών* navrhl Mekler *ἐπανελθών*. Konjektura tato není dosti pravděpodobna; ale že by mělo zde býti sloveso, které by navrácení se k dřívější přirozenosti naznačovalo, uznávám. Změna *ἀνελθών* by postačovala.

Místo *τύχοι — ἀπελθών* (čili *ἀνελθών*) by logičtější bylo *τυχών — ἀπέλθοι.**) Avšak nenavrhuji této změny, poněvadž neuznávám té zásady kritické, že se má každý poklesek opraviti.

Dvojí *ἄριστον* mohlo by se zdáti nápadným; neboť je-li *ἄριστον* to, *εἰ τῶν παιδικῶν τῶν αὑτοῦ ἕκαστος τύχοι κτλ.*, nemůže býti *ἄριστον* to druhé, jež jest nejbližší tomu *(τὸ τούτου ἐγγυτάτω)*, totiž *παιδικῶν τυχεῖν κατὰ νοῦν αὑτῷ πεφυκότων*. Avšak toto druhé *ἄριστον* jest obmezeno přídavkem *τῶν νῦν παρόντων*. Zdá se totiž, že chtěl zde Aristofanes první věc *(εἰ τῶν παιδικῶν τῶν αὑτοῦ ἕκαστος τύχοι)* naznačiti jako ideál nedostižitelný, a že pak pravil, že z toho, co dle skutečných poměrů se vyskytuje, nejlepší jest to, co tomu ideálu jest nejbližší, totiž *παιδικῶν τυχεῖν κατὰ νοῦν αὑτῷ πεφυκότων*. Ale ovšem tomu odporuje zase to, že Aristofanes v dřívějším výkladě první věc nepokládal za ideál, který v životě uskutečnění nedochází; neboť dříve připustil možnost uskutečnění první věci. Srv. 192 B *ὅταν — μέντοι καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχῃ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει*. Ale tento odpor musíme jednoduše na vědomí vzíti a nesmíme o odstranění odporu se pokoušeti.

---

*) Dle obyčejného pravidla znamenalo by příčestí *ἀπελθών* děj předchozí vzhledem k *τύχοι*. To však není logické; neboť naopak *τυχεῖν* jest čin předchozí, jehož výsledkem jest *εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν ἀπελθεῖν* (*ἀνελθεῖν*). Ale snad Aristofanes příčestí *ἀπελθών* (*ἀνελθών*) užil o současnosti = *εἰ τύχοι καὶ οὕτως εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν ἀπελθοι* (*ἀνέλθοι*). Viz »Dodatky«.

Symposion 194 A.

τὸν οὖν Σωκράτη εἰπεῖν, Καλῶς γὰρ αὐτὸς ἠγώνισαι, ὦ Ἐρυξίμαχε. εἰ δὲ γένοιο οὗ νῦν ἐγώ εἰμι, μᾶλλον δὲ ἴσως οὗ ἔσομαι, ἐπειδὰν καὶ Ἀγάθων εἴπῃ, εὖ καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο καὶ ἐν παντὶ εἴης, ὥσπερ ἐγὼ νῦν.

Takto interpungují vydavatelé a praví, že *εὖ καὶ μάλα* plněji řečeno místo obyčejného *εὖ μάλα*. Hirschig vyloučil *καὶ* a dle něho Baiter, Jahn psali *εὖ μάλ'*, kteréž rčení zvláště u Homera jest oblíbeno. S jiné strany navrženo vyloučení slov *καὶ μάλ'*.

Pomýšlel jsem kdysi na toto přemístění slov: *καὶ εὖ μάλ' ἂν φοβοῖο καὶ ἐν π. εἰ.* (*καί* — *καὶ* = et — et). Nyní však navrhuji jenom změnu interpunkce: *ἐπειδὰν καὶ Ἀγάθων εἴπῃ εὖ, καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο.* Příslovce *εὖ* jest zde poněkud neobyčejně, a l e s důrazem, položeno na konci věty, jako by Sokrates byl chtěl říci: »až i Agathon promluví, a s i c e d o b ř e p r o m l u v í«. Na podporu této interpunkce uvádím odpověď Agathonovu: *φαρμάττειν βούλει με, ἵνα θορυβηθῶ διὰ τὸ οἴεσθαι τὸ θέατρον προσδοκίαν μεγάλην ἕξειν, ὡς εὖ ἐροῦντος ἐμοῦ.* Myslím, že *εὖ* v odpovědi Agathonově poukazuje k předcházejícím slovům Sokratovým *ἐπειδὰν καὶ Ἀγάθων εἴπῃ εὖ*. Dále poukazuji k tomu, že slova Sokratova *ἐπειδὰν καὶ Ἀγάθων εἴπῃ εὖ* také poukazují ku p ř e d c h á z e j í c í m slovům. Sokrates míní: »až i A g a t h o n promluví dobře, jako ty jsi, Eryximachu, krásně promluvil«; srv. Sokratův výrok *καλῶς γὰρ αὐτὸς ἠγώνισαι.* Dále srv. to, že Sokrates po řeči Agathonově 198 A praví *ἆρά σοι δοκῶ . . . . ἀδεὲς πάλαι δέος δεδιέναι, ἀλλ' οὐ μαντικῶς, ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, εἰπεῖν, ὅτι Ἀγάθων θαυμαστῶς ἐροῖ, ἐγὼ δ' ἀπορήσοιμι.* Zde ovšem jest *θαυμαστῶς*, ale věrněji cituje Eryximachos: *μαντικῶς μοι δοκεῖς εἰρηκέναι, ὅτι Ἀγάθων εὖ ἐρεῖ.*

O rčení *καὶ ἐν παντὶ εἴης* praví Stallbaum »in summa consilii inopia versari«, pak uvádí Euthyd. 300 C *ἐν παντὶ ἐγενόμην ὑπὸ ἀπορίας*, a dokládá: »Plenius De Rep. IX, 505 C *ἐν παντὶ κακοῦ εἴη*«, čímž naznačuje bezpochyby, že *ἐν παντὶ εἶναι* skrácením z tohoto plnějšího výrazu vzniklo. Tento výklad bych však nepokládal za správný. Viz »Dodatky«.

Jahn vyloučil *ἴσως*. Ale myslím, že Sokrates, jehož zdvořilost Agathonovi prokazovaná má značný přídech ironie, úmyslně tímto *ἴσως* svou pochybnost o Agathonově řečnické způsobilosti naznačil. A opravdu řeč Agathonova není žádným mistrovským výkonem. V příčině formalné oplývá sice tato řeč hojnými rhetorickými okrasami ze zásobárny Gorgiovy vypůjčenými, ale právě to nemírné užívání čili zneužívání znešvařuje řeč Agathonovu a činí ji jednotvárnou. A horší bývá takováto jednotvárnost, jež z ustavičného a nemírného užívání okras vzniká, než jednotvárnost vznikající z jednoduchosti. V příčině obsahu pak jest řeč Agathonova velmi chatrná a nemá žádných hlubších myšlének, jaké se předce v řeči Eryximachově a Aristofanově vyskytují. Přihlížeje k této povaze a jakosti řeči

Agathonovy rozhodně opírám se mínění leckdy pronešenému, že v Symposiu jeví se vzhledem k pořádku řečí stupňování od Platona prý zamýšlené. Naopak Platon úmyslně nadutou a příliš strojenou, ale obsahem jalovou řeč Agathonovu, která jest skoro ještě chatrnější než řeč Faidrova, položil bezprostředně před výkladem Sokratovým, aby takto dle známého pravidla »contraria contrariis illustrantur« příkrý rozdíl řečí obou mužů zřejměji vynikl.

Symposion 194 B.

οὐ δήπου με οὕτω θεάτρου μεστὸν ἡγεῖ, ὥστε καὶ ἀγνοεῖν, ὅτι νοῦν ἔχοντι ὀλίγοι ἔμφρονες πολλῶν ἀφρόνων φοβερώτερόν εἰσι.

Jest to velmi zajímavý zjev, že tragický básník Agathon, jenž dramatického zápasu se súčastnil, úsudek obecenstva athenského takto zlehčuje. Tragičtí básníci, kteří zápas dramatický podstupovali, všemožně o dosažení vítězství usilovali a na vítězství takovém velmi si zakládali. I tento Agathon, jenž teď obecenstvem athenským pohrdá, bezpochyby byl při zápase dramatickém v napjatém očekávání, jak soud obecenstva dopadne,*) a kdyby před prohlášením vítězství někdo mu byl otázku položil, váží li si soudu obecenstva a bude-li pokládati vítězství své za důkaz soudnosti obecenstva, byl by zajisté ochotně a horlivě přisvědčil. I jeví se v tom, že nyní Agathon úsudkem obecenstva pohrdá a obecenstvu nerozumnost a nesoudnost vytýká, odpor. Buďto byl Agathon dříve, když o přízeň obecenstva se ucházel, neupřímný, jestliže totiž již tenkrát v srdci svém úsudku obecného množství hrubě si nevážil; anebo jest neupřímný nyní, když dobyv vítězství teď soudem obecenstva pohrdá. Za jeden den předce nemohl přesvědčení o cennosti nebo bezcennosti úsudku obecenstva změniti. Já myslím, že dle Platonovy intence nynější jeho pohrdání obecenstvem jest líčené a neupřímné. Platon chtěl tím honosivost Agathonovu charakterisovati, jenž nyní se tváří, jako by mu na úsudku obecenstva hrubě nezáleželo.**)

Že Sokrates Agathona nebral do opravdy, dokazuje jeho odpověď. Sokrates ironicky praví, že nechce se domnívati, že by Agathon chtěl

---

*) Ovšem byli ku posouzení ustanoveni soudcové zvláštní; ale že na rozhodnutí těchto soudců soud obecenstva dávaný na jevo pochvalou nebo opakem měl z pravidla vliv, o tom nelze pochybovati.

**) Že Agathon tímto zlehčováním obecenstvu athenskému ukřivdil, o tom nelze pochybovati. Neměl ovšem každý ten navštěvovatel divadla rozumného úsudku, ale že celkem obecenstvo athenské mělo jemný vkus a porozumění, toho důkazy hojné a spolehlivé máme. To obecenstvo, které mělo zálibu v tragoediích Sofokleových, bylo zajisté na vysokém stupni intelligence. Jemný vkus athenského obecenstva měl zajisté také na básnickou tvorbu veliký vliv. Tragoedie řecké jsou toho jasným důkazem, že básníci tragičtí musili horlivě se snažiti, aby tomuto obecenstvu vyhověli. Viz »Dodatky«.

přítomné hosti uraziti *(περὶ σοῦ τι ἐγὼ ἄγροικον δοξάζων)*. Agathon chtěl účastníkům symposia poklonu vzdáti porovnávaje jejich soudnost s nerozumností obecenstva; ale dobře mu vytýká Sokrates, že tito účastníci symposia byli také v tom obecenstvu divadelním *(ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἐκεῖ παρῆμεν καὶ ἦμεν τῶν πολλῶν)*, a že tedy ono pohanění padá také na účastníky symposia.

Upozorňuji také na to, že Sokrates ne bez příčiny praví *ἀλλ' εὖ οἶδα, ὅτι εἴ τισιν ἐντύχοις, οὓς ἡγοῖο σοφούς, μᾶλλον ἂν αὐτῶν φροντίζοις*. Sokrates úmyslně nepraví *εἴ τισιν ἐντύχοις σοφοῖς*, nýbrž *οὓς ἡγοῖο σοφούς* a dává tím na srozuměnou, že ti, které Agathon pokládá za moudré, nemusí ve skutečnosti moudrost míti.*)

Symposion 194 D.

εἰ δὲ ἄλλοις ἐντύχοις σοφοῖς, τάχ' ἂν αἰσχύνοιο αὐτούς, εἴ τι ἴσως οἷοιο αἰσχρὸν ὂν ποιεῖν· ἢ πῶς λέγεις; Ἀληθῆ λέγεις φάναι. Τοὺς δὲ πολλοὺς οὐκ ἂν αἰσχύνοιο, εἴ τι οἷοιο αἰσχρὸν ποιεῖν;

Ast vyloučil *ὂν* a navrhl *οἷοιο αἰσχρὸν ποιεῖν*. Stallbaum hájil *ὄν*: »Non est cur *ὄν* cum Astio delendum putes, siquidem sententia haec est: si quid facere te putes, quum tamen turpe sit, sc. facere«. Avšak není skutečně snadno, rukopisné podání *αἰσχρὸν ὄν* pokládati za přesné, když hned po tom Sokrates praví *εἴ τι οἷοιο αἰσχρὸν ποιεῖν*.

Symposion 194 DE.

καὶ τὸν Φαῖδρον ἔφη ὑπολαβόντα εἰπεῖν, Ὦ φίλε Ἀγάθων, ἐὰν ἀποκρίνῃ Σωκράτει, οὐδὲν ἔτι διοίσει αὐτῷ ὁπηοῦν τῶν ἐνθάδε ὁτιοῦν γίγνεσθαι, ἐὰν μόνον ἔχῃ ὅτῳ διαλέγηται, ἄλλως τε καὶ καλῷ. ἐγὼ δὲ ἡδέως μὲν ἀκούω Σωκράτους διαλεγομένου, ἀναγκαῖον δέ μοι ἐπιμεληθῆναι τοῦ ἐγκωμίου τῷ Ἔρωτι καὶ ἀποδέξασθαι παρ' ἑνὸς ἑκάστου ὑμῶν τὸν λόγον. ἀποδοὺς οὖν ἑκάτερος τῷ θεῷ οὕτως ἤδη διαλεγέσθω. Ἀλλὰ καλῶς λέγεις, ὦ Φαῖδρε, φάναι τὸν Ἀγάθωνα, καὶ οὐδέν με κωλύει λέγειν. Σωκράτει γὰρ καὶ αὖθις ἔσται πολλάκις διαλέγεσθαι.

Rettig uvádí Wolfův výklad slov *Σωκράτει — διαλέγεσθαι* »cum Socrate enim licebit et saepe alias disputare« a namítá: »Das wäre aber sehr unhöflich und entspräche nicht der Achtung, welche Agathon Sokrates überall erweist. Vielmehr: Sokrates wird auch späterhin noch sich öfter

*) Ovšem o něco dále praví Sokrates *εἰ δὲ ἄλλοις ἐντύχοις σοφοῖς*; ale tato slova musíme vyložiti ve smyslu dřívějších slov *οὓς ἡγοῖο σοφούς*.

mit mir unterhalten können, während für diese Rede nur der heutige Tag und die jetzige Gelegenheit bestimmt ist.«

Nemohu s tímto výkladem souhlasiti; neboť důvod Rettigův, že by slova Agathonova dle obyčejného výkladu*) byla »velmi nezdvořilá«, jest mylný a neplatný. Agathon upozorněn byl od Faidra, že, bude-li Sokratovi odpovídati, Sokratovi nebude pranic na tom záležeti, aby ustanovený programm byl zachován a splněn, totiž aby řeči ku poctě Erota ode všech byly prosloveny; on (Faidros) pak, že musí nad tím bdíti, aby každý svůj příspěvek řečnický, úmluvou dříve ustanovený, ku poctě boha Erota odvedl; až oba (Agathon a Sokrates) vykonají svou povinnost, pak mohou vespolek rozmlouvati. Na to Agathon odpovídá Faidrovi: »Dobře pravíš, a nic mi nepřekáží, abych neprosloval řeč svou (= a jsem hotov a ochoten hned svou řeč prosloviti); neboť se Sokratem bude mi možno, i jindy často rozmlouvati«. Agathon tedy naznačuje, že by jinak byl ochoten se Sokratem rozmlouvati a jemu odpovídati, jakož také již začal rozmluvu s ním vésti; ale upozornění Faidrovo pokládá za správné, totiž že programmu musí býti vyhověno, a kromě toho ví, že se Sokratem i jindy často bude moci rozmlouvati. Jaká pak v tom jest nezdvořilost?**) Naopak Agathon slovy *Σωκράτει γὰρ καὶ αὖθις ἔσται πολλάκις διαλέγεσθαι* naznačuje, že později naskytne se mu příležitost, aby o tom, o čem dnes dle ustanoveného programmu nelze se Sokratem rozmlouvati, s ním hovor vedl, a tím spolu naznačuje svou ochotu k pozdějšímu častému rozmlouvání se Sokratem. Musíme si dobře povšimnouti také slova *πολλάκις*. Nejen jednou, nýbrž často ochoten jest Agathon rozmlouvati se Sokratem.

Proč bychom tedy měli voliti výklad nepřirozený a nucený, který slovy Agathonovými *Σωκράτει — διαλέγεσθαι* se neodporučuje? Zajisté přirozený výklad jest, spojiti *Σωκράτει — διαλέγεσθαι* (se Sokratem rozmlouvati)***) a doplniti *μοι* k slovům *καὶ αὖθις ἔσται*. Nepřirozený výklad však jest spojiti *Σωκράτει ἔσται* a doplniti *μοι* ke slovu *διαλέγεσθαι*.

Zajímavý jest výraz *οὐδὲν ἔτι διοίσει αὐτῷ κτλ.* Na jevě jest, že slova ta znamenají, že Sokratovi nic nebude na tom záležeti, zdali se vykoná to, co bylo umluveno. Ale naskytuje se otázka týkající se významu slovesa *διαφέρειν* na tomto místě. *Διαφέρει* znamená »rozdíl jest, liší se«. *Οὐδὲν διαφέρει* = nečiní žádného rozdílu, jest to jednostejné. *Πολὺ διαφέρει ἀλέξασθαι ἢ μάχεσθαι* (Xen. Anab. III, 4, 33) veliký rozdíl jest v tom, brániti se nebo bojovati.

Tento význam rčení *οὐδὲν διαφέρει* přechází pak ve význam »nic na tom nezáleží« a tu jest velmi vhodnou analogií latinské interest. Toto sloveso původně znamenalo, že mezi dvěma předměty něco jest, co jejich místní souvislost přerušuje; z toho pak vyvinul se tropický význam »roz-

*) Výklad Wolfův jest totiž obyčejný a přirozený výklad.

**) Jinak se věc má v Protagoru, kde Alkibiades Hippiovu nabídku úsečně odbývá.

***) Srv. *ὅτῳ διαλέγηται.*

dílu, různosti, lišení se«; ale dále vyvinul se také význam »důležitosti a závažnosti«. Je-li jednostejné to či ono, není v tom žádné důležitosti. Činí-li to však rozdíl, je li to či ono, tu jeví se důležitost. A interest ve vazbě interest alicuius, interest mea atd. znamená »záleží někomu, záleží mně na tom«.

Τῶν ἐνθάδε znamená zde »z toho, co se zde dle naší úmluvy koná a konati má« t. j. aby každý dle pořadu řeč ku poctě boha Erota proslovil.

Symposion 195 A.

εἷς δὲ τρόπος ὀρθὸς παντὸς ἐπαίνου περὶ παντὸς λόγῳ διελθεῖν οἷος ὢν αἴτιος ὢν τυγχάνει περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος ᾖ.

Tak píše toto místo Rettig, přidržuje se co nejvíce rukopisného podání. Rukopisné podání jest *οἷος ὢν αἴτιος*, a v některých rukopisech *οἷος ὦν αἴτιος*. Baiter navrhl *οἷος ὅσων αἴτιος*, Badham *οἷος αὐτὸς ὢν τυγχάνει*, Voegelin *οἷος ὢν ὅσων*, Jahn *οἷος οἷων*, jak také Schanz a Hug píší.

Agathon na začátku řeči své vytkl předešlým řečníkům, že nechválili boha, nýbrž že blahořečili lidem, poněvadž se jim působením boha Erota velikých výhod dostalo (*ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαιμονίζειν τῶν ἀγαθῶν ὧν ὁ θεὸς αὐτοῖς αἴτιος*); jaký však ten bůh sám jest, jenž lidem těchto darů poskytl, nikdo prý neřekl. Na to následuje věta svrchu v textu podaná. A pak praví Agathon *οὕτω δὴ τὸν Ἔρωτα καὶ ἡμᾶς δίκαιον ἐπαινέσαι πρῶτον αὐτὸν οἷός ἐστιν, ἔπειτα τὰς δόσεις.* Poněvadž pak tato poslední slova, jak *οὕτω δή* zřejmě ukazuje, jsou ku předcházející větě *εἷς δὲ τρόπος — λόγος ᾖ* v tom poměru, že naznačují zvláštní jednotlivý případ, jenž předcházejícím všeobecným pravidlem říditi se musí, vychází z toho na jevo, že také ve větě všeobecné *εἷς δὲ τρόπος κτλ.* musí býti řeč o dvou věcech, t. j. předně jaký ten jest, jenž jest předmětem řeči, a za druhé co působí. Neboť ve zvláštní větě, která jest applikací předcházejícího všeobecného výroku, praví Agathon, že tedy řídě se všeobecným pravidlem naznačeným (*οὕτω δή*) musí nejprv Erota chváliti, jaký jest, a pak jeho dary.

Z toho tedy následuje, že konjektura Badhamova *οἷος αὐτὸς ὢν τυγχάνει* jest nesprávná, poněvadž tato konjektura jenom k jednomu z obou úkolů přihlíží.

Na správném základě jsou založeny konjektury Baiterova *οἷος ὅσων*, Voegelinova *οἷος ὢν ὅσων*, Jahnova *οἷος οἷων*, a také čtení Rettigovo *οἷος ὦν*. Ale namítám proti konjektuře Baiterově, Jahnově a proti čtení *οἷος ὦν*, že při nich pohřešuje se *ὤν*, což dle pravidla musí k *οἷος* přistoupiti, a to tím spíše, poněvadž u Platona přísné zachovávání tohoto

pravidla se jeví.*) Rozumí se samo sebou, že ani následující ὢν τυγχάνει nemůže také k οἷος patřiti. Mělo-li by ὢν τυγχάνει také k οἷος se vztahovati, musili bychom čísti οἷος χοἷων (nebo χὢν) αἴτιος ὢν τυγχάνει. — Avšak za pravděpodobnější pokládám tuto změnu: οἷος ὢν αὐτὸς οἷων αἴτιος ὢν τυγχάνει. Tomuto čtení nasvědčuje ὁποῖος δέ τις αὐτὸς ὢν τ. ἐδωρ., hlavně však slova ἐπαινέσαι πρῶτον αὐτὸν οἷός ἐστιν; neboť rozvedeme-li participialnou vazbu οἷος ὢν αὐτὸς οἷων κτλ. ve větu, obdržíme οἷός ἐστιν αὐτὸς καὶ οἷων αἴτιος ὢν τυγχάνει.

Symposion 195 A.

φημὶ οὖν ἐγὼ πάντων θεῶν εὐδαιμόνων ὄντων Ἔρωτα, εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν, εὐδαίμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον. ἔστι δὲ κάλλιστος, ὢν τοιόσδε.

Rettig (str. 228) myslí, že slovy εἰ θέμις καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν naznačeno, že jest toto tvrzení Agathonovo παιδιά, jakož Agathon na konci své řeči praví τὰ μὲν παιδιᾶς (197 E), a že tedy nezakládá se to jen na náboženské obavě (religiöse Scheu). Otázka, pronesl-li Agathon toto své tvrzení (εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν) opravdově dle svého přesvědčení, čili to hříčka, jest zde zbytečná. Slova εἰ θέμις — εἰπεῖν mohou předce jenom náboženskou obavu znamenati. A to jest pochopitelno! Neboť dle náboženských názorů Hellenův musí předce nejvyšší bůh Zeus býti εὐδαιμονέστατος. A proto přidává Agathon slova εἰ θέμις — εἰπεῖν, poněvadž jeho tvrzení odporuje běžným názorům náboženským.

Interpunkcí v textu podanou ἔστι δὲ κάλλιστος, ὢν τοιόσδε naznačil jsem již svou interpretaci tohoto místa. Rettig (str. 228) čte ἔστι δὲ κάλλιστος ὢν τοιόσδε, což jest obyčejné čtení, a praví: »Nicht ἔστι δὲ κάλλιστος, ὢν τοιόσδε. Es wird nämlich die Schönheit des Eros nicht aus seiner Jugend abgeleitet, sondern umgekehrt wird aus dem Begriffe der Schönheit seine Jugend gefolgert.«

Výklad tento jest mylný. Agathon slovy εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον naznačuje úkol své řeči, kterou chce prosloviti. Jeho tvrzení, že Eros jest εὐδαιμονέστατος, zakládá se na tom mínění, že jest κάλλιστος καὶ ἄριστος. Ale toho, že jest Eros κάλλιστος καὶ ἄριστος, posud nedokázal, nýbrž to chce teprv dokázati, a tím naznačil disposici své řeči, která ze dvou částí se skládá. V první části odůvodňuje

*) Hug doznává, že se očekává ὢν po οἷος, ale dokládá, že prý ὢν i jindy vynecháno jest, jako v podobném spojení u Platona Rep. VIII, 569 A γνώσεται — τότ' ἤδη ὁ δῆμος, οἷος οἷον θρέμμα γεννῶν ἠσπάζετό τε καὶ ἠύξε, kde se také spíše οἷος ὢν očekává. Ale toto místo jest bezpochyby porušeno. Dále praví Hug, že prý ὢν tím spíše mohlo se vynechati, poněvadž v této větě před τυγχάνει se ὢν vyskytuje. Ale toto ὢν těsně souvisí s τυγχάνει, a nelze nikterak si mysliti, že by mohlo toto ὢν nahraditi ὢν vynechané u οἷος.

své tvrzení, že jest *κάλλιστος* 195 B—196 B *πρῶτον μὲν νεώτατος — ἴζει καὶ μένει*). A tu uvádí na doklad svého tvrzení *κάλλιστος* nejenom že jest *νεώτατος* 195 BC, nýbrž také že jest *ἁπαλός* 195 DE*) a dále že jest *ὑγρὸς τὸ εἶδος* 196 A**). Agathon míní, že těmito třemi důvody *νεώτατος, ἁπαλώτατος, ὑγρὸς τὸ εἶδος* dokázal dostatečně***) své tvrzení, že jest *κάλλιστος*.

V druhé části své řeči pak Agathon odůvodňuje své tvrzení, že jest Eros *ἄριστος*, a toto odůvodnění počíná slovy 196 B *περὶ δὲ ἀρετῆς Ἔρωτος μετὰ ταῦτα λεκτέον*. I uvádí Agathon, aby odůvodnil své tvrzení *ἄριστος*:

1. *ὅτι Ἔρως οὔτ' ἀδικεῖ οὔτ' ἀδικεῖται*, a že tedy má spravedlivost (*δικαιοσύνη* 196 BC).

2. *πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ σωφροσύνης πλείστης μετέχει* (196 C).

3. *καὶ μὴν εἴς γε ἀνδρείαν Ἔρωτι οὐδὲ Ἄρης ἀνθίσταται* (196 D).

4. že přísluší Erotovi také *σοφία* (196 D násl.).

Aby tedy dokázal své tvrzení, že Eros jest *ἄριστος*, dokazuje, že má všechny ctnosti. Ovšem o zbožnosti (*ὁσιότης*) nemluví, poněvadž Eros sám jest bohem a ctnost *ὁσιότης* jenom u lidí se jeví.

Tuto svou argumentaci pak rekapituluje Agathon 197 C slovy *οὕτως ἐμοὶ δοκεῖ Ἔρως πρῶτος αὐτὸς ὢν κάλλιστος καὶ ἄριστος μετὰ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἄλλων τοιούτων αἴτιος εἶναι*.

Dle toho výkladu a rozboru není tedy nejmenší pochybnosti, že výklad slov *ἔστι δὲ κάλλιστος, ὧν τοιόσδε* »jest pak nejkrásnější, jsa takovýto (= poněvadž jest takovýto«) za správný se musí pokládati.

Symposion 195 AB.

πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὦ Φαῖδρε· μέγα δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ αὐτὸς παρέχεται, φεύγων φυγῇ τὸ γῆρας, ταχὺ ὂν δῆλον ὅτι· θᾶττον γοῦν τοῦ δέοντος ἡμῖν προσέρχεται. ὃ δὴ πέφυκεν Ἔρως μισεῖν καὶ οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ πλησιάζειν. μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ξύνεστί τε καὶ ἔστιν· ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.

Co se významu slov *φεύγων φυγῇ* týká, nelze pochybovati, že toto rčení znamená úsilovné a chvatné prchání. Stallbaum uvádí doklady z Lukiana, Libania, Aristeida a z Epinomidy, pak z 8. listu (pseudoplatonského). Nepochybuji, že všechny tyto doklady jsou pouhou reminiscencí a napodobením našeho místa. Mylně praví Stallbaum: »Nec abludit Hipp. mai.

*) *νέος μὲν οὖν ἐστι, πρὸς δὲ τῷ νέῳ ἁπαλός* 195 D.

**) *Νεώτατος μὲν δή ἐστι καὶ ἁπαλώτατος· πρὸς δὲ τούτοις ὑγρὸς τὸ εἶδος.*

***) Výslovně praví 196 B *περὶ μὲν οὖν κάλλους τοῦ θεοῦ καὶ ταῦτα ἱκανά*, ačkoliv by ovšem mohl ještě mnoho přidati: *καὶ ἔτι πολλὰ λείπεται.*

p. 292 A *ἂν μὴ ἐκφύγω φεύγων*«. Toto místo není podobné, nýbrž má zcela jiný ráz a význam. Zde *φεύγων* položeno o činu trvacím a o pokuse (de conatu), *ἐκφύγω* pak znamená čin dokonaný. V češtině velmi snadno každý porozumí slovům s řečtinou se shodujícím »neuteku-li utíkaje«. A zde také v němčině vhodně lze napodobiti »wenn ich fliehend (t. j. die Flucht versuchend) nicht entfliehe«.*)

Ačkoli však Platonovo Symposion jest jediným starším dokladem rčení *φεύγων φυγῇ*, nelze o přesnosti nikterak pochybovati. Ale pohřešuji u vydavatelů objasnění této zdánlivé tautologie. Já myslím, že v tomto rčení a v jiných podobných, ke kterým má býti zde poukázáno, podstatné jméno má význam praegnantní. V češtině bych zde vysvětlil význam výkladem »prchaje úprkem«; *φυγή* neznamená zde prchání jakékoli, nýbrž úsilovné a chvatné prchání.

Musíme zde v úvahu vzíti zvláště spojení slovesa s akkusativem vnitřního předmětu. Viz »Dodatky«.

Heusde vyloučil slova *ταχύ—προσέρχεται*: »a Platonis enim elegantia abhorrere frigidum hoc additamentum«. Dobře Rettig proti tomu namítl (Platon's Symposion, erklärt von G. F. Rettig str. 229), že se zde nejedná o Platona, nýbrž o Agathona. Také já při každé příležitosti, i v přednáškách i v publikacích, k tomu poukazuji, že Platon snažil se napodobiti způsob osob řečnících a že tedy nesmíme vše Platonovi přičítati, co se nám zdá býti nápadným. Agathon znal výroky básníků (jako Mimnerma, Theognida), že mládí rychle prchá a stáří příliš rychle přichází, a toho použil k tvrzení, že stáří jest rychlé (*ταχύ*) a že tedy Eros usilovně musí prchati před stářím. S tím pak spojil myšlénku, že Eros stáří nemiluje.

B *οὐ δόντος*, *T οὐδ' ὄντος*, Stobaios *οὐδ' ἐντός*, což jest přesné a nepochybné čtení. Ovšem smysl tohoto *οὐδ' ἐντός* mnohým nebyl znám, a z toho se vysvětluje porušení rukopisné *οὐ δόντος* a *οὐδ' ὄντος*, kteréžto čtení snažil se D' Orville (ad Charit. p. 254) obhájiti. Také zde však pohřešuji důkladný výklad čtení *οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ*.

Ast uvedl vhodnou parallelu z Thukydida II, 77 *ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι*. Rettig pak (str. 230) kromě toho uvádí Xen. Kyrop. I, 4, 23 *ἐντὸς βελῶν* a Eurip. Herc. fur. 991. Viz »Dodatky«.

Stallbaum, ač správně uvedl dle Asta Thukydidovo místo II, 77, mylně vykládá »ac ne cominus quidem appropinquat, s. ne prope quidem accedit«. Naopak měl vyložiti: »ac ne eminus quidem appropinquat«.

πλησιάζειν T a spolu Stobaios, *πλησιάζει B*. Čtení *πλησιάζει* jest také v jiných rukopisech podřízených běžné. Také zde jeví se důležitost rukopisu *T*; neboť *πλησιάζειν* pokládám za čtení nepochybně správné.

* * *

*) V češtině nesčíslněkrát podobné a velmi pěkné příklady se vyskytují, jako »prodával jsem, ale neprodal jsem«, nebo »přemlouval jsem ho, ale nepřemluvil jsem« (*ἔτειθον αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἔπεισα*), nebo »honil jsem ho dlouho, a předce jsem ho nedohonil«.

Velmi nesnadná jest otázka týkající se čtení rukopisného *μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ξύνεστί τε καὶ ἔστιν*. Podání toto jest zajisté velmi nápadné, a nelze se tomu diviti, že učiněny návrhy ke změně směřující. Bast (Krit. Versuch str. 56) navrhl *μετὰ δὲ νέων ξύνεστί τε καὶ ἀεὶ ἐστιν*, což později sám zavrhl. Sauppe navrhl *ἔστιν νέος*, což schváleno od Jahna, Schanze, Huga. Hug praví, že teprv tímto doplňkem *νέος* stává se *ἔστι* vedle *ξύνεστι μετὰ νέων* snesitelným. Winckelmann navrhl *ἕπεται* místo *ἔστιν*. Badham navrhl *ξύνεστιν· ἔστι γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχων*.

Já úplně souhlasím s míněním, že rukopisné podání nelze schváliti. Toto podání musilo by se vyložiti *ξύνεστί τε καὶ ἔστιν μετὰ νέων*. Ale to jest tautologie nesnesitelná. Avšak rovněž tak nemohu schváliti konjekturu *ἔστιν νέος*; neboť po předcházejících slovech *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν* jest toto *καὶ ἔστι νέος* velmi nápadné. Pochopitelno by bylo *μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ξύνεστι ὢν αὐτὸς νέος*, ale nikoli *ξύνεστί τε καὶ ἔστι νέος*.

Já navrhuji *μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ἔστι τε καὶ ξύνεστι*, čímž tautologie při rukopisném podání nesnesitelná se zmírňuje. K slovesu *ξύνεστι* doplniti se musí při této konjektuře *αὐτοῖς*. Ale podávám tento návrh jenom v tom smyslu, že musí ustoupiti každému návrhu lepšímu a pravdě podobnějšímu.

Symposion 195 BC.

ἐγὼ δὲ Φαίδρῳ πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν τοῦτο οὐχ ὁμολογῶ, ὡς Ἔρως Κρόνου καὶ Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερός ἐστιν, ἀλλά φημι νεώτατων αὐτὸν εἶναι θεῶν καὶ ἀεὶ νέον, τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεούς, ἃ Ἡσίοδος καὶ Παρμενίδης λέγουσιν, Ἀνάγκῃ καὶ οὐκ Ἔρωτι γεγονέναι, εἰ ἐκεῖνοι ἀληθῆ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἂν ἐκτομαὶ οὐδὲ δεσμοὶ ἀλλήλων ἐγίγνοντο καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ βίαια, εἰ Ἔρως ἐν αὐτοῖς ἦν, ἀλλὰ φιλία καὶ εἰρήνη, ὥσπερ νῦν, ἐξ οὗ Ἔρως τῶν θεῶν βασιλεύει.

Že Agathonova řeč logickým požadavkům nevyhovuje a že v ní úmyslná sofismata se nalezají, lze četnými doklady dokázati. Porovnáme-li místo zde uvedené s předcházejícím výkladem *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὦ Φαῖδρε — ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει*, shledáme, že Agathon dvě rozdílné věci směšuje. *Νέος* má dva významy »nový« a »mladý«. Naproti Faidrovu tvrzení, že Eros jest z nejstarších bohů, klade Agathon své tvrzení, že jest nejmladší *(νεώτατος)*, t. j. že se narodil nejpozději. Ale s tím slučuje Agathon spolu výklad, že Eros nestárne a že jest vždy mladistvý: *ἀλλὰ φημι νεώτατον αὐτὸν εἶναι θεῶν καὶ ἀεὶ νέον*.

Nápadná pak jest v této části *πρῶτον μὲν νεώτατος — ἐξ οὗ Ἔρως τῶν θεῶν βασιλεύει* (195 A—195 C) nelogičnost, jež se v pořadu myšlének jeví. Správný logický postup byl by tento:

1. These: *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν.* Odůvodnění této these: *Ἐγὼ δὲ Φαίδρῳ πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν τοῦτο οὐχ ὁμολογῶ, ὡς Ἔρως Κρόνου καὶ*

Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερός ἐστιν, ἀλλά φημι νεώτατον αὐτὸν εἶναι θεῶν,) τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεούς — τῶν θεῶν βασιλεύει.*

2. These: *Οὐ μόνον νέωτατος θεῶν Ἔρως, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ νέος.* Odůvodnění této these: *Μέγα δὲ τεκμήριον τῷ λόγῳ αὐτὸς παρέχεται, φεύγων φυγῇ — ἀεὶ πελάζει.*

Místo toho hned po thesi *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν* hned následuje důkaz a výklad ne o tom, že jest *νεώτατος θεῶν* (t. j. nejmladší z bohů = jenž nejpozději se narodil), nýbrž výklad o tom, že jest *νέος*. Pak teprv po tomto výkladě o ustavičné mladistvosti Erotově přichází Agathon k výkladu o thesi hned na začátku položené; v tomto výkladě pak zase se vyskytuje *καὶ ἀεὶ νέον*.

Další závada jest v tom, že celý výklad končí závěrkou *νέος μὲν οὖν ἐστι*. V této rekapitulaci však má býti zajisté také zmínka o tom, že jest Eros *νεώτατος*, ba tuto část výkladu vlastně pokládal za hlavní část. V rekapitulaci druhé 196 A nalezá se skutečně *νεώτατος μὲν δή ἐστι καὶ ἁπαλώτατος*. — Také jest nápadno, že bezprostředně před závěrkou *νέος μὲν οὖν ἐστι* nalezá se výklad o tom, že Eros jest *νεώτατος θεῶν*, ne o tom, že jest *ἀεὶ νέος*. Touto disposicí ta nesouměrnost a neshoda stává se ještě nápadnější.

Co má vzhledem k této neladnosti a nespořádanosti kritika činiti? Máme tuto nespořádanost jenom za vadu rukopisného podání pokládati a konjekturami o odstranění těch vad se pokoušeti, či máme všechno to Agathonovi za vinu klásti a to stanovisko zaujmouti, že chyby Agathonovy, od Platona úmyslně a vědomky do řeči Agathonovy vložené nesmíme opravovati?

Já zaujímám v této věci jakési střední stanovisko. Myslím, že se nemá vše měniti a opraviti, co se závadným býti jeví. Ale dvě chyby zdají se mi býti takovými, že dle mého mínění žák Gorgiův Agathon, jenž jinak podle pravidel rhetorických k disposici řeči přihlížel, nemohl se jich dopustiti. Tyto dvě chyby jsou jedna v úvodě tohoto výkladu, druhá v závěrce. V úvodě navrhuji *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὦ Φαῖδρε, καὶ νέος* (aneb snad *καὶ ἀεὶ νέος*). Toto *καὶ νέος (καὶ ἀεὶ νέος)* podává Agathonovi příležitost, aby nejdříve pojednal o tvrzení *καὶ νέος*; v druhé části pak vykládá thesi *νεώτατος θεῶν*. V závěrce pak navrhuji *νεώτατος μὲν οὖν θεῶν καὶ νέος ἐστί*, a slova *πρὸς δὲ τῷ νέῳ ἁπαλός* přihlížejí ovšem jenom k jedné části závěrky, totiž k slovům *καὶ νέος*. Nejsou tím všechny vady odstraněny, ale aspoň ty nejhrubší. To pokládám za nemožné, že by Platon byl Agathonovi úmyslně takovou chybu podložil, že v závěrce svého

*) Slova *καὶ ἀεὶ νέον* tu mají býti vynechána, poněvadž tato slova týkající se stálé mladistvosti Erotovy patří do druhé části.

výkladu o *νεώτατος*, na čem mu právě nejvíce záleželo,*) ani zmínky neučinil.

Ostatní chyby ponechávám; zvláště pak myslím, že slova *καὶ ἀεὶ νέον* (196 C) musí se podržeti, ač do tohoto výkladu nepatří. Jiná chyba jest, že přechod od první části výkladu (*νέος*) k druhé (*νεώτατος θεῶν*) není dobře a jasně naznačen. Tento přechod jest 195 B u slov *ἐγὼ δὲ Φαίδρῳ πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν κτλ.*

* * *

Schanz: »*πράγματα T*, Stobaeus: *γράμματα B.*« Také v ostatních rukopisech chybné *γράμματα* se vyskytuje. Důležitost rukopisu *T* tímto důležitým příkladem opět stvrzena. Poněkud divná jest ovšem vazba *τὰ δὲ παλαιὰ πράγματα περὶ θεούς*. Rettig (str. 231) praví »das unbeholfene *τὰ παλαιὰ πράγματα περὶ θεούς*.«

Místo *Παρμενίδης* navrhl Ast *Ἐπιμενίδης*, poněvadž nic není známo, že by Parmenides byl do své filosofické básně také mythy takové pojal, jaké v Hesiodově theogonii se nalezají. Také Schleiermacher a Zeller vyslovili podobnou pochybnost. Avšak také Macrobius praví Somn. Scip. I, 2: »Pythagoras ipse atque Empedocles, Parmenides quoque et Heraclitus de diis fabulati sunt.« Srv také Cic. N. D. I, 11.

Já myslím, že nemůže o tom býti pochybováno, že v básni Parmenidově se skutečně podobné mythy o vespolných nepřátelských skutcích bohů nalezaly, jako v Hesiodově theogonii 176 násl., 746 násl. To jest tímto místem Platonovým, které jest v zřejmém vztahu k Faidrovu výkladu 178 B, dokázáno. Agathonův účel jest dokázati, že Hesiodos a Parmenides sami sobě odporují. Faidros dovolával se Hesiodových slov *αὐτὰρ ἔπειτα — ἠδ' Ἔρος* a Parmenidova verše *πρώτιστον μὲν Ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων*, aby dokázal, že Eros patří k nejstarším bohům. Že v těchto verších Faidros shledával svědectví o tom, že Eros patří k nejstarším bohům, to mu Agathon nevytýká, a zajisté minil také sám, jako Faidros, že Hesiodos a Parmenides pokládali Erota za jednoho z nejstarších bohů. Ale v tom pochybil Faidros dle Agathonova mínění, že nepoznal, že tito básníci sami sobě odporují. Tím přichází jejich nespolehlivost na jevo, a nelze důvěřovati jejich výrokům, že Eros patří k nejstarším bohům. Že pak Faidros důvěřoval a své tvrzení na těchto výrocích založil, v tom pochybil.

---

*) Agathon jest povahy honosivé a rád kritisuje, což hned na začátku řeči se jeví. Řečníci dřívější pochybili. Nechválili boha, což bylo umluveno, nýbrž lidem blahořečili. Agathon se honosí, že tuto chybu postřehl a že ji napraví. Tak také Faidrovi vytýká chybu; neboť tím, že se Agathon slovy *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὦ Φαῖδρε* k Faidrovi obrací, naznačuje svou kritiku a polemiku. Na tom, že může Faidrovi nesprávnost dokázati, si nemálo zakládá. A o tom by neměla býti v závěrce, v které se předce nejdůležitější věci vytýkají, žádná zmínka?

Hesiodos a Parmenides sami sobě odporují, poněvadž vypravují o bozích takové věci, které dokazují, že tehdáž Erota ještě mezi nimi nebylo. Kdyby byl již tehdáž Eros mezi bohy byl, nebyly by se mohly udáti takové skutky, svědčící o vespolném nepřátelství, jako *ἐκτομαὶ καὶ δεσμοὶ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ βίαια*, o nichž Hesiodos a Parmenides vypravují.

Abych věc ještě jasněji naznačil, Agathon počíná si tak, jakoby chtěl Faidrovi říci: Ty se dovoláváš jistých výroků Hesiodových a Parmenidových, abys dokázal, že Eros patří k prvním a nejstarším bohům. Ale já se dovolávám jiných výroků týchž básníků, z kterých jde na jevo, že Eros tehdáž ještě nebyl, když bohové nepřatelsky proti sobě si počínali.

Pokládám tedy za zjištěné, že Agathonovo a (Platonovo) tvrzení jest správné, že také v Parmenidově básni podobné mythologické věci, jako v Hesiodově theogonii se nalezaly. Ale věc ta vyžaduje vysvětlení. Nepokládám za dostatečný Stallbaumův výklad: Quid vero, si Parmenides in altera carminis parte, nunc deperdita, vulgi opiniones de diis eorumque rebus gestis exposuerit?« *) Také já myslím, že tyto věci v druhé části Parmenidovy básně se nalezaly. Ale jak pak mohlo filosofovi Parmenidovi na mysl přijíti, vypravovati »vulgi opiniones de diis eorumque rebus gestis«?

To lze dvojím způsobem vysvětliti. Buďto Parmenides běžné mythy ve své básni uvedl, aby dokázal, že básníci, zvláště Homeros a Hesiodos nehodné a nedůstojné pověsti o bozích vypravují a mezi lidem rozšířili. A Agathon tomu neporozuměl, že Parmenides tato *παλαιὰ πράγματα* vypravuje, ale také kritisuje a zavrhuje, a praví o Hesiodovi i Parmenidovi jednostejně *ἃ . . . λέγουσιν*. Anebo Parmenides vypravoval tyto mythy, ale nemoha jim doslovně věřiti, poněvadž sám měl šlechetnější představy o bozích, vykládal mythy allegoricky.

Argumentace Agathonova zakládá se vlastně na hříčce *εἰ ἔρως* (láska) *ἐν αὐτοῖς ἦν* a *εἰ Ἔρως ἐν αὐτοῖς ἦν*.

Symposion 195 D.

νέος μὲν οὖν ἐστί, πρὸς δὲ τῷ νέῳ ἁπαλός· ποιητοῦ δ' ἔστιν ἐνδεὴς οἷος ἦν Ὅμηρος, πρὸς τὸ ἐπιδεῖξαι θεοῦ ἁπαλότητα. Ὅμηρος γὰρ Ἄτην θεόν τέ φησιν εἶναι καὶ ἁπαλήν· τοὺς γοῦν πόδας αὐτῆς ἁπαλοὺς εἶναι, λέγων

τῆς μένθ' ἁπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὔδεος
πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥ γε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει

καλῷ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίῳ τὴν ἁπαλότητα ἀποφαίνειν, ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει, ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ. τῷ αὐτῷ δὴ καὶ ἡμεῖς χρησόμεθα τεκμηρίῳ περὶ Ἔρωτος ὅτι ἁπαλός. οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων, ἃ ἐστιν οὐ πάνυ μαλακά, ἀλλ' ἐν τοῖς μαλακωτάτοις τῶν ὄντων καὶ βαίνει καὶ οἰκεῖ.

*) Také Hug: »Die Stelle, die Agathon im Auge hatte, konnte höchstens im zweiten Theile des Parmenideischen Lehrgedichtes, in der Lehre von der Welt des Scheines stehen.«

Orelli vyloučil slova *τοὺς γοῦν — βαίνει*, Jahn jenom slova *τοὺς γοῦν — εἶναι*. Že Orelliova athetese není správná, jest na jevě; neboť následující slova Agathonova (195 E) *οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων* poukazují zřejmě k tomu, že Agathon skutečně citoval verše Homerovy, v nichž jest *κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει*. Ale také skrovnější athetese Jahnova není pravděpodobna. Agathon honosí se svou důmyslností, a jest přirozeno, že přidává poznámku *τοὺς γοῦν πόδας αὐτῆς ἁπαλούς εἶναι*, což se shoduje s Homerovými slovy *τῆς μένθ' ἁπαλοὶ πόδες*. Z toho, že dle Homera nohy bohyně Aty jsou jemné, soudí Agathon, že Homeros vůbec Atu pokládal za jemnou, a tato konkluse Agathonova naznačena jest jeho přídavkem *τοῦς γοῦν πόδας αὐτῆς ἁπαλοὺς εἶναι*. Agathon tím ospravedlňuje svůj výrok *Ὅμηρος γὰρ Ἄτην θεόν τέ φησιν εἶναι καὶ ἁπαλήν*. Neboť mohlo by se mu namítnouti, že Homeros nepraví o Atě, že jest *ἁπαλή*. Ale Homeros aspoň *(γοῦν)* praví, že nohy její jsou jemné; a Agathon *ἁπαλότης* dle toho přenáší na celou bohyni. Ostatně dobře poukazuje Hug v »Kritischer Anhang« str. 224 k tomu, že 195 E Agathon praví *ἁπτόμενον οὖν ἀεὶ καὶ ποσί καὶ πάντῃ ἐν μαλακωτάτοις κτλ.*, a že toto *ποσί* potvrzuje přesnost slov *τοὺς γοῦν πόδας κτλ.*

Agathon sám užívá téhož důkazu (*τῷ αὐτῷ δὴ καὶ ἡμεῖς χρησόμεθα τεκμηρίῳ περὶ Ἔρωτος**) *ὅτι ἁπαλός*), aby dokázal, že *Ἔρως* jest *ἁπαλός* či vlastně *ἁπαλώτατος*. Agathon dokazuje Erotovu *ἁπαλότητα* tím, že *οὐκ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων, ἀλλ' ἐν τοῖς μαλακωτάτοις*, a že tedy má zajisté *ἁπαλοὺς πόδας* Je-li tomu tak, tedy sám jest *ἁπαλός*. Srv. *ἁπτόμενον οὖν ἀεὶ καὶ ποσὶν καὶ πάντῃ ἐν μαλ. τῶν μαλ.* atd.

Také z toho vychází na jevo, že slova *τοὺς γοῦν πόδας αὐτῆς ἁπαλοὺς εἶναι* jsou přesná.

Agathonova nelogičnost také zde se jeví. Chválí Homera, že krásného důkazu užil, aby dokázal jemnost bohyně Aty,**) totiž toho důkazu *ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ*. To vztahuje se k Homerovým slovům *οὐ γὰρ ἐπ' οὔδεος πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥ γε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει*. Ale hned na to připojuje ve svém výkladě o Erotovi polemickou poznámku *οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων* (= Hom. *κατ' ἀνδρῶν κράατα), ἃ ἐστιν οὐ πάνυ μαλακά*. Dříve tedy chválil Homerův výrok *ἀλλ' ἄρα ἥ γε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει*, nyní zase tento výrok kárá, poněvadž lebky lidí nejsou hrubě měkké. Toto pokárání jest proneseno s patrnou ironií, a jeví se zde opět honosivost a domýšlivost Agathonova. Dříve prohlásil, že postřehl chyby dřívějších řečníků a že chce okázati, jak se má řečniti. Teď i nad Homera se vynáší; seznal chybu u Homera

*) Za správné pokládám čtení *χρησόμεθα*, jež u Stobaia se nalezá, kdežto rukopisné podání jest *χρησώμεθα*. — Dále myslím, že rukopisné podání *περὶ Ἔρωτα* jest chybné. Neshledávám příčiny, proč by se nemělo správně psáti *περὶ Ἔρωτος*. Takovou chybu nechtěl předce zajisté Platon Agathonovi podložiti!

**) *καλῷ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίῳ τὴν ἁπαλότητα ἀποφαίνειν, ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ.*

a chce jemnost (*ἁπαλότης*) Erotovu lépe dokázati, než se Homerovi podařil důkaz jemnosti bohyně Aty. — Ale při tom honosivý mladík zapomněl, že krátce před tím Homerův důkaz pochválil: *καλῷ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίῳ τὴν ἁπαλότητα ἀποφαίνειν.*

* * *

V Homerově verši T 92 mají homerské rukopisy *τῇ μένθ'* a *οὔδει*. Že varianta *τῆς μένθ'* byla, dosvědčuje scholion Ven. A, z něhož se dovídáme, že Aristarchos schválil *τῇ*. Dle mého mínění mělo by se v Iliadě na základě Platonova svědectví psáti *τῆς* a *οὔδεος*. *Οὔδεος* jest také Stobaiem dosvědčeno. Kromě toho však jest pravděpodobno, že alexandrijští kritikové domnělou metrickou chybu *οὔδεος* chtěli opraviti změnou *οὔδει* nejsouce toho pamětlivi, že *οὔδεος* musí a může se čísti jako tvar dvouslabičný. Že Platon skutečně napsal *ἐπ' οὔδεος*, což jest v rukopisech Platonových, dokázáno parallelou *οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει, ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ*, dále *οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων*. Tím vyvrací se domněnka Hommelova, že Platon *ἐπ' οὔδει* napsal, ale kritikové že to změnili, aby nebylo zakončení obou veršů stejné. Kdyby byl Platon napsal *ἐπ' οὔδει*, nebylo by žádnému kritikovi přišlo na mysl, změniti to v *οὔδεος*, což chybným se mohlo zdáti v příčině metrické.

Symposion 195 E.

οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων, ἃ ἐστιν οὐ πάνυ μαλακά, ἀλλ' ἐν τοῖς μαλακωτάτοις τῶν ὄντων καὶ βαίνει καὶ οἰκεῖ. ἐν γὰρ ἤθεσι καὶ ψυχαῖς θεῶν καὶ ἀνθρώπων τὴν οἴκησιν ἵδρυται, καὶ οὐκ αὖ ἑξῆς ἐν πάσαις ταῖς ψυχαῖς, ἀλλ' ἥτινι ἂν σκληρὸν ἦθος ἐχούσῃ ἐντύχῃ, ἀπέρχεται, ἥ δ' ἂν μαλακόν, οἰκίζεται. ἁπτόμενον οὖν ἀεὶ καὶ ποσὶ καὶ πάντῃ ἐν μαλακωτάτοις τῶν μαλακωτάτων, ἁπαλώτατον ἀνάγκη εἶναι.

Velmi významný výraz *ἑξῆς* vykládá Hug »unterschiedslos«. Jest to ovšem dle smyslu správné. Ale vlastně *ἑξῆς ἐν πάσαις ταῖς ψυχαῖς* znamená »ve všech duších dle (nepřetržité) řady«, z čehož ovšem vyvinul se význam »ve všech duších bez rozdílu«, nebo ještě přesněji »ve všech duších ani jednu nevyjímaje, ve všech duších bez výjimky«.*) Rčení to zakládá se na té představě, jakoby všechny duše v jedné nepřetržité řadě stály, a každé z nich týká se čin naznačený; ani jednu duši při tom Eros nepřejde a nepřeskočí. Eur. Ifig. Aul. 341 *διδοὺς πρόσρησιν ἑξῆς πᾶσιν* = oslovuje všechny, jak v řadě stáli, jednoho po druhém, žádného nevyjímaje. Srv. lat. continue omnes.

*) Rozumí se samo sebou, že nereflektuji zde na zápor *οὐκ*, nýbrž vykládám jen výraz kladný.

Místo *τῶν μαλακωτάτων* navrhl Naber (Mnemos. [2] I 340) *τῶν μαλακῶν*. Avšak Agathon libuje si v takových důrazných výrazech, a nesmíme jeho dikci opravovati s tím úmyslem a v tom směru, aby se stala podobnější slohu obyčejnému. Ostatně jest *ἐν μαλακωτάτοις τῶν μαλακωτάτων* zcela ve shodě s dřívějšími výroky Agathonovými. Eros přebývá *ἐν ἤθεσι καὶ ψυχαῖς θεῶν καὶ ἀνθρώπων*, tedy dle slov Agathonových *ἐν τοῖς μαλακωτάτοις τῶν ὄντων*. Avšak dále praví Agathon, že i z duší si vybírá ty, které jsou měkké (*ἢ δ' ἂν μαλακόν*), tvrdých duší se vzdaluje. Agathon měl na mysli, že si Eros vybírá ty nejměkčí duše. *Τῶν μαλακωτάτων* znamená duše vůbec naproti lebkám a tělům; *ἐν μαλακωτάτοις* pak znamená ty duše, které mezi všemi jsou nejměkčí a nejjemnější. Naber spíše by byl mohl učiniti námitku proti superlativu *ἐν μαλακωτάτοις*; neboť Agathon vykládaje o vybírání duší užil positivu *μαλακόν*, ne superlativu.

Rukopisné podání jest zcela správné. Spojení dvou superlativů za příčinou stupňování co nejdůraznějšího nevyskytuje se sice zhusta, ale doklady, jež se vyskytují, postačují. Srv. Sof. Fil. 65 *ἔσχατ' ἐσχάτων κακά*. Podobně Platon Kratyl. 427 E *ὃ δὴ δοκεῖ ἐν τοῖς μεγίστοις μέγιστον εἶναι* (dle nejlepšího rukopisného podání).

Symposion 196 A.

νεώτατος μὲν δὴ ἐστι καὶ ἁπαλώτατος, πρὸς δὲ τούτοις ὑγρὸς τὸ εἶδος. οὐ γὰρ ἂν οἷός τ' ἦν πάντῃ περιπτύσσεσθαι οὐδὲ διὰ πάσης ψυχῆς καὶ εἰσιὼν τὸ πρῶτον λανθάνειν καὶ ἐξιών, εἰ σκληρὸς ἦν. συμμέτρου δὲ καὶ ὑγρᾶς ἰδέας μέγα τεκμήριον ἡ εὐσχημοσύνη κτλ.

Jahn vyloučil slova *καὶ ὑγρᾶς*, čemuž Hug přisvědčil. Vermehren místo těch slov navrhl *τρυφερᾶς*, Sehrwald *καὶ ἁβρᾶς*. V řeči Agathonově však toto *καὶ ὑγρᾶς* nemůže a nesmí býti vynecháno. Agathon chtěl říci: *συμμέτρου δὲ ἰδέας καὶ ὑγρᾶς ἰδέας* (což právě chce Agathon dokázati; neboť jeho these jest *ὑγρὸς τὸ εἶδος*) *μέγα τεκμήριον ἡ εὐσχημοσύνη*. Kdybychom *καὶ ὑγρᾶς* vyloučili, ztratí se úplně souvislost s tou thesí, kterou Agathon chce dokázati, totiž že Eros jest *ὑγρὸς τὸ εἶδος*. Agathon úmyslně klade *σύμμετρου* a *ὑγρᾶς* co synonyma, aby své tvrzení *ὑγρὸς τὸ εἶδος* mohl dokázati.

Symposion 196 AB.

ἀσχημοσύνῃ γὰρ καὶ Ἔρωτι πρὸς ἀλλήλους ἀεὶ πόλεμος. χρόας δὲ κάλλος ἡ κατ' ἄνθη δίαιτα τοῦ θεοῦ σημαίνει· ἀνανθεῖ γὰρ καὶ ἀπηνθηκότι καὶ σώματι καὶ ψυχῇ καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν οὐκ ἐνίζει Ἔρως, οὗ δ' ἂν εὐανθής τε καὶ εὐώδης τόπος ᾖ, ἐνταῦθα καὶ ἵζει καὶ μένει.

Agathon v tomto výkladě jenom k tomu přihlíží, co lásku vzbuzuje a předmětem lásky jest (*τὸ φιλούμενον*, abych užil výrazu z rozmluvy Lysis); jeho slova *ἐνταῦθα καὶ ἵζει καὶ μένει* (Eros) vztahují se jenom k tomu, že půvabnost a kvetoucí sličnost Erota k sobě připoutává. Proměníme-li celou tuto básnickou hojnost slov v jednoduchou prosu, jest myšlénka: *οἱ καλοὶ φιλοῦνται.* Ale hledíme-li k tomu, že *Ἔρως ἐνταῦθα μένει* může také míti činný význam, t. j. tážeme-li se, kdo jest milujícím (*ὁ φιλῶν*), jest odpověď *οὐ μόνον οἱ καλοὶ φιλοῦσι καὶ ἐρῶσι, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ καλοί.*

Symposion 196 B.

περὶ μὲν οὖν κάλλους τοῦ θεοῦ καὶ ταῦτα ἱκανά, καὶ ἔτι πολλὰ λείπεται. περὶ δὲ ἀρετῆς Ἔρωτος μετὰ ταῦτα λεκτέον. τὸ μὲν μέγιστον, ὅτι Ἔρως οὔτ' ἀδικεῖ οὔτ' ἀδικεῖται οὐθ' ὑπὸ θεοῦ οὔτε θεόν, οὔθ' ὑπ' ἀνθρώπου οὔτε ἄνθρωπον. οὔτε γὰρ αὐτὸς βίᾳ πάσχει, εἴ τι πάσχει· πᾶς γὰρ ἑκὼν Ἔρωτι πᾶν ὑπηρετεῖ· ἃ δ' ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ, φασὶν οἱ πόλεως βασιλῆς νόμοι δίκαια εἶναι.

Rettig vyslovil mínění dle mého úsudku zcela správné, že slova *καὶ ἔτι πολλὰ λείπεται* jsou zřejmou protivou výroku Eryximachova 188 E. Eryximachos slovy *ἴσως μὲν οὖν καὶ ἐγὼ τὸν Ἔρωτα ἐπαινῶν πολλὰ παραλείπω, οὐ μέντοι ἑκών γε. ἀλλ' εἴ τι ἐξέλιπον, σὸν ἔργον, ὦ Ἀριστόφανες, ἀναπληρῶσαι* se omlouvá, jestliže mnoho vynechal, co ještě mělo býti řečeno, a praví, že to nevynechal úmyslně. Ale Agathon narážeje patrně na tato slova praví, že úmyslně mnoho vynechává, ponévadž i to, co řekl, již jest dostatečné. Platon zde zase naznačuje honosivou domýšlivost mladíka toho, jenž myslí, že to co řekl, jest tak výborné a přesvědčivé, že to musí za dostatečné býti uznáno. Ale zároveň také honosí se tím, že by mohl o této věci ještě mnoho krásného říci.

Důkaz o spravedlivosti Erotově provedl Agathon týmž sofistickým a prázdným způsobem, jako v celé jeho řeči opravdovost a důkladnost se pohřešuje. Argumentace jeho jest tato: *πᾶς ἑκὼν Ἔρωτι πᾶν ὑπηρετεῖ· ἃ δ' ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ, δίκαιά ἐστι.* Tedy neužívá Eros násilí *(οὔτε ποιῶν ποιεῖ βίᾳ)*, tedy *οὐκ ἀδικεῖ*, tedy má spravedlivost. — Největší chyba jest v tvrzení *ἃ δ' ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ, δίκαιά ἐστι.* Touto zásadou by všechen ethický řád ve světě se zvrátil a zničil. Neboť kdyby dle tohoto zcela všeobecného tvrzení někdo samochtě ochoten byl druhému k nejhorším věcem nápomocen býti, bylo by to *δίκαιον*; každé ochotné propůjčování se k nejhnusnějším zločinům a nespravedlivostem bylo by spravedlivým činem. Agathon použil a zneužil některých jednotlivých případů, v nichž to, *ὃ ἄν τις ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ*, jest spravedlivo, anebo lépe řečeno ne nespravedlivo (*οὐκ ἄδικον*), k vyslovení

chybného výroku všeobecného. Přenechá-li někdo dobrovolně část svého jmění někomu, nejedná ten, kdo dobrovolný ten dar přijímá, nespravedlivě, a říkává se také, ovšem méně přesně, že nabyl toho jmění spravedlivě. Naproti tomu, kdo tajně nebo násilně někomu proti jeho vůli něco odcizí, jedná nespravedlivě. Ale jednotlivých případů nesmí se zneužíti ke generalisování takovému, že všechno, *ἃ ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ*, jest spravedlivo. — Již Aristoteles Eth. Nikom. II, 3, 1105, pak V, 13, 1137, 18 násl. tuto nesprávnost vytkl.

Agathonovi jde o to, aby jakýmkoli způsobem, třebas zcela lichým a sofistickým, dokázal to, co si umínil, totiž spravedlivost Erotovu, i neštítí se při tom ani takových tvrzení, jichž nesprávnost jemu samému zajisté byla zcela zřejma; počíná si jako žák svých učitelů sofistů. Tak na př. Agathon zajisté věděl, že Eros jest často příčinou nespravedlivého jednání, a předce neváhal tvrditi *Ἔρως οὔτ' ἀδικεῖ*. Což nevěděl, že ve skutečnosti často se jeví, že láskou bývají lidé k velikým nespravedlivostem sváděni? Což neznal veršů staršího svého a slavnějšího vrstevníka Sofoklea Ant. 791 násl.

Neznal obou tragoedií Euripidových o Hippolytovi, z nichž pozdější se nám zachovala? Atd.

Aby mohl Agathon řeč svou co možná nejvíce antithesemi okrášliti, připojil také *οὔτ' ἀδικεῖται*, ačkoli to k věci samé nepatří. Tím nabyl zároveň možnosti k užití chiasmu, na němž si zajisté nemálo zakládal: *οὔτ' ἀδικεῖ οὔτ' ἀδικεῖται οὔθ' ὑπὸ θεοῦ οὔτε θεόν κτλ.*

Symposion 196 C.

πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ σωφροσύνης πλείστης μετέχει. εἶναι γὰρ ὁμολογεῖται σωφροσύνη τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, Ἔρωτος δὲ μηδεμίαν ἡδονὴν κρείττω εἶναι· εἰ δὲ ἥττους, κρατοῖντ' ἂν ὑπὸ Ἔρωτος, ὁ δὲ κρατοῖ, κρατῶν δὲ ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὁ Ἔρως διαφερόντως ἂν σωφρονοῖ.

Hug: »Der Trugschluss liegt hauptsächlich darin, dass der Eros im Untersatz als abstracte *ἐπιθυμία* gefasst ist, im Schlusssatz als moralische Person, ferner schliesst nicht jedes *κρείττω εἶναι* ein *κρατεῖν* im Sinne des Kampfes und Sieges über andere in sich.« Ale hlavní chyba tohoto sofismatu jest ta, že *ἔρως* jest také *ἐπιθυμία*. Vyslovuje-li se tedy definice, že *σωφροσύνη* jest *τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν*, jest mezi těmito chtíči také *ἔρως*; i musil by tedy Eros, aby mohl býti pokládán za *σωφροσύνη*, vládnouti nejen nad ostatními chtíči a libostmi (*κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν*), nýbrž také nad sebou samým; Eros musil by býti *ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ*. V tom hlavně se jeví klamnost argumentace Agathonovy; neboť kdyby Eros (eros) vládl nad sebou samým, nebyl by to

Eros (eros), nýbrž pravý opak Erota, bylo by to zdržování se lásky a bojování proti lásce. Eros bývá často a u mnohých lidí nejmocnějším chtíčem, jenž ostatní chtíče zatlačuje,*) a právě v krocení tohoto chtíče jeví se hlavně ctnost *σωφροσύνη*.

Místo *πλείστης* navrhl Cobet zbytečnou konjekturu *πλεῖστον*, tvrdě, že *πλείστης* není v příčině grammatické správné a uváděje Fileb. 56 C.

Právem zamítl Rettig tuto konjekturu a poukázal k Politiku 273 B.

Symposion 196 CD.

καὶ μὴν εἴς γε ἀνδρείαν Ἔρωτι οὐδὲ Ἄρης ἀνθίσταται. οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης, ἀλλ' Ἔρως Ἄρη, Ἀφροδίτης, ὡς λόγος· κρείττων δὲ ὁ ἔχων τοῦ ἐχομένου· τοῦ δ' ἀνδρειοτάτου τῶν ἄλλων κρατῶν πάντων ἂν ἀνδρειότατος εἴη.

Kdyby byl Agathon jen poněkud způsobilý k věcnému a logickému uvažování, mohl se svého stanoviska udatnost a srdnatost Erotovu snadno jinakým způsobem dokázati. Mohl říci, že láska způsobuje často velikou, ba podivuhodnou srdnatost a odhodlanost, tak že i k nasazení a obětování života vede. Rodičové z lásky k dětem vzdorují největším nebezpečenstvím a aby je zachránili, ani vlastního života nešetří. Také láska k vlasti vybízí k hrdinnému boji a nešetření vlastního života. Z lásky k ženě aneb k dívce milované ochoten jest milující podstoupiti největší nebezpečenství. Takovým způsobem**) mohl Agathon se svého stanoviska Erotovu *ἀνδρείαν* dokazovati. Ale Agathon buď nechtěl nebo nemohl. Možno ovšem, že Platon Agathonovu logickou nezpůsobilost poněkud zveličil tak jako Protagora, Gorgia a j. příliš nepříznivě a nespravedlivě charakterisoval. Ale nezdá se mi, že bychom měli vzhledem k Agathonovi u Platona přílišnou hyperbolu nepříznivého líčení předpokládati, nýbrž myslím, že celkem Platon věrný a spolehlivý obraz podal. Soudím tak z těchto dvou důvodů:

---

*) To ovšem Agathon pravdivě řekl, *Ἔρωτος μηδεμίαν ἡδονὴν κρείττω εἶναι*, jen že měl ještě přidati »obyčejně«. U některých lidí však převládají jiní chtíčové. Nesmyslnost Agathonovy argumentace přichází na jevo také z toho, že dle toho, jaký chtíč u lidí jest nejmocnější, ten by byl dle Agathona *σωφροσύνη*. Jest na př. mnoho lidí, u nichž pijanství jest nejmocnějším chtíčem a zatlačuje ostatní chtíče. Užije-li se Agathonovy argumentace, vyjde výsledek, že pijanství jest *σωφροσύνη*. Atd.

**) Agathon mohl poukázati k výroku Faidrovu 179 A *καὶ μὴν ἐγκαταλιπεῖν γε τὰ παιδικὰ ἢ μὴ βοηθῆσαι κινδυνεύοντι οὐδεὶς οὕτω κακός, ὅντινα οὐκ ἂν αὐτὸς ὁ Ἔρως ἔνθεον ποιήσειε πρὸς ἀρετήν, ὥσθ' ὅμοιον εἶναι τῷ ἀρίστῳ φύσει*, kterýžto krásný výrok ovšem bohužel k paederastii se vztahuje. Také mohl Agathon na důkaz Erotovy statečnosti uvésti to, co později Sokrates 207 B o zvířatech praví *„ἔπειτα περὶ τὴν τροφὴν τοῦ γενομένου, καὶ ἕτοιμά ἐστιν ὑπὲρ τούτων καὶ διαμάχεσθαι, τὰ ἀσθενέστατα τοῖς ἰσχυροτάτοις καὶ ὑπεραποθνήσκειν, καὶ αὐτὰ τῷ λιμῷ παρατεινόμενα ὥστ' ἐκεῖνα ἐκτρέφειν, καὶ ἄλλο πᾶν ποιοῦντα“* atd.

Symposion složeno od Platona po r. 385 př. Kr., jak anachronismus v řeči Aristofanově 193 A se nalezající dokazuje. V tomto pozdějším věku byl Platon mírnějším a klidnějším posuzovatelem lidských chyb, omylů a slabostí, než dříve. S tohoto stanoviska vysvětluji si na př. to, že charakteristika Aristofanova v Symposiu není nepříznivá. Zdálo se to leckomus podivným, ale tímto způsobem, jejž zde naznačuji, lze to vysvětliti. Viz »Dodatky«.

Druhý důvod pak jest, že Agathon byl mladík nezkušený a honosivý a že Platon, jak z celé řeči patrno, skutečně se snažil, aby dikci tohoto žáka Gorgiova napodobil, tak jako i způsob jiných řečníků v Symposiu napodoboval.

Agathon tedy místo toho, aby rozumně si počínal, lichým sofismatem chce dokázati, že Eros jest *ἀνδρειότατος*. Ani Ares, bůh udatnosti, nemůže prý se Erotovi rovnati. Proč? *Οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης, ἀλλ' Ἔρως Ἄρη, Ἀφροδίτης, ὡς λόγος*. Lichá sofistická hříčka slov *Ἔρως* a *ἔρως*. Ares měl zajisté *ἔρωτα Ἀφροδίτης* (lásku k Afroditě), ale Agathon béře *ἔχειν* v jiném smyslu a klade *Ἔρως* místo *ἔρως*, i tvrdí dle toho *οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης*. Tvrdí dále naopak, že *Ἔρως Ἄρη ἔχει*, totiž *Ἀφροδίτης*.*) Opět tedy hříčka slovní zakládající se na zaměnění slov *Ἔρως* a *ἔρως*.

Symposion 196 E.

καὶ πρῶτον μέν, ἵν' αὖ καὶ ἐγὼ τὴν ἡμετέραν τέχνην τιμήσω ὥσπερ Ἐρυξίμαχος τὴν αὑτοῦ, ποιητὴς ὁ θεὸς σοφὸς οὕτως ὥστε καὶ ἄλλον ποιῆσαι· πᾶς γοῦν ποιητὴς γίγνεται, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν, οὗ ἂν Ἔρως ἅψηται. ᾧ δὴ πρέπει ἡμᾶς μαρτυρίῳ χρῆσθαι, ὅτι ποιητὴς ὁ Ἔρως ἀγαθὸς ἐν κεφαλαίῳ πᾶσαν ποίησιν τὴν κατὰ μουσικήν. ἃ γάρ τις ἢ μὴ ἔχει ἢ μὴ οἶδεν, οὔτ' ἂν ἑτέρῳ δοίη οὔτ' ἂν ἄλλον διδάξειε. καὶ μὲν δὴ τήν γε τῶν ζῴων ποίησιν πάντων τίς ἐναντιώσεται μὴ οὐχὶ Ἔρωτος εἶναι σοφίαν, ᾗ γίγνεταί τε καὶ φύεται πάντα τὰ ζῷα;

Bodl. *καὶ πρῶτον μὲν αὖ καὶ ἐγώ*. *T* má správné čtení *καὶ πρῶτον μέν, ἵν' αὖ καὶ ἐγώ*. Stobaios *ἵν' οὖν*. Ale poněvadž zde Agathon poukazuje na Eryximachova slova 186 B *ἵνα καὶ πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην*, jest *αὖ* přesné a výborné čtení.

Slova *τὴν κατὰ μουσικήν* za interpolaci Sauppe, Jahn, Voegelin. Já připouštím, že vzhledem k slovům předcházejícím by postačovalo *πᾶσαν ποίησιν (ποίησις* v užším smyslu o básnictví), poněvadž v předcházejících slovech řeč jest jenom o básnících (*ποιητής* = básník). Ale Agathon přihlíží zde k dalšímu výkladu, v němž *ποίησις* ve smyslu vše obecném »tvoření« se vyskytuje; a proto přidává omezení *τὴν κατὰ μουσικήν* opp. *τήν γε τῶν ζῴων ποίησιν*.

*) To zakládá se na známé řecké (a latinské) vazbě.

Se slovy *ἃ γάρ τις ἢ μὴ ἔχει . . . διδάξειε* srv. Epikt. Encheir. 31 *τίς δὲ δοῦναι δύναται ἑτέρῳ ἃ μὴ ἔχει αὐτός;*

Symposion 197 A.

τοξικήν γε μὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ μαντικὴν Ἀπόλλων ἀνεῦρεν, ἐπιθυμίας καί ἔρωτος ἡγεμονεύσαντος, ὥστε καὶ οὗτος Ἔρωτος ἂν εἴη μαθητής, καὶ Μοῦσαι μουσικῆς καὶ Ἥφαιστος χαλκείας καὶ Ἀθηνᾶ ἱστουργίας καὶ Ζεὺς κυβερνᾶν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

Hyperbolická chvalořeč Agathonova dosahuje zde a v následující části svého vrchole. Eros jest vlastně tvůrcem všech umění, jichž vynalezení rozličným bohům se přičítalo. Apollon dle mythologie jest tvůrcem lukostřelství, lékařství, věštectví; ale Apollon jest v tom jen žákem Erotovým. Také Musám, Hefaistovi, Atheně, ba i Zevovi nepřísluší zásluha, která se jim v mythech přičítá, nýbrž Erotovi. A jak odůvodňuje Agathon toto smělé tvrzení? Velmi pohodlným a takřka naivním tvrzením! Tito bohové měli snahu a touhu po vynalezení těch umění, jež vynalezli; ale touha jest *ἔρως* (Agathon přidává k *ἐπιθυμίας* hned *καὶ ἔρωτος)*; ihned pak místo *ἔρως (= ἐπιθυμία)* klade *Ἔρως*, a tak se objevuje Eros jako vlastní tvůrce všech těch umění. — Ale Agathon zapomněl na to, že týmž právem a dle též argumentace mohl by Eros i za původce věcí hanebných býti pokládán; jsouť v mythologii i tací bohové a takové bohyně, jichž působením hanebné věci se konají.

Ast slova *καὶ Μοῦσαι μουσικῆς* vyložil v ten smysl, že nominativy *Μοῦσαι, Ἥφαιστος* atd. vztahují se k *ἀνεῦρεν* a *μαθητὴς ἂν εἴη* a genetivy *μουσικῆς* atd. že závisí na slovech *ἐπιθυμίας καὶ ἔρωτος ἡγεμονεύσαντος*, která prý se zde musí doplniti. Stallbaum v 2. vydání k *Μοῦσαι* atd. doplnil *Ἔρωτος ἂν εἴησαν μαθηταί* a genetivy *μουσικῆς, χαλκείας* atd. spojil s *ἔρωτος* »quod et si de Amore deo intelligitur, tamen simul pro appellativo accipiendum est«. Od tohoto nesprávného výkladu však Stallbaum v 3. vydání odstoupil a dobře vyložil *καὶ Μοῦσαι Ἔρωτος ἂν εἴησαν μαθηταί μουσικῆς*, při čemž *μαθηταί* spojeno s dvěma genetivy, a sice s přivlastňovacím genetivem *Ἔρωτος* a s předmětným genetivem věci *μουσικῆς*. Vermehren uvádí za příklad Rep. X, 599 C *τίνας μαθητὰς ἰατρικῆς κατελίπετο;*

Podivné jest rukopisné podání *κυβερνᾶν*. V starších vydáních čte se *κυβερνήσεως*, což se nalézá ve Vindob. 21. Jahn přijal v text rukopisné *κυβερνᾶν*, což vydavatelé novější (Rettig, Schanz, Hug a j.) schvalují, míníce, že *Ζεὺς κυβερνᾶν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων* jest vzato z verše některého tragického básníka; tím prý se nejsnáze vysvětluje změna vazby (infinitiv místo genetivu) a smělé spojení *κυβερνᾶν τινος*. Tak vykládá Hug dle Usenera, i naznačuje také v textu tiskem slova *κυβερνᾶν — ἀνθρώπων* co citát (rovněž tak Schanz).

Já souhlasím s názorem, že Agathon užil básnického citátu, snad citátu ze své vlastní tragoedie, také s tím souhlasím, že v tomto básnickém citátu *κυβερνᾶν* spojeno s genetivem ovládaného předmětu,*) ale že by byl infinitiv *κυβερνᾶν* položil na roveň genetivům *μουσικῆς, χαλκείας, ἱστουργίας,* zdá se mi býti vazbou drsnou a nemožnou. Drsnost vazby by se odstranila konjekturou *τοῦ κυβερνᾶν.* Avšak snad pravděpodobnější jest čtení *καὶ Ζεὺς κυβερνῶν θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων* (totiž *μαθητὴς ἂν εἴη Ἔρωτος,* a k *μαθητής* by se zde z *κυβερνῶν* dle smyslu doplnilo *τοῦ κυβερνᾶν*).

Symposion 197 B.

ὅθεν δὴ καὶ κατεσκευάσθη τῶν θεῶν τὰ πράγματα Ἔρωτος ἐγγενομένου, ὑῆλον ὅτι κάλλους· αἴσχει γὰρ οὐκ ἔπεστιν Ἔρως. πρὸ τοῦ δέ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, πολλὰ καὶ δεινὰ θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς Ἀνάγκης βασιλείαν· ἐπειδὴ δ' ὁ θεὸς οὗτος ἔφυ, ἐκ τοῦ ἐρᾶν τῶν καλῶν πάντ' ἀγαθὰ γέγονε καὶ θεοῖς καὶ ἀνθρώποις.

Někteří vykladatelé příliš velikou čest prokazují řeči Agathonově, shledávajíce v ní hluboké myšlénky a tušení pravdy. Tak na př. Rettig praví (str. 241): »Diese ahnungsvolle Bemerkung Agathons, dass Eros auf das Schöne gehe, ist nun auch der durchschlagende Grund, wesswegen wir seine Rede zum zweiten Theile des Werkes rechnen müssen. Vgl. die Einleitung«. V úvodě pak Rettig sice některé chyby v řeči Agathonově vytýká, ale celkem pokládá tuto řeč za velmi významnou a důležitou. Na str. 27 praví: »Wir werden uns dem Eindruck einer nicht gewöhnlichen Bedeutung dieser Rede nicht entziehen können«. Na to uvádí Rettig některé momenty, na které upozorňuje, a sice »dass diese Rede es ist, welche die Untersuchung über das Wesen des Eros, wenn sie es auch nicht zur Darstellung bringt, doch wenigstens anregt«. A co shledáváme v řeči Agathonově? Ovšem praví, vynášeje se nad dřívější řečníky, že nepočínali si správně a že měli dříve vyložiti, *ὁποῖος ὁ Ἔρως ἐστί,* a pak teprv jeho působení a dary. Ale tomu zajisté učili rhetoři, jak se taková *ἐγκώμια* skládati mají; a Agathon nepronáší tu žádnou originalní myšlénku, nýbrž to, čemu se byl naučil a co vůbec známo bylo. Sokrates ovšem proto chválí Agathona 199 C *καὶ μήν, ὦ φίλε Ἀγάθων, καλῶς μοι ἔδοξας καθηγήσασθαι τοῦ λόγου, λέγων ὅτι πρῶτον μὲν δέοι αὐτὸν ἐπιδεῖξαι ὁποῖός τίς ἐστιν ὁ Ἔρως, ὕστερον δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ταύτην τὴν ἀρχὴν πάνυ ἄγαμαι.* Ale komu není známa ironická zdvořilost Sokratova? Sokrates nic jiného

*) *Κυβερνᾶν τινος* dle obdoby sloves vynikání a ovládání (*προέχειν, κρατεῖν* atd.); neobyčejnější tato vazba patří v počet méně obvyklých vazeb, způsobených obdobou, jako *ἐσατράπευε τῆς χώρας* (Xen. Hell. III, 1, 10), *χορηγεῖν τοῦ λόγου* (Plat. Theait. 179 D), *οὗ ἐξενάγει ξενικοῦ* (Xen. Anab. IV, 3, 15), *αἰσυμνᾶν χθονός* (Eur. Med. 19) atd.

nechválí, než to, čemu každý od každého rhetora se mohl naučiti. Tento začátek řeči Agathonovy jest správný, ale jest to věc nesmírně jednoduchá, která sama sebou se rozumí a které každý rhetor učil. Ale jak provedl Agathon svůj výklad, *ὁποῖος ὁ Ἔρως ἐστί?* Lichým a sofistickým, leckde naivním a směšným způsobem snažil se dokázati, že Eros hojné krásné vlastnosti tělesné i duševní má, že jest *κάλλιστος* a *ἄριστος* atd. Zdali to vše, co za účelem chvály na Erota přenesl, také pravdivé jest, toho nedbal ani dost málo. Proto praví Sokrates 198 D *ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπ' ἀβελτερίας ᾠμην δεῖν τἀληθῆ λέγειν περὶ ἑκάστου τοῦ ἐγκωμιαζομένου, καὶ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων τὰ κάλλιστα ἐκλεγομένους ὡς εὐπρεπέστατα τιθέναι.* A dále 198 E *τὸ δὲ ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὐ τοῦτο ἦν τὸ καλῶς ἐπαινεῖν ὁτιοῦν, ἀλλὰ τὸ ὡς μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα, ἐάν τε ᾖ οὕτως ἔχοντα ἐάν τε μή. εἰ δὲ ψευδῆ, οὐδὲν ἄρ' ἦν πρᾶγμα.* Dále 199 B praví Sokrates, že tímto způsobem chváliti nechce a nemůže; ale pravdu chce vyložiti. Všechny tyto důrazné a správné výtky čelí hlavně a nejvíce proti Agathonovi; neboť o žádném z dřívějších řečníků neplatí tou měrou slova Sokratova *ἀλλὰ τὸ ὡς μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα, ἐάν τε ᾖ οὕτως ἔχοντα ἐάν τε μή*, jako o Agathonovi.

Že se těžké tyto výtky hlavně Agathona týkají, patrno jest z celé spojitosti myšlének. Neboť slova Sokratova 198 D *ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπ' ἀβελτερίας ᾠμην δεῖν τἀληθῆ λέγειν* jsou ve spojení s předcházejícím výkladem, že Agathonova řeč a hlavně závěrečná její část na Sokrata učinila dojem ohromující, tak že se bál, aby nezkameněl *(ἐφοβούμην μή μοι τελευτῶν ὁ Ἀγάθων Γοργίου κεφαλὴν δεινοῦ λέγειν ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον πέμψας αὐτόν με λίθον τῇ ἀφωνίᾳ ποιήσειε).* Ovšem užívá Sokrates 198 E—199 A množného čísla *πάντα λόγον κινοῦντες ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι καί φατε αὐτὸν τοιοῦτόν τε εἶναι καὶ τοσούτων αἴτιον*, ale následující slova *ὅπως ἂν φαίνηται ὡς κάλλιστος καὶ ἄριστος* okazují zřejmě, že míní Agathona; neboť Agathon právě vytkl si za úkol výklad, že Eros jest *κάλλιστος καὶ ἄριστος* (195 A).

Na tyto těžké výtky Sokratovy (Platonovy) musíme při posuzování řeči Agathonovy ohled bráti, a ne na tu chválu, na kterou Rettig tak veliký důraz klade, 199 C *ὦ φίλε Ἀγάθων, καλῶς μοι ἔδοξας καθηγήσασθαι τοῦ λόγου κτλ.* Tato chvála jest, jak svrchu řečeno, ironická a každý si snadno doplní a přimyslí: »ale ta chvála týká se jen začátku, a ne dalšího provedení«.

Mnohem správněji než Rettig a jiní, posuzuje Hug řeč Agathonovu v poznámce k 199 C: »Im Anfang seiner Rede hatte Agathon die von Sokrates hier wiederholte Disposition gegeben und diese war gut (ale, přidávám já, nebyla zajisté nová a originalní, nýbrž u řečníků běžná). Sokrates ist nun im Begriff, durch dieses Vorgespräch dem Agathon eine böse Arznei zu reichen, durch ihn selbst die Vernichtung des Inhaltes seiner Rede *(ὅτι Ἔρως κάλλιστος καὶ ἄριστός ἐστιν)* vollziehen zu lassen;

er versüsst ihm diese Arznei dadurch, dass er wenigstens die von ihm aufgestellte Disposition lobt.«

Rettig chválí dále v úvodě (str. 27) řeč Agathonovu »dass sie an dem einheitlichen Eros festhält, wodurch ein unsittlicher Eros zur Unmöglichkeit wird«. Ale že to není žádná zvláštní zásluha, pro kterou by tato řeč měla chválena býti, rozumí se samo sebou; neboť tato myšlénka byla všeobecná a jevila se také v mythologii, která jen jednoho Erota zná. Také řeč Faidrova předpokládá jediného Erota.*) Ostatně nelze v tom Rettigovi přisvědčiti, že by představa o jednom Erotovi nezbytně byla vznešenější; naopak poněvadž Eros jest personifikace touhy (*ἔρως, ἐρᾶν*) a lidé také často po zlých a mrzkých věcech a rozkošech touží, jest rozlišování dobrého a špatného Erota zajisté myšlénkou oprávněnou. Ale zvláště divné jest tvrzení Rettigovo, že řečí Agathonovou přidržující se myšlénky o jediném Erotovi stává se nemravný Eros nemožností. Při tom zajisté nerozpomenul se Rettig na to, že Agathon byl v paederastickém poměru k Pausaniovi a že právě tito dva mužové poskytují příkladu svrchovaně nemravného Erota. Srv. Prot. 315 DE *ἔδοξα ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα, καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ παιδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὤν.* V Protagoru připomíná se, že jest Agathon *νέον ἔτι μειράκιον.* Ale že nemravný ten poměr trval ještě za doby v Symposiu předpokládané, kdy Agathon 32 roků stár byl (dle Ritschla nar. Ol. 83, 1 = 448), to naznačeno v Symposiu 177 E *οὔτε που Ἀγάθων καὶ Παυσανίας,* 193 B, kde Aristofanes slovy *ὡς Παυσανίαν καὶ Ἀγάθωνα λέγω* na paederastický poměr obou naráží, Xen. Symp. 8, 32 *Παυσανίας ὁ Ἀγάθωνος ποιητοῦ ἐραστής* a j.

Dále chválí Rettig Agathonovu řeč »dass sie ahnungsvoll, freilich ohne es zu wissen und zu wollen, und im Widerspruche mit ihren eigenen Ausführungen, die wahre Bedeutung des Eros dadurch erschliesst, dass sie ihn als Streben nach dem Schönen erklärt und dadurch zum Ausgangspunct des zweiten Theiles wird, welcher sich auf diesem Satze auferbaut«.

Jakou vlastně cenu tato Rettigova chvála má, prozrazují bezděky jeho slova »freilich ohne es zu wissen und zu wollen, und im Widerspruche mit ihren eigenen Ausführungen«.

K tomu, že Agathon řekl 197 B *Ἔρωτος ἐγγενομένου, δῆλον ὅτι κάλλους· αἴσχους γὰρ οὐκ ἔστιν Ἔρως* nebylo veliké důmyslnosti potřebí; Platon nevložil v to žádného významného a důležitého tušení, a proto také my nesmíme v tom vyhledávati žádné tušení něčeho nového a důležitého. Agathon při tom přihlížel jednoduše ke zkušenosti, která nikomu není neznáma, že krása vzbuzuje lásku a že tedy krása obyčejně jest předmětem

*) Ovšem vyskytuje se u Euripida v Bakchách množné číslo 404 násl. *ἐν ᾧ* (t. na ostrově Kypru) *θελξίφρονες νέμονται θνατοῖσιν Ἔρωτες.* U pozdějších spisovatelů, jako u Lukiana, Nonna jest častěji zmínka o Erotech, jako u Nonna *Ἐρώτων ἄλσος* nebo *Ἐρώτων νῆσος* (Kypros). Také v písních anakreontských vyskytují se Erotové co lašku jící, kdežto pravý Anakreon mohutného Erota zcela jinak líčí.

lásky. Že však Platon nikterak nechtěl, aby Agathonův výrok jemu jako nějaká nová a originalní myšlénka za zásluhu byl pokládán, patrno z toho, že Sokrates 201 E o sobě samém vypravuje, že také on kdysi k Diotimě totéž mluvil, co Agathon nyní řekl (*σχεδὸν γάρ τι καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἕτερα τοιαῦτα ἔλεγον, οἷάπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων, ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν*). Tím Platonův Sokrates dává dosti zřejmě na jevo, že Agathonův výrok není originalní.

A proč Sokrates toho výroku Agathonova se dovolává? Aby z něho pravý opak toho dokázal, co Agathon tvrdil.

Co tedy zbývá z té domnělé důležitosti řeči Agathonovy? Nic, pranic!

Ale, namítnouti by se mohlo, řeč Agathonova potkala se s bouřlivou pochvalou; a Rettig praví skutečně (v úvodě na str. 27): »so werden wir uns nicht wundern, wenn ein mächtiger Beifallssturm den Schluss der Rede des Agathon begleitete«. A na str. 247 praví: »Hier gilt aber der Beifallssturm, wie wir aus dem Folgenden sehen, auch und zwar vorzugsweise dem Inhalt und der Bedeutung der Rede *ὡς πρεπόντως τοῦ νεανίσκου εἰρηκότος καὶ αὐτῷ καὶ τῷ θεῷ*.« Já rozhodně popírám, že ta bouře chvály týkala se hlavně obsahu a významnosti řeči; bylo by to ostatně vůči notorické nepravdivosti řeči Agathonovy (což Sokrates tak důrazně vytkl a káral) svědectvím o naprosté nesoudnosti přítomných. Ta bouřlivá pochvala způsobena hlavně formou, a ne obsahem; zvláště effektní zakončení, v kterémž Agathon posluchače nesmírnou spoustou slov a hojností řečnických figur zakládajících se na souměrnosti nebo na stejnosti a podobnosti zvuku zasypal a takřka omámil — to bylo příčinou pochvaly. A nelze pochybovati, že zajisté rhetoři, hlavně Gorgias, žákům svým návod dávali, aby hlavně na konci řeči soustředili vše to, co by úchvatně na posluchače mohlo působiti. Také zajisté užil Agathon lahodné a uchvacující modulace hlasu, aby zakončení jeho řeči stalo se ještě působivějším.*) Že toto mínění jest správné a že skutečně vznětliví Atheňané brillantním zakončením řeči byli okouzleni, stvrzuje Platon sám tím, že Sokrates o řeči Agathonově praví 198 B *καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐχ ὁμοίως μὲν θαυμαστά· τὸ δ' ἐπὶ τελευτῆς τοῦ κάλλους τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη ἀκούων;*

Vhodně poukazují vykladatelé, co se užívání působivých prostředků rhetorických týká, k Plut. de recta ratione audiendi 41 D *αἱ δὲ . . . μελέται*

*) Kdo parlamentární rokování naší doby ze zkušenosti zná, shledá tu velikou podobnost se starověkým řečnictvím. Také poslanci, jichž řeč často bývá obsahem dosti chatrná, aby si na konci pojistili potlesk a pochvalu, rádi zakončují řeč svou (aneb i jednotlivé oddíly řeči) nějakým, abych tak řekl, ohňostrojem řečnickým, anebo zvučným heslem časovým. Přednese-li se mimo to závěrka řeči hlasem co možná silným a nešetří-li řečník plic a jeví-li při tom pohnutí a rozechvění, bouřlivé pochvaly zajisté dojde u svých přátel a přívržencŭ. — A tak se musí dle mého mínění ta bouře pochvaly, které došla řeč Agathonova, vysvětliti, nikoliv pak tím, že by důležitost a jadrnost obsahu tuto pochvalu byla způsobila; neboť řeč jest jalová, neopravdová, sofistická.

σοφιστῶν οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι παραπετάσμασι χρῶνται τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότητι καὶ παρισώσεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ παραφέρουσι τοὺς ἀκροωμένους.

Pravil jsem svrchu, že zvláště effektní zakončení bylo příčinou pochvaly. Tím nepopírám, že se přítomným posluchačům také sofismata Agathonova líbila.

Při té příležitosti uvádím ne co doklad, ale co parallelu, že v Athenách také takové eristické hříčky, jaké Euthydemos a Dionysodoros pěstovali, veliké obliby docházely. O tom svědčí rozmluva Euthydemos.

Duchaplné a bystré obecenstvo athenské chválilo a dle zásluhy oceňovalo nejen řeči, které toho zasluhovaly obsahem jadrným a důmyslným a lahodnou formou, nýbrž bylo v Athenách také dosti takového obecenstva, které obsahu a myšlének hrubě nezkoumalo, a takové formě, v které se jevila buďto lahodnost a souměrnost, nebo vtipnost, chválu vzdávalo. Nezdálo se při tom býti závadným ani to, jestliže se tato vtipnost jevila v klamných argumentacích anebo v hříčkách eristických, které na okamžik překvapovaly, ale které před opravdovým dialektickým zkoumáním obstáti nemohly.

Že k štědré a bouřlivé pochvale také to přispělo, že účastníci hostiny za svou povinnost pokládali, svému hostiteli se zavděčiti, rozumí se samo sebou.

Již svrchu k tomu poukázáno, že my při posuzování řeči Agathonovy musíme si hlavně Sokratových výroků o této řeči všímati; neboť těmito výroky dává Platon sám svůj úsudek na jevo. K těm výrokům, jež jsem v této příčině již uvedl, přidávám ještě 198 B *καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐχ ὁμοίως μὲν θαυμαστά.* Tím dává Sokrates velmi srozumitelně na jevo, jak malou váhu dle jeho mínění ta lichá sofismata a ty neopravdové výroky mají, jimiž řeč Agathonova oplývá. Ale i Platon sám svými slovy 198 A dává svou ironii na jevo; neboť že *ὡς πρεπόντως τοῦ νεανίσκου εἰρηκότος* ironicky řečeno jest, dokazuje výraz *τοῦ νεανίσκου* místo *Ἀγάθωνος.*

* * *

Podal jsem svrchu v textu čtení *αἴσχει γὰρ οὐκ ἔπεστιν Ἔρως.* Avšak nejsem přesvědčen o správnosti tohoto čtení, které přijali Stephanus, Bekker, Stallbaum, Rückert, Hirschig, Hommel, Badham, Schanz a j. Schanzovo sdělení o podání rukopisném zní takto: »*ἔπεστιν* T, Stobaeus: *ἔνι* b, Porson advers. 67 (58), quid fuerit ante correctionem in B, incertum, *οὐκ ἔνεστιν* in marg. recens b, *ἔστιν* D«. Kromě toho podotýkám, že *οὐκ ἔνεστιν* nalezá se také v několika podřízených rukopisech (Ven. Ξ. Vind. 2. Vat. d), a *ἔστιν* nejen v Schanzově ruk. D (Ven. 185), nýbrž i v několika jiných rukopisech. — Porson mínil, že *ἔνι* jest pravděpodobné čtení, o kterém také Stallbaum praví »non veri dissimilis est coniectum Porsoni Advers. p. 58 olim *ἔνι* scriptum fuisse suspicantis«. Toto čtení přijal Jahn

a Hug, jenž uvedl parallelu 196 B *ἀνανθεῖ σώματι — οὐκ ἐνίζει Ἔρως*. Rettig přijal v text *αἴσχει γὰρ οὐκ ἔστιν Ἔρως*.

Já po opětném uvažování shledávám, že poměrně nejvíce pravděpodobna jest konjektura Astova *αἴσχους γὰρ οὐκ ἔστιν ἔρως*; neboť myslím, že za nejdůležitější svědectví musíme pokládati svědectví Platona samého. Sokrates přihlíže k Agathonovu výroku 197 B praví v rozmluvě s Agathonem 201 A: *ἐπὶ δὴ τούτοις ἀναμνήσθητι, τίνων ἔφησθα ἐν τῷ λόγῳ εἶναι τὸν Ἔρωτα. εἰ δὲ βούλει, ἐγώ σε ἀναμνήσω. οἶμαι γάρ σε οὕτωσί πως εἰπεῖν, ὅτι τοῖς θεοῖς κατεσκευάσθη τὰ πράγματα δι' ἔρωτα καλῶν. αἰσχρῶν γὰρ οὐκ εἴη Ἔρως. οὐχ οὕτωσί πως ἔλεγες*; A Agathon přisvědčil: *εἶπον γάρ*. Ovšem neshoduje se tento citát Sokratův doslovně s řečí Agathonovou. Sokrates praví *τοῖς θεοῖς* (Agathon *τῶν θεῶν*), Sokrates *δι' ἔρωτα καλῶν* (Agathon *Ἔρωτος ἐγγενομένου, δῆλον ὅτι κάλλους* a dále *ἐκ τοῦ ἐρᾶν τῶν καλῶν*), Sokrates *αἰσχρῶν* (Agathon dle Astovy konjektury *αἴσχους*). Ale Sokrates sám 201 A neručí za úplnou přesnost a za doslovné znění; neboť praví *οὕτωσί πως*, a sice dvakrát. Ale Agathon přisvědčil tomu, že Sokrates dobře jeho výrok uvádí. Nejdůležitější věcí při tom jest, že Sokratovo *αἰσχρῶν γὰρ οὐκ εἴη ἔρως* shoduje se, co se myšlénky týká, s Astovou konjekturou *αἴσχους γὰρ οὐκ ἔστιν ἔρως* (změna *εἴη* místo *ἔστιν* jest v řeč nepřímé nutná). Ale že Sokrates řekl *αἰσχρῶν* (místo *αἴσχους*), vysvětluje se tím, že naproti slovům *δι' ἔρωτα καλῶν* užil souměrného *αἰσχρῶν*. Avšak na témž místě 201 A praví Sokrates o něco později *καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἄλλο τι ὁ Ἔρως κάλλους ἂν εἴη ἔρως, αἴσχους δὲ οὔ*; A to se shoduje docela s Agathonovým *δῆλον ὅτι κάλλους* a dále se slovy *αἴσχους γὰρ οὐκ ἔστιν Ἔρως*.

Ale ještě jiným místem Platonovým potvrzuje se správnost Astovy konjektury *αἴσχους*. Sokrates totiž také 201 E naráží na Agathonova slova a praví: *σχεδὸν γάρ τι καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὴν* (totiž k Diotimě) *ἕτερα τοιαῦτα ἔλεγον, οἷάπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων, ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν*. Také tato slova dokazují, že Agathon co protivu k svému *κάλλους* položil *αἴσχους*.

I myslím, že naproti Astově konjektuře musí všechny ostatní konjektury ustoupiti v pozadí, a já sám zavrhuji dřívější svou domněnku *αἴσχει γὰρ οὐχ ἕπεται Ἔρως*.

Symposion 197 C.

οὕτως ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Φαῖδρε, Ἔρως πρῶτος αὐτὸς ὢν κάλλιστος καὶ ἄριστος μετὰ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἄλλων τοιούτων αἴτιος εἶναι. ἐπέρχεταί δέ μοί τι καὶ ἔμμετρον εἰπεῖν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ποιῶν

εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην
νηνεμίαν ἀνέμων, κοίτην ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει.

Text tento podán zde, co se druhého verše týká, dle Stallbauma, Huga, Schanze, Rettiga a j.*) Velmi nesnadno jest, podati zde nějaký opravný návrh. Pravím »opravný návrh«, poněvadž čtení svrchu podané pokládám za nesprávné. Dle předcházejících slov *εἰρήνην, γαλήνην, νηνεμίαν* očekává se i v posledních slovech druhého verše nějaký výraz podobný, naznačující klidnost. A proto nezdá se, že *κοίτην ὕπνον τ'* jest přesným čtením. Dále pohřešuje se spojení vhodné. Očekáváme na příklad *κοίτην δ' ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει*, anebo asyndeton by spíše bylo možné. Dále sluší namítnouti, že *κοίτην* a *ὕπνον* dle tohoto čtení jsou předce synonyma, i jest spojení *κοίτην ὕπνον τ'* nápadné. Ovšem také závadné jest, že se právě při tomto čtení předpokládati musí význam podobný slovu *ὕπνος*, kdežto *κοίτη* jest lože. Schanzova kritická poznámka zní: »*κοίτην BT*, Hermogenes: *κοίτην τ'* Stobaeus, *κοίτῃ θ'* G. Dindorf | *τ' ἐνὶ κήδει* Stobaeus, Hermogenes, *τ' ἐνὶ κηδει* b: *τε νικήδει* B, sed in marg. vitii nota, *τε νηκηδῆ* T, *νηκηδῆ* G. Dindorf, cf. M. Haupt. opusc. III, 488, *λαθικηδῆ* Winckelmann, *τ' ἐνὶ κήτει* Christ (*ὕπνον τ' ἐνὶ κοίτῃ ἀκηδῆ* Badham«). Kromě těchto konjektur, jež Schanz uvádí, připomínám ještě Bastovu *κοίτην ὕπνον τ' ἐνὶ γήθει*.

Emendace jest zde, jak již svrchu praveno, velmi nejista a nesnadna. Vedle konjektur zmíněných bylo by na př. možno navrhnouti také *κοίτην δ' ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει*, nebo *κοίτης ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει* (poněvadž *κοίτης ὕπνος* činí celek, následovati může *τ'* teprv po druhém slově) nebo *κοίτης ὕπνον νηκηδῆ* (čili *κοίτης θ' ὕπνον νηκηδῆ*).**) Právě tato možnost podání hojných návrhů změňovacích způsobuje nejistotu.

Souměrnost bylo by lze provésti, co se dativu týká, tímto čtením:

εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην,
νηνεμίαν δ' ἀνέμοις, κοίτῃ θ' ὕπνον νηκηδῆ.

Hermogenes cituje *δ' ἀνέμοις*. Avšak *ὁ ποιῶν νηνεμίαν ἀνέμοις* nezdá se mi býti vhodnou vazbou, a proto neodporučuje se, přijmouti tento dativ naproti rukopisnému *ἀνέμων* a Stobaiovu *τ' ἀνέμων*. Lze zajisté se domnívati, že na Hermogenovo *ἀνέμοις* vliv měl dativ *πελάγει*.

Poměrně nejvíce by se mi zamlouvalo nyní toto čtení, které ovšem není zjištěno a musí každému pravděpodobnějšímu návrhu ustoupiti:

εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην,
νηνεμίαν δ' ἀνέμων κοίτην θ', ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει.

Rukopisné *κοίτην ὕπνον τ'* jest, jak svrchu podotčeno, nemožné; ale tímto čtením jest *ὕπνον τ'* ospravedlněno; a co se částice *θ'* po *κοίτην*

*) Ovšem musím podotknouti, že Stallbaum po *γαλήνην* (v prvním verši) klade čárku, kdežto Hug, Rettig, Schanz nekladou čárku. Také Jahn (jenž v druhém verši čte *κοίτῃ θ' ὕπνον νηκηδῆ*) po *γαλήνην* neklade čárku.

**) Spojení *ὕπνος κοίτης* doslovně = spánek lůžka, t. j. spánek na lůžku.

týká, podává Stobaios *κοίτην τ'*. — Částici *δ'* po *νηνεμίαν* klade Hermogenes, a to poněkud dochází stvrzení tím, že také u Stobaia jest po *νηνεμίαν* částice, ovšem jiná, totiž *τ'*. *Νηνεμίαν* a *κοίτην* jsou zde synonyma a obě jsou spojena s *ἀνέμων* (srv. Heusdeovu domněnku k Aisch. Agam. 377). Co se metaforického užívání slova *κοίτη* týká, srv. o klidnosti moře Aisch. Agam. 552 *εὖτε πόντος ἐν μεσημβριναῖς κοίταις εὕδοι πεσών. Κοιμᾶν* pak o větrech vyskytuje se již v Iliadě M 281 *κοιμήσας δ' ἀνέμους χέει ἔμπεδον* (t. *Ζεὺς χιόνα*).

Tímto čtením ovšem není souměrnost zachována; ale zdá se mi, že Agathon zde nedbal o souměrnost naprostou; což dokázáno tím, že po dativech *ἐν ἀνθρώποις* a *πελάγει* následuje *ἀνέμων*. Souměrnost by bylo možno návrhem svrchu položeným provésti; ale ten nepodobá se pravdě.

* * *

Že oba verše Platon sám utvořil, podotkl již Hermogenes *περὶ ἰδεῶν* II, 320 W. Srv. Faidr. 252 B, kdež se také dva od Platona utvořené a Homerovcům podložené verše vyskytují. Srv. mé Krit. a exeg. příspěvky k Plat. rozmluvám, I. část, str. 62 násl. Zajisté Platon také při tvoření těchto veršů snažil se Agathonův způsob napodobiti.

Nápadným mohlo by se zdáti, že Agathon v těchto verších náhle své stanovisko, jež v celé řeči zaujímá, opouští a působnost Erotovu také na přírodu rozšiřuje: *πελάγει δὲ γαλήνην* a dále *νηνεμίαν ἀνέμων*. To jest stanovisko Eryximachovo. Agathon před tím ve své řeči nikde ničeho neuvedl a nevyložil, co by ho oprávňovalo, aby nyní mluvil o Erotu také jako tvůrci klidnosti a svornosti, jež se v neživé přírodě jeví. — Ale také v tom jeví se bezmyšlénkovitost Agathonova, nedostatek logiky a nespořádanost jeho řeči.

Symposion 197 DE.

οὗτος δὲ ἡμᾶς ἀλλοτριότητος μὲν κενοῖ, οἰκειότητος δὲ πληροῖ, τὰς τοιάσδε ξυνόδους μετ' ἀλλήλων πάσας τιθεὶς ξυνιέναι, ἐν ἑορταῖς, ἐν χοροῖς, ἐν θυσίαις γιγνόμενος ἡγεμών· πραότητα μὲν ποριζων, ἀγριότητα δ' ἐξορίζων· φιλόδωρος εὐμενείας, ἄδωρος δυσμενείας· ἵλεως ἀγαθοῖς, θεατὸς σοφοῖς, ἀγαστὸς θεοῖς· ζηλωτὸς ἀμοίροις, κτητὸς εὐμοίροις· τρυφῆς ἁβρότητος, χλιδῆς χαρίτων, ἱμέρου πόθου πατήρ· ἐπιμελὴς ἀγαθῶν, ἀμελὴς κακῶν· ἐν πόνῳ, ἐν φόβῳ, ἐν πόθῳ, ἐν λόγῳ κυβερνητής, ἐπιβατής, παραστάτης τε καὶ σωτὴρ ἄριστος, ξυμπάντων τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων κόσμος, ἡγεμὼν κάλλιστος καὶ ἄριστος, ᾧ χρὴ ἕπεσθαι πάντα ἄνδρα ἐφυμνοῦντα καλῶς, ᾠδῆς μετέχοντα ἣν ἅδει θέλγων πάντων θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων νόημα.

Také na tomto místě ledacos nelze s jistotou opraviti, ale předce myslím, že v některých věcech pravděpodobný příspěvek ke kritice textové mohu podati.

Místo rukopisného *θυσίαις* podává Stobaios *εὐθυμίαις*, což Fischer a Jahn schválili. Ale *θυσίαις* shoduje se s *ἑορταῖς*, *χοροῖς*. Agathon chtěl těmito třemi výrazy všechny hlavní momenty slavností konaných ku poctě bohů vyčerpati. Vedle *ἑορταῖς* a *χοροῖς* jest *θυσίαις* jakožto zvláštní část slavností vhodné; *εὐθυμίαις*, což by znamenalo veselost, veselou náladu, není vhodné. Takováto veselost může míti také zcela jinou příčinu, příčinu světskou.

Čtení *ἵλεως ἀγαθοῖς*, jež v textu podáno, nalézá se u Stobaia. Rukopisné podání jest *ἵλεως ἀγαθός*, a to jest ovšem v této formě nemožné. Proti čtení *ἵλεως ἀγαθοῖς* namítl Vögelin, že *ἵλεως* jakožto přídavné jméno s významem činným neshoduje se s následujícími *θεατός*, *ἀγαστός*, *ζηλωτός*, *κτητός*, která všechna trpný význam mají, a při nichž tedy dativy *σοφοῖς*, *θεοῖς*, *ἀμοίροις*, *εὐμοίροις* jinaké jsou, než by bylo *ἵλεως ἀγαθοῖς*. Také prý není *ἵλεως ἀγαθοῖς* vhodné, poněvadž následuje *ἐπιμελὴς ἀγαθῶν*. Proto Rettig slova *ἵλεως ἀγαθοῖς* vymýtil, při čemž ještě podotkl: »Auget suspicionem quod h. l. antithetorum et synonymorum paria componuntur. Videntur addita esse verba ad illustranda *πρᾳότητα — δυσμενείας*«. Avšak snad by se mohlo namítnouti, že máme před sebou řeč Agathonovu. Platon napodobil způsob Agathonův, a Rettig sám při posuzování řeči Faidrovy a Pausaniovy často k tomu poukázal, že nesmějí se tyto řeči opravovati, nýbrž že musíme uznati zvláštnost dikce těchto řečníků, kterou Platon chtěl napodobiti. — Usener navrhl *ἵλεως ἀγανός*, Schulthess *ἱμερτὸς ἀγαθοῖς*, čímž by ovšem shoda slova *ἱμερτός* s *θεατός*, *ἀγαστός*, *ζηλωτός*, *κτητός* byla docílena.

Ovšem také já uznávám závažnost námitek proti čtení *ἵλεως ἀγαθοῖς* pronesených (rukopisné *ἵλεως ἀγαθός* jest, jak již svrchu podotčeno, zcela nemožné); ale tyto námitky pozbývají své platnosti, uznáme-li, že v rukopisech zanikla protiva, která mohla zníti na př. *δυσμενὴς κακοῖς* (nebo nějak podobně). Myslím, že byly v řeči Agathonově tyto protivy:

πρᾳότητα μὲν πορίζων	opp. *ἀγριότητα δ' ἐξορίζων*
φιλόδωρος εὐμενείας	opp. *ἄδωρος δυσμενείας*
ἵλεως ἀγαθοῖς	opp. *δυσμενὴς κακοῖς*
θεατὸς σοφοῖς	opp. *ἀγαστὸς θεοῖς*
ζηλωτὸς ἀμοίροις	opp. *κτητὸς εὐμοίροις*.

Buďto se musí uznati, že po *ἵλεως ἀγαθοῖς* v rukopisech zanikla dotyčná protiva; anebo se, jak Rettig míní, musí *ἵλεως ἀγαθοῖς* odstraniti. Já odporučuji, aby se uznala mezera, poněvadž nepokládám takovouto domnělou interpolaci slov *ἵλεως ἀγαθοῖς* za pravděpodobnou. Uznáme-li tuto mezeru, odpadá důvod, že *ἵλεως ἀγαθοῖς* neshoduje se s následujícími slovy *θεατὸς σοφοῖς*, *ἀγαστὸς θεοῖς* atd., nýbrž *ἵλεως ἀγαθοῖς* shoduje se pak s předcházejícími slovy *φιλόδωρος εὐμενείας*, *ἄδωρος δυσμενείας*.

Voegelin pokládal *πόθου* za podezřelé; Usener vyloučil *τρυφῆς*. Dle mého mínění jest dvojí možnost: Buďto se musí dle rukopisného podání všechna slova (počtem šest) podržeti, při čemž by bylo toto uspořádání

τρυφῆς ἁβρότητος
χλιδῆς χαρίτων
ἱμέρου πόθου

anebo se musí s vyloučením navrženým od Voegelina *πόθου* a od Usenera (*τρυφῆς*) čísti

ἁβρότητος χλιδῆς
χαρίτων ἱμέρου.

Za nemožné pokládám, aby se vyloučilo jenom *πόθου* (Voegelin) anebo jenom *τρυφῆς* (Usener), tak že by jen pět podstatných jmen bylo.

Já pokládám rukopisné podání za správné, poněvadž myslím, že Agathon spojil vždy dvojici slov významu stejného anebo podobného, a sice *τρυφῆς ἁβρότητος*, dále *χλιδῆς χαρίτων* (při čemž také alliterace zasluhuje povšimnutí), a konečně *ἱμέρου πόθου*. Že *πόθου* má týž význam jako *ἱμέρου*, to v řeči Agathonově nesmí nikterak za nemožné nebo za pravdě nepodobné býti pokládáno.

Naproti tomu spojení *χαρίτων ἱμέρου* nepokládám za pravděpodobné, poněvadž jsou to slova rozdílná; *χαρίτων* jest ve významu objektivném = půvabnost, ale *ἱμέρου* jest subjektivné = touha.

Co se rukopisného podání *ἐν πόνῳ ἐν φόβῳ ἐν πόθῳ ἐν λόγῳ* týká, souhlasím úplně s míněním těch kritiků, kteří toto podání za nemožné prohlašují. Také já pokládám za nemožné *ἐν πόθῳ*, což způsobeno vlivem předcházejícího *πόθου*, a rovněž tak *ἐν λόγῳ* pokládám za nemožné.

Schütz navrhl *ἐν φόβῳ, ἐν πόθῳ, ἐν πόνῳ, ἐν μόγῳ*. Nemohu souhlasiti, poněvadž *ἐν πόθῳ*, jak jsem již pravil, pokládám za nemožné. Winckelmann navrhl *ἐν νόσῳ* místo *ἐν λόγῳ*. Jahn *ἐν μόθῳ, ἐν μόγῳ* místo *ἐν πόθῳ, ἐν λόγῳ*. Rettig *ἐν μόθῳ, ἐν λόχῳ* místo *ἐν πόθῳ, ἐν λόγῳ*. Usener *ἐν πόνῳ ἐν φόβῳ ἐν πόθῳ ἐν σάλῳ*. Badham *ἐν πλῷ ἐν πόνῳ ἐν φόβῳ*. Z těchto konjektur snad jest Jahnova poměrně pravdě nejpodobnější. Jak jsem již svrchu podotkl, vzniklo *πόθῳ* vlivem předcházejícího *πόθου*, a nemožné *ἐν λόγῳ* mohlo by býti porušením původního *ἐν μόγῳ*.

Κυβερνήτης ἐπιβάτης jsou tropické výrazy vzaté z oboru námořnictví; avšak z toho nesmíme souditi, že také v předcházejících slovech byl nějaký výraz naznačující moře, vlnobití (Usener *ἐν σάλῳ*) nebo plavbu (Badham *ἐν πλῷ*). Attičtí spisovatelé, básníci i prosaikové, majíce moře před sebou a znajíce námořnické zaměstnání z autopsie, převzali, jak známo, hojné výrazy tropické z oboru námořnictví a plavby, a výrazy tyto tak sevšedněly, že často na původní význam se již ani nepomýšlelo. Srv. na př. *ὑπηρετεῖν*.

Κυβερνήτης a *ἐπιβάτης*, ač tyto výrazy vzaty jsou z oboru námořnictví, neznamená zde již »kormidelník, námořní vojín«, nýbrž »ředitel (gubernator), pomocník v boji«.

Badham vyloučil *τε καὶ* po *παραστάτης*, a sice proto, aby obě dvojice byly souměrně asyndeticky vedle sebe položeny: *κυβερνήτης ἐπιβάτης, παραστάτης σωτήρ*. Ale kdyby byl Agathon takovouto souměrnost vyhledával, byl by vedle *παραστάτης* musil položiti také slovo zvukem svým souměrné, t. j. čtyřslabičné, koncovku *της* mající a paroxytonon. Právě že Agathon zvolil slovo *σωτήρ* a k tomu ještě přidal *ἄριστος*, nasvědčuje tomu, že *σωτήρ* není od Agathona do té souměrnosti domnělé *κυβερνήτης ἐπιβάτης, παραστάτης σωτήρ* pojato. Souměrnost těch slov, jež asyndeticky vedle sebe jsou seřaděna, přestává slovem *παραστάτης*, a proto přerušil zde Agathon asyndetické vazby a užil spojení *τε καί*.

Agathon dle toho neužil zde dvojice, nýbrž trojice výrazů *κυβερνήτης, ἐπιβάτης, παραστάτης*. Formalná souvislost těchto tří výrazů naznačena jest 1. asyndetem, 2. souměrnou čtyřslabičností, 3. stejností koncovky *της*, 4. také stejností přízvuku (všechna slova paroxytona).

Naproti těmto třem výrazům následují pak po *τε καί* opět tři výrazy rozvláčnější, jež též asyndeticky jsou vedle sebe položeny: 1. *σωτὴρ ἄριστος*, 2. *ξυμπάντων τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων κόσμος*, 3. *ἡγεμὼν πάλιστος καὶ ἄριστος*. Obě tyto asyndetické řady trojčlenné jsou vespolek spojeny spojkami *τε καί*.

Vzhledem k tomu zdá se mi býti pravděpodobným, že také před *κυβερνήτης* byla trojice výrazů, a ne dvě dvojice. Ale o tom, jak má býti text těchto slov upraven a který ze čtyř výrazů má býti vynechán, mohou ovšem rozličné domněnky býti proneseny. Mně se zdá býti poměrně nejvíce pravděpodobným *ἐν πόνῳ, ἐν φόβῳ, ἐν μόγῳ*, při čemž by tedy nemožné *ἐν πόθῳ* se neopravilo, nýbrž vyloučilo, a nemožné *ἐν λόγῳ* by se v *ἐν μόγῳ* proměnilo.

Čtení rukopisné *BT* jest *καλῶς ᾠδῆς*, t in marg. *καλῆς ὠιδ*, Stobaios *καλῆς ᾠδῆς*, Aldovo vydání *καλῶς καλῆς ᾠδῆς*, Ast *καλῶς τῆς ᾠδῆς*, Orelli *καλῶς καὶ τῆς ᾠδῆς*, Rettig *ἐφυμνοῦντα καλῶς, ᾠδῆς μετέχοντα*. — Mně se zdá býti nejvíce pravděpodobným čtení, které v dřívějších vydáních bylo obyčejné, totiž *ἐφυμνοῦντα καλῶς, καλῆς ᾠδῆς*. Z tohoto čtení nejsnáze vysvětluje se jednak *καλῶς ᾠδῆς*, jednak *καλῆς* (v t a u Stobaia). — V druhé řadě by bylo čtení *ἐφυμνοῦντα, καλῆς ᾠδῆς μετέχοντα*.

Symposion 197 E.

οὗτος, ἔφη, ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος, ὦ Φαῖδρε, τῷ θεῷ ἀνακείσθω, τὰ μὲν παιδιᾶς, τὰ δὲ σπουδῆς μετρίας, καθ' ὅσον ἐγὼ δύναμαι, μετέχων.

Slova tato zasluhují bedlivého uvážení, kdežto vykladatelé obyčejně si jich nevšímají. Jenom někteří vykladatelé uvažují o významu slov těch.

Hug praví: »*καθ' ὅσον ἐγὼ δύναμαι* soll wie *μετρίας* darauf hindeuten, dass diese Rhetorik mehr ein glänzendes Spiel ist, dass ihr das Streben nach Wahrheit erst in zweiter Linie steht«. I Rettig, horlivý obhájce řeči Agathonovy, praví (str. 246): »Wenn Agathon im Folgenden dem Scherz in seiner Rede das Übergewicht über den Ernst einräumt« atd.

Já tento výklad nemohu za správný uznati. To by bylo stanovisko Sokratovo. Sokrates vytýká, jak již svrchu vyloženo, že se nejednalo Agathonovi o pravdu (srv. zvláště 198 D). Ale Agathon nemohl dle mého mínění to sám vysloviti. Vyložil jsem již dříve, že Agathon s velikým sebevědomím a honosivě vystupuje proti dřívějším řečníkům. Sokratovi Platonovu pak, jak z dalšího výkladu na jevo jde, na tom záleželo, aby Agathonovo tvrzení vyvrátil. I myslím, že Agathon nemohl sám Sokratovi poskytnouti zbraně, které by proti němu mohl užiti. Kdyby Hugův výklad byl správný, nechápeme, proč Sokrates ve své polemice proti Agathonovi nepoukázal k tomu, že Agathon sám k tomu se přiznal, že jeho řeč byla převahou žertovná.

Já myslím, že Agathonova slova musí se jinak vyložiti. Slova *σπουδῆς μετρίας* nemohou znamenati »vážnost prostřední, t. j. poměrně skrovnou«, nýbrž znamenají »vážnost přiměřenou«, jako již Stallbaum pravil: »*μετρίας*, h. e. *κοσμίας*«. Slova pak *καθ' ὅσον ἐγὼ δύναμαι* jsou skromným výrazem, jakého užívají i ti, kteří o svých výkonech řečnických mají mínění nemalé.

Symposion 198 A.

τὸν οὖν Σωκράτη εἰπεῖν βλέψαντα εἰς τὸν Ερυξίμαχον, Ἆρά σοι δοκῶ, φάναι, ὦ παῖ Ἀκουμενοῦ, ἀδεὲς πάλαι δέος δεδιέναι, ἀλλ' οὐ μαντικῶς, ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, εἰπεῖν, ὅτι Ἀγάθων θαυμαστῶς ἐροῖ, ἐγὼ δ' ἀπορήσοιμι; Τὸ μὲν ἕτερον, φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον, μαντικῶς μοι δοκεῖς εἰρηκέναι, ὅτι Ἀγάθων εὖ ἐρεῖ· τὸ δέ, σε ἀπορήσειν, οὐκ οἶμαι.

Rettig (str. 247) praví: »Auffallen muss in unserem Werke das, dass bei Eryximachos Erwähnung so häufig auch seines Vaters gedacht wird. An anderen Stellen scheint dies andere Bedeutung zu haben, hier möchten wir darin eine Beziehung auf die etymologische Bedeutung dieses Namens finden und es in dem Sinne von Sohn des Helfers in der Noth fassen, mit Rücksicht auf die jetzige Lage und Stellung des Sokrates der Rede des Agathon gegenüber«.

Tato poznámka Rettigova není bezpodstatná, nýbrž svědčí o tom, jak bedlivě Rettig i jemnějších vztahů a pokynů v této rozmluvě si všímal. Ale že by v tomto oslovení *ὦ παῖ Ἀκουμενοῦ* byla zde obsažena narážka, že Eryximachos, syn Akumenův, má pomocí svou přispěti, nezdá se mi předce býti pravděpodobným. Já myslím, že také zde jest naznačeno

Platonovo mínění, že Eryximachos nerovná se svému otci, znamenitějšímu lékaři Akumenovi. Tuto domněnku vyslovil jsem již v první části těchto kritických a exegetických příspěvků, a sice k Faidru 268 C na str. 102, kdež jsem pravil: »Domnívám se, že z tohoto místa vychází na jevo, že Platon Akumena za přednějšího lékaře pokládal«. Snad tedy toto oslovení *ὦ παῖ Ἀκουμενοῦ* znamená »o synu znamenitého Akumena«.

Πάλαι vykládá Hug dle písemného sdělení Vögelinova »von Anfang an«. Stallbaum vykládá »antea. Nam etiam de breviore temporis intervallo vocem usurpari constat«. Slova *πάλαι, ἄρτι* jsou, jakož podobná slova v jiných jazycích, velmi neurčitého významu. I o minulosti, kteráž jest přítomné době dosti blízká, lze říci dle subjektivného názoru *πάλαι*, zdá-li se doba ta mezi tou minulostí a přítomností dlouhou. A kdož by nevěděl z vlastní zkušenosti, že, když na někoho opět a opět voláme a on nepřichází, ale přijde konečně předce, na př. za 10 minut, říkáme »už dávno tě volám«.

Srv. podobné užívání slov iamdudum, olim a naproti tomu nuper.

Na našem místě jedná se však ještě o to, je-li *πάλαι* položeno na otázku kdy? (ve smyslu antea, jak Stallbaum vyložil), čili na otázku jak dlouho? (ve významu iamdudum). Vögelinův výklad »von Anfang an« jest tomuto druhému bližší, poněvadž vedle terminus a quo snadno se doplňuje terminus ad quem »až do nynějška«. Dle mého mínění perfektum *δεδιέναι* dokazuje, že *πάλαι* zde znamenati musí iamdudum. Neboť perfektum *δέδια* má význam přítomného času, a nevztahuje se k minulosti, jako *εἰπεῖν*. Bylo by také skutečně divné, aby táž doba v též větě naznačena byla jednou výrazem *πάλαι*, a hned na to slovy *νῦν δή*. Pravím: táž doba; neboť *ἀδεὲς πάλαι δέος δεδιέναι* vztahuje se k 194 A (a sice k slovům *καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο καὶ ἐν παντὶ εἴης, ὥσπερ ἐγὼ νῦν*), a slova *ἀλλ' οὐ μαντικῶς εἰπεῖν, ὅτι Ἀγάθων θαυμαστῶς ἐροῖ, ἐγὼ δ' ἀπορήσοιμι* vztahují se také k 194 A, a sice k slovům *ἐπειδὰν καὶ Ἀγάθων εἴπῃ εὖ.**) *Πάλαι* a *νῦν δή* by v tomto případě bylo právě tak nápadné, jako kdybychom my v češtině o též době v též řeči řekli jednou »před dávnou dobou« a pak hned »právě nyní«. — Není však nesprávné, řekne-li se *πάλαι* ve významu iamdudum, a pak *νῦν δή*.

V následujících slovech interpunguji *τὸ δέ, σὲ ἀπορήσειν, οὐκ οἶμαι*. Vydavatelé čtou *τὸ δὲ σὲ ἀπορήσειν, οὐκ οἶμαι*. Myslím, že souměrnost vyžaduje *τὸ δέ*, což se srovnává s *τὸ μὲν ἕτερον*; slova *σὲ ἀπορήσειν* jsou přídavkem vysvětlujícím, přidaným k *τὸ δέ* právě tak, jako po *τὸ μὲν ἕτερον* následuje epexegese vysvětlující *ὅτι Ἀγάθων εὖ ἐρεῖ*.

Ostatně myslím, že slova *τὸ δὲ, σὲ ἀπορήσειν* (aneb dle obyčejného čtení *τὸ δὲ σὲ ἀπορήσειν*) nezávisí na *οὐκ οἶμαι*, nýbrž k *οὐκ οἶμαι* sluší doplniti *μαντικῶς σε εἰρηκέναι*. Místo *μοι δοκεῖς* klade zde Eryximachos variaci *οἶμαι*.

---

*) Srv. výklad můj svrchu k 194 A podaný, kdež jsem spojení *εἴπῃ εὖ* odůvodnil.

Symposion 198 B.

καὶ πῶς, ὦ μακάριε, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, οὐ μέλλω ἀπορεῖν καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλος ὅστις οὖν, μέλλων λέξειν μετὰ καλὸν καὶ παντοδαπὸν οὕτω λόγον ῥηθέντα;

Velmi působivé jest zde spojení *πῶς οὐ μέλλω — μέλλων*; tím jest naznačeno, že *μέλλειν λέξειν μετά κτλ.* jest totožné s *μέλλειν ἀπορεῖν*. Komu souzeno jest, aby mluvil po tak krásné řeči, tomu souzeno, aby byl v nesnázi. Z tohoto vztahu vespolného jest patrno, že *μέλλων λέξειν* neznamená »hodlaje mluviti«, nýbrž že *μέλλων* = když mám mluviti, když mi uloženo mluviti (totiž úmluvou, která se připomíná 177 D *δοκεῖ μοι χρῆναι ἕκαστον ἡμῶν λόγον εἰπεῖν ἔπαινον Ἔρωτος ἐπὶ δεξιά*). — *πῶς οὐ μέλλω ἀπορεῖν* pak znamená »jak bych neměl býti v nesnázích?« *Μέλλω*, co se významu týká, není zde sice zcela a naprosto totožné s *μέλλων*, ale význam slovesa *μέλλω* jest mnohem bližší významu »jest mi souzeno, uloženo«, než význam »hodlám, zamýšlím«.

O slově *παντοδαπός* pravil Stallbaum: »Multiplicem vocat Agathonis orationem, quippe quae videatur omnia attigisse et percurrisse, quae ad laudem Amoris pertineant.« Jiní vykladatelé o významu toho slova na tomto místě se nezmiňují. Já myslím, že slovem tím Sokrates ironicky naznačil, že Agathon všechny možné okrasy, odkudkoli mohl, sebral a ve své řeči snesl. Jsou v té řeči skutečně všechny možné okrasy. Řeč oplývá figurami řečnickými, ale také básnickými výrazy; okrášlena také rhythmem básnickým,*) ba konečně i celé verše Agathon do své řeči vložil

Sokrates byl by mohl tuto řeč také označiti výrazem *ποικίλος*, kteréž slovo o pestrosti ozdobné nejen oděvu, koberců, zbraní, ale také hymnů (Pind. Ol. 6, 87), hudby, řeči oblíbeno jest. — Platon spojil také obě tato slova Prot. 334 B *ποικίλον τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπόν*. Že také ještě v jiné příčině (totiž co do obsahu) řeč Agathonova jest *λόγος παντοδαπός*, rozumí se samo sebou.

Proč přidal Platon *ῥηθέντα* po *λόγον*? Rettig (str. 249) praví jenom: »Zu bemerken ist . . . das an sich überflüssige zu *λόγον* hinzugefügte *ῥηθέντα*«. Ale tento přídavek musí předce míti nějakou příčinu a také nějakou syntaktickou možnost. Příčinu shledávám v tom, že Sokrates vzhledem k *λέξειν* položil *ῥηθέντα*. Co se pak syntaktického spojení týká, mohli bychom *καλόν* a *παντοδαπόν* za vazbu výrokovou pokládati. Mohlo také býti řečeno *καλῶς οὕτω καὶ παντοδαπῶς λόγον ῥηθέντα*. Ale lépe jest, vazbu participialnou *μετὰ καλὸν . . . λόγον ῥηθέντα* vyložiti ve smyslu »po proslovení tak krásné a pestré řeči«. Tato vazba, jež v latině nesmírně oblíbena a rozšířena jest, v řečtině poměrně řídčeji se vyskytuje. Viz »Dodatky«.

---

*) Na tuto stránku upozorňuje při každé příležitosti Rettig; ale dle mého mínění příliš často shledává metrické uspořádání v řeči té.

Symposion 198 B.

καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐχ ὁμοίως μὲν θαυμαστά· τὸ δὲ ἐπὶ τελευτῆς τοῦ κάλλους τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη ἀκούων;

Rukopisné *μέν* po *ὁμοίως* vynechal Bekker dle Ven. Ξ a Vind. 2 (Vind. 21). Hug pokusil se o tento výklad: »zu dem *τὰ μέν* bildet den Gegensatz das folgende *τὸ δ' ἐπὶ τελευτῆς*; zu dem zweiten *μέν* wäre der Gegensatz so hinzuzudenken: zwar nicht in gleichem Grade bewundernswert, aber doch bis auf einen gewissen Grad«. Avšak slohová strojenost a těžkopádnost, která se při tomto výkladě předpokládá, svědčí proti rukopisnému podání. Kromě toho Sokrates slovy *καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐχ ὁμοίως θαυμαστά* dává své mínění na jevo, že si těchto částí řeči Agathonovy hrubě neváží. Tato ironie Sokratova by tímto výkladem Hugovým byla seslabena, ba zmařena.

O tom však může býti pochybováno, má-li se druhé *μέν* vyloučiti čili opraviti. Možno by bylo čísti *οὐχ ὁμοίως ἦν θαυμαστά.*

Symposion 198 C.

καὶ γάρ με Γοργίου ὁ λόγος ἀνεμίμνησκεν, ὥστε ἀτεχνῶς τὸ τοῦ Ὁμήρου ἐπεπόνθη· ἐφοβούμην, μή μοι τελευτῶν ὁ Ἀγάθων Γοργίου κεφαλὴν δεινοῦ λέγειν ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον πέμψας αὐτόν με λίθον τῇ ἀφωνίᾳ ποιήσειε.

O rukopisném podání *ἐν τῷ λόγῳ* vyslovil již Stephanus pochybnost. V novější době Badham místo těchto slov navrhl *πελώρου* (z Homerovy Odyssey *λ* 633 *δεινοῖο πελώρου*), o kteréž konjektuře Hug (Kritischer Anhang str. 225) pronáší trpký, ale ne neoprávněný úsudek »ungeschickt«. Slova *ἐν τῷ λόγῳ* vyloučil Usener a také Hug.

Já s touto athetesí nesouhlasím, ale připouštím, že rukopisné podání *δεινοῦ λέγειν ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον* jest podezřelé. V řeči Agathonově snad by něco takového za možné se pokládati mohlo, ale zde mluví Sokrates. Že by *ἐν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον* bylo »ein feiner Gegensatz« (jak Rettig na str. 250 praví), jest mi nesrozumitelno. — Ale já nesouhlasím, jak jsem již pravil, s athetesí slov *ἐν τῷ λόγῳ.*

Nejvhodnějším čtením vzhledem ke kontextu zdálo by se mi býti *δεινοῦ λέγειν ἐκ τοῦ λόγου πέμψας κτλ.* a sice proto že *ἐκ τοῦ λόγου* by odpovídalo Homerovým slovům *λ* 634 *ἐξ Ἀΐδεω.* Byla by v tom trpká ironie obsažena. Ale neodvažuji se, navrhnouti přímo tuto konjekturu. Spíše myslím, že se mají vyloučiti slova *ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον.* Uvádím dva důvody této své domněnky. *Ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον* není vhodné, poněvadž řeč Sokratova posud nebyla pronesena. Druhý důvod jest, že k *πέμψας* přidána

byla glossa *ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον* od někoho, kdo neuvážil, že již *μοι* postačuje. — K tomu pak ještě podotýkám, že *ἐν τῷ λόγῳ* zdá se mi býti vtipným přídavkem Sokratovým. Hlava Gorgiova (Gorgonina) měla zde býti okázána Sokratovi ne ve skutečnosti, nýbrž v řeči Agathonově.

Symposion 198 D.

ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπ' ἀβελτερίας ᾠμην δεῖν τἀληθῆ λέγειν περὶ ἑκάστου τοῦ ἐγκωμιαζομένου, καὶ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων τὰ κάλλιστα ἐκλεγομένους ὡς εὐπρεπέστατα τιθέναι.

Nesprávná jest athetese členu *τοῦ* (před *ἐγκωμιαζομένου*), kterou navrhl Hommel. Také Bastova konjektura *καὶ τοῦτο πρῶτον* nebo *καὶ τοῦτο μέγιστον μὲν ὑπάρχειν* jest nejen zbytečná, ale i chybná. Dobře vykládá se *τοῦτο μὲν ὑπάρχειν* »a toto že má býti základem« (doplniti se musí *δεῖν*). Dle Sokratova mínění musí býti základem řeči *τἀληθῆ λέγειν περὶ ἑκάστου τοῦ ἐγκωμιαζομένου*. To jest jediný správný základ řeči, a proto jest Bastova konjektura *πρῶτον* nebo *μέγιστον* chybná, poněvadž se zakládá na mínění, že *ὑπάρχειν* zde jest jenom = *εἶναι*, kdežto sloveso to má zde původní a praegnantní význam »býti od počátku, býti počátkem a základem«.

Symposion 198 DE.

καὶ πάνυ δὴ μέγα ἐφρόνουν ὡς εὖ ἐρῶν, ὡς εἰδὼς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐπαινεῖν ὁτιοῦν. τὸ δὲ ἆρα, ὡς ἔοικεν, οὐ τοῦτο ἦν τὸ καλῶς ἐπαινεῖν ὁτιοῦν, ἀλλὰ τὸ ὡς μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα, ἐάν τε ᾖ οὕτως ἔχοντα ἐάν τε μή· εἰ δὲ ψευδῆ, οὐδὲν ἄρ' ἦν πρᾶγμα. προὐρρήθη γάρ, ὡς ἔοικεν, ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὸν Ἔρωτα ἐγκωμιάζειν δόξει, οὐχ ὅπως ἐγκωμιάσεται.

Badham vyloučil *τοῦ ἐπαινεῖν ὁτιοῦν*. Hug také *τοῦ ἐπαινεῖν ὁτιοῦν* pokládá za nesnesitelné a praví, že místo toho má se snad čísti něco podobného jako *τοῦ ἐπαινουμένου*. — Já rukopisné podání *τοῦ ἐπαινεῖν ὁτιοῦν* pokládám za správné. Slova ta znamenají »domnívaje se, že znám pravdu o tom, jak každá věc, která předmětem chvály jest, má býti chválena«. Srv. předcházející slova *ὡς ἔδει ἐγκωμιάζειν ὁτιοῦν*, dále 198 D *ὡς ἔδει ἐγκωμιάζειν ὁτιοῦν* a 198 E *οὐ τοῦτο ἦν τὸ καλῶς ἐπαινεῖν ὁτιοῦν*.

Bastova konjektura *οὐ τούτοις* místo rukopisného *οὐ τοῦτο* jest nesprávná. *Τοῦτο*, totiž *τἀληθῆ λέγειν περὶ ἑκάστου τοῦ ἐγκωμιαζομένου* (198 D) jest správné a nutné.

Τῷ πράγματι jest jenom variací výrazu *ὁτῳοῦν*. Co se výrazu *τὸ δὲ ἆρα* týká, uvádí Hug doklady z Theaiteta 157 B, z Menona 97 B, a z Apologie

23 B. Poněvadž toto *τὸ δὲ* nabylo platnosti příslovečné, není následující *τοῦτο*, místo kterého Bast *τούτοις* navrhl, nápadné. *Τοῦτο* vykládá Hug *τἀληθῆ λέγειν*, avšak přesnější jest výklad, že *τοῦτο* vztahuje se ke všem slovům *τἀληθῆ — τιθέναι*, a že tedy znamená *ἐκ τῶν ἀληθῶν (= ἐξ αὐτῶν δὴ τούτων) τὰ κάλλιστα ἐκλεγομένους ὡς εὐπρεπέστατα τιθέναι.* Viz »Dodatky«.

Οὐδὲν ἂρ' ἦν πρᾶγμα vyložil Stallbaum »non molestum est«. Výklad ten zdá se mi býti nepochopitelným. *Οὐδέν ἐστι πρᾶγμα* znamená »není to žádná důležitá věc, nezáleží na tom, jest to lhostejno«. Srv. Krat. 393 D *εἰ ἐν ἑτέραις συλλαβαῖς ἢ ἐν ἑτέραις τὸ αὐτὸ σημαίνει, οὐδὲν πρᾶγμα*, Gorg. 447 B.

Velmi působivá jest ironická poznámka Sokratova *προὐῤῥήθη γάρ, ὡς ἔοικεν, ὅπως — ἐγκωμιάσεται.* Sokrates ironicky se tváří, jakoby úmluvě učiněné byl chybně rozuměl. Srv. *ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ οὐκ ᾔδη τὸν τρόπον τοῦ ἐπαίνου, οὐ δ' εἰδὼς ὑμῖν ὡμολόγησα καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει ἐπαινέσεσθαι.* Z řečí dřívějších, zvláště z řeči Agathonovy, seznává Sokrates, jak praví, že úmluva o chválení Erota učiněná měla ten smysl a význam, že se nemá pravdy dbáti, nýbrž že se všechny krásné vlastnosti mají na Erota přenésti, nechť je má či nemá.

Úmluva ta nezněla ovšem v ten smysl: *ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὸν Ἔρωτα ἐγκωμάζειν δόξει*, nýbrž *ὅπως ἐγκωμιάσεται.* Neboť jaká byla úmluva, o tom svědčí 177 D *δοκεῖ γάρ μοι χρῆναι ἕκαστον ἡμῶν λόγον εἰπεῖν ἔπαινον Ἔρωτος ἐπὶ δεξιὰ ὡς ἂν δύνηται κάλλιστον.* Těmto slovům Eryximachovým Sokrates jmenem ostatních přisvědčil: *οὐδείς σοι, ὦ Ἐρυξίμαχε, φάναι τὸν Σωκράτη, ἐναντία ψηφιεῖται.* Sokrates tedy byl mluvčím ostatních,*) i byl také nyní oprávněn k tomu, aby prohlásil, jak on tomu dohodnutí rozuměl. Srv. také slova Sokratova 177 E *ἀλλὰ τύχῃ ἀγαθῇ καταρχέτω Φαῖδρος καὶ ἐγκωμαζέτω τὸν Ἔρωτα.*

Ale při tom ovšem musíme míti na mysli, že úkolem chvalořeči (enkomia) jest zveličování zásluh a činnosti toho, komu chvalořeč jest věnována.

Vyvinula se skutečně u řečníků theorie, že skladatel chvalořeči nemusí se říditi pravdou, nýbrž že jemu dovoleno, meze pravdy překročiti. Tato zásada také zvláště v řečech úmrtních *(λόγοι ἐπιτάφιοι)* nabyla platnosti. Srv. důležité svědectví v Platonově Menexenu.

Platon naproti tomuto obyčeji vytkl důrazně své stanovisko, že také v enkomiu má se přihlížeti ku pravdě. Ovšem i Platon učinil zde značnou koncessi obyčejnému stanovisku. Platonův Sokrates nežádá, čehož by absolutní pravda vyžadovala, aby v enkomiu chvalné i nechvalné

*) Srv. 177 E *ταῦτα δὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἅμα ξυνέφασάν τε καὶ ἐκέλευον ἅπερ ὁ Σωκράτης.*

stránky chváleného byly vyloženy, nýbrž připouští, že se mají chvalné stránky se zamlčením toho, co jest nepříznivé, vyložiti, ale v této chvále že má býti pravdy dbáno, t. j. že nemá chválenému býti vzdávána chvála nezasloužená a nepravdivá. Tento smysl mají slova Sokratova 198 D *ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπ' ἀβελτερίας ᾤμην δεῖν τἀληθῆ λέγειν περὶ ἑκάστου τοῦ ἐγκωμιαζομένου, καὶ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων τὰ κάλλιστα ἐκλεγομένους ὡς εὐπρεπέστατα τιθέναι.*

Platon tedy zde připouští, že se v enkomiu nemusí plná pravda říci,*) nýbrž že se má vybrati to, co jest příznivé, ale aspoň v tom že má býti pravdy šetřeno.

Hug v poznámce k tomuto místu velmi vhodně podotýká, že Aristoteles zaujímá střední stanovisko mezi názorem řečníků tehdejších a Platonovým: »Auch er (t. Aristoteles) anerkennt die Nothwendigkeit einer *αὔξησις*, sie soll aber vorsichtig sein und sich in den Grenzen der Wahrscheinlichkeit bewegen, man darf das Wahrscheinliche als wirklich bezeichnen (Volkmann, Rhetorik der Griechen und Römer) p. 262)«. Avšak upozorňuji na to, což jsem právě podotkl, že i Platon sám již koncessi důležitou učinil. Je-li vůbec enkomion v oboru řečnictví přípustné, musí se uznati, že nechvalné stránky mohou se zamlčeti; vyložení stránek nechvalných odporovalo by účelu enkomia.

Symposion 198 E—199 A.

διὰ ταῦτα δή, οἶμαι, πάντα λόγον κινοῦντες ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι καί φατε αὐτὸν τοιοῦτόν τε εἶναι καὶ τοσούτων αἴτιον, ὅπως ἂν φαίνηται ὡς κάλλιστος καὶ ἄριστος, δῆλον ὅτι τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν· οὐ γάρ που τοῖς γε εἰδόσιν. καὶ καλῶς γ' ἔχει καὶ σεμνῶς ὁ ἔπαινος.

Jako *πᾶν χρῆμα κινεῖν* (u Herod. V, 96) znamená »každou věcí hýbati, vše v pohyb uváděti, abychom účelu nějakého dosáhli«, tak i *πάντα λόγον κινεῖν* = nenechati žádného výkladu stranou ležeti, nýbrž každý výklad v pohyb uváděti, abychom dokázali, co dokázati chceme. Zdali *πάντα λόγον κινεῖν* jest narážkou na pořekadlo *πάντα λίθον κινεῖν*, což Rettig za věc samozřejmou pokládá, jest dle mého mínění pochybno. Rčení *πάντα λόγον κινεῖν* vyskytuje se také ještě Fileb. 15 E. Pouhé *λόγον κινεῖν* u Platona Pol. V, 540 A *ὅσον λόγον πάλιν κινεῖτε περὶ τῆς πολιτείας.*

Naskytuje se však zde otázka, co jest předmětem slov *ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι*. Dle rukopisného podání musili bychom ze slov *πάντα λόγον κινοῦντες* doplniti také k *ἀνατίθετε* předmět *πάντα λόγον*. Avšak to se

*) Platon uznává tedy, že úkol enkomia jest jiný, než úkol dějepisectví. V díle dějepisném nesmí se to, co jest někomu nepříznivé, zamlčeti, nýbrž vše, co ku vyzkoumání historické pravdy přispívá, musí se vyložiti, ať jest to příznivé nebo nepříznivé. Tendenční zamlčování jest v dějepisectví chybou.

zdá býti pravdě nepodobným, poněvadž toto *ἀνατίθετε* jest ve zřejmém vztahu k slovům *τὸ ὡς μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα*. Poněvadž tedy zde *ἀνατιθέναι* řečeno jest o věcech nebo vlastnostech »co možná největší a nejkrásnější věci čili vlastnosti na Erota přenášeti a jemu připisovati«, zdá se býti výklad *ἀνατίθετε πάντα λόγον τῷ Ἔρωτι* pochybným. Tuto nesnáz dobře cítil Rückert, a proto podal výklad: »*λόγος* utrumque significat, orationem, et orationis materiem. *Κινεῖν λόγον* excitare sermonem vel excitare de quo dicatur. Hinc sensus est h. l. nihil quod dici possit ullo modo, praetermittitis«.*) Avšak ve slovech *πάντα λόγον κινοῦντες* zajisté *λόγος* znamená, jako ve Filebu 15 E řeč, výklad. Má-li pak hned na to totéž *λόγος*, jež by se u *ἀνατίθετε* doplnilo, jiný význam míti »orationis materies«, vzniká z toho veliká nejasnost a drsnost vazby.

Vyloučením slov *καί φατε* byla by tato závada odstraněna; ve slovech *πάντα λόγον κινοῦντες ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι αὐτὸν τοιοῦτόν τε εἶναι κτλ.* by *πάντα λόγον* bylo předmětem jenom slova *κινοῦντες*, a předmětem slovesa *ἀνατίθετε* by byl acc. c. inf. *αὐτὸν — αἴτιον*. Tato slova *αὐτὸν — αἴτιον*, jež by byla závislá na *ἀνατίθετε* = dřívějším *ὡς μέγιστα καὶ κάλλιστα*, jež taktéž závisí na *ἀνατιθέναι*.

Stephanus navrhl: »vel *τοιούτων τε εἶναι καὶ τοσούτων αἴτιον* vel *τοιοῦτόν τε εἶναι καὶ τοιούτων καὶ τοσούτων αἴτιον* scribendum videtur«. První konjektura jest nemožná, poněvadž tato slova Sokratova jsou zřejmou narážkou na 195 A *οἷος ὢν αὐτὸς οἷων αἴτιος ὢν τυγχάνει* (jak jsem svrchu navrhl), na 194 E *ὁποῖος δέ τις αὐτὸς ὢν ταῦτα ἐθωρήσατο*, dále na 195 A *δίκαιον ἐπαινέσαι πρῶτον αὐτὸν οἷός ἐστιν*.

Snad by se mohlo čísti *αὐτὸν τοιοῦτόν τε εἶναι καὶ τοιοῦτον* (že jest takový a takový) *καὶ τοσούτων καὶ τοσούτων αἴτιον* (a tolika a tolika věcí původcem). Viz »Dodatky«.

τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν. Místo toto jest velmi poučné vzhledem k významu slovesa *γιγνώσκουσιν*. Z protivy *τοῖς εἰδόσιν* vychází na jevo, že také *γιγνώσκουσιν* má význam perfektní, t. j. že neznamená zde »poznávám«, nýbrž »znám«.

V grammatikách a v kommentářích často směšují se různé případy tohoto užívání přítomného času ve významu perfektním, praesens pro perfecto, jak se říkalo. Tyto příklady musí se náležitě roztříditi. Viz »Dodatky«.

Ironický význam slov *καὶ καλῶς γ' ἔχει καὶ σεμνῶς ὁ ἔπαινος* dobře naznačuje Hug slovy: »Aber auch die beifallklatschenden Zuhörer kriegen ihren Anteil ab in den bitterbösen Worten *καὶ καλῶς γ' ἔχει καὶ σεμνῶς ὁ ἔπαινος*«. Mohlo by se snad navrhnouti *καίτοι καλῶς γ' ἔχει κτλ.* Ale *καὶ καλῶς γ' ἔχει* lze tím hájiti, že se slova ta vztahují k slovům před

*) Skutečně musíme u slova *λόγος* tento metonymický význam »*τοῦτο, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστί* čili *τοῦτο περὶ οὗ ὁ λόγος λέγεται*« uznati.

δῆλον ὅτι, a že na parenthetická slova *δῆλον ὅτι — εἰδόσι* nevzat při tom ohled.

* * *

Čtení v textu podané *οὐ γάρ που τοῖς γε εἰδόσιν* pokládám za správné. Schanz: »*γάρ* B, *γὰρ ἄν* T, *γὰρ δή* Cobet nov. lect. 501«. Stallbaum hájí *οὐ γὰρ ἄν που*: »Novo igitur hic locus argumento est vel optimos codices manum grammaticorum emendatricem expertos esse, ut iis non sine cautione fides habenda sit«. Jahn, Hug, Schanz nepřijímají *ἄν*, a já s tím souhlasím, ačkoli jinak, jak jsem velmi často připomenul, autoritu *T* pokládám za velmi důležitou. Stallbaum hájil *ἄν* poznámkou, že má se doplniti *φαίνοιτο* a že toto *ἄν* »extruserunt, qui *φαίνοιτο* optativum intelligendum relinqui vel non viderent vel moleste ferrent«. Ale proč pak toto *ἄν* nebylo hned přidáno k slovům *τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν*?

Symposion 199 A.

ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ οὐκ ᾔδη τὸν τρόπον τοῦ ἐπαίνου, οὐδ' εἰδὼς ὑμῖν ὡμολόγησα καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει ἐπαινέσεσθαι.

Sauppe navrhl *οὐ δ' εἰδὼς κτλ.* Srv. Fileb. 16 C.

Konjektura Sauppeova dochází u novějších vydavatelů souhlasu, a nelze ovšem upříti, že se tato snadná a jednoduchá konjektura na první pohled zamlouvá, poněvadž *οὐ δ' εἰδώς* shoduje se s *οὐκ ᾔδη*. Avšak musím předce o správnosti tohoto návrhu *οὐ δ' εἰδώς* pochybnost pronésti. Jak pak měl Řek toto *οὐ δ' εἰδὼς* vysloviti? Já myslím, že v souvislosti řeči nemohlo se jinak vysloviti a jinak rozuměti než *οὐδ' εἰδώς*. Řádné vyslovení *οὐ δ' εἰδώς* zdá se mi býti velmi násilným a nepřirozeným; po *οὐ* musila by se při vyslovení učiniti přestávka nepřirozená. A tu se táži, proč Platon, nepřekonatelný mistr slohu, zvolil nesnadný a nešťastný výraz *οὐ δ' εἰδώς*, když předce zajisté, jak nikdo nepopře, mohl napsati *καὶ οὐκ εἰδώς* anebo *οὐκ εἰδὼς δέ* (kde by položení částice *δέ* po dvou slovech *οὐκ εἰδώς* bylo velmi přirozené, poněvadž *οὐκ εἰδώς* jest pojmem jednotným).

I docházím touto cestou toho výsledku, že musíme o to se pokusiti, abychom náležitým výkladem *οὐδ' εἰδώς* obhájili.

A toto obhájení, jak myslím, jest snadné. Sokrates skutečně slíbil, že také on súčastní se chválení Erota. Ale tento jeho slib zakládá se, jak praví, na nedorozumění. Známa však jest charakteristická vlastnost řečtiny, že často příčestím naznačuje se nejdůležitější věc. Tím jest *οὐδ' εἰδώς* ospravedlněno »aniž jsem na základě pravého vědění slib vyslovil, že také já chvalořeč proslovím«.

Symposion 199 A.

ἡ γλῶττα οὖν ὑπέσχετο, ἡ δὲ φρὴν οὔ. χαιρέτω δή. οὐ γὰρ ἔτι ἐγκωμιάζω τοῦτον τὸν τρόπον· οὐ γὰρ ἂν δυναίμην, οὐ μέντοι· ἀλλὰ τά γε ἀληθῆ, εἰ βούλεσθε, ἐθέλω εἰπεῖν κατ' ἐμαυτόν, οὐ πρὸς τοὺς ὑμετέρους λόγους, ἵνα μὴ γέλωτα ὄφλω.

Platon cituje známý Euripidův verš (Hippol. 612) *ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος*. Čtení *γλῶσσα* nalezá se jenom v několika podřízených rukopisech, jako ve Vind. 54 (dle kollace Bonitzovy), v rukopise Lobk. (dle kollace Schneiderovy). Myslím, že čtení *γλῶττα* jest přesné, a že toto místo jest důležité k vymezení staré a nové atthidy. Platon převedl Euripidovo *γλῶσσ'* na novou formu *γλῶττα*, které on užíval. — Také jest pozoruhodno, že Platon neuvedl citát v přesné formě *ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος*; položil místo toho dle svého uznání *ἡ δὲ φρὴν οὔ*.

ἐγκωμιάζω zdálo se nápadným Wolfovi. Také Jahn podotkl: »num *ἐγκωμιάσω*«? Že v attickém nářečí obyčejný tvar jest *ἐγκωμιάσομαι*, nepokládal bych za námitku tak závažnou, že by tím u Platona možnost tvaru *ἐγκωμιάσω* byla na prosto vyloučena. Ale ovšem uvážíme-li, že Platon 198 E napsal *ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὸν Ἔρωτα ἐγκωμιάζειν δόξει, οὐχ ὅπως ἐγκωμιάσεται*, pochybovati musíme o správnosti onoho *ἐγκωμιάσω*; neboť právě 198 E byl by Platon užil *ἐγκωμιάσει* (naproti *ἐγκωμιάζειν*), kdyby vůbec činného tvaru byl užíval. — Jenom v tom případě, kdyby *ἐγκωμιάζω* bylo z příčiny syntaktické nemožné, musili bychom přijmouti čtení *ἐγκωμιάσω*. Ale *ἐγκωμιάζω* nejenom není nemožné, nýbrž naopak jest velmi pravděpodobno, a sice za příčinou důležitého slůvka *ἔτι*. Rückert: »laudaturus eram, at non amplius laudaturus sum, si hunc in modum laudatio instituenda est«. Myslím, že Rückert tím pravou příčinu přesnosti slova *ἐγκωμιάζω* naznačil, ačkoli nevyjádřil se dosti přesně. Sokrates slíbil, že dle úmluvy také on pronese chvalořeč. I patří tedy Sokrates do počtu *τῶν ἐγκωμιαζόντων*, ač posud neřečnil. Ale nyní jest na řadě, a tu praví, že nechce býti v počtu *τῶν ἐγκωμιαζόντων*, nebude-li mu povoleno, aby dle svého přesvědčení řečnil, t. j. aby pravdu pověděl. I praví Sokrates zcela správně »já již (*ἔτι*) nechci býti v řadě *τῶν ἐγκωμιαζόντων*, nepřistoupíte-li na mou podmínku, abych totiž dle pravdy mluvil«.

Vydavatelé novější čtou obyčejně *οὐ γὰρ ἂν δυναίμην· οὐ μέντοι ἀλλὰ τά γε ἀληθῆ, εἰ βούλεσθε, ἐθέλω εἰπεῖν κατ' ἐμαυτόν*. Tak čte Hug, Schanz, Jahn, Rettig. Stallbaum však *οὐκ ἂν δυναίμην, οὐ μέντοι· ἀλλὰ τά γε ἀληθῆ κτλ.* Ale souhlasím s námitkou Rettigovou: »Aber wozu diese wiederholte und nachdrückliche Betheuerung seines Unvermögens«. Dále myslím, že parallela 173 B, kterou Hug uvádí, jest velmi vhodná: *οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ Σωκράτη γε ἔνια ἤδη ἀνηρόμην κτλ.* Z tohoto místa na jevo vychází, že *οὐ μέντοι ἀλλά* znamená »nicméně předce«.

Symposion 199 B.

ὅρα οὖν, ὦ Φαῖδρε, εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέει, περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα ἀκούειν, ὀνόμασι δὲ καὶ θέσει ῥημάτων τοιαύτῃ, ὁποία δὴ ἄν τις τύχῃ ἐπελθοῦσα.

Hirschig vyloučil *περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα*; avšak nebyl toho pamětliv, že dativy *ὀνόμασι καὶ θέσει ῥημάτων* jsou po této athetesi bez řádné vazby syntaktické. V rukopisném podání visí tyto dativy na *λεγόμενα*, ale odstraní-li se tato opora, visí *ὀνόμασι* a *θέσει* ve vzduchu.

Vazba v rukopisném podání není tak nesnadná, jak by se dle výkladu vydavatelů mohlo zdáti. Slova *εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέει* byla by sama o sobě srozumitelná; neboť praví-li Sokrates »jestliže si i takové řeči přeješ«, rozumí se samo sebou, že slova ta znamenají »jestliže si přeješ takovou řeč slyšeti«. K slovům *εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέει* jest pak přidána epexegese *δῆλον ὅτι εἰ περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα ἀκούειν δέει.*

Tento vysvětlující přídavek zakládá se na té snaze po jasnosti, ke které jsem již častěji poukázal. Po slovech *οὐ μέντοι ἀλλὰ τά γε ἀληθῆ, εἰ βούλεσθε, ἐθέλω εἰπεῖν* jest srozumitelno, co Sokrates slovy *εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέει* míní. Toto *τοιούτου* naznačuje řeč, v které by pravda byla vyložena. Avšak nicméně předce ještě přidána jsou za příčinou vysvětlení tohoto *τοιούτου* slova *περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα ἀκούειν.*

Rukopis Vind. suppl. 7 *ὀνομάσει*, což Bast schválil; a již Stephanus na toto čtení pomýšlel. Ale nebylo by to správné, poněvadž nelze o tom pochybovati dle jiných míst, že vedle *ῥήματα* musí také býti výraz *ὀνόματα*. Srv. 198 B *τὸ δ' ἐπὶ τελευτῆς τοῦ κάλλους τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τίς οὐκ ἂν ἐξεπλάγη ἀκούων* a důkladnou poznámku Hugovu k tomuto místu.

Ovšem připouštím, že rukopisné podání *ὀνόμασι δὲ καὶ θέσει ῥημάτων* vzbuzuje pochybnost; správné by bylo vlastně *ὀνομάτων δὲ καὶ ῥημάτων θέσει*; ale nelze tuto konjekturu navrhnouti, a myslím, že musíme spokojiti se rukopisným podáním.

B δ' ἄν, T δ' ἄν. Již Stallbaum navrhl *δὴ ἄν*. Usener *δἄν*; někteří vydavatelé *ὁποία ἄν*, zvláště v novější době Rettig.

Nemožné jest čtení *ὁποία δ' ἄν τις τύχῃ*. Takovéto užití částice *δέ* nelze ospravedlniti, ač pokusy se staly.

Já jsem již v akademických čteních r. 1865 vyslovil, že má se zde čísti *ὁποία δὴ ἄν τις κτλ.*, jakož Stallbaum se domníval »nihilominus servandam duximus librorum lectionem, in qua fortasse *ὁποία δή* latere iam olim suspicati sumus«. Ale ovšem k tomu Stallbaum podotkl, že neschvaluje, že Hermann hned (continuo) v text to přijal: »caussa certe adhuc est controversa«. Stallbaum v 2. vydání Symposia (1836) podotkl: »Possis suspicari *δὲ* ex *δὴ* natum esse, quod valeat scilicet«. A z této příčiny také v 3. vydání (1852) o *δή* vyslovil se skepticky. — Ale kdyby byl Stallbaum *ὁποία δὴ ἄν τις* správně vyl v neurčitém významu,

byl by zajisté rozhodně o správnosti čtení *δή* se vyslovil. Správnost čtení *δή* uznal Usener, jenž navrhl *ὁποία δἄν* (t. j. *δὴ ἄν*) *τις τύχῃ*, což také Hug přijal.

Hug v poznámce podotýká: »*δἄν* für *δή ἄν*; *δή* erhöht den Begriff der Unbestimmtheit von *ὁποῖος*; zu 179 C *εὐαριθμήτοις δή τισιν*«. Tento odkaz k 179 C není ovšem správný. Musí se spíše poukázati k jiným dokladům, v nichž tato platnost částice *δή* jest zřejmá.

Symposion 199 CD.

ἴθι οὖν μοι περὶ Ἔρωτος, ἐπειδή καὶ τἆλλα καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς διῆλθες οἷός ἐστι, καὶ τόδε εἰπέ· πότερόν ἐστι τοιοῦτος οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως ἔρως, ἢ οὐδενός; ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρός τινος ἢ πατρός ἐστι — γελοῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐρώτημα εἰ Ἔρως ἐστὶν ἔρως μητρὸς ἢ πατρός — ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτὸ τοῦτο πατέρα ἠρώτων, ἆρα ὁ πατήρ ἐστι πατὴρ τινὸς ἢ οὔ; κτλ.

O tomto místě velmi obšírný a důkladný výklad podal Hug. Bodl. a mnohé jiné rukopisy (jako Vat. *Δ*. Ambr. a j.) podávají *ὁ ἔρως ἔρως*; naproti tomu *T* a mnohé jiné rukopisy (na př. Coisl. Pařížské rukopisy DEFK atd.) mají pouze *ὁ ἔρως*. Hug v text přijal, jak svrchu vytištěno *τινὸς ὁ Ἔρως ἔρως*, a dále *εἰ Ἔρως ἐστὶν ἔρως μητρὸς ἢ πατρός*. Že genetiv *τινὸς* a *οὐδενός* jest genetivem předmětným, o tom nelze pochybovati. Ale o genetivech *μητρός, πατρός* jsou mínění rozdílná. V obšírné své poznámce dělí Hug názory vykladatelů na tři skupiny. 1. Obyčejný výklad (Lehrs, Prantl) jest ten, že genetivy ty naznačují podmět lásky (genetivus subiectivus). 2. Ast pokládal také *μητρός, πατρός* za předmětný genetiv jako *τινὸς* a *οὐδενός*. 3. Rückert pokládal *μητρός, πατρός* za genetiv původu »ich frage nicht, ob Eros von einem Vater oder von einer Mutter stammt«. Hug schvaluje Rückertův výklad. — Ale v »Kritischer Anhang« dochází toho výsledku, že slova *εἰ — πατρός* mají se vymýtiti a že Platon jenom napsal: *ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρός τινος ἢ πατρός ἐστι — γελοῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐρώτημα — ἀλλ' ὥσπερ ἂν καὶ*.

Také já schvaluji výklad, že *μητρὸς ἢ πατρός* jest genetiv původu. Sokrates položil Agathonovi otázku *πότερόν ἐστι τοιοῦτος οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως ἢ οὐδενός* (toto čtení pokládám za pravděpodobné), a sice v tom smyslu, že *τινὸς ἢ οὐδενός* jsou genetivy předmětné; ale poněvadž tato otázka syntaktická za starého věku nebyla tak snadná a srozumitelná, jako my majíce zběhlost v syntaktických výkladech a opatřeni jsouce pohodlnými technickými výrazy (termini technici) ji za jednoduchou pokládáme, bylo Sokratovi potřebí, aby smysl své otázky dosti rozvláčně vyložil.*)

*) Dobře praví Hug: »Da die damalige Grammatik oder Logik noch keine termini technici für das Verhältnis geschaffen hatte, in welchem nach der Auffassung

Při tom bezpochyby také to jest příčinou této rozvláčnosti, že Agathon byl sice zběhlý v krasořečnictví, ale zajisté ne v logice a grammatice. Gorgias, jehož horlivým napodobitelem Agathon byl, vedl své žáky k tomu, aby sloh svůj okrasami řečnickými *(σχήμασι ῥητορικοῖς)* a básnickými zdobili, ale přesnost v příčině grammatické, lexikalní a fraseologické nebyla jeho úkolem. V tomto směru pracovali Protagoras a Prodikos.

Co se upravení textu týká, myslím že se dle rukopisu *T*, jehož důležitost také zde zase se objevuje, má čísti *οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως ἢ οὐδενός*, které čtení ovšem také v několika jiných podřízených rukopisech se vyskytuje. Toto čtení potvrzení dochází slovy 200 E *ἄλλο τι ἔστιν ὁ Ἔρως πρῶτον μὲν τινῶν*, dále 201 A *τίνων ἔφησθα ἐν τῷ λόγῳ εἶναι τὸν Ἔρωτα*. Kdyby se však mělo přijmouti čtení rukopisu Bodl., musilo by se dle mého mínění čísti *οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως Ἔρως* (nikoliv *ἔρως*, jak vydavatelé čtou). Bylo by ovšem přirozenější *οἷος εἶναι ὁ Ἔρως τινὸς Ἔρως* anebo *οἷος εἶναι τινὸς Ἔρως ὁ Ἔρως*, ale také čtení Bodl. *οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως Ἔρως* není nemožné. Za nemožné však pokládám střídání se vlastního jména *ὁ Ἔρως* a appellativa *ἔρως*, čímž se dle mého mínění celá argumentace Sokratova porušuje.

Sokrates praví pak *ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρός τινος ἢ πατρός ἐστιν*, a tím, že volí zde jména rodičů, naznačuje, že nechce, aby jeho otázce *τινὸς . . . ἢ οὐδενός* rozuměno bylo ve smyslu genetivu původu. O tom praví, že by směšná byla otázka, má-li Eros matku nebo otce. Sokrates totiž pokládá to za samozřejmé, že Eros má rodiče. Proto důvodnost této otázky ani nechce dokazovati 203 A, poněvadž dokazování samozřejmých věcí jest zbytečné, nýbrž táže se ihned Diotimy *πατρὸς δὲ τίνος ἐστὶ καὶ μητρός*; Diotima pak podává mythos, že Penia jest matkou Erota a Poros otcem. — Ale i dle obyčejného mythu není pochybnosti, že Eros má matku Afroditu. Tvrzení Sokratovo, že otázka v tomto smyslu, má-li totiž Eros rodiče, jest směšná, jest ostatně skrytou, ale každému bedlivému pozorovateli srozumitelnou polemikou proti Faidrovu tvrzení 178 B *γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται*. Toto tvrzení Faidrovo *οὔτε λέγονται* jest holou nepravdou, poněvadž dle obyčejného mythu Afrodite jest matkou Erotovou.

Co se čtení týká, pokládal bych za nejlepší čtení *εἰ Ἔρως ἐστὶν μητρὸς ἢ πατρός*, což navrhl Sommer, jenž *ἔρως* po slovech *εἰ Ἔρως ἐστὶν*

---

des Sokrates *τινός* zu *ἔρως* stehen sollte (wir würden dieses *τινός* als Genetiv des Objectes bezeichnen und die Frage so formulieren: verlangt der Begriff *Ἔρως* ein Object oder nicht?), so konnte die Frage des Sokrates zu Missverständnissen führen. Ein solches will er abwehren in den folgenden Worten *ἐρωτῶ δ' οὐκ«* atd. — A dále praví Hug k 199 E: »erst jetzt, nachdem Sokrates ihm die Bedeutung seiner Frage an den leichten und naheliegenden Beispielen Vater, Mutter, Bruder in einer Breite entwickelt hat, die nur verständlich wird, wenn man sich erinnert, dass Grammatik und Logik damals noch in den Anfängen waren — soll Agathon« atd.

vyloučil. Opakování slov *εἰ Ἔρως ἐστὶν μητρὸς ἢ πατρός* po slovech *ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρός τινος ἢ πατρός ἐστιν* nepokládám nikterak za závadné.

V druhé řadě však navrhuji čtení *γελοῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐρώτημα, εἰ Ἔρως ἐστὶν Ἔρως* (nikoliv *Ἔρως*) *μητρὸς ἢ πατρός*. Rozhodně odporuji však zaměnování slov *Ἔρως* a *Ἔρως*. Dovoláváin se při tom toho, že také v příkladě hned na to následujícím jest *ἆρα ὁ πατήρ* (= *Ἔρως*) *ἐστι πατὴρ* (= *Ἔρως*) *τινὸς ἢ οὔ*; a dále *ὅτι ἔστιν υἱέος γε ἢ θυγατρὸς ὁ πατὴρ* (= *ὁ Ἔρως*) *πατήρ* (*Ἔρως*). A rovněž tak 199 E *ἀδελφός, αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἔστιν, ἔστιν τινὸς ἀδελφὸς ἢ οὔ*; V obou těchto případech se význam slova *πατήρ, ἀδελφός* nemění. A tak se nesmí ani *Ἔρως* náhle změniti v *Ἔρως*. Sokrates mluví zde všude o Erotovi co o osobě, a podává později výklad Diotimy kněžkyně, že jest daimonem velikým (202 E). Má-li býti argumentace Sokratova zcela přesná, musí *Ἔρως* všude a stále míti týž význam.

Při tom ovšem musím také dále důslednost zachovávati. Já nepokládám 200 A čtení vydavatelů *ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός* za správné, nýbrž myslím, že se musí čísti *ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός* (anebo *ὁ Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός*). — Dále 200 A nečtu *πότερον ὁ Ἔρως ἐκείνου, οὗ ἔστιν Ἔρως, ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ ἢ οὔ*, nýbrž dle důslednosti navrhuji *πότερον ὁ Ἔρως ἐκείνου, οὗ ἔστιν Ἔρως, ἐπιθυμεῖ*, ale přiznávám se, že bych raději zde četl *οὗ ἔστιν* s vymýtěním slova *Ἔρως*.

Nesprávnost čtení *εἰ Ἔρως ἐστὶν Ἔρως μητρὸς ἢ πατρός* vychází na jevo také z tohoto důvodu. *Μητρὸς ἢ πατρός* jest genetivus původu. Avšak *εἰ Ἔρως ἐστὶν Ἔρως μητρὸς ἢ πατρός*, má-li to býti genetiv původu, jest nejenom směšné, nýbrž vůbec zhola nemožné a nesmyslné. Čte-li se dvakrát *Ἔρως*, není otázka zhola v příčině grammatické nesmyslná, ale jest z důvodu svrchu uvedeného směšná.

Symposion 199 E.

οὐκοῦν καὶ ἡ μήτηρ ὡσαύτως; Ὁμολογεῖσθαι καὶ τοῦτο

Nejlepší rukopisné podání jest *ὁμολογεῖσθαι*; jenom v jednom nepatrném rukopise (Par. D) *ὁμολογεῖσθε*, a ve dvou jiných rovněž nepatrných *ὡμολογείσθω*. Vydání Aldovo *ὁμολογῆσαι*. Stallbaum navrhl ostýchavě *ὁμολογεῖν*. Praví totiž »nisi *ὁμολογεῖν καὶ τοῦτο* scribendum, certe *ὁμολογῆσαι* retineri debet«, i podržel v textu *ὁμολογῆσαι*. Hermann však přijal konjekturu Stallbaumovu v text, a totéž činí obyčejně novější vydavatelé (Schanz, Hug a j.). — Avšak, napsal-li Platon *ὁμολογεῖν*, jak si máme vysvětliti, že vůbec kdy někomu mohlo na mysl přijíti, změniti to v *ὁμολογεῖσθαι?* a jestliže by z příčiny nějaké nepochopitelné byl někdo v jednom rukopise změnu tu učinil, jak si máme vysvětliti, že tato kon-

jektura do všech rukopisů se dostala a že původního čtení *ὁμολογεῖν* vůbec ani nejmenší stopa se nezachovala?

Rettig hájí medium *ὁμολογεῖσθαι* a odkazuje v kritickém kommentáři na Dindorfovu poznámku ke Xen. Symp. IV, 56, k Stallbaumově poznámce k Pol. IV, 436 C, dále uvádí Plat. Pol. VIII, 544 A a Krat. 439 B. V obšírném svém kommentáři (na str. 256) uvádí kromě těchto dokladů ještě Kühnerovu poznámku ke Xen. Mem. I, 2, 57.

Ale bylo by s podivením, kdyby Platon, jenž právě v této části Symposia slovesa *ὁμολογεῖν* ještě šestkrát užil, a sice vždy v tvaru činném anebo trpném, zde z příčiny neznámé a nepochopitelné byl užil media. Srv. 199 E *ὁμολογεῖν*, 200 B *ἀδύνατον ἐκ τῶν ὡμολογημένων*, 200 D *ἄλλο τι ὁμολογοῖ ἄν*, 201 A *ὡμολόγει* a pak *οὐκοῦν ὡμολόγηται*, 201 B *ἔτι οὖν ὁμολογεῖς*. — Ovšem *ἀνομολογεῖσθαι* jest medium; srv. 199 B *ἀνομολογησάμενος* 200 E *ἀνομολογησώμεθα*. Ale tím nelze *ὁμολογεῖσθαι* ospravedlniti.

Ὁμολογεῖσθαι musíme tedy za trpný infinitiv pokládati, ke kterému se ovšem doplniti musí *ὑπ' Ἀγάθωνος*.

Ještě pravděpodobnějším zdá se mi však býti *ὁμολογείσθω καὶ τοῦτο*, kteréž čtení ve dvou podřízených rukopisech se vyskytuje a které ovšem za pouhou konjekturu — ale snad správnou — sluší pokládati (Par. k. *ὡμολογείσθω*, Vat. p. *ὡμολογεισθαι*). Že *ὁμολογείσθω* snadno mohlo v *ὁμολογεῖσθαι* se změniti, jest známo; v rukopisech často chybně psáno *αι* místo *ω* a naopak. — S imperativem *ὁμολογείσθω* srv. 201 C *ἀλλ' οὕτως ἐχέτω ὡς σὺ λέγεις*. — Při této konjektuře ovšem by odpadl infinitiv řeči nepřímé, jenž se zde obyčejně vyskytuje, na př. 199 D *φάναι τὸν Ἀγάθωνα*, 199 E *φάναι εἶναι*, tamtéž *ὁμολογεῖν*, 200 A *φάναι* atd. Avšak tyto infinitivy nenalezají se všude. Tak na př. 200 B Agathonova odpověď jest *ἀδύνατον ἐκ τῶν ὡμολογημένων* bez *φάναι*, rovněž tak další jeho odpověď 200 B *ἀληθῆ λέγεις*.

Symposion 199 E—200 A.

πειρῶ δή, φάναι, καὶ τὸν Ἔρωτα εἰπεῖν. ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός; Πάνυ μὲν οὖν ἔστιν. Τοῦτο μὲν τοίνυν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, φύλαξον παρὰ σαυτῷ, μεμνημένος ὅτου· τοσόνδε δὲ εἰπέ, πότερον ὁ Ἔρως ἐκείνου, οὗ ἔστιν Ἔρως, ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ ἢ οὔ;

Podávám zde text tak, jak dle mého mínění má býti upraven; jenom to opakuji, že by se mně ještě více zamlouvalo čtení *οὗ ἔστιν* bez *Ἔρως* (nebo *ἔρως*, jak se obyčejně čte).

Čtu *τὸν Ἔρωτα*, jako Stallbaum, a pokládám čtení *τὸν ἔρωτα* za chybné. Jak pak by mohla po slovech *πειρῶ δὴ καὶ τὸν ἔρωτα εἰπεῖν* následovati otázka: „*ὁ Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός* (nebo *ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός*)? Ani čtení obyčejné, které já pokládám za chybné

ὁ Ἔρως ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός, neshoduje se s *τὸν ἔρωτα*, poněvadž i při tomto chybném čtení předce správné *ὁ Ἔρως* dokazuje, že musí předcházeti *τὸν Ἔρωτα*.

Nesnadná jsou slova *τοῦτο μὲν τοίνυν — ὅτου*. Madvig navrhl *μεμνημένος ὅπου*, což jest naprosto nemožné, poněvadž jest to zhola nesrozumitelné. Madvig mínil touto konjekturou totéž, co Badham konjekturou *μεμνησόμενος ὅπου δεήσει* naznačil. Ale k tomu jsou slova *μεμνημένος ὅπου* zcela nedostatečná. Badham vyloučil *μεμνημένος*. Dřívější pokus Badhamův *μεμνησόμενος ὅπου δεήσει* nemůže ani za vážnou konjekturu býti pokládán.

Já myslím, že *τοῦτο* musí se vztahovati ku předcházejícím slovům *ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός; Πάνυ μὲν οὖν ἔστι*. Tento výklad odporučuje se tím, že *οὗτος* pravidelně ukazuje vzpět k tomu, co bylo řečeno. Hug vykládá: »Dieses nun halte noch bei dir fest in Gedanken, wovon der Eros Liebe ist« (dle Schleiermachera). Avšak takovouto myšlénku byl by Platon zajisté naznačil způsobem jasným a nepochybným, na př. *τὸ δέ, ὅτου Ἔρως ἐστὶν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, φύλαξον παρὰ σαυτῷ μεμνημένος*. Částice *μὲν τοίνυν* dokazují dle mého mínění, že *τοῦτο* vztahuje se vzpět. Hug ovšem namítá v »Kritickém přídavku«: »Madvig hat *τοῦτο μὲν* auf das vorhergehende Resultat bezogen; dieses wird aber im unmittelbar folgenden nicht stillschweigend im Gedächtnis bewahrt, sondern lebhafter Gebrauch davon gemacht«. Ale to jest mylné tvrzení. Nikde v celé části 200 A—200 E nevrací se Sokrates k tomu tvrzení, nýbrž tato část jedná o jiné otázce, totiž o tom, že ten, kdo něčeho žádá, toho nemá, čeho žádá. Teprv ve slovech 200 E *ἄλλο τι ἔστιν ὁ Ἔρως πρῶτον μὲν τινῶν* nalézá se zase poukázání k onomu výroku, že *Ἔρως* není absolutní výraz, nýbrž že *Ἔρως* jest *τινός*; a tu teprv Sokrates Agathona upozorňuje na jeho výrok *δι' ἔρωτα καλῶν*.

Schvaluji však Hugovo tvrzení »es verlangt *τοσόνδε δὲ εἰπέ* (welches dem *τοῦτο μὲν φύλαξον* gegenübersteht) den Gegensatz von etwas, was er noch nicht aussprechen soll«. Z toho pak soudím, že Sokrates zde pravil »to, co jsme teď pravili, totiž že *Ἔρως* vztahuje se k jakémusi předmětu, podrž dobře u sebe« *(φύλαξον παρὰ σαυτῷ)*, ale buď při tom pamětliv, k čemu se *Ἔρως* vztahuje *(μεμνημένος ὅτου)*; a to naznačuji interpunkcí v textu položenou *φύλαξον παρὰ σαυτῷ, μεμνημένος ὅτου*. Při těchto slovech *μεμνημένος ὅτου* měl Sokrates v paměti to, že Agathon pravil *ὅτι τοῖς θεοῖς κατεσκευάσθη τὰ πράγματα δι' ἔρωτα καλῶν· αἰσχρῶν γὰρ οὐκ εἴη Ἔρως* (201 A). Agathon pravíl 197 B *ὅθεν δὴ κατεσκευάσθη τῶν θεῶν τὰ πράγματα Ἔρωτος ἐγγενομένου, δῆλον ὅτι κάλλους. αἴσχει, γὰρ οὐκ ἔνι Ἔρως.*

Symposion 200 BC.

εἰ γὰρ καὶ ἰσχυρὸς ὢν βούλοιτο ἰσχυρὸς εἶναι, φάναι τὸν Σωκράτη, καὶ ταχὺς ὢν ταχύς, καὶ ὑγιὴς ὢν ὑγιής — ἴσως γὰρ ἄν τις ταῦτα οἰηθείη

καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, τοὺς ὄντας τε τοιούτους καὶ ἔχοντας ταῦτα τούτων ἅπερ ἔχουσι καὶ ἐπιθυμεῖν —, ἵν' οὖν μὴ ἐξαπατηθῶμεν, τούτου ἕνεκα λέγω. τούτοις γάρ, ὦ Ἀγάθων, εἰ ἐννοεῖς, ἔχειν μὲν ἕκαστα τούτων ἐν τῷ παρόντι ἀνάγκη ἃ ἔχουσιν, ἐάν τε βούλωνται ἐάν τε μή, καὶ τούτου γε ὅπου τίς ἂν ἐπιθυμήσειεν; ἀλλ' ὅταν τις λέγῃ, ὅτι Ἐγὼ ὑγιαίνων βούλομαι καὶ ὑγιαίνειν, καὶ πλουτῶν βούλομαι καὶ πλουτεῖν, καὶ ἐπιθυμῶ αὐτῶν τούτων, ἃ ἔχω κτλ.

Anakoluthická vazba *εἰ γὰρ καὶ ἰσχυρὸς* atd., při které schází závětí, velmi dobře od Huga jest vyložena a vysvětlena. Vynecháno jest závětí, které by musilo zníti: »bylo by to nepřesné a nesprávné vyjádření; neboť to, co kdo již má, nemůže chtíti, poněvadž to již má«.

Jahn sděluje: »*εἰ δ' ἄρα* (místo *εἰ γὰρ*) et *ἴσως ἄρ'* (místo *ἴσως γὰρ*) Stallbaumius exemplo suo adscripsit«. Ale *γάρ* jest velmi vhodné a významné. Před tím již jest vyloženo, že ten, kdo jest veliký nebo silný, nemůže chtíti, aby byl velikým nebo silným. Ale lidé předce v obyčejné mluvě, která nesrovnává se s dialektickou přesností, často užívají toho výrazu, že silný přeje si silnosti; a vzhledem k této mluvě praví Sokrates: Naše tvrzení jest zcela správné; neboť i kdyby silný řekl, že chce býti silným, nemůže toto nepřesné vyjádření míti jiný smysl, než že chce i pro budoucnost silným býti. Nesprávnost této Stallbaumovy domněnky jest i z toho patrna, že by *ἴσως ἄρα* vůbec nebylo možné; neboť zde by zajisté musilo býti *γάρ*.

Nápadná jsou při obyčejném výkladě slova *ταῦτα* a pak *καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα*. Vykladatelé nezmiňují se o vazbě těchto slov. Jen Rettig (II, 258) praví: »*ταῦτα* vor *οἰηθείη* ist Accusativ des entfernteren Objectes«. Lituji, že Hug nevyslovil se o této vazbě. Dle Rettigova mínění by *ταῦτα*, ale rovněž tak *καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα* musilo se vyložiti »vzhledem k tomu a všemu podobnému« (akkusativ vztahu); neboť to snad mínil Rettig výrazem »Accusativ des entfernteren Objectes« a chtěl snad říci »Accusativ der Beziehung«.

Já nemohu rukopisné podání pokládati za správné, jestliže se neposlí po *τὰ τοιαῦτα* čárka, kteréž čtení jsem již v textu naznačil; *ταῦτα* a *πάντα τὰ τοιαῦτα* jest při tom předmětem slovesa *οἰηθείη* = neboť snad by někdo toto a všechno tomu podobné mohl mysliti. K slovům *ταῦτα καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα* by slova *τοὺς ὄντας τε τοιούτους καὶ ἔχοντας ταῦτα* byla epexegesí.

Neschválí-li se tato interpunkce a tento výklad, bylo by nutno navrhnouti athetesi a čísti *ἴσως γὰρ ἄν τις οἰηθείη τοὺς ὄντας τε τοιούτους — καὶ ἐπιθυμεῖν.*

Τούτοις jest správné čtení (Bodl.). Vulgata byla *τούτους*, kterou Rückert hájil. Avšak *τούτοις* jest mnohem důraznější a významnější: »na tyto lidi nalehá nutnost«. Ostatně snad každý kritik přisvědčí tomu, že původní *τούτοις* mohlo se změniti v *τούτους*, ale ne naopak.

Navrhuji *Ἐγὼ ὑγιαίνων βούλομαι ὑγιαίνειν, καὶ πλουτῶν βούλομαι πλουτεῖν*. Vede mne k tomu ta úvaha, že důležitý rukopis *T* má *πλουτεῖν (B καὶ πλουτεῖν)*; dále dle Schanzovy zprávy: *ὑγιαίνειν* ex. emend. apogr. Coislinianum 155 *(καὶ ὑγιαίνειν BT)*. Čtení *ὑγιαίνειν* a *πλουτεῖν* bez *καὶ* potvrzeno jest tím, že následuje *καὶ ἐπιθυμῶ αὐτῶν τούτων ἃ ἔχω*, a ne *ἃ καὶ ἔχω*.

Symposion 200 D.

σκόπει οὖν, ὅταν τοῦτο λέγῃς, ὅτι ἐπιθυμῶ τῶν παρόντων, εἰ ἄλλο τι λέγεις ἢ τόδε, ὅτι βούλομαι τὰ νῦν παρόντα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον παρεῖναι· ἄλλο τι ὁμολογοῖ ἄν; Συμφάναι ἔφη τὸν Ἀγάθωνα. εἰπεῖν δὴ τὸν Σωκράτη Οὐκοῦν τοῦτό γ' ἐστὶν ἐκείνου ἐρᾶν, ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστιν οὐδὲ ἔχει τὸ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα εἶναι αὐτῷ σῳζόμενα καὶ παρόντα (T καὶ παρόντα, B μοι παρόντα).

Velmi poučný příklad rozdílného významu zájmen *τοῦτο* a *τόδε* se zde naskytuje. *Τοῦτο λέγῃς* nepoukazuje k tomu, co následuje, ačkoli by se mohlo zdáti, že slova *ὅτι ἐπιθυμῶ τῶν παρόντων* jsou epexegetickým přídavkem zájmena *τοῦτο*; avšak již před tím o tomto výraze nedůkladném a nepřesném byla řeč; srv. na př. 200 B *ἴσως γὰρ ἄν τις ταῦτα οἰηθείη καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τοὺς ὄντας τε τοιούτους καὶ ἔχοντας ταῦτα τούτων ἅπερ ἔχουσι καὶ ἐπιθυμεῖν*. Patří tedy toto místo do počtu těch příkladů, v nichž *οὗτος* zdánlivě má platnost připravovací a zdánlivě poukazuje k tomu, co následuje. Podal jsem sbírku takových míst ve svých »Badáních v oboru skladby jazyků indoevr.« str. 97—100. Uvedl jsem tam také jedno místo Platonovo, a sice Apol. 36 E *εἰ οὖν ὀφεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τ ο ύ τ ο υ τιμῶμαι, τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως*. Pravil jsem: »I zdá se, jak mnozí vykladatelé myslí, že zde *τούτου* položeno praeparativně a že vyložen význam zájmena *τούτου* následujícími slovy *τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως*, a že by tedy dle pravidla mělo zde místo *τούτου* býti *τοῦδε*. Ale velmi snadno jest zde dokázati, že tato domněnka jest zcela mylná. Neboť již 36 D pravil Sokrates, že takový muž, jakým jest on, zasluhuje toho, aby byl na obecní útraty živen v Prytaneiu. Z toho jest zřejmo, že *τούτου* vztahuje se vzpět k tomu, co bylo dříve připomenuto = prohlašuji, že jsem hoden toho, co jsem dříve řekl, totiž abych byl v Prytaneu živen. Postačila by tedy pro bedlivého posluchače slova Sokratova *τούτου τιμῶμαι* (totiž »co jsem dříve řekl«), ale aby věc byla jasnější, přidává Sokrates vysvětlení opětné: *τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως*«. A tak také na tomto našem místě by *τοῦτο* z nouze postačovalo, ale za příčinou větší jasnosti jest opět připojen přídavek *ὅτι ἐπιθυμῶ τῶν παρόντων*.

Τόδε však má důraznou ku předu poukazující platnost a dochází svého vysvětlení teprv následujícími slovy *ὅτι βούλομαι τὰ νῦν παρόντα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον παρεῖναι.*

O takových příkladech, jako jest toto místo, pojednal jsem v »Badáních atd. str. 85«. Uvedl jsem velmi poučné místo Plat. Men. 93 B *εἰ διδακτόν ἐστιν ἀρετή, πάλαι σκοποῦμεν. τοῦτο δὲ σκοποῦντες τόδε σκοποῦμεν, ἆρα* atd., a podotkl jsem (str. 85): »Jaký je obsah a význam zájmena *τοῦτο*, jest známo z předcházejícího uvažování (*πάλαι σκοποῦμεν*); jest to otázka, zdali ctnost jest učitelná. Ale *τόδε* poukazuje k následujícímu výkladu o tom, jaký vlastně význam ta otázka má, čemu se vlastně otázka ta rovná«.

εἰπεῖν δὴ τὸν Σωκράτη mohlo by se zdáti nápadným; neboť dle způsobu zde obvyklého očekávali bychom *Οὐκοῦν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, τοῦτό γ' ἐστὶν κτλ.* anebo *Οὐκοῦν τοῦτό γ' ἐστὶν ἐκείνου ἐρᾶν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, ὃ οὔπω κτλ.* Avšak Platon zde úmyslně volil jinou vazbu, aby se jednotvárnost poněkud přerušila a zmírnila. Tak na př. také 201 B jest variace *καὶ τὸν Ἀγάθωνα εἰπεῖν.* Jiný prostředek ke zmírnění jednotvárnosti jest ten, že některé otázky a odpovědi uvedeny jsou bez obvyklého *φάναι* nebo *εἰπεῖν*, na př. 200 E *Καὶ οὗτος ἆρα καὶ ἄλλος κτλ.*, nebo 201 A *Ἐπὶ δὴ τούτοις ἀναμνήσθητι κτλ.*, nebo 201 B *Τί δέ; τὸ ἐνδεὲς κτλ.*, nebo tamtéž *Οὐ δῆτα* (bez *φάναι*).

Δή má zde časový význam = *tu* prý řekl Sokrates. Viz »Dodatky«.

Schanz: »21 *τὸ T: τὰ B, τὸ τοῦ* Usener (*τὸ — παρόντα* delevit Badham) 22 *σωζόμενά μοι παρόντα B* (»latet *ἤτοι παρόντα*« Usener, interpolator scripserat *μή*), *σῳζόμενα καὶ παρόντα T, σωζόμενα τὰ νῦν παρόντα* Vindob. 21, *σωζόμενα τὰ μὴ παρόντα, σῳζόμενα μὴ παρόντα* Rettig, *σωζόμενα* Hermann, *σωζόμενα οἱ παρόντα* Voegelin«. Schanz sám přisvědčil athetesi Badhamově; jiní vydavatelé obyčejně jenom menší athetesi Herrmannovu slov *μοι παρόντα* schvalují, jako Usener, Hug. Kromě toho podotýkám, že Jahn slova *μοι παρόντα* jakožto porušená vyznačil, ale nevymýtil. Vögelin pak později (dle sdělení Hugova) upustil od své konjektury *οἱ παρόντα* a schválil athetesi Hermannovu a Usenerovu. Dále připomínám, že *καὶ παρόντα* jest nejen v *T*, nýbrž také v rukopise Coisl. 155 (Bekkerově *Γ*) a v několika podřízených rukopisech.

Podivné podání *B*, jež se také v mnohých jiných rukopisech nalezá, *μοι παρόντα* mohlo by se zachrániti, kdyby se svrchu čtlo *καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εἶναί* (místo *παρεῖναι*) *μοι παρόντα.* — Ale za pravděpodobnější pokládám podání rukopisu *T*, jehož veliká důležitost dle mého mínění také zde se jeví.

Já čtu takto: *Οὐκοῦν τοῦτό γ' ἐστὶν ἐκείνου ἐρᾶν, ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστιν οὐδὲ ἔχει, τοῦ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα εἶναι αὐτῷ σῳζόμενα καὶ παρόντα; Τοῦτο* jest = řekne-li někdo *ἐπιθυμῶ τῶν παρόντων. Τοῦ εἰς τὸν — παρόντα* jest vysvětlující apposicí zájmena *ἐκείνου.* Platon uznal zde za vhodné, na tomto významném místě důrazně trvání v budoucnosti

naznačiti výrazem *σῳζόμενα καὶ παρόντα*. Kdyby nebyl tohoto dvojitého výrazu užil, byl by zajisté napsal *τοῦ καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα κτλ.*

* * *

Slova *ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστιν οὐδὲ ἔχει* vykládá Hug v ten smysl, že *ὅ* nejprv jest podmětem, pak předmětem, aniž by bylo opakováno. Nemohu s tímto výkladem souhlasiti, nýbrž mínim, že k slovům *οὐδὲ ἔχει* musí se dle známé řecké volnosti doplniti *αὐτό*. Tak již Rückert pravil: »iunguntur haec verba vulgo sic, ut comma ponatur post *ἔχει* demum, quae si vera distinctio est, ad *ἔχει* suppl. *αὐτό* ex more Graecorum, qui quum duo membra relativa coniunguntur, quorum posterius alium pronominis casum requirit atque prius, in illo aut demonstrativum ponunt eo quo opus est casu, aut plane omittunt pronomen.« Ale ovšem Rückert proti tomuto jinak nutnému výkladu učinil námitku na základě čtení *τὸ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κτλ.* a navrhl interpunkci *ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστιν, οὐδὲ ἔχει τὸ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κτλ.* Ale tato námitka Rückertova odpadne, čteme-li, jak navrhuji, *οὐδὲ ἔχει, τοῦ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κτλ.* — Zcela táž vazba, jako zde *ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστιν οὐδὲ ἔχει*, vyskytuje se 291 B *οὗ ἐνδεής ἐστι καὶ μὴ ἔχει* (t. *αὐτό*), *τούτου ἐρᾶν*.

Řečtina podržela si tu charakteristickou a důležitou volnost, připojiti k větě vztažné parataktickým způsobem větu demonstrativnou. Viz »Dodatky«.

Symposion 201 C.

Ἐγώ, φάναι, ὦ Σώκρατες σοι οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν, ἀλλ' οὕτως ἐχέτω ὡς σὺ λέγεις. Οὐ μὲν οὖν τῇ ἀληθείᾳ, φάναι, ὦ φιλούμενε Ἀγάθων, δύνασαι ἀντιλέγειν, ἐπεὶ Σωκράτει γε οὐδὲν χαλεπόν.

Slova Agathonova *σοὶ οὐκ ἂν δυναίμην ἀντιλέγειν* mohou se pokládati za zdvořilou odpověď, že Agathon nechce odporovati Sokratovi. Sokrates odmítá tuto zdvořilost a praví, že Agathon pravdě nemůže odporovati, poněvadž Sokratovi odporovati není nesnadné.

Sauppe navrhl *οὐ δύνασαι*. Avšak zajisté *οὐ μὲν οὖν τῇ ἀληθείᾳ δύνασαι ἀντιλέγειν* jest zcela správné; na to, že vložena jsou z příčiny formalné slova *φάναι, ὦ φιλούμενε Ἀγάθων*, nesmíme při tom bráti ohled.

Zajímavé jest, že Sokrates zde užívá neobyčejného oslovení *ὦ φιλούμενε Ἀγάθων* »ó milovaný Agathone«. Jest v tom významná ironie. Obyčejné oslovení jest *ὦ φίλε Ἀγάθων*; ale Sokrates chce zde naznačiti: »já tě sice, Agathone, mám rád za to, že nechceš mně odporovati; ale nemohu přijmouti tuto tvou laskavost, a pravím, že ty pravdě nemůžeš odporovati.

Symposion 201 D.

Καὶ σὲ μέν γε ἤδη ἐάσω· τὸν δὲ λόγον τὸν περὶ τοῦ Ἔρωτος, ὃν ποτ' ἤκουσα γυναικὸς Μαντινικῆς Διοτίμας ἣ ταῦτά τε σοφὴ ἦν καὶ ἄλλα πολλά, καὶ Ἀθηναίοις ποτὲ θυσαμένοις πρὸ τοῦ λοιμοῦ δέκα ἔτη ἀναβολὴν ἐποίησεν τῆς νόσου, ἣ δὴ καὶ ἐμὲ τὰ ἐρωτικὰ ἐδίδαξεν, — ὃν οὖν ἐκείνη ἔλεγε λόγον, πειράσομαι ὑμῖν διελθεῖν ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι, αὐτὸς ἀπ' ἐμαυτοῦ, ὅπως ἄν δύνωμαι.

Slovy *καὶ σὲ μέν γε ἤδη ἐάσω* naznačuje sice Sokrates, že upouští nyní od rozmlouvání s Agathonem; avšak tím není vyloučena možnost, při příležitosti předce Agathona osloviti. To činí Sokrates 201 D, kdež se na okamžik zase obrací k Agathonovi a jej oslovuje *δεῖ δή, ὦ Ἀγάθων, ὥσπερ σὺ διηγήσω, διελθεῖν αὐτὸν πρῶτον κτλ.* Avšak jinde mluví o Agathonovi jako o 3. osobě, a sice 201 D *ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι*, a 201 E *οἵἁπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων.*

Ve starých vydáních jest *μαντικῆς*, a tomu také Ficinův překlad nasvědčuje. Teprv Stephanus dle Maxima Tyria navrhl *Μαντινικῆς*, což podáním rukopisů četných a nejlepších stvrzeno. — Ve prospěch čtení *Μαντινικῆς* se uvádí, že 211 D řečeno *ἔφη ἡ Μαντινικὴ ξένη*; kdež ovšem také v některých rukopisech jest *μαντική*, a také Themistios or. 13, p. 162 A praví *τὴν δὲ μαντικὴν ξένην ὑμεῖς καὶ διδάσκαλον σεαυτοῦ ἀποφαίνεις ἐρωτικῶν.* Ale hlavní důvod vedle nejlepšího rukopisného podání jest výraz *ξένη* (který se nejenom 211 D ve slovech *ἡ Μαντινικὴ ξένη* nalezá, nýbrž i 204 C, kde Sokrates Diotimu oslovuje *ὦ ξένη*). Kdyby byl Platon napsal 201 D *γυναικὸς μαντικῆς Διοτίμας*, musili bychom také 211 D čísti *ἡ μαντικὴ ξένη*. Avšak tento výraz byl by velmi podivný, poněvadž každý čtenář musil by se tázati, proč Platon užívaje výrazu *ξένη* neoznačil hned, odkud ta cizinka pochází. Diotima jest ovšem pouhou fikcí Platonovou, ale tato fikce musí předce míti nějakou zdánlivou pravděpodobnost. Každý čtenář si myslí, že Sokrates, jenž Diotimu nazývá cizinkou, musil předce věděti, odkud jest, a že to měl říci, když ji nazývá *ξένη*. — Musíme při tom také míti na paměti, že Řekové velmi si v tom libovali jménům vlastním přidávati naznačení rodiště.

Slova *καὶ Ἀθηναίοις ποτὲ θυσαμένοις πρὸ τοῦ λοιμοῦ δεκέτη ἀναβολὴν ἐποίησεν τῆς νόσου* vztahují se zajisté, jak vykladatelé všichni uznávají, k známému moru, který na začátku války peloponneské v Attice zuřil, jehož strašné následky Thukydides II, 47—54 vykládá. *Τοῦ λοιμοῦ* poukazuje totiž k události všeobecně známé, a čtenáři nemohou na jinou událost pomýšleti. Ale proč Platon připomíná toto působení Diotimino, jež by na rok 440 př. Kr. připadalo, jest nám úplně neznámo.

Analogie dosti zajímavá tohoto odkladu nebezpečenství hrozícího vyskytuje se u Herodota, a já myslím, že Platon měl dotyčné místo Herodotovo na mysli. Viz »Dodatky«.

δέκα ἔτη jest rukopisné podání, jež místy Thukydidovými V, 47, 1; III, 114, 3; IV, 118, 10 stvrzeno jest.

Ovšem Badhamova konjektura *δεκέτη ἀναβολήν* velmi se zamlouvá.

Nápadno jest, že vykladatelé výkladu slov *ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι* se vyhýbají. Jenom Rückert praví: »Ex concessis. In seqq. enim se quoque olim ea, quae modo Agathoni demonstraverit, edoctum esse enarrat«. Nenavrhuji vyloučení těchto slov, ale pravím, že dle mého mínění slova tato není možno jinak vyložiti, než ve smyslu časovém = po tom, na čem jsme se shodli já a Agathon. To mínil snad také Rückert. Sokrates naznačuje, že to, co chce nyní z rozmluvy s Diotimou sděliti, shoduje se aspoň částečně s výsledky v rozmluvě Sokratově s Agathonem docílenými, i uvádí nyní po rozmluvě s Agathonem jakožto nový doklad rozmluvu s Diotimou.

Ἐκ v časovém významu vyskytuje se v řečtině často. Viz »Dodatky«.

αὐτὸς ἀπ' ἐμαυτοῦ jest rukopisné podání *BT* (Schanz). V rukopise Coisl. jest *ἐπ'*, o čemž Usener praví »in *ἀπ'* an ex *ἀπ'* mutaverit, non liquet«. Bast (Krit. Vers. p. 63) navrhl *ἐπ'*, což také v rukopise Par. K. jest nadepsáno. I také třetí možná předložka *ὑπ'* nalezá se v některých rukopisech. — Slova následující *ὅπως ἂν δύνωμαι* dokazují, že *ἐπ' ἐμαυτοῦ* jest správné čtení. Stallbaum a Hug dovolávají se Alk. I, 114 B *εἰ μέν βούλει, ἐρωτῶν με, ὥσπερ ἐγώ σε, εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ, λόγῳ διέξελθε.* Ovšem tato rozmluva jest dle mého přesvědčení nepřesná, avšak doklad tento předce lze uvésti, poněvadž skladatel této rozmluvy napodobil výrazy, jež znal. Ale divím se tomu, že vykladatelé neuvádějí jiných příkladů známých.

Rettig praví (na str. 264): »Es scheint *ἐπ' ἐμαυτοῦ* gelesen werden zu müssen. Sokrates sagt dies mit Rücksicht darauf, dass er den Agathon entlassen hat und nun auf sich selbst beschränkt ist«. — Já myslím, že spíše Sokrates *ἐπ' ἐμαυτοῦ* praví v tom smyslu, že neručí za úplnou správnost toho hovoru, jejž měl s Diotimou. Sokrates podává zde rozmluvu s Diotimou sám o své újmě, tak jak se na ni rozpomíná. Že neručí za úplnou správnost, dokazují slova připojená *ὅπως ἂν δύνωμαι*. Kdyby Diotima byla sama přítomna, snad by v ledačems Sokratovo podání opravila; ale poněvadž není přítomna a Sokrates musí o rozmluvě s ní zprávu podati, užívá výrazu *αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ, ὅπως ἂν δύνωμαι*. — Čtení *ἀπ' ἐμαυτοῦ*, které by znamenalo mea sponte, pokládám za nemožné.

Symposion 201 D.

δεῖ δή, ὦ Ἀγάθων, ὥσπερ σὺ διηγήσω, διελθεῖν αὐτὸν πρῶτον, τίς ἐστιν ὁ Ἔρως καὶ ποῖός τις, ἔπειτα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Schanz: »*δεῖ δή T: δείλη B | δὴ ἡγήσω* scripsi: *διηγήσω BT, καθηγήσω* Hirschig, *καθηγήσω* vel *ὑφηγήσω* Sauppe, *διήρησαι* Usener, *ἡγήσω* olim Hermann Rhein. Mus. IV, 442«.

Nelze o tom pochybovati, že *δεῖ δή* (Par. DK *δεῖ οὖν*) jest správné čtení, jemuž také nesmyslné *δείλη B* navsvědčuje. Důležitost rukopisu *T* i zde zřejmě se jeví.

Rukopisné podání *διηγήσω* pokládají mnozí vydavatelé za chybné. Kdyby tato domněnka byla správná, musilo by se čísti *δὴ ἡγήσω*, a ne *καθηγήσω* (což ovšem 199 C *καθηγήσασθαι* se nalézá), nebo *ὑφηγήσω* (Sauppe), nebo *διήρησαι* (Usener), nebo *ἡγήσω* (Hermann); neboť všechny tyto konjektury nejsou pravděpodobny v příčině palaeografické.

Já myslím, že Rettig správně tvrdí (str. 264): »An *διηγήσω* ist kein Anstoss zu nehmen. Agathon hatte den Gegenstand ja ausführlicher*) besprochen. Vgl. S. 194 E«. K tomu pak ještě podotýkám, že *διηγήσω* shoduje se s *διελθεῖν*.

Symposion 201 E.

δοκεῖ οὖν μοι ῥᾷστον εἶναι οὕτω διελθεῖν, ὥς ποτ' ἐμὲ ἡ ξένη ἀνακρίνουσα διήει. σχεδὸν γάρ τι καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἕτερα τοιαῦτα ἔλεγον, οἷάπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων, ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν. ἤλεγχε δή με τούτοις τοῖς λόγοις, οἷσπερ ἐγὼ τοῦτον, ὡς οὔτε καλὸς εἴη κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον οὔτε ἀγαθός.

V nejlepších rukopisech jest ovšem *ποτέ με*. Avšak v takovýchto věcech často autorita nejlepších rukopisů jest neplatná, vyskytují-li se závažné důvody proti ní Zde jest *ποτ' ἐμέ* vhodné, poněvadž klade Sokrates sebe sama proti Agathonovi. »Jako kdysi cizinka vykládala mne vyslýchajíc a usvědčujíc, tak já tebe, Agathone, nyní budu vyslýchati«.

Ἕτερα τοιαῦτα velmi dobře Hug vyložil: »das, was ich sagte, bildete gleichsam ein anderes Exemplar derselben Gattung, wie das, was Agathon vorhin sagte«. — Já jsem podobně vyložil slova Sofokleova. Viz »Dodatky«.

μέγας θεός praví Sokrates, při čemž ovšem neuvádí přesně slov Agathonových (*κάλλιστος καὶ ἄριστος θεός*). Sokrates při tom k tomu přihlížel, že všeobecně se užívalo o Erotovi *μέγας θεός*. Srv. 202 B *ὁμολογεῖται γε παρὰ πάντων μέγας θεὸς εἶναι*. A také Faidros užil výrazu naznačujícího mocnost boha Erota 177 A *τηλικούτῳ ὄντι καὶ τοσούτῳ θεῷ* a 177 C *ἀλλ' οὕτως ἠμέληται τοσοῦτος θεός*. Řeč pak svou Faidros 178 A začal tvrzením *ὅτι μέγας θεὸς εἴη ὁ Ἔρως*.

---

*) A sice 194 E—195 A, čili od slov *ἐγὼ δὲ δὴ βούλομαι* až k slovům 195 A *ἔπειτα τὰς δόσεις*. To jest zajisté obšírný výklad, jenž výrazem *διηγήσω* dobře jest naznačen.

ἤλεγχε spojeno s *ὡς οὔτε καλὸς εἴη*, poněvadž v *ἤλεγχε* obsaženo zároveň ponětí *διηγεῖσθαι, διιέναι = ἐλέγχουσα διήει.*

Sokrates s líčenou skromností tvrdí, že užil týchž řečí, aby Agathona usvědčil, kterými sám byl kdysi od Diotimy usvědčen: *τούτοις τοῖς λόγοις* (ne *τοιούτοις*). Účastníci Symposia zajisté věděli, že Sokratovo vypravování o Diotimě jest pouhou fikcí. Mohlo by se zdáti, že Sokrates chce hostiteli Agathonovi porážku jeho tím zmírniti, když praví, že také on sám takové porážky zakusil, a to od ženy. Ale poněvadž účastníci symposia věděli, že Diotima jest smyšlenou osobou, poznali také, že Sokratova zdvořilost jest trpkou ironií. Každý účastník symposia věděl, že Agathon poražen jest od Sokrata, ne od Diotimy.

Předpokládám zde, jakož jsem již svrchu připomenul, že Diotima jest fikcí Platonovou. Proti tomu mínění může býti učiněna námitka, že nikdo z účastníků symposia nenaznačil svou pochybnost o Platonově fikci. Dle mého mínění byl by Platon musil věc tak zaříditi, aby někdo z účastníků tuto pochybnost vyslovil. Aby se tomu vyhnul, vylíčil Platon věc tak, že hned po řeči Sokratově hřmotně se svou družinou přišel Alkibiades, a tím bylo všeliké uvažování o řeči Sokratově zamezeno. Mezi ukončením řeči Sokratovy a příchodem Alkibiadovým jest velmi krátká mezera, a sice jenom že přítomní pochválili Sokrata a Aristofanes něco chtěl pověděti vzhledem k tomu, že Sokrates jeho výkladu (205 D) se dotkl. Srv. 212 C *εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Σωκράτους, τοὺς μὲν ἐπαινεῖν, τὸν δὲ Ἀριστοφάνη λέγειν τι ἐπιχειρεῖν, ὅτι ἐμνήσθη αὐτοῦ λέγων ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ λόγου.* Pochvalu tedy vzdali přítomní nějakým způsobem, který mnoho času nevyžadoval; snad provolali *εὖ γε* anebo něco podobného. Pak se hlásil Aristofanes k slovu, ale zůstalo to jenom při pouhém pokuse, *ἐπιχειρεῖν*; v tom se přihrnul podnapilý Alkibiades se svou družinou, i bylo tím zamezeno všeliké uvažování o řeči Sokratově; nikdo z účastníků neměl pak více příležitosti, o Diotimě se zmíniti. Já myslím, že celé toto zařízení Platonovo jest velmi průhledné.

* * *

Předpokládati musíme dle Platonovy fikce, že Diotima Sokratovi pravila asi toto: *κατὰ τὸν σὸν λόγον Ἔρως οὔτε καλός ἐστιν οὔτε ἀγαθός.* Dle Platonovy intence jest to polemika proti Agathonovu tvrzení, že Eros jest *κάλλιστος καὶ ἄριστος θεός.*

Symposion 201 E—202 A.

καὶ ἦ, Οὐκ εὐφημήσεις; ἔφη· ἢ οἴει, ὅτι ἂν μὴ καλὸν ᾖ, ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι αἰσχρόν; Μάλιστά γε. Ἦ καὶ ἄν μὴ σοφόν, ἀμαθές; ἢ οὐκ ἤσθησαι, ὅτι ἔστι τι μεταξὺ σοφίας καὶ ἀμαθίας; Τί τοῦτο; Τὸ ὀρθὰ δοξάζειν

καὶ ἄνευ τοῦ ἔχειν λόγον δοῦναι οὐκ οἶσθ', ἔφη, ὅτι οὔτε ἐπίστασθαί ἐστιν· ἄλογον γὰρ πρᾶγμα πῶς ἂν εἴη ἐπιστήμη; οὔτε ἀμαθία· τὸ γὰρ τοῦ ὄντος τυγχάνον πῶς ἂν εἴη ἀμαθία; ἔστι δὲ δή που τοιοῦτον ἡ ὀρθὴ δόξα, μεταξὺ φρονήσεως καὶ ἀμαθίας.

Ast navrhl *ἢ καὶ ὃ ἄν μὴ σοφόν, ἀμαθές*, kteréž čtení schválil Sommer, Madvig, a novější vydavatelé (Schanz, Rettig, Hug, Usener) to přijímají. Stephanus navrhl *ἢ καὶ ὅτι ἂν μὴ σοφόν*, Reynders *ἢ ὅτι ἂν μὴ σοφόν*, Hommel *ἢ καὶ ἂν οἷοιο μὴ σοφὸν ἀμαθές*. Rettig v text přijal *ἢ καὶ ὃ ἂν μὴ σοφόν* a podotkl v kritické poznámce: ὃ ante *ἄν* inseruerunt Ast. Sommer. Madvig., quos secuti sumus«. Ale v obšírném kommentáři exegetickém (str. 265) praví: »Es ist nicht nöthig *ὅτι* vor *ἂν* einzufügen. Man ergänze vielmehr aus dem vorhergehenden *ὅτι* das Pronomen indef.« To jest výklad dřívější, jejž na př. u Stallbauma shledáváme: »nam *τι* e superiore *ὅ τι* facile intelligas«. Já myslím, že tento výklad jest správný. Dle úplné souměrnosti očekáváme ovšem *ἢ καὶ ὅ τι ἂν μὴ σοφὸν ἢ ἀμαθές*; ale Platon užil zde formy zkrácené *ἢ καὶ ἂν* (t. j. *ἐάν*) *μὴ σοφὸν ἢ*, při čemž *τι* vynechal; měl totiž vlastně napsati *ἢ καὶ ἄν τι μὴ σοφὸν ἢ*. Proti konjektuře *ἢ καὶ ὃ ἄν μὴ σοφόν* musím namítnouti, že Platon vynechal *ἢ*; toto doplnění *ἢ* nenavrhuje Ast. Ale když nenavrhl Ast *ἢ*, jest také doplnění *ὅ* (nebo Stephanovo *ὅ τι*) velmi pochybné. Jestliže si Platon dovolil vynechání *ἢ*, jest také vynechání zájmena *ὅ τι* nebo *ὅ* pravděpodobno.

Bodl. (a mnoho jiných rukopisů) podává *ὀρθοδοξάζειν*, *T* však *ὀρθὰ δοξάζειν*, což *T* poskytuje a vydavatelé přijímají. Rettig ovšem praví; »quum h. l. non tam de opinionibus quas de singulis rebus habemus sermo sit, sed de opinionibus veris in universum, quae in medio positae sunt scientiae et ignorantiae, cur non reciperetur codicum optimorum lectio *ὀρθοδοξάζειν*, causa nulla erat. Cfr. Theaet. 190 DE«. Podobně v kommentáři exegetickém praví Rettig: »*ὀρθοδοξάζειν* ist richtige Lesart . . . . *ὀρθὰ δοξάζειν* ginge auf Einzelnes und Thatsächliches, nicht auf den Begriff als solchen und die geistige Eigenschaft«. Ale tak jako Platon na tomto místě užívá výrazu *ἡ ὀρθὴ δόξα*, mohl zajisté také *ὀρθὰ δοξάζειν* říci ve smyslu všeobecném; tento smysl všeobecný dostatečně naznačen středním rodem bez členu *τά*, a pak celým kontextem. Ostatně bylo by na považenou, v text Platonův přijmouti tvar *ὀρθοδοξάζειν*, který sice v pozdní řečtině existoval,*) který však pro dobu klassickou předpokládati není radno, poněvadž není v době Platonově nebo v době starší žádným dokladem stvrzen, a poněvadž jest nesprávný. Proč by nebyl užil Platon správného *ὀρθοδοξεῖν*, kteréž ovšem také teprv Aristotelovým svědectvím jest doloženo, které však zajisté také za doby Platonovy existovalo; srv. *ἀλλοδοξεῖν* a *ἑτεροδοξεῖν*, kterých slov Platon v Theaitetu 190 DE užívá.

*) Ovšem ani z pozdní řečtiny není *ὀρθοδοξάζειν* příkladem doloženo; ale slova pozdní *ὀρθοδοξαστής*, *ὀρθοδοξαστικῶς* předpokládají *ὀρθοδοξάζειν*.

Καὶ před *ἄνευ* vyloučil Stallbaum v 1. vydání (1827); v následujících vydáních *καί* podržel a vyložil: »vel sic, ut nesciamus reddere eius (rectae opinionis) rationem«. Podobně Hug: »das Richtige treffen in seinen Ansichten auch ohne dass man den Grund angeben kann«. Ale já myslím, že Schanz právem se navrátil k Stallbaumově původní athetesi. Kdyby Platon byl napsal *τὸ ὀρθὰ δοξάζειν καὶ ἄνευ τοῦ ἔχειν λόγον δοῦναι*, tedy by dle tohoto výrazu byl *τὸ ὀρθὰ δοξάζειν μετὰ τοῦ ἔχειν λόγον δοῦναι* za možné pokládal; neboť je-li *τὸ ὀρθὰ δοξάζειν* možné *i* (*καί* = vel) bez způsobilosti k vydání počtu, jest ovšem tím spíše možné *μετὰ τοῦ ἔχειν λόγον δοῦναι*. To v sobě zahrnuje stupňovací *καί*. Řeknu-li na př. »i (také) bez dlouhého skoumání to poznáš«, rozumí se, že tím spíše má platnost výrok »při dlouhém skoumání to poznáš«. Tedy *τὸ ἔχειν λόγον δοῦναι* nemůže, položí-li se *καί*, býti na překážku výrazu *τοῦ ὀρθὰ δοξάζειν*. Avšak dle Platonova názoru *ἔχειν λόγον δοῦναι* jest základem vědění *(τοῦ ἐπίστασθαι)*, a kdo jest způsobilý k vydání počtu, ten má vědění skutečné, a ne jen pouhé správné domnění. Tato nesrovnalost odstraní se vyloučením částice *καί*.

Symposion 202 B.

μὴ τοίνυν ἀνάγκαζε ὃ μὴ καλόν ἐστιν αἰσχρὸν εἶναι, μηδὲ ὃ μὴ ἀγαθὸν κακόν. οὕτω δὲ καὶ τὸν Ἔρωτα ἐπειδὴ αὐτὸς ὁμολογεῖς μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ καλόν, μηδέν τι μᾶλλον οἷον δεῖν αὐτὸν αἰσχρὸν καὶ κακὸν εἶναι, ἀλλά τι μεταξύ, ἔφη, τούτοιν.

μὴ ἀνάγκαζε vykládá Stallbaum *μὴ ἀναγκαῖον νόμιζε*. Stallbaum odkazuje na Heindorfův výklad. k Euthyd 432 C. Rettig, jenž se Heindorfovy poznámky ke Kratylovi 432 C a k Parmenidovi 133 dovolává, praví: »Es findet dabei eine Vermischung des wirklich nothwendigen Ergebnisses mit dem als nothwendig Erkannten statt«. Hug: »*ἀναγκάζειν* etwas mit Anwendung von Gewalt behaupten wollen, eine Behauptung erzwingen«. — Co se smyslu týká, můžeme ovšem říci: *Ἀναγκάζειν ὃ μὴ καλόν ἐστιν αἰσχρὸν εἶναι* jest buďto *ἀναγκαῖον νομίζειν ὃ μὴ καλόν ἐστιν αἰσχρὸν εἶναι* nebo *ἀναγκαῖον λέγειν ὃ μὴ κ. ἐ. αἰσχρὸν εἶναι*. A na našem místě v Symposiu okazují další slova Sokratova *μηδέν τι μᾶλλον οἷον δεῖν*, že *μὴ ἀνάγκαζε* = *μὴ οἷον δεῖν*. Avšak myslím, že v tomto užívání jest zároveň cosi humoristického. *Ἀναγκάζειν* znamená »užívati násilí, kde bychom měli šetřiti přirozené povahy a ponechati volnosti přirozené.« Kdo míní (nebo tvrdí) všude a vůbec, že to, co není krásné, jest a musí býti škaredé, ten chce takřka to, co není krásné, nutiti, aby vstoupilo do počtu věcí škaredých. Ale on má věcem nekrásným ponechati volnost, aby dle své přirozené povahy (*φύσις*) byly v počtu věcí středních *(τὰ μεταξύ)*, které nejsou ani krásné ani škaredé.

To šetření přirozené volnosti, o kterém jsem se zmínil, naznačeno vhodně slovesem *ἐᾶν* v Platonově Kratylu 432 E *θαρσῶν τοίνυν ἔα καὶ ὄνομα τὸ μὲν εὖ κεῖσθαι, τὸ δὲ μή, καὶ μὴ ἀνάγκαζε πάντ' ἔχειν τὰ γράμματα, ἵνα κομιδῇ ἦ τοιοῦτον οἷόνπερ οὗ ὄνομά ἐστιν, ἀλλ' ἔα καὶ τὸ μὴ προσῆκον γράμμα ἐπιφέρειν.*

Poněkud můžeme s tímto užíváním řeckého *ἀναγκάζειν* srovnati české výrazy jako »on chce z něho mermocí udělati zrádce« (er will ihn mit Gewalt zum Verräther machen).

Symposion 202 BC.

καὶ ἡ γελάσασα Καὶ πῶς ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμολογοῖτο μέγας θεὸς εἶναι παρὰ τούτων, οἳ φασιν αὐτὸν οὐδὲ θεὸν εἶναι; Τίνες οὗτοι; ἦν δ' ἐγώ. Εἷς μέν, ἔφη, σύ, μία δ' ἐγώ. κἀγὼ εἶπον Πῶς τοῦτο, ἔφην, λέγεις; καὶ ἦ Ῥᾳδίως, ἔφη. λέγε γάρ μοι, οὐ πάντας θεοὺς φῂς εὐδαίμονας εἶναι [καὶ καλούς]; ἢ τολμήσαις ἄν τινα μὴ φάναι [καλόν τε καὶ] εὐδαίμονα θεῶν εἶναι; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφην. Εὐδαίμονας δὲ δὴ λέγεις οὐ τοὺς τἀγαθὰ καὶ καλὰ κεκτημένους; Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν Ἔρωτά γε ὡμολόγηκας δι' ἔνδειαν τῶν ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἐπιθυμεῖν αὐτῶν τούτων ὧν ἐνδεής ἐστιν. Ὡμολόγηκα γάρ. Πῶς ἄν οὖν θεὸς εἴη ὅ γε τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἄμοιρος; Οὐδαμῶς, ὡς γ' ἔοικεν.

Ῥᾳδίως vyložil Stallbaum v 1. vydání: »h. e. facile ac nullo negotio rem tibi explicabo«. V 2. a v 3. vydání »sic ut res facilem habeat explicationem«. Rückert (1829) namítl proti prvnímu výkladu: Sed hoc ‚explicabo' non inest, immo respondet Diotima ad *πῶς*; quod praecessit, quomodo hoc dicis? Facile et ad intelligendum idoneum«. — Podobně Rettig: »Jene Worte (t. *πῶς τοῦτο λέγεις*;) sind gleich *Ποῖον τοῦτό ἐστιν ὃ λέγεις*; demnach diese (t. *Ῥᾳδίως*) gleich *Ῥᾴδιόν ἐστιν ὃ λέγω*«.

Ale výklad ten (*ῥᾳδίως* = *ὥστε ῥᾴδιον γνῶναι εἶναι, ὃ λέγω*) nezdá se mi býti možným, aspoň ne pravdě podobným.

Πῶς τοῦτο λέγεις praví Sokrates ve smyslu: »Jak to pravíš? t. j. jak to míníš? Já nechápu«. Sokrates chtěl tedy smysl předcházejících slov Diotiminých seznati. Ale v této otázce »Jak to míníš?« (ve které my na slovo »míníš« důraz klademe) jest obsaženo zároveň udivení, že Diotima něco takového praví. A proto odpovídá Diotima na tuto myšlénku »jak to můžeš jen říci?« ironicky: »snadno to mohu říci!«

Snad by byl ještě jednodušší výklad, že Diotima odpovídajíc na Sokratovu otázku: »Jak to myslíš?« úmyslně béře slova *πῶς τοῦτο λέγεις* v jiném smyslu, jako by byl Sokrates čině Diotimě výčitku řekl: »Jak to jen můžeš říci?«

Souhlasím tedy v podstatné věci s Hugovým výkladem. Hug: »*Ῥᾳδίως* sc. *τοῦτο λέγω* heisst eigentlich: es kommt mich leicht an, das zu sagen, ich brauche dazu nicht grosse Anstrengung, weil es auf der Hand liegt.«

Slova *καὶ καλούς* a dále *καλόν τε καὶ* vyloučil Badham; téhož mínění jest Schanz a Hug; a já athetesi tu rozhodně schvaluji. Hug v »Kritickém dodatku« argumentaci správně naznačuje. Já ji jenom poněkud doplňuji: Všichni bohové jsou blaženi. Blaženi jsou však ti, kteří dobré a krásné mají. Bůh tedy musí míti krásné a dobré. Ale dříve jsme přiznali (201 BC), že Erotovi dobrého a krásného se nedostává. Tedy nemůže býti Eros bohem.« Dobře praví Hug, že přídavkem *καὶ καλούς* se přesnost celé argumentace porušuje, a že by týmž právem nebo neprávem mohlo se k slovům *καὶ καλούς* ještě přidati *καὶ ἀγαθούς*; neboť toto obé jest spojeno svrchu 201 E *ὡς οὔτε καλὸς εἴη . . . οὔτε ἀγαθός*, a pak *τοὺς τἀγαθὰ καὶ καλὰ κεκτημένους* 202 C a *ὅ γε τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἄμοιρος* 202 D.

Kdyby byla chtěla Diotima o kráse bohů se zmíniti, byla by bezpochyby musila také *ἀγαθός* říci a *εὐδαίμων* vynechati. Zkrátka v tomto případě by byla řekla: *οὐ πάντας θεοὺς φῂς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι; ἢ τολμήσαις ἄν τινα μὴ φάναι καλόν τε καὶ ἀγαθὸν θεῶν εἶναι; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφην. Ἀλλὰ μὴν Ἔρωτά γε . . . . ὧν ἐνδεής ἐστιν καὶ οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν εἶναι. Ὡμολόγηκα γάρ. Πῶς ἂν οὖν θεὸς εἴη ὅ γε τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἄμοιρος καὶ οὔτε καλὸς οὔτε ἀγαθός; Οὐδαμῶς κτλ.* — Ale to by ovšem bylo z jiných příčin nevhodné.

Také to připomínám, že by přídavek *καὶ καλοὺς* a *καλόν τε καὶ* byl nevhodný, poněvadž na otázku *ἢ τολμήσαις ἄν τινα μὴ φάναι καλόν . . . θεῶν εἶναι* mohl Sokrates snadno odpověděti, že dle mythologie na př. Hefaistos není krásný.

Že Diotima praví *οὐ πάντας θεοὺς φῂς εὐδαίμονας εἶναι*; zakládá se na obyčejném a rozšířeném názvu bohů *μάκαρες θεοί* a na podobných výrazech.

Symposion 202 E.

Ἑρμηνεῦον καὶ διαπορθμεῦον θεοῖς τὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ ἀνθρώποις τὰ παρὰ θεῶν, τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ θυσίας, τῶν δὲ τὰς ἐπιτάξεις τε καὶ ἀμοιβὰς [τῶν θυσιῶν], ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφοτέρων συμπληροῖ, ὥστε τὸ πᾶν αὐτὸ αὑτῷ ξυνδεδέσθαι. διὰ τούτου καὶ ἡ μαντικὴ πᾶσα χωρεῖ καὶ ἡ τῶν ἱερέων τέχνη τῶν τε περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς τελετὰς καὶ τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν καὶ γοητείαν.

Souhlasím s vyloučením slov *τῶν θυσιῶν*, kterýchž slov Pollux VI 187 neznal, což Bergk (Philolog. XXX, str. 678) dokázal z jeho slov: *λέγοιτο δ' ἂν ἐπὶ τούτων καὶ τὸ ἀμείβεσθαι. ἀμφίβολος δὲ ἡ ἀμοιβή.*

ἔστι μὲν γὰρ παρ' Ἀρχιλόχῳ καὶ παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ὀρέστῃ· τὸ δὲ παρ' Ὁμήρῳ 'σοὶ δ' ἄξιον ἔσται ἀμοιβῆς' καὶ παρὰ Πλάτωνι ἐν συμποσίῳ οὐ σαφές.

Avšak já mám také pochybnost o přesnosti slova *θυσίας*. Co se smyslu týká, nenamítal bych ničeho proti *θυσίας*. Ale jest nápadno, že v žádném z těch svědectví, která se k tomuto místu vztahují a která pečlivě sebrána jsou ve vydání Jahnově-Usenerově, není žádné narážky na *θυσίας*.

Plutarchos de Iside et Os. 25 p. 361 B praví: *ὅ τε Πλάτων ἑρμηνευτικὸν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζει γένος καὶ διακονικὸν ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εὐχὰς μὲν ἐκεῖ καὶ δεήσεις ἀνθρώπων ἀναπέμποντας, ἐκεῖθεν δὲ μαντεῖα δεῦρο καὶ δόσεις ἀγαθῶν φέροντας. Δεήσεις = δεήσεις* u Platona, *μαντεῖα = ἐπιτάξεις, δόσεις ἀγαθῶν = ἀμοιβάς*. Tedy by Plutarchovo *εὐχάς* musilo býti narážkou na Platonovo *θυσίας*. Ale proč neužil Plutarchos tohoto *θυσίας*?

Apuleius de deo Socratis 6. Ze slov per quas et desideria nostra et merita ad deos commeant nelze ovšem nic souditi. Desideria = *δεήσεις*, ale merita může se vztahovati i k *θυσίας* i k *εὐχάς*. Ale Apuleius praví dále: hos Graeci nomine *δαίμονας* nuncupant, inter homines caelicolasque vectores hinc precum, inde donorum, qui ultro citro portant hinc petitiones, inde suppetias, ceu quidam utrisque interpretes et salutigeri. — Myslím, že petitiones = *δεήσεις*, ale precum se neshoduje s *θυσίας*, ovšem pak s *εὐχάς*.

Porfyrios de abstin. II, 38 *ἐν δὲ τούτοις* (t. *τοῖς ἀγαθοῖς δαίμοσιν*) *ἀριθμητέον καὶ τοὺς πορθμεύοντας, ὥς φησι Πλάτων, καὶ διαγγέλλοντας τὰ παρ' ἀνθρώπων θεοῖς καὶ τὰ παρὰ θεῶν ἀνθρώποις, τὰς μὲν παρ' ἡμῶν εὐχὰς ὡς πρὸς δικαστὰς ἀναφέροντας τοὺς θεούς, τὰς δὲ ἐκείνων παραινέσεις καὶ νουθεσίας μετὰ μαντειῶν ἐκφέροντας ἡμῖν. Εὐχάς*, myslím, není narážkou na *δεήσεις*, nýbrž nasvědčuje tomu, že u Platona četl Porfyrios *εὐχάς*; nasvědčuje tomu místo Plutarchovo a Apuleiovo svrchu uvedené. Porfyrios přihlížel jenom k Platonovým slovům *εὐχάς* a *ἐπιτάξεις* (= *παραινέσεις καὶ νουθεσίας μετὰ μαντειῶν*).

Dle těchto tří svědectví soudím, že také u sv. Augustina de civ. dei VIII, 18 preces = *εὐχάς*, a ne = *δεήσεις*. Sv. Augustin »isti ad deos perferant preces hominum et inde ad homines impetrata quae poscant.« Míním, že preces = *εὐχάς*, a impetrata quae poscant = *ἀμοιβάς*.

Táži se, zdali jest pravděpodobno, že Plutarchos, Apuleius, Porfyrios a sv. Augustin měli v rukopise, z něhož citují, *θυσίας*? Myslím, že není to pravděpodobno; zajisté by byli slovo tak významné citovali. Pravděpodobno jest, že místo *θυσίας* čtli *εὐχάς*, a této autoritě musí dle mého mínění podání Platonových rukopisů ustoupiti.

Pravil jsem svrchu, že *τῶν θυσιῶν* dle Bergkova mínění pokládám za interpolaci. Soudím však dále, že tato interpolace měla vliv také na předcházející slova, a že přesné Platonovo *εὐχάς* (jež dosvědčeno Plutarchem,

Apuleiem, Porfyriem) bylo změněno v *θυσίας*. Podotýkám při tom, že *εὐχάς* nikterak nevylučuje konání obětí.

I myslím, že se má čísti *τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ εὐχὰς* anebo *τῶν μὲν τὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις*.

Rozličné domněnky vysloveny jsou vzhledem k následujícím slovům. Rukopisné podání *ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφοτέρων συμπληροῖ* vyložil Stallbaum: »In his *ξυμπληροῖ* absolute positum est, er füllt aus, i. e. bildet die Ausfüllung«, kterýžto výklad Hug opakuje. Rückert z předcházejících slov *ἐν μέσῳ ὄν* doplňoval *τὸ μέσον* co předmět slovesa *συμπληροῖ*. A tímto způsobem již Proklos (in Alcib. I. p. 64 C) místo to vykládal, ačkoliv ovšem výklad jeho jinak jest podivný: *τὸ γὰρ ἐραστὸν τὴν πρώτην ἔχει τάξιν, τὸ δ' ἐρᾶν ἐκείνου τὴν τρίτην, τὸ δὲ μέσον ἀμφοῖν ὁ ἔρως συμπληροῖ συνάγων καὶ συνδέων ἀλλήλοις κτλ.* A také před tím Proklos pravil: *καθ' ὅσον δὴ τὴν μεσότητα συμπληροῖ πάντων τε τῶν ἐραστῶν καὶ τῶν σπευδόντων ἐπ' ἐκεῖνα διὰ τοῦ ἔρωτος.*

Reynders navrhl *τὰ ὅλα συμπληροῖ*, Badham *ἀμφοτέρους συμπληροῖ*, Orelli *συμπληροῖ τὸ πᾶν, ὥστε αὐτὸ αὑτῷ ξυνδεδέσθαι*, Bergk navrhl *τὰ ἀμφοτέρων*, Vermehren *τὸ ἐν μέσῳ δέον ἀμφοτέρων συμπληροῖ* (kteráž konjektura zajisté nemožná, poněvadž se předpokládá význam neobyčejný, ba nemožný *δέον* = prázdnota, mezera).

Já navrhuji *ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφότερ' οὖν συμπληροῖ*. Ještě jednodušší však zdá se mi býti konjektura *ἀμφότερον* (t. j. *τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον) συμπληροῖ*. V obou případech znamená *συμπληροῖ* = *συμπληροῦν συνάγει καὶ συνδεῖ*.

* * *

Hug vyloučil *καὶ τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν καὶ γοήτειαν*. »Das folgende, wobei der Begriff der *ἱερῆς* gar nicht mehr hinzugedacht werden kann, betrachten wir als einen späteren Zusatz, der die Superstition unter den Schutz Platonischer Dogmatik zu bringen suchte. Platon aber spricht sich über die *γόητες* höchst verächtlich aus Leg. I 649 A: *τοὺς δὲ γόητας οὐκ ἐν θοίνῃ λέγω*. Verächtlich klingt auch Arist. fr. 31 von den Magiern *τὴν δὲ γοητικὴν μαγείαν οὐδ' ἔγνωσαν.*« Avšak nechtějme zde o dogmatice Platonově mluviti! nechtějme víru a pověru rozeznávati! Řekové ovšem uznávali, že se vyskytují lidé, kteří zneužívají zaříkávání a kouzelnictví, a tomu nasvědčují místa, která Hug uvádí, a kromě toho scholion k Demosthenově řeči XIX, § 281, kteréž místo Hug též uvádí. — Avšak že by Řekové doby Platonovy vůbec a šmahem byli všeliké zaříkávání a kouzelnictví zavrhovali a za pouhé šalebné kejklířství pokládali, není správné tvrzení; naopak Řekové uznávali možnost a působivost tajných kouzel, ač věděli, že kejklíři a mamiči jich zneužívají. Ale i o věšteckém umění shledáváme leckde pochybnosti a podezřívání, jako Oidipus v Sofokleově tragoedii o umění tom s velikým opovržením mluví. Rettig: »Über *γοητεία* in gutem Sinne vgl. Bernhardy, Grundriss etc. I, 352 ff. und Empedokles V. 447 (387) ff.«

Ostatně svědčí proti Hugově athetesi dvojí důvod:

1. Diotima sama 203 D praví o Erotovi *δεινὸς γόης καί φαρμακεὺς καὶ σοφιστής*

2. Dvě místa Apuleiova nasvědčují tomu, že bylo psáno v Symposiu *καὶ τὴν μαγείαν πᾶσαν*. A sice Apul. de deo Socr. 4 per hos eosdem, ut Plato in symposio autumat, cuncta denuntiata et magorum varia miracula omnesque praesagiorum species reguntur. Slova magorum varia miracula jsou dosti přesným napodobením slov *τὴν μαγείαν πᾶσαν*; neboť i *πᾶσαν* přeložil Apuleius. — Druhé místo Apuleiovo jest Apolog. 43 quamquam Platoni credam, inter deos atque homines natura et loco medias quasdam divorum potestates intersitas easque divinationes cunctas et magorum miracula gubernare.

Těmito místy jest správnost Badhamovy konjektury *μαγείαν* stvrzena. Nedbalostí opisovatelů vzniklo porušení *μαντείαν*; podání toto jest vzhledem k *ἡ μαντικὴ* nemožné. Geelova konjektura *μαγγανείαν* musí zajisté návrhu Badhamovu *μαγείαν* ustoupiti.

* * *

Zcela souhlasím s tvrzením Hugovým, že nelze pochopiti, proč Platon neužil vazby na snadě jsoucí *καὶ ἐγρηγορότας καὶ καθεύδοντας* vzhledem k předcházejícím slovům *πρὸς ἀνθρώπους*. Výklad Stallbaumův, že se říká *ὁμιλεῖν τινι* a *διαλέγεσθαί τινι* a tudy také *ὁμιλία* a *διάλεκτός τινι*, a že Platon, když dříve za příčinou jasnosti neužil vazby *πᾶσά ἐστι θεοῖς ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος ἀνθρώποις*, nýbrž *πρὸς ἀνθρώπους*, nyní zase k pravidelné vazbě se vrátil (ad legitimam constructionem revertens) a napsal *καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι*, jest naprosto neplatný. Neplatný jest tento výklad proto, poněvadž vedle vazby *ὁμιλεῖν* a *διαλέγεσθαί τινι*, která se ovšem častěji vyskytuje, jest vazba *πρός τινα* také běžná, zvláště u slovesa *ὁμιλεῖν*. Srv. Thuk. I, 77; Plat. Faidr. 252 D *πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλεῖ καὶ προσφέρεται*. Ale také *διαλέγεσθαι πρός τινα* Plat. Polit. 272 D, Isokr. III, 8.

Z toho soudí vydavatelé, že jest zde v rukopisném podání mezera, a že se má doplniti buďto *καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς* (van Heusde), anebo *καὶ πρὸς θεοὺς ἀνθρώποις* (Wolf, Usener).

Já uznávám pravděpodobnost tohoto mínění. Ovšem theoreticky může se proti tomu položiti domněnka, že slova *καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι* jsou interpolována. Ve prospěch této domněnky by bylo možno uvésti, že předchází tvrzení *θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται* (a není přidáno *καὶ ἄνθρωπος θεῷ οὐ μίγνυται*), a že tedy s tímto tvrzením se shoduje další věta *ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους*. Avšak naproti tomu lze uvésti, že často k vůli úplnosti uvádí se i to, co k věci vlastně ani nepatří. Viz »Dodatky«.

Kromě toho lze říci, že z výroku *θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται* samo sebou vychází také *ἄνθρωπος οὐ μίγνυται θεῷ*, neboť vůle bohů jest zde rozhodující, a ne vůle lidí.

Výsledek, kterého já při zkoumání tohoto místa docházím, jest tedy tento:

1. Rukopisné podání, jež obsahuje vazbu velmi podivnou, jest nemožné.

2. Možné jest doplnění *θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ πρὸς θεοὺς ἀνθρώποις* (Wolf, Usener) anebo *θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς* (van Heusde).

3. Možná jest také athetese slov *καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι*. Ale tato slova jsou významná a nezdají se proto býti interpolací.

4. Tedy jest pravděpodobno, uznati zde v rukopisném podání mezeru. Co se doplnění mezery týká, pokládám za pravděpodobnější Heusdeovu domněnku.

Symposion 203 B.

ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν, προσαιτήσουσα οἷον δὴ εὐωχίας οὔσης ἀφίκετο ἡ Πενία καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας· ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, οἶνος γὰρ οὔπω ἦν, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν βεβαρημένος ηὗδεν.

Hug podotkl, že jest nápadné, že by Penia teprv byla přišla, když hostina již byla ukončena; i myslil, že bezpochyby *ἀφίκετο* jest ve smyslu plusquamperfekta. A v kritickém dodatku praví »Bettler pflegen doch aus guten Gründen zu erscheinen, bevor abgegessen ist. Offenbar ist ferner der eigentliche Nachsatz zu *ἐπειδὴ ἐδείπνησαν* die Notiz *ὁ Πόρος — εἰσελθὼν εὗδεν* und mit *ἀφίκετο ἡ Πενία καὶ ἦν* wird bloss die Situation angegeben, unter welcher *Πόρος* hinausgieng.« I myslil Hug, že se má čísti: *ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν, προσαιτήσουσα δ' οἷον δὴ εὐωχίας οὔσης ἀφίκετο ἡ Πενία καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας, ὁ Πόρος μεθυσθείς κτλ.* Avšak že Penia jako žebračka přišla po jídle, jest zcela přirozeno; neboť dokud hosté jedli, nerozdělovalo se nic z jídel žebrákům. Teprv když bylo pojedeno a zbytky jídel zpět do kuchyně odneseny a stoly odstraněny,*) dostávalo se podělení žebrákům. I bylo dosti času, když přišla po jídle anebo něco málo před tím. Ostatně i při konjektuře Hugově by každý rozuměl slovům tak, že teprv po *ἐδείπνησαν* přišla Penia. Dále podotýkám, že by souvětí *ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν προσαιτήσουσα δ' . . . ἀφίκετο ἡ Πενία καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας, ὁ Πόρος . . . εἰς τὸν τοῦ Δ. κῆπον εἰσελθὼν βεβ. ηὗδεν* nebylo vhodné; neboť po *δεῖπνον* následovalo *συμπόσιον*, a zajisté popíjel Poros s ostatními bohy delší dobu, než opiv se nektarem vyšel do zahrady Zevovy a tam ulehl.

* * *

*) Srv. Xen. Symp. II, 1 *ὡς δ' ἀφῃρέθησαν αἱ τράπεζαι* a ostatní místa od Huga k pag. 176 A uvedená.

O slovech Platonových *ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, οἶνος γὰρ οὔπω ἦν, κτλ.* podotýká Hug: »Damit soll wohl schalkhaft angedeutet werden, heutzutage würden die Götter einen guten Chier auch nicht verschmähen«. Při tom cituje Hug Varrona Sat. Men. 124 (Riese): »non vides ipsos deos, si quando volunt gustare vinum, derepere ad hominum fana?« Ale naproti tomu praví: »Anders dagegen Hom. Il. V, 341 *οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον· τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται.*«

Já myslím, že slovy *οἶνος γὰρ οὔπω ἦν* jest naznačeno, že později, když již víno bylo, také bohové vína pili (ne snad místo nektaru, nýbrž vedle nektaru). V mythologických pověstech a názorech nesmíme vyhledávati úplnou přesnost a logickou soustavnost. Mythologie jest směsí různých názorů a výroků z rozličných dob a z rozličných krajin. Přísný názor, dle kterého bohové od lidí jako v jiných věcech, tak i v užívání nápoje se liší, jest u Homera E 341. Avšak vedle toho znal Platon jiné výroky, že také bohové vína pili. Aby tuto neshodu vysvětlil, užil Platon toho výkladu, že dříve víno nebylo známo, a tu nápojem bohů byl nektar, ale později, když bůh Dionysos víno daroval a zavedl, také bohové vína pili.

B (a také Vat. 225) *προσαιτὴς οὖσα*, ***T*** *προσαιτήσουσα*, Eusebiovy rukopisy *προσαῖτις οὖσα*. Čtení *προσαιτὴς οὖσα* poukazuje snad ne na *προσαιτήσουσα*, nýbrž na *προσαίτης οὖσα*. Ale *προσαίτης* (žebrák) jest pozdní slovo, Eusebios pak užil, poněvadž řeč jest o Penii, tvaru ženského *προσαῖτις*, rovněž pozdního slova, které má býti do slovníků pojato. — Ioannes Lydos de mens. p. 117 (Bekk.) četl *προσαιτοῦσα*; neboť praví *ὁ δὲ Πλάτων ἐν συμποσίῳ φησὶ τοῖς τῆς Ἀφροδίτης γενεθλίοις τὴν Πενίαν προσαιτοῦσαν ἀνελθεῖν.*

Symposion 203 B.

ἡ οὖν Πενία, ἐπιβουλεύουσα διὰ τὴν αὑτῆς ἀπορίαν παιδίον ποιήσασθαι ἐκ τοῦ Πόρου, κατακλίνεταί τε παρ' αὐτῷ καὶ ἐκύησε τὸν Ἔρωτα. διὸ δὴ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρως, γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις καὶ ἅμα φύσει ἐραστὴς ὢν περὶ τὸ καλόν, καὶ τῆς Ἀφροδίτης καλῆς οὔσης.

Naber navrhl *παιδοποιήσασθαι*, což Usener v text přijal. Vögelin tvrdil, že toto *παιδοποιήσασθαι* jest »nicht nur edler, sondern auch besser griechisch«. Že by *παιδοποιήσασθαι* bylo ušlechtilejší, tomu nerozumím. Ale Hug dokázal, že jest *παιδίον ποιήσασθαι* přiměřenější: »An unserer Stelle aber handelt es sich nicht um ein fortdauerndes eheliches Verhältnis, sondern um Erzielung eines Kindes; der Singular *παιδίον* ist also wohlbegründet«. K tomu podotýkám, že chtěla Penia *διὰ τὴν αὑτῆς ἀπορίαν*,

aby dítě to bylo jí nápomocno. — Že pak *παιδίον ποιήσασθαι* jest správná řečtina, dokazují doklady od Huga uvedené.

Proklos (k Plat. Tim. 6) praví: *καὶ ἡ ἑστίασις ἡ ἐν τοῖς γενεθλίοις τῆς Ἀφροδίτης παρὰ τῷ μεγάλῳ γίνεται Διί.* Dále Proklos Theol. Plat. I, 28, 67 *καθά περ ἐν τῷ μύθῳ τῆς Διοτίμας ἡ τῆς Ἀφροδίτης γένεσις ὕμνηται καὶ τοῦ Ἔρωτος ἐν γενεθλίοις Ἀφροδίτης ἀπογεννωμένου.* Plotinos Enn. III, 5, 2, p. 292 F *γεγεννημένος ἐν τοῖς Ἀφροδίτης γενεθλίοις* Poslední dvě místa nasvědčují rukopisnému podání *ἐν τοῖς γενεθλίοις*. První místo Proklovo nemůže býti za svědectví příznivé tomuto podání pokládáno, poněvadž slova Proklova *καὶ ἡ ἑστίασις ἡ ἐν τοῖς γενεθλίοις τῆς Ἀφροδίτης* nevztahují se k Platonovým slovům *γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις*, nýbrž k slovům 203 B *ὅτε γὰρ ἐγένετο ἡ Ἀφροδίτη, εἱστιῶντο οἱ θεοί.* Z toho jest patrno, že Proklos užíval vazby tehdáž obyčejné *ἐν τοῖς γενεθλίοις*, poněvadž takto parafrasoval slova Platonova *ὅτε ἐγένετο*. I možno, že Proklos také na druhém místě nečetl v rukopise svém *γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις*, nýbrž že sám ze svého přidal *ἐν* dle tehdejšího způsobu. Místo pravidelné vazby pouhého dativu časového bez *ἐν* totiž v pozdější řečtině nastoupila všeobecně vazba *ἐν*, která ovšem také již v klassické řečtině někdy se vyskytuje.*)

Zmiňuji se o této věci z té příčiny, že Ioannes Lydos de mens. p. 117 (Bekk.) praví: *ὁ δὲ Πλάτων ἐν συμποσίῳ φησὶ τοῖς* (ne *ἐν τοῖς*) *τῆς Ἀφροδίτης γενεθλίοις τὴν Πενίαν προσαιτοῦσαν ἀνελθεῖν.* Poněvadž v pozdní řečtině byla obyčejná vazba *ἐν*, myslím že Ioannes Lydos cituje zde přesně dle svého rukopisu *τοῖς τῆς Ἀφροδίτης γενεθλίοις.*

K tomu přistupuje ještě druhé svědectví, které ovšem jest nejisté. Plotinos Enn. III, 5, 2 p. 293 *καὶ δὴ καὶ ὅσα ἐν συμποσίῳ εἴρηται παραλειπτέον, ἐν οἷς οὐκ Ἀφροδίτης γενεθλίοις ἐκ τῆς Πενίας καὶ τοῦ Πόρου.* Kirchhoff zde po slovech *ἐν οἷς οὐκ* doplnil *Ἀφροδίτης φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλλ' ἐν*; ale já míním, že jest pravděpodobnější doplniti jen *Ἀφροδίτης φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλλ'* a čísti *ἐν οἷς οὐκ Ἀφροδίτης φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλλ' Ἀφροδίτης γενεθλίοις ἐκ τῆς Πενίας*, poněvadž právě opakováním slova *Ἀφροδίτης* mezera zde způsobena.

Vydavatelé novější, jako Usener, Hug, Schanz kladou po *γενεθλίοις* čárku, i spojují tedy slova *καὶ ἅμα φύσει ἐραστὴς ὢν* se slovy *καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρως.* Toto spojení zdá se mi býti nemožným, poněvadž se při tomto spojení objevuje vazba *καὶ τῆς*

---

*) Pravidelná vazba u jmen slavnost naznačujících jest v klassické řečtině pouhý dativ, jako *Διονυσίοις, Θεσμοφορίοις, Παναθηναίοις*, Plat. Symp. 174 A *τοῖς ἐπινικίοις*. Ale ovšem vyskytuje se také v Platonových rukopisech *ἐν*, na př. Lys. 223 B *ἐν τοῖς Ἑρμαίοις*, Rep. 354 A *ἐν τοῖς Βενδιδείοις*, Leg. 633 C *ἐν ταῖς γυμνοπαιδίαις*; ale přípustná jest domněnka, že původní vazba pouhého dativu v rukopisném podání pozdějším ustoupila vazbě pozdější.

Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρως καὶ ἅμα φύσει ἐραστὴς ὢν περὶ τὸ καλὸν, kterou nepokládám za možnou, totiž *γέγονεν ἐραστὴς ὤν*.

I myslím, že se musí podržeti interpunkce stará (Rückert, Stallbaum), které také Rettig se přidržel *διὸ δὴ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἀκόλουθος καὶ θεράπων γέγονεν ὁ Ἔρως, γεννηθεὶς* [*ἐν*] *τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις καὶ ἅμα φύσει* atd.

Badham vyloučil *ἐραστής* a spolu také slova *καὶ τῆς Ἀφροδίτης καλῆς οὔσης*. S athetesí slova *ἐραστής* souhlasím, poněvadž vazbu *ἐραστὴς ὢν περὶ τὸ καλόν* nepokládám za možnou, a dále z té příčiný, že Eros není Afroditin *ἐραστής*. Ale slova *καὶ τῆς Ἀφροδίτης καλῆς οὔσης* jsou zde vhodným vysvětlením a odůvodněním tvrzením, že Eros *περὶ τὸ καλόν ἐστι*.

Jako hned od prvopočátku Eros byl ve spojení s bohyní krásy Afroditou (byl‘ počat, když narození bohyně Afrodity se slavilo), tak přirozenou povahou svou (*φύσει*) i později vždycky prodlévá u krásna. To, co dříve dialektickým způsobem bylo vyloženo, že Eros totiž za předmět má krásu (srv. na př. 201 A), zde mythickým způsobem se vykládá, a sice spojením, v kterém Eros s bohyní krásy hned od prvopočátku jest.

Jako zde vazba *ὁ Ἔρως περὶ τὸ καλόν ἐστι* porušena jest vložkou *ἐραστής*, také 204 B táž vazba *Ἔρως δ’ ἐστὶν περὶ τὸ καλόν* porušení zakusila vložkou *ἔρως*.

Symposion 203 C—E.

ἅτε οὖν Πόρου καὶ Πενίας υἱὸς ὢν ὁ Ἔρως ἐν τοιαύτῃ τύχῃ καθέστηκε. πρῶτον μὲν πένης ἀεί ἐστι, καὶ πολλοῦ δεῖ ἁπαλός τε καὶ καλός, οἷον οἱ πολλοὶ οἴονται, ἀλλὰ σκληρὸς καὶ αὐχμηρὸς καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἄοικος, χαμαιπετὴς ἀεὶ ὢν καὶ ἄστρωτος, ἐπὶ θύραις καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαίθριος κοιμώμενος, τὴν τῆς μητρός φύσιν ἔχων ἀεὶ ἐνδείᾳ ξύνοικος. κατὰ δὲ τὸν πατέρα ἐπίβουλός ἐστι τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἀνδρεῖος ὢν καὶ ἴτης καὶ σύντονος, θηρευτὴς δεινός, ἀεί τινας πλέκων μηχανάς, καὶ φρονήσεως ἐπιθυμητὴς καὶ πόριμος, φιλοσοφῶν διὰ παντὸς τοῦ βίου, δεινὸς γοὴς καὶ φαρμακεὺς καὶ σοφιστής· καὶ οὔτε ὡς ἀθάνατος πέφυκεν οὔτε ὡς θνητός, ἀλλὰ τοτὲ μὲν τῆς αὐτῆς ἡμέρας θάλλει τε καὶ ζῇ, ὅταν εὐπορήσῃ, τοτὲ δὲ ἀποθνήσκει, πάλιν δὲ ἀναβιώσκεται διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φύσιν.

Přesnější než *ἐν τοιαύτῃ τύχῃ* bylo by *ἐν τοιᾷδε τύχῃ*, poněvadž se poukazuje zde k tomu, co teprv následuje. *Τοιοῦτος* a *τοιόσδε* liší se totiž mezi sebou tak jako *οὗτος* a *ὅδε*. Avšak nelze popříti, že od známého pravidla úchylky se vyskytují. Viz »Dodatky«.

Srovnáme-li toto místo Platonovo s parafrasí Themistiovou 13, 161 C násl., shledáváme dílem shody, dílem rozdíly, i naskytuje se otázka, lze-li

z citátu Themistiova v příčině kritiky textové nějakého platného aneb aspoň pravděpodopného výsledku dojíti.

Themistios praví *ἐπεσκέψω τὴν μορφὴν καὶ τὴν φύσιν τοῦ Ἔρωτος, ὅτι οὐχ οἷος τοῖς πολλοῖς δοκεῖ, τοιοῦτος καὶ τῷ ὄντι ἐστί, νέος καὶ ἁπαλὸς καὶ ἁβρός, ἀλλὰ τοὐναντίον σκληρὸς καὶ αὐχμηρὸς καὶ θυραυλῶν ἐπὶ θύραις καὶ ἐν ὑπαίθρῳ τὰ πολλὰ καὶ ἐν ὁδοῖς διατώμενος καὶ ἐπιθυμητὴς ἀεὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ἴτης ἐπὶ τούτοις, σύντονος, θηρευτὴς δεινὸς πλέκων μηχανὰς ἐπὶ τῇ θήρᾳ, καὶ ἔτι φρόνιμος καὶ ἀεὶ φιλοσοφῶν. ὧν τὰ μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Πόρου αὐτῷ παραγίνεται, τὰ δὲ ἐκ τῆς μητρὸς Πενίας.* Slova *οἷος τοῖς πολλοῖς δοκεῖ* = Plat. *οἷον οἱ πολλοὶ οἴονται.* Ale z Themistiových slov *νέος καὶ ἁπαλὸς καὶ ἁβρός* jediné *ἁπαλὸς* u Platona se nalezá. — Co se slova *νέος* týká, měl Themistios snad na mysli Agathonovu řeč 195 B *μετὰ δὲ νέων αἰεὶ ξύνεστί τε καὶ ἔστι νέος.* Epitheton *ἁβρός* pak vzato z Agathonovy řeči 197 D *ἁβρότητος* a z Plat. p. 204 C, kdež jest *καλὸν καὶ ἁβρὸν.* Jinde se u Platona *ἁβρός* nevyskytuje. *Σκληρὸς καὶ αὐχμηρός* citoval Themistios přesně ze Symposia. Ale *ἀνυπόδητος καὶ ἄοικος* vynechal Themistios zde. Že však předce četl *ἀνυπόδητος*, jest patrno z pozdějších jeho slov 163 C, kdež se *ἀνυπόδητος* vyskytuje. *Θυραυλῶν ἐπὶ θύραις* = Plat. *ἐπὶ θύραις.* — *Καὶ ἐν ὑπαίθρῳ τὰ πολλὰ καὶ ἐν ὁδοῖς διατώμενος* = Plat. *καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαίθριος κοιμώμενος.* Tímto svědectvím jest stvrzeno čtení *B ὑπαίθριος* naproti čtení *T* (a Coisl.) *ὑπαθρίοις*;*) neboť *ἐν ὑπαίθρῳ* = Plat. *ὑπαίθριος.* — Nejlepší rukopisné podání *τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς* jest naproti čtení *τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς καλοῖς* svědectvím Themistiovým *τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ* stvrzeno. Dále stvrzeno Themistiem také *θηρευτὴς δεινὸς*, kdežto v rukopise Par. 1810 *δεινός* schází, což Kreyenbühl (Blätter f. d. bayer. Gymnasialwesen XVI, 162) vyloučil. — Nápadné jest, že Themistios nejen zde praví *πλέκων μηχανὰς ἐπὶ τῇ θήρᾳ*, nýbrž také 163 B opakuje *οὔτε μηχανὰς ἐπὶ τῇ θήρᾳ πεπλεγμένας τοῦ κάλλους.* Ale předce nesmíme z toho souditi, že v Platonových rukopisech *ἐπὶ τῇ θήρᾳ* vynecháno, nýbrž jenom, že Themistios ze slova *θηρευτής* to doplnil. — Domněnka Jahnova, že se má čísti *φιλοσοφῶν διὰ παντός* (s vyloučením slov *τοῦ βίου*) dochází podpory tím, že Themistios praví jenom *ἀεὶ φιλοσοφῶν.*

Slova *ὅταν εὐπορήσῃ* vyloučil Jahn a Usener. Hug athetesi tu schvaluje: »Nicht nur fehlt der entsprechende Gegensatz bei *τοτὲ δὲ ἀποθνήσκει*, sondern es ist auch dieser Zusatz sehr prosaisch und abschwächend, und ebenso scholastisch in Maximos Citat *ὅτι θάλλει μὲν Ἔρως εὐπορῶν, ἀποθνήσκει δὲ ἀπορῶν* (Vögelin)«. Já nemohu *ὅταν εὐπορήσῃ* pokládati za interpolaci, poněvadž myslím, že v *εὐπορήσῃ* jest úmyslná narážka na otce Erotova, boha Pora. Takových zjevných narážek vyskytuje se zde více; na

*) Námitka Rettigova: »*ὑπαθρίοις*, quod ferri non potest, ut Wolfio videbatur, quum omnes viae sub divo sint« není platná, poněvadž ve slovech *καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαθρίοις* může *ὑπαθρίοις* býti epitheton constans, a nemusí se to vykládati v ten smysl, že jen **některé** cesty jsou *ὑπαίθριοι.* Proto jest Themistiovo svědectví naproti důležité autoritě rukopisu *T* vítanou obranou čtení *ὑπαίθριος.*

příklad *πόριμος* 203 E, *τὸ δὲ πορίζόμενον ἀεὶ ὑπερρεῖ, ὥστε οὔτε ἀπορεῖ Ἔρως ποτὲ οὔτε πλουτεῖ* tamtéž, 204 B *πατρὸς μὲν γὰρ σοφοῦ ἐστι καὶ εὐπόρου, μητρὸς δὲ οὐ σοφῆς καὶ ἀπόρου.*

Symposion 204 A.

οὐδ' αὖ οἱ ἀμαθεῖς φιλοσοφοῦσιν οὐδ' ἐπιθυμοῦσι σοφοὶ γενέσθαι· αὐτὸ γάρ τοῦτό ἐστι χαλεπὸν ἀμαθία, τὸ μὴ ὄντα καλὸν κἀγαθὸν μηδὲ φρόνιμον δοκεῖν αὐτῷ εἶναι ἱκανόν. οὔκουν ἐπιθυμεῖ ὁ μὴ οἰόμενος ἐνδεὴς εἶναι οὗ ἂν μὴ οἴηται ἐπιδεῖσθαι.

Ἀμαθία jest těžká a hrubá nevědomost. Srv. Menon 90 E Sokr.: *οὐ πολλὴ δοκεῖ σοι ἀλογία εἶναι*; Anytos: *Ναὶ μὰ Δία ἔμοιγε, καὶ ἀμαθία γε πρός*. V Proklově kommentáři k Alkib. I. 188 tato nevědomost, totiž když někdo neví, že nemá vědomosti, naznačena jakožto dvojnásobná nevědomost: *οὔτε γὰρ οἱ ἐπιστήμονες ἔτι ζητοῦσι τὸ ἀληθές, ἤδη τῆς γνώσεος ὅρον κατὰ τὴν ἐπιστήμην εἰληφότες, οὔτε οἱ τὴν διπλῆν ἔχοντες ἄγνοιαν. αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ διπλῆ ἀμαθία τὸ μὴ ὄντα καλὸν μήτε ἀγαθὸν μήτε φρόνιμον οἴεσθαι ἱκανὸν εἶναι, φησὶν ὁ τῆς Διοτίμας λόγος.* Ale toto *διπλῆ* nelze nijak vložiti do textu Platonova; neboť není předce dosti pravděpodobno, navrhnouti *αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι χαλεπὸν ἡ διπλῆ ἀμαθία*, ačkoliv ovšem jest pozoruhodno, že slova Platonova *αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι* Proklos opakuje, i mohlo by se tedy také mysliti, že snad i Proklova slova *ἡ διπλῆ ἀμαθία* jsou z Platonova dialogu převzata. Ale, jak jsem již pravil, neodvažuji se vysloviti tuto domněnku určitě a rozhodně.

Symposion 204 B.

Δῆλον δή, ἔφη, τοῦτό γε ἤδη καὶ παιδί, ὅτι οἱ μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων, ὧν ἂν καὶ ὁ Ἔρως. ἔστι γὰρ δὴ τῶν καλλίστων ἡ σοφία, Ἔρως δ' ἐστὶν ἔρως περὶ τὸ καλόν, ὥστε ἀναγκαῖον Ἔρωτα φιλόσοφον εἶναι, φιλόσοφον δὲ ὄντα μεταξὺ εἶναι σοφοῦ καὶ ἀμαθοῦς.

BT podávají čtení nemožné *ὧν ἂν καὶ ὁ Ἔρως*. Rückert *ἄν* vyloučil a tím získal čtení ovšem smyslu poskytující, ale ne hrubě pravděpodobné. Komu pak by bylo na mysl přišlo, *ἄν* vložiti? — Rukopis Vind. 21 (a Ven. Ξ) místo *ἄν* podávají *αὖ*, což Stallbaum schválil. Ale již Rückert o *αὖ* tvrdil právem: »Sed ne huic quidem particulae satis commodus videtur locus esse.« Praví-li Stallbaum o *αὖ* »quod equidem non video cur Rückerto displicuerit«, jest na snadě odpověď, že toto *αὖ* v kontextu nemá žádného vztahu náležitého, a tedy nemá zde žádného práva a smyslu. Usener navrhl *ὧν δὴ καὶ ὁ Ἔρως*, což také Schanz a Hug v text přijali. Ale pravděpodobna konjektura tato není.

Já myslím, že *ἄν* musí se podržeti, poněvadž nelze nikterak pochopiti, proč by někdo později částici tuto byl vložil a poněvadž žádná změna tohoto *ἄν* (ani *αὖ*, ani *δή*, ani *ἄρα*, na kterou částici snad by také mohlo se pomýšleti) není pravděpodobna. Ale musí se ovšem *εἴη* doplniti, i čtu tedy *ὧν ἂν καὶ ὁ Ἔρως εἴη*. Co se této vazby týká, srv. 202 D *τί οὖν ἄν, ἔφην, εἴη ὁ Ἔρως*; *Εἴη* zaniklo před *ἔστι* nedorozuměním.

V následujících slovech musí se dle mého mínění čísti *Ἔρως δ' ἐστὶν περὶ τὸ καλὸν* (tedy bez *ἔρως*). Srv. 201. A, kdež se musí čísti *ἄλλο τι ὁ Ἔρως κάλλους ἂν εἴη* (bez *ἔρως*; viz výklad svrchu ode mne podaný). Dále srv. 201 E *ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν*, pak 203 C *καὶ ἅμα φύσει ὢν περὶ τὸ καλόν* *) (t. *ὁ Ἔρως*), a 204 D *ἔστι μὲν γὰρ δὴ τοιοῦτος καὶ οὕτως γεγονὼς ὁ Ἔρως, ἔστι δὲ τῶν καλῶν*.

Symposion 204 C.

καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστὸν τὸ τῷ ὄντι καλὸν καὶ ἁβρὸν καὶ τέλεον καὶ μακαριστόν· τὸ δέ γε ἐρῶν ἄλλην ἰδέαν τοιαύτην ἔχον, οἵαν ἐγὼ διῆλθον. Καὶ ἐγὼ εἶπον, Εἶεν δή, ὦ ξένη· καλῶς γὰρ λέγεις· τοιοῦτος ὢν ὁ Ἔρως τίνα χρείαν ἔχει τοῖς ἀνθρώποις;

Badham *τὸ* před *τῷ ὄντι* vyloučil. Také já pokládám toto rukopisné podání za nemožné. Nemožnost tuto dobře vycítil Stallbaum, jenž v prvním vydání místo *ἁβρόν* navrhl *ἀγαθόν*. V pozdějších vydáních zřekl se ovšem této konjektury a snažil se rukopisné podání dle návodu Rückertova a Hommelova hájiti. Ale celý tento výraz *τὸ τῷ ὄντι καλόν* atd. zdá se mi býti chybným, poněvadž zde se nejedná o to, co ve skutečnosti jest *καλόν καὶ ἁβρόν* atd. — I jest tedy konjektura Badhamova dle smyslu správná. Avšak předce není pravděpodobno, že by z divné nějaké a nepochopitelné choutky *τό* bylo vloženo. Z této příčiny tedy navrhuji *καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστὸν τῷ ὄντι τὸ καλὸν καὶ ἁβρὸν κτλ.* = *καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστὸν τῷ ὄντι πᾶν ὅ τι καλὸν καὶ ἁβρόν κτλ.* Také jest možná konjektura *καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστόν τοι τῷ ὄντι καλὸν καὶ ἁβρὸν κτλ.*

* * *

Stephanus navrhl *τοιοῦτος δὲ ὤν*. Divím se tomu, že vykladatelé závadnosti rukopisného podání si nevšímají a tuto konjekturu Stephanovu jednoduše zaznamenávají neuvažujíce o příčině, která Stephana k této konjektuře vedla. Jenom Rückert snažil se námitku Stephanovu vyvrátiti tímto výkladem: »Age iam, hospita, quum talis sit. Vox *εἶεν* enim h. l. merae particulae vim habet, transitum denotantis a praecedentibus

*) Srv. výklad svrchu na str. 168 k p. 203 B podaný, kde vyloučení slova *ἐραστὸς* navrhuji.

ad seqq. Quae causa est, cur nulla particula compareat, addenda, ni hoc ita esset, necessario apud *τοιοῦτος ὤν*.« Rückert tedy dobře cítil, že *τοιοῦτος ὤν* v tomto asyndetickém připojení a bez částice nějaké přechod znamenající jest nápadné; i snažil se tuto nápadnost svým výkladem odstraniti. Avšak nedbal při tom té důležité věci, že mezi *εἶεν δή* a slovy *τοιοῦτος ὤν* nalézá se věta *καλῶς γὰρ λέγεις*.

Já myslím, že asyndeton *τοιοῦτος ὢν* není možné. Ale konjektura Stephanova *δὲ ὤν* není jedinou možností. Snad jest pravděpodobnější konjektura *τοιοῦτος οὖν ὤν*. Před *ὤν* mohla částice *οὖν* snadno vypadnouti. Také by mohlo se navrhnouti *τοιοῦτος δ' οὖν ὤν*.

Symposion 204 D.

ἔστι μὲν γὰρ δὴ τοιοῦτος καὶ οὕτως γεγονὼς ὁ Ἔρως, ἔστι δὲ τῶν καλῶν, ὡς σὺ φῄς.

Usener navrhl *ὡς σύμφῃς* místo *ὡς σὺ φῄς*, kterouž konjekturu Jahn přijal v text, a rovněž tak Usener v druhém vydání. Ale Schanz konjekturu tu jenom uvádí a nepřijal ji v text. Hug pak v poznámce své hájí rukopisné *ὡς σὺ φῄς* A to právem! Neboť tvrzení, že *Ἔρως ἔστι τῶν καλῶν* jest předce Sokratovo tvrzení. Sokrates 201 E sděluje, že v rozmluvě s Diotimou podobně tvrdil, jako Agathon, *ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν*. A tohoto Sokratova výroku se zde Diotima dovolává.

Symposion 204 E.

Ἀλλ', ἔφη, ὥσπερ ἂν εἴ τις μεταβαλὼν ἀντὶ τοῦ καλοῦ τῷ ἀγαθῷ χρώμενος πυνθάνοιτο Φέρε, ὦ Σώκρατες, ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν τί ἐρᾷ; Γενέσθαι, ἦν δ' ἐγώ, αὐτῷ.

Schanz: »*ὁ ἐρῶν* apogr. Marcianum E: *ἐρα (ἐρᾶ* b*) ὁ ἐρῶν B, ἐρᾷ ὁ ἐρῶν T, ἔροιτο· ὁ ἐρῶν* Hermann, *ἔροιθ' ὁ ἐρῶν* scripsit et *πυνθάνοιτο* delevit Usener, *εἴ γ' ἐρᾷ ὁ ἐρῶν* Rohde (*ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν· τί ἐρᾷ* Winckelmann ad Euthyd. XII, *ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν τι*; olim Voegelin.«

Stallbaum snažil se obhájiti rukopisné podání *ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν τί ἐρᾷ* tím, že po *τῶν ἀγαθῶν* položil středník a že čte: *Φέρε, ὦ Σώκρατες, ἐρᾷ ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν· τί ἐρᾷ*; To vyložil v poznámce takto: »h. e. age, amat amans ea, quae bona sunt; quid tum expetit? quod dictum est maiore cum alacritate pro vulgari: si amans bona amat, quid tum expetit?« Ale výklad tento jest velmi strojený a pravdě nepodobný.

Já za pevný a spolehlivý základ upravení textu pokládám to, že otázka zde položená musí býti totožná s otázkou 204 D *ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν τί ἐρᾷ;* To soudím z toho důvodu, že také vše ostatní 204 E jest totožné s 204 D. Srovnejme 204 E *γενέσθαι, ἣν δ' ἐγώ, αὐτῷ* = 204 D *καὶ ἐγὼ εἶπον, ὅτι Γενέσθαι αὐτῷ.* Dále 204 E *καὶ τί ἔσται ἐκείνῳ, ᾧ ἂν γένηται τἀγαθά* = 204 D *τί ἔσται ἐκείνῳ, ᾧ ἂν γένηται τὰ καλά.* Z toho jde, že otázka, o kterou se zde jedná, zněla *Φέρε, ὦ Σώκρατες, ἔροιθ', Ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν τί ἐρᾷ;* = 204 D *ὦ δὲ δὴ σαφέστερον ἐρῶ, Ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν τί ἐρᾷ;* — Sloveso *ἔροιθ'*, které zde položeno, jest opakováním předcházejícího *πυνθάνοιτο* a srovnává se s *ἐρῶ* 204 D.

Symposion 205 B.

Τί δὴ οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ πάντας ἐρᾶν φαμέν, εἴπερ γε πάντες τῶν αὐτῶν ἐρῶσιν καὶ ἀεί, ἀλλὰ τινάς φαμεν ἐρᾶν, τοὺς δ' οὔ; Θαυμάζω, ἣν δ' ἐγώ, καὶ αὐτός. Ἀλλὰ μὴ θαύμαζ', ἔφη· ἀφελόντες γὰρ ἄρα τοῦ ἔρωτός τι εἶδος ὀνομάζομεν, τὸ τοῦ ὅλου ἐπιτιθέντες ὄνομα, ἔρωτα, τὰ δὲ ἄλλα ἄλλοις καταχρώμεθα ὀνόμασιν.

***B** ἀφελόντες γάρ, **T** ἀφελόντες γὰρ ἄρα.* Novější vydavatelé *ἄρα* vylučují. Ale nelze pochopiti, proč by interpolator byl *ἄρα* přidal. Musíme, jak myslím, se snažiti, abychom toto *ἄρα* vysvětlili. Rückert podal tento výklad: »Aegerrime enim caream particula, qua id efficitur, ut sententia haec non pro certa et explorata ponatur sic simpliciter, sed colligi tantum ex aliis videatur, hunc fere in sensum: si recte ego observavi.« Tento výklad nemohu schváliti. Stallbaum: »In proximis *γὰρ ἄρα*, quo significatur id, quod causae loco afferatur, colligi ex antecedentibus et concludi, positum, ut Protagor. p. 315 D: *ἐπεδήμει γὰρ ἄρα Πρόδικος ὁ Κεῖος*, ubi v. Heindorf.« Nesouhlasím sice také s tímto výkladem, ale povděčen jsem Stallbaumovi za uvedení této vhodné analogie Prot. 315 D.

Já myslím, že *ἄρα* i zde, jako na jiných místech, znamená, že osoba mluvící došla nyní v pozdější době pravého poznání, kdežto dříve neměla tohoto pravého poznání. A to i zde jest patrno. Diotima poučuje Sokrata o dřívějším omylu *ἀφελόντες τοῦ ἔρωτός τι εἶδος ὀνομάζομεν τὸ τοῦ ὅλου ἐπιτιθέντες ὄνομα ἔρωτα, τὰ δὲ ἄλλα ἄλλοις καταχρώμεθα ὀνόμασιν.*

I myslím tedy, že *ἄρα* jest přesné podání, ačkoliv ovšem jednoduché *γὰρ* bylo by pohodlnější.

Symposion 205 C.

ἀλλ' ὅμως, ἦ δ' ἥ, οἶσθ' ὅτι οὐ καλοῦνται ποιηταὶ ἀλλ' ἄλλα ἔχουσιν ὀνόματα, ἀπὸ δὲ πάσης τῆς ποιήσεως ἓν μόριον ἀφορισθέν, τὸ περὶ τὴν

μουσικὴν καὶ τὰ μέτρα, τῷ τοῦ ὅλου ὀνόματι προσαγορεύεται. ποίησις γὰρ τοῦτο μόνον καλεῖται, καὶ οἱ ἔχοντες τοῦτο τὸ μόριον τῆς ποιήσεως ποιηταί. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφην. Οὕτω τοίνυν καὶ περὶ τὸν ἔρωτα. τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς ἔρως παντί· ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλῃ τρεπόμενοι πολλαχῇ ἐπ' αὐτό, ἢ κατὰ χρηματισμὸν ἢ κατὰ φιλογυμναστίαν ἢ κατὰ φιλοσοφίαν, οὔτ' ἐρᾶν καλοῦνται οὔτ' ἐρασταί, οἱ δὲ κατὰ ἕν τι εἶδος ἰόντές τε καὶ ἐσπουδακότες τὸ τοῦ ὅλου ὄνομα ἴσχουσιν ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν καὶ ἐρασταί.

Schanz: »*ἔχουσιν T: ἕξουσιν B, ἴσχουσιν* Sauppe.« Podivné jest čtení *B ἕξουσιν*. Ale myslím, že zde opět jeví se doklad toho, že autorita rukopisu *T* jest mnohdy větší než autorita ruk. *B*. Čtení *ἔχουσιν* jest zaručeno následujícím *προσαγορεύεται*.

Hirschig vyloučil *τῆς ποιήσεως* po *τὸ μόριον*. Myslím, že athetese ta jest nesprávná. Nutné ovšem *τῆς ποιήσεως* není; ale jest velmi důrazné a vhodné, když před *ποιηταί* položeno *τὸ μόριον τῆς ποιήσεως*. My bychom dle svého způsobu řekli: »a ti, kteří mají tuto část *τῆς ποιήσεως* (v širším smyslu slova toho), jsou *ποιηταί*.«

Místo *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς* navrženy jsou četné změny. Ast navrhl *ὁ μέγιστός τε καὶ δεινότατος*, Hommel *ὁ μέγιστός τε καὶ κοινὸς*, Pflugk *ὁ μέγιστός τε καὶ ὁλόκληρος* (a pak *πάντῃ* místo *παντι*), Badham *ὁ μέγιστός τε καὶ ὅλος*, Sydenham *ὁ μέγιστός τε καὶ σφοδρότατος*, Cobet *ὁ μέγιστός τε καὶ σφοδρός*, Creuzer *ὁ ὁρμητικός τε καὶ τολμηρός*, Vermehren *ὁ μέγιστός τε καὶ ἀθρόος*, Schanz *ὁ μέγιστός τε καὶ πρῶτος*. Stallbaum navrhl ve vyd. druhém (1836) a ve vyd. třetím (1852) *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερώτατος*, kdežto dříve (1827) navrhl vyloučení slov *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς ἔρως παντί*. Usener navrhl pouze vyloučení slov *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερός*.

Dvojí stanovisko jest zde možné.

1. Buďto se opravení tohoto místa může obmeziti na změnu slova *δολερός*, jež se zdá býti naprosto nemožným.*) Ale v tomto případě lze ke konjekturám posud navrženým připojiti jiné, a snad pravděpodobnější. Mohlo by se na př. místo *δολερός* navrhnouti *θολερὸς* ve smyslu »vášnivý«. *Θολερός*, což vlastně znamená »kalný« (o vodě), nabylo také významu »vášní zkalený«, srv. Aisch. Prom. 887. Sof. Aias 205 *Αἴας θολερῷ κεῖται χειμῶνι νοσήσας*. — Také by mohlo se navrhnouti *μαλερὸς ἔρως*. Srv. Aisch. Perš. 62 *μαλερὸς πόθος*.

*) Někteří vykladatelé snažili se sice to obhájiti, že se zde připomíná lstivost Erotova. Stallbaum změniv svou původní domněnku o athetesi slov *ὁ μέγιστος — παντί* mínil, že jenom spojení superlativu a positivu jest závadné, a proto navrhl *δολερώτατος*. Ale co se zmínky o lstivosti Erotově týká, pravil: »Tribuit autem Diotima huic cupidini eas virtutes, quae ante Amori tanquam deo erant attributae, ac nominatim astutiam (p. 203 D), in quo non est haereamus«. Také Rettig rozhodně hájí *δολερός*. Ale kdo touží po dobru a po štěstí, *někdy* užívá třebas i lstí; avšak proto předce nelze zde *všeobecně* říci *δολερός*; neboť někdy žádná lstivost se nejeví.

V tomto případě musilo by se dále předpokládati, že Platon zde užil nějakého básnického citátu.

2. Anebo může se místo toto opraviti athetesí. A toto mínění mám nyní, ač jsem dříve jenom změnu ***θολερὸς*** nebo ***μαλερός*** místo ***δολερός*** pokládal za dostatečnou.

Já soudím nyní — a jsem k tomu veden hlavně Hugovým výkladem (v poznámce pod textem a v »kritickém dodatku«), že slova ***ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς ἔρως παντί*** mají se vyloučiti, jak již Stallbaum r. 1827 navrhl.

Hugův výklad mne ovšem o tom nepřesvědčil, že ***τὸ μὲν κεφάλαιον*** není zde ve smyslu adverbialném, nýbrž že jest to nominativ = ***τὸ μὲν κεφάλαιον τοῦ Ἔρωτος***, což znamená ***τὸ ὅλον*** (205 B): »der Grundbegriff, die Summe desselben ist«. Při tom poukazuje Hug k místu Gorg. 463 A, kdež také ***μόριον*** jest položeno naproti ***τὸ κεφάλαιον***.

Snad jest předce jednodušší výklad, že ***τὸ μὲν κεφάλαιον*** řečeno adverbialně, a že po slovech ***οὕτω τοίνυν καὶ περὶ τὸν ἔρωτα*** mají se následující slova vyložiti: ***τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστιν ὁ ἔρως πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν.***

Usenerova athetese pouze slov ***ὁ μέγιστός τε καὶ δολερός*** by se zamlouvala, kdyby nebylo slova ***παντί***, které jest zajisté nevhodné. Možný jest návrh ***τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ἔρως***. A tento návrh zde vyslovuji.

Místo ***ἐπ' αὐτόν*** navrhl Orelli ***ἐπ' ἀγαθόν***, což neschvaluji; ale konjektura Vögelinova a Vermehrenova ***ἐπ' αὐτό*** se mi zamlouvá. Také Schanz a Hug ji přijali. Před tím praveno ***τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ἔρως***. I následuje nyní správně ***ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλῃ τρεπόμενοι πολλαχῇ ἐπ' αὐτό***, totiž ***ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν.****) — Výraz ***τρέπεσθαι ἐπ' αὐτό*** jest smyslem = ***ἐπιθυμεῖν*** = ***ἐρᾶν***, jakož také v následujících slovech ***κατὰ ἕν τι εἶδος ἰόντες τε καὶ ἐσπουδακότες*** znamená touhu a snažení.

Rettig hájí ***ἐπ' αὐτόν*** takto: »Statt ***ἐπ' αὐτόν*** möchte Vögelin ***ἐπ' αὐτό*** lesen, weil man sich nicht zur Liebe wende, sondern auf deren Ziel, das begehrte Gut. Auch das ist wieder eine unpoetische Auffassung. Warum soll man sich denn nicht zu Eros wenden, wenn er ein Dämon ist?« Ale při tom nepovšiml si Rettig toho, že, kdyby se čtlo ***ἐπ' αὐτόν***, znamenalo by to ***ἐπ' ἔρωτα***, nikoliv ***ἐπ' Ἔρωτα***. Ve slovech ***οἱ μὲν ἄλλῃ τρεπόμενοι πολλαχῇ ἐπ' αὐτόν*** t. j. ***ἐπ' ἔρωτα*** musilo by ***ἔρωτα*** míti širší význam, poněvadž kontext vyžadoval by této myšlénky: »ti, kteří se oddávají touze jiným směrem, buď vydělávajíce peníze« atd.

205 D vyloučil Schanz slova ***ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν καὶ ἐρασταί***, Hertlein navrhl ***ἔρως τε καὶ ἐρᾶν καὶ ἐρασταί*** (Fleckeis. Jahrbücher CV, 807). Hug

---

*) O těch, kteří jinými mnohými cestami obracejí se č. směřují k dobru a blahu, buď vydělávaním peněz nebo milovnictvím tělocviku nebo milovnictvím moudrosti, neříká se ***ἐρᾶν*** a ***ἐρασταί***.

namítal proti této konjektuře: »Wir dürfen aber keineswegs, wie von Hertlein Jahrb. f. Phil. 105, 807 vorgeschlagen wurde, *ἔρως τε* schreiben; denn nur dann kann der Name in den Nominativ treten, wenn das Subject wirklich so genannt wird; niemand aber wird den Liebenden *ἔρως* nennen.« Ale že nesouměrnost v rukopisném podání *ἔρωτα . . . καὶ ἐρασταί* jest velmi nápadná, to nelze neuznati. — Uvážíme-li, že slova *ἔρωτα* atd. jsou vysvětlením předcházejícího *τοῦ ὅλου*, což jest = *τοῦ ἔρωτος* nebo *τοῦ ἐρᾶν*, docházíme toho výsledku, že správné jest *ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν*, a že se má vyloučiti *καὶ ἐρασταί*. Toto *καὶ ἐρασταί* neprávem přidáno dle předcházejících slov *οὔτ' ἐρᾶν καλοῦνται οὔτε ἐρασταί*. Ale v předcházejících slovech bylo správně řečeno *οἱ ἄλλῃ τρεπόμενοι . . . οὔτ' ἐρᾶν καλοῦνται οὔτε ἐρασταί*, což jest jednoduché a snadné zeugma = *οὔτ' ἐρᾶν λέγονται οὔτε ἐρασταὶ καλοῦνται*, kdežto na druhém místě jest *ἐρασταί* nesprávným přídavkem.

Symposion 205 E.

καὶ λέγεται μέν γέ τις, ἔφη, λόγος, ὡς οἱ ἂν τὸ ἥμισυ ἑαυτῶν ζητῶσιν, οὗτοι ἐρῶσιν· ὁ δ' ἐμὸς λόγος οὔτε ἡμίσεός φησιν εἶναι τὸν ἔρωτα οὔτε ὅλου, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ γέ που, ὦ ἑταῖρε, ἀγαθὸν ὄν.

Že Diotima Platonova zde na řeč Aristofanovu naráží, jest jisto. Platon sám to potvrzuje tím, že později (212 C) praví o Aristofanovi *τὸν δὲ Ἀριστοφάνη λέγειν τι ἐπιχειρεῖν, ὅτι ἐμνήσθη αὐτοῦ λέγων ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ λόγου*. Avšak poněvadž symposion, při kterém Aristofanes mluvil, mnohem pozdější jest než setkání se a hovor Sokrata a Diotimy, vložil Platon Diotimě v ústa slova *καὶ λέγεται μέν γέ τις λόγος*. Dle intence Platonovy musí si tedy čtenář věc tak představiti, že již Diotima znala tu řeč a báji, kterou v symposiu Aristofanes přednáší. Avšak Aristofanes vydává svou řeč za novou a originalní. Srv. jeho slova 189 C *ἄλλῃ γέ πῃ ἐν νῷ ἔχω λέγειν, ἢ ἧ σύ τε καὶ Παυσανίας εἰπέτην*. Dále tvrdí *ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσι ἄνθρωποι παντάπασι τὴν τοῦ ἔρωτος δύναμιν οὐκ ἠσθῆσθαι*. Dále honosí se 189 D tím, že poučí přítomné o moci Erotově, oni pak že mají dojdouce od něho poučení zase býti učiteli ostatních: *ἐγὼ οὖν πειράσομαι ὑμῖν εἰσηγήσασθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὑμεῖς δὲ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἔσεσθε*. Také ze slov Aristofanových *δεῖ δὲ πρῶτον ὑμᾶς μαθεῖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὰ μαθήματα αὐτῆς* atd. jde na jevo, že Aristofanes předpokládá, že jest účastníkům symposia neznámo to, co on chce o staré přirozenosti lidského těla vypravovati. Dle toho také Aristofanes své výroky 192 B *ὅταν μὲν καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχῃ τῷ αὑτοῦ ἡμίσει καὶ ὁ παιδεραστής* atd. a 192 E *τοῦ ὅλου οὖν τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ διώξει ἔρως ὄνομα* a jiné takové výroky vydává za nové a originalní. Poněvadž však 205 E Diotima praví *καὶ λέγεται μέν γέ τις λόγος, ὡς οἱ ἂν τὸ ἑαυτῶν ἥμισυ ζητῶσιν, οὗτοι ἐρῶσιν*, přichází z toho na jevo, že Platon

zamýšlel výtku učiniti Aristofanovi, že neoprávněným způsobem něco vydával za své, co již před ním bylo vysloveno.

Měl-li Platon nějakou podstatnou příčinu k takové výtce, vydával-li snad skutečně Aristofanes v některé ze ztracených veseloher anebo někdy v hovoru ústním báji tu neprávem za svou vlastní básnickou invenci, o tom nemůžeme žádný úsudek pronésti, nemajíce k tomu žádných dokladů. Že však Platon zamýšlel Aristofanovi tuto výtku učiniti, to myslím že jsem výkladem svým dokázal. Proto také Aristofanes chtěl 212 C o tom něco říci. Úmysl jeho zmařen příchodem Alkibiadovým a veselé družiny. Co chtěl Aristofanes říci? Domněnka jest na snadě, že se chtěl proti Sokratovi hájiti.

BT τὸ ἥμισυ ἑαυτῶν. Poněvadž vazba tato právem vzbuzuje podezření, navrhl Sauppe *τὸ ἥμισυ τὸ ἑαυτῶν*, což Jahn v text přijal. Usener však uchýlil se od Jahna a přijal *τὸ ἥμισυ* (bez *ἑαυτῶν*). Schanz navrhl a pojal v text *τὸ ἑαυτῶν ἥμισυ*. Také jest ještě možné čtení *ἥμισυ τὸ ἑαυτῶν*. Avšak Schanzovo čtení zdá se býti pravdě nejpodobnější; srv. 192 B *τῷ αὐτοῦ ἡμίσει*, a podobná vazba také jest 191 D *ζητεῖ δὴ ἀεὶ τὸ αὑτοῦ ἕκαστος ξύμβολον*. Ovšem ve prospěch konjektury *ἥμισυ τὸ ἑαυτῶν* lze uvésti, že hned na to následuje *ἡμίσεος*, ne *τοῦ ἡμίσεος*.

Symposion 205 E.

οὐ γὰρ τὸ ἑαυτῶν, οἶμαι, ἕκαστοι ἀσπάζονται, εἰ μὴ εἴ τις τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰκεῖον καλεῖ καὶ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον· ὡς οὐδέν γε ἄλλο ἐστὶν οὗ ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ.

Co se totožnosti dobrého a vlastního týká *(τὸ ἀγαθόν = τὸ οἰκεῖον)*, uvedl již Rückert Charm. 163 C. Rettig uvádí také Rep. IX, 586 E. Viz »Dodatky«.

Celý tento výklad Diotimin směřuje ostatně proti Aristofanově řeči. Kdežto Aristofanes lásku prohlásil za touhu po spojení s tou polovicí, s kterou kdysi člověk tvořil celek, vykládá Diotima, že lidé i údů těla svého se zbavují, pokládají-li je za špatné. Že tato polemika proti Aristofanovi směřuje, jest i z toho patrno, že Diotima užívá slovesa *ἀσπάζεσθαι* pravíc *οὐ γὰρ τὸ ἑαυτῶν ἕκαστοι ἀσπάζονται*, jako Aristofanes 192 A pravil *τὸ ὁμοῖον αὑτοῖς ἀσπαζόμενοι*, dále 192 B *τὸ ξυγγενὲς ἀσπαζόμενος*.

Místo *ἢ τοῦ ἀγαθοῦ* očekáváme *ἢ τὸ ἀγαθόν*. Na tomto místě musíme vazbu *ἢ τοῦ ἀγαθοῦ* tím vysvětliti, že *οὐδέν γε ἄλλο ἐστὶν οὗ ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ = οὐδένος ἄλλου ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ*. To vysvětluje se tím, že Řekové navykli tomu, pokládati za celek takové vazby, jako *οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν οὗ = οὐδένος ἄλλου*.

BT ***ἄνθρωποι***, Bekker ***ἄνθρωποι***; Baiter vyloučil ***ἄνθρωποι***. Dle této athetese musili bychom za podmět pokládati ***ἕκαστοι***, což není pravděpodobno. Myslím, že musí se Bekkerovo čtení ***ἄνθρωποι*** přijmouti, což také Schanz přijal.

Symposion 206 A.

Ἆρ' οὖν, ἦ δ' ἥ, οὕτως ἁπλοῦν ἐστιν λέγειν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τἀγαθοῦ ἐρῶσιν; Ναί, ἔφην. Τί δέ; οὐ προσθετέον, ἔφη, ὅτι καὶ εἶναι τὸ ἀγαθὸν αὐτοῖς ἐρῶσιν; Προσθετέον. Ἆρ' οὖν, ἔφη, καὶ οὐ μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ εἶναι; Καὶ τοῦτο προσθετέον. Ἔστιν ἄρα ξυλλήβδην, ἔφη, ὁ ἔρως τοῦ τὸ ἀγαθὸν αὑτῷ εἶναι ἀεί. Ἀληθέστατα, ἔφην ἐγώ, λέγεις. Ὅτε δὴ τοῦτο ὁ ἔρως ἐστίν, ἦ δ' ἥ, τῶν τίνα τρόπον διωκόντων αὐτὸ καὶ ἐν τίνι πράξει ἡ σπουδὴ καὶ ἡ σύντασις ἔρως ἂν καλοῖτο; τί τοῦτο τυγχάνει ὂν τὸ ἔργον; ἔχεις εἰπεῖν;

Schanz: »***τοῦ τὸ*** b : ***τοῦτο B***, ***τοῦ τὸ*** * ***T***«. Vydavatelé čtou ***τοῦ τὸ ἀγαθὸν αὑτῷ εἶναι ἀεί***. Ale dle předcházejícího hovoru nezdá se mi zde vazba tato ***ὁ ἔρως τοῦ τὸ ἀγαθὸν αὑτῷ εἶναι ἀεὶ*** možnou. Myslím, že se musí čísti ***ὁ ἔρως τοῦτο, τὸ ἀγαθὸν αὑτῷ εἶναι ἀεί***, při čemž musí se doplniti ***ὁ ἔρως τοῦτο, ἔρως*** čili ***ἐρᾶν τὸ ἀγαθὸν αὑτῷ εἶναι ἀεί***. — S tím shoduje se pak rukopisné podání ***ὅτε δὴ τοῦτο ὁ ἔρως ἐστίν***, které pokládám za úplně správné. Bastova konjektura ***τούτου*** jeví se s mého stanoviska býti úplně zbytečnou.

BT ***ἐστὶν αἰεί***. V rukopise Vat. *Δ* pouze ***ἐστίν***, což Bekker přijal. Usener navrhl ***ἐστίν, ἄγε***. Ale myslím, že lépe jest ***αἰεί*** vymýtiti, než vyhledávati v tomto slově ***ἄγε***; neboť již tvarem neattickým ***αἰεί*** prozrazuje se zde interpolace.

Badham vyslovil pochybnost o větě ***τί τοῦτο τυγχάνει ὂν τὸ ἔργον***, poněvadž ji pokládal za tautologii vzhledem ku předcházející otázce ***τῶν τίνα τρόπον — καλοῖτο***; Avšak další slova Sokratova ***ἔστι γὰρ τοῦτο τόκος ἐν καλῷ καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*** připojují se k otázce ***τί τοῦτο τυγχάνει ὂν τὸ ἔργον*** a předpokládají právě tuto formu otázky. Kdybychom tato slova vyloučili, musil by Sokrates přihlížeti k otázce ***τῶν τίνα τρόπον — καλοῖτο*** a říci: ***τῶν τίκτειν ἐν καλῷ ἐπιθυμούντων καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*** totiž ***ἡ σπουδὴ καὶ ἡ σύντασις ἔρως ἂν καλοῖτο***.

Symposion 206 C.

κυοῦσι γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πάντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν, καὶ ἐπειδὰν ἕν τινι ἡλικίᾳ γένωνται, τίκτειν ἐπιθυμεῖ ἡμῶν ἡ φύσις· τίκτειν δὲ ἐν μὲν αἰσχρῷ οὐ δύναται, ἐν δὲ τῷ καλῷ· ἡ γὰρ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσία τόκος ἐστίν. ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα,

καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζώῳ ἀθάνατόν ἐστιν ἡ κύησις καὶ ἡ γέννησις. τὰ δ' ἐν τῷ ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι. ἀνάρμοστον δ' ἐστὶ τὸ αἰσχρὸν παντὶ τῷ θείῳ, τὸ δὲ καλὸν ἁρμόττον. Μοῖρα οὖν καὶ Εἰλείθυια ἡ καλλονή ἐστι τῇ γενέσει.

***B** πάντες ἄνθρωποι κατὰ τὸ σῶμα, **T** πάντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα.* Podání rukopisu *T* i zde jest správné naproti *B*, neboť Diotima chce dokázati, že lidé plodistvost v sobě mají *(κυοῦσιν)* nejen *κατὰ τὸ σῶμα*, nýbrž i *κατὰ τὴν ψυχήν*, i musí zde býti dvojí *καί* = *οὐ μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*, jako před tím jest souhlasné podání rukopisů *τόκος ἐν καλῷ καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*. — Chybné jest, jak myslím, *πάντες ἄνθρωποι*; neboť to předce nemůže o všech lidech platiti, že *κυοῦσι κατὰ τὴν ψυχήν*. Platon sám uznává 209 A, že někteří jsou *ἐγκύμονες* vzhledem k duši: *οἱ δὲ κατὰ τὴν ψυχήν — εἰσὶ γὰρ οὖν, ἔφη, οἳ ἐν ταῖς ψυχαῖς κυοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς σώμασιν.* I musí se tedy buď *πάντες* vymýtiti anebo chyba Platonova uznati.

Divná jest chyba v rukopisném podání *ἓν τινι ἡλικίᾳ*. Konjektura Badhamova *ἐν τῇ ἡλικίᾳ* smyslu vyhovuje; srv. 209 B *ἡκούσης τῆς ἡλικίας*. Ale nelze dobře pochopiti vznik porušení *ἓν τινι ἡλικίᾳ* ze slov *ἐν τῇ ἡλικίᾳ*. I domnívám se, že Platon snad napsal *ἐπειδάν τινι ἡλικία γένηται*, což = *ἐπειδάν τις εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ* (Theait. 142 D *εἴπερ εἰς ἡλικίαν ἔλθοι*).

Ast vyloučil slova *ἡ γὰρ — τόκος ἐστίν*. Athetesi tuto Stallbaum r. 1836 zavrhl, avšak v 3. vydání (1852) schválil. Novější vydavatelé s Astem souhlasí. Jenom Rettig ještě dále pokročil a navrhl i také vyloučení slov předcházejících *τίκτειν δὲ — τῷ καλῷ*. Ale slova *ἐν δὲ τῷ καλῷ* stvrzena jsou další argumentací, v které se nalezá *τὸ δὲ καλὸν ἁρμόττον*. Ale věta *ἡ γὰρ — τόκος ἐστίν* jest ovšem nemožná, poněvadž přerušuje argumentaci a poněvadž toto obmezení slova *τόκος* na tělesné plození odporuje tomu, že Diotima vedle tělesného plození i duševní plození hlásá; srv. 206 B *ἔστι γὰρ τοῦτο τόκος ἐν καλῷ καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν* a dále 206 C *κυοῦσιν γὰρ . . . καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*.

Avšak zdá se mi, že z věty Astem vyloučené slova poslední *τόκος ἐστίν* by se mohla zachovati, čímž by vznik interpolace stal se pochopitelnějším. Já navrhuji *ἐν δὲ τῷ καλῷ τόκος ἐστίν* (v krásném však plození se děje = *τόκος γίγνεται* = *τίκτει ἡμῶν ἡ φύσις*).

Ovšem zdá se mi i při tomto návrhu i při obyčejném čtení vydavatelů podržujících slova *τίκτειν — τῷ καλῷ* nutným býti, čísti *ἔστι γὰρ* (což Rohde navrhl místo *ἔστι δὲ*) *τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα*. Myšlénkový postup jest totiž tento: Když přijde příslušný věk, touží přirozenost naše po plození. Ploditi však ve škaredém nemůže, nýbrž v krásném děje se plození. Proč? Poněvadž plození a rození poskytujíc nesmrtelnost jest

něco božského, což se v nepřiměřeném (*ἐν τῷ ἀναρμόστῳ*) díti nemůže. Ale škaredé jest nepřiměřené všemu božskému, krásné pak jest přiměřené.

Kdo by nechtěl souhlasiti s konjekturou *γὰρ* (místo *δὲ*), ten by musil ovšem přisvědčiti Rettigovu názoru, že všechna ta slova *τίκτειν δέ — τόκος ἐστίν* musí se vymýtiti, čemuž však, jak jsem svrchu podotkl, odporuje to, že *τὸ δὲ καλὸν ἁρμόττον* jest ve vztahu zřejmém k slovům *ἐν δὲ τῷ καλῷ*. Neboť vztah slov *τὸ δὲ καλὸν ἁρμόττον* ke vzdálenějším slovům 206 B *ἔστι γὰρ τοῦτο τόκος ἐν καλῷ* není sice nemožný, ale jest předce méně pravděpodobný.

ἀθάνατον ἔνεστιν B, ἀθάνατόν ἐστιν T. Pokládám *ἐστιν* za správné čtení. Také o něco dále má *T* správné čtení *παντὶ τῷ θείῳ* naproti chybnému podání *B παντὶ τῷ θεῷ*; rovněž tak 206 E *T* správně *ποίησις* naproti nesprávnému čtení *B ποίησις*, 207 E *T* správně *τρόποι*, *B* nesprávně *τόποι*, 208 A *T* správně *θνητόν*, *B* chybně *ὀνητόν*, 209 B správně *T περιών*, *B* nesprávně *περὶ ὧν*, a tak na přemnohých jiných místech.

Symposion 206 D.

ὅταν μὲν καλῷ προσπελάζῃ τὸ κυοῦν ἵλεών τε γίγνεται καὶ εὐφραινόμενον διαχεῖται καὶ τίκτει τε καὶ γεννᾷ· ὅταν δὲ αἰσχρῷ, σκυθρωπόν τε καὶ λυπούμενον συσπειρᾶται καὶ ἀποτρέπεται καὶ ἀνίλλεται καὶ οὐ γεννᾷ, ἀλλ' ἴσχον τὸ κύημα χαλεπῶς φέρει.

Kdyby se přijala Usenerova konjektura *σκυθρωπόν τε γίγνεται*, jest úplná souměrnost a shoda se slovy *ἵλεών τε γίγνεται*. Také *σκυθρωπόν* samo o sobě, bez *γιγνόμενον* nebo *ὄν* jest nápadné. Proto Usenerovu konjekturu schvaluji.

Co se však athetese slov *καὶ ἀποτρέπεται* od Usenera navržené týká, pochybuji o správnosti tohoto návrhu. Souměrnost se tím nedocílí. Souměrná byla by vazba, kdyby se mimo *καὶ ἀποτρέπεται* také ještě slova *καὶ ἀνίλλεται* vyloučila, k čemuž se však zajisté nikdo neodhodlá. Hug praví: »Zwischen dem der Gleichnissprache angehörenden *συσπειρᾶται* und *ἀνίλλεται* ist das matte, prosaische *ἀποτρέπεται* unpassend.« Ale to jest pouhý předsudek, že *ἀποτρέπεται* jest mdlý a prosaický výraz.

Symposion 206 E.

ἔστιν γάρ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ τοῦ καλοῦ ὁ ἔρως, ὡς σὺ οἴει. Ἀλλὰ τί μήν; Τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τόκου ἐν τῷ καλῷ. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως; Ὅτι ἀειγενές ἐστι καὶ ἀθάνατον ὡς θνητῷ ἡ γέννησις. ἀθανασίας δὲ ἀναγκαῖον ἐπιθυμεῖν μετὰ ἀγαθοῦ ἐκ τῶν ὡμολογημένων, εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ὁ ἔρως ἐστίν.

Hermann a Vögelin slova *τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως* pokládali za pokračování výkladu Diotimina, což novější vydavatelé (Usener, Schanz, Hug) schvalují. Mínění to zakládá se na tom, že Sokrates slovům Diotiminým *τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τόκου ἐν τῷ καλῷ* přisvědčil slovem *εἶεν* a že tedy nemůže on sám pak se tázati *τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως*; Avšak Hermannovým a Vögelinovým návrhem nejsou nesnáze, jež se na tomto místě vyskytují, odstraněny. Především sluší připomenouti, že tímto návrhem vzniká nová závada. Není totiž naprosto pravdě podobno, že Diotima v souvislé řeči po *πάνυ μὲν οὖν* řekla *τί δὴ οὖν τ. γενν.* atd. Že to není pravděpodobno, přichází na jevo z toho, že to odporuje Platonovu obyčejnému způsobu; a také to, že by ve dvou po sobě jdoucích větách Diotima byla částice *οὖν* užila, není pravdě podobno.

Závadné jest při rukopisném podání, že po přisvědčující odpovědi Sokratově *εἶεν* Diotima praví *πάνυ μὲν οὖν*. Proto Badham slova *πάνυ — ἔφη* vyloučil. Ale také tím není úplně pomoženo.

Dle mého mínění jest zde dvojí možnost opravy: 1. Vyloučení slov *εἶεν — ἔφη*. Tu by po slovech Diotiminých *τῆς γεννήσεως — καλῷ* tázal se Sokrates *Τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως*, načež Diotima odpovídá *ὅτι ἀειγενές ἐστι* atd.

2. Druhá možnost jest, že *εἶεν* se musí změniti. Kdyby po Sokratových slovech *τῆς γεννήσεως — καλῷ* následovalo na př. »Opravdově tak míníš? řekl jsem já« anebo něco podobného, pak by odpověď Diotimina *πάνυ μὲν οὖν* byla pochopitelná. Nemám ovšem žádného vhodného návrhu, kterým by se *εἶεν* opravilo, po ruce, a proto naznačuji text jenom tímto způsobem: *ΔΙ. Τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τόκου ἐν τῷ καλῷ. ΣΩ. * *, ἦν δ' ἐγώ. ΔΙ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. ΣΩ. Τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως; ΔΙ. Ὅτι ἀειγενές ἐστι κτλ.*

Rukopisné podání *εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν* nepokládám za možné. Oprava *ὁ ἔρως*, kterou Bekker navrhl, snad není nutná. Já aspoň myslím, že dle Stallbaumova mínění lze v této větě doplniti podmět *ὁ ἔρως* z předcházejících slov, a sice z 206 E *ἔστι γὰρ οὐ τοῦ καλοῦ ὁ ἔρως*. Ale *τοῦ ἀγαθοῦ* nezdá se mi býti možným. To by bylo sloučení dvou vazeb, a sice *εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ ἔρως ἐστίν* a pak *εἴπερ ἔρως ἐστὶν τὸ ἀγαθὸν ἑαυτῷ εἶναι ἀεί*, kteréž sloučení za nemožné pokládám. I myslím, že čtení Vindob. suppl. 7 a *E* (Bekk. Ξ) *τοῦ τἀγαθόν* jest správné.

Navrhuji tedy čtení *εἴπερ τοῦ τἀγαθὸν ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν*, t. j. *εἴπερ ὁ ἔρως τοῦ τἀγαθὸν ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν.*

Symposion 207 B.

ἢ οὐκ αἰσθάνει ὡς δεινῶς διατίθεται πάντα τὰ θηρία, ἐπειδὰν γεννᾶν ἐπιθυμήσῃ . . . καὶ ἑτοῖμά ἐστιν ὑπὲρ τούτων καὶ διαμάχεσθαι . . . καὶ αὐτὰ τῷ λιμῷ παρατεινόμενα ὥστ' ἐκεῖνα ἐκτρέφειν καὶ ἄλλο πᾶν ποιοῦντα.

αὐτά vyložil Stallbaum ve vydání 1836 »sponte« a opakoval tento výklad r. 1852. Výklad tento Rettig 1876 schválil. Myslím, že i Hug (r. 1884) s tím souhlasí, poněvadž nenamítá proti tomu ničeho. Avšak *αὐτά* jest ve zřejmé protivě k slovům *ὥστ' ἐκεῖνα ἐκτρέφειν*. I musíme tedy *αὐτά* vyložiti, že zvířata sama raději hladem se moří, jen aby mohla svá mláďata (*ἐκεῖνα*) uživiti.

Badham vyloučil *τῷ* před *λιμῷ*, a také já myslím, že zde člen není možný. Stallbaum poukazuje v příčině tohoto *τῷ* k 191 A *ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἀργίας* Na tomto místě má *B λιμοῦ*, *T τοῦ λιμοῦ*, a rovněž tak Stobaios. Já *τοῦ λιμοῦ* schvaluji, ale zde jest člen oprávněn, jakož také Stallbaum svým výkladem fame inde exorta uznává. Rovněž tak jest člen pochopitelný na ostatních místech, která Stallbaum k 191 A uvádí, t. Menon 91 E, Aristof. Eir. 483 *ὑπὸ τοῦ λιμοῦ*, Orn. 337. Xen. Anab. I, 5, 5. Ale na našem místě není *τῷ* nikterak odůvodněno, poněvadž se v kontextu nic nenalezá, k čemu by *τῷ* poukazovalo. Buďto tedy musí se *τῷ* vyloučiti, aneb, což za pravděpodobnější pokládám, čísti *τοι* místo *τῷ*. V rukopise Coisl. jest *τῷ* vyradováno.

* * *

καὶ ἄλλο πᾶν ποιοῦντα. My užíváme výrazu »všechno možné činiti, podnikati«, jako se v němčině říká »alles mögliche thun«. V podobném smyslu vyskytuje se u Herodota *παντοῖος γίγνεται*. Viz »Dodatky«.

Symposion 207 BC.

τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους, ἔφη, οἵοιτ' ἄν τις ἐκ λογισμοῦ ταῦτα ποιεῖν· τὰ δὲ θηρία τίς αἰτία οὕτως ἐρωτικῶς διακεῖσθαι; ἔχεις λέγειν; καὶ ἐγὼ αὖ (?) ἔλεγον ὅτι οὐκ εἰδείην.

Vydavatelé čtou *καὶ ἐγὼ αὖ ἔλεγον*, což psáno v rukopise Bodl. druhou rukou, a což také v rukopisech Ven. Ξ a Vind. 2 se nalezá. Jest to zajisté jen konjektura místo nesmyslného a nemožného čtení *B ἀνέλεγον*, *T ἂν ἔλεγον*. Ale velmi pochybno, zdali tato konjektura jest správná. K čemu by se toto *αὖ* vztahovalo? Musili bychom zpět jíti až k 206 B, kde na otázku Diotiminu *ἔχεις εἰπεῖν* Sokrates odpovídá *οὐ μεντὰν σέ... ἐθαύμαζον ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἐφοίτων παρὰ σὲ αὐτὰ ταῦτα μαθησόμενος*, v čemž ovšem obsaženo jest *οὐκ οἶδα*. Ale zdá se mi předce, že toto místo 206 B jest příliš vzdáleno. — Kromě toho však jest to velmi důležité, že rozmluva Sokratova s Diotimou, do které patří toto Diotimino *ἔχεις λέγειν* 207 C, udála se v době jiné, než rozmluva, do které patří otázka Diotimina *ἔχεις εἰπεῖν* a odpověď Sokratova *οὐ μεντὰν σὲ ἐθαύμαζον κτλ.* p. 206 B. Neboť doby těchto dvou rozmluv Platon zřejmě oddělil a roz-

lišil tím, že Sokrates 207 A praví *ταῦτά τε οὖν πάντα ἐδίδασκέ με, ὁπότε περὶ τῶν ἐρωτικῶν λόγους ποιοῖτο; καί ποτε ἤρετο* atd. Tedy doby obou těch rozmluv jsou rozdílné, a proto nemůže ono konjekturou navržené *αὖ* vztahovti se k 206 B.

Myslím tedy, že konjektura *αὖ ἔλεγον* jest nesprávná, ale nemám žádné poněkud pravděpodobné konjektury po ruce.

Symposion 207 D.

ἐνταῦθα γὰρ τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ λόγον ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀεί τε εἶναι καὶ ἀθάνατος. δύναται δὲ ταύτῃ μόνον, τῇ γεννήσει, ὅτι ἀεὶ καταλείπει ἕτερον νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ, ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ ἕν ἕκαστον τῶν ζώων ζῇν καλεῖται καὶ εἶναι τὸ αὐτό, οἷον ἐκ παιδαρίου ὁ αὐτὸς λέγεται ἕως ἂν πρεσβύτης γένηται· οὗτος μέντοι οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν αὑτῷ ὅμως ὁ αὐτὸς καλεῖται, ἀλλὰ νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ δὲ ἀπολλύς, καὶ κατὰ τὰς τρίχας καὶ σάρκα καὶ ὀστᾶ καὶ αἷμα καὶ ξύμπαν τὸ σῶμα.

Hirschig navrhl *κατὰ τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ λόγον*, což ovšem se na první pohled zamlouvá. Ale předce myslím, že vydavatelé právem tuto konjekturu zavrhli, poněvadž pouhý akkusativ vztahový bez *κατά* jest zaručen příkladem Protag. 344 D *ταὐτὰ ταῦτα* a Menon 90 D.

Co se následujících slov týká, jest veliká různost mínění. *B ἀεὶ τὸ εἶναι ἀθάνατος, T ἀεί τε εἶναι καὶ ἀθάνατος* (což přijali v text Stallbaum, Hug a j.), Vindob. 21 *τὸ εἶναι ἀεὶ ἀθάνατος*. Schanz *τὸ ἀεὶ εἶναι* (bez *ἀθάνατος*), Usener *τὸ εἶναι ἀεί*. Z těchto čtení zdá se mi býti poměrně nejvhodnějším čtení rukopisu *T*, kteréž jsem svrchu v textu podal *κατὰ τὸ δυνατὸν ἀεί τε εἶναι καὶ ἀθάνατος*. Ve prospěch tohoto čtení totiž svědčí 206 E *ὅτι ἀειγενές ἐστι καὶ ἀθάνατον ὡς θνητῷ ἡ γέννησις*. Avšak předce nelze popříti, že nesouměrné spojení *ἀεί τε εἶναι καὶ ἀθάνατος* jest drsné, a že se Platon snadno mohl vystříhati této drsnosti. Mohl zajisté napsati *ἀειγενής τε εἶναι καὶ ἀθάνατος* (což Liebhold navrhl), aneb *ἀΐδιός τε εἶναι καὶ ἀθάνατος*, což já navrhuji; a na podporu této konjektury uvádím právě 206 E, jako Liebhold svou konjekturu tímto místem odporučuje. Slovo *ἀΐδιος* jest u Platona dosti oblíbeno, a také ve Faidonu 106 D jest spojeno s *ἀθάνατος*.

* * *

BT μόνον τῇ γενέσει. Vermehren vyloučil *τῇ γενέσει*, a tento výraz jest zde ovšem nemožný. Hug tvrdí právem, že zde jenom *τῇ γεννήσει* vhodné jest. Ale čteme-li dle konjektury Wolfovy *ταύτῃ, τῇ γεννήσει*, jest vše v úplném pořádku, a není potřebí athetese Vermehrenovy. Já myslím, že zde Platon úmyslně a vhodně užil výrazu *τῇ γεννήσει* vzhledem k dřívějšímu místu 206 E *ὅτι ἀειγενές ἐστι καὶ ἀθάνατον ὡς θνητῷ ἡ γέν-*

νησις. Jako se slovy *ὡς θνητῷ* se shoduje *ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν*, tak také zajisté ve shodě s *ἡ γέννησις* položil Platon na našem místě slovo *γέννησις*. — Athetese slov *τῇ γενέσει* a tedy čtení *δύναται δὲ ταύτῃ μόνον, ὅτι ἀεὶ καταλείπει* nezamlouvá se také z té příčiny, že bychom očekávali *ὅταν* (nebo raději *ἐάν*) *ἀεὶ καταλείπῃ*, jakož skutečně Usener navrhl *ὅταν — καταλείπῃ*.

* * *

Že Badhamova konjektura *οὐδέποτε ταῦτ' ἔχων ἐν αὑτῷ ὅμως ὁ αὐτὸς καλεῖται* nemožná jest, o tom nelze pochybovati. Rukopisné *τὰ αὐτὰ* jest stvrzeno tím, že následuje *ὁ αὐτός*, a jest s podivením, že Badham tuto zřejmou protivu *οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων* a *ὅμως ὁ αὐτός* přehlédl a jí nedbal.

Velmi nejistá jest emendace slov následujících. Místo *ἀλλὰ νέος* navrhl Stephanus *ἀλλοῖος*, Sommer *ἀλλὰ νέος τὰ μὲν*. Dále navrhl Bast *τὰ δὲ παλαιά* místo *τὰ δέ*, a Wolf *τὰ μὲν προσλαμβάνων, τὰ δὲ ἀπολλύς*.

Rukopisné podání pokládám také já za porušené a pochopuji, že učiněny jsou pokusy k opravení tohoto místa. Ale nemohu žádný z těchto pokusů uznati za zjištěnou emendaci. Co se myšlénky týká, zamlouvá se mi nejvíce Wolfova konjektura; avšak chybné jest dle mého mínění *ἀλλὰ* před *νέος*. Toto *ἀλλὰ* zdá se mi býti v nynějším rukopisném podání nemožným.

Dle kontextu bylo by možné na př. *οὗτος μέντοι οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν αὑτῷ ὅμως ὁ αὐτὸς καλεῖται, νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ μὲν προσλαμβάνων* (dle Wolfovy konjektury), *τὰ δὲ ἀπολλύς, καὶ κατὰ τὰς τρίχας* atd. Slova *νέος ἀεὶ γιγνόμενος* byla by při tomto čtení v poměru koncessivném = ačkoli stále novým se stává. Také by bylo možné *ἄλλα προσλαμβάνων νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ δὲ ἀπολλύς*. I jiné návrhy lze podati; ale emendace skutečná a nepochybná nezdá se mi býti dle rukopisného podání nám známého možnou.

Symposion 208 A.

ἀλλὰ καὶ μία ἑκάστη τῶν ἐπιστημῶν ταὐτὸν πάσχει. ὃ γὰρ καλεῖται μελετᾶν, ὡς ἐξιούσης ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης· λήθη γὰρ ἐπιστήμης ἔξοδος, μελέτη δὲ πάλιν καινὴν ἐμποιοῦσα ἀντὶ τῆς ἀπιούσης μνήμην σῴζει τὴν ἐπιστήμην, ὥστε τὴν αὐτὴν δοκεῖν εἶναι.

BT μνήμην; Baiter slovo to vyloučil, v čemž s ním souhlasí Voegelin, Usener, Hug. Já pokládám konjekturu Sauppeovu *μνήμῃ* za správnou. *Μνήμην* nemůže býti hájeno, poněvadž *ἀντὶ τῆς ἀπιούσης* shoduje se se slovy *ὡς ἐξιούσης ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης*, a tudy *τῆς ἀπιούσης* jest = *τῆς ἀπιούσης ἐπιστήμης*, a taktéž ke *καινὴν* doplniti musíme *ἐπιστήμην*.

Avšak není pravděpodobno, že by *μνήμην* bylo interpolací. Dativ *μνήμῃ* vyhovuje úplně smyslu tohoto místa; jest to protiva slova *λήθη*.

Symposion 208 AB.

τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σῴζεται, οὐ τῷ παντάπασιν τὸ αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπιὸν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν οἷον αὐτὸ ἦν. ταύτῃ τῇ μηχανῇ, ὦ Σώκρατες, ἔφη, θνητὸν ἀθανασίας μετέχει, καὶ σῶμα καὶ τἆλλα πάντα· ἀθάνατον δὲ ἄλλῃ.

BT ἐγκαταλείπειν, Hirschig *ἀεὶ καταλείπειν*. Rukopisné podání jest zcela správné, a dobře Hug v »Kritickém přídavku« praví, že *ἐν* znamená »da, wo es selbst war«.

BT μετέχειν — ἀθάνατον. Místo toho Stephanus navrhl *μετέχει — ἀθάνατον δὲ ἄλλῃ*. Voegelin navrhl *μετέχειν — δυνατόν, ἀδύνατον δὲ ἄλλῃ*. Já myslím, že rukopisné *ἀθάνατον δὲ ἄλλῃ* jest správné, a že Platon zde opětně naznačuje touž myšlénku, jež svrchu byla naznačena slovy *οὐ τῷ παντάπασιν τὸ αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ὥσπερ τὸ θεῖον*. Kdybychom místo *ἀθάνατον* přijali konjekturu *ἀδύνατον*, očekávali bychom *ἀδύνατον γὰρ ἄλλῃ* anebo *ἄλλῃ δὲ ἀδύνατον*

Symposion 208 C.

καὶ ἦ, ὥσπερ οἱ τέλεοι σοφισταί, Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰ ἐθέλεις εἰς τὴν φιλοτιμίαν βλέψαι, θαυμάζοις ἂν τῆς ἀλογίας [περὶ], ἃ ἐγὼ εἴρηκα εἰ μὴ ἐννοεῖς, ἐνθυμηθεὶς ὡς δεινῶς διάκεινται ἔρωτι τοῦ ὀνομαστοὶ γενέσθαι καὶ κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι, καὶ ὑπὲρ τούτου κινδύνους τε κινδυνεύειν ἕτοιμοί εἰσι πάντας ἔτι μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ χρήματα ἀναλίσκειν καὶ πόνους πονεῖν οὐστινασοῦν καὶ ὑπεραποθνήσκειν.

Podal jsem text dle Schanzova vydání. Ast vyloučil rukopisné *περί*. Bast a Jahn přijali *πέρι*, což ve Vind. 21 se nalezá. Schanz podotkl, že slova *τῆς ἀλογίας περὶ* mají se vyloučiti. Vzhledem k smyslu ještě více by se zamlouvala athetese rozsáhlejší, totiž vyloučení slov *τῆς ἀλογίας περὶ ἃ ἐγὼ εἴρηκα*. Avšak velmi nesnadno jest, o opravě tohoto místa návrh nějaký pravděpodobný pronésti. Viz »Dodatky«.

Hommel poznal první, že vložil zde Platon úplný hexameter *καὶ κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι*, vzatý z některého básníka. I nesmějí se slova ta posuzovati co slova Platonova. Proto byla chybná Wolfova athetese slova *ἀθάνατον*. Platon volil úmyslně právě tento básnický citat z té příčiny, že se v něm *ἀθάνατον* vyskytuje, to jest ono slovo, které v celém výkladě Diotimině tak důležitý význam má; srv. 206 C *τοῦτο ἐν*

θνητῷ ὄντι τῷ ζώῳ ἀθάνατον ἔνεστιν, 207 A ὅτι ἀειγενές ἐστι καὶ ἀθάνατον ὡς θνητῷ ἡ γέννησις. ἀθανασίας δὲ ἀναγκαῖον ἐπιθυμεῖν, a dále ἀναγκαῖον . . . καὶ τῆς ἀθανασίας τὸν ἔρωτα εἶναι, 207 C ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀίδιος τε εἶναι καὶ ἀθάνατος, 208 B ἀθανασίας μετέχει, 208 D ἀθάνατον μνήμην, pak ὑπὲρ ἀρετῆς ἀθανάτου, a dále τοῦ γὰρ ἀθανάτου ἐρῶσιν, 208 E ἀθανασίαν, 209 C ἀθανατωτέρων, 209 D ἀθάνατον κλέος.

* * *

πάντας jest čtení v největší části rukopisů, a zejména v **BT** se nalezající. Vulgata byla dříve πάντες, čehož se po Stephanovi také Hirschig, Rückert, Ast, Wolf, Badham přidrželi. Tomuto čtení πάντες zdánlivě nasvědčuje 207 A πάντα τὰ θηρία a pak νοσοῦντά τε πάντα, jakož i 206 C κνοῦσιν γὰρ . . . πάντες ἄνθρωποι. Avšak πάντες jest zde vzhledem k smyslu nemožné; neboť to, co zde řečeno o ctižádosti, neplatí předce o všech lidech. Tvrzení, že všichni lidé ochotni jsou pro slávu ještě větší nebezpečenství podstoupiti, než pro děti své atd., jest předce jenom příliš odvážné a nesprávné. Naproti výtce pak, že πάντας neobyčejně položeno, uvedl Rettig slova καὶ πόνους πονεῖν οὑστινασοῦν.

Symposion 209 A.

οἱ δὲ κατὰ τὴν ψυχήν — εἰσὶ γὰρ οὖν, ἔφη, οἳ ἐν ταῖς ψυχαῖς κνοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς σώμασιν, ἃ ψυχῇ προσήκει καὶ κυῆσαι καὶ κυεῖν.

Stallbaum hájil rukopisné podání καὶ κυῆσαι καὶ κυεῖν výkladem: »et concepisse (quae est actio semel et veluti uno temporis ictu perfecta) et conceptum tenere.« Avšak dobře podotýká Hug, že ovšem v jisté souvislosti by toto rozeznávání concepisse a conceptum tenere mohlo býti cenným, avšak ne zde. »Allein sie (totiž die Unterscheidung) wird in dem ganzen langen Abschnitt, der von der Zeugung im Schönen handelt, nirgends gemacht, überhaupt nirgends der Moment des concipere gegenüber dem conceptum tenere hervorgehoben, vgl. meine Zusammenstellung zu 206 B 6. Es kann daher diese Unterscheidung auch nicht vereinzelt und unmotiviert an unserer Stelle auftreten.«

Ale také zde snadno jest, prohlásiti rukopisné podání za nepřesné, ale nesnadno tvrditi, co Platon napsal. Jahn navrhl κυῆσαι καὶ τίκτειν, a dle toho Hug κυῆσαι καὶ τεκεῖν, Badham κυεῖσθαι καὶ κυεῖν, Teuffel κυῆσαι καὶ γεννᾶν. Avšak vedle těchto návrhů jsou možné i jiné; a divím se poněkud tomu, že nebylo zde užito prostředku jindy u mnohých kritikův oblíbeného, totiž athetese. Nejsme zajisté nuceni, a snad ani ne oprávněni, předpokládati, že κυεῖν jest porušením textu a že opravou

tohoto slovesa celé místo jest opraveno. Možno jest čísti *ἃ ψυχῇ προσήκει κυεῖν* anebo spíše ještě *ἃ ψυχῇ προσήκει κυῆσαι*. Napsal-li Platon *ἃ ψυχῇ προσήκει κυῆσαι*, mohlo od některého kritika býti připsáno, že nejen *κυῆσαι* zde platí, nýbrž i *κυεῖν*, t. j. mohlo býti připsáno *καί κυῆσαι καὶ κυεῖν*, což se později v text dostalo.

Symposion 209 A.

πολὺ δὲ μεγίστη, ἔφη, καὶ καλλίστη τῆς φρονήσεως ἡ περὶ τὰς τῶν πόλεών τε καὶ οἰκήσεων διακόσμησις, ᾗ δὴ ὄνομά ἐστι σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη. τούτων αὖ ὅταν τις ἐκ νέου ἐγκύμων ᾖ τὴν ψυχὴν θεῖος ὢν καὶ ἡκούσης τῆς ἡλικίας τίκτειν τε καὶ γεννᾶν ἤδη ἐπιθυμεῖ. ζητεῖ δή, οἶμαι, καὶ οὗτος περιὼν τὸ καλὸν ἐν ᾧ ἂν γεννήσειεν· ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδέποτε γεννήσει.

Místo toto jest zvláště vhodné k správnému poznání a posouzení vazby superlativu s genetivem jednotného čísla *τῆς φρονήσεως*. Viz »Dodatky«.

Co se chybného rukopisného podání *ἡ περὶ τὰς τῶν πόλεών τε καὶ οἰκήσεων διακόσμησις* týká, jsou dvě konjektury navrženy, které vůbec možné jsou. Jedna nalezá se již v některých rukopisech, jako ve Vind. 21, Ven. Ξ a v Par. F (od druhé ruky) *διακοσμήσεις*, což schválili Boeckh, Heindorf, Bast a j. Druhá možnost, dle které rukopisné *διακόσμησις* za správné se pokládá, navržena od Sommera, totiž *περὶ τὰ τῶν πόλεών τε καὶ οἰκήσεων διακόσμησις*. Myslím, že *ἡ περὶ τὰς . . . διακοσμήσεις* jest správné čtení. Chybné čtení *διακόσμησις* vzniklo tím, že nebylo porozuměno vazbě, že k *ἡ περὶ τὰς τῶν πόλεών τε καὶ οἰκήσεων διακοσμήσεις* musí se doplniti *φρόνησις*.

* * *

Heusde navrhl *ἐγκύμων ᾖ τὴν φύσιν θεῖος ὤν*, anebo, což se mu ještě více zamlouvalo, *ἐγκύμων ᾖ τὴν ψυχήν, τὴν φύσιν θεῖος ὤν*. Jahn vyloučil slova *θεῖος ὤν*. Místo rukopisného *ἐπιθυμεῖ* navrhl Stephanus *ἐπιθυμῇ*, což novější vydavatelé (Jahn, Usener, Schanz, Hug) přijali. Rettig podržel *ἐπιθυμεῖ*, a já s ním v tom souhlasím, ale jeho interpunkce jest nemožná, a rovněž tak jeho výklad. Rettig píše *τούτων αὖ ὅταν τις ἐκ νέου ἐγκύμων ᾖ τὴν ψυχήν, θεῖος ὢν καί, ἡκούσης τῆς ἡλικίας, τίκτειν τε καὶ γεννᾶν ἤδη, ἐπιθυμεῖ. ζητεῖ δή, οἶμαι, καὶ οὗτος κτλ.*

Že rukopisné *ἐπιθυμεῖ* správné jest a že slovem *ἐπιθυμεῖ* věta ukončena jest a slovy *ζητεῖ δή* nová věta počíná, tomu nasvědčuje parallelní místo 206 C, ke kterému Rettig správně poukazuje. Jako 206 C po předvětí *ἐπειδὰν ἐν τῇ ἡλικίᾳ γένωνται* následuje závětí *τίκτειν ἐπιθυμεῖ ἡμῶν ἡ φύσις*, tak i na našem místě zajisté slova *τίκτειν τε καὶ γεννᾶν*

ἤδη ἐπιθυμεῖ jsou závětím, a ne částí předvětí. Na podobnost obou míst, totiž 206 C a 209 B, musíme tím větší důraz klásti, poněvadž také ve dvou jiných příčinách jeví se podobnost těchto míst. A sice *ἐγκύμων τὴν ψυχήν* 209 B = *κυοῦσιν . . . πάντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*, a dále věta 209 B *ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδέποτε γεννήσει* shoduje se s 206 C *τὰ δ' ἐν τῷ ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι*.

Avšak také ještě jiná věc poukazuje k tomu, že rukopisné *ἐπιθυμεῖ* jest správné Slova *ζητεῖ δὴ καὶ οὗτος* svědčí dle mého mínění o tom, že zde nová věta počíná, a ne závětí

Ale vyskytuje se zde závažná pochybnost o slovech *θεῖος ὤν*. Hug porovnává v poznámce 190 B *θειότερον γὰρ ἐραστὴς παιδικῶν. ἔνθεος γάρ ἐστι* a 197 A *οὗ μὲν ἂν ὁ θεὸς οὗτος διδάσκαλος γένηται*. Ale tato místa nejsou v žádném věcném spojení s *θεῖος ὤν*. K vysvětlení tohoto výrazu *θεῖος ὤν* lze jenom 206 C uvésti *ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζώῳ ἀθάνατον ἔνεστιν, ἡ κύησις καὶ ἡ γέννησις*. Ale z toho, že 206 C těhotenství a plození nazváno božskou věcí, nikterak nejde, že by také *ὁ ἐγκύμων τὴν ψυχήν* mohl býti nazván *θεῖος*.

Já pokládám *θεῖος* za posud nevysvětlené a za naprosto nevysvětlitelné, tedy za nemožné. I pochopuji, že Jahn slova *θεῖος ὤν* vyloučil. Avšak za pravděpodobnější předce pokládám, že slova ta jsou porušena.

Navrhuji toto upravení textu: *τούτων αὖ ὅταν τις ἐκ νέου ἐγκύμων ᾖ τὴν ψυχήν, ἠΐθεος ὢν καὶ ἡκούσης τῆς ἡλικίας τίκτειν τε καὶ γεννᾶν ἤδη ἐπιθυμεῖ. ζητεῖ δή, οἶμαι, καὶ οὗτος περιιὼν κτλ.*

Slovo poněkud neobyčejnější *ἠΐθεος* bylo chybně změněno v *θεῖος*, a sice snad také působením slov 206 C *θεῖον τὸ πρᾶγμα*. Myslím, že právě zde jest *ἠΐθεος* vhodným výrazem. Srv. Plat. Nom. VIII, 840 D *μέχρι παιδογονίας ἠίθεοι καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἁγνοὶ ζῶσιν*, kdež jest protivou *γεγαμηκότες*. Dále Nom. IX. 877 E.

Symposion 209 B.

ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδέποτε γεννήσει. τά τε οὖν σώματα τὰ καλὰ μᾶλλον ἢ τὰ αἰσχρὰ ἀσπάζεται ἅτε κυῶν, κἂν ἐντύχῃ ψυχῇ καλῇ καὶ γενναίᾳ καὶ εὐφυεῖ, πάνυ δὴ ἀσπάζεται τὸ ξυναμφότερον, καὶ πρὸς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς εὐπορεῖ λόγων περὶ ἀρετῆς καὶ περὶ οἷον χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθὸν καὶ ἃ ἐπιτηδεύειν, καὶ ἐπιχειρεῖ παιδεύειν.

Badham vyloučil *ἢ τὰ αἰσχρά*. Vyhledáváme-li úplnou přesnost v slovech Platonových, musíme, jak myslím, také jestě *μᾶλλον* vyloučiti; neboť předcházející *ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδέποτε γεννήσει* vylučuje možnost slova *μᾶλλον*. Také 206 C řečeno *τὰ δ' ἐν τῷ ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι*. — Ovšem nesrovnává se tvrzení Platonovo se skutečností, ani

co se tělesného, ani co se duševního plození týká. Co se tělesného plození týká, obcují mužové i se ženami nekrásnými. A co se duševního plození týká, přehledl Platon ten případ, když v těle nekrásném jest krásná duše. — Platonovo *οὐδέποτε γεννήσει* 209 B a 206 C *τὰ δ' ἐν τῷ ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι* jest hyperbolické a skutečnosti odporující tvrzení.

Rukopisné podání *καὶ περὶ οἷον χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν* Stallbaum vyložil dle vazby *εἶναι περί τι* (in aliqua re tractanda versari) takto: quale sit, in quo tractando versari debeat is, qui boni viri nomen et dignitatem obtinere velit. Že rukopisné podání to není možné, uznávají nyní téměř všichni vydavatelé. Ovšem rčení *περί τι εἶναι* jest i u Platona dosti oblíbeno. Stallbaum poukazuje na svou poznámku k Faidru 261 A. Avšak proč by byl Platon užil výrazu *οἷον*? proč ne *περὶ τί* anebo *περὶ ἅ*? Již v rukopise Coisl. vyskytuje se vedle *περὶ οἷον* oprava *περὶ τοῦ οἷον*. Mnohem pravděpodobnější však jest vyloučení předložky *περί* (= qualem esse oporteat vinum bonum), což navrhl již Stephanus. Srv. Gorg. 487 E *ποιόν τινα χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τί ἐπιτηδεύειν*.

Symposion 209 C.

ἁπτόμενος γὰρ οἶμαι τοῦ καλοῦ καὶ ὁμιλῶν αὐτῷ, ἃ πάλαι ἐκύει, τίκτει καὶ γεννᾷ, καὶ παρὼν καὶ ἀπὼν μεμνημένος, καὶ τὸ γεννηθὲν συνεκτρέφει κοινῇ μετ' ἐκείνου, ὥστε πολὺ μείζω κοινωνίαν τῆς τῶν παίδων πρὸς ἀλλήλους οἱ τοιοῦτοι ἴσχουσιν καὶ φιλίαν βεβαιοτέραν, ἅτε καλλιόνων καὶ ἀθανατωτέρων παίδων κεκοινονηκότες. καὶ πᾶς ἂν δέξαιτο ἑαυτῷ τοιούτους παῖδας μᾶλλον γεγονέναι ἢ τοὺς ἀνθρωπίνους κτλ.

Usener vyloučil *τῆς*, i spojuje *κοινωνίαν τῶν παίδων*, druhé *παίδων* pak vylučuje. Dobře podotýká Hug proti této konjektuře, že se pohřešuje druhý člen porovnání »než rodičové obyčejných dětí«, kterýžto pojem nesmí scházeti. Někteří vydavatelé předpokládají po slovech *τῆς τῶν* mezeru; i navrhl Bast *τῆς τῶν παιδογόνων* nebo *τῆς τῶν παιδοσπόρων*, Rohde *τῆς τῶν πολλῶν*, Hug v 1. vydání *τῆς ἄλλων παίδων*. V 2. vydání naznačil Hug po *τῶν* mezeru a podotkl: »es scheint ein Epitheton wie *φύσει* o. ähnl. ausgefallen zu sein, welches den Gegensatz zu den geistigen Kindern ausdrückt.«

Já pokládám rukopisné podání za úplně správné. *Τῶν παίδων* znamená děti v obyčejném smyslu, děti tělesně zplozené, právě tak jako 208 C při podobné protivě řečeno *καὶ ὑπὲρ τούτου κινδύνους τε κινδυνεύειν ἑτοῖμοί εἰσι πάντας ἔτι μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν παίδων*.

Zcela správně pak řečeno *ἅτε καλλιόνων καὶ ἀθανατωτέρων παίδων κεκοινωνηκότες*. Zde užil Platon poprve výrazu *παίδων* v přeneseném smyslu o dětech duševně zplozených, které dříve výrazem *τὸ γεννηθέν* naznačil. Protiva mezi *τῶν παίδων* (kterému slovu nikdo nemůže

jinak rozuměti, než ve smyslu obyčejném) a mezi dětmi duševními jest zcela dostatečně a jasně naznačena = »poněvadž také spolu mají děti, ale děti krásnější a nesmrtelnější«. V následujících slovech pak jsou tyto duševně zplozené děti naznačeny slovy *τοιούτους παῖδας*.

Τῶν παίδων jest stvrzeno Syrianovým svědectvím k Hermogenovi VII, 91 W. *σφόδρα γὰρ ἀνοήτους ἡγοῦμαι τοὺς σπουδάζοντας περὶ τὰς σωματικὰς πράξεις καὶ νομίζοντας μὴ τοσοῦτον ἐκ τῶν λόγων ὅσον ἐκ τῆς διαδοχῆς τῶν παίδων μνημονεύεσθαι.*

Symposion 210 A.

δεῖ γάρ, ἔφη, τὸν ὀρθῶς ἰόντα ἐπὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἄρχεσθαι μὲν νέον ὄντα ἰέναι ἐπὶ τὰ καλὰ σώματα, καὶ πρῶτον μέν, ἐὰν ὀρθῶς ἡγῆται ὁ ἡγούμενος, ἑνὸς αὐτὸν σώματος ἐρᾶν καὶ ἐνταῦθα γεννᾶν λόγους καλούς, ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι, ὅτι τὸ κάλλος τὸ ἐπὶ ὁτῳοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ἑτέρῳ σώματι ἀδελφόν ἐστιν, καὶ εἰ δεῖ διώκειν τὸ ἐπ' εἶδει καλόν, πολλὴ ἄνοια μὴ οὐχ ἕν τε καὶ ταὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς σώμασι κάλλος.

B ἑνὸς αὐτῶν, T ἑνὸς αὐτόν. Rückert první navrhl vyloučení slova *σώματος*. Vahlen hájil podání *ἑνὸς αὐτῶν σώματος* (Jen. Literaturz. 1877, 604). Avšak nemožnost toho čtení přesvědčivě dokázal Hug. Vermehren navrhl *ἑνὸς αὖ του σώματος ἐρᾶν*; avšak *αὖ* odporuje smyslu a kontextu, poněvadž zde výklad teprv počíná.

Já dle úsudku svého již často vysloveného nepochybuji, že také zde, jako na přemnohých jiných místech, schváliti se musí rukopisné podání *T αὐτόν*, jakož také v následujících slovech jest *ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι*. Že se *σώματος* vyloučiti nesmí a nemůže, dokázáno následujícím *τὸ ἐπὶ ὁτῳοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ἑτέρῳ σώματι*, a 210 B *τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς σώμασι κάλλος*, pak *πάντων τῶν καλῶν σωμάτων ἐραστήν*.

Usener, jenž vyloučení slova *σώματος* dle Voegelina (ale athetesi navrhl první Rückert) schválil, dovolává se ovšem svědectví Themistiova a praví »vix notum Themistio«. Ovšem Themistios or. 13, p 168 C praví *ἀφ' ἑνὸς καλοῦ* a neužil tedy slova *σώματος*. Ale z toho nelze nikterak souditi, že v rukopise svém nečetl *σώματος*. Kdo tak soudí, musil by důsledně také souditi, že Themistios nečetl v následujících slovech *σώματι*: neboť dotyčné místo Themistiovo zní: *καὶ οἱ Σωκράτους ἀναβασμοὶ οὐκ εἴων ἄτρεμα ἔχειν. ἀλλὰ τί γάρ φησιν ὁ τῆς πορείας τῆς ἐρωτικῆς ἐπιστήμων; ἄρχεσθαι μὲν ἀφ' ἑνὸς καλοῦ τῆς μελέτης καὶ τούτῳ ἐγγεννᾶν καὶ ἐντίκτειν λόγους καλούς, ἔπειτα καὶ αὐτὸν κατανοῆσαι, ὅτι τὸ ἐφ' ὁτῳοῦν τῷ ἐφ' ἑτέρῳ ἀδελφόν ἐστι καὶ συγγενές.* I táži se, chtěl by někdo z toho souditi, že v Platonově rukopisném podání *τὸ ἐπὶ ὁτῳοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ἑτέρῳ σώματι* musí se dle Themistia obojí *σώματι* vyloučiti?

Co znamená zde *τὸ ἐπ' εἴδει καλόν*? Že těmi slovy zde nemůže býti naznačena idea krásy, krásno samo o sobě, jest zřejmo; byla by to anticipace zcela nemístná; neboť zde není a nemůže býti řeč o tomto absolutném krásnu, o němž teprv 210 E a násl. výklad podán jest. Zde jest pouze řeč o tělesné kráse, což také slova následující *τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος* zřejmě dokazují.

S druhé strany však nezamlouvá se mi výklad slov *τὸ ἐπ' εἴδει καλόν* »das Sinnlichschöne«. Neboť před tím jest řečeno *δεῖ γὰρ τὸν ὀρθῶς ἰόντα ἐπὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἄρχεσθαι μὲν νέον ὄντα ἰέναι ἐπὶ τὰ καλὰ σώματα, καὶ πρῶτον μὲν . . . ἑνὸς αὐτὸν* (tak čtu já, ne *αὐτῶν*) *σώματος* (t. j. *καλοῦ σώματος*) *ἐρᾶν* atd. Toto *ἐρᾶν* vztahuje se k smyslné a tělesné kráse (das Sinnlichschöne), a jest zde řečeno *δεῖ γὰρ . . . ἑνὸς αὐτὸν σώματος ἐρᾶν*. I táži se: Jak pak může po onom *δεῖ γάρ* býti 210 B hypotheticky řečeno *εἰ δεῖ διώκειν τὸ ἐπ' εἴδει καλόν* ve smyslu »das Sinnlichschöne«?

Myslím tedy, že nesmíme zde *τὸ ἐπ' εἴδει καλόν* vyložiti ani o absolutném krásnu, ani ve významu »das Sinnlichschöne«, nýbrž o celém druhu tělesné krásy = *τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος* naproti jednotlivému krásnému tělu.

Symposion 210 BC.

μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἡγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι, ὥστε καὶ ἐὰν ἐπιεικὴς ὢν τὴν ψυχήν τις καὶ ἐὰν σμικρὸν ἄνθος ἔχῃ, ἐξαρκεῖν αὐτῷ καὶ ἐρᾶν καὶ κήδεσθαι καὶ τίκτειν λόγους τοιούτους καὶ ζητεῖν, οἵτινες ποιήσουσι βελτίους τοὺς νέους, ἵνα ἀναγκασθῇ αὖ θεάσασθαι τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλὸν καὶ τοῦτ' ἰδεῖν ὅτι πᾶν αὐτὸ αὑτῷ ξυγγενές ἐστιν, ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι· μετὰ δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας ἀγαγεῖν, ἵνα ἴδῃ αὖ ἐπιστημῶν κάλλος, καὶ βλέπων πρὸς πολὺ ἤδη τὸ καλὸν μηκέτι τῷ παρ' ἑνί, ὥσπερ οἰκέτης, ἀγαπῶν παιδαρίου κάλλος ἢ ἀνθρώπου τινος ἢ ἐπιτηδεύματος ἑνός, δουλεύων φαῦλος ᾖ καὶ σμικρολόγος, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ καὶ θεωρῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς τίκτῃ καὶ διανοήματα ἐν φιλοσοφίᾳ ἀφθόνῳ κτλ.

Podání rukopisné *καὶ ἐὰν σμικρόν* bylo by možno uhájiti jenom tím způsobem, kdyby se čtlo *καὶ ἐὰν ἐπιεικὴς ᾖ τὴν ψυχήν τις καὶ ἐὰν σμικρὸν ἄνθος ἔχῃ*. Tu však přiznávám, že jest mnohem pravděpodobnější, čísti *καὶ σμικρὸν* s vyloučením spojky *ἐάν*.

Ast vyloučil *καὶ ζητεῖν*; Badham a Madvig podrželi *ζητεῖν* a vyloučili jenom *καί*. Toto čtení Badhamovo jest dle mínění Hugova a dle mého mínění naprosto nemožné. Jest skutečně výraz *καὶ τίκτειν λόγους τοιούτους ζητεῖν* nesnesitelně mdlý místo *καί τίκτειν λόγους τοιούτους* Proto musí

se buďto obě slova *καὶ ζητεῖν* vyloučiti (dle Asta), anebo obě slova podržeti. Já se kloním k druhému mínění a souhlasím s poznámkou Hugovou.

Slova *ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι* vyloučil Hug, a sice z těchto důvodů. Předně pokládá vazbu za nemožnou, poněvadž jsou zde dvě věty formou sobě zcela podobné *ἵνα ἀναγκασθῇ* a *ἵνα ἡγήσηται*, které však nejsou souřadné, nýbrž z nichž druhá jest podřízena první. »Es wäre das der einzige Fall in dieser verwickelten Periode, in welchem zwei auch der Form nach ganz gleichartige Sätze ineinander geschoben sind.« Tato námitka jest zajisté zcela oprávněna, avšak v této příčině musí náprava konjekturou býti zjednána. Druhý důvod Hugův jest, že výraz *τὸ περὶ τὸ σῶμα καλόν* jest nápadný.*) Avšak výraz ten jest zcela správný a vyskytuje se u Platona leckde; srv. Nom. X, 903 D *τὸ περὶ σὲ ἄριστον*, Prot. 313 D *ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα*, — Třetí důvod svůj pokládá Hug za nejdůležitější. »Endlich, und dies ist das Entscheidende, die geringe Schätzung der leiblichen Schönheit steht hier nicht am richtigen Platz. Dieser Standpunkt ist schon längst vorher gewonnen in *μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἡγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι*; in der ganz genau abgegrenzten Stufenfolge sind wir bereits innerhalb der Höherschätzung geistiger Schönheit angelangt und der *ὀρθῶς ἐπαναβαίνων* hat schon die Entdeckung gemacht, dass innerhalb des sittlich Schönen, womit er sich jetzt einzig noch beschäftigt (*τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλὸν*) es ebenso verkehrt ist, am Einzelnen zu haften, wie es ihm auf den früheren Stufen mit dem körperlich Schönen ergangen wer. Aus der Erkenntnis, dass das sittlich Schöne *πᾶν αὐτὸ αὑτῷ ξυγγενές ἐστιν*, kann nicht mehr die Geringschätzung des körperlich Schönen hervorgehen, wohl aber der Übergang von den *ἐπιτηδεύματα* zu den *ἐπιστῆμαι*.« Avšak my nesmíme požadovati a očekávati zcela přísné a dokonalé logické provedení. Ostatně konjekturou, kterou navrhuji, závažnost tohoto důvodu značně se oslabuje. Navrhuji totiž *καὶ ἵνα — ἡγήσηται εἶναι*, čímž tato věta souřadnou se stává s větou *ἵνα ἀναγκασθῇ*. S větou *ἵνα ἀναγκασθῇ αὖ θεάσασθαι τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλὸν καὶ τοῦτ' ἰδεῖν, ὅτι πᾶν αὐτὸ αὑτῷ ξυγγενές ἐστιν* výborně souvisí souřadná věta *καὶ ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι*.

První stupeň jest ten, že člověk jsa dobře od svého učitele veden dojde toho, že tělesnou krásu na jednotlivých tělech se jevící za něco nepatrného pokládá a stane se milovníkem všech krásných těl (210 B *καταστῆναι πάντων τῶν καλῶν σωμάτων ἐραστήν, ἑνὸς δὲ τὸ σφόδρα τοῦτο χαλάσαι καταφρονήσαντα καὶ σμικρὸν ἡγησάμενον*.

---

*) Hug poukazuje k tomu, že jinde předložka *ἐπί* nebo *ἐν* se vyskytuje, jako *τὸ κάλλος τὸ ἐπὶ ὑτῳοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ετέρῳ σώματι ἀδελφόν — τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος — τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος — τοῦ ἐν τῷ σώματι — τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλόν*. Příklad od Huga uvedený *τὸ ἐπ' εἴδει καλόν* se zde nehodí.

Druhý stupeň jest ten, že člověk pozorováním a srovnáváním jednotlivých krásných zaměstnání a zákonů také v nich všech shledá něco společného a jednotného, totiž mravní krásu, a že tím dospěje toho stanoviska, aby tělesnou krásu, vůbec (*τὸ περὶ τὸ σῶμα καλόν*) za něco nepatrného pokládal naproti mravní kráse. To posud nebylo nikde řečeno, neboť slova 210 B *τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἡγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι* v této příčině nepostačují. Tato slova neobsahují v sobě porovnávání mravní krásy vůbec s tělesnou krásou vůbec, nýbrž vztahují se jen k tomu, co se krásného shledává v jednotlivých duších; abstrakce celkové a povšechné mravní krásy naznačena teprv pozdějšími slovy *καὶ τοῦτ' ἰδεῖν ὅτι πᾶν αὐτὸ αὑτῷ ξυγγενές ἐστιν*. Slovy *καὶ ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι* jest tedy něco nového a něco velmi důležitého naznačeno, totiž pohrdání tělesnou krásou vůbec, ne jen pohrdání jednotlivými krásnými těly.*)

Třetí stupeň pak jest, když člověk po poznání krásna mravního obrátí se k vědomostem krásným a dospěje konečně ku spozorování vědomosti a znalosti absolutného krásna. Zde ovšem — a to jest velmi pozoruhodno — netvrdí se, že člověk jsa na tomto stupni pohrdá druhým stupněm, t. j. krásnem jevícím se v zaměstnáních a zákonech, jako dříve praveno, že člověk jsa na druhém stupni pohrdá prvním stupněm, t. j tělesnou krásou vůbec; nýbrž praví se jenom, že člověk neotročí kráse jednotlivého zaměstnání (*ἐπιτηδεύματος ἑνός*).

Ast navrhl za příčinou opravení chybné vazby rukopisné *ἵνα ἀναγκασθεὶς αὖ θεάσασθαι — ξυγγενές ἐστι, τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι*. Vazba tato jest správná, ale myslím, že konjektura tato není tak pravdě podobna jako můj návrh, jemuž nasvědčují také následující slova *ἵνα ἴδῃ αὖ ἐπιστημῶν κάλλος, καὶ . . . μηκέτι . . . φαῦλος ᾖ κτλ.* Také zde jsou dvě souřadné účelné věty spojeny spojkou *καί*. Rozdíl jest jenom ten, že spojka *ἵνα* po *καὶ* není zde opakována.

Úplná souměrnost byla by mezi oběma místy, kdybychom na prvním místě čtli *καί* místo *ἵνα*, tedy *καὶ τὸ περὶ τὸ σ. κ. σ. τ. ἡγήσηται εἶναι*. Avšak učinil jsem raději návrh *καὶ ἵνα*, poněvadž 210 D slova *ἵνα ἀναγκασθῇ* od slov *καὶ ἵνα τὸ π. τ. σ. κ. σ. τ. ἡγήσηται εἶναι* jsou mnohými vloženými slovy oddělena, a proto pouhé *καί* nezdálo se býti dosti jasným a opakování spojky *ἵνα* zdálo se býti žádoucným, kdežto na druhém místě první věta jest krátká *(ἵνα ἴδῃ αὖ ἐπιστημῶν κάλλος)* a hned následuje druhá věta účelná spojkou *καί* k první připojená.

* * *

BT τὸ παρ' ἑνί, Schleiermacher navrhl *τῷ παρ' ἑνί*, Bast *τὸ παρ' ἑνί, ὥσπερ οἰκέτης, ἀγαπῶν παιδαρίου κάλλος ἢ ἀνθρώπου τινὸς ἢ ἐπιτηδεύματος*

*) Na tomto stanovisku Sokrates byl dle svědectví Alkibiadova 216 D *ἴστε ὅτι οὔτε εἴ τις καλός εστι μέλει αὐτῷ οὐδέν, ἀλλὰ καταφρονεῖ τοσοῦτον ὅσον οὐδ' ἂν εἰς οἰηθείη.*

ἑνός, φαῦλος ἦ, Ast *τὸ παρ' ἑνί — ἀγαπῶν κάλλος* (s vyloučením slova *παιδαρίου*). — Místo *οἰκέτης* navrhl Hommel *ὁ ἱκέτης*. — *τίκτει BT*, Coisl. 155 *τίκτῃ* dle opravy. Dále vyloučil Badham slova *καὶ διανοήματα*, Hommel tato slova položil před *τίκτῃ*. — *BT ἀφθόνῳ*, Ast navrhl *ἄφθονα*.

Myslím, že Schleiermacherova konjektura jest správná a že se tedy musí čísti *μηκέτι τῷ παρ' ἑνί, ὥσπερ οἰκέτης, ἀγαπῶν παιδαρίου κάλλος ἢ ἀνθρώπου τινὸς ἢ ἐπιτηδεύματος ἑνός, δουλεύων φαῦλος ἦ καὶ σμικρολόγος. Τῷ παρ' ἑνὶ*, t. *καλῷ* závisí na *δουλεύων*, a k tomu přidáno porovnání *ὥσπερ οἰκέτης*. K slovům *ὥσπερ οἰκέτης δουλεύων* přidáno pak podřadné příčestí *ἀγαπῶν — ἑνός*.

Místo *δουλεύων φαῦλος ἦ καὶ σμικρολόγος* snad by leckdo spíše očekával *δουλεύῃ φαῦλος ὢν καὶ σμικρολόγος*. Ale Platon úmyslně volil *μηκέτι — φαῦλος ἦ καὶ σμικρολόγος*, poněvadž hlavní věcí zde jest upuštění od obmezeného nazírání a tudy rozšíření duševního obzoru. Slova *μηκέτι φαῦλος ἦ καὶ σμικρολόγος* shodují se se slovy 210 C *ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι* a také se slovy 210 B *καὶ σμικρὸν ἡγησάμενον*.

Všechny ostatní konjektury svrchu naznačené jsou dílem zbytečné, dílem méně přiměřené než rukopisné podání. Tak na př. jest Hommelova konjektura *ὁ ἱκέτης* velmi nezdařilá. Chybný jest zde člen *ὁ* a chybný jest výraz *ἱκέτης*, kdežto *οἰκέτης* vzhledem k *δουλεύων* jest vhodné. — Nepřiměřená jest konjektura *ἄφθονα*, poněvadž *ἐν φιλοσοφίᾳ* bez přídavného jména by bylo velmi nápadné. — *καὶ διανοήματα* po *τίκτῃ* jest zcela nezávadné. Jest to velmi známá vazba, dle které přívlastky při podstatných jmenech rozličného rodu jen jednou se kladou, a musí se k druhému podstatnému jménu doplniti v patřičném rodu.

Symposion 210 E—211 A.

ἐξαίφνης κατόψεταί τι θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλόν, τοῦτο ἐκεῖνο, ὦ Σώκρατες, οὗ δὴ ἕνεκα καὶ οἱ ἔμπροσθεν πάντες πόνοι ἦσαν, πρῶτον μὲν ἀεὶ ὂν καὶ οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλύμενον, οὔτε αὐξανόμενον οὔτε φθῖνον, ἔπειτα οὐ τῇ μὲν καλόν, τῇ δ' αἰσχρόν, οὐδὲ τοτὲ μέν, τοτὲ δὲ οὔ, οὐδὲ πρὸς μὲν τὸ καλόν, πρὸς δὲ τὸ αἰσχρόν, οὐδ' ἔνθα μὲν καλόν, ἔνθα δὲ αἰσχρόν ὡς τισὶ μὲν ὂν καλόν, τισὶ δὲ αἰσχρόν.

Badham vyloučil slova *οὐδ' ἔνθα — τισὶ δὲ αἰσχρόν*. Voegelin vyloučil jenom slova *ὡς τισὶ — αἰσχρὸν*, kterouž athetesi schválili Usener, Schanz, Hug. Tato slova *ὡς — αἰσχρὸν* nenalezají se v rukopise Vatikánském 225 (*Δ* Bekkerově). — Rettig snažil se dle Wolfova výkladu tato slova obhájiti, ale přisvědčuji Hugovi, že tato obrana jest marná.

Já nezavrhuji však tohoto rukopisného podání, ale ovšem pokládám *ὡς* za nemožné. Navrhuji *οὐδὲ τισὶ μὲν ὂν καλόν, τισὶ δὲ αἰσχρόν*, při

čemž však *τισὶ* nevykládám tak jako Wolf a Rettig, nýbrž ve smyslu »ani co některým jest krásným, jiným ohavným«, t. j. »ani co některým vidí se býti krásným, jiným ohavným«.*) — Že by tato slova byla pouhou interpolací, to pokládám za domněnku pravdě nepodobnou. Myslím spíše, že některý starý vykladatel mínil, že *ἔνθα μὲν καλόν, ἔνθα δὲ αἰσχρόν* významem neliší se od *τισὶ μὲν ὂν καλόν, τισὶ δὲ αἰσχρόν* a proto změnil *οὐδέ* v *ὡς*.

Symposion 211 C.

τοῦτο γὰρ δή ἐστι τὸ ὀρθῶς ἐπὶ τὰ ἐρωτικὰ ἰέναι ἢ ὑπ' ἄλλου ἄγεσθαι, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶνδε τῶν καλῶν ἐκείνου ἕνεκα τοῦ καλοῦ ἀεὶ ἐπανιέναι, ὥσπερ ἐπαναβαθμοῖς χρώμενον, ἀπὸ ἑνὸς ἐπὶ δύο καὶ ἀπὸ δυοῖν ἐπὶ πάντα τὰ καλὰ σώματα, καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ μαθήματα, καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτήσῃ, ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα, καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὅ ἔστι καλόν.

Sydenham po slovech *ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων* přidal *ἐπὶ τὰς καλὰς ψυχὰς καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν ψυχῶν*. Avšak 210 BC jest krásno, jež se jeví v zaměstnáních a v obyčejích (zákonech), spojeno s krásou duševní; není tedy potřebí tohoto doplňku.

BT καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων — τελευτήσῃ. Za příčinou tohoto konjunktivu navrženy jsou rozličné konjektury. Již ve vydání Aldově místo *καὶ* podáno *ἔστ' ἄν*. Stallbaum navrhl *ἕως ἄν*, Hermann *ἕως*, Winckelmann *ἵνα καί*, Sauppe *ἵνα*, Badham navrhl *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο, ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα· κἂν γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὅ ἔστι καλόν, ἐνταῦθα τοῦ βίου κτλ.* — Usener navrhl *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτῆσαι, ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα, ἵνα γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὅ ἔστι καλόν.* Hug navrhl *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτῆσαι, ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα [καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὅ ἔστι καλόν]*. Voegelin podržel *καί* před *ἀπὸ τῶν μαθημάτων* a uznal před *τελευτήσῃ* větší mezeru.

Já s athetesí Hugovou souhlasím, avšak ne se čtením *τελευτῆσαι*. Dávám toto na uváženou. Slova *ἀεὶ ἐπανιέναι* jsou základem celého tohoto místa, na kterém stále se opakuje *ἀπό* a *ἐπὶ* (totiž *ἐπανιέναι*). I myslím, že Platon také poslední část přizpůsobil všem předcházejícím a že napsal *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα* (totiž *ἐπανιέναι*), *ὅ ἐστιν οὐκ*

*) Pokládám *τισὶ* za dativ úsudku, jenž znamená zde to, co dle mínění některých jest krásné, dle mínění jiných ohavné.

*ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα.**) Všechny ty konjektury, kterými se tato dle mého mínění patrná a od Platona zamýšlená souměrnost ruší,**) pokládám za chybné. *Τελευτήσῃ* mohlo by se vyloučiti a rovněž tak *καὶ γνῷ — ὃ ἔστι καλόν*. Avšak snad předce pravděpodobnější jest mínění, že slovem *τελευτήσῃ* vypuzeno jest nějaké přesné slovo, než že *τελευτήσῃ* má se prostě vyloučiti.

Já navrhuji: *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτῶντα, ὃ ἔστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα.*

Toto *τελευτῶντα* »posléze, na konci« poskytlo také tomu, jenž interpoloval přídavek *καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἔστι καλόν*, příležitost k užití slova *τελευτῶν*.

Věta *καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἔστι καλόν*, kterou již Hug za interpolaci prohlásil, zdá se mi býti nemožnou. Po slovech *ὃ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα*, a před slovy *ἐνταῦθα τοῦ βίου . . . βιωτὸν ἀνθρώπῳ, θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλόν* zdá se mi býti nemožnou vložka *αὐτὸ . . . ὃ ἔστι καλόν*. Jest to repetice nesnesitelná.

Také zajisté každý pozná, že k slovům *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτῶντα* (t. *ἐπανιέναι*), *ὃ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα* výborně se připojují slova *ἐνταῦθα τοῦ βίου κτλ.*

Možno by bylo ovšem zachovati z přídavku, jejž s Hugem za interpolaci pokládám, aspoň část, kdyby se totiž čtlo *καὶ γνῷναι αὐτό*. Ale za pravděpodobnější pokládám čtení, jež jsem svrchu navrhl.

Symposion 211 D.

ὃ ἐάν ποτε ἴδῃς, οὐ κατὰ χρυσίον τε καὶ ἐσθῆτα καὶ τοὺς καλοὺς παῖδάς τε καὶ νεανίσκους δόξει σοι εἶναι, οὓς νῦν ὁρῶν ἐκπέπληξαι καὶ ἕτοιμος εἶ καὶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί, ὁρῶντες τὰ παιδικὰ καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι. τί δῆτα, ἔφη, οἰόμεθα, εἴ τῳ γένοιτο αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινές, καθαρόν, ἄμικτον, ἀλλὰ μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν τε ἀνθρωπίνων καὶ χρωμάτων καὶ ἄλλης πολλῆς φλυαρίας θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλὸν δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν; ἆρ' οἴει, ἔφη, φαῦλον βίον γίγνεσθαι ἐκεῖσε βλέποντος ἀνθρώπου καὶ ἐκεῖνο ὃ δεῖ (T ὃ δεῖ, B ὦ δεῖ, b ὠδί) θεωμένου καὶ ξυνόντος αὐτῷ;

*) Srv. *ἀπὸ ἑνὸς ἐπὶ δύο*
καὶ ἀπὸ δυοῖν ἐπὶ πάντα τὰ καλὰ σώματα
καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ ἐπιτηδεύματα
καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ μαθήματα
καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα

**) Na př. konjektury místo *καί* navržené *ἔστ' ἄν, ἕως ἄν, ἕως, ἵνα καί, ἵνα*; ale rovněž tak konjekturu *τελευτήσαι*.

ἀει, které se v rukopisném podání po *ξυνόντες* nalezá, přemístil Ast a položil po *μόνον καί*, a sice z toho důvodu, že *ξυνόντες ἀεί αὐτοῖς* nesrovnává se se skutečností. To ovšem nemohl nikdo ani o Sokratovi, ani o jiných tvrditi, že stále obcují s miláčkem (*ἀεὶ ξυνεισι τοῖς παιδικοῖς*). Avšak příčestí *ὁρῶντες τὰ παιδικὰ καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς* nenaznačují skutečnost a nejsou to příčestí přívlastková (= a jiní mnozí, kteří pohlížejí na miláčka a s ním stále obcují), nýbrž příčestí ta jsou částí infinitivné vazby *μήτ' ἐσθίειν μήτε πίνειν* atd. a naznačují to, co si lidé přejí, ale co není ve skutečnosti = ochoten jsi ty a mnozí jiní, abyste hledíce na miláčka a stále s ním obcujíce, kdyby to vůbec nějak možno bylo, ani nejedli ani nepili, nýbrž stále jenom naň pohlíželi a s ním obcovali. Slova *εἴ πως οἷόν τ' ἦν* vztahují se k slovům předcházejícím a opravují výrok *ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς*. V dikci jeví se i zde zase, jako na nesčíslných jiných místech, hojnost a nadbytečnost slov. Postačovalo by ovšem jenom *καὶ ἕτοιμος εἶ καὶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί, εἴ πως οἷόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι* (t. *τὰ παιδικά*) *μόνον καὶ ξυνεῖναι*. Také by postačovalo *καὶ ἕτοιμος εἶ — μήτ' ἐσθίειν μήτε πίνειν*, a slova *ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι* mohla by odpadnouti. Avšak toto opakování myšlénky již dříve vyslovené *ὁρῶντες τὰ παιδικὰ καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς* jest u Platona velmi oblíbeno.

Podobné opakování shledáváme hned v následujících slovech *ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλὸν δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν*; tohoto přídavku po předcházejících slovech *εἴ τῳ γένοιτο αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινές, καθαρόν κτλ.* není potřebí.

Badham navrhl (praef. VIII) vyloučení slov *θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλὸν δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν*; avšak touto athetesí by krásná a účinná protiva *φλυαρίας θνητῆς* a *αὐτὸ τὸ θεῖον καλόν* byla odstraněna.

* * *

212 A nelze, myslím, schváliti ani *ὃ δεῖ* (*T*), ani *ᾧ δεῖ*, což navrhl Ast (*B ὦ δεῖ*, b *ὠδί*). Výraz *ὃ δεῖ* byl by zde velmi mdlý; *ᾧ δεῖ* jest nemístná anticipace slov *ᾧ ὁρατὸν τὸ καλόν*, a ostatně *δεῖ* jest v tomto kontextu nevhodné, kdežto *ὁρατόν* jest vhodné. Schleiermacher navrhl *δή*. Já myslím, že správně navrhl Rohde *ἀεί*, což Schanz v text přijal. Slova *καὶ ἐκεῖνο ἀεὶ θεωμένου καὶ ξυνόντος αὐτῷ* jsou protivou slov *ὁρῶντες τὰ παιδικὰ καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς* (211 D), a toto *ἀεί* jest podporou Rohdeovy konjektury.

Symposion 212 B.

διὸ δὴ ἔγωγέ φημι χρῆναι πάντα ἄνδρα τὸν Ἔρωτα τιμᾶν καὶ αὐτὸς τιμῶ τὰ ἐρωτικὰ καὶ διαφερόντως ἀσκῶ, καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελεύομαι, καὶ νῦν τε καὶ ἀεὶ ἐγκωμιάζω τὴν δύναμιν καὶ ἀνδρείαν τοῦ Ἔρωτος καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμί.

Místo rukopisného podání *τιμῶ τὰ ἐρωτικὰ καὶ* navrhl Usener *τιμῶ καὶ τὰ ἐρωτικὰ διαφερόντος ἀσκῶ*, Badham *τιμῶ, τὰ δ' ἐρωτικὰ καὶ διαφερόντως ἀσκῶ*, Schanz *τιμῶ καὶ τὰ ἐρωτικὰ καὶ διαφερόντως ἀσκῶ*. Že k slovům *καὶ αὐτὸς τιμῶ* doplniti se musí předmět *τὸν Ἔρωτα*, pokládám vzhledem k slovům předcházejícím *ἔγωγέ φημι χρῆναι πάντα ἄνδρα τὸν Ἔρωτα τιμᾶν* za nutné a zřejmé; důrazné *ἔγωγε* nutí nás k tomuto výkladu. Právě z této příčiny zamlouvá se Usenerova konjektura, kterouž se souvislost *καὶ αὐτὸς τιμῶ τὰ ἐρωτικά* odstraňuje a souvislost *καὶ αὐτὸς τιμῶ* (t. *αὐτόν* = *τὸν Ἔρωτα*) způsobuje. Avšak také konjektura Schanzova a Badhamova vyhovuje tomuto požadavku. Já nejvíce se kloním ke konjektuře Badhamově, avšak vhodnější než *δέ* zdá se mi býti částice *τε*, i navrhuji *καὶ αὐτὸς τιμῶ, τά τ' ἐρωτικὰ καὶ αὐτὸς διαφερόντως ἀσκῶ καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελεύομαι*. Spojení *καὶ διαφερόντως* (*καί* zde v moci stupňovací) nezdá se mi zde býti vhodným, a přídavek *αὐτός* naproti *καὶ τοῖς ἄλλοις* pokládán za velmi vhodný.

Nemůže býti dle mého mínění pochybno, že slova *καὶ ἀνδρείαν* jsou chybná, což první Badham poznal. Špatná tato konjektura rukopisná zakládá se bezpochyby na reminiscenci 203 D *ἀνδρεῖος ὢν καὶ ἴτης*; anebo na řeči Agathonově, v které Erotovi také mužnost byla připisována 196 D. Badham navrhl *καὶ χρείαν* (dle 204 C *τίνα χρείαν ἔχει τοῖς ἀνθρώποις*), což Hug právem zamítá. Hug sám slova *καὶ ἀνδρείαν* vyloučil.

Já myslím, že snad pravděpodobnější než athetese jest zde opravení chybného slova. Snad napsal Platon *καὶ ἀρετήν*. Myslím totiž, že Sokrates naproti plané řeči Agathonově, v které Erotovi všechny ctnosti byly přičítány, vytkl své stanovisko, jaké *ἀρετή* dle jeho mínění Erotovi přísluší. Srv. z řeči Agathonovy 196 B *περὶ δὲ ἀρετῆς Ἔρωτος μετὰ ταῦτα λεκτέον*.

Symposion 212 E.

μεθύοντα ἄνδρα πάνυ σφόδρα δέξεσθε συμπότην, ἢ ἀπίωμεν ἀναδήσαντες μόνον Ἀγάθωνα, ἐφ' ὅπερ ἤλθομεν; ἐγὼ γάρ τοι, φάναι, χθὲς μὲν οὐχ οἷός τ' ἐγενόμην ἀφικέσθαι, νῦν δὲ ἥκω ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχων τὰς ταινίας, ἵνα ἀπὸ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς τὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ καλλίστου κεφαλὴν ἐὰν εἴπω οὑτωσί ἀναδήσω. ἆρα καταγελάσεσθέ μου ὡς μεθύοντος;

Slova *ἐὰν εἴπω οὑτωσί* vyloučil Wolf a Stallbaum. Orelli navrhl *κεφαλήν, ἵν' εἴπω οὑτωσί*, Winckelmann *κεφαλήν, ἐὰν ἀνείπω οὑτωσί* a při jiné příležitosti *ἀνειπὼν οὑτωσί*, Bergk *κεφαλήν, ἐὰν εἰσίω οὑτωσί*; Stephanus přeložil slova *ἐὰν εἴπω οὑτωσί* (anebo raději *ἐὰν δὲ εἴπω*) před *ἆρα*, Ast táž slova přemístil po *ἆρα*. Usener, Schanz, Hug dle Wolfova návrhu *ἐὰν εἴπω οὑτωσί* vyloučili. Usener navrhl *ὧν εἶδον*.

Vyloučením slov *ἐὰν εἴπω οὑτωσί* ovšem zjednán smysl dostatečný. Avšak zdali pak jest pravděpodobno, že byla zde interpolace vložena? Já

soudím spíše, že nesmyslná ta slova jsou porušením nějakého správného čtení, které musíme hledati. Ze všech návrhů posud uveřejněných zdá se mi konjektura Winckelmannova *ἀνειπὼν οὑτωσί* nejpřiměřenější, a snad jest to pravá emendace tohoto místa. *Ἀνειπὼν οὑτωσί* naznačuje Alkibiadovo prohlášení veřejné, že Agathon jest *σοφώτατος* a *κάλλιστος*, a že proto jeho hlavu stuhami obvinuje. Jest to jako při udílení čestného věnce. Srv. Dem. o věnci § 58 *στεφανοῦν, καὶ ἀνειπεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν στέφανον κελεῦσαι*, a psefismata ovšem nepřesná, ale zakládající se na starších vzorech Dem. o věnci § 55 *ἔτι δὲ μὴ ἀναγορεύειν τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τραγῳδῶν τῇ καινῇ, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡ βουλὴ στεφανοῖ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἀνειπεῖν*, a § 84 *καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις, τραγῳδοῖς καινοῖς, τῆς δὲ ἀναγορεύσεως τοῦ στεφάνου ἐπιμεληθῆναι τὴν πρυτανεύουσαν φυλήν.*

Symposion 213 A.

ἀλλὰ καθίζεσθαι παρὰ τὸν Ἀγάθωνα ἐν μέσῳ Σωκράτους τε καὶ ἐκείνου παραχωρῆσαι γὰρ τὸν Σωκράτη ὡς ἐκεῖνον καθίζειν.

Badham vyloučil slova *ὡς ἐκεῖνον καθίζειν*, poněvadž *ὡς* místo *ὥστε* nápadné jest a *ἐκεῖνος* zde k Alkibiadovi by se vztahovalo, kdežto dříve *ἐκείνου* řečeno o Agathonovi. Druhý tento důvod jest neplatný: v užívání zájmena *ἐκεῖνος* jest veliká volnost. První námitka pak může se odstraniti konjekturou *ὥστ' ἐκεῖνον καθίζειν* = aby (t. Sokrates) onoho (Alkibiada) usadil, t. j. aby onomu (Alkibiadovi) místa k usazení se popřál.

Symposion 213 B.

καὶ ἅμα μεταστρεφόμενον αὐτὸν ὁρᾶν τὸν Σωκράτη, ἰδόντα δὲ ἀναπηδῆσαι καὶ εἰπεῖν Ὦ Ἡράκλεις, τουτί τί ἦν;

Stallbaum k slovům *ὦ Ἡράκλεις κτλ.* podotýká: »Mirandi formula, qua utuntur, quibus aliquid subito et praeter exspectationem accidit«. Myslím, že při tomto vzývání Heraklea, jako při *ὦ Ἄπολλον* původně základem byla myšlénka, že Herakles jest *ἀλεξίκακος*. Tím nabývá toto místo jakéhosi zvláště pikantního významu.

Symposion 213 C.

καὶ νῦν τί ἥκεις; καὶ τί αὖ ἐνταῦθα κατεκλίνης, ὡς οὐ παρὰ Ἀριστοφάνει οὐδὲ εἷ τις ἄλλος γελοῖος ἔστι τε καὶ βούλεται, ἀλλὰ διεμηχανήσω ὅπως παρὰ τῷ καλλίστῳ τῶν ἔνδον κατακείσει;

Místo *ὡς οὐ* navrhl Hermann *καὶ οὐ*, čímž ovšem srozumitelný text zaveden. Avšak také zde naskytuje se otázka, zdali to pravděpodobno, že *καὶ οὐ* v rukopisném podání změněno v *ὡς οὐ*? Hug navrhl a přijal v text *πῶς οὐ*. Rukopisné podání *ὡς οὐ* vyložil Stallbaum ve významu příčinném (quippe, nam); však tato příčinná vazba jest nesmírně mdlá a v pohnuté a vzrušené řeči Alkibiadově velmi pravdě nepodobna. Snad se *ὡς* musí vyloučiti. Tato athetese snad jest pravděpodobnější, než *καὶ οὐ* (Hermann), *πῶς οὐ* (Hug).

Symposion 213 E.

νῦν δέ μοι, Ἀγάθων, φάναι, μετάδος τῶν ταινιῶν, ἵνα ἀναδήσω καὶ τὴν τούτου ταυτηνί τὴν θαυμαστὴν κεφαλήν, καὶ μή μοι μέμφηται κτλ.

Sauppe navrhl *ὦ Ἀγάθων*, což ovšem s obyčejným způsobem oslovení se shoduje. Ale myslím, že Hug dobře v poznámce praví: »*Ἀγάθων* ohne *ὦ*: dringende Aufforderung; zu 172 A«. Poznámka Hugova k 172 A *Ἀπολλόδωρε* jest velmi poučná. Také 213 C jest rukopisné podání *Ἀγάθων*, kdež Bekker, Stallbaum dle nepatrného rukopisu Par. F. *ὦ Ἀγάθων* vydali. Stallbaum v kritické poznámce k 213 C praví: »Habet enim haec compellatio quandam affectus significationem, ut *ὦ* vix recte abesse videatur.« Ale toto tvrzení jest mylné; právě naopak má pouhý vokativ bez *ὦ* ráz čilejšího a důraznějšího oslovení.

T ἀναδήσω καί, B ἀναδησώμεθα, Hermann *ἀναδήσωμεν καί*. Schanz právem přijal v text *ἀναδήσω καί* dle *T*, kteréhožto rukopisu důležitost jsem již při četných příležitostech dokázal. Srv. na př. výborné a přesné čtení *T* 213 B *τουτί τί ἦν*, které všeobecně za pravé pokládáno jest a pokládáno býti musí, kdežto *B* a téměř všechny ostatní rukopisy mají *τοῦτ' εἰπεῖν*.

Symposion 213 E.

Ἐπειδὴ δὲ κατεκλίνη, εἰπεῖν· Εἶεν δή, ἄνδρες· δοκεῖτε γάρ μοι νήφειν· οὐκ ἐπιτρεπτέον οὖν ὑμῖν, ἀλλὰ ποτέον· ὡμολόγηται γὰρ ταῦθ' ἡμῖν· ἄρχοντα οὖν αἱροῦμαι τῆς πόσεως, ἕως ἂν ὑμεῖς ἱκανῶς πίητε, ἐμαυτόν. ἀλλὰ φερέτω Ἀγάθων, εἴ τι ἔστιν ἔκπωμα μέγα. μᾶλλον δὲ οὐδὲν δεῖ, ἀλλὰ φέρε, παῖ, φάναι, τὸν ψυκτῆρα ἐκεῖνον κτλ.

T οὐκ ἐπιτρεπτέον οὖν, B οὐκ ἐπιτρεπτέον. Winckelmann (v poznámce k Euthyd. 88) hájil *οὖν*. Já také zde přidržuji se autority rukopisu *T*.

BT φερέτω ἀγάθων. Poněvadž rozkaz tento (*φερέτω Ἀγάθων*) daný Agathonovi jest tak podivný, že ani podnapilostí Alkibiadovou nedá se vysvětliti a ospravedlniti, navrhl Cobet *φέρετ', ὦ Ἀγάθων*. Tato vazba vyskytuje se, jak známo, když rozkaz týká se sice více osob, avšak při tom

se hlavní osoba vokativem oslovuje, osoba to, které jsou ostatní oslovené osoby podřízeny a na jejímž svolení vyplnění onoho rozkazu záleží. Hom. *μ* 81 sl. *ἦ περ ἂν ὑμεῖς νῆα παρὰ γλαφυρὴν ἰθύνετε, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ.* Srv. hojné příklady v Kühnerově gramm. II [2], str. 75. Avšak vazba tato byla by zde příliš strojená a nepřirozená, poněvadž jedná se o věc, k jejímuž vykonání jeden otrok postačuje.

Vögelin snaží se rukopisné podání takto obhájiti: »sondern es schaffe der Wirt (was nichts als seine Schuldigkeit ist, die er schon längst hätte erfüllen sollen), ein grosses Trinkgefäss her, wenn er eins in Haus und Hof hat. Ganz passender Commandoton.« Hug tento výklad přijal. Avšak, jak již řečeno, nelze na to pomýšleti, že by Alkibiades byl Agathonovi, jenž vedle něho seděl, kázal, aby vstal a nějakou velikou nádobu přinesl. Aby taková směšná hrubost nevznikla, musili bychom vyložiti Alkibiadova slova v ten smysl, že Agathon má nařídit i, aby některý otrok takovou nádobu přinesl. A v tomto smyslu bezpochyby Vögelin a Hug slov »es schaffe der Wirt ein grosses Trinkgefäss her« užili. Ale já za nemožné pokládám, že by byl Platon v tomto smyslu užil *φερέτω Ἀγάθων* místo *κελευέτω Ἀγάθων προσφέρειν.*

Schanz vyloučil *Ἀγάθων.* Konjektura tato jest zcela vhodná. Dle této konjektury doplniti se musí k *φερέτω* příslušný podmět »nechť přinese větší nádobu ten, komu to přísluší«. Již u Homera *φ* 142 *οἰνοχοεύει* t. *ὁ οἰνοχόος.* Dále Her. II, 47 *ἐπεὰν θύσῃ* t. ten, komu to přísluší, obětovník, Xen. Anab. III, 4, 36 *ἐκήρυξε* tot. *ὁ κῆρυξ*, Xen. Anab. I, 2, 17 *ἐσάλπιγξε* t. *ὁ σαλπιγκτής.* Dem. 20, 27 *τὸν νόμον ὑμῖν αὐτὸν ἀναγνώσεται* t. *ὁ ἀναγνώστης.*

Ašak myslím, že ve shodě s tímto výkladem Schanzovým možno psáti *ἀλλὰ φερέτω, Ἀγάθων, εἴ τι ἔστιν ἔκπωμα μέγα*, a sice v tomto významu: »Ať nám, Agathone, někdo (t. ten, komu to přísluší) přinese velikou nádobu, je-li jaká zde«. Dle toho výkladu žádal Alkibiades Agathona, aby dal někomu příslušný rozkaz.

Symposion 214 A.

πρὸς μὲν Σωκράτη, ὦ ἄνδρες, τὸ σόφισμά μοι οὐδέν· ὁπόσον γὰρ ἂν κελεύσῃ τις, τοσοῦτον ἐκπιὼν οὐδὲν μᾶλλον μή ποτε μεθυσθῇ.

B **κελεύῃ**, *T* **κελεύσῃ**. Vydavatelé přijímají všichni čtení **κελεύῃ**. Avšak myslím, že by, kdyby v *B* bylo **κελεύσῃ**, všichni vydavatelé **κελεύσῃ** přijali. Možné jest totiž i **κελεύῃ** i **κελεύσῃ**. Ale důvěra, kterou kdo k rukopisu tomu neb onomu má, má vliv rozhodující na to, které čtení kdo zvolí. — Já za vhodnější pokládám **κελεύσῃ**; srv. aoristy **ἐκπιών**, **μεθυσθῇ**. Poněvadž pak dle zásadního svého stanoviska autoritu rukopisu *T* pokládám za velmi důležitou, a v nesčíslných případech za důležitější než autoritu rukopisu *B*, přidržuji se také zde čtení *T* **κελεύσῃ**.

Symposion 214 B.

καὶ γὰρ σύ, φάναι τὸν Ἐρυξίμαχον· ἀλλὰ τί ἦποιῶμεν; Ὅ τι ἂν σὺ κελεύῃς. δεῖ γάρ σοι πείθεσθαι·
ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

BT *πείθεσθαι*, Badham navrhl *πιθέσθαι*. Myslím že není zde ani nejmenší pochybnosti o správnosti čtení rukopisného *πείθεσθαι*. *Πείθεσθαι* = potřebí tebe poslušnu býti, kdežto *πιθέσθαι* = potřebí tebe poslechnouti. Avšak zde předcházející slova *ὅ τι ἂν σὺ κελεύῃς* rozhodně nasvědčují podání rukopisnému *πείθεσθαι*.

T *ἰητρός*, *B* *ἰατρός*. Velmi rozumně Stallbaum hájí *ἰητρός*, ačkoli jinak na čtení rukop. *B* klade velikou váhu. Nutné jest v tomto patrně doslovném citatu *ἰητρὸς*; tím však jest zároveň veliká důležitost rukopisu *T* dotvrzena.

Symposion 214 C.

Ἀλλά, φάναι, ὦ Ἐρυξίμαχε, τὸν Ἀλκιβιάδην, καλῶς μὲν λέγεις, μεθύοντα δὲ ἄνδρα παρὰ νηφόντων λόγους παραβάλλειν μὴ οὐκ ἐξ ἴσου ᾖ. καὶ ἅμα, ὦ μακάριε, πείθει τί σε Σωκράτης ὧν ἄρτι εἶπεν; ἢ οἶσθα ὅτι τοὐναντίον ἐστί πᾶν ἢ ὃ ἔλεγεν; οὗτος γάρ, ἐάν τινα ἐγὼ ἐπαινέσω τούτου παρόντος ἢ θεὸν ἢ ἄνθρωπον ἄλλον ἢ τοῦτον, οὐκ ἀφέξεταί μου τὼ χεῖρε.

Souvislost slov *ἀλλά, ὦ Ἐρυξίμαχε, καλῶς μὲν λέγεις* a souvislost vložené věty *φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην* jest zde nemilým způsobem přerušena. Nejprv *ἀλλά* kus přímé věty, pak kus vložené věty *φάναι*, pak zase kus přímé věty *ὦ Ἐρυξίμαχε*, pak opět druhý kus vložené věty *τὸν Ἀλκιβιάδην*, a teď teprv pokračování přímé věty. Já toto křižování za velmi nemilé a za nemožné pokládám, jako bych také *ἀλλά, ἔφη, ὦ Ἐρυξίμαχε, ὁ Ἀλκιβιάδης, καλῶς μὲν λέγεις* za nemožné pokládal.

Myslím, že sluší vyloučiti *ὦ Ἐρυξίμαχε* a čísti *ἀλλά, φάναι τὸν Ἀλκιβιάδην, καλῶς μὲν λέγεις*, anebo snad ještě s větší pravděpodobností *τὸν Ἀλκιβιάδην* a čísti *ἀλλά, φάναι, ὦ Ἐρυξίμαχε, καλῶς μὲν λέγεις*. Pravím o této druhé athetesi, že jest ještě pravděpodobnější, poněvadž toto *φάναι* mohlo snadno dáti podnět k vysvětlující poznámce *τὸν Ἀλκιβιάδην*, která se pak v text vloudila.

Že pouhé *φάναι* bez *τὸν Ἀλκιβιάδην* jest možné, dokazuje na příklad 194 C *οὐ μεντἂν καλῶς ποιοίην, φάναι, ὦ Ἀγάθων, περὶ σοῦ τι ἐγὼ ἄγροικον δοξάζων*, nebo 199 B *ἔτι τοίνυν, φάναι, ὦ Φαῖδρε, πάρες μοι Ἀγάθωνα*. Často vynechán jest akkusativ (logický podmět) v části 199 E a násl. Srv. 199 E *φάναι εἶναι*, pak *ὁμολογεῖν*, dále *πειρῶ δή, φάναι*, 200 A *πάνυ γε, φάναι*, pak *οὐκ ἔχων, ὡς τὸ εἰκός γε, φάναι* atd.

ὧν ἄρτι εἶπεν vztahuje se k tvrzení Sokratovu 213 C *ὡς ἐμοὶ ὁ τούτου ἔρως τοῦ ἀνθρώπου οὐ φαῦλον πρᾶγμα γέγονεν. ἀπ' ἐκείνου γὰρ τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ τούτου ἠράσθην, οὐκέτι ἔξεστίν μοι οὔτε προσβλέψαι οὔτε διαλεχθῆναι καλῷ οὐδ' ἑνί, ἢ οἵτοσὶ ζηλοτυπῶν με καὶ φθονῶν θαυμαστὰ ἐργάζεται καὶ λοιδορεῖταί τε καὶ τὼ χεῖρε μόγις ἀπέχεται.* Na to odpovídá Alkibiades důrazně, ale ovšem humoristicky, že Sokrates nemluvil pravdu a že opak toho jest pravdivý: *οὗτος* (důrazně) *γάρ . . . οὐκ ἀφέξεταί μου τὼ χεῖρε.*

Ale naskytuje se zde otázka, jak lze toto tvrzení Alkibiadovo srovnati s dalším jeho výkladem opravdově míněným, že Sokrates tělesnou krásou pohrdá a že odolá každé milostné nástraze. Viz »Dodatky«.

Symposion 215 B.

καί φημι αἰ ἐοικέναι αὐτὸν τῷ σατύρῳ τῷ Μαρσύᾳ. ὅτι μὲν οὖν τό γε εἶδος ὁμοῖος εἶ τούτοις, ὦ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς ὀήπου ἀμφισβητήσαις.

Já, co se týká básníků lyrických a tragických, uznávám, že původní vazba pouhého optativu (bez *ἄν*), ve významu možnosti, je-li rukopisným podáním dobře zaručena, může anebo leckde i má se hájiti. I u prosaiků starších, na př. u řečníka Antifonta, u Thukydida připustil bych tuto vazbu. Avšak netroufám si totéž tvrditi vzhledem k Platonovi. Pokládám rukopisné podání za chybné. Ale nepochopuji, proč vydavatelé nepřijímají konjekturu na snadě jsoucí, která v některých podřízených rukopisech se vyskytuje a kterou Bekker přijal *οὐδ' αὐτὸς ὀήπου ἀμφισβητήσεις*. Baiter navrhl *οὐδ' αὐτὸς ἄν που ἀμφισβητήσαις*, Sauppe *οὐδ' αὐτὸς ἂν ὀήπου ἀμφισβητήσαις*. Hug přijal v text konjekturu Baiterovu; v poznámce jeho nalézá se tisková chyba *οὐδ' αὐτὸς ἄν που ἀμφισβητήσεις* a odkaz na »kritischer Anhang«. Ale v tomto »kritickém přídavku« není žádné poznámky týkající se tohoto místa.

Symposion 215 C.

ἀλλ' οὐκ αὐλητής; πολύ γε θαυμασιώτερος ἐκείνου· ὁ μέν γε δι' ὀργάνων ἐκήλει τοὺς ἀνθρώπους τῇ ἀπὸ τοῦ στόματος δυνάμει, καὶ ἔτι νυνὶ ὃς ἂν τὰ ἐκείνου αὐλῇ. ἃ γὰρ Ὄλυμπος ηὔλει, Μαρσύου λέγω, τούτου διδάξαντος. τὰ οὖν ἐκείνου ἐάν τε ἀγαθὸς αὐλητὴς αὐλῇ ἐάν τε φαύλη αὐλητρίς, μόνα κατέχεσθαι ποιεῖ καὶ δηλοῖ τοὺς τῶν θεῶν τε καὶ τελετῶν δεομένους διὰ τὸ θεῖα εἶναι.

Skladatel rozmluvy Minos na základě tohoto místa podal 318 B tuto kompilaci: *ΣΩ. ἆρ' οὖν ὁ Μαρσύας λέγεται καὶ τὰ παιδικὰ αὐτοῦ Ὄλυμπος*

ὁ Φρύξ; ΕΤ. ἀληθῆ λέγεις. ΣΩ. τούτων δὴ καὶ τὰ αὐλήματα θειότατά ἐστι καὶ μόνα κινεῖ καὶ ἐκφαίνει τοὺς τῶν θεῶν ἐν χρείᾳ ὄντας· καὶ ἔτι καὶ νῦν μόνα λοιπά, ὡς θεῖα ὄντα. Tato kompilace jest aspoň tím užitečná, že jí potvrzení dochází čtení *μόνα (κατέχεσθαι ποιεῖ)* naproti konjektuře Orelliově *μόνους*, Winckelmannově *θείᾳ μοίρᾳ* nebo *θείᾳ μανίᾳ.**) Srv. o významu slova *μόνος* doklady od Stallbauma uvedené. Podobně v latině unus, unicus klade se o vynikající vlastnosti nebo činnosti osoby.

Místo *τῶν θεῶν* navrhuji *τῶν θείων*. Rukopisné podání *τῶν θεῶν τε καὶ τελετῶν δεομένους* nezdá se mi býti vhodným; neboť bohů (a jejich rady a pomoci) potřebují všichni lidé bez rozdílu. Kromě toho spojení *τῶν θεῶν τε καὶ τελετῶν* není vhodné, nýbrž *τελετῶν* předpokládá *τῶν θείων*. *Τὰ θεῖα* znamená zde bohoslužbu, obřady ku poctě bohů konané atd.

Podobná chyba rukopisná vyskytuje se také v Protagoru. 322 A, kdež musí se místo chybného rukopisného podání čísti *διὰ τὴν τοῦ θείου* (Codd. *θεοῦ*) *συγγένειαν*. Srv. můj výklad k Protagoru 322 A, kdež jsem také poukázal k Faidru 246 D.

* * *

τούτου διδάξαντος BT, Sommer navrhl *τοῦτον διδ.*, Voegelin *τοῦ τοῦτον διδ.*, Badham *τοῦ διδ.* Všechny tyto konjektury jsou možné, a jedná se jenom o to, která nejvíce pravděpodobna. Při tom ovšem připouštím, že také rukopisné *τούτου διδάξαντος = τούτου αὐτὸν (Ὄλυμπον) διδάξαντος* není nemožné. Ale předce souhlasím s míněním, že není pravdě podobno, že by byl Platon tuto poněkud drsnou vazbu zvolil.

Z konjektur posud navržených nejvíce se mi zamlouvá Badhamova *τοῦ διδάξαντος*, kterou také Usener, Schanz, Hug v text přijali.

Symposion 215 DE.

ἐγὼ γοῦν, ὦ ἄνδρες, εἰ μὴ ἔμελλον κομιδῇ δόξειν μεθύειν, εἶπον ὀμόσας ἂν ὑμῖν, οἷα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων καὶ πάσχω ἔτι καὶ νυνί· ὅταν γὰρ ἀκούω, πολύ μοι μᾶλλον ἢ τῶν κορυβαντιώντων ἥ τε καρδία πηδᾷ καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου.

B ὑπὸ τῶν λόγων τούτου, T ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου. Schanz konjekturu *ὑπὸ τῶν τούτου λόγων* navrhl Novae Comm. Pl. p. 89, avšak ve vydání svém přijal v text čtení *T ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου*. Usener čte *ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων*. Voegelin vyloučil *ὑπὸ τῶν λόγων*

*) V Minou vyskytuje se na tomto místě ještě jednou *μόνα*, totiž ve slovech *καὶ ἔτι καὶ νῦν μόνα λοιπά*. Avšak z toho nesmí se souditi, že v Platonově Symposiu podobná věta se nalezala. Tento přídavek učinil kompilator na základě slov *καὶ ἔτι νυνί, ὃς ἂν τὰ ἐκείνου αὐλῇ.*

τούτου, což jest v *B*, v čemž Hug s ním souhlasí.*) Také mně zdá se přídavek ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου po předcházejících slovech ὑπὸ τῶν τούτου λόγων a po vzletných slovech (nach dem hoch gehobenen — Voegelin) ἥ τε καρδία πηδᾷ καὶ δάκρυα ἐκχεῖται velmi mdlým a prosaickým a schvaluji athetesi Voegelinovu. Ale myslím, že k slovům ὅταν γὰρ ἀκούω, která se mi zdají býti nedostatečnými, musí se přidati označení osoby Sokratovy, a že se musí čísti ὅταν γὰρ τούτου ἀκούω. Srv. Περικλέους δὲ ἀκούων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ῥητόρων. Myslím, že tato protiva τούτου a Περικλέους καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ῥητόρων jest zde nutná.

Symposion 216 A.

βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα οἴχομαι φεύγων, ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ καταγηράσω.

Na první pohled zamlouvá se Abreschova konjektura βύων (místo βίᾳ). Na podporu této konjektury, kterou Jahn, Usener schválili, uvádí se Hesychiova glossa βύων τὰ ὦτα: ἐπιφράττων, která však může odjinud býti vzata. Nutným důsledkem této konjektury bylo by vyloučení slova ἐπισχόμενος, což Jahn skutečně provedl.

Avšak proti konjektuře βύων svědčí nevhodný slovosled, který tím vzniká. Nejprv βύων οὖν, ale souvislost těchto slov s τὰ ὦτα jest přerušena, a následuje kus srovnání ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων, pak teprv τὰ ὦτα, a na to konečně teprv οἴχομαι φεύγων, což se slovy ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων souvisí. Platon by zajisté byl napsal βύων οὖν τὰ ὦτα ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων οἴχομαι φεύγων.

Tvrzení, že rukopisné βίᾳ neposkytuje zde dobrého smyslu, jest nesprávné a velmi podivné. Již Rückert dobře vyložil smysl: invitus mihique ipsi vim inferens aufugio. Řeči Sokratovy jsou okouzlující, a Alkibiades rád by jim stále naslouchal, kdyby neměl té obavy, kterou naznačuje slovy ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ καταγηράσω, o čemž Hug praví »für den thatenlustigen und ruhmsüchtigen Alkibiades ein schrecklicher Gedanke.« Alkibiades porovnává okouzlující řeči s čarovným zpěvem Seiren, a z toho jest zřejmo, že by rád naslouchal těmto řečem, a že tedy nerad a násilně (βίᾳ) nutí se k útěku.

Symposion 216 D.

ὁρᾶτε γὰρ ὅτι Σωκράτης ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν καὶ ἀεὶ περὶ τούτους ἐστὶν καὶ ἐκπέπληκται καὶ αὖ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐκ οἶδεν, ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. τοῦτο οὐ σιληνῷδες;

*) Hug správně podotýká, že Voegelin vyloučil všechna tato slova, a ne pouze τούτου, jak Usener nedopatřením tvrdil.

Aby slova *καὶ αὖ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐκ οἶδεν* v tomto kontextu nějaký smysl měla, musili bychom je vyložiti v ten smysl, že Sokrates jednak *ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν*, ale že jindy zase tuto svou milostnou touhu popírá a nic o ní nechce věděti. Avšak takovou myšlénku by byl musil Platon lépe a jasněji naznačiti. A kromě toho bylo by toto tvrzení nesprávné, neboť Sokrates vždycky se tvářil, jako by krása tělesná mocně a neodolatelně naň působila. Že Sokrates ve skutečnosti krásou tělesnou pohrdá a nechce chtíčům smyslným hověti, to poznal Alkibiades v soukromém svém poměru, a to vykládá později jako něco nového a překvapujícího; ale na tomto místě nemohlo to býti již napřed naznačeno, poněvadž zde jest jenom řeč o tom *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ*, t. j. jak se Sokrates ve svém obcování s krásnými mladíky tváří.

Bylo tedy zde také pomýšleno na známou a charakteristickou vlastnost Sokratovu, že Sokrates nevědomost svou hlásal a se tvářil, že ničeho neví kromě toho, že ničeho neví. Srv. Rettigův výklad a jeho tvrzení, že prý tato charakteristická vlastnost nemohla zde býti mlčením pominuta, a že prý slova *εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ* (216 E) k této ironicky předstírané nevědomosti Sokratově poukazují. — Ale kontextem tento výklad se nepotvrzuje. Slova *τοῦτο οὐ σιληνῶδες* poukazují jenom k smyslné náruživosti a chlípnosti, která u Silenů byla známa. Taktéž další slova *πόσης οἴεσθε γέμει σωφροσύνης* jenom této stránky se týkají; neboť *σωφροσύνη* jest zde protivou smyslné náruživosti. Rovněž tak tvrzení Alkibiadovo, že Sokrates krásou, bohatstvím a všelikou jinou předností od lidí velebenou pohrdá, nemá pranic činiti s onou od Sokrata předstíranou nevědomostí. A pak vykládá Alkibiades obšírně, jaké nástrahy milostné činil Sokratovi a jak se nezdařily. Nikde se tedy nebéře žádný ohled na ono Sokratovo ironické zakrývání svého vědění a na předstírání své nevědomosti.

Poněvadž žádný uspokojující výklad těchto slov není možný, bylo pomýšleno na kritické prostředky. Sommer navrhl *καὶ αὖ ἀγνοεῖτε πάντα καὶ οὐδεὶς οἶδεν.* Konjektura to zhola nemožná. Jahn slova *καὶ — οἶδεν* vyloučil. A tato athetese, kterou novější vydavatelé schvalují, jest ovšem velmi pozoruhodna. Podrží-li se slova *καὶ αὖ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν* v textu, a vyloží-li se o známém způsobě Sokratově, že nevědomost svou hlásal, musila by slova *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ* vztahovati se k této od Sokrata hlásané a předstírané nevědomosti. Ale tomu odporují zřejmě slova následující *ἔνδοθεν δὲ ἀνοιχθεὶς πόσης οἴεσθε γέμει . . . σωφροσύνης;* Jest zde protiva mezi *ἔξωθεν περιβέβληται* a *ἔνδοθεν ἀνοιχθεὶς γέμει. Ἔξωθεν* pak souhlasí se slovem *σχῆμα*. Bylo by zde tedy řečeno: »Sokrates, jak jeho vnější podoba okazuje, ničeho neví, nemá vědomosti a moudrosti; ale vnitř pln jest . . .« Tu bychom očekávali »moudrosti«, *σοφίας*; ale místo *σοφίας* následuje *σωφροσύνης*, kteréž slovo v tomto kontextu zajisté musí znamenati zdrželivost a krocení smy-

slné náruživostí. Tento odpor myšlének dokazuje, že slova od Jahna vyloučená skutečně zde jsou nemožná.

Ale upozorňuji na to, že by při přemístění tato slova mohla býti zachována, a sice kdyby se položila 216 E po *διατελεῖ*, při čemž by ovšem musilo se čísti dle rukopisu *T* *καὶ* a ne dle rukopisu *B* *καὶ αὖ*.*) Slova *εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ καὶ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν* poskytovala by dobrého smyslu. Slova *καὶ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν* by ovšem zde byla řečena se stanoviska Sokratova, tedy = *καὶ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν, ὡς λέγει* nebo *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ*, abych opakoval dřívější slova Alkibiadova. Slova *καὶ ἀγνοεῖ — οἶδεν* by tedy obsahovala vysvětlení slov *εἰρωνευόμενος καὶ παίζων*. Slova pak *τὰ ἐντὸς ἀγάλματα* a další slova *ἔδοξεν οὕτω θεῖα καὶ χρυσᾶ εἶναι καὶ πάγκαλα καὶ θαυμαστά* vztahují se ke krásným a znamenitým výkladům, které Sokrates pronášel, když vážně mluvil *(σπουδάσαντος)* a upustil od svého obvyklého a lidi ve zmatek uvádějícího *εἰρωνεύεσθαι*.

Symposion 216 DE.

ὁρᾶτε γὰρ ὅτι Σωκράτης ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν . . . ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. τοῦτο οὐ σιληνῶδες; σφόδρα γε. τοῦτο γὰρ οὕτος ἔξωθεν περιβέβληται, ὥσπερ ὁ ἐγλυμμένος σιληνός· ἔνδοθεν δὲ ἀνοιχθεὶς πόσης οἴεσθε γέμει, ὦ ἄνδρες συμπόται, σωφροσύνης; ἴστε ὅτι οὔτ' εἴ τις καλός ἐστι μέλει αὐτῷ οὐδέν, ἀλλὰ καταφρονεῖ τοσοῦτον ὅσον οὐδ' ἂν εἷς οἰηθείη, οὔτ' εἴ τις πλούσιος, οὔτ' εἰ ἄλλην τινὰ τιμὴν ἔχων τῶν ὑπὸ πλήθους μακαριζομένων· ἡγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι, λέγω ὑμῖν, εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ.

V rukopisech *BT* jest *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο οὐ σιληνῶδες*. Schleiermacher a Stallbaum podali interpunkci správnou *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. τοῦτο οὐ σιληνῶδες; σφόδρα γε.* Bernhardy (Wiss. Syntax 285) navrhl *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο· οὐ σειληνῶδες;* Ast: *πῶς τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο οὐ σειληνῶδες;* Poněvadž rukopisné podání *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο οὐ σιληνῶδες* nemůže tvořiti jednu větu, navrhl Usener a přijal v text *ἢ τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοῦτο οὐ σιληνῶδες;* Hug mylně o Usenerově konjektuře praví, že Usener *ὡς* proměnil v disjunktivnou tázací částici *ἤ*. Ale Usener čte *ἦ*, ne *ἤ*. Avšak ani *ἦ* není možné, ani *ἤ*. Při konjektuře Usenerově musil by býti slovosled: *ἦ οὐ τοῦτο σιληνῶδες;* částice *ἤ* (= lat. an, české či) byla by zhola nemožná.

Jak jsem již svrchu naznačil, pokládám interpunkci Schleiermacherovu za správnou. Při této interpunkci vedou nás hned slova *ὡς τὸ σχῆμα*

*) Je li návrh, jejž zde podávám, správný, bylo by i toto místo — aspoň částečně — dokladem toho, co opět a opět tvrdím, že autorita rukopisu *T* často jest větší než rukopisu *B*.

(slovo to musí s důrazným přízvukem vysloveno býti) *αὐτοῦ* k tomu, abychom pomýšleli na protivu »ale ve skutečnosti (opp. *τὸ σχῆμα*) jest tomu jinak.« Slova *ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ* vysvětlena jsou slovy *τοῦτο γὰρ οὗτος ἔξωθεν περιβέβληται*; neboť *σχῆμα* vztahuje se k zevnější podobě. Naproti tomu pak položeno *ἔνδοθεν δὲ ἀνοιχθείς*.

Výraz *σιληνῶδες* musíme vysvětliti o soškách Silenů, tedy: »není-liž pak to právě tak jako u sošek Silenů?,« ne »není-liž to dle způsobu Silenů?« K tomuto výkladu nuceni jsme spojkou odůvodňovací *γάρ* (*τοῦτο γάρ*) a celou větou *τοῦτο γὰρ οὗτος ἔξωθεν περιβέβληται, ὥσπερ ὁ γεγλυμμένος σιληνός*. Srv. 215 AB *φημὶ γὰρ δὴ ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τοῖς σιληνοῖς τούτοις τοῖς ἐν τοῖς ἑρμογλυφείοις καθημένοις*.

Řeč Alkibiadova jest od Platona velmi pečlivě a důmyslně vypracována. To jeví se i v podrobnostech zdánlivě nepatrných. Zajímavo jest na př., že Alkibiades zde účastníky symposia oslovuje *ὦ ἄνδρες συμπόται*, ale později (219 C) užívá vtipného oslovení *ὦ ἄνδρες δικασταί*, což odůvodněno větou *δικασταὶ γάρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας*.

* * *

Rukopisné podání *ἡγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἀξία καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι* nezdá se mi býti správným, a již Heusde uznal závadnost a navrhl *τιμάς* místo *ἡμᾶς*. Skutečně jest zde výrok *καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι* nápadný, poněvadž hyperbolické takové a nezdvořilé tvrzení tímto kontextem není odůvodněno. Ale Heusdeova konjektura *τιμάς* není zdařilá, poněvadž každý cítí, že by musilo býti řečeno v tom významu, jejž Heusde měl na mysli, *ταύτας τὰς τιμάς*.

Já myslím, že vyloučením slova *ἡμᾶς* místo toto způsobem pravděpodobným by bylo opraveno. Slova *ἡγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ οὐδὲν εἶναι* jsou sice pleonastická, ale takový pleonasmus není neobvyklý.

Kdyby tato konjektura nedošla schválení, navrhl bych, aby buďto slova *καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι* byla vyloučena, nebo aby se čtlo *ἡμῖν* místo *ἡμᾶς*.

* * *

Schanz: »*ἵνα λέγω ὑμῖν* scripsi: *λέγω ὑμῖν BT*, cf. Madvig advers. I. 397, om. Vindob. 21, *λέγων· ὦ ’φήμεροι* Winckelmann Hipp. I praef. VII, *λέγων μὲν οὔ* Hermann, *ἡγούμενος* Badham praef. IX (*ἀλλ’ ἐρῶ ὑμῖν· εἰρωνευόμενός τε καὶ παίζων* Usener).

Jest to místo velmi nesnadné, a pochybuji vůbec, že při nedostatečném rukopisném podání možno, nějakou pravděpodobnou emendaci navrhnouti; neboť konjektury takové, jako jest Winckelmannova, Hermannova, Badhamova, Usenerova, nemohou býti za návrhy pravděpodobné pokládány. Také Hug vyslovil se o těchto návrzích v ten smysl, že jsou to návrhy nezdařilé (verunglückt sind die Emendationsvorschläge atd.). Poměrně

nejlepší jest návrh Schanzův *ἵνα λέγω ὑμῖν*, jak také Hug soudil; ale za pravděpodobný nelze ani tento návrh pokládati. — Hug v »Kritischer Anhang« hájí zde rukopisné podání: »Die Annahme einer solchen Parenthese wie *λέγω ὑμῖν* ist in der Rede des Alkibiades nicht zu kühn; man vgl. auch noch 220 A *οὐκ ἐθέλων*«. V kommentáři pak praví Hug: »*λέγω ὑμῖν* fassen wir mit Rückert und Madvig als Parenthese = lasst's Euch gesagt sein, merkt's Euch«; wenn er euch schön thut, ist's ihm doch nicht Ernst damit«. Rettig, jenž též hájí *λέγω ὑμῖν*, uvádí co parallelu 222 B *ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων*, což však jest zcela rozdílné. Jest ovšem s podivením, že slova *λέγω ὑμῖν* téměř ve všech rukopisech, a zvláště v rukopisech nejlepších, se nalezají, a snad text rukopisu Vind. 21, v kterém slova ta scházejí, zakládá se jenom na konjektuře, ale předce se mi zdá, že slova ta nepřipouštějí žádného pravděpodobného výkladu a také žádné pravděpodobné opravy, i myslím, že se musí vyloučiti. Snad přidána byla od téhož interpolatora, jenž dle mého mínění také *ἡμᾶς* ve slovech *καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι* přidal. — Jaké obtíže *λέγω ὑμῖν* působí, jest zřejmo z Ficinova nepřirozeného překladu: »sed ea cuncta supra quam existimari potest, longe spernit ac pro nihilo ducit; quocirca nullius nos esse apud eum vobis assero; fingit tamen ironicus aliter.« Ficinus, aby slova *λέγω ὑμῖν* nějaký smysl měla, spojil je se slovy *καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι*, ale přidal sám ze svého apud eum = dle jeho úsudku.

Symposion 216 E—217 A.

σπουδάσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνοιχθέντος οὐκ οἶδα εἴ τις ἑώρακε τὰ ἐντὸς ἀγάλματα· ἀλλ' ἐγὼ ἤδη ποτ' εἶδον, καί μοι ἔδοξεν οὕτω θεῖα καὶ χρυσᾶ εἶναι καὶ πάγκαλα καὶ θαυμαστά, ὥστε ποιητέον εἶναι ἐν βραχεῖ ὅ τι κελεύοι Σωκράτης.

B καὶ ἐμοί, T καί μοι. Hirschig navrhl *κἀμοί*, což přijal v text Schanz, Hug a j. Správné čtení jest *καί μοι*. Že Alkibiades po slovech *οὐκ οἶδα εἴ τις ἑώρακε τὰ ἐντὸς ἀγάλματα* praví *ἀλλ' ἐγὼ ἤδη ποτ' εἶδον*, jest přirozeno a pochopitelno; neboť Alkibiades naznačuje zde protivu: »jiní neviděli *τὰ ἐντὸς ἀγάλματα*, ale já jsem je již jednou uzřel«. Avšak když již tato protiva naznačena, nemůže následovati *καὶ ἐμοί* (aneb *κἀμοί*, což jest totéž), poněvadž by toto *ἐμοί* zase znamenalo protivu, ovšem nevyjádřenou výslovně, ale předce srozumitelně naznačenou, že jiným nezdála se tato *ἀγάλματα* býti tak božskými a krásnými jako jemu. Avšak slova Alkibiadova *οὐκ οἶδα εἴ τις ἑώρακε* znamenají, že Alkibiadas pochybuje, že někdo kromě něho viděl tato *ἀγάλματα*, a proto nemohl Alkibiades říci, že jiným nezdála se tato *ἀγάλματα* býti tak božskými jako jemu, poněvadž by tím bylo řečeno, že také jiní sice tato *ἀγάλματα* viděli, ale že si jich tak nevážili jako on. Jest tedy zcela správné enklitické

καί μοι, poněvadž tím se nenaznačuje protiva. Výborně shoduje se zde čeština s řečtinou. Také my musíme v tomto kontextu říci »ale já jsem již jednou uzřel, a zdála se mi (= *μοὶ*) býti tak božskými a krásnými« atd., a nebylo by přesné »a mně se zdála býti tak božskými a krásnými«.*) — Nejjasněji snad dokáži správnost čtení *καί μοι*, položím-li místo *δοκεῖ μοι* výraz jiný, na př. *ἡγοῦμαι*. Zdali pak by někdo schválil *ἀλλ' ἐγὼ ἤδη ποτ' εἶδον καὶ ἐγὼ* (nebo *κἀγὼ*) *ἡγησάμην οὕτω θεῖα εἶναι*? Myslím, že každý přisvědčí tomu, že v tomto případě by musilo býti *καὶ ἡγησάμην* (bez *ἐγώ*).

V takovýchto věcech bývá podání rukopisné ovšem nejisté a nespolehlivé, ale předce jest zajímavo, že i v tomto případě rukopis *T*, k jehožto důležitosti často v těchto svých příspěvcích poukazuji, má čtení správné.

* * *

Velmi o tom pochybuji, že místo rukopisného *ἐν βραχεῖ* jest správná Cobetova konjektura *ἔμβραχυ*, kterou přijali Usener, Schanz, Hug. Myslím, že v těchto věcech má se dbáti rukopisného podání. Z toho, že na několika místech u Platona v rukopisném podání *ἔμβραχυ* se vyskytuje, nejde, že bychom všude, kde rukopisným podáním *ἐν βραχεῖ* jest zaručeno, měli toto podání zavrhnouti a *ἔμβραχυ* v text přijmouti.

ὅτι κελεύοι Σωκράτης BT, *ὅ τι ἂν* Sauppe navrhl. Úplně schvaluji, že Usener nepřijal konjekturu Sauppeovu *ὅ τι ἂν κελεύοι* od Jahna schválenou, nýbrž že se zase navrátil ke čtení rukopisnému a zcela správnému *ὅ τι κελεύοι*. Také Schanz a Hug právem podrželi rukopisné *ὅ τι κελεύοι*.**) Tato vazba rovná se vazbě *εἴ τι κελεύοι*, která naznačuje opakování. Srv. Thuk. VII. 29 *πάντας ἐξῆς, ὅτῳ ἐντύχοιεν* (= *εἴ τινι ἐντύχοιεν*), *καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας ἔκτεινον*. Tato vazba již za nejstarší doby často se vyskytuje, jako Hom. *B* 188 násl. *ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη* (= *εἴ τινα κιχείη* anebo *ὁπότε τινά κιχείη*), *τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς*. *M* 269 *νείκεον, ὅντινα πάγχυ μάχης μεθιέντα ἴδοιεν*.

Symposion 217 A.

ταῦτ' οὖν διανοηθείς, πρὸ τοῦ οὐκ εἰωθὼς ἄνευ ἀκολούθου μόνος μετ' αὐτοῦ γίγνεσθαι, τότε ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον μόνος συνεγιγνόμην.

---

*) Jest to, jak jsem ve svých »Badáních v oboru skladby« na str. 5 násl. vyložil, velmi zajímavá a důležitá shoda mezi řečtinou a češtinou, že při zájmenech osobných 1. a 2. osoby činí se rozdíl mezi tvary důraznějšími a slabšími (enklitickými); *ἐμοί* — mně, *μοί* = mi, *ἐμέ* = mne, *μέ* = mě, *σοί* = tobě, *σόι* = ti, *σέ* = tebe, *σὲ* = tě.

**) Při této příležitosti podotýkám, že se sice přidržuji běžného rozlišování spojky *ὅτι* a zájmena *ὅ τι*, poněvadž tu vládne usus tyrannus, ale není ani nejmenší pochybnosti, že by se mělo správně i zájmeno vždycky psáti *ὅτι*. Řekové zajisté *ὅτι* i tu, kde jest ještě zájmenem, vyslovovali *ὅτι*, a ne *ὅ τι*. Jest to tedy pouhé grafické rozlišování, které nemá žádné ceny.

Bez náležité rozvahy navrhl Hirschig vyloučení prvního *μόνος*, poněvadž prý *ἄνευ ἀκολούθου* postačuje. Ale kdybychom chtěli všude v Platonových rozmluvách to, co není nutné, vyloučiti, vzrostl by počet athetesí úžasným způsobem. Zde jest správnost rukopisného *μόνος* dokázána parallelismem patrně úmyslným, který neměl Hirschig přehlédnouti. Neboť *τότε — πρὸ τοῦ | ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον = ἄνευ ἀκολούθου | μόνος = μόνος | συνεγιγνόμην = μετ' αὐτοῦ γίγνεσθαι.* Proto se divím, že Jahn-Usener a Hug athetesi Hirschigovu schválili a první *μόνος* v textu vyloučili. Týmž právem, anebo lépe řečeno týmž neprávem, mohlo by se také vyloučení druhého *μόνος* navrhnouti, poněvadž také *ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον* samo o sobě postačuje. Jak velikou měrou Platon v pleonasmech si libuje, toho doklad shledáváme hned na to 217 B; slova *συνεγιγνόμην γὰρ μόνος μόνῳ* jsou opakováním toho, co dříve již řečeno, a nejsou zajisté nutná, poněvadž Alkibiades již 217 A pravil *τότε ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον μόνος συνεγιγνόμην.*

Symposion 217 B.

συνεγιγνόμην γάρ, ὦ ἄνδρες, μόνος μόνῳ, καὶ ᾠμην αὐτίκα διαλέξεσθαι αὐτόν μοι ἅπερ ἂν ἐραστὴς παιδικοῖς ἐν ἐρημίᾳ διαλεχθείη, καὶ ἔχαιρον. τούτων δ' οὐ μάλα ἐγίγνετο οὐδέν, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθει διαλεχθεὶς ἄν μοι καὶ συνημερεύσας ᾤχετο ἀπιών· μετὰ ταῦτα συγγυμνάζεσθαι προὐκαλούμην αὐτόν, καὶ συνεγυμναζόμην, ὡς τι ἐνταῦθα περανῶν.

Sauppe navrhl místo *διαλεχθεὶς ἄν* čtení *διαλεχθεὶς δή*, Hommel *ἂν* vyloučil, Wolf navrhl *αὖ* místo *ἄν*, Ast *ἅττα*, Rettig *ἄλλα*. Všechny ty konjektury jsou zbytečné; neboť již Stallbaum správně vyložil nejlepší rukopisné podání v ten smysl, že *ἄν* patří k *ᾤχετο*, a že výraz ten znamená »solebat identidem discedere«. Jakožto doklady této vazby, která znamená opakování, srv. Plat. Apol. 22 B *ἀναλαμβάνων οὖν τὰ ποιήματα διηρώτων ἂν αὐτούς, τί λέγοιεν.* Xen. Mem. IV, 6, 13 *εἰ δέ τις αὐτῷ περί του ἀντιλέγοι, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἂν πάντα τὸν λόγον.*

Že *ᾤχετο ἀπιών* nenaznačuje zde to, co jenom jednoho dne se stalo, nýbrž častěji, to dokazuje imperfektum *συνεγιγνόμην γάρ*, dále *τούτων δ' οὐ μάλα ἐγίγνετο οὐδέν.* — Vůbec vypravuje Alkibiades, že každý z rozličných těch pokusů, které činil, byl opakován. O druhém pokuse (*συγγυμνάζεσθαι*) praví *συνεγυμνάζετο οὖν μοι καὶ προσεπάλαιε πολλάκις οὐδενὸς παρόντος.* A také třetí pokus (*προκαλοῦμαι αὐτὸν πρὸς τὸ δεῖπνον*) se opakoval; srv. 217 D *ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο τὸ πρῶτον, δειπνήσας ἀπιέναι ἐβούλετο. καὶ τότε μὲν αἰσχυνόμενος ἀφῆκα αὐτόν· αὖθις δ' ἐπιβουλεύσας κτλ.*

Slova *καὶ συνεγυμναζόμην* vyloučili Jahn a Sauppe, a Usener tuto athetesi podržel; také Hug schválil athetesi těch slov. Také zde ovšem musí býti přiznáno, že slova ta nejsou nutná, ba já neváhám říci, že by

Platon lépe byl učinil, kdyby těch slov nebyl užil; ale nemožná nejsou, a kritikové nejsou oprávněni, text Platonův dle této zásady »co jest lepší?« upravovati. Já myslím, že Platon úmyslně vzhledem k slovům předcházejícím *συνεγιγνόμην γάρ* položil také zde souměrně *καὶ συνεγυμναζόμην*.

Symposion 217 C.

ἐπειδὴ δὲ οὐδαμῇ ταύτῃ ἤνυτον, ἔδοξέ μοι ἐπιθετέον εἶναι τῷ ἀνδρὶ κατὰ τὸ καρτερὸν καὶ οὐκ ἀνετέον, ἐπειδήπερ ἐνεκεχειρήκη, ἀλλ' ἰστέον ἤδη τί ἐστι τὸ πρᾶγμα.

Místo rukopisného podání *ἰστέον ἤδη τί ἐστι τὸ πρᾶγμα* navrhl Wyttenbach Bibl. crit. I, 1, 50 a III, 12, 12 *ἰτέον ἤδη ἐπὶ τὸ πρᾶγμα*. Stallbaum při hájení rukopisného podání tvrdil, že Wyttenbach mylně *ἰστέον* pojal ve smyslu sciendum est (*εἰδέναι*), a že prý *ἰστέον* někdy (interdum) patří k slovesu *ἰδεῖν* a znamená videndum est, explorandum est. Na důkaz toho uvedl Stallbaum Theait. 202 E.*) Ale mínění toto jest mylné. Nikdy, pokud z památek literárních nám zachovaných souditi lze, nepatří *ἰστέον* k *ἰδεῖν*, nýbrž vždycky a všude *ἰστέον* patří k slovesu *εἰδέναι*, jak již Buttmann tvrdil.

Není také a priori nikterak pravděpodobno, že by Řekové týž tvar *ἰστέον* byli v užívání rozlišovali a že tvaru toho obyčejně ve významu sciendum est (= *εἰδέναι χρή*) užívali, ale někdy také ve významu explorandum est (= *ἰδεῖν χρή* = *ἐξετάσαι χρή*). Dejme tomu, že skutečně kdysi za starší doby *ἰστέον* mohlo býti a bylo také tvarem slovesa *ἰδεῖν*, čehož theoretickou možnost nelze popírati,**) lze s druhé strany zajisté tvrditi, že v tomto zápase dvou významů (*ἰστέον* od *εἰδέναι* a *ἰστέον* od *ἰδεῖν*) převahy nabyl u Řeků pocit jazykový, že *ἰστέον* jest = *εἰδέναι χρή*. Vždyť Řekové měli před sebou jen jeden a týž tvar *ἰστέον* a nekonali žádných jazykozpytných studií.

Jisto však jest, že na našem místě *ἰστέον* nemůže míti významu scire, vědomost míti, t. j. význam perfekta absolutného *οἶδα*, nýbrž že v tomto kontextu znamená »zvěděti potřebí«; ale mnohými doklady lze dokázati, že rozličné tvary slovesa *οἶδα* v příslušném kontextu mohou míti význam »zvěděti, explorare«. Rovněž tak možno z latiny (scire), češtiny (věděti), němčiny (wissen) podobné doklady uvésti.

O tvarech homerských *εἴσομαι* a *εἰδήσω* nelze pochybovati, že mají význam »zvěděti«. Tak na př. Hom. A 545 násl. *Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους εἰδήσειν . . . ἀλλ' ὃν μέν κ' ἐπιεικὲς ἀκουέμεν, οὔ τις ἔπειτα οὔτε θεῶν πρότερος τόν γ' εἴσεται οὔτ' ἀνθρώπων* znamená *εἰδήσειν* = že zvíš, *οὔ τις . . . εἴσεται* = nezví nikdo. Hom. ξ 256

*) Mínění toto vyslovil první Heindorf k Theait. 202 E.

**) Ze slovesa *ἰδεῖν* zcela správně by bylo utvořeno *ἰστέον* (= *ἰδτέον*).

násl. *ἔνθα σέ φημι πάντων Φαιήκων εἰδησέμεν ὅσσοι ἄριστοι* musí *εἰδησέμεν* znamenati, »že zvíš, že seznáš, kteří z Faieků jsou nejlepší«. Rovněž tak Hom. *η* 327 *εἰδήσεις δὲ καὶ αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶν ὅσσον ἄρισται νῆες ἐμαὶ καὶ κοῦροι ἀναρρίπτειν ἅλα πηδῷ* znamená *εἰδήσεις* = zvíš.

Že konjektura Wyttenbachova nemůže býti schválena, o tom, jak myslím, není u vydavatelů nových (Jahn-Usener, Hug, Rettig) pochybnosti. Tito vydavatelé zaznamenávají sice konjekturu Wyttenbachovu, ale nikdo ji výslovně neschvaluje. Konjektura ta jest pravdě nepodobna, poněvadž vyžaduje nejenom změny *ἰστέον* v *ἰτέον*, kteráž změna by ovšem nebyla značná, nýbrž i další změny *ἐπὶ τὸ πρᾶγμα* místo *τί ἐστι τὸ πρᾶγμα*. Ale konjektura ta zdá se mi býti i nemožnou, poněvadž to, co slovy *ἀλλὰ ἰτέον ἤδη ἐπὶ τὸ πρᾶγμα* naznačeno, již dříve naznačeno; Alkibiades učinil zajisté vzhledem k Sokratovi již dříve rozličné pokusy; a není tedy možno, aby teprv nyní bylo řečeno *ἀλλ' ἰτέον ἤδη ἐπὶ τὸ πρᾶγμα*.

Co se překladu rukopisného podání *ἀλλ' ἰστέον ἤδη τί ἐστι τὸ πρᾶγμα* týká, nejlépe Schleiermacher význam slov naznačil »sondern endlich zu erfahren, woran ich wäre.«

Že v latině konjunktiv sciam v rozličných větách vedlejších, dále infinitiv scire v rozličných rčeních, pak imperativ a futurum a i jiné tvary slovesné někdy, a to dosti často, neznamená »vědomost míti, vědoucím býti«, nýbrž »vědomosti dojíti, vědoucím se státi, zvěděti«, jest známo, a záleží tento rozdíl úplně na kontextu. Na př. Ter. Phorm. V, 1, 38 nemo ex me scibit jest zřejmo, že to nemůže dle kontextu znamenati »nikdo nebude vědoucím ode mne,« nýbrž že to musí znamenati »nikdo nezví ode mne.«

Podobně Ter. Eun IV, 4, 59 ex hoc scibo, quid siet. Taktéž zřejmo jest, že ve formuli fac ut sciam znamená scire »zvěděti«. Cic. Att. XIII, 22 quid autem dubitarim, cum videro te, scies = zvíš. Cic. Sest. 38, 82 quoad scitum est Sestium vivere = až se zvědělo. Volo scire ex te (Pomponius u Non. 517, 28) znamená zajisté »chci od tebe zvěděti.« Liv. II, 11 scituros id hostes ratus; XXIII, 13 nihil facilius est scitu. Jsou to nejvíce tvary a vazby, jichžto význam vztahuje se k budoucnosti, a v takových případech velmi snadno a jakýmsi přirozeným způsobem místo významu »vědoucím býti« nastupuje význam »vědoucím se státi, zvěděti.«

Čeština má tu výhodu, že složeným slovesem zvím, zvěděti, dovím se, dověděti se naznačiti může aoristický moment, t. j. vstoupení děje ve skutečnost; vím = *οἶδα*, ale zvím, dovím se = *εἴσομαι*; věděti = *εἰδέναι*, ale zvěděti = *πυθέσθαι*, *γνῶναι*. Avšak předce se někdy v přiměřeném kontextu i jednoduché sloveso věděti vyskytuje ve významu zvěděti, na př. Alex. v noci dýmem věsť věděli (= zvěděli), a zvláště imperativ věz, vězte znamená leckdy dle kontextu to, co, přesněji výrazem poznej, seznej by se mohlo naznačiti, na př. Hus I, 111 protož věz z této řeči, že v tomto přikázánie něco jest ovšem mravné.

Proto také, poněvadž imperativ věz může tento aoristický význam míti, neužívá se imperativu zvěz, dověz se. Kott v slovníku V, str. 710 s. v. zvěděti v hojné sbírce příkladů jediný doklad imperativu uvádí, ale z řeči na Slovensku: Jak chceš s někým obcovať, zvěď nejprv, jaký je.

Symposion 217 D.

ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο τὸ πρῶτον, δειπνήσας ἀπιέναι ἠβούλετο. καὶ τότε μὲν αἰσχυνόμενος ἀφῆκα αὐτόν· αὖθις δὲ ἐπιβουλεύσας, ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκει, διελεγόμην πόρρω τῶν νυκτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἠβούλετο ἀπιέναι, σκηπτόμενος, ὅτι ὀψὲ εἴη, προσηνάγκασα αὐτὸν μένειν.

Bekker Anecd. 346, 22 *ἀεί . . . ἔστι δὲ ὅπου καὶ ἀντὶ τοῦ ἕως καὶ μέχρι. Πλάτων ἐν συμποσίῳ „ἐπειδὴ δεδειπνήκαμεν, διελεγόμην ἀεὶ πόρρω τῶν νυκτῶν.“*

Dle tohoto citatu navrhl Usener konjekturu *ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκειμεν*, kterou Schanz přijal a o které Hug v »Kritischer Anhang« praví: »*ἐδεδειπνήκειμεν* hat Usener trefflich aus dem Citat Bekk. Anecd. p. 346, 22 entnommen.« Ačkoli konjektura ta jest zajisté důmyslná, nepokládám ji předce za nutnou, ba ani ne za pravděpodobnou; *ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκει* shoduje se s *δειπνήσας ἀπιέναι ἐβούλετο* a se slovy *ἐν ᾧπερ ἐδείπνει* Námitka Hugova »denn bei der 1. Person *διελεγόμην* im Hauptsatze würde durch die Lesart unserer Handschriften und Ausgaben *ἐδεδειπνήκει* die Vorstellung erweckt, als ob Alkibiades nicht mitgegessen hätte« jest neplatná, poněvadž z kontextu (srv. *προκαλοῦμαι δὴ αὐτὸν πρὸς τὸ συνδειπνεῖν*) a z věci samé jde na jevo, že oba spolu jedli.

* * *

Kdežto svědectví grammatika nejmenovaného v Bekk. Anecd. 346, 22 *ἐπειδὴ δεδειπνήκαμεν* (na kterémž základě Usener navrhl konjekturu *ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκειμεν*) nepokládám za správné, schvaluji naproti tomu úplně citat téhož grammatika *διελεγόμην ἀεὶ πόρρω νυκτῶν*. V rukopisném podání *ἀεί* schází. Ale toto *ἀεί* jest zde tak vhodné a významné, že nelze pochybovati o tom, že jest to přesné čtení. Naznačuje se tím důrazně, že Alkibiades, když hovor vázl, pořád a pořád rozmluvu se Sokratem dále vésti se snažil. Hug uvádí *ἀεὶ ξυνεχῶς* z Plat. Nom. VII, 807 E. Ale nevhodný jest druhý od něho uvedený příklad Plat. Gorg. 486 A *τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας*, poněvadž zde *πόρρω φιλοσοφίας* souvisí a znamená = dále ve filosofii. Rettig porovnává *διαμπερὲς ἀεί, συνεχὲς ἀεί ἑκάστοτε ἀεί*. V kritickém vydání Rettig dobře praví: »Quod grammatici testimonium tanto gravius esse recte monuit Voegelinus, quod pro falsa voc. *ἀεί* significatione afferatur.« To jest skutečně závažné. Když totiž nejmenovaný grammatik praví, že někdy *ἀεί* místo *ἕως* a *μέχρι* se klade,

a když na doklad tohoto mylného mínění uvádí toto Platonovo místo, jest z toho patrno, že cituje věrně toto místo buď z rukopisu staršího, než jsou naše rukopisy, aneb z díla některého staršího grammatika. Máme tu tedy rukopisné svědectví stářím nad naše nejstarší rukopisy vynikající. A důležitost toho svědectví potvrzuje se vhodností a významností tohoto přídavku *ἀεί*.

Symposion 217 E – 218 A.

Ἔτι δὲ τὸ τοῦ δηχθέντος ὑπὸ τοῦ ἔχεως πάθος κἄμ᾽ ἔχει. φασὶ γάρ πού τινα τοῦτο παθόντα οὐκ ἐθέλειν λέγειν οἷον ἦν πλὴν τοῖς δεδηγμένοις, ὡς μόνοις γνωσομένοις τε καὶ συγγνωσομένοις, εἰ πᾶν ἐτόλμα δρᾶν τε καὶ λέγειν ὑπὸ τῆς ὀδύνης· ἐγὼ οὖν δεδηγμένος τε ὑπὸ ἀλγεινοτέρου καὶ τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἄν τις δηχθείη — τὴν καρδίαν ἢ ψυχὴν γὰρ ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι πληγείς τε καὶ δηχθεὶς κτλ.

Hug velmi dobře v poznámce praví. »Aus dem *γιγνώσκειν* geht das *συγγιγνώσκειν* hervor. Diese Stelle illustriert aufs schönste, wie *συγγιγνώσκειν* zu der Bedeutung ‚verzeihen' kommt«. Při čtení musí se zde s důrazným přízvukem vysloviti *συν*, tedy se musí čísti: *ὡς μόνοις γνωσομένοις τε καὶ συγγνωσομένοις*. Poněvadž totiž *γνωσομένοις* v obou výrazech jest totožné. musí se to, čím se oba výrazy liší, s důrazným přízvukem pronésti. *Συγγιγνώσκειν* jest = souhlasně s někým poznávati, smýšleti; a z toho významu vyvinul se přirozeně význam »promíjeti. odpouštěti, shovění míti« Velmi pěkná frase, kteráž se zde hodí, jest francouzská tout comprendre est tout pardonner.

Jak divné konjektury někdy od kritiků znamenitých byly navrženy, toho dokladem jest zde, že Stephanus místo *ἀλγεινοτέρου* navrhl *ἀλγεινοτάτου*, a sice vzhledem k tomu, že následuje *τὸ ἀλγεινότατον*. Ale celý kontext dokazuje, že *ἀλγεινοτέρου* jest správné čtení, poněvadž Alkibiades naznačil zde, že to uštknutí, jehož on zakusil, jest bolestnější, než když někdo uštknut jest od zmije (217 E *ἔτι δὲ τοῦ δηχθέντος ὑπὸ τοῦ ἔχεως πάθος κἄμ᾽ ἔχει*).*) Že pak Alkibiades praví *καὶ τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἄν τις δηχθείη*, to jest velmi pěkně řečeno na důkaz toho, že Sokratovo uštknutí řečmi jest zvláště bolestné, ale z toho nikterak nenásleduje, že by také před tím Platon byl napsal *ὑπὸ ἀλγεινοτάτου*. Naopak musím tvrditi, že by toto čtení, kdyby v rukopisech se nalezalo, musilo býti zavrženo, poněvadž jest zde zcela zřejmo, že Alkibiades porovnává uštknutí zmije s uštknutím řečí Sokratových.

* * *

Schanz: »*δηχθείη T* : *δειχθῇ B* | *τὴν καρδίαν γάρ* scholiastam secutus Usener: *τὴν καρδίαν ἢ ψυχὴν γάρ B, τὴν καρδίαν γὰρ ἢ ψυχὴν T, τὴν*

*) Srv. také 218 A *δηχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων, οἳ ἔχονται ἐχίδνης ἀγριώτερον.*

καρδίαν Christ«. Že ἢ ψυχήν jest pozdější interpolace, poznal Usener, veden jsa k tomu poznámkou schol. *B*: ὅτι τὴν καρδίαν ψυχὴν καλεῖ. Scholiasta měl tedy jenom τὴν καρδίαν před sebou a vyložil to slovem ψυχήν. Dobře praví Hug v kommentáři: »Alkibiades entschuldigt sich mit ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάζειν für den unphilosophischen Ausdruck καρδίαν, den er nach der bekannten Redeweise gebraucht hat; für den Ausdruck ψυχήν wäre eine solche Entschuldigung überflüssig.« Dokládám, že by po slovech τὴν καρδίαν ἢ ψυχήν výraz ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάζειν byl nejen zbytečný, nýbrž i nemístný, neboť co jiného mohlo býti míněno výrazem τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἄν τις δηχθείη než právě duše? A proto před slovy ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι nemůže býti řečeno ἢ ψυχήν. Myslím, že slova ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι vybízela k interpretaci; i byl poznamenán k těmto slovům výklad ἢ ψυχήν, a z této interpretace stala se interpolace.

Myslím však, že dle mínění Christova musí se i γάρ vyloučiti. Již kolísání rukopisné vzhledem k místu, na kterém γάρ položeno, činí tuto částici podezřelou; v *B* jest τὴν καρδίαν ἢ ψυχὴν γάρ, ale v *T* τὴν καρδίαν γὰρ ἢ ψυχήν. Kromě toho navrhuji však dále πληγεὶς δὲ (δὲ místo τὲ) καὶ δηχθεὶς κτλ. Tím by nabyla celá vazba tohoto místa značné změny a velikého zjednodušení a přiměřeného opravení. Znělo by totiž místo to takto:

ἐγὼ οὖν δεδηγμένος τε ὑπὸ ἀλγεινοτέρου καὶ τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἄν τις δηχθείη, τὴν καρδίαν ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι, πληγεὶς δὲ καὶ δηχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων, οἳ ἔχονται ἐχίδνης ἀγριώτερον, νέου ψυχῆς μὴ ἀφυοῦς ὅταν λάβωνται, καὶ ποιοῦσι δρᾶν τε καὶ λέγειν ὁτιοῦν, καὶ ὁρῶν αὖ Φαίδρους κτλ.

Ovšem také při této úpravě textu zbývá anakoluthon, které nemůže a nesmí býti odstraněno; místo λέξω ὑμῖν ἅπασιν přechází Alkibiades k vazbě změněné διὸ πάντες ἀκούσεσθε. Této vazby užil Alkibiades, jako by byl před tím řekl: ἐδεδήγμην τε ὑπὸ ἀλγεινοτέρου καὶ τὸ ἀλγεινότατον ὧν ἄν τις δηχθείη, τὴν καρδίαν ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι, ἐπλήγην δὲ καὶ ἐδήχθην ὑπὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων κτλ., ὁρῶ δὲ αὖ Φαίδρους κτλ. Po těch slovech by byla přesná vazba διὸ πάντες ἀκούσεσθε.

Při navržené úpravě textu naznačeny a rozlišeny jsou ty tři momenty, jež vedou Alkibiada k výroku διὸ πάντες ἀκούσεσθε, přesněji a jasněji, než se to podáním rukopisným děje. První moment naznačen slovy ἐγὼ οὖν δεδηγμένος — ὀνομάσαι, druhý slovy πληγεὶς δὲ καὶ δηχθεὶς — καὶ λέγειν ὁτιοῦν, třetí slovy καὶ ὁρῶν αὖ κτλ.

Částice γάρ po τὴν καρδίαν mate a ruší celou vazbu, která beztoho jest již sama o sobě nesnadná, způsobem nesnesitelným. Také τε κα nezdá se mi v tomto spojení πληγείς τε καὶ δηχθείς býti vhodným.

Symposion 218 C.

σὺ ἐμοὶ δοκεῖς, ἦν δ' ἐγώ, ἐμοῦ ἐραστὴς ἄξιος γεγονέναι μόνος, καί μοι φαίνει ὀκνεῖν μνησθῆναι πρός με· ἐγὼ δὲ οὕτωσὶ ἔχω· πάνυ ἀνόητον ἡγοῦμαι εἶναι σοὶ μὴ οὐ καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι καὶ εἴ τι ἄλλο ἢ τῆς οὐσίας

τῆς ἐμῆς δέοιο ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι πρεσβύτερον τοῦ ὡς ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι.

Tak vydavatelé obyčejně toto místo čtou dle rukopisného podání *ἔχω*, které v *B* a v několika jiných rukopisech se nalezá. První, jenž toto čtení v text přijal, byl Bekker. Před Bekkerem čtlo se *ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχων πάνυ ἀνόητον κτλ.* Čtení *ἔχων* nalezá se v *T*, a myslím, že i zde radno jest, tomuto rukopisu přednost dáti před *B*. Dva důvody tomu nasvědčují. Předně při tomto výkladě podržuje *οὕτως* svůj pravidelný význam vzpětného vztahu, a tento význam sluší hájiti, kde to vůbec možno, při čemž ovšem nepopírám, že jest předce několik míst, na kterých *οὗτος*, *οὕτως* poukazuje k tomu, co teprv následuje. Za druhé není pravděpodobno, že by *ἔχω*, kdyby od Platona pocházelo, bylo kdy se změnilo v *ἔχων*, poněvadž *ἔχω* zdá se býti velmi jasným a jednoduchým. Naproti tomu mohlo se státi, že vazbě *ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχων πάνυ ἀνόητον ἡγοῦμαι κτλ.* nebylo porozuměno, poněvadž při této vazbě *οὑτωσί* musí se vztahovati vzpět a zdá se, že v předcházejících slovech nic se nenalezá, k čemu by *οὑτωσί* se vztahovalo.*) Ale to jest ovšem jen zdánlivé; *οὑτωσὶ ἔχων* znamená »já takto se maje, jak se právě mám«; a tomuto »takto se maje, jak se právě mám« mohl Sokrates dle toho, co Alkibiades dříve vzhledem k němu již učinil a oč se pokusil, a dle toho, co mu Alkibiades dříve řekl, dobře porozuměti. Zvláště slova předcházející *σὺ ἐμοὶ δοκεῖς ἐμοῦ ἐραστὴς ἄξιος γεγονέναι μόνος* mají takový obsah a význam, že mohl Alkibiades k nim vzpět poukázati slovy *οὑτωσὶ ἔχων* = takto se maje, t. j. takto o tobě smýšleje.

Znamenají-li slova *ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν* totéž co *ἢ τῆς τῶν φίλων τῶν ἐμῶν*,**) mělo by se dle mého mínění čísti *τῆς φίλων τῶν ἐμῶν*. Ovšem vyskytuje se v řečtině dosti často tak zvaná figura personata, t. j. vazba, v které místo věcí náležející některé osobě klade se osoba;***) ale zde nepokládám po důrazném vytčení *τῆς οὐσίας τῆς ἐμῆς* takovou brachylogii *τῶν φίλων τῶν ἐμῶν*, která nemá toho důrazu jako *τῆς τῶν φίλων τῶν ἐμῶν*, za vhodnou.

*) Naproti tomu vazba *ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχω* jest velmi jednoduchá a srozumitelná; *οὑτωσί* by zde bylo = *ὧδε* n. *ὧδί*.

**) Tak vykládá tato slova na př. Rettig.

***) Tato vazba zakládá se na snaze po stručnosti. Tak na př. u Homera *P* 51 řečeno *κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι*, poněvadž vazba *κόμαι κόμαις Χαρίτων ὁμοῖαι* by byla svou rozvláčností nelibá. Ovšem jest výraz *κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι*, vezme-li se přísně v úvahu, nelogický; ale jazyk neštítí se této nelogičnosti a nepřesnosti, poněvadž *κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι* v doslovném významu jest nesmyslné a nikomu nemůže přijíti na mysl, rozuměti tomu výrazu doslovně = kadeře Charitám podobné. Hom. *Φ* 191 *κρείσσων δ' αὖτε Διὸς γενεὴ ποταμοῖο τέτυκται* (= *γενεῆς ποταμοῖο*). Her. II, 134 řečeno o králi Mykerinovi *πυραμίδα ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρός*, což Kühner Ausf. Gramm ² str. 847 vykládá *τῆς τοῦ πατρός* nebo *ἢ τὴν τοῦ πατρός*. Správněji má se však říci, že jest to brachylogicky řečeno místo úplného výrazu *πυραμίδα ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω ἢ ὁ πατὴρ ἀπελίπετο*. Vhodný jest k naznačení této vazby výraz, jehož někteří užívají, comparatio compendiaria.

Ale ovšem naskytuje se zde také druhý výklad, a ten se mi zdá býti správným. Hug k slovům *ἢ τῆς οὐσίας — ἢ τῶν φίλων* podotýká: »durch die letzteren kann man sich zu Einfluss und Ämtern emporschwingen.« Alkibiades nabízí se Sokratovi, že mu, kdyby v něčem potřeboval jeho přátel, bude k tomu nápomocen.

* * *

Nápadná jest vazba *ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι πρεσβύτερον τοῦ ὡς ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι.* O správnosti rukopisného podání nelze pochybovati, poněvadž se tato vazba u Platona dosti zhusta vyskytuje, a sice zvláště v Zákonech. Stallbaum ze Zákonů uvádí 6 dokladů, a sice V 731 B *θυμοειδῆ μὲν δὴ χρὴ πάντα ἄνδρα εἶναι, πρᾷον δὲ ὡς ὅ τι μάλιστα*, V 743 D *εἶεν δὲ οὐκ ἄν ποτε πολῖται φίλοι, ὅπου πολλαὶ μὲν δίκαι ἐν ἀλλήλοις εἶεν, πολλαὶ δὲ ἀδικίαι, ἀλλ' ὅπου ὡς ὅ τι σμικρότατα καὶ ὀλίγισται*, VI 758 A *οὕτω δὴ χρηστέον ἀναγκαίως μὲν τοῖν ἰσοτήτοιν ἀμφοῖν, ὡς δ' ὅ τι μάλιστα ἐπ' ὀλιγίστοις τῇ ἑτέρᾳ, τῇ τῆς τύχης δεομένῃ*, VI 759 C *δοκιμάζειν δὲ τὸν ἀεὶ λαγχάνοντα πρῶτον μὲν ὁλόκληρον καὶ γνήσιον, ἔπειτα ὡς ὅ τι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκήσεων*, VI 783 D *νύμφην χρὴ διανοεῖσθαι καὶ νυμφίον ὡς ὅ τι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει*, X 908 A *ὅπηπερ ἂν ἔρημός τε καὶ ὡς ὅ τι μάλιστα ἀγριώτατος ᾖ ὁ τόπος*. — Z Hermogena, Ailiana, Heliodora uvedli doklady této vazby Hoogeven a Zeune k Vigerovi cap. VIII, sect. 8, a pokusili se také o výklad. Já myslím, že musíme vazbu tuto pokládati za sloučení dvou vazeb jednoduchých, které tu možné jsou, totiž *ὡς βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι* a vazby *ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι*, ačkoli by se tento výklad snad mohl zdáti na první pohled jenom mechanickým. Ale uvážíme-li, že zajisté možno bylo říci *ὡς καὶ ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι*, spřátelíme se zajisté snáze s tím výkladem. Dvě vazby stejného významu, které by mohly býti spojeny spojkou *καί*, jsou zde asyndeticky vedle sebe položeny. Později pak Řekům dle citu jazykového obě tyto vazby splynuly v jeden celek, a nebyli si Řekové toho vědomi, jak celková vazba vznikla a co vlastně znamenala.

Symposion 218 D.

καὶ οὗτος ἀκούσας μάλα εἰρωνικῶς καὶ σφόδρα ἑαυτοῦ τε καὶ εἰωθότως ἔλεξεν.

Schanz: »*ἑαυτοῦ* ***BT***: *ἑαυτῷ* Vindob. 21.« Někteří vydavatelé starší (také Stallbaum) čtou dle několika podřízených rukopisů *καὶ σφόδρα ἑαυτῷ εἰωθότως*, což jest ještě pravděnepodobnější a nesnadnější než nejlepší rukopisné podání. *Σφόδρα ἑαυτοῦ* vykládá Hug = *τρόπῳ τῷ σφόδρα ἑαυτοῦ*, a dovolává se toho, že K. B. Hermann co příklad podobně drsné

vazby uvádí 205 E *τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰκεῖον καλεῖ καὶ ἑαυτοῦ*. Ale tato vazba (205 E) není ani přibližně tak drsná, nýbrž *ἑαυτοῦ* jest zde jednoduše = *ἑαυτοῦ ὄν* = *οἰκεῖον*.

Já souhlasím s emendací Herwerdenovou *σφόδρα πρὸς ἑαυτοῦ τε καὶ εἰωθότως*. Předložka *πρός* znamená někdy to, co se způsobem, s povahou osoby se shoduje; na př. Xen. Mem. II, 3, 15 *ἄτοπα λέγεις καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ* — haud quaquam tibi convenientia; Aisch. Agam. 578 *ἢ κάρτα πρὸς γυναικὸς αἵρεσθαι κέαρ*.

Vynechání předložky *πρός* snad způsobeno neobyčejnějším položením částice *τέ* po druhém slově. Příklady toho srv. v Kühnerově »Ausführl. Gramm.« [2], § 520, pozn. 5.

Symposion 218 DE.

ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, κινδυνεύεις τῷ ὄντι οὐ φαῦλος εἶναι, εἴπερ ἀληθῆ τυγχάνει ὄντα ἃ λέγεις περὶ ἐμοῦ, καί τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύναμις, δι' ἧς ἂν σὺ γένοιο ἀμείνων· ἀμήχανόν τοι κάλλος ὁρῴης ἂν ἐν ἐμοὶ καὶ τῆς παρὰ σοὶ εὐμορφίας πάμπολυ διαφέρον. εἰ δὴ καθορῶν αὐτὸ κοινώσασθαί τε μοι ἐπιχειρεῖς καὶ ἀλλάξασθαι κάλλος ἀντὶ κάλλους, οὐκ ὀλίγῳ μου πλεονεκτεῖν διανοεῖ, ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἀληθειαν καλῶν κτᾶσθαι ἐπιχειρεῖς καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς.

Tak píše a interpunguje toto místo Stallbaum (v III. vydání), Jahn-Usener, Schanz, Hug.*) Že místo toto není tak snadné, jak se Rettig a jiní vydavatelé domnívají, vychází na jevo z důkladné poznámky Rückertovy a také z toho fakta, že Stallbaum v každém ze svých tří vydání **) jiné mínění o tomto místě pronesl.

Naproti upravení textu, jež se ve čtyřech svrchu uvedených vydáních nalezá, lze namítnouti, že závadné jest asyndeton mezi větou *ἀμήχανον* — *διαφέρον* a větou *εἰ δὴ καθορῶν κτλ.*

---

*) Nepodstatný jest rozdíl, že Stallbaum, Schanz kladou po *ἐπερὶ μοῦ* čárku Jahn-Usener a Hug nekladou.

**) V I. vydání četl Stallbaum *ἀμήχανόν τε κάλλος* a interpungoval před těmito slovy čárkou, i podal výklad: »videris profecto non contemnendus esse, si quidem vera sunt, quae dicis de me, hoc est, si in me vis quaedam inest, quae te reddat meliorem atque cernere in me potes et conspicere immensam pulcritudinem tuaque formositate multo praestantiorem.« V II. vydání položil po *περὶ ἐμοῦ* středník, ale mínil předce (což jest omyl téměř nepochopitelný), že *καί τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύναμις* má hypothetickou platnost = *καὶ εἴ τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύναμις*. Četl však *ἀμήχανόν τοι* i podal výklad: »und ist wirklich in mir eine Kraft, durch welche du besser werden könntest, wahrlich eine wunderbare Schönheit würdest du dann in mir erblicken.« V III. vydání podal výklad: »Videris profecto non contemnendus esse, siquidem vera sunt quae de me dicis ac si revera in me vis quaedam inest, qua tu fias melior. Nam hoc ita si sit, immensam profecto conspicias in me pulcritudinem.«

Snad by se mohlo místo to opraviti konjekturou *εἰ δὲ* (místo *δή*) *καθορῶν κτλ.* Při tom bych vyložil větu *ἀμήχανόν τοι κάλλος ὁρῴης ἄν κτλ.* »v tomto případě (t. j. mám-li já v sobě nějakou moc, kterou ty bys mohl lepším se státi), vidíš asi (*ὁρῴης ἄν* = *ὁρᾷς που*)*) ve mně krásu nesmírnou a od tvé leposti zcela rozdílnou«. Po tom by následovala věta: »jestliže pak vida tuto krásu chceš se mnou výměnu učiniti atd.«.

Možná by však také byla tato druhá úprava textu: *ἀμήχανόν τοι κάλλος ὁρῴης ἂν — διαφέρον, εἰ δὴ καθορῶν αὐτὸ κοινώσασθαί τέ μοι ἐπιχειρεῖς καὶ ἀλλάξασθαι κάλλος ἀντὶ κάλλους, κοὐκ ὀλίγῳ μου πλεονεκτεῖν διανοεῖ.*

Ale doznávám bez obalu, že oprava jest zde velmi nejista, a že i jiné návrhy mohou býti podány. Tomu mínění však, že text, který se nalezá ve čtyřech vydáních svrchu uvedených, jest přesný a nepochybný, rozhodně odporuji.

* * *

Rukopisné *νοεῖς* vymýtil Voegelin, athetesi tu schválil Usener. Že by *νοεῖς* bez porušení smyslu mohlo se vynechati, není ovšem pochybno; ale nikdo nemůže dokázati, že *νοεῖς* musí vynecháno býti. Naopak přesnost tohoto rukopisného podání jest pravděpodobna, neboť kdyby Platon nebyl po *διαμείβεσθαι* zvláštní sloveso položil, byl by interpolator bezpochyby přidal *διανοεῖ*, ne *νοεῖς*.

Νοεῖν s infinitivem jest zde položeno ve významu »zamýšlím vyměniti«, právě tak jako latinské cogito (jež vlastně znamená myslím) ve spojení s infinitivem nabývá významu »zamýšlím, hodlám«, na př. cogito facere. Platon neužil zde výrazu *διανοεῖ*, nýbrž *νοεῖς*, poněvadž *διανοεῖ* po předcházejícím *πλεονεκτεῖν διανοεῖ* a po slovese *διαμείβεσθαι*, které složeno s *διά*, by bylo nelibé.

* * *

Platon užil výrazu *διαμείβεσθαι*, kdežto u Homera se nalezá Z 235 *ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβεν*. A také před tím vyskytuje se sloveso v činném rodě, totiž Z 230, kde Diomedes pravil *τεύχεα δ' ἀλλήλοις ἐπαμείψομεν*.

Platon užil tvaru slovesného středního rodu a tvaru složeného s *διά*, poněvadž důrazně chtěl naznačiti ponětí vespolnosti, ponětí vzájemné výměny. Toto ponětí naznačuje se jednak předložkou (čili lépe řečeno příslovcem) *διά* (srv. *διαλέγεσθαι*), jednak středním rodem slovesa. Jest zajisté pozoruhodným zjevem v řečtině, že mnohá slovesa, která vespolné jednání naznačují, medialný tvar přijala, na př. *ἀγωνίζεσθαι*, *διαφέρεσθαι* (svářiti se), *διαλέγεσθαι*.

*) Optativ s *ἄν* položen zde co výraz skromný, jako často u attických spisovatelů místo indikativu se vyskytuje optativ s *ἄν*; na př. *βουλοίμην ἄν* = *βούλομαι* nebo *τοῦτ' ἂν εὖ λέγοις* = *τοῦτο εὖ λέγεις*.

Toto užívání media se v době pohomerské rozšířilo, poněvadž medium cítěno bylo za vhodný prostředek k označení činu důraznějšího, za jaký pokládati sluší čin vespolný; a proto, myslím, Platon dle tohoto pozdějšího citu jazykového užil středního rodu *διαμείβεσθαι*.

Co vhodnou obdobu toho uvádím, že také v češtině (a v slovanštině vůbec) takové činy, které vespolné působení naznačují, často se vyjadřují vazbou medialnou. Tak na př. hádka, svár, boj naznačuje se slovesy: hádati se, svářiti se, potýkati se.

* * *

V kommentářích k tomuto místu pohřešuji připomenutí věci dosti důležité. Sokrates Platonův činí narážku na známé místo Homerovo Z 234 násl. Tato narážka jest sice důrazná, ale předce ne tak důrazná, jak by dle místa homerského mohlo se očekávati. V Iliadě Z 234 praví se zřejmě *ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς*, i nepochybuji, že každý Řek, jenž Homerovy básně znal — a tato znalost byla velmi rozšířena — rozpomenul se také na tato slova Homerova. Platonův Sokrates nepraví sice zřejmě, že by tak pošetile jednal, kdyby Alkibiadovo nabídnutí přijal, jako Glaukos, ale každý Řek tomu zajisté tak rozuměl, že chtěl Sokrates Alkibiadovi na srozuměnou dáti: »Já bych byl, kdybych tvoje nabídnutí přijal, pravě takovým pošetilcem od Zeva oslepeným, jako Glaukos, jenž svou zlatou zbroj vyměnil za měděnou Diomedovu.«

Proč praví Sokrates *καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς*? Homerská slova *χρύσεα χαλκείων* stala se pořekadlem, jehož se vůbec užívalo o tom, kdo věc velmi cennou dává za méně cennou. Zde chtěl Sokrates slovy *τῷ ὄντι* naznačiti, že na tento případ skutečně se hodí ono pořekadlo, poněvadž to, čeho Alkibiades od Sokrata chce dosíci, jest jako pravým zlatem naproti tomu, co Alkibiades Sokratovi nabízí. Platon při tom narážku činí nejen na to, co Sokrates krátce před tím řekl, totiž *ἀμήχανόν τοι κάλλος ὁρῴης ἂν ἐν ἐμοί*, nýbrž Platon měl bezpochyby také na mysli, že Alkibiades 217 A řekl *καὶμοὶ ἔδοξεν οὕτω θεῖα καὶ χρυσᾶ εἶναι καὶ πάγκαλα*.

Symposion 219 A.

ἀλλ', ὦ μακάριε, ἄμεινον σκόπει, μή σε λανθάνω οὐδὲν ὤν. ἥ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ· σὺ δὲ τούτων ἔτι πόρρω.

S krásnou myšlénkou, která zde naznačena slovy *ἥ τοι — λήγειν ἐπιχειρῇ*, porovnávají vykladatelé Leg. IV, 715 D *ΚΛ. ναὶ μὰ Δία, ὦ ξένε· καθ' ἡλικίαν γὰρ ὀξὺ βλέπεις. ΑΘ. νέος μὲν γὰρ ὢν πᾶς ἄνθρωπος τὰ*

*τοιαῦτα ἀμβλύτατα αὐτὸς αὑτοῦ ὁρᾷ, γέρων δὲ ὀξύτατα.**) Ale na našem místě jest dle mého mínění *ἐπιχειρῇ*, které ovšem také Stobaios dosvědčuje, nevhodné. Vykladatelé se o tomto *ἐπιχειρῇ*, ani slovem nezmiňují, cítíce bezpochyby *ἐπιχειρῇ* ve významu *ἄρχηται*. Ale zdali pak jest možno, říci *ἡ τῶν ὀμμάτων ὄψις τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρεῖ?* Význam slovesa *ἐπιχειρεῖν* »ruku k něčemu přikládati, pokoušeti se o něco« zajisté za doby Platonovy nebyl nikdy tak seslaben, že by se bylo mohlo říci o slábnutí zraku tělesného »zrak tělesný pokouší se o to, ustávati ve své ostrosti.« Může-li pak někdo pokládati za přípustné *τὰ ὄμματα ἐπιχειρεῖ λήγειν τῆς ἀκμῆς?* Správné by bylo *ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγῃ*. Ale přiznávám, že tím není vysvětlen vznik korruptely *λήγειν ἐπιχειρῇ*, a nevím, jak by se místo to mělo způsobem pravděpodobným opraviti.

Symposion 219 C.

ποιήσαντος δὲ δὴ ταῦτα ἐμοῦ οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησεν καὶ κατεγέλασεν τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὕβρισεν, καίπερ κεῖνό γε ὤμην τι εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί· δικασταὶ γάρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας. εὖ γὰρ ἴστε μὰ θεοὺς, μὰ θεάς, οὐδὲν περιττότερον καταδεδαρθηκὼς ἀνέστην μετὰ Σωκράτους ἢ εἰ μετὰ πατρὸς καθηῦδον ἢ ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου.

Schanz: »καὶ 'κεῖνο scripsi: *καίπερ κεῖνό B, καίπερ ἐκεῖνό T* (*καίπερ — εἶναι* delevit Hug).« Že rukopisné podání v této formě není možné, o tom nelze pochybovati. Právem prohlašuje Hug *κεῖνος* (místo *ἐκεῖνος*) a vazbu *καίπερ* s indikativem za soloecismy.**) Ale z toho nejde, že by nutno bylo, slova ta dle Hugova návrhu vyloučiti. Interpolace, kterou zde Hug předpokládá, nezdá se mi býti pravděpodobnou. Já sdílím mínění Schanzovo,

---

*) Rettig poukazuje také k Alk. II, 150 D násl.

**) Ovšem rukopis *T* má *ἐκεῖνο*, a tento tvar přijímají ti kritikové, kteří těchto slov nevylučují, nýbrž je opraviti chtí. Já sice autoritu rukopisu *T* za velmi důležitou pokládám, i dávám často tomuto rukopisu přednost před *B*, ale v tomto případě zajisté čtení ruk. *T ἐκεῖνο* jest jenom konjekturou, pocházející od někoho, kdo věděl, že u Platona *κεῖνο* jest nemožné. Tuto konjekturu *ἐκεῖνο* musí schváliti každý, kdo rukopisné podání chce opraviti, a ne odstraniti. Divná jest poznámka Rettigova: »Videtur ferenda esse ea vocabuli forma (totiž *κεῖνο*) in hac Alcibiades oratione singularia amantis.« *Κεῖνο* by jen tehdáž mohlo býti hájeno, kdyby Alkibiadova slova obsahovala citát básnický, jako na př. Alkibiades užil výrazu *χρύσεα χαλκείων* (219 A). — S podivením jest dále, že kritikové, kteří *καίπερ* podržují, o tom se nezmiňují, že vazba *καίπερ* s indikativem teprv v pozdní době se vyskytuje a že ze starší literatury kromě tohoto porušeného místa nelze uvésti žádný doklad. Kühner § 578 Anm. 3 (str. 991) praví ovšem: »*Καίπερ* als Konjunktion, wie quanquam, ohne Nachsatz gebraucht, findet sich nur vereinzelt« a uvádí pak toto místo Platonovo. Dle toho by se mohlo zdáti, jako by tato vazba sice velmi zřídka, ale předce aspoň na několika málo místech se vyskytovala. Ale nikdo posud neuvedl ze starší a klassické graecity jiného dokladu.

že se porušené rukopisné podání má opraviti. Podávám návrh, o kterém myslím, že pravdě se podobá, poněvadž se jím vznik korruptely snadno vysvětluje. Navrhuji totiž *οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησεν καὶ κατεγέλασεν τῆς ἐμῆς ὥρας, καὶ ὕβρισεν, καὶ περὶ ἐκεῖνό γε, ὃ ᾤμην τι εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί· δικασταὶ γάρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας.*

Odděluji tedy *ὕβρισεν* od předcházejících tří sloves *περιεγένετο. κατεφρόνησεν, κατεγέλασεν*, která všechna spojena jsou s genetivem *τῆς ἐμῆς ὥρας*; na to následuje druhá věta, v které *ὕβρισεν* spojeno s *περὶ ἐκεῖνο*. Tím zjednána jest vhodná souvislost. — Slova *καὶ ὕβρισεν, καὶ περὶ ἐκεῖνό γε* znamenají »a dopustil se zpupnosti, a sice (*καὶ . . . γέ* = et . . . quidem) proti tomu (t. j. proti mé kráse), na čem jsem si mnoho zakládal.« Spojení *καὶ . . . γέ* ve významu »et . . . quidem« jest v attické prose oblíbeno,*) a užívá se ho, když se ku předcházejícímu tvrzení důrazný doplněk připojuje, jako na př. Plat. Faidon 58 D *ἀλλὰ παρῆσάν τινες, καὶ πολλοί γε.* Sof. Fil. 1277 NE. *οὕτω δέδοκται; ΦΙ. καὶ πέρα γ' ἴσθ' ἢ λέγω.* 1296 *ΦΙ. τίνος φώνημα, μῶν Ὀδυσσέως, ἐπῃσθόμην; ΟΔ. σάφ' ἴσθι καὶ πέλας γ' ὁρᾷς.*

Také pouhé *καί* se v témž významu vyskytuje; srv. Plat. Gorg. 455 C *ὡς ἐγὼ τινας σχεδὸν καὶ συχνοὺς* (mohlo by také býti *καὶ συχνούς γε*) *αἰσθάνομαι.*

Také můžeme srovnati aspoň částečně Plat. Rep. III, 395 A *ἦ οὐ μιμήματα ἄρτι τούτω ἐκάλεις; Ἔγωγε, καὶ ἀληθῆ γε λέγεις, ὅτι οὐ δύνανται οἱ αὐτοί.* Podobný význam má rčení u Platona nezřídka se vyskytující *καὶ πρός* nebo *καὶ πρός γε*; srv. na př. Rep. I, 328 A *καὶ πρός γε πανυχίδα ποιήσουσιν*; V 466 E *ὅτι κοινῇ στρατεύσονται, καὶ πρός γε ἄξουσι τῶν παίδων εἰς τὸν πόλεμον ὅσοι ἀδροί*; Sofistes 234 A. Toto rčení velmi zhusta u básníků, zvláště u Euripida, se vyskytuje. Srv. Foin. 610 *ΠΟ. ὅς μ' ἄμοιρον ἐξελαύνεις. ΕΤ. καὶ κατακτενῶ γε πρός.* Na našem místě byl by mohl Platon také napsati *καὶ ὕβρισεν, καὶ πρός γε περὶ ἐκεῖνο, ὃ ᾤμην τὶ εἶναι.*

Co se vazby *ὑβρίζειν περί τι* týká, vyskytuje se táž vazba u Platona Leg. X, 885 B *ὅσα λόγῳ καὶ ὅσα ἔργῳ περὶ θεοὺς ὑβρίζει τις λέγων ἢ πράττων.* Dále srv. Plat. Symp. 193 B *εὐσεβεῖν περὶ θεούς*, Eur. Alk. 1151 *εὐσέβει περὶ ξένους*, Plat. Gorg. 507 A *τὰ προσήκοντα πράττοι ἄν τις περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους*, dále výrazy Plat. Prot. 313 D *ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα*, Xen. Anab. III, 2, 20 *ἁμαρτάνειν περί τινα.*

Že z původního *καὶ περὶ* mohlo snadno porušením se státi *καίπερ*, jest na snadě; k tomu porušení přispělo to, že v pozdní době skutečně *καίπερ* s indikativem se vyskytuje. Následek další tohoto porušení byl, že musilo pak *ὅ* před *ᾤμην* vynecháno býti.

---

*) Srv. Kühnerovu Ausf. Gramm. ² § 511, 4 (str. 734).

Hug ve prospěch své athetese uvádí: »*ὦ ἄνδρες δικασταί* schliesst sich aufs beste unmittelbar an *ὕβρισεν*. Alkibiades ist gleichsam in der Lage eine *γραφὴ ὕβρεως* gegen Sokrates anhängig zu machen.« Týž důvod mohu i já uvésti ve prospěch své konjektury; neboť dle této mé konjektury taktéž *ὦ ἄνδρες δικασταί* připojuje se vhodně a bezprostředně k větě *καὶ ὕβρισεν, καὶ περὶ ἐκεῖνό γε κτλ.*, kdežto dle rukopisného podání a také dle Schanzovy konjektury *ὦ ἄνδρες δικασταί* nevhodně odděleno jest od *ὕβρισεν*, poněvadž se *ὦ ἄνδρες δικασταί* v jiné větě nalezá.

Symposion 219 D.

ὥστε οὐθ' ὅπως οὖν ὀργιζοίμην εἶχον καὶ ἀποστερηθείην τῆς τούτου συνουσίας.

Stephanus pokládal *οὖν* za nepřesné. Stallbaum hájí tuto částici poukázáním k tomu, že v řeči přímé Alkibiades sám k sobě takto by byl mluvil: *πῶς οὖν ὀργίζωμαι καὶ ἀποστερηθῶ τῆς τούτου συνουσίας*; Tato částice podržena pak také v řeči nepřímé. Stallbaum měl ještě připojiti, že i v řeči přímé i v řeči nepřímé *οὖν* má náležitý smysl a že není zbytečně položeno, jak Stephanus se domníval. *Οὖν* naznačuje totiž přirozený a nutný výsledek vycházející z toho, že Sokrates dal na jevo podivuhodnou rozumnost a zdrželivost *(ἐντετυχηκότα ἀνθρώπῳ τοιούτῳ οἵῳ ἐγὼ οὐκ ἂν ᾤμην ποτὲ ἐντυχεῖν εἰς φρόνησιν καὶ εἰς καρτερίαν)*. Doplňuji tedy Stallbaumovu poznámku v ten smysl, že by Alkibiades sám k sobě byl takto mluvil: *ἐπεὶ ἐντετύχηκα ἀνθρώπῳ τοιούτῳ οἵῳ ἐγὼ οὐκ ἂν ᾤμην ποτὲ ἐντυχεῖν εἰς φρόνησιν καὶ καρτερίαν, πῶς οὖν ὀργίζωμαι αὐτῷ*;

Ovšem pravda jest, že *οὖν* v otázkách nepřímých zřídka se vyskytuje. Ale zajisté na tomto našem místě nevzbuzuje žádné odůvodněné pochybnosti, a chráněna jest tato částice podobným příkladem v Platonově Protagoru 322 C *ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις*, kdež také v otázce přímé musíme si mysliti *τίνα οὖν τρόπον δῶ δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις*; Velmi vhodně Sauppe k tomu poukazuje, že také *ἄρα* podobným způsobem v otázce nepřímé se vyskytuje Plat. Faidr. 228 D *δείξας γε πρῶτον τί ἄρα ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχεις*;

Ostatně nemohu zamlčeti, že se na našem místě také jiná možnost výkladu naskytuje. Možno jest souditi, že *οὖν* vlastně patří do věty hlavní a že by přesný slovosled byl *ὥστε οὖν οὐθ' ὅπως ὀργιζοίμην εἶχον*. V řeči souvislé pak stává se někdy, že částice na jiné místo se přenáší, než které jí vlastně náleží. Správněji bychom snad v takovýchto případech řekli, že *οὖν* patří k celku větovému, skládajícímu se z věty hlavní a z věty odvislé. U Sofoklea Oid. Tyr. 1517 praví Oidipus *οἶσθ' ἐφ' οἷς οὖν εἶμι*; Také zde by se očekávalo *οἶσθ' οὖν ἐφ' οἷς εἶμι*, jako se obyčejně *οἶσθ' οὖν* spojuje, na př. Oid. Tyr. 655 *οἶσθ' οὖν ἃ χρῄζεις*; Srv. dále Sof. Oid.

Kol. 1424 *ὁρᾷς τὰ τοῦδ' οὖν ὡς ἐς ὀρθὸν ἐκφέρει μαντεύμαθ', ὃς σφῷν θάνατον ἐξ ἀμφοῖν θροεῖ*; Obyčejný slovosled by byl *ὁρᾷς οὖν ὡς τὰ τοῦδ' ἐς ὀρθὸν ἐκφέρει μαντεύματα*;

Symposion 219 E.

Vydavatelé novější obyčejně čtou:

εὖ γὰρ ᾔδη, ὅτι χρήμασί τε πολὺ μᾶλλον ἄτρωτος ἦν παντα χῇ ἢ σιδήρῳ ὁ Αἴας, ᾧ τε ᾤμην αὐτὸν μόνῳ ἁλώσεσθαι, διεπεφεύγει με. Jenom Jahn přijal v text *χρήμασί γε*, avšak nástupce jeho Usener zase odstranil *γέ* a přijal *χρήμασί τέ*.

Já myslím, že i zde důležitost rukopisu *T*, v kterém *γε* psáno, jasně se objevuje. Již Rückert dobře hájil *γέ* na základě souvislosti myšlének: »Non enim haec est sententia: et pecunia eum capi non posse intelligebam, et quo solo cet., immo potius haec: Quo modo eum mihi conciliarem non videbam. Probe enim sciebam, pecunia quidem eum capi nullo modo posse; quoque solo eum captum iri putaveram, id effugerat.« Čte-li se *χρήμασί τε*, korresponduje toto *τέ* s následujícím *τέ* v slovech *ᾧ τε ᾤμην*. Avšak tato korrespondence jest nesprávná a nelogická, a odporuje kontextu. Korrespondence myšlénková částic *τέ — τέ* musila by býti: »S jedné strany jsem dobře věděl, že penězi nemůže býti poraněn a porušen — s druhé strany to, čím jsem jediným doufal, že se dá chytiti, mi selhalo.« Dle toho tedy by mělo býti: *εὖ τε γὰρ ᾔδη, ὅτι χρήμασι πολὺ μᾶλλον ἄτρωτος — ᾧ τε ᾤμην αὐτὸν μόνῳ ἁλώσεσθαι, διεπεφεύγει με* (= *διεπεφεύγει τέ με ἐκεῖνο, ᾧ ᾤμην αὐτὸν μόνῳ ἁλώσεσθαι*). I není možno předpokládati, že by místo tohoto přesného umístění částice *τέ* Platon byl volil nesprávné *εὖ γὰρ ᾔδη ὅτι χρήμασί τε κτλ.*

Ale snad by se mohlo říci, že *ὅτι* patří ne jen k *ἄτρωτος ἦν*, nýbrž i také k následujícím slovům *ᾧ τε ᾤμην — διεπεφεύγει με*, v kterémž případě by byla korrespondence myšlénková častic *τέ — τέ* = probe enim sciebam, et pecunia eum capi non posse, et quo solo eum captum iri putassem, id me effugisse.« Ale spojiti *εὖ γὰρ ᾔδη, ὅτι* také se slovy *διεπεφεύγει με* není zajisté vhodné, poněvadž o tom, čeho právě před nedávnem Alkibiades zažil a zakusil, byl by mohl říci: »nyní pak jsem seznal, nyní pak jsem viděl« anebo něco podobného, ale ne »neboť jsem dobře věděl, že mi to, čím jediným jsem doufal Sokrata chytiti, selhalo.«

I neváhám také zde autoritě rukopisu *T* přednost dáti před *B*. Že po *χρήμασι* právě částice *γέ* jest velmi vhodná, pokládám za samozřejmé. Alkibiades naproti námitce, kterou by mu snad někdo byl mohl učiniti, proč se nepokusil o to, Sokrata penězi chytiti a přivábiti, praví: Že pe-

nězi Sokrata nelze chytiti, to jsem dobře věděl, a proto jsem se o to ani nepokusil; pokusil jsem se o ten prostředek, kterým jediným jsem doufal, že ho budu moci chytiti, a ten prostředek mi selhal.

Jenom jedna námitka proti *γέ* může učiněna býti, a sice ta, kterou již Hommel vyslovil, že při čtení *χρήμασί γε* očekává se *ᾧ δέ*, a ne *ᾧ τε ᾤμην*. Avšak ačkoli *ᾧ δὲ* by více se odporučovalo, předce nelze říci, že by kopulativné spojení pomocí částice *τέ* bylo nemožné.

Symposion 219 E.

ταῦτά τε γάρ μοι ἅπαντα προὐγεγόνει, καὶ μετὰ ταῦτα στρατεία ἡμῖν εἰς Ποτίδαιαν ἐγένετο κοινὴ καὶ συνεσιτοῦμεν ἐκεῖ. πρῶτον μὲν οὖν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὁπόταν ἀναγκασθείημεν ἀπολειφθέντες που, οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας, ἀσιτεῖν, οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ καρτερεῖν.

Nesnáze působí zde *γάρ*. Dříve z vykladatelů nikdo této částice si nevšímal, pročež Hommel ve svém vydání (1834) podotkl: »Nemo interpretum de *γάρ* particula quicquam annotavit, quae quo iure h. l. posita sit, non statim intelligitur.« Schleiermacher přeložil: »Dies nun war alles früher geschehen,« jako by zde bylo *οὖν* nebo *νυν*. Hommel myslil, že vyskytuje se zde ta vazba, dle které věta s *γάρ* klade se před větou, jež se odůvodňuje; i pravil, že by obyčejnější slovosled byl: *καὶ μετὰ ταῦτα — ταῦτά τε γάρ μοι ἅπαντα προὐγεγόνει — στρατεία ἡμῖν εἰς Ποτίδαιαν ἐγένετο κτλ.* Proti tomu výkladu správně namítl Rettig: »Ale co má *τὲ* v parenthesi té znamenati?« Rettig sám podal tento výklad: »*τέ — καὶ* entsprechen einander und der Sinn der Stelle ist: Wie das Vorhergehende die Abhängigkeit des Alkibiades von Sokrates bewirkte, so hatte auch das Benehmen des Sokrates im Felde auf ihn die nämliche Wirkung; er fühlte sich auch dadurch an Sokrates gebunden und erkannte in ihm seinen überlegenen Meister.« Ale tento pokus interpretační týká se jenom a výhradně částic *τέ — καί*, o výklad částice *γάρ* se Rettig, jak patrno, ani nepokusil.

Hug poznamenal v kommentáři: »*ταῦτά τε γάρ μοι ἅπαντα προὐγεγόνει καὶ μετὰ ταῦτα* eine an den Herodoteischen Erzählungsstil erinnernde Formel, vgl. Herod. V, 24 *ταῦτα μέν νυν οὕτω κῃ ἐγένετο· Μεγάβαζος δέ.*« Ale toto místo Herodotovo nepostačuje nikterak k vysvětlení a odůvodnění místa Platonova; neboť *μέν νυν* a *γάρ* jsou výrazy zcela rozdílné. U Platona očekáváme *ταῦτα οὖν μοι ἅπαντα προὐγεγόνει* nebo *ταῦτα μέν νυν ἅπαντα προὐγεγόνει, μετὰ δὲ ταῦτα.*

Badhamova konjektura *ταῦτά τ' ἄρα* nemůže býti schválena, poněvadž částice *ἄρα* jest v tomto kontextu nemožná. Místo toto zajisté jest porušeno, a snad se má čísti *ταῦτα γάρ μοι ἅπαντα προὐγεγόνει, καὶ μετὰ ταῦτα* »to totiž vše se mi stalo před výpravou do Potidaie; na to jsme spo-

lečně výpravy Potidajské se súčastnili.« Dle toho výkladu by se doplnilo: »Přejdu nyní k vypravování o dalším svém poměru k Sokratovi,« a k této slova »neboť to vše stalo se mi dříve, totiž před výpravou Potidajskou.«

Co se rukopisného podání *τοῖς μόνοις* týká, sluší snad přijmouti Winckelmannovu konjekturu *ἐν τοῖς μόνοις*, ale za úplně zjištěný nepokládám tento návrh.

Schanz: »*ὁπότ'* apographa, Bekker: *ὁπόταν BT*, *ὁπότε δ'* Sauppe, *ὁπότε τ'* Teuffel rhein. Mus. XXIX 144, *οἷον ὁπότ'* Usener, *ὁπότ' αὖ* Rohde.« K tomu však ještě sluší připojiti, že některé podřízené rukopisy mají čtení *ὁπόταν γοῦν*, dle kterého Hommel a Stallbaum v text přijali *ὁπότε γοῦν*.

Čtení *ὁπότ' ἀναγκασθείημεν*, které novější vydavatelé schvalují a v text přijímají, není dle mého mínění správné, poněvadž asyndeton nezdá se mi býti zde přípustným. Smyslu zajisté úplně vyhovuje *ὁπότε γοῦν*, ale taktéž by *ὁπότε γάρ* bylo zcela vhodné.

Nejsnadnější změnou nejlepšího rukopisného podání *ὁπόταν* mohlo by se ovšem zdáti *ὁπότ' ἄρ' ἀναγκασθείημεν*; ale *ἄρα* by zde nebylo vhodné, ačkoli nelze říci, že by bylo zhola nemožné a nepřípustné. Konečně připomínám, že by mohlo také navrženo býti *πρῶτον μὲν οὖν ἐν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὁπότε ἀναγκασθείημεν . . . ἀσιτεῖν, κοὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ καρτερεῖν.*

Konjekturu Cornariovu *ἀπολῃφθέντες* naproti rukopisnému *ἀπολειφθέντες* pokládají novější vydavatelé za zjištěnou emendaci. Pochybuji o správnosti této konjektury, kterou také Ast ve svém německém překladě (Jena 1817) v poznámkách na str. 362 násl. navrhoval a hájil. Stallbaum toto *ἀπολῃφθέντες που* vyložil: alicubi a commeatu intercepti et prohibiti. Tento výklad pokládám za zhola nemožný, poněvadž nejdůležitější moment, totiž a commeatu nemohl by býti vynechán, nýbrž musil by býti naznačen. — Ast l. c. podotkl: »*Ἀπολαμβάνεσθαι* wird von Schiffen gebraucht, die der Wind aufhält und im Laufe hemmt, vom Heere, das durch schlechte Wege oder andere Umstände aufgehalten wird, das vom Feinde eingeschlossen, dem der Weg versperrt ist usw., überhaupt von allem, das nicht weiter kommen kann, also aufgehalten, eingeengt, eingeschlossen u. s. f. ist« Tato poznámka zajisté není nesprávná, ale jednodušeji a přiměřeněji můžeme říci, že *ἀπολαμβάνεσθαι* jakožto technický výraz vojenský znamená »zdržovánu býti od dosažení cíle, jenž taktikou vojenskou byl vytčen.« Kromě toho klade se *ἀπολαμβάνεσθαι* (= intercipi) o tom, když oddíl vojska od nepřátel zaskočen a takto oddělen a odloučen jest od spojení s hlavním vojskem (gros). A v tomto významu bychom konjekturu *ἀπολῃφθέντες* musili, jak myslím, zde vyložiti. Ale tomu zabraňuje důležitý důvod následující. Zde mluví Alkibiades o nedostatku potravin, který se leckdy při válečné výpravě naskytuje *(οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας)*. A tu musíme se tázati: Což pak toto *ἀσιτεῖν* jenom tehdáž se naskytuje, když nějaký oddíl vojska zaskočen a odloučen jest od hlavního vojska? Nedostatek potravin má také jiné a různé příčiny. Dále jest ná-

padno při konjektuře *ἀπολῃφθέντες*, že se případ zaskočení jednoho oddělení vojska pokládá za něco, což se často a obyčejně vyskytuje *(οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας)*. Tím se špatná a nezdařilá taktika vojevůdcům a priori připisuje.

Já myslím, že nesmíme od rukopisného *ἀπολειφθέντες* upustiti a že musíme předpokládati, že tímto výrazem nedostatek špíže byl naznačen. Ale poněvadž není možno z *ἀσιτεῖν* doplniti k *ἀπολειφθέντες* výraz *τοῦ σίτου* (což Hommel za možné pokládal) a poněvadž *που* jest zde zajisté nevhodné, pokládám konjekturu Heusdeovu (Specim. p 17) *ἀπολειφθέντες σίτου* za pravděpodobnou. V příčině palaeografické jest zajisté změna *ἀπολειφθέντες σίτου* naproti *ἀπολειφθέντες που* velmi pravděpodobna, uváží-li se, že po souhlásce *ς* slova *ἀπολειφθέντες* mohla počáteční souhláska *σ* slova *σίτου* odpadnouti, a že v písmě *ιτ* a *π* jest velmi podobné, ba v některých rukopisech totožné.

Sauppe navrhl konjekturu *οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ καρτερεῖν*, Badham *οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς αὐτὸν τῷ καρτερεῖν*. Konjektury tyto jsou zhola zbytečné. Hug právem poukazuje k tomu, že zcela podobně 195 D řečeno *οἷος ἦν Ὅμηρος πρὸς τὸ ἀποδεῖξαι θεοῦ ἀπαλότητα* a 220 A *πρὸς δὲ αὖ τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις . . . θαυμάσια εἰργάζετο*. Srv. dále Xen. Mem. I, 2, 1, kdež o Sokratovi řečeno, že byl *πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος*. U Platona vyskytují se výrazy *διαφέρειν πρὸς ἀρετήν, καλὸς πρὸς δρόμον, τέλεος πρὸς ἀρετήν*. U Isokrata 15, 284 *τοὺς ἄριστα πρὸς ἀρετὴν πεφυκότας*, u Lykurga 82 *πάντων Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν κίνδυνον*.

Symposion 220 A.

ἕν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν τά τ' ἄλλα καὶ πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὁπότε ἀναγκασθείη, πάντας ἐκράτει, καὶ ὃ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἑώρακεν ἀνθρώπων. τούτου μέν οὖν μοι δοκεῖ καὶ αὐτίκα ὁ ἔλεγχος ἔσεσθαι.

Podal jsem toto místo dle textu Schanzova; ale musím pochybnosti své o správnosti tohoto textu vysloviti.

Částice *τὲ* v slovech *ἕν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις* byla by vhodná, kdybychom dle Teuffelovy konjektury v předcházejících slovech čtli *ὁπότε τ' ἀναγκασθείημεν*. Ale já souhlasím s návrhem Wolfovým *ἐν δ' αὖ ταῖς εὐωχίαις*, poněvadž *ἐν ταῖς εὐωχίαις* jest protivou předcházejících slov.

Zcela zbytečná jest athetese slov *οἷός τ' ἦν*, kterou navrhl Badham, a rovněž tak zbytečná jest jeho konjektura *τε τἆλλα*; ba neváhám doložiti, že by úprava textu, kterou Badham navrhuje, *ἕν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν τε τἆλλα καὶ πίνειν οὐκ ἐθέλων*, byla skutečně zhoršením rukopisného podání. Toto podání již dávno od Stallbauma správně vyloženo

v ten smysl, že místo vazby zcela pravidelné, která by zněla *τά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τοῦτο, ὅτι πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὁπότε ἀναγκασθείη, πάντας ἐκράτει*, položena jest v druhé části místo *καὶ δὴ καὶ τοῦτο, ὅτι — ἐκράτει* věta samostatná. Velmi vhodnou analogii tohoto přechodu poskytují další slova *θαυμάσια εἰργάζετο τά τε ἄλλα, καί ποτε ὄντος πάγου — ἐξῄει κτλ.*, kterouž parallelu také již Stallbaum uvedl.

Málokteří vykladatelé zmiňují se o významu slov *μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν*, a předce potřebí jest zde výkladu, poněvadž tvrzení Alkibiadovo, že Sokrates při hodování jediný byl s to, aby užíval, zdá se býti nápadným. Rückert podal výklad: Rursus quum laute vivebatur, solus frui abundantia poterat (sc. ita ut nihil inde detrimenti acciperet, qui et temperantior esset omnibus et robustior), quum in ceteris, tum in bibendo. Avšak tento výklad, že slova ta znamenají střídmější užívání Sokratovo naproti nestřídmosti jiných, jest nesprávný. Celý kontext poukazuje k tomu, že Alkibiades těmito slovy chtěl naznačiti, že Sokrates, když to mohlo a musilo býti, dovedl také hodně užívati a požívati. Jako Alkibiades dále výslovně praví a stvrzuje, že Sokrates pijanem nebyl, ale když ho společnost k pití nutila, všechny i v tomto oboru překonal a předce se neopil, tak musíme i předcházející slova vyložiti v ten smysl, že Sokrates jedlíkem nebyl, ale když to někdy musilo býti, že dovedl jísti hodně a mnoho a že mu to neškodilo. Správně tedy přeložil Ast: »dafür verstand er es auch allein wieder bei Schmausereien recht zu geniessen.« A již před Astem Schleiermacher dobře smysl pochopil »und auch wenn hoch gelebt wurde, verstand er allein zu geniessen«. Slovům *ἐν ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν* musíme rozuměti ne doslovně, nýbrž cum grano salis. *Ἀπολαύειν* jest praegnantně položeno »hodně užívati«, a *μόνος* znamená, že v tom Sokrates vynikal, tedy = *διαφερόντως ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν*. V tomto smyslu se skutečně *μόνος* v řečtině vyskytuje. Srv. 215 C *τὰ οὖν ἐκείνου* (t. Marsyova hudba) . . . *μόνα κατέχεσθαι ποιεῖ κτλ.* Dále 222 A *διοιγομένους δὲ ἰδὼν τις . . . πρῶτον μὲν νοῦν ἔχοντας ἔνδον μόνους εὑρήσει τῶν λόγων*, kdež Hug dle smyslu dobře praví: »Statt *μόνους τῶν λόγων* hätte auch gesagt werden können *πάντων τῶν λόγων μάλιστα*, wie bei Demosthenes häufig *πάντων ἀνθρώπων μάλιστα.*« Hug srovnává také Lysia 24, 9 *σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων*. V pozdější řečtině se *μόνος* v tomto smyslu ještě častěji vyskytuje. Jest to hyperbolický výraz, jenž se také v jiných jazycích vyskytuje. Že by Sokratovy řeči samojediné byly *νοῦν ἔχοντες*, jest nadšené, ale přílišné tvrzení, jež mělo ten účel, naznačiti, že co do rozumnosti žádné jiné řeči nemohou porovnávány býti se Sokratovými, čili že žádné jiné řeči neobsahují v sobě takové rozumnosti a moudrosti. Tento nejvyšší a vynikající stupeň rozumnosti naznačen pak od Alkibiada hyperbolicky tím způsobem, že pravil, že Sokratovy řeči jediné mají rozum, kdežto měl správně říci »takový a tak podivuhodný rozum.« Srovnati můžeme, že se v němčině v hovoru o vynikající jakosti říká »einzig«; srv. »das ist einzig!« (= herrlich, wunderbar).

Srovnati můžeme s tím také užívání slova *εἷς* ve spojení se superlativem, čímž se důrazně naznačuje vynikání jedné a jediné osoby, jako na př. Thuk VIII, 68 o Antifontovi: *τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐν δήμῳ πλεῖστα εἷς ἀνήρ . . . δυνάμενος ὠφελεῖν*, Xen. Anab. I, 9, 22 *δῶρα πλεῖστα εἷς γε ἀνὴρ ὧν ἐλάμβανε.*

Srv. užívání latinského unus, jako Cic. de Orat. I, 22, 99 cum te unum ex omnibus ad dicendum maxime natum aptumque cognossem. Cic. Rabir. 9, 23 virum unum totius Graeciae doctissimum Platonem accepimus.

* * *

Rukopisné *πίνειν* musí se zachovati a konjektura Usenerova *πίνων*, kterou by se text stal velmi nevkusným, nemůže býti schválena. Nesouhlasím však s Hugem v tom, že prý *πίνειν* spojiti se musí s *ἀναγκασθείη*. Spojiti se musí *πίνειν οὐκ ἐθέλων*, a příčestí jest připouštěcí = a ačkoli vlastně pití nemiloval, předce atd.

T *ἑώρακεν*, ***B*** *ἑωράκει*. Ve vydáních jeví se různost. Ve starších vydáních převládalo *ἑώρακεν*. Stallbaum přijal a odporučoval — dle mého mínění právem — *ἑωράκει* »sed narrat Alcibiades quae tum apud Potidaeam in Socrate visa fuerint admirabilia«. Nicméně novější vydavatelé Jahn, Usener, Hug, Schanz v text přijali *ἑώρακεν*. Ale poněvadž v celém kontextu Alkibiades vypravuje o minulosti a všude užívá historických časů, jest *ἑωράκει* nutné. Při tom zvláště sluší uvážiti, že věta *Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἑωράκει ἀνθρώπων* jest úzce spojena pomocí spojky *καί* s větou *πάντας ἐκράτει*, i jest *ἑωράκει* o též době minulé řečeno a musí býti řečeno, ke které také *ἐκράτει* se vztahuje. Také ve větě *ὃ πάντων θαυμαστότατον* musí se doplniti *ἦν*, a ne *ἐστί*.

Symposion 220 AB.

πρὸς δὲ αὖ τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις . . . θαυμάσια εἰργάζετο τά τε ἄλλα, καί ποτε ὄντος πάγου οἵου δεινοτάτου, καὶ πάντων ἢ οὐκ ἐξιόντων ἔνδοθεν, ἢ εἴ τις ἐξίοι, ἠμφιεσμένων τε θαυμαστὰ δὴ ὅσα καὶ ὑποδεδεμένων καὶ ἐνειλιγμένων τοὺς πόδας εἰς πίλους καὶ ἀρνακίδας, οὗτος δ' ἐν τούτοις ἐξῄειν ἔχων ἱμάτιον μὲν τοιοῦτον οἷόνπερ καὶ πρότερον εἰώθει φορεῖν κτλ.

Δέ po *οὗτος* vykladatelé pokládají za vazbu anakoluthickou. Tak na př. Hug praví: *δέ* ist anakoluthisch, als ob *οἱ μὲν ἄλλοι* voranginge, was allerdings dem Sinne nach in *καὶ πάντων ἢ οὐκ ἐξιόντων* usw. liegt. Nesouhlasím s tímto výkladem, jakož vůbec míním, že počet anakoluth výkladem oprávněným značně se může a musí obmeziti. Vykládám zde *δέ* právě tak jako *δέ* v závětí rozličných period, o čemž jsem podal výklad v »Zeitschrift f. d. öst. Gymn.« 1864, na str. 319 násl.

Myslím že jsem v tomto pojednání platnými důvody dokázal, že tak zvané *δέ* in apodosi má platnost demonstrativnou »tu, tehdy« a že částice tato poukazuje vzpět k předvětí, právě tak jako často *τότε*, *ἐνταῦθα* atd. v závětí rekapitulujícím způsobem poukazuje k tomu, co v předvětí naznačeno. Srv. Hom. *Φ* 53 násl. *τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς . . . ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε* = tu vzdychnuv pravil. *Λ* 137 násl. *ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι . . . εἰ δέ κε μὴ δώωσι, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι* = pakli mi nedají daru, tu já sám si jej vezmu. Velmi jasným zdá se mi tento význam částice býti v závětí homerských souvětí časových, jako na př. Hom. *H* 148 *αὐτὰρ ἐπεὶ Λυκόοργος ἐνὶ μεγάροισιν ἐγήρα, δῶκε δ' Ἐρευθαλίωνι.* Pokládám za jisté, že zde *δέ* jakožto ukazovací příslovce tu poukazuje k *ἐπεί*. Tato vazba není podstatně rozdílná od užívání jiných demonstrativných adverbií, jako *ἐνταῦθα*, *τότε*, *τότε δή* v závětí časových souvětí. U Homera se takto často vyskytuje *δὴ τότε*, a sice v závětí souvětí nejen časových, nýbrž i hypothetických. Srv. Hom. *Φ* 450 násl. *ἀλλ' ὅτε δὴ μισθοῖο τέλος πολυγηθέες ὧραι ἐξέφερον, τότε νῶι βιήσατο μισθὸν ἅπαντα Λαομέδων.* A 475 násl. *ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ . . . δὴ τότε κοιμήσαντο. Δ* 34 násl, *εἰ δὲ σύ γ' εἰσελθοῦσα πύλας . . , ὤμὸν βεβρώθοις Πρίαμον Πριάμοιό τε παῖδας . . . τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο.* Plat. Prot. 310 C *ἐπειδὴ δὲ ἤλθον καὶ διεδειπνηκότες ἦμεν καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι, τότε μοι ἀδελφὸς λέγει.* Symp. 192 B *ὅταν μὲν οὖν . . . ἐντύχῃ . . ., τότε καὶ θαυμαστὰ ἐκπλήττονται φιλίᾳ κτλ.* Xen. Kyr. II, 4, 24 *ἣν δ' εἰς τὰ ὄρη ᾖ εὐγῇ, ἐνταῦθα δή, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα ἀφιέναι.* V, 4, 7 *ὡς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι τὸ ὂν ἐτράποντο εἰς φυγήν, ἐνταῦθα ὁ Κῦρος διώκειν ἐκέλευσε τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους.* VII, 5, 19 *ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν, ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐνταῦθα δὴ συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων ἔλεξε τοιάδε.*

Dodávám k tomu, co jsem v pojednání svém svrchu uvedeném vyložil, nyní ještě toto. Kdyby bylo možno bývalo, *δέ* na začátku závětí položiti, tu by zajisté nikdo nepochyboval o správnosti a nutnosti mého výkladu. Avšak *δέ*, ačkoli nezakusilo toho seslabení, jako *τε*, a nestalo se slůvkem příklonným, nemělo předce ani za dob homerských již té síly, aby mohlo zaujmouti první místo ve větě.*) Ale z toho nejde, že by nebylo mohlo *δέ* v závětí poukazovati vzpět k tomu, co předvětím bylo naznačeno; *δέ* musilo se opírati o jiné slovo v závětí na prvním místě položené. Zajímavo a důležito pak jest, že toto slovo, o které se *δέ* opírá, jest obyčejně verbum finitum (jako Hom. H 149 *αὐτὰρ ἐπεὶ Λυκόοργος . . . ἐγήρα, δῶκε δ' Ἐρ. κτλ.*, *λ* 387 *αὐτὰρ ἐπεὶ ψυχὰς μὲν ἀπεσκέδασ' . . . Περσεφόνεια . . ., ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Ἀγαμέμνονος*), nebo nějaké s hlavním slovesem úzce souvisící slovo (jako *Φ* 53 *τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε . . . Ἀχιλλεύς . . .*,

*) Také částice *δη*, která také původně ukazovací platnost »tu« měla (z které platnosti se ostatní významy vyvinuly), nemohla již za dob homerských sama o sobě první místo ve větě zaujímati; ale ve spojení s *τότε* udržela se tak, že *δή τότε* často u Homera větu počíná.

ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε), anebo zájmeno, buďto ukazovací nebo osobní (A 57 násl. *οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἠγερθεν . . . τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη π. ὠ. Ἀχιλλεύς.* A 137 *εἰ δέ κε μὴ δώωσι, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι*). V pozdější řečtině pak částice *δέ* zvláště ráda se opírala o zájmeno *οὗτος*, jak naše místo *(οὗτος δ')* a místa v mém pojednání uvedená dokazují.

Taktéž v latině na př. Ter. Eun. 2, 2, 30 ille ubi miser famelicus videt me tam facile victum quaerere, ibi homo coepit me obsecrare (Srv. mé svrchu uvedené pojednání str. 323).

Z prosy řecké uvedl jsem ve zmíněném pojednání na str. 321 příklady jako Plat. Prot. 325 BC *ἐφ' ᾧ δὲ ἥ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μαθοῦσι . . . ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται*, Lach. 194 D *ὅτι ταῦτα ἀγαθὸς ἕκαστος ἡμῶν ἅπερ σοφός, ἃ δὲ ἀμαθής, ταῦτα δὲ κακός.*

Zvláště pak upozorňuji na to, co jsem na str. 321 násl. o Platonově dikci poznamenal: »Daran können wir gleich den bei Platon so häufigen Gebrauch des epanaleptischen *οὗτος δέ* anknüpfen. Wir meinen den Fall, wenn nicht ein Relativsatz vorausgeht, sondern nur ein Nomen, auf welches sich *οὗτος δέ* bezieht. Es hat hier *οὗτος δέ* genau dieselbe Geltung wie in den erörterten Relativsätzen; es ist nachdrücklicher als *οὗτος* . . . Es findet diese Anwendung des *οὗτος δέ* hauptsächlich nach der Einschiebung mehrerer Zwischensätze statt; denn eben, wo der Faden der Darstellung durch Einschiebung solcher Zwischenglieder unterbrochen ist, fühlt der Schriftsteller das Bedürfniss, die Aufmerksamkeit des Lesers so nachdrücklich als möglich wieder auf den Gegenstand zu lenken, von dem er sich entfernt hat und so den Leser zu orientieren. Es ist also auch hier nicht an ein Anakoluth zu denken und ebenso wenig bezeichnet *δέ* einen Gegensatz. Phaed. 78 C *οὐκοῦν ἅπερ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει, ταῦτα μάλιστα εἰκὸς εἶναι τὰ ἀξύνθετα, τὰ δὲ ἄλλοτ' ἄλλως καὶ μηδέποτε κατὰ ταὐτά, ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ξύνθετα.* In dem vorausgehenden relativen Satzgefüge wendet Platon bloss *ταῦτα* an, in dem zweiten Gliede dagegen gebraucht er einen Ausdruck, dem eine stärkere Hinweisung innewohnt, und zwar um der Deutlichkeit willen; es verhält sich *οὗτος δέ* zu dem einfachen *οὗτος* gerade so wie *ὅδε* zu dem einfachen demonstrativen Pronomen *ὅ* bei Homer. Phaed. 80 D *ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα . . . αὕτη δὲ δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πεφυκυῖα κτλ.* Hier erscheint dem Schriftsteller auch *αὕτη δέ* noch zu schwach und es tritt behufs noch energischerer Hervorhebung des *αὕτη* auch noch *δή* (als determinatives *δή*) hinzu. Phaed. 81 B *τὸ δὲ τοῖς ὄμμασι σκοτῶδες καὶ ἀειδές, νοητὸν δὲ καὶ φιλοσοφίᾳ αἱρετόν, τοῦτο δὲ εἰθισμένη μισεῖν κτλ.* Und so bei Platon sehr häufig; vgl. die von Stallbaum zu Phaed. 78 C angeführten Stellen.«

Neuvedl jsem tehdáž v tomto pojednání místa Symp. 220 AB, ale rozumí se samo sebou, že výklad, jejž jsem r. 1864 o částici *δέ* podal, úplně se hodí také k vysvětlení tohoto místa.

Symposion 220 CD.

τελευτῶντες δέ τινες τῶν Ἰώνων, ἐπειδὴ ἑσπέρα ἦν, δειπνήσαντες, καὶ γὰρ θέρος τότε γε ἦν, χαμεύνια ἐξενεγκάμενοι ἅμα μὲν ἐν τῷ ψύχει καθηῦδον, ἅμα δ' ἐφύλαττον αὐτὸν εἰ καὶ τὴν νύκτα ἑστήξοι.

Že rukopisné *τῶν Ἰώνων* možné není, dokázal Mehler, jenž navrhl (r. 1850) *τῶν νέων*; L. Schmidt navrhl *τῶν ἰδόντων*, Rettig *τῶν Παιόνων*, což zajisté jest nemožné. Myslím, že *τῶν Ἰώνων* nemá se opravovati, nýbrž vyloučiti. Lidé (*ἄνθρωποι*) znamenali (*ᾐσθάνοντο*) podivné počínání Sokratovo, a shromažďovali se; ale když Sokrates pořád na témž místě stál, odešli zase mnozí a zbyli konečně (*τελευτῶντες*) jenom někteří (*τινές*), kteří i v noci dávali pozor, co bude Sokrates činiti. *Τινές* tedy znamená některé z těch, kteří Sokratovo počínání dříve pozorovali.

Zajímavá jest vložka *καὶ γὰρ θέρος τότε γε ἦν*. Před tím vypravoval Alkibiades o tom, jak si Sokrates při výpravě Potidajské v zimě při tuhém mraze počínal. To co dále Alkibiades slovy *ἐκεῖ ποτε ἐπὶ στρατιᾶς κτλ.* vypravuje, stalo se však v létě. Ačkoli pak samo sebou se rozumí, že nemohlo se to státi v též době, o které dříve vypravováno bylo, totiž v době zimní, uznal Platon předce za nutné, přidati za příčinou větší jasnosti *καὶ γὰρ θέρος τότε γε ἦν*. Tím jest dokázáno, že Platon řeč Alkibiadovu, ačkoli byla pronesena od muže podnapilého, pečlivě vypracoval. Kdyby těchto slov *καὶ γὰρ θέρος τότε γε ἦν* nebylo, mohla by se Platonovi učiniti námitka, že to, co dále Alkibiades o Sokratovi vypravuje, nemohlo se státi v též době zimní. A proto přidal Platon tato slova, v nichž *τότε γε* zřejmě naznačuje protivu k době dřívější, t. j. k době zimní: »neboť tehdáž bylo léto.« Tím naznačil Platon výslovně, že nesmíme si mysliti, že by to, co zde Alkibiades vypravuje, bylo se přihodilo za též doby zimní.

Symposion 221 C.

πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια.

Hirschig navrhl (Zeitschrift für die Alterthumswiss. 1851, S. 332) *θαυμάσαι* místo *θαυμάσια*. Divím se tomu, že tato konjektura nedošla dosud náležitého uznání. Změna rukopisného podání jest velmi nepatrna, poněvadž se zde jedná pouze o přemístění hlásek *α* a *ι*. Ale *θαυμάσαι* jest také kontextem odporučeno; neboť následující slova *τοῦτο ἄξιον παντὸς θαύματος = τοῦτο ἄξιον πάντως θαυμάσαι* potvrzují správnost konjektury Hirschigovy *θαυμάσαι*. Naproti tomu jest rukopisné podání *καὶ θαυμάσια* velmi mdlé.

Symposion 221 D.

οἷος δὲ οὑτοσὶ γέγονε τὴν ἀτοπίαν ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, οὐδ' ἐγγὺς ἂν εὕροι τις ζητῶν, οὔτε τῶν νῦν οὔτε τῶν παλαιῶν, εἰ μὴ ἄρα οἷς ἐγὼ λέγω ἀπεικάζοι τις αὐτόν, ἀνθρώπων μὲν μηδενί, τοῖς δὲ Σιληνοῖς καὶ Σατύροις, αὐτόν τε καὶ τοὺς λόγους. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις παρέλιπον, ὅτι καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ὁμοιότατοί εἰσι τοῖς σιληνοῖς τοῖς διοιγομένοις. εἰ γὰρ ἐθέλει τις τῶν Σωκράτους ἀκούειν λόγων, φανεῖεν ἂν γελοῖοι τὸ πρῶτον.

Že Alkibiades ve své řeči zde praví, že opominul dříve, zmíniti se o tom, že také řeči Sokratovy podobají se Silenům, a že nyní tento dodatek připojuje, to není bez účelu a bez úmyslu. Platon chtěl tím úmyslně stav podnapilosti, v kterém se Alkibiades nalezal, charakterisovati. Již před počátkem své řeči Alkibiades podotkl, že v tom stavu, v kterém se nalezá *(ὥδ' ἔχοντι)*, není mu snadno, v řeči plynné *(εὐπόρως)* a soustavné *(ἐφεξῆς)* divnou a nevšední povahu Sokratovu vylíčiti, a proto nemá se Sokrates tomu diviti, jestliže bez náležitého uspořádání bude mluviti.*)

Při tom však Platon chtěl a vše úmyslně tak vylíčil, aby čtenáři přesvědčeni byli, že řeč Alkibiadova vedle tohoto formalného nedostatku jednu výtečnou vlastnost má, totiž pravdivost. Proto tak důrazně Alkibiades 214 E řekl, že bude pravdu o Sokratovi mluviti (*τἀληθῆ ἐρῶ*), a dále *ἐάν τι μὴ ἀληθὲς λέγω, μεταξὺ ἐπιλαβοῦ, ἂν βούλῃ, καὶ εἰπὲ ὅτι τοῦτο ψεύδομαι· ἑκὼν γὰρ εἶναι οὐδὲν ψεύσομαι*, a ještě jednou 215 A *ἔσται δ' ἡ εἰκὼν τοῦ ἀληθοῦς ἕνεκα, οὐ τοῦ γελοίου.*

Také v dalším výkladě 217 B praví Alkibiades *δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς πάντα τἀληθῆ εἰπεῖν* a přidává k tomu opět *καὶ εἰ ψεύδομαι, Σώκρατες, ἐξέλεγχε.* A poněvadž Sokrates nikde a v ničem Alkibiadovi neodporuje, potvrzena jest tímto mlčením Sokratovým pravdivost řeči Alkibiadovy.

Proto také předvádí Platon Alkibiada podnapilého, neboť tento stav Alkibiadův jest zárukou, jednak že Alkibiades úmyslně nic nepravdivého o Sokratovi neřekne, jednak že všechno, co ví, dle pravdy řekne; srv. 217 E *εἰ μὴ πρῶτον μέν, τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής.***)

A o této pravdivosti řeči Alkibiadovy svědčí dle úmyslu Platonova také to, že Alkibiades, když si ještě na něco rozpomenul, co dříve na patřičném místě neřekl, dodatkem to uvádí. Podivuhodné mistrovství Platonovo v charakteristice, jako v hojných jiných věcech, jeví se také v tomto případě.

* * *

O slovech *καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ* mohla by býti vyslovena pochybnost, poněvadž brzo po tom zase Alkibiades praví *αὐτὸν καὶ τοὺς*

*) 215 A: *ἐὰν μέντοι ἀναμιμνησκόμενος ἄλλο ἄλλοθεν λέγω, μηδὲν θαυμάσῃς· οὐ γάρ τι ῥᾴδιον τὴν σὴν ἀτοπίαν ὧδ' ἔχοντι εὐπόρως καὶ ἐφεξῆς καταριθμῆσαι.*

**) Srv. citáty, které Hug v poznámce k těmto slovům uvádí.

λόγους. Předce však, pokud vím, nikdo z kritiků slova ta nepodezřívá jako interpolaci. Rozumí se samo sebou, že mně dle stanoviska, které zaujímám, nepřipadá na mysl, o přesnosti těch slov pochybovati. Uvádím tuto věc jenom z té příčiny, poněvadž zde jest poučný toho doklad, že nesmíme vždy u Platona to, co jest zbytečné a někdy snad i svou zbytečností nápadné, za interpolaci pokládati.

εἰ μὴ ἄρα *T*, naproti tomu εἰ μὴ ἄρα εἰ *B*. Vydavatelé novější přijímají čtení rukopisu *B*, které ze starších vydavatelů Bekker a Stallbaum odporučili, kdežto Rückert, Hommel a j. εἰ μὴ ἄρα za správné pokládali. A ovšem a priori mohlo by se zdáti, že εἰ μὴ ἄρα εἰ jest přesné a původní čtení, poněvadž se zdá, že nikomu nemohlo na mysl přijíti, aby přidal druhé εἰ a rukopisné podání tím znesnadnil, kdežto naopak lze theoreticky říci, že druhé εἰ nesnáze působící bylo v některých rukopisech vynecháno. Ale toto theoretické tvrzení zdá se mi v tomto případě býti neplatným, poněvadž lze sice εἰ μὴ εἰ = πλὴν εἰ příklady doložiti, ale ne εἰ μὴ ἄρα εἰ. Já pokládám εἰ μὴ ἄρα εἰ právě tak za nemožné, jako by bylo nemožné πλὴν (εἰ μή = πλήν) ἄρα εἰ. Jako se musí říci πλὴν εἰ, tak jest nutné také εἰ μὴ εἰ. Rovněž tak v latině vyskytuje se nisi si, ale nemůže se říci nisi vero si, nisi forte si. Poněvadž pak ἄρα jest zde velmi vhodné a nevzbuzuje podezření, proto nelze navrhnouti εἰ μὴ εἰ (s vyloučením částice ἄρα), nýbrž musí se čísti εἰ μὴ ἄρα bez druhého εἰ. Jeví se zde tedy opět nový a poučný důkaz o cenné autoritě rukopisu *T*. — Na témž místě má *T* také přesné čtení λέγω, *B* nemožné λέγων; dále má 221 E *T* správné čtení τῶν . . . λόγων, *B* nesprávné τόν . . . λόγον. I myslím také, že čtení *T* εἰ γὰρ ἐθέλει τις jest správné, a ne *B* εἰ γὰρ ἐθέλοι τις. Rukopisné podání *T* jest smíšením dvou vazeb, a jest to vazba neobyčejnější, ale zcela správná, která zjištěna jest nepochybnými doklady. Srv. Hom. Z 129 násl. εἰ δέ τις ἀθανάτων γε κατ' οὐρανοῦ εἰλήλουθας, οὐκ ἂν ἔγωγε θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχοίμην. Plat. Apol. 25 B πολλὴ ἂν τις εὐδαιμονία εἴη πρὸς τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. Apol. 30 B εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά. Theait. 171 B οὐκοῦν τὴν αὑτοῦ (totiž οἴησιν) ἂν ψευδῆ ξυγχωροῖ, εἰ τὴν τῶν ἡγουμένων αὐτὸν ψεύδεσθαι ὁμολογεῖ ἀληθῆ εἶναι.

Symposion 221 E—222 A.

εἰ γὰρ ἐθέλοι τις τῶν Σωκράτους ἀκούειν λόγων, φανείη ἂν πάνυ γελοῖοι τὸ πρῶτον· τοιαῦτα καὶ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἔξωθεν περιαμπέχονται, σατύρου τινὰ ὑβριστοῦ δοράν. ὄνους γὰρ κανθηλίους λέγει καὶ χαλκέας τινὰς καὶ σκυτοτόμους καὶ βυρσοδέψας, καὶ ἀεὶ διὰ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ φαίνεται λέγειν, ὥστε ἄπειρος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος πᾶς ἄν τῶν λόγων

καταγελάσειεν. διοιγομένους δὲ ἰδὼν ἄν τις καὶ ἐντὸς αὐτῶν γιγνόμενος πρῶτον μὲν νοῦν ἔχοντας ἔνδον μόνους εὑρήσει τῶν λόγων, ἔπειτα θειοτάτους κτλ.

Čtení rukopisu *T πάνυ γελοῖοι* pokládám i zde za správné naproti čtení *B γελοῖοι*. Také čtení rukopisu Coisl. *πανυλεῖοι*, kteréž ovšem jest bez smyslu, poukazuje ke čtení *πάνυ γελοῖοι*. Již a priori jest spíše pravděpodobno, že původní *πάνυ* omylem bylo vynecháno, než že k původnímu *γελοῖοι* interpolace *πάνυ* byla přidána Ale také následující výklad Alkibiadův podporuje čtení *πάνυ γελοῖοι*. Neboť s tímto důraznějším výrazem shoduje se důrazné líčení skutečné krásy Sokratových řečí 222 A *πρῶτον μὲν νοῦν ἔχοντας ἔνδον μόνους εὑρήσει τῶν λόγων, ἔπειτα θειοτάτους καὶ πλεῖστ' ἀγάλματ' ἀρετῆς ἐν αὑτοῖς ἔχοντας κτλ.*

Nápadné jest rukopisné podání *T σατύρου ἄν τινα* kdežto *B* má *σατύρου τινά*, což novější vydavatelé důvěřujíce přespřílis autoritě rukopisu *B* přijímají. Zajisté jest autorita rukopisu *B* veliká, ale v případech ne snad jen několika, nýbrž nesčíslných nepředpojatý kritik uznati musí, že přesné podání jest v rukopise *T*, a nikoli v *B*, i snažil jsem se ve svých Příspěvcích k Platonovým rozmluvám to dokázati, a myslím, že jsem v hojných případech to skutečně dokázal.

Také zde pokládám počínání těch kritiků, kteří na základě podání *T* snaží se text upraviti, za oprávněné. Ovšem rukopisné podání *T σατύρου ἄν τινα* není možné, ale nikdo nemůže tvrditi, že nepochopitelné *ἄν* bylo lehkomyslně od někoho vloženo, nýbrž pravděpodobno jest, že toto nemožné *ἄν* jest korruptelou, za kterou se skrývá přesné čtení.*) Rückert navrhl *αὖ* místo *ἄν*, Hommel *αὐτίκα* místo *ἄν τινα*, což jest zcela nemožné. Baiter navrhl *δή τινα*. Z konjektur posud navržených jest poměrně pravděnejpodobnější Rückertova *αὖ*. Ale ani tato mne neuspokojuje, a navrhuji *σατύρου ἄρα τινὰ ὑβριστοῦ δορὰν*. Alkibiades v celém svém výkladě dokazuje, že Sokratova povaha jest velmi podobna Silenům a Satyrům, a zde částicí *ἄρα* poukazuje k tomu, že tedy jeho porovnání Sokrata se Satyry také v tomto případě objevuje se co odůvodněné. Srv. Symp. 177 E *ταῦτα δὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρα ξυνέφασάν τε καὶ ἐκέλευον ἅπερ ὁ Σωκράτης*. Prot. 319 A *ἦ καλόν, ἦν δ' ἐγώ, τέχνημα ἄρα κέκτησαι* Rep. II 358 C *πολὺ γὰρ ἀμείνων ἄρα ὁ τοῦ ἀδίκου ἢ τοῦ δικαίου βίος*. Na našem místě *ἄρα* ode mne navržené můžeme vyložiti = scilicet. Srv. o tomto významu Kühnerovu Ausführl. Gramm. [2] str. 722 (§ 509, 3 a 5)

Dále dávám na uváženou, nemá-li se dle Prokla čísti *σατύρου ἄρα τινὸς ὑβριστοῦ δοράν* (místo *τινά*). Proklos v kommentáři k Alkibiadovi prvnímu p. 313: *καὶ ἐν συμποσίῳ δὲ σατύρου τινὸς αὐτὸν ὑβριστοῦ φησι δορὰν περιβεβλημένον ἔνδοθεν ἀνοιχθέντα ἀγάλματα δεικνύναι θαυμαστά.*

*) V poznámce velmi obšírné snažil se Stallbaum čtení *σατύρου ἄν τινα* obhájiti. Není zajisté potřebí, mínění Stallbaumovo, s kterým nikdo nesouhlasí, vyvraceti.

K slovům *καὶ ἀεὶ διὰ τῶν αὐτῶν ταὐτὰ φαίνεται λέγειν κτλ.* pohřešuji v kommentářích důležitou parallelu z Platonova Gorgia a Xenofontových Pamětí. Plat. Gorg. 490 E vytýká Kallikles Sokratovi *ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες*, a Sokrates vtipně odpovídá: *οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.* Dále pak 491 B praví Sokrates: *ὁρᾷς, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὡς οὐ ταὐτὰ σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ; σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ φῂς ἀεὶ ταὐτὰ λέγειν, καὶ μέμφει μοι· ἐγὼ δὲ σοῦ τοὐναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταὐτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν.* Xen. Mem. IV, 4, 6 *καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας ταῦτα, ὥσπερ ἐπισκώπτων αὐτόν· Ἔτι γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις, ἃ ἐγὼ πάλαι ποτέ σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σωκράτης· Ὅ δέ γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν· σὺ δ' ἴσως διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις.*

Stallbaum a Rettig hájili rukopisné podání *διοιγομένους δὲ ἰδὼν ἄν τις . . . εὑρήσει.* Všichni ostatní novější vydavatelé kromě Rettiga vazbu tuto na tomto místě zavrhují. Otázka tato, zdali v attické prose vazbu futura s *ἄν* připustiti a uznati lze, jest sporná, Já myslím, že nemá se vazba tato za nemožnou v attické prose pokládati. U Homera jest vazba *κέν, ἄν* s indikativem budoucího času dosti hojnými příklady zjištěna, jako *A* 523 *ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται, ὄφρα τελέσσω*, *Δ* 176 *καί κέ τις ὧδ' ἐρέει Τρώων* (a podobně u Pindara Nem. 7, 68 *μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ*). I nelze a priori možnost vyloučiti, že tato v staré době zjištěná vazba se zachovala až do doby attické. Kromě toho nezdá se býtí pravděpodobným, že by vazba ta na všech těch ne sice velmi hojných, ale předce dosti četných místech,*) na nichž se v rukopisech attických prosaiků (a někdy bez varianty) zachovala, musila konjekturou býti odstraněna.

Ale, ačkoli theoreticky možnost této vazby u Platona připouštím, předce nepokládám na tomto místě rukopisné podání *ἄν . . . εὑρήσει* za pravděpodobné. Obyčejně přijímají vydavatelé Bekkerovu konjekturu *αὖ . . . εὑρήσει*; Usener však přijal v text svou konjekturu *ἄν . . . εὑρήσειε*, která jest nemožná pro neklassický a pozdní tvar *εὑρήσειε*. Schanz čte dle své konjektury *διοιγομένους δὲ ἰδὼν δή τις . . . εὑρήσει*. Já navrhuji také zde, jako svrchu, částici *ἆρα* místo *ἄν*. Také zde zdá se mi *διοιγομένους δὲ ἰδὼν ἆρα τις . . . εὑρήσει* ke kontextu a ke spojení myšlének vazbou velmi vhodnou.

Symposion 222 A.

ταῦτ' ἐστίν, ὦ ἄνδρες, ἃ ἐγὼ Σωκράτη ἐπαινῶ· καὶ αὖ ἃ μέμφομαι συμμίξας ὑμῖν εἶπον ἅ με ὕβρισεν.

Ve vydání Aldově jest interpungováno *μέμφομαι, συμμίξας*, Bedř. A. Wolf interpungoval *ἃ ἐγὼ Σωκράτη ἐπαινῶ, καὶ αὖ ἃ μέμφομαι. συμμίξας*.

*) Srv. Hermannův spis de particula *ἄν* str. 32 násl. anebo četné doklady v Kühnerově Ausf. Gramm.[3] str. 169 násl.

Stallbaum přijal v text *μέμφομαι συμμίξας* a vyložil slova takto: *καὶ συμμίξας αὖ ἃ μέμφομαι εἶπον ὑμῖν ἅ με ὕβρισεν.* Stallbaum snažil se tedy, odstraniti nesnesitelnost slov *ἅ με ὕβρισεν*, která nastává, spojíme-li *συμμίξας εἶπον*; neboť v tomto případě zdají se slova *ἅ με ὕβρισεν* býti nevkusným, bez náležitého spojení učiněným přídavkem. A předce jest spojení slov *συμμίξας εἶπον* tak přirozené! Z toho však jde, že *ἅ με ὕβρισεν* sluší pokládati za interpolaci. Příčina této interpolace jest na snadě. Zdáloť se čtenářům, že následující slova *καὶ μέντοι οὐκ ἐμὲ μόνον ταῦτα πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ Χαρμίδην κτλ.* vyžadují nějakého takového výroku, že Sokrates Alkibiadovou krásou pohrdl; a za tou příčinou přidána slova *ἅ με ὕβρισεν*, která však nezdařilou vazbou prozrazují se co interpolace. Slova *καὶ αὖ ἃ μέμφομαι* sama o sobě úplně dostačují, aby se k nim vhodně připojila věta *καὶ μέντοι οὐκ ἐμὲ μόνον ταῦτα πεποίηκεν.* Jedná se zde totiž jenom o to, zdali po odstranění slov *ἅ με ὕβρισεν ταῦτα* jest srozumitelno. A zajisté jest srozumitelno; neboť *ταῦτα* = *ἃ μέμφομαι*, a co tímto výrazem *ἃ μέμφομαι* se rozumí, to má každý čtenář v paměti. Slova ta vztahují se k vypravování Alkibiadovu pag. 218 a 219, a zvláště k slovům 219 C *οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησεν καὶ κατεγέλασεν τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὕβρισεν κτλ.* Z tohoto místa převzal snad interpolator své *ὕβρισεν*.

Symposion 222 E.

Ὦ Ζεῦ, εἰπεῖν τὸν Ἀλκιβιάδην, οἷα αὖ πάσχω ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου· οἴεταί μου δεῖν πανταχῇ περιεῖναι. ἀλλ' εἰ μή τι ἄλλο, ὦ θαυμάσιε, ἐν μέσῳ ἡμῶν ἔα Ἀγάθωνα κατακεῖσθαι. Ἀλλ' ἀδύνατον, φάναι τὸν Σωκράτη. σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ ἐπήνεσας, δεῖ δ' ἐμὲ αὖ τὸν ἐπὶ δεξί' ἐπαινεῖν. ἐὰν οὖν ὑπὸ σοὶ κατακλινῇ Ἀγάθων, οὐ δή που ἐμὲ πάλιν ἐπαινέσεται, πρὶν ὑπ' ἐμοῦ μᾶλλον ἐπαινεθῆναι; ἀλλ' ἔασον, ὦ δαιμόνιε, καὶ μὴ φθονήσῃς τῷ μειρακίῳ ὑπ' ἐμοῦ ἐπαινεθῆναι· καὶ γὰρ πάνυ ἐπιθυμῶ αὐτὸν ἐγκωμιάσαι.

Slova Sokratova *δεῖ δ' ἐμὲ αὖ τὸν ἐπὶ δεξί' ἐπαινεῖν* vybízejí k uvažování. Čím pak jest toto tvrzení Sokratovo odůvodněno? Původně učinil Eryximachos 177 D návrh: *δοκεῖ γάρ μοι χρῆναι ἕκαστον ἡμῶν λόγον εἰπεῖν ἔπαινον Ἔρωτος ἐπὶ δεξιὰ ὡς ἂν δύνηται κάλλιστον, ἄρχειν δὲ Φαῖδρον πρῶτον.* Tento návrh byl od Sokrata odporučen a souhlasně přijat. Na základě této úmluvy proslovil pak řeč nejprv Faidros. Po Faidrovi mluvili někteří jiní, na které Aristodemos, jenž Apollodorovi vypravoval, se nerozpomínal; srv. 180 C *μετὰ δέ Φαῖδρον ἄλλους τινὰς εἶναι, ὧν οὐ πάνυ διεμνημόνευεν· οὓς παρεὶς τὸν Παυσανίου λόγον διηγεῖτο.**)

*) 178 A Apollodoros, jenž na základě zpráv Aristodemových vypravuje, praví: *πάντων μὲν οὖν ἃ ἕκαστος εἶπεν, οὔτε πάνυ ὁ Ἀριστόδημος ἐμέμνητο οὔτ' αὖ ἐγὼ ἃ ἐκεῖνος ἔλεγε πάντα· ἃ δὲ μάλιστα καὶ ὧν ἔδοξέ μοι ἀξιομνημόνευτον, τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἑκάστου τὸν λόγον.* O tom praví Hug v poznámce k 180 C: »178 A nimmt ausserdem auch noch

Pak řečnil Pausanias. Po něm měl dle ustanoveného pořádku (*ἐπὶ δεξιά*) řečniti Aristofanes; ale poněvadž mu škytavka v tom bránila, převzal úkol řečnický Eryximachos, a po něm Aristofanes. I zbyli pak z hostí přítomných již jen dva, jak výslovně 193 E naznačeno: *Ἀγάθων γὰρ καὶ Σωκράτης λοιποί.* Řečnil tedy Agathon, a po něm Sokrates. Všichni tito řečníci (jmenovaní i nejmenovaní) přidrželi se programmu a proslovili chvalořeč ku poctě Erota. Když pak Alkibiades přišel, sdělil mu Eryximachos 214 BC úmluvu učiněnou: *ἡμῖν πρὶν σὲ εἰσελθεῖν ἔδοξε χρῆναι ἐπὶ δεξιὰ ἕκαστον ἐν μέρει λόγον περὶ Ἔρωτος εἰπεῖν . . .* a přidal pak *οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἡμεῖς εἰρήκαμεν· σὺ δ' ἐπειδὴ οὐκ εἴρηκας καὶ ἐκπέπωκας, δίκαιος εἶ εἰπεῖν, εἰπὼν δ' ἐπιτάξαι Σωκράτει ὅ τι ἂν βούλῃ, καὶ τοῦτον τῷ ἐπὶ δεξιὰ καὶ οὕτω τοὺς ἄλλους.*

Na poslední *κλίνῃ* byl původně hostitel Agathon samoten, srv. 175 C *τὸν οὖν Ἀγάθωνα, τυγχάνειν γὰρ ἔσχατον κατακείμενον μόνον.* K němu přisedl dle vyzvání jeho Sokrates, a sice na pravo. Byl tedy Sokrates ze všech hostí nejvíce na pravo; a proto byl posledním řečníkem o Erotovi. Když pak Alkibiades přišel, usedl uprostřed mezi Agathonem a Sokratem (213 AB *ἀλλὰ καθίζεσθαι παρὰ τὸν Ἀγάθωνα ἐν μέσῳ Σωκράτους τε καὶ ἐκείνου*). Ačkoli pak úkol, prosloviti chvalořeči ku poctě Erota, byl řečí posledního řečníka Sokrata již vyplněn, žádal Eryximachos, aby nový host Alkibiades (ač neusedl na pravo od Sokrata, nýbrž mezi Agathonem a Sokratem, tedy na levo od Sokrata) dodatečně chvalořeč na Erota pronesl; neboť v tomto smyslu zajisté slova Eryximachova *δίκαιος εἶ εἰπεῖν* musíme vyložiti, t. *περὶ Ἔρωτος*. Ale Alkibiades učinil námitku, že v přítomnosti Sokratově nesmí ani boha žádného ani člověka, chváliti, nýbrž jenom Sokrata (214 D *οὗτος γάρ, ἐάν τινα ἐγὼ ἐπαινέσω τούτου παρόντος ἢ θεὸν ἢ ἄνθρωπον ἄλλον ἢ τοῦτον, οὐκ ἀφέξεταί μου τὼ χεῖρε*), i bylo od Eryximacha Alkibiadovi dáno svolení: *Σωκράτῃ ἐπαίνεσον* (214 D). Tím se tedy stala úchylka od původního programmu.

Poněvadž pak původní programm, t. j. pronášení chvalořečí ku poctě Erota byl vyčerpán, proto Eryximachos 214 C pravil Alkibiadovi: *εἰπὼν δ'* (při čemž ovšem Eryximachos předpokládal řeč ku poctě Erota) *ἐπιτάξαι Σωκράτει, ὅ τι ἂν βούλῃ.* Byla tedy dána zde Alkibiadovi volnost, aby po své řeči dal Sokratovi, svému sousedu na pravo (Agathon, Alkibiades, Sokrates byla posice), úkol jakýkoli by chtěl. Zde jest v Symposiu jakási neúplnost. Alkibiades totiž nepoužívá tohoto svého práva, nýbrž Sokrates praví *δεῖ δὲ ἐμὲ αὖ τὸν ἐπὶ δεξιὰ ἐπαινεῖν.* A to zakládá se na tom, jednak že všichni účastníci Symposia již chvalořeč na

---

Apollodoros, der jetzige Referent, weitere Ungenauigkeiten oder Lücken in seiner Erzählung auf seine eigenen Schultern.« Ale myslím, že tyto mezery, za které Apollodoros 178 A odpovědnost přejímá, týkají se jenom obsahu řečí, jež Apollodoros sděluje, a nikoli pořadu řečníků. O pořadu řečníků podal Apollodoros zprávu tak, jak ji od Aristodema byl slyšel. To soudím ze slov Apollodorových *τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἑκάστου τὸν λόγον.*

Erota pronesli a tedy programm původní byl vyčerpán, jednak že fakticky tím, že Alkibiades chválil ne Erota, nýbrž Sokrata, původní programm byl modifikován, i mohl Sokrates to, že Alkibiades fakticky začátek učinil pronesením jiné řeči, než byly dřívější, tak posuzovati, jako by tím Alkibiades byl ustanovil změnu dřívějšího programmu, kterouž změnou další řečníci měli se říditi. Dle toho, co Eryximachos 214 C pravil, neměla býti poslední řečí, t. Alkibiadovou (která dle očekávání Eryximachova měla také chválu Erota obsahovati) zábava ukončena, nýbrž Alkibiades měl po ukončení své řeči a po vyčerpání programmu původně ustanoveného Sokratovi na pravo sedícímu dáti úkol, jakýkoli by chtěl, a Sokrates zase podobně jinému hosti na pravo sedícímu, a tak dále. Poněvadž pak Alkibiades změnil programm a chválil Sokrata, ne Erota, mohl to Sokrates tak vykládati, jako by tím fakticky Alkibiades byl dal Sokratovi úkol aby se nyní v zábavě pokračovalo jiným způsobem, a aby nyní, poněvadž Erotovi již všichni byli vzdali chválu, každý dle pořadu chválil svého souseda na pravici. A skutečně Sokrates tomu tak rozuměl; neboť jeho slova 222 E *σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ ἐπῄνεσας, δεῖ δ' ἐμὲ αὖ τὸν ἐπὶ δεξιὰ ἐπαινεῖν* dokazují, že skutečně to faktum, že Alkibiades Sokrata chválil, od Sokrata bylo pokládáno za příkaz a úkol Sokratovi daný (srv. 214 C *ἐπιτάξαι Σωκράτει ὅ τι ἂν βούλῃ*), aby také on se své strany chválil souseda na pravo sedícího, jako Alkibiades chválil Sokrata na pravo sedícího.

Ale ovšem bylo by žádoucno, kdyby Platon zřejmě a výslovně tento poměr byl naznačil. Kombinací a srovnáváním různých míst docházíme ovšem tohoto výsledku, jejž jsem zde naznačil; ale v Platonově vypravování se zde jasnost pohřešuje.

* * *

Místo rukopisného *πρίν* navrhl Usener *δεῖν*. Badham navrhl *οὕτω δήπου ἐμὲ πάλιν ἐπαινέσεται, πάρον ὑπ' ἐμοῦ μᾶλλον ἐπαινεθῆναι* (anebo *οὕτω δήπου ἐμὲ πάλιν ἐπαινέσεται, παρεὶς ὑπ' ἐμοῦ ἄλλον ἐπαινεθῆναι*). Místo *μᾶλλον* navrhl již Madvig *ἄλλον*. Také já myslím, že rukopisné podání *πρίν* není možné, a že Usener konjekturou svou dobře naznačil, jaký smysl se zde očekává. Badhamova konjektura *παρόν* smyslu nevyhovuje. Ale ovšem vedle konjektury *δεῖν* lze také navrhnouti *χρεών* nebo *πρέπον*. — Vydavatelé novější větu *οὐ δήπου κτλ.* píší se znamením otázky, což první Ast navrhl. Odporučuji naproti tomu, aby se po *ἐπαινεθῆναι* tečka položila; neboť tato interpunkce smyslu mnohem lépe vyhovuje.

Dodatky.

Ke str. 27 (Protagoras 324 C).

Zcela správné jest Astovo mínění, že ve slovech *Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων* nemá se žádná ellipse předpokládati, ačkoli se často ve spojení s genetivem partitivným vyskytuje *εἷς* nebo *τις*. Nyní ovšem překonána jest dřívější methoda, dle které se nemírným a nevědeckým způsobem nesčíslné vazby syntaktické pokládaly za elliptické; ale za doby Astovy theorie o ellipsích byla ještě v plném květu, a proto jeho svrchu na str. 27 uvedený názor zasluhuje uznání. Jiní vykládali podobné výrazy ellipsí předložky *ἐκ* nebo *ἀπό (Ἀθηναῖοί εἰσιν ἐκ τῶν ἡγουμένων)*, poněvadž se někdy těchto předložek ve spojení s genetivem užívá při naznačování celku, jako na př. Sof. Oid. Kol. 741 sl. *πᾶς σε Καδμείων λεὼς καλεῖ δικαίως, ἐκ δὲ τῶν μάλιστ' ἐγώ* nebo Herod. V 87 *ἐκεῖνον μοῦνον ἐξ ἁπάντων σωθῆναι* nebo Thuk. II 58 *ἀπὸ τετρακισχιλίων ὁπλιτῶν χιλίους τῇ νόσῳ ἀπολέσας*, III 112 *ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν ἐς τὴν πόλιν.* Také v latině vyskytují se podobné vazby, na př. Cic. Att. VIII 4, 1 non unum omnium loquacissimum et minime aptum ad docendum (srv. Sof. Fil. 1344 násl. *Ἑλλήνων ἕνα κριθέντ' ἄριστον*), Cic. Rep. II, 37 unus ex illis decemviris, Cic. Rosc. Am. 35, 99 de tribus et decem fundis tres nobilissimos fundos eum video possidere.

Avšak užívání genetivu oddílu (čili lépe řečeno genetivu celku) nevzniklo zajisté, hledáme-li historický postup, z vazeb *εἷς πάντων*, *ἐκ πάντων*, *ἀπὸ πάντων* vynecháním slov *εἷς*, *ἐκ*, *ἀπό*, nýbrž partitivný genetiv jest původem svým totožný s genetivem přivlastňovacím (naznačujícím vlastníka), a liší se jenom formalně od tohoto genetivu, a sice tím, že se poměr majitele k věcem majetkovým přenesl na poměr celku k jednotlivým částem, z nichž se celek skládá. Celek souborný pojímán takřka co majitel, držitel všech částí k němu patřících. Výrazy takové jako »části patří č. náležejí k celku« nebo »kolik částí má celek« nebo »země tato má šest krajů« a pod. ukazují a vysvětlují nám, že skutečně genetiv partitivný mohl se oprati o genetiv possessivný. Zvláště vychází tato možnost na jevo z užívání tak zvaného

chorografického genetivu, jako Her. III, 136 *ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίης ἐς Τάραντα*, Thuk. II, 18 *ὁ στρατὸς ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς ἐς Οἰνόην*, Xen. Anab. II, 2, 6 *ἦλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης*. V těchto vazbách zvláště na snadě jest, že země, k níž náleží město Taras, město Oinoe, město Efesos, čili která má v sobě vedle jiných měst město Taras atd., mohla dle citu jazykového pokládána býti za majitelku těchto měst. A tento tak zvaný chorografický genetiv není nic jiného, než zvláštní jakýsi druh genetivu partitivného.

Ke str. 30 (Protagoras 326 CD).

Kdyby nebylo místa Senekova Epist. 94 § 51 a Quintilianova Inst. or. I, 1, 27, nebylo by bezpochyby žádnému vykladateli na mysl přišlo, *γραμμαί* vyložiti ve významu »obrazce písmen, t. j. písmena od učitele dříve naznačená«. Seneca Epist. 94 § 51: digiti puerorum tenentur et aliena manu per litterarum simulacra ducuntur. Quint. Inst. or. I, 1, 27 cum vero am ductus sequi coeperit (t. puer), non inutile erit litteras tabellae quam optime insculpi, ut per illos velut sulcos ducatur stilus. Dle těchto dvou míst myslili a myslí posud někteří vykladatelé, že také Platon výrazem *γραμμάς* mínil »litterarum simulacra«. Adam (ve vydání r. 1893) dokonce praví: It is probable that both these authors had the present passage in view«. Ale nikdo posud nedokázal, že by *γραμμή* také bylo znamenalo »simulacra litterarum«; nikdo posud nevyvrátil tvrzení Heindorfovo. Také Sauppe právem tvrdí: »also muss man die Linien verstehen, innerhalb welcher sich die Buchstaben der Knaben halten mussten«.

Ovšem Adam tvrdí, že *ὑπογράψαντες* a *ὑφήγησιν* prý dokazuje, že Platon mínil obrazce písmen, které jsou jako nějakým podkladem a základem písmen, jež mají chlapci psáti. Avšak *ὑπογράφειν* a *ὑφήγησις* mohl Platon zcela dobře říci také o pomocných čarách (*γραμμαί*), v jichž mezích žáci musili se držeti. Nesmíme mysliti, že vyučování písmu bylo vždy jen jediné; naopak srovnání tohoto místa Platonova a místa Senekova a Quintilianova dokazuje, že byly různé methody. Platon naznačuje tu methodu, dle které i nyní žáci učí se psáti. Seneca a Quintilian mluví však o methodě, kterouž učitelé chtěli žákům psaní ještě více usnadniti. Methoda tato zakládala se na snaze, která také za naší doby leckdy se vyskytuje, učiniti žákům učení co možná nejpohodlnějším, při čemž může o tom se pochybovati, zdali tímto didaktickým způsobem lepších výsledků lze docíliti, než když žáci jistou užitečnou námahu musí podstoupiti.

Dle mého mínění Sauppe správně podotýká, že při výkladě *γραμμή* = linea podobenství ještě vhodnějším býti se jeví než při druhém výkladě. K tomu sluší podotknouti, že také slova *ὃς ὅ' ἂν ἐκτὸς βαίνῃ τούτων* nasvědčují výkladu *γραμμή* = linea.

Zajímavo jest pozorovati, jak zasloužilý vykladatel Kroschel během času mínění své změnil. V třetím vydání (1865) pravil: »Plerique inter-

pretes *γραμμάς* intelligunt lineas eo consilio a magistris ductas, ut pueri directe s. ad lineam scriberent. Huic interpretationi obstant verba proxima *γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμάτων*, pro quibus dicendum fuisset *γράφειν κατὰ γραμμήν* vel *ἐπὶ γραμμήν*«. Ale ve čtvrtém vydání (1882) zní Kroschelova poznámka takto: »Lineae praeducuntur, quo recte procedat scriptura; ut pueri in schola directe s. ad lineam scribere iubentur, ita in vita quae agunt ad legis normam iis dirigenda sunt«.

Ke str. 34 (Protagoras 328 E).

Platon posmívá se často řečníkům, že mají řeči připravené, které při každé příležitosti deklamují. Nejdůležitějším svědectvím v této příčině jest rozmluva Menexenos. Srv. Menex. 234 E *καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει, καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε, καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαινούντων, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων, οἳ οὕτω καλῶς ἐπαινοῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἑκάστου λέγοντες . . . . γοητεύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχάς κτλ.*

Když pak Menexenos 235 C Sokratovi praví, že v tomto případě řečník, který bude zvolen, nebude míti úkol snadný, poněvadž volba řečníka krátce před samou pohřební slavností se koná, *ὥστε ἴσως ἀναγκασθήσεταί ὁ λέγων ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν*, odpovídá Sokrates 235 D: *Πόθεν, ὦ 'γαθέ; εἰσὶν ἑκάστοις τούτων λόγοι παρεσκευασμένοι.*

Ke str. 38 (Protagoras 338 B).

Že po výrazech mocnosti, způsobilosti, možnosti a nemožnosti leckdy, a to ne právě zřídka, místo pouhého infinitivu vazba *ὥστε* s infinitivem se vyskytuje, jest věcí velmi známou, o níž ve všech grammatikách a slovnících a v hojných poznámkách vykladatelů*) zmínka se činí. Tím více jest s podivením, že Badham na našem místě tuto v řečtině náležitě zaručenou vazbu konjekturou chtěl odstraniti Rozumí se samo sebou, že Badhamovi vazba ta dobře jest známa; ale konjektura ta vznikla z neblahého toho směru u mnohých kritiků se jevícího, který to, co řídčeji aneb zřídka se vyskytuje, chce odstraniti a jednotvárnost způsobiti.

Hojné příklady uvedl Heindorf k našemu místu. U Platona čteme Politik. 295 A *πῶς γὰρ ἄν τις ἱκανὸς γένοιτ' ἄν ποτε, ὥστε ἀεὶ προστάττειν τὸ προσῆκον*; Taktéž ve Faidru 258 B *ὅταν ἱκανὸς γένηται ῥήτωρ . . . ὥστε . . . ἀθάνατος γενέσθαι λογογράφος*. V Zákonech IX, 875 A *φύσις ἀνθρώπων οὐδενὸς ἱκανὴ φύεται, ὥστε γνῶναι . . . τὰ ξυμφέροντα ἀνθρώποις εἰς πολιτείαν*. Avšak nejen u tohoto výrazu způsobilosti vyskytuje se *ὥστε*, nýbrž také u *δυνατός, ἀδύνατον, ἔστι* (= lze), na př. Faidr. 269 D *τὸ δύνασθαι ὥστε ἀγωνιστὴν τέλεον γίγνεσθαι,*

*) Srv. na př. grammatiku Matthiaeovu § 531. 2 a § 533. 1, Krügerovu 65, 3, 1, Kühnerovu § 473 ² Anm. 9., dále kommentář Heindorfův, Stallbaumův a j. k našemu místu.

Sof. Fil. 656 *ἆρ' ἔστιν ὥστε κἀγγύθεν θέαν λαβεῖν*; Lysias 20 § 24 *ὑμῖν δ' οὐκ ἦν, ὥστε εἰδέναι.*

Rozdíl mezi obyčejnou vazbou pouhého infinitivu a vazbou *ὥστε* s infinitivem jest ten, že druhá tato vazba jest důraznější. K vysvětlení jest zvláště vhodný příklad Plat. Faidr. 269 D *τὸ δύνασθαι ὥστε ἀγωνιστὴν τέλεον γίγνεσθαι.* Zde *δύνασθαι* = *δυνατὸν εἶναι, δύναμιν ἔχειν*, a věta *ὥστε — γίγνεσθαι* naznačuje výsledek vycházející z této mocnosti. Naproti tomu ve vazbě *τὸ δύνασθαι ἀγωνιστὴν τέλεον γίγνεσθαι* má *δύναμαι* slabší význam »mohu, ich kann«, a jest samo o sobě nedostatečno, i doplňuje se význam tohoto slovesa infinitivem *γίγνεσθαι*, který jest předmětem (objectum) slovesa *δύνασθαι.*

Podobný rozdíl vyskytuje se u sloves a výrazů vůle. Obyčejná vazba jest pouhý infinitiv, který jest předmětem sloves *ἐθέλειν, βούλεσθαι, δεῖσθαι* atd. Avšak naproti tomu srv. Hom. Il. I 44 *εἰ δέ σοι αὐτῷ θυμὸς ἐπέσσυται, ὥστε νέεσθαι*, Eur. Hipp. 1327 *Κύπρις γὰρ ἤθελ', ὥστε γίγνεσθαι τάδε*, Thuk. I, 119 *δεηθέντες ἑκάστων ἰδίᾳ, ὥστε ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον.* V těchto a podobných příkladech slovesa a výrazy vůle mají důraznější, samostatnou platnost, a *ὥστε* s infinitivem naznačuje výsledek vůle, touhy, snahy.

Jako *δύναμαι* ve spojení s *ὥστε* má význam starší a důraznější, tak latinské posse někdy původní svůj význam »potentem esse, potestatem habere« i později zachovalo, jako ve spojení non possum, quin, na př. Plaut. Mil. gl. 3, 1, 7 non potest quin, Bacch. 3, 6, 30 videor non potesse, quin eloquar.

Srovnati můžeme s tímto rozdílem vazby důraznější a slabší také užívání dvojí vazby u sloves *γίγνεται, συμβαίνει, συμφέρει, συμπίπτει* atd. Srv. Sof. Fil. 324 *θυμὸν γένοιτο χειρὶ πλησῶσαί ποτε* a naproti tomu Isokr. 6, 124 *πολλάκις γέγονεν, ὥστε καὶ τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων κρατηθῆναι*, anebo srv. Her. VI, 117 *συνήνεικε δ' αὐτόθι θωῦμα γενέσθαι τοιόνδε* a naproti tomu Her. I, 74 *συνήνεικε, ὥστε τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι*, anebo srv. Thuk. II, 61 *ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι*, a naproti tomu Thuk. V, 14 *ξυνέβη . . . ὥστε πολέμου μηδὲν ἔτι ἅψασθαι μηδετέρους.*

O konjektuře Badhamově podotýkám ještě, že jest ne snad jenom zbytečná, nýbrž i nemožná, poněvadž slova *ὡς ἐγῷμαι* nepřipouštějí možnost slova *ἴστε*, nechť bychom to za indikativ anebo za imperativ pokládali.

Ke str. 43 (Protagoras 346 B).*)

Velmi nesnadný jest výklad slov *ἠγήσατο . . . ἐπαινέσαι*, a přiznávám se, že jsem při vytištění výkladu na str. 43 podaného kolísal, který výklad mám odporučiti. V těchto svých »Příspěvcích« nemám, jak se samo sebou rozumí, povinnosti, abych na všech místech v příčině kritické nebo

*) Mylně na str. 43 vytištěno »Protagoras 346 C«.

exegetické sporných své vlastní mínění projevil.*) Ale místo toto zdálo se mi býti tak důležitým, že jsem si v textu na str. 43 vyhradil další úvahu a odkázal jsem na »Dodatky«.

Dvojí výklad byl zde podán.

Obyčejně vykladatelé *ἠγήσατο ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι* vykládají ve smyslu »Simonides sám mínil často, že musí chváliti tyranna.« Tak vyložil místo to Heindorf, Stallbaum, Kroschel, Deuschle, Bochmann a jiní. Kroschel: »iudicavit (propter mercedem) laudare se oportere«. Bochmann (v 5. vydání Deuschleově 1895): »der abhängige Infinitiv steht wie oft nach den Verbis des Meinens im Sinne von *δεῖν ἐπαινέσαι*.«

Dříve vykládána byla takováto místa ellipsí slovesa *δεῖν*. Tomuto mechanickému výkladu odporoval Heindorf, jenž tvrdil, že na takovýchto místech není *δεῖν* vynecháno, nýbrž že slovesa *ἡγεῖσθαι, λογίζεσθαι, νομίζειν* a pod. znamenají »aequum iudicare, opus iudicare«. A zajisté musí se takový výklad, při kterém na ellipsi slovesa *δεῖν* se pomýšlelo, rozhodně zavrhnouti. Kdyby slova Platonova znamenala »Simonides sám často mínil, že potřebí jest tyranna chváliti«, musilo by se souditi, že ponětí nutnosti obsaženo jest v kontextu, jako na př. ve Filebu 59 A *εἰ δὲ καὶ περὶ φύσεως ἡγεῖταί τις ζητεῖν*. Tak na př. latinské cogito »myslím« ve spojení s infinitivem nabylo významu »zamýšlím«. Srv. německé »denken« a »gedenken«. Ze slovesa naznačujícího myšlénku stalo se sloveso vůle.

Ale tomuto výkladu, který na pohled se odporučuje, odporuje infinitiv aoristu *ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι*. Sauppe právem, jak myslím, namítá, že by musel v tomto případě býti infinitiv přítomného času. A s tímto míněním po opětném uvážení úplně souhlasím. Myslím, že Platon nemohl a nechtěl zde položiti *ἐπαινέσαι* ve smyslu »pochváliti«.

Přidávám se tedy nyní rozhodně k tomu mínění, že *ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι* řečeno jest o minulosti »se celebrasse« a schvaluji výklad Sauppeův: »Also Simonides denkt an das, was er auch schon gethan habe.«

Ke stránce 49 (Protagoras 354 B).

Ast podal tento výklad: »*ἄλλων ἀρχαί* non sunt imperia in alios, sed in alias, int. civitates; sensus igitur hic est: et quod hoc quoque efficiunt, ut civitates non solum ipsae salvae sint, sed in alias quoque imperium habeant.« Co příklad spojení slova *ἀρχή* s genetivem uvedl Ast Gorg. 514 A *χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχήν τινων ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν*.

Jiné doklady této vazby jsou Rep. I, 341 D *τὴν τῶν ναυτῶν ἀρχήν*, Politik. 275 A *τῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως*. Kritias 114 A *ἀρχὴν πολλῶν ἀνθρώπων*.

Astovu výkladu »*ἄλλων* t. *πόλεων*« nasvědčuje, jak se zdá, to, že tímto způsobem vzniká důrazná protiva: »nejen měst rodných zachránění,

*) Ale kdo kommentované vydání uveřejňuje, má zajisté povinnost, na místech takovýchto své vlastní mínění projeviti. Nečiní-li toho vydavatel, může mu právem to býti vytčeno.

nýbrž také vláda nad jinými městy.« Souhlasil jsem dříve s tímto výkladem a pravil jsem proto na str. 49, že »Ast dobře obhájil rukopisné podání«. Ale při opětném uvažování o tomto místě kloním se předce raději k tomu výkladu, že *ἄλλων* jest masculinum, jakož v novější době také Adam vykládá »dominions over others«; při čemž vhodně uvádí Gorg. 452 D *αἴτιον ἅμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ τοῦ ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει ἑκάστῳ*. Myslím totiž, že by byl Platon, kdyby byl pomýšlel na protivu měst rodných (otčiny) a měst cizích, tuto protivu jasně a důrazně naznačil.

Ke stránce 51 (Protagoras 357 E).

Navrhl jsem na str. 51 konjekturu *οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοὺς* (totiž *πέμπετε*) *οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε*. O této konjektuře lze snad říci, že jest pravděpodobna, poněvadž *ἑαυτούς* mohlo snadno zaniknouti.

Že se zájmeno zvratné III. osoby vyskytuje někdy místo očekávaného zájmena zvratného I. a II. osoby, jest příklady zcela zajištěnými nezvratně dokázáno. Tyto zajištěné příklady vyskytují se u Aischyla a Sofoklea. Aisch. Ch. 221 *αὐτὸς καθ' αὑτοῦ τἄρα μηχανορραφῶ*. Zde není možno, konjekturou v text vložiti *ἐμαυτοῦ*, poněvadž by tím metrum bylo porušeno. Ostatní příklady u Aischyla jsou Ch. 1014, Sept. 194, Fragm. 129, Agam. 1142, 1297. 1544, Ch. 111. U Aischyla jest tedy celkem 8 příkladů (mezi 26). — U Sofoklea Oid. Tyr. 138 *ὑπὲρ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀπωτέρω φίλων ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ, τοῦτ' ἀποσκεδῶ μύσος*. Také zde byla by konjektura, kterou by se *ἐμαυτοῦ* v text vpravilo, velmi násilná, poněvadž by se text musil značně změniti. Ostatní místa u Sofoklea jsou Oid. Kol. 966, El. 285, Ai. 1132, Oid. Kol. 857, 930, 1356, Trach. 451. Tedy celkem 8 příkladů (mezi 50). Srv. má »Badání v oboru skladby jazyků indoevropských« str. 31.*)

Také v prosaické literatuře vyskytují se příklady. Ale ovšem v rukopisech jeví se v této příčině leckdy varianty. Avšak přese všechno kolísání rukopisného podání zbývají předce i v prose doklady nepochybné. Uvádím v »Badáních« na str. 32 dvě místa Herodotova, V, 92, 1 a V, 20 dále Thukydidovo místo I, 82, kde se musí čísti *τὰ αὑτῶν* (= *ἡμῶν αὐτῶν*) *ἅμα ἐκπορίζώμεθα*. — Kühner, Ausf. Gramm. § 455, 7 b (na str. 496) uvádí 8 příkladů z Xenofonta, 3 příklady z Platona, a sice Faid. 78 B, 91 C, Laches 200 B, dále Pseudoplat. Alk. II, 140 C, pak z attických řečníků Antifonta, Andokida, Lykurga, Isokrata, Demosthena, Aischina, celkem 10 dokladů.

Ovšem vydavatelé na několika z těchto míst přijímají v text variantu, i když rukopisným podáním méně jest zaručena; někteří vydavatelé pak

*) Opravuji při této příležitosti omyl v »Badáních« atd. na str. 31. U Sofoklea jest 8 příkladů, ne 7.

i proti souhlasnému rukopisnému podání některá místa mění. Ale toto počínání není správné. Není pravdě podobno, že by obyčejné a pravidelné ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ atd. bylo změněno v ἑαυτοῦ. Naopak můžeme se domnívati, že asi leckde ustoupilo původní ἑαυτοῦ a zatlačeno bylo vazbou obyčejnou. Myslím, že správně Brugmann (Ein Problem, str. 40) tvrdil: »Die Beispiele für die ursprüngliche *) freiere Verwendung unserer Reflexiva der dritten Person wären bei den altgriechischen Schriftstellern sicherlich weit zahlreicher, als sie uns jetzt vorliegen, hätte nicht der unselige Wahn, als habe man es mit einem Missbrauch, einer Verirrurg der Sprache zu thun, alte und neue Grammatiker und Textkritiker und zum guten Theil wol auch die Abschreiber beherrscht. Von vielen Stellen lässt sich noch evident nachweisen, dass sie auf Grund dieser irrigen Anschauung gemassregelt und verfälscht worden sind.« Při tom poukázal Brugmann k výkladu Maetznerovu k Antifontovi str. 181 násl. a k výkladu, jejž podal Bremi k Demosthenově první řeči filippické.

Bernhardy (Wissensch. Syntax der griech. Spr., str. 272) téměř všechny doklady užívání zájmena ἑαυτοῦ o 1. a 2. osobě chtěl odstraniti a jen v době úpadku graecity je uznal, kteréhož úpadku začátky ovšem prý již u Isokrata a Xenofonta se jeví. Jakýsi pokrok naproti tomuto mínění jeví se u Krügera Griech. Sprachlehre § 51, 2, Anm. 15. Krüger ovšem nazval tuto vazbu »zneužíváním«, ale aspoň uznal, že takové příklady skutečně se vyskytují, a to i v attické prose, kdežto Bernhardy tyto doklady chtěl odstraniti.

Věc tato byla by i od klassických filologů správněji posuzována, kdyby bylo přihlíženo k tomu, že ve slovanských jazycích tyto vazby jsou pravidelné, jako: zaveďte tento způsob u sebe (srv. Her. V, 92, 1), Jestliže znáš svůj osud (Aisch. Agam. 1297).

Myslím, že tímto výkladem má konjektura οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοὺς, totiž πέμπετε jest dostatečně odůvodněna.

Ke str. 54 (Symposion 172 C).

Genetiv časový naznačuje obyčejně, kdy se něco děje, jako θέρους, χειμῶνος, τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἑσπέρας. Ale také na otázku »jak dlouho? po jakou dobu?« klade se genetiv časový, na př. Aisch. Ag. 269 ποίου χρόνου (jak dlouhou dobu?) δὲ καὶ πεπόρθηται πόλις; nebo Her. VI, 58 ἐπεὰν θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων (po celou dobu desíti dnů) οὐκ ἵσταταί σφι, nebo Xen. Anab. I, 7, 18 βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν (po deset dní).

Rozdíl tento není však podstatný, nýbrž záleží jen na kontextu, a zvláště na slovese. Jde-li z kontextu na jevo, že čin nějaký zaujímá a vyplňuje celou dobu, jež podstatné jméno v genetivě položené nazna-

*) S tímto výrazem ovšem nesouhlasím. Nemyslím, že by toto užívání bylo původní; ale jest velmi staré.

čuje, tehdy cítí se genetiv ve významu »po jak dlouhou dobu něco trvá«. Přenáší se tedy i zde, jako v nesčíslných případech, to, co vlastně v celém kontextu obsaženo, na tento pád. Pravil jsem, že to záleží zvláště na slovese, i dokládám, že v tomto případě sloveso naznačuje čin trvací nebo opětovaný, který celou dobu vyplňuje. — Vychází-li však z kontextu na jevo, že čin nějaký jenom v jisté době se udál, a netrval po celou tu dobu, tu naznačuje genetiv, kdy, v které době se něco stalo. Naznačíme-li si na př. dobu, kterou θέρος znamená, přímkou vodorovnou *a*————*b*, znamená časový genetiv θέρους ve větě Hom. η 118 τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει χείματος οὐδὲ θέρους, že čin οὐκ ἀπόλλυται po celou tu dobu trvá. Ve větě βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν mohla by se celá doba desítidenní graficky vyznačiti přímkou *a*————*b*. Naproti tomu praví se ve větě ὁ φίλος ἀπέθανε θέρους nebo ὁ φίλος ἀπέθανε τοῦ αὐτοῦ θέρους, že úmrtí přítelovo stalo se v létě, a tento děj graficky naznačiti se může bodem *c* v přímce *ab*, tedy •————•————•. Rozdíl ten způsoben tím, že οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται znamená děj trvací »nehyne«, tedy »trvá«, οὐ μαχεῖται čin trvací v budoucnosti předpokládaný »nebude bojovati, bude boje se zdržovati, bude trvati v klidu«. Naproti tomu ἀπέθανε znamená děj jednodobý, a proto pociťuje se v θέρους ve větě ὁ φίλος ἀπέθανε θέρους jakožto označení, kdy se úmrtí událo.

V obou případech genetiv θέρους sám o sobě nenaznačuje nic jiného než dobu, v které se něco děje nebo dálo nebo bude díti. Zdali tento děj jenom do té doby spadá a je-li tedy jenom jedním bodem v celé té době, čili zaujímá děj celou tu dobu, o tom rozhoduje kontext.

Vykladatelé a grammatikové nerozlišují a neroztřiďují vždy příklady časového genetivu náležitě. Tak na př. Kühner, Ausführ. Gramm. ² II, str. 323 násl. mezi příklady, genetivu časového na otázku kdy? uvádí místo svrchu uvedené Hom. η, 118, kde χείματος a θέρους znamená spíše dobu, po kterou něco trvá. Rovněž tak vykládati sluší Her. IV, 48. Zajisté také Her. VI, 12 τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτῷ znamená »příště t. j. »po celý budoucí čas« (něm. künftighin, in Zukunft). Vůbec všechny příklady, v nichž se nalezá τοῦ λοιποῦ, nepatří do sbírky příkladů genetivu na otázku kdy? položeného, a Kühner neprávem uvádí také Dem. IV, 15 οὐκέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς, což znamená »budoucně, t. j. po celou budoucnost nevedlo by se nám více zle.«

V druhé skupině příkladů uvádí Kühner nesprávně Hom. Λ 691 ἐλθών γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη τῶν προτέρων ἐτέων. Tento genetiv »v dřívějších létech« jest položen na otázku kdy?, jak smysl a kontext dokazuje.

O slovanštině praví Miklosich (IV, 509): »Der Gen. bezeichnet die Zeit, in der, während der etwas geschieht. Dieser temporale Gen. ist auf gewisse Zeitbestimmungen beschränkt und hat meist ein Adjektiv oder Pronomen bei sich«. K příkladům, které Miklosich a dle něho Delbrück

(Vergl. Syntax, str. 358 násl.) ze slovanských jazykův uvádějí, dokládám, že v češtině vedle vazeb »třetího roku, téhož času, druhého dne, té noci« atd. vyskytuje se několik zajímavých dokladů genetivu časového bez přívlastku, a sice: včera (t. j. večera, t. předešlého dne), dále dialektické výrazy: dneska, hnedka, teďka, mor. a slov. včilka. Jsou to časové genetivy, utvořené od nominativů dnesko, hnedko (srv. brzko od brzo; brzko = brzká doba, a u tohoto slova jeví se substantivné užívání ještě ve výraze v brzku).

Snad jsou také dialektické tvary hnedky, teďky, nyničky č. nyňčky, včilky genetivy časové od předpokládaných nominativů ženského rodu.

O germanských jazycích praví Delbrück (Vergl. Syntax str. 358): »Im Got. kommen fast nur nahts und dagis in betracht (Gabelentz-Loebe 240) Gross ist der Kreis der Wörter auch in den anderen Dialekten nicht«. Z nové němčiny mohou býti uvedeny na př.: Morgens, Abends, Mittags, Vormittags, Nachmittags, Sonnabends, pak výrazy s přívlastkovým určením, jako derzeit (huius temporis), dieser Tage atd.

* * *

Co se výkladu genetivu časového týká, opírá se dle mého mínění toto užívání o genetiv místný, jako v četných jiných případech místní pojmy a místní určení se přenášejí na pojmy časové a na určení časová (srv. na př. něm. výraz »Zeitraum«, lat. spatium temporis).*)

Vazba genetivu časového na otázku kdy? jest dle mého mínění totožná s genetivem naznačujícím místo, kde se něco nalezá, jeví. Srv. Hom. P 372 *νέφος δ' οὐ φαίνετο πάσης γαίης οὐδ' ὀρέων*, γ 251 *ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαιϊκοῦ, ἀλλά πῃ ἄλλῃ πλάζετ' ἐπ' ἀνθρώπους*; φ 108 násl. *οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ κατ' Ἀχαϊδα γαῖαν, οὔτε Πύλου ἱερῆς οὔτ' Ἄργεος οὔτε Μυκήνης*, α 23 *Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος*, I 219 *αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο τοίχου τοῦ ἑτέρου*. Srv. ještě hojné příklady, jež Kühner na str. 322 násl. z jiných autorů uvádí.

O tomto místném genetivě přidržuji se posud toho výkladu, jejž jsem v akademických čteních svých již před třiceti léty podal, totiž že tento genetiv souvisí s genetivem přivlastňovacím. Výrazy takové jako *ἦ οὐκ Ἄργεος ἦεν Ἀχαιϊκοῦ* znamenaly, nechci říci původně, ale pravím: dříve: či nebyl Argea achaiského = či nemělo jej v sobě Argos achaiské? Od. φ 108 *οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ . . . οὔτε Πύλου ἱερῆς οὔτ' ἠπείροιο μελαίνης* vlastně znamená »jakou ženu nemá ani Pylos ani pevnina černá«. V nové době může se ovšem taková vazba zdáti nápadnou, ale za starých

*) Podobně dativ časový opírá se o dativ místný. Nelze zajisté popříti, že dativ *τρίτῳ ἤματι* (Hom. *A* 707) nebo *ὥρῃ* (*B* 468) jest v podstatě totožný s dativem *οὔρεσι* (*Π* 158) nebo *Ἑλλάδι* = v Helladě *Π* 595.

dob, a zvláště v řečtině a v latině, jsou takové názory a výrazy velmi běžné. Srv. na př. Sof. Fil. 1147 *θηρῶν οὓς ὅδ' ἔχει χῶρος*, nebo Hor. Carm. I, 28, 9 habentque Tartara Panthoiden. — Výklad tento, jak myslím, zvláště podporován jest místem u Homera *α* 24 *Αἰθίοπας . . . οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος*, poněvadž zde jest genetiv osoby, pročež se zde genetivus possessivus zvláště odporučuje: »jedni jsou Hyperiona zapadajícího, druzí vycházejícího« = jedni patří Hyperionovi zapadajícímu, druzí vycházejícímu.

Pozoruhodno jest, že u genetivu místného také dvojí užívání musí se rozeznávati, jako u genetivu časového.

a) V příkladech svrchu uvedených a četných jiných genetiv místný naznačuje místo, kde se něco nalezá. Kontext také zde rozhoduje, a zvláště záleží to na slovesech. V příkladech těchto znamenají slovesa klidné trvání.

b) U sloves hnutí znamenajících pociťoval se genetiv místný co výraz naznačující, kudy, kterým místem se někdo ubírá. V těchto případech genetiv naznačoval to, co v češtině instrumentalem se vyjadřuje; *θέειν πεδίοιο* běžeti rovinou. Podobně jako genetiv časový může znamenati celý prostor časový, po který nějaký čin trvá (na otázku: po jak dlouhou dobu?), tak ve vazbě *θέειν πεδίοιο* naznačen genetivem prostor místný, který (kterým) někdo probíhá. Podobně jako jsem při výkladě genetivu časového pravil, podotýkám i zde, že genetiv místný *πεδίοιο* sám o sobě znamenal jenom »v rovině«. Na kontextu, a zvláště na slovese, záleží, je-li *πεδίοιο* jenom na otázku kde? položeno a znamená-li to tedy jenom jeden bod (*c*) v přímce *a*——•——•——*b*, čili naznačuje *πεδίοιο* probíhání celou přímkou *a*——————*b*.

Příklady patřící k druhé skupině jsou: Hom. *B* 801 *ἔρχονται πεδίοιο*. *E* 597 *ἰὼν πολέος πεδίοιο*, *B* 785 *διέπρησσον πεδίοιο Ω* 264 *ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο*, Eur Ifig. Taur. 1175 *πάσης διωγμοῖς ἠλάθησαν Ἑλλάδος*, prosaické *ἰέναι τοῦ πρόσω*. Srv. hojné příklady u Kühnera na str. 323.

Pokládal jsem dříve tento genetiv ve vazbě *θέειν πεδίοιο* za genetiv partitivný; a lze ovšem ledacos ve prospěch tohoto výkladu uvésti. V tomto případě by *πρήσσειν ὁδοῖο, θέειν πεδίοιο* rovnalo se vazbám v češtině starší se vyskytujícím »urážeti cesty, ucházeti roviny«. Dále bychom mohli uvésti, že na podobném názoru zakládají se latinské výrazy carpere iter, carpere prata fuga (Verg Georg. III, 142), carpere mare (Ovid. Met. XI, 752), carpere aëra alis (Ovid. Met. IV, 616). Co jest carpere prata fuga? Nic jiného, než při utíkání nivami kus niv po kuse odebírati, odtrhovati, tak jako list po listu trháme.

Také legere se v podobném významu vyskytuje. Sloveso toto znamená nejen sbírati, nýbrž také vybírati, a také pokradmo, znenáhla ubírati. Srv. Auct. ad Her. II, 30 quasi cum dicimus, maius esse maleficium stuprare ingenuam quam sacrum legere (odtud sacrilegus).

Zajímavá vazba pak jest Ovid. Met. V, 579 nec me studiosius altera saltus legit, Met. III, 17 legere vestigia alicuius.

Ale nyní myslím, že jest lépe uznati v obou skupinách úplnou podobnost a obdobnost genetivu časového a místného. Ovšem podotýkám, že genetiv partitivný souvisí s genetivem possessivným, a že tedy není nemožno souditi, že ve výrazech řeckých *θέειν πεδίοιο*, *ῥήσσειν ὁδοῖο* genetivy tyto mohly ve smyslu partitivném cítěny býti.

Ke stránce 55 (Symposion 173 A).

Schanz: »ἢ scripsi: ᾗ *B*, ἢ ᾗ *T*« Tím opravuji své udání na str. 54, ke kterému jsem sveden byl nesprávnými údaji jiných. Jest tedy zde trojí čtení, a sice *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*, což všichni vydavatelé dříve čtli. Druhé čtení jest *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*, které v ruk. Bodl. se nalezá a které někteří novější vydavatelé schvalují. Třetí čtení jest *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*, které Schanz v text přijal.

Čtení druhé *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* dle mého mínění nemůže znamenati totéž co *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*. Hug to sice tvrdí a praví, že ᾗ sluší vysvětliti tím, že vynecháno *ταύτης* nebo ἧ »am Tage nach demjenigen, an welchem«. Hug uvádí, že u Antifonta VI, 37 nejlepší rukopisné podání jest *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ ὁ παῖς ἐθάπτετο*. Ale také zde musí se čísti buďto ἢ ᾗ nebo ἧ. V takovýchto věcech rukopisné podání nemá žádné váhy. Tvrditi musíme, že *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ ὁ παῖς ἐθάπτετο* nemůže nic jiného znamenati než »druhého dne, kterého«. Opak toho nemůže nikdo dokázati. Rovněž tak na druhých místech, která Hug uvádí, jest ᾗ mylné čtení.

Při řešení otázky, má-li se na našem místě čísti ἢ ᾗ čili ἧ (jen tyto vazby jsou možné), rozhoduji se pro schválení Schanzova čtení. Slova *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* připouštějí snadný a přirozený výklad *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* čili *τῇ ὑστεραίᾳ ταύτης τῆς ἡμέρας, ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*. Že pak ἢ snadno mohlo změněno býti v ᾗ, jest na jevě.

Ke stránce 55 (Symposion 173 C).

Podotkl jsem na str. 55, že jsem podobným způsobem, jakým by Symp. 173 A rukopisné podání *εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι* snad bylo možno hájiti, hájil u Sofoklea rukopisné podání. Poznámka tato týká se Sofokleových veršů El 605 násl.

τοῦδέ γ' οὕνεκα
κήρυσσέ μ' εἰς ἅπαντας, εἴτε χρὴ κακὴν
εἴτε στόμαργον εἴτ' ἀναιδείας πλέαν.

Zde navrhl Wunder *χρῇς* místo *χρή*, kterouž doměnku Schneidewin, Nauck, Dindorf, Jahn a j. schválili. Podotkl jsem ve svých »Beiträge zur Kritik und Erklärung des Sophokles« (Sitzungsberichte der kais. Akad.

d. Wiss. 1864, svazek XLV, str. 429), že jest konjektura χρῇς sice vkusná, ale libovolná a že se rukopisné χρή musí hájiti. Výrazů εἰ χρή a εἰ δεῖ užívalo se často ve významu »musí-li to býti, nemůže-li jinak býti (wenn es denn sein muss)«, čímž se naznačuje, že cizí vůli uznáváme za rozhodující, nezměnitelnou normu svého jednání a že této cizí vůli, jako nutnosti, se podrobujeme.

Uvedl jsem tyto doklady: Plat. Parm. 126 C ἀλλ' εἰ δεῖ, ἴωμεν παρ' αὐτόν. Ovšem také zde o rukopisném δεῖ bylo pochybováno, a Heindorfova konjektura εἰ δοκεῖ došla u mnohých kritiků uznání. Neprávem! – Jiné místo jest v Platonově Faidru 234 E Τί δέ; καὶ ταύτῃ δεῖ ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ τὸν λόγον ἐπαινεθῆναι, ὡς τὰ δέοντα εἰρηκότος τοῦ ποιητοῦ . . .: εἰ γὰρ δεῖ, συγχωρητέον χάριν σήν. — Sof. Trach. 749 εἰ χρὴ μαθεῖν σε, πάντα δὴ φωνεῖν χρεών. — Sof. Trach. 1155 ἡμεῖς δ' ὅσοι πάρεσμεν, εἴ τι χρή, πάτερ, πράσσειν, κλύοντες ἐξυπηρετήσομεν. Dále Ai. 1373, Ant. 887 násl.

Že výrazy δεῖ, χρή někdy, co se smyslu týká, s χρῄζειν a podobnými výrazy se shodují, dokazuje Sofokleovo místo Fil. 49 násl. ΝΕ. σὺ δ' εἴ τι χρῄζεις, φράζε δευτέρῳ λόγῳ. ΟΔ. Ἀχιλλέως παῖ, δεῖ σ' ἐφ' οἷς ἐλήλυθας γενναῖον εἶναι. A hned na to Neoptolemos se táže τί δῆτ' ἄνωγας; a Odysseus odpovídá τὴν Φιλοκτήτου σε δεῖ ψυχὴν ὅπως λόγοισιν ἐκκλέψεις.

Nicméně, jak jsem na str. 55 podotkl, v Platonově Symposiu 173 C také já o správnosti rukopisného δεῖ pochybuji.

Ke stránce 59 (Symposion 174 E).

Schanz: »τῶν ἔνδοθεν Porson ad Eurip. Med. 734: ἔνδοθεν BT, τῶν ἔνδον Photius«. Hug podotýká v »Kritischer Anhang«: »Vor ἔνδοθεν schieben Porson Cobet nov. lect. p. 114 u. Schanz nach dem Citat bei Photius ein τῶν ein, wodurch der Sinn keineswegs verbessert wird. ἔνδοθεν gehört zu ἀπαντήσαντα. Dagegen würde οἱ ἔνδοθεν od. ἔνδον παῖδες einen Gegensatz voraussetzen, den ich nicht verstehe«.

Při této poznámce zasloužilý vykladatel patrně neměl na mysli takové vazby jako Thuk. III, 22 ᾔσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες. Není pravda, že by výraz παῖδά τινα τῶν ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα předpokládal protivu, které bychom my s Hugem nerozuměli. Tato vazba brachylogická znamená παῖδά τινα τῶν ἔνδον ὄντων ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα, právě tak jako Thukydidova slova III 22 znamenají ᾔσθοντο οἱ ἐν τοῖς πύργοις φύλακες ὄντες ἐκ τῶν πύργων atd.

Ke stránce 60 (Symposion 175 B).

Místo toto jest velmi nesnadné, jak každý kritik přisvědčí, který tomuto místu pozornost svou věnoval. Já jsem při opětném uvažování dřívější svůj názor změnil a proto jsem při tisku výklad již v rukopise svém podaný zrušil, poněvadž se mi závažné pochybnosti naskytly, i odkázal jsem v této příčině na »Dodatky«.

Schanz přijal v text svou konjekturu *ἐπεὶ δή τις ὑμῖν οὐ μὴ ἐφεστήκῃ* a podotýká dále: »*ἐπειδ' ἄν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκει B, ἐπειδ' ἄν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ T, ἐπεί τις ὑμῖν οὐ μὴ ἐφεστήκῃ* Leop. Schmidt Ind. lect. Marb. hib. 1871 VIII, *ἐπεὶ οὐ δή τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ* Hug, *εἴ γε ὁ ταμίας ὑμῖν μὴ ἐφέστηκεν* dubitanter Usener«.

Kromě těchto konjektur, jež Schanz uvádí, navrženy ještě rozličné jiné konjektury, jako Hommel navrhl *ἐπεὶ, 'τᾶν, τὶς ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ* = nam, pueri, aliquis vobis ne sit praepositus, kteráž konjektura z více příčin jest nemožná. Vermehren (Platonische Studien, str. 44) navrhl *πάντως παρατίθετε ὅ τι ἂν βούλησθε, ἐπεὶ καὶ τίσις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκοι*, což vykládá: »setzt immer auf, was ihr wollt, da euch auch Strafe nicht drohen soll«, und nun fügt er hinzu *ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα*, eine Veranstaltung, die ich noch nie getroffen habe, womit eben die Zusicherung der Straflosigkeit gemeint ist. Také tako konjektura nemožná jest z více příčin, ne jenom z jedné. Nemožné jest slovo *τίσις*, které neznamená pouhý trest, nýbrž pomstu; nemožné jest rčení *τίσις ἐφεστήκοι*, i lze zajisté tvrditi, že sloveso to o představeném, o dozorci bylo zde řečeno; nemožný jest optativ *μὴ ἐφεστήκοι*; nemožné jest *καί*.

Nechci vykládati, jaké námitky proti všem posud navrženým konjekturám lze uvésti; leckteré námitky byly již od jiných, a to právem, vysloveny, jako na př. Teuffel nemožnost konjektury Schmidtovy dokázal. Obmezím se na podání svého vlastního mínění.

Stallbaum čte *πάντως παρατίθετε ὅ τι ἂν βούλησθε, ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ· ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα.* a vykládá: Utique apponite quidquid apponere volueritis, quum nemo vobis praefectus sit: id quod ego nunquam feci; h. e. nunquam ita institui, ut vobis inter epulas aliquis esset eo nomine praefectus. Výklad tento jest nemožný. Čteme-li *πάντως παρατίθετε ὅ τι ἂν βούλησθε*, nemohou tato slova nic jiného znamenati než: »předkládejte nám cokoliv chcete«. Čtení toto mělo by asi podobný význam jako vazba *πάντως παρατίθετε ὅ τι βούλεσθε.*

Tato slova *πάντως παρατίθετε ὅ τι ἂν βούλησθε* neshodují se však s následující větou *ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ*; neboť tato věta naznačuje čin opětovaný »kdykoliv není nad vámi žádného dozorce«, kdežto slova *πάντως παρατίθετε ὅ τι ἂν βούλησθε* jsou řečena jenom o konkretním nynějším případě.

Já navrhuji změnu: *πάντως παρατίθετε, ὅ τι ἂν βούλοισθε* (totiž *παρατιθέναι*), *ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ* = předkládejte nám, co byste chtěli předkládati v tom případě, kdyby nebylo nad vámi dozorce. Tato vazba, myslím, jest úplně bezvadná.

Dále myslím, že slova *ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα* musí se vyložiti ve smyslu zcela opáčném, než se posud vykládají. Já vykládám tato slova »čehož jsem já nikdy neučinil« v tomto smyslu: »posud jsem nikdy toho neučinil, abyste vy služebníci byli bez představeného; nyní však činím výjimku a dávám vám úplnou volnost, abyste nás pohostili, jak sami chcete.«

Vykladatelé míní, že Platon velikou liberalnost Agathonovu chtěl tím naznačiti, že Agathon vždycky úplnou volnost otrokům při pohostění ponechal a že žádný *ταμίας* nedával otrokům rozkazů. Já naproti tomu myslím, že Agathon chtěje hostům svým co nejlepší obsluhu zabezpečiti vždycky o to pečoval, aby dozorce měl řízení hostiny. I doplňuji tedy k slovům *ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα* »abyste neměli představeného«, kdežto posavadní výklad jest »abyste měli představeného«.

Ku podpoře svého výkladu uvádím, že Agathon, jak se mně zdá, zde mluví o případě výminečném. Agathon praví *νῦν οὖν νομίζοντες καὶ ἐμὲ ὑφ' ὑμῶν κεκλῆσθαι ἐπὶ δεῖπνον καὶ τούσδε τοὺς ἄλλους, θεραπεύετε, ἵνα ὑμᾶς ἐπαινῶμεν.* V tomto, ale jen v tomto, případě Agathon prohlašuje, že služebníci jsou hostitelé, a Agathon že jest jejich hostem. Když však jest Agathon hostem svých služebníků, zříká se svého práva ustanoviti služebníkům dozorce představeného.

Ke stránce 64 (Symposion 177 AB).

Tvrzení Faidrovo, že posud nikdo z básníků Erota básní neoslavil, jest podivné. Kdo se rozpomene na krásnou sborovou píseň v Sofokleově Antigoně 781 násl. *Ἔρως ἀνίκατε μάχαν* anebo na stasimon v Euripidově Hippolytu 525 násl. *Ἔρως Ἔρως, ὃ κατ' ὀμμάτων στάζεις πόθον,**) nemůže tomu přisvědčiti, co Faidros pravil: *μηδὲ ἕνα πώποτε τοσούτων γεγονότων ποιητῶν πεποιηκέναι μηδὲν ἐγκώμιον.* Velikou a neodolatelnou Erotovu moc zajisté Sofokles důrazně naznačil verši 785 násl. *φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος ἔν τ' ἀγρονόμοις αὐλαῖς, καί σ' οὔτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδεὶς οὔθ' ἁμερίων σε γ' ἀνθρώπων.* A Euripides v Hippolytu 530 násl. moc Erotovu velebí slovy *οὔτε γὰρ πυρὸς οὔτ' ἄστρων ὑπέρτερον βέλος, οἷον τὸ τᾶς Ἀφροδίτας ἵησιν ἐκ χερῶν Ἔρως, ὁ Διὸς παῖς*, a 538 násl. nazývá Erota *τὸν τύραννον ἀνδρῶν, τὸν τᾶς Ἀφροδίτας φιλτάτων θαλάμων κληδοῦχον.*

Ale Erotova moc také na mnohých jiných místech od básníků řeckých byla velebena, což ovšem více tušiti, než dokázati, ale předce aspoň částečně také dokázati můžeme, ačkoli se nám ze staršího lyrického básnictví řeckého mimo jednu kategorii básní Pindarových jenom pouhé zlomky a zříceniny zachovaly. A z řeckých tragoedií, v nichž zajisté často oslavována byla Erotova moc a Erotovo působení, jenom poměrně malá část nám zachována. A předce i při této nepřízni osudu lze ještě dosti značný počet dokladů o tom uvésti, že Eros nebyl od básníků tak zanedbáván, jak Faidros tvrdil (*Ἔρωτα δὲ μηδένα πω ἀνθρώπων τετολμηκέναι εἰς ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἀξίως ὑμνῆσαι, ἀλλ' οὕτως ἠμέληται τοσοῦτος θεός!*). Kdyby se nám byla řecká literatura celá zachovala, jako ji Faidros znáti mohl, anebo aspoň kdybychom měli hojnější památky, jevilo by se Faidrovo tvrzení, že byl Eros od básníků zanedbáván, zajisté ještě divnějším býti. Srv. důle-

*) Na tyto dvě písně upozorňuje Hug v poznámce a praví: »Beide Lieder waren 416 den Athenern längst bekannt.«

žitý a poučný článek Furtwänglerův »Eros« v Roscherově »Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie«, a sice části tohoto článku nadepsané »Eros bei den älteren nichtattischen Dichtern« a »Eros bei den attischen Dichtern bis zu Ende des 4. Jahrhunderts«.

Já zde ještě jenom dva doklady uvádím, a sice takové, v nichž vyslovena myšlénka, že moc Erotova nejeví se pouze v působení na lidi, nýbrž také v působení na bohy, na zvířata a na celou přírodu. Takové líčení moci Erotovy může zajisté za *ἐγκώμιον* býti pokládáno. Srv. Theognidovy verše 1275 násl.

ὡραῖος καὶ Ἔρως ἐπιτέλλεται, ἡνίκα περ γῆ
ἄνθεσιν εἰαρινοῖς θάλλει ἀεξομένη,
τῆμος Ἔρως προλιπὼν Κύπρον, περικαλλέα νῆσον,
εἶσιν ἐπ' ἀνθρώπους σπέρμα φέρων κατὰ γῆς.

Dále Eur. fragm. 434 (z trag. *Ἱππόλυτος καλυπτόμενος*):

Ἔρως γὰρ ἄνδρας οὐ μόνους ἐπέρχεται
οὐδ' αὖ γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ θεῶν ἄνω
ψυχὰς χαράσσει κἀπὶ πόντον ἔρχεται·
καὶ τόνδ' ἀπείργειν οὐδ' ὁ παγκρατὴς σθένει
*Ζεύς, ἀλλ' ὑπείκει καὶ θέλων ἐγκλίνεται.**)

Jakým způsobem má se tato neshoda mezi Faidrovým tvrzením a těmito doklady vysvětliti? Jest dvojí možnost:

---

*) Podobně líčí se moc bohyně Afrodity jakožto vládnoucí celým světem v jednom zlomku Aischylových Danaid, a v zlomku Sofokleově 856. — Athenaios XIII, 600 A *καὶ ὁ σεμνότατος Αἰσχύλος ἐν ταῖς Δαναΐσιν αὐτὴν παράγει τὴν Ἀφροδίτην λέγουσαν*

ἐρᾷ μὲν ἀγνὸς οὐρανὸς τρῶσαι χθόνα,
ἔρως δὲ γαῖαν λαμβάνει γάμου τυχεῖν·
ὄμβρος δ' ἀπ' εὐναέντος οὐρανοῦ πεσὼν
ἔκυσε γαῖαν· ἡ δὲ τίκτεται βροτοῖς
μήλων τε βοσκὰς καὶ βίον Δημήτριον·
δενδρῶτις ὥρα δ' ἐκ νοτίζοντος γάμου
τέλειός ἐστι· τῶν δ' ἐγὼ παραίτιος.

Sofokleův zlomek 856 (u Stobaia LXIII, 6) obsahuje 17 veršů, z nichž uvádím 9 až 17

εἰσέρχεται (tot. *Κύπρις*) *μὲν ἰχθύων πλωτῷ γένει,*
ἔνεστι δ' ἐν χέρσου τετρασκελεῖ γονῇ·
νωμᾷ δ' ἐν οἰωνοῖσι τοὐκείνης πτερόν,
ἐν θηρσίν, ἐν βροτοῖσιν, ἐν θεοῖς ἄνω.
τίν' οὐ παλαίουσ' ἐς τρὶς ἐνβάλλει θεῶν;
εἴ μοι θέμις, θέμις δὲ ταλήθῃ λέγειν,
Διὸς τυραννεῖ πλευμόνων· ἄνευ δορός,
ἄνευ σιδήρου πάντα τοι συντέμνεται
Κύπρις τὰ θνητὸν καί θεῶν βουλεύματα.

α) Buďto Platon úmyslně tím okazuje, že Faidros neměl dostatečné znalosti literatury řecké anebo že si v tvrzeních svých lehkomyslně počíná. A tu opět jsou možné dva případy.

α) Platonova nepříznivá charakteristika o Faidrovi podaná srovnává se se skutečností; vzdělání Faidrovo nebylo dostatečné.

β) Platon líčí Faidra ne dle historické skutečnosti, nýbrž podkládá mu chyby, kterých neměl, tak jako podal nespravedlivou charakteristiku o Protagorovi, Gorgiovi, Hippiovi a j.

Který z těchto dvou případů by byl pravděpodobný, není snad možno rozhodnouti. Že Platon Protagorovi, Gorgiovi, Hippiovi ukřivdil a že tyto muže neprávem předvádí co lidi, kteří často ani věcí velmi jednoduchých nechápají, to ovšem lze dokázati. Ale z toho nejde, že Platon také Faidrovi ukřivdil. Faidros snad skutečně neměl důkladného vzdělání.

Hug podotýká v poznámce: »Platon lässt den Phädros absichtlich ziemlich leichtfertige Behauptungen aufstellen, wie schon Wolf zu dieser Stelle und zu 178 B bemerkte.«

Wolf, jehož se Hug dovolává, podotkl v poznámce: »Oder man muss annehmen, und dies scheint mir das wahreste, dass Platon vorsätzlich seinen Phaedrus etwas sagen lässt, das nicht gegründet war.«

b) Anebo jest neshoda jen zdánlivá. Faidros snad svým výrokem mínil, že žádný básník posud nesložil zvláštní hymnos nebo paian k oslavě boha Erota, ačkoli na oslavu jiných bohů hymny a paiany byly složeny. A tu ovšem dlužno říci, že v zachovaných památkách literatury řecké žádná takováto samostatná Erota oslavující báseň se nenalezá. Zdali takovéto básně vůbec nebylo v celé literatuře, a tedy také v části nám nezachované, o tom není možno určité tvrzení vysloviti. A proto schvaluji opatrný výrok Wolfův: »Inwiefern Phaedrus' Behauptung, dass damals noch kein Dichter auf den Eros ein Lobgedicht verfertigt habe, wahr sei, verdient Aufmerksamkeit. Ich kann sie litterarisch eben so wenig bestätigen als leugnen. Es wäre immer zu wundern, wenn unter so vielen Dichtern der Liebe, als vor Platons Zeit gesungen hatten, kein einziger diesem Gotte einen eigentlichen Hymnus gewidmet hätte.«

V této velmi pochybné a nejisté věci nesnadno jest vysloviti své vlastní mínění. Vyslovím-li nyní po opětném uvažování své mínění, učiním to jenom s tou výhradou, že pronáším subjektivní svou domněnku, která důvodům lepším a platnějším musí ustoupiti.

Já myslím, že v tomto případě nezamýšlel Platon nepříznivou charakteristiku Faidra podati, ačkoli dobře vím, že jindy Faidrovu nedůkladnost stíhá přísnou svou kritikou. Myslím, že právem Faidros tvrdil, že posud žádná samostatná báseň k oslavě boha Erota nebyla složena, a soudím to z těchto dvou důvodů:

a) Kdyby skutečně nějaký hymnus určený k oslavě Erota byl existoval, byla by se snad nějaká zpráva o tom u některého spisovatele zachovala.

b) Kdyby tvrzení Faidrovo, že posud žádný básník nesložil zvláštní a samostatnou báseň k oslavě Erota, bylo nesprávné, proč se nikdo z přítomných hostů proti tomu neozval? Proč nepokáral tuto nesprávnost básník Aristofanes, proč ji nepokáral básník Agathon, proč ji nepokáral Sokrates, jehož osoby Platon užívá k vyjádření svých vlastních názorů? Kdyby byl Platon zamýšlel při této příležitosti podati nepříznivou charakteristiku Faidra, byl by to v některé řeči následujících řečníků učinil.

Ke stránce 69 (Symposion 179 B)

Jsem velmi tomu povděčen, že Hug na tomto místě rukopisné podání *οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλά καὶ αἱ γυναῖκες* obšírnou poznámkou hájil proti konjektuře Stephanově *οὐ μόνον οἱ ἄνδρες* a Usenerově *οὐχ ὅτι ἄνδρες*. Ale myslím, že vzhledem k následujícímu *αἱ γυναῖκες* musíme čísti *οὐ μόνον ὅτι οἱ ἄνδρες* (čili *ἄνδρες*), *ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες*.

Vazba *οὐ μόνον ὅτι οἱ ἄνδρες* jest právě tak elliptická, jako *οὐχ ὅτι*. Doplniti se musí *οὐ μόνον λέγω ὅτι οἱ ἄνδρες*.

Ke stránce 70 (Symposion 179 C).

Vazba *ἄγασθαι* s dativem vyskytuje se u Platona ovšem na tomto jediném místě, ale nalezá se u Xenofonta v Kyropaedii*) II, 4, 9 *ὅταν τινὶ ἀγασθῶ τῶν στρατιωτῶν* a VI, 4, 9 *ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις*, a v Xenofontově Symposiu 8, 29 *ὅσων δὲ ψυχαῖς ἀγασθείη*. Také u Herodota IV, 75 nalezá se *ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ*. Proti konjekturám chráněno jest rukopisné podání *ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ* nejen těmito doklady, nýbrž — což pokládám za velmi důležité — také obdobnou vazbou jiných sloves. Veliké množství sloves znamenajících rozličná hnutí a rozpoložení duševní spojuje se v řečtině s dativem, jenž znamená příčinu tohoto hnutí. Dativ tento souvisí úzce s dativem instrumentalným. Jsou to na př. slovesa radosti (*χαίρειν, ἥδεσθαι, τέρπεσθαί τινι*), zármutku, hoře (*λυπεῖσθαι, ἀσχαλᾶν, ἀνιᾶσθαι,***) *ἀλγεῖν, ἀλγύνεσθαί τινι*), spokojenosti (*στέργειν, ἀγαπᾶν, ἀρέσκεσθαί τινι*), nespokojenosti, nevole, rozmrzelosti (*ἀγανακτεῖν, ἄχθεσθαι, χαλεπαίνειν, δυσφορεῖν τινι* a výrazy *χαλεπῶς φέρειν, βαρέως φέρειν τινί*), divení se a obdivování se (*θαυμάζειν, ἄγασθαί τινι*) a j. — Z těchto sloves a vazeb jsou nejdůležitější ke stvrzení vazby *ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ* tyto: Především důležitým svědectvím jest *θαυμάζειν τινί*, srv. Thuk. IV, 85 *θαυμάζω τῇ ἀποκλείσει μου τῶν πυλῶν* a VII, 63, 3 *τῆς τε φωνῆς τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμήσει ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα*. Kdo možnost vazby *θαυμάζειν τινί* uznává, nesmí *ἄγασθαί τινι* za nemožné pokládati.

*) V textu na str. 70 chybou tiskovou vynecháno označení »Kyr.«

**) Také homerské *Σ* 300 *Τρώων δ' ὃς κτεάτεσσιν ὑπερφιάλως ἀνιάξει* patří sem a znamená »jenž majetkem svým znepokojen jest« t. j. »jemuž majetek jeho působí starost a znepokojení, aby totiž o něj nepřišel«. Chybný jest výklad »der für seine Habe besorgt ist« (dativus commodi).

Vazba *ἄγασθαι, θαυμάζειν τι* naznačuje předmět obdivu, *ἄγασθαι, θαυμάζειν τινί* příčinu obdivu. Obojí jest možné, a záleželo na libovůli spisovatelově, kterým názorem se chtěl říditi a kterou vazbu dle toho chtěl voliti. Usus ovšem ustanovil zde převládání akkusativu, ale možnost dativu nebyla vyloučena. Totéž platí o vazbě *ἀγαπᾶν, στέργειν τι* a *τινί*, srv. Lys. 2, 21 *οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς* vedle obyčejné vazby *ἀγαπᾶν τὰ ἀποβαίνοντα* Plat. Rep. III, 399 C; srv. dále Isokr. 1, 29 *στέργειν τὰ παρόντα*, ale Plat. Hipp. mai. 295 B *στέρξω, οἶμαι, ἐγὼ τῇ ἐμῇ τύχῃ*. — Výrazy *χαλεπῶς* nebo *βαρέως φέρειν* vyžadují vlastně vazby *τί*, která jest také obyčejná. Ale vyskytuje se také *τινί* dle obdoby *λυπεῖσθαι, ἀγανακτεῖν τινι*, kterouž se naznačuje ne předmět, nýbrž příčina duševního stavu, jako Xen. Anab. I, 3, 3 *χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν* (jako Anab. V, 5, 24 *χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις*). Hell. V, 1, 29 *χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ*, tamtéž III, 4, 9 *βαρέως φέρων τῇ ἀτιμία*.

Ze všech spisovatelů řeckých snad nejvíce Thukydides si liboval ve vazbě dativu. Vyskytuje se u něho vedle obyčejných vazeb *χαίρειν, ἥδεσθαι ἀγανακτεῖν τινι* nejen svrchu uvedená neobyčejná vazba *θαυμάζειν τινί*, nýbrž také *ἐλπίζειν* s dativem příčiny, srv. III, 97, 2 *ὁ δὲ τούτοις τε πεισθεὶς καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας*. Srv. také *πιστεύειν τινί* u Thukydida I, 70, 3; II, 39, 1; III, 46, 1 a poznámku Classenovu k Thuk. III, 97, 2.

Vedle dativu vyskytuje se také vazba *ἐπί* s dativem, která má týž význam příčinný. Srv. *λυπεῖσθαι ἐπί τινι* Isokr. 1, 42, *ἀγανακτεῖν ἐπί τινι* Isokr. 4, 122. Xen. Hell. VII, 4, 21 *χαλεπῶς δὲ ἡ πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ*.

Ke stránce 83 (Symposion 186 A).

Vazbu dobře naznačil Stallbaum. Uprostřed obou vět vedlejších *ὅτι — ἐστὶν κτλ.* a dále *ὡς μέγας — τείνει κτλ.* jest hlavní věta *καθεωρακέναι μοι δοκῶ*, na které obě věty vedlejší závisí jakožto předmětné věty. Vazba tato zdála se leckterým vykladatelům a vydavatelům býti nápadnou. I zdála se býti na snadě konjektura *καὶ ὡς μέγας*, kterou Stephanus v text přijal,*) ač se v žádném rukopise nenalezá. Konjektura tato mohla by v příčině palaeografické ovšem ještě pravděpodobnější se učiniti, kdyby se čtlo *χὡς*; ale souvislost myšlénková odporuje této konjektuře; neboť věta *ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς καὶ ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει* obsahují celkem touž myšlénku jako slova předcházející *ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς κτλ.*, i nelze zajisté dvě věty obsahující stejnou myšlénku spojiti spojkou

*) Byl-li k tomu veden překladem Ficinovým, jak Rückert tvrdil, jest nejisto. Rückert ovšem praví: »particula *καί*, quam ante haec verba ex Ficini versione Stephanus addiderat«, ale Ficinus přeložil »magnum quoque atque mirabilem hunc deum . . . latissime se porrigere«. Nemyslím, že Ficinus v rukopise svém *καί* shledal, nýbrž upravil si překlad dle smyslu, jejž ve slovech Platonových předpokládal. Dejme tomu však, že Ficinovo quoque Stephana vedlo k domněnce, že v rukopise Ficinově bylo *καί*, uchýlil se Stephanus od Ficina tím, že *καὶ* ve svém textu položil ve významu et.

καί, která něco nového aneb aspoň částečně nového a jiného připojuje. Kromě toho také nepřirozeno by bylo, dvě spojkou *καί* spojené věty od sebe rozloučiti vloženou větou hlavní.

Ast (v překladě svém 1817) a Stallbaum v 1. vydání pokládali *ὡς* za spojku příčinnou. Výklad ten jest zajisté pravdě nepodobný, a lze proti němu touž námitku vysloviti jako proti *καὶ ὡς*, neboť je-li myšlénka obou vět stejná, nemůže druhá věta odůvodnění obsahovati; odůvodňovací věta musí obsahem a smyslem lišiti se od věty odůvodněné. Chtěl-li by pak někdo *ὡς μέγας κτλ.* jakožto větu příčinnou pokládati za odůvodnění slov *καθεωρακέναι μοι δοκῶ κτλ.*, bylo by to nelogické. Ostatně proč pak Platon tak nejasného výrazu užil? Proč volil místo *γάρ* nebo *ἐπεί* nejasné *ὡς*, kteréž slovo jiné výklady připouští?

Nemožný jest dále výklad, který také byl navržen, že *ὡς μέγας* exklamativně položeno. Zbývá jenom výklad od Hommela a Stallbauma v 2. a 3. vydání podaný a svrchu ode mne schválený.

V textu na str. 83 jsem o Sympos. 211 E, kteréž místo Stallbaum co parallelu uvedl, podotkl, že toto místo není vhodnou parallelou. Opravuji zde toto tvrzení v ten smysl, že jsem měl říci »toto místo jest částečně vhodnou parallelou«. Částečně vhodná jest tato parallela, poněvadž také 211 E táž myšlénka, která již dříve vyslovena jest, se opakuje, ač toho nutnost nevyžaduje: *εἴ τῳ γένοιτο αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν εἰλικρινές, καθαρόν, ἄμικτον, ἄλλα μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν τε ἀνθρωπίνων καὶ χρωμάτων καὶ ἄλλης πολλῆς φλυαρίας θνητῆς, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θεῖον καλὸν δύναιτο μονοειδὲς κατιδεῖν* (což se rovná slovům dřívějším *εἴ τῳ γένοιτο αὐτὸ τὸ καλὸν ἰδεῖν κτλ.*). Avšak v tomto příkladě jest opakování toto přirozenější a pochopitelnější, poněvadž po výraze záporném *ἀλλὰ μὴ ἀνάπλεων σαρκῶν κτλ.* následuje způsobem ne sice nutným, ale předce zcela přirozeným zase výraz kladný, jenž již dříve jinou formou byl pronesen. Tuto dikci jsem v první části svých »Kritických a exeg. Příspěvků k Plat. rozml.« v poznámce ke Gorgiovi 521 D na str. 253 objasnil. Gorg. 521 D praví Platon: *ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους . . ., ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον.* I jest zde trojčlenné naznačení, místo kterého by postačovalo dvojčlenné naznačení *ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων . . . ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον*, aneb i dokonce jenom jednočlenné *ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους*. Toto trojčlenné označení jest velmi přirozené, poněvadž první kladný člen poskytuje příležitosti k naznačení tétéž myšlénky ve formě záporné, a tato záporná forma v druhém členu zase dává příležitost k výrazu kladnému. Podotkl jsem také I, 253, že jsou při tomto trojčlenném označování dva případy, a sice že jest schema: záporný výraz + kladný + záporný jako Gorg. 521 D, anebo schema: kladný výraz + záporný + kladný jako Gorg. 452 E, 464 C. — K příkladům, které jsem z Platona I, 253 uvedl,*) připojuji

*) Místo Gorg. 464 E má býti správně 464 C.

nyní ještě Plat. Rep. III, 411 E *ἐπὶ δὴ δύ' ὄντε τούτω . . . δύο τέχνα θεὸν ἔγωγ' ἄν τινα φαίην δεδωκέναι τοῖς ἀνθρώποις, μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν ἐπὶ τὸ θυμοειδές καὶ τὸ φιλόσοφον, οὐκ ἐπὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, . . . ἀλλ' ἐπ' ἐκείνω* (totiž *τὸ θυμοειδές καὶ τὸ φιλόσοφον*). Dále srv. Plat. Gorg. 454 C, 456 D, Protag. 344 C, Leg. II, 671 E, X 889 E.

Avšak na našem místě není trojčlenné označení tétéž myšlénky, nýbrž jenom dvojčlenné, a věta uprostřed položená má smysl zcela jiný; a proto pravím, že Symp. 211 E a podobná místa jsou jenom částečně vhodnou parallelou.

Zcela vhodnou parallelou k našemu místu jest Plat. Apol. 20 C *οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί*, kdež *σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου = εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί*. Ovšem zde Cobet slova *εἰ μή — πολλοί* vyloučil, ale neprávem; srv. Cron-Uhle (10. vyd. 1895) poznámku k pag. 20 C. Jiná vhodná parallela jest Plat. Gorg. 514 A *ἆρ' οὖν οὕτως ἡμῖν ἐπιχειρητέον ἐστὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὑρίσκομεν, οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν προσφέρειν, ἐὰν μὴ καλὴ κἀγαθὴ ἡ διάνοια ᾖ τῶν μελλόντων ἢ χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχήν τινων ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν*. Poněvadž *ἄνευ τούτου* jest úplně dostatečné (= *ἄνευ τοῦ ὡς βελτίστους τοὺς πολίτας εἶναι*), jest opětné označení *ἐὰν μὴ καλὴ κἀγαθὴ ἡ διάνοια ᾖ* zbytečné.

Vím ovšem dobře, že vazba taková, jako Symp. 186 A a Apol. 20 C dle citu moderního zdá se býti nápadnou, a proto mi na tom záleží, abych ji co možná nejlépe odůvodnil. A tu musím odpověděti na otázku, v jakém vlastně syntaktickém spojení věta *ὡς μέγας κτλ.* s předcházejícími slovy jest; neboť tvrzení »haec quoque ex *καθεωρακέναι* pendent, ut idem verbum duas habeat sententias ex se aptas nexasque, quarum posterior fere eiusdem est argumenti atque superior« (Stallbaum) jest právě jenom pouhým tvrzením, a není žádným objasněním a odůvodněním. — I myslím, že věta *ὡς μέγας κτλ.* musí se pokládati za dodatečnou, ovšem zbytečnou epexegetickou přístávku k slovům předcházejícím *καθεωρακέναι μοι δοκῶ*, tedy v tomto smyslu: »totiž že, jak jsem dříve řekl, veliký a podivuhodný jest ten bůh atd.«

Uzná-li se tento výklad za správný, můžeme co doklady této dikce uvésti ty dosti četné případy, v nichž po vztažné větě, která vzhledem k předcházejícím slovům úplně postačuje, následuje předce ještě epexegetická apposice. Srv. Symp. 222 B *ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου*, což Stallbaum zcela dobře vyložil »dieses nun sage ich auch dir, dass du nämlich dich nicht von diesem täuschen lassest«. Antifon 5, 47 *νῦν δὲ αὐτοὶ καταγνόντες τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἀπεκτείνατε· ὃ οὐδὲ πόλει ἔξεστιν, ἄνευ Ἀθηναίων οὐδένα θανάτῳ ζημιῶσαι*. Slova *ὃ οὐδὲ πόλει ἔξεστιν* jsou po předcházejících slovech *νῦν δὲ αὐτοὶ* —

ἀπεκτείνατε úplně srozumitelná; nicméně za příčinou větší jasnosti přidává řečník ještě přístávku vysvětlující *ἄνευ Ἀθηναίων οὐδένα θανάτῳ ζημιῶσαι*. Velmi vhodným dokladem této vazby jest v latině Cic. Off. III, 31, 112 criminabatur etiam, quod Titum filium ab hominibus relegasset et ruri habitare iussisset. Quod cum audivisset adolescens filius, negotium exhiberi patri, accurrisse Romam dicitur. Zde jest quod samo o sobě úplně srozumitelné a dostatečné, poněvadž toto quod ze slov předcházejících criminabatur etiam cet. nabývá plného a dostatečného vysvětlení. Nicméně přidána jest k zájmenu quod ještě epexegetická přístávka negotium exhiberi patri, která nic nového neobsahuje a kterou musíme vyložiti »totiž že otci z toho strojí se obvinění«.

* * *

Při opětném uvažování tohoto místa dospěl jsem k tomu výsledku, že věta následující v rukopisném podání *ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς λέγων, ἵνα καὶ πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην* není správná. Částice *δέ* (pak) znamená pokračování. Poněvadž však předcházejí slova *καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς*, nemůže následovati *ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς λέγων*, nýbrž musíme čísti *ἄρξομαι δὴ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς λέγων*. Toto *δή* znamená zde igitur Rep. VI, 494 A *ἐκ δὴ τούτων τίνα ὁρᾷς σωτηρίαν φιλοσόφῳ φύσει, ὥστ' ἐν τῷ ἐπιτηδεύματι μείνασαν πρὸς τέλος ἐλθεῖν*; Xen. Kyr. V, 3, 4 *ἄγε δή, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς μάγοις καί ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες τἆλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ· οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει τἆλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ*. Srv. Kühnerovu Ausführl. Gramm. II, 500, 4 (str. 681).

Ke stránce 84 (Symposion 186 D).

Příklady kterými se rukopisné podání *πάντα τὰ τοιαῦτα* (bez *καί*) potvrzuje, sebral Heindorf k Platonovu Gorgiu 517 D, kteréž místo zní: *ἐὰν δὲ ῥιγῷ, ἱμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, ἄλλ' ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν*. Srv. Gorg. 503 E *οἷον εἰ βούλει ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς*. Rep. IV, 434 A *τέκτων σκυτοτόμου ἐπιχειρῶν ἔργα ἐργάζεσθαι ἢ σκυτοτόμος τέκτονος, ἢ τὰ ὄργανα μεταλαμβάνοντες ταλλήλων ἢ τιμάς, ἢ καὶ ὁ αὐτὸς ἐπιχειρῶν ἀμφότερα πράττειν, πάντα τἄλλα μεταλλαττόμενα κτλ.*, X, 598 B *οἷον ὁ ζωγράφος, φαμέν, ζωγραφήσει ἡμῖν σκυτοτόμον, τέκτονα, τοὺς ἄλλους δημιουργούς*. Dem. 18, 219 a 249.

Ovšem v tomto případě, když totiž po uvedení jednotlivých předmětů v poslední části výrazem *ἄλλοι, ἄλλα, οἱ ἄλλοι, τἆλλα, τὰ τοιαῦτα, πάντα τὰ τοιαῦτα, πάντα ταῦτα* celý zbytek se naznačuje, častěji vyskytuje se *καὶ τἆλλα, καὶ πάντα ταῦτα* atd. V latině jest opáčný poměr. Asyndetické připojení výrazu cetera, reliqua a pod. jest pravidlem, zvláště u Cicerona; na př. Tusc. IV, 31, 67 sunt sane ista bona, quae putantur, honores, di-

vitiae, voluptates, cetera. To jest nejlepší rukopisné podání; ve špatnějších rukopisech jest et cetera n. ceteraque. Tamtéž V, 37, 107 Clitomachus, Philo, Antiochus, Posidonius, innumerabiles alii. V, 41, 120 neque tamen Peripatetici plus tribuerent divitiis, bonae valetudini, ceteris rebus generis eiusdem. Off. III, 10, 43 honores, divitiae, voluptates, cetera generis eiusdem. Četná jiná místa toho druhu uvádějí Heindorf k Cic. N. D. III, 18, 45, Goerenz k Cic. Fin. IV, 2, 43 a Leg. III, 9, 20, Kritz k Sall. Cat. 15, 1 a 43, 3, Kühner k Cic. Tusc. IV, 31, 66.

Asyndetický tento způsob pokládá se v latině za vazbu přesnou a vkusnou, a jsou mnozí filologové, kteří píšíce latinským jazykem vždycky jenom výrazu cetera, reliqua atd. bez spojky užívají. Ale v latině nejpřesnější nebylo užívání spojky et, que v posledním členu vazbou zapovězenou. Vyskytují se dosti četné doklady, ačkoli se zdá, že úplná sbírka by dokázala značnou převahu příkladův asyndetických. Kühner k Cic. Tusc. IV, 31, 66 uvádí Cic. Tusc. IV, 7, 16 et similia, tamtéž et cetera eiusmodi, V, 4, 10 et cuncta caelestia; V, 5, 13 reliquaeque virtutes; Fin. V, 12, 35 frons, oculi, aures et reliquae partes, Sall. Cat. 52 extr. aliaque . . facinora.

Výsledek jest tedy, že obojí vazba v řečtině i v latině se vyskytuje, ale že v řečtině oblíbenější jest připojení posledního členu pomocí spojky *καί*, v latině však oblíbenější asyndeton. Za přemrštěné brusičství musí se pokládati, když někteří v řečtině zavrhují asyndeton a v latině připojení posledního členu pomocí spojky et, que. Jen to jest pravdivé, že užívání takové výrazu et cetera, jaké u nás jest běžné, není klassickým příkladem doloženo. Musí aspoň býti et cetera eiusmodi, jako Cic. Tusc. IV, 7, 16 anebo něco podobného.

Ke stránce 88 (Symposion 187 E).

Podotkl jsem na str. 88, že výraz *τὴν ὀψοποικὴν τέχνην* vybízí k tomu, abychom porovnali slova ta s tím, co o kuchařství řečeno v Gorgiu. V Gorgiu rozhodně Platonův Sokrates popírá, že by kuchařství bylo uměním, právě tak jako o řečnictví tvrdí, že není uměním, nýbrž jenom *ἐμπειρία* a *κολακεία τις* a *ἄτεχνος τριβή*. O kuchařství řečeno Gorg. 462 D *ΠΩΛ. ἐρωτῶ δή, τίς τέχνη ὀψοποιία; ΣΩ. οὐδεμία, ὦ Πῶλε. ΠΩΛ. ἀλλὰ τί; φάθι. ΣΩ. φημὶ δή, ἐμπειρία τις.* Srv. dále Gorg. 463 B *καλῶ δὲ αὐτοῦ ἐγώ τὸ κεφάλαιον κολακείαν. ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἓν δὲ καὶ ἡ ὀψοποική· ὃ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος, οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ ἐμπειρία καὶ τριβή.*

Uvážím-li přísnost kritiků novověkých, kteří každou nesrovnalost a neshodu snaží se kritickými prostředky, a sice buďto konjekturalní změnou nebo athetesí odstraniti, divím se tomu, že nikdo posud se nepokusil o odstranění této neshody. Může-liž pak, tak se zdá, býti větší neshoda, než tato, že totiž Platon v Gorgiu rozhodně a určitě tvrdí, že kuchařství není uměním, a v Symposiu užívá výrazu *περὶ τὴν ὀψο-*

ποιικὴν τέχνην? — Vím ovšem dobře, že se může namítnouti, že slova περὶ τὴν ὀψοποιικὴν τέχνην nalezaji se v řeči Eryximachově, a že jich neužil Platonův Sokrates. Ale Platon mohl výraz Eryximachův v řeči Sokratově opraviti, čehož neučinil. Bylo by zajisté snadno, navrhnouti zde vyloučení slova τέχνην; neboť τὴν ὀψοποιικὴν úplně postačuje jako Gorg. 463 B ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἓν δὲ καὶ ἡ ὀψοποιική.

Myslím, že Platon, když psal Symposion, neměl dotyčné místo v rozmluvě Gorgiu se nalezající na mysli, a že v Symposiu užil výrazu τέχνη dle obyčejného a běžného způsobu mluvy také o kuchařství. Řecké τέχνη má významy rozmanité. Slovo to neznamená jenom »umění« ve smyslu vznešeném, nýbrž také řemeslo a zaměstnání, které není uměním v moderním smyslu slova. Tak na př. také Xenofon Mem. III, 14, 5 slova τέχνη o kuchařství užívá.

Lysias 22, 16 užívá slova τέχνη o obilním obchodníku, a 24, 19 praví ὅσοι τέχνας ἔχουσιν o řemeslech v μυροπολεῖον, κουρεῖον, σκυτοτομεῖον. Platon tedy, když v řeči Eryximachově užil výrazu περὶ τὴν ὀψοποιικὴν τέχνην, nepomýšlel na tu otázku, kterou v Gorgiu důkladně probíral, je-li kuchařství skutečně τέχνη, nýbrž řídil se zde obyčejnou dikcí, v které kuchařství nazýváno bylo τέχνη.

Ke stránce 89 (Symposion 188 B).

Ast, Hommel, Rückert, Stallbaum a jiní vykladatelé dobře a důrazně k tomu poukázali, že dle názoru starověkého meteorologie byla v souvislosti s astronomií. Zvláště důrazně hájil Rückert slova ὧν ἐπιστήμη — καλεῖται, která Schütz za interpolaci prohlásil. »Quasi non fuisset hoc ipsum astronomiae principium, quod putarent homines, si siderum motus accurate notassent, non tempora solum anni, sementis opportunitatem, caetera, certius se esse cognituros, verum etiam qualis cuiusvis temporis temperies futura esset, praescituros. Immo nullam haberemus astronomiam, nisi praenoscere cupivissent aratores anni foecunditatem aut incommoditatem, nautae tempestates navigandique caetera et incommoda et opportunitates. Ut igitur nostris hominibus secreta fuerit meteorologia ab astronomia, antiquitati coniunctae hae artes fuere.« K těmto posledním slovům sluší ovšem podotknouti, že i noví a nejnovější badatelé souvislost zjevů meteorologických se zjevy a poměry astronomickými a kosmickými uznávají, ovšem rozličtí badatelé v rozličném rozsahu a směru. A novověký význam starého výrazu »meteorologie« podává výmluvné svědectví o tom, jak se v novém věku souvislost zjevů nyní tak zvaných meteorologických, týkajících se povětrnosti a zjevů astronomických uznává. Starý význam slova μετεωρολογία jest »pozorování a zkoumání zjevů nebeských, pozorování pohybu nebeských těles«. Srv. Plat. Faidr. 270 A. Taktéž μετεωρολόγος znamená = μετεώρων φροντιστής (abych užil Xenofontova výrazu Symp. 6, 6). Ale novověký význam slova »meteorologie«

týká se povětrnosti, a v tomto přechodu od významu starověkého k novověkému jeví se zřejmě působení názoru, že *τὰ μετέωρα* mají vliv na povětrnost.

Důležité místo, týkající se slova *ἀστρονομία* jest u Platona Rep. VII, 527 D. Mezi vědami, kterýmž naučiti se mají ti, kteří chtějí v budoucnosti se státi strážci města, jest také astronomie. Na Sokratovu otázku *τί δαί; τρίτον θῶμεν ἀστρονομίαν; ἢ οὐ δοκεῖ* odpovídá Glaukon: *ἐμοὶ γοῦν, ἔφη· τὸ γὰρ περὶ ὥρας εὐαισθητοτέρως ἔχειν καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν οὐ μόνον γεωργίᾳ οὐδὲ ναυτιλίᾳ προσήκει, ἀλλὰ καὶ στρατηγίᾳ οὐχ ἧττον.* Sokrates ovšem na to ironicky odpovídá: *ἡδὺς εἶ, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι ἔοικας δεδιότι τοὺς πολλούς, μὴ δοκῇς ἄχρηστα μαθήματα προστάττειν. τὸ δ' ἔστιν οὐ πάνυ φαῦλον, ἀλλὰ χαλεπὸν πιστεῦσαι, ὅτι ἐν τούτοις τοῖς μαθήμασιν ἑκάστου ὄργανόν τι ψυχῆς ἐκκαθαίρεταί τε καὶ ἀναζωπυρεῖται ἀπολλύμενον καὶ τυφλούμενον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, κρεῖττον ὂν σωθῆναι μυρίων ὀμμάτων· μόνῳ γὰρ αὐτῷ ἀλήθεια ὁρᾶται.* Z tohoto místa Platonova vychází tedy zřejmě na jevo, že astronomické vědomosti pokládány byly za prakticky užitečné pro zemědělství a plavbu, a také pro válečné umění, zajisté z té příčiny, že znalost počasí a povětrnosti na tom se zakládá.

Z této souvislosti astronomických a meteorologických vědomostí vychází na jevo, že Eryximachovo tvrzení *καὶ γὰρ πάχναι καὶ χάλαζαι καὶ ἐρυσῖβαι ἐκ πλεονεξίας καὶ ἀκοσμίας περὶ ἄλληλα τῶν τοιούτων γίγνεται ἐρωτικῶν, ὧν ἐπιστήμη ἀστρονομία καλεῖται* není tak nesmyslné a neodůvodněné, jak by se dle novověkého významu slova »astronomie« mohlo zdáti. Ale poněvadž znalost ročních počasí a znalost povětrnosti závisí na vědomostech astronomických, zvláště na znalosti roční dráhy sluneční, proto přidává Eryximachos k slovům *ὧν ἐπιστήμη* slova *περὶ ἄστρων τε φορὰς καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας* jakožto epexegesi doplňovací a vysvětlovací = jichž znalost, totiž týkající se pohybů hvězd a ročních počasí, astronomie slove. — Co se vazby *περὶ . . . φορὰς καὶ ἐν. ὥρας* týká, zakládá se tato vazba na rčení *περί τι εἶναι.* Jako o člověku *περὶ ταῦτα εἶναι* znamená »tím se zaměstnávati«, tak také Platon o umění a vědění v Gorgiu velmi často užil této frase. Tak na př. 449 D *ἡ ῥητορικὴ περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα, ὥσπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τὴν τῶν ἱματίων ἐργασίαν.* Dále *οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὴν τῶν μελῶν ποίησιν;* dále *ἀπόκριναι οὕτω καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη;* Odpověď Gorgiova zní *περὶ λόγους.* A tato vazba *περὶ λόγους εἶναι,* jíž se užívá o lékařství, o tělocviku, o řečnictví atd., asi desetkrát se pak opakuje.

Ke stránce 92 (Symposion 190 B).

Slova *ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν ἦν τοῦ ἡλίου τὴν ἀρχὴν ἔκγονον, τὸ δὲ θῆλυ τῆς γῆς* jsou snadno pochopitelná. K vysvětlení jest velmi užitečný výrok Aristotelův de gen. an. I, 2 *ἄρρεν γὰρ λέγομεν ζῷον τὸ εἰς ἄλλο γεννῶν, θῆλυ δὲ τὸ εἰς αὑτό· διὸ καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τὴν τῆς γῆς φύσιν ὡς θῆλυ καὶ μητέρα νομίζουσιν, οὐρανὸν δὲ καὶ ἥλιον ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὡς*

γεννῶντας καὶ πατέρας προσαγορεύουσιν. Bylo to velmi přirozeno, pokládati Zemi za rodičku a matku; neboť Země ze sebe vydává a tedy rodí obilí, byliny, stromy a vůbec všecky zemské plodiny. S tím také souvisí grammatický rod ženský slova *γαῖα, γῆ* a rovněž tak v jiných jazycích s tímto přirozeným názorem o Zemi matce se setkáváme.*)

Rovněž tak jest přirozeno, že Uranos a Helios dle představy lidu jsou bohové, ne bohyně, a že také grammatický rod těchto jmén jest mužský. Uranos jest bůh zúrodňující zemi deštěm, rovněž tak Helios zase paprsky svými teplo vydávajícími zúrodňuje a oplozuje zemi.

Nesnadnější však jest výklad slov *τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης, ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει.* Ast v překladě (1817) podal výklad: »Nach dem bekannten Gegensatze, den die Naturphilosophen, insbesondere auch die Eleatiker, wie Parmenides, annahmen zwischen dem positiven und gleichsam männlichen Elemente des Feuers und dem negativen oder passiven (gleichsam weiblichen) der Erde . . . Als Weltkörper sind diese Elemente die Sonne und die Erde; und so wie zwischen dem Feuer und der Erde das indifferente und gleichsam neutrale Wasser (der formlose Stoff aller irdischen Bildungen) in der Mitte steht, so zwischen der Sonne und der Erde der Mond.« Tento od leckterých pozdějších vykladatelů přijatý a také ještě od Huga schválený výklad zdá se mi býti naprosto pochybeným a nepochopitelným. Kde pak jest nějaká podobnost mezi měsícem a vodou?

Výklad dle mého mínění správný jest tento: Měsíc podobá se zemi v tom, že nevydává vlastního světla, nýbrž má světlo své od slunce. Tím tedy *μετέχει τῆς γῆς.* Ale měsíc osvětluje zemi v noci, kdežto slunce osvětluje zemi za dne. Měsíc jest tedy nočním sluncem, a lze říci *μετέχει τοῦ ἡλίου.* Tím jsou slova Aristofanova *ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει* vysvětlena. Jest to výklad v podstatě totožný s výkladem, jejž Wolf a Zeller podali, výklad nenucený a jednoduchý, a proto pravděpodobný.

Zajímavo jest, že také v tak zvaném orfickém hymnu IX, 4 měsíc nazván jest *θῆλύς τε καὶ ἄρσην.* Také Macrobius III, 8 praví: Philochorus affirmat Venerem esse lunam et ei sacrificium facere viros cum veste muliebri, mulieres cum virili, quod eadem et mas aestimatur et femina.

---

*) Také jména jednotlivých zemí a krajin mají grammatický rod ženský, poněvadž i tu rozhodoval vliv slova *γῆ, χώρα.* Taktéž jméno *νῆσος* a jména jednotlivých ostrovů, i když patří k druhé deklinaci a měla by tedy dle obyčeje míti rod mužský, jsou rodu ženského, jako *Δῆλος, Σάμος, Νάξος* atd. Jména stromů jsou rodu ženského v řečtině i v latině, ì když dle grammatického pravidla vzhledem ke koncovce měla by býti rodu mužského; srv. *φηγός*, fagus, quercus, pirus, prunus atd., poněvadž strom ovoce vydávající představoval si lid co rodičku; proto také mythologie vytvořila bohyně stromů (Dryady atd.), ne bohy. — Naproti tomu jména řek v řečtině a v latině mají grammatický rod mužský, poněvadž lid si představoval řeky jakožto ovlažující, zúrodňující, oplozující bytosti; a proto mythologie vytvořila bohy říční, ne bohyně. Grammatika a mythologie se zde stýkají a mají tytéž základní názory.

Zajisté pak dle tohoto výkladu uznáno bude za pravděpodobné tvrzení, jež jsem svrchu na str. 92 pronesl proti athetesi Jahnově: »Avšak slova *τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης* potřebují zajisté nějakého výkladu, kdežto vzhledem k pokolení mužskému a ženskému žádného výkladu není potřebí.«

Ke stránce 95 (Symposion 191 E).

Že v příčině theoretické lze uznati relativné užívání slova *τέως* za možné, o tom nelze pochybovati. Vztažné zájmeno vyvinulo se z významu ukazovacího. Hom. A 125 *ἀλλὰ τὰ μεν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται* znamenalo původně: »ale to jsme z měst vykořistili, to jest rozděleno«. Ale když lid uvažoval logický poměr obou vět a znamenal, že první věta podřízena jest smyslem druhé větě, cítěno bylo první *τά* ve významu vztažném. Také zájmeno vztažné *ὅς*, nechť se o jeho etymologickém původě jakkoliv soudí, mělo zajisté původně platnost ukazovací, která se v starobylé formuli *ἥ δ' ὅς, ἥ δ' ἥ* (u Platona) zachovala. — Z ukazovacího příslovce *πρίν* = antea, dříve stala se relativná spojka antequam, dříve než; právě tak německé bevor, ehe mělo dříve platnost příslovečnou (kterou můžeme nazvati ukazovací) a nabylo později platnosti vztažné (spojky). A totéž zajisté možno bylo u *τέως*. Není s podivením, jestliže ukazovací *τέως* nabylo platnosti relativné právě tak jako tvary *τά* (Hom. A 125 *τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν*), *τήν* (Hom. A 72 *ἣν διὰ μαντοσύνην, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων*) *τόν* (B 741 *υἱὸς Πειριθόοιο, τὸν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς*) atd.

To, co theoreticky za možné a přípustné se uznává, jest však také rukopisným podáním na některých místech dokázáno. Na našem místě jest *τέως* ve všech rukopisech. V hymnu homerském Dem. 138 jest *τέως πρὸς δώμαθ' ἵκωμαι*. U Apollonia Rhodského IV 821 IV 1617. U Herodota vyskytuje se dvakrát *τέως μέν* a v závětí *οἱ δέ, ἡ δέ*, a sice Her. I, 173 *τέως μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδὼν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο ... Τερμίλαι* a IV, 165 *ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ..., ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα.*

Myslím tedy, že souhlasné rukopisné podání *τέως* u Platona musí se hájiti, a můžeme se domnívati, že snad leckde v rukopisném podání původní relativné *τέως* potlačeno bylo konjekturou *ἕως*.

Ke stránce 102, poznámka (Symposion 193 C).

Příčestí aoristu ve spojení s nějakým slovesným tvarem znamená ovšem z pravidla děj předchozí vzhledem k tomu minulému ději, jenž tvarem slovesným naznačen jest, na př. *νικήσας* (cum vicisset) *τοὺς πολεμίους ἀπῆλθε*. Avšak předce vyskytují se některé, ovšem nemnohé, příklady, v kterých příčestí aoristu naznačuje děj současný s nějakým minulým dějem, jako na př. Plat. Faid. 60 C *εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με*. Herod. V, 24 *εὖ ἐποίησας ἀπικόμενος*. K Faidonu 60 C Heindorf podotkl: »Nota

aoristo *ἐποίησας* pro *ἀναμιμνήσκων* adiectum *ἀναμνήσας*, bene fecisti quod me admonuisti.« Stallbaum pravil o této poznámce, že by *ἀναμιμνήσκων* bylo nejapné. Toto tvrzení Stallbaumovo není správné; *ἀναμιμνήσκων* by bylo možné, právě tak jako v češtině lze říci »dobře jsi učinil připomínaje (= *ἀναμιμνήσκων*) mi; avšak také *ἀναμνήσας* jest možné. Věta *εὖ ἐποίησας ἀναμνήσας με* znamená *εὖ ἐποίησας, ὅτι με ἀνέμνησας* anebo *τῷ ἀναμνῆσαί με εὖ ἐποίησας* = právě tím a v tom jevilo se *εὖ ποιεῖν*, že jsi mi připomenul. Čin *ἀναμνῆσαι* není rozdílný od činu *εὖ ποιεῖν*, *εὖ ποιῆσαι*, nýbrž spadá s ním v jedno a jest s ním totožný; pravidlo pak, dle kterého příčestí aoristu naznačuje čin předchozí v minulosti, má ovšem a může jen tenkrát platnost míti, jsou-li oba činy od sebe rozdílné. — Stallbaum v poznámce 'k Faidonu 60 C uvádí ještě tyto čtyři příklady: Euthyd. 282 C *καὶ εὖ ἐποίησας ἀπαλλάξας με σκέψεως πολλῆς*, pak Xen. Kyr. I, 4, 13; VII, 5, 48, Eur. Ifig. Aul. 642. Příklady dva, které Heindorf kromě toho uvedl a které Stallbaum opakuje, nejsou vhodné, totiž Aristof. Mír 1198 *ὦ φίλτατ', ὦ Τρυγαῖ', ὅσ' ἡμᾶς τἀγαθὰ δέδρακας εἰρήνην ποιήσας* a Ekkles. 1045 *κεχάρισαί γέ μοι, ὦ γλυκύτατον, τὴν γραῦν ἀπαλλάξασά μου*. Na těchto dvou místech jest hlavní sloveso perfektum *δέδρακας*, *κεχάρισαι*, a tento čas jest tempus praesentiae a naznačuje čin v přítomnosti ukončený a ve svých následcích v přítomnosti trvající. I jest tedy *εἰρήνην ποιήσας*, *ἀπαλλάξασα* čin jednoduše minulý, t. j. vzhledem k přítomnosti minulý.

Ke stránce 103 (Symposion 194 A).

Příklady podobné Platonovým slovům Rep. IX, 505 C *ἐν παντὶ κακοῦ εἴη* vyskytují se častěji u Herodota, jako VII, 118 *ἐς πᾶν κακοῦ ἀπίκατο*, IX 118 *ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἦσαν*. Srv. také Thuk. VII 55 *ἐν παντὶ ἀθυμίας ἦσαν*. Podobně VIII 52 *ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένος*. Formalně se liší, ale smyslem se podobá Her. IV 140 *ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκοντο*.

Našemu místu podobna jsou však ta, v nichž pouhé *ἐν παντί* nebo *εἰς πᾶν* se nalezá, jako Xen. Hell. V, 4, 29 *ἐν παντὶ ἦσαν, μὴ λελοιδορημένος εἴη ὑπὸ Ἀγησιλάου*, dále místa, v nichž *εἰς πᾶν ἀφικνεῖσθαι* se vyskytuje, jako Xen. Hell. VI, 1, 12 *οἶδα δὲ ὑφ' οἵας δυνάμεως καὶ τῆς μετὰ Κύρου ἀναβάσης καὶ τῆς μετ' Ἀγησιλάου εἰς πᾶν ἀφίκετο βασιλεύς*, Sof. Oid. Tyr. 265. *κἀπὶ πάντ' ἀφίξομαι*, Eur. Hipp. 284 *εἰς πᾶν ἀφῖγμαι*, Dem. proti Kononovi 13 *εἰς πᾶν ἐλθὼν διὰ τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀσέλγειαν τούτων*.

Tyto frase mají dle rozličného kontextu rozličný význam.

a) Na našem místě znamená *ἐν παντὶ ἂν εἴης* »byl bys v největší obavě«. Podobně Xen. Hell. V, 4, 29.

b) Jinde naznačeno jest největší nebezpečenství, do kterého někdo přišel, jako Xen. Hell. VI, 1, 12; Dem. proti Kon. 13.

c) Jiná místa znamenají, že někdo všechno možné podstupuje a všeho se odvažuje, jako Sof. Oid. Tyr. 265, Eur. Hipp. 284.

Již z této rozmanitosti významů přichází na jevo, že při výkladě frasí *ἐν παντὶ εἶναι* a *εἰς πᾶν ἀφικνεῖσθαι* nelze pomýšleti na ellipsi nějakého určitého slova. Není pravda, že *ἐν παντὶ εἴης* na našem místě předpokládá takový historický vývoj, že z plného výrazu *ἐν παντὶ κακοῦ εἶναι* ellipsí vznikl zkrácený výraz *ἐν παντὶ εἶναι*, právě tak jako není pravda, že u Xenofonta Hell. V, 4, 29 výraz *ἐν παντὶ ἦσαν* předpokládá starší vazbu *ἐν παντὶ ἀθυμίας ἦσαν* (ačkoli se tato frase vyskytuje u Thukydida VII, 55).

Rčení *ἐν παντὶ εἶναι* znamenalo vlastně jenom »ve všem, co si člověk mysliti může, býti«. Z kontextu pak jest patrno, že toto *πᾶν* znamená »všechno, i to nejhorší, co si člověk může pomysliti«. A to může býti buď »největší obava, obávání se nejhorších věcí« anebo »nejhorší nebezpečenství«.

Musíme totiž vždy bedlivě rozeznávati ellipsi grammatickou od ellipse logické, chceme-li tohoto výrazu technického v této příčině užiti. Ellipsi grammatickou jen tu lze uznati, kde historickým postupem z vazby starší úplnější vynecháním některého výrazu vyvinula se vazba zkrácená. Kde však z kontextu musí se něco doplniti, a sice dle rozličného kontextu něco rozličného, tu lze mluviti o brachylogii logické a přirozené, avšak ne o ellipsi grammatické.

Na tomto místě mohu tvrzení své, že výraz *ἐν παντὶ εἶναι* a podobný výraz *εἰς πᾶν ἀφικνεῖσθαι* nevznikl grammatickou ellipsí slova *κακοῦ*, nebo *ἀθυμίας*, nebo *κινδύνου*, objasniti tím, že také *τὰ ἔσχατα πάσχειν* u Xenofonta a jiných spisovatelů znamená »nejzazšího zla, zvláště smrti zakusiti«, a že zajisté tato frase historicky nevznikla z nějaké předpokládané starší frase *τὰ ἔσχατα κακὰ πάσχειν*. Samo o sobě znamená *ἔσχατος* jenom »nejzazší«, a to může i o věcech šťastných a příznivých býti řečeno, jako na př. u Pindara Ol. I, 113 *τὸ ἔσχατον κορυφοῦται βασιλεῦσι* výraz ten nejvyšší slávu znamená. Ale ve frasi *τὰ ἔσχατα πάσχειν* okazuje *πάσχειν* a celý kontext, že se musí pomýšleti na zlo.

A tak také na našem místě každý musí slovům *καὶ ἐν παντὶ εἴης* dle kontextu rozuměti v tom smyslu, že míněno jest *καὶ ἐν παντὶ κακοῦ* nebo *ἀθυμίας εἴης*, poněvadž vše, co předchází, a zvláště také výrok *καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο* poukazuje k tomu, že *ἐν παντὶ εἴης* musí míti význam podobný, t. j. tedy že se tím zde naznačuje něco neblahého a nešťastného.

Ke stránce 104, poznámka (Symposion 194 B)

Tragoedie Aischylovy a Sofokleovy mají ráz vznešený a umělecký, ale dle moderního vkusu ne zajímavý. Schází jim to, co moderní obecenstvo hledá a očekává, t. j. pikantnost a zábavnost. Tragoedie Euripidovy naznačují v této příčině obrat a novou dobu. Formální dokonalost, kterou Euripides za nudnou pokládal, nahraditi chtěl vášnivostí, zajímavostí a realistickou pikantností. Jeho směr setkal se s velikou oblibou. Ale důležito

jest předce, že vnější úspěch Euripidův byl poměrně skrovný. Euripides dobyl první ceny toliko pětkrát, a někdy dostalo se mu jenom třetí ceny: Sofokleovi dostalo se dvacetkrát první ceny, a v ostatních případech vždycky aspoň druhé ceny.

Při tom opět podotýkám, že ovšem ku posouzení tragoedií ustanoveni byli soudcové zvláštní; ale o tom nelze pochybovati, že na rozhodnutí těchto soudců úsudek obecenstva na jevo dávaný pochvalou nebo hanou měl vliv. Došly-li tedy tragoedie Sofokleovy tak lichotivého a příznivého uznání, jest to zajisté stkvělým svědectvím pro soudnost obecenstva athenského.

Poukazuji dále k tomu, že látka tragických básníků byla poměrně obmezena. Básníci tragičtí brali svou látku nejvíce z kruhu bájí týkajících se války trojské, nebo z kruhu bájí thebských nebo z bájí o Herakleovi, řídčeji z jiných kruhů bájeslovných. Nesnažili se tedy básníci tragičtí působiti na obecenstvo novostí a vynalezavostí nových themat, nýbrž snažili se, aby jeden druhého překonal uměleckým vytvořením themat obecenstvu již dříve známých. A když takové tragoedie obecenstvu athenskému se líbily a pochvaly docházely, jest to zajisté stkvělým svědectvím dobrého vkusu attického obecenstva.

Ke stránce 110 (Symposion 195 AB).

Na str. 110 řečeno, že sluší zde v úvahu vzíti spojení slovesa s akkusativem vnitřního předmětu; neboť vazba tohoto akkusativu jest nápomocna ku poznání přesnějšímu rčení *φεύγειν φυγῇ*.

O akkusativě vnitřního předmětu platí v řečtině i v latině pravidlo, že podstatné jméno v akkusativě položené bývá spojeno s nějakým přívlastkem (s přídavným jmenem, zájmenem, aneb nějakým bližším určením). Spojení pouhého podstatného jména (bez přívlastku) se slovesem bylo by autologické, a proto jazyk toho neužívá. Znamená-li *μάχην μάχεσθαι*, pugnam pugnare jenom »bojovati«, jest to výraz nejen tautologický, nýbrž i podivný; neboť chtěl-li by kdo říci *μάχην μάχεται, ἁμαρτίαν ἁμαρτάνει*, mohlo by se proti tomu namítnouti: Bojováním se předce nic jiného nezpůsobuje než boj, chybováním se způsobuje chyba! K čemu tedy místo úplně dostatečného *μάχεται, ἁμαρτάνει* zbytečné a divné *μάχην μάχεται ἁμαρτίαν ἁμαρτάνει?* Což pak to, co bojující koná, může něco jiného býti než boj?

Tautologie přestává však, jakmile k podstatnému jménu přívlastek se připojí. *Μεγάλην μάχην μάχεται* jest správné a pochopitelné; neboť to co bojující koná, nemusí vždycky býti veliký boj, nýbrž může to býti také malý a nepatrný boj. Homerské *ἀρίστην βουλὴν βουλεύειν* (*I*, 74) jest pochopitelné, poněvadž, radí-li někdo, nemusí to býti nevyhnutelně rada nejlepší; můžeť to býti rada jenom dobrá, nebo i také někdy rada špatná atd.

I také pouhý člen ke jménu podstatnému připojený obsahuje někdy bližší určení, poukazuje-li ku předcházejícím slovům. Kühner Ausführl. Gramm. [2] uvádí v § 410. 2 v poznámce 3. (na str. 265) jediný takový příklad, totiž Andok. 1, 67 *ἁμαρτόντων δ' ἐκείνων τὴν ἁμαρτίαν*. Jiné takové příklady v prose jsou Plat. Gorg. 483 B *τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσι*; Thuk. VIII, 58, 7 *ἐπὴν δὲ αἱ βασιλέως νῆες ἀφίκωνται, αἵ τε Λακεδαιμονίων νῆες καὶ αἱ τῶν ξυμμάχων καὶ αἱ βασιλέως κοινῇ τὸν πόλεμον πολεμούντων* (v listině smlouvy). *Τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι* = »tu svou chválu vyslovují«, t. j. tu chválu vyslovují, kterou právě vyslovují a která známa jest. Že zde *τοὺς ἐπαίνους* tento význam má, vychází na jevo ze slov předcházejících *ἀλλ', οἶμαι, οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποί εἰσι καὶ οἱ πολλοί. πρὸς αὐτοὺς οὖν καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον τούς τε νόμους* (= ty své zákony) **) τίθενται*; poněvadž pak následující slova *καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι κτλ.* těsně s těmito předcházejícími slovy souvisí, znamená také *τοὺς ἐπαίνους* = tu svou obvyklou chválu. — U Thukydida VIII, 58 *τὸν πόλεμον* = přítomnou válku.

Vyskytuje-li se v řečtině pohomerské někdy předce akkusativ pouhého podstatného jména bez nějakého bližšího určení, lze v největší části dotyčných příkladů dokázati, že podstatné jméno má význam užší, a tedy určitější, než sloveso; i není v tomto případě tautologie. Velmi poučný příklad toho druhu jest latinské servitutem servire, na př. Plaut. Mil. gl. II, 1, 17 ego haud diu apud hunc servitutem servio. Cic. Top. VI, 29 quorum maiorum nemo servitutem servivit. O tomto rčení praví Quintilianus Inst. or. VII, 3, 26 qui in servitute est eo iure, quo servus, aut, ut antiqui dixerunt, qui servitutem servit. Zde tedy jest zřejmý toho doklad, že není každé servire také servitus. Servire může býti také jiná služba než otrocká; servitus má však užší význam »otroctví«.

Podobné příklady v řečtině jsou *ἄρχειν ἀρχάς, πομπὴν πέμπειν, φυλακὰς φυλάττειν* a j. *Πομπῇ* má zvláštní, obmezený a určitý význam slavnostního průvodu (pompa), kdežto význam slovesa *πέμπειν* jest mnohem širší.**) Xenofon Anab. II, 6, 10 užil frase *φυλακὰς φυλάττειν* excubias agere *(εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν κτλ.)*, a podobně Anab. V, 1, 2 *ἀπείρηκα . . . φυλακὰς φυλάττων*. Význam substantiva *φυλακή* není totožný s významem slovesa *φυλάττειν*; neníť každé *φυλάττειν* také *φυλακή* v užším a určitém významu »noční hlídka«.

Kühner neučinil při tom zmínky o mluvě homerské, v které se dosti často pouhé podstatné jméno bez všelikého bližšího určení vyskytuje. Ameis v poznámce k Hom. *η* 50 v »Kritickém a exeg. přídavku« uvedl sbírku

---

*) Srv. 483 E *κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύσεως, οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον, ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα* (= *κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον*); dále srv. 484 A *καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμματα*.

**) Ale mylně se zde uvádí Thuk. VI, 56, poněvadž zde není pouhé rčení *πομπὴν πέμπειν*, nýbrž členem *τοὺς τὴν πομπὴν πέμψοντας* naznačuje se určitý a ustanovený slavnostní průvod.

těchto míst homerských, obsahující 26 příkladů. Avšak v této sbírce nerozlišil vazbu akkusativu vnitřního předmětu (tot. ve spojení se slovesy nepřechodnými) od obyčejného akkusativu vnějšího předmětu, jako χ 422 *ἐργάζεσθαι ἔργα*, ι 108 *φυτεύειν φυτόν*, ϑ 397 *εἰπεῖν ἔπος* (podobně π 469, τ 98).

O mluvě homerské Krüger Di. 46, 6, Anm. 1 podotýká »dass die Accusative hier den Artikel der gewöhnlichen Sprache mit enthalten = den gegenwärtigen Kampf, das gegenwärtige Mahl.« A zajisté by v největší části oněch 26 příkladů v době pozdější členu individualisujícího bylo se užilo; ale není správné tvrzení, že by vždycky výklad »přítomný« byl správný. Tak na př. u Homera η 49 násl. *δήεις δὲ διοτρεφέας βασιλῆας δαίτην δαινυμένους* znamená *δαίτην δαίνοσθαι* spíše »odbývati obvyklou, na určitou dobu připadající hostinu.« Také O 674 násl. (*ἠμὲν ὅσοι μετόπισθεν ἀφέστασαν οὐδ' ἐμάχοντο, ἠδ' ὅσσοι παρὰ νηυσὶ μάχην ἐμάχοντο ϑοῇσιν*) neznamená »přítomný boj bojovati«, jak Krüger mínil (»den gegenwärtigen Kampf«), nýbrž spíše musíme *παρὰ νηυσὶ* za bližší určení jména *μάχη**) pokládati.

Vykladatelé v leckterých případech praví, že spojení pouhého podstatného jména se slovesem děje se také za příčinou sesílení významu slovesa. Tak na př. Kühner Ausführl. Gramm. [2] str. 265 praví: »Zuweilen steht das abstrakte Substantiv ohne attributives Adjektiv. Dies geschieht theils, um den Begriff des einfachen Verbs zu verstärken, wie . . . Xen. Comm. IV, 2, 23 *φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν*.« Ale při tom Kühner nepovšiml si toho, že věta vztažná obsahuje bližší určení, kterým se význam slova *φιλοσοφία* obmezuje, kdežto *φιλοσοφεῖν* má, jak Kühner sám ve vydání Pamětí Sokr. uznal, význam širší: *πάνυ ᾤμην φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν, δι' ἧς ἂν μάλιστα ἐνόμιζον παιδευθῆναι*. Ovšem jest zde pouhé *φιλοσοφίαν*, a ne *ταύτην τὴν φιλοσοφίαν*; ale infinitiv s *ἄν* ve větě vztažné (*ἂν . . . παιδευθῆναι*) poukazuje zřejmě k tomu, že Euthydemos užil slova *φιλοσοφίαν* ve smyslu užším.

Od vazby akkusativu vnitřního předmětu rozeznávati musíme mnohé příklady, které zdánlivě se podobají rčením *μάχην μάχεσθαι, ἐπιμελεῖσθαι ἐπιμέλειαν* atd., v nichž však akkusativ nenaznačuje předmět vnitřní, nýbrž předmět vnější, jako na př. *πήματα πάσχειν* (Hom. *E* 886), *φόρον φέρειν* (Xen. Anab. V, 1, 2). V těchto příkladech jsou slovesa *πάσχειν, φέρειν* slovesa přechodná, a akkusativ připojený jest obyčejný akkusativ vnějšího předmětu, jako *λόγους λέγειν*. Myslím totiž, že výraz »akkusativ vnitřního předmětu« obmeziti se musí na spojení se slovesy nepřechodnými jako *μάχεσθαι, ἐπιμελεῖσθαι*. Ale i v těchto případech platí pravidlo, že jazyk pouhého

*) Tak na př. 13. kniha Iliady má nadpis *μάχη ἐπὶ ταῖς ναυσίν*. Ovšem pochází nadpis ten z doby pozdější, ale předce jest to užitečná parallela, poněvadž verše O 674 násl. vztahují se právě k tomu boji, který nadpisem pozdějším správně označen co *μάχη ἐπὶ ταῖς ναυσίν*.

tautologického spojení se štítí. *Φέρειν* má význam velmi široký, *φόρος* jest jenom obmezený a zvláštní druh činu *φέρειν*, a proto jest rčení *φόρους φέρειν* pochopitelné.

* * *

Také vazbu dativu *φεύγειν φυγῇ* musíme, jak již v textu na str. 110 naznačeno, vyložiti na témž základě, totiž že mezi slovy *φεύγειν* a *φυγή* jest jakýsi rozdíl významu, a že *φεύγειν φυγῇ* neznamená každé a jakékoli prchání, nýbrž chvatné a usilovné prchání.

Také o spojení dativu se slovesem stejnokmenným anebo se slovesem podobného významu platí totéž pravidlo jako o vazbě akkusativu vnitřního předmětu, totiž že obyčejně podstatné jméno s přívlastkem nějakým anebo vůbec s nějakým bližším určením se spojuje, na př. Xen. Hier. 3, 12 *βιαίῳ θανάτῳ ἀποθνήσκειν*. Her. VI, 12 *ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι*. I, 87 *ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ*. Plat. Fileb. 21 B *ταῖς μεγίσταις ἡδοναῖς χαίροις ἄν*. Sof. Trach. 168 *ζῆν ἀλυπήτῳ βίῳ*.

Ale vedle těchto příkladů vyskytují se také takové, v nichž pouhý dativ podstatného jména bez přívlastku se slovesem spojen jest, jako Plat. Faidr. 265 D *ἐμοὶ μὲν φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι*, Xen. Anab. I, 8, 18 *τὸ ἐπιλειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν*, tamtéž § 19 *ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἕπεσθαι*. IV, 6, 25 *δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους*. V, 2, 14 *ἅμα τε τῷ Ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ ὁπλῖται*. VII, 1, 15 *οἱ στρατιῶται ἀναρπάσαντες τὰ ὅπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας*. Thuk. IV, 67, 4 *ἔθεον δρόμῳ*. Sof. Oid. Tyr. 65 *ὥστ' οὐχ ὕπνῳ γ' εὕδοντά μ' ἐξεγείρετε*. Trach. 176 *φόβῳ ταρβοῦσαν*. Eur. Herc. fur. 971 *οἱ δὲ ταρβοῦντες φόβῳ ὥρουον*. Oid. Kol. 1625 *ὥστε πάντας ὀρθίας στῆσαι φόβῳ δείσαντας ἐξαίφνης τρίχας*. Ant. 427 *γόοισιν ἐξώμωξεν*.*) U pozdějších spisovatelů vyskytuje se také *δάκρυσι κλαίειν*.

Obyčejně vykladatelé o takových vazbách praví, že význam se sesiluje tímto spojením. Ale spíše sluší souditi, že jméno podstatné původně mělo v těchto případech význam praegnantní. Rozeznávám totiž vznik a původ této vazby od pozdějšího užívání. Vazby takové jako *φεύγειν φυγῇ* nemohly vzniknouti tím způsobem, že k slovesu *φεύγειν* přidán dativ jména podstatného *φυγή* v témž významu a že spojením těchto dvou slov stejnovýznamných způsobeno sesílení významu. To jest pouhá mechanická frase, kterouž se nic nevysvětluje a neodůvodňuje. Proti takovému tautologickému spojení zajisté cit jazykový se vzpíral; neboť táž námitka, která proti pouhému *μάχην μάχεσθαι* se činí (viz svrchu str. 269), musí i zde se opakovati. Což pak jiného při utíkání (*φεύγειν*) může se činiti než útěk (*φυγή*)? Spojení takové lze jen tehdáž pochopiti

*) Mylně uvádějí však někteří Xen. Kyr. I, 6, 40 *κραυγῇ βοᾶν*; neboť zde *κραυγή* má u sebe bližší určení.

a ospravedlniti, má-li podstatné jméno důraznější význam než sloveso. — Ale ovšem, když takovéto vazby na tomto základě praegnantního významu podstatného jména vznikly a v obyčej vešly, tu mohlo se státi, že se těchto rčení vůbec užívalo k sesílení významu slovesného. I připouštím, že o pozdějším *δάκρυσι κλαίειν* lze v tomto smyslu říci, že tímto rčením sesiluje se význam slovesa *κλαίειν*.

Praegnantní význam podstatného jména lze v některých případech dokázati aneb aspoň tušiti. Tak na př. u Sofoklea Oid. Tyr. 65 v slovech *ὕπνῳ γ' εὗδοντα* zdá se, že *ὕπνος* má praegnantní význam »hluboký spánek« naproti »pouhému dřímání«, čemuž částice *γὲ* nasvědčuje. Že význam slova *γόος* jest důraznější než slovesa *ἐξοιμώζειν* (Ant. 427), jest pochopitelno; sloveso *ἐξώμωξεν* znamená »zabědovala zvoláním *οἴμοι*« musíme si zde aoristu povšímnouti), ale *γόοισιν* znamená další trvající nářky, další bědování.

Srovnáním podobných vazeb v jiných jazycích můžeme věc ještě lépe objasniti. U Vergilia v Aeneidě I, 680 nalezá se somno sopitum, kdež zajisté somnus = hluboký a trvalý spánek. U Plauta vyskytuje se vedle servitutem servire také servitute servire, Plaut. Mil. 482 servitute serviat, 745 servientis servitute; a tak jako servitus má praegnantní význam ve vazbě servitutem servire, má týž význam také servitute. Že slova mohou v patřičném kontextu významu důrazného nabýti, o tom svědčí naše »hlasem volati, na hlas volati, hlasitě volati«. Každé volání děje se hlasem, ale v těchto rčeních »hlasem, na hlas, hlasitě« má význam důrazný »silný hlas«, a tento důrazný význam vzniká pomýšlením na protivu »hlasu slabého«. Také německé »laut reden« nabylo významu praegnantního. Srv. dále »krokem jíti«, což znamená »jen krokem jíti« naproti chůzi rychlejší.

Ke stránce 110 (Symposion 195 AB).

Jak se má *καὶ οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ πλησιάζειν* vyložiti. Že slova ta znamenají, že Eros chce, aby stáří se k němu ani z daleka nepřiblížilo, čili že Eros z daleka před stářím utíká, to ví a cítí každý. Ale o výklad se jedná.

Ἐντός znamená vnitř, a klade se tedy o tom, co se v nějakém určitě ohraničeném prostoru nebo místě, v nějaké zemi, v nějakém městě, v nějaké budově atd. nalezá. Tedy *ἐντὸς δόμων* = vnitř domu, *ἐντὸς πόλεως* vnitř města. Avšak někdy spojení podstatného jména s *ἐντός* nenaznačuje, že se něco ve vnitřku toho, co podstatným jmenem naznačeno jest, nalezá, nýbrž že se něco nalezá neb děje na místě, jež obklíčeno jest tím, co podstatné jméno naznačuje. Tedy *ἐντὸς τείχους εἶναι* neznamená »vnitř hradby býti« v tom smyslu, že by se pomýšlelo na nějakou komnatu nebo kobku ve vnitřku hradby samé, nýbrž (continens pro contento, jak se říká) naznačuje »býti v tom místě, jež hradbou jest obklíčeno«, jako i my v tomto smyslu užíváme výrazu »býti vnitř hradeb«. Tak na př. Hom. M.

374 *τείχεος ἐντὸς ἰόντες* znamená »kráčejíce ne před hradbou, nýbrž v okrsku hradbou obklíčeném a uzavřeném«.

Avšak často toto obklíčení jest naznačeno jenom částečně a jednostranně, a doplniti musíme obklíčení s druhé strany, t. j. s té strany, na které se nalezá osoba mluvící. Jinak řečeno, naznačen jest terminus a quo, ale terminus ad quem není výslovně naznačen, ale vyrozumívá se místo, které osoba mluvící zaujímá. Tedy Plat. Tim. 25 C *ἐντὸς ὅρων Ἡρακλείων* znamená prostor, jehožto jedna hranice, t. j. západní jsou sloupy Herakleovy; druhá pak hranice jest místo, kde osoba mluvící se nalezá, t. j Řecko. Výraz *ἐντὸς ὅρων Ἡρακλείων* znamená tedy celý prostor mezi sloupy Herakleovými a Attikou. Dle kontextu může druhá hranice (terminus ad quem) býti rozličná a nemusí to vždycky býti místo, na kterém se nalezá osoba mluvící. *Ἐντὸς βελῶν* u Xenofonta Kyr. I, 4, 23 znamená celý prostor, kam střely dosahují. Jedna hranice jest zde místo, odkud se střely vysýlají, a druhá hranice, kam střely nejzáze dopadají; celý ten prostor vnitř jest *ἐντὸς βελῶν*. Rovněž tak sluší vyložiti *ἐντὸς τοξεύματος* Eur. Herc. fur. 991. = na dostřel (im Bereich des Geschosses«).

U Thukydida II, 77 *ἐντὸς πολλοῦ χωρίου οὐκ ἦν τῆς πόλεως πελάσαι.* jest jedna hranice místo, které nepřátelé zaujímají, druhá pak hranice jsou hradby městské. A podobně musíme vyložiti naše místo *οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ πλησιάζειν*. Jedna hranice (terminus a quo) jest místo, kde stáří se nalezá: druhá hranice (terminus ad quem) jest místo, na kterém Eros stojí. Slovy *ἐντὸς πολλοῦ* naznačen tedy celý prostor šírý mezi stářím a Erotem. Praví tedy Agathon, že Eros nechce se staří přiblížiti ani na tuto vzdálenost *ἐντὸς πολλοῦ*, neřkuli na nějakou bližší vzdálenost.

Ke stránce 121 (Symposion 196 CD).

Ovšem na str. 176 násl. podávám výklad, že chtěl Platon v jistém případě učiniti Aristofanovi výtku. Ale tato výtka (kterou zamýšlel Platon Aristofanovi učiniti slovy od Diotimy pronešenými 205 E *καὶ λέγεται μέν γε τις λόγος*) jest poměrně nepatrna. — Co se Agathona týká, byl by Platon tohoto k logickému zkoumání nezpůsobilého, a mimo to honosivého mladíka zajisté ještě mnohem nepříznivěji líčil, kdyby jej v některém ze svých dialogů v mladším věku složených byl uvedl. Tak na př. Protagora, jenž co filosofický myslitel mezi sofisty přední místo zaujímal, v rozmluvě stejnojmenné v mládí složené tak charakterisoval, jako by nebyl s to, aby nejjednodušší rozbor logicky pochopil a provedl. Ale v rozmluvě Theaitetu, náležející do pozdější doby filosofické činnosti Platonovy, jest sice proti filosofickým názorům Protagorovým provedena ostrá a důrazná polemika, ale zároveň jest patrno, že Platon důležitost a důmyslnost Protagorovu tehdáž lépe a spravedlivěji oceňoval, než dříve, a že nenakládal s tímto mužem již tak pohrdlivě, jako v mladistvém svém věku.

Ke str. 121.

V poznámce pod textem na str. 121 praveno, že rčení *Ἔρως Ἄρη ἔχει* (totiž *Ἀφροδίτης*) zakládá se na známé řecké a latinské vazbě. Jsou to výrazy smyslné a na personifikaci se zakládající, v nichž o stáří, zármutku, strachu, radosti atd. se praví: »hoře, strach atd. někoho má, drží« atd. Leckteré výrazy ovšem, jež v podstatě na témž názoru se zakládají, vyskytují se také v novějších jazycích, jako na př. říkáme: »pojal jej veliký strach, úžas ho jal, úžasem byl jat« atd. V němčině: »Heftige Furcht ergriff ihn; Entsetzen bemächtigte sich seiner« a pod. Ale to jsou počtem poměrně skrovné případy naproti rozšířenému a hojnému užívání v řečtině a v latině, a sotva se někdy v moderních jazycích, v nichž význam dotyčných sloves se seslabil a sevšedněl, může předpokládati personifikace.

V řečtině srv. Hom. *Σ* 515 *οὓς ἔχε γῆρας* a podobně *λ* 497 *οὔνεκά μιν κατὰ γῆρας ἔχει χείρᾰς τε πόδας τε*, *Δ* 321 *νῦν αὖτέ μ᾽ γῆρας ὀπάζει* (stáří co soudruh, průvodce), *Θ* 103 *χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει*, *Ψ* 623 *ἤδη γὰρ χαλεπὸν κατὰ γῆρας ἐπείγει.**) Srv. dále *ὕπνος ἔχει τινά*, *B* 2, *K* 4, *o* 7, *υ* 85; *ἄγη Φ* 221, *γ* 227, *π* 243; *σέβας γ* 123, *δ* 75, 142, *ζ* 161, *θ* 384, *θάμβος Γ* 342, *Δ* 79, *Ψ* 815, *Ω* 482; *θαῦμα κ* 326; *τρόμος Z* 137, *K* 25, *Σ* 247; *χόλος I* 675; *μένος κ* 160: *θράσος Ξ* 416; *ἀγηνορίη X* 457, *δύη ξ* 215; *κλέος P* 143, *α* 95; *αἶσα I* 609; *γέλως θ* 344; *φῆμις ξ* 239.

Podobně v latině habere, tenere, jako Verg. Aen. I 556 sin . . . te . . . pontus habet Libyae, VI 362 nunc me fluctus habet, Ovid. Met. I 361 si te modo pontus haberet, XI 701 et sine me me pontus habet, Hor. Carm. I, 28, 9 habent Tartara Panthoiden. Verg. Buc. VII, 40 si qua tui Corydonis habet te cura, Aen. IV 581 idem omnis simul ardor habet, Aen. XII 282 sic omnis amor unus habet, Aen. XI, 357 tantus habet mentis et pectora terror, Stat. Theb. III 549 terror habet vates, Ovid. Fast. III 288 pectora terror habet, Aen. III 147 animalia somnus habebat, VIII 26 animalia . . . sopor altus habebat, Ovid. Met. VII 319 custodes somnus habebat, Verg. Aen. V 734 non me impia . . . Tartara habent, VI, 521 me . . . infelix habuit thalamus, VI 670 quae regio Anchisen, quis habet locus, Buc. X 9 aut qui vos saltus habuere?

Podobně vyskytuje se tenere, a sice také v prose v leckterých rčeních, jako Cic. Tusc. I, 41, 97 magna me spes tenet, Cic. Vat. 6, 14 quae te tanta pravitas mentis tenuit? Liv. 43, 13 quaedam religio me tenet, Sall. Jug. 3 nisi forte quem . . . perniciosa lubido tenet, Cic. Att. VII, 2, 6 nulla me cupiditas tenuit.

Na personifikaci zakládají se dále mnohé výrazy, v nichž o rozličných zjevech tělesných a pocitech duševních *αἱρεῖν*, *λαμβάνειν* položeno. Srv. Hom. *Γ* 34 *τρόμος ἔλλαβε γυῖα*, *A* 387 *Ἀτρείωνα χόλος λάβεν*, *Π* 805 *τὸν δ᾽ ἄτη φρένας εἶλε*, *K* 192 *μηδέ τιν᾽ ὕπνος αἱρείτω*, *Γ* 446 *καί με γλυκὺς*

*) Řídčeji vyskytuje se u Homera vazba *γῆρας ἔχειν*, *κότον ἔχειν*, *πένθος ἔχειν*.

ἵμερος αἱρεῖ, λ 633 *ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ἴρειν*. A tak nesčíslněkráte u Homera *λαβεῖν, αἱρεῖν, ἑλεῖν* ve spojení s *ἄλγος, ἄτη, ἄχος, δέος, φόβος, πένθος, ἔρως, θαῦμα, ἵμερος* a j.

Rovněž tak rčení *συνεῖναι* s dativem slov *οἰζύς, δεῖμα, νόσος* anebo opáčná vazba *ἐλπίς τινι σύνεστι* poukazují k personifikaci jako Hom. *η* 270 *ἔμελλον ἔτι ξυνέσεσθαι ὀϊζυΐ*, Aisch. Pers. 177 *πολλοῖς μὲν ἀεὶ νυκτέροις ὀνείρασιν ξύνειμι*, Sof. Oid. Tyr. 303 *πόλιν . . . φρονεῖς δ' ὅμως οἵᾳ νόσῳ ξύνεστιν*, El. 600 *κακοῖς πολλοῖς ἀεὶ ξυνοῦσα*, Plat. Rep. IX, 586, B *ἆρ' οὖν οὐκ ἀνάγκη καὶ ἡδοναῖς ξυνεῖναι μεμιγμέναις λύπαις*. Leg. VII, 791 B *ὡς ἅπασα ψυχὴ δείμασι ξυνοῦσα*, a s druhé strany Sof. Ant. 372 *ὅτῳ τὸ μὴ καλὸν ξύνεστι*, Oid. Kol. 1244 *ὡς καὶ τόνδε . . . ἅταις κλονέουσιν ἀεὶ ξυνοῦσαι*, Eur. Troad. 677 *ἐμοὶ οὐδὲ ξύνεστιν ἐλπίς*, Sof. Oid. Tyr. 863 *εἴ μοι ξυνείη μοίρα*. V obou těchto vazbách jest bída, nemoc, zlo, naděje, radost, strach družkou (spoludruhem) dotyčné osoby.

Podobně *προσκεῖσθαι*, na př. Sof. El. 240 *εἴ τῳ πρόσκειμαι χρηστῷ*, 1040 *ᾧ σὺ πρόσκεισαι κακῷ*,*) a druhá vazba Sof. Ant. 1243 *τὴν ἀβουλίαν, ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν*.

Smyslná a plastická personifikace ještě více přichází na jevo v rozličných výrazech, v nichž *ἵζειν* anebo s předložkou složené *ἵζειν* se vyskytuje. Srv. Aisch. Agam. 955 *θάρσος εὐπιθὲς ἵζει φρενὸς φίλον θρόνον*, Hom. *K* 26 *ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐφίζανε*, *K* 91 *ἐπεὶ οὔ μοι ἐπ' ὄμμασι νήδυμος ὕπνος ἰζάνει*, Moschos 2, 2 *ὕπνος βλεφάροις ἐφίζων*, Pind. Nem. 8, 2 *ὥρα ἐφίζουσα βλεφάροις*, Simon. Amorg. 84 *κείνῃ μῶμος οὐ προσιζάνει*, Aisch. Prom. 276 *πρὸς ἄλλοτ' ἄλλον πημονὴ προσιζάνει*.

Jak blízké jsou tyto příklady takovým, v nichž podstatné jméno znamená osobnost a bytost božskou! Na př. Aisch. Sept. 696 *φίλου γὰρ ἐχθρά μοι πατρὸς τάλαιν' Ἄρα ξηροῖς ἀκλαύτοις ὄμμασιν προσιζάνει*. Mohlo by však také býti *ἄρα*. O *πειθώ* Eupolis napsal, že seděla na rtech Perikleových. Dotyčné místo zachováno u scholiasty k Arist. Acharn. 530 a u schol. k Aristeid. III 472 Dind. Verš 4 a 5 tohoto zlomku zní *ταχὺν λέγεις μέν, πρὸς δέ γ' αὐτοῦ τῷ τάχει πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν*. Právem píše Kock *πειθώ τις*, neboť *τὶς* dokazuje, že nemůže býti zde *Πειθώ*. Ale Cicero rozuměl *Πειθώ*, neboť v Brutu § 59 praví: *Πειθώ* quam vocant Graeci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellavit Ennius, ut, quam deam in Pericli labris scripsit Eupolis sessitavisse, huius hic medullam nostrum oratorem fuisse dixerit. Ale Cicero nejen řeckému *πειθώ* mylně rozuměl, nýbrž také Enniovým slovům; neboť že Ennius napsal suadaeque medullam, dokázáno tímto spojením samým poněvadž Suadaeque medullam jest tak nemožné, jako by bylo

*) Dle toho jsem (Beiträge zur Kritik u. Erklärung des Sophokles 1865, II, 15) místo *ἐχθρὰ δὲ τῷ θανόντι προσκείσει* navrhl *ἔχθρᾳ δὲ τῷ θανόντι προσκείσει*. Dativ *τῷ θανόντι* závisí na celém rčení *ἔχθρᾳ προσκείσει*, které znamená *ἐχθρὰ ἔσει*. Srv. Aisch. Prom. 120 násl. *τὸν πᾶσι θεοῖς δι' ἀπεχθείας ἐλθόντ'*.

na př. Veneris medulla. Správnost čtení suadaeque medullam dokázána však také tím, že výraz ten spojen jest se slovy flos delibatus populi.

Jaká v těch věcech bývá nejistota, dokazují hojná místa, na nichž vydavatelé kolísají. Tak na př. vydavatelé dříve u Aischyla Ag. 106. 385. Hik. 523, u Euripida Hek. 816 psali *Πειθώ*, novější vydavatelé píší nyní na těch místech obyčejně *πειθώ*. U Horatia Epist. I, 6, 37 násl. píší vydavatelé mnozí: et genus et formam regina Pecunia donat, ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.

Jest zde ovšem personifikace, ale z toho nejde ještě, že by se mělo psáti Pecunia, Suadela, Venus. Správné jest zde pecunia, suadela, venus, neboť básník nepomýšlel na bohyni nějakou Pecunia, Suadela, Venus. Rozeznávati musíme vždy personifikaci od mythologie; a já myslím, že pouhá personifikace nemá se velikou literou naznačovati; jinak bychom na místech svrchu uvedených Aisch. Agam. 955, Hom. K 26, Pind. Nem. 8, 2, Aisch. Prom. 276 musili psáti *Θάρσος*, *Ὕπνος*, *Ὥρα*, *Πημονή*.

Pravil jsem svrchu, že leckteré výrazy, jež v podstatě na personifikaci se zakládají, také v novějších jazycích se vyskytují, ale že tyto příklady jsou počtem poměrně skrovné naproti hojnému užívání v řečtině a v latině. I naskytuje se tu otázka: Jaká jest toho příčina v obou klassických jazycích? Příčina jest ta, že od nejstarších dob bylo vedle hlavních a významných božských bytostí veliké množství podřízených, jichž jména také co appellativa se vyskytují; a v této příčině jest již za nejstarší doby takové kolísání, že často se neví, je-li mythologický význam starší čili obyčejný appellativný. Srv. z Hesiodovy Theogonie jména některých dětí Eridiných jako *Λήθη*, *Φόνοι*, *Μάχαι*, *Ἀνδροκτασίαι*, *Νείκεα*, *Ψεύδεα*, *Λόγοι*, *Ἀμφιλογίαι*. Plurály zde okazují, že mythologický význam vznikl teprv personifikací.

I později, když víra v četné tyto božské bytosti byla zmizela aneb se seslabila, zůstaly předce v mluvě básnické takové výrazy a názory mythologické co okrasy;*) ba počet jich se později ještě básnickou invencí a personifikací rozmnožil. Tak na př. *Νόμος*, *Ἀρχή*, *Ἀλήθεια*, *Ἀλκή*, *Ἀμβροσία*, *Ἀνάγκη*, *Ἀναίδεια*, *Ἀρετή*, *Ὁσία* a četná jiná jména nevyskytují se v Hesiodově Theogonii co božské bytosti, ale *Ἀλήθεια* jest u Pindara (Ol. 11, 6) dcerou Zevovou. Že *Ἀνάγκη*, která později důležitý význam co božská bytost měla, u Hesioda v seznamu bohů není, zdá se býti nápadným; *Ἀρετή* v personifikaci vyskytuje se teprv u Demosthena 61, 21, *Ὁσία* teprv v Euripidových Bakchách atd.

*) Byly to již tehdáž takové okrasy, jaké se hojným počtem vyskytují v 18. století a na začátku 19. století v literaturách novověkých, na př. ve francouzské, anglické, německé. Tak na př. mnohé Schillerovy básně plny jsou takových řeckých okras mythologických.

Nesčíslnými těmito výrazy mythologickými a personifikovanými navykli Řekové vůbec hojnému užívání takových rčení, jichž základem jest personifikace; a ta rčení řecká, jež na personifikaci se zakládají, udržela se řečtině snáze a déle v citu lidovém jakožto personifikace, kdežto v jiných jazycích, v nichž mythologie nebyla tak hojnou a důležitou podporou těchto rčení, obor personifikace jest obmezenější, a i tu, kde původně základem rčení byla personifikace, názor tento se seslabil a sevšedněl.

Ke stránce 136 (Symposion 198 B).

V latině nesčíslněkrát vyskytuje se vazba příčestí s podstatným jmenem v těch případech, v kterých se v nových jazycích užívá buďto věty vedlejší anebo podstatného jména slovesného, jako na př. Liv. XXI, 1, 5 angebant virum Sicilia Sardiniaque amissa = rmoutilo jej, že Sicilie a Sardinie byla ztracena (věta podmětná), aneb = rmoutila jej ztráta Sicilie a Sardinie. Tac. Ann. I, 8 cum occisus dictator Caesar aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus videretur = že diktator Caesar usmrcen byl = usmrcení diktatora Caesara.

Liv. XXI, 16, 2 tantusque simul patres pudor non lati auxilii cepit = tak veliký stud, že nebylo přispěno ku pomoci, otce jal. Vazba tato, v které obyčejně příčestí trpného perfekta se jeví, vyskytuje se v latině v nominativě i ve všech pádech nepřímých a ve spojení s rozličnými předložkami, a sice ab, ad, ante, de, ex, in, inter, post, praeter, pro, propter, secundum, sub, super. Sem náleží také vazba absolutného ablativu. Vazby ty předpokládají obyčejně již vyšší vývoj jazykový, a proto se nevyskytují v době archaické. Vyvinuly se teprv v době klassické. U Cicerona jeví se značný počet příkladů, ale nejhojněji vyskytují se u Livia, v době stříbrné pak u Tacita. Že Caesar vazby té se vystříhal (vyjma ablativ absolutný), jest pochopitelno; neboť s jednoduchou a prostou dikcí Caesarovou se vazba tato, která má ráz umělosti a někdy i jakéhosi umělkování, neshoduje. Nápadnější jest, že také Sallustius se té vazby vystříhal; avšak není správné tvrzení, že u Sallustia jenom jediný příklad se nalezá, a sice Cat. 48, 4 ne eum Lentulus et Cethegus aliique ex coniuratione deprehensi terrerent (= zatčení Lentula a Cethega a jiných spiklenců); neboť ablativus absolutus jest vazba táž, a tato vazba se nalezá u Sallustia nezřídka. Nejhojnější užívání této vazby jeví se v době Ciceronově a Augustově, tedy v té době, kdy stilistické stránce největší pozornost byla věnována. V době stříbrné bylo užívání té vazby obmezenější, a jenom u Tacita jest velmi hojné; ba u Tacita rozšířila se vazba ta i na příčestí přítomného a budoucího času; srv. Tac. Ann. IV, 34 id perniciabile reo et Caesar truci vultu defensionem accipiens, Ann. I, 36 augebat metum .... invasurus hostis = vpád nepřátel budoucí.

Ve vazbě té jest příčestí v poměru výrokovém k podstatnému jménu; tedy Liv. XXI, 1, 5 má vlastně tuto syntaktickou platnost: mrzela

ho Sicilie a Sardinie jakožto ztracená. Že tato vazba jest strojeňá a umělá, dokazují nejlépe takové příklady jako Tac. Ann. I, 8.

Srovnáme-li řečtinu s latinou, jeví se charakteristický rozdíl obou jazyků v tom, že v řečtině vazba ta poměrně zřídka se vyskytuje. Nepřihlížíme-li k absolutnému genetivu, objevuje se vazba ta v řečtině téměř jenom ve spojení s předložkami. V řečtině nevyskytují se naprosto takové vazby jako Liv. XXI, 1, 5 *(ἡνίων τὸν ἄνδρα Σικελία καὶ Σαρδὼ ἀποβληθεῖσαι?)* nebo svrchu uvedené místo Tac. Ann. 1, 8 *(φονευθεὶς Καῖσαρ)*.

Řečtí spisovatelé nepocítili potřeby, vytvořiti takové vazby, poněvadž měli mimo substantiva abstraktná po ruce dvě jiné vazby, kterými totéž naznačiti mohli, a sice

a) byla řečtina naproti latině v té značné výhodě, že měla k naznačení minulosti příčestí aoristu, kdežto v latině jenom verba deponentia, tedy kategorie sloves počtem nehojná, mají příčestí perfekta ve významu činném. Tak na př. Livius praví XXXVIII, 56, 8 cum L. Scipio et accusatus et damnatus sit pecuniae captae ab rege, ale v řečtině jest po ruce vazba *ἀργύριον λαβών*.

b) v řečtině bylo možno vazbou akkusativu s infinitivem ve spojení s členem totéž jasněji a logičtěji naznačiti, jako na př. Tac. Ann. I, 8 occisus Caesar = *τὸ φονευθῆναι Καίσαρα*. Jako v mnohých jiných případech, tak i zde objevuje se veliká výhoda, které řečtina nabyla hojným užíváním členu, a v tomto případě substantivováním vazby akkusativu cum infinitivo.

V řečtině vyskytuje se tato participialná vazba (vyjma genetivus absolutus) snad jenom ve spojení s předložkami, na př.

u předložky *ἐπί*: Herod. I, 15 *ἐπὶ τούτου τυραννεύοντος*, VIII, 44 *Ἀθηναῖοι ἐπὶ Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλουμένην ἔσαν Πελασγοί*. Pak *ἐπί* s dativem Her. II, 22 *ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὗσαι ἐν πέντε ἡμέρῃσιν*.

u předložky *μετά*: Herod. I, 34 *μετὰ Σόλωνα οἰχόμενον*, VI, 98 *μετὰ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη*, VI, 132 *μετὰ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον Μιλτιάδης αὔξετο*. Thuk. VI, I *ἔτει πέμπτῳ μετὰ Συρακούσας οἰκισθείσας*.

První a nejstarší doklad jest již u Homera *P* 605.

u předložky *ὑπό*: Her. I, 51 *ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα**)

u *ἅμα*: Hom. *I*, 682 *ἁμ' ἠοῖ φαινομένηφιν*. Herod. III, 86 *ἅμ' ἡμέρῃ διαφωσκούσῃ*, III, 86 *ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο*. Thuk. II, 2 *ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ*. Xen. An. II, 1, 3 *ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς*.

u *σύν*: Xen. Kyr. IV, 5, 21 *ἡ ὀργὴ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἄπεισι*.

Jako v latině lze pozorovati, že u jednotlivých spisovatelů (zvláště Cicerona, Livia, Tacita) tato vazba zvláště jest oblíbena, tak i v řečtině se

---

*) Ale jiná jest vazba Her. IX, 58 *ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα* = za minulé noci. Zde jest příčestí přívlastkové, kdežto Her. I, 51 jest příčestí praedikativné.

jeví, že nejvíce Herodot si v této vazbě, která celkem v řečtině obmezena jest, liboval.

O tom podal mi před nedávnem záslužnou práci v semináři filologickém člen semináře Hladík, jejž jsem vybídl, aby práci tu rozšířil a k publikaci monografie upravil; i doufám, že bude tím užitečný syntaktický příspěvek podán.

Ke str. 139 (Symposion 198 DE).

Bast navrhl *τούτοις* místo *τοῦτο*. Při tom však důmyslný kritik tento nepovšiml si zvláštní a zajímavé této vazby, v níž se rčení *τὸ δέ* vyskytuje ve významu opravovacím. Srv. Plat. Apol. 23 A *οἴονται γάρ με ἑκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω· τὸ δὲ κινδυνεύει τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι.* Naproti mylnému mínění lidí, že Sokrates jest moudrý v tom, v čem jiného usvědčí, položen zde názor správný, že jenom bůh jest moudrý. Plat. Rep. I, 340 C, Menon 97 D, Theait. 157 A. B. O významu tohoto rčení a o tom, jak se má vazba ta vyložiti, podal jsem úvahu ve svých »Badáních v oboru jazyků indoevropských« na str. 90—91. Podotkl jsem, že může býti výklad dvojí.

a) Buďto má *τό* význam vzpět poukazující = *τοῦτο*, tak že by na př. místo v Apol. 23 A *τὸ δὲ κινδυνεύει* bylo = *τοῦτο δὲ τόδε ἐστὶν* nebo *ὧδε ἔχει, κινδυνεύει* atd. *Τό* = *τοῦτο* vztahovalo by se k slovům *οἴονταί με ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω.* Stran doplnění slov *τόδε ἐστὶν* nebo *ὧδε ἔχει* srv. výrazy *τεκμήριον δέ, μαρτύριον δέ, σημεῖον δέ* a pod.

b) Nebo *τὸ* = *τόδε* a ukazuje na to, co teprv následuje, tak že by *τὸ δὲ* znamenalo — *τόδε δὲ ἔστιν* = toto však (naproti tomu, co dříve řečeno) jest nebo toto však má platnost (= dagegen findet vielmehr dieses statt). — Prohlásil jsem v »Badáních«, že tento druhý výklad pokládám za přirozenější a jednodušší.

Co se připravovací platnosti zájmena *τό* (= *τόδε*) týká, srv. můj výklad v »Badáních« str. 135 násl., na př. Hom. *δ* 655 *ἀλλὰ τὸ θαυμάζω· ἴδον ἐνθάδε Μέντορα δῖον.*

Ke stránce 141 (Symposion 198 E).

Toto rčení není ovšem v řečtině tak obvyklé, jako v novějších jazycích, v nichž často se jeho užívá, nechceme-li aneb nemůžeme-li vlastnost nějakou, počet atd. určitě naznačiti. Ale předce jest několika doklady dostatečně zaručeno. Srv. Plat. Rep. IV 429 B *ἢ τοίαν αὐτὴν εἶναι ἢ τοίαν,* IV, 438 A *τοῦ δὲ τοίου ἢ τοίου,* Faidr. 271 D *ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῖα καὶ τοῖα,* Leg. 721 B *ζημιοῦσθαι χρήμασί τε καὶ ἀτιμίᾳ, χρήμασι μὲν τόσοις καὶ τόσοις, τῇ καὶ τῇ δὲ ἀτιμαίᾳ.*

Výrazy tyto mají týž základ a podobný smysl, jako *τὸν καὶ τόν, τό καὶ τό, τὰ καὶ τὰ,* kterážto rčení hojně se vyskytují. Srv. Plat. Leg. 784 C *ὀμόσαντες ἢ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν βελτίω ποιεῖν.* Lys. 1, 23 *καὶ*

ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τόν. 19, 59 *καί μοι κάλει τὸν καὶ τόν.* Dem. 9, 68 *ἔδει γὰρ τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι.* 18, 243 *εἰ τὸ καὶ τὸ ἐποίησεν ἄνθρωπος οὗτοσί, οὐκ ἂν ἀπέθανεν.*

Ke stránce 152 (Symposion 200 D)

Jako o částici *δέ*, tak také o částici *δή* soudím, že jest původu zájmenného. Tento demonstrativný původ jest v některých případech tak zřejmý, že musí hypothese o etymologické souvislosti částice *δή* s kořenem *διF* docela ustoupiti. Ovšem naznačuje *δή* někdy věc zřejmou a jasnou, tak že význam té částice někdy lze vyložiti výrazem *δηλαδή* nebo *δηλονότι*, ale těchto příkladů jest poměrně málo, a lze tento význam velmi dobře vyložiti na základě toho mínění, že *δή* původně mělo ukazovací platnost tu, a sice i místní (= *ἐνταῦθα*) i časovou (= tehdáž). Také jiné mínění, že *δή* s *δαῆναι* souvisí, není správné.

Na významu tu, teď, tehdáž, zakládá se význam iam, který se vyvinul tím způsobem, že se pomýšlelo na protivu doby budoucí. *Οἶσθα δὴ τὸ πᾶν* (Sof. Fil. 241) znamenalo ovšem za doby Sofokleovy »scis iam omnia«, ale převedeme-li to do doby starší, myslím, že původně to znamenalo »po těchto mých slovech tu (= teď) víš vše«. A pomyslíme-li na protivu »a nebudeš tedy míti příště potřebí, se tázati», vzniká z této protivy nynějšího okamžiku a doby pozdější význam již.

Důležitou podporou mínění o demonstrativném původě částice *δή* jest latinské iam a slovanské już, již. Ovšem o etymologickém původě latinského iam vyslovena také jiná mínění; ale české już, již nemůže jinak býti vyloženo než ju + že, a ju jest = eam. Lat. iam pak a české ju-ž nelze od sebe odloučiti.

Význam »tedy«, jejž *δή* někdy má, souvisí zajisté s významem »tu, za této doby, za těchto poměrů, teď«, jakož vůbec podotýkám, že nesčíslněkrát lze *δή* vhodně přeložiti »teď«. Srovnati s tím můžeme, že také z *νῦν* (nyní) seslabením i přízvuku i významu stalo se *νύν*, *νύ* = tedy, nun.

Význam »tu, tehdáž« jeví se u Homera ještě velmi často, aneb má se aspoň velmi často uznati. Zejména uvádím homerské rčení *δὴ τότε*, na př. *ι* 193 *δὴ τότε τοὺς ἄλλους κελόμην ἑρίηρας ἑταίρους αὐτοῦ πὰρ νηί τε μένειν, λ* 44 *δὴ τότ' ἔπειθ' ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα, μ* 9 *δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν ἐς δώματα Κίρκης.* Zde zachovala částice *δή* ještě aspoň část své důraznosti, poněvadž na začátku věty položena; ale opírá se o *τότε*, a nebylo již možno, samostatné *δή* na začátku věty položiti, nýbrž jen celé spojení *δὴ τότε*. Toto spojení vzniklo z té příčiny, že význam »tu, tehdáž« jednoduchého *δή* byl seslaben, a přistoupilo k tomu co opora stejnovýznamné příslovce *τότε*. Takovéto spojení a hromadění stává se v jazycích nutným, když původní význam častým užíváním se otře a seslabí. Jest tedy *δὴ τότε* = tu tehdáž. Jest to prastará epická formule, která

zajisté i do dob předhomerských zasahuje. Starobylost této formule jest také tím dokázána, že, když zájmeno 1. osoby přistupuje, jest to obyčejně tvar prastarý *ἐγών*. Tak na př. ve zpěvích Odyssey IX—XII vyskytuje se formule *ὄφρ' ἤ τότ' ἐγών* 7krát, *ὄφρ' ἤ τότ' ἐγώ* jen jednou, a sice k 59. Srv. má »Badání« str. 11 násl.

Ke stránce 153 (Symposion 200 D).

Nesčíslněkrát vyskytuje se tato vazba u Homera, ale v dosti hojných případech zachovala se i v pozdější době, a i v nejdokonalejší a nejvytříbenější prose attické vyskytují se doklady této vazby, jako na příklad u Demosthena. Známý příklad této vazby jest slavné Demosthenovo místo Ol. 3, 24 *ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες οὐδ' ἐφίλουν αὐτούς*. Že si Řekové zachovali po všechny doby tuto volnou vazbu, jest pochopitelno a přirozeno; neboť že opakování vztažného zájmena, tedy *ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες καὶ οὓς οὐκ ἐφίλουν* jest nelibé a nevkusné, to cítíme i my v překladě »onino tedy, jimž nelichotili řečníci a jichž nezahrnovali svou láskou«. Také nejslavnější římský umělec stilistický Cicero dobře věděl a cítil, že by vazba Themistocles, ad quem quidam doctus homo accessisse dicitur, cuique artem memoriae pollicitus esse se traditurum byla nudná a nevkusná, a proto místo přesné této vazby volil vazbu anakoluthickon, tedy nepřesnou, ale vkusnou ad quem , . . eique (místo cuique) de Orat. II, 74, 299. A v tom jeví se právě stilistické umění, když spisovatel místo vazby, která pravidlu úplné přesnosti a vytříbenosti vyhovuje, ale přese všechnu uhlazenost dojem jednotvárnosti, nudnosti a nevkusnosti činí, volí vazbu méně pravidelnou volnější, ale svou rozmanitostí vkusnější. Ovšem kdyby to spisovatel činil libovolně, bylo by to chybou; ale používá-li spisovatel při tom toho, co v jazyku skutečně se již vyskytovalo, používá-li tedy vazby starší za tím účelem, aby sloh byl lahodnější, zasluhuje uznání. To by vůbec spisovatelé všech národů a všech jazyků měli míti na mysli, že důsledná a přílišná pravidelnost a následkem toho jednotvárnost zplozuje nelibost a nevkusnost, a že záhodno jest, obyčejný jazyk spisovný oživovati a ušlechťovati jednak živou mluvou lidovou v různých dialektech se jevící, jednak starším jazykem.

Co se vazby týká, o níž zde se jedná, dává se obyčejně pravidlo v ten smysl, jako na př. Kühner Ausf. Gramm. [2] § 561. 1 str. 936: »Wenn aber die Adjektivsätze verschiedene Verben mit verschiedener Rektion haben, so lassen die Griechen in der Regel entweder das Relativ in dem zweiten Adjektivsatze weg (?) oder setzen in diesem ein Demonstrativpronomen, meist *αὐτός*, oder ein Personalpronomen an die Stelle des Relativs, so dass der relative Satz in den demonstrativen übergeht und das Ansehen eines Hauptsatzes bekommt«.

První část tohoto pravidla jest nesprávná: neboť i v těchto případech druhá věta není vztažnou a vedlejší větou, nýbrž k větě vztažné připojena

jest hlavní věta. Aby to lépe se poznalo, kladu napřed příklady druhé kategorie, v nichž výslovně položeno zájmeno ukazovací anebo osobné. Na př. Hom. A 78 *ἦ γὰρ οἴομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων Ἀργείων κρατέει καί οἱ* (= ei) *πείθονται Ἀχαιοί*, α 70 *ἀντίθεον Πολύφημον, ὃν κράτος ἐστὶ μέγιστον πᾶσιν Κυκλώπεσσι, Θόωσα δὲ μιν τέκε Νύμφη*, Her. III, 34 *Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα, καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἔφερε οὗτος*, Plat. Rep. 505 E *ὃ δὴ διώκει μὲν ἅπασα ψυχὴ καὶ τούτου ἕνεκα πάντα πράττει.*

V těchto příkladech jest zcela zřejmý přechod od vedlejší věty vztažné k větě samostatné a hlavní, čili lépe řečeno, v těchto příkladech jeví se zbytek a zachování původní vazby parataktické. A dle těchto příkladů musíme posuzovati také příklady první kategorie. Nesmíme tedy Hom. *β* 114 *ἄνωχθι δέ μιν γαμέεσθαι τῷ, ὅτεῳ τε πατὴρ κέλεται καὶ ἀνδάνει αὐτῇ* vykládati dle Kühnera *καὶ ὅστις ἀνδάνει*, nýbrž věta *καὶ ἀνδάνει αὐτῇ* jest hlavní věta, a rozumí se podmět *αὐτός*. Hom. *ι* 110 *ἄμπελοι, αἵ τε φέρουσιν οἶνον ἐριστάφυλον καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει* není správný výklad *καὶ ἃς σφιν Δίος ὄμβρος ἀέξει*, nýbrž *καὶ αὐτάς σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει*. Plat. Symp. 201 B *οὐκοῦν* (totiž *ὁ Ἔρως*) *ὁμολόγηται, οὗ ἐνδεής ἐστι καὶ μὴ ἔχει, τούτου ἐρᾶν.* Není správný výklad *καὶ ὃ μὴ ἔχει*, nýbrž *καὶ μὴ ἔχει αὐτό.* — Správnost tohoto mého výkladu dokazují takové příklady, jako Hom. *N* 634 *Τρωσίν, τῶν μένος αἰὲν ἀτάσθαλον, οὐδὲ δύνανται φυλόπιδος κορέσασθαι ὁμοιΐου πολέμοιο.* Jak pak má se do této věty vložiti vztažné zájmeno *οἵ*?

Nelze říci ani *οἱ οὐδὲ δύνανται*, ani *οὐδὲ οἱ δύνανται*. A praví-li Kühner, že jest to místo *καὶ οἱ οὐ δύνανται*, jest to výklad mechanický, nevědecký,

Odporučuji vždycky, aby k vysvětlení vazeb v řečtině a v latině se vyskytujících užívalo se dle možnosti dokladů z novějších jazyků, a zvláště z mateřštiny, poněvadž uváděním obdobných příkladů z jazyků živých často lze vazby, jež se zdají býti nápadnými, lépe a důkladněji pochopiti. V češtině vyskytuje se táž vazba u spojky aniž. Na př. Demosthenovo místo svrchu uvedené Ol. III, 24 *ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες οὐδ' ἐφίλουν αὐτούς* lze přeložiti: »onino tedy, jimž nelichotili řečníci, aniž je (neque eos) láskou zahrnovali«.

Ke stránce 154 (Symposion 201 D).

Herodot vypravuje I, 91, že Kroisos byv přemožen od Kyra vyslal posly k věštírně delfské, aby okovy jeho v chrámě delfském položili a se boha tázali, zdali se bůh nestydí za to, že svými věštbami Kroisa povzbudil k výpravě proti Kyrovi, která tak nešťastně skončila. Pythia pak odpověděla, že Apollon o to usiloval, aby pohroma, která zastihla Kroisa, stala se teprv za vlády potomků Kroisových, a ne za vlády Kroisa samého; ale *οὐκ οἷός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας. ὅτου δὲ ἐνέδωκαν αὗται, ἤνυσέ τε*

καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁλοὺς τῆς πεπρωμένης.

Jest to zajímavý a důležitý doklad té víry, že bohům předce bylo možno, aspoň nějaký odklad pohromy osudem ustanovené způsobiti, když nemohli pohromu samu odvrátiti Platon pak připisuje touž odkladnou moc kněžkyni Diotimě, k čehož vysvětlení nemáme po ruce žádného prostředku. Ale zajisté měli vykladatelé aspoň tuto parallelu z díla Herodotova uvésti. Co Platon praví, zakládá se bezpochyby na té myšlénce, že kněžkyně Diotima požívala u bohů té přízně a moci, že k vůli ní a dle jejího přání hrozný mor, který Attiku dle osudu měl zastihnouti, aspoň o deset let byl odložen.

Ke stránce 155 (Symposion 201 D).

Předložka *ἐκ* znamená vlastně vycházení z něčeho, od něčeho, a rovná se tedy významem slovanské předložce изъ, naší ze. Ale když předložky té užilo se ve smyslu časovém, změnil se způsobem snadným a přirozeným význam místný ze, ex ve význam post, po; neboť to, co z něčeho vychází, objevuje se teprv po tom. Tedy Xen. Anab. IV, 6, 21 *ἐκ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στράτευμα.* Plat. Prot. 310 D *ἐπειδὴ τάχιστά με ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνῆκεν.* Zvláště vyskytuje se *ἐκ* o tom, co bezprostředně po něčem následuje a tedy z něčeho takřka vychází. Na př. Her. I, 50 *ἐκ τῆς θυσίης γενέσθαι*, I, 87 *ἐκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα.* Eur. Or. 279 *ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ.* Podobně také *ἀπό* se vyskytuje, a v latině ex, de.

Ke stránce 156 (Symposion 201 E).

K výkladu slov Platonových *ἕτερα τοιαῦτα* podotkl jsem, že jsem podobně, jako Hug, vyložil slova Sofokleova. Mínil jsem tím výklad podaný k Sofokleově Elektře v. 337 (Beiträge zur Kritik und Erklärung des Soph. I, str. 21, r. 1864). U Sofoklea čtlo se totiž na tom místě *τοιαῦτα δ' ἀλλὰ καὶ σὲ βούλομαι ποιεῖν*, ale Dindorf navrhl *ἄλλα*, což jest emendací zcela nepochybnou. Uvedl jsem doklady Xen. Kyr. III, 2, 3 *ἄλλοι τοσοῦτοι* (právě zase tolik), Plat. Rep. II, 372 D *ἄλλον τοιοῦτον βίον*, Leg. V, 745 A *ἄλλο τοσοῦτον μέρος*, Sof. Trach. 45, 811 násl., Hes. Theog. 367, Plat. Lach. 200 A, Faid. 58 D, Aisch. 3, 98 atd. V tomto výkladě uvedl jsem také již toto naše místo Symp. 201 E. Podal jsem tehdáž tento výklad: »Sehr oft wird eine Sache, die sich auch in einem andern Raume oder an einer andern Person oder in einer andern Zeit findet und die sich auf diese Weise gleichsam in zwei oder in mehreren Exemplaren vorfindet, trotz der völligen Gleichheit doch logisch ganz richtig durch *ἄλλος* oder *ἕτερος* bezeichnet. Kurz (aber etwas äusserlich) kann man diesen Sprach-

gebrauch so angeben, dass statt des erwarteten Adverbs *αὖ* (hinwiederum, andererseits), welches eine Bestimmung des Verbs enthielte, durch *ἄλλος* eine attributive Bestimmung dem Subject oder Object oder welchem Casus immer beigegeben wird.«

Ke stránce 164 (Symposion 203 A).

Uznávám, jak na str. 164 vyloženo, za pravděpodobné, že Platon napsal: *θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται, ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς* (dle doplňku Heusdeova, aneb *καὶ πρὸς θεοὺς ἀνθρώποις* dle doplňku Wolfova a Usenerova), *καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι*. Proti tomu lze ovšem namítnouti, že předchází tvrzení *θεὸς δὲ ἀνθρώπῳ οὐ μίγνυται* (a není přidáno *καὶ ἄνθρωπος θεῷ οὐ μίγνυται*), a že tedy ve shodě s tím má také následovati jenom *ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους*, a ne mimo to ještě *καὶ πρὸς θεοὺς ἀνθρώπους*.*) Avšak často k vůli úplnosti uvádí se i to, co k věci vlastně nepatří. Zvláště v gnomách se to objevuje, že uvádí se celá a úplná průpověď, ač kontext jen jednu část vyžaduje.

V Sofokleově Aiantu napomíná Athena Odyssea, aby přihlížeje k tomu, že nejstatečnější rek Aias z největší slávy do největší bídy od bohův uvržen jest, neoddával se nikdy zpupnosti. S tímto napomenutím shoduje se věta ve verši 131 *ὡς ἡμέρα κλίνει ἅπαντα τἀνθρώπεια* (neboť jeden den může zvrátiti všechny lidské věci). Avšak Athena uvádí úplnou sentenci *ὡς ἡμέρα κλίνει τε κἀνάγει πάλιν ἅπαντα τἀνθρώπεια*, ačkoli druhá část *καὶ ἀνάγει πάλιν ἅπ. τἀν.* do tohoto kontextu se nehodí; slova tato vhodná jsou tu, kde by se jednalo o to, aby se člověku v neštěstí postavenému dodala útěcha a naděje, že vše může se zase obrátiti k lepšímu.

V též tragoedii sbor praví, že malí lidé měli by mocných mužů, kteří jsou jejich záštitou, si vážiti: *καίτοι σμικροὶ μεγάλων χωρὶς σφαλερὸν πύργου ῥῦμα πέλονται· μετὰ γὰρ μεγάλων βαιὸς ἄριστ' ἂν ὀρθοῖθ'* (158 násl.); ale sbor nepřestává na uvedení toho, čeho vlastně situace vyžaduje, nýbrž přidává také ještě druhou část, obsahující opáčný případ: *καὶ μέγας ὀρθοῖθ' ὑπὸ μικροτέρων*. Schneidewin zde podotkl: »Das zweite Glied (161) dient nur zur Vervollständigung und sollte eigentlich mit einem wie dagegen auch oder einer ähnlichen Wendung eingeführt sein. Statt dessen die Parataxis.« Ale i v tomto případě platí, co se myšlénky týká, totéž, co jsem svrchu pověděl. Jenom jedna část patří do tohoto kontextu, kdežto druhá část, i když my ji třeba způsobem moderním naznačíme hypotakticky »jakož také s druhé strany mocný došel by podpory od menších«, s úče-

*) Kdo toto mínění za pravděpodobné pokládá, veden by byl k athetesi slov *καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι*; vyloučením těch slov ovšem by nesnáze se odstranily, ale nepokládám tu athetesi předce za pravděpodobnou.

lem, jejž sbor zde sleduje, nemá co činiti. Schneidewin při tom uvedl ještě dva doklady, a sice z Aianta verše 646 násl. *ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται,**) a z Antigony 366, kde o člověku řečeno *ποτὲ μὲν κακόν, ἄλλοτ' ἐπ' ἐσθλὸν ἕρπει,* kde dle kontextu hlavní myšlénka jest *ποτὲ μὲν κακόν.*

Ke stránce 168 (Symposion 203 C).

Připomenul jsem ve svých »Badáních v oboru skladby« na str. 100, že připouštím výjimky z pravidelného užívání zájmena *οὗτος*, a uvedl jsem za příklad verš 328 násl. z Aischylových Peršanů, kde *ἀτὰρ φράσον μοι τοῦτ'* vztahuje se k tomu, co teprv následuje; neboť otázka ve verši 329 *πόσον δὲ πλῆθος ἦν νεῶν Ἑλληνίδων* jest zcela nová. Jiné příklady této výjimky jsou Xen. Mem. I, 2, 61 *Λίχας ὀνομαστὸς ἐπὶ τούτῳ γέγονε,* ale to, čím Lichas pověsti nabyl, teprv následuje. Plat. Lys. 219 D *ἐννοήσωμεν γὰρ οὑτωσί* (t. j. způsobem následujícím). Ovšem v tomto příkladě není *οὕτως*, nýbrž *οὑτωσί*, což má význam důraznější a rovná se příslovci *ὧδε*. Připravovací platnost má *οὗτος* ve spojení *τοῦτο, ὅτι* nebo *τοῦτο, ὡς*, na př. Dem. 4, 5 *ἀλλ' οἶδεν***) *τοῦτο καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι ταῦτα μέν ἐστιν ἅπαντα τὰ χωρί' ἆθλα τοῦ πολέμου κείμεν' ἐν μέσῳ.* Dále srv. spojení *οὕτως, ὥστε*, na př. Aischin. 1, 84 *οὕτως ἰσχυρόν ἐστιν ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.*

Co se slova *τοιοῦτος* týká, položeno praeparativně na př. Her. I, 178 *τὸ οὐνομαστότατον* (t. *πόλισμα*) *ἦν Βαβυλών, ἐοῦσα τοιαύτη δή τις πόλις· κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ κτλ.* Thuk. IV, 58 *Ἑρμοκράτης ἐς τὸ κοινὸν τοιούτους δὴ λόγους εἶπεν* (které teprv následují).

Ke stránce 182 (Symposion 207 B).

Srv. Xen. Hell. V, 4, 58. Plat. Apol. 39 A. Co se rčení *παντοῖος γίγνεται* týká, srv. Her. VII, 10, 3 *παντοῖοι ἐγένοντο δεόμενοι.* III, 124 *παντοίη ἐγίνετο, μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκρατέα,* dále IX 9.

Rčení toto znamená vlastně »všeliké, všechny možné podoby na se bráti« a jest to velmi důrazné a plastické rčení, kterým se naznačuje, že někdo všech možných prostředků užívá, aby něco vymohl. Takový člověk jest jako Proteus. Volím toto srovnání úmyslně, poněvadž myslím, že Herodot užívaje své frase *παντοῖος γίγνεται* měl skutečně na mysli a na paměti homerské *πάντα δὲ γιγνόμενος πειρήσεται* o Proteovi *δ* 417; *παντοῖος γίγνεται* rovná se homerskému *πάντα γίγνεται.* Pozdější spisovatelé, jako Plutarchos a Lukianos, frasi tuto velmi si oblíbili.

---

*) K verši 647 dobře podotkl Schneidewin: *φύει τ' ἄδηλα* ist nur der Vollständigkeit wegen hinzugesetzt, während es wesentlich nur auf das zweite Glied (714) ankommt

**) Či snad *ἴδειν* dle Cobeta?

Srv. ostatně také výklad svrchu podaný v »Dodatcích« ke str. 103 (Symp. 194 A).

Ke stránce 185 (Symposion 208 C).

Schanz navrhl vyloučení slov *τῆς ἀλογίας περί*. Podotkl jsem na stránce 185, že by vzhledem k smyslu snad se odporučovala athetese ještě rozsáhlejší, totiž vyloučení slov *τῆς ἀλογίας περὶ ἃ ἐγὼ εἴρηκα*. Kdyby tato athetese schválení došla, byl by smysl místa: »neboť chceš-li ke ctižádosti lidí přihlédnouti, divil bys se, neuvážíš li, (*ὡς* = *ὅτι*) *δεινῶς διάκεινται ἔρωτι τοῦ ὀνομαστοὶ γενέσθαι καὶ κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι*.

Slova *εἰ μὴ ἐννοεῖς* vztahují se k slovům 207 C *ἐὰν ταῦτα μὴ ἐννοῇς*. Dále se podobá, že *θαυμάζοις ἄν* řečeno vzhledem k slovům *μὴ θαύμαζε* 207 C a 208 B *μὴ οὖν θαύμαζε*. Slova *ἃ ἐγὼ εἴρηκα* bylo by snad možno jenom tím výkladem chrániti, že znamenají »jakož jsem já dříve řekl«. Když totiž Diotima 207 C pravila *εἰ τοίνυν πιστεύεις ἐκείνου εἶναι φύσει τὸν ἔρωτα, οὗ πολλάκις ὡμολογήκαμεν, μὴ θαύμαζε*, znamená to totéž jako *εἰ μὴ πιστεύεις ἐκείνου εἶναι φύσει τὸν ἔρωτα, οὗ πολλάκις ὡμολογήκαμεν, θαυμάζοις ἄν· εἰ δὲ πιστεύεις — ὡμολογήκαμεν, οὐκ ἂν θαυμάζοις*.

Ke stránce 203 (Symposion 214 C).

Alkibiades vypravuje pag. 217 a 218, jaké nástrahy strojil Sokratovi, domnívaje se, že Sokrates skutečně jest jeho milovníkem v obyčejném tehdáž smyslu slova *ἐραστής*, t. j. ve smyslu paederastickém; avšak přesvědčil se, že Sokrates tělesnou jeho krásou a rozkoší paederastickou pohrdl. Toto vypravování Alkibiadovo jest opravdové, a nepochybuji o tom, že Platon památku zesnulého svého učitele chtěl oslaviti a obranu Sokratovu podati proti mrzkému podezřívání, které již tehdáž se vyskytovalo, že Sokrates chlípnou paedarastií byl veden k svému obcování s krásnými mladíky. Od lidí podlých a zkažených byl Sokrates obviňován z paederastie, a příčinu k tomu poskytovalo Sokratovo počínání, když tvrdíval, že krása tělesná naplňuje jej rozkoší a láskou. Platon vykládal toto Sokratovo počínání jako atopii, a symposion Platonovo jest stkvělým a nadšeným výkladem této atopie a vítěznou obranou proti mrzkémn nařknutí, které již tehdáž se vyskytovalo a které u pozdějších spisovatelů víry docházelo.

Ale naskytuje se zde otázka, co máme souditi o tom, že Alkibiades na tomto místě (214 D) tvrdí *οὗτος γάρ, ἐάν τινα ἐγὼ ἐπαινέσω τούτου παρόντος ἢ θεὸν ἢ ἄνθρωπον ἄλλον ἢ τοῦτον, οὐκ ἀφέξεταί μου τὼ χεῖρε*. Tato slova jsou ovšem humoristicky řečena, ale mohlo by se snad z nich souditi, že Sokrates byl skutečně *ἐραστής* v obyčejném — špatném — smyslu toho slova.

Musíme to vysvětliti tím, že následující vypravování Alkibiadovo pag. 217 a 218 podává náležité objasnění a důraznou opravu. Alkibiades ovšem mluví 214 D tak, jako by Sokrates opravdu byl jeho milovníkem, i mohl by leckdo se domnívati, že Sokratova slova *οὐκ εὐφημήσεις*; jsou potvrzením toho; ale to vše uvádí se na pravou míru rozhodujícím výkladem, jejž Alkibiades sám podává pag. 217 a 218.

Auszug

aus der vorstehenden böhmischen Publication.

Protagoras 309 A. — Möglich ist allerdings die Überlieferung *καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι;* aber dem Sinn und Context entspricht viel besser *ἀνήρ* (Bekker). Ast hielt *ἀνήρ* für unmöglich. Platon konnte, weil hier eine ausdrückliche Bezeichnung des Subjects in dem Satz *καὶ μὴν μοι κτλ.* nicht nothwendig ist, bloss schreiben *καὶ μήν μοι καὶ πρ. ἰδ. καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἔτι, ἀνὴρ μέντοι κτλ.* Aber statt dieser Construction, in welcher das Subject *αὐτὸς* (*Ἀλκιβιάδης*) sich von selbst versteht, gebrauchte Platon *ἀνήρ*, wie oft im Griechischen und Latein dieses nachdrücklichere Mittel angewendet wird statt des farblosen Pronomen *αὐτός is*, das auch ausgelassen wird. — Gegen Ast führe ich an Prot. 309 C *ὁ ξένος* (was auch fehlen könnte), 310 E *τὸν ἄνδρα* (wo das schwächere *αὐτόν* stehen könnte), 311 E *τὸν ἄνδρα*, 314 E *ἄνθρωπος*), 316 A *ἀνήρ* (wie Bekker mit Recht statt des handschr. *ἀνήρ* schrieb).

Ich glaube aber sogar, dass *καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι* unmöglich ist. Wie lange war denn Alkibiades *ἀνήρ?* Gewiss wuchs er erst zum Manne heran, wie aus den Worten *καὶ πώγωνος ἤδη ὑποπιμπλάμενος* und aus Sokrates' Worten *οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης εἶ, ὃς ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ ὑπηνήτου, ἣν νῦν Ἀλκιβιάδης ἔχει.* Der Freund aber nennt 309 B Alkibiades *ὁ νεανίας*. Das würde bedeuten, dass Alkibiades schon lange ein schöner Mann ist und sich doch noch die männliche Schönheit bewahrt hat.

Protagoras 309 C. — Soll hier die Überlieferung *σοφώτατον* beibehalten werden oder soll man nach Ficinus' Übersetzung lesen *τὸ σοφώτερον?* Ast, der früher die Conjectur *τὸ σοφώτερον* aufnahm, vertheidigte später (Annot. pag. 12 sq.) die Überlieferung. Ast's spätere Einwendung beruht darauf, dass durch den Comparativ *τὸ σοφώτερον* auch dem Alkibiades ein gewisses Mass der Weisheit zugeschrieben würde und dass es für Protagoras nicht ehrend wäre, wenn er hinsichtlich der Weisheit mit Alkibiades verglichen würde, einem Jüngling, der bisher gar keinen Anspruch

auf Weisheit hatte. Aber diese eigentlich freilich unlogische Ausdrucksweise findet sich überall, und namentlich auch häufig bei Platon. Vgl. Gorg. 506 E *καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου.* Daraus darf man nicht schliessen, dass der ordnungslosen Seele doch ein gewisser Grad von Güte zukommt und dass nur eine solche Seele weniger gut wäre als eine geordnete Seele. Die strenge Logik würde allerdings erfordern *ψυχὴ κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀγαθή, ἡ δὲ ἀκόσμητος οὐκ ἀγαθή.* Vgl. Gorg. 516 B, Gorg. 474 C und 475 B. — Auch wir sagen oft beim Vergleichen zweier Dinge, dass das eine besser ist als das andere, aber wir wollen damit nicht zugeben, dass das zweite Ding zwar minder gut, aber doch gut ist. Wenn wir z. B. sagen: »Besser ist ein ein kleinerer, aber ehrlich erworbener Gewinn, als ein grosser unrechtmässig erworbener Reichthum«, so wollen wir damit nicht andeuten und zugeben, dass ein grosser unrechtmässig erworbener Reichthum zwar weniger gut ist als ein redlicher Gewinn, aber doch gut.

Weil der Freund hier die Worte *ὥστε τοῦ Κλεινίου υἱέος καλλίων σοι φαίνεσθαι* gebrauchte, musste auch Sokrates den Comparativ *κάλλιον* gebrauchen, und so war er wegen der Gleichmässigkeit der Vergleichungsstufen des Adjectivs auch gezwungen den Comparativ *τὸ σοφώτερον* zu gebrauchen.

Auch ist zu erwähnen, dass der Freund, wenn Sokrates *τὸ σοφώτατον* gesagt hätte, nicht fragen konnte *ἀλλ' ἢ σοφῷ τινι ἡμῖν . . . ἐντυχών πάρει*; denn es versteht sich von selbst, dass *τὸ σοφώτατον* irgend jemand von den Weisen (*σοφός τις*) sein muss; es würde also der Freund statt der Frage sich der Behauptung bedient haben: »du bist also mit irgend einem Weisen zusammengetroffen.« Wenn nach Sokrates' Worten *τὸ σοφώτατον* usw. der Freund die Frage *ἀλλ' ἢ σοφῷ τινι* usw. gebraucht hätte, so würde ihn Sokrates zurechtgewiesen und gesagt haben: »Wie kannst du erst noch fragen, da ich *τὸ σοφώτατον* sagte und damit also auch kundgab, dass ich mit dem Weisesten zusammentraf?«

Die Änderung des echten *τὸ σοφώτερον* in *τὸ σοφώτατον* wurde durch die folgenden zwei Superlative *σοφωτάτῳ* und *σοφώτατος* veranlasst.

Protag. 310 C. — Nicht nur *ἔρχεσθαι* und *ἰέναι* wird zuweilen statt *ἐπανέρχεσθαι, ἐπανιέναι* gesetzt (wie Ast Annot. X, 19 sagt), sondern der Gebrauch einfacher Verba statt zusammengesetzter ist viel verbreiteter, als es nach Ast's Bemerkung scheinen könnte. So wird *βαίνειν, ἰέναι, ἄγειν, φέρειν* usw., besonders in der Dichtersprache, statt der gewöhnlichen Composita gebraucht, und zwar in verschiedener Bedeutueg. Der Context entscheidet über die jeweilige Bedeutung. *Ἄγειν* kann bedeuten *προσάγειν* (wie z. B. Plat. Apol. 32 C, und oft bei Homer, z B. *β* 326, *γ* 424); aber in einem anderen Context ist es = *ἀπάγειν*, wie Hom. Ψ 512, Plat. Leg. III, 698 C, wo ich aber doch *ἀγαγεῖν* lieber im Sinne von *προσαγαγεῖν* auffassen möchte. Vgl. auch die Phrase *ἄγειν καὶ φέρειν.* — *Βαίνειν* ist =

προσβαίνειν Soph. Ai. 921, aber öfter ist es = weggehen, z. B. Hom. B 339, 134, Soph. Trach. 115. In Soph. Ant. 766 ist ἀνὴρ βέβηκεν = οἴχεται. An anderen Stellen bezeichnet βέβηκα das Feststehen an einem Orte; vgl. Plat. Tim. 63 C, 55 E, Soph. Ant. 67.

Das lat. ire kann bedeuten abire, wie im Imp. *i*, i nunc. Aber ire ist auch = advenire, wie Verg. Aen. II, 375 Auch kann ire bedeuten »vorwärtsgehen, procedere«, und tropisch »gedeihen«. Cic. Att. XIV, 20 prorsus ibat res, Att. XIV, 15 incipit res melius ire.

Besonders in der Dichtersprache ist der Gebrauch einfacher Verba beliebt. Der Dichter meidet oft die bestimmteren und deutlicheren, aber auch weitläufigeren Composita, die etwas Nüchternes und Prosaisches haben. Das gilt bei jedem Volke. Wir fühlen es, dass das kürzere »jdu a nevrátím se více, ich gehe und komme nicht wieder« nachdrücklicher und poetischer ist, als das deutlichere, aber auch nüchterne »odcházím, ich gehe fort« usw.

Protag. 310 D. — Ich gebe die Möglichkeit der handschr. Überlieferung αὐτῷ διδῷς und πείθῃς ἐκεῖνον zu. Vgl. bezüglich dieses Wechsels die von Heindorf zu Plat. Phaidon 111 A citirten Stellen Euthyphr. 14 D, Xen. Mem. IV, 1, 1. Aber doch scheint mir an unserer Stelle der Wechsel nicht geschmackvoll. Cobet hat, wie er es liebt, καὶ πείθῃς ἐκεῖνον ausgeschieden. Absolut nothwendig sind die Worte freilich nicht; aber die Kritik hat nicht das Recht, eine charakteristische Eigenschaft der Platonischen Dialoge, d. i. die Wiederholung und Variation desselben Gedankens, zu beseitigen. Übrigens würde unsere Stelle, wenn auch die Worte nicht absolut nothwendig sind, doch eine gewisse Einbusse erleiden. Die Worte καὶ πείθῃς ἐκεῖνον bedeuten nämlich »und wenn du ihn auf diese Weise, d. i. durch Geldgeben, bewegst«, und damit deutet Platon an, dass das einzige Mittel, die Sophisten zur Mittheilung ihrer Weisheit zu bewegen, das Geld ist. Und das ist eine sehr wirksame Ironie; hier im Dialoge Protagoras ist es die erste Stelle, welche die Gelegenheit bot, die Gewinnsucht der Sophisten zu bezeichnen. — Schleiermacher schlug vor πείθῃς ἐκείνῳ (näml. τῷ ἀργυρίῳ). Ich vermuthe καὶ πείθῃς, ἐκεῖνος ποιήσει καὶ σὲ σοφὸν. — Dass bei zwei Verben, die eine verschiedene Rection haben, die Person oft nur bei einem Verbum bezeichnet wird und beim zweiten Verbum eine Ergänzung stattfindet, ist bekannt; vgl. Prot. 313 B ὃν οὔτε γιγνώσκεις . . . οὔτε διείλεξαι (sc. αὐτῷ). Lach. 200 B διδάξω καὶ σέ, καὶ οὐ φθονήσω (sc. σοι). Vgl. Kroschel's Bemerkung zu Prot. 313 B und 327 A.

Protag. 311 A. — Die Möglichkeit der Construction ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλήν bezweifle ich nicht. Vgl. ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν. Und Phaidon 116 A ist auch ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος. Aber ich halte es doch nicht für wahrscheinlich, dass Platon hier diese immerhin

ungewöhnliche Construction wählte und darauf verzichtete, den Ort zu bezeichnen, wo sie herumgiengen, da doch *ἀναστάντες ἐν τῇ αὐλῇ* nahelag. — Oder war vielleicht ursprünglich *εἰς τὴν αὐλὴν ἦμεν καὶ αὐτοῦ περιῆμεν*?

Protag. 312 A. — Die Erklärer bemühen sich, *μὴ οὐ — ὑπολαμβάνεις* zu erklären und zu rechtfertigen; vgl. Ast X, pag. 30 sq. Schon Heindorf stellte die Behauptung auf, dass *μή* fragend ist und *οὐ* zu *τοιαύτην* gehört. Auch Stallbaum erklärte *μή* = numquid. Man kann freilich nicht bestreiten, dass *μὴ οὐ ὑπολαμβάνεις* fragend sein müsste, und also *μή* interrogativ. Aber das fragende *μή* sank doch nie zu einem farblosen numquid herab. Vielmehr ist eine mit *μή* eingeleitete Frage immer negativ. Weil aber noch die Negation *οὐ* hier ist, so würde das Ganze einen positiven Sinn haben; denn duplex negatio est affirmatio. Aber »fortasse talem putas Protagorae disciplinam fore, qua reddaris sophista« ist unmöglich; man erwartet hier das Gegentheil.

Ich halte entschieden *ὅρα, ὦ Ἱππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνῃς* usw. für nothwendig und richtig. Stephanus nahm zwar *ἀλλ' ἆρα* in den Text auf, bemerkte aber, dass vielleicht *ἀλλ' ὅρα* zu lesen ist. Dafür spricht auch der Umstand, dass *ἆρα* hier unpassend ist, und dass *T ὑπολαμβάνῃς* hat, was auf *ὅρα* hinweist. — Die Wichtigkeit des Cod. *T* zeigt sich auch hier. Seite 8 des böhmischen Textes führe ich aus dem Dialog Protagoras 33 Fälle an, in denen *T* vor *B* den Vorzug verdient. Hiebei habe ich bloss die wichtigeren Fälle gesammelt; aber es gibt auch ziemlich viele minder wichtige Beispiele, die dasselbe beweisen.

Protag. 312 B. — Naber tilgte *ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος*, weil diese Worte unnöthig seien. Aber hier wären die blossen Worte *ἐπὶ τέχνῃ* doch nicht hinlänglich klar. Ausserdem wäre *ἐπὶ τέχνῃ* zu kahl. Zu dem correspondierenden *ἐπὶ παιδείᾳ* ist hinzugefügt *ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει*. Die formale Symmetrie erfordert auch bei *ἐπὶ τέχνῃ* einen Zusatz. — An der ähnlichen Stelle 315 A hat Platon auch gesagt *καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος*. Freilich hat Hirschig die Worte *ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος* getilgt. Aber ist es denn wahrscheinlich, dass ein vermeintlicher Interpolator so consequent thätig war? Oder ist nicht vielmehr diese Consequenz im Athetieren verdächtig und unwahrscheinlich?

Protag. 312 C. — Kroschel billigte Ficinus' falsche Übersetzung »nescis, quale sit istud, bonumne an malum, cui operam impendere studes.« — Aber der ganze Context zeigt, dass mit den Worten *ἀγαθῷ — κακῷ πράγματι* der Sophist gemeint ist. Dies muss anerkannt werden. (Ich habe zwar früher an die Änderung *οὔτ' εἰ ἐπὶ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ ἐπὶ κακῷ πράγματι* gedacht, dieselbe aber aufgegeben.) — Man muss also Analogien beibringen.

Auch der Ausdruck *ὅ τι δέ ποτε ὁ σοφιστής ἐστιν*, dann *τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστήν* beruht auf derselben Anschauung. Ferner vgl. Gorg. 520 B *μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι* vom Volke. Her. III, 132 *ἦν μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης παρὰ βασιλέι*. Plat. Ion. 534 B *κοῦφον γὰρ χρῆμα ποιητής ἐστιν*. Cic. Qu. Fr. II, 13 Callisthenes quidem vulgare et notum negotium, quemadmodum Graeci aliquot locuti sunt. Cic. Cato m. 6 inhumanum negotium. Der Gebrauch von *πρᾶγμα, χρῆμα*, negotium hat zwar nicht immer, aber gewöhnlich ein ironisches Gepräge, und ich glaube, auch an unserer Stelle.

Protag. 312 D. — Die handschr. Überlieferung kann ohne Änderung aufrechterhalten werden, wenn man liest: *εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστιν; τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; Τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες; ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν. Ἴσως ἄν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λέγοιμεν, οὐ μέντοι ἱκανῶς γε.* Auf die Fragen des Sokrates *τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης* antwortet Hippokrates zuerst mit der Frage *τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες*, und gibt dann selbst gleich die gehörige Antwort *ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν.* — Neben dieser Textgestaltung wäre auch ein zweiter Modus angemessen: *Τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι, ὦ Σώκρατες, ἢ ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν*, wie Vindob. suppl. 7 bietet. Auch Schanz's Conjectur *Τί ἄν, εἰ εἴποιμεν κτλ.* ist sehr berücksichtigungswert. Für unwahrscheinlich oder gar unmöglich halte ich die Textgestaltung von Aldus, Heindorf (beide Vorschläge), Heusde, Schirlitz, Nusser, Kroschel. Ganz unmöglich ist es, dass Sokrates folgende drei Fragen in continuo vorbringen sollte: *τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; τί ἂν εἴποιμεν αὐτὸν εἶναι*, und dass erst dann Hippokrates antwortet: *Ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν.*

Heusde's Conjectur *τῶν τί σοφῶν ἐπιστήμων ἐστίν* halte ich für eine einleuchtende und nothwendige Emendation.

Protag. 312 E. — Ich schlage hier folgende Textgestaltung vor: *ΣΩ. Εἶεν· ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν; ΙΠΠΟ. Δῆλον ὅτι περὶ οὗπερ καὶ ἐπίσταται. ΣΩ. Εἰκός γε. Τί δή ἐστιν τοῦτο, περὶ οὗ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστὶν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ; ΙΠΠΟ. Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν.* Hiebei ist es nicht nothwendig, Heindorf's Conjectur *ἢ δῆλον* statt *δῆλον* anzunehmen. Unnatürlich wäre es, wenn Sokrates ohne Unterbrechung *Εἶεν — ἐπίσταται* vorbringen würde, d. h. wenn er nach der Frage *ὁ δὲ δὴ σοφ. — λέγειν* gleich selbst die Antwort *δῆλον — ἐπίσταται* geben würde. Das ist unplatonisch, wie im böhmischen Text S. 11 näher dargelegt wird. Auch aus Hippokrates' Worten *μὰ Δί' οὐκέτι ἔχω σοὶ λέγειν* geht hervor, dass Hippokrates schon früher eine

bedeutsamere Antwort gab, als das blosse *εἰκός γε*, welches ihm die Herausgeber zutheilen.

Protag. 313 A. — Ganz passend ist hier *ἤ* = an in den Worten *ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα* usw. Die Conjectur *ἦ* ist nicht bloss überflüssig, sondern geradezu unmöglich. Das affirmative *ἦ*, das zu den Worten *πολλὰ ἂν περιεσκέψω* gehören würde, kann von diesen Worten nicht abgetrennt werden durch den grossen Wörtercomplex *εἰ μὲν τὸ σῶμα — ἢ πονηρὸν*. — Der Zusatz *τὴν ψυχὴν*, den Heindorf tilgte, ist zwar nicht nothwendig, aber bei Platon nicht ungewöhnlich, vgl. 330 C, 339 A, 351 A, 354 C, 357 E, 359 B. Aber *τὴν σὴν ψυχὴν* (313 B) ist interpoliert, da *ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ* vorausgeht, und da schon zu diesen Worten *τὴν ψυχήν* (was eigentlich überflüssig ist) hinzugefügt ist, und da anderseits *ἐπιτρέπειν σαυτόν*, und *ᾧ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν* steht.

Protag. 313 C. — Theilweise pflichte ich Kroschel (Jahn's Jahrb. 1863, S. 837—841 und in seiner Ausgabe) bei, aber ich billige nicht das Resultat seiner Darlegung. Es scheint mir nicht möglich, dass Hippokrates, der bisher Protagoras' Weisheit bewunderte, gleich den ersten Worten des Sokrates *ἆρ' οὖν, ὦ Ἱππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὢν ἔμπορός τις ἢ κάπηλος κτλ.*, welche nicht günstig sind, so bereitwillig und entschieden und ohne Vorbehalt zustimmen sollte, wie dies mit den Worten *φαίνεται γὰρ ἔμοιγε* (und noch dazu *ἔμοιγε*) *τοιοῦτός τις* geschieht. — Ich glaube also, dass, falls die Stelle nicht sonst noch corrupt ist, Schleiermacher das richtige traf, wenn er die Worte *φαίνεται — τις* noch dem Sokrates zuwies. — Die Worte *ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος* hat Naber mit Unrecht getilgt; aber Hirschig's Athetese der Worte *παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου* 314 A billige ich.

Protag. 314 A. — Cobet tilgte *πιόντα ἢ φαγόντα*. Aber obzwar die Worte nicht absolut nothwendig sind, so wird ihre Echtheit doch durch die nachfolgenden Worte *ἐδεστέον ἢ ποτέον* und durch die früheren *σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτά* bestätigt. (S. 13—14.)

Protag. 314 D. — *Πάνυ προθύμως* erklärte Stallbaum »satis magno cum animi impetu«, Kroschel »satis cupide ac strenue«, Schleiermacher »recht tüchtig«. *Προθύμως* bezeichnet die eifrige Bereitwilligkeit. Es ist also ein passender Ausdruck, wenn die Bereitwilligkeit, mit welcher z. B. der Wirth die Gäste aufnimmt, bezeichnet werden soll. Des Pförtners Pflicht war es also, bereitwillig die Thüre zu öffnen und die Gäste einzuladen. Hier gebraucht aber Platon *προθύμως* von dem entgegengesetzten Handeln, von dem eifrigen Zuschlagen der Thüre. Es ist also ein wirksames *ἀπροσδόκητον*.

Protag. 315 A. — Ich conjiciere *τούτων δὲ ὄπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, οἱ τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο κτλ.*

Protag. 315 C. — Schleiermacher hielt *ἔφη Ὅμηρος* für interpolirt. Aber Platon wählte diesen Zusatz absichtlich, weil die Worte *τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα* an und für sich nicht genug bedeutsam sind. Darum machte Platon darauf aufmerksam, dass es ein homerisches Citat ist. Ähnlich Theait. 170 D *φησὶν Ὅμηρος*, Menon 76 D *ἔφη Πίνδαρος*. Warum erwähnt Platon bei der Erzählung von der Versammlung der Sophisten Homers Nekyia? Es ist dies bittere Ironie. Die Sophisten sind nicht wahre und wirkliche Weise, sondern blosse *εἴδωλα* der Weisen. Diese richtige Erklärung hat schon Madame Dacier aufgestellt.

Protag. 315 E. — Naber's Conjectur *καὶ μαλὰ μαλακοῖς* statt *καὶ μάλα πολλοῖς* ist nicht nur überflüssig, sondern auch unpassend. Sokrates erblickte den Prodikos in der Morgendämmerung aus der Entfernung. Er konnte also sagen, dass es ihm schien, dass Prodikos reichliche Felle und Decken hatte, aber wie konnte er denn wahrnehmen, dass er mit sehr weichen Decken bedeckt war?

Ich schlage vor: *καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ παιδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὢν τοῦτο τὸ μειράκιον. Καὶ τῷ Ἀθειμάντῳ — ἐφαίνοντο.*

Protag. 316 B. — Cobet schlug vor *μόνοι μόνῳ*. Es würde jedoch genügen *πότερον, ἔφη, μόνοι βουλόμενοι διαλεχθῆναι,*

Protag. 316 C. — *BT μάλιστα γενέσθαι* Stephanus schlug *μάλιστα ἂν γενέσθαι* vor, was allerdings nothwendig wäre, wenn man *γενέσθαι* behält. Aber es ist auch möglich *μάλιστα γενήσεσθαι*. Das echte *γενήσεσθαι* konnte leicht durch den Einfluss des vorausgehenden *ἐλλόγιμος γενέσθαι* in *γενέσθαι* übergehen. Auch 318 A ist das Futurum *ἀποβήσεται*, ferner *ἔσται τοίνυν σοι*, dann 318 C *ἔσται καὶ ἐπιδώσει*, ferner *ἔσεσθαι, ἐπιδώσειν*, dann *καθ' ἡμέραν ἔσται* (S. 15).

Protag. 316 CD. — Ich billige die Coordination *καὶ ἰόντα — καὶ πείθοντα.* — *Τὸν ταῦτα πράττοντα* ist unmöglich. Will man den Artikel beibehalten, so müsste man schreiben *χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταὐτὰ πράττοντα.* Aber besser ist es, mit Hirschig *τὸν* zu tilgen.

Protag. 316 D. — Noch an zwei anderen Stellen dieses Dialoges ist ein ähnlicher Gedanke betreffs der Kunst des Prodikos und der Philosophie ausgesprochen, dass nämlich diese Dinge nicht erst unlängst erfunden, sondern uralt sind. Vgl. 340 E—341 A und 342 AB.

Bei Platon haben diese paradoxen Aussprüche ihre volle Berechtigung. Platon nahm hiebei Rücksicht auf die ursprüngliche weitere Bedeutung

von *σοφίζεσθαι*, *σοφιστής*, *σοφιστικὴ τέχνη*, und weil auch Homeros, Hesiodos, Simonides, und ebenso Priester und Wahrsager usw. sinnreiche Werke vollführten, erblickte Platon schon bei ihnen die sophistische Kunst in dieser weiteren Bedeutung, nicht in dem späteren beschränkten Sinne. In einer Hinsicht hielt sich freilich Platon an die spätere beschränkte Bedeutung; anachronistisch übertrug er das spätere Factum, dass das Beginnen der späteren Sophisten vielfach Unwillen hervorrief, in die alten Zeiten. Auf diesem Anachronismus beruhen die Worte 316 D *φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς*.

Von Interesse ist es gewiss, zu vergleichen, wie der Verfasser des Minos als Imitator hiebei sich benahm. Der Autor preist Minos als einen musterhaften und gerechten König, und auf die Frage, wie die Sage von der Grausamkeit und Rohheit des Minos entstand, antwortet Sokrates, dass es gefährlich ist, sich die Dichter zu Feinden zu machen, weil sie einen grossen Einfluss auf den guten oder schlimmen Ruf haben. Minos fehlte darin, dass er Athen bekriegte, in welcher Stadt seit alten Zeiten eine grosse Menge von Dichtern, besonders tragischen, ist. Dann sagt Sokrates: *ἡ δὲ τραγῳδία ἐστὶ παλαιὸν ἐνθάδε, οὐχ ὡς οἴονται ἀπὸ Θέσπιδος ἀρξαμένη οὐδ' ἀπὸ Φρυνίχου, ἀλλ' εἰ θέλεις ἐννοῆσαι, πάνυ παλαιὸν αὐτὸ εὑρήσεις ὂν τῆσδε τῆς πόλεως εὕρημα*. Es wäre ganz und gar verfehlt, diese Behauptung für ein Zeugniss zu halten, das vielleicht auf irgend welcher Überlieferung beruht. Es ist Art und Sitte der Compilatoren, dass sie mit originellen Einfällen überraschen wollen, um so ihre Dürftigkeit und Gedankenlosigkeit zu verdecken. Der unbekannte Verfasser wollte mit dieser Behauptung von der Alterthümlichkeit der Tragödie in Attika einen Effect erzielen. Es ist das — freilich in schlechtem Sinne — eine originelle Behauptung, weil der Autor sie selbst erfand, wozu er gar keine Grundlage hatte; er übertrug vielmehr Platon's Behauptung von der Alterthümlichkeit der Sophistik und Philosophie ohne weiteres keck auf die Tragödie. Wenn Platon mit seiner Behauptung von der Alterthümlichkeit der Sophistik und Philosophie Aufmerksamkeit erregen konnte, so glaubte der Compilator auch, dass er seinerseits mit einer ähnlichen originellen Behauptung von dem Alter der Tragödie Sensation hervorrufen könnte. — Ich glaube allerdings, dass schon vor Thespis Keime der Tragödie in Attika und auch an anderen Orten vorhanden waren und dass Thespis nicht plötzlich und ohne volksthümliche Vorgänger als tragischer Dichter auftrat; aber die Behauptung des Verfassers des Minos ist kein Zeugniss für diese Vermuthung, weil der Autor seine Behauptung lediglich als ein Seitenstück zu Platons Behauptung im Protagoras ersann. — Dass der Autor des Minos sich bemühte, seine Compilation mit Verschönerungen, die er aus Platon's Protagoras entlehnte, zu verzieren, zeigt sich auch darin, dass er das Wort *σοφιστής* in weiterem Sinne anwendet, wie er dies bei Platon vorfand. Er hielt es gewiss für pikant, dass der platonische Protagoras Homer, Hesiod und andere berühmte Männer zu den Sophisten zählte;

und er meinte, dass er Platon noch übertrumpfen könne, wenn er auch Zeus als einen Sophisten bezeichnet. Darum sagt er 319 B *ὅτι μὲν γὰρ ὁ Ζεὺς σοφιστής ἐστι κτλ.*, und weiter *ὑπὸ σοφιστοῦ ὄντος τοῦ Διός*.

Protag. 317 C. — Obzwar *ξύμπαντα — πάντων — ἁπάντων* nicht eben angenehm ist, so kann ich doch der Athetese Cobet's, der *πάντων* tilgt, nicht beipflichten. — Statt *οὐδενός* schlage ich *κοὐδενός* vor, da das Asyndeton unpassend ist. — Die Worte *περὶ τούτων — ὄντων* erregen Bedenken. Heindorf vermuthete *περὶ τούτου ἁπάντων* oder *περὶ τούτων ἐναντίον ἁπάντων*. Ich tilge *περὶ*; die Worte *τούτων ἁπάντων* hängen dann von *ἐναντίον* ab, und *τῶν ἔνδον ὄντων* ist eine nachträgliche Epexegese zu *τούτων ἁπάντων* (S. 18).

Protag. 317 D. — Ast's Cj. *αὐτοί γε* ist gewiss richtig. Die Gäste warteten nicht erst, bis die Sclaven, denen dies oblag, alle Bänke und Ruhebetten an den bezeichneten Ort übertragen würden, sondern da sie sobald als möglich die Unterredung weiser Männer hören wollten (*ὡς ἀκουσ. ἁ. σ.*), griffen sie selbst eifrig und gern (*ἅσμενοι*) zu, *καὶ αὐτοί γε ἀντιλαβόμενοι τῶν β. κ. τ. κλ. κατ.* Es würde freilich auch das blosse *καὶ αὐτοί* (Coisl.) genügen, aber es ist begreiflich, dass Pl. gerade hier *γέ* hinzufügte, weil damit der Gegensatz, dass eig. die Sklaven dies besorgen sollten, nachdrücklich angedeutet und somit auch zugleich die ungeduldige Erwartung der Zuhörer kräftig bezeichnet wird (S. 18).

Protag. 317 E. — Auf den ersten Blick empfiehlt sich Hermann's Cj. *Κριτίας* (statt des handschr. *Καλλίας*), weil 316 A Kritias und Alkibiades neben einander genannt werden. Aber Kallias hatte als Hausherr die natürliche Verpflichtung, für die Unterhaltung der Gäste und für die Fortsetzung der Unterredung zu sorgen. Kallias schlägt darum 317 D die Herstellung eines gemeinschaftlichen *συνέδριον* vor, und es ist ganz natürlich, dass nach der Billigung dieses Vorschlages gerade er als Hausherr und als Antragsteller zu Prodikos geht, und ihn und seine Zuhörer zu dem gemeinschaftlichen Synedrion bringt. — Auch später sorgt Kallias für die Fortsetzung der Unterredung. Als Sokr. 335 CD weggehen will, fasst ihn Kallias bei der Hand und sagt *οὐκ ἀφήσομέν σε κτλ.* Auch 338 B heisst es *καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν.* Ebenso liest man 348 C *καὶ τοῦ Καλλίου δεομένου.* Es ist demnach die Überlieferung richtig, und es liegt hier ein interessanter Beweis dafür vor, dass oft bei genauerer Erwägung die Conjectur vor der Überlieferung zurücktreten muss. Es mahnt dieser Fall zur Vorsicht und zu nüchterner Zurückhaltung.

Protag. 318 A. — Hirschig tilgte *ἐν* vor *τῇ ὑστεραίᾳ*. Schanz billigte diese Athetese mit Recht, da man *ἐν τῇ ὑστεραίᾳ* überhaupt nicht gelten

lassen kann, und besonders nicht hier, wo ᾗ ἂν ἡμέρᾳ vorausgeht. Aber wie kam ἐν in die Handschriften? Ich vermuthe καὶ ἐὰν τῇ ὑστεραίᾳ (nämlich ἐμοὶ συγγένῃ), ταὐτὰ ταῦτα. Man begriff nicht, dass ἐμοὶ συγγένῃ zu ergänzen ist, und so entstand die Corruptel ἐν. — Nach meiner Meinung bezeichnete Prot. den ersten Tag, an dem Hippokrates mit ihm verkehren würde (ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐμοὶ συγγένῃ), dann den folgenden Tag (τῇ ὑστ.), und dann sagt er schon von allen Tagen allgemein καὶ ἑκ. ἡμ.

Protag. 319 C. — Durch die Tilgung der Worte ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν wird zwar der Sinn nicht geschädigt, aber eine solche eigentlich überflüssige Hinweisung auf die Worte ἐὰν — ἐπιχειρῇ ist bei Platon sehr beliebt. Vielleicht bezweckte Pl. eine nachdrückliche Durchführung des Gegensatzes ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν und οἱ τοξόται. — Bekker's Cj. ἐξάρωνται ist richtig, Cobet's Athetese der Worte ἢ ἐξάρωνται unrichtig. Welcher Interpolator hätte denn eine so angemessene und feine Interpolation gemacht? Platon bezeichnet zwei Fälle. Die skythischen Wachmänner führen (schleppen) entweder den Redner, der weggeschafft werden soll, weg (ἀφελκύσωσιν) oder sie heben ihn auf die Schultern und tragen ihn mit Gewalt fort, wenn nämlich die Zuhörerschaar so dicht ist, dass die Abführung nicht rasch genug bewerkstelligt werden kann.

Protag. 322 A. — Deuschle tilgte διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν, Hermann und Sauppe bloss τοῦ θεοῦ. Kroschel hielt τοῦ θεοῦ für unmöglich und schrieb τῶν θεῶν. Auch dies ist aber unmöglich. Es ist τοῦ θείου zu schreiben, was ich längst vermuthet habe. Auch Bochmann (Deuschle's 5. Aufl. 1895) hat τοῦ θείου in den Text aufgenommen. Die W. διὰ τὴν τοῦ θείου συγγένειαν sind, was den Sinn betrifft, eine Wiederholung der Worte θείας μετέσχε μοίρας. Platon hätte noch klarer sagen können διὰ ταύτην τὴν τοῦ θείου συγγένειαν. Die Überl. τοῦ θεοῦ und auch die Cj. τῶν θεῶν würde uns zwingen, συγγένειαν in der strengen Bed. des gemeinschaftlichen Ursprungs zu nehmen; aber bei τοῦ θείου hört dieser Zwang auf, und συγγένειαν bezeichnet bloss eine Ähnlichkeit, die sich darin zeigt, dass auch der Mensch θείας μετέσχε μοίρας. — Als Analogie führe ich aus dem Phaidros an 246 D τοῦ θείου. So muss man hier nämlich mit Plutarch schreiben, nicht τοῦ θείου ψυχή nach der Überl. Vgl. meine Krit. u. exeg. Beitr. zu Pl. Dial. I (1896), Seite 48 zu Phaidros 246 DE. Auch kann man vergleichen Symp. 180 B θειότερον γὰρ ἐραστὴς παιδικῶν· ἔνθεος γάρ ἐστι.

Protag. 323 C. — Hirschig cj. ὡς ἀναγκαῖον ὄν. Allerdings konnte ὄν nach ἀναγκαῖον leicht ausfallen. Aber zahlreiche Belege für ὡς mit dem blossen Accus. des Adj. ohne ὄντα, οὖσαν, ὄν usw. führt aus Platon Stallbaum zu Gorg. 495 C an, z. B. Rep. II, 358 C; V, 449 C. Auch Gorg. 495 C wollte schon Heindorf nach ὡς ἕτερον einfügen ὄν; aber man müsste

hier vielmehr erwarten *ὡς ἕτερον τὴν ἀνδρείαν οὖσαν τῆς ἐπιστήμης*. Es sind also ähnliche Zusätze Hirschig's, Cobet's, Herwerden's und anderer nichts neues. Aber sie sind unnöthig. — Die Begründung meiner Behauptung liegt darin, dass dieselbe Construction auch in anderen Casus vorliegt, und zwar so, dass eine Änderung undenkbar ist. Vgl. z. B. Soph. Oid. Kol. 83 *ὡς ἐμοῦ μόνης πέλας*, Oid. Tyr. 1326 *καίπερ σκοτεινός* (ohne *ὤν*), Xen. Anab. VII, 8, 11 *ὡς ἑτοίμων δὴ χρημάτων* (ohne *ὄντων*). Das ist im Grunde dieselbe Constr. wie *ὡς ἀναγκαῖον* (ohne *ὄν*); denn die Verschiedenheit des Casus bewirkt keinen wesentlichen Unterschied. — Behutsam verfahren also die Grammatiker, die den conservativen Standpunkt einnehmen, wie Krüger § 56, 9, 7 oder Kühner Ausf. Gramm. II ^{2}, § 491. — Die Constr. mit *ὤν* erschienen den Schriftstellern zuweilen zu weitschweifig und ungefällig. — Erwägt man vier Stellen (die ich S. 23 des böhm. Textes anführe und bespreche), nämlich 322 D, 323 A, 324 E, 326 E und berücksichtigt man besonders die völlige Gleichheit der Worte *ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντινα οὐχὶ ἁμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις* und 323 A *ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις*, so drängt sich die Vermuthung von selbst auf, dass Pl. 323 C *ἢ μὴ εἶναι πόλεις ἐν ἀνθρώποις* geschrieben hat (S. 21—23).

Protag. 323 C und folg. — Ich lege (S. 23 f. des böhm. Textes) dar, dass die Auseinandersetzung des Prot. im 13. Capitel, mit welcher er die Lehrbarkeit der Tugend beweisen will, mit seiner früheren Darlegung im 12: Capitel 322 A f. im Widerspruche steht, welchen Widerspruch Protagoras selbst nicht merkt. Der Sophist ist hier nicht nach der historischen Wahrheit als bedeutender Denker charakterisiert, sondern als ein in der Dialektik und in logischer Auffassung ungeübter und unbeholfener Mann. In seinem warmen Eifer, der ethischen Philosophie des Sokrates Bahn zu brechen, hat Platon den Protagoras ungerecht beurtheilt. Schon im I. Theil dieser Beiträge habe ich es als eine charakteristische Eigenschaft der plat. Dialoge aus früherer Zeit bezeichnet, dass die Gegner des Sokrates als unfähig zu gründlicher dialektischer Prüfung vorgeführt werden. Vgl. I, S. 83 f. des böhm. Textes und S. 291 f. des deutschen Auszuges.

Auch in einer anderen Beziehung wird die dialektische Unfähigkeit des Prot. vorgeführt. Er behauptet 328 C, er habe gezeigt *ὡς διδακτὸν ἀρετὴ* (*καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἡγοῦνται*), aber nirgends hat er den Versuch gemacht, zu beweisen, *ὡς διδακτὸν ἀρετή*, sondern überall setzt er nur auseinander, dass wie alle Menschen überhaupt, so auch die Athener glauben, dass die Tugend lehrbar ist. Vgl. 323 C, ferner 324 C, u. an anderen Orten. — Endlich rügt Sokrates den Protagoras, dass er mit sich selbst im Widerspruche sei, wenn er die Lehrbarkeit der Tugend behauptete und doch leugnete, die Tugend sei Wissen; vgl. 361 B, 361 C.

Protag. 323 D. — Ich verwerfe Hirschig's Athetese der Worte *ἵνα μὴ — ἐλεοῦσιν*. Diese Worte enthalten einen ganz vernünftigen Gedanken, der später ausführlicher dargelegt wird und in den Worten *ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει* 324 B gipfelt. Der Zusatz *ἀλλ' ἐλεοῦσιν* ist sehr passend und wirksam. — Das hdschrf. *τὰ καλά* ist unmöglich. Die Cj. *τὰ κακά*, auf welche die Übers. des Ficinus hinweist, ist nicht wahrscheinlich. Eher empfiehlt sich Schanz's Athetese der Worte *τὰ καλά*. Aber noch wahrscheinlicher ist vielleicht die Vermuthung, dass hier ein Schreibfehler vorliegt. Dem Sinne würde die Transposition *καὶ τἀναντία τούτοις καλά* entsprechen (*τά* müsste wegfallen, vgl. 323 C *ἀλλὰ τἀναντία τούτων κακά*), oder *καὶ τὰ καλὰ τἀναντία τούτοις*, wobei auch *τά* beibehalten und bloss *τὰ καλά* nach *καί* gesetzt wird.

Dass neben der Hässlichkeit (*αἰσχρούς*) auch die kleine Gestalt (*σμικρούς*) erwähnt wird, beruht darauf, dass die Hellenen die Grösse (allerdings eine angemessene Grösse und Stattlichkeit) als Merkmal der Schönheit betrachteten. Darum werden bei den Autoren oft Grösse und Wohlgestalt neben einander erwähnt. Wichtig ist, dass diese Verbindung oft bei Homer vorkommt; denn daraus erhellt, dass dies volksthümliche Anschauung der Hellenen war. Vgl. die Verbindung *ἠΰς τε μέγας τε* oder *καλός τε μέγας τε*. Auch vom Weibe heisst es Od. *o* 417 *καλή τε μεγάλη τε*, *ν* 289 *γυναικὶ καλῇ τε μεγάλῃ τε*. Viele Beispiele hat Ameis im »Krit. u. exeg. Anhang« zu Od. *ι* 508 angeführt und hiebei auch Bernhardy's Worte citiert, welche Herodot's Diction betreffen; vgl. Her. I, 112; I, 199; VII, 187. Stein bemerkte zu Her. I, 112, dass die Hellenen gern die körperliche Vollkommenheit mit *καλός (εὐειδής) καὶ μέγας* bezeichneten, wie die geistige und ethische mit *καλὸς καὶ ἀγαθός*

Protag. 324 C. — Die mediale Form *κολάζεσθαι* ist selten. Heindorf führt Arist. Wespen 405 an, und Stallbaum Plat. Menex. 240 D. An unserer Stelle ist *κολάζονται* bloss der Symmetrie halber gesetzt nach *τιμωροῦνται*, denn sonst kommt hier 323 C—324 C überall *κολάζειν* vor, und zwar fünfmal. Nichtig ist der Versuch, einen Unterschied zwischen *κολάζειν* und *κολάζεσθαι* hier anzunehmen. Auch Menex. 240 D entschied die Symmetrie. Welchen Einfluss die Symmetrie hat, zeigt der bekannte Vers *ὡς ἥδομαι καὶ χαίρομαι κεὐφραίνομαι* (Arist. Frieden 291). Allerdings finden sich bei Homer einige mediale Formen des *χαίρειν*, und zwar *κεχάροντο*, *κεχάροιτο*, *κεχαροίατο*, *χήρατο*, *κεχαρήσεται*; aber nirgends *χαίρομαι*. Bei Aristoph. ist *χαίρομαι* nur durch *ἥδομαι* und *εὐφραίνομαι* veranlasst, und es macht einen komischen Effect. Ähnlich bei Arist. Ritter 115 *ὡς μεγάλ' ὁ Παφλαγὼν πέρδεται καὶ ῥέγκεται* (statt *ῥέγκει*). — Die Macht der Symmetrie ist auch 331 B ersichtlich aus *ὅτι ἤτοι ταὐτόν γ' ἐστὶν δικαιότης ὁσιότητι* (S. 26).

S. 27 oben und in den »Nachträgen« S. 241. f. bespreche ich die Construction *εἰσι τῶν ἡγουμένων*. Ganz richtig bemerkte Ast, dass hier

keine Ellipse anzunehmen ist, obzwar in Verbindung mit dem partit. Genetiv oft εἷς o. τις erscheint. Jetzt ist allerdings die frühere Methode, nach welcher zahlreiche Constructionen für elliptisch galten, zum grossen Theil überwunden, aber zur Zeit Ast's stand die Theorie von den Ellipsen in voller Blüthe, und darum verdient seine oben (S. 27) erwähnte Auffassung Lob. Andere erklärten diese Constr. durch die Ellipse von ἐκ, ἀπό, weil sich manchmal diese Präpositionen so gebraucht finden, wie Soph. Oid. Kol. 741, Her. V 87, Thuk. II 58, III 112; ebenso im Lat. unus bei Cic. Att. VIII, 4, 1 (vgl. Soph. Phil. 1344 f.) ex Cic. Rep. II 37, Rosc. Am. 35, 99. — Der Gebrauch des part. Gen. (richtiger: des Genetivs des Ganzen) entwickelte sich historisch sicherlich nicht aus εἷς πάντων, ἐκ πάντων, ἀπὸ πάντων durch Auslassung von εἷς, ἐκ, ἀπό, sondern dieser Gen. ist seinem Ursprung nach identisch mit dem poss. Gen., und unterscheidet sich von demselben nur formell, und zwar dadurch, dass das Verhältnis des Besitzers zum Besitz übertragen wurde auf das Verhältnis des Ganzen zu seinen Theilen. Das zusammenfassende Ganze wurde so zu sagen als Besitzer, Inhaber aller zum Ganzen gehörigen Theile gedacht. Solche Ausdrücke wie »die Theile gehören zum Ganzen« (böhm. patří, náležejí k celku) oder »wie viel Theile hat das Ganze«, »dies Land hat sechs Provinzen« u. ähnl. zeigen, dass wirklich der part. Gen. sich an den possessiven anlehnen konnte. Besonders ergibt sich diese Möglichkeit aus dem Gebrauch des sog. chorographischen Genetivs, wie Her. III, 136 ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίης ἐς Τάραντα, Thuk. II, 18; Xen. An. II, 2, 6. In diesen Constructionen ist es einleuchtend, dass das Land, zu welchem die Stadt Tarent, Oinoe, Ephesos gehört, oder welches neben anderen Städten auch Tarent usw. hat, einschliesst, nach dem Sprachgefühl als Inhaber, Besitzer jener Städte aufgefasst werden konnte. Der chorographische Gen. ist aber nur eine Abart des partitiven.

Protag. 324 D. — Es findet sich hier ein auffallender Pleonasmus, und ich wundere mich, dass Hirschig oder Cobet oder Naber oder Herwerden die Athetese der Worte οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοί oder der W. περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν nicht vorschlug. Ich constatiere bloss die uns auffallende, aber bei Platon durchaus nicht ungewöhnliche Wortfülle und Wiederholung. Vielleicht kann ich aber hier beifügen, dass eine auffallend grosse Menge solcher Pleonasmen sich gerade in der Rede des Protagoras zeigt, und dass vielleicht Pl. die Diction des Prot. damit charakterisieren wollte. Zahlreiche Beispiele führe ich sodann im böhm. Texte S. 27 an.

Protag. 325 A. — Auffallend ist die Unsymmetrie καὶ τὸ ὅσιον εἶναι neben δικαιοσύνη und σωφροσύνη; aber wir müssen diese Freiheit dem Autor zugestehen. — Die W. καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα tilgte Deuschle. Gewiss ist καὶ παῖδα dem Sinne nach unpassend; denn auf einen Knaben können doch die Worte ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τ. π. ἢ ἀποκτείνειν

nicht Bezug haben. Dieser ganze Zusatz scheint unpassend, weil vorausgeht *πάντ' ἄνδρα* und weil nur vom Manne die folgenden Worte *ἐάν τι ἄλλο — κολάζειν* gesagt sind. Darum überrascht der Zusatz *καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα*. Aber man darf wohl die Rede des Protagoras nicht verbessern und so eine vielleicht charakteristische Eigenschaft der Diction des Prot., welche Pl. absichtlich hervorgehoben hat, verwischen. Diesen Standpunkt nahm Rettig in der Textkritik des Symposion ein, und ich stimme wenigstens in manchen Fällen ihm zu. Ich glaube also, dass Schanz hier mit Recht jene Worte beibehielt.

Heusde tilgte *εἰ* nach *οἱ ἀγ. ἄνδρες*. Stallbaum und Ast suchten *εἰ* zu vertheidigen — ohne Erfolg, glaube ich. Kein Wunder, dass Heusde das zweite *εἰ* tilgte. Heindorf setzte das zweite *εἰ* nach *πεφυκότος*. — Aber es bietet sich noch eine andere Emendation dar, nämlich *οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγ. ἄνδρες εἶτα τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς κτλ. Εἶτα* (wie *ἔπειτα*) ist concessiv. Noch einfacher wäre vielleicht die Cj. *εἶτα μὲν ἄλλα διδ.*, bei welcher auch nicht ein einziger Buchstabe beigegeben, sondern bloss *εἰ τά* zu *εἶτα* verbunden würde. Da es aber 324 D heisst *τὰ μὲν ἄλλα κτλ.*, und ähnlich an anderen Stellen, so ziehe ich *εἶτα τὰ μὲν ἄλλα* vor.

Sehr schwierig ist die Emendation der W. *ὡς θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοί*. S. 28 f. erwähne ich die verschiedenen Conjecturen und schlage vor *ὡς θαυμασίως ἀγαθοί* (ironisch = *εὐήθεις*) *γίγνονται οἱ ἀγαθοί*.

Protag. 325 BC. — Weil *τὲ* in den W. *ἥ τε ζημία* mit *καί* in den W. *καὶ φυγαί* correspondiert, ist die Überl. unrichtig. Man erwartet *ἡ ζημία θάνατός τε . . . καὶ φυγαί*. Ich glaube jedoch, es sei zu lesen *ἥ τε ζημία θανάτου . . . καὶ φυγαί*. *Ἡ ζημία θανάτου* = Todesstrafe. Die Corruptel *θάνατος* entstand durch den Einflus der vorausgehenden W. *θάνατος ἡ ζημία*. Die W. *εἰς ἀρετήν* nach *θεραπευθεῖσιν* sind ein verdächtiger Zusatz.

Protag. 325 C. — Ich habe in den Text *ὅπως ὡς βέλτιστος* aufgenommen, obzwar *BT* nur *ὅπως βέλτιστος* bietet. In *T* ist von zweiter Hand *ὡς* hizugefügt, was dem Sinne nach nothwendig ist und darum mit Recht von Kroschel, Král u. a. aufgenommen wurde. Ohne *ὡς* wäre der Superlativ unbescheiden, und *ὡς* konnte nach *ὅπως* leicht ausfallen.

Protag 326 AB. — Cobet tilgte *μελοποιῶν*. Ich halte dies für irrthümlich. Protagoras sagte vorher 325 E f. *παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν β. ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμ. ἀναγκ.* Aber hier sind nur epische Dichter gemeint. Dies geht hervor aus den folg. W. *ἐν οἷς — ἀνδρῶν ἀγαθῶν*. Die W. *ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν* bezeichnen dann andere von den Epikern verschiedene Dichter. Ganz passend und richtig ist also der Zusatz *μελοποιῶν*.

Protag. 326 CD. — Kein einziges von den Beispielen, mit welchen Ast (pag. 104) die Überlieferung *καὶ κατὰ τούτους ζῆν κατὰ παράδειγμα* zu vertheidigen suchte, hat die Präposition. Schanz tilgte *κατὰ παράδειγμα*, Heindorf cj. *καθάπερ παράδειγμα*. Wahrscheinlicher ist vielleicht *καὶ κατὰ τούτους ζῆν καθάπερ κατὰ παράδειγμα* oder *καὶ κατὰ τούτων ζῆν τὰ παράδειγμα*.

Was bedeutet *γραμμή?* Einige Erklärer verstehen darunter Buchstabenbilder, d. i. vom Lehrer früher angedeutete Buchstaben. Sie berufen sich dabei auf Seneca Epist. 94 § 51 (wo der Ausdruck simulacra litterarum vorkommt) und Quint. Inst. or. I, 1, 27 (non inutile erit litteras tabellae quam optime insculpi, ut per illos velut sulcos ducatur stilus). Aber niemand hat bisher bewiesen, dass *γραμμή* jemals »simulacra litterarum« bedeutete. Es sind vielmehr die Linien zu verstehen, »innerhalb welcher sich die Buchstaben der Schüler zu halten hatten.« Adam behauptete freilich, dass *ὑπογράψαντες* und *ὑφήγησιν* beweise, Pl. habe Buchstabenbilder gemeint, die gewissermassen eine Grundlage der zu schreibenden Buchstaben sind. Aber diese zwei Wörter konnte Pl. ganz gut auch von Hilfslinien *(γραμμαί)* gebrauchen, innerhalb deren die Schüler sich halten mussten. Wir dürfen nicht glauben, dass beim Unterricht im Schreiben stets nur eine einzige Methode geltend war; vielmehr beweist die Vergleichung dieser platon. Stelle mit der Stelle Seneca's und Quint., dass es verschiedene Methoden gab. Pl. bezeichnet eine Methode, nach welcher auch heutzutage die Schüler schreiben lernen. Seneca und Quint. sprechen von einer anderen Methode, durch welche den Schülern das Erlernen des Schreibens noch bequemer gemacht werden sollte. — Sauppe sagt nach meiner Meinung mit Recht, dass bei der Erkl. *γραμμή* = linea der Vergleich noch passender sei als bei der anderen Erkl. Dazu bemerke ich, dass auch die Worte *ὃς δ' ἂν ἐκτὸς βαίνῃ τούτων* die Erkl. »linea« unterstützen. Auch Kroschel änderte seine früher (1865) in der 3. Auflage vorgebrachte irrthümliche Meinung und erklärte in der 4. Aufl. (1882) *γραμμή* richtig »linea« (S. 30 und Nachträge S. 242 f.).

Protag. 327 CD. — Ich schlage vor *καὶ οὐδείς σοι φαίνεται εἶθ', ὥσπερ ἂν εἰ κτλ.* Bei dieser Interpunction ist alles in Ordnung; *εἶτα* bezeichnet die aus den Worten *διότι πάντες — ἕκαστος* sich ergebende Folge. Allerdings erwartet man eher *κἆτα οὐδείς σοι φαίνεται, ὥσπερ κτλ.* Aber auch die Wortfolge *εἶθ', ὥσπερ κτλ.* halte ich für möglich. Jetzt lesen die Herausgeber gewöhnlich nach Heindorf *εἶναι* statt *εἶθ'*. Aber gleich darauf sagt Prot. *ὥσπερ ἂν . . . οὐδ' ἂν εἷς σοι φανείη* (ohne *εἶναι*), und ich halte darum die Cj. *εἶναι*, durch welche die meiner Meinung nach beabsichtigte Symmetrie gestört wird, für unrichtig. Auch weiter gebraucht Prot. dieselbe Construction *τούτων διδάσκαλον φανῆναι.*

Protag. 328 E. — Sauppe bemerkte, man erwarte *τοιούτους μὲν λόγους τάχ' ἂν καὶ Περικλέους — ἀκούσειεν*, und er vermuthet, dass vor

τοιούτους vielleicht irrthümlich τούτου ausfiel. Dies τούτου würde sich beziehen auf ὁτῳοῦν τῶν δημηγόρων. Ich halte es aber für unmöglich, dass nach τούτου (= ὁτουοῦν τῶν δημ.) folgen sollte ἢ Περ. ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν. Vielleicht ist zu schreiben τάχ' ἂν τούτους καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Π. ἢ ἄλλου τινός κτλ. Betreffs der Verbindung τούτους καὶ τοιούτους vgl. Xen. Kyr. VIII, 2, 26 ταῦτα καὶ τοιαῦτα.

An unserer Stelle erwartet man εἰ δὲ ἐπέροιτο, nicht ἐπανέροιτο (wie ἐπεκδιδάξει, ἐπιποθῶ), und weiter soll stehen ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπανερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων.

Wahrscheinlicher wäre folgende Umstellung: ἀλλ', ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι· εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινά τι τῶν ῥηθέντων, ὥςπερ τὰ χαλκεῖα κτλ. Freilich kann man dagegen einwenden, dass καὶ σμικρόν den Gegensatz zu μακρὸν ἠχεῖ καὶ ἀποτείνει bildet, und weiter dass der Parallelismus καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ und καὶ οἱ ῥήτ. οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δολιχὸν κατατείνουσι τοῦ λόγου.

Allen Anforderungen würde folgende Textgestaltung entsprechen: ἀλλ' ἐάν τις ἐπερωτήσῃ τινά τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρ. οὔτε αὐ. ἐρ. εἰ δὲ ἐπανέροιτο σμικρόν τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα κτλ.

Statt. des handschr. δολιχὸν nehmen die Herausgeber Stephanus' Cj. δόλιχον auf. Dass diese Cj. Beifall findet, ist natürlich. Durch blosse Änderung des Accents gewinnt man eine elegante Metapher, die eine Zierde der Stelle wäre. Aber doch muss ich ein prosaisches Bedenken aussprechen. Ich glaube, dass man die Möglichkeit der Verbindung δόλιχον κατατείνειν, δρόμον κατατείνειν nicht erweisen kann. Möglich ist τείνειν, ἐκτείνειν δρόμον. Aber κατατείνειν δρόμον? Freilich billige ich auch δολιχὸν κατατείνουσι τοῦ λόγου (nach Anal. πολλὴν τῆς χώρας, ὁ πολὺς τοῦ χρόνου usw.) nicht. Möglich wäre δολιχὸν κατατείνουσι τὸν λόγον. Auch diese Metapher, welche vom Anspannen und Anziehen des Seiles hergenommen ist, wäre geschmackvoll. Vielleicht ist aber τοῦ λόγου zu tilgen und nur δολιχὸν κατατείνουσι zu lesen, wie vordem καὶ ἀποτείνει absolut steht; κατατείνειν als Intransitivum bedeutet »sich irgend wohin erstrecken«; es kann auch von einer Rede, die kein Ende hat, und von einem Redner, der weitläufig spricht, κατατείνειν absolut gebraucht werden.

Die W. ἃ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα enthalten eine bittere Ironie. Sokr. bezeichnet damit, dass diese Redner ihre Reden längst fertig haben, die sie bei jeder Gelegenheit declamieren; aber zu einer dialektischen Erörterung sind sie unfähig. In den Nachträgen (S. 243) verweise ich auf Menex. 234 E, 235 C, 235 D.

Protag. 329 D. — Ich vermuthe ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων. Dass im 2. Theil τοῦ ὅλου nicht wieder hinzugefügt ist, ist begreiflich; denn es ist selbstverständlich, dass die einzelnen Theile

kleiner sind als das Ganze; es wäre also ganz überflüssig, *τοῦ ὅλου* mit Bezug auf *ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι* hinzuzufügen. (S. 34.)

Protag. 331 B. — Kroschel verdächtigt *καὶ μάλιστα — οἷον δικαιοσύνη.* Ich glaube, dass Platon mit diesen Worten auf den besonders innigen Zusammenhang dieser zwei Tugenden hinweisen wollte. Kroschel selbst sagt »plerumque Plato pietatem iustitiae subiungit, cuius rei causam exposuit in Euthyphrone pag. 12 sqq.« Auch führt Kroschel passend Gorg. 507 B an: *καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια* (S. 34).

Protag. 331 E. — Nach meiner Meinung urtheilte Schleiermacher richtig, indem er vorschlug *κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ἀνόμοιον καὶ* (*ἢ* Heindorf) *τὸ ὅμοιον.* Nur darin weiche ich von ihm ab, dass ich schreibe *κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ὅμοιον ἢ τὸ ἀνόμοιον* (S. 35).

Protag. 332 A. — Ich tilge *ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον.* Die Interpolation verräth sich durch eine falsche Construction, und man ist nicht berechtigt, diese Construction durch eine theilweise Athetese (von *εἰ* und *ἔπραττον*), d. i. durch Stallbaum's Cj. zu verbessern. Die W. *ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον* oder *ἢ τοὐναντίον* (nach Stallb.) sind ein sehr sonderbarer Zusatz. Es kann gewiss niemandem einfallen, dass das wahr sein könnte, was die W. *ἢ εἰ τοὐναντίον ἔπραττον* (oder *ἢ τοὐν.*) bezeichnen. Die Verwirrung ist durch *πότερον* veranlasst, wozu jemand ein zweites Glied der Frage hinzufügen wollte. Vgl. Plat Phaid. 78 B, Phil. 44 A. — Wenn überhaupt ein zweites Frageglied nöthig wäre, würde ich vorschlagen *τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ οὔ;*

Protag. 333 D. — Ich stelle die W. *ὅτι ἀδικοῦσιν* (oder vielleicht besser *ὅ τι ἀδικοῦσιν*) nach *σωφρονεῖν ἀδικοῦντες.* Vgl. 333 B *ἆρά τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι* (besser *ὅ τι*) *ἀδικεῖ;*

Protag. 335 AB. — Eine interessante Constr., die durch die Macht der Analogie veranlasst ist, ist *οὐκ ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ ταῖς ἀποκρίσεσιν.* »Er gefiel sich selbst nicht« = er war mit sich selbst nicht zufrieden, und ist verbunden mit dem Dativ der Ursache, der bei den Verben der Gemüthsstimmung steht, wie *χαίρειν, λυπεῖσθαί τινι.* Auch die Verba der Zufriedenheit haben diesen Dativ, wie *ἀγαπᾶν, στέργειν τοῖς παροῦσι* (neben dem Accus.). Da in *ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ* auch der Begriff der Zufriedenheit liegt, so tritt nach Analogie auch der Dativ hinzu. Wie gross die Macht der Analogie ist, zeigt die Constr. *χαλεπῶς φέρειν τινί* und ähnl. (vgl. Xen. Anab. I, 3, 3; Hell. V, 1, 29), die allerdings seltener ist als *χαλεπῶς φέρειν τι*; aber ziemlich häufig ist *χαλεπῶς, βαρέως, κούφως φέρειν ἐπί τινι*, was mit der Constr. *τινί* fast dieselbe Bedeutung hat.

Auffallend ist der Plural *ἐν ταῖς συνουσίαις*, weil es sich an dieser Stelle nur um diese Zusammenkunft handelt, die eben stattfindet. Es folgt auch ganz richtig *τὴν συνουσίαν* und dann *ἵνα συνουσία ἐγίγνετο*. Freilich 335 B steht *συνουσίας ποιεῖσθαι*, aber hier ist die Rede von der Gewohnheit des Prot., und der Plural ist richtig. Vielleicht ist hier zu lesen *ἐν τοῖς συνοῦσιν* (S. 36).

Protag. 337 B. — *Διὰ εὔνοιαν* bezeichnet die Ursache; passender wäre *δι' εὐνοίας* = *εὐνοικῶς* (Art u. Weise).

Protag. 337 D. — Das hdschr. *αὐτῆς τῆς πόλεως* ist unmöglich; es wäre urbis ipsius, womit ein Gegensatz bezeichne würde; dies ist aber unpassend. Bekker erkannte, dass hier *αὖ* nothwendig ist, und las *αὖ τῆς πόλεως*. Ich schlage vor *καὶ αὖ τῆσδε τῆς πόλεως*. Die W. *τῆς Ἑλλάδος αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας* = *ἥδε ἡ πόλις*, und darum folgt dann *καὶ αὖ τῆσδε τῆς πόλεως*.

Protag. 338 B. — Wichtig und durch ihre Kürze interessant ist die Constr. *εἴτε — εἴτε*, in welcher nach jeder mit *εἴτε* eingeleiteten Protasis gleich die Apodosis folgt. In den modernen Sprachen gebraucht man die weitläufigere Constr.: »Entweder wird der Gewählte schlechter sein als wir, oder uns ähnlich. Wird er schlechter s in, wäre es nicht angemessen, dass der Schlechtere den Besseren gebieten sollte; wird er ähnlich sein, so wäre auch das nicht angemessen. Sehr beliebt ist diese praecise und elegante Constr. im Latein, und zwar in der Poesie wie in der Prosa. Vgl. Cic. Mil. § 63 (sive — sive); Ovid. Met. X, 397 f.

Ἡμῖν kann man verbinden mit *ὁμοῖος*, oder *ποιήσει*, oder *ὅμοια*. Das letzte halte ich für richtig. Es ist dies die bekannte brachylogische Verbindung, welche von manchen figura personata genannt wird. Bekannt ist das homerische *αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι* *P* 51; vgl. *Λ* 163, *Σ* 370, *Φ* 191 und viele andere Stellen. Ebenso im Lat., z. B. Cic. Tusc. I, 1.

Die W. *ἀλλὰ δὴ βελτίονα ἡμῶν αἱρήσεσθε* müssen als Fragesatz aufgefasst werden, auf welchen gleich die negative Antwort gegeben wird. Darum habe ich im Text das Fragezeichen gesetzt.

Statt der handschr. Constr. *ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωτ. τ. σ. τ. ἑλέσθαι* schlug Badham *ἀδύνατον ὂν ὑμῖν ἴστε* vor. In den Nachträgen bespreche ich S. 243 f. den Gebrauch des *ὥστε* nach den Ausdrücken der Macht, Befähigung, Möglichkeit, Unmöglichkeit. Viele Beispiele hat Heindorf angeführt. Vgl. Plat. Politik. 295 A, 258 B, Nom. IX, 875 A, Phaidr. 269 D, Soph. Phil. 656, Lysias 20, § 24. Die Constr. *ὥστε* ist nachdrücklicher. Zur Erklärung ist besonders Plat. Phaidr. 269 D *τὸ δύνασθαι ὥστε ἀγωνιστὴν τέλεον γίγνεσθαι* geeignet. Hier ist *δύνασθαι* = *δυνατὸν εἶναι, δύναμιν ἔχειν*, und der Satz *ὥστε — γίγνεσθαι* bezeichnet die aus dieser

Befähigung hervorgehende Folge. Dagegen hat in der Constr. *τὸ δύνασθαι ἀγ. τ. γίγνεσθαι* das Verbum *δύνασθαι* die schwächere Bed. »können«; es ist dies Verbum an und für sich dem Sinne nach ungenügend, und es wird der Sinn dieses Verbums durch den Infinitiv *γίγνεσθαι* ergänzt, welcher das Object von *δύνασθαι* ist.

Ein ähnlicher Unterschied ist bei den Ausdrücken des Willens. Die gewöhnliche Constr. ist der blosse Infin. als Object der Verba *ἐθέλειν, βούλεσθαι, δεῖσθαι* usw. Aber vgl. dagegen *ὥστε* mit dem Inf. Hom. *I* 44, Eur. Hipp. 1327, Thuk. I, 119.

Vgl. auch lat. non possum, quin z. B. Plaut. Mil. gl. 3, 1, 7, Bacch. 3, 6, 30 neben der Constr. facere non possum, quin.

Mit diesem Unterschied der stärkeren u. schwächeren Constr. können wir auch die doppelte Constr. bei *γίγνεται, συμβαίνει, συμφέρει, συμπίπτει* usw. vergleichen. Vgl. Soph. Phil. 324 *γένοιτο . . . πληρῶσαι*, und dagegen Isokr. 6, 124 *γέγονεν, ὥστε . . . κρατηθῆναι*, oder Her. VI, 117 *συνήνεικε . . . γενέσθαι* und dagegen Her. I, 74 *συνήνεικε, ὥστε . . . γενέσθαι*, oder Thuk. II, 61 *ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι* und dagegen Thuk. V, 14 *ξυνέβη . . . ὥστε . . . ἅψασθαι*.

Über Badham's Cj. bemerke ich noch, dass dieselbe nicht bloss überflüssig, sondern geradezu unmöglich ist, weil die W. *ὡς ἐγῷμαι* die Möglichkeit des *ἴστε* ausschliessen, mag man *ἴστε* für den Indicativ oder Imperativ halten.

Protag. 340 C. — Ich glaube, dass man die Überl. aufrechterhalten kann, wenn man liest *οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγεν, τὸ Χαλεπὸν γενέσθαι ἐσθλόν* oder *ἔλεγεν, τὸ Χαλεπὸν τὸ γενέσθαι ἐσθλὸν κτλ.* Vgl. 343 B *περιεφέρετο τοῦτο τὸ ῥῆμα . . . τὸ Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι.*

Protag. 341 AB. — Warum die Genetive *δεινοῦ πλούτου, δεινῆς εἰρήνης* usw.? Nach der gewöhnlichen Redeweise erwartet man *δεινὸν πλοῦτον, δεινὴν εἰρήνην* (mit Beziehung auf *λέγει*), nach moderner Art erwartet man die Nominative. — Ast (X, 157) hielt die Genetive für exclamative; ebenso Sauppe, Kroschel. Ich halte diese Erklärung für unrichtig. Aber freilich kann ich diese Genetive auch nicht mit Beck als absolute bezeichnen, weil es in Wirklichkeit keinen absoluten Gebrauch der Casus gibt. Es ist dies nur eine bequeme und mechanische Ausdrucksweise. — An unserer Stelle sind die Genetive lediglich darum gesetzt, weil Sokr. im Eingange seiner Erörterung den Genetiv *περὶ τοῦ δεινοῦ* und ebenso am Schlusse *ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὄντος* gebraucht hat.

Protag. 343 A. — Die Emendation ist hier ganz unsicher. Neben den Cj. von Hermann, Schanz, Deuschle, Kroschel, Král kann man vorschlagen *τοιαύτην οὖσαν· ῥήματα γὰρ βραχέα κτλ.* oder *τοιαύτην οὖσαν, ὅτι ῥήματα βραχέα ἀξ. ἑκάστῳ εἰρ. οὗτοι καὶ κοινῇ κτλ.*

Protag. 343 C. — Manche verbanden *τούτῳ* mit *ἐπιβουλεύων* im Sinne von *τῷ ῥήματι*, wobei *κολοῦσαι αὐτό* die Erklärung von *τούτῳ* wäre. Ast hielt mit Recht diese Constr. für unerträglich. Andere Erklärer hielten *τούτῳ* für den instrumentalen Dativ »damit, dass er dies Gedicht verfasste.« Auch diese Constr. ist unwahrscheinlich und geschmacklos. Ich glaube, dass Ast mit Recht *τούτῳ* tilgte; aber ich vermuthe *εἰς τοῦτο οὖν τὸ ῥῆμα καὶ [τούτου] ἕνεκα τούτου ἐπιβουλεύων* usw., weil bei dieser Cj. die Ursache der Corruptel leichter erklärlich ist. *Ἕνεκα* ist hier vor dem Genetiv gesetzt, wie 348 D *ἕνεκα τούτου*.

Protag. 343 D. — Die Erklärer billigen Heindorf's Ansicht, dass die W. *λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ — εἰπεῖν* ein epexegetischer Zusatz zu *ἐρίζοντα λέγειν* sind; darum seien sie asyndetisch angereiht. Ich halte diese Constr. für hart und ungefällig. Ich halte *λέγειν* für interpolirt, und das wird mir wohl jedermann zugeben, dass nach der Tilgung von *λέγειν* eine correcte und angemessene Constr. vorliegt.

Heindorf führt zur Vertheidigung der Überl. an 348 A. Aber auch hier ist die Constr. hart; übrigens zeigt hier das unpassende *καταθεμένους*, dass die Stelle corrupt ist. Ich vermuthe an dieser Stelle *κἀποθεμένους* statt *καταθεμένους*. Vgl. die Anmerkung zu pag. 348 A.

Protag. 344 A. — Dass *τὸ* vor *πρὸς λόγον* unmöglich ist, unterliegt keinem Zweifel. Ich schlage vor *οὕτω φαίνεται τὸ μὲν πρὸς λόγον ἐμβεβλημένον κτλ.* Durch diese Cj. ist eine vollständige Symmetrie zwischen den W. *τὸ μὲν πρὸς λόγον ἐμβ.* und den folgenden W. *καὶ τὸ ἀληθέως ὀρθῶς ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον* hergestellt; denn *τὸ μὲν = τὸ ἀληθέως, πρὸς λόγον = ὀρθῶς, ἐμβεβλημένον = ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον*. Meine Conjectur würde vielleicht noch grössere Wahrsch. gewinnen, wenn man schriebe: *οὕτω φαίνεται τό τε μὲν πρὸς λόγον ἐμβεβλημένον κτλ.* (S. 41).

Protag. 344 C. — Herwerden tilgte *καταβάλοι — κείμενον οὗ*. Allerdings ist hier eine grosse Wortfülle, aber die ganze Diction, obzwar sie weitläufig ist, ist doch so natürlich, dass eine Athetese nicht räthlich ist. Ich berufe mich hiebei darauf, dass ich schon oft dargelegt habe, man dürfe das überflüssig und weitläufig erscheinende nicht ausmerzen, weil man auf diese Weise eine charakteristische Eigenthümlichkeit der platon. Dialoge vernichten würde.

Protag. 344 E. — Gewöhnlich tilgen die Herausgeber nach Schneidewin's Cj. *ἐσθλόν* nach *δυνατὸν δὲ*. Ich pflichte ganz der Ansicht bei, dass *δυνατὸν δὲ ἐσθλόν, ἔμμεναι δὲ ἀδύνατον* unmöglich ist. Interpungiert man aber mit mir *σὺ δὲ φῄς, ὦ Πιττακέ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι· τὸ δ' ἐστὶν γενέσθαι μὲν χαλεπόν, δυνατὸν δέ, ἐσθλὸν ἔμμεναι δὲ ἀδύνατον*, so ist die Überlieferung nicht unmöglich. Man muss hiebei erwägen, dass

im Gedichte des Sim. die W. *ἐσθλὸν ἔμμεναι* auf einander folgen. Platon konnte also diese W. in derselben Verbindung lassen und die Partikel *δέ*, die er selbst zugab, erst nach *ἔμμεναι* setzen, und dies um so eher, als *δέ* wirklich zuweilen nicht gleich nach dem ersten W. gesetzt erscheint, sondern erst später. Vgl. z. B. Xen. Mem. I, 2, 24 *διὰ δύναμιν δέ* (S. 41 f.).

Protag. 344 E. — Ich lese im 2. Vers *κακῶς δὲ* (näml. *πράξας*) *κακός*. — Hiebei nehme ich auf 345 A Rücksicht. Hier folgt auf die W. *τῆς θεραπείας μάθησις* in den Codd. *κακὸς δὲ κακῶς*. Daraus kann man schliessen, dass Pl. auch in 344 E nicht *κακὸς δ' εἰ κακῶς* geschrieben hat, wie die Codd. haben. Ich lese auch 345 A *κακῶς δὲ κακὸς*.

Protag. 345 C. — Durch die Ausscheidung des W. *ἀγαθὸν* nach *εἶναι μὲν ἄνδρα* und durch die Änderung der Interpunction wird alles in Ordnung gebracht. Ich schreibe: *ὅτι εἶναι μὲν ἄνδρα οὐχ οἷόν τε διατελοῦντα ἀγαθόν, γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἷόν τε κτλ.*

Protag. 345 E. — Die hdschr. Überl. *φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινέτην φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* ist natürlich unrichtig. Die Herausgeber billigen die Athetese der W. *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν*, die der Übersetzer Grou (1783) vorgenommen hat. Diese Athetese ist aber durchaus nicht so unzweifelhaft, wie man allgemein glaubt. Ich schlage vielmehr vor *αὐτὸν ἐπαναγκάζειν φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* und tilge *φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινέτην*. Die W. *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* stimmen mit den W. des Simon. *ἐπαίνημι καὶ φιλέω* überein, und auch 346 B steht *ἐπαινεῖν ἀναγκάζεσθαι*, dann *προσαναγκάζοντας ἑαυτοὺς φιλεῖν τοὺς ἑαυτῶν καὶ ἐπαινεῖν*, und weiter *ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι*. Die Interpol. wurde dadurch veranlasst, dass bei *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* das Object nicht ausdrücklich bezeichnet ist. Aber die W. stehen absolut. — Der ganze weitere Context bestätigt die Richtigkeit der W. *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν* und zeugt gegen die W. *φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ ἐπαινέτην*. Sokrates sagt nämlich, es komme oft vor, dass die eigene Mutter oder der Vater oder das Vaterland jemandem eine feindselige Gesinnung beweist. Schlechte Menschen benutzen dies und beklagen sich über die Schlechtigkeit der Eltern oder des Vaterlandes, um so ihr eigenes rücksichtsloses Benehmen gegen die Eltern und das Vaterland zu rechtfertigen, ja sie übertreiben sogar die Schuld der Eltern u. des Vaterlandes. Brave Männer dagegen verbergen dies, und auch wenn sie Grund zum Unwillen gegen die Eltern und das Vaterland infolge erlittenen Unrechtes haben, zeigen sie sich mild und versöhnlich und zwingen sich selbst dazu, ihre Eltern und ihr Vaterland zu lieben und zu loben. Zu diesem ganzen Context stimmt nur *φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν*; denn *γίγνεσθαι φίλον* ist sehr anstössig Sokr. konnte nicht sagen, der brave Mann zwinge sich selbst, dass er erst ein Freund und Lobredner der Eltern und des Vaterlandes werde (*γίγνεσθαι*). Er soll liebend und lobend den Eltern und dem Vater-

lande gegenüber sein, er soll die natürliche Liebe und das natürliche Lob beibehalten. Die Vertheidiger der Cj. Grou's müssten also sagen, dass *γίγνεσθαι* hier = *εἶναι*. Aber warum hätte Pl. diesen hier seltsamen Ausdruck *γίγνεσθαι* gewählt? (S. 43).

Protag. 346 B. — Die W. *ἡγήσατο . . . ἐπαινέσαι* bespreche ich in den »Nachträgen« S. 244 f. Zwei Erklärungen wurden hier aufgestellt. Gewöhnlich erklärt man *ἡγήσατο ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι* »Simon. meinte selbst oft, er müsse den Tyrannen loben.« So Heindorf, Stallbaum, Kroschel, Deuschle, Bochmann u. a. Früher erklärte man solche Stellen durch die Ellipse *δεῖν*. Dieser mechanischen Erkl. trat schon Heindorf entgegen und meinte, *ἡγεῖσθαι, λογίζεσθαι, νομίζειν* u. ähnl. bedeute vielmehr hier »aequum iudicare, opus iudicare«. Richtiger sagt man, der Begriff der Nothwendigkeit werde durch den Context bedingt, wie Plat. Phil. 59 A *εἰ δὲ καὶ περὶ φύσεως ἡγεῖταί τις ζητεῖν*. So erlangte z. B. lat. cogito (ich denke) in Verbindung mit dem Infin. die Bedeutung »ich gedenke« (vgl. böhm. myslím = ich denke, zamýšlím = ich gedenke); und so wurde das Verbum des Denkens zu einem Ausdruck des Willens. — Aber dieser Erkl., die sich an unserer Stelle scheinbar empfiehlt, widerstreitet der Infinitiv des Aoristes. Sauppe sagt, meine ich, mit Recht, dass in diesem Fall der Infin. praes. stehen müsste. Ich glaube nämlich, dass Pl. hier *ἐπαινέσαι* in der aor. Bed des Eintretens der Handlung (böhm. pochváliti, opp. chváliti) nicht setzen wollte und auch nicht konnte. Ich pflichte also jetzt der Ansicht bei, *ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι* sei von der Vergangenheit gesagt = se celebrasse, und ich billige Sauppe's Erkl.: »Also Simon. denkt an das, was er auch schon gethan habe.«

Statt *ὅτι εἰμὶ φιλόψογος* muss man lesen *οὐδ' εἰμὶ φιλόψογος* oder *οὐ γάρ εἰμι φιλοψογ*. Vgl. die W. des Simon. *οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος*, welche Sokr. berücksichtigt. Man kann sich durchaus nicht denken, dass Sokr. in seiner Paraphrase die W. des Simon. *οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος* nicht sollte getreu und genau wiedergegeben haben (S. 43).

Protag. 347 E. — Vind. suppl. 7 bietet *ὃ* nach *διαλεγόμενοι*. Ich kann diese Leseart nicht billigen. Überhaupt wird dieser Cod. von manchen überschätzt. Die richtigen Lesearten dieses Cod. sind nichts Anderes als gute Conjecturen, wie sie auch neueren Kritikern manchmal gelingen. An unserer Stelle würde durch *ὅ* der Gedankenzusammenhang gestört. Sokr. spricht von zwei Arten der Leute. Die einen sind *φαῦλοι καὶ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι* (347 C), die *ὑπὸ ἀπαιδευσίας* (347 C) beim Gastmahl es nicht treffen, sich durch ihre eigenen Reden gegenseitig zu unterhalten und Flötenspielerinnen zu Hilfe nehmen. Wo aber *καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται πεπαιδευμένοι εἰσίν* (vielleicht ist hier die richtige Leseart *συμπόται καὶ πεπαιδευμένοι* nach der 2. Hand von *T* und nach Athenaios), dort gibt es nicht Flötenspielerinnen oder Tänzerinnen; denn diese Männer unterhalten

sich mittelst ihrer eigenen Reden. Und so ist es auch bei diesen Zusammenkünften (*αἱ τοιαίδε συνουσίαι* 347 E). Gibt es bei ihnen Männer, wie wir sind, so brauchen sie nicht eine fremde Stimme und Dichter; die Dichter kann man nicht fragen *οἷόν ἐστιν περὶ ὧν λέγουσιν* (347 E), und von denjenigen, welche Dichter zu Hilfe nehmen, sagen die einen, der Dichter meine dies, die anderen, er meine etwas anderes; über die Sache selbst verstehen sie nicht zu sprechen. Es ist also hier folgender klarer Gegensatz: Die einen unterhalten sich beim Mahle, indem sie darüber sich unterreden, was die Dichter über eine Sache sagen und meinen, wie im vorliegenden Falle Prot. eine Besprechung des Simonideischen Gedichtes vorschlug und dessen, was dieser Dichter über die Tugend, über das Gute usw. sagt. Uns aber ziemt besser, nicht darüber zu sprechen, was sich Simon. über die Tugend dachte; denn den Simon. können wir nicht fragen, was er eigentlich meinte, sondern uns ziemt vielmehr gleich über die Sache selbst, d. i. über die Tugend, zu sprechen. — Der Gegensatz ist zwischen *οἱ μὲν ταῦτά φασιν τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δ' ἕτερα* und *περὶ πράγματος διαλέγεσθαι*; hiemit vgl. *οἷόν τ' ἐστὶν περὶ ὧν λέγουσιν*. — Darnach lese ich *περὶ δὲ πράγματος διαλεγόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἐξελέγξαι* (S. 44).

Protag. 348 A. — Man hält *καταθεμένους — τοὺς λόγους ποιεῖσθαι* für eine Epexegese des W. *μιμεῖσθαι*. Ich habe schon früher (zu 343 D) bemerkt, dass ich 348 A statt *καταθεμένους* lese *κἀποθεμένους*. Dadurch gewinnen wir die passende Verbindung *καί* und das hier sehr angemessene Verbum *ἀποθέσθαι* = die Dichter bei Seite setzen. Vgl. Gorg. 449 B *τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο, ἐσαῦθις ἀποθέσθαι.* Euthyd. 275 A *τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων τὴν ἐπίδειξιν ἡμῖν, ἔφην, εἰσαῦθις ἀπόθεσθον* (S. 45).

Protag. 349 D. — Schanz hat mit Recht *διαφερόντως* getilgt; denn obzwar Sokr. 359 AB die W. des Prot. nicht ganz wörtlich citirt, so citirt er sie doch im wesentlichen genau. Nur unbedeutendere und nebensächliche Abweichungen finden sich, wie z. B. 349 D *ἡ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρον πάντων τούτων*, aber 359 B *τὸ δὲ ἓν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν*; oder 349 D ist die Reihenfolge *ἀδικωτάτους, ἀνοσ., ἀκολ., ἀμαθ.*, aber 359 B *ἀνοσ., ἀδικ., ἀκολ., ἀμαθ.**) Aber undenkbar ist eine so wesentliche Abweichung in einer sehr wichtigen Sache; es ist undenkbar, dass Prot. *ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως* sagte, dass aber Sokr.

*) Auch hierin zeigt sich Platon's Meisterschaft; darin, dass beim Citieren früherer Äusserungen solche geringere Abweichungen vorkommen, zeigt sich gerade eine naturwahre Nachahmung wirklicher Gespräche. Es wäre gar nicht naturwahr, wenn die zweite Person bei der Wiederholung eines von einer anderen Person vorgebrachten Ausspruches diesen Ausspruch ganz genau bis in die kleinsten Details wiederholen würde. Unwillkürlich würde man fragen: »Ja hat sich der Mann gleich beim ersten Anhören alles so wörtlich genau merken können?«

bei der Wiederholung dieses Ausspruches *διαφερόντως* ausliess. Es ist nur die Frage, ob man 349 D *διαφερόντως* auslassen oder 359 B einfügen soll. Die Antwort ist leicht. *Διαφερόντως* 349 D macht Schwierigkeiten, und anderseits lässt sich die Entstehung dieser Interpol. in wahrsch. Weise erklären. Es gehen 349 D die W. *πάνυ πολὺ διαφέρον* voraus, auch 359 A steht *διαφέρειν*. Der Interpol. wollte nach meiner Meinung mit *διαφερόντως* bezeichnen, dass die Tapferkeit sich von den anderen vier Tugenden unterscheidet; er dachte nicht an die Bed. in »hervorragender Weise«, sondern setzte das Wort in der Bed. »in abweichender Weise« (S. 45 f.).

Protag. 350 C. — *BT τότε*, Par. 1811 *τοῦτο*. Das hdschr. *τότε* ist angemessen; aber *τοῦτο* ist nöthig. Darum muss man beides aufnehmen: *εἰ γάρ με τότε τοῦτ' ἤρου* (S. 46).

Protag. 351 A. — Ich ziehe auch hier die Leseart *T καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ θυμοῦ* (*B ἀπὸ θυμοῦ*) vor. A priori ist wahrscheinlicher, dass *ἀπό* in *B* interpolirt ist, als dass es in *T* beseitigt wurde. Übrigens heisst es auch gleich darauf *ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας* (nicht *ἀπὸ εὐτρ.*), und damit stimmt formell *ἀπὸ μανίας τε καὶ θυμοῦ* überein (S. 46).

Protag. 351 C. — Heindorf's Cj. *καθ' ὃ ἡδέα τὰ ἡδέα ἐστίν* ist nicht unabweislich nothwendig; denn zu den W. *καθ' ὃ ἡδέα ἐστίν* muss das Subject ergänzt werden aus den vorausgehenden W., und dies Subject kann nichts anderes sein als *ταῦτα τὰ ἡδέα, ἃ οἱ πολλοὶ κακὰ καλοῦσι* (S. 47).

Protag. 352 A. — Die W. *ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον ἐπίδειξον* sehen wie ein Citat (vielleicht aus einem Dichter) aus; ein Kämpfer verlangt, der Gegner solle den Körper entblössen, damit er *τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον* kennen lerne. — Statt *τοιοῦτόν τι ποθῶ* vermuthe ich *τοιοῦτόν τι ἐπιποθῶ*, wie ich auch Cobet's Cj. *ἐπειπεῖν* statt *εἰπεῖν* billige (S. 47).

Protag. 353 AB. — Obwohl Hirschig's Athetese des W. *ἀνθρώπων* plausibel zu sein scheint, muss ich doch bemerken, dass 352 D Sokr. sagt *οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοί τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται.* Da nun die W. des Prot. eine offenbare Hinweisung auf jene Äusserung des Sokr. sind, so kann ich der Tilgung des *ἀνθρώπων* nicht zustimmen; aber um eine vollständige Übereinstimmung zu erzielen, schlage ich vor *τὴν τῶν πολλῶν δόξαν τῶν ἀνθρώπων*. — Wenn die Überl. *εἶναί τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν* richtig ist, müsste *τι* die prägnante Bed. haben = etwas wichtiges. Man müsste da schreiben *εἶναι τὶ ἡμῖν*. Ich glaube aber, dass zu lesen ist *εἶναί τοι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν* =

dass dies uns beiträgt (behilflich ist) zur Erforschung der Tapferkeit (S. 47 f.).

Protag. 353 B. — Ich halte die Überl. für corrupt. Vielleicht ist zu lesen *εἰ δὲ μὴ βούλει κοῦ σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν* (S. 48).

Protag. 353 D. — S. 48 erwähne und bespreche ich die verschiedenen Emendationsvorschläge. Ich schlage vor *εἰ ὁτιοῦν παθόντα χαίρειν ποιοῖ καὶ ὁπηοῦν.* Die Cj. *παθόντα* halte ich für nothwendig. Dies Particip bezeichnet die Hauptsache, wie unzähligemal im Griech. gerade durch das Particip die wichtigste Sache bezeichnet wird. Aber *εἰ* vor *ὁτιοῦν* (was ich statt *ὅτι* vorschlage), ist ein nothwendiger Zusatz (S. 48).

Protag. 354 B. — Heindorf meinte, *ἄλλων* sei zu tilgen oder in *ἄλλαι* zu ändern. Aber schon Ast hat (S. 196) die Überl. gut vertheidigt. In den Nachträgen (S. 245 f.) bemerke ich, dass Ast für *ἀρχή* mit dem Gen. anführt Gorg. 514 A. Andere Beispiele sind Rep. I, 341 D, Politik. 275 A, Kritias 114 A. — Für Ast's Erklärung »*ἄλλων* d. i. *πόλεων*« scheint der Umstand zu sprechen, dass auf diese Weise ein nachdrücklicher Gegensatz entsteht »nicht nur der heimatlichen Städte Rettung, sondern auch Herrschaft über andere Städte.« Aber bei abermaliger Erwägung pflichte ich doch lieber der Erklärung bei, dass *ἄλλων* Masculinum ist, wie jetzt auch Adam erklärt »dominions over others«. Adam führt passend an Gorg. 452 D *τοῦ ἄλλων ἄρχειν.*

Protag. 355 AB. — Statt des hdschr. *λέγετε* cj. Heindorf *λέγητε*, Hirschig tilgte *λέγετε*. Ich cj. *καὶ αὖθις ἂν* (= *ἐάν*) *λέγητε*. Diese W. = den früheren *ὅταν λέγητε* (S 49).

Protag. 355 D. — Kroschel erklärt *ἐν ὑμῖν* »si penes vos iudicium sit,« was nicht richtig ist. Die W. bedeuten nur »nach eurem Urtheil.« — Auch der blosse Dativ findet sich in diesem Sinne, wie Soph. Oid. Kol. 1446. Neben *ἐν* erscheint auch *παρά*, wie Soph. Trach. 589. Vgl. Tac. hist. I, 29 apud bonos. Deutlicher ist das Moment des Urtheils bezeichnet Her. III, 160 *παρὰ Δαρείῳ κριτῇ* (S. 49).

Protag. 355 E—356 A. — Das hdschr. *ἀναξία* muss zerlegt werden in *ἂν ἀξία* und statt *ἐστὶν* ist *εἴη* zu lesen. Ich cj. *καὶ τίς ἄλλη ἂν ἀξία ἡδονῇ πρὸς λύπην εἴη*; (S. 50).

Protag. 357 B. — Ich glaube, dass hier *τοσοῦτον* nach der Regel von der vorausgehenden Erörterung zu verstehen ist, worauf auch der Aorist *ἥρεσθε* hinweist, dann das Imperfect *ἔφατε*, *ὡμολογοῦμεν*. Aber bei dieser Erkl. muss man wohl schreiben *ἔμ' ἔδει* statt *ἐμὲ δεῖ*. (S. 50.)

Protag. 357 E. — Die Erklärer nahmen ein Zeugma an; zu *οὔτε αὐτοί* sei zu ergänzen *προσέρχεσθε*. Aber selbst Kroschel gestand »quae ratio paullo durior.« Madvigs Cj. *αὐτοὶ ἴτε* entspricht zwar dem Sinne, ist aber doch nicht genug wahrscheinlich. Ich cj. *οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοὺς οὔτε τοὺς ὑμ. παῖδας . . . πέμπετε*. In den »Nachträgen« (S. 246 f.) bespreche ich genauer diesen Sprachgebrauch *ἑαυτούς* = *ὑμᾶς αὐτούς*. Ich gehe hiebei von unzweifelhaften Beispielen aus. Diese Beispiele sind bei Aischylos Ch. 221, 1014, Sept. 194, Fragm. 129, Agam. 1142, 1297, 1544, Ch. 111. Also bei Aischylos 8 Beispiele (von 26). — Bei Sophokles Oid. Tyr. 138, Oid. Kol. 857, 930, 966, 1356, El. 285, Ai. 1132, Trach. 451. Also 8 Beispiele (unter 50). Vgl. meine »Badání v oboru skladby jazykův indoevr., d. i. Untersuchungen auf dem Gebiete der Syntax der indoeur. Sprachen S. 31.«

Auch in der Prosa finden sich Beispiele. Aber freilich finden sich hier Varianten. Doch bei allem Schwanken bleiben auch in der Prosa unzweifelhafte Belege. Ich führe »Badání« S. 32 aus Herodot 2 Stellen an, V, 92, 1 und V, 20, ferner Thuk. I, 82, wo man *τὰ αὑτῶν* = *τὰ ἡμῶν αὐτῶν* schreiben muss Kühner Ausf. Gramm.[2] § 455, 7 b fü rt 8 Beispiele aus Xenophon an, 3 aus Platon (Phaid. 78 B, 91 C, Lach. 200 B), dann pseudopl. Alk. II, 140 D, dann aus attischen Rednern 10 Beispiele. Ich citiere in den »Nachträgen« S. 247 Brugmann's richtiges Urtheil (Ein Problem, S. 40). — Diese Erscheinung würde von den classischen Philologen vorurtheilsfreier beurtheilt werden, wenn man bedenken würde, dass in den slavischen Sprachen diese Constr. regelmässig ist. So ist Agam. 1297 im Böhm. »jestliže znáš svůj osud«, Her. V, 92, 1 zavedte tento způsob u sebe.

Protag. 358 B. — Ich cj. *ἆρ' οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι; τὸ γὰρ καλὸν ἔργον ἀγαθόν τε καὶ ὠφέλιμον* (S. 51).

Protag 358 BC. — Nach Anführung der verschiedenen Cj. bemerke ich, dass statt *καὶ δυνατά* zu lesen ist *εἰ δύναται*, oder dass *καὶ δυνατά* (wie man freilich statt des handschr. *καὶ δύναται* schreiben müsste) erst nach *ἐξὸν τα βελτίω* zu setzen ist (S. 51).

Protag. 358 C. — Ich tilge *περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων*; denn *ἀμαθία* ist überhaupt *ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι*, und es ist durchaus nicht der Zusatz *περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων* nothwendig (S. 51).

Protag. 358 CD. — Die Constr. ist durch ihre Brachylogie bemerkenswerth. Diese Brachylogie wird dadurch gemildert, dass *ἐπί τι ἰέναι* = *αἱρεῖσθαί τι, ἐπιθυμεῖν τινος*. Und die Constr. *ἃ οἴεται κακὰ εἶναι αἱρεῖσθαι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν* oder *τούτων, ἃ οἴεται κακὰ εἶναι, ἐπιθυμεῖν ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν* würde nicht sonderbar erscheinen (S. 52).

Protag 358 D. — Ganz falsch ist Cobet's Cj. (Mnemos.[2] VIII, 392) *ταὐτὸ* statt *τοῦτο*. *Τοῦτο* bezieht sich auf *προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ*. Prot. u. Hipp. meinten, *προσδοκία κακοῦ* könne entweder *δέος* oder *φόβος* heissen. Aber Prodikos widersprach dem u. sagte, *τοῦτο* d. i. *προσδοκία κακοῦ* sei *δέος*, nicht aber *φόβος* (S. 52).

Protag. 360 D. — Unpassend ist *σύ*, weil gar kein Grund ist, das Subject nachdrücklich hervorzuheben. Der Gegensatz, den Pl. hier beabsichtigte (zustimmen opp. widersprechen) wi d durch die nachdrückliche Hervorhebung des Subj. *σύ* in unzweckmässiger Weise geschwächt. Entweder ist *σύ* zu tilgen (in welchem Falle *φῄς* die prägnante Bedeutung aio, beipflichten hätte), oder es ist *σύμφῃς* zu schreiben. Diese zweite Leseart, bei welcher der Gegensatz *σύμφῃς* und *ἀπόφῃς* nachdrücklich bezeichnet wird, halte ich für richtig. Ähnlich ist Symp. 204 D statt *ὡς σὺ φῄς* zu schreiben *ὡς σύμφῃς*, was Usener vorgeschlagen hat (S. 52—53).

Symposion 172 B. — Baiter und Badham tilgten *τῶν τότε — παραγενομένων*. Gut bemerkte dagegen Rettig: »Convivii tamen significatione aegre careas.« Ohne diesen Zusatz könnte jene *ξυνουσία* irgend eine beliebige Zussammenkunft ohne Gastmahl sein. Ich glaube, dass auch die folgenden W. *σὺ αὐτὸς παρεγένου τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ* die Echtheit der W. *τῶν τότε ἐν τῷ συνδείπνῳ παραγ.* bestätigt. Ohne diese W. würde man nur *τῇ συνουσίᾳ* erwarten oder *τῇ συνουσίᾳ ἐκείνῃ*. Pl. schrieb *τῇ συνουσίᾳ ταύτῃ*, weil jene *συνουσία* wenigstens einigermassen schon bezeichnet war durch die W. *τῶν τότε ἐν τῷ συν. παρ.* (S. 53).

Symp. 172 C. — Stallbaum macht auf den Infinitiv *διηγεῖσθαι* aufmerksam, der im Sinne des Imperfects von der Vergangenheit steht. Vgl. 175 A *ἀπονίζειν*, 175 C *δειπνεῖν, οὐκ εἰσιέναι*, 176 A *τρέπεσθαι, κατάρχειν*. Diese Anwendung des Inf. praes. von der Vergangenheit ist freilich nur möglich, wenn aus dem Context hervorgeht, dass die Handlung der Vergangenheit angehört. — Vergleicht man das Latein, so zeigt sich ein wichtiger Unterschied. Im Lat. kann man niemals sagen »videtur tibi nihil accuratum narrare,« sondern nur »narrasse«. Die Griechen hielten es also in diesen Fällen für wichtiger, nicht die Zeitsphäre (Vergangenheit) zu bezeichnen, sondern die Qualität der Handlung (Dauer), und überliessen es den Lesern, aus dem Context zu entnehmen, welcher Zeitsphäre die Handlung angehört. Die lat. Sprache dagegen hielt es für nöthig, die Zeitsphäre zu bezeichnen, und sie nahm keine Rücksicht auf die Qualität der Handlung, ob dieselbe dauernd ist oder nicht. Narrasse kann, wenn wir d n selbständigen Satz anwenden, entweder narrabat (*διηγεῖτο*) oder narravit (*διηγήσατο*) sein. Es zeigt sich also auch hier, wie sonst oft, bei der Vergleichung der beiden classischen Sprachen, dass das Griech. die Bezeichnung der feineren Nuancen der Handlung,

besonders der Qualität der Handlung, liebte, wodurch diese Sprache eine grosse Anmuth und Plastik gewann. Die slavischen Sprachen gleichen hierin dem Griechischen, ja das Slavische ist in diesem Streben, die Qualität der Handlung zu unterscheiden, noch viel weiter gegangen.

Die Constr. *ὥστε καὶ ἐμέ παραγενέσθαι* bedeutet hier, wie aus dem Context hervorgeht, »so dass auch ich zugegen gewesen wäre« oder noch genauer »so dass auch ich hätte zugegen sein können.« Die W. bedeuten also nicht »so dass auch ich zugegen war,« was sie eig. an und für sich bedeuten würden. Auch hier entscheidet der Context. Man kann nämlich nicht sagen, Glaukon habe gedacht, dass Apollodoros bei jener Unterhaltung anwesend war. Glaukon wusste eben nichts davon, ob es so oder anders war, und darum fragte er den Apoll. *σὺ αὐτὸς παρεγένου τ. σ. τ. ἢ οὔ;*

Der temporale Gen. *πολλῶν ἐτῶν* bezeichnet hier nicht die Zeit, in welcher etwas geschah, sondern den Zeitraum, durch welchen etwas dauert. Es steht also auf die Frage »wie lange? durch wie lange Zeit?«, nicht auf die Frage »wann?«

In den »Nachträgen« ist S. 247—251 diese Constr. ausführlich besprochen. Ich hebe hier nur einiges kurz hervor. Der Unterschied zwischen *θέρους* im Sommer, *τῆς αὐτῆς ἡμέρας* an demselben Tage (auf die Frage: wann?) und Xen. Anab. I, 7, 18 *βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν* zehn Tage hindurch (auf die Frage: wie lange?) trat zwar in der Sprache thatsächlich ein, aber er ist nicht wesentlich, sondern es hängt bloss vom Context, und bes. vom Verbum ab, welche Bed. der Gen. hat. Geht aus dem Context hervor, dass eine Handlung die ganze Zeit einnimmt und ausfüllt, welche das im Gen. stehende Subst. bezeichnet, so wird der Gen. in der Bed. gefühlt »wie lange etwas dauert«. Also auch hier, wie sonst sehr oft, wird das, was eig. im ganzen Context enthalten ist, auf diesen Casus übertragen. Das Verbum bezeichnet in diesem Falle eine dauernde oder wiederholte Handlung, die den ganzen Zeitraum ausfüllt. Man vergleiche *ὁ φίλος ἀπέθανε θέρους* und Hom. *η* 118 *τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει χείματος οὐδὲ θέρους.* Im ersten Satz wird gesagt, dass das Ableben des Freundes in den Sommer fiel, also graphisch $\overset{a}{\bullet}\!\!-\!\!-\!\!-\overset{c}{\bullet}\!\!-\!\!-\!\!-\overset{b}{\bullet}$ (Punkt *c*), im zweiten Satz, dass der Zustand *οὐκ ἀπόλλυται* durch die ganze Zeit $\overset{a}{\bullet}\!\!-\!\!-\!\!-\!\!-\!\!-\!\!-\!\!-\overset{b}{\bullet}$ (die ganze Sommerszeit) dauert. In beiden Fällen kommt dasselbe *θέρους* vor; und dies *θέρους* bedeutet eigentlich nichts anderes als die Zeit, in welcher etwas geschieht. Ob die Thätigkeit bloss in diesen Zeitraum wie ein Zeitpunct fällt oder ob sie die ganze Zeit einnimmt, darüber entscheidet der Context.

Die Erklärer u. Grammatiker scheiden die Beispiele nicht immer gehörig. So führt z. B. Kühner Ausf. Gramm.[2] II, 323 f. unter den Beispielen auf die Frage wann? an Hom. *η* 118, wo aber, wie ich zeigte, *χείματος* und *θέρους* den ganzen Zeitraum bezeichnet. Ebenso Her. IV, 48;

Her. VI, 12 τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτῷ = künftighin. Überhaupt gehören alle Beispiele mit τοῦ λοιποῦ in die Kategorie der Beispiele auf die Fr. »durch wie lange Zeit?« und nicht auf die Fr. »wann?« — In der 2. Kateg. von Beispielen hat Kühner unrichtig Hom. Λ 691 τῶν προτέρων ἐτέων angeführt, was vielmehr auf die Fr. »wann?« steht. — Ich führe sodann S. 248—249 Beispiele aus dem Slavischen an (třetího roku, včera, dann dialekt. dneska, hnedka usw.) und aus dem Deutschen (nicht bloss mit Delbrück got. nahts, dagis, sondern auch: Morgens, Abends, Mittags, Sonnabends, dann derzeit, dieser Tage).

Der tempor. Gen. lehnt sich an den localen an. Die tempor. Constr. »wann?« ist identisch mit dem localen Gen. des Ortes, wo etwas ist. Vgl. Hom. Ρ 372 νέφος δ' οὐ φαίνετο πάσης γαίης οὐδ' ὀρέων, φ 108 f. οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ κατ' Ἀχαιΐδα γαῖαν, οὔτε Πύλου ἱερῆς οὔτ' Ἄργεος οὔτε Μυκήνης, γ 251, α 23. usw. Von diesem loc. Gen. habe ich schon vor 30 Jahren in den Vorlesungen behauptet, dass er mit dem poss. Gen. zusammenhängt. Ein solcher Ausdruck wie Od. φ 108 οἵη νῦν οὐκ ἔστι γυνὴ . . . οὔτε Πύλου ἱερῆς bedeutete, ich will nicht behaupten ursprünglich, aber früher: »welch ein Weib weder Pylos hat noch Argos« usw. Eine solche Anschauung war bei den Alten geläufig; vgl. z. B. Soph. Phil. 1147 θηρῶν οἷς ὅδ' ἔχει χῶρος, oder Hor. Carm. I, 28, 9 habentque Tartara Panthoiden. Diese Auffassung vom Zusammenhang des loc. und poss. Gen. wird unterstützt bes. durch Hom. α 24 Αἰθίοπας . . . οἳ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἳ δ' ἀνιόντος, weil hier der Gen. der Person steht, also die Annahme eines poss. Gen. nahe liegt »die einen sind des untergehenden Hyperion, die anderen des aufgehenden« = die einen gehören dem untergehenden Hyp. an, die anderen dem aufgehenden.

Bemerkenswerth ist, dass bei dem loc. Gen. auch zwei Fälle zu unterscheiden sind, wie beim temp. *a)* In den oben angeführten Beisp. u. vielen anderen wird der Ort, wo etwas ist, bezeichnet. In diesen Beispielen bezeichnet das Verbum ein ruhiges Verweilen. *b)* Bei den Verben der Bewegung wurde der Gen. in dem Sinne gefühlt, dass jemand einen Raum durchschreitet; θέειν πεδίοιο běžeti rovinou (im Böhm. der Instrumental) = durch die Ebene laufen; vgl. Hom. Β 801, Ε 597, Β 785, Ω 264, Eur. Iph. Taur. 1175. Hieher gehört auch das prosaische τοῦ πρόσω ἰέναι. Vgl. Kühner II, S. 323.

Den Gen. in θέειν πεδίοιο hielt ich früher für den partitiven; und allerdings spricht manches dafür. Es würde πρήσσειν ὁδοῖο, θέειν πεδίοιο gleich sein den älteren böhm. Constructionen »urážeti cesty, ucházeti roviny.« Auch könnte man anführen, dass auf einer ähnlichen Anschauung die lat. Ausdrücke carpere iter, carpere prata fuga (Verg. Georg. III, 142), carpere mare (Ovid. Met. XI, 752), carpere aëra alis (Ovid. Met. IV, 616) beruhen. Carpere prata fuga = beim Fliehen durch die Au ein Stück der Au nach dem anderen wegnehmen, wie man ein

Blatt nach dem anderen abreisst. — Auch legere findet sich in ähnl. Bedeutung. Dies Verbum bedeutet nicht nur »sammeln«, sondern auch »auslesen«. Interessant ist Ovid. Met. V, 579 nec me studiosius altera saltus legit, Met. III, 17 legere vestigia alicuius. — Jetzt halte ich es aber für besser, in beiden Kategorien eine vollkommene Gleichheit des temporalen und localen Gen. anzunehmen. Freilich bemerke ich, dass der part. Gen. mit dem possessiven zusammenhängt; das Ganze ist, wie schon oben (S. 301) gesagt wurde, der Inhaber der Theile (Nachträge S. 247—251).

Symp. 173 A. — Soll man nach *B* lesen *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ*, oder nach *T* *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ᾗ*? Früher las man allgemein *ἢ ᾗ*, einige neuere Herausgeber lesen aber *ᾗ*. Ich glaube, dass Schanz auch hier das richtige getroffen hat, indem er die in *T* von zweiter Hand herrührende Leseart *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* aufnahm. Auch die falsche Leseart *T* (nämlich *ἢ ᾗ*) spricht eher für *ἢ* als *ᾗ*. — Die Leseart *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* kann nach meiner Ansicht nicht dasselbe bedeuten wie *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν*. Hug behauptet dies zwar und sagt, man müsse *ᾗ* erklären, dass *ταύτης* oder *ἧ* ausgelassen sei »am Tage nach demjenigen, an welchem.« Er führt Antiph. VI, 37 an, wo die beste Überl. *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ ὁ παῖς ἐθάπτετο* ist. Aber auch hier muss man lesen *ἢ ᾗ* oder vielmehr *ἧ*. In derlei Fällen hat die Überl. für uns keine zwingende Kraft. Ich behaupte, dass bei Antiphon *τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ ὁ παῖς ἐθάπτετο* nichts anderes bedeuten könnte als »an dem folgenden Tage, an welchem.« Niemand kann das Gegentheil beweisen. Die blosse Behauptung ist kein Beweis. Ebenso ist an den anderen Stellen, die Hug anführt, *ᾗ* eine unrichtige Leseart. — Man kann also an unserer Stelle nur lesen *ἢ ᾗ* oder *ἧ*. Ich halte Schanz's Leseart für richtig. Die W. *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* lassen die leichte und natürliche Erkl. *τῇ ὑστεραίᾳ ἢ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ τὰ ἐπινίκια ἔθυεν* oder *τῇ ὑστ. ταύτης τῆς ἡμέρας, ᾗ τὰ ἐπ. ἔθ.* zu. Dass aber *ἧ* leicht in *ᾗ* übergehen konnte, ist klar (Nachtr. S. 251).

Symp. 173 C. — Stephanus *ταὐτὰ χρὴ ποιεῖν*. Dies ist unmöglich. Die Überl. *ταῦτα χρὴ ποιεῖν* kann man nur so vertheidigen, dass *εἰ δεῖ καὶ ὑμῖν διηγ.* dem Sinne nach bedeutet »wenn ihr verlanget, dass ich euch erzählen soll.« Ich habe auf diese Weise Soph. El. 605 f. vertheidigt (Sitzungsberichte der kais. Akad. d. Wiss. 1864, Band XLV, S. 429). Ich sagte damals, dass Wunder's Cj. *χρῇς*, welche gegenüber der Überl. *χρή* vielfach Anklang gefunden hat, zwar auf den ersten Blick bestechend, aber doch willkürlich und unnöthig sei. Die Ausdrücke *εἰ χρή* und *εἰ δεῖ* werden oft in dem Sinne »wenn es denn sein muss« gebraucht, womit angedeutet wird, dass wir einen fremden Willen für eine entscheidende Norm unseres Handelns betrachten und dass wir uns diesem fremden Willen wie einer Nothwendigkeit fügen. Ich führte damals an Plat. Parm. 126 C *ἀλλ' εἰ δεῖ*

(wo Heindorf's Cj. *εἰ δοκεῖ* mit Unrecht bei vielen Kritikern Anklang gefunden hat). Plat. Phaidr. 234 E *εἰ γὰρ δεῖ*, Soph. Trach. 749 *εἰ χρὴ μαθεῖν σε*, 1155 *εἴ τι χρή*, Aias 1373, Ant. 887 f.

Aber freilich ist die Überl. an unserer Stelle auffallend. Platon konnte sagen *εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑμῖν διηγήσασθαι* (= *εἰ οὖν βούλεσθε ἐμὲ καὶ ὑμῖν διηγ.*), *ποιήσω ταῦτα* Aber dass die Protasis dem Sinne nach ganz gleich sein sollte, ist unmöglich. Die Überl. kann man ad absurdum führen, wenn man entweder in der Protasis *χρή* statt *δεῖ* setzt, oder in der Apodosis *δεῖ* statt *χρή*. Und dies ist doch gestattet, da *δεῖ* und *χρή* Synonyma sind. Wenn nun aber in den Codd. wäre *εἰ οὖν χρὴ καὶ ὑμῖν διηγ., ταῦτα χρὴ ποιεῖν* oder *εἰ οὖν δεῖ καὶ ὑ. διηγ., ταῦτα δεῖ ποιεῖν*, würde man dies gewiss allgemein für unerträglich halten. Ich wundere mich also nicht, dass Hirschig *εἰ οὖν δοκεῖ* vorschlug. Aber wahrscheinlicher ist vielleicht mein Vorschlag *εἰ οὖν δεῖσθε καὶ ὑμῖν διηγ., ταῦτα χρὴ ποιεῖν.* Eigentlich sollte freilich sein *εἰ οὖν μου δεῖσθε καὶ ὑμῖν ἐμὲ διηγ.*, aber die Zusätze *μου* und *ἐμέ* sind nicht absolut nothwendig. (S. 55 des böhm. Textes und S. 251 f. der Nachträge.)

Symp. 173 D. — Ich halte das handschriftliche *μαλακός* für unzweifelhaft richtig gegenüber der Leseart *μανικός*, die als Conjectur in einigen Handschriften vorkommt. Ich bin überzeugt, dass jeder Kritiker nach Würdigung meiner Gründe mir beipflichten wird. Da ich aber diese meine Begründung auch in der lateinisch geschriebenen Abhandlung in der von mir redigierten Zeitschrift »České Museum filologické« III, S. 446 bis 459 dargelegt habe, so brauche ich in diesem Auszuge dies nicht zu wiederholen. Ich hoffe aber, dass jeder Kritiker meine Gründe für zwingend halten wird (S. 55—58).

Symp. 174 AB. — Alle Herausgeber lesen mit Recht nach Stephanus *τὸ ἐθέλειν ἂν ἰέναι* gegenüber der Überl. *τὸ ἐθέλειν ἀνιέναι*. Direct würde es heissen: *ἐθέλοις ἂν ἰέναι*; Allerdings erscheint der Ausdruck *πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐθέλειν ἂν ἰέναι* weitläufig, weil *ἀλλὰ σὺ ἐθέλοις ἂν ἰέναι* oder *πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἰέναι* genügen würde. Darum tilgte Cobet *ἐθέλειν ἄν*. Aber da die W. *πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἰέναι* so klar sind, wem konnte es einfallen, *ἐθέλειν ἄν* einzufügen? Wir müssen vielmehr zugeben, dass Sokr. hier in umständlicher und gewissermassen ceremoniellen Weise (und dies hat ein humoristisches Gepräge) den Aristodemos einlud, am Mahle theilzunehmen. Eine wenigstens durch ihre Umständlichkeit ähnliche Stelle ist Symp. 176 B *πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἐρρῶσθαι πίνειν Ἀγάθων*. Auch hier tilgte Cobet *ἐρρῶσθαι* und schlug vor *πῶς ἔχει πρὸς τὸ πίνειν Ἀγ.*; Aber 176 B ist *ἐρρῶσθαι* geschützt durch Ag. Antwort *οὐδ' αὐτὸς ἔρρωμαι* S. 52.

Symp. 174 E. — Die richtige Leseart ist, wie es scheint, *παιδά τινα τῶν ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα*. Es ist darnach hier eine ähnl. Constr. wie Thuk.

III, 22 *ἥσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες*. Hug wendete dagegen ein: »Dagegen würde *οἱ ἔνδοθεν* od. *ἔνδον παῖδες* einen Gegensatz voraussetzen, den ich nicht verstehe.« Hug dachte dabei eben nicht an solche Stellen wie Thuk. III, 22. Es ist nicht wahr, dass *παῖδά τινα τῶν ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα* einen Gegensatz voraussetzt, den man nicht versteht. Diese brachyl. Constr. bedeutet *παῖδά τινα τῶν ἔνδον ὄντων ἔνδοθεν ἀπαντήσαντα*, wie Thuk. III, 22 zu erklären ist *ἥσθοντο οἱ ἐν τοῖς πύργοις φύλακες ὄντες ἐκ τῶν πύργων* (S. 59 und Nachtr. S. 252).

Symp. 175 A. — Es ist merkwürdig, dass in der Überl. alle drei Personen vorkommen. Die beste Überl. ist *καὶ οὗ καλοῦντος*; in manchen Codd. ist *καὶ σοῦ καλοῦντος* und auch *κἀμοῦ καλοῦντος*. Für *κἀμοῦ* scheint *οὗτος* und *ἕστηκε* zu sprechen. Aber die Entstehung der besten Überl. wäre dann unbegreiflich. Auch die unmögliche Leseart *καὶ σοῦ καλοῦντος* spricht für *καὶ οὗ καλ.* Man muss *καὶ οὗ καλοῦντος* beibehalten und *οὗτος* sowie *ἕστηκε*, *ἐθέλει* für Reste der directen Rede halten, die sich auch in der indirecten Erzählung erhalten haben (S. 60).

Symp. 175 B. — Diese sehr schwierige Stelle behandle ich in den Nachträgen S. 253 f. Ich bespreche die verschiedenen Lesearten und Cj. und schlage sodann vor: *πάντως παρατίθετε, ὅ τι ἂν βούλοισθε* (näml. *παρατιθέναι*), *ἐπειδάν τις ὑμῖν μὴ ἐφεστήκῃ* = leget uns vor, was ihr würdet vorlegen wollen in dem Falle, wenn euch niemand vorstünde. Die W. *ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα* fasse ich ganz anders auf, als sie bisher verstanden werden. Diese W. »was ich bisher niemals gethan habe« bedeuten »bisher habe ich es niemals gethan, dass ihr ohne Aufseher wäret; heute aber mache ich eine Ausnahme und stelle es euch vollkommen anheim, uns nach eurem Belieben zu bewirthen«. Die Erklärer meinen, Pl. habe Agathon's grosse Liberalität damit bezeichnen wollen, dass Ag. immer den Sclaven die volle Freiheit bei der Bewirthung liess und dass kein *ταμίας* die Aufsicht hatte. Ist denn aber dies glaublich? Ich meine, dass im Gegentheil Ag. seinen Gästen immer die bestmögliche Bewirthung sichern wollte und dass also ein *ταμίας* immer alles leitete. Ich ergänze also zu den W. *ὃ ἐγὼ οὐδεπώποτε ἐποίησα* »dass ihr nämlich keinen Aufseher hättet«, während man bisher ergänzt »dass ihr einen Aufseher hättet«. Für meine Auffassung führe ich an, dass Ag. offenbar von einem Ausnahmsfall spricht. Ag. sagt *νῦν οὖν νομίζοντες καὶ ἐμὲ ὑφ' ὑμῶν κεκλῆσθαι ἐπὶ δεῖπνον κτλ.* In diesem, aber auch nur in diesem Falle erklärt Ag., dass die Diener Wirthe sind und Ag. ihr Gast. Wenn aber Ag. Gast seiner Diener ist, so verzichtet er auf sein Recht, den Dienern einen Aufseher zu geben.

Symp. 175 D. — Die W. *ἁπτόμενός σου* fehlen im Bodl. Aber aus der Antwort des Sokr. *ἐὰν ἁπτώμεθα ἀλλήλων* ergibt sich, dass auch Ag.

etwas gesagt hat, worauf sich diese W. des Sokr. beziehen. Ich glaube also, dass die Überl. in ***T*** (u. in anderen Codd.) auch hier den Vorzug vor ***B*** verdient. — Auch der Verfasser des Theages las in Platon's Symposion aller Wahrscheinlichkeit nach *ἁπτόμενός σου*, wie die Nachahmung Theag. 130 E *ἐχόμενός σου καὶ ἁπτόμενος* beweist. Der Dialog Theages ist in der 5. Tetralogie des Thrasyllos. Es existierte also dieser Dialog zur Zeit des Thrasyllos und des Kaisers Tiberius; wahrscheinlich ist dieser Dialog noch ziemlich älter. Thrasyllos stellte seine Tetralogien nicht auf Grund selbständiger Forschung auf, sondern dieser Compilator benützte hiebei die Arbeiten alexandrinischer Philologen. Im Katalog der alex. Bibliothek war Theages unter die plat. Dialoge eingereiht. Die Autorität des Thrasyllos also, d. i. eigentlich die Autorität der alex. Philologen ist viel wichtiger für die Texteskritik, als die Autorität des Cod. ***B***, der im J. 895 geschrieben ist (S. 60 f.).

Symp. 175 E. — Usener tilgte *μέ*. Ich glaube, dass der Context *οἶμαι γὰρ ἐμὲ παρὰ σοῦ κτλ.* verlangt (S. 61).

Symp. 176 A. — Ast cj. *κατὰ τὰ νομιζόμενα* statt *καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα*. Rettig bemerkte dagegen mit Recht: »Quid tamen h. l. sibi vult *ᾄδειν τὸν θεὸν κατὰ τὰ νομιζόμενα*?' Ich schlage vor *σπουδάς τε σφᾶς ποιήσασθαι καὶ τἆλλα τὰ νομιζόμενα καὶ ἅσαντας τὸν θεὸν τρέπεσθαι πρὸς τὸν πότον*. Durch diese Umstellung ist, wie ich glaube, alles in Ordnung gebracht. Die Corruptel entstand dadurch, dass beide Wortreihen, nämlich *καὶ τἆλλα τὰ νομ.* und *καὶ ἅσαντας τ. θ.* mit *καί* beginnen. Der Abschreiber sollte nach *ποιήσασθαι* schreiben *καὶ τἆλλα τὰ νομ.*, aber sein Auge irrte ab auf *καὶ ἅσαντας τ. θ.*, und er schrieb dann die W. *καὶ τἆλλα τὰ νομ.* erst nachträglich (S. 62).

Symp. 176 B. — Man erwartet *τὸ παντὶ τρόπῳ δεῖν παρασκευάζεσθαι*. Ich cj. darum *τὸ παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον* (oder *παρασκευαστέα*) *ῥᾳστώνην τινά*. Was *παρασκευαστέον* (*παρασκευαστέα*) ohne *εἶναι* betrifft, vgl. Gorg. 492 D *τὰς μὲν ἐπιθυμίας φὴς οὐ κολαστέον* (S. 62).

Symp. 176 D. — Die beste Überl. *νῦν δ' αὖ εὖ βούλωνται καὶ οἱ λοιποί* ist sinnlos; darum ist in einigen Codd. die Cj. *νῦν δ' αὖ βούλονται καὶ οἱ λοιποί*. Ich billige dies aus den S. 63 angegebenen Gründen nicht. — Gewöhnlich liest man jetzt *νῦν δ', ἂν εὖ βουλεύωνται, καὶ οἱ λοιποί*. Den Weg zu dieser Cj. zeigte zuerst Bast (Krit. Vers. 13). Aber ich wende ein, dass dies nicht gut dazu stimmt, was schon früher sichergestellt wurde. *Ἂν εὖ βουλεύωνται* ist hypothetisch, und es wird also hiebei die Möglichkeit zugelassen, dass die übrigen oder manche von den übrigen nicht gut berathen sein werden. Und dies ist seltsam und unrichtig! Phaidros weiss nämlich schon, dass alle damit einverstanden sind, man solle heute mässig trinken. Dies hatte Pausanias beantragt und gesagt,

ihm sei nach dem gestrigen Trinken nicht recht wohl; er fügte dann hinzu *οἶμαι δὲ καὶ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς* (176 A). Aristophanes stimmte zu, und ebenso Agathon. Sodann sagte Eryximachos: »Das kommt uns sehr gelegen, mir, dem Aristodemos, Phaidros und diesen da *(καὶ τοῖσδε)*, wenn ihr, die stärksten Trinker, heute Mass halten wollet.« Eryximachos constatiert dann das Factum »*ἐπειδὴ οὖν μοι δοκεῖ οὐδεὶς τῶν παρόντων προθύμως ἔχειν πρὸς τὸ πολὺν πίνειν οἶνον.*« Wie konnte also Phaidros, der alles dies gehört hat, jetzt sagen *νῦν δ', ἂν εὖ βουλεύωνται, καὶ οἱ λοιποί?* Phaidros musste vielmehr das Factum constatieren, dass alle *εὖ βουλεύονται.* — Auch die übrigen Cj. billige ich nicht. — Eines halte ich für sicher dass nämlich allerdings *βουλεύεσθαι* hier stand. Genügen würde *νῦν δ' αὖ εὖ βουλεύονται καὶ οἱ λοιποί,* aber noch wahrscheinlicher ist *νῦν δ' αὖ εὖ βουλευόμενοι καὶ οἱ λοιποί,* nämlich *σοι πείθονται.* Der Zusatz *εὖ βουλευόμενοι* bezeichnet nachdrücklich den Gedanken »und darin sind sie wohlberathen« (S. 63 f.).

Symp. 177 AB. — Phaidros behauptet, es habe bisher kein Dichter ein Loblied *(ἐγκώμιον)* auf Eros verfasst. Und 177 C ist eine ähnliche Behauptung: *τὸ οὖν . . . Ἔρωτα μηδένα πω ἀνθρώπων τετολμηκέναι εἰς ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἀξίως ὑμνῆσαι! ἀλλ' οὕτως ἠμέληται τοσοῦτος θεός!* — Ich bespreche diese auffallende Behauptung des Ph. in den »Nachträgen« S. 254 ff. Wer sich an das schöne Chorlied in Soph. Ant. 781 ff. *Ἔρως ἀνίκατε μάχαν* oder an das Stasimon in Eurip. Hippol. 525 ff. *Ἔρως, Ἔρως, ὃ κατ' ὀμμάτων στάζεις πόθον* erinnert, muss die Behauptung, kein einziger von den so vielen Dichtern habe ein Loblied *(ἐγκώμιον)* auf Eros gedichtet, auffallend finden. Gewiss hat Soph. die grosse und unwiderstehliche Macht des Eros nachdrücklich geschildert 785 ff., und Euripides Hipp. 530 ff., 538 f. Auf diese beiden Chorlieder weist schon Hug hin und bemerkt: »Beide Lieder waren 416 den Athenern längst bekannt.« — Aber die Macht des Eros wurde auch an vielen anderen Stellen von den griech. Dichtern gepriesen, was wir allerdings mehr vermuthen, als beweisen, aber doch wenigstens theilweise beweisen können, obzwar uns aus der älteren lyr. Poesie mit Ausnahme einer Kategorie von Pindar's Ged. nur Trümmer erhalten sind. Auch von den griech. Tragödien, in denen gewiss oft die Macht des Eros geschildert wurde, hat sich ein verhältnismässig nur kleiner Bruchhtheil erhalten. Und doch kann man trotz dieser Ungunst des Schicksales immerhin eine beträchtliche Zahl von Beweisen dafür anführen, dass Eros von den Dichtern nicht so vernachlässigt war, wie Ph. behauptet. Wäre uns aber die poët. Lit., die zur Zeit des Ph. vorhanden war, erhalten, würde die Beh. des Ph. gewiss noch seltsamer erscheinen. Vgl. den lehrreichen Artikel Furtwängler's »Eros« in Roscher's myth. Lex., und zwar die Partien »Eros bei den älteren nichtatt. Dichtern« und »Eros bei den att. Dichtern bis zu Ende des 4. Jahrh.« Ich führe hier nur noch zwei Beispiele an, und zwar solche, in denen der Gedanke vorkommt, dass die

Macht des Eros sich nicht bloss in Beziehung auf die Menschen, sondern auch auf die Götter, die Thiere und auf die ganze Natur zeigt (vgl. die Rede des Eryximachos), nämlich Theogn. V. 1275 ff. und Eur. Fragm. 434 (aus *Ἱππολ. καλ.*).

Wie soll nun dieser Widerspruch erklärt werden? *a)* Entweder zeigt Pl. absichtlich, dass Ph. keine genügende Kenntniss der griech. Lit. hatte und zu leichtfertigen Behauptungen hinneigte. Hier sind aber wieder zwei Fälle möglich: *α*) Pl. ungünstige Charakteristik des Ph. stimmt mit der Wirklichkeit überein, *β*) Pl. zeichnet den Ph. nicht nach der histor. Wirklichkeit, also ungerecht, wie er Prot. Gorg. Hippias u. a. über Gebür ungünstig, also tendentiös, dargestellt hat. *b)* Oder ist der Widerspruch nur scheinbar. Vielleicht meinte Ph., kein Dichter habe bisher einen eigenen ad hoc bestimmten Hymnos oder Paian auf Eros gedichtet. Und da muss man allerdings zugeben, dass in der erhaltenen Lit. kein solches selbständiges Loblied zu Ehren des Eros sich findet. Ob aber in der ganzen Lit. ein solches Loblied nicht existierte, darüber kann man mit Bestimmtheit nichts behaupten. Darum billige ich die vorsichtige Äusserung Wolf's: »Inwiefern Ph. Beh., dass damals noch kein Dichter auf den Eros ein Lobgedicht verfertigt habe, wahr sei, verdient Aufmerksamkeit. Ich kann sie litterarisch ebensowenig bestätigen als leugnen. Es wäre immer zu wundern, wenn unter so vielen Dichtern der Liebe, als vor Platon's Zeit gesungen hatten, kein einziger diesem Gotte einen eigentlichen Hymnus gewidmet hätte.«

In dieser unsicheren Sache meine ich, dass Pl. in diesem Falle nicht beabsichtigte, den Ph. tendentiös ungünstig zu schildern, obzwar ich gut weiss, dass er sonst (im Phaidr. und Symp.) die Oberflächlichkeit des Ph. streng kritisiert. Aber hier glaube ich, dass wirklich kein eigentliches, selbständiges Loblied auf Eros vorhanden war, und zwar darum, weil sich doch wohl wenigstens eine Nachricht darüber bei irgend einem Schriftsteller erhalten hätte. Aber auch das mache ich geltend, dass kein einziger von den anwesenden Gästen gegen Ph. auftrat. Hätte Ph. eine notorische Unrichtigkeit behauptet, warum rügte dies nicht der Dichter Aristophanes, der Dichter Agathon, und warum rügte dies nicht Sokrates, dessen Person sich Platon selbst zur Darlegung seiner eigenen Ansichten bedient?

Symp. 177 E. — Ich vertheidige das hdschr. *ἄρα* gegen Wyttenbach's Cj. *ἆμα*, und lege unter Berufung auf 177 A, 177 D, 177 E *οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τουτωνὶ ὧν ἐγὼ ὁρῶ* dar, dass *ἄρα* 177 E sehr passend ist (S. 64).

Symp. 178 A. — Ich cj. *ἃ δὲ μάλιστα καὶ ὧν ἔδοξέ μοι ἀξιομνημόνευτ' ἂν εἶναι, τούτων ὑμῖν ἐρῶ ἐκ. τ. λ.* (S. 65).

Symp. 178 B. — Dass die W. *Παρμενίδης — πάντων* interpoliert sein sollten, ist undenkbar. Würden bloss Hesiod's Verse erwähnt und hiesse

es dann *Ἡσιόδῳ δὲ καὶ Ἀκ. ὁμολογεῖ*, so ist nicht zu begreifen, wie Ph. sagen konnte *οὕτω πολλαχόθεν ὁμολογεῖται*. Dies *πολλαχόθεν* wird etwas erträglicher, wenn auch Parmenides citiert wird. Übrigens hat schon Wolf bemerkt, dass Agathon's Antwort 195 BC, in welcher eine offenbare Polemik gegen Ph. vorkommt, beweise, dass Ph. den Parm. erwähnte. Es wird vielleicht auffallen, wenn ich behaupte, dass die ganze handschr. Überl. richtig ist; aber ich glaube diese Behauptung mit stichhaltigen Gründen beweisen zu können. Bisher wurden die Worte des Ph. *γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ἰδιώτου οὔτε ποιητοῦ* nicht gehörig erwogen. Ph. führt das Zeugniss des Hes. und Parm. an, weil bei diesen keine Erwähnung der Eltern des Eros geschieht. Hatte nun Eros keine Eltern, so gehörte er gewiss zu den ersten und ursprünglichen Gottheiten. Hesiod stellt in dieser Hinsicht Chaos, Gaia Eros nebeneinander und gebraucht von allen *γένετο*. Weil nun *γένετο* hier nur bedeutet »war«, wird eine Geburt des Eros nicht bezeichnet. Ph. legt auf *γένετο*, das »war« bedeutet, grossen Nachdruck, und darum wiederholt er nach Hesiod's Versen absichtlich und nachdrücklich das Resultat, das aus diesen Versen sich ergibt: *φησὶ μετὰ τὸ χάος δύω τούτω γενέσθαι, γῆν τε καὶ Ἔρωτα*. Was das Zeugniss des Parm. betrifft so erwähnt es Ph. darum, weil im Vers des Parm. *μητίσατο* vorkommt, also ein Verbum, das nicht bedeutet »gebar«, sondern »ersann«. Durch das Citat des Parm. ist also nach Ph. wieder bestätigt die Beh. *γονῆς γὰρ Ἔρωτος οὔτ' εἰσὶν οὔτε λέγονται*. — Keinesfalls ist die gewöhnl. Leseart *Παρμ. δὲ τὴν Γένεσιν λέγει* zu billigen, durch welche die Herausgeber das Subject zu *μητίσατο* gewinnen wollen. Es ist keine zulässige Constr.: *Παρμ. δὲ τὴν Γένεσιν λέγει | πρώτιστον μὲν — πάντων*. Das fühlte Hirschig, der die Cj. *τὴν Γένεσιν λέγει ὅτι* vorschlug. Der Acc. *τὴν Γένεσιν λέγει* (statt *περὶ τῆς Γενέσεως λέγει*) ist incorrect. Man muss lesen *Παρμ. δὲ τὴν γένεσιν λέγει κτλ.*, was nach Phaidros' Absicht bedeutet: »Parm. aber sagt von dem Ursprung (nämlich des Eros).«

Was war bei Parm. Subject von *μητίσατο*? Ich glaube, man kann sich auf Plutarch (Erotik. 756 F) verlassen, der *Ἀφροδίτη* für das Subj. hielt und ohne Zweifel den Context des Gedichtes kannte. Plutarchos nahm *μητίσατο* nicht im Sinne von »gebar«, sondern, wie seine W. *τῶν Ἀφροδίτης ἔργων πρεσβύτατον* beweisen, in einem anderen Sinne. Dem Ph. lag nur an dem Verbum *μητίσατο*, und so führte er nur diesen Vers an, ohne sich um das Subj. zu kümmern. Ph. kannte, wie ich meine, das Ged. des Parm. in derselben Form wie Plut. und hielt auch *Ἀφροδίτη* für das Subj. — Die Ansicht, dass Parm. *τὴν Γένεσιν* schrieb und dass Plutarchos dies auffasste im Sinne von *τὴν Ἀφροδίτην*, halte ich für einen misslungenen Nothbehelf (S. 65 f.).

Symp. 178 C. — Statt der corrupten Überl. *καὶ ἐραστῇ παιδικά*, welche Stallbaum durch ein unwahrsch. Anakoluth vertheidigen wollte,

billige ich Hommel's und Hirchig's Cj. *καὶ ἐραστῇ ἢ παιδικά*. Es konnte *ἢ* nach *ἐραστῇ* leicht ausfallen (S. 66 f.).

Symp. 178 C. — Ich vertheidige die Überl. *οὕτω καλῶς*. Gegen die Cj. *οὔτε κάλλος* bemerke ich, dass doch überhaupt niemandem einfallen kann, dass die Schönheit in den mit Schönheit begabten Menschen erzeugen könnte *τὴν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνην* und *τὴν ἐπὶ τοῖς καλοῖς φιλοτιμίαν*, freilich nicht in dem Masse wie der Eros, aber doch einigermassen. Was soll also eine Cj., die in der Überl. nur eine schwache Stütze hat und die in Betreff des Sinnes Schwierigkeiten verursacht? — Wyttenbach's Cj. *εὐγένεια* statt *συγγένεια* scheint bestechend zu sein, aber wahrscheinlich ist sie nicht. Man muss *συγγένεια* in dem Sinne erklären, dass die Angehörigkeit zu einem Geschlecht, die Verwandtschaft nicht ein so mächtiges Motiv wie die Liebe ist, um das Schändliche zu meiden und das Schöne anzustreben. Man muss, glaube ich, hiebei daran denken, was Ph. weiter sagt, dass der Liebende sich nicht einmal vor dem Vater oder vor irgend einem Verwandten so sehr schämen würde, bei etwas Schändlichem betreten zu werden, wie vor dem Geliebten (S. 67).

Symp. 178 E—179 A. — Der ganze Context bestätigt die Richtigkeit der von Jahn und Vermehren getilgten W. *ἢ στρατόπεδον*. Auf die W. *ὥστε πόλιν γενέσθαι* beziehen sich die W. *οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν — ἀλλήλους*, auf die W. *ἢ στρατόπεδον* die W. *καὶ μαχόμενοί γ' ἂν μετ' ἀλλ. κτλ.* Stallbaum ergänzt unrichtig *πόλιν* zu *οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν*, denkt aber zugleich, man solle hiebei auch an *στρατόπεδον* denken.

Soll *ἢ* vor *ἀπεχόμενοι* getilgt werden? Auf den ersten Blick scheint es, dass Rückert's und Jahn's Athetese des *ἢ* und die Leseart *ἑαυτῶν, ἀπεχόμενοι* sinngemäss ist, und auch ich habe früher in den akad. Vorl. dies gebilligt. Später sah ich ein, dass die Tilgung des *ἢ* nicht nothwendig ist. Dies *ἢ* wäre nur in dem Falle unrichtig, wenn die Stelle erklärt würde »als wenn sie sich schändlicher Dinge enthalten würden.« Dies wäre freilich fehlerhaft, weil früher festgestellt wurde, dass der Liebende am meisten sich schämen würde, wenn er von dem Geliebten bei einer schändlichen Handlung betreten würde. Aber bei genauerer Erwägung fand ich, dass die W. *ἢ ἀπεχόμενοι* auch anders erklärt werden können, nämlich: *οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ οὕτως, δηλονότι ἀπεχόμενοι π. τ. αἰσχρῶν* = als wenn sie sich schändlicher Dinge enthalten, was eben bei dem Liebesverhältnis stattfindet, bei dem der Liebende sich schämt, vom Geliebten bei einer schändl. Handlung betreten zu werden. Vielleicht noch deutlicher kann man den Sinn so angeben: *οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἄμεινον οἰκήσειαν τὴν ἑαυτῶν ἢ ἀπεχόμενοι πάντων τῶν αἰσχρῶν, ὃ ἂν γένοιτο, εἰ πόλις εἴη ἐραστῶν τε καὶ παιδικῶν* (S. 67 f.).

Symp. 179 B. — In den Nachträgen (S. 257) bemerke ich, dass Hug sehr gut die Überl. *οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυν.* gegen die

Cj. *οὐ μόνον ἄνδρες* (Stephanus) und gegen *οὐχ ὅτι* (Usener) vertheidigt. Nur muss man wohl *ἄνδρες* lesen (vgl. *αἱ γυναῖκες*). Die Constr. *οὐ μόνον ὅτι* ist ebenso elliptisch wie *οὐχ ὅτι*, und es ist zu ergänzen *οὐ μόνον λέγω ὅτι*. Vgl. die böhmische Constr. neřku-li . . . ale i, nerci-li . . . ale i.

Weiter cj. ich: *τούτου δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦδε τοῦ λόγου ἡ Πελίου θυγάτηρ Ἄλκ. ἱκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται εἰς τοὺς Ἕλληνας*. In der Überl. ist *καί* vor *ἡ Πελίου θυγ.* auffallend, weil man nicht weiss, auf welches andere Weib sich dies *καί* (= auch) beziehen soll (S. 69 und Nachtr.).

Symp. 179 C. — Die strengere Construction wäre *ὥστε . . . δόντες τ. γ. . . . τὴν ψυχήν, τὴν ἐκείνης ἀνεῖσαν ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ* (ohne *ἀλλά*). Um den Gegensatz zwischen *εὐαριθμήτοις δή τισιν ἔδοσαν τοῦτο γέρας* und *τὴν ἐκείνης ψυχὴν ἀνεῖσαν* nachdrücklicher zu bezeichnen, gebraucht Ph. den selbständigen Satz *ἔδοσαν*, und dann musste er freilich im 2. Satz *ἀλλά* zugeben. Vielleicht wollte Pl. damit die Diction des Ph. charakterisieren, die wirklich manche Eigenheiten hat. Klar ist z. B., dass Ph. den praedicativen Gebrauch liebte; vgl. 179 CD diese vier Beispiele: *ἀποδεῖξαι αὐτοὺς ἀλλοτρίους ὄντας*, dann *ἐργασαμένη τὸ ἔργον οὕτω καλόν* (auffallend statt *οὕτω καλὸν ἔργον*), dann *ἔδοσαν τοῦτο γέρας* (schöne, aber etwas ungewöhnliche Constr. = dies gaben sie geschenkweise), und *Ὀρφέα . . . ἀτελῆ ἀπέπεμψαν*. Dass Pl. wirklich die Absicht hatte, die Diction und Manier der Redner im Symp. durch gewisse Eigenthümlichkeiten zu charakterisieren, ist sicher; am deutlichsten zeigt sich dies in Agathon's Rede, die an Gorgianischem Redeschmuck grossen Überfluss hat.

Nothwendig ist Hommel's Cj. *ἀνιέναι* statt *ἀνεῖναι*. Das Verbum *ἀνεῖναι* würde eine andere Constr. erheischen, z. B. *ὅτι ἐξ Ἅιδου ἀνεῖσαν π. τ. ψ.* oder *ἐξ Ἅιδου ἀνέντες π. τ. ψ.* Rettig sagt freilich, das folg. *ἀνεῖσαν* bezeuge die Richtigkeit des hdschr. *ἀνεῖναι*. Aber auch zwischen *ἀνιέναι* und *ἀνεῖσαν* ist eine gute Übereinstimmung; denn *ἀνεῖναι* ist das Factitivum zu *ἀνιέναι*. *Ἀνεῖσαν* = *ἀνιέναι ἐποίησαν* oder *ἀνιέναι εἴασαν*; es ist also auch in *ἀνεῖσαν* der Begriff *ἀνιέναι* enthalten.

Ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ ist die richtige Leseart der besten Codd. Freilich ist diese Constr. bei Platon ein *ἅπαξ λεγόμενον*. Darum findet sich in manchen Codd. die Conjectur *τὸ ἔργον*. Auch manche neuere Kritiker verdächtigten die Constr. Baiter und Badham tilgten die W.; Hommel cj. *ἀναγκασθέντες* statt *ἀγασθέντες*. Rettig weist darauf hin, dass Pl. den Phaidros absichtlich die ungewöhnlichere Constr. gebrauchen liess; sie findet sich jedoch Xen. Kyr. II, 4, 9; VI, 4, 9; Herod. IV, 75 S. 69 bis 70. In den Nachträgen S. 257 f. führe ich an, dass die Constr. *τῷ ἔργῳ* auch durch die analoge Constr. anderer Verben geschützt ist. Viele Verba, welche verschiedene geistige Stimmungen u. Zustände bezeichnen, werden im Griech. mit dem Dativus causae verbunden, wie die Verba der Freude *χαίρειν*, *ἥδεσθαι*, *τέρπεσθαι*, des Schmerzes und Kummers *λυπεῖσθαι*, *ἀνιᾶ-*

σθαι, ἀλγεῖν, der Zufriedenheit στέργειν, ἀγαπᾶν, ἀρέσκεσθαί τινι usw. Die wichtigsten Analogien für ἀγασθέντες τῷ ἔργῳ sind folgende. Vor allem θαυμάζειν τινί Thuk. IV, 85 und VII, 63, 3. Ἄγασθαι, θαυμάζειν τι bezeichnet das Object des Bewunderns, ἄγ., θαυμάζειν τινί die Ursache der Bewunderung. Beides ist möglich. — Dasselbe gilt von der Constr. ἀγαπᾶν, στέργειν τι und τινί; vgl. Lys. 2, 21 οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς neben der gewöhnl. Constr. ἀγαπᾶν τὰ ἀποβαίνοντα Pl. Rep. III, 399 C. Ferner vgl. Isokr. 1, 29 στέργειν τὰ παρόντα, aber Pl. Hipp. mai. 295 B στέρξω . . . τῇ ἐμῇ τύχῃ. — Die Ausdr. χαλέπως oder βαρέως φέρειν erfordern eig. die Constr. τί, welche auch wirklich die gewöhnliche ist. Aber es findet sich auch τινί nach Anal. von λυπεῖσθαι, ἀγανακτεῖν τινι, z. B. Xen. Anab. I, 3, 3 χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν, Hell. V, 1, 29; III, 4, 9. — Unter allen griech. Autoren liebte wohl am meisten Thukydides diese Constr. des Dativs. Bei ihm findet sich nämlich neben den gewöhnl. Constr. χαίρειν, ἀγανακτεῖν τινι auch θαυμάζειν τινί, ferner aber auch ἐλπίζειν τινί, vgl. III, 97, 2, dann πιστεύειν τινί I, 70, 3; II, 39, 1; III, 46, 1. Vgl. Classen's Bem. zu Thuk. III, 97, 2. — Neben dem Dativ findet sich auch ἐπί c. dat., welche Constr. auch die causale Bed. hat. Vgl. λυπεῖσθαι ἐπί τινι Isokr. 1, 42; Xen. Hell. VII, 4, 21 χαλεπῶς δὲ ἡ πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ.

Symp. 180 A. — Ich lege (S. 70 f.) dar, dass die von Valckenaer für eine Interpol. gehaltenen W. Αἰσχύλος . . . Ὅμηρος echt sind. Es ist sehr wahrscheinlich, dass der dünkelhafte Ph. mit seinem Scharfsinn sich hier brüstet; er denkt, es werde imponieren, wenn er den gepriesenen Dichter Aischylos einer scharfen Kritik unterzieht. Ph. benahm sich hiebei nach Art der Sophisten, die, um ihre Weisheit heller leuchten zu lassen, die verdienstlichsten Männer scharf kritisierten und ihren Ruhm zu schmälern trachteten. Das geschah zu allen Zeiten und geschieht auch jetzt. Nil novi sub sole!

Ähnlich, wie Phaidros, der Schüler der Sophisten, den Aischylos rügt, so suchte Protagoras im gleichnam. Dial. zu beweisen, dass Simon. sich widerspreche. Und dass Prot. dies in der Hoffnung that, er werde damit bei den Zuhörern Beifall ernten, zeigt der Erfolg, nämlich der stürmische Beifall. Vgl. Protag. 339 E. — Auch der folg. Satz, der mit ἀλλὰ γάρ beginnt, spricht für die Echtheit der W. Αἰσχύλος — Ὅμηρος. Dies ἀλλά zeigt nämlich, dass die Darlegung ὅθεν δὴ καὶ — ἐποιεῖτο und weiter τῷ ὄντι μάλιστα — τιμῶσι nicht in zusammenhangender und ununterbrochener Weise gegeben wurde, sondern dass Ph. diese seine Darlegung unterbrach und dass er nach der Einschiebung der W. Αἰσχύλος — Ὅμηρος wieder zu der eigentlichen Sache zurückkehrt. Tilgt man Αἰσχύλος — Ὅμηρος, so ist ἀλλά unbegreiflich. Dann erwartet man τῷ ὄντι γὰρ μάλιστα κτλ.

Symp. 180 C. — Ich vertheidige *ὁποῖον*, und verweise unter anderem darauf, dass es auch im Folg. heisst: *πρῶτον μὲν Ἔρωτα φράσαι ὃν δεῖ ἐπαινεῖν*. Auch hier ist nicht *φράσαι, πότερον* (oder *ὁπότερον*) *Ἔρωτα δεῖ ἐπαινεῖν*. — *Πρότερον προρρηθῆναι* ist ein absichtlicher Pleonasmus. Auch des Paus. Rede hat Überfluss an rhetor. Schmuckmitteln. Dies Gepräge dieser Rede bezeichnet Platon selbst damit, dass Apollodoros 185 C nach der Rede des Paus. sagt: *Παυσανίου δὲ παυσαμένου, διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οὑτωσὶ οἱ σοφοί.* Apollodoros wusste also gut, dass in Paus. Rede Schmuckmittel vorkommen (S. 71 f.).

Symp. 180 E. — Die W. *ἐπαινεῖν — θεούς* scheinen zu widersprechen den W. *καὶ ὁ Ἔρως οὐ πᾶς ἐστὶ καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι κτλ.* Dreierlei ist möglich. 1. Entweder liegt hier ein Fehler des Pausanias, nicht Platon's vor; Platon hat diesen Widerspruch absichtlich in die Rede des Paus. aufgenommen. 2. Oder man kann den Widerspruch durch Tilgung der W. *ἐπαινεῖν — θεούς* beheben. 3. Oder man kann den Widerspruch durch folg. Interpret. beseitigen. Paus. sagt zwar, es sei nothwendig, alle Götter zu loben, aber er sagt nicht, dass jeder Gott, sei es welcher immer, auch Lob verdient, sondern er sagt im Gegentheil: *οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ ὁ Ἔρως οὐ πᾶς ἐστι καλὸς οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι.* Bei dieser Erkl. würde also ausdrücklich gesagt, dass, obwohl nicht jeder Gott Lob verdiene, es doch nothwendig sei, alle Götter zu loben, offenbar darum, damit sie nicht am Menschen Rache nehmen, wie denn wirklich die Mythen oft von einer solchen Rache erzählen. Ich dachte früher auch daran, zu lesen 181 A *οὕτω δὴ καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ ὁ ἔρως* (nicht *Ἔρως*) *οὐ πᾶς ἐστι καλὸς οὐδὲ ἄξ. ἐγκ.* Aber ich musste dies aufgeben, weil Paus. ausdrücklich in seiner Rede andeutet, dass auch der zweite Eros (*Ἔρως πάνδημος*) ein Gott ist. — Ich neige am meisten zur Tilgung der W. *ἐπαινεῖν — θεούς* hin, und zwar aus dem Grunde, weil der vortreffliche Zusammenhang der W. *ἀναγκαῖον δὴ καὶ — τὸν δὲ οὐράνιον* und der W. *ἃ δ' οὖν ἑκάτερος εἵληχε, πειρ. εἰπεῖν* klar zu Tage liegt. Dieser Zusammenhang wird durch den eingeschobenen Satz *ἐπαινεῖν — θεούς* gestört (S. 72 f.).

Symp. 182 C. — Jahn setzte statt *ἐγγίγνεσθαι* in den Text *γίγνεσθαι*; aber das folg. *ἐμποιεῖν* bestätigt die Echtheit des überl. *ἐγγίγνεσθαι*. Zu *ἐγγίγνεσθαι* ergänze ich *ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς χώραις, ὧν ἄρχουσι.* — Im folgenden ist vielleicht zu lesen *ὃ δὴ μάλιστα φιλεῖ ὁ ἔρως ἐμποιεῖν τά τε ἄλλα πάντα*, wobei *τά τε ἄλλα πάντα* bedeuten würde alle anderen ähnlichen, d. i. schönen Dinge (S. 73 f.).

Symp. 182 E. — Das Anakoluth (es fehlt zu *ἐνθυμηθέντι* das Verbum fin.) hat Stallbaum richtig erklärt; man muss die anakoluthische Gestaltung dieser ungeheueren Menge von Worten und Sätzen einfach zur Kenntnis nehmen, und keine Emendationsvorschläge versuchen. Ein solcher un-

berechtigter Versuch ist *ἐνεθυμήθην γάρ*, das sich in vier untergeordneten Codd. findet. Badham cj. *οὐ ῥᾴδιον κατανοῆσαι, ἐνθυμηθέντι γε*. Aber auch bei dieser Cj. bleibt das log. und gramm. Anakoluth.

Das hdschr. *φιλοσοφίας* ist ein seltsamer Fehler. Ich lege sodann gegen Stallbaum's Vertheidigung die Unmöglichkeit des überl. *φιλοσοφίας* dar, führe die verschiedenen Cj. an und bezeichne dieselben als unbefriedigend. Befriedigen würde dem Sinne nach die Tilgung des W. *φιλοσοφίας*, der zahlreiche Kritiker beipflichteten. Aber wahrscheinlich ist dies nicht. Wie kam denn das seltsame Wort in die Überl.? Ich vermuthe *πολλῆς ἀσοφίας* oder *φίλων ἀσοφίας*; bei dieser zweiten Cj. würde der Ursprung der Corruptel noch mehr einleuchten. Bei der Cj. *φίλων ἀσοφίας* wäre der eine Gen. (*φίλων*) subjectiv (activ), der zweite (*ἀσοφίας*) objectiv (passiv). Der Sinn wäre »von Seiten der Freunde würde er den grössten Vorwurf der Unweisheit ernten« (S. 74 f.)

Symp. 183 A. — Ich vermuthe *εἰ γὰρ ἢ ἀρχὴν ἄρξαι ἢ χρήματα βουλόμενος παρά του λαβεῖν ἤ τιν' ἄλλην δύναμιν κτλ.* Durch diese Umstellung wird das harte Zeugma beseitigt, welches in der Überl. vorliegt; man müsste nämlich zu den W. *ἤ τιν' ἄλλην δύναμιν* aus den W. *ἢ χρήματα βουλόμενος παρά τοῦ λαβεῖν* hinzunehmen *λαβεῖν*. — Die W. *κοιμήσεις ἐπὶ θύραις* sind so bedeutsam, dass man sie nicht mit Wolf und Jahn tilgen kann. Ich conjiciere *καὶ κοιμήσεις κοιμώμενοι ἐπὶ θύραις*. Dadurch wird das harte und geschmacklose Zeugma der Überl. entfernt und zugleich eine passende Symmetrie der W. *καὶ κοιμήσεις κοιμώμενοι* mit *καὶ ὄρκους ὀμνύντες* hergestellt. — Rettig vertheidigt *ὑπὲρ αὐτῶν* damit, dass 183 C die Variation *παιδαγωγούς* und dann *τῷ παιδαγωγῷ* vorkomme. Ich pflichte dieser Vertheidigung nicht bei, weil ich *ὑπὲρ αὐτῶν* für ein Neutrum halte (S. 76).

Symp. 183 B. — Nach den W. *οὗ φασιν εἶναι* setzte Osann *ἐμποίνιμον*, was Jahn aufnahm. Bestätigt wird diese Cj. durch das Scholion; vgl auch Diogenianus III, 37 und Cornut. n. d. 24. — Dagegen bietet Stobaios Floril. LXIII, 90 und Cyrill. adv. Iul. VI, 187 C die Leseart, die in den plat. Codd. ist. Ich schlage vor *ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὗ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον ὅρκον*. Es steht dies in der Mitte, und so erklärt sich der Ursprung der Varianten (S. 76 f.).

Symp. 183 C. — Ich vertheidige die Überl. *τοῖς ἐρασταῖς*, die ich für besser halte als Orelli's Cj. *τοὺς ἐραστάς*. — Zu den W. *καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστ. ἤ* muss man hinzudenken *μὴ ἐᾶν τοὺς ἐρωμένους διαλέγεσθαι τοῖς ἐρασταῖς*, und darum ist die Athetese der W. *καὶ τῷ παιδαγωγῷ ταῦτα προστ. ἤ* unbegründet (S. 77).

Symp. 183 D. — Ganz richtig erklärte Stallbaum diese Stelle in der dritten Ausgabe. Richtig erkannte er, dass die W. *οὔτε καλὸν εἶναι αὐτὸ*

καθ' αὑτὸ οὔτε αἰσχρόν von dem Relativsatze *ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη* abhängig sind. Diese Construction oder richtiger gesagt, die verschiedenen Constructionen, die dieselbe Grundlage haben, habe ich im I. Theile Seite 112 f. (zu Phaidros 272 D) erörtert. Noch ausführlicher habe ich dies in der »Symbola philolog. Bonn. in honorem Fr. Ritschelii collecta« behandelt.

Nur in einem Puncte stimme ich Stallbaum nicht bei. Zu den W. *οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν* muss man als Subject ergänzen *τὸ τοιοῦτον* d. h. die Sache, von der ich eben spreche, *τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ χαρίζεσθαι ἐρασταῖς* (182 C). — Sauppe's Cj. *καὶ χρηστῶς* (statt *καὶ καλῶς*) halte ich für unzweifelhaft, da der Parallelismus *αἰσχρῶς μὲν οὖν ἐστι πονηρῷ τε καὶ πονηρῶς χαρίζεσθαι, καλῶς δὲ χρηστῷ τε καὶ χρηστῶς* evident ist. Wozu hätte Pausanias diese naheliegende Symmetrie gestört? Der Abschreiber schrieb fälschlich *καὶ καλῶς*, irregeführt durch die vorausgehenden W. *καλῶς δέ*. Ich bemerke, dass dies nur ein ganz kurzer Auszug ist von S. 77—79.

Symp. 184 A. — Ich billige Badhams's Athetese der W. *καὶ τοῖς μὲν — διαφεύγειν*. Auch die Unsymmetrie *χαρίσασθαι, διαφεύγειν* verräth den Interpolator. In einigen Codd. findet sich die Conjectur *χαρίζεσθαι*. Auch *διαφεύγειν* ist auffallend. — Dagegen vertheidige ich die W. *διὰ ταῦτα οὖν — ὁ ἐρώμενος*, die Schütz für eine Interpolation hielt; *τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται* ist von den Liebhabern gesagt, *τοῖς δὲ φεύγουσιν* von den Geliebten. Hier ist allerdings eine offenbare Incongruenz mit den vorausgehenden W. *καὶ (βούλεται ὁ ἡμ. νόμος) τοὺς ἐρωμένους τοῖς μὲν χαρίσασθαι, τοὺς δὲ διαφεύγειν*; denn diese Worte bedeuten, dass der Geliebte *χαρίζεσθαι* soll, während die correspondierenden W. *τοῖς μὲν διώκειν παρακελεύεται* auf die Liebhaber sich beziehen. Dies beweist eben, dass die W. *καὶ τοῖς μὲν — διαφεύγειν* interpoliert sind (S. 79 f.).

Symp. 184 DE. — Ich vertheidige *εἰς παίδευσιν* (während Schütz, Baiter, Jahn, Voegelin, Badham *εἰς* tilgten). Wie *ξυμβάλλεσθαι* absolut steht im Sinne »beitragen«, so auch *κτᾶσθαι* absolut »erwerben, einen Erwerb erzielen.« Ich erkläre *εἰς* nicht mit Stallbaum »in Beziehung auf,« sondern »zur Bildung und übrigen Weisheit (etwas) hinzugewinnen.«

Wenn wir die Rede des Paus. sachlich verbessern wollten, so müssten wir *καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν* tilgen; denn was sollen neben *εἰς παίδευσιν* die W. *καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν* bedeuten? *Εἰς παίδευσιν* ist = *εἰς σοφίαν*, und die W. *τὴν ἄλλην σοφίαν* sind nichtig und überflüssig. Paus. fügte diese W. nur deshalb bei, um die Symmetrie *εἰς φρόνησιν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν = εἰς παίδευσιν καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν* formell durchzuführen. — Im Hinblicke auf dies Streben des Paus. nach Durchführung der formalen Symmetrie billige ich auch Rettig's Einfügung *ὑπουργῶν* vor *δικαίως* (S. 81).

Symp. 185 E—186 A. — Hischig, Jahn, Badham tilgten *δεῖν ἐμέ*. Stallbaum suchte zwar die Überl. zu vertheidigen, aber die Tautologie ist unwahrscheinlich, da zwischen *ἀναγκαῖον εἶναι* und *δεῖν ἐμέ* nicht viele W. stehen und man also nicht sagen kann, dass Eryx. die W. *ἀναγκαῖον εἶναι* vergass und *δεῖν ἐμέ* setzte. Man muss aber auch die Möglichkeit der Athetese der W. *ἀναγκαῖον εἶναι* zugeben. Für das wahrscheinlichste halte ich aber, bloss *δεῖν* zu tilgen und *ἐμέ* zu belassen (S. 82).

Symp. 186 A. — *ὡς μέγας καὶ θαυμαστὸς κτλ.* hängt von *καθεωρακέναι μοι δοκῶ* ab, obzwar das Object dieser W. schon früher durch den Satz *ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐστὶν* bezeichnet wurde. Stallbaum weist auf 211 E hin, was aber keine passende Parallele ist. Weiter verweist er auf Apol. 20 C.

In den Nachträgen S. 258 f. bespreche ich diese St. ausführlicher, und bemerke, dass Stallbaum die Constr. gut angegeben hat. Zwischen den beiden Nebensätzen *ὅτι — ἐστὶν κτλ.* und weiter *ὡς μέγας — τείνει κτλ.* steht in der Mitte der Hauptsatz *καθεωρακέναι μοι δοκῶ*, von welchem beide Nebensätze als Objectssätze abhangen. Diese Construction erschien manchen auffallend, und so hat schon Steph. die nahelieg. Conj. *καὶ ὡς μέγας* aufgenommen. Ob er dazu veranlasst wurde durch Ficinus' Übers., ist unsicher. In palaeogr. Hinsicht könnte man diese Cj. noch wahrscheinlicher machen, wenn man *χὡς* liest. Aber der Gedankenzusammenhang widerspricht dieser Cj.; denn der Satz *ὡς μ. κ. θ. κ. ἐπὶ πᾶν ὁ θεὸς τείνει* enthält im Ganzen denselben Ged., wie die vorausgeh. W. *ὅτι δὲ οὐ μόνον — ψυχαῖς*, und man kann nicht zwei denselben Ged. enthaltende Sätze mittelst *καί* verbinden. Auch wäre es unnatürlich, zwei durch *καί* verbundene Sätze voneinander zu trennen durch Einschiebung eines Hauptsatzes.

Ast (in der Übers. 1817) und Stallbaum in der ersten Ausg. hielten *ὡς* für causal. Es ist dies unmöglich; ebenso auch die Erkl., dass *ὡς μέγας* exclamativ ist.

Im Text habe ich S. 83 gesagt, dass Symp. 211 E, welche St. Stallbaum in der 2. und 3. Ausgabe anführt, keine passende Parallele ist. In den Nachträgen S. 259 berichtige ich dies dahin, dass diese St. eine theilweise passende Parallele ist. Bezüglich der Constr. verweise ich auf den I. Theil meiner »Krit. und exeg. Beitr. zu Pl.«, und zwar auf die Bemerkung zu Gorgias 521 D (S. 253). An diesen Stellen (Symp. 211 E, Gorg. 521 D, Rep. III, 411 E, Gorg. 454 C, 456 D, Prot. 344 C u. a.) ist eine dreigliedrige Bezeichnung desselben Ged. Aber an unserer St. (Symp. 186 A) ist nur eine zweigliedrige Bez. desselben Ged.; denn der in der Mitte stehende Satz hat einen ganz anderen Sinn; und darum sage ich, dass Symp. 211 E nur theilweise passt. — Eine ganz passende Parallele ist Plat. Apol. 20 C (wo Cobet die W. *εἰ μή — πολλοί* fälschlich tilgte). Eine andere passende Parallele ist Gorg. 514 A.

Der Satz *ὡς μέγας κτλ.* ist eine nachträgliche, freilich nicht nothwendige epexeg. Appos. zu *καθεωρακέναι μοι δοκῶ*. Erkennt man diese Erkl. als richtig an, dann kann man als Belege für diese Diction jene zieml. zahlreichen Beisp. anführen, in denen nach einem Relativsatz, der dem Sinne nach genügt, doch noch eine epexeget. App. folgt, wie Symp. 222 B, was Stallbaum ganz gut erklärt; Antiph. 5, 47. Im Lat. Cic. Off. III, 31, 112, wo quod im Zusammenhang mit den vorausgeh. W. ganz klar und hinreichend ist; aber dennoch ist zu quod hinzugefügt die epex. Appos. negotium exhiberi patri, die nichts Neues enthält.

Betreffs dieses stolzen Selbstgefühls vgl. Symp. 176 D, wo in den W. des Eryx. *ἐμοὶ γὰρ δὴ . . . ἡ μέθη ἐστί* Platon's Ironie offenbar ist; denn um zu wissen, dass die Trunkenheit *χαλεπὸν τοῖς ἀνθρώποις* ist, dazu bedarf es wahrlich nicht erst der Medicin (Böhm. Text S. 83).

In den Nachträgen S. 261 bemerke ich, dass ich bei abermaliger Erwägung dieser St. zu der Ansicht gelangt bin, dass man *ἄρξομαι δὴ* (statt *δέ*) *ἀπὸ τ. ἰ. λ. κτλ.* lesen muss. *Δή* = igitur. Vgl. Rep. VI, 494 A; Xen. Kyr. V, 3, 4. Vgl. Kühner Ausf. Gramm.[2] II, 500, 4 (S. 681).

Die W. *τῆς ἰατρικῆς* tilgten Naber, Hirschig, Baiter, Jahn. Wenn die Umständlichkeit *ἐκ τῆς ἰατρικῆς, τῆς ἡμετέρας τέχνης* anstössig sein sollte, wäre es vielleicht besser *τῆς ἡμετέρας τέχνης* zu tilgen; vgl. 176 D *ἐκ τῆς ἰατρικῆς*, und 186 B *ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς*. Aber ich glaube, dass der Zusatz *τῆς ἡμ. τέχνης* nach *ἐκ τῆς ἰατρικῆς* gut passt für Eryximachos, der sich auf seine Kunst viel einbildet. Nothwendig ist dieser Zusatz nicht, da jeder wusste, dass Eryx. Arzt ist; aber darin, dass er diesen Zusatz macht, zeigt sich sein stolzes Selbstgefühl und die Anrühmung seiner Kunst, was auch anderwärts ersichtlich ist; vgl. 176 D (S. 82 f.).

Symp. 186 BC. — Ich beantrage hier die Interpunction *καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι· τοῖς μὲν ἀγαθοῖς κτλ.* Ich brauche diese Interpunction nicht erst zu begründen. — *Τῶν ἀνθρώπων* ist im Gegensatz zu *ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασι* und *ἑκάστου τοῦ σώματος* (Stallbaum), und Thiersch's Tilgung der W. *τῶν ἀνθρώπων* ist unbegründet. Was Paus. betreffs des Unterschiedes der guten und schlechten Menschen sagte, das gilt nach Eryx. auch betreffs eines jeden Körpers (*ἑκάστου τοῦ σώματος* 186 C) von dem, was im Körper gut und gesund, und was schlecht und ungesund ist. Paus. sagte, es sei schön, gefällig zu sein guten Menschen, und schändlich, gefällig zu sein ungezügelten Menschen, und Eryx. acceptiert diese Beh. und wendet sie auf den Körper an (S. 83 f.).

Symp. 186 D. — Wolf verlangte *καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα.* Allerdings wäre dies auch möglich. Aber die Überl. ist ebenfalls richtig. Ich bespreche dies in den Nachträgen S. 261 f. Beispiele durch welche das überl. *πάντα τὰ τοιαῦτα* (ohne *καί*) geschützt wird, hat Heindorf gesammelt zu Gorg. 517 D. Vgl. Gorg. 503 E, Rep. IV, 434 A; X, 598 B. Dem. 18, 219 und

249. Freilich ist im Griech. in diesen Fällen, wenn nach Aufzählung einzelner Gegenst. im letzten Glied der ganze Rest mit *ἄλλοι, οἱ ἄλλοι, τἄλλα, τὰ τοιαῦτα, πάντα τὰ τοιαῦτα* u. a. bezeichnet wird, häufiger *καὶ τἄλλα, καὶ πάντα ταῦτα* usw. — Im Latein ist das umgekehrte Verhältniss. Die asyndetische Anreihung des cetera, reliqua usw. ist, besonders bei Cicero, Regel; z. B. Tusc. IV, 31, 67; V, 37, 107; V, 41, 120; Off. III, 10, 43. Zahlreiche Beispiele bei Heindorf zu Cic. N. D. III, 18, 45, bei Goerenz zu Cic. Fin. IV, 2, 43 und Leg. III, 9, 20; bei Kritz zu Sall. Cat. 15, 1; 43, 3; bei Kühner zu Cic. Tusc. IV, 31, 66. — Doch ist auch im Lat. z. B. Cic. Tusc. IV, 7, 16 et similia, und dann et cetera eiusmodi; V, 4, 10 et cuncta caelestia usw.

Symp. 186 E. — Ich gebe die Möglichkeit des handschr. *τέ* zu, während Ast und Sommer *ἤ γε οὖν ἰατρική* verlangen. Platon hatte die Constr. *τὲ — καί* im Sinne, und obzwar er dann die Constr. änderte und *ὡσαύτως δὲ καὶ* setzte, behielt er doch *τὲ* (Anakoluth). — Badham's Athetese von *τοῦ θεοῦ* billige ich nicht. — Saupe tilgte *καὶ γεωργία* (obenso Jahn). Was den Gedanken betrifft, dass Eros auch in der Agricultur seine Wirksamkeit zeigt, kann man nichts einwenden. Dieser Gedanke ist in Übereinstimmung mit der Gesammtansicht des Eryx. von der umfassenden und in alle Gebiete eingreifenden Macht des Eros. Ausserdem sagte Eryx. ausdrücklich 186 A *καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις*. Gegen *καὶ γεωργία* kann nur formell eingewendet werden, dass neben *ἰατρική* und *γυμναστική* dann *γεωργία* genannt wird, und dann *μουσική*. Die enge Verbindung verschiedener Dinge, bei welcher Eryx. *καί* gebraucht, könnte auffallen. Die Wirksamkeit des Eros in der *γεωργία* betrifft Pflanzen, also ganz andere Gegenstände, als die Körper, mit denen die Heilkunst und die Gymnastik sich beschäftigt. Und ich leugne nicht, dass die unmittelbare Verbindung *ὡσαύτως δὲ καὶ γυμναστικὴ καὶ γεωργία* nicht gerade zweckmässig ist. Gemildert wird aber dies dadurch, dass hier nicht *καί — καί* = et — et, sondern dass das erste *καί* = auch ist und das zweite *καί* und. Ferner bemerke ich, dass Eryx. auch 186 A Pflanzen und Körper unmittelbar verbunden hat: *τοῖς τε σώμασι τῶν πάντων ζώων καὶ τοῖς ἐν τῇ γῇ φυομένοις*. (S. 84 f.)

Symp. 187 A. — Statt des hdschr. *τῷ καὶ σμικρὸν προσέχοντι τὸν νοῦν* cj. Hirschig *τῷ καὶ σμικρὸν ἔχοντι νοῦν*. Diese Cj. ist schon dadurch verdächtig, dass Hirschig nicht bloss *προσ* tilgte, sondern auch *τὸν* tilgen musste. Der Gedanke ist bei dieser Cj. entschieden schlecht. Konnte denn Eryx. sagen, dass auch derjenige, der nur wenig Verstand hat, weiss, dass es mit der Musik ähnlich steht, wie mit der Heilkunst u. Gymnastik? Eryx. bildete sich doch etwas darauf ein, dass er mittelst seiner ärztlichen Kunst die Wirksamkeit des Eros in allen Gebieten erkannt hat (186 A *καθεωρακέναι μοι δοκῶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς*), und jetzt soll er sagen,

dass auch ein mit wenig Verstand begabter Mensch die Wirksamkeit des Eros in der Musik erkennt? Ganz anders, und sehr angemessen ist der Sinn nach der Überl. — Nur ein Bedenken habe ich. *Τῷ* halte ich nicht für ganz passend. Gewiss wäre angemessener *καὶ* (ohne *τῷ*) *σμ. πρ. τ. ν.* (= hypothet. Partic.). Vielleicht ist statt *τῷ* zu lesen *τοι* (S. 85).

Symp. 187 A. Die Interpunction der Herausgeber *βούλεται λέγειν, ἐπεί* ist nicht passend. In solchen Fällen ist vor *ἐπεί* eine nachdrücklichere Interpunction angemessen; denn diese Sätze, in denen *ἐπεί* = *γάρ*, haben den Charakter selbständiger Sätze; vgl. *ἐπεί* 188 A (Anfang des 13. Cap.), ferner 189 C.

Ich lege weiter (S. 86) dar, dass in dem Ausspruch des Herakleitos sich gewiss der Ausdruck *ἀντίξοος* vorfand (vgl. Aristot. Eth. Nikom. VIII, 2) und schlage vor *ὥσπερ ἁρμονίαν ἀντίξοον τόξου τε καὶ λύρας*. Ich begnüge mich hier mit dieser kurzen Andeutung, da ich in der Zeitschr. České Museum filologické in der Abhandlung »Symbola crit. ad Plat. Conv. III, 451« eine ausführliche Erörterung gegeben habe.

Symp. 187. C. — Bodl. u. viele andere Codd. *ἀλλήλων*, Coisl. und einige andere *ἀλλήλοις*, was von *ὁμόνοιαν* nach Analogie *ὁμονοεῖν τινι* abhängig wäre. Die Hauptsache ist aber *ἔρωτα*, und der Zusatz *ὁμόνοιαν* stört die Constr. *ἔρωτα ἀλλήλων* nicht. Die W. *ἔρωτα καὶ ὁμόνοιαν* bilden ein Ganzes, und dies Ganze ist mit dem Gen. verbunden mit Rücksicht auf das wichtige u. überwiegende *ἔρωτα*. Vgl. 186 D, 191 D. Zu *ἐμποιήσασα* müssen wir *πᾶσι τούτοις* hinzudenken, wie sich wirklich 186 E findet *τούτοις ἐπιστηθεὶς ἔρωτα ἐμποιῆσαι*.

Die W. *οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν* tilgte Schütz mit Recht, denn diese W. stehen im Widerspruch mit der ganzen Anschauung des Eryx. Vgl. besonders 187 E, ferner 187 A. Dieser interpolierte Zusatz ist eine polemische Bemerkung, die ein unbekannter Kritiker hier einfügte. Dieser Kritiker zeigte damit an, er halte die allgemeine Beh. des Eryx., dass der zweifache Eros überall sich zeigt, für unrichtig, und ebenso seine specielle Beh., dass von der Musik dasselbe gelte, wie von der Heilkunst, der Gymnastik, der Agricultur (187 A). Dass Eryx. bei den W. *καὶ ἔστιν αὖ μουσικὴ περὶ ἁρμ. κτλ.* wirklich im Sinne hatte, dass auch in der Musik ein zweifacher Eros ist und dass ihm gar nicht einfallen konnte, zu behaupten *οὐδὲ ὁ διπλοῦς ἔρως ἐνταῦθά πώς ἐστιν* ist durch die W. *οὐδὲν χαλεπὸν τὰ ἐρωτικὰ διαγιγνώσκειν* erwiesen. Dies *διαγιγνώσκειν* bezeugt ausdrücklich die Unterscheidung des guten u. schlechten Eros. Vgl. auch 186 C, wo Eryx. dasselbe *διαγιγνώσκειν* gebraucht hat. (S. 86 f.)

Symp. 187 D. — *Κοσμιώτεροι* ist eigentlich unlogisch; logisch richtiger wäre *κόσμιοι*. Aber eine solche eig. unlogische Ausdrucksweise findet sich

bei jedem Volke. Auch im Deutschen sagt man, wenn man einen schlechten Menschen ermahnt: Du musst dich bessern. Deshalb braucht der Mensch nicht gut zu sein.

Sauppe tilgte *Μούσης*, und auch Jahn las *ὁ τῆς Οὐρανίας Ἔρως*. Aber um ein Missverständnis zu vermeiden, sagt Eryx. ausdrücklich *ὁ τῆς οὐρανίας Μούσης ἔρως*, womit angedeutet ist, man habe nicht zu denken an *οὐρανία Ἀφροδίτη*. Es wäre aber vielleicht besser, zu lesen *ὁ τῆς Οὐρανίας Μούσης ἔρως* (S. 88).

Symp. 187 E. — Der Ausdruck *ὀψοποικὴν τέχνην* veranlasst uns, dies damit zu vergleichen, was im Gorgias über die Kochkunst gesagt ist.

In den »Nachträgen« S. 262 f. bemerke ich, dass der plat. Sokr. im Gorg. entschieden bestreitet, dass die Kochkunst eine Kunst wäre; ebenso behauptet er, die Rhetorik sei keine Kunst, sondern eine blosse *ἐμπειρία*, ferner *κολακεία τις* und *ἄτεχνος τριβή*. Vgl. Gorg. 462 D, weiter Gorg. 463 B. — Wenn ich die Strenge der neueren Krit. erwäge, die sich bemühen, jede Incongruenz durch Emendation oder Athetese zu beseitigen, so wundere ich mich, dass niemand bisher an die Beseitigung dieser Incongruenz gedacht hat. Kann es denn eine grössere Incongruenz geben, als wenn Platon im Gorg. entschieden behauptet, das Kochen sei keine *τέχνη*, und wenn er im Symp. *περὶ τὴν ὀψοποικὴν τέχνην* sagt? — Man könnte allerdings einwenden, dass diese W. sich in der Rede des Eryx., und nicht in den W. des plat. Sokr. finden. Aber Pl. konnte den Ausdruck des Eryx. in der Rede des Sokr. berichtigen, was er nicht gethan hat. Es wäre gewiss leicht, die Athetese des W. *τέχνην* vorzuschlagen, was ich aber nicht thue. Ich glaube, dass Pl., als er das Symp. schrieb, an die betreff. St. im Gorg. nicht dachte und dass er im Symp. *τέχνη* als geläufige Bezeichnung auch von dem Kochen (vgl. das deutsche Kochkunst) gebrauchte. *Τέχνη* hat eben versch. Bed. Es bed. nicht nur die Kunst in erhabenem Sinne, sondern auch das Gewerbe, Handwerk und eine Beschäftigung überhaupt. So sagt auch Xen. Mem. III, 14, 5 *τέχνη* von der Kochkunst. Lysias 22, 16 gebraucht dies W. von dem Geschäft eines Getreidehändlers, und 24, 19 sagt er *ὅσοι τέχνας ἔχουσιν* von den Gewerben im *μυροπολεῖον*, *κουρεῖον*, *σκυτοτομεῖον*. — Pl. dachte also im Symp. nicht an die Frage, die er im Gorg. gründlich behandelte, ob die Kochkunst wirkl *τέχνη* sei, sondern bediente sich hier des gew. Sprachgebrauches.

Symp. 188 A. — Die beste Überl. *διαφθείρει* ist (gegenüber der Leseart *διέφθειρε*) echt. Hätte Pl. *διέφθειρε* geschrieben, so wäre es niemandem eingefallen, diese Übereinstimmung mit *ἠδίκησεν* zu stören. Der Zusatz *πολλά* veranlasste das Präsens *διαφθείρει*.

Ganz unsicher ist die Emendation des W. *ἀνόμοια*. Nach Anführung vieler Cj. schlage ich vor *ἄλλ' ἅμ' ὅμοια* (S. 89).

Symp. 188 B. — Schütz tilgte *ὧν ἐπιστήμη . . . καλεῖται*, Bast nur die W. *καὶ ἐνιαυτῶν ὥρας*, wobei freilich auch *τὲ* nach *ἄστρων* getilgt werden müsste. Ast, Hommel, Rückert, Stallbaum u. a. Erkl. wiesen passend und nachdrücklich darauf hin, dass nach antiker Anschauung die Meteorologie im Zusammenh. mit der Astronomie stand. Vgl. bes. Rückert. Zu seinen letzten W. bemerke ich freilich, dass auch die neueren und neuesten Forscher einen Zusammenhang zwischen meteorol. Ersch. und anderseits astron. und kosm. Verhältn. anerkennen. Und die moderne Bed. des alten Ausdr. »Meteorologie« ist ein beredtes Zeugnis dafür, wie in neuerer Zeit der Zusammenhang der jetzt so genannten meteorol. Ersch. und der astron. Ersch. anerkannt wird. Die alte Bed. des W. *μετεωρολογία* ist »Beobachtung und Erforschung der Himmelserscheinungen, besonders der Bewegung der Himmelskörper.« Vgl. Plat. Phaidr. 270 A. Ebenso ist *μετεωρολόγος* = *μετεώρων φροντιστής*, um den Ausdruck aus Xen. Symp. 6, 6 zu gebrauchen. Aber die neuere Bed. des W. betrifft die Witterung, und eben in diesem Übergang von der antiken Bed. zu der neueren zeigt sich deutlich die Wirkung der Anschauung, dass *τὰ μετέωρα* einen Einfluss auf die Witterung ausüben.

Eine wichtige Stelle, die das W. *ἀστρονομία* betrifft, ist bei Pl. Rep. VII, 527 D. Hier sagt Glaukon: *τὸ γὰρ περὶ ὥρας εὐαισθητοτέρως ἔχειν καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν οὐ μόνον γεωργίᾳ οὐδὲ ναυτιλίᾳ προσήκει, ἀλλὰ καὶ στρατηγίᾳ οὐχ ἧττον.* Aus dieser plat. Stelle geht hervor, dass die astron. Kenntnisse als praktisch nützliche betrachtet wurden nicht bloss für die Agricultur und Schiffahrt, sondern auch für die Heerführung.

Aus diesem Zusammenhang der astronom. und meteorol. Kenntnisse geht hervor, dass die Beh. des Eryx. *καὶ γὰρ πάχναι καὶ χάλαζαι καὶ ἐρυσῖβαι ἐκ πλ. κ. ἀκ. π. ἀλλ. τ. τ. γ. ἐρ., ὧν ἐπιστήμῃ ἀστρονομία καλεῖται* nicht so sinnlos und unbegründet ist, als es nach der neueren Bed. d. W. »Astronomie« scheinen könnte. Weil aber die Kenntniss der Jahreszeiten und der Witterung auf astronom. Kenntnissen beruht, bes. auf der Kenntniss der Sonnenbahn, darum fügt Eryx. zu den W. *ὧν ἐπιστήμη* hinzu *περὶ ἄστρων τε φορὰς κ. ἐν. ὥρας* als ergänzende und erläuternde Epexegese = deren Kenntniss, die nämlich auf die Bewegung der Gestirne und auf den Wechsel der Jahreszeiten sich bezieht, Astronomie heisst. — Was die Constr. *περὶ . . . φορὰς κ. ἐν. ὥρας* betrifft, beruht dieselbe auf der Phrase *περί τι εἶναι*. Wie vom Menschen *περί τι εἶναι* in der Bed. »mit etwas sich befassen« gebraucht wird, so hat Pl. diesen Ausdruck im Gorg. oft von dem Wissen und der Kunst gebraucht. Vgl. Gorg. 449 D *ἡ ῥητ. περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα, ὥσπερ ἡ ὑφ. περὶ τὴν τῶν ἱμ. ἐργασίαν.* Und so an jener St. etwa noch zehnmal. (Nachtr. S. 263 f.)

Symp. 188 C. — Hermann tilgte *τοὺς Ἔρωτας*, was Jahn billigte. Vermehren schlug unpassend *τοὺς ἐρωτῶντας* vor. Stobaios gibt *τοὺς ἐρῶντας*, was nicht unmöglich ist. Aber besser ist, die Überl. zu behalten und

dieselbe so zu erklären, dass zu ἃ die W. ἐπισκοπεῖν τοὺς Ἔρωτας καὶ ἰατρεύειν epexegetisch hinzugefügt sind, womit man vergleichen kann die vorhergehenden W. ἢ περὶ Ἔρωτος φυλακήν τε καὶ ἴασιν, welche dafür sprechen, dass auch zu ἰατρεύειν das Object τὸν Ἔρωτα, d. i. τὸν κακὸν Ἔρωτα, gehört. Dies Object können wir aber nur dann ergänzen, wenn wir das handschr. τοὺς Ἔρωτας behalten. Wir müssen nämlich zu ἰατρεύειν als Object ergänzen τὸν κακὸν Ἔρωτα, was keine Schwierigkeiten macht. Übrigens vgl. mit ἐπισκοπεῖν τοὺς Ἔρωτας auch 188 A φυλακτέον ἑκάτερον τὸν Ἔρωτα.

Statt ἀσέβειαν nahm Jahn nach Stobaios εὐσέβειαν auf. Ich lege die Unstatthaftigkeit dieses W. dar (S. 89 f.).

Symp. 188 D. — In manchen Codd. ist δυναμένοις — φίλοις, was auch Stobaios bietet. Es ist dies nur eine Cj., aber eine nothwendige Cj.; denn die Überl. δυναμένους kann man nicht vertheidigen. — Es ist aber nicht nöthig, auch die Leseart φίλοις, die sich in einigen geringeren Codd. und bei Stobaios findet, anzunehmen; im Gegentheil ist φίλους εἶναι gewöhnlicher als φίλοις εἶναι, welche Attraction freilich möglich wäre. — Ich glaube, dass gerade dies φίλους Einfluss hatte auf das vorausgehende δυναμένοις, das durch diesen Einfluss in δυναμένους übergieng (S. 90 f.).

Symp. 189 A. — Die beste Leseart ist καὶ τὸν Ἐρυξίμαχον φάναι, ὦ γαθέ Ἀρ., d. i. die Athetese des ersten ὦ γαθέ. Dies ist die Leseart Ξ. (S. 91).

Symp. 190 A. — Ich schlage vor: ὥσπερ οἱ κυβιστῶντες καὶ τὰ σκέλη περιφερόμενοι κύκλῳ, ὀκτὼ τότε οὖσι μέλεσιν ἀπερειδόμενοι ταχὺ ἐφέροντο κύκλῳ. Da ich diese Cj. ausführlicher in der lat. Abhandlung »Symbola crit. ad Plat. Conv.« in der Zeitschrift České Museum filol. III, S. 451 f. behandle, so verzichte ich hier auf die nähere Begründung (S. 91 f.).

Symp. 190 B. — Jahn tilgte ὅτι — μετέχει. Aber die W. τὸ δὲ ἀμφοτέρων μετέχον τῆς σελήνης bedürfen jedenfalls einer Erklärung, während bei dem männlichen und weiblichen Geschlecht eine solche Erklärung entbehrlich ist. In den »Nachträgen« S. 265 gebe ich folgende Erkl.: Der Mond gleicht der Erde darin, dass er kein eigenes Licht hat, sondern es von der Sonne entlehnt. Hierin also μετέχει τῆς γῆς. Aber der Mond beleuchtet in der Nacht die Erde, während die Sonne bei Tage die Erde beleuchtet. Der Mond ist also so zu sagen eine nächtliche Sonne, und man kann sagen μετέχει τοῦ ἡλίου. Damit sind die W. ὅτι καὶ ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει genügend erklärt. — Interessant ist, dass auch in dem sog. orphischen Hymnos IX, 4 der Mond θῆλύς τε καὶ ἄρσην heisst. Auch Macrobius sagt III, 8: Philochorus affirmat Venerem esse lunam et ei sacrificium facere viros cum veste muliebri, mulieres eum virili, quod eadem et mas aestimatur et femina.

Symp. 190 E. — Die Richtigkeit der Cj. Ruhnken's und Valckenaers ὥσπερ οἱ τὰ ὄα (statt ὠά) τέμνοντες ist durch die folg. W. καὶ μέλλοντες ταριχεύειν erwiesen. Die Corruptel ὠά entstand, weil ὄον unbekannt war. Der Zusatz ἢ ὥσπερ τὰ ὠὰ ταῖς θριξίν rührt vielleicht von einem alten Kritiker her, dem τὰ ὄα τέμν. vorlag und der die Bed. des ὄον kannte, aber meinte, Pl. habe τὰ ὠά geschrieben. Derselbe kannte auch die Phrase ὠὰ θριξὶ διαιρεῖν und darnach fügte er die Bemerkung ἢ ὥσπερ τὰ ὠὰ ταῖς θ. hinzu. Vielleicht wollte er gar nicht diese W. in den Text interpoliert wissen. — Dass dieser Zusatz in dieser Form nicht von Pl. ist, ist schon daraus klar, dass in der besten Überl. οἱ fehlt. Ohne οἱ ist aber dieser Zusatz ἢ ὥσπερ τὰ ὠὰ τ. θ. absolut unmöglich. Übrigens ist, auch wenn man ἢ ὥσπερ οἱ τὰ ὠὰ τ. θ. liest, die Constr. hart, und es ist unbegreiflich, warum Pl. διαιροῦντες nicht hinzufügte. Auch ταῖς vor θριξίν ist unzulässig, denn die Redensart lautete ὠὰ θριξὶ διαιρεῖν (nicht ταῖς θριξίν). — Wollte man die zweite Vergleichung retten, müsste man ἢ τὰ ὠὰ (ταῖς) θριξίν lesen; hier könnte man leicht οἱ τέμνοντες ergänzen. Natürlich nicht auch καὶ μέλλ. ταρ. Wollte Pl. durch das Wortspiel ὄα — ὠά vielleicht die scherzende Diction des Komikers nachahmen? (S. 92 f.)

Symp. 190 E. — Sauppe tilgte καὶ τὸ τοῦ αὐχένος ἥμισυ — wohl mit Unrecht; vgl. 189 E ἔπειτα — στρογγύλον, νῶτον καὶ πλευρὰς κύκλῳ ἔχον, ferner ἐπ' αὐχένι κυκλοτερεῖ (S. 93).

Symp. 191 A. — In einigen Codd. findet sich die Conjectur ξυνῄει. Bei der Emendation muss man von der besten Überl. ξυνεῖναι ausgehen. Ich cj.: ἐπόθουν ἕκαστος (statt ποθοῦν ἕκαστον) τὸ ἥμισυ τὸ αὑτοῦ ξυνεῖναι. Weil durch die Corruptel ποθοῦν ἕκαστον das Verbum fin. beseitigt wurde, tauchte der Versuch auf, ein solches herzustellen durch die Cj. ξυνῄει (S. 93 f.).

Symp. 191 C. — Ich billige die Tilgung der W. εἰς τὸ πρόσθεν, jedoch nicht aus dem Grunde, als ob diese Wiederholung der W. 191 B anstössig wäre. Aber οὕτω weist auf diesen früheren Ausdruck εἰς τὸ πρόσθεν (191 B) hin. Hätte nun Pl. auch 191 C εἰς τὸ πρόσθεν gesetzt, würde οὕτω seine Berechtigung verlieren. Jemand schrieb zu οὕτω die Glosse εἰς τὸ πρόσθεν, die dann in den Text eindrang. — Weiter glaube ich, Pl. habe μετέθηκε nicht ohne Object gesetzt. Allerdings ist die Ergänzung τὰ αἰδοῖα nicht gerade unmöglich; aber sie ist hart und bei dem Wortreichthum der Rede des Arist. auffallend. — Für unrichtig halte ich αὐτῶν. Die W. αὐτῶν εἰς τὸ πρόσθεν würden formell ganz den früheren W. αὐτῶν τὰ αἰδοῖα εἰς τὸ πρόσθεν gleichen; aber in dem einen Falle ist die Constr. αὐτῶν τὰ αἰδοῖα, im zweiten würde αὐτῶν von εἰς τὸ πρόσθεν abhängen. Eine solche Verschiedenheit bei der Wiederholung derselben W. ist unwahrscheinlich. Ich halte für richtig μετέθηκέ τε

οὖν οὕτως αὐτὰ καὶ διὰ τούτων τ. γ. ἐν ἀ. ἐπ. Auch wäre möglich μετέθηκέ τε οὖν οὕτως αὐτῶν τὰ αἰδοῖα κτλ.

Vermehren's Cj. γέννησιν (statt γένεσιν) ist wahrscheinlich. Vgl. das folg. γεννῷεν. Rettig verweist freilich auf 206 D τῇ γενέσει. Aber 206 D ist γένεσις ganz richtig im Sinne von »Geburt, Entstehung«; an unserer St. aber muss ein Wort stehen, welches generatio bedeutet, also γέννησις.

Jahn tilgte mit Recht διὰ τοῦ ἄρρενος ἐν τῷ θήλει. In den W. καὶ διὰ τούτων τὴν γέννησιν ἐν ἀλλήλοις ἐποίησε ist διὰ τούτων = διὰ τῶν αἰδοίων. Der Interpol. verstand die W. διὰ τούτων falsch, näml. = διὰ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος, und fügte den beschränkenden und berichtigenden Zusatz διὰ τοῦ ἄρρενος ἐν τῷ θήλει hinzu, welcher den Sinn hat: οὐκ ἐποίησε τὴν γέννησιν διὰ τούτων, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ ἄρρενος, und dann οὐκ ἐποίησε τὴν γέννησιν ἐν ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἐν τῷ θήλει. Der berichtigende Zusatz drang später seltsamer Weise in den Text ein. — Hommel cj. ὁ γόνος (statt τὸ γένος), Vermehren τόκος. Rückert cj. σῶν γίγνοιτο oder ἔτι γίγνοιτο. Es sind überflüssige Cj.; denn τὸ γένος ist = Nachkommenschaft, und die W. ἵνα . . . γεννῷεν καὶ γίγνοιτο τὸ γένος bedeuten »ut generarent et gigneretur genus« (gewiss ein Wortspiel!). — Die Echtheit des W. γίγνοιτο wird bezeugt durch die Parallele πλησμονὴ γοῦν γίγνοιτο (S. 94 f.).

Symp. 191 E. — Statt des in allen Codd. und auch bei Stob. überlieferten τέως lesen viele Herausg. nach Ast ἕως. Aber es finden sich so viele Belege des relativen τέως, dass sich nach meiner Meinung nicht bestreiten lässt, dass sich aus dem demonstr. Adverb τέως die Cj. τέως (= ἕως) entwickelte. — In den »Nachträgen« S. 266 weise ich darauf hin, dass das relat. Pron. sich aus dem demonstr. entwickelte. Hom. A 125 ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται bedeutete urspr.: »aber das haben wir aus den Städten erbeutet, das ist vertheilt«. Als aber das Volk das logische Verhältniss beider Sätze erwog und fühlte, dass der erste Satz dem Sinne nach dem zweiten untergeordnet ist, wurde das erste τά relativ gefühlt. — Auch das relat. Pron. ὅς, mag man über seinen etymol. Ursprung wie immer denken, hatte urspr. gewiss demonstr. Bed., die sich in ἦ δ' ὅς, ἦ δ' ἥ (bei Pl.) erhielt. — Aus dem demonstr. Adverb πρίν = antea, früher, eher wurde die relat. Conj. antequam, gerade so wie das deutsche bevor, ehe früher die adverbielle (demonstr.) Bed. hatte und später auch die relat. Bed. einer Conj. erlangte. Und dasselbe war gewiss auch bei τέως möglich. — Was aber theoretisch möglich war, wird hier auch durch die Überl. an einigen Stellen bezeugt. An unserer St. ist τέως in allen Codd. In dem hom. Hymnos auf Dem. 138 ist τέως πρὸς δώμαθ' ἵκωμαι. Bei Apoll. Rhod. IV, 821; IV, 1617. Bei Herodot zweimal τέως μέν in der Protasis und οἱ δὲ, ἡ δέ in der Apodosis, näml. I, 173; IV, 165. — Ich glaube also, dass hier die übereinstim. Überl. τέως zu wahren ist. Man kann vermuthen, dass viell. an

manchen St. in der Überl. das urspr. relative τέως durch die Cj. ἕως verdrängt wurde.

Symp. 192 B. — Jahn tilgte ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται. Dass in Sparta ein solches Gesetz bestand, ist bekannt. Aber von einer solchen gesetzlichen Bestimmung in Athen verlautet nichts. Deshalb fasste hier Stallb. νόμος als »mos et consuetudo« auf. Aber dieser Erkl. widerspricht hier ἀναγκάζονται. Übrigens wird die Annahme der Interpol. der W. ἀλλὰ . . . ἀναγκάζονται hier bestätigt durch das zweite ἀλλά (ἀλλ' ἐξαρκεῖ). Der Gegensatz der W. παιδεραστοῦσι . . . φύσει wäre nach der Überlief. schon durch die W. ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγκάζονται bezeichnet. Es wäre also unmöglich, dass gleich darauf ἀλλ' ἐξαρκεῖ folgt. Eher erwartet man, wenn ἀλλά — ἀναγκάζονται beibehalten wird, ἐξαρκεῖ γάρ κτλ. Aber alles spricht vielmehr für die Tilgung der W. ἀλλὰ ἀναγκάζονται. Dann schliessen sich die W. ἀλλ' ἐξαρκεῖ ganz richtig an παιδεραστοῦσι . . . φύσει an (S. 96).

Symp. 192 B. — Diese Stelle πάντως . . . καὶ ἔρωτι wird unrichtig erklärt. Man nimmt ὁ τοιοῦτος als Subj., παιδεραστής τε καὶ φιλεραστής als prädic. Nomin. und setzt nach γίγνεται ein Komma. Dies widerstreitet dem Gedankenzusammenhang. Ich schreibe πάντως μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος παιδεραστής τε καὶ φιλεραστὴς γίγνεται ἀεὶ τὸ ξυγγενὲς ἀσπαζόμενος· ὅταν μέντοι καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐντύχῃ κτλ. Der ganze Ausdruck ὁ τοιοῦτος παιδ. τε καὶ φιλ. ist Subject, und γίγνεται ἀσπαζόμενος = ἀσπάζεται. — Das hdschr. μὲν οὖν halte ich für unhaltbar. Nothwendig ist hier der Gegensatz, und man erwartet gegenüber dem πάντως μὲν οὖν im zweiten Glied ὅταν δέ. Da diese Änderung aber nicht hinlängliche Wahrscheinlichkeit hat, so nehme ich Sauppe's Cj. μέντοι an, und glaube, dass μὲν οὖν verschrieben wurde durch den Einfluss des vorhergehenden πάντως μὲν οὖν. — Ich führe sodann S. 97 Beispiele für den analytischen Ausdruck γίγνεται ἀσπαζόμενος an, wie Soph. Oid Tyr. 957 σημήνας γενοῦ, Plat. Leg. X, 908 B μισοῦντές τε γίγνονται τοὺς κακούς. Wesentlich gleich ist Symp. 192 E οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανείη βουλόμενος.

Καί vor θαυμαστά ist steigernd = tunc vel mirifice percelluntur amore. Vgl. καὶ λίην bei Hom. λ 181, dann die att. Ausdrücke καὶ σφόδρα (Plat. Rep. 397 C), καὶ μάλα (Plat. Rep. 506 D). Καὶ μάλα = nicht bloss in gewöhnlicher Weise, sondern vielmehr sehr.

Im folgenden schlage ich vor καὶ θαυμαστῇ ἐκπλήττονται φιλίᾳ κτλ. (S. 96 f.).

Symp. 192 E. — Badham cj. τοῦ, οὗ, was unmöglich ist. — Die Constr. ὃ ἐπεθύμει ist, wie ich S. 98 darlege, nicht absolut unmöglich. Manche Verba des Begehrens verbinden sich zuweilen mit dem Accus., wie ἕλ-

δεσθαι bei Hom. E 481, *ἰμείρειν* Soph. Oid. Tyr. 58, auch *ἐπιθυμεῖν* in Cheilon's Gnome *μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα* (Stob. Flor. 3, 79 *γ*) und bei Menandros (Fragm. 15, 3) *ἴδιον ἐπιθυμῶν*. Aber wenn auch *ὃ ἐπεθύμει* nicht unmöglich ist, so ist es doch nicht wahrscheinlich. Ich glaube, dass man erklären muss *ὃ πάλαι ἄρα ἐπεθύμει ἀκούειν*, wobei *ἀκούειν* aus *ἀκηκοέναι* zu ergänzen ist. — Ich billige Bast's Cj. *τούτου γάρ ἐστι τὸ αἴτιον* (S. 98).

Symp. 193 A. — Statt des hdschr. *διῳκίσθημεν* cj. Cornarius *διεσχίσθημεν*, das angeblich durch *διασχισθησόμεθα* und durch das vorausgehende *διατεμῶ δίχα ἕκαστον* (190 C) und *τεμῶ δίχα*, dann durch *ἔτεμνε δίχα* (190 D) bestätigt wird. Aber auch *διῳκίσθημεν* bedeutet die Zertheilung, und die W. *ὅπως μὴ καὶ αὖθις διασχισθησόμεθα* erfordern nicht unumgänglich *διεσχίσθημεν*, weil auch *διῳκίσθημεν* dem folg. *διασχισθησόμεθα* nicht widerstreitet. – *Διῳκίσθημεν* ist hier ein so passender und bedeutsamer Ausdruck, dass man eine Corruptel nicht annehmen kann. Jeder Grieche erinnerte sich hiebei gewiss an den *Μαντινέων διοικισμός*, ob man nun die W. *καθάπερ — Λακεδαιμονίων* beibehält oder tilgt. Dass Arist. jene Spaltung des ursprünglichen Körpers mit einem *διοικισμός* verglich, wird durch 192 D *ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι ὅ τι μάλιστ' ἀλλήλοις* bestätigt, was auch ein Zusammensein bezeichnet. Vgl. auch 192 E *καὶ ἕως τ' ἂν ζῆτε, ὡς ἕνα ὄντα, κοινῇ ἀμφοτέρους ζῆν*.

Nun ist die Frage, ob *καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακ.* beibehalten oder getilgt werden soll. Für die Tilgung wird der Anachronismus angeführt. Es handelt sich um eine Differenz von 16 oder eigentlich von 32 Jahren. Dieser Anachronismus ist auffallend, aber nicht unmöglich. Ein ähnlicher Anachronismus ist in Platon's Menexenos. Zahlreiche Anachronismen sind bei den Tragikern (z. B. der bekannte Anachron. in Sof. Elektra betreffs der Pythischen Wettkämpfe), oder in Vergil's Aeneis und bei neueren Dichtern.

Dennoch glaube ich, dass die W. *καθάπερ — Λακεδαιμονίων* interpoliert sind. Schon Hommel hielt es für anstössig, dass hier *Ἀρκάδες* statt *οἱ Μαντινεῖς* steht. Stallbaum's Vertheidigung »Mantinea fuit urbs Arcadiae opulentissima cet.« ist ungenügend. Eine solche Ungenauigkeit wäre bei einem späteren Interpolator möglich, aber nicht bei Aristoph. oder Platon. Alle Autoren, die diesen Dioikismos erwähnen, nennen die Mantineer, und zwar nicht bloss Xen. Hell. V, 2, 7, Isokr. Paneg. § 126, Aristot. Polit. V, 8, 8, sondern auch Diodoros XV, 5, Strabon, Aristeides II, 287 *διῳκίσθησαν δέ γε Μαντινεῖς ὑπὸ Λακεδαιμονίων κτλ.* — Zweitens würde nach der Überl. *διὰ τὴν ἀδικίαν* auch auf die Mantineer sich beziehen. Es ist sehr wahrscheinlich, dass dann in der Überl. enthalten wäre die Meinung des Aristoph. (oder Platon's), dass die Arkader (Mantineer) eine *ἀδικία* gegen die Laked. begiengen. Und dies kann man doch nicht annehmen. Ich billige also Hommel's Athetese der W. *καθάπερ — Λακεδ.*, obzwar

Hommel selbst später seine Ansicht aufgab. Hommel schlug auch die Cj. *ἀπὸ Λακ.* vor, weil Arkadien durch ein hohes Gebirge von Lakonien getrennt ist. Diese topographische Bemerkung ist aber ganz unstatthaft. — Ich glaube, dass der Ausdruck *διῳκίσθημεν* einem späteren Erklärer die Gelegenheit bot zu der Bemerkung über den Dioikismos der Mantineer. Vielleicht beabsichtigte dieser Erklärer gar nicht eine Interpolation. Statt *καταγραφήν* schlage ich vor *καταγραφῇ* oder vielmehr *κατάγραφοι*. Vgl. Hipparchos zu Arat. Phaenom. I, 6, p. 180 *εἰ μή τι κατάγραφον αὐτῶν ἐστιν*. Plinius XXXV, 34: Hic catagrapha invenit, hoc est obliquas imagines (S. 98 — 100).

Symp. 193 B. — Statt *ὡς* liest man *ὧν*, was einen guten Sinn gibt; aber in palaeogr. Hinsicht ist vielleicht *οἷς* wahrscheinlicher. — Ich schlage die Tilgung von *θεοῖς* vor und berufe mich darauf, dass gleich *τῷ θεῷ* folgt. Zwischen *ᾧ μηδεὶς ἐν. πρ.* und *διαλλαγέντες τῷ θεῷ* kann *θεοῖς* nicht stehen. Man vermisste einen Dativ bei *ἀπεχθάνεται* und ergänzte fälschlich *θεοῖς*. — Die W. *ὁ τῶν νῦν ὀλίγοι ποιοῦσι* tilgte Hirschig. Mit Recht vertheidigt sie Rettig; aber ich glaube, dass statt *ποιοῦσι* zu lesen ist *πονοῦσι* (S. 101).

Symp. 193 C. — Die Constr. *λέγω καθ' ἁπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυν.* ist ungewöhnlich im Sinne »ich sage dies betreffs aller«. Man könnte diese ungewöhnliche Constr. beseitigen durch die Athetese der W. *καθ' — γυναικῶν*. Aber der Gegensatz zeigt, dass Aristoph. wirklich den Gedanken hier aussprach, dass seine Behauptung eine allgemeine ist. Die Änderung *περὶ ἁπάντων* wäre unwahrscheinlich. — Statt *ἀπελθών* cj. Mekler *ἐπανελθών*. Ich cj. *ἀνελθών*. — Statt *τύχοι — ἀπελθών* (oder vielmehr *ἀνελθών*) wäre logisch richtiger *τυχών — ἀπέλθοι*. Aber ich schlage dies nicht vor, weil ich nicht der Ansicht bin, dass jeder Fehler des Autors corrigiert werden muss. Nach der Regel sollte *ἀπελθών* eine im Vergleich zu *τύχοι* vorausgehende Handlung bezeichnen. Dies wäre aber nicht logisch; vielmehr geht *τυχεῖν* voraus, und *εἰς τὴν ἀρχ. φ. ἀπελθεῖν* (*ἀνελθεῖν*) ist die Folge. Aber vielleicht gebrauchte hier Arist. das Part. *ἀπελθών* (*ἀνελθών*) von der Gleichzeitigkeit = *εἰ τύχοι καὶ οὕτως εἰς τὴν ἀρχ. φύσιν ἀπέλθοι* (*ἀνέλθοι*).

In den »Nachträgen« S. 266 f. bespreche ich die nicht zahlreichen Fälle, in denen das Part. des Aor. eine mit einer vergang. Handl. gleichzeitige bezeichnet, wie Her. V, 24 *εὖ ἐποίησας ἀπικόμενος*, Plat. Phaidon 60 C *εὖ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με*. Dies ist = *εὖ ἐποίησας, ὅτι με ἀνέμνησας* oder *τῷ ἀναμνῆσαί με εὖ ἐπ.* Die Handl. *ἀναμνῆσαι* ist nicht verschieden von dem Act *εὖ ποιῆσαι*, sondern beides fällt zusammen und ist identisch; die Regel aber, nach welcher das Part. des Aor. eine in der Verg. vorausgehende Handl. bezeichnet, kann natürlich nur dann Giltigkeit haben, wenn beide Handl. versch. sind. Stall-

baum führt zu Phaid. 60 C 4 passende Beispiele an; dagegen sind 2 Beispiele, welche Heindorf ausserdem anführt und Stallbaum wiederholt, unpassend, nämlich Arist. Eir. 1198, Ekkl. 1045; denn an diesen St. ist das Verbum fin. ein Perfectum; das Perf. aber bezeichnet als tempus praesentiae eine in der Gegenwart abgeschlossene Handl., und darum bezeichnet *εἰρ. ποιήσας, ἀπαλλάξασα* lediglich eine im Verh. zur Gegenwart vergangene Handl.

Das doppelte *ἄριστον* kann auffallen. Aber den Widerspruch muss man einfach constatieren und nicht an eine Beseitigung dasselben denken (S. 102).

Symp. 194 A. — Ich dachte früher an die Umstellung *καὶ εὖ μάλ' ἂν φοβοῖο καὶ ἐν π. εἴης* (*καί — καί* = et — et). Jetzt aber schlage ich nur eine Änderung der Interpunct. vor: *ἐπειδὰν καὶ Ἀγ. εἴπῃ εὖ, καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο.* Das Adverbium *εὖ* ist hiebei etwas ungewöhnlich, aber mit Nachdruck, am Ende des Satzes »bis Ag. sprechen wird, und zwar gut sprechen wird«. Zu Gunsten dieser Interpunct. führe ich Agathon's Antwort an . . . *ὡς εὖ ἐροῦντος ἐμοῦ.* Ich glaube, dass *εὖ* in Agathon's Antwort auf die vorausgehenden W. des Sokr. *ἐπειδὰν καὶ Ἀγ. εἴπῃ εὖ* zurückweist. Ich verweise auch darauf, dass die W. des Sokr. *ἐπειδὰν καὶ Ἀγ. εἴπῃ εὖ* auch auf die vorausgehenden W. hinweisen.

Über *καὶ ἐν παντὶ εἴης* sagte Stallb. »in summa consilii inopia versari«, dann führte er Euthyd. 300 C an und fügte hinzu: »Plenius de Rep. IX, 505 C *ἐν παντὶ κακοῦ εἴη*,« womit er sagen wollte, dass *ἐν παντὶ εἶναι* durch Verkürzung aus diesem vollständigeren Ausdruck entstand. Diese Ansicht kann ich nicht billigen.

In den »Nachträgen« S. 267 f. führe ich Stellen an, an denen mit *πᾶν* der Gen. *κακοῦ* (oder *ἀθυμίας*) verbunden ist, wie Plat. Rep. IX, 505 C. — Was aber unsere St. (Symp. 194 A) betrifft, so sind passende Parallelen jene, in denen das blosse *ἐν παντὶ εἶναι* oder *εἰς πᾶν ἀφικνεῖσθαι* ist. Diese Phrasen haben je nach dem Context versch. Bed. *a)* An unserer St. bed. *ἐν παντὶ ἂν εἴης* »du wärest in der grössten Besorgniss«; ähnl. Xen. Hell. V, 4, 29, *b)* An anderen St. wird die grösste Gefahr bez., wie Xen. Hell. VI, 1, 12; Dem. geg. Kon. 13, *c)* Andere St. bez., dass jemand alles mögliche versucht, wie Soph. O. T. 265, Eur. Hipp. 284. — Schon aus dieser Manigfalt. der Bed. geht hervor, dass nicht an die Ellipse irgend eines bestimmten Ausdr. zu denken ist. Es ist nicht wahr, dass an unserer Stelle *ἐν παντὶ εἴης* historisch durch Ellipse aus *ἐν παντὶ κακοῦ εἶναι* entst. ist, wie es unwahr ist, dass Xen. Hell. V, 4, 29 *ἐν παντὶ ἦσαν* eine angeblich ältere Ausdrucksweise *ἐν παντὶ ἀθυμίας ἦσαν* voraussetzt (obzwar sich dies bei Thuk. VII, 55 findet). — *Ἐν πάντὶ εἶναι* bedeutete eig. »in allem, was man sich nur denken kann, sich befinden«. Aus dem Context aber ergibt sich, dass dies *πᾶν* bedeutete »alles, auch das schlimmste, was man sich nur denken kann«. Und dies kann

entweder die grösste Besorgniss oder die grösste Gefahr sein. — Man muss immer sorgfältig die grammatische Ellipse von der logischen unterscheiden. Erstere ist nur da anzunehmen, wo sich nachweisen lässt, dass historisch aus einer älteren vollständigeren Constr. durch Auslassung irgend eines Ausdrucks eine verkürzte Fassung entstand. Wo aber aus dem Context etwas zu ergänzen ist, und zwar je nach der Versch. des Cont. etwas versch., da kann man nur von einer logischen Brachylogie sprechen.

Die Richtigkeit dessen wird durch den bei Xen. u. a. vorkommenden Ausdruck *τὰ ἔσχατα πάσχειν* bestätigt, der »das äusserste Übel, bes. den Tod, erleiden« bedeutet. Aber *ἔσχατον* an und für sich bedeutet nur »das Äusserste«, und kann vom Unglück und Glück gesagt werden; vgl. bezügl. des letzteren z. B. Pind. Ol. I, 113, wo es »den Gipfel des Ruhms« bezeichnet. Aber in dem Ausdr. *τὰ ἔσχατα πάσχειν* weist *πάσχειν* und der ganze Context darauf hin, dass dies das »äusserste Unglück« bezeichnet.

Jahn tilgte *ἴσως*. Aber ich glaube, dass Sokr., der dem Ag. gegenüber eine notorisch ironische Höflichkeit zeigte, gerade mit diesem *ἴσως* seinen Zweifel an der rhetorischen Befähigung Agathon's bezeichnen wollte. Und thatsächlich ist Ag. Rede kein Meisterwerk. In formeller Hinsicht zeigt zwar diese Rede eine Fülle von rhet. Schmuckmitteln, die aus Gorgias' Vorrathskammer entlehnt sind, aber gerade dieser häufige Gebrauch oder vielmehr Missbrauch solcher Schmuckmittel verdient kein Lob, weil dadurch die Rede einförmig wird. Und eine solche aus massloser Anwendung von Verzi rungen entstehende Monotonie ist schlimmer, als eine aus der Einfachkeit hervorgehende Einförmigkeit. Und was den Inhalt betrifft, ist Agathon's Rede wertlos; sie enthält keine tieferen Gedanken, die sich doch hie und da in der Rede des Eryximachos und Arist. finden. Im Hinblick auf diese Qualität der Rede Agathon's spreche ich mich ganz entschieden gegen die von manchen geäusserte Ansicht aus, dass sich in den Reden im Symp. eine stetige Gradation betreffs des Inhalts zeigt. Im Gegentheil setzte Pl. absichtlich die bombastische und dem Inhalt nach nichtige Rede Agathons, die noch unbedeutender ist als Phaidros' Rede, unmittelbar vor die Rede des Sokr., damit nach dem Grundsatz »contraria contrariis illustrantur« der schroffe Gegensatz zwischen beiden Reden um so deutlicher zum Vorschein käme. (S. 103 f.)

Symp. 194 B. — Es ist sehr interessant, dass der tragische Dichter Agathon, der sich am trag. Wettkampf betheiligte, das Urtheil des ath. Publicums so herabsetzt. Die Tragiker strebten doch eifrig die Erlangung des Siegespreises an. Auch Agathon, der jetzt das Urtheil des Publicums geringschätzig beurtheilt, war ohne Zweifel bei dem dramatischen Wettkampf in gespannter Erwartung, wie das Urtheil des Publicums ausfallen wird, und wenn ihm vor der Verkündigung des Urtheils jemand die Frage

vorgelegt hätte, ob er dasselbe anerkenne und ob er seinen eventuellen Sieg für einen Beweis der Urtheilsfähigkeit des Publikums halten werde, so hätte er dies ohne Zweifel bejaht. Freilich waren zur Beurtheilung und Preiszuerkennung besondere Kampfrichter bestimmt; aber dass auf die Entscheidung derselben das Urtheil des Publicums, das sich im Beifall oder in Äusserungen des Missfallens zeigte, Einfluss hatte, ist doch nicht zu bezweifeln. — Es zeigt sich also darin, dass Agathon jetzt das Urtheil des Publikums geringschätzt, ein Widerspruch. Entweder war Ag. früher, als er sich um die Gunst des Publikums bewarb, unaufrichtig, wenn er nämlich schon damals das Urtheil des Publ. geringschätzte, oder er ist jetzt unaufrichtig, da er nach Erlangung des Sieges das Urtheil des Publikums missachtet. Im Lauf eines Tages konnte doch Ag. sein Urtheil über den Werth oder die Werthlosigkeit des Urtheils des Publ. nicht ändern. Ich glaube, dass Pl. die gegenwärtige Missachtung des Urtheils des Publ. als unaufrichtig darstellen wollte. Pl. wollte damit die stolze Prahlerei Agathon's charakterisieren, der jetzt sich den Schein gibt, als verachte er das Urtheil des Publikums. Ag. that damit dem ath. Publikum Unrecht. Allerdings war nicht jeder Theaterbesucher urtheilsfähig, aber dass im Ganzen das ath. Publ. Geschmack und Verständniss hatte, ist sicher. Jenes Publikum, das seine Freude an den sophokleischen Tragödien hatte, war gewiss auf einer hohen Stufe der Intelligenz; und für die Tragiker war es keine leichte Aufgabe, einem solchen Publikum zu entsprechen.

In den »Nachträgen« S. 268 f. weise ich noch darauf hin, dass die Trag. des Aisch. und Soph. einen erhab. und künstler. Charakter haben, aber nach modernem Geschmack nicht interess. sind; es fehlt ihnen dasjenige, was man jetzt verlangt, das Pikante. Die Trag. d. Eur. bezeichnen hierin einen Umschwung. Eur. wollte den Mangel der formalen Vollkomm. u. Abrundung ersetzen durch das leidensch., interess. und realist. Moment, und er fand grossen Anklang. Aber wichtig ist, dass sein äusserer Erfolg verhältnissmässig gering war, und dass er bloss fünfmal den ersten Preis erlangte und manchmal nur den dritten (Soph. zwanzigmal den ersten, und sonst immer wenigstens den 2.). — Auch darauf weise ich hin, dass der Stoff der Trag. verhältnissmässig beschränkt war (der troische, theban., herakl. Sagenkreis, selten etwas anderes). Die Trag. trachteten also nicht durch Neuheit der Themata und durch Invention zu wirken, sondern durch künstler. Ausgestaltung des dem Publ. bereits bekannten Stoffes. Und wenn dennoch solche Trag. dem ath. Publ. gefielen, ist dies ein glänzendes Zeugniss für den guten Geschmack desselben.

Dass Sokr. den Ag. nicht ernst nahm, zeigt seine Antwort. Agathon wollte den Theilnehmern des Symp. ein Compliment machen, indem er ihre Urtheilsfähigkeit mit dem Unverstand des Publ. verglich; aber treffend repliciert Sokr. *ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἐκεῖ παρῆμεν καὶ ἦμεν τῶν πολλῶν*, weshalb der Tadel auch die Theilnehmer des Symp. treffe (S. 104 f.).

Symp. 194 D. — Ast tilgte *ὄν* und las *οἷοιο αἰσχρὸν ποιεῖν.* Und wirklich ist es schwer, *αἰσχρὸν ὄν* zu vertheidigen, da Sokr. gleich darauf sagt *εἴ τι οἷοιο αἰσχρὸν ποιεῖν* (S. 105).

Symp. 194 DE. — Ich bestreite Rettig's Erklärung, der gegen Wolf's Auffassung »cum Socrate enim licebit et saepe alias disputare« einwendet, dies wäre sehr unhöflich. Rettig erklärt: »Sokr. wird auch späterhin noch sich öfter mit mir unterhalten können.« Die Verbindung *Σωκράτει ἔσται* ist unnatürlich, ebenso die Ergänzung *μοι* zu *διαλέγεσθαι.* — Sodann gebe ich eine Erkl. der Phrase *οὐδὲν ἔτι διοίσει αὐτῷ κτλ.* — *Τῶν ἐνθάδε* bedeutet »davon, was hier nach unserer Verabredung geschieht und geschehen soll«, d. h. dass jeder der Reihe nach eine Lobrede auf Eros halten soll (S. 106 f.).

Symp. 195 A. — Nach Besprechung der verschiedenen Conjecturen bemerke ich, dass man, wenn *ὢν τυγχάνει* auch auf *οἷος* sich beziehen sollte, lesen müsste *οἷος χοῖων* (oder *χῶν*) *αἴτιος ὢν τιγχάνει.* Aber für wahrscheinlicher halte ich *οἷος ὢν αὐτὸς οἷων αἴτιος ὢν τυγχάνει.* Diese Leseart wird bestätigt durch *ὁποῖος δέ τις αὐτὸς ὢν τ. ἐθ.*, namentlich. aber durch *ἐπαινέσαι πρῶτον αὐτὸν οἵός ἐστιν*; denn löst man die Participialconstr. *οἷος ὢν αὐτὸς οἷων κτλ.* in einen Satz auf, ergibt sich *οἵός ἐστιν αὐτὸς καὶ οἷων αἴτιος ὢν τυγχάνει* (S. 107 f.).

Symp. 195 A. — Gegen Rettig (S. 228) bemerke ich, dass die W. *εἰ θέμις — εἰπεῖν* nur die religiöse Scheu bezeichnen können. Nach dem hellen. Glauben muss Zeus *εὐδαιμονέστατος* sein, und darum fügt Ag. *εἰ θέμις . . . εἰπεῖν* hinzu, weil seine Behauptung den herrschenden relig. Anschauungen widerstreitet. Ich lese *ἔστι δὲ κάλλιστος, ὢν τοιόσδε* und polemisiere gegen Rettig. Ag. bezeichnet mit den W. *εὐθ. εἶναι αὐ., κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον* das Thema seiner Rede. Seine Behauptung, Eros sei *εὐδαιμονέστατος*, beruht auf der Ansicht, er sei *κάλλιστος καὶ ἄριστος.* Aber dies hat Ag. bisher nicht bewiesen, sondern er will es erst beweisen, und damit hat er die Disposition seiner Rede angegeben, die aus zwei Theilen besteht. Im ersten Theile begründet er seine Behauptung, Eros s i *κάλλιστος*, und zwar damit, dass er *νεώτατος* ist (195 BC), ferner *ἁπαλός* (195 DE), dann *ὑγρὸς τὸ εἶδος* (196 A). Ag. meint, seine Behauptung, Eros sei *κάλλιστος*, genügend erwiesen zu haben. Im 2. Theil seiner Rede begründet Ag. seine Behauptung, Eros sei *ἄριστος.* Diese Begründung beginnt mit den W. 196 B *περὶ δὲ ἀρετῆς κτλ.*, und Ag. führt an: 1. *ὅτι Ἔρως οὔτ' ἀδικεῖ οὔτ' ἀδικεῖται,* und dass er demnach *δικαιοσύνῃ* hat (196 BC), 2. *πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ σωφροσύνης πλείστης μετέχει* (196 C), 3. *καὶ μὴν εἴς γε ἀνδρείαν Ἔρωτι οὐδὲ Ἄρης ἀνθίσταται* (196 D), 4. Eros hat auch *σοφία* (196 D f.). Um also die Behauptung, Eros sei *ἄριστος*, zu beweisen, sucht er darzulegen, Eros habe alle

Tugenden. Freilich von der *ὁσιότης* spricht er nicht, da Eros selbst ein Gott ist und die *ὁσιότης* nur eine Tugend der Menschen ist. Diese Argumentation recapituliert Ag. 197 C mit den W. *οὕτως ἐμοὶ . . . αἴτιος εἶναι*. — Nach dieser Darlegung des Gedankenzusammenhanges ist wohl kein Zweifel, dass die Erkl. der W. *ἔστι δὲ κάλλιστος, ὢν τοιόσδε* (= er ist der schönste, weil er folgendermassen beschaffen ist) richtig ist (S. 108 f.).

Symp. 195 AB. — Der Ausdruck *φεύγων φυγῇ* bezeichnet gewiss eine eilige Flucht, eine Flucht über Hals und Kopf. Stallbaum führt Parallelen aus Lukian, Libanios, Aristeides, aus der Epinomis und aus dem 8. (pseudoplatonischen) Briefe an. Alle diese Beispiele sind gewiss Reminiscenzen dieser plat. Stelle. Obzwar aber das Symp. der einzige ältere Beleg der Phrase *φεύγειν φυγῇ* ist, ist die Echtheit nicht zu bezweifeln. Aber ich vermisse bei den Herausgebern eine Erklärung dieser scheinbaren Tautologie. Ich glaube, dass hier und in anderen ähnlichen Fällen das Substantiv eine praegnante Bed. hat. Im Böhm. kann man sagen »prchaje úprkem«; *φυγή* bedeutet hier nicht jede Flucht, sondern eine Flucht über Hals und Kopf.

Man muss hiebei in Betracht ziehen die Verbindung der Verben mit dem Akkus. des innern Objects. Davon spreche ich in den »Nachträgen«. S. 269—273 bemerke ich, dass *μάχην μάχεσθαι* (pugnam pugnare), würde es nur bedeuten »kämpfen«, tautologisch und seltsam wäre. Durch Kämpfen kann ja doch nichts anderes bewirkt werden als Kampf! Wozu also *μάχην μάχεται* statt des genügenden und klaren *μάχεται?* — Die Tautologie verschwindet aber, sobald man ein Attribut hinzufügt. *Μεγάλην μάχην μάχεται* ist correct und begreiflich; denn das, was der Kämpfende bewirkt, muss nicht immer ein grosser Kampf sein. Das homer. *ἀρίστην βουλὴν βουλεύειν* (*I* 74) ist begreiflich; denn der Rath muss nicht immer der beste sein, er kann auch nur gut oder zuweilen sogar schlecht sein. — Auch der blosse Artikel enthält manchmal eine nähere Best., wenn er auf das frühere zurückweist. Kühner Ausf. Gramm.[2] § 410. 2 Anm. 3 führt nur ein einziges solches Beispiel an, n. Andok. I, 67; aber ähnl. Beisp. sind in der Prosa Pl. Gorg. 483 B, Thuk. VIII, 58, 7. *Τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι* bei Pl. bedeutet »ihr gewohntes Lob«; bei Thuk. *τὸν πόλεμον* »den gegenwärtigen Krieg«. — Wenn sich nach Homer doch zuweilen der Acc. des blossen Subst. ohne Attribut findet, kann man nachweisen, dass das Subst. eine engere, also bestimmtere, Bed. hat als das Verbum, und darum findet keine Tautologie statt. Sehr klar ist dies im lat. servitutem servire. Vgl. Quint. Inst. or. VII, 3, 26 qui in servitute est eo iure, quo servus, aut, ut antiqui dixerunt, qui servitutem servit. Also nicht jedes servire ist servitus. Ähnliche Beisp. im Griech. sind *ἄρχειν ἀρχάς, πομπὴν πέμπειν, φυλακὰς φυλάττειν*. Kühner erwähnt hiebei nicht die homer. Sprache, in welcher oft das blosse Subst. ohne jedes Attribut erscheint. Ameis im krit. u. exeg. Anhang zu

η 50 führte 26 solcher Beispiele an, aber er schied hiebei nicht gehörig den Accus. des inneren Objects (nämlich bei intrans. Verben) von dem gewöhnl. Acc. des äusseren Obj., wie χ 422 ἐργάζεσθαι ἔργα, ι 108 φυτεύειν φυτόν, ϑ 397 εἰπεῖν ἔπος. — Krüger Di. 46, 6 Anm. 1 bemerkte »dass hier die Acc. den Artikel der gewöhnl. Sprache mit enthalten = den gegenwärt. Kampf, das gegenw. Mahl«. Wirklich hätte man in den meisten von jenen 26 Beisp. in späterer Zeit den individualisierenden Art. gebraucht; aber nicht immer ist die Erkl. »gegenwärtiger Kampf« usw. richtig. So ist η 49 δαίτην δαινυμένους = das übliche, auf eine bestimmte Zeit fallende Mahl. Und Hom. *O* 674 ist μάχην ἐμάχοντο nicht »der gegenw. Kampf«, sondern παρὰ νηυσί ist die nähere Bestimmung des W. μάχη. — Von dem Acc. des inneren Obj. muss man unterscheiden solche Beisp. wie πήματα πάσχειν (*E* 886), φόρον φέρειν (Xen. Anab. V, 1, 2). Hier bezeichnet der Acc. das gewöhnl. äussere Obj., sowie in λόγους λέγειν. Aber auch in diesem Falle gilt die Regel, dass die Sprache eine tautologische Verbindung scheut; z. B. φέρειν hat eine sehr weite Bed., φόρος ist nur eine sehr begränzte Art des φέρειν.

Auch die Verbindung des Dativs mit Verben desselben Stammes oder ähnlicher Bed. erkläre ich in derselben Weise. Regel ist die Hinzufügung eines Attributs, wie Her. VI, 12 λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι Plat. Phil. 21 B ταῖς μεγίσταις ἡδοναῖς χαίροις ἄν, Soph. Trach. 168 ζῆν ἀλυπήτῳ βίῳ. — Aber neben diesen Beisp. finden sich solche wie Pl. Phaidr. 265 D παιδιᾷ πεπαῖσθαι, bei Xen. oft ϑεῖν δρόμῳ, Soph. Oid. T. 65 ὕπνῳ γ' εὕδοντα, Trach. 176 φόβῳ ταρβοῦσαν. In den Nachträgen S. 272 führe ich 12 Beisp. an u. ausserdem das spätere δάκρυσι κλαίειν. — Gewöhnl. sprechen die Erklärer von einer Verstärkung der Bed. Man muss aber vielmehr annehmen, dass das Subst. ursprünglich in diesen Fällen praegnant gebraucht wurde. Ich unterscheide nämlich die Entstehung dieser Constr. von dem späteren Gebrauch. Diese Ausdrücke, wie φεύγειν φυγῇ, entstanden nicht so, dass zu φεύγειν der Dativ φυγῇ hinzutrat und dass durch Verbindung beider gleichbedeutenden Wörter eine Verstärkung der Bed. erzielt wurde. Dies ist eine bloss mechanische Phrase, durch die nichts erklärt wird. Gegen eine solche tautologische Verb. sträubte sich gewiss das Sprachgefühl. Was kann denn beim Fliehen (φεύγειν) stattfinden als Flucht (φυγή)? Eine solche Verbindung kann man nur dann begreifen, wenn das Subst. eine nachdrücklichere Bed. hat. Aber freilich, nachdem auf Grund dieser praegnanten Bed. solche Constr. entstanden waren und in Gebrauch kamen, konnte es geschehen, dass man dieser Redensarten zur Verstärkung der verbalen Bed. sich bediente. So gebe ich dies z. B. bezüglich des späteren δάκρυσι κλαίειν zu. — Die praegnante Bed. des Subst. kann man in manchen Fällen beweisen oder wenigstens fühlen. So bei Soph. Oid. Tyr. 65, Ant. 427. Als Analogien führe ich dann an Verg. Aen. I, 680 somno sopitum (somnus = tiefer und dauernder Schlaf),

Plautus Mil. 482 servitute serviat (vgl. servitutem servire). Ich führe weiter das böhm. »hlasem volati, na hlas volati, hlasitě volati« an. Alle diese Ausdrücke bedeuten wörtlich »voce vocare«. Aber jedes Rufen geschieht voce. Im wirkl. Gebrauch bedeuten diese Ausdr. »laut rufen.« Es bezeichnet eben in dem Instrum. hlasem usw. das Subst. »hlas« praegnant eine starke, laute Stimme. Vgl. auch das deutsche »laut rufen, laut reden«. Das böhm. krokem jíti (wörtl. = passu ire) bedeutet »nur Schritt für Schritt gehen« im Gegensatz zu einem schnelleren Gang.

Heusde tilgte *ταχύ . . . προσέρχεται*. Gut bemerkte dagegen Rettig (Platon's Symp., erklärt von G. F. Rettig S. 229), es handle sich hier nicht um Platon, sondern um Agathon. Auch ich weise stets, sowohl in meinen akad. Vorträgen, als auch in meinen Publicationen darauf hin, dass Pl. die Art und Weise der redenden Personen nachzuahmen bemüht war und dass wir also nicht alles, was uns auffallend erscheint, Platon zuschreiben dürfen. Ag. kannte die Aussprüche der Dichter (wie des Mimnermos, Theognis), dass die Jugend rasch entflieht und das Alter zu schnell kommt, und er benutzte dies für seine Beh., das Alter sei *ταχύ* und Eros müsse eilig vor dem Alter fliehen. Damit verband er dann den Gedanken, Eros liebe das Alter nicht.

Stobaios bietet die richtige Leseart *οὐδ' ἐντός* (*B οὐ δόντος, Τοὐδ' ὄντος*). Der Sinn von *οὐδ' ἐντός* war vielen unbekannt, und daraus erklären sich die Corruptelen. Ich vermisse in den Ausgaben eine gründliche Erklärung der Constr. *οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ* und versuche, eine solche in den »Nachträgen« zu geben. In den »Nachträgen« S. 273 f. gebe ich folg. Erkl. *Ἐντὸς δόμων, πόλεως* im Innern des Hauses, der Stadt. Aber zuweilen bed. *ἐντός*, dass etwas stattfindet oder ist an dem Orte, welcher begränzt ist durch das, was das Subst. bedeutet. Also *ἐντὸς τείχους εἶναι* bedeutet nicht »im Inneren der Mauern sein« (so dass man z. B. an ein im Inneren derselben befindliches Gemach denken würde), sondern (continens pro contento) »an einem von der Mauer umschlossenen Orte sein«, wie man auch im Deutschen sagt »innerhalb der Mauern sich befinden«. So z. B. Hom. *M* 374 *τείχεος ἐντὸς ἰόντες* »in dem von den Mauern umschlossenen Bezirk gehend, nicht ausserhalb desselben«. — Oft aber ist diese Umschliessung nur eine theilweise und einseitige, und man muss die Einschliessung von der zweiten Seite, d. i. von der Seite, auf welcher sich der Sprechende befindet, ergänzen. Bezeichnet ist hier also der terminus a quo, aber der terminus ad quem ist nichts ausdrückl. bezeichnet, sondern es ist dies der Ort, den der Sprechende einnimmt. Pl. Tim. 25 C *ἐντὸς δρων Ἡρακλείων* bezeichnet den Raum, dessen eine Grenze, das ist die westliche, die Säulen des Herakles sind; die zweite Grenze ist Attika, wo sich der Sprechende befindet. Der Ausdruck *ἐντὸς δρων Ἡρακλείων* bezeichnet also den ganzen Raum zwischen den Säulen des Herakles und Attika. — Je nach dem Context kann aber der terminus ad quem verschieden sein; es muss nicht immer der Standpunct des Sprechenden

sein. *Ἐντὸς βελῶν* bei Xen. Kyr. I, 4, 23 bezeichnet den ganzen Raum, bis wohin die Geschosse reichen. Die eine Grenze ist also der Ort, von wo die Geschosse kommen; die andere Grenze ist der Ort, bis wohin die Geschosse fliegen; der ganze Zwischenraum ist *ἐντὸς βελῶν*. Ebenso Eur. Herc. fur. 991 *ἐντὸς τοξεύματος* = im Bereich des Geschosses. Bei Thuk. II, 77 *ἐντὸς πολλοῦ χωρίου οὐκ ἦν τῆς πόλεως πελάσαι* ist die eine Grenze der Standort der Feinde, die zweite die Stadtmauern. Und so muss man auch an unserer St. *οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ πλησιάζειν* erklären. Der terminus a quo ist der Standort des Alters; der terminus ad quem der Standort des Eros. Jene W. bezeichnen den ganzen Zwischenraum. Ag. sagt also, Eros wolle sich dem Alter nicht einmal auf diese weite Entfernung (*ἐντὸς πολλοῦ*) nahen, geschweige denn auf eine kürzere Entfernung.

πλησιάζειν T und Stobaios, *πλησιάζει B* und ferner untergeordnete Codd. Auch hier zeigt sich die hervorragende Autorität des Cod. *T*.

Die Überl. *μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ξύνεστί τε καὶ ἔστιν* halte auch ich für unmöglich. Ich schlage vor *μετὰ δὲ νέων ἀεὶ ἔστι τε καὶ ξύνεστι*, wodurch die in der Überl. unerträgliche Tautologie gemildert wird Zu *ξύνεστι* muss man bei meiner Cj. ergänzen *αὐτοῖς*. (S. 109—111.)

Symp. 195 BC. — Agathons Rede ist oft ganz unlogisch. Vergleicht man diese Stelle *ἐγὼ δὲ Φαίδρῳ . . . τῶν θεῶν βασιλεύει* mit der vorausgehenden Erkl. *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν — ἀεὶ πελάζει*, so ist klar, dass Ag. zwei verschiedene Dinge vermischt. *Νέος* bedeutet »neu« und »jung«. Gegen Phaidros' Beh., dass Eros zu den ältesten Göttern gehört, stellt Ag. seine Behauptung auf, dass er *νεώτατος* ist, d. i. dass er am spätesten geboren wurde. Aber damit verbindet Ag. zugleich die Erklärung, dass Eros nicht alt und immer jung sei. Ich lege sodann S. 111 f. ausführlicher das Unlogische in Ag. Rede dar und empfehle folgende Conjecturen: *πρῶτον μὲν νεώτατος θεῶν, ὦ Φαῖδρε, καὶ νέος* (oder vielleicht *καὶ ἀεὶ νέος*), und dann *νεώτατος μὲν οὖν θεῶν καὶ νέος ἐστί*. Die W. *πρὸς δὲ τῷ νέῳ ἁπαλός* beziehen sich freilich nur auf einen Theil der Conclusion, nämlich auf *καὶ νέος*. Es sind hiemit nicht alle Fehler beseitigt, sondern nur die gröbsten. Das halte ich aber für unmöglich, dass Pl. absichtlich dem Ag. einen solchen Fehler insinuirte, dass er in seinem Schlussatz von *νεώτατος*, woran ihm doch am meisten lag, gar keine Erwähnung machte. Die übrigen Fehler lasse ich bei Seite; insbesondere glaube ich, dass die W. *καὶ ἀεὶ νέον* (196 C) beizubehalten sind, obzwar sie in diese Erörterung nicht gehören. Ein anderer Fehler ist, dass der Übergang von dem ersten Theil der Erörterung (*νέος*) zum zweiten (*νεώτατος θεῶν*) nicht klar angegeben ist. Dieser Übergang ist 195 B bei den W. *ἐγὼ δὲ Φαίδρῳ πολλὰ ἄλλα ὁμολογῶν κτλ.*

T πράγματα und ebenso Stobaios; *B γράμματα*, das auch die übrigen Codd. haben. Die gewichtige Autorität des Cod. *T* zeigt sich auch hier.

Statt *Παρμενίδης* cj. Ast *Ἐπιμενίδης*, weil nichts davon verlaute, dass Parmenides in sein philos. Gedicht solche Mythen aufgenommen habe, wie sich dieselben in Hesiod's Theogonie finden. Auch Schleiermacher und Zeller haben diesen Zweifel geäussert. Aber auch Macrobius sagt Somn. Scip. I, 2: Pythagoras ipse atque Empedocles, Parmenides quoque et Heraclitus de diis fabulati sunt. Vgl. auch Cic. N. D. I, 11. Ich halte es für unzweifelhaft, dass in dem Gedicht des Parm. wirklich ähnliche Mythen von der gegenseitigen Feindschaft der Götter waren, wie bei Hes. Theog. 176 ff., 746 ff. Dies ist durch diese Stelle Platons, welche in unverkennbarer Beziehung zur Behauptung des Phaidros 178 B steht, bewiesen. Aber wie konnte es dem Philosophen Parmenides einfallen, solche »vulgi opiniones de diis eorumque rebus gestis« zu erzählen? Dies lässt sich auf doppelte Weise erklären. Entweder führte Parm. die geläufigen Mythen an, um zu zeigen, dass Hesiodos und Homeros unwürdige Mythen erzählten und verbreiteten. Und Ag. verstand es nicht, dass Parm. diese *παλαιὰ πράγματα* erzählte, aber zugleich kritisierte und verwarf, und sagte gleichmässig von Hesiodos und Parmenides *ἃ . . . λέγουσιν*. Oder Parmenides nahm diese Mythen auf, war aber ungläubig, weil er selbst eine edlere Vorstellung von den Göttern hatte, und erklärte diese Mythen allegorisch (S. 111—114).

Symp. 195 D. — Orelli tilgte *τοὺς γοῦν . . . βαίνει*, Jahn nur *τοὺς γοῦν . . . εἶναι*. Dass Orelli's Athetese unrichtig ist, geht aus Ag. Worten 195 E *οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων* hervor; denn diese W. zeigen klar, dass Ag. wirklich Homer's W. *κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει* citierte. Aber auch Jahn's Athetese ist nicht wahrscheinlich. — Das unlogische Verfahren Agathons ist auch hier ersichtlich. Früher lobte er Homer; *καλῷ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίῳ τὴν ἀπαλότητα ἀποφαίνειν, ὅτι οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ*, was sich auf die hom. W. *οὐ γὰρ ἐπ' οὔδεος πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥ γε κατ' ἀνδρῶν κράατα βαίνει* bezieht. Aber gleich darauf polemisiert er gegen Hom.: *οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων* (= Hom. *κατ' ἀνδρῶν κράατα*), *ἃ ἐστιν οὐ πάνυ μαλακά*. Diesen Tadel bringt er mit offenbarer Ironie vor, und auch da zeigt sich Agathons Dünkel und Überhebung. Früher brüstete er sich, er habe die Fehler der Vorredner erkannt, und er wolle zeigen, wie die Rede beschaffen sein soll. Jetzt tadelt er auch Homer und sagt, er wolle die *ἁπαλότης* des Eros besser beweisen, als Homer die *ἁπαλότης* der Ate; der prahlerische Jüngling bezeichnet Homer's Beweis als misslungen, aber vergisst dabei, dass er kurz vorher denselben Beweis lobte: *καλῷ οὖν δοκεῖ μοι τεκμηρίῳ*.

Bei Homer sollte man *T* 92 nach Platon's Citat lesen *τῆς* und *οὔδεος* statt *τῇ* und *οὔδει*, was die hom. Codd. bieten. Übrigens wird die Existenz der Variante *τῆς* durch das Schol. des Ven. A bezeugt; aber Aristarchos billigte *τῇ*. *Οὔδεος* bezeugt auch Stob.; die alex. Kritiker

wollten den vermeintlichen metrischen Fehler *οὔδεος* verbessern, und schrieben *οὔδει*, ohne zu wissen, dass *οὔδεος* zweisylbig zu lesen ist. Dass Platon wirklich *ἐπ' οὔδεος* schrieb, ist erwiesen durch die Parallele *οὐκ ἐπὶ σκληροῦ βαίνει, ἀλλ' ἐπὶ μαλθακοῦ*, weiter *οὐ γὰρ ἐπὶ γῆς βαίνει οὐδ' ἐπὶ κρανίων*. Dies spricht gegen Hommel's Vermuthung, Pl. habe *ἐπ' οὔδει* geschrieben (S. 115 f.).

Symp. 195 E. — Statt *τῶν μαλακωτάτων* cj. Naber (Mnem. [2] I 340) *τῶν μαλακῶν*. Aber man darf Agathons Diction nicht in der Richtung verbessern, dass man sie der gewöhnlichen Sprache näher bringt. Ag. liebt eine überschwängliche Diction. Übrigens stimmt *ἐν μαλακωτάτοις τῶν μαλακωτάτων* ganz zu Agathons früheren Aussprüchen. Eros siedelt *ἐν ἤθεσι καὶ ψυχαῖς θεῶν καὶ ἀνθρ.*, also nach Agathons W. *ἐν τοῖς μαλακωτάτοις τῶν ὄντων*. Aber Ag. sagt weiter, Eros wähle sich auch aus den Seelen jene aus, die weich seien (*ἥ δ' ἂν μαλακόν* näml. *ἦθος ἐχούσῃ ἐντύχῃ*). *Τῶν μαλακωτάτων* bezeichnet die Seelen überhaupt gegenüber den Schädeln und Körpern; *ἐν μαλακωτάτοις* aber bezeichnet jene Seelen, welche unter allen die weichsten und zartesten sind. Eher könnte man den Superl. *ἐν μαλακωτάτοις* bemängeln; denn Ag. gebrauchte in den das Auswählen der Seelen betreffenden W. nicht den Superl., sondern *μαλακόν*. — Betreffs der Verbindung zweier Superl. vgl. Plat. Krat. 427 E *ἐν τοῖς μεγίστοις μέγιστον* (nach der besten Überl.), Soph. Phil. 65 *ἔσχατ' ἐσχάτων κακά* (S. 117).

Symp. 196 A. — Jahn und Hug tilgten *καὶ ὑγρᾶς*, Vermehren cj. *τρυφερᾶς*, Sehrwald *καὶ ἁβρᾶς* (statt *καὶ ὑγρᾶς*). Aber *καὶ ὑγρᾶς* darf gar nicht fehlen Ag. will seine These, Eros sei *ὑγρὸς τὸ εἶδος*, erweisen. Würde man *καὶ ὑγρᾶς* beseitigen, so hebt man den Zusammenhang mit jener These auf. Ag. gebraucht absichtlich *συμμέτρου* und *ὑγρᾶς* als Synonyma, um seine Beh. *ὑγρὸς τὸ εἶδος* erweisen zu können (S. 117).

Symp. 196 AB. — Ag. denkt nur an das, was Liebe erweckt und Gegenstand der Liebe ist (*τὸ φιλούμενον*); seine W. *ἐνταῦθα καὶ ἵζει καὶ μένει* beziehen sich nur darauf, dass die Schönheit den Eros anzieht. Verwandelt man diese ganze poetische Wortfülle in Prosa, so resultiert nur der Ged. *οἱ καλοὶ φιλοῦνται*. Aber erwägt man, dass die W. *Ἔρως ἐνταῦθα μένει* auch den activen Sinn haben können, d. h. fragt man, wer *ὁ φιλῶν* ist, so ist die Antwort *οὐ μόνον οἱ καλοὶ φιλοῦσι καὶ ἐρῶσι, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ καλοί* (S. 118).

Symp. 196 B. — Mit Recht sagt Rettig, dass die W. *καὶ ἔτι πολλὰ λείπεται* einen offenbaren Gegensatz zu Eryx. W. 188 E *ἴσως μὲν οὖν — ἀναπληρῶσαι* bilden. Eryx. entschuldigte sich und sagte, wenn er vieles ausgelassen habe, so sei dies nicht absichtlich geschehen. Ag. spielt darauf

an und sagt, er seinerseits lasse absichtlich vieles, was er noch sagen könnte, aus, weil auch schon das, was er sagte, genüge. Auch hier zeigt sich, wie prahlerisch und eingebildet Ag. ist.

Den Beweis für die Gerechtigkeit des Eros hat Ag. in derselben soph. und schalen Weise durchgeführt, wie seine ganze Rede eine gründliche und seriose Beweisführung vermissen lässt. Seine Argum. ist: *πᾶς ἑκὼν Ἔρωτι πᾶν ὑπηρετεῖ· ἃ δ' ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ, δίκαιά ἐστι.* Also gebraucht Eros nicht Gewalt (*οὔτε ποιῶν ποιεῖ βίᾳ*), also *οὐκ ἀδικεῖ*, also hat er Gerechtigkeit. Der grösste Fehler liegt in der Praemisse *ἃ δ' ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ, δίκαιά ἐστι.* Dies würde jede ethische Ordnung vernichten; denn wenn jemand nach dieser ganz allgem. Behauptung einem anderen zu den schlimmsten Handlungen behilflich sein wollte, wäre dies *δίκαιον*. Ag. benützte einzelne concrete Fälle, in denen dasjenige, *ὃ ἄν τις ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ*, gerecht oder richtiger gesagt *οὐκ ἄδικον* ist, zur Aufstellung eines falschen allgemeinen Ausspruches. Überlässt jemand freiwillig einem anderen einen Theil seines Vermögens, so handelt jener, der die freiwill. Schenkung annimmt, nicht ungerecht. Man sagt da auch oft, er habe dies Vermögen gerecht erworben, was aber eig. kein genauer Ausdruck ist. Wer dagegen heimlich oder gewaltsam jemandem etwas nimmt, handelt ungerecht. Aber solche einzelne Fälle darf man nicht benützen zu einer solchen falschen Generalisierung, dass alles, *ἃ ἂν ἑκὼν ἑκόντι ὁμολογήσῃ*, gerecht ist. — Schon Arist. hat Eth. Nikom. II, 3, 1105, dann V, 13, 1137 dies gerügt.

Ag. als echter Schüler der Soph. scheut sich nicht, auch solche Behauptungen aufzustellen, von deren Unrichtigkeit er selbst überzeugt sein musste. So z. B. wusste Ag. gewiss, dass Eros oft zu ungerechten Handlungen verleitet, und doch behauptete er *Ἔρως οὔτ' ἀδικεῖ!* Kannte er denn nicht die Verse seines älteren und berühmteren Zeitgenossen Sophokles, Ant. 791 ff.? Kannte er nicht die beiden Hippolytos-Tragoedien, von denen die zweite uns erhalten ist? Wurde nicht Phaidra durch die Liebe zu Hippol. dazu verleitet, ihren Stiefsohn in schändlichster Weise zu verleumden? Usw.

Um seine Rede mit Antithesen möglichst zu schmücken, fügte Ag. auch *οὔτ' ἀδικεῖται* hinzu, obzwar dies nicht zur Sache gehört. Dadurch gewann er auch die Mögl., einen Chiasmus anzubringen, auf den er sich gewiss nicht wenig einbildete: *οὔτ' ἀδικεῖ οὔτ' ἀδικεῖται οὔθ' ὑπὸ θεοῦ οὔτε θεόν κτλ.* (S. 118 f.).

Symp. 196 C. — Hug bespricht den Trugschluss, durch welchen dem Eros auch *σωφροσύνη* zugeschrieben wird. Ich füge hinzu, dass der Hauptfehler darin liegt, dass ja *ἔρως* auch *ἐπιθυμία* ist. Wird also die Defin. gegeben, *σωφροσύνη* sei *τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν*, so ist unter diesen Begierden auch *ἔρως*; es müsste also Eros nicht bloss die übrigen Lüste und Begierden beherrschen, sondern auch sich selbst;

Eros müsste ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ sein. Wenn aber Eros sich selbst beherrschen würde, wäre er nicht Eros, sondern das gerade Gegentheil des Eros. Eros ist oft u. bei vielen Menschen der mächtigste Trieb, der alle anderen zurückdrängt, und gerade in der Bezähmung dieses Triebes zeigt sich hauptsächlich die σωφροσύνη.

Statt πλείστης cj. Cobet πλεῖστον. Mit Recht verwirft Rettig diese überfl. Cj. und verweist auf Politik. 273 B (S. 119 f.).

Symp. 196 CD. — Wäre Ag. nur einigermassen befähigt zu einer log. Deduction, so hätte er von seinem Standpunct die Tapferkeit des Eros anders beweisen können. Er konnte sagen, die Liebe sei oft Ursache grosser, ja wunderbarer Tapferkeit und Entschlossenheit und führe auch zur Aufopferung des eigenen Lebens. So die Liebe der Eltern zu ihren Kindern. Die Vaterlandsliebe treibt zu heldenmüthigem Kampfe und Tode. Der Liebende ist bereit, um der Geliebten willen den grössten Gefahren zu trotzen. Auf diese und ähnliche Weise konnte Ag. von seinem Standpunct die ἀνδρεία des Eros beweisen. Er konnte auch auf die W. des Phaidros 179 A hinweisen (welche freilich leider auf die Paederastie sich beziehen, die aber auch von der reinen Liebe gesagt werden können). Auch konnte Ag. das anführen, was Sokr. später (207 B) von der Liebe der Thiere zu ihren Jungen sagt. — Aber dies alles wollte oder konnte Ag. nicht. Hat vielleicht Pl. Agathons Unfähigkeit zu log. Denken übertrieben, wie er notorisch den Protag. Gorg. u. a. allzu ungünstig und ungerecht charakterisirt hat? Aber betreffs Agathons haben wir wohl nicht an eine allzugrosse Übertreibung in der ungünstigen Charakterisirung zu denken, sondern im Ganzen ist wohl die Charakteristik des Agathon bei Pl. verlässlich. Ich schliesse dies daraus, dass das Symp. nach dem J. 385 verfasst ist und dass in diesem reiferen Alter Pl. milder und ruhiger die menschlichen Fehler, Irrthümer und Schwächen beurtheilte als früher. Ferner war Ag. ein unerfahrener und prahlerischer Jüngling. Auch die Diction Agathons hat ja Pl. im Symp. gewiss nach der Wirklichkeit charakterisiert; und so dürfen wir wohl auch in anderen Beziehungen die Charakterzeichnung des Ag. für verlässlich halten.

Ich erwähne bei dieser Geleg., dass auch die Charakt. des Aristophanes im Symp. nicht ungünstig ist. Es könnte dies auffallen, aber aus der späteren Abfassungszeit und daraus, dass Pl. später milder urtheilte, erklärt sich dies. — In den Nachträgen S. 274 bemerke ich freilich, dass ich S. 176 f. des böhm. Textes darlege, Pl. habe in einem gewissen Falle dem Arist. durch Sokrates' Mund einen Vorwurf machen wollen. Aber dieser Vorwurf (dass näml. ein Ausspruch, den Arist. für originell ausgab, es nicht war; vgl. den deutschen Ausz.) ist verhältnissmässig nicht schwerwiegend.

Was Ag. betrifft, so hätte Pl. diesen zu log. Denken unfähigen und prahlerischen Jüngling gewiss noch ungünstiger charakterisiert, wenn er ihn

in einem seiner früheren Dialoge vorgeführt hätte. So hat Pl. den Protag., der als philos. Denker unter den Sophisten hervorragte, in dem der früheren schriftstell. Periode angehörenden Dial. Prot. so charakterisiert, als ob er im log. Denken ungeübt wäre. Aber in dem aus reiferem Mannesalter stammenden Theaitetos unternimmt Pl. zwar eine scharfe und nachdrückliche Polemik gegen die philos. Anschauungen des Prot., aber es ist klar, dass er damals die Wichtigkeit und die scharfsinnige Speculation des Prot. gerechter würdigte und diesen Denker nicht so wegwerfend behandelte, wie in seinen jüngeren Jahren.

Agathon sucht durch ein geschmackloses Sophisma zu erweisen, dass Eros *ἀνδρειότατος* ist: Nicht einmal Ares kann sich mit Eros messen. Warum? *Οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης, ἀλλ' Ἔρως Ἄρη, Ἀφροδίτης, ὡς λόγος.* Ein schales soph. Wortspiel *Ἔρως* und *ἔρως*. Ares hatte gewiss *ἔρωτα Ἀφροδίτης* (Liebe zur Aphr.), aber Ag. nimmt *ἔχειν* in anderem Sinn und setzt *Ἔρως* statt *ἔρως*, und so behauptet er *οὐ γὰρ ἔχει Ἔρωτα Ἄρης*, ja er behauptet weiter, dass *Ἔρως Ἄρη ἔχει*, nämlich *Ἀφροδίτης*. Wieder ein Wortspiel, das auf der Vertauschung von *Ἔρως* und *ἔρως* beruht.

In den »Nachträgen« S. 275—278 behandle ich aus Anlass der Phrase *Ἔρως Ἄρη ἔχει* ausführlich die zahlreichen ähnlichen im Griech. sehr beliebten Wendungen, wie *οὓς ἔχε γῆρας* (Hom. *Σ* 515), *νῦν με γῆρας ὀπάζει* (*Δ* 321 das Alter als Gefährte), *ὕπνος, ἄγη, σέβας, θάμβος, θαῦμα, ἰδρώς, κλέος, γέλως ἔχει τινά* und ähnl. Diese sinnlichen und plastischen Constructionen beruhen auf der Personification. Es findet sich ähnliches in neueren Sprachen, wie im Böhm. »pojal jej veliký strach«, im Deutschen »heftige Furcht ergriff ihn; Entsetzen bemächtigte sich seiner« und ähnl. Aber es sind dies gegen das Griech. und Lat. verhältnissmässig wenige Beispiele, und oft ist die Bed. der betreffenden Verba schon so abgeschwächt, dass man von einer Personif. nicht mehr reden kann.

Ich führe sodann den ähnl. Gebrauch des habere, tenere an, wie Verg. Aen. VI, 362 nunc me fluctus habet, Aen. XII, 282 sic omnis amor unus habet, Aen. III, 147 animalia somnus habebat, Cic. Tusc. I, 41, 97 magna me spes tenet.

Ferner führe ich den auf einer Personif. beruhenden Gebrauch des *αἱρεῖν, λαμβάνειν* an, wie Hom. *Π* 805 *τὸν δ' ἄτη φρένας εἷλε*, und so bei Hom. unzähligemal *ἄλγος, ἄχος, δέος, πένθος, ἔρως, θαῦμα, ἵμερος* in Verb. mit *λαβεῖν, αἱρεῖν, ἑλεῖν*.

Weiter führe ich an *συνεῖναι νόσῳ* (Soph. O. T. 303), *κακοῖς* (Soph. El. 600), *ἡδοναῖς* (Plat. Rep. IX, 586 B) *δείμασι* (Plat. Leg. VII, 791 B), und umgekehrt *ὅτῳ τὸ μὴ καλὸν ξύνεστι* (Soph. Ant. 372), *ἐμοὶ οὐδὲ ξύνεστιν ἐλπίς* (Eur. Tr. 677) und ähnl.

Weiter *προσκεῖσθαι*, z. B. Soph. El. 240 *εἴ τῳ πρόσκειμαι χρηστῷ*, 1040 *ᾧ σὺ πρόσκεισαι κακῷ*. Darnach habe ich (Beitr. zur Krit. und Erkl. des Soph. 1865, II, 15) bei Soph. Ant. 94 statt *ἐχθρὰ δὲ τῷ θανόντι προσκείσει* vorgeschlagen *ἔχθρᾳ δὲ κτλ.*

Die sinnl. und. plast. Personif. tritt noch deutlicher bei *ἵζειν* und Compositis hervor, wie Hom. *K* 26 *ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐφίζανε*, Pind. Nem. 8, 2 *ὥρα ἐφίζουσα βλεφάροις*, Simon. Amorg. 84 *κείνῃ μῶμος οὐ προσιζάνει*. Diese Beisp. stehen sehr nahe jenen, in denen das Subst. eine Gottheit bezeichnet, z. B. Aisch. Sept. 696 *Ἄρα . . . ὄμμασιν προσιζάνει* (es könnte auch *ἆρα* sein). Von der *πειθώ* sagte Eupolis, dass sie auf den Lippen des Perikles sass. Das Fragment ist beim Schol. zu Aristoph. Ach. 530 und beim Schol. zu Aristeides III 472 erhalten. Mit Recht schreibt Kock *πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν*; denn *τὶς* beweist, dass man nicht schreiben kann *Πειθώ*. Aber Cicero verstand *Πειθώ* im Brut. § 59 . . . hanc Suadam appellavit Ennius, ut, quam deam in Pericli labris scripsit Eupolis sessitavisse. Aber Cicero nahm nicht bloss fälschlich *Πειθώ* bei Eupolis an, sondern er irrte auch darin, dass er bei Ennius Suadaeque medullam statt suadaeque medullam annahm. Diese Verbindung mit medullam und dann flos delibatus populi zeigt, dass bei Ennius Suadaeque medullam unmöglich ist.

Ich weise (Nachtr. S. 277) dann darauf hin, dass an vielen Stellen in den Ausgaben ein begreifliches Schwanken stattfindet. So z. B. schrieb man bei Aisch. Ag. 106. 385. Hik. 523, Eur. Hek. 816 früher *Πειθώ*, die neueren Herausg. schreiben hier gewöhnl. *πειθώ*. Bei Hor. Epist. I, 6, 37 f. schreiben viele Pecunia, Suadela Venusque; richtig ist aber pecunia, suadela venusque. — Man muss immer genau die Personification von der Mythologie unterscheiden; sonst müsste man auch Aisch. Ag. 955, Hom. *K* 26, Pind. Nem. 8, 2, Aisch Prom. 276 schreiben *Θάρσος*, *Ὕπνος*, *Ὥρα*, *Πημονή*.

Was ist die Ursache, dass im Griech und Lat. sich so zahlreiche auf der Personif. beruhende Ausdrücke finden, während dies in neueren Sprachen verhältnissmässig selten ist? Ich antworte (Nachtr. S. 277), dass bei den Griechen seit den ältesten Zeiten neben den Hauptgottheiten eine grosse Menge untergeordneter Gottheiten war, deren Namen auch als Appellativa vorkommen; und in dieser Hinsicht ist schon in den ältesten Zeiten ein solches Schwanken, dass man manchmal nicht weiss, ob die mythol. Bed. älter ist oder die gewöhnl. appellative. Vgl. aus Hes. Theogonie *Λήθη*, *Φόνοι*, *Μάχαι*, *Ἀνδροκτασίαι*, *Νείκεα*, *Ψεύδεα*, *Λόγοι*, *Ἀμφιλογίαι*. Hier zeigen die Plurale, dass die mythol. Bed. erst durch Personific. entstand. — Auch später, als der Glaube an diese zahlreichen Gottheiten verschwand oder sich abschwächte, blieben doch in der poet. Diction solche Ausdrücke und mythol. Anschauungen als Schmuckmittel,*) ja die Zahl derselben wuchs später noch durch dichterische Invention u. Personific.

*) Es waren dies solche Schmuckmittel, wie sie zahlreich im 18. Jahrh. und zu Beginn des 19. Jahrh. in der modernen Literatur, z. B. der französischen, englischen, deutschen erscheinen. Manche Gedichte Schiller's zeigen eine Fülle solcher griechischen mythol. Schmuckmittel.

So z. B. *Νόμος*, *Ἀρχή*, *Ἀλήθεια*, *Ἀλκή*, *Ἀμβροσία*, *Ἀνάγκη*, *Ἀναίδεια*, *Ἀρετή* *Ὁσία*. Diese und viele andere Namen finden sich in der Theogonie nicht als Bezeichnungen der Gottheiten; aber *Ἀλήθεια* ist bei Pindar (Ol. 11, 6) Zeus' Tochter. Dass die *Ἀνάγκη*, welche später als Gottheit grosse Bed. hatte, bei Hesiod im Götterverzeichniss nicht erscheint, ist auffallend. *Ἀρετή* als Gottheit erst bei Dem. 61, 21; *Ὁσία* erst in den Bakchen des Eur.

In Folge dieser zahllosen mythol. Bezeichnungen und Personif. war den Griechen der Gebrauch solcher Redewendungen, die auf der Personif. beruhen, geläufig, und die Ausdrücke, die auf der Personif. beruhen, erhielten sich im Griech. leichter und länger im Sprachgefühl des Volkes als Personificationen, während in anderen Sprachen, in denen die Mythologie nicht eine so wichtige und einflussreiche Stütze solcher Ausdrücke war, die Sphäre der Personif. beschränkter ist; und auch da, wo ursprünglich die Personif. die Grundlage des Ausdruckes war, schwächte sich diese Anschauung ab (S. 275—278). [Ich habe hier aus der reichhaltigen Sammlung des böhm. Textes bloss wenige Beispiele angeführt.]

Symp. 196 E. — *T* hat die richtige Leseart *καὶ πρῶτον μέν, ἵν' αὖ καὶ ἐγώ*, im Bodl. fehlt *ἵν'*, bei Stob. ist fälschlich *ἵν' οὖν*. Ag. weist auf die W. des Eryx. 186 B *ἵνα καὶ πρεσβεύωμεν τὴν τέχνην* hin, und darum ist *αὖ* sehr angemessen. Ich vertheidige die W. *κατὰ τὴν μουσικήν*, welche Sauppe, Jahn, Voegelin für eine Interpol. halten (S. 121).

Symp. 197 A. — Die hyperbolische Lobrede erreicht hier und im Folg. ihren Gipfel. Eros ist nach Ag. eig. der Schöpfer aller Künste, deren Erfindung man verschiedenen Gottheiten zuschrieb. Apollon, die Musen, Hephaistos, Athene, ja auch Zeus sind nicht die eigentlichen Erfinder jener Künste, die ihnen die Mythen zuschreiben, sondern Eros ist der Schöpfer und Begründer. Und wie beweist Ag. diese kecke Behauptung? In sehr bequemer und naiver Weise! Die genannten Götter hatten die *ἐπιθυμία* nach der Erfindung der Künste, die sie eben erfanden; die *ἐπιθυμία* ist aber *ἔρως* (Ag. setzt zu *ἐπιθυμίας* gleich *καὶ ἔρωτος*); dann setzt er statt *ἔρως* (= *ἐπιθυμία*) gleich *Ἔρως*, und in Folge dieser soph. Gaukelei erscheint Eros als der eigentliche Erfinder und Schöpfer aller dieser Künste. Ag. vergass hiebei, dass man mit demselben Recht und nach derselben Argum. Eros für den Urheber aller schändlichen Dinge halten könnte. Es gibt ja in der Mythologie auch solche Gottheiten, deren Wirksamkeit schändlich und unheilvoll ist.

Seltsam ist die hdschr. Überl. *κυβερνᾶν*. Ich bespreche die verschiedenen Meinungen der Erklärer und gelange zu dem Resultat, dass die Härte der Constr. durch *τοῦ κυβερνᾶν* gemildert würde. Aber noch wahrscheinlicher ist *καὶ Ζεὺς κυβερνῶν θεῶν τε καὶ ἀνθρ.* (näml. *μαθητὴς ἂν εἴη Ἔρωτος*, und zu *μαθητής* ist aus *κυβερνῶν* dem Sinne nach zu ergänzen *τοῦ κυβερνᾶν*). S. 122 f.

Symp. 197 B. — Manche Erklärer erweisen der Rede Agathons eine zu grosse Ehre, indem sie in derselben tiefe Gedanken und die Ahnung der Wahrheit finden. So z. B. Rettig S. 241: »Diese ahnungsvolle . . . Einleitung«. In der »Einleitung« hebt zwar Rettig einige Mängel hervor, aber im Ganzen schreibt er dieser Rede eine »nicht gewöhnliche Bedeutung« zu. Ich lege S. 123 ff. ausführlich dar, dass diese Beurtheilung unrichtig ist und dass man die ironische Behandlung, welche diese Rede von Seiten des platon. Sokrates erfährt, für massgebend halten soll. Was Sokrates von dieser Rede sagt, das ist Platon's wahrhaftige Meinung. Ich gelange S. 126 zu dem Resultat, dass bei genauer Erwägung der vermeintlichen Wichtigkeit der Rede Agathons nichts, aber auch gar nichts übrig bleibt.

Das Urtheil mancher Erklärer wurde getrübt durch das falsche Schlagwort, dass in den Reden des Symposion sich eine stetige Steigerung finde, wornach der vor Sokrates' Rede unmittelbar vorausgehenden Rede des Ag. eine ganz und gar unbegründete Bedeutung beigelegt wurde. Ich behaupte im Gegentheil, dass Platon absichtlich unmittelbar vor die höchst bedeutungsvollen Ausführungen des Sokrates die sophistisch schale Rede Agathons setzte, um einen wirksamen Contrast zu erzielen. Contraria contrariis illucescunt!

Rettig sagt in der Einleitung S. 27: »so werden wir uns nicht wundern, wenn ein mächtiger Beifallssturm den Schluss der Rede des Agathon begleitete«. Und S. 247 sagt Rettig: »Hier gilt aber der Beifallssturm . . . auch und zwar vorzugsweise dem Inhalt und der Bedeutung der Rede *ὡς πρεπόντως τοῦ νεανίσκου εἰρηκότος καὶ αὐτῷ καὶ τῷ θεῷ*«. Ich bestreite entschieden, dass der Beifallssturm vorzugsweise dem Inhalt und der Bedeutung der Rede galt. Es würde dies angesichts der notorischen Unwahrheit der Rede Agathons (die Sokr. nachdrücklich hervorhob) von einer absoluten Urtheilslosigkeit der Anwesenden zeugen. Der Beifallssturm wurde nur durch die Form, nicht durch den Inhalt verursacht. Der effectvolle Schluss der Rede, in welchem Ag. die Zuhörer mit einer ungeheueren Wortfülle und mit einer Menge von rhetor. Figuren überschüttete und so zu sagen bethörte, war Ursache des Beifalls. Es ist nicht zu bezweifeln, dass die Rhetoren, bes. Gorgias, ihre Schüler dazu anleiteten, namentlich am Schlusse der Rede alles zu concentrieren, was auf die Zuhörer einen mächtigen Einfluss ausüben könnte. Das ist ja auch jetzt ein beliebtes parlamentarisches Mittel, und ich weiss aus meiner eigenen Erfahrung, dass gar manche Redner am Schlusse einer recht dürftigen Rede doch Beifall fanden durch Anbringung irgend welcher effectvollen Phrasen.

Ich bestreite nicht, dass Agathons Sophismen vielen anwesenden Gästen gefielen. Ich führe als Parallele an, dass in Athen solche eristische Kunststücke, wie sie Euthydemos und Dionysodoros zum Besten gaben, gefielen. Dies ist durch den Dialog Euthydemos bezeugt.

Es versteht sich von selbst, dass der Beifallssturm der Gäste auch dem Agathon als Hausherrn und Bewirther galt.

Im Text (S. 123) gab ich die Leseart *αἴσχει γὰρ οὐκ ἔπεστιν Ἔρως*, aber ich bin von der Richtigkeit dieser Leseart nicht überzeugt. Nach wiederholter Erwägung finde ich, dass Ast's Cj. *αἴσχους γὰρ οὐκ ἔστιν ἔρως* die grösste Wahrscheinlichkeit hat. Ich hebe aus der ausführlicheren Begründung hervor, dass die W. des Sokr. 201 A *αἰσχρῶν γὰρ οὐκ εἴη Ἔρως*, was den Gedanken betrifft, mit Ast's Cj. *αἴσχους γὰρ οὐκ ἔστιν ἔρως* übereinstimmen. Aber auch eine andere Stelle beweist die Richtigkeit der Cj. Ast's *αἴσχους*. Sokr. spielt nämlich 201 E auf Agathons W. an und sagt: *σχεδὸν . . . ἕτερα τοιαῦτα ἔλεγον, οἷάπερ νῦν πρὸς ἐμὲ Ἀγάθων, ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν*. Auch diese W. beweisen, dass Ag. als Gegensatz zu seinem *κάλλους* setzte *αἴσχους*.

Ich glaube, dass gegen Ast's Cj. alle anderen zurücktreten müssen, so auch meine frühere Cj. *αἴσχει γὰρ οὐχ ἕπεται Ἔρως* (S. 123—128).

Symp. 197 C. — Den Text habe ich, was den zweiten Vers betrifft, nach Stallbaum, Hug, Schanz, Rettig u. a. abgedruckt. Aber ich halte diesen Text nicht für richtig. Es ist aber sehr schwer, hier mit Entschiedenheit eine Emendation vorzuschlagen, weil viele und verschiedene Vorschläge möglich sind. Ausser den zahlreichen Cj., die ich S. 129 anführe, kann man z. B. vorschlagen *κοίτην δ' ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει*, oder *κοίτης ὕπνου τ' ἐνὶ κήδει* (*κοίτης ὕπνος* ein Ganzes) oder *κοίτης ὕπνον νηκηδῆ* oder *κοίτης θ' ὕπνον νηκηδῆ*.

Eben diese Menge von möglichen Vorschlägen verursacht die Unsicherheit der Emendation. — Ich möchte nach Erwägung aller Momente am meisten empfehlen im 2. Verse *νηνεμίαν δ' ἀνέμων κοίτην θ', ὕπνον τ' ἐνὶ κήδει*. Das hdschr. *κοίτην ὕπνον τ'* ist unmöglich, aber bei dieser Leseart wäre *ὕπνον τ'* gerechtfertigt. Was *θ'* nach *κοίτην* betrifft, so bietet Stobaios *κοίτην τ'*. Die Partikel *δ'* nach *νηνεμίαν* setzt Hermogenes, und dies findet einigermassen seine Bestätigung darin, dass auch bei Stobaios nach *νηνεμίαν* eine Partikel steht, allerdings nicht *δ'*, sondern *τ'*. *Νηνεμίαν* und *κοίτην* sind hier Synonyma, beide verbunden mit *ἀνέμων*. Was den metaph. Gebrauch von *κοίτην* betrifft, vgl. von der Meeresstille Agam. 552 *εὖτε πόντος ἐν μεσημβριναῖς κοίταις εὕδοι πεσών*. *Κοιμᾶν* von Winden findet sich schon bei Hom. *M* 281 *κοιμήσας δ' ἀνέμους χέει ἔμπεδον* (nämlich *Ζεὺς χιόνα*).

Diese Leseart erzielt allerdings keine vollständige Symmetrie: aber ich glaube, dass Ag. hier eine vollst. Symm. nicht beabsichtigte, was dadurch erwiesen wird, dass nach den Dativen *ἐν ἀνθρώποις* und *πελάγει* folgt *ἀνέμων*. Die Symmetrie könnte man herstellen, wenn man schriebe *εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, πελάγει δὲ γαλήνην, νηνεμίαν, δ' ἀνέμοις, κοίτῃ δ' ὕπνον νηκηδῆ*. Aber dieser Vorschlag ist nicht wahrscheinlich.

Dass Platon beide Verse selbst verfasste, hat schon Hermogenes *περὶ ἰδ.* II, 320 W. bemerkt. Vgl. Phaidros 252 B, wo auch zwei von Platon verfasste und den Homeriden zugeschriebene Verse sich finden. Vgl. meine Krit. und exeg. Beiträge zu Pl. Dialogen I, 62 f. Gewiss hat Pl. hiebei Agathons Diction nachgeahmt.

Auffallend ist, dass Ag. in diesen Versen plötzlich seinen Standpunkt aufgibt und die Wirksamkeit des Eros auf die ganze Natur ausdehnt: *πελάγει δὲ γαλήνην*, und weiter *νηνεμίαν ἀνέμων*. Das ist der Standpunkt des Eryximachos. Ag. hat vorher in seiner Rede absolut nichts angeführt, was ihn berechtigen würde, jetzt von Eros auch als Urheber der Ruhe und Eintracht zu sprechen, die in der leblosen Natur sich zeigt. Auch hier ist ersichtlich die Gedankenlosigkeit Agathons, sein Mangel an logischer Befähigung, und seine Unordnung in der Rede (S. 129 f.).

Symp. 197 DE. — Die Leseart *ἵλεως ἀγαθοῖς*, die ich billige, findet sich bei Stobaios. Das Handschr. *ἵλεως ἀγαθός* ist ganz unmöglich. Ich würdige allerdings das Gewicht der Einwendungen gegen *ἵλεως ἀγαθοῖς*; aber diese Einwendungen verlieren ihre Berechtigung, wenn wir annehmen, dass in den Codd. der Gegensatz, welcher z. B. *δυσμενὴς κακοῖς* oder ähnlich lauten konnte, ausfiel. Ich denke, dass in Agathons Rede folgende Gegensätze waren: *πρᾳότητα μὲν πορίζων* opp. *ἀγριότητα δ' ἐξορίζων*, | *φιλόδωρος εὐμενείας* opp. *ἄδωρος δυσμενείας*, | *ἵλεως ἀγαθοῖς* opp. *δυσμενὴς κακοῖς*, | *θεατὸς σοφοῖς* opp. *ἀγαστὸς θεοῖς* | *ζηλωτὸς ἀμοίροις* opp. *κτητὸς εὐμοίροις*. Entweder muss man den Ausfall des Gegensatzes nach *ἵλεως ἀγαθοῖς* anerkennen, oder es müsste mit Rettig *ἵλεως ἀγαθοῖς* getilgt werden. Ich halte die Annahme der Interpol. nicht für wahrsch., sondern vielmehr die Annahme der Lücke. Pflichtet man dieser Ansicht bei, so fällt der Einwand weg, dass *ἵλεως ἀγαθοῖς* mit den folgenden W. *θεατὸς σοφοῖς*, *ἀγαστὸς θεοῖς* usw. nicht übereinstimmt. Dann stimmt *ἵλεως ἀγαθοῖς* mit den vorausgehenden W. *φιλόδωρος εὐμενείας*, *ἄδωρος δυσμενείας* überein.

Voegelin verdächtigte *πόθου*. Nach meiner Meinung muss man entweder nach der hdschr. Überl. alle sechs W. beibehalten, wobei die Anordnung wäre *τρυφῆς ἁβρότητος* | *χλιδῆς χαρίτων* | *ἱμέρου πόθου*, oder man müsste nach der Athetese *πόθου* (Voegelin) und *τρυφῆς* (Usener) lesen *ἁβρότητος χλιδῆς* | *χαρίτων ἱμέρου*. Für unmöglich halte ich, bloss *πόθου* zu tilgen (Voegelin) oder bloss *τρυφῆς* (Usener), so dass nur 5 Substantiva blieben. Ich halte die Überl. für richtig, weil ich glaube, dass Ag. immer ein Paar von Wörtern gleicher oder ähnlicher Bed. verstand. *Πόθου* hat dieselbe Bed. wie *ἱμέρου*.

Die Überl. *ἐν πόνῳ ἐν φόβῳ ἐν πόθῳ ἐν λόγῳ* halte ich für unmöglich; *ἐν πόθῳ* wurde veranlasst durch das vorausgehende *πόθου*. Auch *ἐν λόγῳ* ist unmöglich. — Ich halte Jahn's Cj. *ἐν μόθῳ ἐν μόγῳ* (statt *ἐν πόθῳ ἐν λόγῳ* für die wahrscheinlichste.

Nach meiner Meinung sagte Ag. *κυβερνήτης, ἐπιβάτης, παραστάτης.* Der formale Zusammenhang dieser drei Ausdrücke ist angedeutet 1. durch das Asyndeton 2. durch die symmetrische Viersylbigkeit, 3. durch die Ähnlichkeit des Suffixes, 4. auch durch die Gleichheit des Accents (alle Worte Paroxytona).

Diesen drei Ausdrücken stehen dann nach *τε καί* gegenüber wieder drei Ausdrücke, die auch asyndetisch nebeneinander stehen: 1. *σωτὴρ ἄριστος*, 2. *ξυμπάντων τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων κόσμος*, 3. *ἡγεμὼν κάλλιστος καὶ ἄριστος.* Diese beiden asyndetischen Reihen sind verbunden durch *τε καί.* Mit Rücksicht darauf halte ich es für wahrsch., das auch vor *κυβερνήτης* eine Dreiheit von Ausdrücken war, und nicht bloss zwei. Aber wie der Text hergestellt werden soll und welcher von den vier Ausdrücken auszulassen ist, darüber kann man freilich verschieden denken. Ich halte für das verhältnissmässig wahrscheinlichste *ἐν πόνῳ, ἐν φόβῳ, ἐν μόγῳ*, wobei also das unmögliche *ἐν πόθῳ* nicht emendiert, sondern getilgt und das unmögliche *ἐν λόγῳ* in *ἐν μόγῳ* verwandelt wird.

BT καλῶς ᾠδῆς, t in marg. *καλῆς ὠιδ.*, Stobaios *καλῆς ᾠδῆς*, Aldus *καλῶς καλῆς ᾠδῆς*, Ast *καλῶς τῆς ᾠδῆς*, Orelli *καλῶς καὶ τῆς ᾠδῆς*, Rettig *ἐφυμνοῦντα καλῶς, ᾠδῆς μετέχοντα.* Ich halte die in früheren Ausg. vorkommende Leseart *ἐφυμνοῦντα καλῶς, καλῆς ᾠδῆς* für wahrscheinlich, weil man daraus am besten einerseits *καλῶς ᾠδῆς*, anderseits *καλῆς* (*t*, Stob.) erklären kann. In zweiter Reihe stünde *ἐφυμνοῦντα, καλῆς ᾠδῆς μετέχοντα* (S. 130—133).

Symp. 197 E. — Ich glaube, dass Agathons W. *σπονδῆς μετρίας* nicht bedeuten können »mittelmässiger, d. i. verhältnissmässig geringer Ernst«, sondern »angemessener Ernst«, wie schon Stallb. *μετρίας* mit *κοσμίας* erklärte (S. 134).

Symp. 198 A. — Rettig macht (S. 247) mit Recht darauf aufmerksam, dass bei Eryx. Erwähnung so häufig auch seines Vaters Akumenos gedacht wird, wie hier *ὦ παῖ Ἀκουμενοῦ.* Ich glaube, dass Pl. hier auch seine Meinung andeutete, dass Eryxim. seinem Vater, dem bedeutenderen Arzte Akumenos, nicht gleichkomme. Diese Ansicht habe ich schon im I. Theil dieser krit. Beitr., und zwar zu Phaidros 268 C, S. 102 geäussert.

Πάλαι erkläre ich iamdudum. — In den folg. W. interpungiere ich *τὸ δέ, σὲ ἀπορήσειν, οὐκ οἶμαι.*

Symp. 198 B. — Effectvoll ist die Verbindung *πῶς οὐ μέλλω — μέλλων.* Damit ist angedeutet, dass *μέλλειν λέξειν μετά κτλ.* identisch ist mit *μέλλειν ἀπορεῖν.* — Mit *παντοδαπός* deutete hier Sokr. ironisch an, dass Ag. alle möglichen Schmuckmittel, woher er nur immer konnte, sammelte und in seine Rede übertrug. In der That finden sich in dieser Rede nicht nur alle möglichen rhetor. Schmuckmittel, sondern auch poëtische

Ausdrücke und ein dichterischer Rhythmus, ja auch ganze Verse. Sokrates konnte diese Rede auch mit dem Ausdrucke ποικίλος bezeichnen.

Warum setzte Pl. ῥηθέντα nach λόγον? Rettig's Bemerkung genügt nicht. Dieser Zusatz muss doch eine Ursache haben. Ich glaube, dass Sokr. mit Rücksicht auf λέξειν das Part. ῥηθέντα setzte. Die Participialconstruction μετὰ καλὸν . . . λόγον ῥηθέντα bedeutet »nach dem Vortrag einer so schönen Rede«. Es ist dies die Constr., die im Latein ungemein beliebt ist, im Griech. aber verhältnissmässig seltener vorkommt.

In den »Nachträgen« S. 278 ff, weise ich darauf hin, dass im Latein sehr oft das Partic. mit dem Subst. da erscheint, wo in neueren Sprachen ein Nebensatz oder ein verbales Subst. gebraucht wird, wie z. B. Liv. XXI, 1, 5 angebant virum Sicilia Sardiniaque amissa = der Verlust Siciliens. Diese Cons r. kommt im Nomin. und allen obliquen Casus vor und in der Verbind. mit den Präp. ab, ad, ante, de, ex usw. Auch der Abl. abs. gehört hieher. Diese Constr. setzen einen höheren Grad der Sprachentwicklung voraus und kommen darum in der archaischen Periode nicht vor. Bei Cic. sind sie häufig, aber am häufigsten bei Liv. und Tac. Dass Caesar diese Constr. mied (mit Ausnahme des Abl. abs.) ist begreiflich; aber auffallend ist, dass auch Sall. diese Constr. nicht anwandte, mit Ausnahme von Cat. 48, 4. — In dieser Constr. steht das Part. in prädic. Verhältniss zum Subst. — Im Griech. ist diese Constr. verhältnissmässig selten. Sieht man vom Gen. absol. ab, findet sich dieselbe fast nur bei Präpos. Absolut ungebräuchlich wäre eine Constr. ἠνίων τὸν ἄνδρα Σικελία καὶ Σαρδὼ ἀποβληθεῖσαι (vgl. Liv. XXI, 1, 5). — Die Griechen fühlten nicht das Bedürfniss, solche Constr. anzuwenden, weil sie ausser den abstr. Subst. zwei andere Constr. zur Verfügung hatten, näml. *a)* das Part. Aor. zur Bezeichnung der Verg., während im Lat. nur die Deponentia ein Part. perf. in activem Sinne haben. So z. B. steht der Constr. bei Liv. XXXVIII. 56, 8 et damnatus sit pecuniae captae gegenüber ἀργύριον λαβών, *b)* das Griech. hat die Constr. τό mit dem Accus. und Inf.; also occisus Caesar (Tac. Ann. I, 8) = τὸ φονευθῆναι Καίσαρα. — Ich führe hierauf S. 279 die Fälle an, in denen diese Constr. im Griech. sich findet. Das älteste Beispiel ist bei Hom. *P* 605 und *I* 682. Am meisten liebte diese Constr. Herodot; vgl. I, 34 μετὰ Σόλωνα οἰχόμενον; VI, 98; VI, 132; I, 15; VIII, 44; II, 22; I, 51; III, 86. Eine verdienstliche Arbeit hierüber verfasste das Mitglied des philol. Seminars Hladík, den ich aufforderte, diese Arbeit zu erweitern und eine Monographie zum Druck vorzubereiten.

Symp. 198 B. — Ob das zweite μέν zu tilgen oder zu emendieren ist, ist zweifelhaft. Man kann lesen οὐχ ὁμοίως ἦν θαυμαστά (S. 137).

Symp. 198 C. — Ich billige zwar nicht die Athetese der W. ἐν τῷ λόγῳ (Usener, Hug), aber ich gebe zu, dass die Überl. δεινοῦ λέγειν ἐν

τῷ λόγῳ ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον verdächtig ist. Wäre dies in Agathons Rede, so könnte man es hingehen lassen, aber es ist unzulässig in der Rede des Sokrates. — Angemessen wäre δεινοῦ λέγειν ἐκ τοῦ λόγου πέμψας κτλ. (ἐκ τοῦ λόγου wäre = Hom. λ 634 ἐξ Ἀΐδεω). Aber ich wage es nicht, diese Cj. vorzuschlagen. Eher glaube ich, dass die W. ἐπὶ τὸν ἐμὸν λόγον zu tilgen sind.

Symp. 198 DE. — Ich halte die Überl. τοῦ ἐπαινεῖν ὁτιοῦν für richtig, während Badham die W. tilgte und Hug τοῦ ἐπαινουμένου oder etwas ähnl. vorschlug. Vgl. ὡς ἔδει ἐγκωμιάζειν ὁτιοῦν, weiter 198 D ὡς ἔδει ἐγκ. ὁτιοῦν und 198 E οὐ τοῦτο ἦν τὸ καλῶς ἐπαινεῖν ὁτιοῦν.

Sehr wirksam ist die iron. Bem. des Sokr προὐρρήθη γάρ, ὡς ἔοικεν, ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὸν Ἔρωτα ἐγκωμιάζειν δόξει, οὐχ ὅπως ἐγκωμιάσεται. Sokr. stellt sich ironisch, als ob er die Verabredung unrichtig verstanden hätte. Er sagt, aus der früheren Rede, besonders aus Agathons Rede, habe er ersehen, dass die Verabredung nicht den Sinn hatte, man solle auf Wahrheit bedacht sein, sondern man solle vielmehr alle schönen Eigenschaften dem Eros beilegen, ob er dieselben hat oder nicht hat. Die Verabredung lautete allerdings anders, wie 177 D bezeugt. — Aber dabei müssen wir freilich bedenken, dass die Aufgabe des Enkomion die Vergrösserung der wirklichen Verdienste ist. Es entwickelte sich wirklich bei den Rednern die Theorie, dass der Verf. eines Enkomion nicht die Wahrheit zur Richtschnur nehmen muss, sondern dass ihm erlaubt ist, die Grenzen der Wahrheit zu überschreiten. Dieser Grundsatz fand besonders in den λόγοι ἐπιτάφιοι seine Verwirklichung. Vgl. Platons Menexenos.

Pl. betonte dieser Ansicht gegenüber seinen Standpunkt, dass auch im Enkomion die Wahrheit Richtschnur ist. Freilich machte auch Pl. hier eine Concession. Der platon. Sokrates verlangt nicht, wie es die absolute Wahrheit erheischen würde, dass im Enkomion die günstigen und ungünstigen Momente dargelegt werden sollen, sondern er gibt zu, dass die günstigen Momente mit Verschweigung der ungünstigen darzulegen sind, dass aber bei diesem Lob die Wahrheit zu beachten ist, d. i. dem Gelobten nicht ein unverdientes und unwahres Lob zu ertheilen ist. Diesen Sinn haben die W. des Sokr. 198 D, in denen besonders τὰ κάλλιστα ἐκλεγομένους zu beachten ist.

Pl. gab also zu, dass im Enkomion die volle Wahrheit nicht gesagt werden muss; er erkannte also an, dass die Aufgabe des Enkomion eine andere ist, als die Aufgabe der Geschichtschreibung In einem historischen Werke darf das, was ungünstig ist, nicht verschwiegen werden, sondern alles, was zur Erforschung der historischen Wahrheit beiträgt, muss dargelegt werden, ob es günstig oder ungünstig ist. Eine tendentiöse Verschweigung ist in der Geschichtschreibung ein Fehler. Pl.

meinte, dass im Enkomion das, was günstig ist, ausgewählt werden kann, dass aber wenigstens darin die Wahrheit beachtet werden muss.

Hug bemerkt zu dieser St., dass Arist. einen mittleren Standpunkt zwischen den damaligen Rednern und Pl. einnimmt: »Auch er (Arist.) anerkennt die Nothwendigkeit einer *αὔξησις*, sie soll aber vorsichtig sein und sich in den Grenzen der Wahrsch. bewegen, man darf das Wahrsch. als wirklich bezeichnen (Volkmann, Rhetorik der Gr. u. Röm. S. 262).« Aber ich bemerke, dass schon Pl. eine wichtige Concession machte. Wenn überhaupt das Enkomion in der Rhet. für zulässig gehalten wird, so muss man zugeben, dass die ungünstigen Momente verschwiegen werden können; die Darlegung derselben würde der Aufgabe des Enkomion zuwiderlaufen (S. 138—140).

Symp. 198 E—199 A. — Was ist das Object von *ἀνατίθετε τῷ Ἔρωτι*. Nach der Überl. müsste man aus den W. *πάντα λόγον κινοῦντες* ergänzen zu *ἀνατίθετε* das Object *πάντα λόγον*. Dies ist aber unwahrsch., weil *ἀνατίθετε* in offenbarer Beziehung zu *τὸ ὡς μέγιστα ἀνατιθέναι τῷ πράγματι καὶ ὡς κάλλιστα* steht. Weil also hier *ἀνατιθέναι* gesagt ist von Sachen oder Eigenschaften, ist die Erkl. *ἀνατίθετε πάντα λόγον τῷ Ἔρωτι* zweifelhaft. Diese Schwierigkeit fühlte Rückert, wie seine Erkl. zeigt.

Ich schlage vor: *αὐτὸν τοιοῦτόν τε εἶναι καὶ τοιοῦτον καὶ τοσούτων καὶ τοσούτων αἴτιον*. In den »Nachträgen« S. 280 f. bemerke ich, dass diese Ausdrucksweise allerdings im Griech. nicht so häufig ist wie in neueren Sprachen; aber sie ist doch durch einige Beisp. gesichert, wie Pl. Rep. IV, 429 B *ἡ τοίαν αὐτὴν εἶναι ἢ τοίαν*, IV, 438 A *τοῦ δὲ τοίου ἢ τοίου*, Phaidr. 271 D *ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῖα καὶ τοῖα*, Leg. 721 B *ζημιοῦσθαι χρήμασί τε καὶ ἀτιμίᾳ, χρήμασι μὲν τόσοις καὶ τόσοις, τῇ καὶ τῇ δὲ ἀτιμίᾳ*. — Diese Ausdrücke haben denselben Grund und Sinn wie *τὸν καὶ τόν, τὸ καὶ τό*, was sich oft findet; vgl. Plat. Leg. 784 C, Lysias 1, 23; 19, 59; Dem. 9, 68; 18, 243.

Symp. 199 A (S. 142). — Sauppe cj. *οὐ δ' εἰδὼς* (statt *οὐδ' εἰδώς*). Diese Cj. findet bei den neueren Herausg. Anklang. Aber ich bezweifle die Richtigkeit derselben. Wie sollte denn der Grieche *οὐ δ' εἰδώς* aussprechen? Ich glaube, dass im Zusammenhang der Rede dies nicht anders ausgesprochen werden konnte als *οὐδ' εἰδώς*. Eine genaue Aussprache des *οὐ δ' εἰδώς* scheint mir sehr gewaltsam und unnatürlich. Und da frage ich, warum Platon, der unübertroffene Meister des Stils, den schwierigen und unglücklichen Ausdruck *οὐ δ' εἰδώς* wählte, da er doch unzweifelhaft leicht sagen konnte *καὶ οὐκ εἰδώς* oder *οὐκ εἰδὼς δέ*. Ich gelange auf diesem Wege dazu, dass man doch versuchen muss, *οὐδ' εἰδώς* zu vertheidigen. — Und diese Vertheidigung ist leicht. Sokr. versprach wirklich, dass auch er an dem Lob des Eros sich betheiligen wolle. Aber dies Versprechen beruht, wie er sagt, auf einem Missverständniss. Nun ist aber die

charakt. Eigenschaft des Griech. bekannt, dass oft durch das Participium die wichtigste Sache bezeichnet wird. Damit ist *οὐδ' εἰδώς* gerechtfertigt (S. 142).

Symp. 199 A. — In untergeordneten Codd. (wie Vind. 54, Lobk.) findet sich *γλῶσσα*. Ich halte *γλῶττα* für echt; Pl. ersetzte das Euripideische *γλῶσσ'* durch *γλῶττα*, welches ihm geläufig war. Hiebei ist bemerkenswerth, dass Pl. auch darin ungenau citierte, dass er statt des Eurip. *ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος* schrieb *ἡ δὲ φρὴν οὔ*.

Wolf hielt *ἐγκωμιάζω* für auffallend. Auch Jahn: »num *ἐγκωμιάσω*?« Pl. schrieb 198 E *ὅπως ἐκ. ἡ τ. Ἐ. ἐγκωμιάζειν δόξει, οὐχ ὅπως ἐγκωμιάσεται*, und darum ist *ἐγκωμιάσω* unwahrscheinlich; denn Pl. hätte 198 E *ἐγκωμιάσει* geschrieben, wenn ihm überhaupt die active Form (statt der medialen) geläufig war. — Nur dann, wenn *ἐγκωμιάζω* syntaktisch unmöglich wäre, müsste man *ἐγκωμιάσω* annehmen. Aber *ἐγκωμιάζω* ist nicht bloss möglich, sondern sehr wahrscheinlich. Man muss das wichtige *ἔτι* berücksichtigen (vgl. Rückert). Sokr. versprach, auch er werde der Verabredung zufolge eine Lobrede halten. Demnach gehört Sokr. in die Zahl *τῶν ἐγκωμιαζόντων*, obzwar er bisher nicht gesprochen hat. Nun trifft die Reihe ihn, und da sagt er, er wolle nicht in der Zahl *τῶν ἐγκωμιαζόντων* sein, wenn ihm nicht bewilligt wird, nach seiner Überzeugung zu sprechen, d. i. die Wahrheit zu sagen. Darum sagt Sokr. ganz richtig: »ich will jetzt nicht mehr (*ἔτι*) in der Reihe *τῶν ἐγκωμιαζόντων* sein, wenn ihr meine Bedingung nicht annehmet, der Wahrheit gemäss zu sprechen.«

Symp. 199 B. — Hirschig tilgte *περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα*; aber die Dative *ὀνόμασι καὶ θέσει ῥημάτων* entbehren nach dieser Athetese. einer gehörigen synt. Constr. In der Überl. hängen diese Dative von *λεγόμενα* ab; wird diese Stütze entfernt, hängen *ὀνόμασι* und *θέσει* in der Luft.

Die W. *εἴ τι καὶ τοιούτου λόγου δέει* wären an und für sich verständlich. Aber doch wird dazu die Epexegese *δῆλον ὅτι εἰ περὶ Ἔρωτος τἀληθῆ λεγόμενα ἀκούειν δέει* hinzugefügt. Dies beruht auf dem Streben, das Verständniss zu erleichtern, worauf ich oft hinweise.

Richtig wäre eig. *ὀνομάτων δὲ καὶ ῥημάτων θέσει*, aber ich wage nicht, diese Cj. vorzuschlagen.

Schon in den Vorlesungen des J. 1865 habe ich *ὁποία δὴ ἄν τις κτλ.* gebilligt. Auch Stallbaum dachte an *δή*, sprach sich aber darüber in allen Auflagen skeptisch aus. Aber hätte er *ὁποία δὴ ἄν τις* richtig in unbestimmtem Sinne erklärt, so hätte er mit Entschiedenheit die Richtigkeit des *δή* behaupten können (S. 144 f.).

Symp. 199 CD. — Aus der ausführlichen Erkl. S. 145—147 kann ich in diesem Auszug nur anführen, dass ich nach Cod. T, dessen Wichtig-

keit auch hier ersichtlich ist, lese *οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως ἢ οὐδενός* (vgl. 200 E *ἄλλο τι ἔστιν ὁ Ἔρως πρῶτον μὲν τινῶν*, weiter 201 A *τίνων ἔφησθα ἐν τῷ λόγῳ εἶναι τὸν Ἔρωτα*). Sollte man die Leseart des Bodl. *ὁ ἔρως ἔρως* zur Grundlage nehmen, so müsste man lesen *οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως Ἔρως* (nicht *ἔρως*). Es wäre allerdings natürlicher *οἷος εἶναι ὁ Ἔρως τινὸς Ἔρως* oder *οἷος εἶναι τινὸς Ἔρως ὁ Ἔρως*, aber auch Bodl. *οἷος εἶναι τινὸς ὁ Ἔρως Ἔρως* ist nicht unmöglich. Für unmöglich halte ich den Wechsel *ὁ Ἔρως* und *ἔρως*, weil dadurch die ganze Argument. des Sokr. vernichtet wird.

Weiter halte ich für die beste Leseart *εἰ Ἔρως ἐστὶν μητρὸς ἢ πατρός*, was Sommer vorschlug, der *ἔρως* nach den W. *εἰ Ἔρως ἐστὶν* tilgte. Die Wiederholung der W. *εἰ Ἔρως ἐστὶν μητρὸς ἢ πατρός* nach den W. *ἐρωτῶ δ' οὐκ εἰ μητρός τινος ἢ πατρός ἐστιν* halte ich nicht für anstössig.

In zweiter Reihe schlage ich vor *γελοῖον γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐρώτημα, εἰ Ἔρως ἐστὶν Ἔρως* (keineswegs *ἔρως*) *μητρὸς ἢ πατρός*. Entschieden unrichtig erscheint mir der Wechsel *Ἔρως* und *ἔρως*. Sokr. spricht überall von Eros als von einem göttlichen Wesen, und er führt auch später die Darlegung der Diotima an, dass Eros ein grosser Daimon ist (202 E). Soll also die Argum. correct sein, so muss überall *Ἔρως* dieselbe Bedeutung haben.

Ich muss hiebei freilich auch weiter consequent verfahren. Auch 200 A halte ich die Leseart der Herausg. *ὁ Ἔρως ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός* nicht für richtig; ich lese vielmehr *ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν κτλ.* (oder *ὁ Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός*). Weiter lese ich 200 A nicht *πότερον ὁ Ἔρως ἐκείνου, οὗ ἔστιν ἔρως, ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ ἢ οὔ*, sondern consequent *πότερον ὁ Ἔρως ἐκείνου, οὗ ἔστιν Ἔρως, ἐπιθυμεῖ*, aber ich gebe zu, dass ich lieber *οὗ ἔστιν* mit Tilgung des W. *ἔρως* lesen würde.

Die Unrichtigkeit der Leseart *εἰ Ἔρως ἐστὶν ἔρως μητρὸς ἢ πατρὸς* ist auch aus folgendem Grunde ersichtlich. *Μητρὸς ἢ πατρός* ist Gen. originis. Aber *εἰ Ἔρως ἐστὶν ἔρως μητρὸς ἢ πατρός* ist, wenn die Genetive den Ursprung bezeichnen, widersinnig (S. 145—147).

Symp. 199 E. — *Ὁμολογεῖσθαι* müsste man für den passiven Infinitiv halten und ergänzen *ὑπ' Ἀγάθωνος*. Aber wahrscheinlicher ist *ὁμολογείσθω καὶ τοῦτο*, was sich in zwei geringeren Handschriften findet. Es ist dies freilich nur eine Cj., aber vielleicht eine richtige Cj. Mit *ὁμολογείσθω* vgl. 201 C *ἀλλ' οὕτως ἐχέτω ὡς σὺ λέγεις*. Bei dieser Cj. würde freilich der Infinitiv der oratio obliqua entfallen, der sich hier gewöhnlich findet (vgl. 199 D, 199 E, 200 A); aber diese Infinitive finden sich nicht durchgehends. So ist z. B. 200 B Agathon's Antwort *ἀδύνατον ἐκ τῶν ὡμολογημένων* ohne *φάναι*, ebenso die weitere Antwort 200 B *ἀληθῆ λέγεις* (S. 147 f.).

Symp. 199 E—200 A. — Ich gebe S. 148 den Text nach meiner Ansicht und wiederhole nur, dass ich noch für wahrscheinlicher halte *οὗ ἔστιν* ohne *Ἔρως* (oder *ἔρως*, wie man gewöhnlich liest).

Ich lese *τὸν Ἔρωτα* (wie Stallbaum) und halte *τὸν ἔρωτα* für unrichtig. Wie könnte denn nach den W. *πειρῶ δὴ καὶ τὸν ἔρωτα εἰπεῖν* die Frage folgen: »*ὁ Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός* (oder *ὁ Ἔρως Ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός*)?« Auch die gewöhnl. Leseart, welche ich für unrichtig halte, *ὁ Ἔρως ἔρως ἐστὶν οὐδενὸς ἢ τινός*, stimmt mit *τὸν ἔρωτα* nicht überein, weil auch bei dieser falschen Leseart doch das richtige *ὁ Ἔρως* beweist, dass *τὸν Ἔρωτα* vorausgehen musste.

Schwierig sind die W. *τοῦτο μὲν τοίνυν — ὅτου*. Ich schlage vor *τοῦτο μὲν τοίνυν, εἰπεῖν τὸν Σωκράτη, φύλαξον παρὰ σαυτῷ, μεμνημένος ὅτου· τοσόνδε κτλ.* Bei den W. *μεμνημένος ὅτου* dachte Sokr. daran, dass Ag. sagte *ὅτι τοῖς θεοῖς κατεσκευάσθη τὰ πράγματα δι' ἔρωτα καλῶν· αἰσχρῶν γὰρ οὐκ εἴη Ἔρως* (201 A). Ag. sagte 197 B *ὅθεν . . . γὰρ οὐκ ἔνι Ἔρως* (S. 148 f.).

Symp. 200 BC. — Das Anakoluthon *εἰ γὰρ καὶ ἰσχυρός κτλ.*, wobei die Apodosis fehlt, hat Hug sehr gut erklärt. — Auffallend sind bei der gewöhnl. Erkl. die W. *ταῦτα* und dann *καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα*. Ich halte die handschr. Überl. für unrichtig, wenn man nach *τὰ τοιαῦτα* nicht ein Komma setzt, was ich im Texte gesetzt habe. Wenn man diese Interpunction und meine Erkl. nicht billigt, so müsste man lesen *ἴσως γὰρ ἄν τις οἰηθείη τοὺς ὄντας τε τοιούτους — καὶ ἐπιθυμεῖν* lesen.

Τούτοις (Bodl.) ist richtig gegenüber der Vulg. *τούτους*.

Ich schlage weiter vor *ἐγὼ ὑγιαίνων βούλομαι ὑγιαίνειν, καὶ πλουτῶν βούλομαι πλουτεῖν*; *T* bietet *πλουτεῖν*, während *B καὶ πλουτεῖν* hat (S. 150 f.).

Symp. 200 D. — *Τοῦτο λέγῃς* weist nicht auf das folgende hin, obzwar es so scheinen könnte; denn schon vorher war die Rede von dieser ungenauen Ausdrucksweise; vgl. z. B. 200 B. Es gehört also diese Stelle zu der Sammlung jener Beispiele, in denen *οὗτος* scheinbar auf das folgende hinweist. Vgl. meine »Untersuchungen auf dem Gebiete der Syntax« S. 97—100.

Die seltsame Leseart *B*, die sich auch in vielen anderen Codd. findet, *μοι παρόντα*, könnte man vertheidigen, würde man früher lesen *καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εἶναι* (statt *παρεῖναι*) *μοι παρόντα*. Aber für wahrscheinlicher halte ich die Leseart des Cod. *T*, dessen Wichtigkeit auch hier klar ist. Ich lese *οὐκοῦν τοῦτό γ' ἐστὶν ἐκείνου ἐρᾶν, ὃ οὔπω ἕτοιμον αὐτῷ ἐστιν οὐδὲ ἔχει, τοῦ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα εἶναι αὐτῷ σῳζόμενα καὶ παρόντα.*

Symp. 201 C. — Sokr. gebraucht hier die ungewöhnliche Ansprache *ὦ φιλούμενε Ἀγάθων*. Darin liegt eine bedeutungsvolle Ironie. Die

gewöhnl. Ansprache ist *ὦ φίλε Ἀγάθων*; aber Sokr. will sagen: »Ich habe dich, Agathon, dafür sehr lieb, dass du mir nicht widerstreiten willst; aber ich kann deine Liebenswürdigkeit nicht annehmen und sage vielmehr, dass du der Wahrheit nicht entgegentreten kannst (S. 153).

Symp. 201 D. — In den älteren Ausgaben ist *μαντικῆς*, und auch die Übers. des Ficinus spricht dafür. Erst Stephanus hat nach Maximos Tyr. *Μαντινικῆς* vorgeschlagen, was durch die beste Überl. bestätigt wird. Für *Μαντινικῆς* spricht auch der Ausdr. *ξένη* (nicht nur 211 D *ἡ Μαντινικὴ ξένη*, sondern auch 204 C, wo Sokr. die Diot. *ὦ ξένη* anspricht). Hätte Pl. 201 D *γυν. μαντινικῆς Διοτ.* geschrieben, müsste man auch 211 D lesen *ἡ μαντικὴ ξένη*. Dieser Ausdruck wäre aber seltsam u. jeder Leser müsste fragen, warum Pl. bei *ξένη* nicht gleich bezeichnete, woher die Fremde ist. Allerdings ist Diotima nur eine Fiction Platon's; aber diese Fiction muss doch eine gewisse Wahrsch. haben. Hiebei ist auch zu beachten, dass die Griechen ohnehin sehr gern den Eigennamen der Personen die Bezeichnung der Heimat hinzufügten; vgl. Plat. Prot. 311 B *Ἱπποκράτη τὸν Κῷον*, 311 C *Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον*, 314 C *Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος, οἶμαι δὲ καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον* usw.

Eine interessante Analogie zu dem durch Diot. verursachten Aufschub der Pest ist bei Herodot I, 91. Pythia erklärte, Apollon habe es durchsetzen wollen, dass die Katastrophe, welche den Kroisos traf, nicht während seiner Regierung, sondern erst während der Regierung seiner Nachkommen einträte; aber *οὐκ οἷός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὗται, ἤνυσέ τε καὶ ἐχ. οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν κτλ.* Pl. hatte wohl Herodot's Erzählung vor Augen. — Es ist dies ein wichtiger Beweis für den Glauben, dass es den Göttern doch möglich war, wenigstens einen Aufschub des durch das Schicksal bestimmten Unglücks zu erwirken. Pl. schreibt dieselbe aufschiebende Kraft der Priesterin Diot. zu. Dies ist vielleicht so zu erklären, dass die Priesterin Diot. einer solchen Gunst bei den Götttern sich erfreute, dass nach ihrem Wunsch die Pest, welche vom Schicksal bestimmt war, einen Aufschub von zehn Jahren erfuhr (S. 154 und Nachtr. S. 283 f.).

Die Erklärer äussern sich nicht über den Sinn der W. *ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐμοὶ καὶ Ἀγάθωνι* Bloss Rückert sagt: »Ex concessis«. Ich tilge diese W. nicht, behaupte aber, dass sie temporal erklärt werden müssen. Sokr. sagt, dass dasjenige, was er jetzt aus dem Gespräch mit der Diot. mittheilen wolle, wenigstens theilweise mit den in der Unterredung des Sokr. mit Ag. erzielten Resultaten übereinstimme, und so führt er jetzt nach der Unterredung mit Ag. als einen neuen Beleg die Unterredung mit der Diot. an. In den Nachtr. (S. 284) bespreche ich diesen temporalen Gebrauch der Präp. *ἐκ, ἀπό* (ex, de) und gebe eine Erklärung desselben.

BT αὐτὸς ἀπ' ἐμαυτοῦ. Im Coisl. *ἐπ'*, was auch Bast vorschlug. In einigen Codd. *ὑπ'*. Die folg. W. *ὅπως ἂν δύνωμαι* beweisen die Richtigkeit des *ἐπ'* (S. 154 f.).

Symp. 201 D. — Das hdschr. *διηγήσω* halten viele für unrichtig. Wäre dies der Fall, so müsste man *δὴ ἡγήσω* lesen, und nicht mit Sauppe *καθηγήσω* (obzwar freilich 199 C *καθηγήσασθαι* steht) oder *ὑφηγήσω* (Sauppe) oder *διήρησαι* (Usener) oder *ἡγήσω* (Hermann); denn alle diese Cj. sind palaeographisch unwahrscheinlich. Aber mit Recht sagt Rettig: »An *διηγήσω* ist kein Anstoss zu nehmen. Ag. hatte den Gegenstand ja ausführlicher besprochen«. Und zwar 194 E—195 A oder von *ἐγὼ δὲ δὴ βούλομαι* bis *ἔπειτα τὰς δόσεις*. Das ist gewiss eine ausführliche Darlegung. — Auch stimmt *διηγήσω* mit *διελθεῖν* gut überein (S. 156).

Symp. 201 E. — In den besten Codd. ist *ποτέ μέ*. Aber in dergl. Dingen ist die Autorität der Codd. nicht zwingend. Nothwendig ist *ποτ' ἐμέ* (Gegensatz zwischen Sokr. und Ag.). — *Ἕτερα τοιαῦτα* erklärt Hug sehr gut. Ich habe ähnlich erklärt Soph. El. 337 *τοιαῦτα δ' ἄλλα καὶ σὲ βούλομαι ποιεῖν*. Man las hier früher *ἀλλὰ*, aber Dindorf's Cj. *ἄλλα* ist unzweifelhaft richtig. Vgl. meine Beiträge zur Krit. und Erkl. des Soph. (1864) I, S. 21 (S. 156, und Nachträge S. 284 f.).

Sokr. sagt mit geheuchelter Bescheidenheit, er habe zur Überweisung des Ag. dieselben Reden gebraucht, mit denen Diot. ihn selbst einst widerlegte: *τούτοις τοῖς λόγοις* (nicht *τοιούτοις*). Es könnte scheinen, als ob Sokr. seinem Wirth Ag. seine Niederlage versüssen wollte mit den W., er selbst habe einmal eine solche Niederlage erlitten, und zwar von einem Weibe. Aber weil die Theilnehmer des Symp. wussten, dass Diot. eine fingierte Person ist, so erkannten sie auch, dass die Höflichkeit des Sokr. eine bittere Ironie ist.

Gegen die Annahme, dass die Person der Diot. fingiert ist, könnte man einwenden, dass niemand von den Anwesenden einen Zweifel aussprach, so dass es scheinen könnte, als hätten alle die Diotima für eine histor. Persönlichkeit gehalten. Nach meiner Meinung sollte Pl. irgend einen von den Anwesenden einen Zweifel aussprechen lassen. Um dem auszuweichen, erfand Pl. das Auskunftsmittel, dass gleich nach der Rede des Sokr. der trunkene Alkibiades mit seinem lärmenden Gefolge kam, wodurch jede Erwägung betreffs der Rede Sokr. und jede Bemängelung derselben ausgeschlossen war. Ich glaube, dass der Zweck dieser ganzen Einrichtung des Symp. sehr durchsichtig ist (S. 156 f.).

Symp. 201 E—202 A. — Rettig S. 265 des Commentars: »Es ist nicht nöthig *ὅτι* vor *ἄν* einzufügen. Man ergänze vielmehr aus dem vorhergehenden *ὅτι* das Pronomen indef.« Das ist dieselbe Erkl., die auch Stallb. gab: »nam *τι* e superiore *ὅ τι* facile intelligas«. Ich halte diese Erkl

für richtig. Behufs vollständiger Symmetrie erwartet man allerdings ἢ καὶ ὅ τι ἂν μὴ σοφὸν ᾖ ἀμαθές; aber Pl. gebrauchte hier die abgekürzte Form ἢ καὶ ἂν (= ἐάν) μὴ σοφὸν ᾖ, wobei er τι ausliess; er sollte näml. eig. schreiben ἢ καὶ ἄν τι μὴ σοφὸν ᾖ.

Ich halte ὀρθὰ δοξάζειν (*T*) für richtig. Ὀρθοδοξάζειν (in *B* und vielen anderen Codd.) kam zwar in der späteren Gräcität vor, wie man aus ὀρθοδοξαστής, ὀρθοδοξαστικῶς schliessen kann, aber es ist durch kein älteres Zeugniss bestätigt und es ist eine falsche Bildung. Warum hätte Pl. nicht das richtige ὀρθοδοξεῖν gebrauchen sollen, das allerdings erst durch Aristoteles bezeugt ist, das aber gewiss auch zu Platons Zeit existierte; vgl. ἀλλοδοξεῖν und ἑτεροδοξεῖν in Plat. Theait. 190 DE (S. 158 f.).

Symp. 202 B. — Stallb. erklärte μὴ ἀνάγκαζε = μὴ ἀναγκαῖον νόμιζε. Ähnlich andere Erklärer. Ich glaube, dass die W. zugleich einen gewissen humoristischen Sinn haben. Ἀναγκάζειν = Gewalt anwenden da, wo man die natürliche Beschaffenheit beachten und die natürliche Freiheit zulassen sollte. Wer da meint oder sagt, dass dasjenige, was nicht schön ist, hässlich sein muss, der will gewissermassen das, was nicht schön ist, zwingen, einzutreten in die Reihe der hässlichen Dinge. Aber er soll den nicht schönen Dingen die Freiheit lassen, dass dieselben nach ihrer natürlichen Beschaffenheit (φύσις) in die Zahl der mittleren Dinge (τὰ μεταξύ) sich einreihen, welche weder schön noch hässlich sind. Diese Beachtung der natürl. Freiheit ist in Plat. Kratylos 432 E treffend bezeichnet durch ἐᾶν. — Mit diesem Gebrauch des ἀναγκάζειν kann man einigermassen vergleichen den böhm. Ausdruck »on chce z něho mermocí udělati zrádce« und den deutschen »er will ihn mit Gewalt zum Verräther machen« (S. 159 f.).

Symp. 202 BC. — Die Erkl. ῥᾳδίως = ὥστε ῥᾴδιον γνῶναι εἶναι ὃ λέγω halte ich für unwahrscheinlich, ja fast für unmöglich. Ich halte im Ganzen Hug's Erkl. für richtig. — Badham's Athetese der W. καὶ καλούς und weiter καλόν τε καὶ billige ich entschieden. Wenn Diot. die Schönheit der Götter hätte erwähnen wollen, so musste sie auch ἀγαθός sagen und εὐδαίμων auslassen. — Auch bemerke ich, dass der Zusatz καὶ καλούς, und καλόν τε καί unpassend war, weil auf die Frage ἢ τολμήσαις ἄν τινα μὴ φάναι καλόν . . . θεῶν εἶναι Sokr. leicht antworten konnte, dass nach der Mythologie z. B. Hephaistos nicht schön ist (S. 160 f.).

Symp. 202 E. — Ich billige die Athetese von τῶν θυσιῶν, welche W. Pollux VI, 187 nicht kannte, was Bergk (Phil. XXX, 678) erwiesen hat. Aber ich bezweifle auch θυσίας. Was den Sinn betrifft, würde ich allerdings gegen θυσίας nichts einwenden. Aber auffallend ist es, dass in keinem einzigen von den Zeugnissen, welche sich auf diese Stelle beziehen und die in der Ausgabe Jahn-Usener's sorgfältig gesammelt sind, eine

Beziehung auf θυσίας sich findet. Vgl. Plut. de Iside et Os. 25, p. 361 B,*) dann Apul. de deo Socr. 6,**) Porphyr. de abstin. II, 38. Nach diesen drei Zeugnissen glaube ich, dass auch bei Augustinus de civ. dei VIII, 18 preces = εὐχάς und nicht = δεήσεις. Ich frage nun, ob es wahrsch. ist, dass Plut., Apul., Porphyr., und Augustinus in der ihnen vorliegenden Handschrift θυσίας hatten. Es ist nicht wahrscheinlich: denn ein so bedeutsames Wort würden sie erwähnt haben. Sie hatten vor sich εὐχάς statt θυσίας, und vor dieser Autorität tritt die Autorität der plat. Codd. in den Hintergrund. Ich sagte, dass ich τῶν θυσιῶν nach Bergk für eine Interpol. halte. Ich glaube aber, dass diese Interpol. auch auf die vorausgehenden W. einen Einfluss hatte und dass die echte Leseart εὐχάς (welche Plut., Apul., Porph. bezeugen) in θυσίας verändert wurde. Ich bemerke hiebei, dass εὐχάς keineswegs die Darbringung von Opfern ausschliesst. Ich schlage also vor τῶν μὲν τὰς δεήσεις καὶ εὐχάς oder τῶν μὲν τὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις.

Weiter schlage ich vor ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφότερ' οὖν συμπληροῖ oder ἐν μέσῳ δὲ ὂν ἀμφότερον (d. i. τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον) συμπληροῖ. In beiden Fällen ist συμπληροῖ = συμπληροῦν συνάγει καὶ συνδεῖ.

Hug tilgte καὶ τὰς ἐπῳδὰς καὶ τὴν μαντείαν πᾶσαν καὶ γοήτειαν. Vgl. seine Bemerkung. Allerdings wussten die Griechen, dass sich Leute fanden, welche mit der Beschwörung und Zauberei Missbrauch trieben. Dies beweisen die von Hug angeführten Stellen. Aber dass die Griechen zu Platon's Zeit überhaupt in Bausch und Bogen jegliche Beschwörung und Zauberei verwarfen und für eine blosse Gaukelei hielten, das ist eine unrichtige Behauptung. Im Gegentheil erkannten die Griechen die Möglichkeit und Wirksamkeit von Zaubermitteln an, obzwar sie wussten, dass damit Missbrauch getrieben wird. — Aber auch betreffs der μαντική finden wir mancherlei Bedenken wie z. B. Oidipus in der soph. Trag. Oid. Tyr. von der μαντική mit Verachtung spricht, während doch gewiss Sophokles selbst diese Anschauung nicht theilte.

Übrigens sprechen gegen Hug's Athetese diese zwei Gründe: *a)* Diot. selbst sagt 203 D von Eros δεινὸς γόης καὶ φαρμακεὺς καὶ σοφιστής *b)* Zwei Stellen des Apuleius bezeugen, dass im Symp. καὶ τὴν μαγείαν πᾶσαν war. Und zwar Apul. de deo Socr. 4 . . . et magorum varia miracula omnesque praesagiorum species reguntur. Die W. magorum varia miracula sind eine ziemlich getreue Wiedergabe der W. τὴν μαγείαν πᾶσαν; denn Apul. übersetzte auch πᾶσαν. — Die zweite Stelle des Apul. ist Apolog. 43, wo sich magorum miracula findet. — Durch diese Stellen ist Badham's Cj. μαγείαν bestätigt. Die Nachlässigkeit der Abschreiber verschuldete μαντείαν, was im Hinblick auf ἡ μαντική

*) Bei Plut. müsste εὐχάς eine Anspielung auf Pl. θυσίας sein. Aber warum hätte Plut. nicht θυσίας gesagt?

**) Petitiones = δεήσεις, aber precum stimmt nicht überein mit θυσίας, wohl aber mit εὐχάς

unmöglich ist. Geel's Cj. *μαγγανείαν* muss gegenüber Badham's *μαγείαν* zurücktreten.

Was die W. 203 A *ἀλλὰ διὰ τούτου πᾶσά ἐστιν ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι* betrifft, gelange ich zu folg. Resultat: Die Überl. ist unmöglich. Möglich ist die Ergänzung *θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ πρὸς θεοὺς ἀνθρώποις* (Wolf, Usener) oder *θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς* (van Heusde). Möglich ist auch die Athetese der W. *καὶ ἐγρηγορόσι καὶ καθεύδουσι.* Aber diese W. sind bedeutsam und haben nicht den Charakter einer Interpol. Also ist es wahrscheinlich, dass in der Überl. eine Lücke ist. Und da halte ich Heusde's Ergänzung für relativ wahrscheinlich (S. 161—165).

Symp. 203 B. — Ich bestreite die Richtigkeit der Erklärung und Cj. Hug's *ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν, προσαιτήσουσα δ' οἷον δὴ εὐωχίας οὔσης ἀφίκετο ἡ Πενία καὶ ἦν περὶ τὰς θύρας, ὁ Πόρος μεθυσθείς κτλ.* — Mit den W. *οἶνος γὰρ οὔπω ἦν* ist angedeutet, dass später, als der Wein schon bekannt war, die Götter auch Wein tranken, nicht statt des Nektars, aber neben dem Nektar. In der Mythologie dürfen wir nicht einen logischen und systematischen Zusammenhang erwarten. Die Mythologie ist ein Gemisch verschiedener Anschauungen und Aussprüche aus verschiedenen Zeiten und verschiedenen Gegenden. Die strenge Ausschauung, nach welcher die Götter von den Menschen sich, wie in anderen Dingen, so auch im Getränk, unterscheiden, findet sich bei Hom. *E* 341; aber daneben kannte Pl. andere Aussprüche, dass auch die Götter Wein tranken. Um diese Incongruenz zu erklären, gebrauchte Pl. das Auskunftsmittel, dass der Wein früher nicht bekannt war, und da war das Getränk der Götter Nektar; aber später als der Gott Dionysos den Wein einführte, tranken auch die Götter Wein.

Die Leseart *B προσαιτὴς οὖσα* weist vielleicht auf *προσαίτης οὖσα* hin. Aber *προσαίτης* (Bettler) ist ein spätes W.; Eusebios gebrauchte, weil die Rede von der Penia ist, das Fem. *προσαῖτις*, auch ein spätes W., das in die Lexika aufzunehmen ist. Ioannes Lydos de mens. 117 las *προσαιτοῦσα*. *T* hat die echte Leseart *προσαιτήσουσα* (S. 165 f.).

Symp. 203 B. — Vögelin's Behauptung, dass *παιδοποιήσασθαι* (Naber's Cj., die Usener in den Text aufnahm) edler sei, ist mir unverständlich. Hug hat bewiesen, dass *παιδίον ποιήσασθαι* angemessener ist. Ich füge zu Hug's Bemerk. hinzu, dass Penia *διὰ τὴν αὑτῆς ἀπορίαν* wollte, ihr und des Poros Kind solle ihr behilflich sein bei der Erwerbung des Lebensunterhaltes. Es ist also besser, wenn *παιδίον* als selbständ. W. erscheint. Dass *παιδίον ποι.* gut griechisch ist, hat Hug ebenfalls bewiesen.

Die Stellen bei Proklos Theol. Plat. I, 28, 67 und bei Plotinos Enn. III, 5, 2, p. 292 F bieten *ἐν τοῖς Ἀφρ. γενεθλίοις*, wie auch die plat. Codd. Aber die St. bei Proklos zu Tim. 6 ist kein Zeugniss für die plat. Überl.; denn Proklos' W. *καὶ ἡ ἑστίασις ἡ ἐν τοῖς ἐκείνης γενεθλίοις* be-

ziehen sich nicht auf Pl. W. *γεννηθεὶς ἐν τοῖς ἐκ. γεν.*, sondern auf die W. 203 B *ὅτε γὰρ ἐγένετο ἡ Ἀφροδίτη, εἱστιῶντο οἱ θεοί.* Daraus ist klar, dass Proklos die damals allgemein übl. Constr. *ἐν τοῖς γεν.* gebrauchte, weil er Platons W. *ὅτε ἐγένετο* auf diese Weise paraphrasierte. Es ist also auch möglich, dass Proklos an der 2. Stelle (Theol. Pl.) in seiner Handschrift *ἐν* nicht hatte, sondern es zugab. Statt der früheren regelmässigen class. Constr. *Διονυσίοις, Θεσμοφορίοις, Παναθηναίοις, τοῖς ἐπινικίοις* (Pl. Symp. 174 A) wurde später allgemein *ἐν* bei den Namen der Feste gebraucht. Zwar findet sich *ἐν* auch früher, wie in Plat. Codd. Lys. 223 B *ἐν τοῖς Ἑρμαίοις*, Rep. 354 A *ἐν τοῖς Βενδιδείοις*, Leg. 633 C, aber es ist möglich, dass der blosse Dat. in der späteren hdschr. Überl. verdrängt wurde durch die Constr. *ἐν* mit dem Dat. — Ioannes Lydos de mens. p. 117 sagt: *ὁ δὲ Πλάτων ἐν συμποσίῳ φησὶ τοῖς τῆς Ἀφρ. γενεθλίοις τὴν Πενίαν προσαιτοῦσαν ἀνελθεῖν.* Weil in der späten Graecität die allgemein übliche Constr. *ἐν* war, so glaube ich, dass Lydos hier getreu nach seinem Codex citierte.

Dazu kommt noch ein zweites, freilich unsicheres Zeugniss, nämlich Plotin. Enn. III, 5, 2, p. 293, wo Kirchhoff ergänzt *καὶ δὴ καὶ ὅσα ἐν συμποσίῳ εἴρηται παραληπτέον, ἐν οἷς οὐκ < Ἀφροδίτης φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλλ' ἐν > Ἀφροδίτης γενεθλίοις ἐκ τῆς Πενίας καὶ τοῦ Πόρου.* Ich ergänze *ἐν οἷς οὐκ < Ἀφροδίτης φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀλλ' > Ἀφροδίτης γενεθλίοις ἐκ τῆς Π. κτλ.* Ich halte diese Erg. für wahrscheinlicher, weil gerade die Wiederholung des W. *Ἀφροδίτης* den Anlass zur Lücke gab.

Die neueren Herausg. setzen nach *γενεθλίοις* ein Komma, und verbinden also die W. *καὶ ἅμα φ. ἐρ. ὢν* mit den W. *καὶ τῆς . . . γέγονεν ὁ Ἔρως.* Ich halte aber diese Constr. *γέγονεν ἐραστὴς ὤν* für unmöglich und billige die ältere Interpunct. *διὸ . . . γέγονεν ὁ Ἔρως, γεννηθεὶς τοῖς ἐκ. γενεθλίοις καὶ ἅμα φύσει κτλ.*

Badham tilgte *ἐραστής*, was ich billige, da die Constr. *ἐραστὴς ὢν περὶ τὸ καλόν* unmöglich ist und da Eros nicht *ἐραστής* der Aphr. ist. Aber mit Unrecht tilgt Badham auch *καὶ τῆς Ἀφρ. καλῆς οὔσης*; diese W. sind eine passende Begründung des Ausspruches, dass Eros *περὶ τὸ καλόν ἐστι.* Wie gleich von Anfang an Eros in Beziehung zu der Göttin der Schönheit Aphr. war (*γεννηθεὶς τοῖς Ἀφροδίτης γενεθλίοις*), so weilt er *φύσει* auch später immer beim Schönen. Das, was früher dialektisch dargelegt ward, dass nämlich das Object des Eros Schönheit ist (vgl. z. B. 201 A), wird hier mythich dargelegt, und zwar durch die Beziehung, in welcher Eros mit der Göttin der Schönheit gleich von Anfang war (S. 166—168).

Symp. 203 C—E. — Genauer als *ἐν τοιαύτῃ τύχῃ* wäre hier *ἐν τοιᾷδε τύχῃ*, da auf das folgende hingewiesen wird. *Τοιοῦτος* und *τοιόσδε* unterscheiden sich wie *οὗτος* und *ὅδε*. In den Nachträgen (S. 286) verweise ich auf meine »Untersuch. auf d. Geb. der Synt.« S. 100, wo ich

Aisch. Pers. 328 f. als Ausnahme im Gebrauch des *οὗτος* anführe. Andere solche Ausnahmen sind Xen. Mem. I, 2, 61; Plat. Lys. 219 D (wo freilich *οὑτωσί* steht, was nachdrücklicher ist als *οὕτως*). Die praepar. Geltung hat *οὗτος* in der Verbindung *τοῦτο, ὅτι* oder *τοῦτο, ὡς*, z. B. Dem. 4, 5. Ferner vgl. *οὕτως, ὥστε* z. B. Aischin. 1, 84. *Τοιοῦτος* steht praeparativ z. B. Her. I, 178 *τοιαύτη δή τις πόλις· κέεται ἐν πεδίῳ κτλ.* Thuk. IV, 58 *τοιούτους* (die folgenden) *δὴ λόγους εἶπεν.*

Vergleichen wir diese plat. Stelle mit der Paraphrase des Themistios 13, 161 C ff., so finden wir theils Übereinstimmung, theils Unterschiede. Es fragt sich, ob man aus Them. ein Resultat für die Textkritik gewinnen kann. — Ich gelange zu folgendem Ergebniss. Them. sagt *καὶ ἐν ὑπαίθρῳ τὰ πολλὰ καὶ ἐν ὁδοῖς διαιτώμενος* = Plat. *καὶ ἐν ὁδοῖς ὑπαίθριος κοιμώμενος.* Dadurch ist ***B*** *ὑπαίθριος* (gegen ***T*** *ὑπαιθρίοις*) bezeugt. — Ferner ist die beste plat. Überl. *τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς* (gegen die Leseart *τοῖς ἀγ. καὶ τοῖς καλ.*) bezeugt durch Them. *τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ.* Ferner ist durch Them. bezeugt *θηρευτὴς δεινός*, während im Par. 1810 *δεινός* fehlt, was auch Kreyenbühl (Bl. f. d. bayer. Gymn. XVI, 162) tilgt. — Jahn's Vermuthung *φιλοσοφῶν διὰ παντός* (mit Auslassung von *τοῦ βίου*) wird dadurch, dass Them. nur *ἀεὶ φιλοσοφῶν* sagt empfohlen.

Ich kann Jahn's und Usener's Athetese der W. *ὅταν εὐπορήσῃ* nicht billigen, weil in *εὐπορήσῃ* eine absichtliche Anspielung auf den Vater des Eros, Poros, ist. Solche Anspielungen sind auch 203 E *πόριμος* und *τὸ δὲ ποριζόμενον . . . ὥστε οὔτε ἀπορεῖ Ἔρως*, 204 B *εὐπόρου* (S. 168—170).

Symp. 204 A. — *Ἀμαθία* ist eine schwere und grobe Unwissenheit. Vgl. Menon 90 E. — In Proklos' Comm. zu Alk. I, 188 wird diese Unwissenheit, wenn nämlich jemand nicht weiss, dass er unwissend ist, als *διπλῆ ἀμαθία* bezeichnet. Da nun bei Proklos steht *φησὶν ὁ τῆς Διοτίμας λόγος* und da Proklos auch Pl. W. *αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστί* herübergenommen hat, so könnte man vielleicht meinen, dass Pl. schrieb *αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι χαλεπὸν ἡ διπλῆ ἀμαθία* = Proklos *αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ διπλῆ ἀμαθία τὸ μὴ ὄντα καλὸν μήτε ἀγαθὸν μήτε φρόνιμον οἴεσθαι ἱκανὸν εἶναι φησὶν ὁ τῆς Διοτίμας λόγος.* Doch wage ich nicht mit Bestimmtheit diese Cj. vorzuschlagen (S. 170).

Symp. 204 B. — ***BT*** bieten die unmögl. Leseart *ὧν ἂν καὶ ὁ Ἔρως.* Rückert tilgte *ἄν*. Aber wer sollte *ἄν* eingeschoben haben? Cod. Vind. 21 (und Ven. Ξ) bieten *αὖ* statt *ἄν*. Ich halte *αὖ* für unmöglich. Usener's *δή* ist unwahrsch. — Ich glaube, man müsse *ἄν* beibehalten, aber sodann *εἴη* hinzufügen, also *ὧν ἂν καὶ ὁ Ἔρως εἴη.*

In den folg. W. muss man lesen *Ἔρως δ' ἐστὶν περὶ τὸ καλόν* (ohne *ἔρως*). Vgl. 201 A, wo man lesen muss *ἄλλο τι ὁ Ἔρως κάλλους ἂν εἴη* (ohne *ἔρως*). Ferner vgl. 201 E *ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν*

καλῶν, dann 203 C καὶ ἅμα φύσει ὢν περὶ τὸ καλόν*) (näml. ὁ Ἔρως), und 204 D ἔστι δὲ τῶν καλῶν (S. 170 f.).

Symp. 204 C. — Badham tilgte τὸ vor τῷ ὄντι. Auch ich halte die Überl. für unmöglich. Aber wie kam τό in den Text? Ich cj. καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστὸν τῷ ὄντι τὸ καλὸν καὶ ἁβρόν κτλ. = καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστὸν τῷ ὄντι πᾶν ὅ τι καλὸν καὶ ἁβρὸν κτλ. — Auch ist möglich καὶ γὰρ ἔστι τὸ ἐραστόν τοι τῷ ὄντι καλὸν καὶ ἁβρὸν κτλ.

Steph. cj. τοιοῦτος δὲ ὤν. Ich halte das hdschr. Asyndeton τοιοῦτος ὤν für unmöglich. Aber vielleicht ist wahrscheinlicher als Steph. Cj. die Cj. τοιοῦτος οὖν ὤν. Vor ὤν konnte οὖν leicht ausfallen. Auch τοιοῦτος δ' οὖν ὤν ist möglich (S. 171 f.).

Symp. 204 D. — Usener cj. ὡς σύμφης statt ὡς σὺ φής. Aber die Behauptung, dass Ἔρως ἔστι τῶν καλῶν, ist doch eine Beh. des Sokrates. Sokrates theilt 201 E mit, er habe im Gespräch mit der Diot. dasselbe behauptet, wie Ag., ὡς εἴη ὁ Ἔρως μέγας θεός, εἴη δὲ τῶν καλῶν. Und auf diesen Ausspruch des Sokrates bezieht sich hier Diotim. (S. 172).

Symp. 204 E. — Für eine verlässliche Grundlage der Texteskritik halte ich das, dass die hier gestellte Frage identisch sein muss mit der Frage 204 D. ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν τί ἐρᾷ; Dies schliesse ich daraus, dass auch alles übrige 204 E identisch ist mit 204 D. Vgl. 204 E γενέσθαι, ἦν δ' ἐγώ, αὐτῷ = 204 D καὶ ἐγὼ εἶπον, ὅτι Γενέσθαι αὐτῷ. Ferner 204 E καὶ τί ἔσται ἐκείνῳ, ᾧ ἂν γένηται τἀγαθά = 204 D τί ἔσται ἐκείνῳ, ᾧ ἂν γένηται τὰ καλά. Daraus erhellt, dass die Frage, um die es sich hier handelt, lautete Φέρε, ὦ Σώκρατες, ἔροιθ', Ὁ ἐρῶν τῶν ἀγαθῶν τί ἐρᾷ; = 204 E ὧδε δὲ σαφέστερον ἐρῷ, Ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν τί ἐρᾷ; — Das Verbum ἔροιθ' ist eine Wiederholung des vorausgeh. πυνθάνοιτο und stimmt überein mit ἐρῶ 204 D (S. 172 f.).

Symp. 205 B. — *B* ἀφελόντες γάρ, *T* ἀφελόντες γὰρ ἄρα. Die neueren Herausg. tilgen ἄρα. Ich glaube, dass ἄρα hier, wie sonst oft, bezeichnet, dass die sprechende Person jetzt in späterer Zeit zu der richtigen Erkenntniss gelangte, während sie früher diese Erkenntniss nicht hatte. So ist es auch hier. Diot. belehrt den Sokr. bezüglich des früheren Irrthums (vgl. καταχρώμεθα ὀνόμασιν). Ich halte also ἄρα für echt (S. 173).

Symp 205 C. — *T* ἔχουσιν, *B* ἔξουσιν. Die Les. ἔχουσιν wird bestätigt durch das folg. προσαγορεύεται.

---

*) Vgl. die Bemerkung. zu 203 B, wo ich die Tilgung des ἐραστής empfehle.

Statt *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερός* sind zahlreiche Cj. vorgeschlagen worden. Ein doppelter Standpunkt ist hier möglich.

1. Entweder kann sich die Verbesserung beschränken auf die Änderung des W. *δολερός*, das ganz unmöglich ist, obzwar es Rettig vertheidigt. Man könnte *θολερός* (leidenschaftlich erregt) vorschlagen; vgl. Aisch. Prom. 887, Soph. Ai. 205. Auch *μαλερός* (vgl. Aisch. Pers. *μαλερὸς πόθος*) wäre möglich. — In diesem Falle wäre anzunehmen, dass Pl. hier ein dichter. Citat anführte.

2. Oder man wendet die Athetese an. Und dieser Meinung pflichte ich jetzt bei. Hauptsächlich führt mich Hug's Darlegung dazu, die Tilgung der W. *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς ἔρως παντί*, die schon Stallbaum im J. 1827 vorschlug, zu billigen. Hug's Erkl. der W. *τὸ μὲν κεφάλαιον* (nämlich dass es der Nomin. ist = Grundbegriff, die Summe desselben) überzeugt mich freilich nicht; ich fasse vielmehr *τὸ μὲν κεφ.* adverbiell auf.

Useners Athetese der W. *ὁ μέγιστός τε καὶ δολερὸς* ist nicht ausreichend, da *παντί* unpassend ist.

Ich cj. *τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ἔρως.*

Ich billige die Cj. Vermehren's *ἐπ' αὐτό*, die auch Schanz und Hug annehmen. Vorher hiess es *τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ἔρως.* Es folgt also dann ganz correct *ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλῃ τρεπόμενοι πολλαχῇ ἐπ' αὐτό*, nämlich *ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν.* Der Ausdruck *τρέπεσθαι ἐπ' αὐτό* = *ἐπιθυμεῖν* = *ἐρᾶν* wie auch im Folg. *κατὰ ἕν τι εἶδος ἰόντές τε καὶ ἐσπουδακότες* das Streben bezeichnet.

Im Folgenden halte ich *ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν* für echt, tilge aber *καὶ ἐρασταί*, was unrichtig hinzugefügt wurde nach den vorausgeh. W. *οὔτ' ἐρᾶν καλοῦνται, οὔτε ἐρασταί* (S. 174—176).

Symp. 205 E. — Dass Diot. hier auf die W. des Arist. anspielt, ist sicher. Pl. selbst bestätigt dies 212 C in den W. *τὸν δὲ Ἀριστ. λέγειν τι ἐπιχ., ὅτι ἐμνήσθη αὐτοῦ λέγων ὁ Σωκρ. περὶ τοῦ λόγου.* Da aber das Symp., bei welchem Arist. sprach, viel später ist, als die Begegnung des Sokr. mit der Diot., so legte Pl. der Diot. die W. *καὶ λέγεται μέν γέ τις λόγος* in den Mund. Nach Pl. Intention muss sich also der Leser denken, dass schon Diot. die Rede und den Mythos kannte, den Arist. im Symp. vorträgt. Aber Arist. gibt seine Rede für neu und originell aus. Vgl. 189 C *ἄλλῃ γέ πῃ ἐν νῷ ἔχω λέγειν κτλ.* Weiter behauptet er, *ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσι ἄνθρωποι παντάπασι τὴν τοῦ ἔρωτος δύναμιν οὐκ ᾐσθῆσθαι.* Ferner sagt er 189 D mit Stolz, dass er die Anwesenden über die Macht des Eros belehren wird, sie selbst sollen aber wieder Lehrer der übrigen sein. Auch aus seinen W. *δεῖ δὲ πρῶτον ὑμᾶς μαθεῖν κτλ.* geht hervor, dass den Anwesenden das unbekannt ist, was er von der *ἀρχαία φύσις* der Menschen erzählen will. Darnach gibt Ar. seine Aussprüche 192 B *ὅταν*

μὲν καὶ κτλ. und 192 E τοῦ ὅλου οὖν τῇ ἐπιθ. κτλ. für neu und originell aus. Weil aber Diot. 205 E sagt καὶ λέγεται μέν γέ τις λόγος κτλ., so geht daraus hervor, dass Plat. dem Arist. den Vorwurf machen wollte, dass er unberechtigter Weise etwas für seinen Gedanken ausgab, was schon vor ihm ausgesprochen war.

Ob Pl. einen wirkl. Grund zu einem solchen Vorwurf hatte, ob wirklich vielleicht Arist. in einer seiner Komödien oder einmal im Gespräch diesen Mythos mit Unrecht für seine dichter. Invention ausgab, kann man nicht entscheiden. Dass aber Pl. dem Arist. diesen Vorwurf machen wollte, glaube ich bewiesen zu haben. Darum wollte auch Arist. 212 C darüber etwas sagen (λέγειν τι ἐπιχειρεῖν). Seine Absicht wurde durch die Ankunft des Alk. und seiner Begleiter vereitelt. Was wollte wohl Arist. sagen? Ohne Zweifel wollte er sich gegen Sokr. vertheidigen.

Schanz cj. τὸ ἑαυτῶν ἥμισυ (statt τὸ ἥμισυ ἑαυτῶν), und dies ist wahrscheinlicher als Sauppe's τὸ ἥμ. τὸ ἑαυτῶν und Usener's τὸ ἥμισυ (ohne ἑαυτῶν). Für Schanz's Cj. spricht 192 B τῷ αὑτοῦ ἡμίσει und 191 D τὸ αὐτοῦ . . . ξύμβολον. Freilich könnte man auch cj. ἥμισυ τὸ ἑαυτῶν; dafür kann man anführen, dass gleich darauf folgt ἡμίσεος, nicht τοῦ ἡμίσεος (S. 176 f.).

Symp. 205 E. — Statt ἢ τοῦ ἀγαθοῦ erwartet man ἢ τὸ ἀγαθόν. Man muss diese Constr. so erklären, dass οὐδέν γε ἄλλο ἐστὶν οὗ ἐρῶσιν ἄνθρωποι (so ist mit Bekker zu lesen) ἢ τοῦ ἀγαθοῦ = οὐδένος ἄλλου ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγ. Dies erklärt sich daraus, dass die Griechen gewohnt waren, solche Constr. wie οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν οὗ = οὐδένος ἄλλου als ein Ganzes zu betrachten (S. 177).

Symp. 206 A. — Die Herausg. lesen τοῦ τὸ ἀγ. αὐτῷ εἶναι ἀεί (nach *b*). Aber nach dem vorausgehenden Gespräch scheint dies nicht möglich. Man muss lesen ὁ ἔρως τοῦτο (nach *B*), τὸ ἀγ. αὐτῷ εἶναι ἀεί, wobei zu ergänzen ist ὁ ἔρως τοῦτο, ἔρως oder ἐρᾶν τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ εἶναι ἀεί. Damit stimmt dann die Überl. ὅτε δὴ τοῦτο ὁ ἔρως ἐστίν überein, die ich für ganz richtig halte.

BT ἐστὶν αἰεί. Bekker las ἐστίν (ohne αἰεί), Usener cj. ἐστίν, ἄγε. Es ist besser αἰεί zu tilgen, als darin ἄγε zu suchen; schon die nichtattische Form αἰεί verräth den Interpolator.

Weiter spreche ich mich dagegen aus, dass Badham τί τοῦτο τυγχάνει ὂν τὸ ἔργον bezweifelt. Die weiteren W. des Sokr. ἔστι γὰρ τοῦτο τόκος . . . τὴν ψυχήν schliessen sich an die Frage τί τοῦτο . . . τὸ ἔργον an und setzen gerade diese Form der Frage voraus (S. 178).

Symp. 206 C. — *T* hat auch hier die echte Leseart πάντες ἄνθρωποι καὶ κατὰ τὸ σῶμα gegen *B* πάντες ἄνθρ. κατὰ τὸ σῶμα. Diot. will beweisen, dass die Menschen κυοῦσιν nicht bloss κατὰ τὸ σῶμα, sondern

auch *κατὰ τὴν ψυχήν*. Es muss also hier ein doppeltes *καί* sein = *οὐ μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τ. ψ.*, sowie vorher die übereinstimmende Überl. ist *τόκος ἐν καλῷ καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κ. τ. ψ.*

Unrichtig ist aber *πάντες ἀνθρ.*; denn das kann doch nicht von allen Menschen gelten, dass sie *κυοῦσι κατὰ τὴν ψυχήν*. Pl. selbst erkennt 209 A an, dass einige *ἐγκύμονες* sind mit Bezug auf die Seele: *οἱ δὲ κατὰ τὴν ψ. — εἰσὶ γὰρ οὖν, ἔφη, οἳ ἐν ταῖς ψυχαῖς κυοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς σώμ.* Man muss also *πάντες* tilgen oder dem Pl. diesen bedeutenden Fehler zumuthen.

Ein seltsamer Fehler in der Überl. ist *ἔν τινι ἡλικίᾳ*. Badham's Cj. *ἐν τῇ ἡλικίᾳ* ist dem Sinne nach entsprechend (vgl. 209 B *ἡκούσης τῆς ἡλικίας*). Aber wie entstand der Fehler der Überl.? Ich vermuthe *ἐπειδάν τινι ἡλικία γένηται* = *ἐπειδάν τις εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ* (vgl. Theait. 142 D *εἴπερ εἰς ἡλ. ἔλθοι*).

Ast tilgte *ἡ γάρ . . . τόκος ἐστίν*. Die neueren Herausg. pflichten Ast bei. Nur Rettig gieng noch weiter und wollte auch *τίκτειν δὲ . . . τῷ καλῷ* tilgen. Aber die W. *ἐν δὲ τῷ καλῷ* sind bezeugt durch die weitere Argum., in welcher sich findet *τὸ δὲ καλὸν ἁρμόττον*. Aber der Satz *ἡ γάρ . . . τόκος ἐστίν* ist freilich unmöglich, weil sie die Argum. unterbricht und weil diese Beschränkung des W. *τόκος* auf die körperliche Zeugung dem widerstreitet, dass Diot. neben dieser Zeugung auch die geistige Zeugung erwähnt; vgl. 206 B und 206 C. — Aber es scheint mir, dass aus dem von Ast getilgten Satz die letzten W. *τόκος ἐστίν* beibehalten werden können, wodurch die Entstehung der Interpol. erklärlicher wird. Ich beantrage *ἐν δὲ τῷ καλῷ τόκος ἐστίν* = *τόκος γίγνεται* = *τίκτει ἡμῶν ἡ φύσις*.

Freilich glaube ich, dass man sowohl bei diesem meinem Antrag als auch bei der gewöhnl. Lesart der Herausg., welche die W. *τίκτειν . . . τῷ καλῷ* beibehalten, lesen muss *ἔστι γὰρ* (was Rohde statt *ἔστι δέ* vorschlug) *τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα*. Wer der Cj. *γάρ* nicht zustimmen will, müsste mit Rettig alle die W. *τίκτειν δέ . . . τόκος ἐστίν* tilgen.

T ἀθάνατόν ἐστιν, was ich billige. Auch hier führe ich wieder eine Anzahl von Fällen an, in denen *T* vor *B* den Vorzug verdient (S. 179 f.).

Symp. 206 D. — Ich billige Usener's Cj. *σκυθρωπόν τε γίγνεται*, weil durch dieselbe die Symmetrie mit *ἵλεών τε γίγνεται* erzielt wird. Auch wäre *σκυθρωπόν* an und für sich, ohne *γιγνόμενον* oder *ὄν* auffallend. — Aber Usener's Athetese der W. *καὶ ἀποτρέπεται* billige ich nicht. Eine Symmetrie würde man nur dann erzielen, wenn man auch *καὶ ἀνίλλεται* tilgt, wozu sich aber niemand entschliessen wird. Hug: »Zwischen dem der Gleichnissprache angehörenden *συσπειρᾶται* und *ἀνίλλεται* ist das matte, prosaische *ἀποτρέπεται* unpassend.« Dies ist aber ein blosses Vorurtheil, dass *ἀποτρέπεται* »matt und prosaisch« sein soll (S. 180).

Symp. 206 E. Hermann und Vögelin hielten die W. *τί δὴ οὖν τῆς γεννήσεως* für eine Fortsetzung der Darlegung der Diot. Aber dabei entsteht ein neues Bedenken. Es ist nicht wahrsch., dass Diot. in zusammenhangender Rede nach *πάνυ μὲν οὖν* sagte *τί δὴ οὖν τ. γενν. κτλ.* Dies widerspricht der Gepflogenheit Platons.

Anstössig ist in der Überl., dass nach der bejahenden Antwort des Sokr. *εἶεν* Diot. sagt *πάνυ μὲν οὖν*. Darum tilgte Badham *πάνυ . . . ἔφη*. Aber damit ist nicht vollständig geholfen.

Nach meiner Meinung ist eine doppelte Mögl. der Verbess. Entweder kann man *εἶεν . . . ἔφη* tilgen. Oder man muss *εἶεν* ändern. Ich habe aber keinen passenden Vorschlag zur Hand.

Im Folg. halte ich die Überl. *εἴπερ τοῦ ἀγαθοῦ ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν* für unmöglich. Die Änderung Bekker's *ὁ ἔρως* halte ich freilich nicht für nöthig. Ich glaube mit Stallb., dass man *ὁ ἔρως* ergänzen kann aus 206 E *ἔστι γὰρ οὐ τοῦ καλοῦ ὁ ἔρως*. Aber *τοῦ ἀγαθοῦ* ist eine unmögl. Constr. Ich glaube, dass die Leseart von Vind. suppl. 7 und *E* (Bekk. *Ξ*) *τοῦ τἀγαθόν* richtig ist. — Ich schlage also vor: *εἴπερ τοῦ τἀγαθὸν ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν*, d. i. *εἴπερ ὁ ἔρως τοῦ τἀγαθὸν ἑαυτῷ εἶναι ἀεὶ ἔρως ἐστίν* (S. 181).

Symp. 207 B. — Stallb. erklärte *αὐτά* = sponte (ebenso Rettig). Aber *αὐτά* ist in offenbarem Gegensatz zu *ὥστ' ἐκεῖνα ἐκτρέφειν*. Also »die Thiere wollen lieber selbst hungern, nur um ihre Jungen (*ἐκεῖνα*) zu ernähren«.

Badham tilgte *τῷ* vor *λιμῷ*, und auch ich glaube, dass *τῷ* hier nicht möglich ist. Stallb. verweist auf 191 A *ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ* (wo *B λιμοῦ*, *T τοῦ λιμοῦ* hat, und ebenso Stob.). Ich billige *τοῦ λιμοῦ*, aber hier ist *τοῦ* berechtigt, wie auch Stallb. mit seiner Erkl. fame inde exorta anerkennt. Ebenso ist der Art. an den anderen von Stallb. angeführten Stellen berechtigt. Aber an unserer Stelle lässt sich *τῷ* nicht rechtfertigen, weil im Context nichts ist, worauf *τῷ* hinweisen würde. Entweder muss man *τῷ* tilgen oder *τοι* statt *τῷ* lesen (S. 182).

Symp. 207 BC. — Statt der unmöglichen Leseart *B ἀνέλεγον* und *T ἂν ἔλεγον* nehmen die Herausg. *καὶ ἐγὼ αὖ ἔλεγον* auf, was im Bodl. von 2. Hand steht und auch im Ven. *Ξ* und Vind. 2 sich findet. Es ist dies nur eine Cj., und ich bezweifle die Richtigkeit derselben. Worauf soll sich *αὖ* beziehen? Man müsste bis 206 B zurückgehen, was doch wohl zu entfernt ist. Ausserdem ist wichtig, dass die Unterredung des Sokr. mit der Diot., in welche die W. der Diot. 207 C *ἔχεις λέγειν* gehören, in eine andere Zeit fällt als die Unterredung, in welche die Frage der Diot. *ἔχεις εἰπεῖν* gehört und die Antw. des Sokr. *οὐ μεντᾶν σὲ ἐθαύμαζον κτλ.* 206 B. Denn die Zeit der beiden Unterredungen hat Pl. ausdrücklich dadurch unterschieden, dass Sokr. 207 sagt *ταῦτά τε οὖν πάντα ἐδίδασκέ*

με . . . καί ποτε ἤρετο κτλ. Wenn nun die Zeiten beider Unterredungen verschieden sind, so kann die Cj. *αὖ* sich nicht auf 206 B beziehen. — Aber ich habe keine wahrsch Cj. zur Hand (S. 182 f.).

Symp. 207 D. — Entweder ist mit Liebhold zu schreiben *ἀειγενής τε εἶναι καὶ ἀθάνατος* oder nach meiner Cj. *ἀΐδιός τε εἶναι καὶ ἀθάνατος*. Zur Unterstützung dieser Cj. führe ich 206 E an. Das W. *ἀΐδιος* ist bei Pl. beliebt, und auch Phaid. 106 D ist es mit *ἀθάνατος* verbunden.

Im Folg. halte ich, was den Gedanken betrifft, Wolf's Cj. für die relativ beste; aber unrichtig ist nach meiner Meinung *ἀλλά* vor *νέος*. Dies *ἀλλά* ist in der gegenwärtig vorliegenden Überl. unzulässig.

Nach dem Context wäre möglich z. B. *οὗτος μέντοι οὐδέποτε τὰ αὐτὰ ἔχων ἐν αὑτῷ ὅμως ὁ αὐτὸς καλεῖται, νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ μὲν προσλαμβάνων* (nach Wolf's Cj.), *τὰ δὲ ἀπολλύς, καὶ κατὰ τὰς τρίχας κτλ.* Die W. *νέος ἀεὶ γιγνόμενος* wären hiebei in concessivem Sinne = obzwar er stets neu wird. Auch wäre möglich *ἄλλα προσλαμβάνων νέος ἀεὶ γιγνόμενος, τὰ δὲ ἀπολλύς*. Auch noch andere Vorschläge wären möglich; eine sichere Emend. vorzuschlagen ist wohl unmöglich (S. 183 f.)

Symp. 208 A. — Ich vertheidige Sauppe's Cj, *μνήμῃ* (S. 184 f.)

Symp. 208 AB. — Ich halte die Überl. *ἀθάνατον δὲ ἄλλῃ* für richtig; Pl. bezeichnet hier abermals den Gedanken, der oben in den W. *οὐ τῷ παντάπασιν τὸ αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ὥσπερ τὸ θεῖον* war. Würde man statt *ἀθάνατον* die Cj. *ἀδύνατον* (Voegelin) annehmen, so erwartet man *ἀδύνατον γὰρ ἄλλῃ* oder *ἄλλῃ δὲ ἀδύνατον* (S. 185).

Symp. 208 C. — Es ist sehr schwer, bezüglich dieser St. einen Vorschlag zu machen. In den »Nachträgen« sage ich, dass sich mit Rücksicht auf den Sinn vielleicht die Athetese der W. *τῆς ἀλογίας περὶ ἃ ἐγὼ εἴρηκα* empfiehlt.

Die W. *εἰ μὴ ἐννοεῖς* beziehen sich auf 207 C *ἐὰν ταῦτα μὴ ἐννοῇς*. Weiter ist wahrsch., dass *θαυμάζοις ἄν* mit Bezug auf *μὴ θαύμαζε* 207 C und *μὴ οὖν θαύμαζε* 208 B gesagt ist. — Die W. *ἃ ἐγὼ εἴρηκα* könnte man vielleicht nur so vertheidigen, wenn man erklärt »wie ich früher sagte«. Da näml. Diot. 207 C sagte *εἰ τοίνυν . . . μὴ θαύμαζε*, so bedeutet dies dasselbe, wie *εἰ μὴ πιστεύεις ἐκείνου εἶναι φύσει τὸν ἔρωτα, οὗ πολλάκις ὡμολογήκαμεν, θαυμάζοις ἄν· εἰ δὲ πιστεύεις . . . ὡμολογήκαμεν, οὐκ ἂν θαυμάζοις* (S. 185 und Nachtr. S. 287).

Hommel war der erste, der den vollständig. Hexam. *καὶ κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι* (der einem Dichter entlehnt ist) erkannte. Es sind nicht Platon's W. Unrichtig war also Wolf's Athetese des W. *ἀθάνατον*. Pl. wählte absichtlich gerade dieses dichter. Citat, weil darin *ἀθάνατον* vorkommt, d. i. jenes Wort, welches in der ganzen

Darlegung der Diot. so bedeutungsvoll ist, vgl. 206 C *ἀθάνατον ἔνεστιν*, 207 A *καὶ ἀθάνατον . . .*, *ἀθανασίας δέ . . . καὶ τῆς ἀθανασίας*, 207 C *ἀΐδιός τε εἶναι καὶ ἀθάνατος*, 208 B *ἀθανασίας μετέχει*, 208 D *ἀθάνατον μνήμην*, dann *ὑπὲρ ἀρ ἀθανάτου* und weiter *τοῦ γὰρ ἀθανάτου ἐρῶσιν*, 208 E *ἀθανασίαν*, 209 C *ἀθανατωτέρων*, 209 D *ἀθάνατον κλέος*.

Gegenüber der Überl. *πάντας* nahmen viele Herausg. *πάντες* auf, was scheinbar durch 207 A *πάντα τὰ θηρία*, dann *νοσοῦντά τε πάντα* und 206 C *κυοῦσιν γὰρ . . . πάντες ἄνθρωποι* bestätigt wird. Aber *πάντες* ist hier dem Sinne nach unmöglich; denn das, was hier von der Ruhmbegierde gesagt ist, gilt doch nicht von allen Menschen. Die Behauptung, dass alle Menschen willig sind, des Ruhmes wegen noch grössere Gefahren zu bestehen, als der Kinder wegen usw., ist gewagt und unrichtig. Gegenüber der Einwendung, dass *πάντας* an ungewöhnl. Stelle st, führt Rettig an *καὶ πόνους πονεῖν οὑστινασοῦν* (S. 185 f.).

Symp. 209 A. — Die Überl. *καὶ κυῆσαι καὶ κυεῖν* ist gewiss unrichtig. Aber die Cj. Jahn's, Hug's, Teuffel's, Badham's sind nicht wahrsch. Ich glaube, dass man hier lesen soll *ἃ ψυχῇ προσήκει κυεῖν* oder noch eher *ἃ ψυχῇ προσήκει κυῆσαι* (S. 186 f.).

Symp. 209 A. — Ich halte *ἡ περὶ τὰς . . . διακοσμήσεις* für richtig. Die falsche Leseart *διακόσμησις* entstand dadurch, dass man die Constr. nicht verstand, der zufolge zu *ἡ περὶ τὰς τῶν πόλεών τε καὶ οἰκ. διακοσμήσεις* zu ergänzen ist *φρόνησις*.

Das hdschr. *ἐπιθυμεῖ* ist richtig, und mit *ἐπιθυμεῖ* ist der Satz abgeschlossen, und es beginnt mit *ζητεῖ δή* ein neuer Satz. Dies beweist die Parallelstelle 206 C, auf welche Rettig hinweist. Auf die Parallele zwischen 206 C und 209 B muss man um so mehr Nachdruck legen, weil auch in zweifacher anderer Hinsicht sich eine Ähnlichkeit zeigt. Und zwar ist 209 B *ἐγκύμων τὴν ψυχήν* = *κυοῦσιν . . . π. ἄν. καὶ κ. τ. σ. καὶ κατὰ τὴν ψυχήν*, und weiter 209 B *ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδ. γεννήσει* = 206 C *τὰ δ' ἐν τῷ ἀναρμ. ἀδ. γενέσθαι*.

Sehr bedenklich ist *θεῖος ὤν*. Hug vergleicht zwar 190 B und 197 A. Aber diese St. sind in keiner sachlichen Beziehung zu *θεῖος ὤν*. Betreffs der Erkl. der W. *θεῖος ὤν* kann man nur anführen 206 C *ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο . . . ἡ γέννησις*. Aber daraus, dass 206 C die Schwangerschaft und Zeugung eine göttliche Sache genannt wird, folgt durchaus nicht, dass auch *ὁ ἐγκύμων τὴν ψυχήν* genannt werden könnte *θεῖος*. Ich halte dies *θεῖος* für unerklärlich, und ich begreife, dass Jahn *θεῖος ὤν* tilgte. Aber wahrscheinlicher ist folgende Textgestaltung, die ich vorschlage: *τούτων . . . τὴν ψυχήν, ἠίθεος ὢν καὶ . . . ἐπιθυμεῖ. ζητεῖ δή κτλ.* — Das ungewöhnliche *ἠίθεος* wurde fälschlich in *θεῖος* verwandelt, und vielleicht durch den Einfluss der W. 206 C *θεῖον τὸ*

πρᾶγμα. Ich halte gerade hier ἠίθεος für sehr passend. Vgl. Plat. Nom. VIII, 840 D μέχρι παιδογονίας ἠίθεοι καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἀγνοὶ ζῶσιν, wo der Gegensatz γεγαμηκότες ist. Vgl. weiter Nom. IX, 877 E. (S. 187 f.).

Symp. 209 B. — Badham tilgte ἢ τὰ αἰσχρά. Will man eine vollst. Richtigkeit erzielen, muss man auch noch μᾶλλον tilgen; denn die vorausgehenden W. ἐν τῷ γὰρ αἰσχρῷ οὐδέποτε γεννήσει schliessen die Möglichkeit des μᾶλλον aus. Auch 206 C heisst es τὰ δ' ἐν τῷ ἀναρμ. ἀδύνατον γενέσθαι. Freilich stimmt Pl. Beh. nicht mit der Wirklichkeit überein. Was die körperliche Zeugung betrifft, so verkehren die Männer auch mit unschönen Weibern. Und was die geistige Zeugung betrifft, übersah Pl. den Fall, wenn in einem unschönen Körper eine schöne Seele ist. Platon's οὐδέποτε γεννήσει 209 B und τὰ δ' ἐν ἀναρμόστῳ ἀδύνατον γενέσθαι ist eine hyperbolische und der Wirkl. widerstreitende Behauptung.

Die Überl. καὶ περὶ οἷον χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα τὸν ἀγ. ist unmöglich. Freilich ist die Phrase περί τι εἶναι bei Plat. sehr beliebt; Stallbaum verweist auf seine Bem. zu Phaidr. 261 A. Aber wozu hätte hier Pl. οἷον gewählt? warum nicht περὶ τί oder περὶ ἅ? Schon im Coisl. findet sich neben περὶ οἷον die Corr. περὶ τοῦ οἷον. Viel wahrscheinlicher ist aber die Tilgung des περί (= qualem esse oporteat virum bonum), was Steph. vorschlug. Vgl. Gorg. 487 E ποιόν τινα χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τί ἐπιτηδεύειν (S. 188 f.).

Symp. 209 C. — Ich halte die Überl. τῆς τῶν παίδων πρὸς ἀλλήλους für ganz richtig. Τῶν παίδων bezeichnet die Kinder in dem gewöhnl. Sinn, die leiblichen Kinder, ebenso wie 208 C bei einem ähnl. Gegensatz gesagt ist καὶ ὑπὲρ τούτου . . . ἢ ὑπὲρ τῶν παίδων (S. 189).

Symp. 210 A. — Wie in vielen anderen Fällen empfehle ich auch hier die Leseart *T* αὐτόν, wie auch in den folgend. W. steht ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι. Dass man σώματος nicht tilgen darf, ist bestätigt durch das folgende ὁτῳοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ἑτέρῳ σώματι, und 210 B τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς σώμασι κάλλος, dann πάντων τῶν καλῶν σωμάτων ἐραστήν. — Usener, der die Tilgung des W. σώματος nach Voegelin (eig. nach Rückert) billigte, beruft sich auf Themistios, der freilich 13, p. 168 C sagt ἀφ' ἑνὸς καλοῦ und also σώματος nicht gebrauchte. Aber daraus kann man nicht schliessen, dass er in seinem Cod. σώματος nicht vorfand. Wollte man dies annehmen, müsste man consequent auch annehmen, dass Them. in den folg. W. σώματι nicht las; denn die St. des Them. lautet: καὶ οἱ Σωκρ. ἀναβ. . . . ὅτι τὸ ἐφ' ὁτῳοῦν τῷ ἐφ' ἑτέρῳ ἀδελφόν ἐστι καὶ συγγενές. Wer wollte daraus schliessen, dass in der plat. Überl. τὸ ἐπὶ ὁτῳοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ἑτέρῳ σώματι nach Them. beide W. σώματι zu tilgen sind?«

Was bedeutet *τὸ ἐπ' εἴδει καλὸν?* Dass hier nicht gemeint ist die Idee der Schönheit, das Schöne an sich, ist klar; es wäre dies eine ungehörige Anticipation; denn hier kann durchaus nicht die Rede sein von dem absoluten Schönen, welches erst 210 E ff. besprochen wird. Hier ist die Rede bloss von der körperlichen Schönheit, wie dies auch die folg. W. *τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος* deutlich bezeugen. Andererseits kann ich nicht billigen die Erkl. der W. *τὸ ἐπ' εἴδει καλόν* »das Sinnlichschöne«. — Ich glaube, dass man *τὸ ἐπ' εἴδει καλόν* erklären muss als die ganze Gattung der körperlichen Schönheit = *τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς σώμασι κάλλος* opp. dem einzelnen schönen Körper (S. 190 f.).

Symp. 210 BC. — Die Überl. *καὶ ἐὰν σμικρόν* könnte man nur so vertheidigen, wenn man lesen würde *καὶ ἐὰν ἐπιεικὴς ᾖ τὴν ψυχήν τις καὶ ἐὰν σμικρὸν ἄνθος ἔχῃ.* Aber ich gestehe, dass es viel wahrscheinlicher ist zu lesen *καὶ σμικρόν* mit Tilgung von *ἐάν.*

Ast tilgte *καὶ ζητεῖν*; Badham und Madvig behielten *ζητεῖν* und tilgten bloss *καί.* Diese Leseart Badham's ist nach Hug's Meinung, welcher ich vollkommen beipflichte, ganz und gar unmöglich. Die Worte *καὶ τίκτειν λόγους τοιούτους ζητεῖν* sind wirklich unerträglich schwach statt *καὶ τίκτειν λόγους τοιούτους.* Demnach muss man entweder *καὶ ζητεῖν* (nach Ast) tilgen oder beide W. beibehalten. Ich billige diese zweite Meinung und Hug's Bemerkung.

Ich bespreche sodann S. 192 ausführlich Hug's Vorschlag, dass die W. *ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα . . . εἶναι* zu tilgen sind; denn die Ansichten eines so ausgezeichneten und hochverdienten Kritikers müssen eingehend gewürdigt werden. Ich gelange aber zu dem Resultat, dass ich vorschlage *καὶ ἵνα . . . ἡγήσηται εἶναι*, wodurch dieser Satz coordiniert wird mit *ἵνα ἀναγκασθῇ . . .* Mit dem Satze *ἵνα ἀναγκασθῇ . . . ξυγγενές ἐστιν* stimmt vortrefflich überein der coordinierte Satz *καὶ ἵνα . . . ἡγήσηται εἶναι.*

Ast cj. *ἵνα ἀναγκασθεὶς αὖ θεάσασθαι . . . ἡγήσηται εἶναι.* Diese Constr. ist richtig, aber ich glaube, dass diese Cj. nicht so wahrsch. ist wie mein Vorschlag, der auch durch die folg. W. *ἵνα ἴδῃ αὖ ἐπιστημῶν κάλλος, καὶ . . . μηκέτι . . . φαῦλος ᾖ κτλ.* bestätigt wird. Auch hier sind zwei coordinierte finale Sätze verbunden mit *καί.* Der Unterschied ist nur der, dass *ἵνα* nach *καί* hier nicht wiederholt wird.

Eine vollständ. Übereinstimmung zwischen beiden St. wäre, wenn man an der ersten St. *καί* lesen würde statt *ἵνα*, also *καὶ τὸ περὶ τὸ σ. κ. σ. τ. ἡγήσηται εἶναι.* Aber ich schlage lieber *καὶ ἵνα* vor, weil 210 D die W. *ἵνα ἀναγκασθῇ* durch viele eingeschobene W. getrennt sind von den W. *καὶ ἵνα τὸ π. τ. σ. κ. σ. τ. ἡγήσηται εἶναι*, und weil deshalb das blosse *καί* nicht ganz klar ist und die Wiederholung von *ἵνα* wünschenswerth erscheint, während an der zweiten St. der erste Satz *ἵνα ἴδῃ αὖ ἐπιστημῶν κάλλος*

kurz ist und gleich darauf der zweite finale Satz mit *καί* dem ersten hinzugefügt wird.

Ich billige Schleiermacher's Cj. *τῷ παρ' ἑνί* (nämlich *καλῷ*), was von *δουλεύων* abhängig ist, und dazu ist die Vergleichung *ὥσπερ οἰκέτης* hinzugefügt. Zu den W. *ὥσπερ οἰκέτης δουλεύων* ist dann das subordinierte Part. *ἀγαπῶν . . . ἑνός* hinzugefügt.

Statt *δουλεύων φαῦλος ᾖ καὶ σμικρολόγος* würde man eher erwarten *δουλεύῃ φαῦλος ὢν καὶ σμικρολόγος*. Aber Pl. wählte absichtlich *μηκέτι . . . φαῦλος ᾖ καὶ σμικρολόγος*, weil hier die Hauptsache ist die Ablassung von der beschränkten Auffassung, und somit die Erweiterung des geistigen Horizonts. Die W. *μηκέτι φαῦλος ᾖ καὶ σμικρολόγος* stimmen überein mit 210 C *ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι ἡγήσηται εἶναι* und auch mit den W. 210 B *καὶ σμικρὸν ἡγησάμενον*. — Alle anderen Cj. sind theils überflüssig, theils minder angemessen als die Überl. (S. 191—194).

Symp. 210 E—211 A. — Badham tilgte *οὐδ' ἔνθα — τισὶ δὲ αἰσχρόν*, Voegelin nur die W. *ὡς τισὶ — αἰσχρόν*, die im Vat. 225 (Bekker's *Π*) fehlen. Ich schlage nur die Änderung des unmögl. *ὡς* in *οὐδέ* vor, lese also: *οὐδ' ἔνθα μὲν καλόν, ἔνθα δὲ αἰσχρόν, οὐδὲ τισὶ μὲν [ὂν] καλόν, τισὶ δὲ αἰσχρόν. Τισί* erkläre ich anders als Wolf und Rettig; es ist der Dativ des Urtheils. — Irgend ein alter Erklärer meinte, dass *ἔνθα μὲν καλόν, ἔνθα δὲ αἰσχρόν* sich hinsichtlich der Bed. nicht unterscheidet von *τισὶ μὲν καλὸν, τισὶ δὲ αἰσχρόν*, und darum änderte er *οὐδέ* in *ὡς*. Mit dieser Änderung hängt dann auch zusammen, dass *ὄν* interpoliert wurde. (S. 194 f.).

Symp. 211 C. — Nach Anführung der versch. Cj. bemerke ich, dass ich Hug's Athetese der W. *καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἔστι καλὸν* billige, aber nicht die Leseart *τελευτῆσαι*. Die W. *ἀεὶ ἐπανιέναι* sind die Grundlage der ganzen St., an welcher stets *ἀπό* und *ἐπὶ* (näml. *ἐπανιέναι*) sich wiederholt. Und somit glaube ich, dass Pl. auch den letzten Theil allen vorausgehenden anpasste und schrieb: *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα* (nämlich *ἐπανιέναι*), *ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα*. Vgl. *ἀπὸ ἑνὸς ἐπὶ δύο | καὶ ἀπὸ δυοῖν ἐπὶ πάντα τὰ καλὰ σώματα | καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ ἐπιτηδεύματα | καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ καλὰ μαθήματα | καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα*. Alle die Cj., durch die diese von Pl. beabsichtigte Symmetrie gestört wird, halte ich für unrichtig (wie z. B. die für *καί* vorgeschl. Cj *ἔστ' ἄν, ἕως ἄν, ἕως, ἵνα καὶ, ἵνα*, und ebenso die Cj. *τελευτῆσαι*). — Ich cj.: *καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτῶντα, ὅ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα*. Dies *τελευτῶντα* »endlich« bot auch jenem Interpol., der *καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἔστι καλόν*, das Substrat für *τελευτῶν*.

Der Satz *καὶ γνῷ αὐτὸ τελευτῶν ὃ ἔστι καλόν*, den schon Hug für interpol. hielt, ist unmöglich. Nach den W. *ὃ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα*, und vor den W. *ἐνταῦθα τοῦ βίου . . . βιωτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλὸν* scheint mir das Einschiebsel *αὐτό . . . ὃ ἔστι καλόν* eine unerträgliche Wiederholung zu sein. — Auch ist einleuchtend, dass an die W. *καὶ ἀπὸ τ. μ. ἐπ' ἐκ. τ. μ. τελευτῶντα* (nämlich *ἐπανιέναι*), *ὃ ἐστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μάθημα* vortrefflich die W. *ἐνταῦθα τοῦ βίου κτλ.* sich anschliessen.

Es wäre allerdings möglich, aus dem Zusatz, den ich mit Hug für interpol. halte, wenigstens einen Theil zu retten, wenn man nämlich *καὶ γνῶναι αὐτό* lesen würde. Aber für wahrscheinlicher halte ich den früheren Vorschlag (S. 195 f.).

Symp. 211 D. — Ast setzte *ἀεί*, was in der Überl. nach *ξυνόντες* steht, nach *μόνον καί*, und zwar aus dem Grunde, weil *ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς* falsch ist. Aber die Part. *ὁρῶντες τὰ παιδικὰ καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς* bezeichnen nicht die Wirklichkeit, und es sind dies nicht attrib. Part., sondern diese Part. sind ein Theil der Infinitivconstr. *μήτ' ἐσθίειν μήτε πίνειν κτλ.* und bezeichnen das, was die Menschen sich wünschen, was aber in der Wirkl. nicht stattfindet. Die W. *εἴ πως οἷόν τ' ἦν* beziehen sich auf die vorausgeh. W. und corrigieren den Ausdruck *ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς*. Ich weise ferner auf die Wortfülle und die pleonast. Ausdrucksweise dieser St. hin. — 212 A billige ich Rohde's Cj. *ἀεί* (statt *ὃ δεῖ*). Die W. *καὶ ἐκεῖνο ἀεὶ θεωμένου κτλ.* bilden den Gegensatz zu *ὁρῶντες τὰ π. καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς* (211 D), und dies *ἀεί* ist eine Stütze der Cj. Rohde's (S. 197).

Symp. 212 B. — Zu den W. *καὶ αὐτὸς τιμῶ* muss man das Object *τὸν Ἔρωτα* ergänzen, was ich im Hinblick auf die vorausgeh. W. *ἔγωγέ φημι χρῆναι πάντα ἄνδρα τὸν Ἔρωτα τιμᾶν* für nothwendig halte; das nachdrückl. *ἔγωγε* zwingt uns zu dieser Erkl. Eben deshalb empfiehlt sich Usener's Cj. *τιμῶ καὶ τὰ ἐρωτικὰ διαφερόντως ἀσκῶ*, durch welche die Auffassung *καὶ αὐτὸς τιμῶ τὰ ἐρωτικά* beseitigt und die Verbindung *καὶ αὐτὸς τιμῶ* (näml. *αὐτόν* = *τὸν Ἔρωτα*) hergestellt wird. — Ich cj. *καὶ αὐτὸς τιμῶ, τά τ' ἐρωτικὰ καὶ αὐτὸς διαφ. ἀσκῶ καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελεύομαι* (was eine Modification der Cj. Badham's ist).

Die W. *καὶ ἀνδρείαν* sind falsch, was zuerst Badham erkannte. Diese schlechte Cj. beruht wohl auf der Reminiscenz 203 D *ἀνδρεῖος ὢν καὶ ἴτης* oder auf Ag. Rede, in welcher dem Eros auch die *ἀνδρεία* zugeschrieben wurde 196 D. Vielleicht schrieb Pl. *καὶ ἀρετήν*. Ich glaube näml., dass Sokr. gegenüber der nichtigen lobhudelnden Rede Ag., in welcher dem Eros alle Tugenden zugeschrieben wurden, seinen Standpunkt bezeichnete, welche *ἀρετή* nach seiner Meinung dem Eros zukommt.

Vgl. aus Ag. Rede 196 B *περὶ δὲ ἀρετῆς Ἔρωτος μετὰ ταῦτα λεκτέον* (S. 198).

Symp. 212 E. — Wolf und Stallb. tilgten *ἐὰν εἴπω οὑτωσί*. Dadurch gewinnt man allerdings einen lesbaren Text; aber ist denn die Annahme einer solchen Interpol. wahrscheinlich? Ich glaube vielmehr, dass man diese W. emendieren muss. Von allen bisherigen Cj. ist die wahrscheinlichste Winckelmann's *κεφαλήν, ἀνειπὼν οὑτωσί*. Die W. *ἀνειπὼν οὑτωσί* bezeichnen die öffentl. Erkl. des Alk., dass Ag. *σοφώτατος* und *κάλλιστος* ist und dass er darum seinen Kopf mit Bändern umwindet. Es ist wie bei der Ertheilung des Ehrenkranzes. Vgl. Dem. Cor. § 58 *στεφανοῦν, καὶ ἀνειπεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν στέφανον κελεῦσαι*. Vgl. auch die Psephismata in dieser Rede des Dem., die freilich erst später eingelegt wurden, die aber auf älteren Mustern beruhen, § 55 und § 84 (S. 198 f.).

Symp. 213 A. — Badham tilgte *ὡς ἐκεῖνον καθίζειν*, weil *ὡς* statt *ὥστε* auffällig sei und weil *ἐκεῖνος* sich hier auf Alk. beziehe, während früher *ἐκεῖνον* auf Ag. sich bezog. Dieser 2. Grund ist ungiltig, da im Gebrauch des *ἐκεῖνος* eine grosse Freiheit ist. Die erste Einwendung lässt sich durch die Cj. *ὥστ'* (statt *ὡς*) beseitigen = damit er (Sokr.) jenem (Alk.) Platz mache zum Sitzen (S. 199).

Symp. 213 C. — Vielleicht ist *ὡς* vor *οὐ παρὰ Ἀριστοφάνει* zu tilgen (S. 200).

Symp. 213 E. — Richtig sagt Hug: »*Ἀγάθων* ohne *ὦ*: dringende Aufforderung; zu 172 A«. Die Anmerkung Hug's zu 172 A *Ἀπολλόδωρε* ist sehr belehrend. Auch 213 C ist die Überl. *Ἀγάθων*, wo Bekker und Stallbaum nach dem unbedeut. Cod. Par. F. *ὦ Ἀγάθων* schrieben. Stallb. sagte: »Habet enim haec compellatio quandam affectus significationem, ut *ὦ* vix recte abesse videatur«. Aber diese Behauptung ist irrig; denn gerade umgekehrt ist der blosse Voc. ohne *ὦ* eine lebhaftere und nachdrücklichere Ansprache. — Schanz nahm mit Recht die Lesart des Cod. *T ἀναθήσω καί* auf. Die hohe Wichtigkeit dieses Cod. kommt auch hier zum Vorschein. Ich bemerke bei dieser Geleg., dass *T* 213 B die treffliche und echte Leseart *τουτί τί ἦν* bietet, während *B* und fast alle anderen Codd. *τοῦτ' εἰπεῖν* haben (S. 200).

Symp. 213 E. — Ich billige auch hier die auf der Autorität des Cod. *T* beruhende Leseart *οὐκ ἐπιτρεπτέον οὖν*. Auch Winckelmann (zu Euthyd. 88) vertheidigte *οὖν*.

Schanz tilgte *Ἀγάθων*. Diese Athetese ist ganz passend. Es ist dann zu *φερέτω* das entsprechende Subject zu ergänzen »es mag ein grösseres Trinkgeschirr jener bringen, dem dies zukommt«. Schon bei Hom. *φ* 142

οἰνοχοεύει, näml. *ὁ οἰνοχόος*. Weiter Her. II, 47 *ἐπεὰν θύσῃ* näml. derjenige, dem es zukommt. Xen. Anab. III, 4, 36 *ἐκήρυξε*, näml. *ὁ κῆρυξ*; Xen. Anab. I, 2, 17 *ἐσάλπιγξε*, näml. *ὁ σαλπιγκτής*. Dem. 20, 27 *τὸν νόμον ὑμῖν αὐτὸν ἀναγνώσεται*, näml. *ὁ ἀναγνώστης*.

Aber ich glaube, dass in Übereinstimmung mit dieser Cj. Schanz's zu schreiben ist *ἀλλὰ φερέτω, Ἀγάθων, εἴ τι ἔστιν ἔκπωμα μέγα*, und zwar in dieser Bed.: »Es soll uns, Agathon, jemand (d. i. derjenige, dem dies zukommt) ein grosses Trinkgeschirr bringen, wenn ein solches hier ist«. Nach dieser Erkl. verlangte Alk., es solle Ag. jemandem den betreffenden Befehl geben (S. 200 f.).

Symp. 214 A. — Auch hier empfehle ich die Leseart des Cod. *T* *κελεύσῃ* gegenüber *κελεύῃ (B)*. Wenn im Cod. *B* *κελεύσῃ* stünde, so bezweifle ich nicht, dass alle Herausg. *κελεύσῃ* billigen würden. Es ist dies eine Frage des hergebrachten Glaubens und Vertrauens, dass man den Cod. *B* überschätzt. *Κελεύσῃ* ist hier angemessener mit Rücksicht auf *ἐκπιών, μεθυσθῇ*.

Symp. 214 B. — *BT* *πείθεσθαι*, Badham cj. *πιθέσθαι*. Ich glaube, dass hier nicht der geringste Zweifel betreffs der Richtigkeit der Überl. *πείθεσθαι* auftauchen kann. *Πείθεσθαι* ist = gehorsam sein, *πιθέσθαι* = gehorchen. Es ist allerdings schwer, im Deutschen diesen Unterschied genau zu bezeichnen. In den slavischen Sprachen, welche in dieser Hinsicht eine grosse Ähnlichkeit mit dem Griech. zeigen, ist dies sehr leicht. *Πείθεσθαι* ist »poslušnu býti, poslouchati«, dagegen *πιθέσθαι* »poslechnouti«. Auch Curtius hat in den Erläuterungen zu seiner Schulgrammatik auf diese Congruenz der slavischen Sprachen hingewiesen.

Hier sprechen die vorausgeh. W. *ὅ τι ἂν σὺ κελεύῃς* entschieden für die Überl. *πείθεσθαι*.

Sehr gut vertheidigt Stallbaum *ἰητρός*, obzwar er sonst auf Cod. *B* grosses Gewicht legt. In diesem Citat, das offenbar wörtlich ist, muss man doch das hom. *ἰητρός* beibehalten. Auch hier liegt ein Beweis für die Wichtigkeit des Cod. *T* vor (S. 202).

Symp. 214 C. — Der Zusammenhang der W. *ἀλλὰ, ὦ Ἐρ., καλῶς μὲν λέγεις* und der Zusammenhang des eingeschobenen Satzes *φάναι τὸν Ἀλκ.* ist hier in unliebsamer Weise unterbrochen. Erst ist *ἀλλά* ein Stück des directen Satzes, dann ein Stück des eingeschobenen Satzes *φάναι*, dann wieder ein Stück des directen Satzes *ὦ Ἐρυξίμαχε*, dann wiederum das zweite Stück des eingeschobenen Satzes *τὸν Ἀλκιβιάδην*, und erst darnach die Fortsetzung des directen Satzes. Ich halte diese Kreuzung für sehr unliebsam und für unmöglich, sowie ich auch *ἀλλά, ἔφη, ὦ Ἐρυξίμαχε, ὁ Ἀλκ., καλῶς μὲν λέγεις* für unmöglich halten würde.

Ich glaube, dass man ὦ Ἐρυξίμαχε ausscheiden und lesen soll ἀλλά, φάναι τὸν Ἀλκ., καλῶς μὲν λέγεις, oder dass man vielleicht noch wahrscheinlicher τὸν Ἀλκ. ausscheiden und lesen muss ἀλλά, φάναι, ὦ Ἐρυξίμαχε, καλῶς μὲν λέγεις. Ich sage betreffs dieser zweiten Athetese, dass sie noch wahrscheinlicher ist, weil dies φάναι leicht den Anlass bieten konnte zu der erklärenden Anmerk. τὸν Ἀλκ., welche dann in den Text eindrang. — Dass das blosse φάναι ohne τὸν Ἀλκ. möglich ist, beweist z. B. 194 C φάναι, 199 B φάναι; oft ist der Accus. (log. Subject) ausgelassen in der Partie 199 E ff.; vgl. 199 E φάναι εἶναι, dann ὁμολογεῖν, weiter πειρῶ δή, φάναι, 200 A φάναι, dann wieder οὐκ ἔχων, ὡς τὸ εἰκός γε, φάναι usw.

Die W. ὧν ἄρτι εἶπεν beziehen sich auf Sokr. Beh. 213 C καὶ λοιδορεῖταί τε καὶ τῷ χεῖρε μόγις ἀπέχεται. Darauf erwidert Alk. nachdrücklich, aber freilich humoristisch, dass Sokr. nicht die Wahrheit sagte und dass das Gegentheil wahr ist: οὗτος (nachdrücklich) γάρ . . . οὐκ ἀφέξεταί μου τῷ χεῖρε.

Aber es ist hier die Frage, wie man diese Beh. des Alk. in Übereinstimmung bringen soll mit seiner weiteren ernst gemeinten Darlegung, dass Sokr. die körperl. Schönheit verachtet.

In den Nachträgen S. 287 sage ich: Alk. erzählt pag. 217 und 218, er habe geglaubt, Sokr. sei wirklich sein ἐραστής in dem damals üblichen paederastischen Sinn dieses W. Er wollte dem Sokr. zu Willen sein und machte alle mögl. Versuche. Aber Sokr. verachtete die körp. Schönheit des Alk. und den paeder. Genuss. Diese Erzähl. des Alk. ist wahrheitsgemäss, und es ist nicht zu bezweifeln, dass Pl. das Andenken seines Lehrers damit feiern und den Sokr. vertheidigen wollte gegen die schändliche Verdächtigung, welche schon damals auftauchte, dass den Sokr. Wollust zum Verkehr mit schönen Jünglingen trieb. Anlass und Vorwand zu dieser Verdächtigung gab das Benehmen des Sokr., welcher behauptete, dass ihn körp. Schönheit bestricke und bezaubere. Pl. bezeichnete dies Benehmen des Sokr. als Atopie, und das Symp. ist eine glänzende und begeisterte Darlegung dieser Atopie und eine siegreiche Apologie gegen die schändl. Verleumdung, die schon damals auftauchte und dann von späteren Autoren gierig aufgegriffen wurde.

Aber was sollen wir nun davon halten, dass Alk. 214 D behauptet: οὗτος γάρ, ἐάν τινα ἐγὼ ἐπαινέσω . . . οὐκ ἀφέξεταί μου τῷ χεῖρε. Diese W. sind allerdings humoristisch, aber man könnte doch daraus schliessen, dass Sokr. ἐραστής im gewöhnl. — schlechten — Sinne war.

Man muss aber hiebei bedenken, dass die folgende Erzählung des Alk. pag. 217 und 218 die gehörige und nachdrückl. Berichtigung bietet. Alk. spricht allerdings 214 D so, als ob Sokr. wirkl. sein ἐραστής wäre, und die W. des Sokr. οὐκ εὐφημήσεις könnte man für eine Bestätigung dessen halten; aber dies alles wird auf das richtige Mass zurückgeführt durch die entscheidende Darlegung, die Alk. selbst p. 217 und 218 gibt (Nachtr. S. 287 f.).

Symp. 215 C. — Ich führe die Nachbildung dieser St. an, die sich im pseudopl. Minos 318 B findet: *ἆρ' οὖν ὁ Μαρσύας . . . ὡς θεῖα ὄντα.* Diese Compil. ist wenigstens dadurch nützlich, dass sie die Leseart *μόνα* (*κατ. ποιεῖ*) gegen Orelli's Cj. *μόνους* und Winckelmann's *θείᾳ μοίρᾳ* oder *θείᾳ μανίᾳ* schützt. Betreffs der Bed. des *μόνος* vgl. die von Stallbaum angeführten St. Ähnlich im Lat. unus, unicus von etwas Hervorragendem.

Statt *τῶν θεῶν* cj. ich *τῶν θείων*. *Τελετῶν* setzt *τῶν θείων* voraus »gottesdienstliche Verrichtungen«. — Ein ähnl. Fehler ist im Prot. 322 A, wo man lesen muss *διὰ τὴν τοῦ θείου* (Codd. *τοῦ θεοῦ*) *συγγένειαν*. Ferner verweise ich auf meine Bemerkung zu Phaidros (I, S. 48) — Im folg. erkläre ich Badham's Cj. *τοῦ διδάξαντος*, welche auch Usener, Schanz, Hug aufnahmen, für die relativ wahrscheinlichste (S. 204).

Symp. 215 DE. — Ich cj. *ὅταν γὰρ τούτου ἀκούω*. Vgl. *Περικλέους δὲ ἀκούων καὶ ἄλλων ἀγ. ῥητ.* Ich glaube, dass dieser Gegensatz *τούτου* und *Περ. καὶ ἄλλ. ἀγ. ῥητ.* nothwendig ist (S. 205).

Symp. 216 A. — Gegen Abresch's Cj. *βύων* (statt *βίᾳ*) spricht die unpassende Wortfolge, die dadurch entsteht. Zuerst stünde *βύων οὖν*, aber der Zusammenhang dieser W. mit *τὰ ὦτα* wird unterbrochen, und es folgt ein Stück der Vergleich. *ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων*, darauf erst *τὰ ὦτα*, und endlich *οἴχομαι φεύγων*, was mit den W. *ὥσπερ ἀπὸ τ. Σ.* zusammenhängt. Gewiss hätte Pl. geschrieben *βύων οὖν τὰ ὦτα ὥσπερ ἀπὸ τ. Σ. οἴχομαι φεύγων*. — Die Beh., das handschr. *βίᾳ* sei unpassend, ist sehr sonderbar. Die Reden des Sokr. sind bezaubernd, und Alk. würde ihnen fortwährend lauschen, wenn er nicht befürchten würde *ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ καταγηράσω*. Alk. zwingt sich gewaltsam zur Flucht (S. 205).

Symp. 216 D. — Damit die W. *καὶ αὖ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐκ οἶδεν* in diesem Context überh. einen Sinn hätten, müsste man erklären, dass Sokr. *ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν*, dass er aber wiederum diese seine Liebessehnsucht bestreite und von ihr nichts wissen wolle. Aber einen solchen Gedanken hätte Pl. klarer darlegen müssen. Übrigens wäre auch dann diese Beh. unrichtig; denn Sokr. stellte sich immer so, als ob die Schönheit auf ihn einen unwiderstehlichen Eindruck mache.

Rettig dachte an die bekannte und charakt. Eigenschaft des Sokr., dass er seine Unwissenheit verkündete und erklärte, er wisse nichts ausser dass er nichts wisse. Rettig meinte, dass Pl. diese charakt. Eigenschaft des Sokr. nicht unerwähnt lassen konnte und dass die W. 216 E *εἰρωνευόμενος . . . διατελεῖ* auf diese ironisch vorgeschützte Unwissenheit des Sokr. hinweisen. Aber der Context bestätigt diese Erkl. nicht. Die W. *τοῦτο οὐ σιληνῶδες* weisen nur auf die Sinnlichkeit und Wollust hin, die bei den Silenen notorisch war. Auch die weiteren W. *πόσης οἴεσθε γέμει*

σωφροσύνης betreffen nur dies Moment: denn σωφροσύνη ist das Gegentheil der Wollust. Auch die Beh. des Alk., dass Sokr. die Schönheit, den Reichthum und jeglichen anderen von den Menschen gepriesenen Vorzug verachtet, hat gar nichts mit jener von Sokr. zur Schau getragenen Unwiss. zu schaffen. Und dann erzählt Alk. ausführlich von seiner Liebeswerbung und wie Sokr. dieselbe zurückwies. Also nirgends eine Spur von einer Erwähnung der von Sokr. vorgeschützten Unwissenheit.

Man muss also zur Änderung des Textes schreiten. Am meisten findet Anklang Jahn's Tilgung der W. καὶ . . . οἶδεν. Doch mache ich darauf aufmerksam, dass diese W. beibehalten werden könnten, wenn man sie 216 E nach διατελεῖ setzt, bei welcher Transposition man freilich mit *T* lesen müsste καί und nicht mit *B* καὶ αὖ. Die W. εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ καὶ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν würden einen guten Sinn geben. Die W. καὶ ἀγνοεῖ . . . οἶδεν wären vom Standpunkt des S. gesagt = καὶ ἀγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν, ὡς λέγει oder ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. Die W. καὶ ἀγνοεῖ . . . οἶδεν würden also eine Erläut. der W. εἰρωνευόμενος καὶ παίζων enthalten (S. 206 f.).

Symp. 216 DE. — Ich halte die Interpunct. Schleiermacher's ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. τοῦτο οὐ σιληνῶδες; σφόδρα γε für richtig. Bei dieser Interpunction führen uns gleich die W. ὡς τὸ σχῆμα (dies W. muss mit Nachdruck ausgesprochen werden) αὐτοῦ dazu, an den Gegensatz zu denken »aber in Wirklichkeit (opp. τὸ σχῆμα) ist es anders.«

Die Überl. ἡγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι ist wohl unrichtig, und schon Heusde cj. τιμάς statt ἡμᾶς. Der Ausspruch καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι ist auffallend, und eine solche hyperbol. und unhöfl. Beh. ist durch diesen Context nicht gerechtfertigt. Aber Heusde's Cj. ist nicht richtig; es müsste ταύτας τὰς τιμάς lauten. — Ich glaube, dass alles in Ordnung kommt, wenn man ἡμᾶς tilgt. Die W. ἡγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ οὐδὲν εἶναι sind zwar pleonastisch, aber ein solcher Pleonasmus ist nicht ungewöhnlich.

Man könnte auch an die Tilgung der W. καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι denken. Die einfachste Änderung wäre vielleicht ἡμῖν statt ἡμᾶς.

Schanz: »ἵνα λέγω ὑμῖν scripsi: λέγω ὑμῖν *BT* . . . om. Vind. 21, λέγων ὦ ᾽φήμεροι Winckelmann . . ., λέγων μὲν οὐ Hermann, ἡγούμενος Badham praef. IX.« Es ist eine überaus schwierige Stelle. Von den bisher aufgestellten Vorschlägen ist Schanz's ἵνα λέγω ὑμῖν wohl der beste. Hug vertheidigt die Überl., aber ohne Erfolg. Der Text des Cod. Vind. 21, in welchem die W. λέγω ὑμῖν fehlen, beruht wohl nur auf einer Conjectur, aber diese Cj. halte ich für wahrsch. (S. 207—209).

Symp. 216 E—217 A. — Die richtige Leseart ist καί μοι (*T*), nicht καὶ ἐμοί (*B*). — Ich bezweifle sehr die Richtigkeit und Nothwendigkeit

der Cj. Cobet's *ἔμβραχυ*. Dass an einigen Stellen bei Pl. *ἔμβραχυ* überliefert ist, zwingt uns doch nicht zu der Annahme, dass es überall zu setzen ist, auch da, wo die Codd. *ἐν βραχεῖ* bieten. *Ἐν βραχεῖ* ist ja doch auch möglich!

Mit Recht nahm Usener die Cj. Sauppe's *ὅ τι ἂν κελεύοι*, welche Jahn billigte, nicht auf, sondern kehrte zu der ganz richtigen Überl. *ὅ τι κελεύοι* zurück. Auch Schanz und Hug behielten die Überl. bei. Die Constr. *ὅ τι κελεύοι* = *εἴ τι κελεύοι*, was eine Wiederholung bezeichnet. Vgl. Thuk. VII, 29; Hom. *B* 188 f., *M* 269 (S. 209 f.).

Symp. 217 A. — Ich wundere mich, dass Jahn-Usener und Hug Hirschig's Athetese des ersten *μόνος* billigten. Mit demselben Recht oder Unrecht könnte man auch die Tilgung des zweiten *μόνος* vorschlagen, weil auch *ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον* an und für sich genügt. Dass Pl. Pleonasmen nicht scheute, zeigt 217 B. Die W. *συνεγιγνόμην γὰρ μόνος μόνῳ* sind eine Wiederholung dessen, was früher gesagt wurde, und sind gewiss nicht nöthig, weil Alk. schon 217 A sagte *τότε ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον μόνος συνεγιγνόμην*. — Die Richtigkeit des überl. ersten *μόνος* ist hier durch den offenbar absichtlichen Parallelismus bezeugt, den Hirschig nicht beachtete. Denn *τότε* = *πρὸ τοῦ* | *ἀποπέμπων τὸν ἀκόλουθον* = *ἄνευ ἀκολούθου* | *μόνος* = *μόνος* | *συνεγιγνόμην* = *μετ' αὐτοῦ γίγνεσθαι* (S. 211).

Symp. 217 B. — Das überl. *διαλεχθεὶς ἄν* ist richtig, und alle Cj. sind unnöthig. Schon Stallb. hat *διαλεχθεὶς ἄν* richtig so erklärt, dass *ἄν* zu *ᾤχετο* gehört = solebat identidem discedere. Vgl. Plat. Apol. 22 B *διηρώτων ἄν*, Xen. Mem. IV, 6, 13 *ἐπανῆγεν ἄν*. — Dass *ᾤχετο ἀπιών* nicht etwas bezeichnet, was bloss an einem Tage geschah, sondern öfter, wird durch das Imperf. *συνεγιγνόμην* bewiesen, dann durch *ἐγίγνετο*. Überhaupt erzählt Alk., dass jeder von den verschiedenen Versuchen wiederholt wurde. Von dem zweiten Versuch (*συγγυμνάζεσθαι*) sagt Alk. *συνεγυμνάζετο οὖν μοι καὶ προσεπάλαιε πολλάκις*. Auch der dritte Versuch (*προκαλοῦμαι αὐτὸν πρὸς τὸ δεῖπνον*) war ein wiederholter; vgl. 217 D *ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο τὸ πρῶτον . . . καὶ τότε μὲν αἰσχ. ἀφῆκα αὐτόν· αὖθις δ' ἐπιβ. κτλ.*

Jahn und Sauppe tilgten *καὶ συνεγυμναζόμην*. Es wäre allerdings besser, wenn diese W. fehlen würden. Aber der Kritiker ist nicht berufen, den Pl. besser zu machen, als er selbst sein wollte. Ich glaube, dass Pl. absichtlich mit Rücksicht auf *συνεγιγνόμην γάρ* auch hier symmetrisch *καὶ συνεγ.* setzte (S. 211 f).

Symp. 217 C. — Statt des überl. *ἰστέον ἤδη τί ἐστι τὸ πρᾶγμα* cj. Wyttenbach *ἰτέον ἤδη ἐπὶ τὸ πρᾶγμα*. Stallb. meinte, Wyttenbach habe irrthümlich *ἰστέον* in dem Sinne von sciendum est (*εἰδέναι*) aufgefasst;

ἰστέον gehöre manchmal (interdum) zu ἰδεῖν = videndum est, explorandum est. Als Beweis führte er Plat. Theait. 202 E an. Der erste, der diese Ansicht aussprach, war Heindorf zu Pl. Theait. 202 E.

Es ist durchaus nicht wahrsch., dass die Griechen eine und dieselbe Form ἰστέον im Gebrauch unterschieden und dass sie ἰστέον gewöhnlich im Sinne sciendum est gebrauchten, aber zuweilen auch in der Bed. explorandum est = ἰδεῖν χρή = ἐξετάσαι χρή.

Sicher ist es aber, dass an unserer St. ἰστέον die Bed. scire nicht haben kann. Aber mit vielen Beispielen lässt sich beweisen, dass manche Formen des οἶδα in dem betreffenden Context die Bed. »erfahren, explorare« haben können.

Bezüglich der homer. Verbalformen εἴσομαι und εἰδήσω ist kein Zweifel, dass sie »erfahren, kennen lernen« bedeuten. Vgl. A 545 f., ξ 256 f., η 327.

Im Lat. hat der Conj. sciam in versch. Nebensätzen, dann scire in verschiedenen Formeln, ferner der Imper. und das Fut. und auch einige andere Formen die Bed. »erfahren, kennen lernen, vernehmen«. Darüber, ob die versch. Formen des scire die Bed. »wissen« oder »erfahren« haben, entscheidet der Context. So ist z. B. Ter. Phorm. V, 1, 38 nemo ex me scibit klar, dass es bedeuten muss »niemand wird von mir erfahren.« Ich führe weiter an Ter. Eun. IV, 4, 59, dann die Formel fac ut sciam, ferner Cic. Att. XIII, 22; Cic. Sest. 38, 82 quoad scitum est (bis man erfuhr) Sestium vivere. Ferner Pompon. bei Non. 517, 28 volo scire ex te; weiter Liv. II, 11 scituros id hostes ratus; XXIII, 13.

Das Böhm. hat den Vortheil, dass es das aorist. Moment (d. i. das Eintreten der Handlung in die Wirkl.) durch die Composita zvím, dovím se = εἴσομαι = ich werde erfahren, zvěděti, dověděti se = πυθέσθαι, γνῶναι erfahren (opp. vím = οἶδα, věděti = εἰδέναι) bezeichnen kann. Aber doch finden sich Fälle, in denen in einem passenden Context auch dass einf. věděti die Bed. von zvěděti (erfahren) annehmen kann. Besonders gilt dies von dem Imper. věz, vězte, z. B. Hus I, 111 protož věz z této řeči = erfahre, lerne aus dieser Rede. — Darum gebraucht man den Imper. zvěz, dověz se nicht, weil schon das Simplex věz diese Bed. haben kann (S. 212—214).

Symp. 217 D. — Obzwar Usener's Cj. ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκειμεν (nach dem Citat in Bekker's Anecd. 346, 22 ἐπειδὴ δεδειπνήκαμεν κτλ.) scharfsinnig ist, halte ich sie doch nicht für nothwendig, ja sogar nicht für wahrscheinlich. Das hdschr. ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκει stimmt überein mit δειπνήσας ἀπιέναι ἐβούλετο und mit ἐν ᾧπερ ἐδείπνει. Hug's Einwendung »bei der 1. Pers. διελεγόμην im Hauptsatz würde durch . . . ἐδεδειπνήκει die Vorst. erweckt, als ob Alk. nicht mitgegessen hätte« ist ungiltig, weil aus dem Context (vgl. προκαλοῦμαι δὴ αὐτὸν πρὸς τὸ συνδειπνεῖν) und aus der Sache selbst einleuchtend ist, dass beide συνεδείπνουν.

Dagegen billige ich vollkommen die Leseart desselben ungenannten Gramm. *διελεγόμην ἀεὶ πόρρω νυκτῶν* (in den plat. Codd. fehlt *ἀεί*). *Ἀεί* ist sehr passend und bezeichnet nachdrücklich, dass Alk., wenn das Gespräch stockte, immer und immer wieder das Gespräch fortzuführen suchte. Hug führt aus Plat. Nom. VII, 807 E *ἀεὶ ξυνεχῶς* an. Aber sein zweites Citat Pl. Gorg. 486 A passt nicht, weil hier *πόρρω φιλοσοφίας* zusammenhängt und »weiter in der Phil.« bedeutet (*φιλοσ.* = Gen. part.). — Rettig führt an *διαμπερὲς ἀεί, συνεχὲς ἀεί, ἑκάστοτε ἀεί.* Gut bemerkt Rettig: »Quod grammatici testimonium tanto gravius esse recte monuit Voeg., quod pro falsa voc. *ἀεὶ* significatione afferatur.« Dies Argum. Voegelin's und Rettig's ist wichtig. Wenn nämlich der Gramm. sagt, dass *ἀει* zuweilen statt *ἕως* und *μέχρι* vorkomme, und wenn er als Beweis dieser irrigen Meinung diese plat. Stelle anführt, so ist klar, dass er genau und getreu diese St. nach einer älteren Handschr., als die uns bekannten plat. Cod. sind, citiert oder nach einem älteren Gramm. Es liegt hier also ein Zeugniss vor, das durch sein Alter unsere ältesten plat. Codd. übertrifft (S. 214 f.).

Symp. 217 E—218 A. — Hug bemerkt sehr gut, diese St. illustriere aufs schönste, wie *συγγιγνώσκειν* zu der Bed. »verzeihen« kommt. Ich bemerke, dass man beim Lesen die Sylbe *συν* nachdrücklich hervorheben muss (*συγγνωσομένοις*); *συγγιγν.* = übereinstimmend mit jemandem denken, und daraus entwickelte sich leicht die Bed. »verzeihen«. Vgl. tout comprendre est tout pardonner.

Seltsam ist Steph. Cj. *ἀλγεινοτάτου* statt *ἀλγεινοτέρου*. Daraus, dass Alk. dann sagt *καὶ τὸ ἀλγεινότατον*, folgt durchaus nicht die Nothw. von *ὑπὸ ἀλγεινότατου*. Alk. vergleicht den Biss der Schlange mit dem Biss der Reden des Sokr., folglich ist der Comp. nothwendig.

Ich tilge mit Usener *ἢ ψυχήν*. Die W. *ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι* forderten zu einer Interpr. auf. Es wurde die Erklärung *ἢ ψυχήν* hinzugefügt, und aus der Interpret. entstand eine Interpolation. Ich tilge aber auch mit Christ *γάρ*, schlage weiter *πληγεὶς δὲ* (statt *πλ. τε*) vor und setze nach *ὀνομάσαι* ein Komma. Auch bei dieser Textgestaltung bleibt ein Anakoluth, das nicht beseitigt werden darf; statt *λέξω ὑμῖν ἅπ.* wählt Alk. die geänderte Constr. *διὸ πάντες ἀκούσεσθε*, wie wenn er früher gesagt hätte *ἐδεδήγμην κτλ.* — Nach dieser Textgestaltung werden drei Momente, die den Alk. zu dem Ausspruch *διὸ πάντες ἀκούσεσθε* führen, klarer geschieden, als dies bei der Überl. der Fall ist. Das 1. Moment ist mit den W. *ἐγὼ οὖν δεδήγμενος . . . ὀνομάσαι* bezeichnet, das 2. *πληγεὶς δὲ καὶ δηχθεὶς . . . ὁτιοῦν*, das 3. *καὶ ὁρῶν αὖ κτλ.* Die Part. *γάρ* nach *τὴν καρδ.* verwirrt die ganze Constr., die ohnehin an und für sich schwierig ist, in schier unerträgl. Weise (S. 215 f.).

Symp. 218 C. — Gewöhnlich liest man seit Bekker nach *B ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχω· πάνυ ἂν κτλ.* Auch hier verdient *T ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχων πάνυ ἂν. κτλ.* den Vorzug. Bei dieser Leseart behält *οὕτως* seine regelmässige rückweisende Bed. Ferner konnte es leicht geschehen, dass man die Constr. *ἐγὼ δὲ οὑτ. ἔχων π. ἂν. ἡ* nicht verstand, weil man *οὑτωσί* in rückweisender Bedeut. nehmen muss und weil es scheint, dass nichts vorausgeht, worauf sich *οὑτωσί* beziehen könnte. Aber *οὑτωσί ἔχων* bed. »ich in diesem Zustande, in welchem ich eben bin«; und das konnte Sokr. nach dem, was Alk. schon früher gethan und versucht hat, und auch nach dem, was er früher gesagt hat, gut verstehen. Besonders die W. *σὺ ἐμοὶ δοκεῖς ἐμοῦ ἐραστὴς ἄξιος γεγονέναι μόνος* haben eine solche Bed., dass Alk. leicht auf dieselben mit den W. *οὑτωσὶ ἔχων* zurückweisen konnte.

Wenn die W. *ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν* bedeuten sollen *ἢ τῆς τῶν φίλων τῶν ἐμῶν*, so sollte man *ἢ τῆς φίλων τῶν ἐμῶν* lesen. Freilich findet sich im Griech. oft seit Homer (vgl. *P* 51 *κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι*) die sog. figura personata (comparatio compendiaria); aber hier wäre nach der nachdrückl. Hervorhebung *τῆς οὐσίας τῆς ἐμῆς* die brachyl. Constr. *ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν*, die nicht denselben Nachdruck hat wie *τῆς τῶν φίλων τῶν ἐμῶν*, unpassend.

Aber es ist auch eine zweite Erkl. möglich. Hug bemerkt: »durch die letzteren (nämlich durch die Freunde) kann man sich zu Einfluss und Ämtern emporschwingen«. Diese Erkl. halte ich für richtig.

Ich bespreche S. 218 die Constr. *τοῦ ὡς ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι*. Die Richtigkeit der Überl. kann man nicht bezweifeln, da sich diese Constr. bei Pl. ziemlich häufig findet, besonders in den Nomoi, aus welchen Stallbaum 6 Beisp. anführt. Aus Hermogenes, Ailian, Heliodoros haben Hoogeven und Zeune zu Viger cap. VIII, sect. 8 Beisp. angeführt und auch eine Erkl. versucht. Ich glaube, dass diese Constr. eine Verbindung der zwei möglichen einfachen Constr. *ὡς βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι* und *ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι* ist. Diese Erkl. könnte man auf den ersten Blick nur für eine mechanische halten. Aber bedenkt man, dass es gewiss möglich war zu sagen *ὡς καὶ ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι*, so wird man sich leichter mit jener Erkl. befreunden. Zwei Constr. desselben Sinnes, die durch *καί* verbunden werden konnten, sind asyndetisch neben einander gesetzt. Später gieng aber das Bewusstsein dieses eigentl. Sachverhaltes verloren und die beiden Constr. verschmolzen im Sprachgefühl der Griechen in eine einzige (S. 217 f.).

Symp. 218 D. — Ich billige Herwerden's Emend. *σφόδρα πρὸς ἑαυτοῦ τε καὶ εἰωθότως. Πρός* bedeutet manchmal dasjenige, was mit dem Charakter einer Person übereinstimmt, wie Xen. Mem. II, 3, 15 *ἄτοπα λέγεις καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ* = haud quaquam tibi convenientia; Aisch. Ag. 578. Die Auslassung des *πρός* wurde dadurch veranlasst, dass die Part. *τε* nach

dem zweiten W. steht. Vgl. die Beisp. in Kühner's Ausführl. Gramm. ² § 520, Anm. 5 (S. 218 f.).

Symp. 218 D. — Vielleicht könnte man cj. *εἰ δὲ* (statt *δή*) *καθορῶν κτλ.* Hiebei wäre *ἀμήχανόν τοι κάλλος ὁρῴης ἄν κτλ.* zu erklären: »in diesem Falle (d. h. wenn ich eine solche Macht in mir habe, durch welche du besser werden könntest), siehst du wohl (*ὁρῴης ἄν* = *ὁρᾷς που*) in mir eine unermessliche und von deiner Schönheit ganz verschiedene Schönheit«. Hierauf würde folgen: »Wenn du aber diese Schönheit sehend mit mir tauschen willst« usw.

Möglich wäre aber auch folg. Textgestaltung: *ἀμήχανόν τοι κάλλος ὁρῴης ἂν . . . διαφέρον, εἰ δὴ καθορῶν . . . ἀντὶ κάλλους, κοὐκ ὀλίγῳ μου πλ. διαν.* Aber ich gestehe, dass die Emend. hier sehr unsicher ist. Das bestreite ich aber, dass der Text, wie ihn Stallbaum in der III. Ausg. bietet und wie ihn auch neuere Krit. bieten, richtig sein sollte.

Ich vertheidige *νοεῖς*. Es könnte zwar fehlen, aber man kann nicht beweisen, dass es fehlen muss. Pl. setzte hier *νοεῖς*, nicht *διανοεῖ*, weil letzteres nach dem vorausgeh. *πλεονεκτεῖν διανοεῖ* und nach *διαμείβεσθαι* kakophonisch wäre.

Pl. wählte *διαμείβεσθαι*, während bei Hom. Z 235 *τεύχε' ἄμειβεν* steht; und auch Z 230 steht *ἐπαμείψομεν*. Pl. wählte die mediale und mit *διά* zusammengesetzte Form, weil er den Begriff der Reciprocität, des wechselseitigen Tausches nachdrücklich bezeichnen wollte. Dieser Begriff wird durch *δια* bezeichnet (vgl. *διαλέγεσθαι*), aber auch durch das Medium. Viele Verba, die eine wechselseitige Handlung bezeichnen, haben die Medialform angenommen, z. B. *ἀγωνίζεσθαι, μάχεσθαι, διαφέρεσθαι, διαλέγεσθαι*. Dieser Gebrauch nahm in der nachhomerischen Zeit zu, weil man das Medium als einen passenden Ausdruck zur Bezeichnung einer nachdrücklicheren Handlung fühlte; und nachdrücklicher ist eine wechselseitige Handlung. Dies spätere Sprachgefühl führte Platon zur Wahl des Mediums.

Auch im Slavischen werden gern wechselseitige Handlungen durch das Medium bezeichnet; z. B. hádati se, svářiti se (*διαφέρεσθαι*), potýkati se (*ἀγωνίζεσθαι*). Vgl. auch »sich streiten« neben »streiten« (S. 219 221).

Symp. 219 A. — Mit dem schönen Gedanken dieser St. vergleichen die Erklärer Nom. IV, 715 D. — An unserer St. ist aber *ἐπιχειρῇ*, was auch Stob. kennt, unpassend. Ist es denn möglich, zu sagen *ἡ τῶν ὀμμάτων ὄψις τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρεῖ?* Die Bed. des *ἐπιχειρεῖν* war gewiss zu Pl. Zeit nicht so abgeschwächt, dass man von dem Schwächerwerden der Augen hätte sagen können »das Gesicht (das Auge) unternimmt es (*ἐπιχειρεῖ*) seine Schärfe zu verlieren«? *Ἐπιχειρῇ* ist doch

nicht = ἄρχεται. Eine Emendation kann ich aber nicht vorschlagen (S. 221 f.).

Symp. 219 C. — Ich cj.: »οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησεν καὶ κατεγέλασεν τῆς ἐμῆς ὥρας, καὶ ὕβρισεν, καὶ περὶ ἐκεῖνό γε, ὃ ᾤμην τι εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί· δικασταὶ γάρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας. — Ich trenne ὕβρισεν von den drei Verben περιεγένετο, κατεφρόνησεν, κατεγέλασεν, welche verbunden sind mit dem Gen. τῆς ἐμῆς ὥρας. Hierauf folgt der 2. Satz, in welchem ὕβρισεν verbunden ist mit περὶ ἐκεῖνο. Die W. καὶ ὕβρισεν, καὶ περὶ ἐκεῖνό γε bedeuten »und er frevelte, und zwar (καὶ . . . γέ = et . . . quidem) gegen dasjenige (d. i. gegen meine Schönheit), worauf ich mir viel einbildete«. Die Verbindung καί . . . γέ in der Bed. et — quidem ist in der att. Prosa beliebt, wenn zu etwas eine nachdrückliche Ergänzung hinzutritt, wie Pl. Phaidon 58 D ἀλλὰ παρῆσάν τινες, καὶ πολλοί γε. Soph. Phil. 1277, 1296. — Auch das blosse καί findet sich in diesem Sinne, wie Pl. Gorg. 455 C. — Auch kann man wenigstens theilweise vergleichen Pl. Rep. III, 395 A. Eine ähnl. Bed. hat die bei Pl. nicht selten vorkommende Formel καὶ πρός oder καὶ πρός γε; vgl. Rep. I, 328 A; V, 466 E; Soph. 234 A. Sehr häufig bei Dichtern, bes. bei Eur., wie Phoin. 610. — An unserer Stelle hätte Platon auch schreiben können καὶ ὕβρισεν, καὶ πρός γε περὶ ἐκεῖνο, ὃ ᾤμην τὶ εἶναι.

Die Constr. ὑβρίζειν περί τι findet sich bei Pl. Nom. X, 885 B. Vgl. Symp. 193 B εὐσεβεῖν περὶ θεούς, Eur. Alk. 1151, Pl. Gorg. 507 A, Prot. 313 D, Xen. Anab. III, 2, 20.

Dass aus dem urspr. καὶ περὶ leicht entstehen konnte καίπερ, wird man gewiss zugeben. Zur Corruptel trug das bei, dass in späterer Zeit sich wirkl. καίπερ mit d. Ind. findet. Eine Consequenz dieser Corruptel war, dass dann ὅ vor ᾤμην ausgelassen wurde (S. 222—224).

Symp. 219 D. — Ich vertheidige οὖν nach ὅπως gegen Steph., und füge der Vertheidigung Stallbaum's neue Gründe hinzu. Auch weise ich darauf hin, dass noch eine andere Erkl. möglich ist, dass nämlich οὖν eig. in den Hauptsatz gehört und dass die streng richtige Wortfolge wäre ὥστε οὖν οὐδ' ὅπως ὀργιζοίμην εἶχον (S. 224 f.).

Symp. 219 E. — *T* hat die richtige Leseart γὲ nach χρήμασι (opp. τὲ). Die Leseart χρήμασί τε würde correspondieren mit ᾧ τε ᾤμην; aber diese Correspondenz ist unrichtig und widerspricht dem Context. Nur die eine Einwendung könnte man gegen γὲ machen, welche schon Hommel gemacht hat, nämlich dass man bei der Leseart χρήμασί γε dann erwartet ᾧ δέ, und nicht ᾧ τε ᾤμην. Aber wenn auch ᾧ δέ sich mehr empfiehlt, so kann man doch nicht sagen, dass ᾧ τε unmöglich ist (S. 225 f.).

Symp. 219 E. — Vielleicht ist zu lesen *ταῦτα γάρ μοι ἅπαντα προυγεγόνει, καὶ μετὰ ταῦτα.* — Die Conj. Winckelmann's *ἐν τοῖς μόνοις* ist vielleicht richtig.

Die Leseart *ὁπότ' ἀναγκασθείημεν*, welche die neueren Herausg. aufnehmen, halte ich nicht für richtig, da das Asyndeton unzulässig erscheint. Die einfachste Änderung scheint zu sein *ὁπότ' ἄρ' ἀναγκασθείημεν*. Aber *ἄρα* ist wohl nicht passend, wenn auch nicht unmöglich. Möglich wäre *πρῶτον μὲν οὖν ἐν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπ., ὁπότε ἀναγκασθείημεν . . . ἀσιτεῖν, κοὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ κ.*

Die neueren Herausg. halten die Cj. *ἀπολῃφθέντες* gegenüber dem hdschr. *ἀπολειφθέντες* für gesichert. Ich bezweifle die Richt. dieser Cj. Alk. spricht von dem Mangel an Nahrungsmitteln, der sich im Kriege manchmal einstellt (*οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας*). Und da frage ich: Findet denn dies *ἀσιτεῖν* nur dann statt, wenn eine Abtheilung des Heeres von dem Gros abgeschnitten wird? Dieser Mangel kann auch andere Ursachen haben. Es fällt bei der Cj. *ἀπολῃφθέντες* auf, dass der Fall, wenn eine Abtheilung des Heeres abgeschnitten und eingeschlossen wird, als etwas betrachtet wird, was sich oft und gewöhnl. ereignet *(οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας)*. Damit würde eine schlechte und misslungene Taktik den Heerführern a priori zugeschrieben werden. — Man muss *ἀπολειφθέντες* beibehalten und das W. von dem Mangel an Vorräthen verstehen. Da es aber unmöglich ist, aus *ἀσιτεῖν* zu *ἀπολειφθέντες* zu ergänzen *τοῦ σίτου* (was Hommel für möglich hielt) und da *που* hier unpassend ist, so halte ich Heusde's Cj. *ἀπολειφθ. σίτου* für wahrsch. (S. 226—228).

Symp. 220 A. — *Τὲ* in den W. *ἔν τ' αὖ ταῖς εὐω.* wäre passend, wenn man nach Teuffels Cj. vorher liest *ὁπότε τ' ἀναγκασθείημεν*. Aber ich billige Wolf's Cj. *ἐν δ' αὖ ταῖς εὐω.* — Ganz überflüssig ist Badham's Athetese der W. *οἷός τ' ἦν* und ebenso seine Cj. *τε τἄλλα*; ja diese Textgestaltung wäre eine Verschlimmerung der Überl. Schon Stallbaum hat die Überl. richtig erklärt. Wenige Erkl. äussern sich über die Bed. der W. *μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν*. Und doch bedürfen die W. eine Erkl. Man muss die W. *ἐν ταῖς — ἦν* cum grano salis nehmen, nicht wörtlich. *Ἀπολαύειν* = tüchtig geniessen (prägnant), und *μόνος* = *διαφερόντως*. Vgl. 215 C *μόνα*, 222 A *μόνους*, ferner Lys. 24, 9 und Hug's Bemerk. zu Symp. 222 A. In der späteren Gräcität ist dies häufiger. Es ist eine ähnliche Hyperbel, wie das deutsche »das ist einzig! (= herrlich, wunderbar). — Auch kann man hiemit den Gebrauch des *εἷς* mit dem Superl. vergleichen, und lat. unus, wie Cic. de Orat. I, 22, 99 unum ex omnibus ad dicendum maxime natum aptumque.

Ich vertheidige ***B*** *ἑωράκει* (gegen ***T*** *ἑώρακεν*). In dem ganzen Context erzählt Alk. von der Vergang. und gebraucht hist. Zeiten; demnach ist auch *ἑωράκει* nothwendig. Besonders ist zu erwägen, dass der Satz *Σωκρ.*

μεθ. . . . ἀνθρ. eng mittelst καί verbunden ist mit πάντας ἐκράτει. Auch in dem S. ὃ πάντων θαυμαστότατον muss man ἦν ergänzen (S. 220—222).

Symp. 220 AB. — Δέ nach οὗτος erklärt man als Anakoluth. Ich erkläre hier δέ sowie in der Apodosis versch. Per., und verweise auf meine Abh. in der Zeitschr. f. d. öst. Gymn. 1864, S. 319 ff. In dieser Abh. lege ich dem δέ in apodosi die urspr. demonstrative Bed. bei, wie Hom. Α 137 f. εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι = da (oder dann), in dem Falle, wenn sie mir nämlich kein Ehrengeschenk geben, werde ich selber mir eins nehmen. Diese Constr. ist also wesentlich gleich dem Gebrauch des ἐνταῦθα, τότε, τότε δή in der Apod., wie Δ 34 ff. εἰ δὲ σύ γ' . . . ὠμὸν βεβρώθοις . . . τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο, Plat. Prot. 310 C, Symp. 192 B, Xen. Kyr. VII, 5, 19 ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν . . . ἐνταῦθα δή . . . ἔλεξε τοιάδε.

Zu den Ausführungen meiner oberwähnten Abhandl. füge ich hier (S. 231 f.) noch folg. hinzu. Wäre es möglich gewesen, δέ zu Anfang des Satzes zu setzen, würde niemand die Richtigkeit meiner Erkl. anfechten. Aber δέ, obzwar es nicht eine solche Abschwächung erlitt, wie τε und nicht zu einer Enklit. herabsank, hatte doch schon in der hom. Zeit nicht mehr die Kraft, um die erste Stelle im Satze einnehmen zu können. (Auch von δή, welche Part. auch urspr. da bedeutete, gilt dasselbe; aber in der Verb. δή τότε steht δή oft zu Anfang des Satzes.) Daraus folgt aber durchaus nicht, dass δέ in apodosi nicht auf das in der Protasis Bezeichnete zurückweisen könnte. Δέ musste sich an ein anderes zu Anfang der Apod. stehendes W. anlehnen. — Interessant ist hiebei, dass dies W. welches eine Stütze des δέ (= da) ist, gewöhnl. das Verbum fin. ist, wie Hom. Η 149, oder ein mit dem Verb. fin. eng zusammenhangendes W., wie Φ 53, oder ein demonstr. oder persönl. Pronomen, wie Α 57 f., Α 137. In späterer Zeit lehnte sich δέ besond. gern an οὗτος an, wie an unserer Stelle. — S. 232 mache ich besond. darauf aufmerksam, was ich S. 321 f. der oberwähnten Abh. über Platon's Diction gesagt habe. Freilich habe ich damals (1864) die plat. Stelle Symp. 220 AB nicht angeführt (S. 230 bis 232).

Symp. 220 CD. — Die Unmögl. des überl. τῶν Ἰώνων hat Mehler erwiesen. Ich halte keine der bish. Cj. für richtig, sondern tilge diese W. (S. 233).

Symp. 221 C. — Ich vertheidige entschieden Hirschig's Cj. θαυμάσαι. Die folg. W. τοῦτο ἄξιον παντὸς θαύματος = τοῦτο ἄξιον πάντως θαυμάσαι bestätigen die Richtigkeit dieser Cj. (S. 233).

Symp. 221 D. — Dass Alk. hier sagt, er habe früher vergessen, zu erwähnen, dass auch die Reden des Sokr. den Silenen gleichen, und

dass er hier diesen Nachtrag hinzufügt, ist nicht zwecklos. Plat. wollte damit den trunkenen Zustand des Alk. charakterisieren. Es gehört dies zur Naturwahrheit der platon. Charakteristik. — Dabei stellte Pl. alles so dar, um den Lesern die Überzeug. beizubringen, dass die Rede des Alk. neben diesem formalen Fehler eine treffliche Eigenschaft hat, nämlich die Wahrhaftigkeit. Darum sagte Alk. nachdrücklich 214 E *τἀληθῆ ἐρῶ*, und weiter *ἐάν τι μὴ ἀληθὲς λέγω κτλ*, und 215 A *τοῦ ἀληθοῦς ἕνεκα*. Auch weiter 217 B *πάντα τἀληθῆ*. — Darum führt Pl. den Alk. in trunkenem Zustand vor; denn dieser Zustand ist eine Bürgschaft dafür, dass Alk. nichts unwahres über Sokrates sagen wird, dass er aber auch anderseits alles, was er weiss, der Wahrh. gemäss sagen wird; vgl. 217 E *εἰ μή . . . οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής* (vgl. hiezu die Parallelstellen bei Hug). — Und von dieser Wahrhaft. der Rede des Alk. zeugt nach Platon's Intention auch das, dass Alk., wenn ihm noch etwas einfiel, was er früher an der dazu passenden Stelle ausgelassen hatte, es nachträglich erwähnt. Die wunderbare Meisterschaft Plat. in der Charakt. zeigt sich auch hierin.

Die W. *καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι* könnten manche Kritiker bezweifeln, weil Alk. bald darauf wieder sagt *αὐτὸν καὶ τοὺς λόγους*. Soviel ich weiss, hat aber noch niemand diese W. getilgt. Ich natürl. auch nicht. Ich führe dies nur an, weil hier ein lehrreicher Beleg dafür ist, dass man bei Pl. das, was überfl. und zuweilen durch die Überflüssigkeit sogar auffallend ist, nicht gleich athetieren darf.

Die neueren Herausg. nehmen die Les. *B εἰ μὴ ἄρα εἰ* auf gegen *T εἰ μὴ ἄρα*. A priori könnte es scheinen, dass *εἰ μὴ ἄρα εἰ* echt ist, weil man sagen kann, dass es niemandem einfallen konnte, das zweite *εἰ* beizugeben und so die Überl. zu erschweren, während man anderseits sagen könnte, dass das zweite *εἰ*, welches Schwierigkeiten macht, in den Codd. ausgelassen wurde. Aber dieser allgemeine Grundsatz, der theoretisch allerdings oft mit Recht angewendet wird, ist im vorliegenden Falle ungiltig. Man kann nämlich *εἰ μὴ εἰ* = *πλὴν εἰ* mit Beisp. belegen, nicht aber *εἰ μὴ ἄρα εἰ*. Dies halte ich für ebenso unmöglich, wie *πλὴν* (*εἰ μή* = *πλήν*) *ἄρα εἰ*. Wie man sagen muss *πλὴν εἰ*, so muss man auch sagen *εἰ μὴ εἰ*. Ebenso findet sich im Lat. nisi si, aber man kann nicht sagen nisi vero si, nisi forte si. Weil aber *ἄρα* hier sehr passend ist, so kann man nicht cj. *εἰ μὴ εἰ* (mit Tilgung des *ἄρα*), sondern man muss *εἰ μὴ ἄρα* lesen ohne das zweite *εἰ*. Wiederum ein wichtiger Beweis für die Trefflichkeit des Cod. *T*. Auch die Les. *T λέγω* (gegen *B λέγων*), ferner *τῶν . . . λόγων* (gegen *B τὸν . . . λόγον*) ist echt. So glaube ich auch, dass *T εἰ γὰρ ἐθέλει τις* richtig ist (gegen *B εἰ γὰρ ἐθέλοι τις*). Die Überl. *T* ist eine Vermischung zweier Constr. und ungewöhnlicher, aber vollkommen bezeugt z. B. durch Hom. Z, 129 f.. Plat. Apol. 25 B, 30 B, Theait. 171 B. (S. 234 f.).

Symp. 221 E—222 A. — Ich halte *T πάνυ γελοῖοι* für echt (gegen *B γελοῖοι*). *Πάνυ* wird durch die folg. nachdrückliche Schilderung der wirkl. Schönheit der Reden des Sokr. 222 A bestätigt (vgl. *μόνους, θειοτάτους καὶ πλεῖστ' ἀγάλματα ἀρετῆς · . . ἔχοντας*).

Die Herausg. schreiben nach *B σατύρου τινά*. Die Les. *σατύρου ἄν τινα* in *T* ist allerdings unmögl., aber ich glaube, dass sie emendiert werden muss. Von den bisher. Cj ist Rückert's *αὖ* (statt *ἄν*) relativ die beste. Aber noch wahrscheinlicher ist *σατύρου ἄρα τινὰ ὑβρ. δορ.* Alk. legt dar, dass Sokr. den Silenen und Satyren sehr ähnlich sei, und hier bezeichnet er mit *ἄρα*, dass also seine Vergleich. des Sokr. mit den Satyren auch in diesem Falle sich als begründet herausstellt. Vgl. betreffs *ἄρα* Symp. 177 E; Prot. 319 A, Rep. II, 358 C. An unserer St. ist *ἄρα* = scilicet. Vgl. Kühner Ausf. Gramm.[2] S. 722. — Sodann gebe ich noch zu bedenken, ob nicht nach Proklos (zu Alk. I. p. 313) *σατύρου ἄρα τινὸς* (statt *τινά*) *ὑβρ. δορ.* zu lesen ist.

Zu den W. *καὶ ἀεὶ διὰ τῶν αὐτῶν ταὐτὰ φαίν. λέγ.* sollte in den Comment. eine wichtige Parallele aus Gorg. und aus Xen. angeführt werden nämlich Gorg. 490 E, 491 B und Xen. Mem. IV, 4, 6.

Auch hier schlage ich *ἄρα* vor statt *ἄν*, also *διοιγ. δὲ ἰδὼν ἄρα τις . . . εὑρήσει* (S. 236 f.)

Symp. 222 A. — Die Verbindung der W. *συμμίξας εἶπον* ist nothwendig; in diesem Falle ist aber *ἃ με ὕβρισεν* ein geschmackloser Zusatz, offenbar eine Interpolation. Man glaubte, dass die folg. W. *καὶ μέντοι . . . καὶ Χαρμίδην* einen solchen Ausspruch erheischen, dass Sokr. die Schönheit des Alk. verachtete; dies gab Anlass zu der Interpol., die sich durch die schlechte Constr. verräth. Es handelt sich nur darum, ob *ταῦτα* nach Ausscheidung der W. *ἃ με ὕβρισεν* verständlich ist. Und dies ist der Fall; denn *ταῦτα* = *ἃ μέμφομαι*, und was unter *ἃ μέμφομαι* zu verstehen ist, ist klar. Es bezieht sich dies auf die Erzählung des Alk. pag. 218 und 219, und besonders auf 219 C *οὗτος τοσοῦτον . . . καὶ ὕβρισεν κτλ.* Aus dieser St. hat vielleicht der Interpol. sein *ὕβρισεν* entlehnt. (S. 237 f.).

Symp. 222 E. — Die W. *δεῖ δ' ἐμὲ αὖ τὸν ἐπὶ δεξί' ἐπαινεῖν* werden ausführlich erörtert. In Platon's Darlegung vermisst man hier Klarheit (S. 238—240).

Statt *πρίν* cj. Usener *δεῖν*, dem Sinne nach richtig; aber möglich ist auch *χρεών* oder *πρέπον* (statt *πρίν*). — Die neueren Herausg. nehmen *οὐ δήπου κτλ.* als Fragesatz. Aber es ist vielmehr nach *ἐπαινεθῆναι* ein Punkt zu setzen; dies entspricht viel besser dem Sinne (S. 240).

REJSTŘÍKY.

(Verzeichnisse.)

I.

Seznam míst, o nichž jednáno.

(Verzeichniss der behandelten Stellen.)

(Číslice v závorkách naznačují stránku německého výtahu. — Die eingeklammerten Ziffern bezeichnen die Seite des deutschen Auszuges.)

		Strana				Strana	
Protagoras	309 A	1—2	(289	Protagoras	322 A	20—21	(298)
»	309 C	2—3	(289 f.)	»	323 C	21—23	(298)
»	310 C	4—5	(290 f.)	»	323 C násl.	23—24	(299)
»	310 D	5	(291)	»	323 D	25—26	(300)
»	311 A	6	(291 f.)	»	324 B	25	
»	312 A	6—7	(292)	»	324 C	26—27, 241 n.	(300 f.)
»	312 B	8	(292)	»	324 D	27	(301)
»	312 C	8—9	(292 f.)	»	325 A	28—29	(301 f.)
»	312 D	9—10	(293)	»	325 BC	29	(302)
»	312 E	10—11	(293)	»	325 C	29	(302)
»	313 A	11	(294)	»	326 AB	29 30	(302)
»	313 B	11	(294)	»	326 CD	30, 242	(303)
»	313 C	12—13	(294)	»	327 CD	31	(303)
»	314 A	13—14	(294)	»	328 E	31—34, 243	(303 f.)
»	314 D	13	(294)	»	329 D	34	(304 f.)
»	315 A	14	(295)	»	331 B	34	(305)
»	315 B	8		»	331 E	35	(305)
»	315 C	14	(295)	»	332 A	35	(305)
»	315 E	15	(295)	»	333 D	36	(305)
»	316 B	15	(295)	»	335 AB	36	(305 f.)
»	316 C	15	(295)	»	337 B	36	(306)
»	316 CD	16	(295)	»	337 D	37	(306)
»	316 D	16—17	(295)	»	338 B	37—38, 243 n.	(306 f.)
»	317 C	18	(297)	»	340 C	38	(307)
»	317 D	18	(297)	»	341 AB	39	(307)
»	317 E	19	(297)	»	343 A	39	(307)
»	318 A	20	(297 f.)	»	343 C	40	(308)
»	319 C	20	(298)	»	343 D	40	(308)

			Strana	
Protagoras	344	A	41	(308)
»	344	C	41	(308)
»	344	E	41 - 42	(308 f.)
»	344	E	42	(309)
»	345	C	42	(309)
»	345	E	43	(309 f.)
»	346	B . . .	43, 244 n.	(310)
»	347	E	44	(310 f.)
»	348	A	45	(311)
»	349	D	45 - 46	(311 f.)
»	350	C	46	(312)
»	351	A	46	(312)
»	351	C	47	(312)
»	352	A	47	(312)
»	353	AB	47 - 48	(312 f.)
»	353	B	48	(313)
»	353	D	48	(313)
»	354	B	49, 245	(313)
»	355	AB	49	(313)
»	355	D	49	(313)
»	355	E—356 A .	50	(313)
»	357	B	50	(313)
»	357	E . 50—51,	246 n.	(314)
»	358	B . . .	51	(314)
»	358	BC	51	(314)
»	358	C	51	(314)
»	358	CD	52	(314)
»	358	D	52	(315)
»	359	D	52	
»	360	D	52	(315)
Symposion	172	B	53	(315)
»	172	C . 53—54,	247 nn.	(315 ff.)
»	173	A . . 54—55,	251	(318)
»	173	C . . 55,	251 n.	(318 f.)
»	173	D	55—58	(319)
»	174	A	58—59	
»	174	AB	59	(319)
»	174	E	59, 252	(319 f.)
»	175	A	60	(320)
»	175	B	60, 253 n.	(320)
»	175	D	60—61	(320 f.)
»	175	E	61	(321)
»	176	A	62	(321)
»	176	B	62	
»	176	B	62	(321)
»	176	D	63—64	(321 f.)
»	177	AB . .	64, 254 nn.	(322 f.)
»	177	E	64	(323)
»	178	A	65	(323)
»	178	B	65 f.	(323 f.)
»	178	C	66 f.	(324 f.)
»	178	C	67	(325)
»	178	E—179 A .	67 n.	(325)
»	179	A	68	
»	179	B	69, 257	(325 f.)
»	179	C . 69 n.,	257 n.	(326 f.)
»	180	A	70 n.	(327)
»	180	C	71 n.	(328)
»	180	E	72 n.	(328)
»	181	A	72 pozn.	
»	182	C	73 n.	(328)
»	182	E	74 n.	(328 f.)
»	183	A	76	(329)
»	183	B	76 n.	(329)
»	183	C	77	(329)

			Strana	
Symposion	183	D	77—79	(329 f.)
»	184	A	79 n.	(330)
»	184	A	80	
»	184	DE	81	(330)
»	185	BC	82	
»	185	D . . .	82	
»	185	E—186 A .	82	(331)
»	186	A . 82 n.,	258 nn.	(331 f.)
»	186	BC	83 n.	
»	186	D . . 84,	261 n.	(332 f.)
»	186	E	84 n.	(333)
»	187	A	85	(333 f.)
»	187	A	85 n.	(334)
»	187	C	86 n.	(334)
»	187	D	88	(334 f.)
»	187	E . . 88,	262 n.	(335)
»	188	A	88 n.	(335)
»	188	B	89. 263	(336)
»	188	C	89 n.	(337)
»	188	D	90 n.	(337)
»	189	A	91	(337)
»	190	A	91 n	(337)
»	190	B . . 92,	264 nn.	(337)
»	190	DE	92 n.	(338)
»	190	E	93	(338)
»	191	A	93 n.	(338)
»	191	C	94 n.	(338 f.)
»	191	E	95, 266	(339 f.)
»	192	B	96	(340)
»	192	B	96 n.	(340)
»	192	E	98	(340 f.)
»	193	A	98 nn.	(341 f.)
»	193	B	101	(342)
»	193	C . 102,	266 n.	(342 f.)
»	194	A . 103 n.,	267 n.	(343 f.)
»	194	B . 104 n.,	268 n.	(344 f.)
»	194	D	105	(346)
»	194	DE	105 nn.	(346)
»	195	A	107 n	(346)
»	195	A	108 n.	(346 f.)
»	195	AB 109 nn.,	269—275	(347 ff.)
»	195	BC . . .	111—114	(350 f.)
»	195	D	115 n.	(351 f.)
»	195	E	116 n	(352)
»	196	A	117	(352)
»	196	AB	118	(352)
»	196	B	118 n.	(352 f.)
»	196	C	119 n.	(353 f.)
»	196	CD . 120 n.,	274 n.	(354 ff.)
»	196	E	121 n.	(357)
»	197	A	122 n.	(357)
»	197	B . . .	123—128	(358 f.)
»	197	C . . .	129 n.	(359 f.)
»	197	DE . . .	130 133	(360 f.)
»	197	E . . .	133 n.	(361)
»	198	A . . .	134 n.	(361)
»	198	B . . .	136, 278 n.	(361 f.)
»	198	B . . .	137	(362)
»	198	C . . .	137 n.	(362 f.)
»	198	D . . .	138	
»	198	DE . 138—140,	280	(363 f.)
»	198	E—199 A	140 nn., 280 n.	(364 f.)
»	199	A . . .	142	(364 f.)
»	199	A . . .	143	(365)

		Strana
Symposion	199 B . . . . 144 n.	(365)
»	199 CD . . . . 145 nn.	(365 f.)
»	199 E . . . . 147 n.	(366)
»	199 E — 200 A . 148 n.	(367)
»	200 BC . . . 150 n.	(367)
»	200 D . 151 nn. 281 n.	(367)
»	201 C 153	(367 f.)
»	201 D . . 154 n., 284	(368)
»	201 D . 156, 283 n.	(369)
»	201 E . . 156 n., 284 n.	(369)
»	201 E — 202 A . 158 n.	(369 f.)
»	202 B . . . . 159 n.	(370)
»	202 BC . . . 160 n.	(370)
»	202 E 161—165 285 n.	(370 ff.)
»	203 B . . . 165 n.	(372)
»	203 B . . . . . 166 nn.	(372 f.)
»	203 C—E 168—170, 286	(373 f.)
»	204 A 170	(374)
»	204 B . . . . . 170 n.	(374 f.)
»	204 C . . . . . 171 n.	(375)
»	204 D 172	(375)
»	204 E . . . . . 172 n.	(375)
»	205 B 173	(375)
»	205 C . . . . 174 nn.	(376)
»	205 E . . . . . 176 n.	(376 f.)
»	205 E . . . . . 177 n.	(377)
»	206 A 178	(377)
»	206 C . . . . . 179 n.	(377 f.)
»	206 D 180	(378)
»	206 E 181	(379)
»	207 B . . . 182, 286	(379)
»	207 BC . . . . 182 n.	(379 f.)
»	207 D . . . . . 183 n.	(380)
»	208 A . . . . 184 n.	(380)
»	208 AB 185	(380)
»	208 C . . 185 n., 287	(380 f.)
»	209 A . . . . . 186 n.	(381)
»	209 A . . . . . 187 n.	(381 f.)
»	209 B . . . . . 188 n.	(382)
»	209 C . . . . . 189 n.	(382)
»	210 A . . . . . 190 n.	(382 f.)
»	210 BC . 191 194	(383 f.)

		Strana
Symposion	210 E — 211 A . 194 n.	(384)
»	211 C . . . . . 195 n.	(384 f.)
»	211 D 197	(385)
»	212 B 198	(386 f.)
»	212 E . . . . . 198 n.	(386)
»	213 A 199	(386)
»	213 B 199	
»	213 C 200	(386)
»	213 E 200	(386)
»	213 E . . . . . 200 n.	(386 f.)
»	214 A 201	(387)
»	214 B 202	(387)
»	214 C . . 202 n., 287	(387 f.)
»	215 B 203	
»	215 C . . . . . 203 n.	(389)
»	215 DE . . . . 204 n.	(389)
»	216 A 205	(389)
»	216 D . . . . . 206 n.	(389 f.)
»	216 DE . . . . 207 nn.	(390)
»	216 E — 217 A . 209 n.	(390 f.)
»	217 A 211	(391)
»	217 B . . . . . 211 n.	(391)
»	217 C . . . . . 212 nn.	(391 f.)
»	217 D . . . . . 214 n.	(392 f.)
»	217 E — 218 A . 215 n.	(393)
»	218 C . . . . . 217 n.	(394)
»	218 D . . . . . 218 n.	(394 f.)
»	218 DE . . . . 219 nn.	(395)
»	219 A . . . . . 221 n.	(395 f.)
»	219 C . . . . . 222 nn.	(396 f.)
»	219 D 224	(396)
»	219 E . . . . 225 n.	(396
»	219 E . . . . . 226 nn.	(397)
»	220 A . . . . 228 nn.	(397 f.)
»	220 AB . . . . 230 nn.	(398)
»	220 CD 233	(398)
»	221 C 233	(398)
»	221 D . . . . . 234 n.	(399)
»	221 E — 222 A . 236 n.	(400)
»	222 A . . . . . 237 n.	(400)
»	222 E . . . . . 238 nn.	(400)

II.

Seznam jmen kritikův a autorů citovaných.

(Verzeichniss der Kritiker und der citierten Autoren.)

Abresch 205 (389).
Adam 242 (303), 246 (313).
Ameis 26 (300), 270 sl. (347 f.).
Aldus 10 (293), 133 (361), 147, 195, 237.
Apuleius 162 (371).
Ast 1 (289), 2 (289), 4 (290), 6 (292), 11 (293), 15, 18 (297), 21, 27 (300), 28 (302), 30 (303), 38, 39 (307), 40 (308), 41, 49 (313), 51, 52 62 (321), 69 pozn., 84 (333), 89, 98, 105 (346), 113 (351), 122, 128 (359), 133 (361), 145, 158, 174, 179 (378), 185, 191 (383), 193 (383), 194, 197 (385), 198, 211, 227, 240, 245 (313), 259 (331), 263 (336), 265.
Augustinus 162 (371).

Badham 38 (306), 53 (315), 70 (326), 73, 74 (329), 75, 80 (330), 81 (330), 82 (331), 84 (333), 91, 97, 98 (340), 107, 132, 137, 138 (363), 149, 152, 155, 161 (370), 163,

164 (372), 168 (373), 171 (375), 174, 178 (377), 179 (378), 181 (379), 182 (379), 184, 186 (381), 188 (382), 191 (383), 194 (384), 195, 197, 198 (385), 199 (386), 204 (389), 208 (390), 226, 228, 240, 244 (207)
Baiter 48, 53 (315), 70 (326), 75, 80, 81 (330), 83 (332), 89, 103, 107, 178, 184, 203, 236.
Bast 63 pozn. (321), 69 (326), 72, 77, 79, 81, 82, 86, 89 (336), 98 (341), 101, 111, 129, 138, 144, 178, 187, 189, 193, 280.
Bekker 1 (289), 20 (298), 21, 37 (306), 75, 137, 178 (377), 181 (379), 203, 214 (392), 217, 227, 237.
Bergk 42 (309), 86, 161 (370), 163 (371), 198.
Bernhardy 207, 247.
Blass 42 (309).
Bochmann 21 (298), 245 (310).
Boeckh 187.
Buttmann 212.

Christ 216 (393).
Cobet 5 (291), 14 (294), 15 (295), 18 (297), 20 (298), 21 (299), 29 (302), 47 (312), 50, 52 (315), 59 (319), 62, 120 (354), 174, 200, 210 (391), 260 (331).
Cornarius 98 (341), 227 (397).
Creuzer 75, 174.
Cron 260.

Dacier 14 (295).
Deuschle 20 (298), 28 (301), 28, 39 (307), 245 (310).
Dobree 28.

Ficinus 2 (289), 8 (292), 23, 25 (300), 154 368), 209, 258 pozn. (331).
Fischer 69 pozn., 131.
Fotios 59.

Geel 164 (372).
Gron 43 (309).

Heindorf 6 (292), 10 (293), 11 (293), 11 (294), 18 (297), 21 (298), 26 (300), 28 (302), 30 (303), 31 (303), 34, 35, 40 (308), 41, 159, 187, 261 (332).
Hermann K. B. (Hermann K. F.), 19 (297), 20 (298), 26, 32, 36, 39 (307), 48, 71, 75, 89, 89 (336), 147, 152, 156 (369), 173, 181 (379), 195, 200, 208 (390), 218 n.
Hermann Got. 227 pozn.
Hertlein 175 sl.
Hertz 75.
Herwerden 6, 20 (298), 21 (299), 41 (308), 48.
Hesiod 65 (324).
Heusde 10 (293), 28 (302), 110 (349), 164 (372), 165 (372), 187, 208 (390), 228 (397).
Hirschig 13 (294), 15, 20 (297), 21 (298), 21 (299), 25 (300), 28, 36, 46, 47 (312). 49 (313), 55 (319), 58, 66 (324), 66 (325), 68, 75, 82 (331), 83 (332), 85 (333), 89, 101 (342), 103, 144 (265), 156, 174, 183, 185, 209, 211 (391), 233 (398).
Hoenebeek Hissink 38.
Hommel 66 (325), 70 (326), 70 (326), 75, 95 (339), 99 n. (341 f.), 138, 158, 171, 174, 185, (380), 194, 211, 226 (396), 227, 228, 236, 253, 259, 263 (336).
Hoogeven 218 (394).
Hug 107, 108 pozn., 111, 114 pozn. 115, 117 (352), 119 (353), 122, 128, 134, 137 (362), 138 (363), 140 (364), 141, 142, 143, 144, 145, 147, 149, 150 (367), 152, 153, 158, 159, 161 (370), 163 n. (371), 164, 165 (372), 166 (372), 167, 169, 170, 172, 175 (376), 180 (378), 182, 183, 184, 185, 186 (381), 187 (381), 189, 190, 191 (383), 192 (383), 194, 195 (384), 196, 198, 200 (386), 201, 203, 204 (389), 205, 207, 208, 209, 210 (391), 211 (391), 214 (392), 215 (393), 216, 218 (394), 219, 222, 224, 226, 228, 230, 334 pozn., 251 (318), 252 (320), 253, 257, 265 (399).

Jacobs 67.
Jahn 62, 65, 67 (325), 68 (325), 73 (328), 75, 76 (329), 77, 78, 80, 81 (330), 82, 82 (331), 83 (332), 86, 88 (335), 89, 89 (336), 90, 91, 92 a 266, 93, 94, 95, 96, 100, 101, 103, 111, 115, 117, 121, 122, 127, 129 pozn., 131, 132, 142, 143, 152, 169, 172, 177, 186, 187, 205, 206, 210, 211, 219, 225, 230.

Ioannes Lydos 167.

Kott 214.
Král 20, 29 (302). 35, 39 (307), 51, 52.
Kreyenbühl 169.
Kroschel 5 (291), 8 (292), 10 (293), 12 (294), 15, 20 (298), 29 (302), 34 (305), 35, 39, (307), 48, 49 (313), 50 (314), 242 sl. (303), 245 (310).
Krüger 243 pozn., 271.
Kühner 201, 207 pozn., 219, 222 pozn., 223 pozn., 236, 282 sl.

Lehrs 145.
Liebhold 183.

Madvig 50 (314), 58, 149, 158, 191, 209, 240.
Matthiae 243 pozn.
Mekler 102, 233.

Naber 8 (292), 13 (294), 15 (295), 27, 83 (332), 117, 166.
Nattmann 48.
Nusser 10 (293), 51.

Orelli 48, 63 pozn., 72, 76, 77 (329), 79, 89, 115, 133, 163, 175, 198, 204.
Osann 76 (329).

Parmenides 65 (324).
Plotinos 167.
Plutarchos 162.
Pollux 161.
Pflugk 89, 174.
Porphyrios 162.

Porson 127, 252.
Prantl 145.
Prodikos 16 (295).
Proklos 163, 167, 170, 236.

Reijnders 67, 89, 158, 163.
Rettig 28 (302), 53 (315), 58, 62 (321), 65, 69, 70 (326), 71, 75 pozn., 76 (329), 81 (330), 90, 91, 94, 95, 101, 105, 106, 107, 108, 110, 113, 118, 120, 131, 132, 133, 134, 143, 144, 148, 152, 155, 156, 158, 160, 168, 169, 174 pozn., 175, 179, 182, 186, 187, 194 sl., 206, 209, 211, 217 pozn., 219, 222 pozn., 226, 233, 237.
Rohde 172, 179, 189, 197, 227.
Rückert 63 pozn, 68 (325), 75, 94, 95, 141, 145, 150, 153, 155, 160, 168, 170, 171, 172, 173, 190, 219, 225, 236, 258 pozn., 263 (336).
Ruhnken 70, 92.

Sauppe 20 (298), 28, 31 (303), 34, 38, 39 (307), 42, 45, 49, 51, 79 (330), 82, 84 (333), 88 (335), 89, 91, 93, 97, 111, 121, 142, 153, 156, 174, 177, 184, 195, 200, 203, 210, 211, 224, 227, 228, 245 (310), 242 (303).
Schanz 10 (293), 20 (297), 25 (300), 28 (302), 28, 30 (303), 34, 36, 39 (307), 41, 42, 45 (311), 50, 55 a 251 (318), 253, 65, 107, 111, 1.9, 142, 143, 147, 152, 158, 159, 161, 168, 170, 172, 174, 175 (376), 177 (377), 178, 181, 183, 185, 187, 194, 197, 198, 200 (386), 201, 204 (589), 209 (390), 210 (391), 214, 218, 219, 222, 227, 228, 230, 237, 252.
Schenkl 75.
Schirlitz 10 (293), 15, 41, 51.
Schleiermacher 13 (294), 14 (295), 28, 35 (305), 48, 50, 51, 73, 75, 193, 194, 197, 207, 226.
Schmidt Leop. 233, 253.
Schneidewin 41 (308), 286 pozn.
Schulthess 131.
Schütz 79 (330), 81 (330), 86 (339), 89 (336), 132.
Sehrwald 117.
Simonides 41 (309).
Sommer 72, 84 (333), 89, 94 pozn., 146 sl., 158, 184, 187, 204, 206.
Spalding 42 (309).
Stallbaum 21 (299), 26 (300), 28 (302), 35 (305), 48, 53 (315), 63 pozn., 65, 66 (324) 68 pozn. (325), 71, 73, 74 (328), 74 (329), 76, 77 sl. (329 f.), 81 (330), 82 (331), 83 a 258 (331), 83 (332), 88, 89, 90, 91, 105, 114, 122, 127, 129 pozn. (359), 134, (361), 136, 139, 142, 143, 147, 148, 150, 159, (370), 160, 163, 164, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 179, 181 (379), 182 (379), 186, 189 (382), 195, 198 (386), 199, 200 (386), 204, 207, 211 (391), 212, 218, 219, 227. 238, 228 sl., 230, 236 pozn., 237, 245 (310), 253, 259 (331), 263 (336) 267.
Stephanus 7 (292), 15 (295), 33 (304), 55 (318), 59 (319), 69 (326), 92, 137, 141, 144, 158, 171, 172, 184, 185, 187, 198, 215, 224, 258 (331).
Sydenham 55, 174, 195.
Syrianos 190.

Teuffel 75, 186, 227, 228, 253.
Themistios 190.
Thiersch 63 pozn., 83 (332).
Toup 92.

Usener 53 (315), 61 (321), 69 (326), 122, 131 (361), 132, 137 (362), 144, 145, 152, 156 (369), 158, 164 (372), 165, 166, 168, 169 (374), 170, 172 (375), 175, 177 (377), 178 (377) 180 (378), 181, 183, 184, 187, 189, 190, 194, 195, 198 (385), 204 (389) 205, 207, 208, 210, 211, 214 (392), 216 (393), 219, 220, 225, 227, 230, 237, 240, 253,

Vahlen 190.
Valckenaer 70 (327), 92.
Varro 166.
Vermehren 67 (325), 75, 89 (336), 95, 117, 163, 174, 175 (376), 183, 253.
Voegelin 75, 80, 81 (330), 89, 95, 107, 121, 131, 132, 135, 152, 166 (372), 169, 175 (376), 181, 184, 185, 190, 194, 195, 201, 204, 205.

Winckelmann 35, 63 pozn, 89, 111, 172, 195, 198 sl., 200, 204, 208, 227.
Wolf 60, 63, 69 pozn., 76 (329), 84 (332), 97, 105, 164, 165, 169, 183, 184, 185, 194 sl., 198, 211, 228, 237.
Wyttenbach 63 pozn., 64 (323), 67 (325), 212.

Zeune 218.

III.

Seznam věcný.

(Sachlicher Index.)

Agathon, jeho řeč oplývá okrasami řečnickými dle vzoru Gorgiova (seine Rede ist überfüllt mit rhetor. Schmuckmitteln nach Gorgias' Muster) 69 (326), 103 (344); nemírným užíváním těch okras stává se jednotvárnou (durch unmässigen Ge-

brauch derselben wird sie einförmig) 103 (344); nemá žádných hlubších myšlének (hat keine tieferen Gedanken) 103 (344); jest chatrnější než řeč Faidrova (ist an Gedanken ärmer als die Rede des Phaidr.) 104 (344); nevyhovuje logickým požadavkům (entspricht nicht den log. Anforderungen) 111 (350), 115, 130 (360); jaké stanovisko má kritik zaujmouti vůči chybám řeči jeho (welchen Standpunkt soll die Textkritik einnehmen gegenüber den Fehlern in seiner Rede) 112 n. (350); Ag. zlehčuje úsudek divadelního obecenstva ath., ale to pohrdání jest neupřímné, neboť Ag. ucházel se o přízeň téhož obec. (Ag. spottet über die Urtheilslosigkeit des ath. Theaterpublicums; aber diese Geringschätzung ist nicht aufrichtig; denn Ag. bewarb sich um die Gunst desselben Publicums) 104 a pozn. (344 f.); honosivost jeho (seine Prahlerei) 113 pozn. (351), 118 (353); jeho jalová sofistika (seine schale Sophistik) 118 (353). Plat. celkem věrnou charakt. podal o Agath. (Pl. gab eine im Ganzen getreue Charakt. des Ag.) 120 sl. (354); někteří vykladatelé přeceňují řeč jeho, jako Rettig (manche Erkl. überschätzen seine Rede, wie Rettig) 123 sl. (358) Sokrates, t. j. Platon, činí jemu těžké výtky (Sokr., d. i. Platon, macht ihm schwere Vorwürfe) 124 (358); effektním zakončením řeči získal si pochvalu (durch einen effectvollen Schluss gewann er Beifall) 126 (358); byl v paederastickém poměru k Pausan. (war in paederast. Verhältniss zu Paus.) 125.

Alexandrijští kritikové chtěli u Homera domnělou metr. chybu *οὔδεος* odstraniti (die alex. Krit. wollten bei Hom. den vermeintlichen metr. Fehler *οὔδεος* beseitigen) 116 (351 f.).

Anachronismus, v Symposiu 99 (341); v Menexenu 99 (341), u tragických básníků, jako v Sofokl. Elektře 99 a pozn. (341), v Aeneidě 99 (341). — Stallbaum mylně předpokládal úmyslné užívání anachronismů u Plat. (Stallbaum nahm irrthümlich einen absichtl. Gebrauch der Anachronismen bei Platon an) 99 pozn.

Apollodoros, jeho charakteristika ve Faidonu dokazuje, že byl *μαλακός* (seine Charakt. im Phaidon zeigt, dass er *μαλακός* war) 57.

Apollon nemohl pohromu od Kroisa zcela odvrátiti, ale způsobil předce odklad (konnte die Katastrophe von Kroisos nicht abwenden, aber verursachte doch den Aufschub) 284 (368).

Aristofanes, chtěl se proti výtce Sokratově hájiti, což zmařeno příchodem Alkibiadovým (wollte sich gegen die Anspielung des Sokr. vertheidigen, was jedoch durch die Ankunft des Alkibiades vereitelt wurde) 177 (377); výklad jeho slov *ἡ σελήνη ἀμφοτέρων μετέχει* (Erklärung seiner Worte *ἡ σελ. ἀ. μετ.*) 265 (337), jeho mythos (sein Mythos) 101 pozn ; jeho řeč jeví rozvláčnost a hojnost slov (seine Rede zeigt Wortfülle u. Umständlichkeit) 94 (338).

Aristoteles, jeho názor o enkomiu 246 (seine Anschauung über das Enkomion) 140 (364).

Athenské obecenstvo divadelní mělo celkem jemný vkus (das athen. Theaterpublicum hatte im ganzen einen guten Geschmack) 104 pozn. (345); důkazy toho (Beweise dessen) 268 n.

Athény, není žádných zpráv o pokutování neženatých v Athen. (es verlautet nichts von einer Hagestolzstrafe in Athen) 96 (340).

Athetese, oprávněná (berechtigte) 86 (334); neodůvodněná (unbegründete) 25 (300); nesmí se to, co není nutné, vyloučiti (dasjenige, was nicht nöthig ist, ist darum noch nicht zu tilgen) 211 (391); hojnost slov a rozvláčnost neoprávňuje k athetesi (Wortfülle u. Weitschweifigkeit berechtigt nicht zur Athetese) 41 (308).

Attičtí spisovatelé převzali hojné výrazy tropické z oboru plavby (die att. Schriftsteller entnahmen viele trop. Ausdrücke aus der Sphäre der Schifffahrt) 132.

Básnická mluva libuje si v užívání sloves jednoduchých, kde v prose jsou složená (die Dichter gebrauchen einfache Verba, wo in der Prosa Composita stehen) 5 (291).

Bohové, jejich nápoj také víno vedle nektaru (der Trank der Götter auch Wein neben dem Nektar) 166 (372).

České Museum filologické (319), (334).

Dějepisectví, tendenční zamlčování v dějep. jest chybou, ale v enkomiu ne (die tendentiöse Verschweigung in der Historiographie ist ein Fehler, aber im Enkomion nach antiker Anschauung nicht) 140 (363).

Dioikismos Mantinejských 99 (341).

Diotima, pouhou fikcí (blosse Fiction) 154 (368), 157 (369), způsobila odložení moru (verursachte den Aufschub d. Pest) 284 (368); znala tu báji, kterou Aristof. přednáší a za svou vydává (kannte den Mythos, den Aristoph. als seine orig. Invention vorträgt) 176 (376).

Enkomion; vyvinul se názor, že nemusí se říditi pravdou (es entwickelte sich die Anschauung, dass das E. sich nicht nach der Wahrheit richten müsse) 139 (363), zvláště v řečech úmrtních se to jevilo (besonders in den Leichenrede-

zeigte sich dies) 139 (363); Plat. však i zde pravdu žádá (Plat. verlangt aber auch hier Wahrheit) 139 (363); předce však učinil Platonův Sokr. tu koncessi, že se v enkomiu nemusí plná pravda říci, nýbrž že se má vybrati, co jest příznivé (doch machte der plat. Sokr. die Concession, es müsse im Enkomion nicht die volle Wahrheit gesagt werden, sondern man könne das Günstige auswählen) 139 (363).

Eristické hříčky v Athenách docházely obliby (Eristische Spielereien fanden in Athen Beifall) 127 (358).

Eros; divné jest tvrzení Faidrovo, že posud nikdo nesložil enkomion na pochvalu tohoto boha (seltsam ist die Behauptung des Phaidros, dass bisher niemand ein Enkomion auf Eros verfasst habe) 64, 254 nn. (322 f.).

Eryximachos nerovná se svému otci Akumenovi (kommt seinem Vater Akumenos nicht gleich) 135 (361); jeho hrdé sebevědomí (sein stolzes Selbstgefühl) 83 (332).

Euripides, citát z Euripida 143 (365).

Faidros libuje si v praedikativném užívání přídavných jmen (liebt den praedic. Gebrauch der Adject.) 69 (326), kárá Aischyla (tadelt den Aischylos) 71 (327).

Filosofie jest prý prastará (Philosophie angeblich uralt) 16 (295).

Gorgias odporučoval okrasy řečnické a básnické (empfahl rhetorische und poëtische Schmuckmittel) 146.

Grammatika, za staré doby v počátcích (war im Alterthum in ihren Anfängen) 145 sl. pozn.

Helios oplozuje paprsky zemi a jest proto dle představy lidové rodu mužského (befruchtet die Erde mit den Sonnenstrahlen, und darum ist er nach der volksthüml. Vorstellung männlich. Geschlechtes) 265.

Herakleitos, jeho výrok (sein Ausspruch) 86 (334).

Hesiodos, jeho Theogonie 113 (351).

Homer, často spojuje velikost a lepost (verbindet oft Wohlgestalt und Grösse) 25 (300); básně jeho všeobecně známy (seine Gedichte allgemein bekannt) 221; homerský citát (homer. Citat) 14 (295).

Interpolace, významná slova nebývají interpolací (bedeutungsvolle Worte sind gewöhnlich nicht eine Interpolation) 165 (372); prozrazuje se neattickým slovem *αἰεί* (verräth sich durch das nichtattische *αἰεί*) 178 (377); nesmíme, co jest zbytečné, hned za interpolaci pokládati (man darf das Überflüss. nicht gleich als Interpol. betrachten) 235 (399).

Jména zemí, krajin, ostrovů jsou rodu ženského (die Namen der Länder und Inseln Feminina) 265 pozn.; jména stromů plodných v řečtině i latině rodu ženského (die Namen der Bäume im Griech. und Latein. Feminina) 265 pozn.; jména řek v řečtině a latině rodu mužského (Flussnamen im Griech. und Lat. Masculina) 265 pozn.

Knihovna alexandrijská (Bibliothek in Alexandr.) 61 (321); rozmluva Theages byla v ní co Platonova zařaděna (der Dial. Theages galt in derselben als platonisch) 61 (321).

Korruptely textu: Čím jsou způsobeny? (Corruptelen des Textes: Wodurch veranlasst?) 3 (290), 15 (295).

Kritika textová (Texteskritik). Charakt. vlastnosti slohu Platonova, jako hojnost, nesmějí se odstraniti (Charakteristische Eigenthüml. der plat. Diction, wie z. B. Wortfülle, dürfen nicht beseitigt werden) 5 (291); při bedlivějším zkoumání musí často konjektura ustoupiti rukopisnému podání (bei genauerer Erwägung muss oft die Conjectur vor der Überlieferung zurücktreten) 19 (297); kritika chybná vede k uniformování slohu (eine falsche Texteskritik führt zur Uniformierung des Textes) 22; nesmíme Protagorovu dikci opravovati (man darf die Diction des Prot. nicht verbessern) 28 (302); kritika má chyby podání opravovati, ne však chyby autorovy odstraňovati (die Kritik soll die Fehler der Überl. verbessern, nicht aber die Fehler des Autors selbst) 212 (391).

Kuchařství, v Gorgiu není uměním (die Kochkunst im Gorg. keine Kunst) 262 (335); v Symposiu 187 Ετέχνη, což však neznamená umění (im Symposion 187 E *τέχνη*, was aber nicht eine Kunst bedeutet) 263 (335).

Lysias 263 (335).

Macrobius 265 (337).

Meteorologie, dle starověkého názoru souvisí s astronomií (hängt nach antiker Anschauung mit der Astronomie zusammen) 263 (336).

Minos. Skladatel této rozmluvy velebí Minoa co krále spravedlivého a vzorného (der Verf. dieses Dial preist Minos als gerechten und musterhaften König) 17 (296); tvrdí starobylost tragoedie v Attice (behauptet die hohe Alterthüml. der Trag. in Attika). Tvrzení to jest pouhou fikcí a imitací Platonova výroku o filosofii v Protagoru (diese Behaupt. ist eine blosse Fiction und Nachbildung des Platon. Ausspruches über die Philos. im Prot. 17 (296); skladatel chtěl svou kompilaci okrasami z dial. Protagora vypůj čenými ozdobiti (wollte seine Compilation

mit Reminiscenzen aus Platon's Protag. schmücken) 17 (296); nazývá Zeva sofistou (nennt den Zeus einen Sophisten) 17 (296)

Mor v Athenách (die Pest in Athen) 154 (368).

Mythologie, směs různých názorů z rozličných dob a krajin (ein Gemisch verschiedener Anschauungen aus verschiedenen Zeiten und Gegenden) 166 (372); nesmíme v ní hledati logickou soustavnost (man darf in derselben keine log. Systematik erwarten) 166 (372).

Mythologický význam často vznikl teprv personifikací (die mytholog. Bedeutung entstand oft erst durch Personification) 277 (356 f.).

Odpor, nesmí se kritikou odstraniti (Widerspruch, der nicht durch die Kritik beseitigt werden darf) 102 (342).

Orfický hymnos (Orphischer hymnos) 265 (337).

Parmenides, v jeho básni nalezaly se mythy o vespolném nepřátelství bohů, jako u Hesioda (in seinem Gedichte fanden sich Mythen von der wechselseitigen Feindschaft der Götter, wie bei Hesiod) 113 (351).

Pausanias, jeho řeč plna rhetor. okras (seine Rede voll von rhetor. Schmuckmitteln) 72 (328); snaží se po souměrnosti (strebt nach Symmetrie) 81 (330).

Personifikace básnická musí se od mythologie rozeznávati (die dichterische Personification muss man von der Mythologie unterscheiden) 277 (356).

Platon, charakterisoval dikci Protagorovu hojnými pleonasmy (charakterisierte die Diction des Prot. durch zahlreiche Pleonasmen) 27 (301); v horlivé snaze, dráhu raziti ethice Sokratově, ukřivdil Protagorovi (eifrig bestrebt, der Ethik des Sokr. Bahn zu brechen, war er gegen Prot. ungerecht) 24 (299), 274 (355); ale později v Theaitetu nenakládá s Protag. tak pohrdlivě, ač proti němu polemisuje (aber später – im Theaitetos — behandelt er den Protag. nicht so geringschätzig, obzwar er gegen ihn polemisiert) 274 (355); činí výtku Aristofanovi (macht dem Aristoph. einen Vorwurf) 177 (376 f.); básnický citát (dicht. Citat) 185; snažil se, napodobiti způsob osob řečnících v Symp. (trachtete, die Art u. Weise der Redner im Symposion nachzubilden) 110; úmyslně charakterisoval dikci Faidrovu, Agathonovu a jiných řečníků (charakterisierte absichtlich die Diction des Phaidros, Agathon u. a. Redner) 69 (326); byl by Agathona mnohem nepříznivěji vylíčil, kdyby byl jej v některém dialogu v mladším věku složeném uvedl (hätte den Agath. viel ungünstiger geschildert, wenn er ihn in einem Dial. der Jugendzeit vorgeführt hätte) 274; P. řeč Alkibiadovu pečlivě vypracoval (die Rede des Alkib. sorgfältig ausgearb.) 208, 233, 234 (398 f.), zamýšlel dáti této řeči ráz pravdivosti (wollte dieser Rede den Charakter der Wahrheit geben) 234 399), mistrovství v slohu (Platons Meisterschaft des Stils) 142 (364); P. anachronisticky přenesl pozdější nenáviděnost sofistů do dob starých (übertrug die spätere ungünstige Beurtheilung der Soph. in die alte Zeit) 16 sl. (296); leckterá zařízení spartská schvaloval (billigte manche spart. Einrichtungen) 100, uznal, že úkol enkomia jest jiný než dějepisectví (gab zu, dass die Aufgabe des Enkomion eine andere ist, als die des Historikers) 140 (363); cf. Enkomion; P. utvořil sám oba verše v Symp. 197 C (verfasste selbst beide Verse Sympos. 197 C) 130 (360); když psal Symposion, neměl na mysli výklad o kuchařství v Gorgiu (als er das Sympos. schrieb, hatte er nicht im Sinne seine Darlegung über die Kochkunst im Gorg.) 262 n. (335).

Pleonasmy, nejsou u Platona neobyčejné (sind bei Plat. nicht ungewöhnlich) 80.

Plutarchos 66 (324).

Prodikos 146.

Protagoras 146, jeho výklad v kap. 13 odporuje dřívějšímu výkladu (seine Darlegung im 13. Cap. widerspricht der früheren) 23 (299); není charakterisován dle histor. pravdy (ist von Pl. nicht der histor. Wahrheit gemäss charakterisiert 24 (299); v jeho řeči mnoho pleonasmů (in seiner Rede zahlreiche Pleonasmen) 27 (301); vytýká Simonidovi, že si odporuje (tadelt den Simon. wegen des Widerspruches) 71 (327).

Quintilian 242 (303).

Řekové doby Platonovy znali kejklířský podvod, ale předce uznávali možnost tajných kouzel (die Griechen zu Plat. Zeit kannten die Betrügereien der Gaukler, aber glaubten doch an die Mögl. geheimer Zauberkräfte) 163 (371). — Řekové jmenům vlastním rádi přidávali rodiště (die Griechen fügten gern den Eigennamen den Namen der Heimat bei) 154 (368). — Velikost (ovšem přiměřenou) za známku krásy pokládali (die Griechen hielten Grösse — freilich eine angemessene — für ein Merkmal der Schönheit) 35 (300).

Řečníci mají řeči připravené a deklamují je při každé příležitosti (die Redner haben ihre Reden vorbereitet u. declamieren sie bei jeder Gelegenheit) 33 sl. (304)

Rukopis T (Cod. T, jeho důležitost (seine Wichtigkeit) 7 (292), 61 (321), 110 (350),

113 (350), 146 (365 f.), 151 (367), 152 (367), 156 (369), 158 (370), 179 (377), 180 (378), 200 (386), 201 (386), 202 (387), 217 (394), 225 (396), 235 (399), 236 (400).

Scholiasta 216.
Scholion 76 (329).
Seneca 242 (303).
Skythští strážníci (Skythische Wachmänner) 20 (295).
Sofistové. Pl. kárá ziskuchtivost jejich (Sophisten; Pl. rügt ihre Gewinnsucht 5 (291), jsou εἴδωλα mudrců pravých (sind blosse εἴδωλα der wahren Weisen 14 (295).
Sofokles 284 (369).
Sokrates, jeho ironie (seine Ironie) 139 (363), 239; jeho líčená skromnost (seine vorgeschützte Bescheidenheit) 157 (369), pohrdal tělesnou krásou (verachtete die körperl. Schönheit) 193 a pozn., 203 (388), 287; atopie Sokratova 287 (388); líčená nevědomost (angebliche Unwissenheit) 206 (389).
Sparťané, u nich trest ukládán neženatým (Hagestolzsteuer in Sparta) 96 (340).
Stobaios 90 (337).
Stoly, po hostině odstraněny (die Tische wurden nach dem Gastmahl weggeschafft) 165 pozn.
Suada, Cicero mylně rozuměl místu Enniovu (Cicero verstand nicht recht die Stelle des Ennius) 276 (356).

Theages, dialog od Thrasylla uveden 61 (321).
Themistios, rozdíly mezi Platonem a parafrasí Themistiovou (Unterschiede zwischen Plat. u. der Paraphrase des Them.) 168 sl. (374); co čerpati lze pro kritiku textovou z jeho parafrase (was kann man für die Texteskritik aus seiner Paraphrase gewinnen) 169 (374).
Thespis nevystoupil náhle a bez předchůdců lidových co tragik (trat nicht plötzlich u. ohne volksthümliche Vorgänger als Tragiker auf) 17 (296).
Thrasyllos, stanovil své tetralogie ne samostatně, nýbrž na základě prací alex. kritiků (stellte seine Tetralog. nicht selbständig auf, sondern auf Grund der Arbeiten der alex. Kritiker) 61 (321).
Thukydides liboval si v užívání dativu příčiny liebte den Gebrauch des causalen Dat.) 258 (327).
Tragičtí básníci rozšířili pověst, že Patroklos byl miláčkem Achilleovým (die Tragiker verbreiteten die Sage, Patroklos sei Liebling des Achilleus gewesen) 71 pozn.
Tragoedie; její zárodky vyskytovaly se před Thespidem (Keime derselben waren schon vor Thespis) 17 (296).
Tragoedie Aischylovy a Sofokleovy mají ráz vznešený, ale není v nich pikantnosti a zábavnosti (die Trag. des Aisch. und Soph. haben einen erhabenen Char., aber sie sind nicht pikant u. unterhaltend) 268 sl. (345); Euripidovy trag. naznačují v tom novou dobu (die Trag. des Eur. bezeichnen hierin einen Wechsel) 268 sl. (345); látka trag. básníků řeckých byla obmezena (der Stoff der griech. Tragiker war verhältnissmässig beschränkt) 269 (345).

Uranos, deštěm zemi zúrodňuje a proto dle představy lidové rodu mužského (befruchtet die Erde mit dem Regen, und darum ist er nach der volksthüml. Vorstellung männlichen Geschlechtes) 265.

Věštecké umění, pochybnosti o něm (die Wahrsagekunst, Bezweiflung derselben) 163 (371).
Vindob. suppl. 7 se přeceňuje (wird überschätzt) 44 (310); správné čtení jeho jsou konjektury (die richtigen Lesearten dieses Cod. sind nur Conject.) 44 (310).
Volnost spisovatelská musí se uznati (die Freiheit des Autors muss man anerkennen) 28 (301).

Země za rodičku, matku se pokládala (die Erde, wurde als Mutter aufgefasst) 265.

IV.

Mluvnický seznam.

a)

Akkusativ vztahový τὸν αὐτὸν λόγον bez κατά (der Beziehung τὸν ἄλλον λόγον ohne κατά) 183; akkus. přídavných jmen bez ὄν (Constr. des Accus. der Adj. ohne ὄν) 21 (298 f.)
Akkusativ vnitřního předmětu pravidelně s přívlastkem (des inneren Obj. regelmässig mit einem Attribut) 269 sl. (347); někdy jen s pouhým členem (zuweilen nur mit dem Artikel) 270 (347) u Homera někdy bez přívlastku i bez členu (bei Homer manchmal ohne At-

tribut und ohne Artikel) 270 sl. (347 f.); také v mluvě pohomerské někdy bez členu (auch in der nachhomer. Sprache zuweilen ohne Artikel) 270 (347), vazba akkus. vnitřního předmětu jen při slovesech nepřechodných (Accus. des inneren Obj. nur bei Intransitiven) 271 (348); u sloves přechodných jest akk. vnějšího předmětu (bei Transitiven ist es der Akk. des äusseren Obj., wie λόγους λέγειν) 271 (348).
Anakoluthon 65, 69 (326), 74 (328), 150 (367), 216 (393).
aniž 283.
Aorist, příčestí aor. ve spojení s minulým časem znamená z pravidla předchozí minulost (das Part. aor. in Verbindung mit einem Praeteritum bezeichnet regelmässig die Vorvergangenheit) 266 (342 f.), ale předce někdy děj současný s dějem minulým (aber zuweilen doch eine mit einer vergangenen gleichzeitige Handlung) 266 sl. (342 f.).
apud o úsudku (vom Urtheil) 49 (313).

Brachylogie 52 (314).

carpere iter, c. prata fuga 250 (317).
cetera, reliqua bez et, que (ohne et, que) 262 (333).
ceteraque, et cetera 262 (333).
cogito cum infin. = zamýšleti (gedenken 220 (395), 245 (310).
Comparatio compendiaria 217 pozn. (394).
continue omnes 116.

Člen (Artikel): ἀνήρ, ὁ ξένος, ἄνθρωπος 1 (290). — V řečtině často ἀνήρ, a v lat. vir místo αὐτός, is (im Griech. oft ἀνήρ, und im Lat. vir statt αὐτός, is) 1 (289); τὰς βλαύτας »ty známé sandály Sokratovy« (die bekannten Sandalen des Sokr.) 59; τοῦ λιμοῦ 182 (379).

Dativ, u jmen slavností (bei den Namen der Feste) 167 pozn. (373), někdy také ἐν (zuweilen jedoch ἐν) 167 (373); snad původní vazba pouhého dativu někdy zatlačena vazbou ἐν (vielleicht wurde manchmal die Constr. des blossen Dat. verdrängt durch ἐν) 167 (373); dativ úsudku (dativus iudicii) 195 a pozn. (384); dativ příčiny u sloves znamenajících hnutí duševní 257 sl. (326 f.) (Dat. der Ursache bei Verben der Gemüthsstimmung) 257 n. (326 f.).
de v časovém významu (in temp. Sinn) 284.
dovím se = εἴσομαι 212 n. (392).
Dvojčlenné označení téhož předmětu (zweigliedrige Bezeichnung desselben Gegenst.) 260 (331), jest to dodatečná přistávka epexeg. (ist eine nachträgl. epexeg. Appos.) 260 (332).

einzig = herrlich 229 (397).
Ellipse, často nevědecky se předpokládaly (Ellipsen wurden oft unwissensch. angenommen) 241 (301).
ex v časovém smyslu (in tempor. Sinn) 284.

Figura personata 217, zakládá se na stručnosti (beruht auf dem Streben nach Kürze) 217 pozn.; 38 (306); často u Homera 38 (306); v latině (im Latein) 38 (306).

Genetiv časový (Temporaler Genet.) 54 a dodatky 247 sl. (316 f.), v slovanštině (im Slavischen) 248 sl. (317); v němčině (im Deutschen) 249 (317); genetiv absolutní; ve skutečnosti není žádného absolutního užívání pádu (in Wirklichkeit gibt es keinen absoluten Gebrauch der Casus) 39 (307); genetiv místný (localer Genetiv) 249 (317), souvisí s gen. přivlastňovacím (hängt mit dem poss. G. zusammen) 249 (317); ve vazbě θέειν πεδίοιο a pod. (in der Constr. θ. πεδ. und ähnl.) 250 (317); genetiv u εἶναι není vazbou elliptickou (bei εἶναι ist keine elliptische Constr.) 27 (301); gen. oddílu původně totožný s gen. přivlastňov. (der part. Gen. ursprünglich identisch mit dem possess.) 241 (301); chorografický gen. (chorographischer Gen.) 542 (301).

habere, tenere ve vazbách jako animalia somnus habebat a pod. 275 (355).
hlasem volati, na hlas volati, hlasitě volati 273 (349).
Hojnost a nadbytečnost slov (Wortfülle und Überfluss) 197 (385).

ibi, v apodosi (in der Apodosis) 232 (398).
Imperativ množného čísla s vokativem sing. (Imp. plur. mit dem Vocat. sing.) 200 sl.
Imperfectum s ἄ· o opakování (Imperf. mit ἄν im Sinne der Wiederhol.) 211 (391).
Indicativus fut. s ἄν v att. prose (in der att. Prosa) 237, u Homera tato vazba zjištěna (bei Homer diese Constr. unbezweifelt) 237.
Infinitiv praesentis, ve smyslu imperf. (im Sinne des Imperfects) 53 (315).
interest 106.
ire = abire, ale jindy = advenire, nebo = procedere (= abire, aber zuweilen = advenire, oder = procedere) 4 (291).
iam 281
iamdudum 135.

již 281.

Komparativ, užívání nelogické (unlogischer Gebr.) 2—3 (290).
Komparativ, vlastně nelogický (eig. unlogisch gesetzt) 88 (334).
Kontext rozhoduje často o významu (entscheidet oft über die Bed.) 54 (315).
krokem jíti 273 (349).

lavt reden 273 (349),
legere 250 (318).

Medium reciprocum 220 sl. (395); také v češtině slovesa hádky, boje často media (auch im Böhm. die Verba des Streites, Kampfes oft Media) 221 (395).
Mluva obyčejná nedbá dialektické přesnosti (die gewöhnl. Rede beachtet nicht dialektische Genauigkeit) 150.

negotium o osobách (von Personen) 9 (293).
neřku-li, nerci-li 257 (326).
Neutrum o osobách 9 (293).
nisi si 235 (399).
nisi vero si, nisi forte si nemožné (unmöglich) 235 (399).
nuper 135.

Obdoba (Analogie), její moc (ihre Macht) 36 (305).
Obšírnost dikce (Breite der Diction) 83 (332).
olim 135.
Optativ s ἄν výraz skromný (bescheiden Ausdruck) 220 pozn. (395); opt. bez ἄν ve významu možnosti u básníků lyrických a tragických (ohne ἄν in potentialem Sinne bei lyr. u. trag. Dichtern) 203, také u Antifonta a Tkuk., pochybno, zdali u Plat. (auch bei Antiphon und Thuk., zweifelhaft, ob bei Plat.) 203; opakování (Wiederholung) 210.

Parallelismus 211
Parataxe, zachována často i v nejvytříbenější attické prose (auch in der ausgebildeten att. Prosa oft erhalten) 282; často jest působivější než hypotaxe (ist oft wirksamer als die Hypotaxis) 282.
posse = potentem esse, potestatem habere 244 (307)
Praegnantní výraz 101
Praesens 143.
Přechod od vedlejší věty vztažné k větě samostatné (Übergang von einem relat. Nebensatze zu einem selbständ. Satz) 283.
Příčestí naznačuje často hlavní věc (das Partic. bezeichnet oft die Hauptsache) 48 (313), 142 (364 f.).
Participialné vazby μετὰ Σόλωνα οἰχόμενον a p. jsou poměrně řídké (Participialconstr. wie μετὰ Σόλ. οἰχ. sind verhältnissmässig selten) 279 sl. (362), nejvíce Herodot této vazby užíval (am meisten gebrauchte Herod. diese Constr.) 279 sl. (362); posluchač Hladík podal v semináři filolog. záslužnou práci o této stránce dikce Herodotovy (Hörer Hladík lieferte im philol. Seminar eine verdienstliche Arbeit über diese Constr. bei Herodot) 280 (362); v latině vazby jako Sicilia amissa a pod. = ztráta Sicilie, jsou velmi oblíbeny (Participialconstr. wie Sicilia amissa = der Verlust Siciliens, und ähnlich. sind im Lat. sehr beliebt) 278 (362), vazby takové nevyskytují se v době arch. (solche Constr. finden sich nicht in der arch. Per.) 278 (362), nejčastěji u Livia a Tacita (am häufigsten bei Liv. und Tac.) 278 (362); Caesar a také Sall. se té vazby vystříhali, vyjma abl. abs. (Caesar und auch Sall. mieden diese Constr., mit Ausnahme des Ablat. abs.) 278 (362); v této vazbě jest příčestí v praedikat. poměru k subst. (in dieser Construct. steht das Particip in praed. Verh. zum Subst.).
Přívlastek při podstatných jmenech rozličného rodu klade se jen jednou (das Attribut bei Subst. verschiedenen Geschlechtes nur einmal gesetzt) 194.

quod vysvětlero epexegetickou přístávkou (erläutert durch eine epexeget. Appos.) 261 (332).

Rozdíl důležitý mezi řečtinou a latinou (wichtiger Unterschied zwischen Griech. u. Lat. 54 (315).

Scire = explorare 212 (392), zvláště (besonders) sciam, scire, scito 212 (392).
servitute servire u Plauta 273 (347); servitutem servire 270 (347).
sive — sive, vazba stručná a vkusná (eine brachylog. u gesmackvolle Construction) 37 (306).
Sloveso bez podmětu, jako οἰνοχόος (Verbum ohne Subject, wie οἰνοχόος) 201 (386 f.)
Slovesa (Verba). U dvou sloves rozličnou vazbu majících často osoba jen jednou se naznačuje, a musí se příslušný pád doplniti (bei zwei Verben mit versch. Rection wird die Person oft nur bei einem Verb. bezeichnet, u. ist eine Ergänzung nothwendig) 5 (291).
Slovesa, jednoduchá v řeč., lat., slov., něm. místo složených, zvláště v mluvě básnické (Verba, einfache statt zusammengesetzter im Griech., Latein., Slav., Deutschen besond bei Dichtern) 4 sl. (290 f.)
somno sopitum 273.
Střední rod adjektiva v substantivné platnosti (Neutrum des Adject. in subst. Geltung) 79.
Střídání se aoristu a přítomného času

(Wechsel des Aorists und Präsens) 89 (335).
Superlativ, spojení dvou superlativů (Verbindung zweier Superl.) 117.
Symmetrie vedla často k užívání tvarů jinak neobvyklých (führte oft zum Gebrauch von sonst ungewöhnl. Formen) 26 (300)
Syntaktické připojení vazby epexeget. k parenthesi (syntakt. Anfügung einer epexeget. Appos. an die Parenthese) 77 (330).

Tautologie, pravděnepodobná (eine unwahrscheinl. T.) 82 (331)
Trojčlenné označování téhož předmětu (dreigliedrige Bezeichnung desselben Gegenstandes) 256 (331).

unus, unicus, o vynikající vlastnosti (von einer hervorragenden Eigenschaft) 204 (389).
unus 230 (397).

Úplnost, k vůli úplnosti uvádí se často i to, co k věci nepatří, zvláště v gnomách (der Vollständigkeit halber wird oft auch das angeführt, was zur Sache nicht gehört, besonders in Gnomen) 285.

Vazba dle obdoby (Construction nach der Analogie) 36 (305).
věděti = explorare 212, 213 (392).
Vokativ, pouhý vok. bez ὦ důraznější oslovení (der blosse Voc. ohne ὦ eine nachdrücklichere Ansprache) 200 (386).

wissen = explorare 212 (392).

Zájmena osobná, rozdíl tvarů důrazných a enklitických (Personalpronomina, Unterschied der nachdrücklichen und enklitischen Formen) 210; shoda češtiny s řečtinou (Übereinstimmung des Böhm. u. Griech.) 210 a pozn.
zvím = εἴσομαι 212 n. (392).

b)

ἀγαθύς ironicky (ironisch) = εὐήθης 29 (302).
ἀγαπᾶν τινι 258 (327).
ἄγασθαι s dativem (mit dem Dativ) 70 a 257 (326).
ἄγειν = προσάγειν, ἀπάγειν 4 (290).
ἀθάνατος, toto slovo má důležitý význam v řeči Diotimině (hat eine grosse Bed. in der Rede der Diotima) 185 sl. (380 f.).
αἰδῖος u Platona oblíbeno (bei Pl. beliebt) 183 (380); spojeno s ἀθάνατος (verbunden mit ἀθάνατος) 183 (380).
αἱρεῖν, λαμβάνειν ve vazbách jako χόλος λάβεν a pod. 275 sl. (355).
ἀμαθία 170 (374), διπλή u Prokla 170 (374).
ἀναγκάζειν, humoristicky řečeno (humoristisch) 159 (370).
Ἀνάγκη není u Hesioda v seznamu bohů (ist bei Hesiod nicht im Götterverzeichniss) 277 (357).
ἀνειπεῖν 199 (386).
ἀνίστασθαι εἰς 6 (291).
ἀντίξους 86 (334).
ἀπερείδεσθαι, význam (Bedeutung) 92.
ἁπλοῦν 77, 79.
ἀπό, znamená následování časové (bezeichnet die zeitl. Folge) 284
ἀπολαμβάνεσθαι 227 (397).
ἀπολαύειν praegnantně 229 (397).
ἀπολειφθέντες, správné čtení (richtige Lesart) 228 (397).
Ἀπροσδύκητον 13 (294).
ἄρα, význam (Bedeutung) 173, 64 (323).
ἆρα v otázkách nepřímých (in indirecten Fragen) 224.
ἀρέσκεσθαί τινι 258 (327).
Ἀρετή co personifikace teprv u Demosthena (personificiert erst bei Demosthen.) 277 (357).
ἄρτι 135.
ἄρχειν ἀρχάς 270 (347).
ἀστρονομία, důležité místo u Platona (eine wichtige Stelle über sie bei Platon) 264 (336).
αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ 155.

βαίνειν = přicházeti (ankommen), odcházeti (weggehen) 4 (291). — βέβηκε = οἴχεται 4 (291), ale také znamená pevné trvání na místě, a stav (aber es bezeichnet auch das Feststehen an einem Orte) 4 (291).

γίγνεται ἀσπαζόμενος a pod. = ἀσπάζεται 96 sl. (340), již u Hom. podobné vazby (schon bei Hom. ähnliche Constr.) 97; u Sofoklea a Platona (bei Soph. u. Plat.) 97 (340).
γιγνώσκειν, význam (Bedeutung) 141.
γλῶσσα a γλῶττα 143 (365), Platon užíval γλῶττα, Eurip. γλῶσσα (Plat. gebrauchte γλῶττα, Eurip. γλῶσσα) 143 (365).
γοητεία v dobrém smyslu (in gutem Sinn) 163 (371).
γραμμή, význam (Bedeutung) 30 a 242 (303).

δάκρυσι κλαίειν 272 (347).
δέ in apodosi 230 sl. (398), znamená = tu, tehdáž (bedeutet da, damals 231 (398).
Δή původu zájmenného (pronominaler Ursprung) 281; etymol. výklad z ΓΕ div mylný (die etymol. Erkl. aus ΓΕ div irrig) 281; časový význam (tempor. Bed.) 152; δή = tu, tehdáž (da, damals) 281; jak se vyvinul význam již (wie entwickelte sich die Bed. schon) 281; u Homera

často = tehdáž (bei Homer oft = damals) 281; *δὴ τότε* 281, *δὴ τότε* starobylá formule, v které obyčejně *ἐγών* (alterthüml. Formel, in welcher gewöhnl. *ἐγών*) 282.
δὴ τότε 231 pozn.
διαλέγεσθαι, medium reciprocum 220 (395), také *δια-* naznačuje vzájemnost (auch *δια-* bezeichnet die Wechselseitigkeit) 220 (395).
διαλεγεσθαι πρός τινα 164.
διαμείβεσθαι u Platona, ale u Homera *ἄμειβεν* 220 (395), znamená vzájemnou výměnu (bed. den wechselseitigen Tausch 220 (395).
διαφέρειν 106
διαφερόντως 45 (311 f.).
δικαιότης, za příčinou souměrnosti (der Symmetrie halber) 26 (300).
διοικίζειν 98 sl.

ἐάν 159 (370).
εἰ δεῖ, εἰ χρή 55 a 251 sl. (318 f.).
ἑαυτούς místo zájmena zvratného I. II. osoby (statt des Reflexivpron. der I II. Person); vydavatelé některá místa mění (die Herausgeb. ändern manche Stellen) 246 sl. (314); tato vazba zatlačena často obyčejnou vazbou, jak Brugmann tvrdí (diese Constr. wurde nach Brugmann oft verdrängt durch die gewöhnl.) 247 (314); v slovanštině jsou tyto vazby pravidelné (im Slavischen sind diese Constr. regelmässig) 247 (314).
εἰδέναι = explorare 212 (392); *εἴσομαι* a *εἰδήσω* = cognoscam 213 (392).
εἰ μὴ ἄρα 235 (399).
εἰ μὴ ἄρα εἰ (Bodl.) nemožné (diese Lesart des Bodl. unmöglich) 235 (399).
εἶναι s *πεφυγμένος* u Homera 97 pozn
εἰπεῖν, δεινὸς εἰπεῖν není neobyčejné (ist nicht ungewöhnlich) 32.
εἰς cum superlativo 230 (397).
εἰς ὀρθόν může jen postavu vzpřímenou znamenati (kann nur die aufrechte Gestalt bezeichnen) 92.
εἰς πᾶν ἀφικνεῖσθαι a pod. 267 sl. (343 f.).
εἰς πᾶν κακοῦ ἀφικνεῖσθαι 267 (343 f.)
εἴτε — εἴτε, vazba svou stručností zajímavá (eine durch ihre Brachyl. interess. Constr.) 37 (306).
ἐκ v časovém významu = po tom (in temp. Bed. = nach) 284, naznačuje bezprostřední následování (bezeichnet die unmittelbare Folge) 284.
ἐκεῖνος, v užívání veliká volnost (im Gebrauch grosse Freiheit) 199.
ἑλδεσθαί τι 97 (341).
ἐλέγχειν praegnantně = *ἐλέγχοντα διιέναι* 157.
ἐλπίζειν τινί 258 (327).
ἔμβραχυ 210 (390 f.).
ἐν βραχεῖ, nemá se měniti v *ἔμβραχυ* (ist nicht in *ἔμβραχυ* zu ändern) 210 (390 f.).
ἐν παντὶ εἶναι 103; obšírný výklad toho rčení (eingehende Erklär. dieses Ausdrucks) 267 sl. (343 f.); výraz ten není elliptický (ist keine Ellipse) 267 sl. (344).
ἐν παντὶ κακοῦ εἶναι 267 (343).
ἐν ὑμῖν, význam (Bedeutung) 49 (313).
ἕνεκα před genetivem (vor dem Genet) 40 (308).
ἐντός, výklad rčení *οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ* (Erkl. des Ausdrucks *οὐδ' ἐντὸς πολλοῦ*) 273 sl. (349 f.).
ἐξῆς 116.
ἐπεί = *γάρ* 85 sl. (334); před takovým *ἐπεί* plnější interpunkce (vor einem solchen *ἐπεί* ist eine vollere Interpunct.) 85 sl. (334).
ἐπί τινι λυπεῖσθαι a pod. vazby (und ähnl. Constr.) 258 (327).
ἐπιβάτης, význam (Bedeutung) 133.
ἐπιθυμεῖν s akkus. (mit dem Accus.) 97 (341).
ἐπιχειρεῖν, není totožné s *ἄρχεσθαι* (ist nicht identisch mit *ἄρχ.*) 222 (395 f.).
Ἔρως, množné číslo u Eur., Lukiana, Nonna (der Plural bei Eurip., Lukian, Nonnos) 125 pozn.; také v písních t. zv. anakreontských Erotové laškující (auch in den sog. Anacreontea tändelnde Erotes) 125 pozn.
ἔρως, spojeno s genet. *ἀλλήλων* (verbunden mit dem Gen *ἀλλήλων*) 86 (334).
ἔσχατα πάσχειν 268 (344).
ἔσχατος, může i o věcech šťastných býti řečeno (kann auch von glückl. Dingen gesagt werden) 268 (344).
ἕτερα τοιαῦτα 284 (369).
εὖ na konci věty s důrazem (am Ende des Satzes mit Nachdruck) 103 (343), *εὖ μάλα* 103.
ἔχειν, ὀπάζειν atd., personifikační vazba (die Constr. beruht auf einer Personif.), *γῆρας ἔχει τινά* a pod. 275 (355).

ἡγεῖσθαι s infin. mit dem Infin.) 245 (310).
ἠΐθεος navrhuji místo *θεῖος* Symp. 209 A (schlage ich statt *θεῖος* vor Symp. 209 A) 188 (381 f.).
θαυμάζειν τινί 257 (326).
θαυμαστά 97 (340).
θολερός, význam (Bedeutung) 174 (376).

ἴζειν a composita u *ὕπνος, ὥρα, μῶμος, πημονή* atd. 276 (356).
ἱμείρειν τι 97 (341).
ἱστέον 212 (391 f.); nikdy nepatří k *ἰδεῖν*, nýbrž vždy k *εἰδέναι* (gehört nie zu *ἰδεῖν*, sondern immer zu *εἰδέναι*) 212 (391 f.).
ἴσως, ironicky řečeno (ironisch) 103 (344).

καί = a sice (= und zwar) 223 (396).
καί, platnost stupňovací (steigernde Geltung) 97 (340); *καὶ λίην* u Hom., *καὶ σφόδρα, καὶ μάλα* v att. prose (in der att. Prosa) 97 (340).
καί . . . γε = et . . . quidem 223 (396).
καίπερ cum indic., teprv v pozdní době (erst in später Zeit) 222 a pozn. (396).
καὶ πρός, καὶ πρός γε 223 (396).

κατά τινος λέγειν = de aliquo loqui 102 (342).
καταγραφήν, καταγραφῆ, κατάγραφος 100 (342).
κατατείνειν δόλιχον, κατατείνειν δρόμον nelze dokázati (lässt sich nicht belegen) 33 (304); *κατατείνειν* v nepřechodném významu (in intrans. Bed.) 33 (304).
κατατίθεσθαι τοὺς ποιητὰς velmi nápadné a bezpochyby nemožné (sehr auffallend und wohl unmöglich) 45 (311).
κεῖνος, v att. prose soloecismus (in der att. Prosa ein Soloec.) 222.
κινεῖν λόγον 140.
κοιμᾶν o utišení větrů (von der Beruhigung der Winde) 130 (359).
κολάζεσθαι, Medium za příčinou souměrnosti s *τιμωρεῖσθαι* (das Med. veranlasst durch die Symmetrie mit *τιμωρεῖσθαι*) 26 (300).
κτᾶσθαι absolutně položeno (absolut gebraucht) 81 (330).
κυβερνᾶν s genet. (mit dem Genet.) 123 a pozn.
κυβερνήτης, význam (Bedeutung) 133.

λόγος, metonym. význam (metonym. Bed.) 141 pozn.

μαλακός 56 (319), protiva *σκληρός* (Gegensatz *σ*.) 58 pozn
μανικός 56 (319).
μέτριος = *κυσμιος* 134 (361).
μή nikdy není = numquid, nýbrž ve větě tázací předpokládá vždy odpověď zápornou (ist nie = numquid, sondern setzt in der Frage immer eine negative Antwort voraus) 7 (292). Původní zabraňovací platnost později modifikována (die urspr. Bed. wurde später modificiert) 7.
μητίσατο, význam Bedeutung) 66 (324).
μόνος 229 (397).

νοεῖν cum infin. = zamýšleti (gedenken) 220 (395).

ξυμβάλλεσθαι absolutně položeno (absolut gebraucht) 81 (330).

οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες (*ᾔσθοντο*) 59 a 252 (319 f.).
ὁμιλεῖν πρός τινα 164
ὁμολογεῖν, ὁμολογεῖσθαι 148 (366).
ὁποῖος δή v neurčitém významu (in unbestimmter Bed.) 144 (365).
ὀρθοδοξάζειν, pozdní slovo, kteréž není radno u Plat v text přijmouti (spätes Wort, das bei Plat. in den Text aufzunehmen nicht rathsam ist) 158 (370).
ὅς bylo původně ukaz. zájmeno (war urspr. demonstr. Pron.) 266 (339); ukaz. platnost se zachovala v *ἤ δ' ὅς* (die demonstr. Bed. erhalten in *ἤ δ' ὅς*) 266 (339).
Ὁσία co bohyně teprv v Euripidových Bakchách (als Göttin erst in den Bakchen des Eur.) 277 (357).
οὐκ ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ s dativem (mit dem Dativ) 36 (305).
ὅτι, uvádí řeč (leitet eine Rede ein) 60 a pozn. (320).
οὐ μόνον ὅτι, elliptická vazba (ellipt. Constr.) 256 (326).
οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν οὗ a podobné vazby pokládali Řekové za celek = *οὐδένος ἄλλου* (fühlten die Griechen als ein Ganzes = *οὐδένος ἄλλου*) 177 (377).
οὐδεν ἐστι πρᾶγμα, význam (Bedeutung) 139.
οὖν 224, v otázkách nepřímých zřídka (in indir. Fragen selten) 224 (396).
οὗτος δέ, u Platona 232 (398).

παῖς, παῖδες o dětech duševně zplozených (von den geistigen Kindern) 189.
πάλαι 135 (361).
πᾶν ποιεῖν 182.
πᾶν χρῆμα κινεῖν 140.
πάντα γίγνεται u Homera 286.
πάντα λίθον κινεῖν 140.
πάντα λόγον κινεῖν 140.
πάντα τὰ τοιαῦτα a pod. bez *καί* (und ähnl. ohne *καί*) 261 (332 f.).
παντοδαπός 136 (361).
παντοῖος γίγνεται u Herodota 286.
παρὰ Δαρείῳ κριτῇ 49 (313).
παρασκευάζειν s dvojím akkus. (mit einem doppelten Accus.) 90.
παρασκευαστεον, παρασκευαστέα bez *εἶναι* (ohne *εἶναι*) 62 pozn. (321).
παρέχειν s dvojím akkus. (mit einem doppelten Accus.) 90.
πείθεσθαι, rozdíl od *πιθέσθαι* (Unterschied von *πιθέσθαι*) 202 (387).
πειθώ a *Πειθώ* 276 (356).
πέλεσθαι s příčestím u Homera (mit dem Partic. bei Hom.) 97 pozn.
πεπρωμενον ἐστίν u Homera 97 pozn.
περὶ λόγους εἶναι 264 (336).
περί τι εἶναι 189 (382).
πιστεύειν s dat. příčiny (mit dem Dativ der Ursache) 258 (327).
ποίησις, význam 121.
ποικίλος 136 (362).
πομπὴν πέμπειν 270 (347).
πύρρω φιλοσοφίας 214.
πρᾶγμα, χρῆμα o osobách (von Personen) 9 (293).
πρίν; stalo se z příslovce spojkou (wurde aus einem Adverb zur Conjunction) 266 (339).
προθύμως 13 (294).
πρός s genet., znamená shodu s povahou osoby (mit dem Genet., bezeichnet die Übereinst. mit dem Char. der Pers.) 219 (394); *πρὸς ἀρετὴν διαφέρειν* a pod. 228.
προσαίτης pozdní slovo (spätes Wort) 166 (372).
προσαίτις pozdní slovo, má býti do slov-

níků pojato (spätes Wort, ist in die Lexika aufzunehmen) 166 (372).
προσκεῖσθαι κακῷ a *πρόσκειται κακόν τινι* 276 (355).
πρότερον προρρηθῆναι, úmyslný pleonasmus (absichtlicher Pleonasmus) 72 (328).

ῥᾳδίως, význam (Bedeutung) 160 sl. (370)
ῥέγκεται, u Aristofana za příčinou soumĕrnosti (bei Aristoph. wegen der Symmetrie) 26 (300).

σοφίζεσθαι, σοφιστής, širší a původní význam (weitere u. urspr. Bed.) 16 (296).
στέργειν τινί 258 (327).
συγγένεια, význam slova (Bed. des Wortes) 21 (298).
συγγιγνώσκειν 215 (393).
συμπληροῦν 163.
συνεῖναι νόσῳ a pod. 276 (355); *ἐμοὶ ξύνεστιν ἐλπίς* a pod. 276 (355).

τὰ vztažné (als Relativum) 266 (339).
τὰ θεῖα = bohoslužba (Gottesdienst) 204 (389).
ταῦτα καὶ τοιαῦτα 32 (304)
τὲ neobyčejné položení (ungewöhnl. Stelle) 219 (394 f.).
τέχνη, význam (Bedeutung) 263 (335).
τέως = *ἕως* 95, výklad toho (Erklärung) 266 (339); v hymnu hom. (im homer. Hymnos) 266 (339), u Apollonia Rhod. (bei Apoll. Rhod.) 266 (339); u Herodota (bei Herodot) 266 (339).
τῇ ὑστεραίᾳ ἢ nemůže znamenati *τῇ ὑστ. ἢ ἤ* (kann nicht bedeuten *τῇ ὑστ. ἢ ἤ*) 251 (318).
τί, praegnantní význam (praegnante Bed.) 47 (312).
τύ, v opravovací platnosti (in correctiver Geltung) 280.
τὸ δέ ve smyslu opravovacím (in correctivem Sinn) 280; výklad této vazby (Erkl. dieser Constr.) 280.
τὸ κεφάλαιον, adverbialně 175 (376).
τόδε, τοῦτο, rozdíl (Unterschied) 151 (367).
τὸ ἐπ' εἶδει καλόν 191 (383).
τὸ περὶ τὸ σῶμα καλόν 192, 193 (383).
τοίαν ἢ τοίαν, τοῖα καὶ τοῖα a pod. 280 (364).
τοιοῦτος, výjimkou položeno praeparativně (ausnahmsweise praeparativ) 286 (373 f.).
τὸν καὶ τόν, τὸ καὶ τό 280 (364).
τοσοῦτον poukazuje k tomu, co předchází (weist auf das Vorausgehende hin) 50 (313).
τοῦτο, zdánlivě má platnost připravovací (hat scheinbar die präparative Geltung) 151 (367), 217 (394), odchylky od pravidelného užívání (Abweichungen von der regelmäss. Bed.) 286 (373 f.).
τρέπεσθαι ἐπί τι 175.
ὑβρίζειν περί τι a pod. vazby (und ähnl. Constr.) 223 (396)

φαίνεσθαι s příčestím (mit dem Partic.) 97 (340).
φάναι a pod. bez akkus. log. podmětu (*φάναι* und ähnl. ohne Accus. des log. Subst.) 202 (388).
φέρειν, χαλεπῶς φέρειν τινι a pod. (und ähnl.) 36 (305)
φεύγειν φυγῇ a pod. 109 sl. (347) a 272 (347 f.) ve vazbách těch původně mělo subst. význam praegnantní (in diesen Constr. hatte urspr. das Substant. eine praegnante Bed.) 272 sl. (348).
φυλακὰς φυλάττειν 270 (347).

χαίρομαι, u Aristofana za příčinou soumĕrnosti (bei Aristoph. wegen der Symmetrie) 26 (300).
χαλεπῶς φέρειν τινί 258 (327).
χρύσεα χαλκείων, pořekadlo (Sprichwort) 221.

ὦ Ἡράκλεις, ὦ Ἄπολλον 199.
ὦ φιλούμενε ironicky 153 (367 f.).
ὠὰ θριξὶ διαιρεῖν 93 (338).
ὡς místo *ὥστε*, pochybné (statt *ὥστε*, zweifelhaft) 199 (386).
ὡς ὅ τι βέλτιστον, dosti často u Platona, zvláště v Zákonech (ziemlich oft bei Plat., besonders in den Nomoi) 218 (394); jest to sloučení dvou vazeb (es ist eine Vermischung zweier Constr.) 218 (394.)
ὥστε po výrazech způsobilosti, možnosti a nemožnosti (nach den Ausdrücken der Befähigung, Möglichkeit und Unmöglichkeit 243 (306); rozdíl infinitivu pouhého a infin. s *ὥστε* (Unterschied des blossen Infin. u. des Infin. mit *ὥστε* 244 (306 f.); podobný rozdíl u sloves vůle (ähnl. Unterschied bei den Verben des Wollens) 244 (307); *ὥστε* u *γίγνεται, συμβαίνει* atd. a rozdíl této vazby od pouhého infin. (*ὥστε* bei *γίγνεται, συμβαίνει* usw. und Unterschid dieser Constr. von dem blossen Infin.

16 LSoc 1220.12.3

ROZPRAVY
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK VI. TŘÍDA III. ČÍSLO 4.

O POMĚRU
JAZYKA PÍSNÍ NÁRODNÍCH
K MÍSTNÍMU NÁŘEČÍ.

PODÁVÁ

IGNÁC HOŠEK.

PŘEDLOŽENO DNE 15. LEDNA 1897.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

HARVARD COLLEGE
APR 14 1939
LIBRARY
E. H. Hall fund

Tiskem Aloisa Wiesnera v Praze.

[illegible] části okresu [illegible] jsem především pozornost k [illegible] že v nich [illegible] materiál dialektický a že se [illegible] písně [illegible]

Sebral jsem [illegible] — 114 písně a popěvky, z nichž jest [illegible] že v nich najdu hledaný materiál [illegible] písně národní — až na nepatrné [illegible] — [illegible] těchto písní v [illegible] že jazyk [illegible] všech písní národních, které jsem slyšel [illegible]

I poznal jsem, že písně [illegible] materiálu dialektického. [illegible] písně národní a jal jsem se sbírati [illegible] je lidé vypravovali. Nasbíral jsem [illegible] a bysterském asi [illegible] v č. 1., 4. a 6., v VI. [illegible] 2., 4. a 6. a v VII. [illegible] Kromě toho [illegible] jsem sbírati materiál dialektický jen v neděle a svátky, poněvadž [illegible] všechno pracovalo celý den na poli [illegible]

Protože jazyk písní národních pokládá se [illegible] za skutečnou mluvu lidovou, za obraz nářečí [illegible] kde [illegible] písně vznikly nebo se zpívají, a béře se i za podklad k [illegible] vůbec a dialektickým zvláště, odhodlal jsem se [illegible] zyk [illegible] písní národních, které jsem slyšel ve [illegible] písní liší se až na [illegible] se v [illegible] a [illegible]

A) Různosti týkající se hláskosloví.

I. Samohlásky.

a) Místo dialektického *ý* klade se spisovné *é*.

Spisovné *é* se v nářečí vítovském*) a rohozenském zúžilo veskrze v *ý*, ale v písních se velmi často říká spisovné *é*, častěji než dialektické *ý*, na př.:

Jako ptáček letí do pole *širého*. (Vítojoves.)
Moje potěšení, *modré* oči máte. (Vít.)
Viděla sem *milého*. (Vít.)
Já sem ju zrušila k vůli lidské řeči,
že sou mně nepřáli tvoje *modré* oči. (Vít.)
Vykvetla mně v *hustém* trní. (Vít.)
Svánovské hodiny z temna bijou. (Rohozná.)
Jesli je tam ešče *modrooké* děvče. (Vít.)
Lepší je tatíčku na *vraném* koníčku. (Vít.)
Uslyšel jsem *smutné* naříkání. (Vít.)
Ty vítovský kostelíčku, stojíš na *pěkném* vršíčku,
do tebe sou troje dveře, z nich vychází pany *hezké*. (Vít.)
Cos udělal *zlého*, můj synečku? (Vít.)

Kdy se říká *é* a kdy *ý*, to závisí často jen na osobě zpěvákově. Různí zpěváci různě si počínají; jeden zpíval: »U Svánova *pěkné* pole, já ho *orat* nebudu« a druhá zpěvačka zpívala: »U Svánova *pěkný* pole, já ho *vorat* nebudu.« Ba týž zpěvák v též písni jednou říká spisovné *é* a podruhé dialektické *ý*, na př.:

Ach škoda, přeškoda *tvé* krve *červené*,
co má byt vylitá na trávě *zelení*,
na trávě *zelené* v *zeleným* hájíčku. (Vítojoves a Rohozná.)
Tvoje *modré* oči nejsou mně tak *milý*,
jak mně bejvávaly každičkou chvíli. (Vít.)

b) Místo dialektického *a* klade se spisovné *e*.

Ve sklonění podstatných jmen vzorů *muž, meč, duše, pole* zůstává pádová koncovka *a* v místním nářečí *nepřehlášena*, na př. mám dobrýho *koňa;* ta *studňa* nejni hlyboká; vítovský *pola* dou až po Studlov. Výjimkou

*) Ku jménu »Vítojoves« náleží přídavné jméno »vítovský«; tvaru »vítojoveský« se neužívá.

jsou pouze nominativy sg. fem. a pl. neutr. zájmen přisvojovacích *náš, váš* na př.: *naše* chalupa je stará; *vaše* kuřata dělaj nám na poli škodu.

Ale v písních klade se vždy spisovná koncovka *e* místo dialektické koncovky *a*. Příklady:

Ta *dennice* ta nejvíce
na cestu mně svítila. (Vít.)

Když jsem se tázal pana Josefa Turečka, který mi tuto píseň zpíval, proč neříká »dennica«, když se tak ve Vítojovsi mluví, pravil mi: »V písničce říkáme »dennice«, a po sousedsku říkáme »dennica«.

Koně (jednoho) sedlejte, pár pistol dejte. (Vít.)
Koně mně vyveďte a osedlejte (Vít.); dial. *koňa*.
Utrhla tam dvě růže
ja*) dala je Pepíčkovi do *lůže* [t. j. lože, dial. lůža] (Vít.).
Včera *neděle* byla,
já sem doma nebyla (Vít.); dial. *neděla*.
Pošlete mně pro *malíře* (Vít.); dial. *maliřa*.
Do *žaláře* se mnou pospíchali (Vít.); dial. *žalářa*.
Mněla žena *múže*, jon se smrti bál (Rohozná); dial. *múža*.
Joni na mně klepají, *pokoje* mně nedají (Roh.); dial. *pokoja*.
Jak to bude hezká věc,
gdyž já budu *múže* mnět. (Roh.)
A jak ji uhlídal, do *pole* se bral (Vít.); dial. *pola*.

Znám jen jediný příklad, že dialektická koncovka *a* se v popěvku podržela, totiž

Naše *Káča* trnky ráda, trnky ráda,
to je její paráda. (Vít.)

c) Místo dialektického *u* a *ou* klade se spisovné *i* a *í*.

V nářečí vítovském a rohozenském zachovalo se nepřehlášené *u* a *ou*, na př.: již ju vidím; di s ňou; vyžeň tu slepicu; děte pořád silnicou.

Ale v písních klade se *z pravidla i* nebo *í* za dialektické *u* neb *ou*, na příklad:

Ten šáteček, cos mně dala,
ten já v Praze barvit dám,
abys ty si nehdy nemyslila,
že ho na *vonuci* mám. (Roh.)

Zpěvačka Josefa Maurová v Rohozné zpívala: »*na vonucu*«, ale hned se opravila a pravila mi: ‚Napíšou »*na vonuci*«, tak je to slušnější.'

Sedum let čekat, to se můžu vdat
a můžu sobě synka vodchovat,
synka vodchovat, na vojnu ho dat,
císaři pánu věrně bojovat (Vít.); dial. *císařu*.

*) Jiný zpěvák zpíval: »*a* dala je . . .«

Samotinká sedím u okýnka
a svou *práci* pokojně konám (Vít.): dial. *prácu*.
Tvoje modré oči nejsou mně tak milý,
jak mně bejvávaly každičkou *chvíli* (Vít.); dial. *chvílu*.
A já budu nosit *šavli* u řemena (Vít.); dial. *šavlu*.
Dají tobě bílej kabát a *šavli* (Vít.); dial. *šavlu*.
A já tobě koupím *sukni* zelenou (Vít.); dial. *sukňu*.
Tvůj múž tebe bude bit,
bude s tebe *kůži* dřit (Roh.), dial. *kůžu*.
Neodloudí mně *ji* (Roh.); dial. *ju*.
Zavolejte mně *ji*, ať já *ji* vidím (Vít.); dial *ju*.
A jak *ji* uhlídal, do pole se bral. (Vít.)
A gdyby *ji* přede mnou vobjímat mněl. (Roh.)
Já si na *ni* zavolám (Vít.); dial. na *ňu*.
Zpomeň si, má milá, na *moji* dobrotu (Vít.); dial. *mou*.
Vy vězdičky ste maličky,
gdyž já se na vás dívám,
gdyž já sobě *vaši* jasnost
gdyž já sobě rozímám (Vít.); dial. *vašu*.
Nanynko milá, cos učinila,
žes tu *naši* lásku,
můj drahý obrázku,
tak brzo zrušila? (Vít.); dial. *našu*.
Ó můj drahéj *míži* (Roh.); dial. *mížu*.
Nanynko, Nanynko, ty si trucovitá,
gdybys byla moje, byla bysi bitá,
byla bysi bitá tou lískovou *holí* (Vít.); dial. *holou*.
Jať vrány nad *ní* nekváčou (Roh.); dial. *ňou*.
Gdo chce děvče mit, musí za *ní* it,
gdyž měsíček svítí (Vít.); dial. za *ňou*.
Znášela bych já se — nad *vaší* světničkou - -
nejen nad světničkou — taky nad *maštalí* (Vít.); dial. *vašou*, *maštalou*.
Snad *již* na mně zapomněl (Vít.); dial. *už*.
Strojí, ach strojí a *již* pojede. (Vít.)
Ta láska *již* je pryč. (Vít.)

Málokdy slyšeti nepřehlášené *u*; slyšel jsem tyto příklady:

Přijdi si k nám v *nedělu*, já ti postel ustelu. (Roh.)
Já sem *ju* zrušila k vůli lidské řeči. (Vít.)
Šak *już* mně dávno povidaly kamarádky mý. (Vít.)
Już je toho dosti té vaší radosti. (Vít.)
Já *już* tebe nechci,
já *już* tě nemiluji,
já *już* tě nemám ráda. (Vít.)
Stávej *już* miléj vod miléj,
ja *już* je deň bíléj. (Vít.)

d) Místo dialektického *ej (éj)* klade se v písních velmi často spisovné *ý*.

Nechce mně panenka žádná,
že jest má kapsička prázná,

že *prý* je prázná (Vít.); dial. *préj.*
Ku Praze je cesta dlouhá, nic se *nestýská* (Vít.); dial. *nestejská.*
Vždyť si k nám chodíval
každý deň z večera (Vít.); dial. *každéj.*
Ta laštovička *malý* pták (Vít.); dial. *maléj.*
Hory, doly, *pustý* les,
neviděl sem svou Nanynku ešče dnes (Vít.); dial. *pustéj.*
Jest v ní jeden *švarný* chasníček. (Vít)
Můj Pepíčku *rozmilý*,
vyprovoď mně na míli. (Vít.)
Ty se budeš těšívat s *vraným* koněm na vojně (Vít.); dial. *vranejm.*
Však tě bude srdce bolet,
až já budu z *iným* stát (Vít.); dial. z *inejm.*
Ješče já se podívám
k tem *vítovským* zahradám (Vít.); dial. *vítovskejm.*
Ty *vítovský* kostelíčku,
stojíš na pěkném vršíčku (Vít.); dial. *vítovskéj.*
Pod naším domem stojí kůň *vraný.* (Vít.)
Pod naším domem stojí okýnko,
pod *kterým* sem stával (Vít.); dial. *kerejm.*
Tamhle je *černý* les. (Vít.)
Za horama vystupuje — *bledý* mněsíček,
a za vodou zafukuje — *chladný* větříček. (Vít.)
Šel můj *milý* po ulici. (Vít.)
Můj *vyvolený* ten je *vzdálený.* (Vít.)
Život *vojenský* život *veselý.* (Vít.)
Červený šátečku, kolem se toč. (Vít.)
Zavolal ho *smutným* hlasem (Vít.); dial. *smutnejm.*
Ješčes mně z něj vyloup *drahý* kamínek. (Vít.)
Nad hájíčkem, pod hájíčkem
je strom *májový*;
gde si děla, má zlatá Nanynko, věnec *zelený*? (Vít.)

Řidčeji je slýchati dialektické ***ej (éj).*** Slyšel jsem tyto příklady:

Ten *vítovskéj* mostek prohejbá se. (Vít.)
Gdybys ty byl *hodnéj*,
chodíval bys jenom k jednéj,
ale že si šelma,
chodíš za *inejma.* (Vít.)
Tamhle je šáteček,
šáteček *vyšívanéj*,
já ti ho vyperu,
abys ho mněl *bíléj*,
až pudeš k svéj miléj. (Vít.)
Žádnéj neví, co mně dala
má Nanynka hubiček. (Vít.)
Jaj di ty *miléj* nahoru. (Vít.)
Já ti ho zase přivedu, až bude deň *bíléj.* (Vít.)
Dají tobě *bíléj* kabát a šavli. (Vít.)
Na mně se nekoukej, že sem *maléj.* (Roh)
Třeba sem *maličkéj*, peněz mám dost. (Roh.)
Stávej již *miléj* vod miléj, ja již je deň *bíléj.* (Vít.)

Miléj se z Prahy navrací. (Roh.)
Šak já vám zaplatím jak *inéj* host. (Roh.)

e) Odsouvání.

V nářečí v některých příslovcích odsouvá se koncová samohláska, v písních však zůstává; na př.:

Já ti ho *zase* přivedu (Vít.); dial. *zas*, *zaséj*, *zasejc*.
Málo co psáno inkoustem,
více slzami (Vít.); dial. *víc*.
Ta dennice ta *nejvíce* na cestu mně svítila (Vít.); dial. *nejvíc*.
Di synečku *domu* (Vít.); dial. *dom*, *domka*.
Já na vojnu, z vojny *domu*. (Roh.)
Čekala sem, můj Jeníčku,
čekala sem na tebe,
jaž ty jednou z vojny *domu* přindeš,
že my svoji budeme. (Roh.)

II. Souhlásky.

a) Předsouvání.

1. H.

V nářečí vítovském a rohozenském předsouvá se v některých slovech před náslovnou samohlásku souhláska *h*, na př.: hulica, hucho, hudit, houvoz, houzkéj; ale v písních se to nikdy neděje. Příklady:

Jen di pořád po *ulici*. (Vít.)
Šel můj milý po *ulici*. (Vít.)
Vidím hocha po *ulici* jíti. (Vít.)
Gdyž sem já šel stežkou *ouzkou*,
potkal sem tam panu hezkou. (Vít.)

2. J.

V písních předráží se před náslovnou samohlásku často souhláska *j*, což v obyčejné mluvě se neděje, na př.:

Čekala sem, můj Jeníčku,
čekala sem na tebe,
jaž ty nehdy z vojny domu přindeš,
že my svoji budeme. [t. j. až]. (Roh.)
Ten já hodím do prudkéj voděnky,
ja sám se dám na vojnu [t. j. *a*]. (Roh.)
Sedlákovi šmakuje, *jaž* voči vyvaluje. (Roh.)
Mněla žena múže, *jon* se smrti bál [t. j. on]. (Roh.)
Ješče já se podívám
k tem vítovským zahradám (Vít.); dial. *ešče*.
Ještes mně z něj vyloup drahý kamínek. (Vít.)

Jaj spíš-li milá nebo ne (Vít.); dial. *aj*.
Stávej již miléj vod miléj,
ja již je deň bíléj (Vít.); dial. *a*.

Ale ne všichni zpěváci předsouvají souhlásku *j* ku slovům začínajícím samohláskou; mladší zpěváci buď vůbec nepředsouvají *j* nebo jen v řídkých případech, když se »podřeknou«, na př.

Ach synečku hezkéj
nic sobě nestejskéj. (Vít.)
Okolo Kujálova vlaštovička litá. (Vít.)
Ať si on de za inou. (Vít.)

Ti zpěváci, kteří předsouvají *j*, nečiní tak u každého slova začínajícího samohláskou; nejčastěji předsouvají *j* na začátku slohy, méně často na začátku verše uprostřed slohy a zřídka uprostřed verše. Jeden zpěvák předsouvá *j* tam, kde druhý zpěvák nepředsouvá. Ba týž zpěvák v též písni na témž místě někdy předsouvá *j* a někdy nepředsouvá, jak se mu to »připlete«. O nějaké pravidelnosti a důslednosti nemůže se mluviti. Příklady:

Jaj di ty miléj na horu,
oddělej závoru
a sesleč kazaj zelenou. (Vít.)
Počne ščebýtati
a na nás volati:
»Stávej již miléj vod miléj,
ja již je deň bíléj.« (Vít.)
Ulomte vy chvoj zelenou,
a přikrejte krev červenou,
jať nad ní vrány nekváčou. (Roh.)

Jeden zpěvák zpíval:

Mněla žena múže,
jon se smrti bál —

a druhý zpěvák mi zpíval:

Mněla žena múže,
von se smrti bál. (Roh.)

A oba zpívali stejně:

Až ta smrt přijde,
aj strč mně do pytle.

3. V.

V nářečí místním předsouvá se souhláska *v* ku všem slovům začínajícím samohláskou *o* (vyjímaje slovo *otec*), ale v písních se souhláska *v* velmi často nepředsouvá. Příklady:

Moje potěšení, modré *oči* máte. (Vít.)
On se pořád dívá, *oči* k nebi zvihá. (Vít.)

Já sem ju zrušila k vůli lidské řeči,
že sou mně nepřáli tvoje modré *oči*. (Vít.)
Petruško, *otvírej*, Petr de *opiléj*. (Roh.)
Pod naším domem stojí *okýnko*. (Vít.)
Samotinká sedím u *okýnka*. (Vít.)
Jaj di ty miléj na horu,
oddělej závoru. (Vít.)
Neboj se, synečku, mého *oklamání*. (Vít.)
Okolo naší zahrady jedou vojáci. (Vít.)
Můj drahý *obrázku*. (Vít.)
Jenom že já tobě, potěšení moje,
otevřít nesmím. (Vít.)
Gdyž z iným k *oltáři* půjdeš. (Vít.)
Vy ste *od* Boha stvořený. (Vít.)
Uslyšel sem smutné naříkání *od* Nanynky své. (Vít.)
Kams, má milá, dary dala,
cos *ode* mně přijímala? (Roh.)
Ozvalo se v tmavém hrobě. (Roh.)
Rád bych se trošku *občerstvil*,
grejcaru nemám. (Roh.)

Někteří zpěváci však předsouvají souhlásku *v* jako v nářečí, na př.:

Štyry koně na dvoře,
žádnéj s něma *nevoře*;
vořc s něma syneček,
červený jak řebíček.
Jede s něma na pole,
zavorávat koukole. (Vít. a Roh.)
Já bych byla bitá *vod* mojí matičky. (Vít.)
Já bych byl taky bit *vod* mýho tatíčka,
že sem nenakrmil ani *nevočesal*
vranýho koníčka. (Vít.)
Šak *voni* tě zejtra ráno *vodvedou*. (Vít.)

V též písni jeden zpěvák předsouvá *v*, a druhý nepředsouvá; na př. jeden zpěvák ve Svojanově zpíval:

U Svánova pěkné pole, já ho *orat* nebudu —

a v Rohozné zpívala jedna zpěvačka:

U Svánova pěkný pole, já ho *vorat* nebudu.

Ba někdy týž zpěvák v též písni jednou předsouvá *v* a podruhé nepředsouvá, jak se mu to »připlete«, na př.:

Gdyž sme se rozcházeli,
vobá sme plakali,
vobá do jednoho šátečka bílého
oči utírali. (Vít.)
Jen ať ji přede mnou *neobjímá*.
A gdyby ji přede mnou *vobjímat* mněl. (Roh.)

b) Sesouvání.

V nářečí sesouvá se v některých slovech začínajících se skupinou souhláskovou první souhláska nebo první dvě souhlásky na př.: dyž, dyť, dycky, dybych, šak, laštovička, vězda (t. j. když, vždyť, vždycky, kdybych, však, vlaštovička, hvězda); v písních však často se vyslovuje úplná skupina souhlásková, na př.:

Vy vězdičky ste maličky,
gdyž já se na vás dívám. (Vít.)
Gdyž ty pudeš k nám,
nechodívej sám. (Vít.)
Gdyž sem já šel stežkou ouzkou. (Vít.)
Gdyž to slyšela, plakat počala. (Vít.)
Gdybych tě byla raděj neznala. (Vít.)
Gdybych byla ptáčkem, malou *vlaštovičkou*. (Vít.)
Vždyť si k nám chodíval
každý deň z večera. (Vít.)
Ta dennice ta nejvíce
ta mně *vždycky* *) svítila. (Vít.)
Zanechám já tebe, *však* víš dobře, komu. (Vít.)
Okolo Kujálova *vlaštovička* lítá. (Vít.)

Někteří zpěváci však sesouvají první souhlásku jako v obyčejné mluvě, na příklad:

Ta *laštověnka* malý pták,
ta nás budit bude. (Vít.)
Šak já vám zaplatím jak inéj host. (Roh.)
Šak ty přindeš brzo zas. (Vít.)
Šak už mně dávno povidaly
kamarádky mý. (Vít.)
Stávej už miléj vod miléj. (Vít.)
Zpomeň si, má milá, na mé milování. (Vít.)
Jak to bude hezká věc,
dyž já budu múže mnět. (Roh.)
Benešovy koně, to by byly koně,
dyby si chodily pro vodu do studně. (Roh.)
Dyž sem šel z vitovskéj hospody,
zlámal se pode mnou most. (Vít.)

c) Zpodobňování a splývání.

V obyčejné nenucené mluvě koncová souhláska slova připodobňuje se začátečné souhlásce následujícího slova a někdy s ní splývá v *jednu* souhlásku, na př.: »*dyš* sem šel domka, zmok sem«. Ve spojce *dyž* koncová souhláska *ž* změnila se před následující temnou souhláskou v temnou souhlásku *š*. V nenucené mluvě však změní se *š* před následujícím *s* v *s* a říká se: »*dys* sem šel domka, zmok sem«. V rychlé mluvě pak slova *dys* a *sem*

*) Podruhé však týž zpěvák zpíval: *dycky*.

splývají v jedno slovo, a dvě *s* splývají v jedno *s*: »*dysem* šel domka, zmok sem.«

Tak splývají v jedno slovo zvláště částice: *dyž, než, až, już, ať* se tvary slovesnými: *sem, si, smy (sme), ste, sou* a se zvratnou náměstkou *se, si,* na př.: *dyse* to zdověděl, tuze se rozhněval (t. j. když se); *ase* vrátím, zaplatím (t. j. až se); *jusmy* doma (t. j. już smy): *aci* hodnéj (ať jsi)! *ace* chrání (t. j. ať se)! *aci* dá pozor (t j. ať si)!

V písních však takové zpodobňování buď se neděje anebo, děje-li se, nejde tak daleko, aby souhláska koncová jednoho slova splývala se začátečnou souhláskou následujícího slova v jednu souhlásku, protože v písních každé slovo se vyslovuje o sobě a co nejzřetelněji. Příklady:

Gdyž sem já šel stežkou ouzkou,
potkal sem tam panu hezkou. (Vít.)
Gdyž sme se rozcházeli, vobá sme plakali. (Vít)
Już sou z nich vojáci. (Vít.)
Ať si ji má! (Vít.)
Zpívejte, vitovščí kohouti,
ať se nám srdečko nermoutí. (Vít.)

d) Jiné změny.

1. Kdo, kde.

V nářečí vítovském a rohozenském říká se: *hdo, hde,* ale v písních říká se obyčejně: *gdo, gde.* Příklady:

Ptá se jedle vysoké,
gde modrooké děvče je. (Roh.)
Gdo chce děvče mit, musí za ní it,
gdyž měsíček svítí. (Vít.)
Gdo ste viděl, povězte. (Vít.)
Kudy chodíš, *gde* se touláš, mé potěšení? (Vít.)
Poctivost, poctivost, *gde* tě lidé berou? (Vít.)
Gde se jen poděla ta vítovská chasa? (Vít.)
Gde si děla, má zlatá Nanynko,
věnec zelený? (Vít.)

2. Pták, ptáček.

V nářečí říká se *fták, ftáček,* ale v písních slyšel sem *vždy* říkati: *pták, ptáček*, na př.:

Sedne na koníčka, jako *ptáček* letí. (Vít.)
Ta laštověnka malý *pták*,
ta nás budit bude. (Vít.)
Gdybych byla *ptáčkem*, malou vlaštovičkou. (Vít.)
Slavíček je malý *ptáček*, chytit se nedá. (Vít.)

B) Různosti ve tvarosloví.

a) Podstatná jména.

1. V Dativě a Lokále j. č. r. muž. koncovka *-ovi* změnila se v nářečí vítovském a rohozenském v koncovku *-oj*: dej *žebrákoj* chleba; povím im vo černým *múžoj*; avšak v písních zůstává vždy koncovka *-ovi* nezměněna, na příklad:

A to *Jeníčkovi* na truc dělat budu. (Vít.)
Utrhla tam dvě růže
ja dala je *Pepíčkovi* do lůže (Vít.)
Zavezem ji g *dochtorovi*
a von nám ji zhojí. (Vít.)
Sedlákovi šmakuje, jaž voči vyvaluje. (Roh.)

2. Instrum. mn. č r. žen. má v nářečí koncovku *-ma*, v písních někdy koncovku *-mi*, na př.:

Máloco psáno inkoustem, více slzami. (Vít.)

b) Přídavná jména na *-ý, -á, -é*.

1. Genitiv, Dativ a Lokál j. č. r. žen. má v nářečí vítovském a rohozenském koncovku *-éj*, avšak v písních vyskytuje se často koncovka spisovná *-é* (někdy *-ý*) vedle koncovky dialektické *-éj*, na př.:

Ach škoda, přeškoda tvé krve *červené*,
co má byt vylitá na trávě *zelené* (Vít); dial. *červenéj*, *zelenéj*.
A to na znamení tvé *falešné* lásky. (Vít.)
Já sem ju zrušila k vůli *lidské* řeči. (Vít.)
Drž se pořád *pravé* ruky. (Vít.)
Ptá se jedle *vysoké*. (Roh.)
Do *jedný* nasypu hrachu,
do *druhý* naberu zelí (Vít.); *) dial. *jedněj*, *druhéj*.
Gdyž sem šel od *milý*,
vězdy mně svítily (Vít.); dial. *miléj*.

2. Nominativ mn. č. r. muž. u bytostí životných má v nařečí vítovském a rohozenském koncovku *-ý*, ale v písních vedle této koncovky též koncovku *-í*, na př.:

Zpívejte *vítovští* kohouti (Vít.); dial. *vítovský* kohouti.
Vojáci *čeští* sou hoší *hezcí* (Vít.): dial. vojáci *český* sou hoší *hezký*.

*) Zpěvák byl mladík, který se nedávno vrátil ze světa domů; proto říkal: *jedný*, *druhý* místo vítovských tvarů: *jednéj*, *druhéj*.

Pro tvary dialektické mám tyto příklady:

Dyž sem šel z *vítovskéj* hospody,
zlámal se pode mnou most. (Vít.)
Ale u méj *miléj*, Nanynky *rozmiléj*,
lásky nenašel. (Vít.)
Pásla milá, pásla koně na téj *béléj* jetelině. (Vít.)
Já ti ho za to napasu na *zelenéj* louce. (Vít.)
Já pojedu k *miléj*. (Vít.)
Stávej již miléj vod *miléj*. (Vít.)
Vy ste od Boha stvořený, byste svítily v noci,
abyste mně taky byly k *ňákéj* pomoci. (Vít.)
Chodívávali k nám *modrooký* chlapci. (Vít.)
Zkázali mně ty *vojanský* páni. (Roh.)

c) Náměstky.

1. Dativ náměstek *on, ono* zní v nářečí vítovském a rohozenském *jom*, po předložkách *ňom:* Dal si *jom* peníze? Šel sem k *ňom*. Ale v písních tvaru *jom, ňom* se nikdy neužívá; říká se vždy: *jemu, mu*. Příklady:

Proč bych *mu* votvírala?. (Vít.)
Chceš-li, di *mu* votevřít. (Vít.)
Dala sem *mu* kvinde, aby si šel inde (Vít.)
Dala bych *mu* s upřímností tisíc hubiček. (Vít.)
Srdce *mu* plesá radostí. (Roh.)
A šenkýř *mu* hned dobrý jídla snáší. (Roh.)

2. V Dativě j. č. r. muž. a stř. odsouvá se koncovka *u* jak u náměstek, tak i u přídavných jmen v nářečí vítovském a rohozenském, na př.: Koms to dal? Starým Podsedským (t. j. komus to dal? Starému Podsedskému). Ale v písních se to nikdy neděje, na př.:

Komu mně zanecháš, můj drahý Pepíčku? (Vít.)
Jest v ní jeden švarný chasníček,
kerému říkají Pepíček. (Vít.)
Staršímu to povídala. (Roh)

3. Genitiv, Dativ a Lokál j. č. r. žen. má v obou nářečích koncovku *-éj:* u téj dědiny stojí kříž. Ale v písních vyskytuje se častěji spisovná koncovka *-é* než dialektická *-éj*, na př.:

Nechoď, synečku, do *mé* komůrky (Vít.); dial. *méj*.
Ach škoda, přeškoda, *tvé* krve červené (Vít.); dial. *tvéj*.
Uslyšel sem smutné naříkání
od Nanynky *své* (Vít.); dial. *svéj*.
A to na znamení *tvé* falešné lásky. (Vít.)

Dialektické tvary vyskytly se mi jen tyto:

Abys ho mněl béléj, až pudeš k *svéj* miléj. (Vít.)
Ale u *méj* miléj, Nanynky rozmiléj, lásky nenašel. (Vít)

Pásla milá, pásla koně na *téj* bíléj jetelině. (Vít.)
A v *téj* vodě sou rybičky. (Vít.)

4. V písních užívá se často tvarů: *moje, tvoje, svoje,* kdežto v obyčejné mluvě se říká jen: *má, tvá, svá, mý, tvý, svý.* Příklady:

Puč mně, *moje* milá, puč lucernu. (Vít.)
Gdybys byla *moje*, byla bysi bitá. (Vít.)
Tvoje milá zemřela, neb na tě marně čekala. (Roh.)
Husar má koníčka pro *svoje* ježdění. (Vít.)
Neplač, *moje* znejmilejší. (Vít.)
Moje milá nejde. (Vít.)
Tvoje modré oči nejsou mně tak milý. (Vít.)
Šla-li tady *moje* milá? (Roh.)
Tvoje milá tady nešla. (Roh.)
Nepřindu já k tobě, potěšení *moje*. (Vít.)
Moje potěšení, modré oči máte. (Vít.)

5. V písních užívá se často v Genitivě, Dativě a Lokále j. č. žen. r. tvarů: *mojí, tvojí,* kdežto v obyčejné mluvě říká se jen *méj, tvéj*. Příklady:

Já bych byla bitá vod *mojí* matičky. (Vít.)
Chodil sem tam k *mojí* milence. (Vít.)
Škoda *mojí* mladosti, že sem se dal vodvesti,
mojí ze všech nejmilejší zkazil sem ščestí. (Vít.)

d) Příslovce.

Mnohá příslovce, která ve spisovném jazyku se končí samohláskou *-ě*, mají v nářečí okolí svojanovského koncovku *-o*. Slyšel jsem tato příslovce na *o:* čerstvo, hrozno, husto, jasno, lehko, náhlo, pilno, prudko, řídko, silno, slabo, sladko, tenko, těžko, tlusto, tvrdo, vostro. — Ale v písních užívá se příslovcí vzatých patrně z jazyka spisovného, na př.:

Prudká voda *prudce* běží (Roh. a Svojanov); dial. *prudko.*
A při tom mně bylo zase sladce (Vít.); dial. *sladko.*
Já tebe mám *radši* než husar koníčka (Vít.); dial. *rejši.*
Svěť měsíčku *iasně* (Roh.); dial. *jasno.*

e) Sloveso.

1. Infinitiv.

V nářečí má Infinitiv vždy koncovku *-t,* ale v písních má někdy koncovku *-ti,* na př.:

Pověz ty mně přeupřímně,
co tebe tak trápí,
že ti nedá tvé srdečko
ani v noci *spáti* (Roh); dial. *spat.*
Nyčko sedlák kočár musí *míti* (Roh.); dial. *mnět.*
Že sem já se to od tebe *sklamati* nechala. (Roh.)

Ta sedne na konec lati
počne *ščebýtati* ja na nás *volati*. (Vít.)
Vidím hocha po ulici *jíti* (Vít.); dial. *it*.
Škoda *mojí* mladosti, že sem se dal *vodvesti* (Vít); dial. *vodvest*.
Sedláček louku seče,
kosa mu *secti* nechce (Vít.); dial. *sect*.
A při tom mně bylo zase sladce,
že to ani *říci* neumím (Vít.); dial. *říct*.

Jiná odchylka:

Lepší je, tatíčku, vojákem byt
nežli se oženit, škaredou ženu *mít* (Vít.); dial. *mnět*.
Musím it ji drobet navščívit,
gdyby mně to kamarádi mněli za zlé *mit*. (Vít.)
Gdo chce děvče *mit*,
musí za ní it,
gdyž mněsíček svítí. (Vít.)

Spisovný infinitiv *míti* změnil se v písních obou vesnic ve tvar *mil*, protože ve vítovském nářečí jednoslabičné infinitivy mají z pravidla kmenovou samohlásku krátkou. Ale v obyčejné mluvě se tvaru *mit* neužívá; říká se *mnět*.

2. Indikativ a Imperativ.

a) Na mně se nekoukej, že *sem* maléj (Roh.); dial. *su*.
b) Třeba *sem* maličkéj, peněz mám dosť. (Roh.)
c) Proč bych mu votvírala,
gdyž *nejsem* jeho milá (Vít.); dial. *nejsu*.
d) Nechce mně panenka žádná,
že *jest* má kapsička prázná (Vít.); dial. *je*.
e) *Jest* v ní jeden švarný chasníček. (Vít.); dial. *je*.
f) *Pujdu* já od panny k vdově (Vít.); dial. *pudu*.
g) *Odejdi* pryč, falešníku (Vít.); dial. *vodendi*.
h) Iné holky s trávy dou,
vona ešče *nejde*,
vona se tam požala,
vona již *nepřijde* (Vít.); dial. *nende*, *nepřinde*.
i) *Přijdi* si k nám v nedělu (Roh.); dial. *přindi*.
k) A Moravku si *zapřáhne*,
sotva ho utáhne (Roh.); dial. *zapříhne*.
l) To sou jenom děti,
co *nosí* pagnety (Vít); dial. *nosijou*.
m) Moje potěšení, modré oči máte,
a já se vás bojím, že mně *oklamáte* (Vít.); dial. *voklamete*.
n) Štyry koně na dvoře,
žádnéj s něma *nevoře* (Vít.); dial. *nevůře*.
o) Cos *udělal* zlého, můj synečku? (Vít.); dial. *uďál*.
p) Já svůj klobouček *smekaju*,
dělám svou selskou poklonu (Roh.); dial. *smekám*.
q) *Dají* tobě bíléj kabát a šavli (Vít.); dial. *daj* nebo *dajou*.
r) A tu věděla bych, co hoší *dělají* (Vít.); dial. *dělaj*.
s) Di synečku domu, ať tě *nehledají* (Vít.); dial. *nehledaj*.

t) Joni na mně *klepají*,
pokoje mně *nedají* (Roh.); dial. *klepaj*, *nedaj*.
u) Jest v ní jeden švarný chasníček,
kerému *říkají* Pepíček (Vít.); dial. *říkaj*.
v) Z nich *vycházi**) pany bílé (Vít.); dial *vycházijou*.

Dialektické tvary slyšel jsem v písních tyto:

a) Šak ty *přindeš*, můj Pepíčku, brzo zas. (Vít.)
b) Jaž ty nehdy z vojny domu *přindeš*. (Roh.)
c) *Choděj* na mně klepat sousedovi chlapci. (Roh.)
d) Cos udělal zlého, můj synečku,
že tobě *strojijou* šibeničku? (Vít.)
e) Okolo naší zahrady
jedou vojáci,
maj zelený vyložení,
sou to myslivci. (Vít.)
f) Neb jest to zle zbraňovat,
gdyž se *maj* bez lásky brat. (Roh.)
g) Tvé modré oči *ncchcou* na mně hledět. (Vít.)

Jak z uvedených ukázek vysvítá, liší se jazyk písní národních velmi často od nářečí toho místa, kde se tyto písně zpívají, maje více tvarů vzatých z jazyka spisovného nežli z místního nářečí. Ale kromě obojích tvarů vyskytují se v písních i tvary vzaté z jiného nářečí a pak tvary, které si skladatelé nebo zpěváci vymyslili, kterých však nikde se neužívá.

Jest tedy jazyk písní národních *z pravidla* směsicí z jazyka spisovného a z nářečí, ve které tu a tam se vyskytují tvary neskutečné, smyšlené.

Kromě toho jazyk písní národních stále se mění v ústech zpěvákův; když jsem si dal touž píseň zpívati od různých zpěváků, nezpívali jí jazykem stejným: jeden zpěvák užil tvaru dialektického tam, kde druhý zpěvák řekl tvar spisovný, a naopak. Jeden zpěvák na příklad zpíval:

U Svánova *pěkné* pole,
já ho *orat* nebudu

a druhá zpěvačka pěla:

U Svánova *pěkný* pole,
já ho *vorat* nebudu.

Jedna zpěvačka zpívala:

Do *jedněj* nasypu hrachu, do *druhéj* naberu zelí,

a její bratr zpíval:

Do *jedný* nasypu hrachu, do *druhý* naberu zelí.

Ba ani týž zpěvák nezpívá tétéž písně vždy stejným jazykem; v různých dobách zpívá touž píseň různým jazykem. Ve Vítojovsi na př. zpívala mi jedna stařenka (Marjánka Grigorová):

*) Tvar *vychází* (3. os. mn. č.) jest smyšlený.

Jach jak *smutný* noviny,
nastaly leta iný,
jak divoká zvěř v poli
nevidíme žádné dvory;
pole, luka, vinnice,
pohořelý vesnice.

Když pak za několik dní dal jsem si tuto píseň zazpívati ještě jednou od téže stařenky, abych si dal k ní napsati nápěv, zpívala ji takto:

Jach jak *smutné* noviny,
nastaly leta iný,
jak divoká zvěř v poli
nevidímy žádný dvory;
pole, luka, vinnice,
pohořelé vesnice.

Tedy jazyk velké většiny písní národních není mluvou skutečnou, nýbrž jest strakatinou, jakou v obyčejném životě nikdo nemluví. Příklady:

1. Pod naším domem stojí *okýnko*,
pod *kterým* sem stával. (Vít.)

Tvar »*okýnko*« není ani dialektický ani spisovný; vedle něho je spisovný tvar »kterým«.

2. Nanynko milá, cos učinila, žes tu *naši* lásku,
můj *drahý* obrázku, tak brzo zrušila?
Já sem *ju* zrušila k vůli *lidské* řeči. (Vít.)

Vedle spisovných tvarů: *naši, drahý, lidské* — je dialektický tvar: *ju*.

3. *Tvoje modré oči* nejsou mně tak *milý*,
jak mně *bejvávaly* každičkou *chvíli*. (Vít.)

Vedle spis. tvarů: *tvoje, modré, oči, chvíli* jsou dial. tvary: *milý, bejvávaly*.

4. Husar má koníčka pro *svoje* ježdění,
a já mám ženušku pro *svý* potěšení. (Vít.)

Vedle spis. tvaru: *svoje* je dial. tvar: *svý*.

5. Za horama vystupuje *bledý* mněsíček,
a za vodou zafukuje *chladný* větříček,
žádnéj neví, co mně dala má Nanynka hubiček. (Vít.)

Vedle spis. tvarů: *bledý, chladný* je dial. tvar: *žádnéj*.

6. Svěť mněsíčku polehoučku přes *zelený háj*,
přes *keréj* sem častokráte v noci chodíval. (Vít.)

Vedle spis. tvaru: *zelený* je dial. tvar: *keréj*.

7. Já bych byl taky bit *vod mýho* tatíčka,
že sem nenakrmil *vraného* koníčka. (Vít.)

Vedle dial. tvarů: *vod, mýho* je spis tvar: *vraného*.

8. A já budu nosit *šavli* u *řemena*, boty *viksovaný*,
zpomeň si, má milá, na *mé* milování. (Vít.)

Vedle spis. tvarů: *šavli*, *mé* jsou dial. tvary: *řemena, viksovaný*, *zpomeň* si.

9. Drž se pořád *pravé* ruky, jen se ptej, pozor dej
na *pěknéj* dům *zelenéj*. (Vít)

Vedle spis. tvaru: *pravé*, jsou dial. tvary: *pěknéj, zelenéj*.

10. *Ješče* já se podívám k *tem vítovským* zahradám. (Vít.)

Vedle dial. tvaru: *tem* je spis. tvar: *vítovským*; místo dial. *ešče* řekl zpěvák na začátku slohy: *ješče*.

11. Má milá ty musíš *neco* na *mně* vědět,
že *tvé modré oči nechcou* na *mně* hledět. (Vít.)

Vedle dial. tvarů: *neco*, *mně*, *nechcou* jsou spis. tvary: *tvé modré oči*.

12. Štyry koně na dvoře, *žádnéj* s *něma nevoře*. (Vít)

Vedle tvarů dial.: *žádnéj*, *něma* je tvar: *ncvoře*, který je vzat z jiného nářečí; ve Vítojovsi se říká: *nevůře*.

13. Děkuju ti, děkuju, svůj klobouček *premovaný smekuju*
(jiný zpěvák zpíval: *smykuju*). (Vít.)

Vedle spis. tvaru: *premovaný* je tvar smyšlený: *smekuju*.

14 Ach škoda, přeškoda *tvé* krve *červené*,
co má *byt vylitá* na trávě *zelené*,
na trávě *zelené* v *zeleným* hájíčku. (Vít.)

Vedle spis. tvarů: *tvé, červené*, *zelené* jsou dial. tvary: *byt, vylitá, zeleným*.

15. A já sem syneček *marnotratný*,
mně nejsou peníze gór nic *platný*. (Roh.)

Vedle spis. tvaru: *marnotratný* je dial. tvar: *platný*.

16. *Gdo* chce vědět *skladatele tejto maléj* písničky. (Roh.)

Vedle spis. tvarů: *gdo, skladatele* jsou dial tvary: *tejto*, *maléj*.

17. Petruško, *otvírej*, Petr de *opiléj*. (Roh.)

Vedle spis. tvaru: *otvírej* je tvar neskutečný: *opiléj* (dial. *vopiléj*).

18. *Přijdi* si k nám v *neděl'u*. (Roh)

Vedle spis. tvaru: *přijdi* je dial. tvar: *neděl'u*.

19. Můj *zlatéj* obrázku. (Roh.)

Vedle dial. tvaru: *zlatéj* je spis. tvar: *obrázku* (dial. *vobrázku*).

20. *Méj miléj* hrob sem nenašel.
Ozvalo se v *tmavém* hrobě. (Roh.)

Vedle dial. tvarů: *méj, miléj* jsou spis. tvary: *ozvalo se, tmavém*.

21. Mněl si dveře *otevřený* do srdce *upřímného.* (Roh.)

Tvar: *otevřený* není ani spisovný ani dialektický; tento by zněl: *votevřený.* Vedle něho je tvar spis.: *upřímného.*

22. Pošle *své milé* psaníčko, *který* jí přislíbil. (Roh.)

Tvar: *který* není ani spisovný ani dialektický; tento by zněl: *kerý.* Vedle něho jsou tvary spis.: *své, milé.*

23. Di si k *svému přítelu.* (Roh.)

Vedle spis. tvaru: *svému* je dial. tvar: *přítelu.*

24. A já budu *odpočívat* až ke *dňu soudnému.* (Roh.)

Vedle tvarů spis.: *odpočívat, soudnému* je dial. tvar: *dňu.*

25. A Moravku si *zapřáhne,* sotva ho utáhne.
Tu *von* sobě po vesnici jede. (Roh.)

Vedle spis. tvaru: *zapřáhne* (dial. zapříhne) je dial. tvar: *von.*

26. Já svůj klobouček *smekaju, dělám* svou selskou poklonu. (Roh.)

Vedle smyšleného, neskutečného tvaru: *smekaju* je správný tvar: *dělám.*

27. *Dají* tobě *bílý* kabát a *šavli* — *šavli* pěknou, *bílý* pás,
šak ty *přindeš,* můj Pepíčku — brzo zas. (Vít.)

Vedle spisovných tvarův: *dají, šavli, bílý* jsou tvary dialektické: *bílý, šak, přindeš.*

Takových písní, jejichž jazyk by se ničím nelišil od místního nářečí, jest velmi málo; jsou to jen popěvky a krátké písničky. Ve Vítojovsi slyšel jsem mezi 68 písněmi jen 5 písniček, které se nelišily od místního nářečí. Jsou to tyto:

1. Naše Káča trnky ráda, trnky ráda,
to je její paráda. *(Tanečni písnička.)*
2. Ty vítovský latě sou pobitý zlatě:
nemůžu, má nejmilejší, zapomenout na tě.
3. Já toho toulání nezanechám,
dokud já ty vrata nerozsekám:
vrata nový, jasanový,
já tam mám Nanynku k milování.
4. Sou sedláci sou, dyž im koně dou;
sou sedláci darebáci, dyž im vítr koně kácí,
sou sedláci sou.
5. Málo nás, málo nás takovejch jonáků,
co by z nás císař pán nadělal vojáků,
nadělal vojáků a nasekal masa:
hde*) se jen poděla ta vítovská chasa?

V Rohozné slyšel jsem mezi 36 písněmi jen *dvě* písničky, které se nelišily od místního nářečí, a sice:

*) Jiný zpěvák však zpíval: *gde.*

1. My sme hoší ze Lhoty,
   máme starý kalhoty,
   boty roztrhaný.
2. Benešovy koně, to by byly koně,
   dyby si chodily pro vodu do studně,
   pro vodu do studně a pro seno na stáj,
   to by si Jobíšek z Marjánou vejskal.

* * *

Může se tedy ve velké většině případů říci, že jazyk písní národních není pravým obrazem nářečí toho místa, kde tyto písně se zpívají; proto jazyk písní národních nemůže býti podkladem jazykovědných nebo dialektologických bádání. Kdo by z jazyka písní národních soudil o nářečí toho místa, kde tyto písně se zpívají, došel by výsledků buď nesprávných neb nejistých. Bádání jazykovědná, která se zakládají na písních národních, založena jsou na písku.

Vyskytuje-li se na př. v některé písni národní, která se zpívá v místě *A*, tvar *a*, jenž je též ve spisovném jazyku, nelze z toho souditi, že tvar *a* jest také v nářečí místa *A*, neboť mohl býti přenesen ze spisovného jazyka do písně národní. Tak v Rohozné mi zpívali dva mladíci:

Joni na mě klepají, pokoje mně nedají,

ale tvarů: *Joni, klepají, pokoje, nedají* se v tamějším nářečí neužívá; říká se: *voni, klepaj, pokoja, nedaj.*

Vyskytuje-li se v některé písni národní, která se zpívá v místě *A*, tvar *b*, jenž ve spisovném jazyku se nevyskytuje, nelze z toho souditi, že tvaru *b* se užívá v nářečí místa *A*, neboť mohl býti do této písně národní přenesen z jiného nářečí aneb mohl býti od skladatele písně ad hoc vymyšlen. Tak ve Vítojovsi mi zpíval jeden zpěvák:

Kosa mu *secti* nechce;

jiný zase:

Lepší je, tatíčku, vojákem byt,
nežli se oženit, škaredou ženu *mit*;

a jiný:

Štyry koně na dvoře,
žádnéj s něma *nevoře.*

Avšak tvarů: *secti, mit, nevoře* se v nářečí vítovském neužívá; říká se: *sect, mnět, nevůře.*

* * *

Příčiny, proč jazyk písní národních větším dílem se liší od místního nářečí a proč bývá strakatinou, jakou v obyčejném životě nikde se nemluví, jsou tyto:

1. Hlavní příčina jest ta, že skladatelé písní národních se snaží skládati písně světské tím jazykem, jakým jsou složeny písně kostelní, aby písně

od nich složené vynikaly ušlechtilejším jazykem nad všední mluvu sousedskou. Avšak skladatelé tito neznají jazyka písní kostelních, t. j. jazyka spisovného, dokonale; pochytili jen některé tvary (jeden pochytil takových tvarů více, druhý méně); proto proplétají tvary spisovné tvary dialektickými, na př.:

A já budu nosit *šavli* u *řemena*.

2. Někdy skladatelé úmyslně položí tvar dialektický pro rým nebo pro rozměr verše, na př.:

Tvoje modré oči nejsou mně tak *milý*,
jak mně bejvávaly každičkou chvíli.
Maj zelený vyložení, sou to myslivci.

Vedle tvaru dialektického však kladou tvary spisovné, na př.: *tvoje, modré, oči*.

3. Někdy skladatelé pro rým nebo pro rozměr verše položí tvar smyšlený, na př.:

Sedláček louku seče,
kosa mu *secti* nechce.
Děkuju ti děkuju,
svůj klobouček premovaný *smekuju*
(variant: a před tebou svůj klobouček *smykuju*).
Já svůj klobouček *smekaju*,
dělám svou selskou poklonu.
Z nich *vychází* pany hezké.
Moje potěšení, modré oči máte,
a já se vás bojím, že mně *oklamáte*.

4. Zpěváci mění jazyk písní, které od jiných slyšeli; kde skladatel písně třebas položil tvar spisovný, řekne některý zpěvák tvar dialektický, buď že se mu tvar dialektický lépe líbí, buď že se mu v té chvíli, kdy zpívá, tvar dialektický »připletl«. Skladatel třebas zpíval:

Husar má koníčka pro svoje ježdění,
a já mám ženušku pro *své* potěšení,

ale jiný po něm zpívá:

pro *svý* potěšení.

5. Písně národní putují s místa na místo. Některá píseň byla složena v místě A, kde jest nářečí A^1, a měla vedle tvarů spisovných *a, b, c* také tvary z nářečí A^1, totiž tvary a^1, b^1, c^1. Když později se tato píseň přenese do místa B, kde se mluví nářečím B^1, tu se jazyk její poněkud změní. Některý z tvarů spisovných *a, b, c* nebo dialektických a^1, b^1, c^1 se nahradí tvarem vzatým z nářečí B^1 anebo tvarem, jakého se v obyčejné mluvě nikde neužívá. Na př. ve Vítojovsi se zpívalo:

Štyry koně na dvoře,
žádnej s něma nevoře.

Tvar »nevoře« jest sice dialektický, ale nikoli vítovský; byl přenesen do Vítojovši z jiného nářečí. Ve Vítojovsi se říká: »nevůře«.

Jiný příklad: Ve Vítojovsi se zpívalo:

Musím *it* ji drobet *navščtvit*,
gdyby mně to kamarádi mněli za zlé *mit*.

Infinitivy: *it*, *navščívit* jsou tvary vítovské, ale infinitiv *mit* jest tvar smyšlený, neboť ve Vítojovsi a Rohozné se říká *mnět*. V této písni byly bezpochyby původně tvary: *jít*, *navštívit*, *mít*, ale ve Vítojovsi byly změněny ve tvary: *it*, *navščívit*, *mit* (ve Vítojovsi mají jednoslabičné infinitivy s kmenem otevřeným krátkou kmenovou samohlásku, na př.: chtět, dat, spat, mlet, it, mnět). Když pak se píseň přenese do místa *C*, kde se mluví nářečím C^1, změní se opět: ku tvarům spisovným, ku tvarům vzatým z nářečí A^1 a B^1 přistoupí tvary vzaté z nářečí C^1 aneb tvary ad hoc utvořené.

* * *

Můžeme vším právem souditi, že tyto vlastnosti jazykové, které jsem pozoroval náhodou a mimochodem na národních písních ve Vítojovsi a Rohozné, nejsou obmezeny těmito dvěma vesnicemi, nýbrž že mají platnost všeobecnou, jsouce společny národním písním vůbec. Neboť okolnosti, za kterých se národní písně skládají, zpívají a rozšiřují, jsou skoro všude stejné. Nikde se nestarají skladatelé písní národních, aby ta píseň, kterou ulevují srdci svému, byla po stránce jazykové jednolitým celkem a se shodovala ve všem všudy s jejich mluvou sousedskou — ba obyčejně tomu ani nechtějí; ti lidé pak, kteří zpívají píseň po nich, nestarají se, aby píseň, kterou slyšeli, zpívali úplně tak, jak ji slyšeli, nýbrž mění v ní slova i tvary, jak se jim to při zpívání »připlete«. To se děje nejen ve Vítojovsi a Rohozné, nýbrž všude.

Přihází se ovšem, že jazyk některé písně národní se shoduje s místním nářečím, ale to jest jen šťastná náhoda, a takových písní jest jistě po řídku. Jazykozpytec nemůže však nikdy *a priori* věděti, zdali jazyk některé písně národní se shoduje s místním nářečím, s mluvou skutečnou.

Mimo Rozpravy III. třídou vydaná díla:

Dr. *V. Mourek.* Kronika Dalimilova. . . . . Cena 1 zl. 40 kr.
Dr. *V. Vondrák.* Glagolita Clozův. . . . . Cena 3 » — »
Josef Truhlář. Listář Bohuslava Hasišteinského z Lobkovic. (Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. Číslo 1.) . . . . . Cena 2 » 20 «
Jan Urban Jarník. Dvě verse starofrancouzské legendy o sv. Kateřině Alexandrinské. . . . . Cena 5 » — »
Dr. *Justin V. Prášek.* Martina Kabátníka cesta z Čech do Jerusalema a Kaira r. 1491—92. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina I. Řada 2. Číslo 1.). . . . . Cena — » 40 »
Adolf Patera. Vzájemné dopisy Josefa Dobrovského a Fortunata Duricha z let 1778—1800. Díl I. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (Skupina II. Číslo 2.) . . . . . Cena 2 » 90 »
Dr. *Jan V. Novák.* Staročeská gesta Romanorum. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina I. Řada 2. Číslo 2.) . . . . . Cena 2 » 30 »
Čeněk Zíbrt. Bibliografický přehled českých národních písní. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina III. Číslo 1. . . . Cena 2 » 90 »
Dr. *Václav Vondrák.* Frisinské památky . . . . . Cena 1 » 80 »
František Št. Kott. Příspěvky k česko-německému slovníku zvláště grammaticko-fraseologickému. Archiv pro lexikografii a dialektografii. Číslo 1. . . . . Cena 5 » 80 »
Dr. *J. Hanuš.* Život a spisy Václava Bolemíra Nebeského. Cena — » 60 »
Josef Truhlář. Dva listáře humanistické. I. Dra. Racka Doubravského. II. M. Václava Píseckého. S doplňkem listáře Jana Šlechty ze Všehrd. Sbírka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. (Skupina II. Číslo 3.) . . . . . Cena 1 » — »
Martin Hattala, Besední řeči Tomáše ze Štítného. (Sbírka pramenů ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku. — Skupina I. Řada 1. Číslo 1.) . . . . Cena 1 » 20 »
Dr. *V. Flajšhans,* Podrobný seznam slov rukopisu Královdvorského. (Archiv pro lexikografii a dialektologii. — Číslo 2.) Cena — » 90 »
Dr. *Jan Kvačala,* Korrespondence Jana Amosa Komenského. (Listy Komenského a vrstevníků jeho.) Nová sbírka. — [Spisy Jana Amosa Komenského. Číslo 1.] . . . . . Cena 1 » 50 »
Adolf Petr Zátureckỳ, Slovanská přísloví, pořekadla a úsloví. Cena 3 » 40 »
Dr. *Jan V. Novák* a *Adolf Patera,* Jana Amosa Komenského Theatrum universitatis rerum.
Dr. *V. Flajšhans,* Knihy české v knihovnách švédských a ruských.

Tiskl Alois Wiesner v Praze.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is in[curred] by retaining it beyond the sp[ecified] time.

Please return promptly.